NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

A TÖBBSÉGÉBEN MAGYARLAKTA TELEPÜLÉSTERÜLETEK FÖLDRAJZA

A Kárpát-medencei magyar tömbös településterületek társadalmi-gazdasági helyzetének elemzése

Budapest, 2024

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

A TÖBBSÉGÉBEN MAGYARLAKTA TELEPÜLÉSTERÜLETEK FÖLDRAJZA

A Kárpát-medencei magyar tömbös településterületek társadalmi-gazdasági helyzetének elemzése

Budapest, 2024

A TÖBBSÉGÉBEN MAGYARLAKTA TELEPÜLÉSTERÜLETEK FÖLDRAJZA – A Kárpát-medencei magyar tömbös településterületek társadalmi-gazdasági helyzetének elemzése

című kutatás eredményeit összefoglaló jelentés

Kiadja a Nemzetstratégiai Kutatóintézet

Felelős kiadó: Szász Jenő, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke

Minden jog fenntartva ©
A kutatásban közreműködő személyek ©

Kutatásvezető: Péti Márton

Szerkesztette: Péti Márton, Borbély Mátyás, Szász Jenő

Írta: Péti Márton, Borbély Mátyás, Mozga Gábor, Szász Jenő

A 6. fejezet elkészítésében közreműködött: Péti Márton, Borbély Mátyás, Nagy Szabolcs, Megyesi Zoltán, Mozga Gábor, Szabó Balázs

Szöveggondozásban közreműködött: Péti Márton, Borbély Mátyás, Mozga Gábor, Borbándi Erik, Gáspár Milán

Ábraszerkesztésben közreműködött: Péti Márton, Borbély Mátyás, Lovász Gergely, Szabó Balázs

Táblázat szerkesztésben közreműködött: Péti Márton, Borbély Mátyás, Lovász Gergely

ISBN 978-615-5639-53-1

TARTALOM

1. Bevezetés ... 8

2. A településterületi tömbök lehatárolása ... 9

3. Magyar többségű tömbök ... 11

4. Nem magyar többségű tömbök ... 11

5. A nemzetrészek településterületi tömbjeinek jellegzetességei ... 12

6. Az egyes tömbök leírása ... 24

6.1 Somorjai Csallóköz tömb ... 24
6.1.1 A térség főbb jellemzői ... 24
6.1.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 28
6.1.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 36
6.2 Dunaszerdahelyi Csallóköz tömb ... 39
6.2.1 A térség főbb jellemzői ... 39
6.2.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 43
6.2.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 51
6.3 Nagymegyeri Csallóköz tömb ... 54
6.3.1 A térség főbb jellemzői ... 54
6.3.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 58
6.3.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 66
6.4 Komáromi tömb ... 71
6.4.1 A térség főbb jellemzői ... 71
6.4.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 75
6.4.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 83
6.5 Alsó-Garam menti tömb ... 86
6.5.1 A térség főbb jellemzői ... 86
6.5.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 90
6.5.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 98
6.6 Ipoly menti tömb ... 101
6.6.1 A térség főbb jellemzői ... 101
6.6.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 105
6.6.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 113
6.7 Nógrád–gömöri tömb ... 118
6.7.1 A térség főbb jellemzői ... 118
6.7.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 122
6.7.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 130
6.8 Felső-bodrogközi tömb ... 135
6.8.1 A térség főbb jellemzői ... 135
6.8.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 139
6.8.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 147
6.9 Ung-vidéki tömb ... 150
6.9.1 A térség főbb jellemzői ... 150
6.9.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 154
6.9.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 162
6.10 Bihari Érmellék tömb ... 165
6.10.1 A térség főbb jellemzői ... 165
6.10.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 169
6.10.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 178
6.11 Udvarhelyszéki tömb ... 180
6.11.1 A térség főbb jellemzői ... 180

6.11.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 184
6.11.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 193
6.12 Gyergyószéki tömb ... 195
6.12.1 A térség főbb jellemzői ... 195
6.12.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 199
6.12.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 208
6.13 Csíkszéki tömb ... 210
6.13.1 A térség főbb jellemzői ... 210
6.13.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 214
6.13.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 223
6.14 Kézdiszéki tömb ... 225
6.14.1 A térség főbb jellemzői ... 225
6.14.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 229
6.14.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 238
6.15 Sepsiszéki tömb ... 240
6.15.1 A térség főbb jellemzői ... 240
6.15.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 244
6.15.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 252
6.16 Tisza menti tömb ... 254
6.16.1 A térség főbb jellemzői ... 254
6.16.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 258
6.16.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 266
6.17 Galántai Mátyusföld tömb ... 267
6.17.1 A térség főbb jellemzői ... 267
6.17.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 271
6.17.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 279
6.18 Beregi tömb ... 282
6.18.1 A térség főbb jellemzői ... 282
6.18.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 286
6.19 Marosszéki tömb ... 291
6.19.1 A térség főbb jellemzői ... 291
6.19.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 296
6.19.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 305
6.20 Nagykárolyi tömb ... 307
6.20.1 A térség főbb jellemzői ... 307
6.20.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 311
6.20.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 320
6.21 Szilágysági tömb ... 322
6.21.1 A térség főbb jellemzői ... 322
6.21.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 326
6.21.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 335
6.22 Szalontai tömb ... 337
6.22.1 A térség főbb jellemzői ... 337
6.22.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 341
6.22.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 350
6.23 Aranyosszéki tömb ... 352
6.23.1 A térség főbb jellemzői ... 352
6.23.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 356
6.23.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 364
6.24 Vág menti Mátyusföld tömb ... 366
6.24.1 A térség főbb jellemzői ... 366
6.24.2 A tömb társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 370
6.24.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 378
6.25 Garam menti tömb ... 381

6.25.1 A térség főbb jellemzői ... 381
6.25.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 385
6.25.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 393
6.26 Gömör–Rima menti tömb ... 396
6.26.1 A térség főbb jellemzői ... 396
6.26.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 400
6.26.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 408
6.27 Gömör–Sajó menti tömb ... 411
6.27.1 A térség főbb jellemzői ... 411
6.27.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 416
6.27.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 424
6.28 Tornai tömb ... 430
6.28.1 A térség főbb jellemzői ... 430
6.28.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 434
6.28.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 442
6.29 Ungi tömb ... 446
6.29.1 A térség főbb jellemzői ... 446
6.29.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 450
6.30 Ugocsai tömb ... 455
6.30.1 A térség főbb jellemzői ... 455
6.30.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 459
6.31 Bihari Hegyköz tömb ... 464
6.31.1 A térség főbb jellemzői ... 464
6.31.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 468
6.31.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 477
6.32 Szatmári tömb ... 479
6.32.1 A térség főbb jellemzői ... 479
6.32.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 483
6.32.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 492
6.33 Észak-bácskai tömb ... 494
6.33.1 A térség főbb jellemzői ... 494
6.33.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 498
6.33.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 506
6.34 Szenci Mátyusföld tömb ... 507
6.34.1 A térség főbb jellemzői ... 507
6.34.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 511
6.34.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 519
6.35 Alsó-Nyitra menti tömb ... 524
6.35.1 A térség főbb jellemzői ... 524
6.35.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 528
6.35.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 536
6.36 Kalotaszegi tömb ... 539
6.36.1 A térség főbb jellemzői ... 539
6.36.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 543
6.36.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 552
6.37 Vízmelléki tömb ... 554
6.37.1 A térség főbb jellemzői ... 554
6.37.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 558
6.37.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 567
6.38 Nyugat-bácskai tömb ... 569
6.38.1 A térség főbb jellemzői ... 569
6.38.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói ... 573
6.38.3 A térség egyéb elérhető mutatói ... 581
6.39 Drávaszög tömb ... 582

6.39.1 A térség főbb jellemzői 582
7. Hivatkozott szakirodalmak 586

1. BEVEZETÉS

A területen viszonylag erőteljes a külhoni magyarság megmaradása. A külhoni magyarság által többségében lakott településterület kevésbé szorult vissza az elmúlt évszázadban (mintegy 10 százalékkal), mint a külhoni magyarság népességszáma (mintegy 20 százalékos veszteség) (PÉTI, SZABÓ és SZÁSZ, 2015). E relatíve kisebb csökkenés a területen persze érzékeny veszteséget is jelent. Például azt is, hogy a határ túloldalára került nagyobb lélekszámú városok szinte mind elvesztették magyar többségüket, ami előidézte a külhoni magyar népességcsökkenés felgyorsulását, miközben e városok területi kiterjedése nem jelentős, így nem okozta a többségi magyar népességterület jelentős zsugorodását.

A fentiek miatt nem meglepő, hogy a többségében magyarok által lakott térségek döntően a Közép- és Kelet-európai vidékies térségek karakterjegyeit hordozzák magukon (PÉTI, SZABÓ és SZÁSZ, 2015). Utóbbi megállapításokra ugyanakkor nehéz jutni, a külhoni magyarság által többségben lakott térségek (továbbiakban: településterületi tömbök vagy tömbök) társadalmi-gazdasági viszonyai nehezen kutathatók (BORBÉLY, CSÉCSI és PÉTI, 2022). A szomszédos országok területi statisztikai adatgyűjtési egységei ritkán esnek egybe ezeknek a magyar többségű területeknek a határaival. A magyarok csak helyi szinten, azaz országtól függően települési vagy önkormányzati (kistérségi, járási) szinten alkotnak többséget (PÉTI, NAGY és SZABÓ, 2020). Magasabb területi szinten (területi középszint) a magyarok csak két erdélyi megyében alkotnak többséget.

Ennek ellenére a túlnyomórészt magyarok lakta külhoni települési területet érdemes a kutatások fókuszába helyezni. A szomszédos országokban az 1990-es években lezajlott demokratikus átalakulásnak és a települési önkormányzatok kiépülésének köszönhetően ugyanis itt a magyarság helyi szinten dominálhatja a közügyeket, és meghatározhatja a közösség jövőképét. Többek között a Jugoszláviában és Szlovákiában az 1990-es években lezajlott területi közigazgatási átalakítások miatt a fent említett két erdélyi megyén kívül már egyetlen megyében sincs magyar többség a területi közigazgatás közép szintjén. Helyi önkormányzati szinten azonban néhol felülreprezentáltak a magyarok, azaz a lakosságarányt tekintve több magyar többségű helyi közigazgatási egység van, mint amennyire a lakosságszám alapján számítani lehetne (PÉTI, NAGY és SZABÓ, 2020). A szlovákiai önkormányzatok a magyarországihoz hasonlóan települések, mindenhol máshol pedig több település egységei: Őrvidék, Muravidék, Horvátország, Vajdaság, Románia esetében községek (esetenként járás elnevezéssel is illetve), Ukrajna esetében a 2020-es évek elejétől kistérségek.

A tömbökről már számos demográfiai és néhány társadalmi-gazdasági tanulmány rendelkezésre áll. Ezek ritkán szólnak a Kárpát-medence egészéről, inkább csak egy-egy nemzetrész tömbös települési területeire koncentrálnak, és Erdély a legjobban kutatott (pl. KAPITÁNY, 2013; KAPITÁNY, 2015; PÉTI és SZABÓ, 2016a; KOVÁLY, ERŐSS és TÁTRAI, 2017; BERGHAUER, 2011; KISS, 2012a; TROMBITÁS, 2012a; TROMBITÁS, 2012b; PÉTI és SZABÓ, 2016b; FARKAS, 2002; KISS és BARNA, 2012; BENEDEK, 2020). Néhány szerző a tömbterületekhez közelebb álló járási vagy települési szint egységeivel foglalkozott (pl. RAVASZ, 2012; DUPKA, 2011; MOLNÁR és D. MOLNÁR, 2005; D. MOLNÁR, 2013; BADIS, 2008; BADIS, 2012; HUSZKA és BAKÓ, 2007).

A legkiterjedtebb tömb, Székelyföld lefedi Hargita és Kovászna megye teljes területét, ezért a regionális statisztikai adatok által jól feltártnak mondható (NAGY, 2015). A régió társadalmának és gazdaságának léptéke és szervezettsége messze meghaladja a többi tömbhöz tartozó településekét, méretét tekintve kisebb európai államokhoz hasonlítható, és egy gazdasági rendszerként értelmezhető. Székelyföld a magyar anyaország és a földrajzilag hozzákapcsolódó külhoni tömbök (mint a magyarság egyik fő településterülete) mellett, a magyarság településterületeként is felfogható, amely bizonyos csoportoknak akár anyaországi funkciókat is nyújthat (például az erdélyi szórványterületek számára, ld. PÉTI, SZABÓ és SÜTŐ, 2016a). Székelyföldön belül több funkcionális térséget alkotó kisrégió azonosítható egymás mellett (a székek mint történelmi székely közigazgatási egységek). Székelyföld egyik fejlődési sajátossága és bizonyos szempontból problematikus jellege éppen az, hogy ez a nagy terület nem egységes és nincs olyan városi központja, amely a régió

egészének vonzerejét megtestesítené. Nagymértékben fedik városhiányos vagy a régión kívüli nagyvárosok agglomerációs területéhez tartozó területek.

A jellegzetesen tömbszerű Felvidék etnikai tömbterületeinek meghatározásával már foglalkozott néhány munka (FARKAS, 2002). Farkas (2002) szerint az etnikai tömb települések csoportjaként értelmezhető, és ez a térszerkezet dacolhat az asszimilációs folyamatokkal. Erdélyben, ahol egy népes és kiterjedt tömb és egy szórványterület egyaránt megtalálható, e kétféle településtípust összehasonlító kutatásokat találunk (KISS és BARNA, 2012). Kiss és Barna (2012) kimutatja, hogy a szórványterületek zsugorodása miatt az erdélyi magyarság egyre nagyobb hányada él nagyobb tömbökben, ahol a korösszetétel és a természetes népmozgás kedvezőbb, az asszimiláció pedig gyengébb. Az erdélyi tömbök markáns csoport- és területi identitást mutatnak, ami olyan komparatív gazdaságfejlesztési előnyökhöz vezethet, mint az etnikai vállalkozói és marketingtevékenység (CSATA, 2018). Érdekes megjegyezni, hogy a magyarság megmaradása (ami átlag alatti népességcsökkenést, esetleg növekedést jelent) a 2000-es években a tömbmagyar településrészekkel rendelkező régiókban volt kedvezőbb, ahol ugyanakkor a gazdasági fejlődés és növekedés átlag alatti volt (Partium és Székelyföld) (KISS, 2014). Egy 2015-ös vizsgálat már azonosította a Kárpát-medencei külhoni tömbmagyarság nagyobb földrajzi egységeit, de nem tárta fel az egyes tömbök belső térszerkezetét (PÉTI, SZABÓ és SZÁSZ, 2015).

2. A TELEPÜLÉSTERÜLETI TÖMBÖK LEHATÁROLÁSA

A települési tömbök a magyarok többsége által lakott, funkcionális területként felfogható, központokkal és súlyponti területekkel rendelkező, a társadalom és a gazdaság szervezési terének tekinthető területek. E térszervezési kritériumok azonban néha elkerülhetetlenül olyan tömbök azonosításához vezetnek, amelyek lakossága nem magyar többségű. Egy elszigetelt, magyar többségű település, vagy ilyen települések véletlenszerű térbeli mintázata önmagában nem értelmezhető valódi funkcionális térségként, települési térségi tömbként.

Egy 2018-ban megkezdett kutatás, amelynek eredményeit jelen kötet ismerteti, a településterületi tömbök azonosítására irányult a 2011-es népszámlálás adatai alapján települési, illetve községi (járási) helyi önkormányzati szinten Szlovákiában, illetve Romániában, Szerbiában és Horvátországban. A kutatómunka Ausztria, Szlovénia és Ukrajna esetében a 2001-es népszámlálási adatokon alapult, mivel ezekben az országokban vagy nem volt újabb népszámlálás, vagy ha volt is, nem gyűjtöttek megfelelő etnikai adatokat. Első lépésként azonosításra kerültek azok a települések és községek, ahol az összlakosság legalább fele magyar nemzetiségűnek vallotta magát. Ezután a legalább három, egymással határos magyar többségű településsel rendelkező területeket is lehatárolták. Ezek jellemzően egyetlen közigazgatási egység részét képezik, és közös központtal rendelkeznek, de lehetnek ettől eltérő, központhiányos pozícióban is. Ez utóbbi jelenség miatt a nagyobb egybefüggő magyar többségű települések „foltjai" több (városi) központ köré szerveződő kisebb tömbre oszthatók. A jelentős magyar többségű (10% feletti), de már nem magyar többségű, egy tömbbel határos települések pufferterületet alkotnak. A nagyobb, magyar többségű városok önmagukban is tömbnek tekinthetők a szűkebb vonzáskörzetükkel együtt, függetlenül attól, hogy ott mekkora a magyarságarány. Ebben a kutatásban a népszámlálási adatok kvantitatív elemzésére alapozva, valamint a határon túli magyar közösségekben tereptapasztalattal rendelkező mintegy 31 kutató kvalitatív kutatási eredményeit felhasználva, körülbelül 650 települést és 300 önkormányzatot soroltunk be a Kárpát-medence határon túli régióiban található 39 különálló magyar tömb egyikébe vagy másikába (1. ábra).

A kutatás különböző tömbtípusokat is azonosított: magyar többségű tömbök; magyar többségű magterületekkel rendelkező tömbök; nem magyar többségű, szórványosodó tömbök; valamint szórványterületek, amelyek még mindig tömbként értelmezhetők (korábbi tömbök).

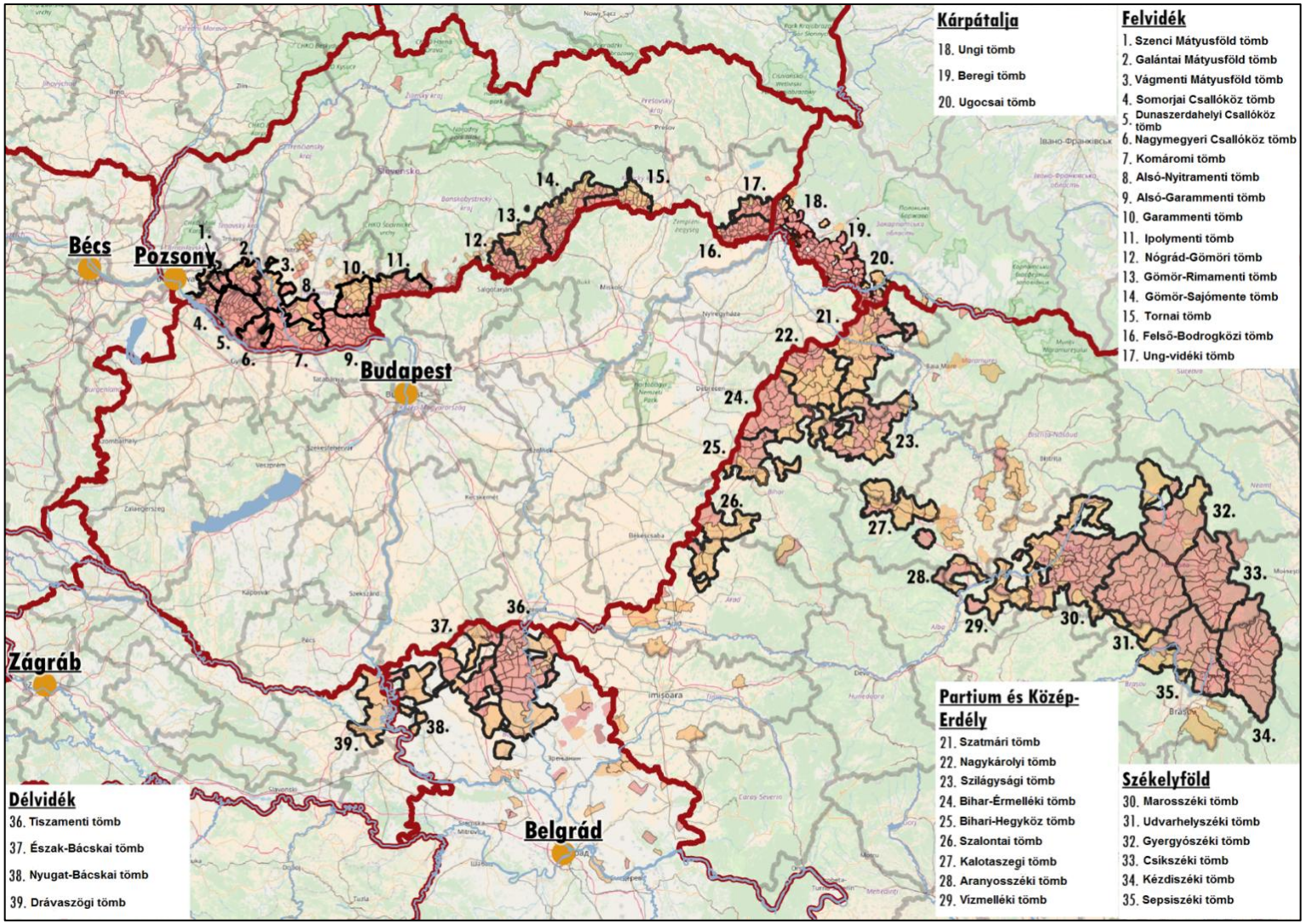

1. ábra: Külhoni magyarok által lakott településterületi tömbök

(piros színnel jelölve az 50% feletti, narancssárgával a 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések)

3. MAGYAR TÖBBSÉGŰ TÖMBÖK

A magyar többségű tömbökben a társadalom és a gazdaság magyar többségű települések vagy községek által alkotott térségekben szerveződik. A **magyar központú és vonzáskörzetű magyar többségű tömb** típusa a külhoni magyarság legnépesebb közösségeiben maradt fenn, és a kiterjedt, többségében magyar településterületek részeit alkotja Felvidéken, Partiumban, Vajdaságban és Székelyföldön. A következő tömbök tartoznak ebbe a kategóriába: Somorjai Csallóköz tömb, Dunaszerdahelyi Csallóköz tömb, Nagymegyeri Csallóköz tömb, Komáromi tömb, Alsó-Garam menti tömb, Ipoly menti tömb, Nógrád–gömöri tömb, Felső-bodrogközi tömb, Ung-vidéki tömb, Bihari Érmellék tömb, Tisza menti tömb, Udvarhelyszéki tömb, Gyergyószéki tömb, Csíkszéki tömb, Kézdiszéki tömb és Sepsiszéki tömb (1. táblázat).

A magyar többségű tömbök egy jellegzetes altípusa a **magyar vonzáskörzetű magyar többségű tömb**, ahol a térség ugyan megtartotta abszolút magyar többséget, de központi település már elvesztette. Ezekben a térségekben a magyar kultúra és nyelv megőrzésének feltételei kedvezőtlenebbek. A térségi társadalmi és gazdasági folyamatok már nem csak magyar többségű helyszíneken, fórumokon, intézményekben vagy más szervezetekben zajlanak. Az ilyen tömbökben könnyebben jelenhetnek meg olyan intézkedések, amelyek kedvezőtlen következményekkel járnak a magyar nyelvhasználatra és az anyanyelvi oktatásra (pl. a marosvásárhelyi Római Katolikus Gimnázium elhúzódó ügye). A következő tömbök tartoznak ebbe a kategóriába: Galántai Mátyusföld tömb, Beregi tömb és Marosszéki tömb.

4. NEM MAGYAR TÖBBSÉGŰ TÖMBÖK

A nem magyar többségű tömbök egyik típusa, a **magyar központú nem magyar többségű tömb** azokban a térségekben található, ahol a központi település még magyar többségű, de a környező térség már nem az. Ilyen esetekben a központban működő közszolgáltatások – mint például magyar nyelvű oktatási vagy kulturális intézmények – vagy gazdasági szervezetek vonzhatják a közeli településekről a magyar diákokat és munkavállalókat. Ez a folyamat tovább gyorsíthatja a környező térség nyelvi és kulturális fragmentálódását a magyarság szempontjából. A következő tömbök tartoznak ebbe a kategóriába: Nagykárolyi tömb, Szilágysági tömb, Szalontai tömb és Aranyosszéki tömb (1. táblázat).

A nem magyar többségű tömbök egy másik típusa, **a magyar vonzáskörzetű nem magyar többségű tömb**, ahol a helyzet az előzőhöz képest megfordul: nincs magyar többség (magyarságarány tipikusan 40% körüli), mivel a központi település már elvesztette azt, de közben a környező térség még megtartotta. Ezek a tömbök még sebezhetőbbek a többségi nemzet és az állam intézkedéseivel, valamint a nyelvi és kulturális asszimiláció természetes folyamataival szemben. A következők tartoznak ebbe a kategóriába: Vág menti Mátyusföld tömb, Garam menti tömb, Gömör–Rima menti tömb, Gömör–Sajó menti tömb, Tornai tömb, Ungi tömb, Ugocsai tömb, Bihari Hegyköz tömb, Szatmári tömb és Észak-bácskai tömb.

A **szórványosodó tömbökben** már csak néhány településen található magyar többség, mivel a központi település és annak környező térsége is elvesztette a magyar többséget. Azonban a tipikus szórványtérségekkel összehasonlítva ezekben a térségekben a magyarok aránya még mindig jelentős (tipikusan 30% körüli). A következő csoportok tartoznak ebbe a kategóriába: Szenci Mátyusföld tömb, Alsó-Nyitra menti tömb, Kalotaszegi tömb, Vízmelléki tömb, Nyugat-bácskai tömb és Drávaszögi tömb.

Léteznek még **tömbös szórványterületek** is, ahol nincs magyar központi település és magyar többségű település sem, de a magyar népesség száma és aránya még mindig jelentős. Bár ezek a területek nem sorolhatók a tömbös településterületek közé, de a magyar népesség területi koncentrációja még meghaladja a tipikus szórványtérségekét. A következő területek tartoznak ebbe a kategóriába: Felső-Tisza-vidék és Közép-Bánát.

Tömbtípus	Altípus	Tömb	Nemzetrész
Magyar többségű tömbök	***Magyar többségű központtal***	Somorjai Csallóköz	Felvidék
		Dunaszerdahelyi Csallóköz	
		Nagymegyeri Csallóköz	
		Komáromi	
		Alsó-Garam menti	
		Ipoly menti	
		Nógrád–gömöri	
		Felső-bodrogközi	
		Ung-vidéki	
		Bihari Érmellék	Partium
		Udvarhelyszéki	Székelyföld
		Gyergyószéki	
		Csíkszéki	
		Kézdiszéki	
		Sepsiszéki	
		Tisza menti	Vajdaság
	Nem magyar többségű központtal	Galántai Mátyusföld	Felvidék
		Beregi	Kárpátalja
		Marosszéki	Székelyföld
Magyar többségű magterülettekkel rendelkező tömbök	***Magyar központ, nem magyar többségű vonzáskörzettel***	Nagykárolyi	Partium
		Szilágysági	
		Szalontai	
		Aranyosszéki	Közép-Erdély
	Nem magyar többségű központ, magyar többségű városkörnyék	Vág menti Mátyusföld	Felvidék
		Garam menti	
		Gömör–Rima menti	
		Gömör–Sajó menti	
		Tornai	
		Ungi	Kárpátalja
		Ugocsai	
		Bihari Hegyköz	Partium
		Szatmári	
		Észak-bácskai	Vajdaság
Nem magyar többségű, szórványosodó tömbök		Szenci Mátyusföld	Felvidék
		Alsó-Nyitra menti	
		Kalotaszegi	Közép-Erdély
		Vízmelléki	
		Nyugat-bácskai	Délvidék
		Drávaszögi	Drávaszög
Tömbös szórványterületek		Felső-Tisza-vidéki	Kárpátalja
		Közép-Bánát	Vajdaság

1. táblázat: Külhoni magyarok által lakott településterületi tömbök

5. A NEMZETRÉSZEK TELEPÜLÉSTERÜLETI TÖMBJEINEK JELLEGZETESSÉGEI

A tömbök által képviselt régiók és vonzáskörzetek Erdélyben és Felvidéken túlnyomórészt magyar többségűek (2. ábra). E két külhoni magyar közösségben a magyarok többsége e tömbökben él (3. ábra). Erdélyben, ahol kiterjedt szórványterületek találhatók, beleértve jelentős a magyar kisebbségi közösségeket a városokban, azon magyarok száma, akik nem a tömbben élnek, közel megegyezik a tömbökben élők létszámával.

Kárpátalja és Vajdaság esetében a magyarság túlnyomó része szintén a tömbökben él, de az itteni tömbökben összességében nincs magyar többség (2–3. ábra). A nagyon kompakt magyar településterületi jellemzőkkel rendelkező Kárpátalján az erdélyi és vajdasági helyzethez hasonló magyarságarány lenne jellemző, ha az Ungi tömb értékei nem szállítanák lejjebb az arányokat. A tömb központja Ungvár, és e mára már csak 6%-os magyar lakosságaránnyal rendelkező nagyvárosnak a népessége megközelíti a nemzetrész teljes magyarságának számát. Vajdaság esetében viszont az egykor kiterjedtebb észak-bácskai tömbök általános elszórványosodásának eredménye, hogy e tömbökben összességében a magyarság határozott kisebbségét alkot.

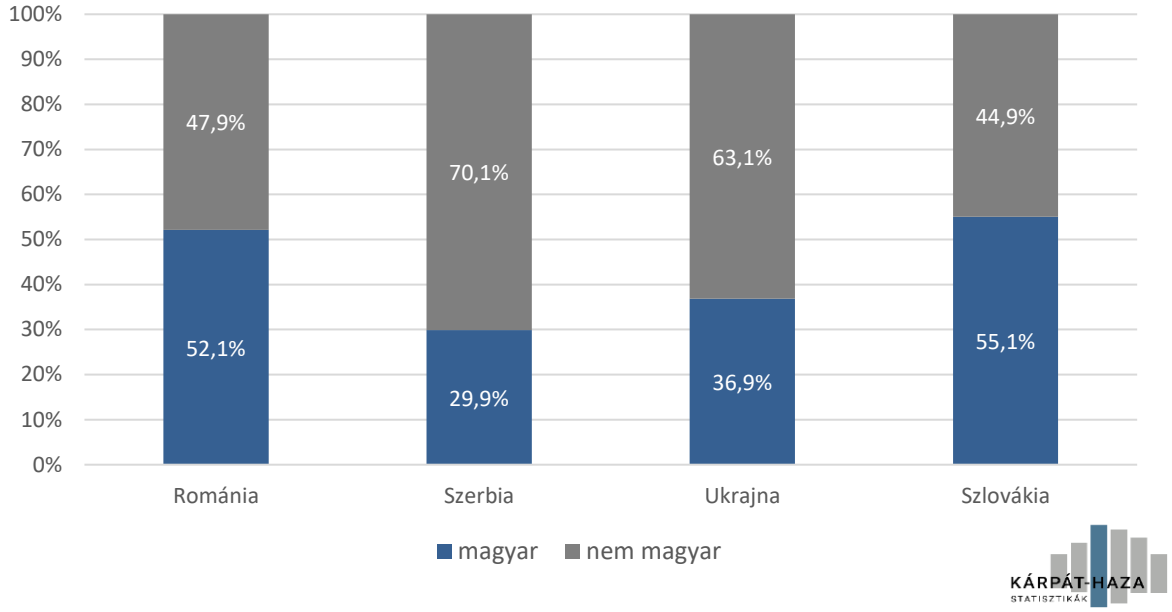

2. ábra: A külhoni településterületi tömbök etnikai összetétele országonként 2011-ben – NSKI (2018) szerinti településterületi tömbök (Ukrajna adata 2001-es)

Az adatok forrása: Kárpát-haza Statisztika

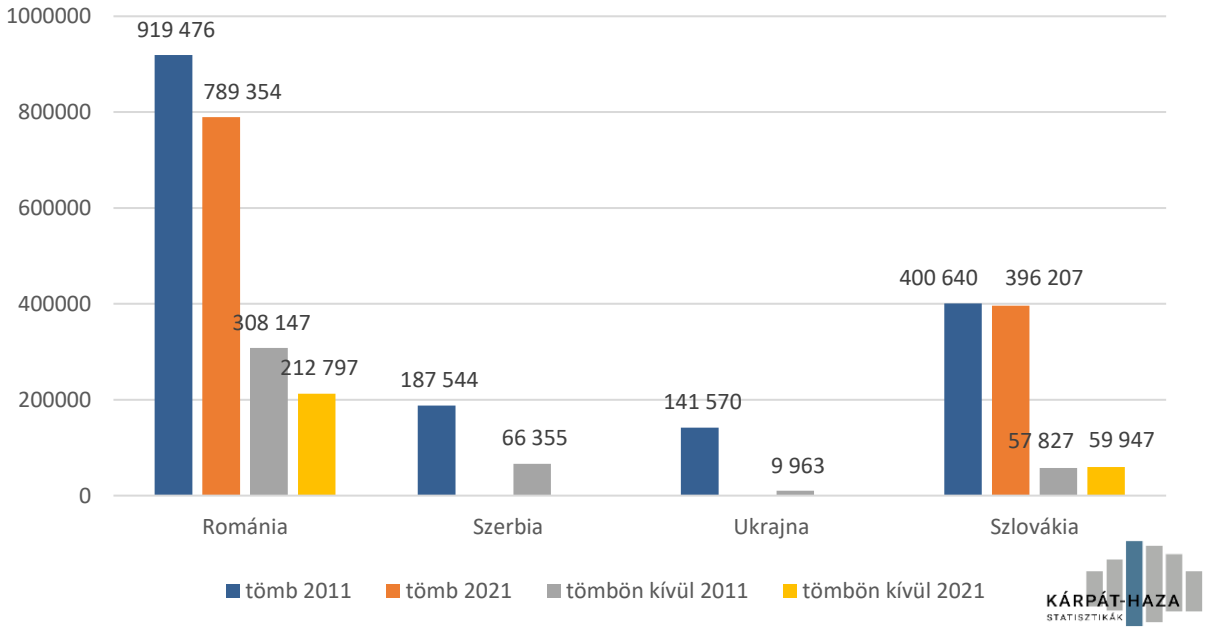

3. ábra: A külhoni településterületi tömbökön belül és kívül élő magyar lakosság száma 2011-ben és 2021-ben országonként – NSKI (2018) szerinti településterületi tömbök (Ukrajna adata 2001-es; Szerbia és Ukrajna esetében 2021-re nincs adat)

Az adatok forrása: Kárpát-haza Statisztika

A külhoni magyar közösségek nemcsak a szomszédos országokban élő magyar népességet képviselik, hanem a legfontosabb földrajzi keretet is jelentik a külhoni magyar élet megszervezésére.

A szomszédos országokban található magyarlakta régiók jelentősége részben abban rejlik, hogy politikai entitásokként működnek, nemcsak az őket körülvevő többségi nemzetek, hanem a magyar közösségek számára is. Ezt erősíti meg a helyi demokratikus önkormányzatiság jelenléte minden Kárpát-medencei országban, ahol a helyi önkormányzatok jelentős része magyar lakosság által dominált (4. és 5. ábra; 2. táblázat). A helyi önkormányzatiság struktúrája a Kárpát-medencében különbözőképpen alakul. Egyes régiókban a települési szinten, míg másokban nagyobb területi egységekben vagy magasabb közigazgatási szinteken (községek vagy kistérségek). A nagyobb külhoni nemzetrészekben a magyar többségű helyi szintű területegységek reprezentációja nagyjából megfelel az elvárhatónak, az adott ország magyarságarányának (PÉTI, NAGY ÉS SZABÓ, 2020).

Az önkormányzatiság regionális szintjén, különösen a megyékben, a helyzet már kedvezőtlenebb a magyar közösségek számára (PÉTI, NAGY ÉS SZABÓ, 2020). Valójában úgy tűnik, hogy a szomszédos országokban a megyehatárok kijelölésénél szándékos erőfeszítést tettek annak érdekében, hogy megakadályozzák a magyarok domináns demográfiai pozíció megszerzését (6. és 7. ábra; 3. táblázat). Míg a regionális önkormányzatiság szerepe és struktúrája – a helyihez hasonlóan – Kárpát-medence szerte változatos, mindegyik szomszédos ország rendelkezik valamilyen formájú önkormányzattal olyan területi szinten, amely összehasonlítható a magyar megyékkel (bár Vajdaság [Szerbia] és Kárpátalja [Ukrajna] terület- és népességnagysága azért jelentősen nagyobb, mint egy átlagos magyarországi megye). Sajnos látni kell, hogy a magyarság e megyei szintű alulreprezentáltsága jelentős erőforrás- és szervezőerő-vesztést okoz a közszférában való érvényesülés során. A külhoni nagy nemzetrészeket bennfoglaló államok megyéi ugyanis a magyarországi megyéknél sokkal jelentősebb kompetenciákkal, költségvetéssel és intézményhálózattal működnek, saját bevételekkel rendelkeznek.

Az egész magyar nemzet szempontjából a külhoni magyar közösségek továbbra is jelentős társadalmi és gazdasági erőforrásokat képviselnek, különösen, ha az egyes települések és régiók szintjén vizsgáljuk őket. Bizonyos magyarlakta települések és megyék ezeken a területeken különösen kiemelkednek, még akkor is, ha azokat Magyarország településeivel és megyéivel hasonlítjuk össze, akár népsűrűség, akár gazdasági teljesítmény tekintetében (3–5. táblázat).

A szomszédos országokban található magyarlakta térségek és azok tömbjeinek társadalmi és gazdasági fejlettsége változatos (4. és 5. táblázat; 8-9. ábra), tükrözi azok történelmi, földrajzi és geopolitikai viszonyait. E térségek jelentősége nemcsak társadalmi és gazdasági jellemzőik statisztikai adataiból vezethető le, hanem jelentős az itt elő közösségek térségi kötődése is, amely pedig fontos kvalitatív fejlesztési erősforrást képvisel. A külhoni magyarság körében ugyanis erős a térségi identitás nem csak az egész Kárpát-medencéhez, hanem annak egyes területeihez fűződően is (pl. Székelyföld, Partium) (PAPP ÉS VERESS, 2007; FEKETE ÉS GEREBEN, 2010; BALI ÉS MARELYN KISS, 2014; STANKOVICSNÉ SZENDI, 2021). A tömbök sem csak térszervezési minták, hanem identitásterek is (10-16. ábra). Ez az erős regionális kötődés a mai Magyarországon kevésbé jelenik meg.

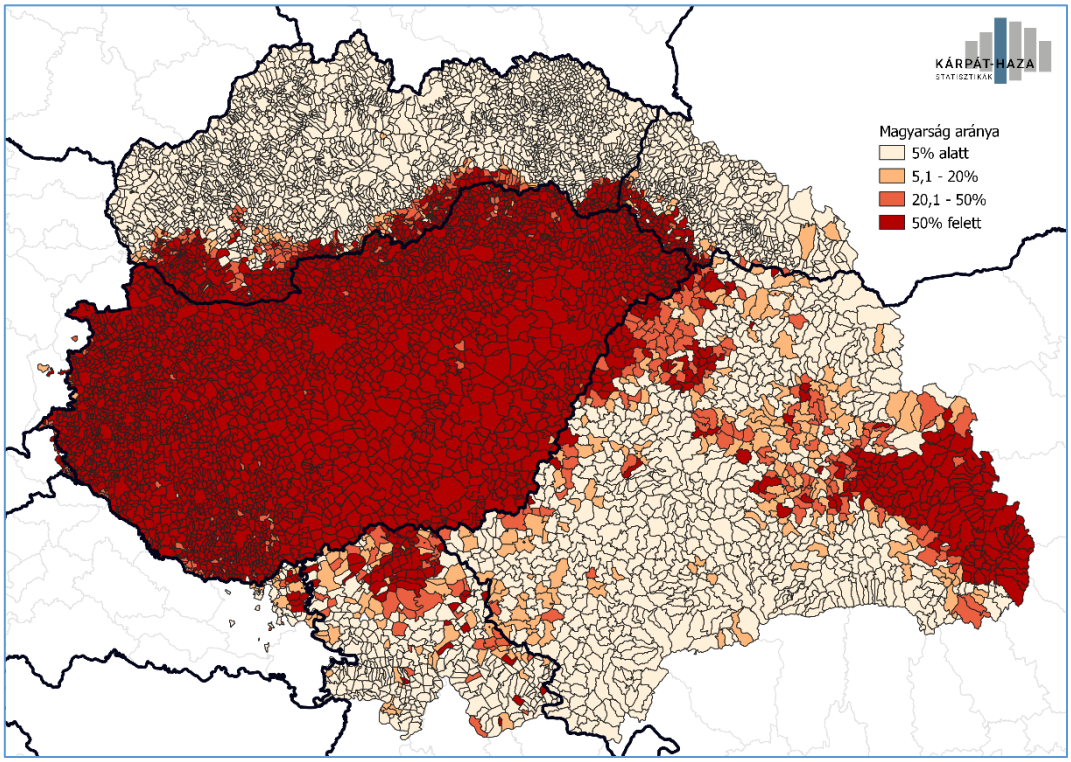

4. ábra: A magyar népességarány a Kárpát-medencei településeken vagy községekben (Románia) 2011 (adott ország adatelérése szerint, Ukrajna adata 2001-es)

Az adatok forrása: Kárpát-haza Statisztika

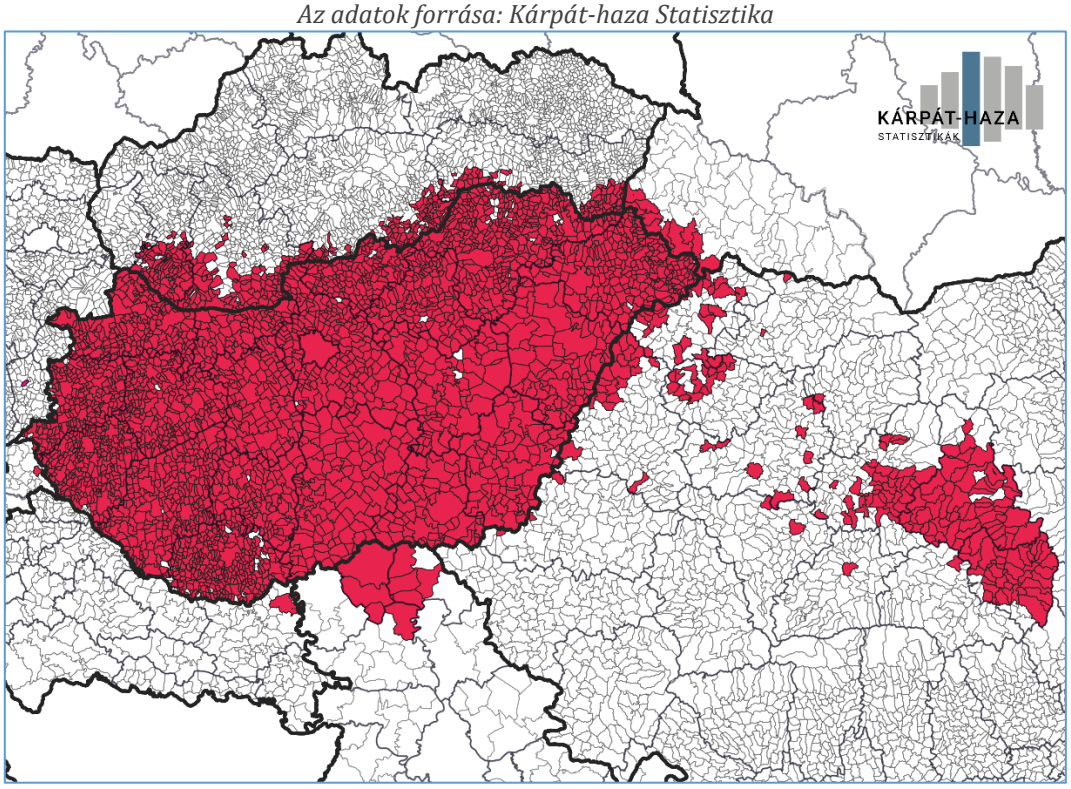

5. ábra: A többségében magyar lakosságú Kárpát-medencei helyi (települési vagy községi) önkormányzatok 2011-ben (Ukrajna, Szlovénia és Ausztria népességadata 2001-es, Ukrajna helyi önkormányzatainak, azaz kistérségeinek térképi adata 2024-es) *(adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal 2011, Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala 2011, Román Országos Statisztikai Intézet 2011, Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala 2011, Horvát Statisztikai Hivatal 2011, Szlovén Köztársaság Statisztikai Hivatala 2001, Ukrajna Statisztikai Hivatala 2001, Kocsis et al 2006)*

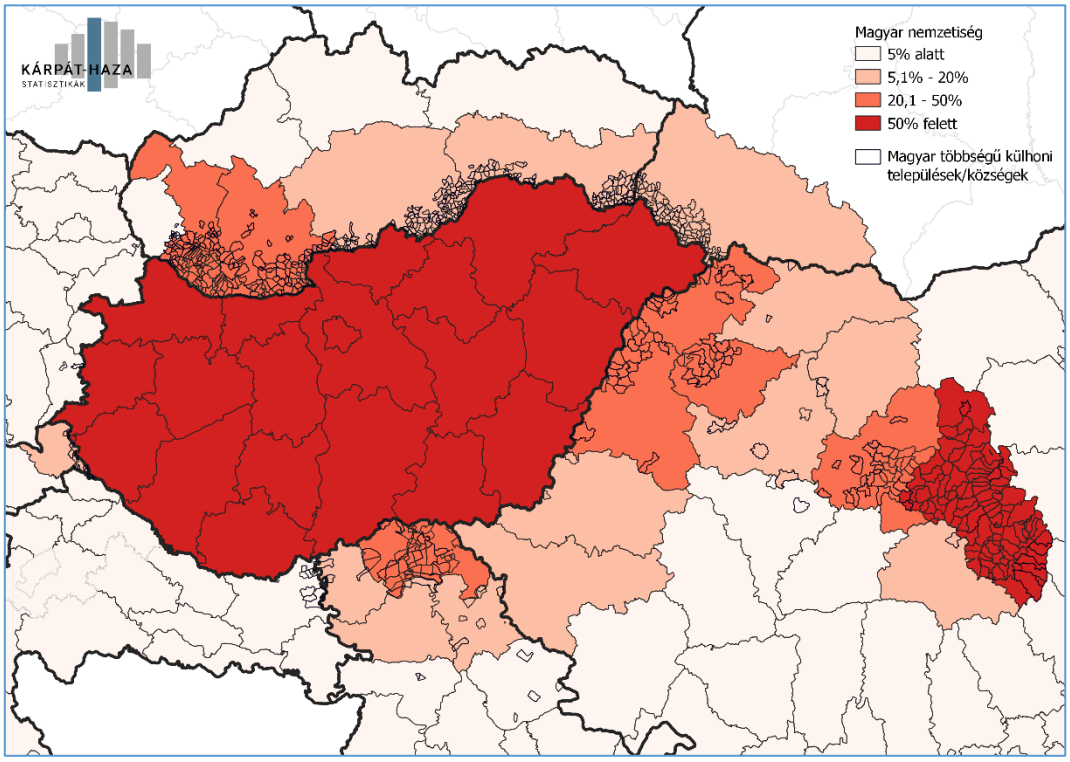

6. ábra: A magyar népességarány a Kárpát-medencei megyékben és körzetekben 2011, valamit a magyar többségű települések 2011-ben (Ukrajna adata 2001-es)
(adatok forrása: Kárpát-haza Statisztika)

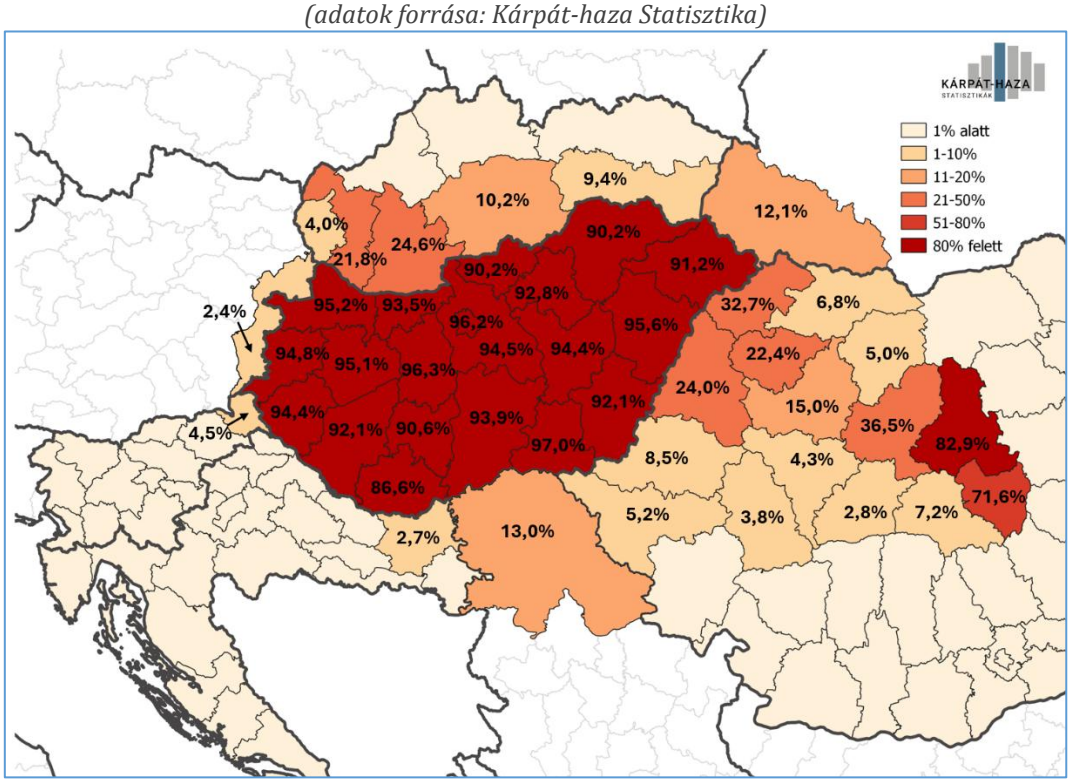

7. ábra: A magyar népességarány a Kárpát-medence térségi (megyei vagy tartományi) önkormányzatainak területegységeiben 2011-ben (Ukrajna, Szlovénia és Ausztria népességadata 2001-es) *(adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal 2011, Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala 2011, Román Országos Statisztikai Intézet 2011, Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala 2011, Horvát Statisztikai Hivatal 2011, Szlovén Köztársaság Statisztikai Hivatala 2001, Ukrajna Statisztikai Hivatala 2001, Kapitány 2013)*

	Magyarlakta, de nem magyar többségű települések száma[1]			Magyarság többségű települések száma			Magyar relatív és abszolút többségű helyi ön-kormányzatok száma[2]
	Falu	Város	Összesen	Falu	Város	Összesen	
Felvidék	250	89	339	368	13	381	381
Kárpátalja	48	23	71	79	3	82	52
Erdély	580	55	635[3]	757	20	777[4]	211[5]
Vajdaság	193	44	237	69	8	77	8
Dél-Baranya – Szlavónia (Drávaszög)	47	13	60	10	0	10	1 [6]
Muravidék[7]	na	na	na	17	0	17	2 [8]
Őrvidék	na	na	na	2	0	2	1 [9]
Magyaro.[10]	60	0	60	2748	346	3094	3094

2. táblázat: A magyar többségi lakosságú helyi önkormányzatok a Kárpát-medencében 2011 (Ukrajna adata: 2001) *(adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal 2011, Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala 2011, Ukrajna Statisztikai Hivatala 2001. Román Statisztikai Hivatal 2011, Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala 2011, Horvát Statisztikai Hivatal 2011 és 2021, Szlovén Köztársaság Statisztikai Hivatalának népszámlálási adatai 2011)*

Nemzetrész	Megye	Magyarok aránya az adott nemzetrész magyarságából
Erdély (Románia)	Hargita	20,8%
Magyarország	Budapest	17,8%
Magyarország	Pest	12,3%
Erdély (Románia)	Kovászna	12,2%
Magyarország	Borsod-Abaúj-Zemplén	6,6%
Magyarország	Hajdú-Bihar	5,6%
Magyarország	Szabolcs-Szatmár-Bereg	5,5%
Magyarország	Bács-Kiskun	5,2%
Magyarország	Győr-Moson-Sopron	4,6%
Magyarország	Fejér	4,4%
Magyarország	Csongrád-Csanád	4,3%
Magyarország	Jász-Nagykun-Szolnok	3,9%
Magyarország	Baranya	3,6%
Magyarország	Veszprém	3,6%
Magyarország	Békés	3,6%
Magyarország	Somogy	3,1%

[1] Legalább 10 magyar által lakott település vagy 10 fő alatti település, ahol van magyar lakos.
[2] A helyi önkormányzat jelen tanulmányban a legalacsonyabb szintű területi önkormányzatot jelenti, ami Magyarországon és Szlovákiában a települési szint, Románia, Szlovénia, Horvátország, és Szerbia esetében viszont a több település alkotta község.
[3] Máramaros, Arad, Temes, Hunyad Krassó-Szörény és Szeben megye adatai nélkül.
[4] Máramaros, Arad, Temes, Hunyad Krassó-Szörény és Szeben megye adata Kocsis (2015) alapján, az adat tartalmazza az Erdélyen kívüli Bákó megye három települését is Kocsis et al. (2015) alapján.
[5] Az összes (16db) erdélyi megye és Bákó megye (Gyimesbükk) adatai a 2011-es népszámlálás alapján.
[6] Hercegszöllős község 2011-ben relatív magyar többségű, ami 2021-ben már nincs meg.
[7] Muravidék és Őrvidék adatai 2011-ből Kocsis et al .(2006.) alapján.
[8] Dobronak község és Őrihodos község.
[9] Alsóőr önkormányzata; Őrisziget falu is magyar többségű a nem magyar többségű Vasvörösvár önkormányzat része.
[10] Magyarok: a 2011-es népszámláláson nem vallották magukat nem magyar etnikumúnak.

Nemzetrész	Megye	Magyarok aránya az adott nemzetrész magyarságából
Magyarország	Heves	3,1%
Magyarország	Komárom-Esztergom	3,1%
Magyarország	Zala	2,9%
Magyarország	Vas	2,6%
Magyarország	Tolna	2,2%
Magyarország	Nógrád	2,0%

3. táblázat: A magyar többségi lakosságú megyei önkormányzatok a Kárpát-medencében 2011

Az adatok forrása: Kárpát-haza Statisztika

Nemzetrész	Megye	GDP/fő (2020) (EUR)	Országos átlag	Országos átlag aránya	EU átlag (30 100 EUR) aránya
Magyarország	Budapest	29 400	14 100	209%	98%
Felvidék (Szlovákia)	Nagyszombat	18 900	17 100	111%	63%
Magyarország	Győr-Moson-Sopron	16 000	14 100	113%	53%
Felvidék (Szlovákia)	Nyitra	14 700	17 100	86%	49%
Magyarország	Fejér	13 900	14 100	99%	46%
Magyarország	Komárom-Esztergom	13 500	14 100	96%	45%
Magyarország	Vas	11 800	14 100	84%	39%
Magyarország	Bács-Kiskun	11 400	14 100	81%	38%
Magyarország	Pest	11 300	14 100	80%	38%
Magyarország	Csongrád-Csanád	10 800	14 100	77%	36%
Magyarország	Tolna	10 700	14 100	76%	36%
Magyarország	Veszprém	10 600	14 100	75%	35%
Magyarország	Heves	10 500	14 100	74%	35%
Magyarország	Hajdú-Bihar	10 300	14 100	73%	34%
Magyarország	Borsod-Abaúj-Zemplén	10 100	14 100	72%	34%
Magyarország	Zala	10 000	14 100	71%	33%
Magyarország	Jász-Nagykun-Szolnok	9 700	14 100	69%	32%
Magyarország	Baranya	9 400	14 100	67%	31%
Erdély (Románia)	Maros	9 300	11 400	82%	31%
Erdély (Románia)	Bihar	9 200	11 400	81%	31%
Magyarország	Somogy	9 000	14 100	64%	30%
Magyarország	Békés	8 500	14 100	60%	28%
Erdély (Románia)	Hargita	8 400	11 400	74%	28%
Erdély (Románia)	Szatmár	8 400	11 400	74%	28%
Erdély (Románia)	Kovászna	8 300	11 400	73%	28%
Magyarország	Szabolcs-Szatmár-Bereg	8 200	14 100	58%	27%
Magyarország	Nógrád	6 400	14 100	45%	21%

4. táblázat: A Kárpát-medence jelentős magyar lakosságarányú (20% feletti, 2020-21-es népszámlálás alapján) megyéinek gazdasági teljesítménye (GDP/fő) 2020

Az adatok forrása: Kárpát-haza Statisztika

Nemzetrész	Megye	GDP/fő (2017) (EUR)	Országos átlag	Országos átlag aránya	EU átlag (29300 EUR) aránya
Magyarország	Budapest	26 400	13 000	203%	90%
Felvidék (Szlovákia)	Nagyszombat	16 700	15 600	107%	57%
Magyarország	Győr-Moson-Sopron	16 400	13 000	126%	56%
Magyarország	Fejér	13 500	13 000	104%	46%
Felvidék (Szlovákia)	Nyitra	13 200	15 600	85%	45%
Magyarország	Komárom-Esztergom	13 000	13 000	100%	44%
Magyarország	Vas	12 400	13 000	95%	42%
Magyarország	Pest	10 300	13 000	79%	35%
Magyarország	Bács-Kiskun	10 000	13 000	77%	34%
Magyarország	Zala	10 000	13 000	77%	34%
Magyarország	Borsod-Abaúj-Zemplén	9 600	13 000	74%	33%
Magyarország	Csongrád-Csanád	9 600	13 000	74%	33%
Magyarország	Tolna	9 600	13 000	74%	33%
Magyarország	Veszprém	9 600	13 000	74%	33%
Magyarország	Heves	9 500	13 000	73%	32%
Magyarország	Hajdú-Bihar	9 300	13 000	72%	32%
Magyarország	Baranya	8 600	13 000	66%	29%
Magyarország	Jász-Nagykun-Szolnok	8 500	13 000	65%	29%
Magyarország	Somogy	8 400	13 000	65%	29%
Magyarország	Békés	7 800	13 000	60%	27%
Erdély (Románia)	Szilágy	7 700	9 500	81%	26%
Erdély (Románia)	Bihar	7 600	9 500	80%	26%
Erdély (Románia)	Maros	7 200	9 500	76%	25%
Magyarország	Szabolcs-Szatmár-Bereg	7 200	13 000	55%	25%
Erdély (Románia)	Szatmár	7 000	9 500	74%	24%
Erdély (Románia)	Hargita	6 800	9 500	72%	23%
Erdély (Románia)	Kovászna	6 800	9 500	72%	23%
Magyarország	Nógrád	5 800	13 000	45%	20%
Vajdaság (Szerbia)	Észak-Bácska	5 100	5 600	91%	17%
Vajdaság (Szerbia)	Észak-Bánát	4 400	5 600	79%	15%

5. táblázat: A Kárpát-medence jelentős magyar lakosságarányú (20% feletti, 2011-es népszámlálás alapján) megyéinek gazdasági teljesítménye (GDP/fő), 2017

Az adatok forrása: Kárpát-haza Statisztika

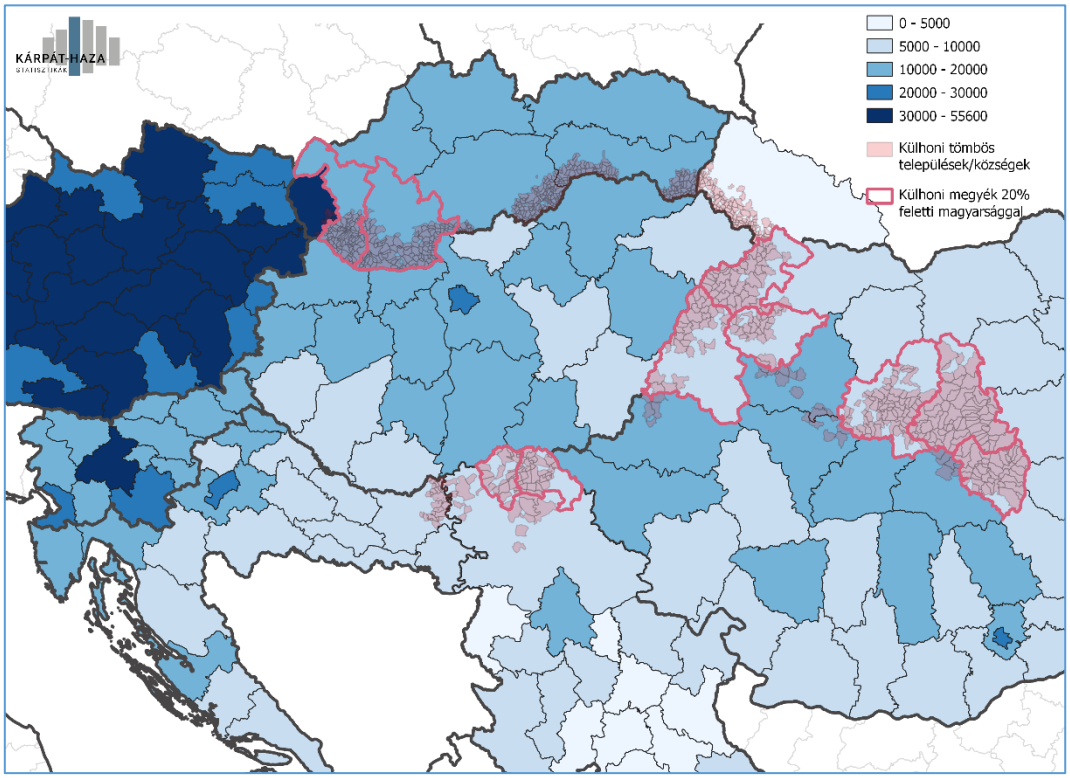

8. ábra: A magyar településterületi tömbök és a területi GDP adatok, 2022

Az adatok forrása: Kárpát-haza Statisztika

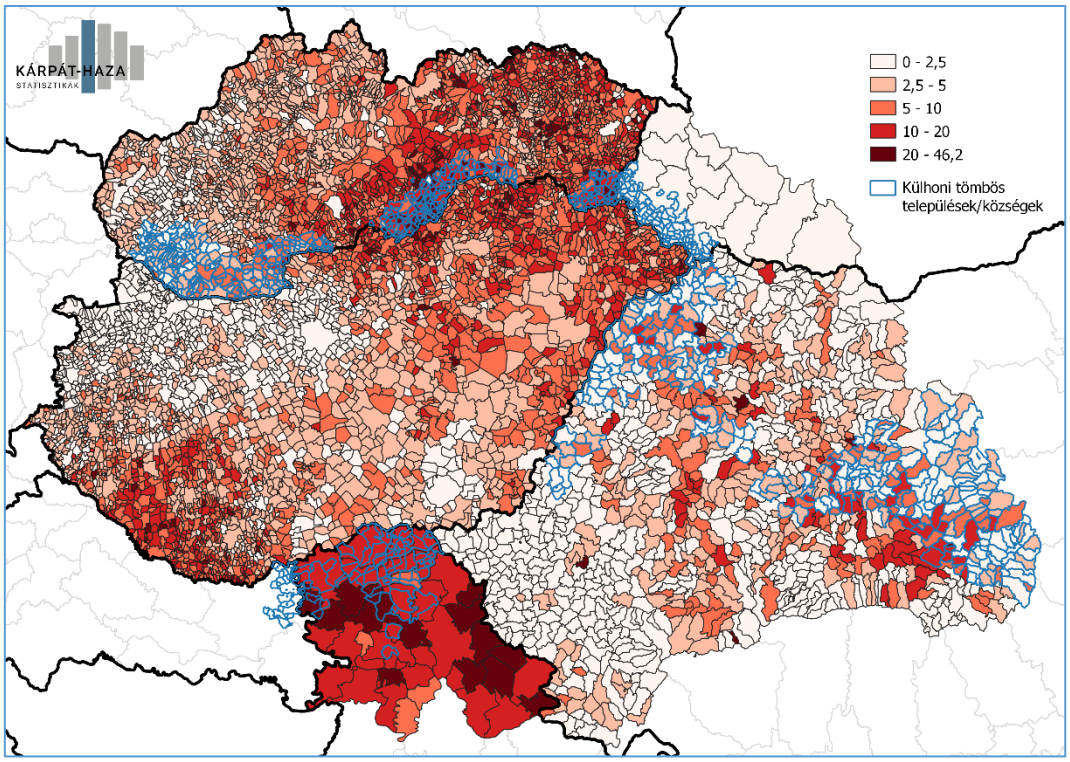

9. ábra: A magyar településterületi tömbök és a munkanélküliségi adatok (100 főre [14 évnél idősebb] jutó munkanélküliek száma, 2017)

Az adatok forrása: Kárpát-haza Statisztika

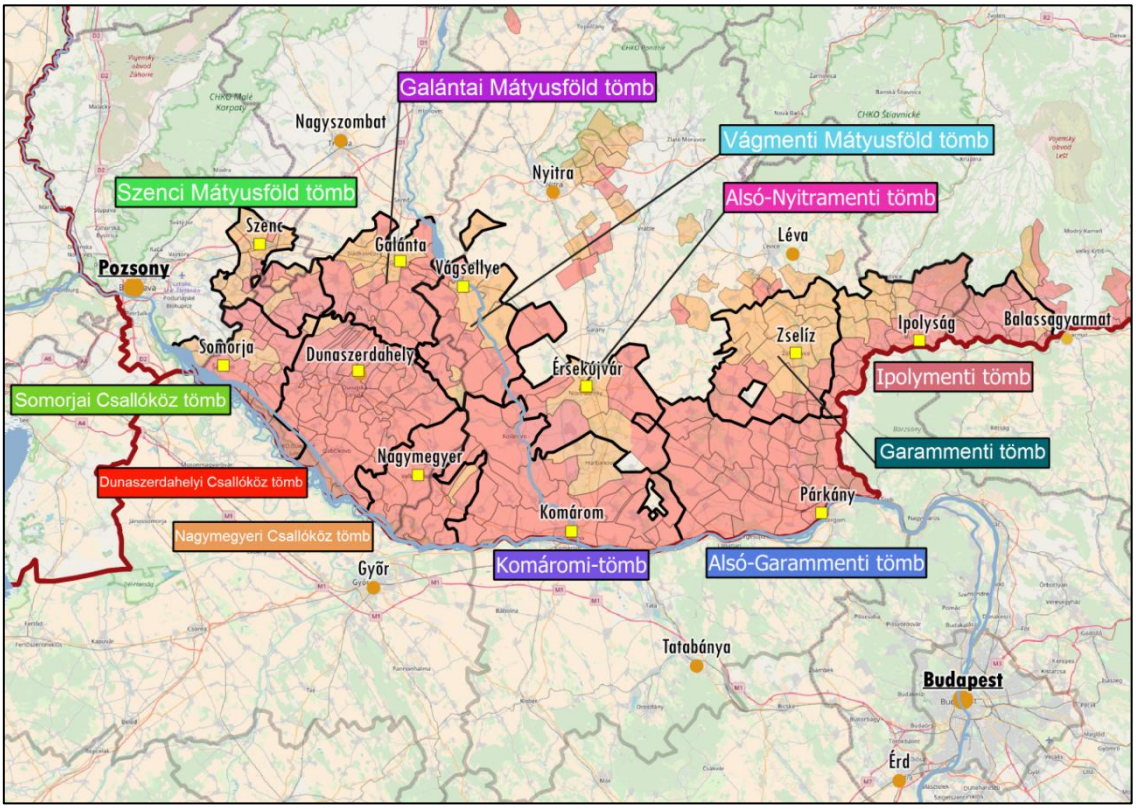

10. ábra: A nyugat-felvidéki tömbök elhelyezkedése

(piros színnel jelölve az 50% feletti, narancssárgával a 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések)

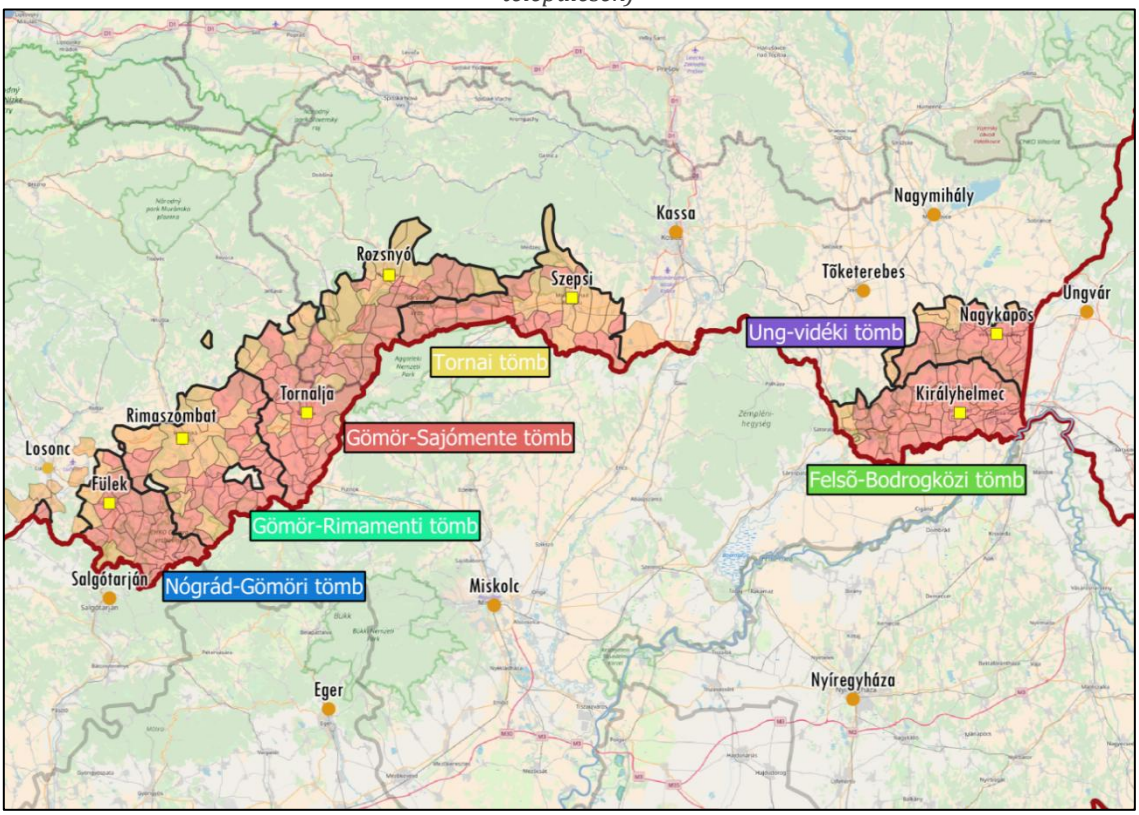

11. ábra: A kelet-felvidéki tömbök elhelyezkedése

(piros színnel jelölve az 50% feletti, narancssárgával a 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések)

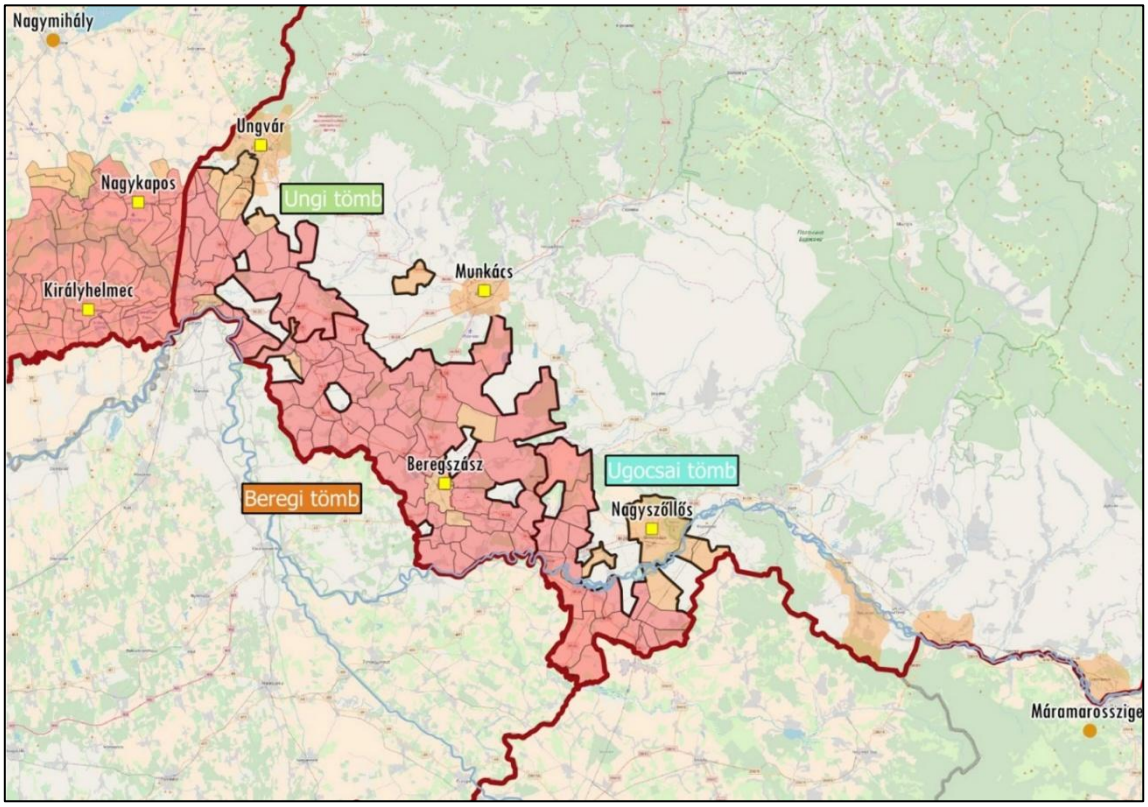

12. ábra: A kárpátaljai tömbök elhelyezkedése

(piros színnel jelölve az 50% feletti, narancssárgával a 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések)

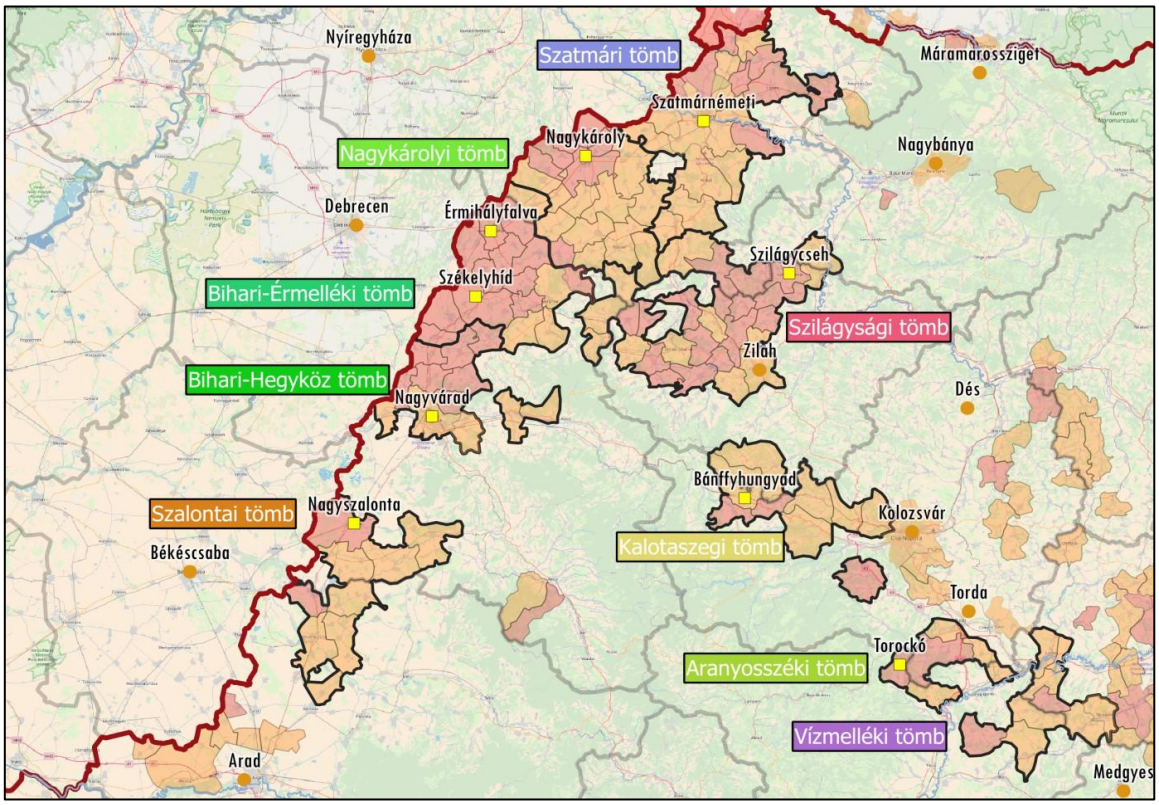

13. ábra: A partiumi és közép-erdélyi tömbök elhelyezkedése

(piros színnel jelölve az 50% feletti, narancssárgával a 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések)

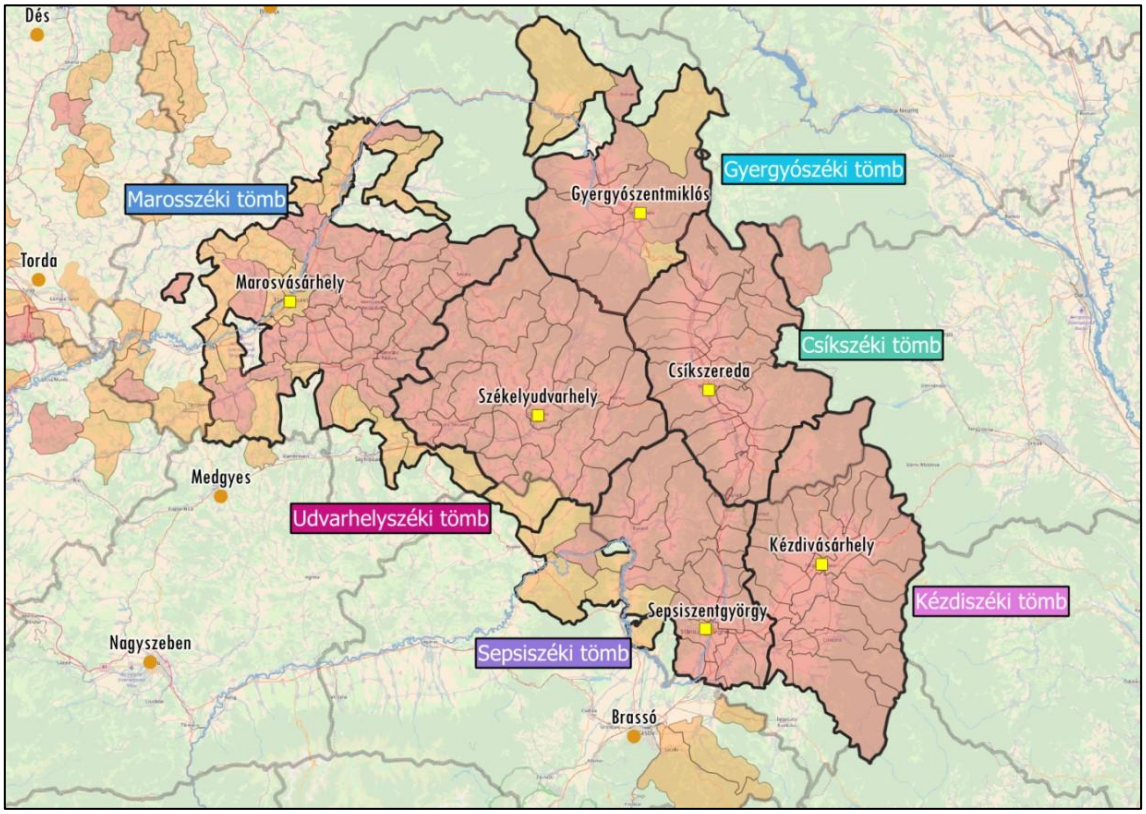

14. ábra: A székelyföldi tömbök elhelyezkedése

(piros színnel jelölve az 50% feletti, narancssárgával a 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések)

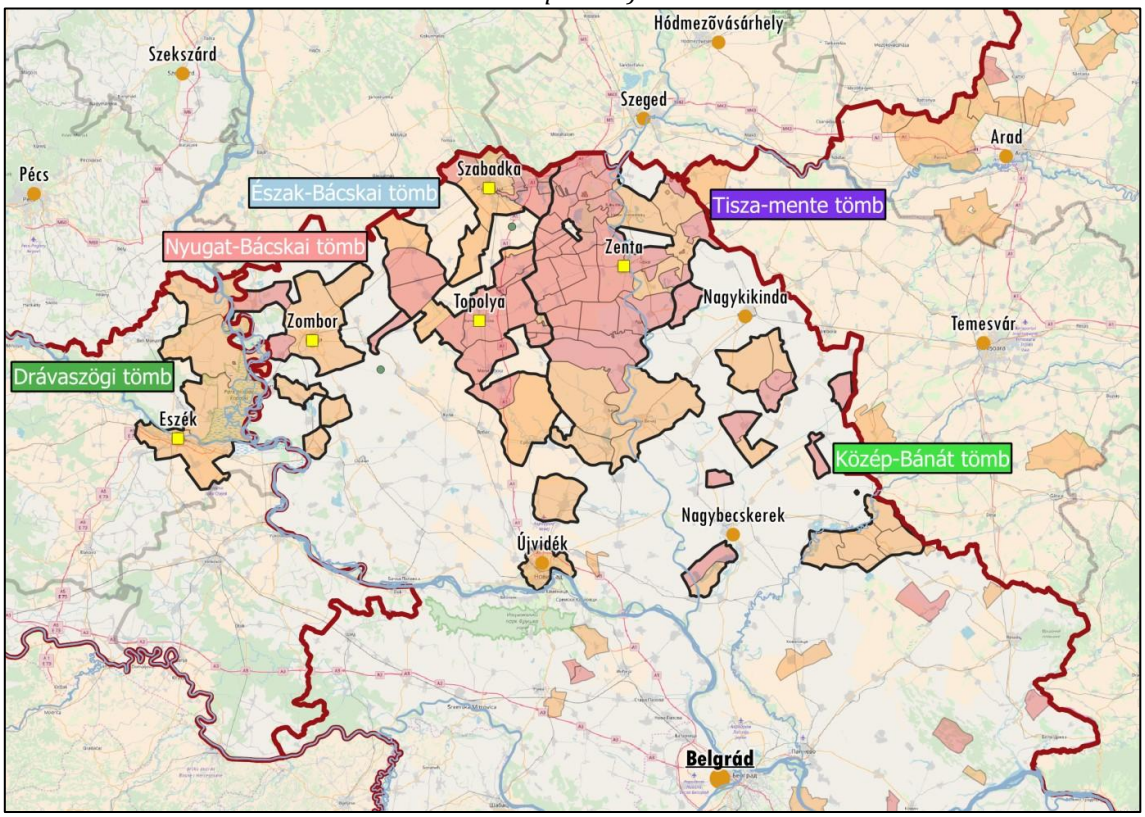

15. ábra: Vajdasági és horvátországi tömbök elhelyezkedése

(piros színnel jelölve az 50% feletti, narancssárgával a 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések)

6. AZ EGYES TÖMBÖK LEÍRÁSA

6.1 Somorjai Csallóköz tömb

6.1.1 A térség főbb jellemzői

6.1.1.1 Elhelyezkedés

A Somorjai Csallóköz tömb a Kisalföldtől a Duna által elválasztott Dunamenti-alföld Felső-Csallóköz nevű területén, a Duna és a Kis-Duna által természetes határok közé zárt területen helyezkedik el. A síkvidéken felhalmozott hordalék kitűnő termőterület, amely a sűrű vízhálózat következtében a felszín alatt nagy vízkészletekkel is rendelkezik. A tömb területének természetes határa északkeleti és délnyugati irányból van, ahonnan a Kis-, illetve az Öreg-Duna határolja. A tömböt északról (a tömbbe némileg átnyúlva) a Szenci járás, délnyugati irányból a magyar–szlovák államhatár, délről a Dunaszerdahelyi járás székhelyének térsége, valamint attól délre eső területei, továbbá északkeletről a Galántai járás zárja közre.

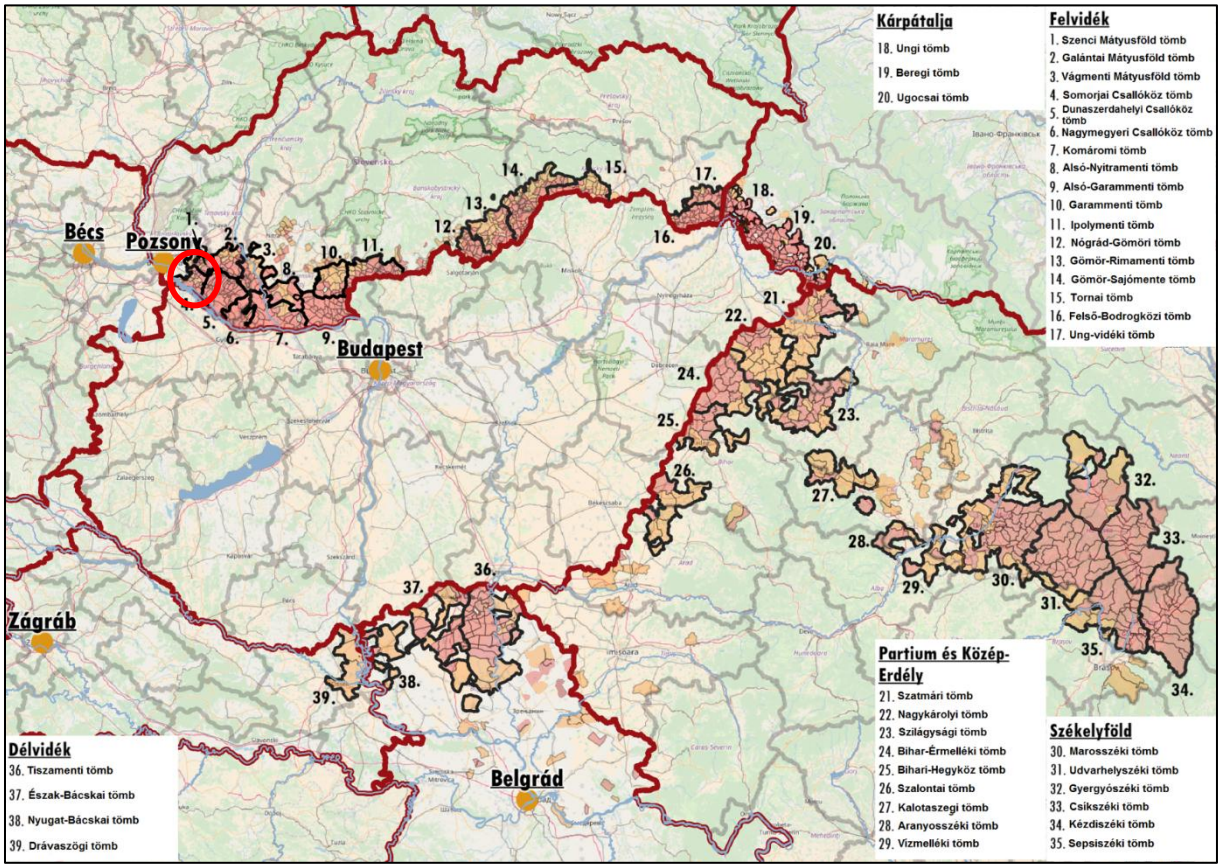

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

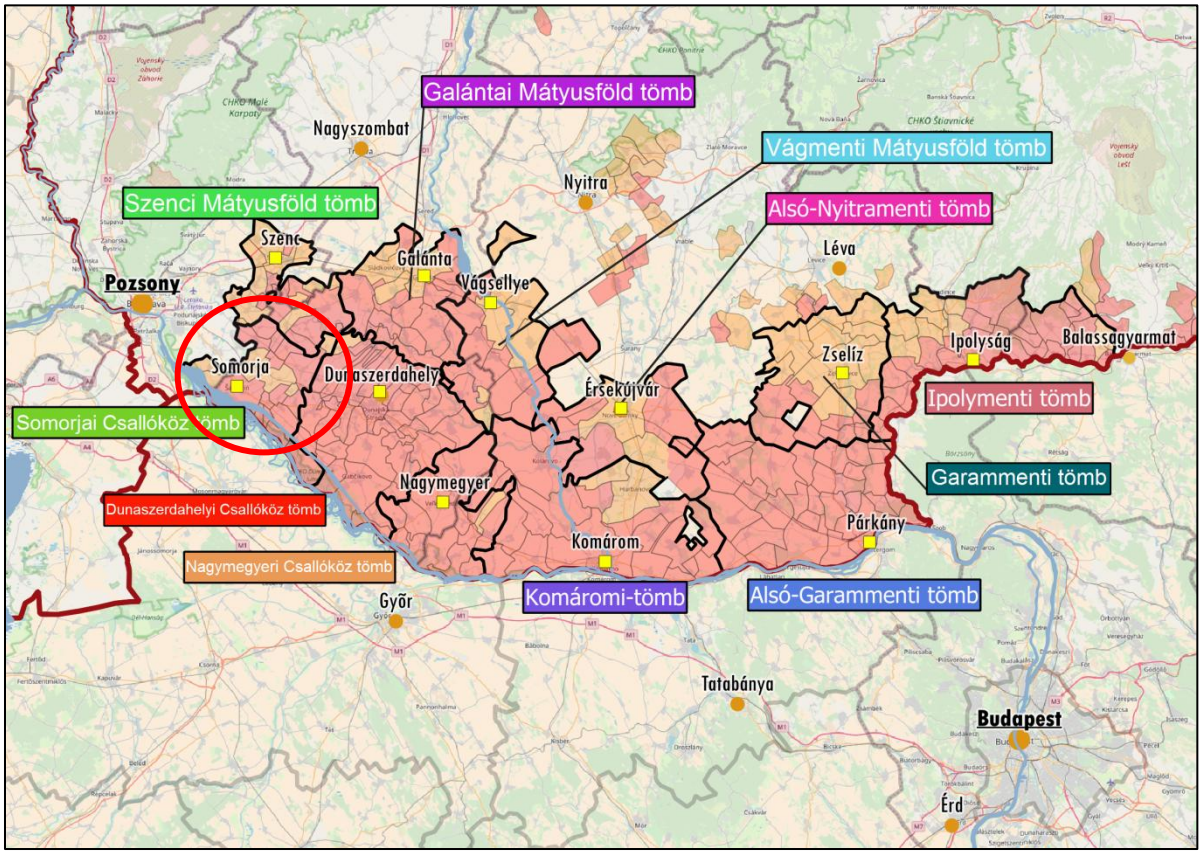

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Nyugat-Felvidéken
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.1.1.2 A térség települései

A tömbbe sorolt települések Gutor és Szemet kivételével közigazgatásilag mind a Nagyszombati kerület Dunaszerdahelyi járásába tartoznak. A járásból kilógó két település a Pozsonyi kerület Szenci járásának része. A Somorjai Csallóköz tömb össznépessége közel 30 ezer fő, amely etnikai megoszlás szerint legnagyobb részt, 57 százalékban magyar. A lehatárolt 23 településéből 16, többek közt a tömb központja is magyar többségű. A legnagyobb kisebbséget a szlovákok képviselik, akik valamivel több, mint egyharmadát adják a tömb népességének. Felekezeti hovatartozás szerint a tömb homogén képet mutat, hiszen az érintett települések mindegyikén a római katolikus vallásúak vannak többségben. A tömb gazdaságát nagyban meghatározza Pozsony elszívó hatása, valamint a településszerkezet aprófalvas jellege, így területén komolyabb ipari tevékenység nincs, leszámítva a központi település élelmiszer- és építőanyag iparát.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A tömb központjának meghatározott Somorja a járás északnyugati szegletében a Duna partján fekszik. A város a Felső-Csallóköz gazdasági és kulturális központja. Ez a város a székhelye a Fórum Kisebbségkutató Intézetnek, valamint magyar tanítási nyelvű alapiskola és gimnázium is működik Somorján. Nagy hagyománya van a helyi lótenyésztésnek és a lóversenysportnak, amelyhez kapcsolódóan lóversenyeket is tartanak a településen.

Somorjai Csallóköz tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Somorja	Samorin	12 726	7 309	57,43
Magyar többségű települések				
Felsővámos	Horne Myto	957	873	91,22
Nagybodak	Bodiky	288	240	83,33
Sárosfa	Blatna na Ostrove	860	667	77,56
Keszölcés	Kyselica	151	114	75,50
Béke	Mierovo	445	331	74,38
Pozsonycsákány	Cakany	570	421	73,86
Csütörtök	Stvrtok na Ostrove	1 770	1 271	71,81
Nagyszarva	Rohovce	1 192	852	71,48
Bacsfa	Bac	553	394	71,25
Vajka	Vojka nad Dunajom	460	327	71,09
Doborgaz	Dobrohost	428	299	69,86
Nemesgomba	Hubice	559	389	69,59
Csallóköztárnok	Trnavka	452	309	68,36
Olgya	Oldza	403	239	59,31
Lég	Lehnice	2 527	1 365	54,02
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Nagypaka	Velka Paka	879	373	42,43
Macháza	Macov	237	93	39,24
Gutor	Hamuliakovo	1438	504	35,05
Vittény	Bellova Ves	229	76	33,19
Úszor	Kvetoslavov	949	310	32,67
Szemet	Kalinkovo	1170	296	25,30
Vörösmajor	Hviezdoslavov	612	113	18,46
Összesen		**29 855**	**17 165**	**57,49**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.1.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.1.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

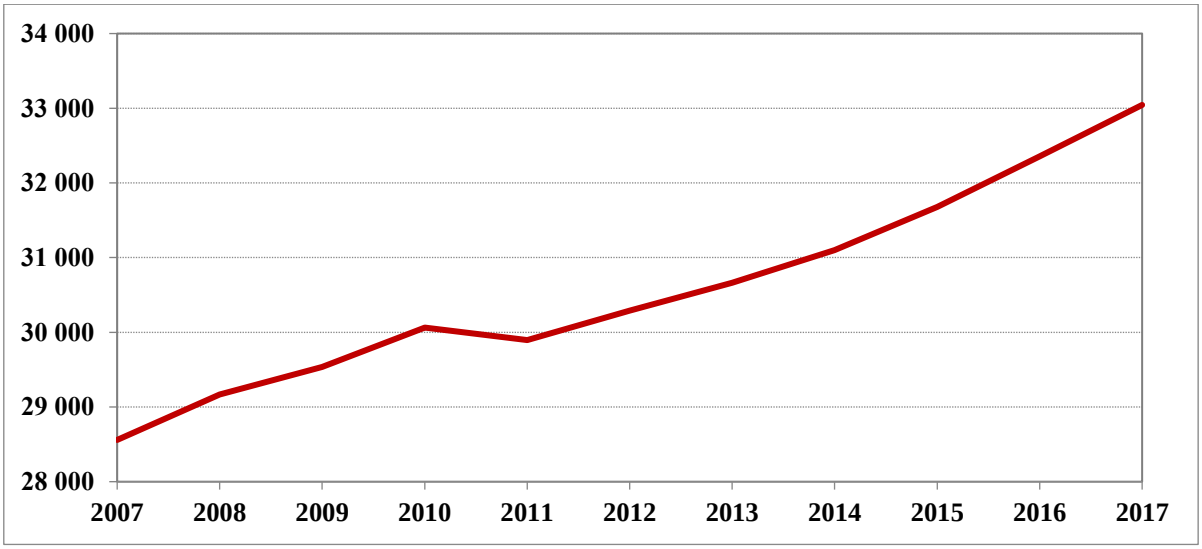

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Somorjai Csallóköz tömb	*Nagyszombati kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
15,70	*1,05*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

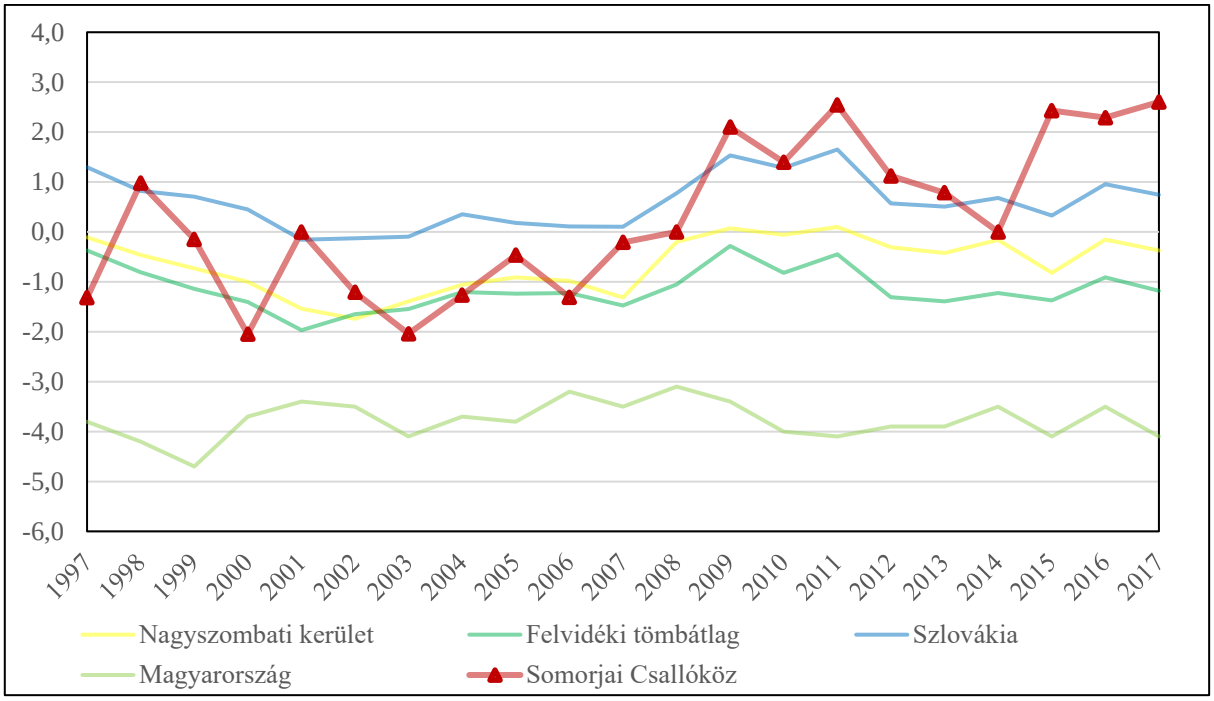

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

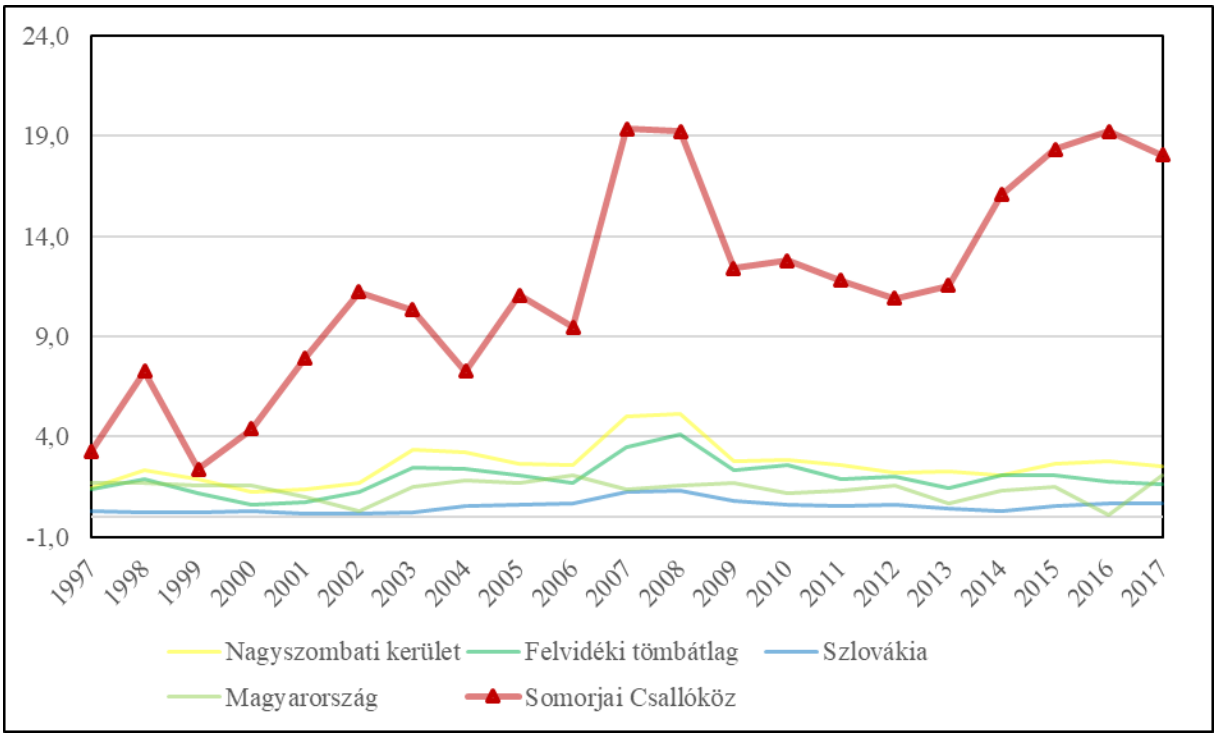

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[11]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

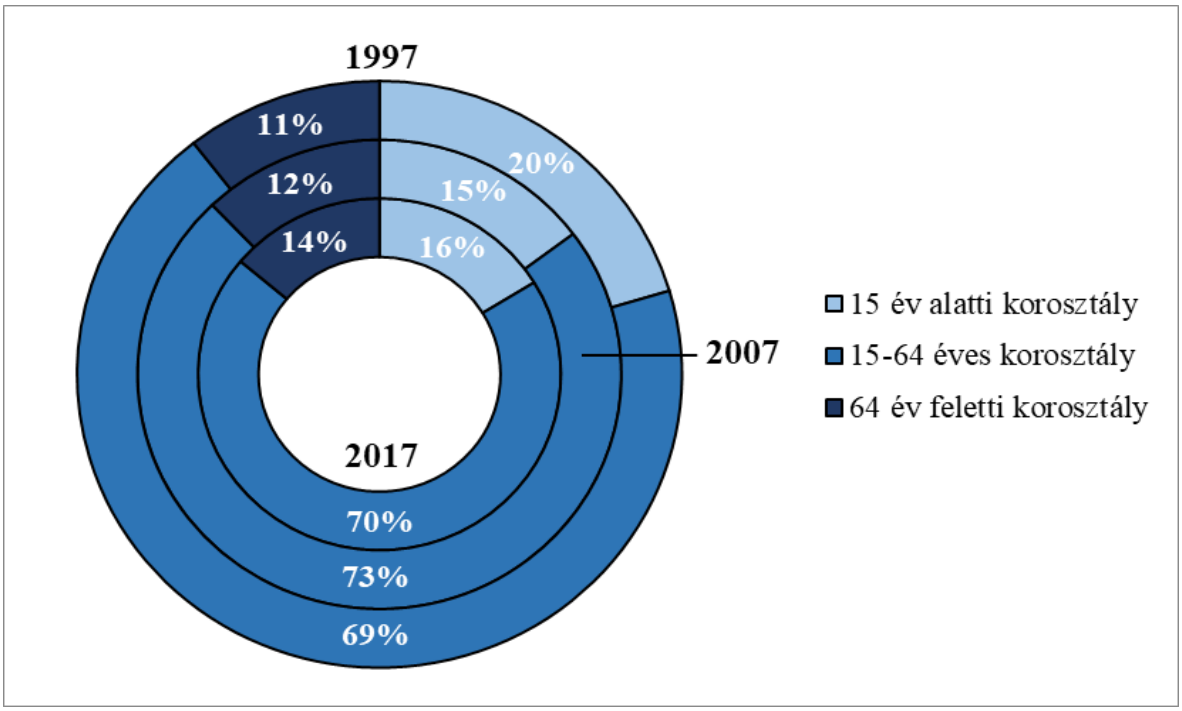

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[11] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

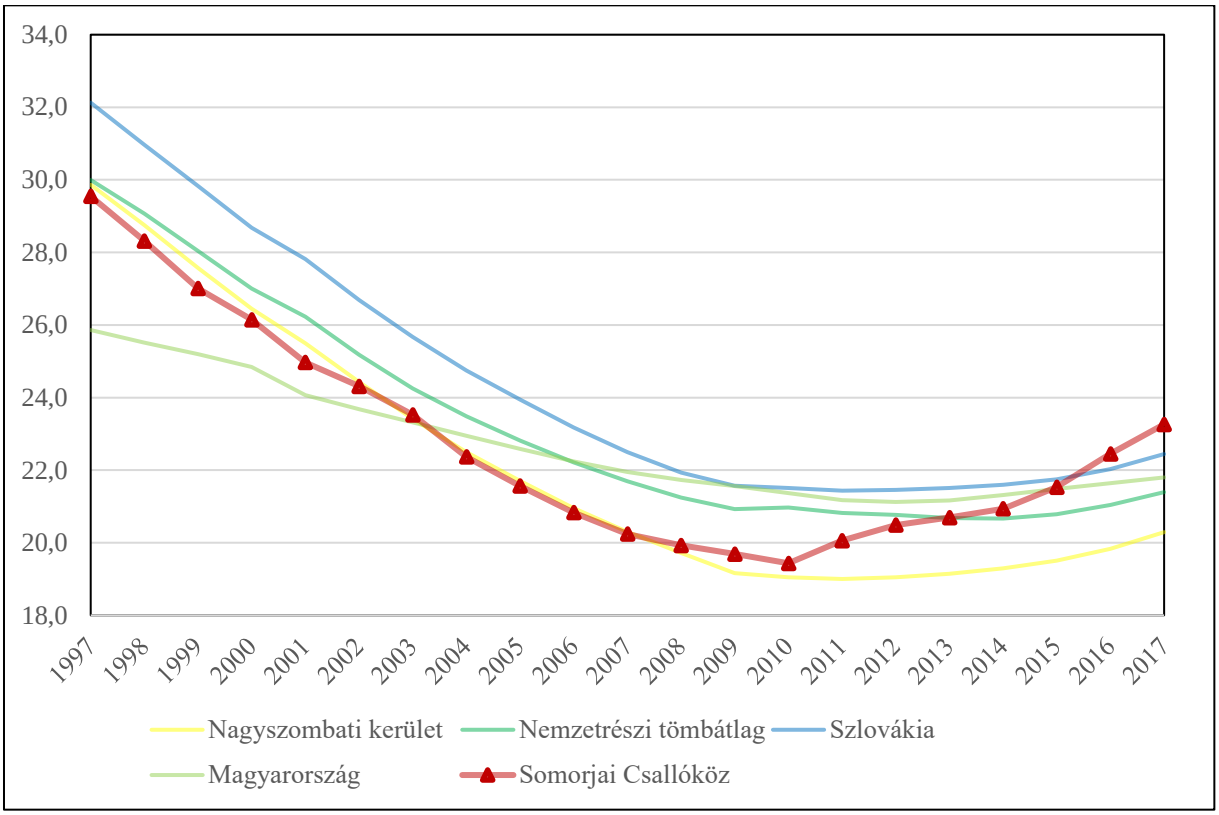

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

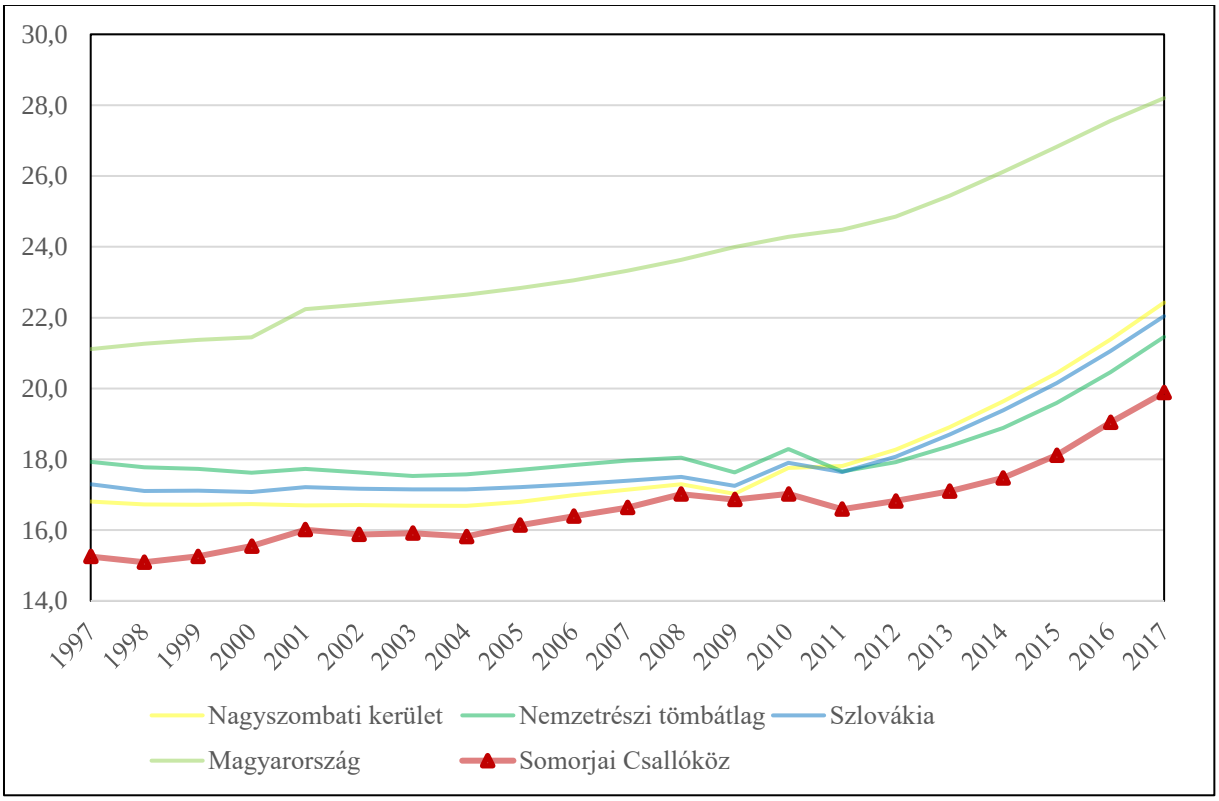

9. ábra: Az idős népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

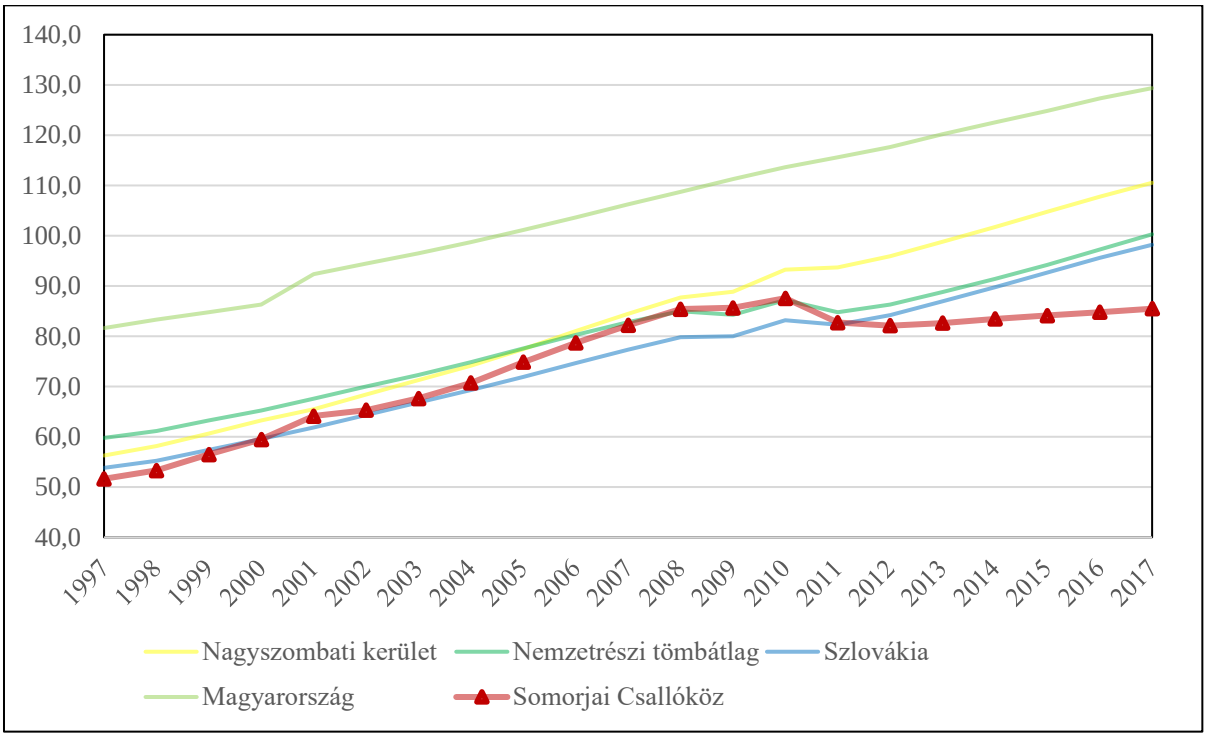

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

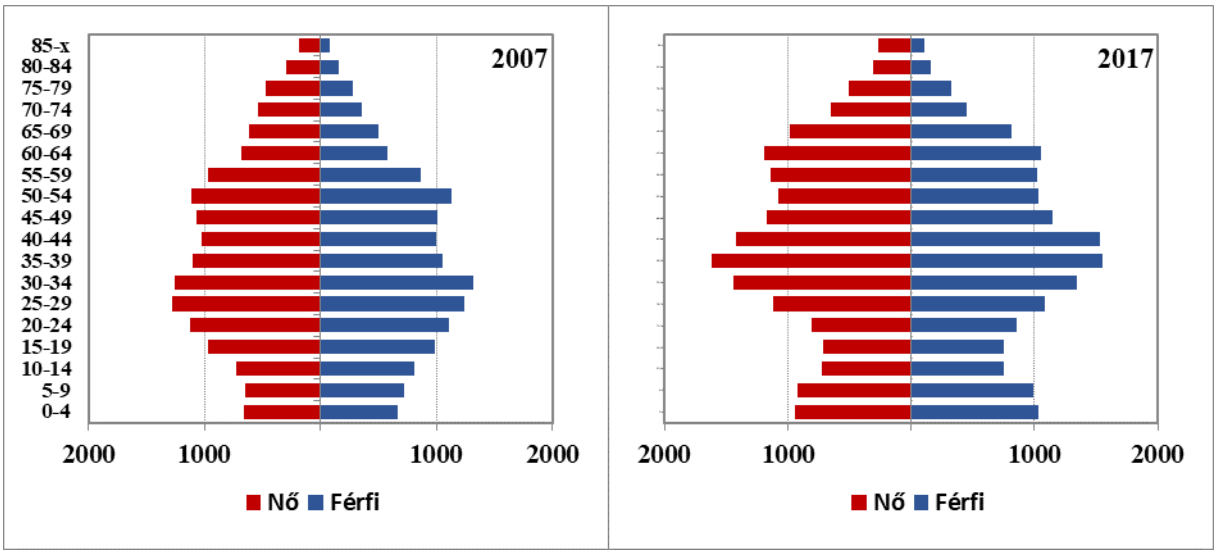

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.1.2.2 Oktatás

Óvodák

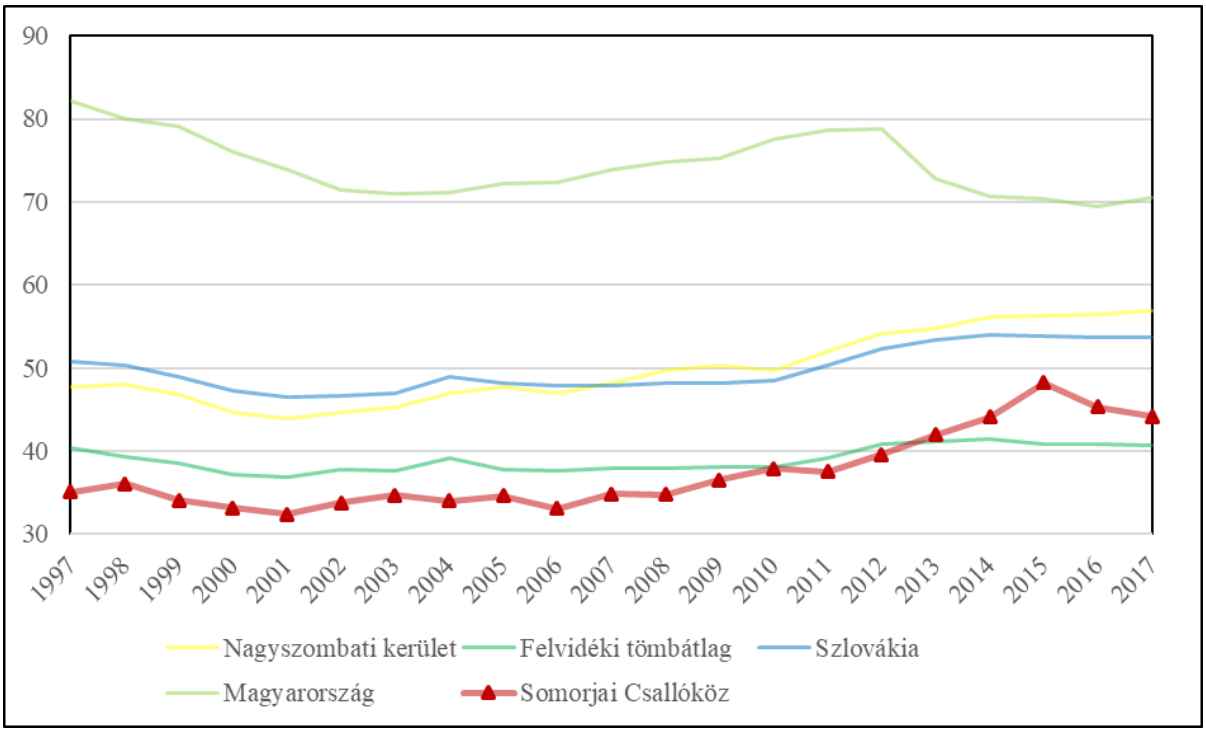

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

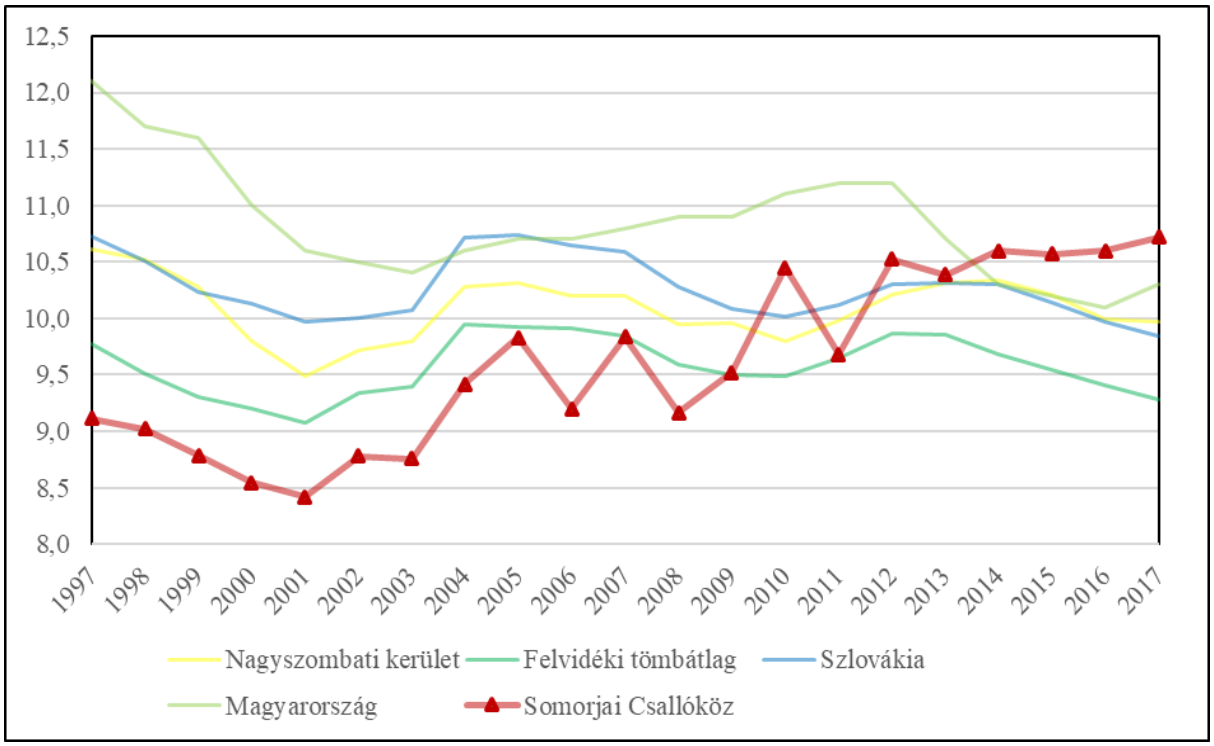

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

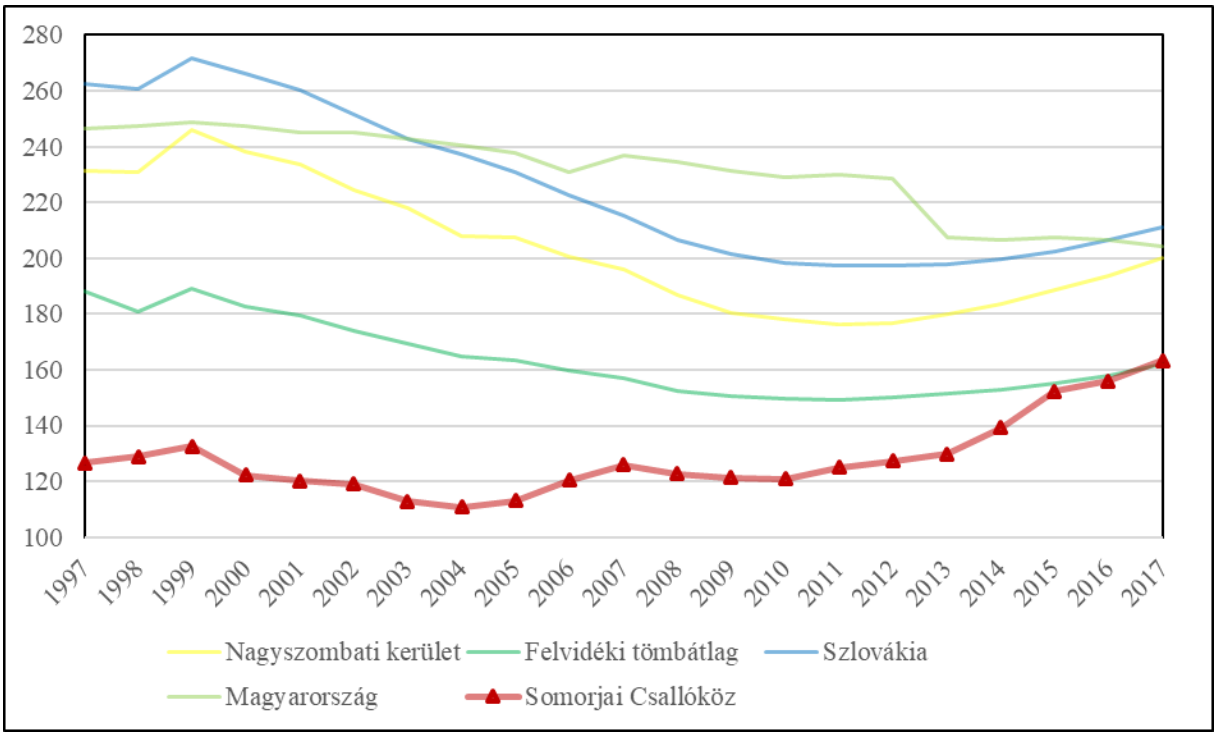

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

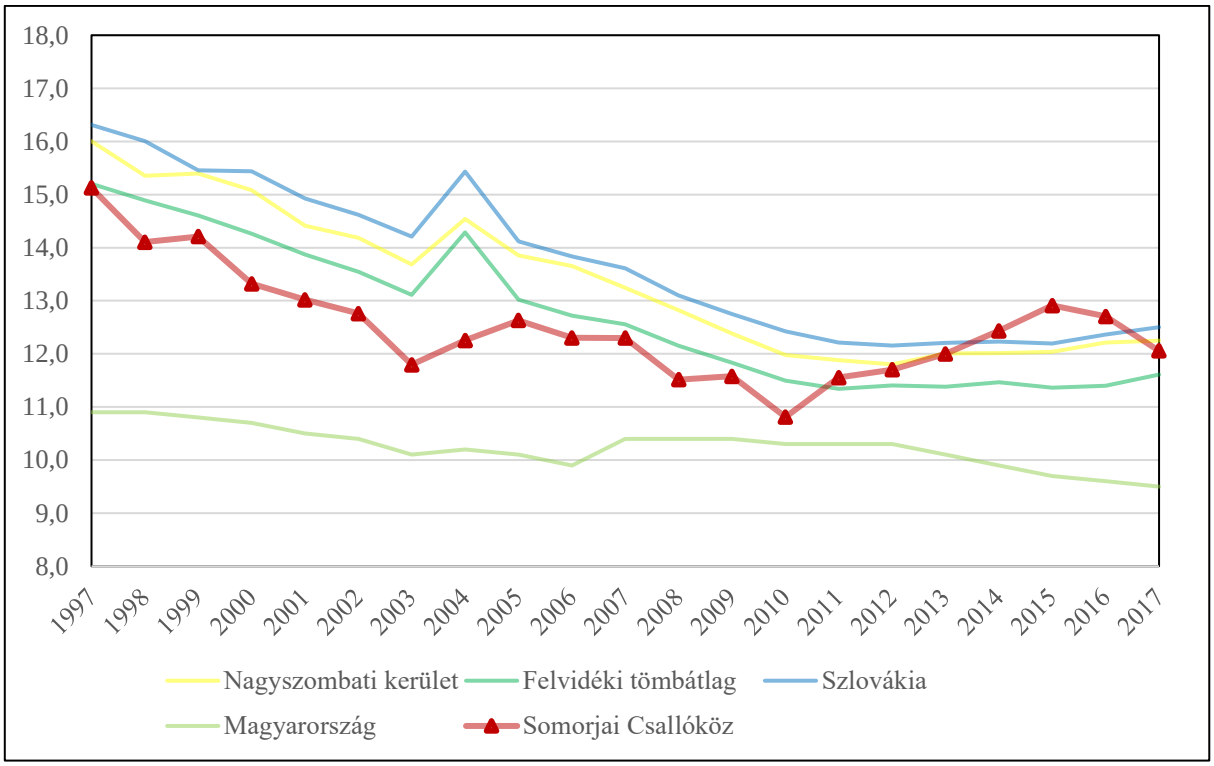

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

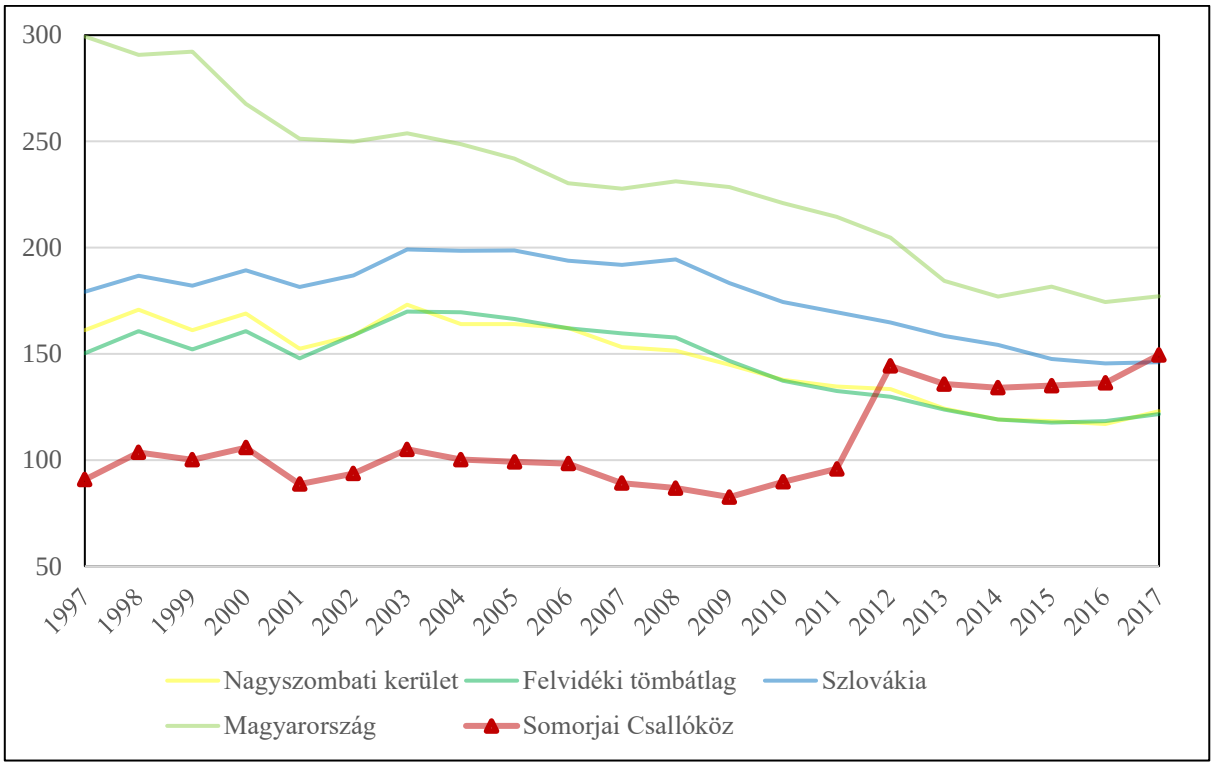

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

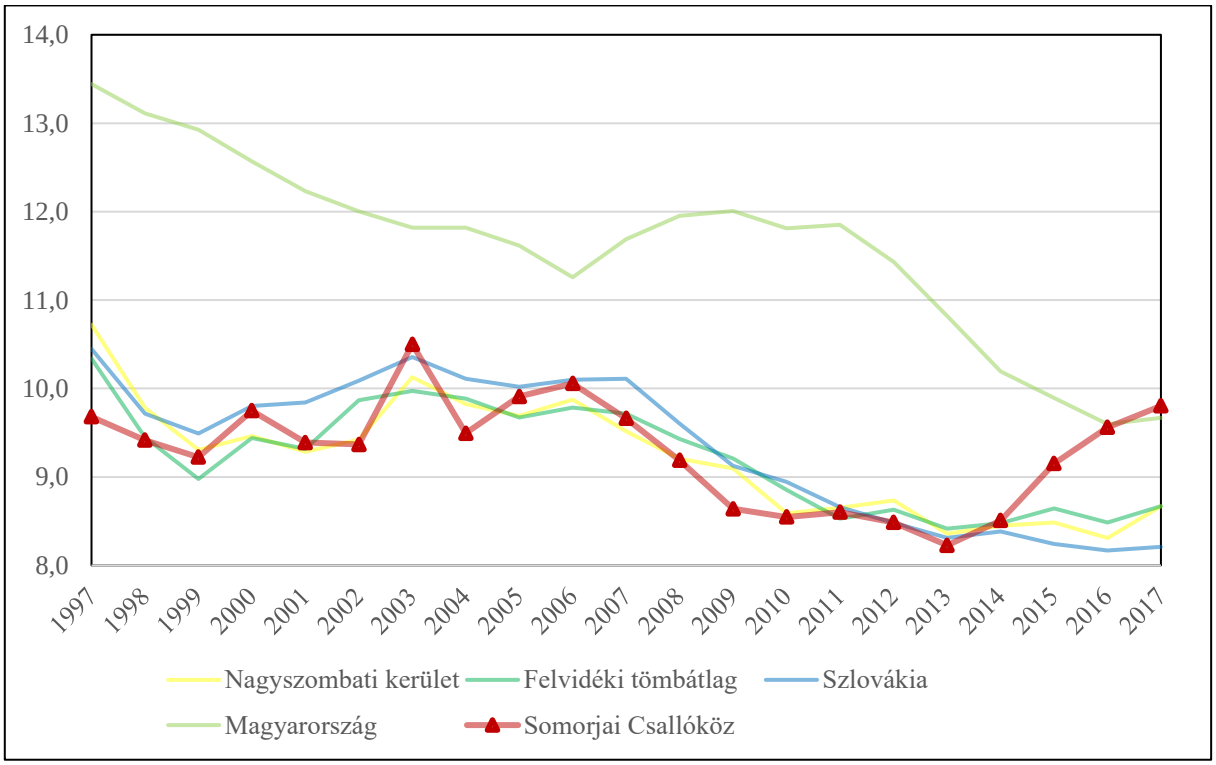

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.1.2.3 *Munkaerőpiac*

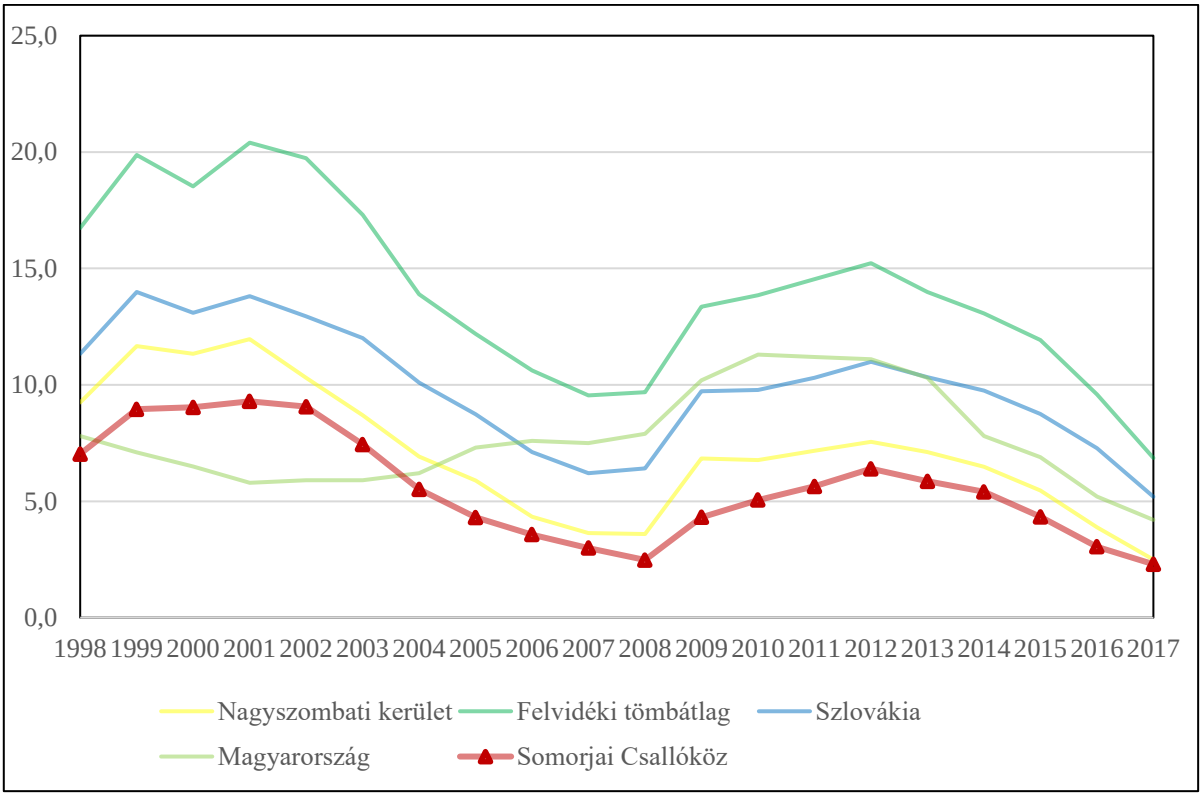

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

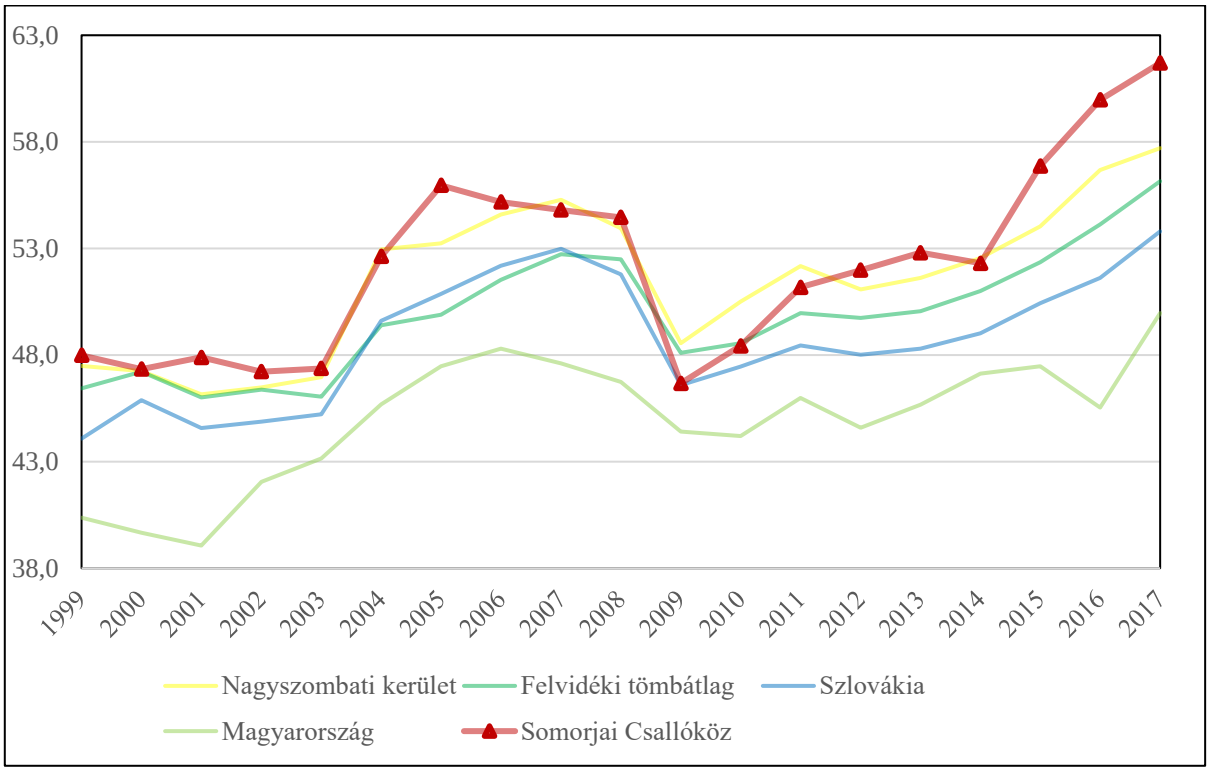

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.1.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.1.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

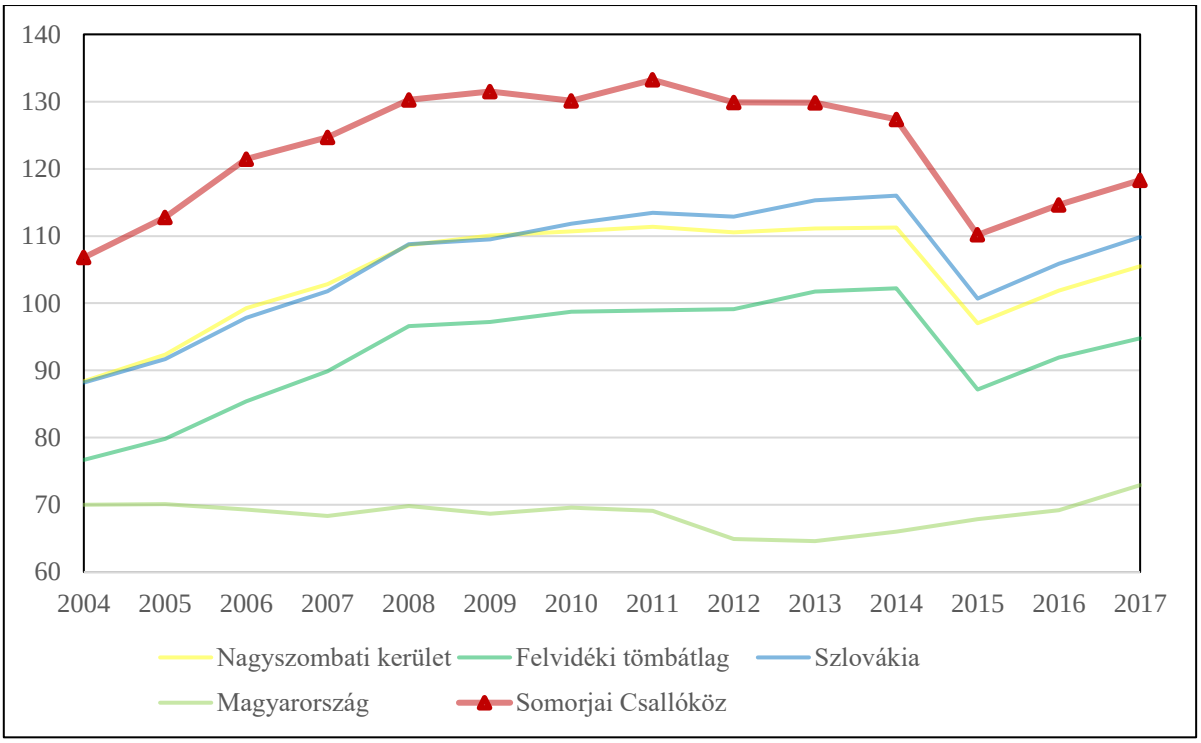

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

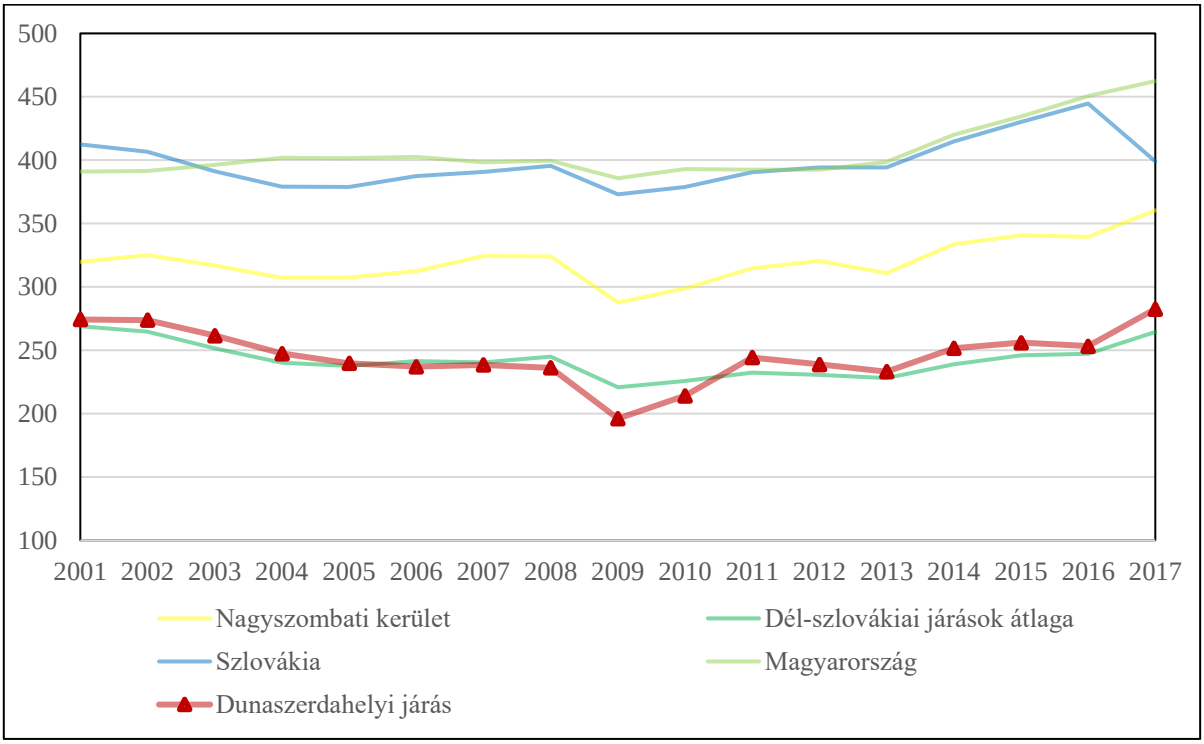

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

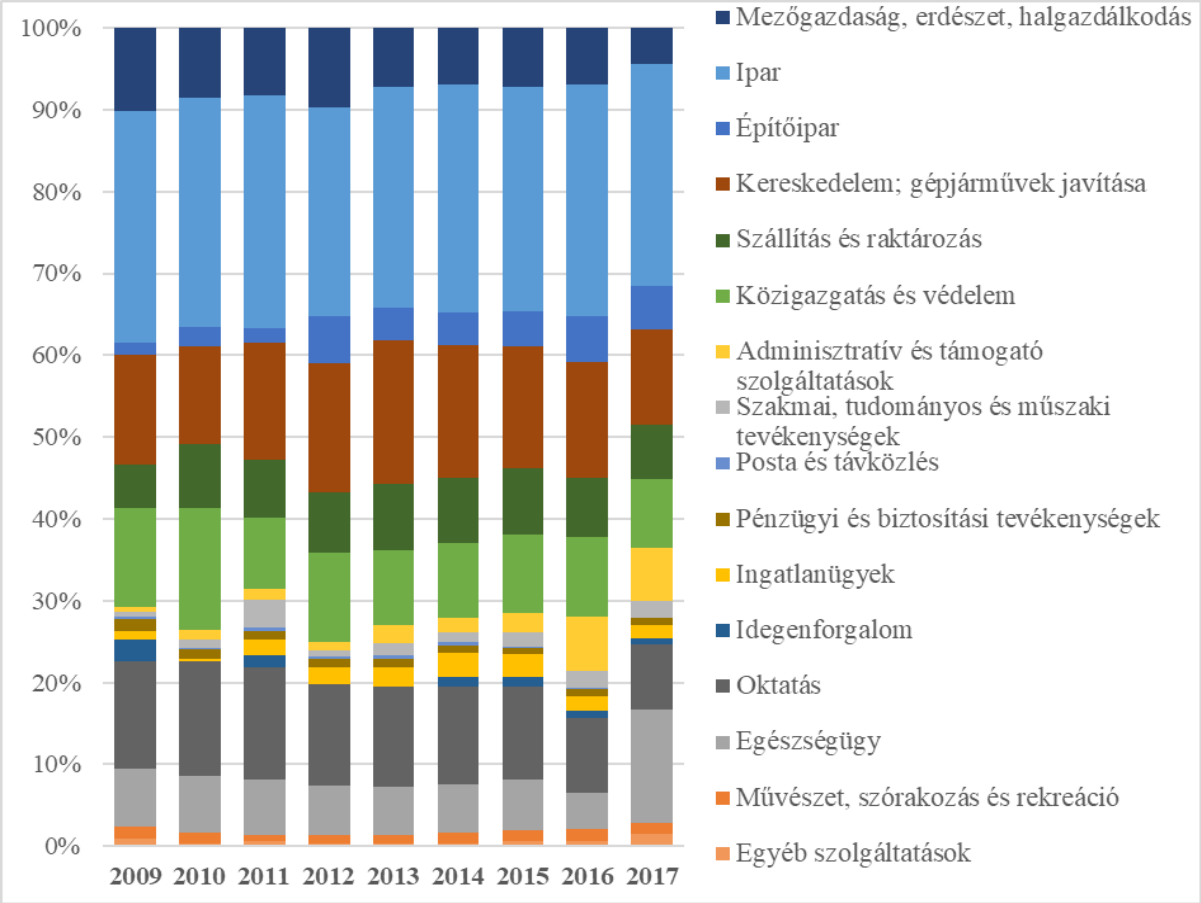

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Dunaszerdahelyi járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.1.3.2 Jövedelem

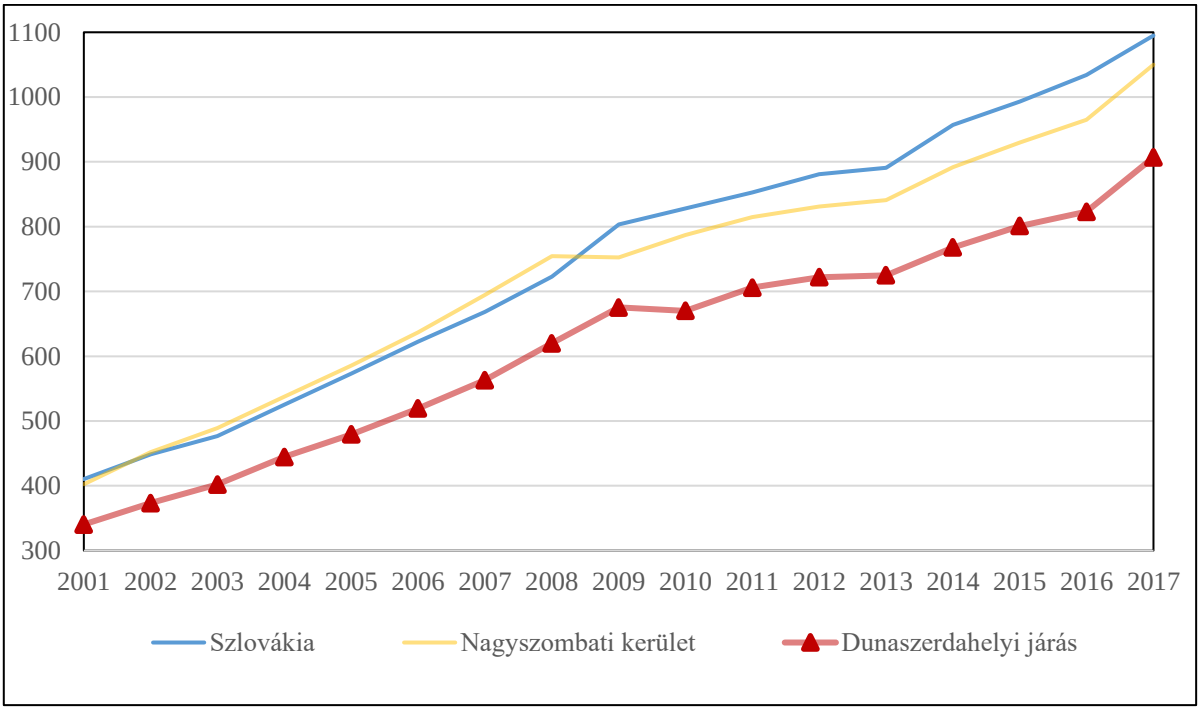

23. ábra: A havi átlagkeresetek változása a Dunaszerdahelyi járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

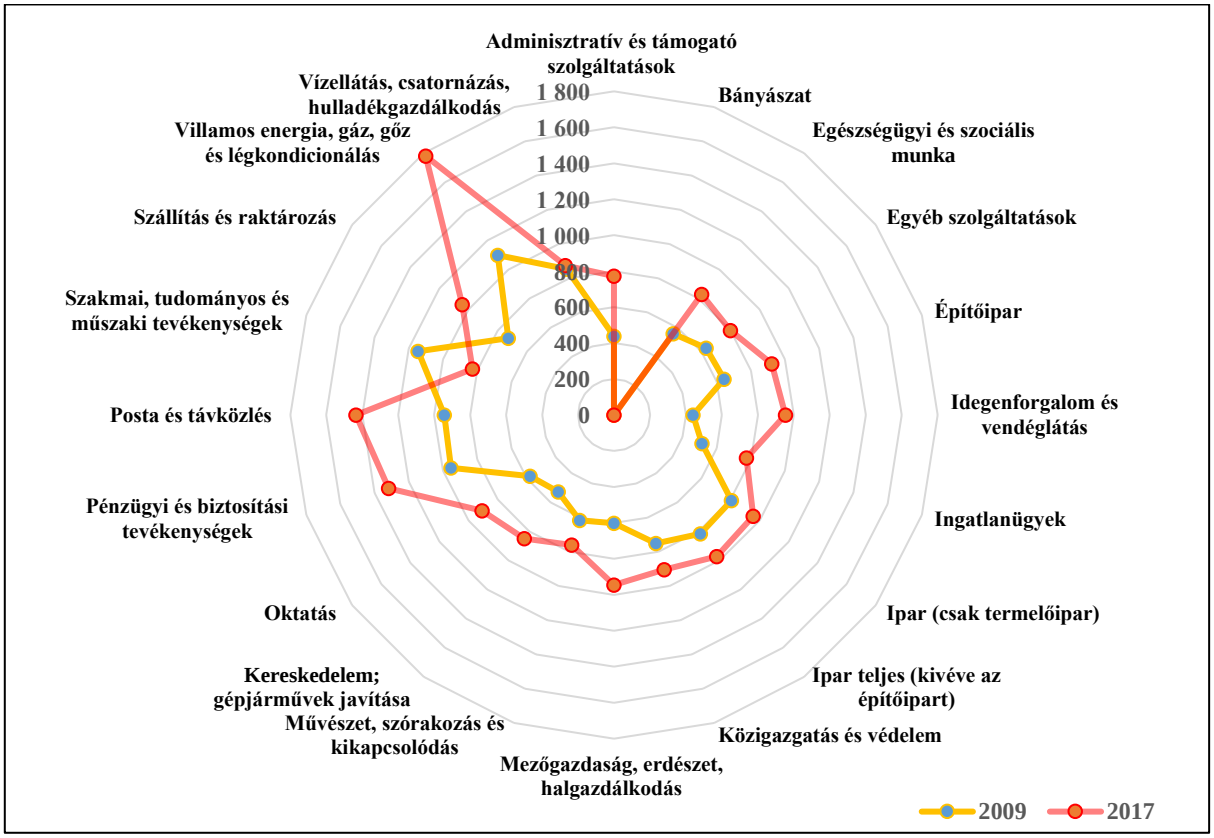

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Dunaszerdahelyi járásban (€) (2009, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.2 Dunaszerdahelyi Csallóköz tömb

6.2.1 A térség főbb jellemzői

6.2.1.1 Elhelyezkedés

A Csallóköz a Duna és Európa legnagyobb szárazföldi szigete, a Kisalföld természetföldrajzilag jól elkülönült tája, annak szlovákiai részén, a Dunától északra, Pozsonytól Komáromig helyezkedik el. Északról a Pozsonynál kiszakadó Kis-Duna, majd a vele Gúta községnél egyesülő Vág felvétele után, Komáromnál az Öreg- vagy Nagy-Dunába ömlő Vág-Duna határolja. Nevét az egykor önálló Csalló folyótól kapta. A tájegység képe alapvetően a 19. század végén létrejött somorjai és komáromi árvízmentesítő társulatok munkájának köszönhetően változott meg. Ekkor lecsapolták a mocsarakat, mederbe szorították a folyókat, aminek következtében a térség gabonatermesztésre alkalmas területté vált.

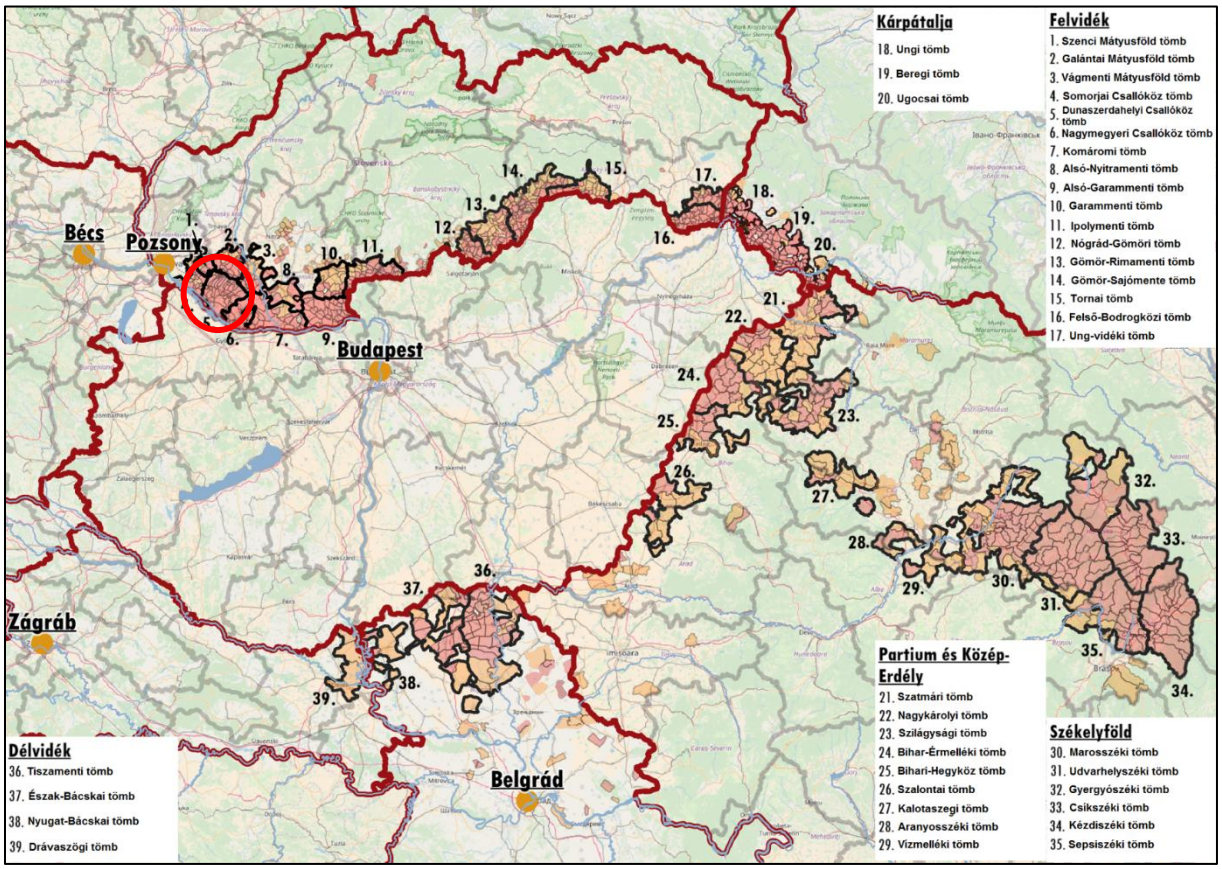

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

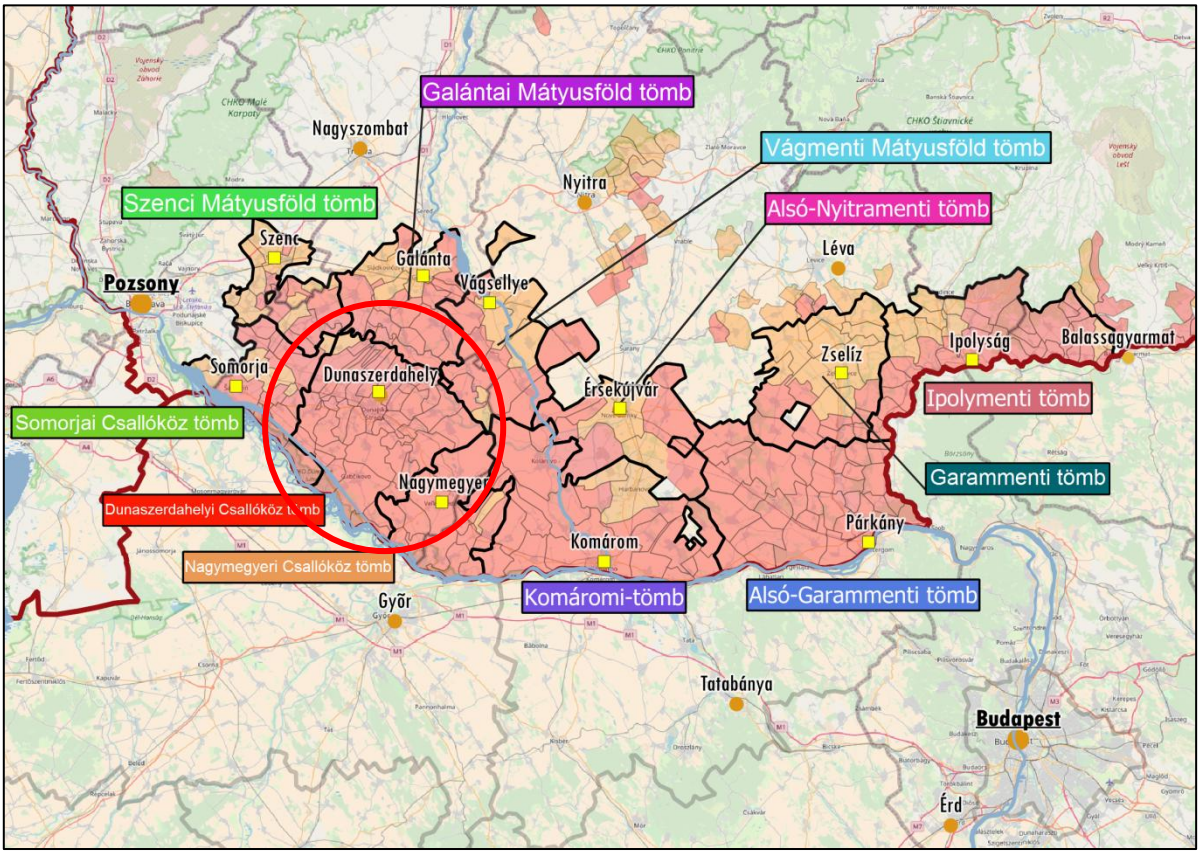

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Nyugat-Felvidéken
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.2.1.2 A térség települései

A Dunaszerdahelyi Csallóköz tömb valamennyi települése a Nagyszombati kerület Dunaszerdahelyi járásához tartozik. A települések a járás központja, a Csallóköz szívében fekvő Dunaszerdahely városa köré tömörülnek. Szlovákia valamennyi járása közül ebben a járásban él szám szerint a legtöbb magyar lakos, illetve itt a legnagyobb a magyar lakosság részaránya. Összesen 35 olyan település található a tömb területén, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50 százalékot. Átmeneti településként a térségben egyetlen település, Sárrét azonosítható. A tömb lakosainak döntő többsége római katolikus, második legjelentősebb felekezetnek a református mondható. A tömbhöz tartozó Bősön található Szlovákia legnagyobb teljesítményű vízerőműve (720 MW), mely a dunai vízműcsatornán épült fel, miután a magyarországi környezetvédők tiltakozásának eredményeképpen a (cseh)szlovák–magyar bős–nagymarosi vízlépcsőrendszer megépítésétől a magyar fél az 1989-es rendszerváltást követően elállt.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A Dunaszerdahelyi Csallóköz tömb központja Dunaszerdahely. A város lakosságának közel háromnegyede (16 752 fő) magyar anyanyelvű. Csallóköz gazdasági, és a felvidéki magyarság egyik kulturális központja, számos magyar kisebbségi könyv- és lapkiadó, ill. kulturális és társadalmi intézmény székhelye, valamint kulturális rendezvények helyszíne. Dunaszerdahelyen található a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség és a Szlovákiai Magyar Néprajzi Társaság Népzenei Munkaközösségének székhelye is. A településen 4 magyar tannyelvű általános iskola működik.

Dunaszerdahelyi Csallóköz tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Dunaszerdahely	Dunajska Streda	22 477	16 752	74,53
Magyar többségű települések				
Bögellő	Bohelov	351	333	94,87
Szap	Sap	535	505	94,39
Csallóközkürt	Ohrady	1 168	1 092	93,49
Csiliznyárad	Narad	651	602	92,47
Alistál	Dolny Stal	1 894	1 742	91,97
Vásárút	Trhova Hradska	2 160	1 947	90,14
Gelle	Holice	1 897	1 694	89,30
Lúcs	Luc na Ostrove	765	681	89,02
Padány	Padan	861	764	88,73
Kisudvarnok	Male Dvorniky	1 038	920	88,63
Egyházkarcsa	Kostolne Kracany	1 254	1 111	88,60
Nyárasd	Topolniky	3 045	2 690	88,34
Bős	Gabcikovo	5 361	4 711	87,88
Nagymad	Mad	528	459	86,93
Csallóköznádasd	Trstena na Ostrove	547	473	86,47
Dunakisfalud	Vieska	431	368	85,38
Baka	Baka	1114	950	85,28
Nyékvárkony	Vrakun	2 578	2 183	84,68
Pozsonyeperjes	Jahodna	1 477	1 250	84,63
Diósförgepatony	Orechova Poton	1 678	1 394	83,08
Nemeshódos	Vydany	1 456	1 203	82,62
Dunatőkés	Dunajsky Klatov	510	413	80,98
Dercsika	Jurova	507	409	80,67
Királyfiakarcsa	Kralovicove Kracany	1 039	833	80,17
Csilizpatas	Patas	832	660	79,33
Nagyudvarnok	Velke Dvorniky	1 028	813	79,09
Hegyéte	Kutniky	1 259	994	78,95
Albár	Dolny Bar	597	468	78,39
Felbár	Horny Bar	1 236	965	78,07
Felsőpatony	Horna Poton	1 961	1 531	78,07
Szentmihályfa	Michal na Ostrove	915	692	75,63
Patonyrét	Potonske Luky	263	196	74,52
Nagyabony	Velke Blahovo	1 448	1 071	73,96
Pódatejed	Povoda	877	637	72,63
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Sárrét	Blahova	356	126	35,39
Összesen		**66 094**	**53 632**	**81,15**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.2.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.2.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

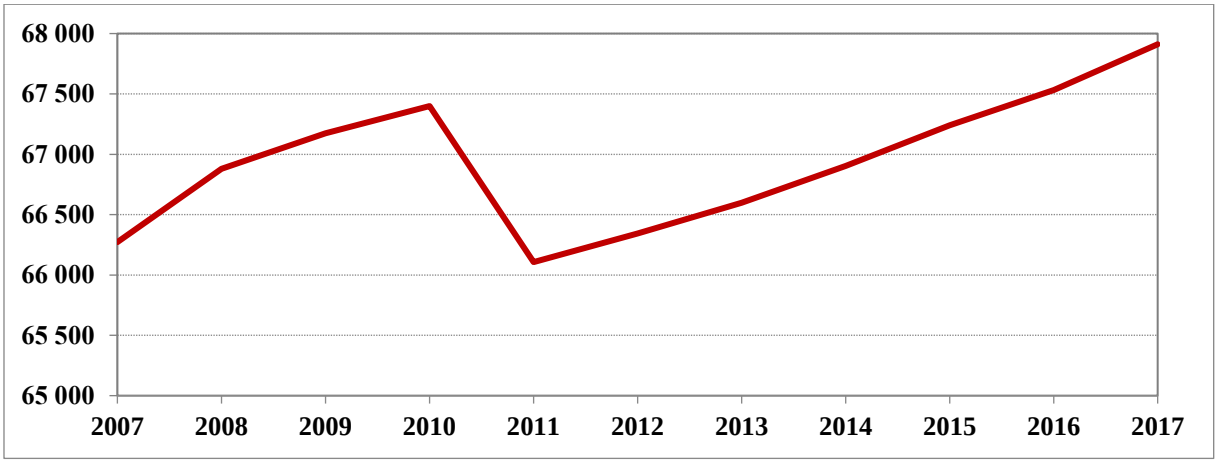

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Dunaszerdahelyi Csallóköz tömb	*Nagyszombati kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
2,47	*1,05*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

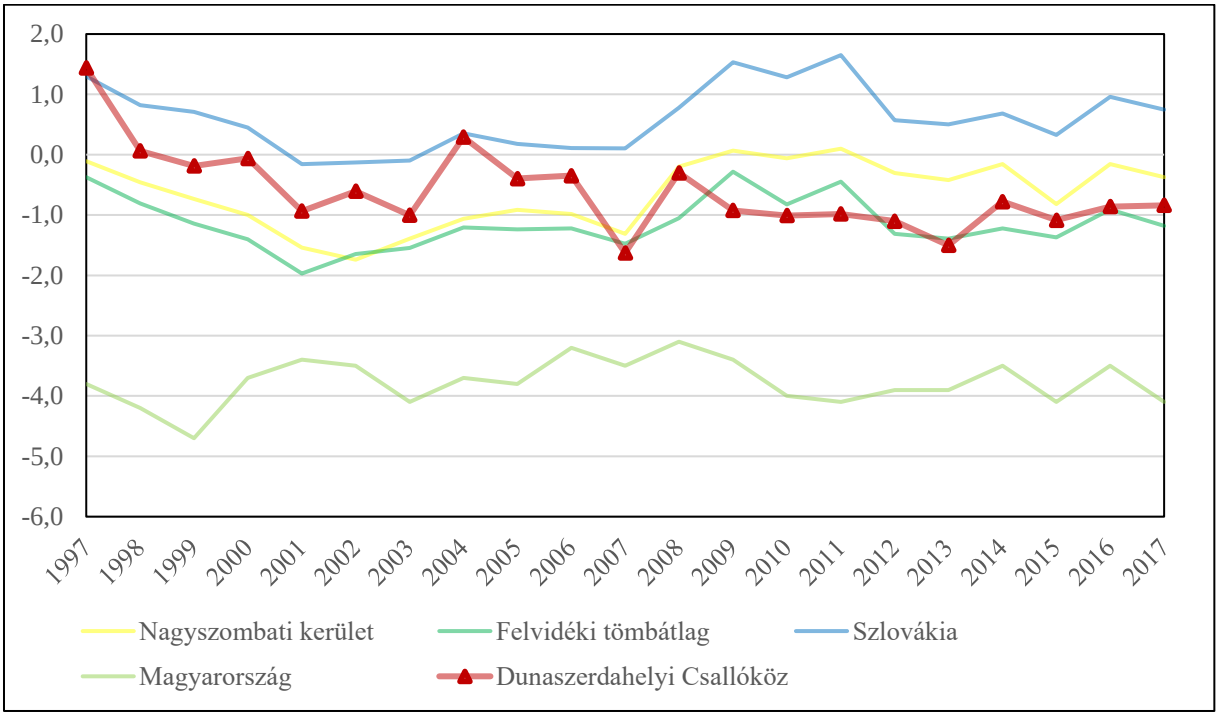

5. ábra: A népesség természetes szaporodása (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

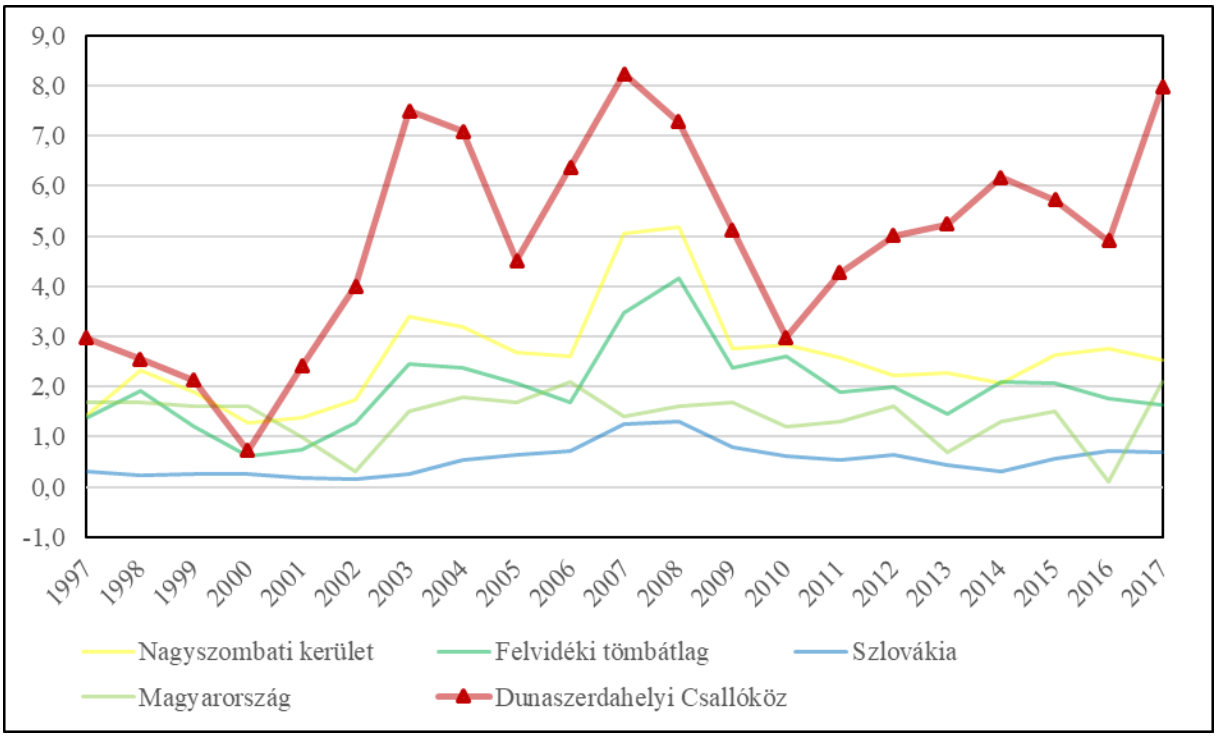

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[12]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

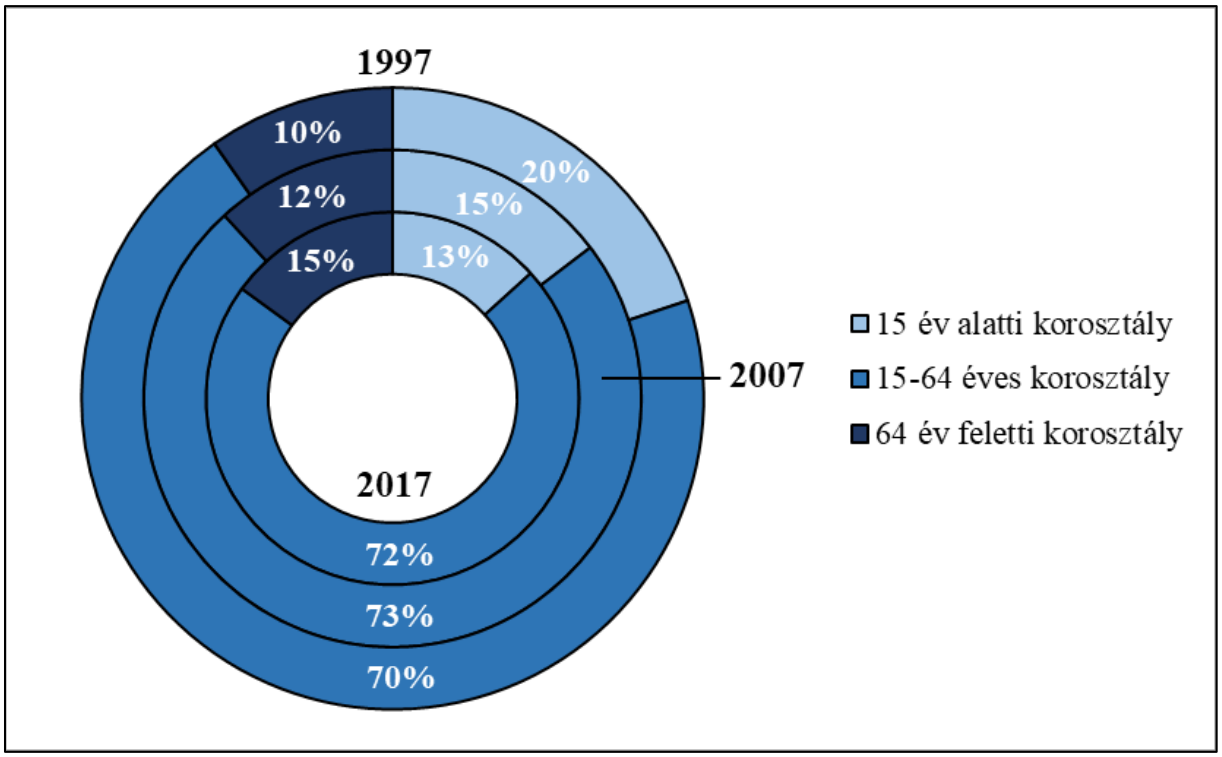

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[12] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

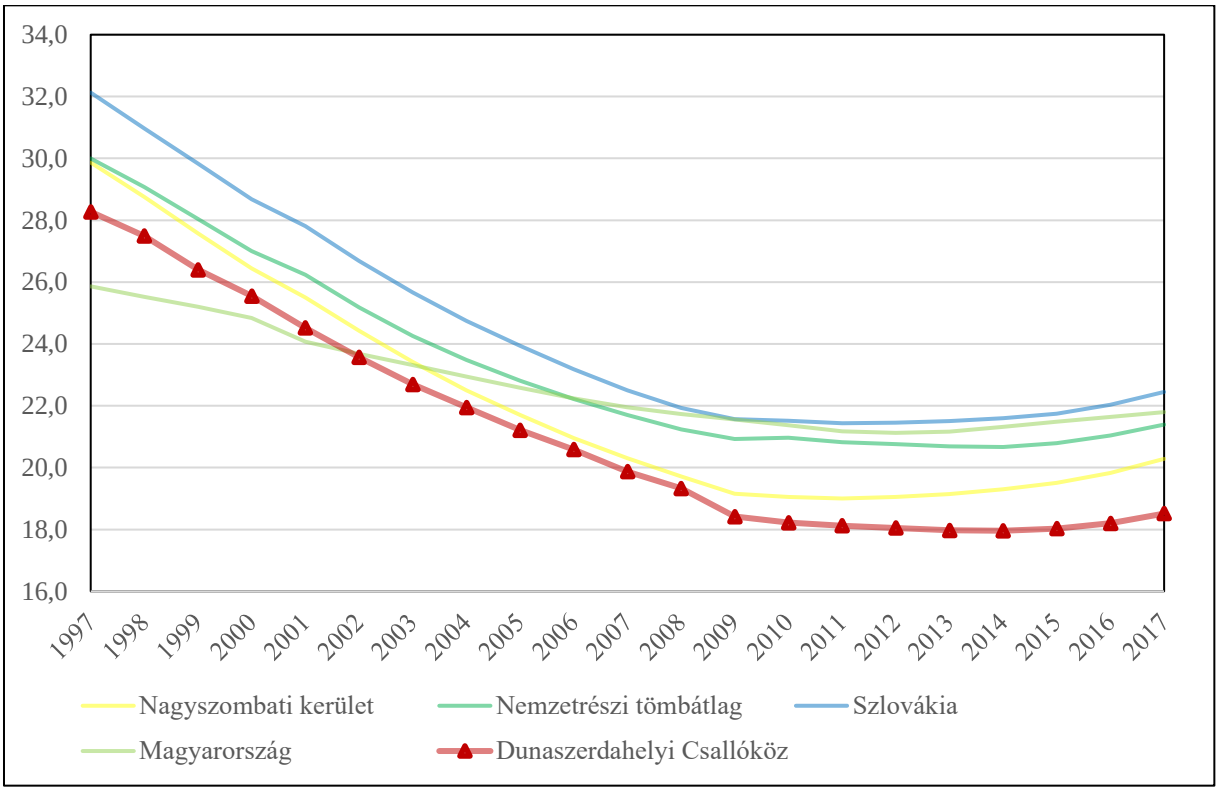

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

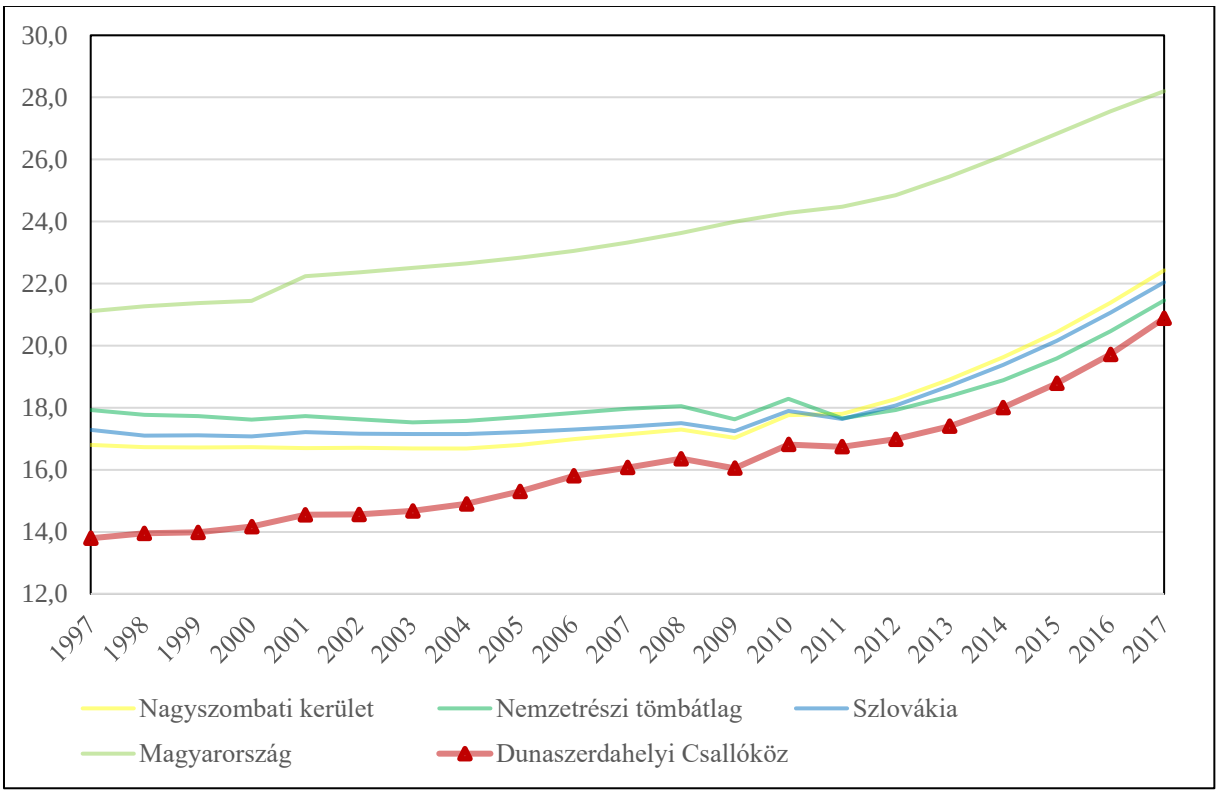

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

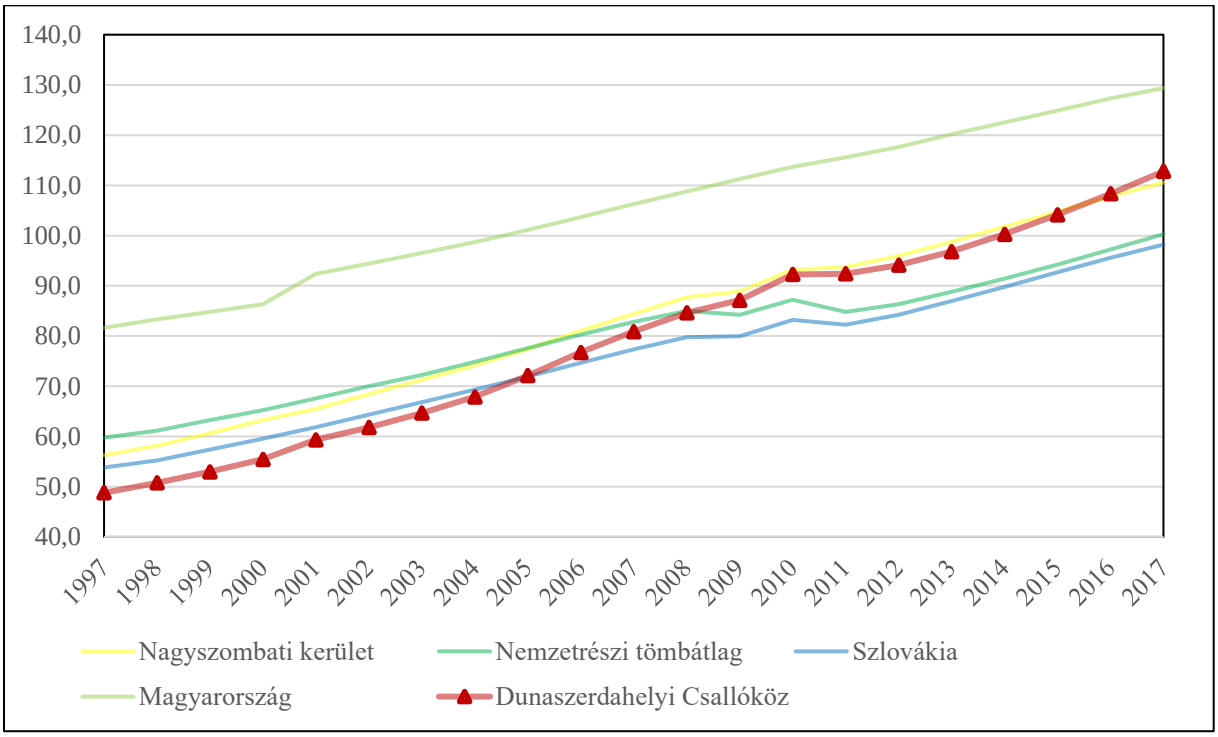

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

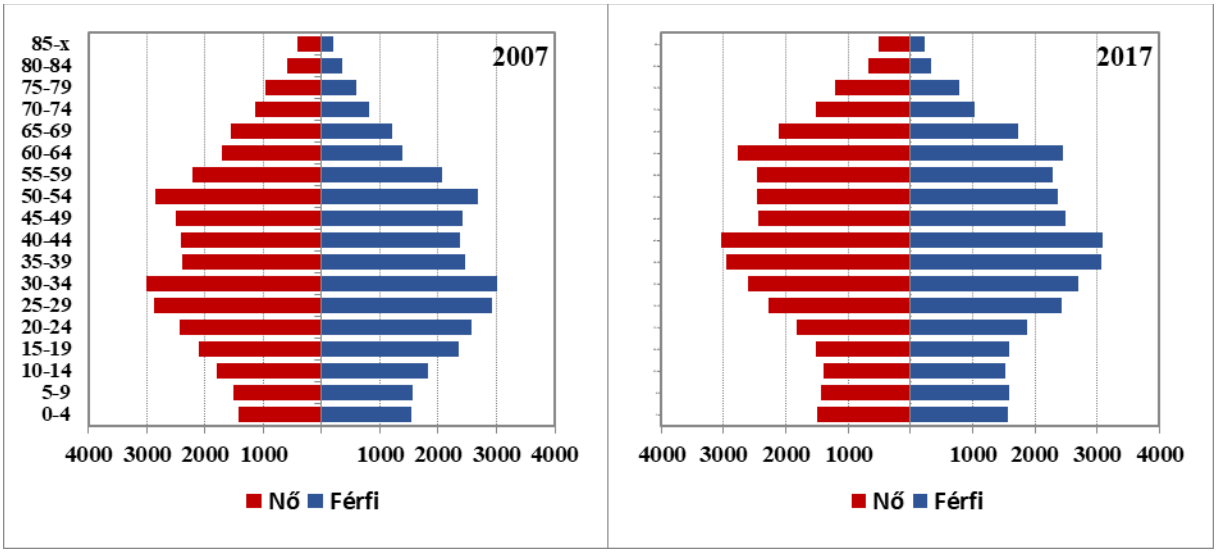

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.2.2.2 *Oktatás*

Óvodák

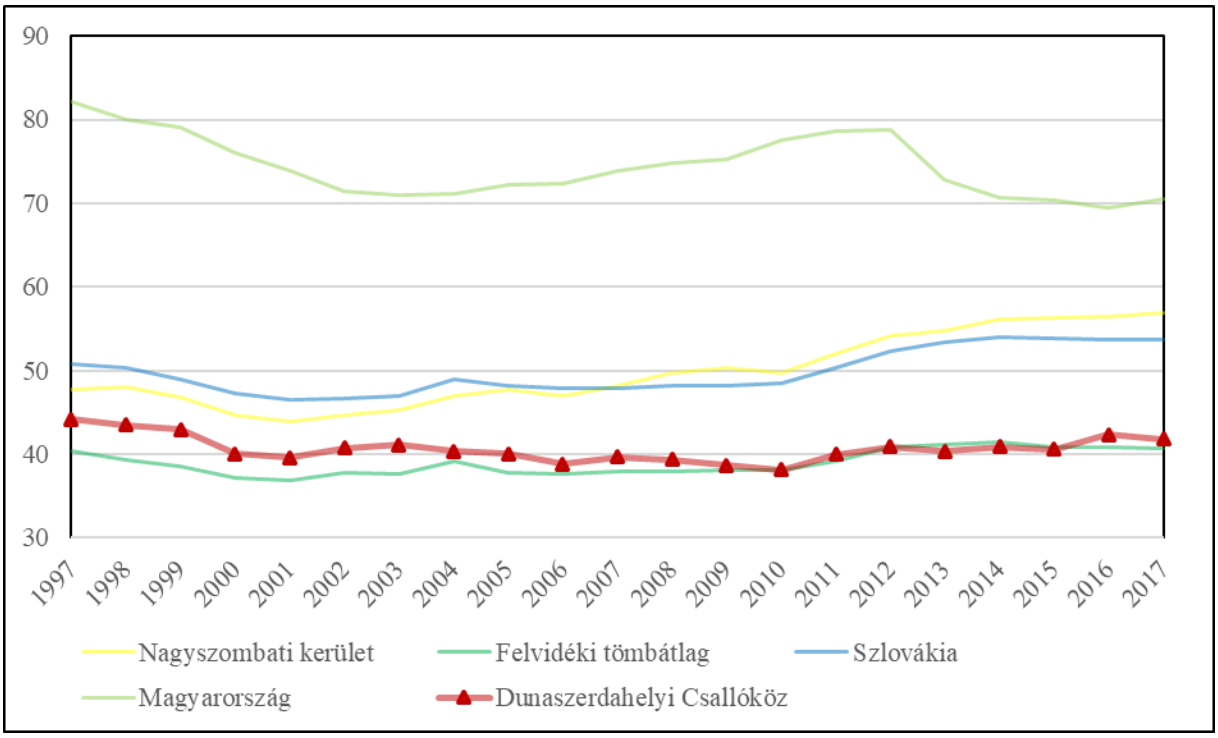

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

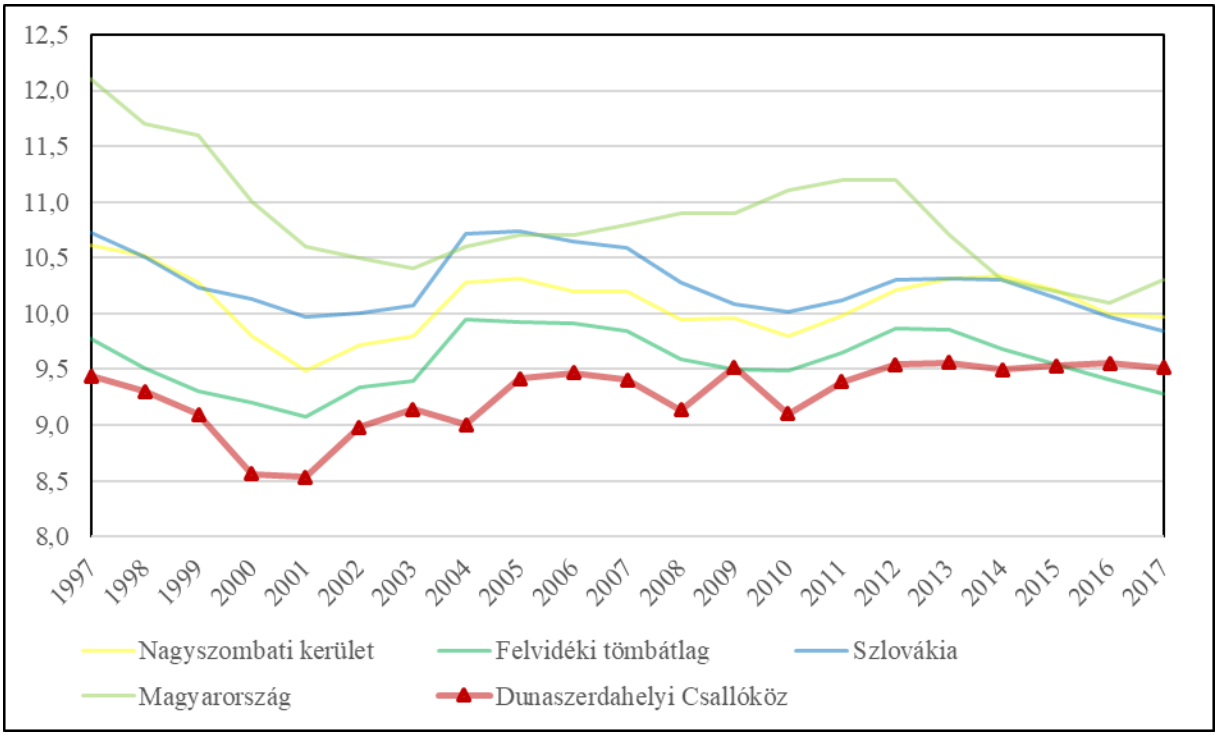

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

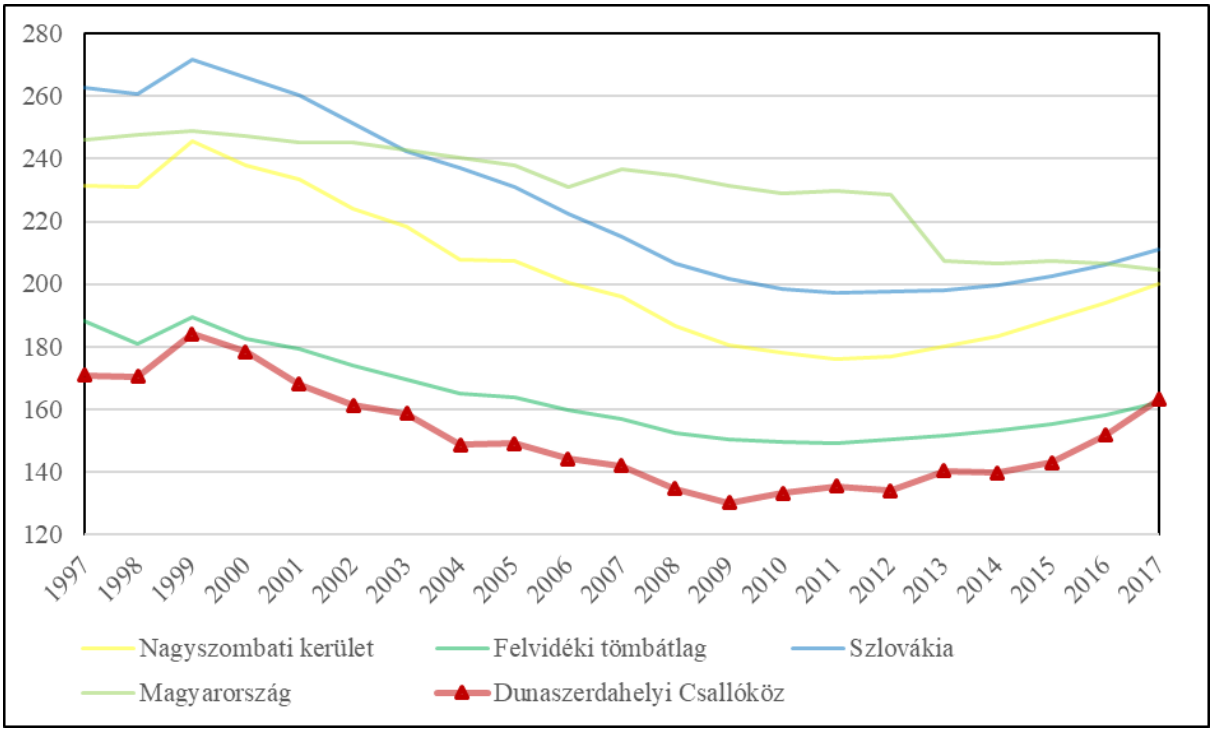

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

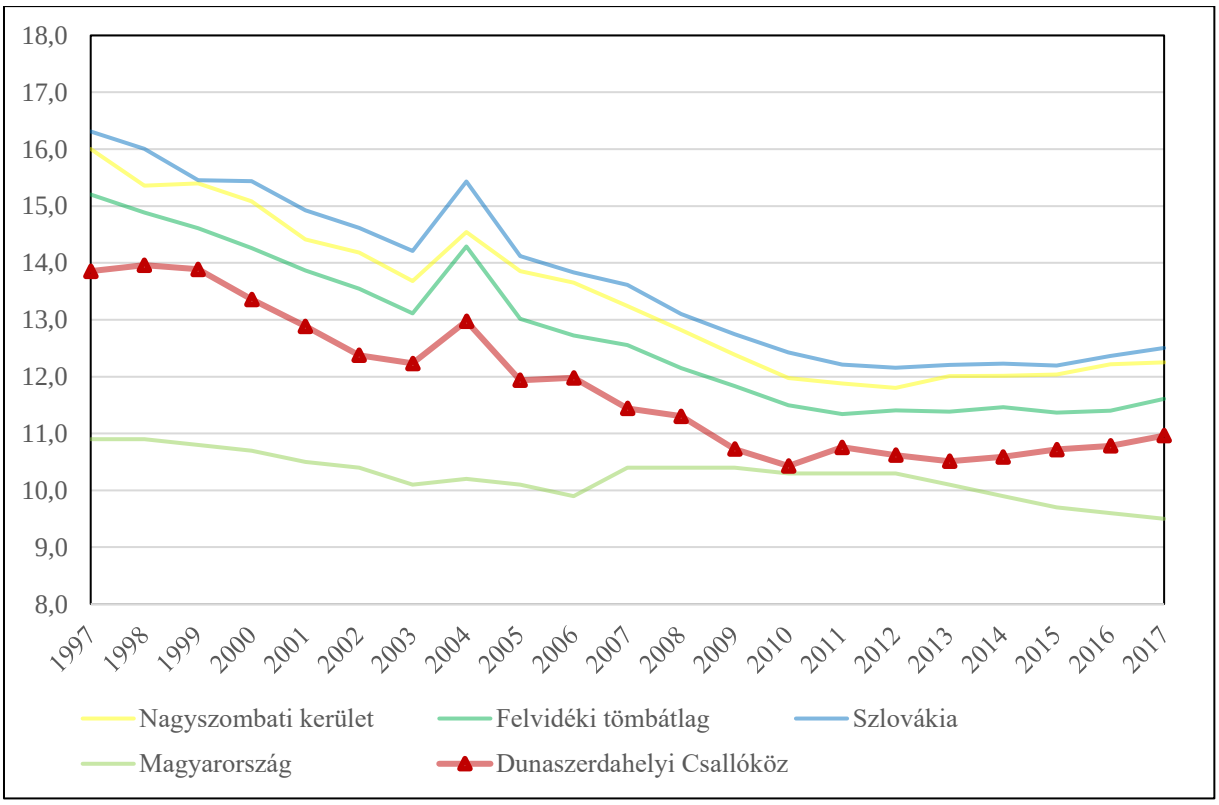

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Középiskolák

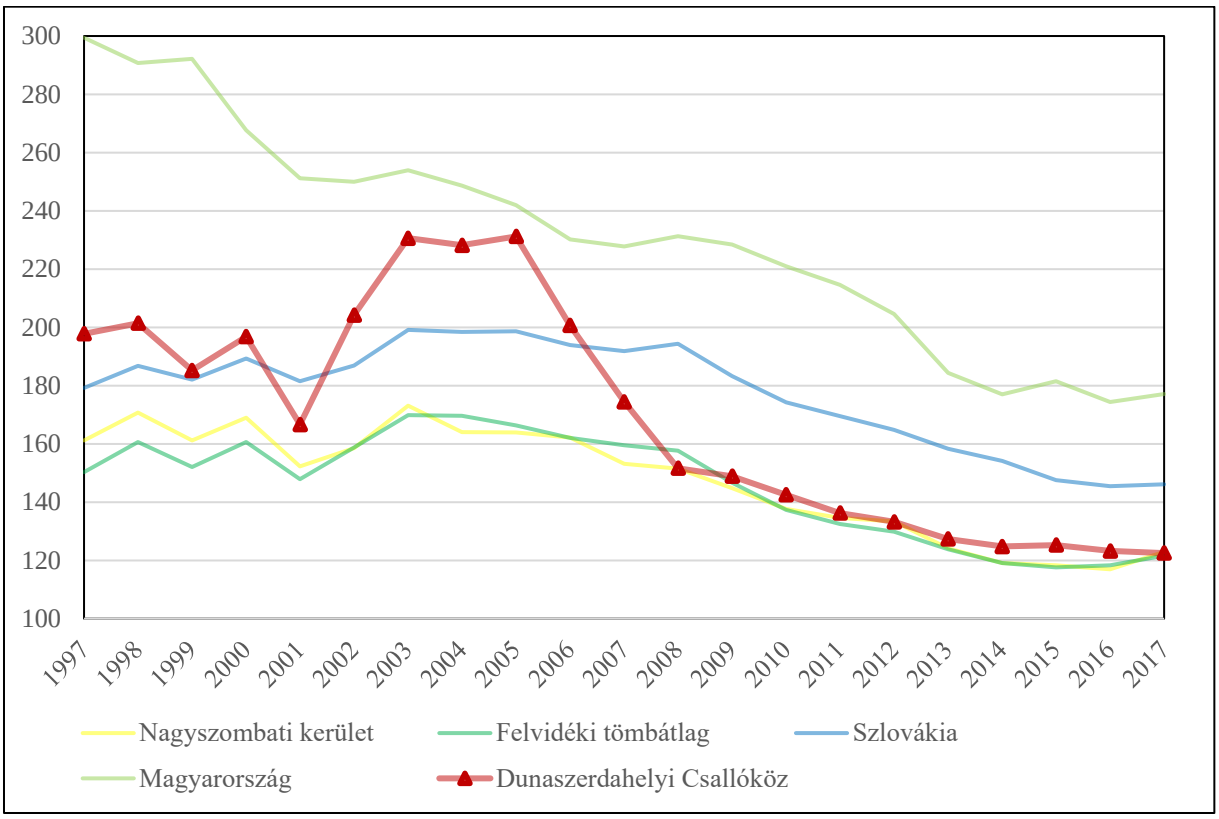

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

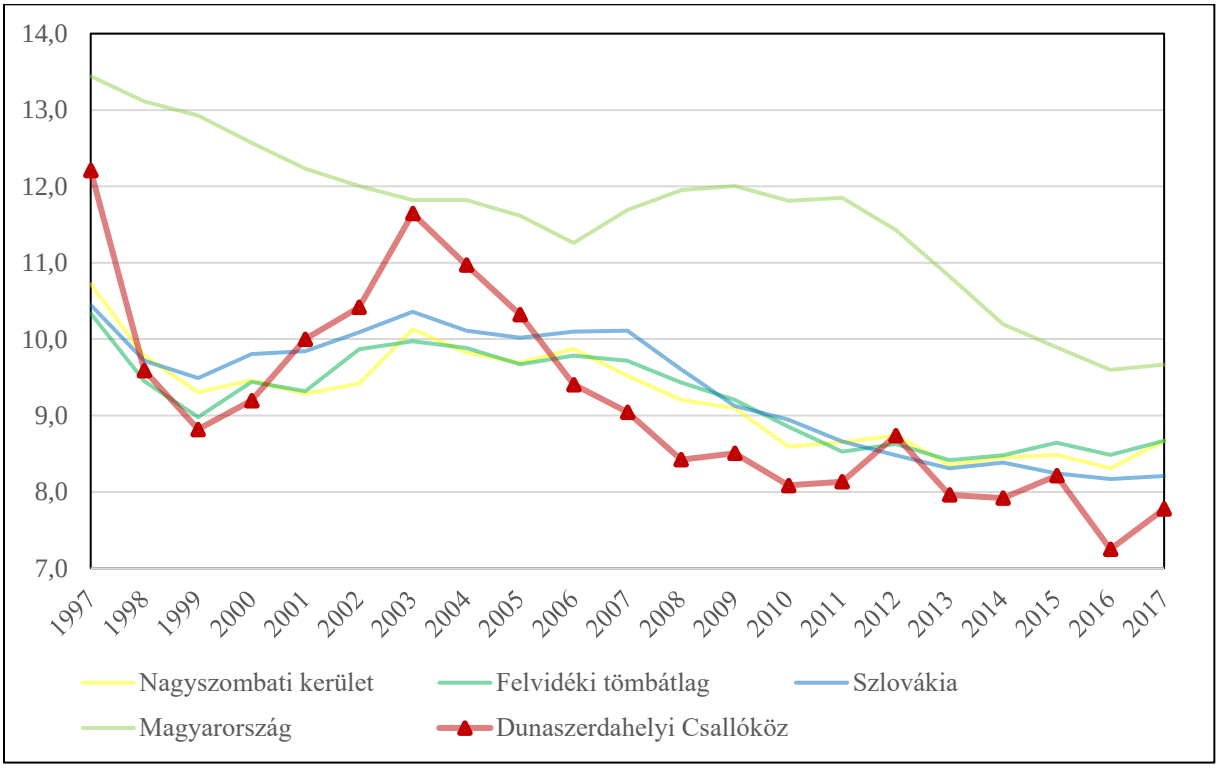

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.2.2.3 *Munkaerőpiac*

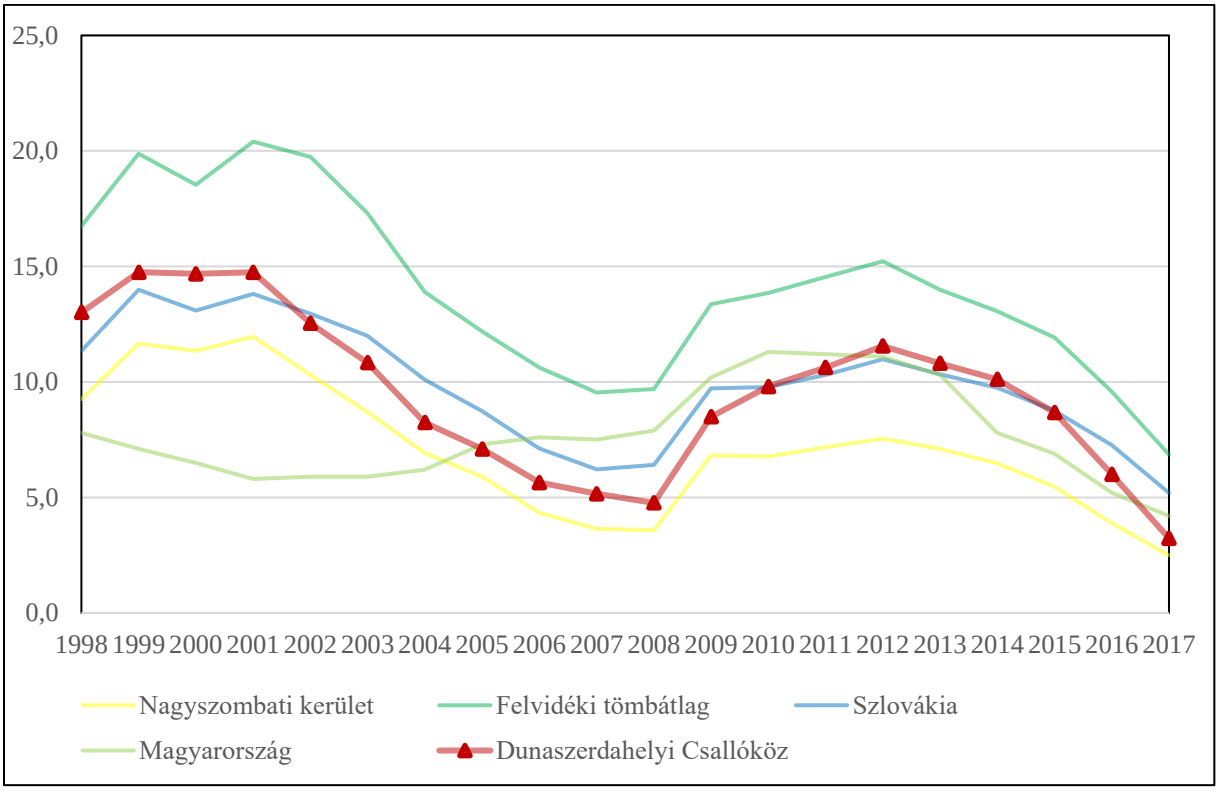

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

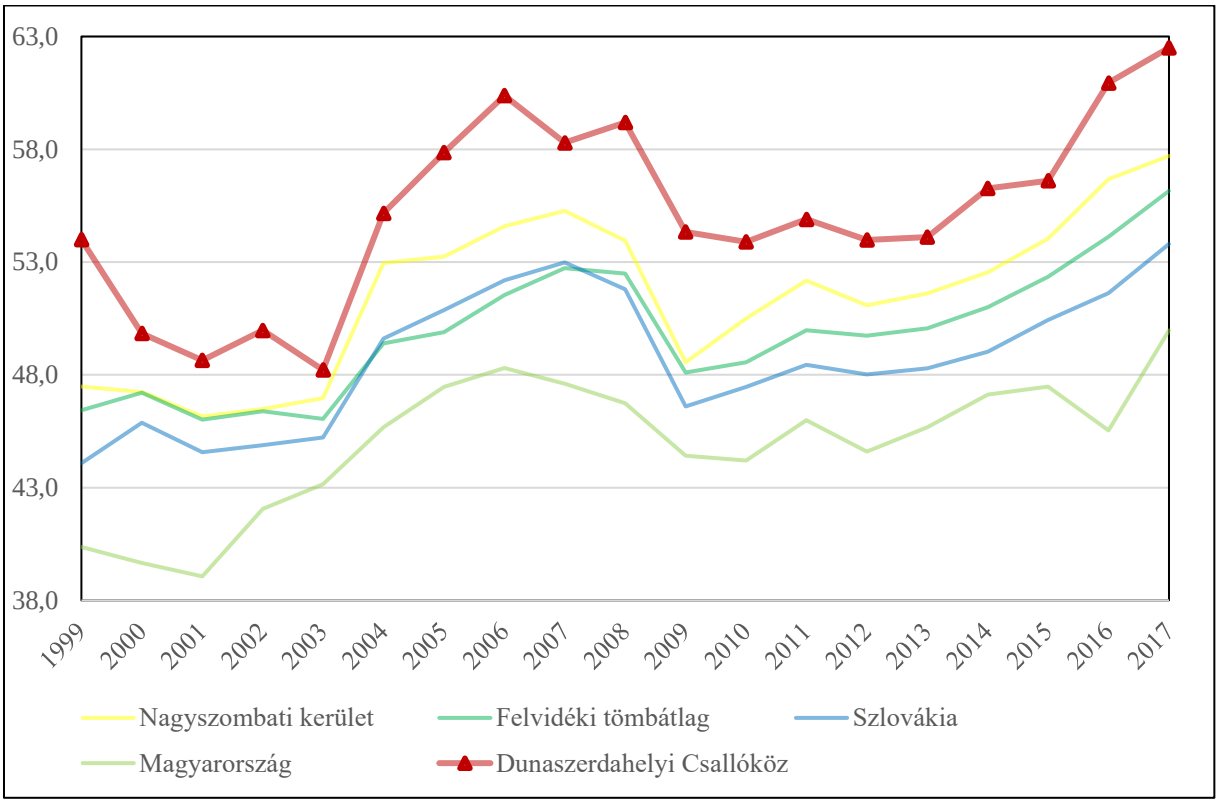

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.2.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.2.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

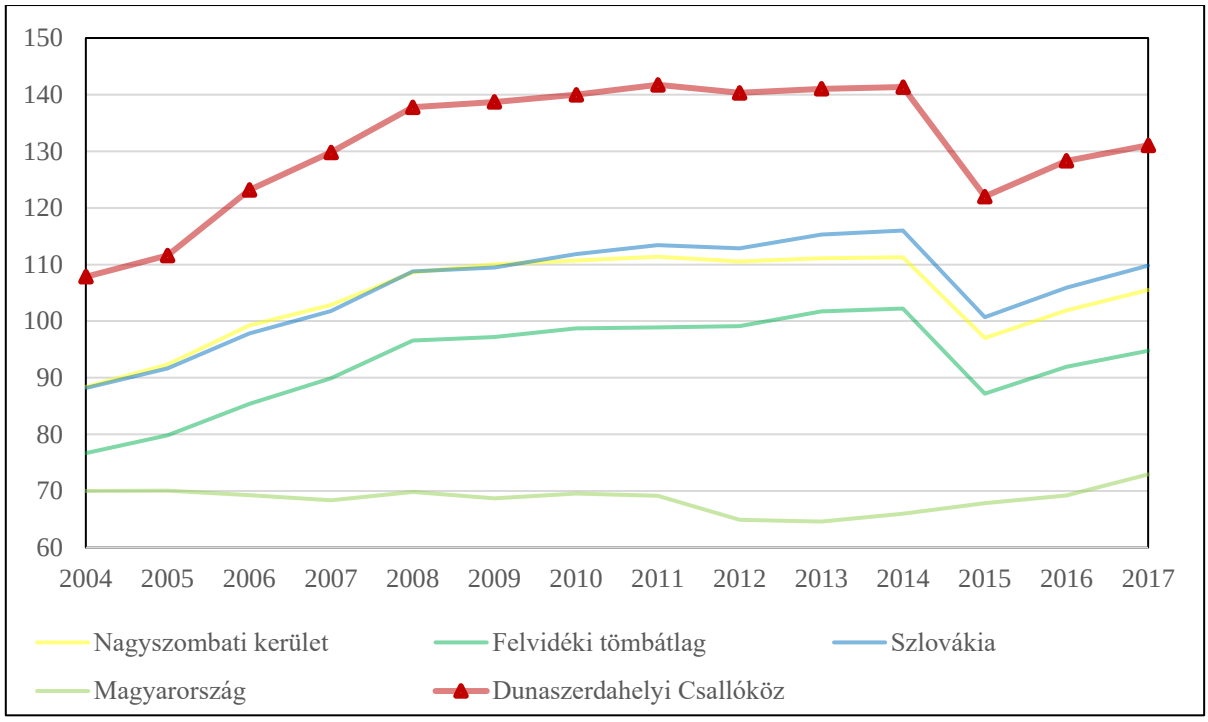

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

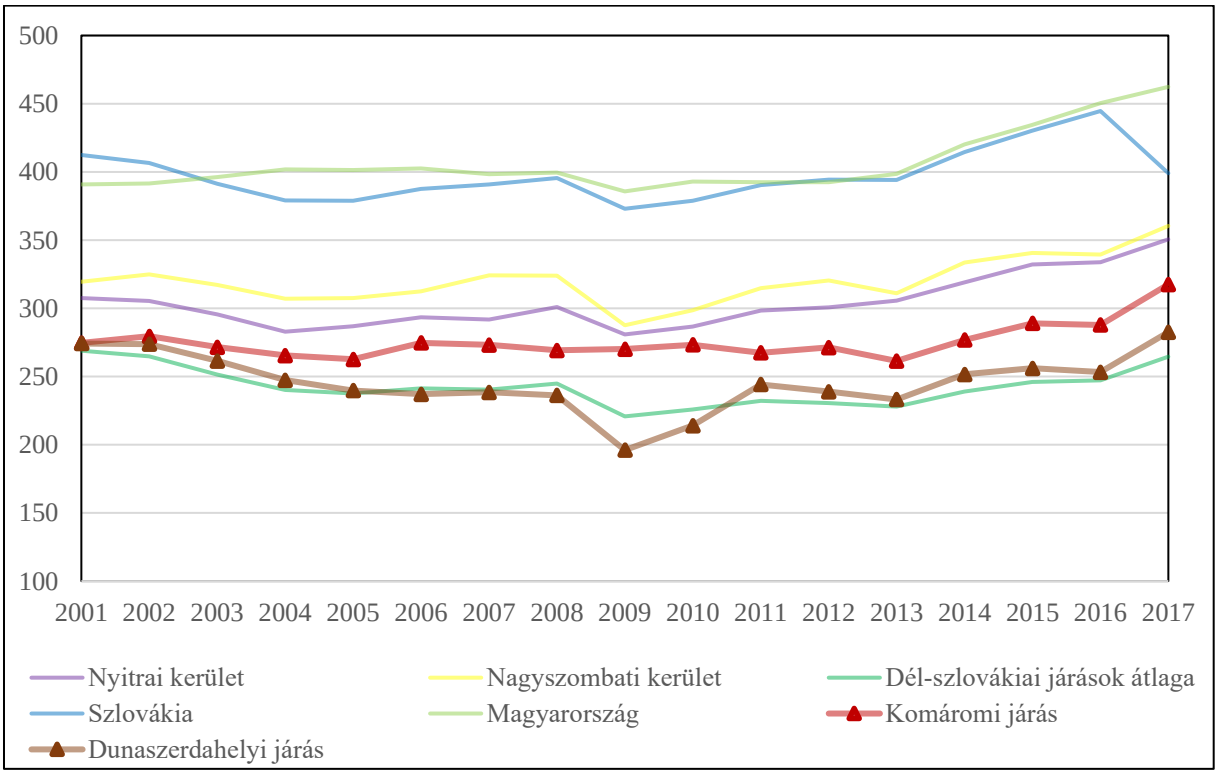

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

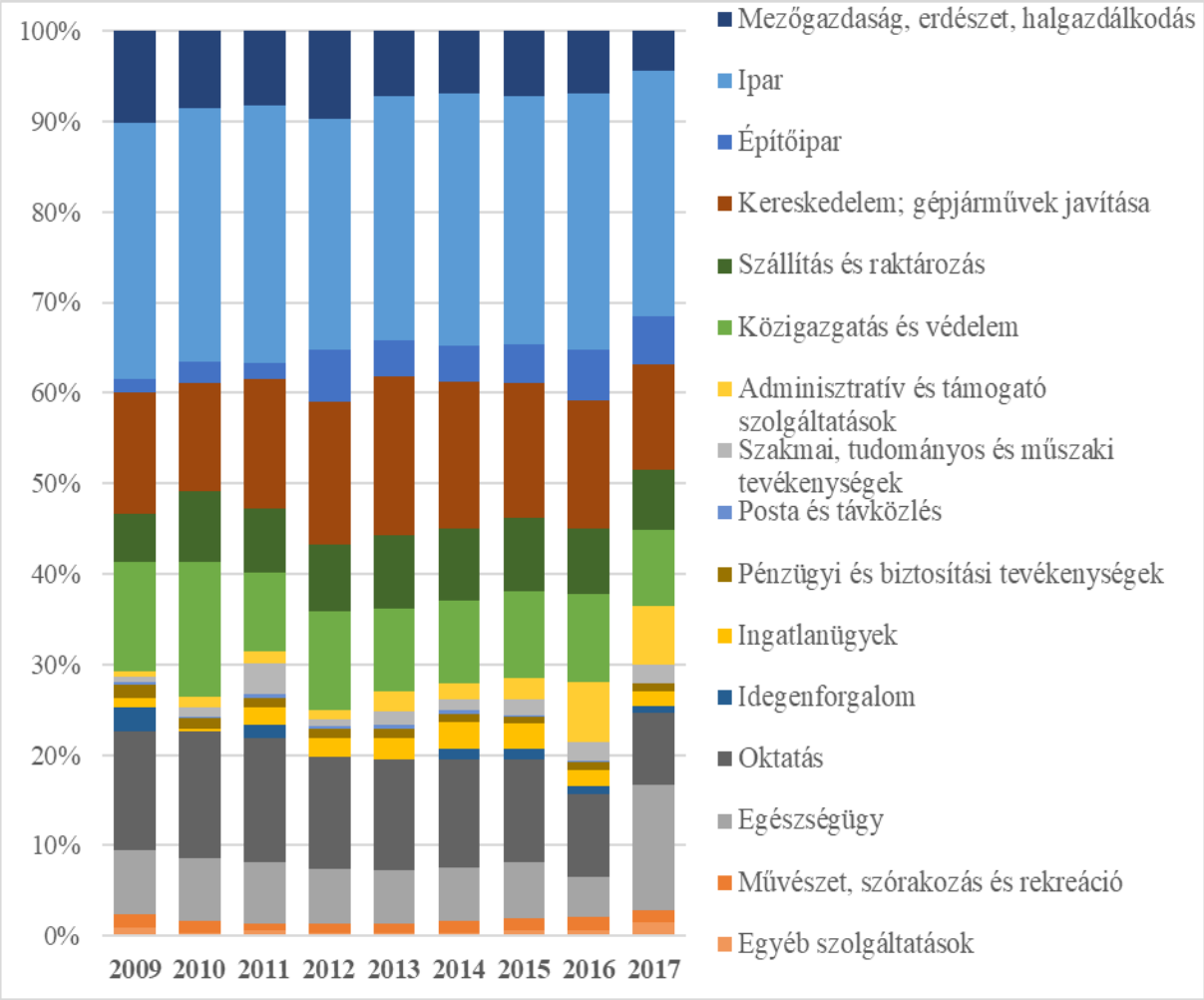

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Dunaszerdahelyi járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.2.3.2 *Jövedelem*

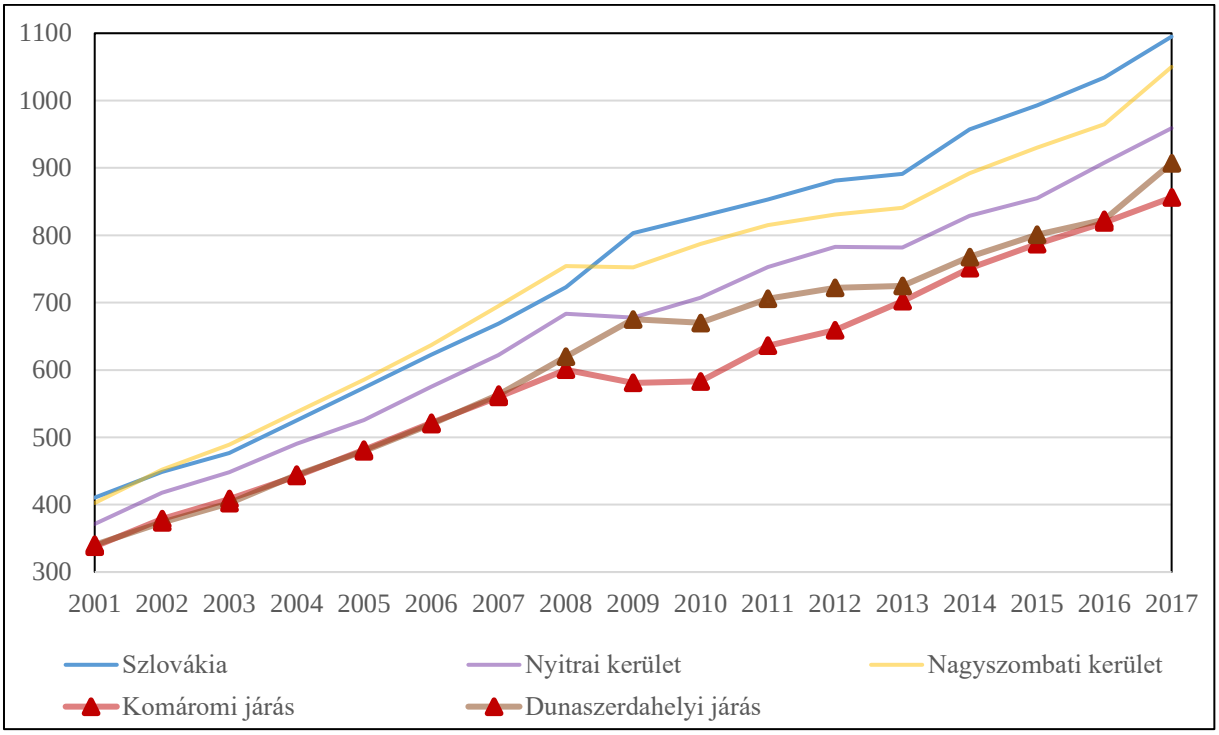

23. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

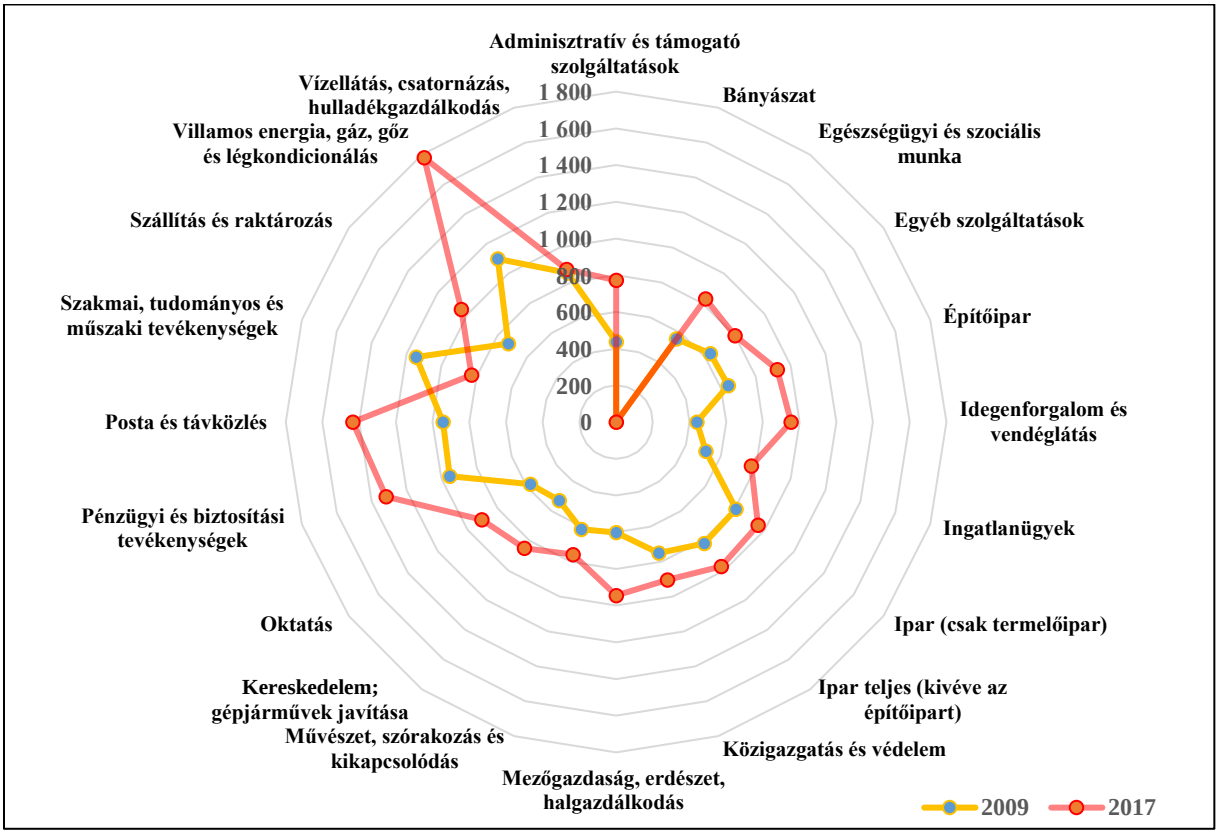

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Dunaszerdahelyi járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.3 Nagymegyeri Csallóköz tömb

6.3.1 A térség főbb jellemzői

6.3.1.1 Elhelyezkedés

A Nagymegyeri Csallóköz tömb Győrtől északra, a Duna északi partja mentén és attól északra helyezkedik el. A terület már a Csallóköz keleti végén van, közel a Vág-Duna és a főág összefolyásához, a Vág menti Mátyusföld tömb és a Komáromi tömb közvetlen szomszédságában. Relatív elhelyezkedése kedvező, közvetlenül érintkezik a Duna főágával. Győr, Mosonmagyaróvár, Dunaszerdahely, Érsekújvár és Komárom mind hasonló távolságban helyezkedik el.

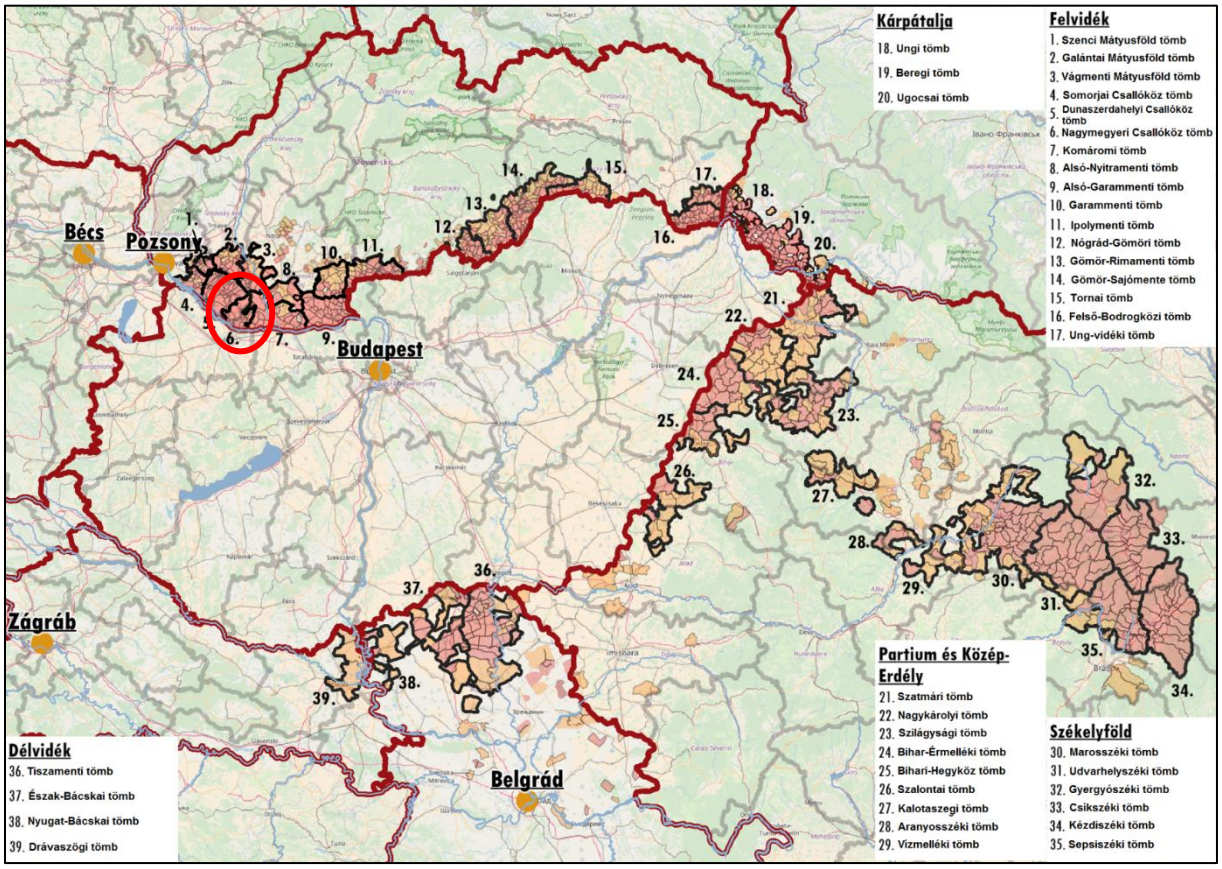

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

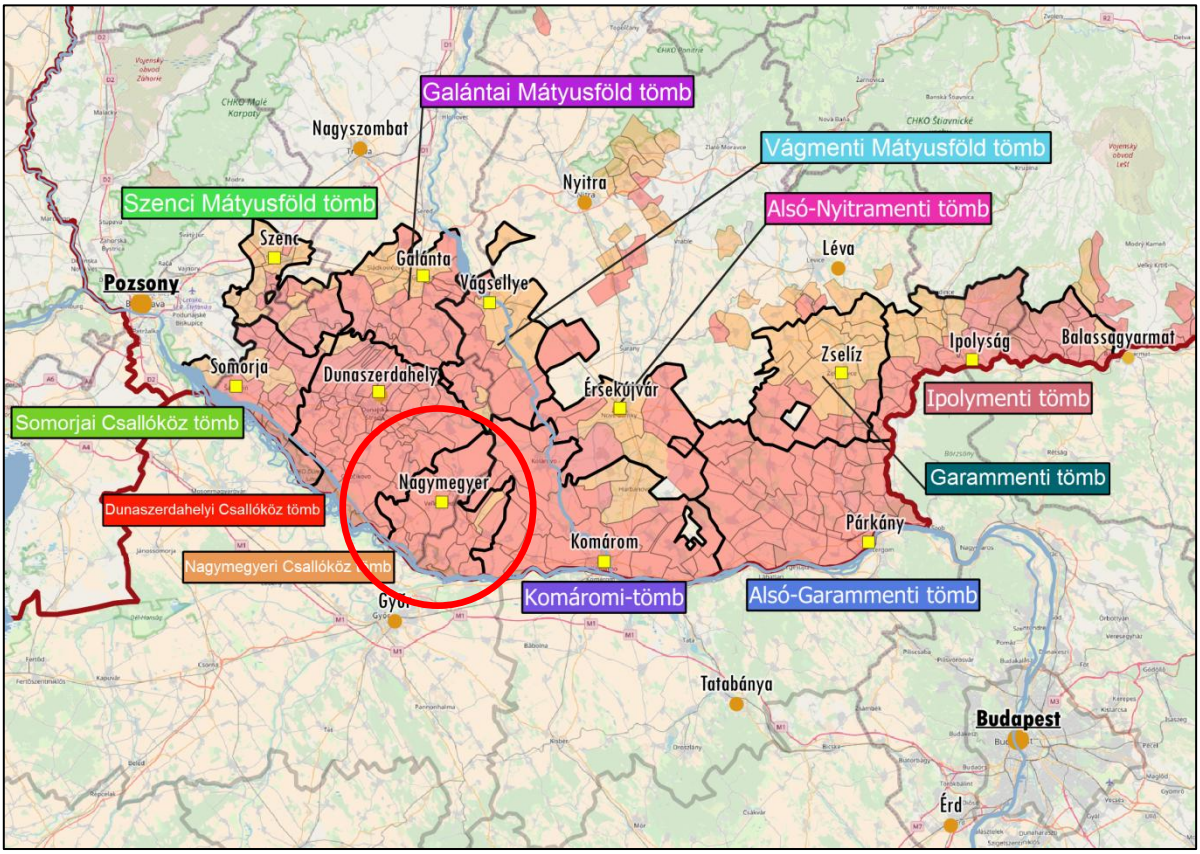

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Nyugat-Felvidéken
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.3.1.2 A térség települései

A Nagymegyeri Csallóköz tömb településeinek több mint fele (9 db) a Nyitrai kerület Komáromi járásába tartozik, míg a többi (6 db) a Nagyszombati kerület Dunaszerdahelyi járásba. A települések egyik csoportja földrajzilag a Dunához közelebb esik, míg egy másik csoportja a Kis-Duna és a főág közti terület közepén helyezkedik el, köztük a tömb központjával, a Dunaszerdahelyi járáshoz tartozó Nagymegyerrel. Összesen 14 olyan település található a területén, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot. 10–50% közötti magyar lakosságú, átmeneti településként a térségben egyetlen település, Zsemlékes (15,09%) azonosítható.

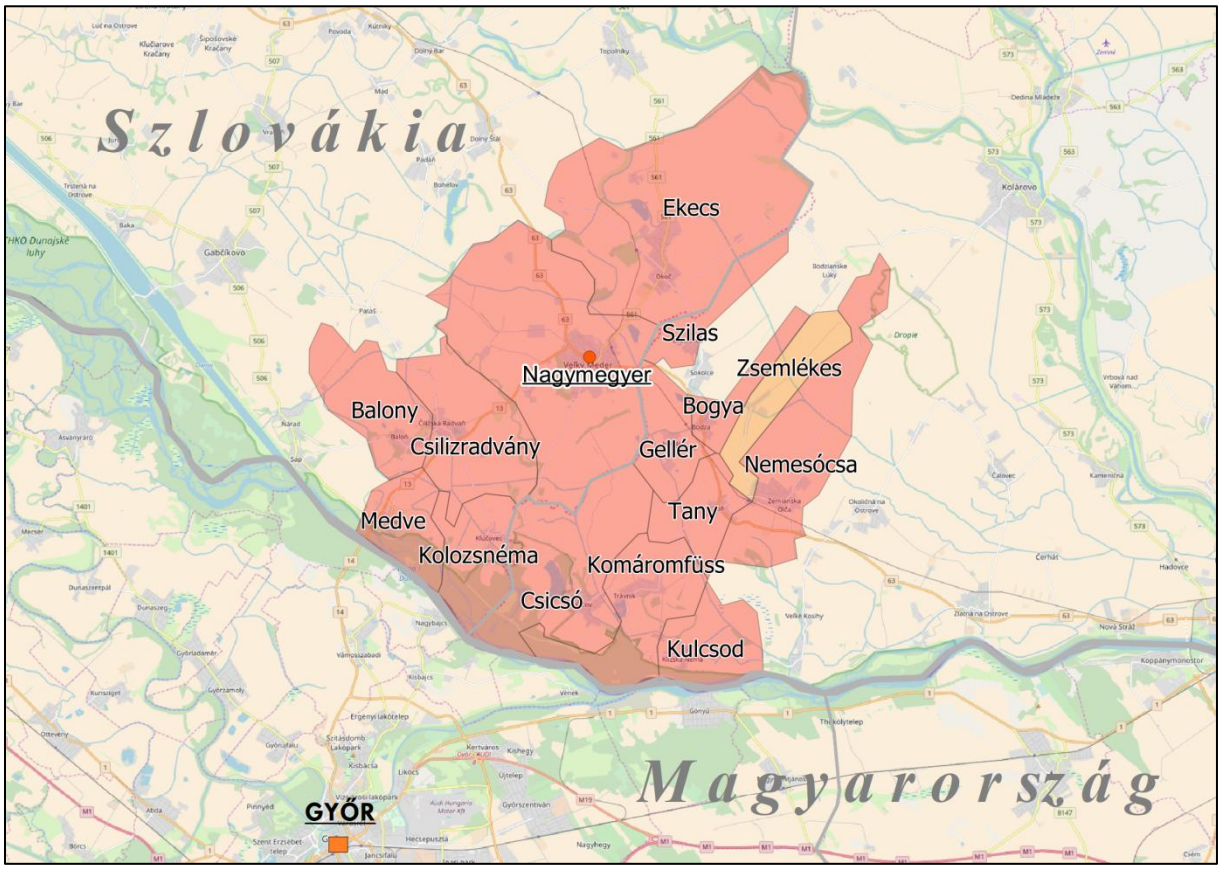

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A központ, Nagymegyer, egykori mezőváros, a 19. században elvesztette városi rangját, később, 1960-ban visszakapta. 1949 és 1960 között járási székhely volt. A felekezetek között többségben vannak a római katolikusok. A második világháború után magyar lakosainak egy részét áttelepítették, helyükre Magyarországról áttelepült, illetve belső áttelepítés útján szlovákiai szlovákok települtek. Az Alsó-Csallóköz agráripari központja, jelentős malom-, húsfeldolgozó, sütő- és tejiparral, valamint elektronikai iparral rendelkezik. 1973-ban nyílt meg termálfürdője, a Thermal Corvinus, amely kedvelt üdülőközpont, 18 hektáros területen, számos medencével, ásványi anyagokkal dúsított gyógy- és termálvízzel. A térség legnagyobb tejfeldolgozója, az Euromilk, a gépiparban tevékenykedő német Webasto-Edscha Slovakia Kft. szintén itt található.

Nagymegyeri Csallóköz tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Nagymegyer	Velky Meder	8 859	6 696	75,58
Magyar többségű települések				
Szilas	Brestovec	473	450	95,14
Csilizradvány	Cilizska Radvan	1 205	1 128	93,61
Kulcsod	Klucovec	368	344	93,48
Kolozsnéma	Klizska Nema	520	482	92,69
Ekecs	Okoc	3 677	3 366	91,54
Balony	Balon	756	690	91,27
Gellér	Holiare	468	421	89,96
Bogya	Bodza	372	327	87,90
Medve	Medvedov	566	497	87,81
Tany	Ton	803	703	87,55
Csicsó	Cicov	1 292	1 118	86,53
Nemesócsa	Zemianska Olca	2 462	2 014	81,80
Komáromfüss	Travnik	698	570	81,66
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Zsemlékes	Lipove	159	24	15,09
Összesen		**22 678**	**18 830**	**83,03**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.3.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.3.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

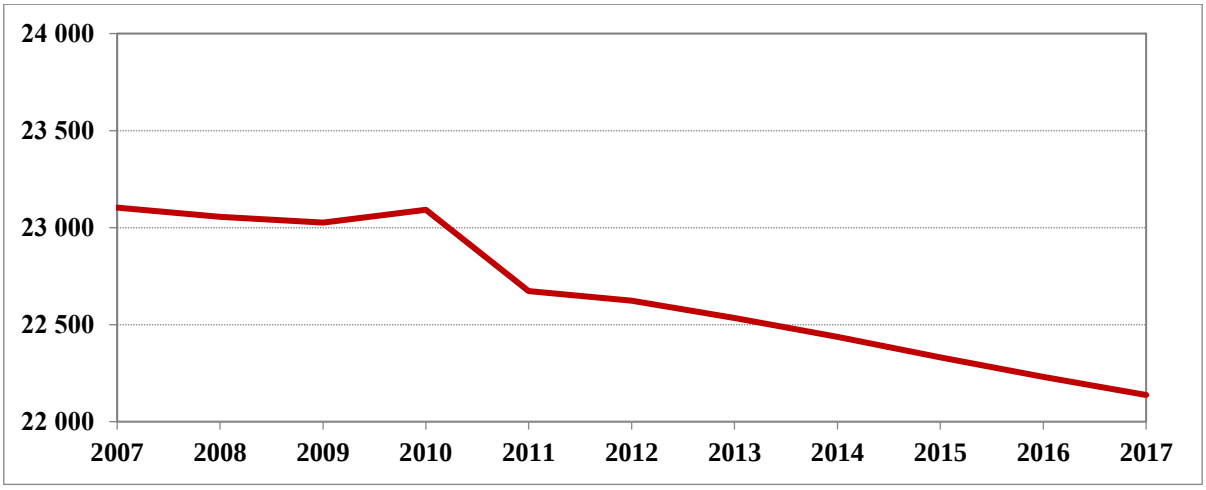

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Nagymegyeri Csallóköz tömb	*Nagyszombati kerület*	*Nyitrai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-4,18	*1,05*	*-3,84*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

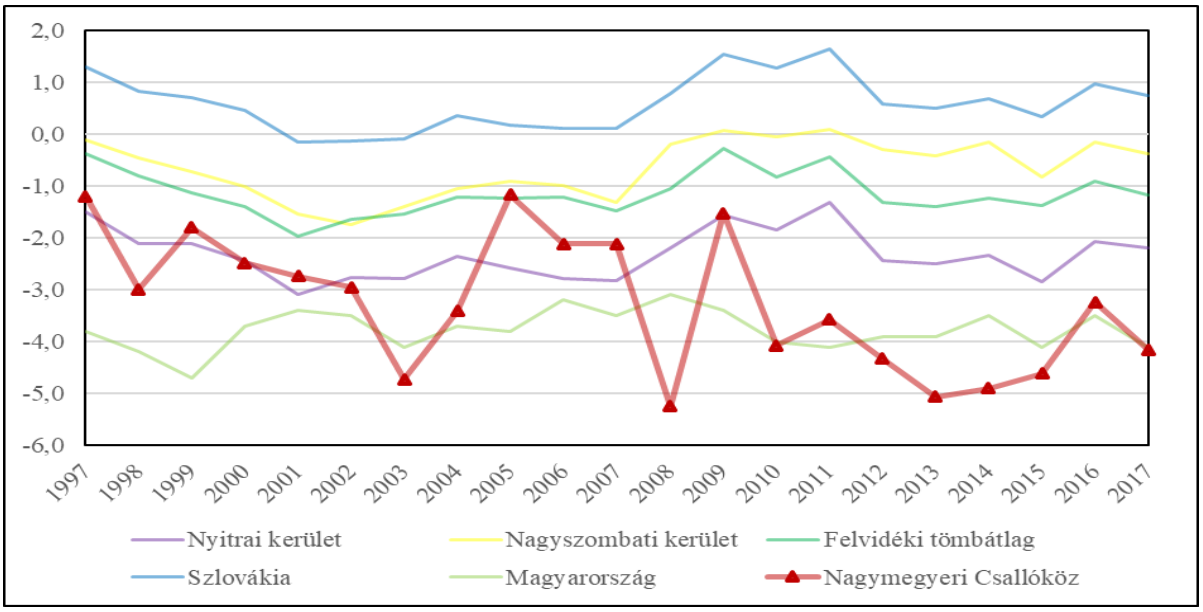

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

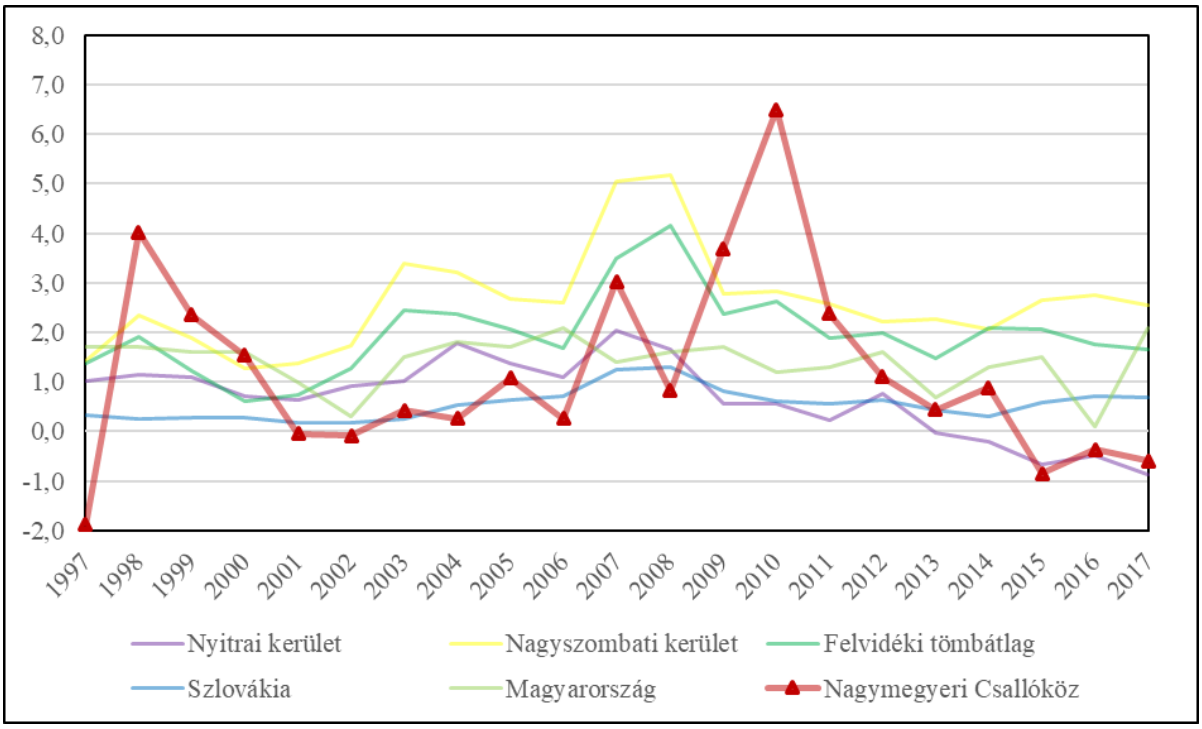

6. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása (‰) (1997-2017)[13]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

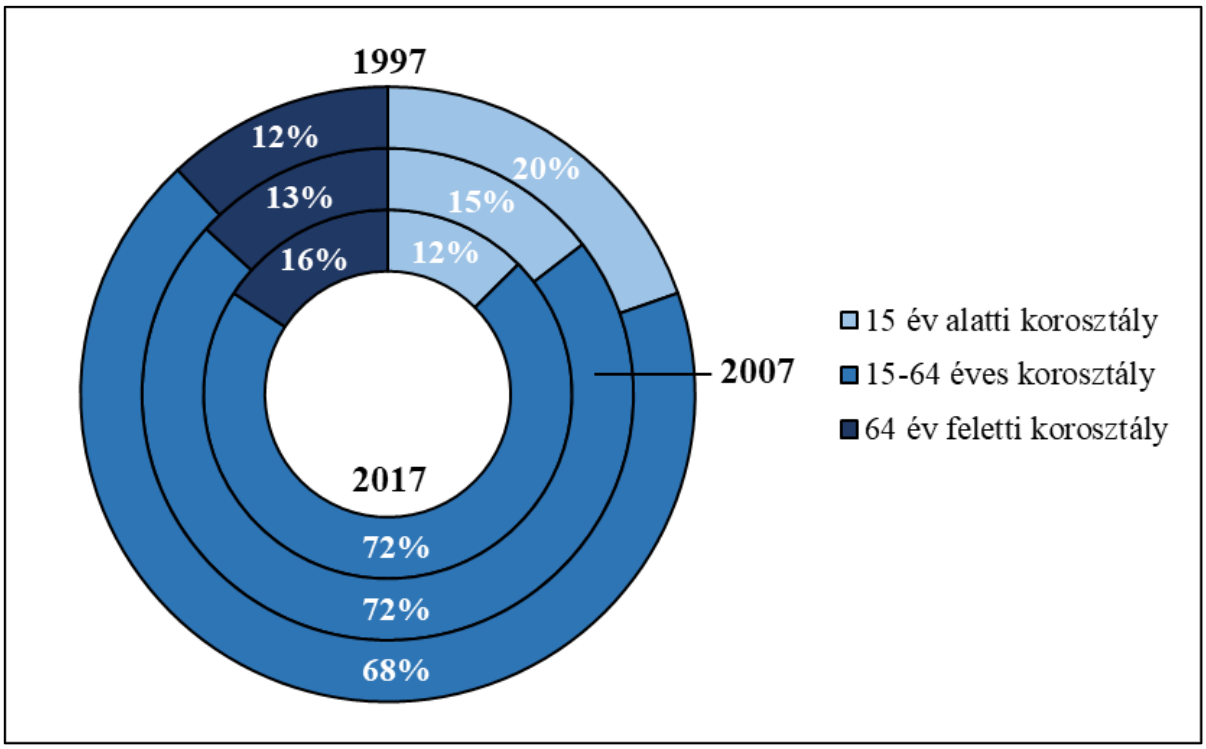

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[13] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

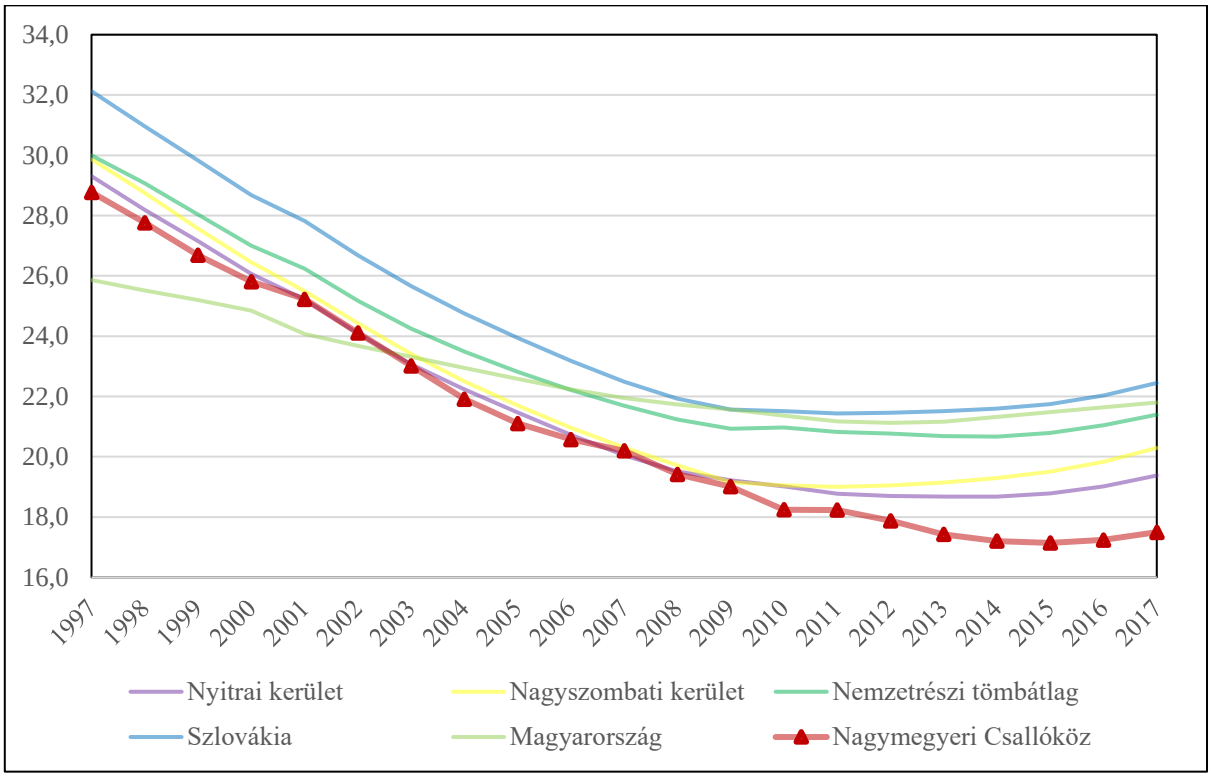

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

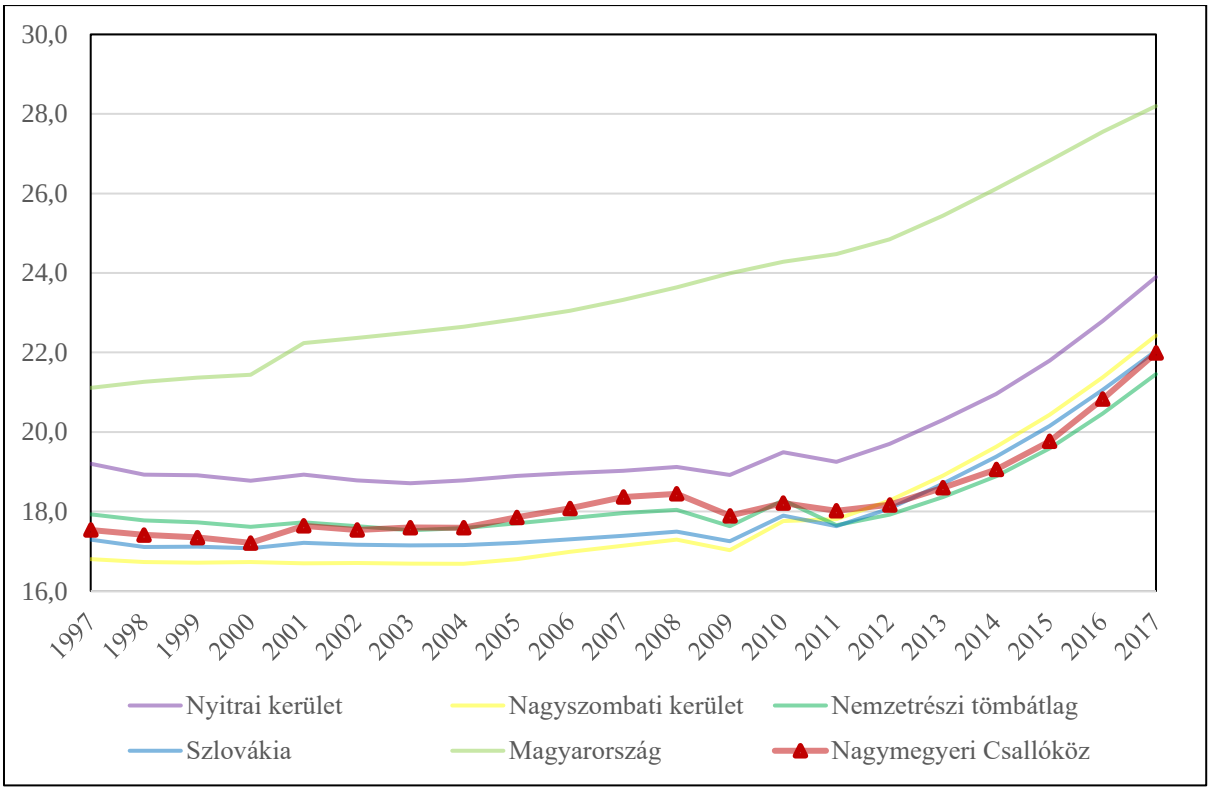

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

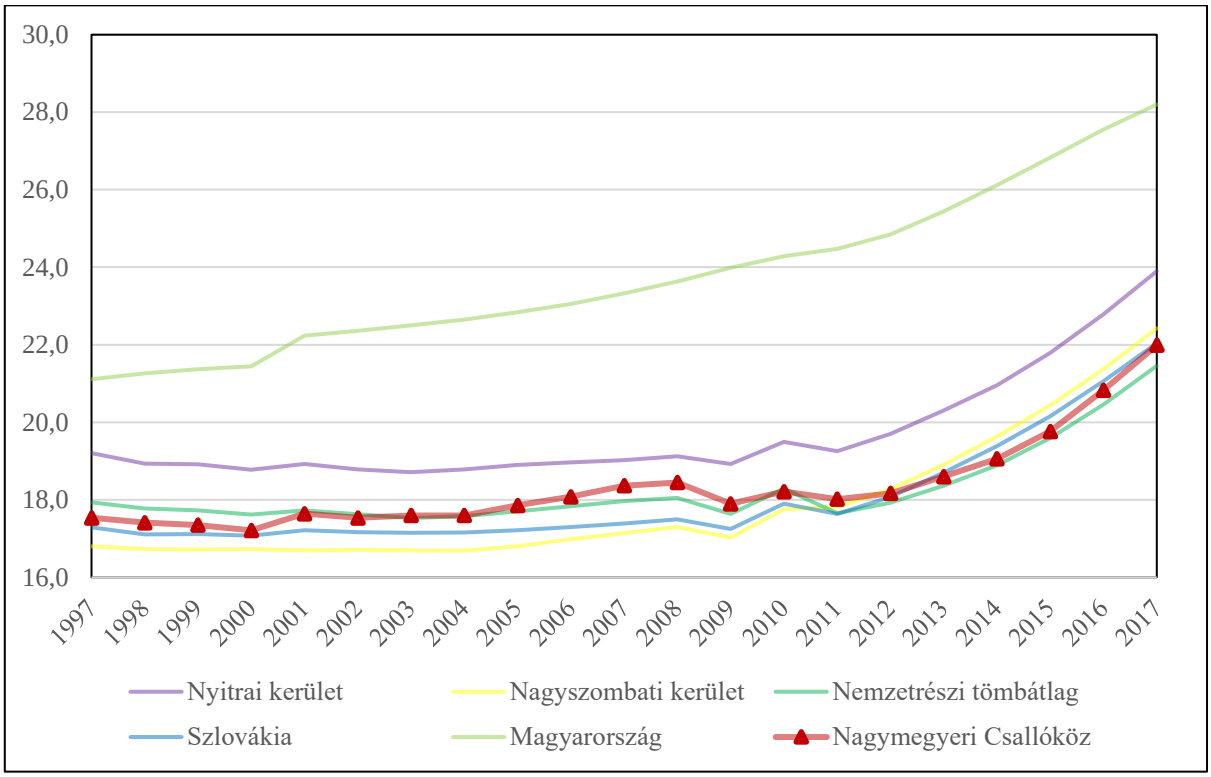

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

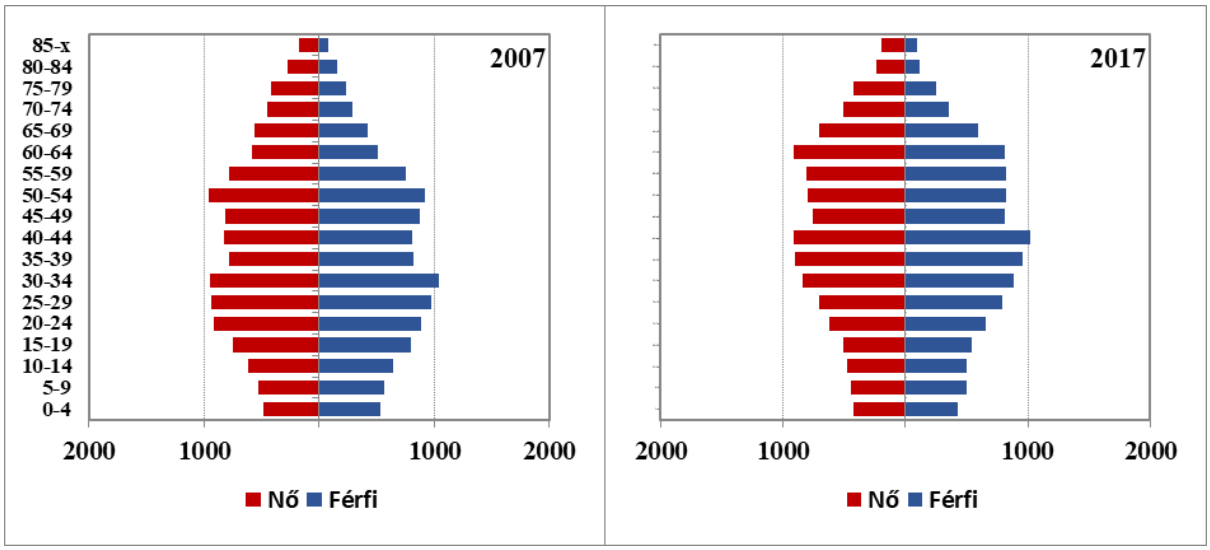

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.3.2.2 Oktatás

Óvodák

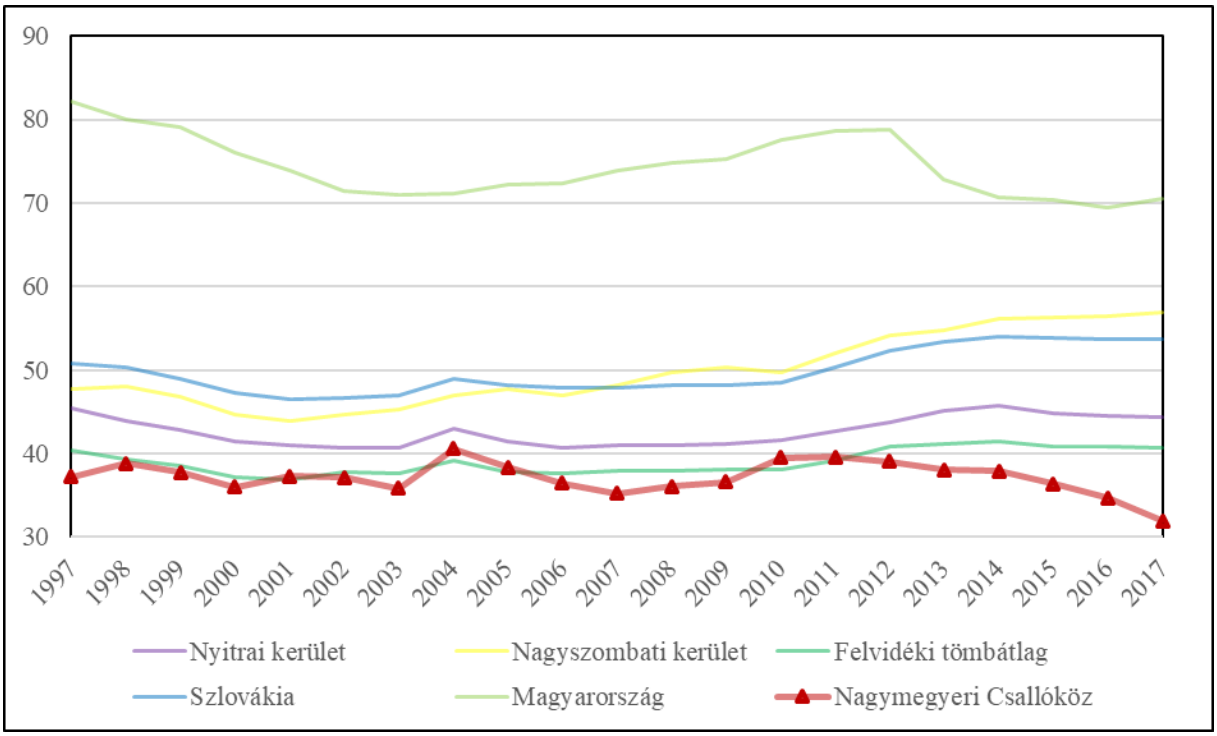

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

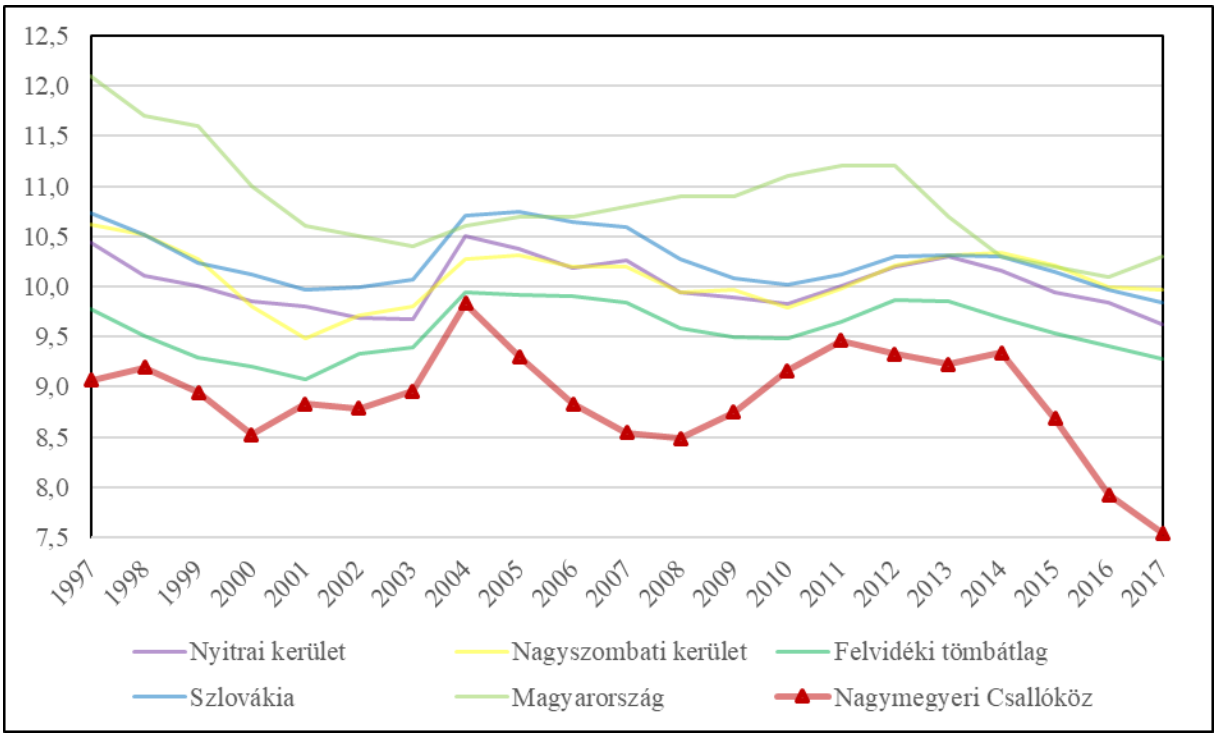

13. ábra. Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

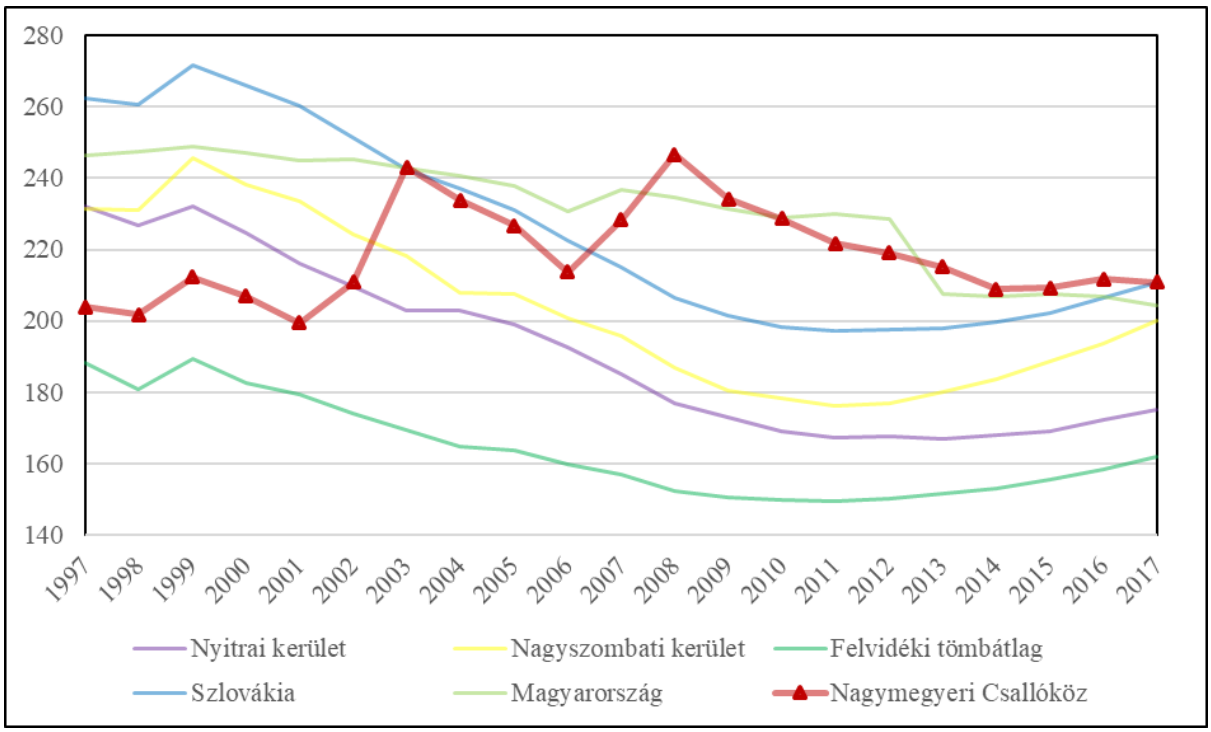

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

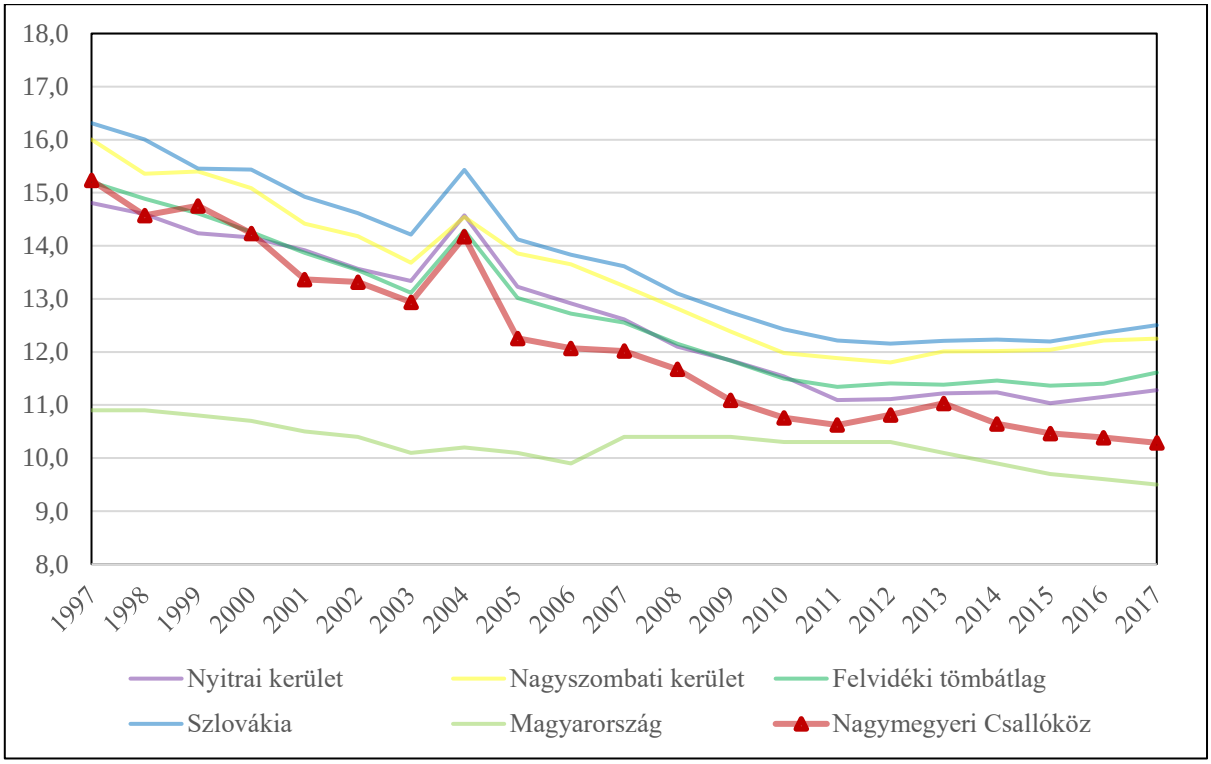

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Középiskolák

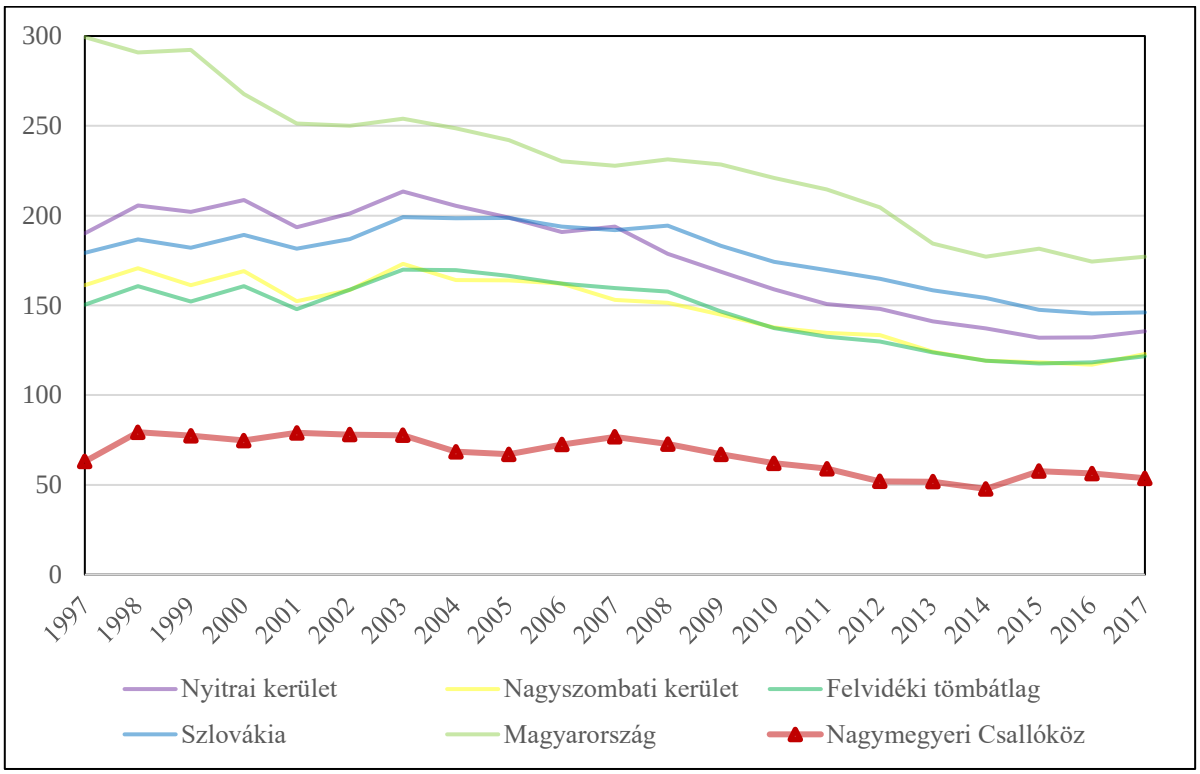

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

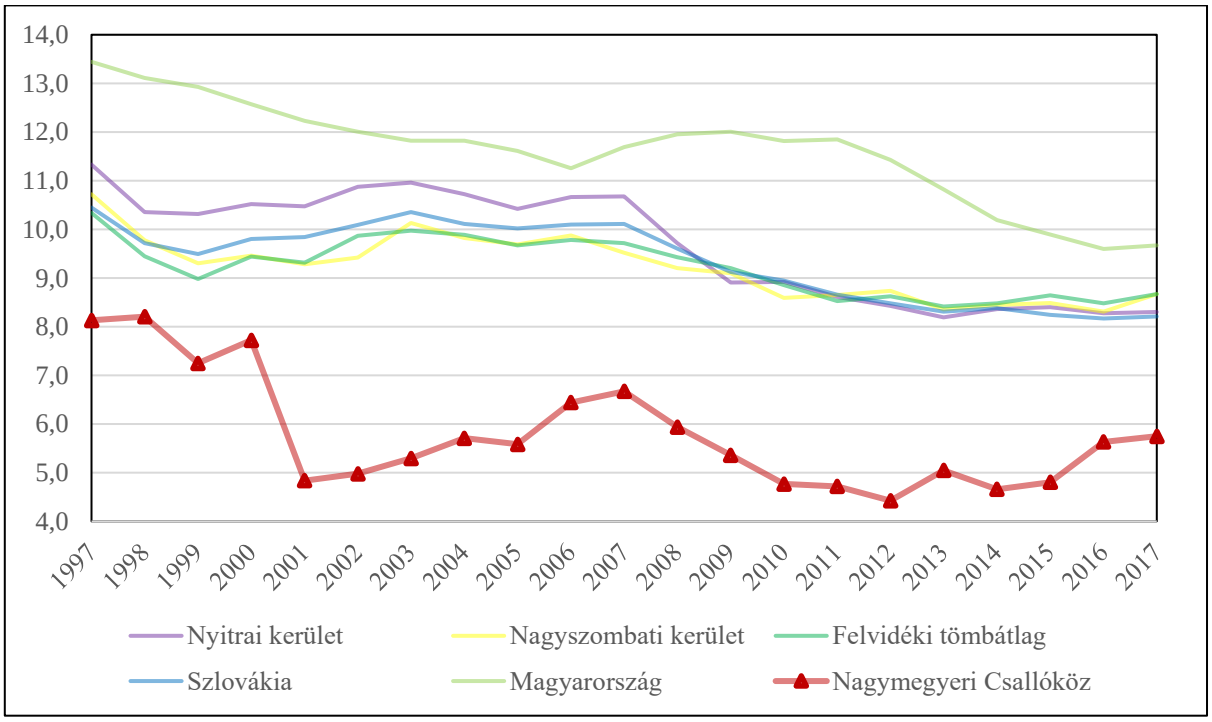

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.3.2.3 *Munkaerőpiac*

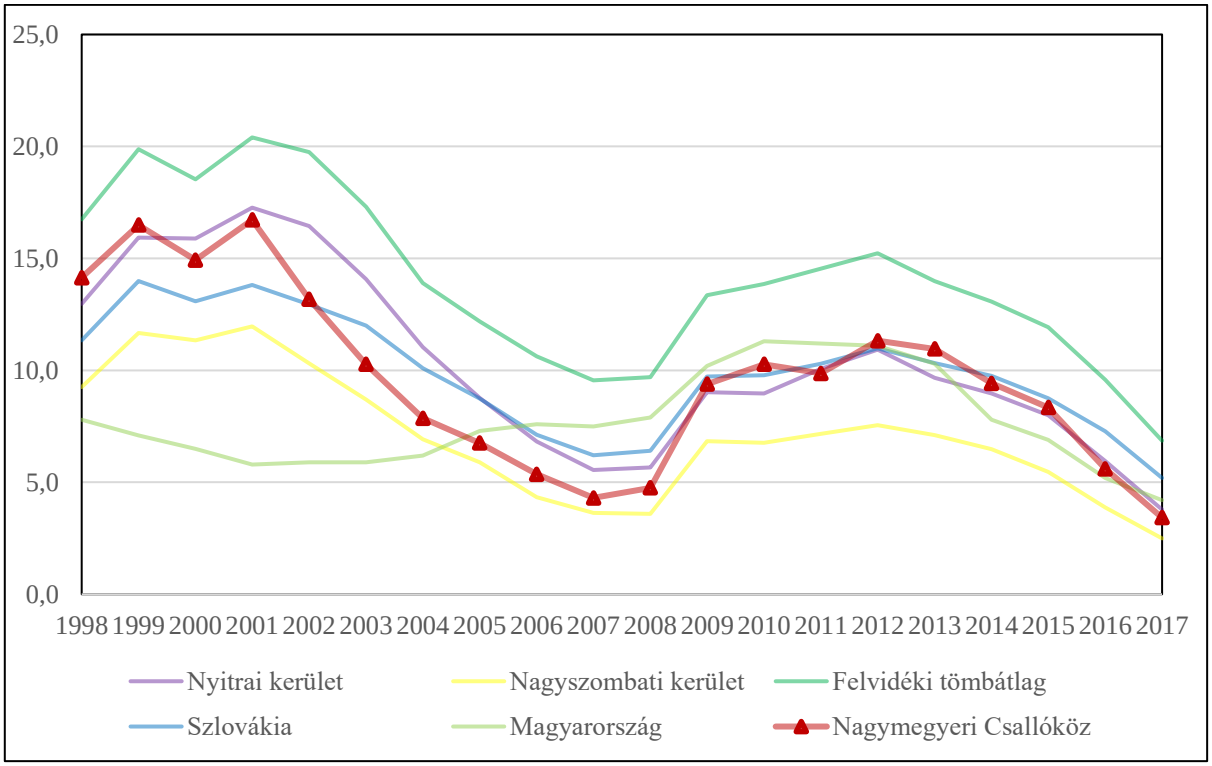

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

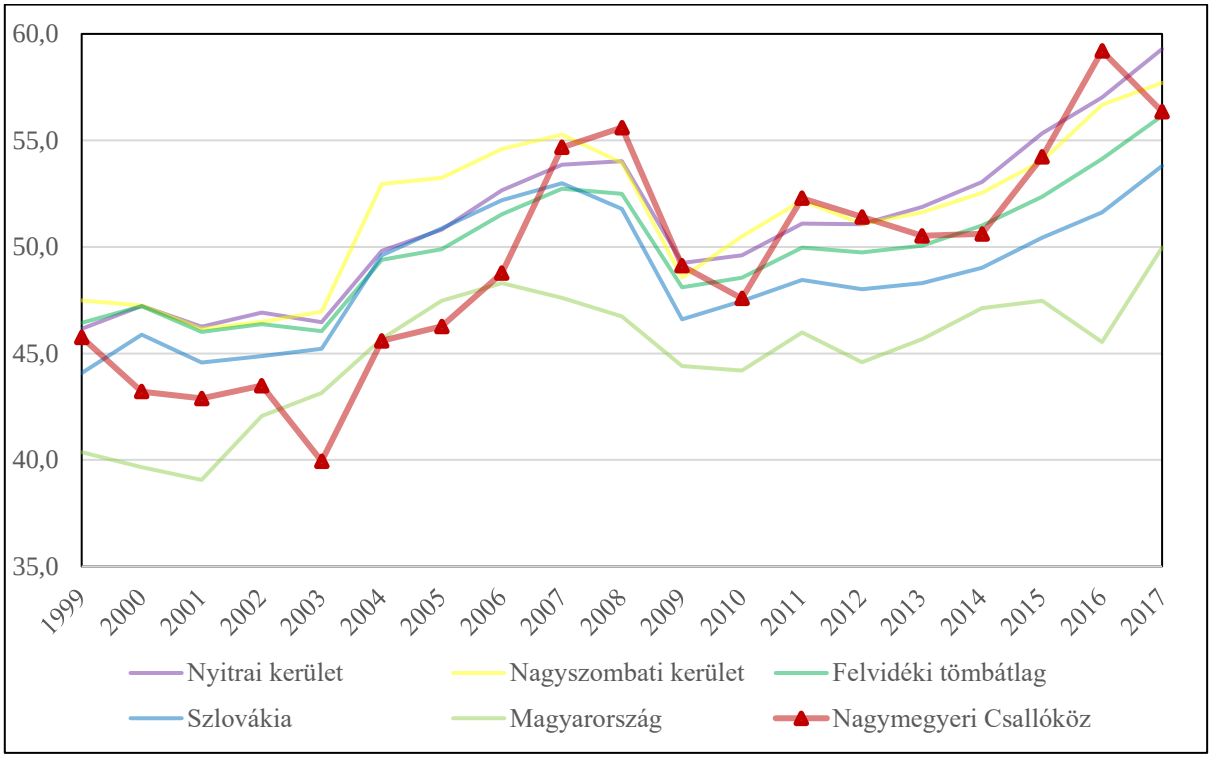

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.3.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.3.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

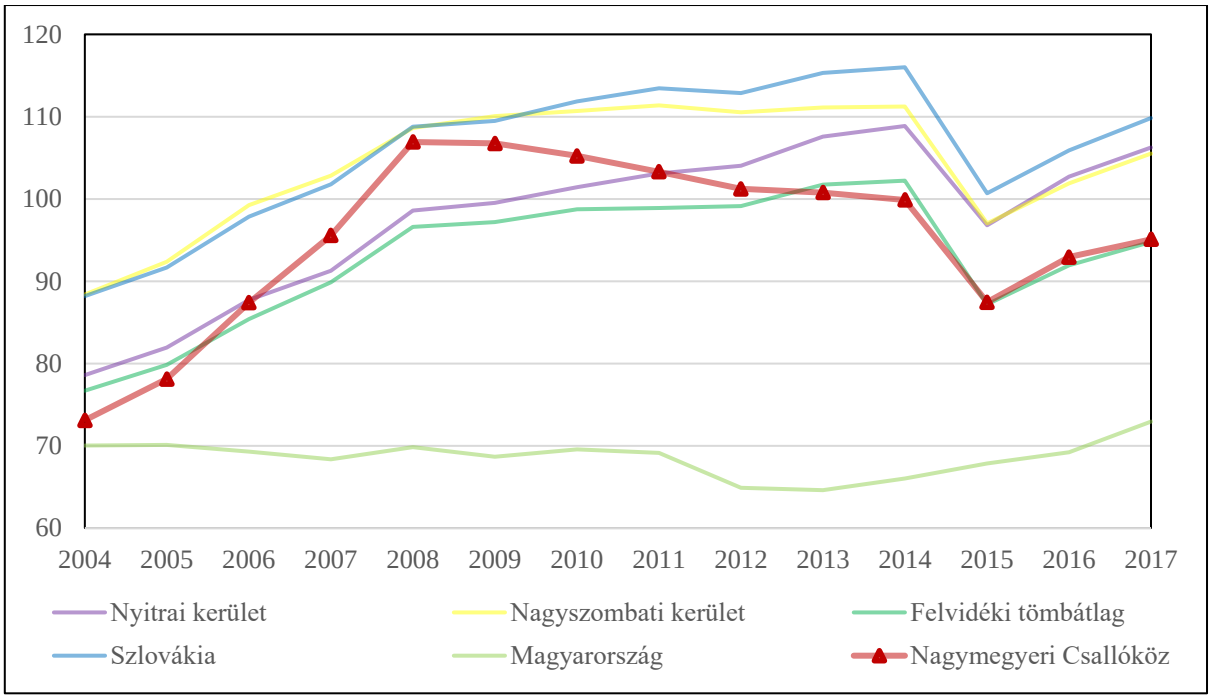

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

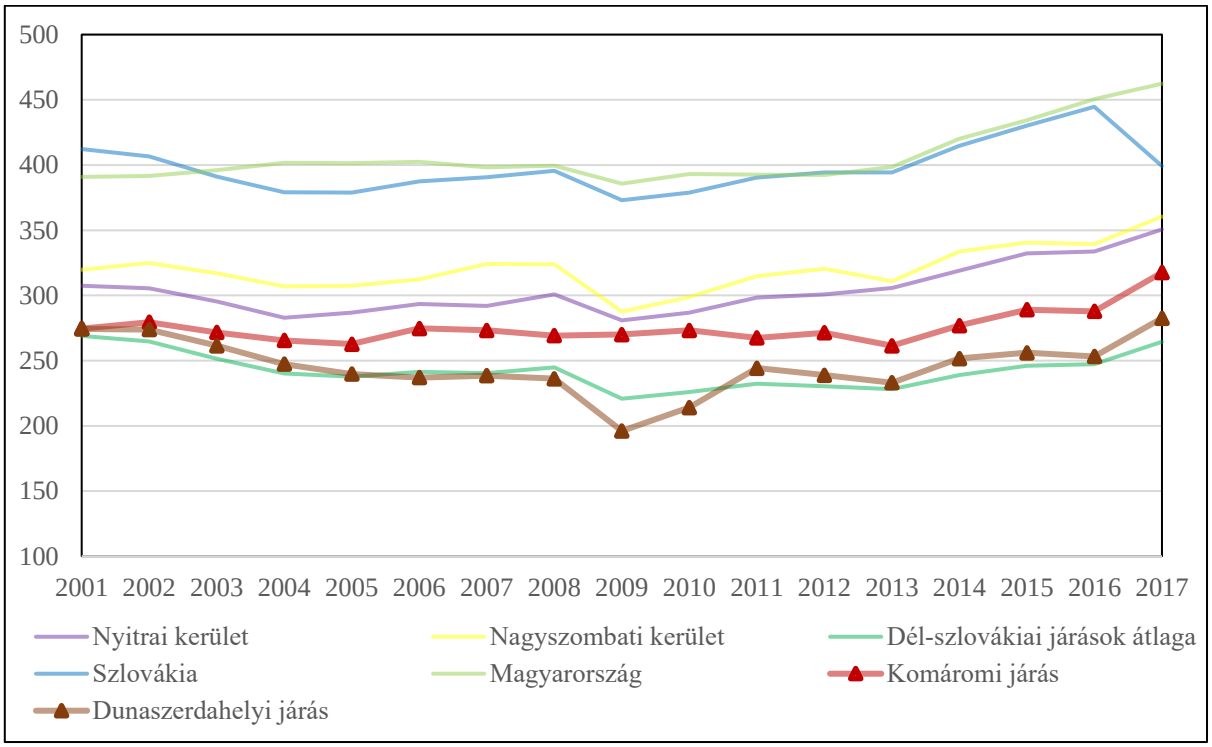

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

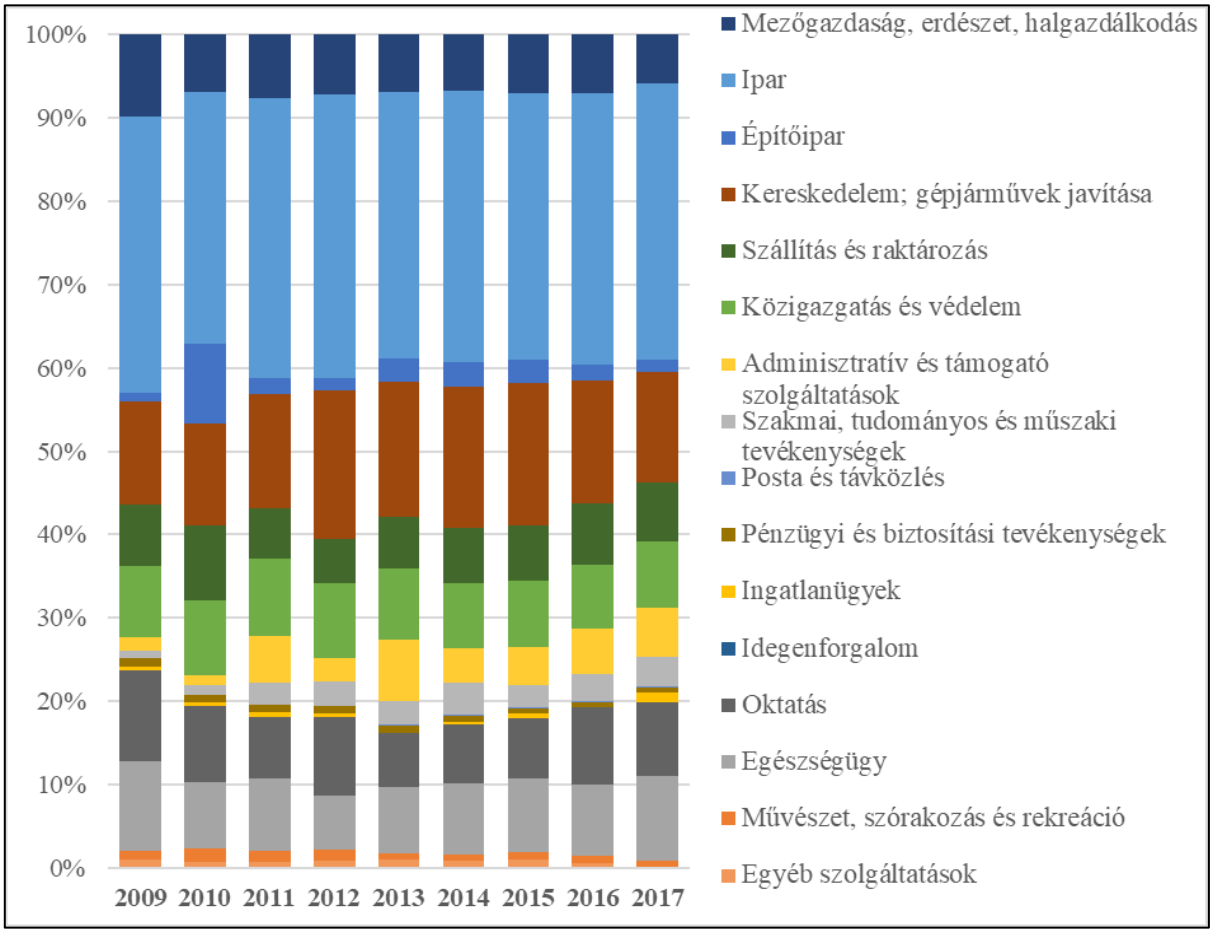

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Komáromi járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

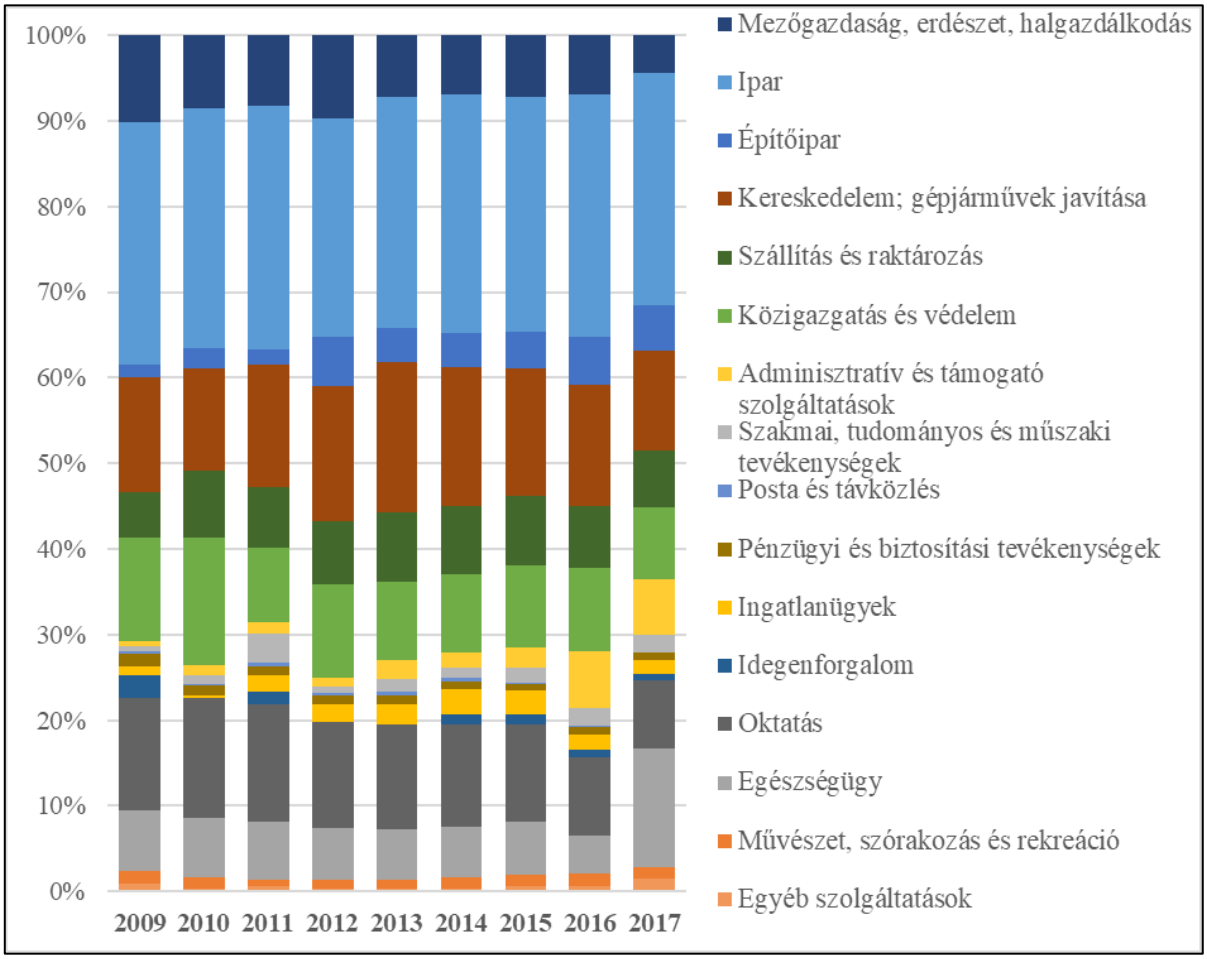

23. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Dunaszerdahelyi járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.3.3.2 *Jövedelem*

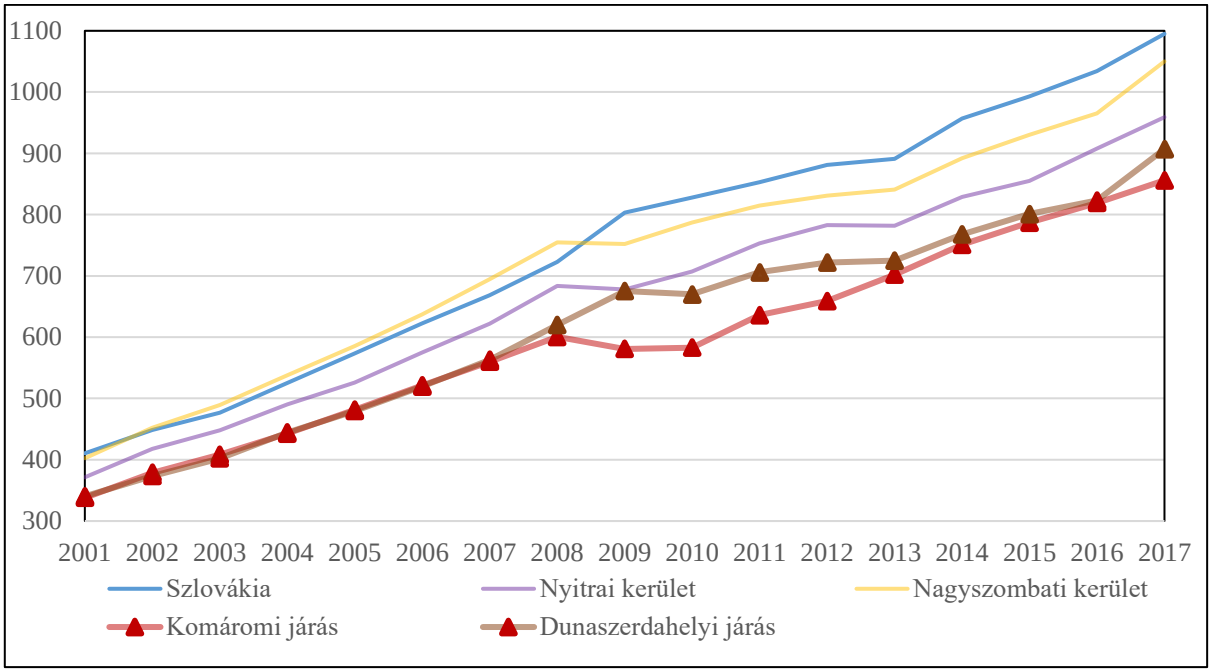

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

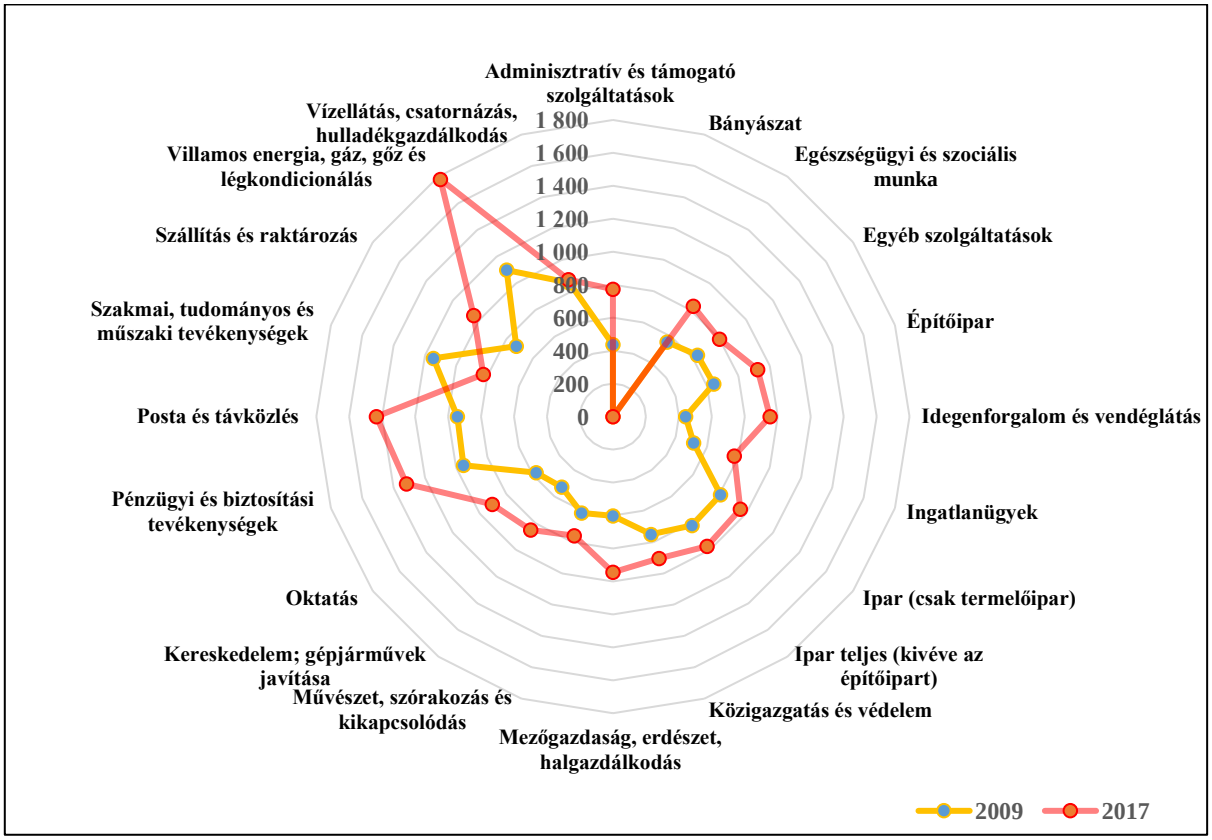

25. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Dunaszerdahelyi járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

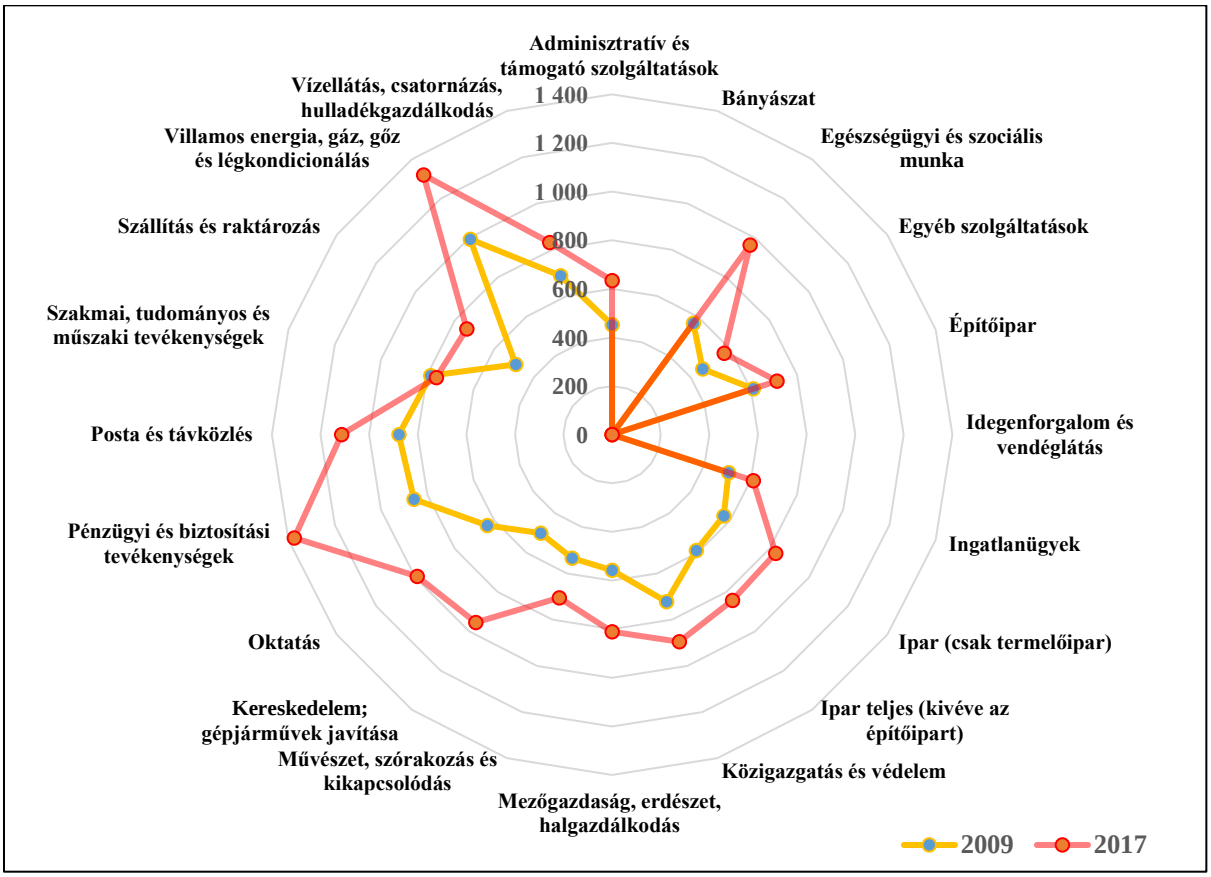

26. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Dunaszerdahelyi járásban (€) (2001–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.4 Komáromi tömb

6.4.1 A térség főbb jellemzői

6.4.1.1 Elhelyezkedés

A tömb területe nagyrészt síkság, a Csallóköz délkeleti csücskében, a Duna és a Vág-Duna összefolyásánál fekszik, a Kisalföld sík vidékén, északon a Nyitra határolja, délen a Duna. A lehatárolt tömb a mai komáromi járás közigazgatási egység egy részét fedi le. A járás a Nyitrai kerülethez tartozik.

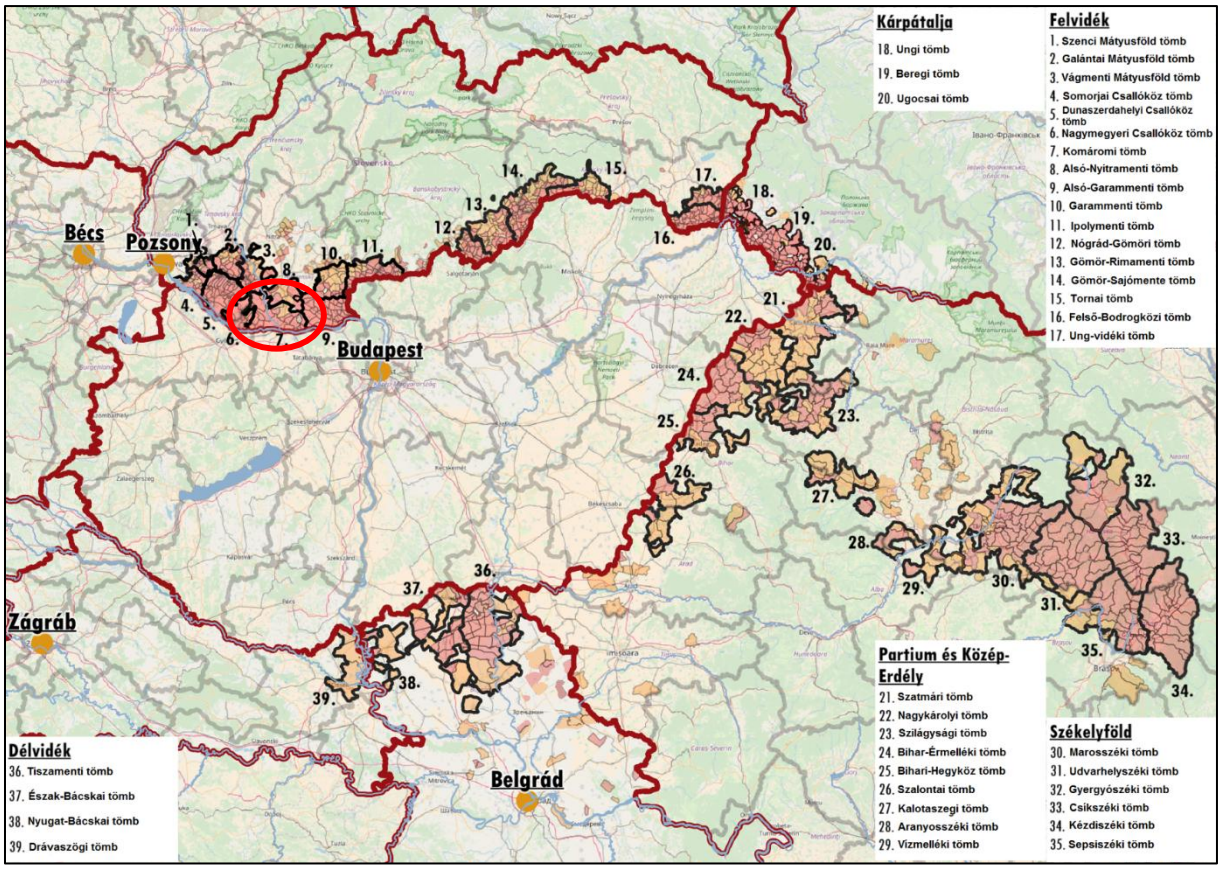

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

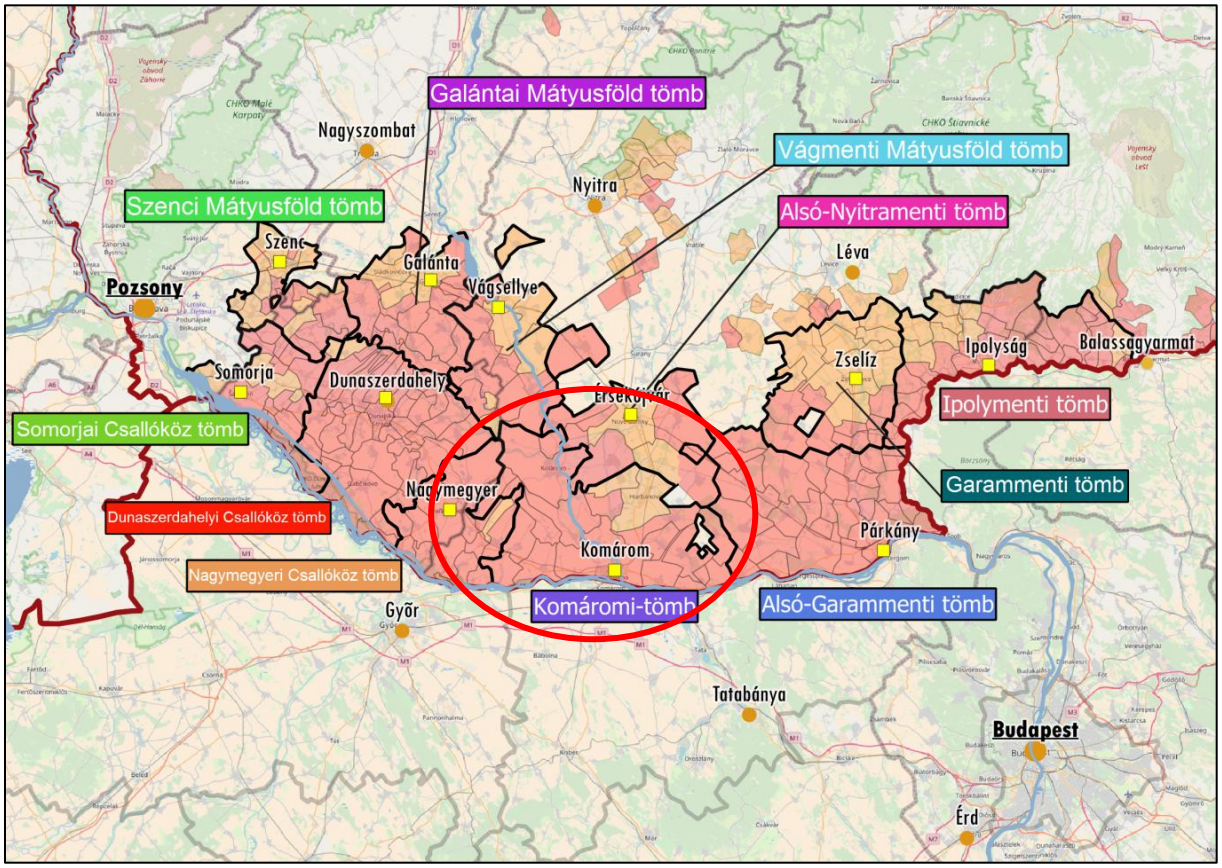

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Nyugat-Felvidéken
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.4.1.2 A térség települései

A tömb a mai Komáromi járás közigazgatási egység egy részét fedi le. A járás a Nyitra kerülethez tartozik. Összesen 20 olyan település található a területén, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot. Ezek az alábbiak: Komárom, Bogyarét, Lakszakállas, Dunaradvány, Martos, Marcelháza, Csallóközaranyos, Pat, Hetény, Madar, Ekel, Vágfüzes, Nagykeszi, Gúta, Keszegfalva, Komáromszentpéter, Izsa, Ifjúságfalva, Megyercs és Virt. 10–50% közötti magyar lakosságú, átmeneti településként Ímely és Ógyalla azonosítható. A tömb központja Komárom, magyar többségű központ, a magyarok aránya 53.88 százalék. Komárom mellett még két másik város is található: Ógyalla, ami ugyan pufferként tartozik a tömbhöz, de magyar lakosságának aránya 41.23 százalék, valamint Gúta, ahol a magyar népesség aránya 76.67 százalék. A vidék lakosságának vallásfelekezeti megoszlása szerint a katolikus vallást gyakorlók vannak többségben.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A Vág-Duna torkolatánál felépült Duna-parti Komárom város rendkívül gazdag múltra tekinthet vissza, kiváló helyzete révén már az ókorban fontos stratégiai, kereskedelmi csomópont volt, ami megalapozta a város későbbi fejlődését. Az első világháború utáni változások következtében azonban lendületes fejlődése visszaesett, amit részben a szocializmus évtizedeiben, az iparosítás révén kompenzált. Komárom ma nemcsak a tömb központja, hanem a szlovákiai magyarság legfontosabb kulturális és politikai centruma is. 2004 óta egyetemi város, itt működik az ország egyetlen magyar nyelvű felsőoktatási intézménye, a Selye János Egyetem. A város fekvése napjaink térszerkezetében is rendkívül előnyös, a Budapest–Komárom távolság autópályán 95.03 km. Közúton az Erzsébet híd, vasúton a Komáromi vasúti összekötő híd kapcsolja össze a magyarországi Komárommal.

Komáromi tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Komárom	Komarno	34 349	18 506	53,90
Magyar többségű települések				
Bogyarét	Bodzianske Luky	203	186	91,63
Lakszakállas	Sokolce	1 218	1 106	90,80
Dunaradvány	Radvan nad Dunajom	725	653	90,07
Martos	Martovce	694	610	87,90
Marcelháza	Marcelova	3 751	3 228	86,06
Csallóközaranyos	Zlatna na Ostrove	2 404	2 045	85,07
Pat	Patince	509	432	84,87
Hetény	Chotin	1 383	1 157	83,66
Madar	Modrany	1 462	1 205	82,42
Ekel	Okolicna na Ostrove	1 521	1 247	81,99
Vágfüzes	Vrbova nad Vahom	559	451	80,68
Nagykeszi	Velke Kosihy	990	770	77,78
Gúta	Kolarovo	10 696	8 201	76,67
Keszegfalva	Kamenicna	1 929	1 334	69,16
Komáromszentpéter	Svaty Peter	2 734	1 870	68,40
Izsa	Iza	1 643	1 066	64,88
Ifjúságfalva	Dedina Mladeze	468	296	63,25
Megyercs	Calovec	1 197	743	62,07
Virt	Virt	285	170	59,65
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Ímely	Imel	2 054	878	42,75
Ógyalla	Hurbanovo	7 751	3 196	41,23
Összesen		**53 035**	**37 540**	**70,78**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.4.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.4.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

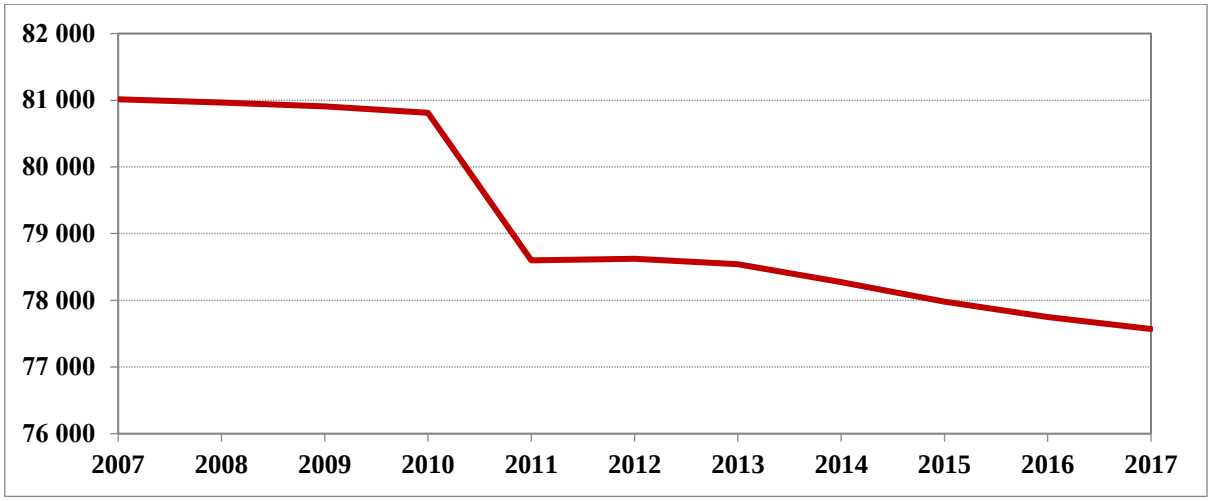

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Komáromi tömb	*Nyitrai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-4,25	*-3,84*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

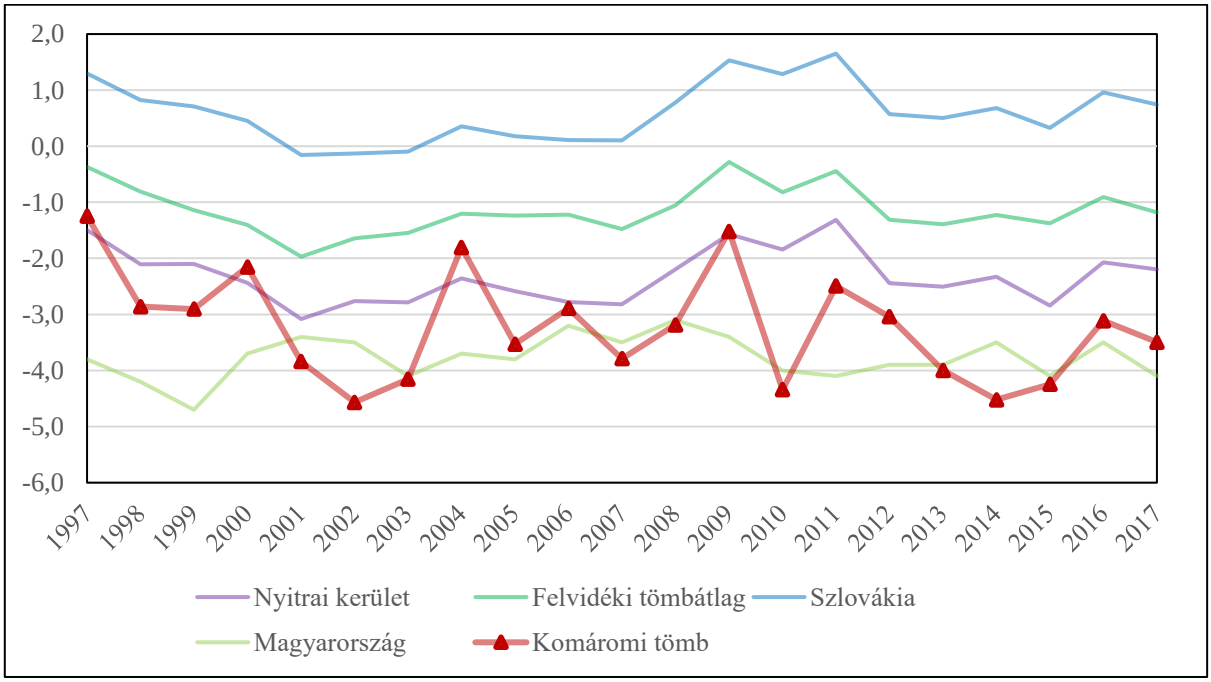

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

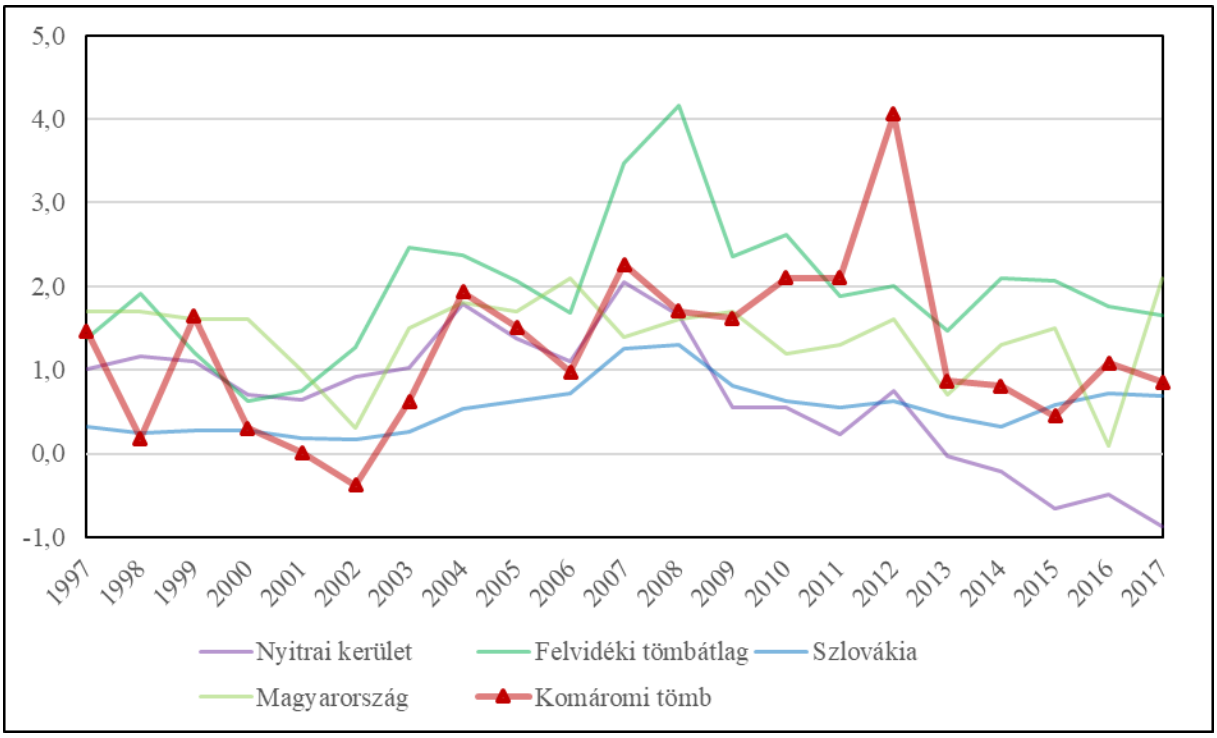

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[14]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

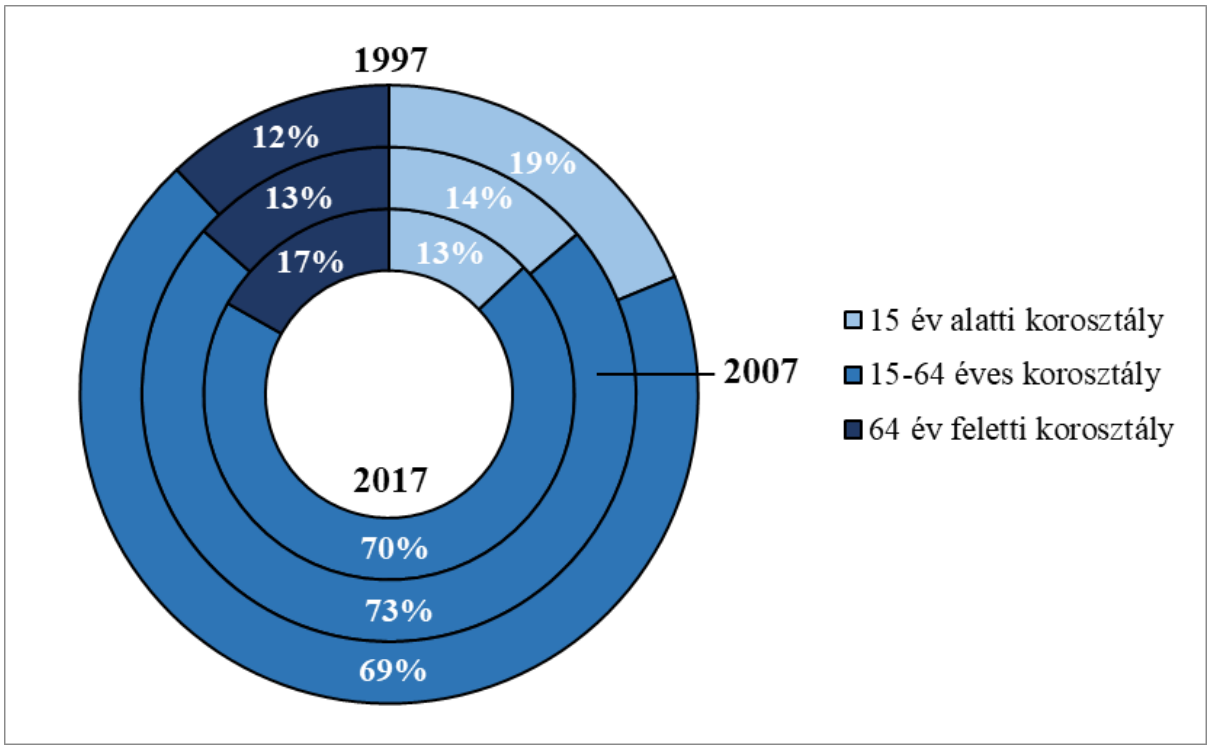

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[14] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

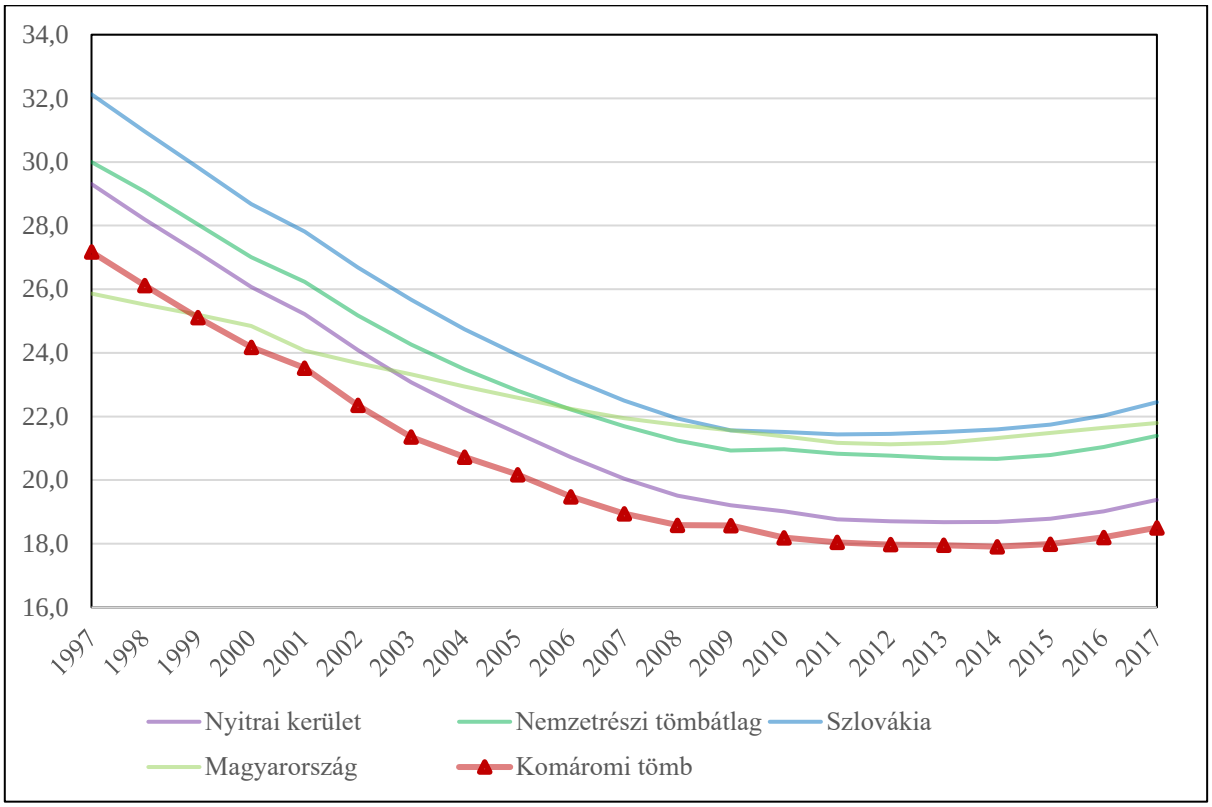

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

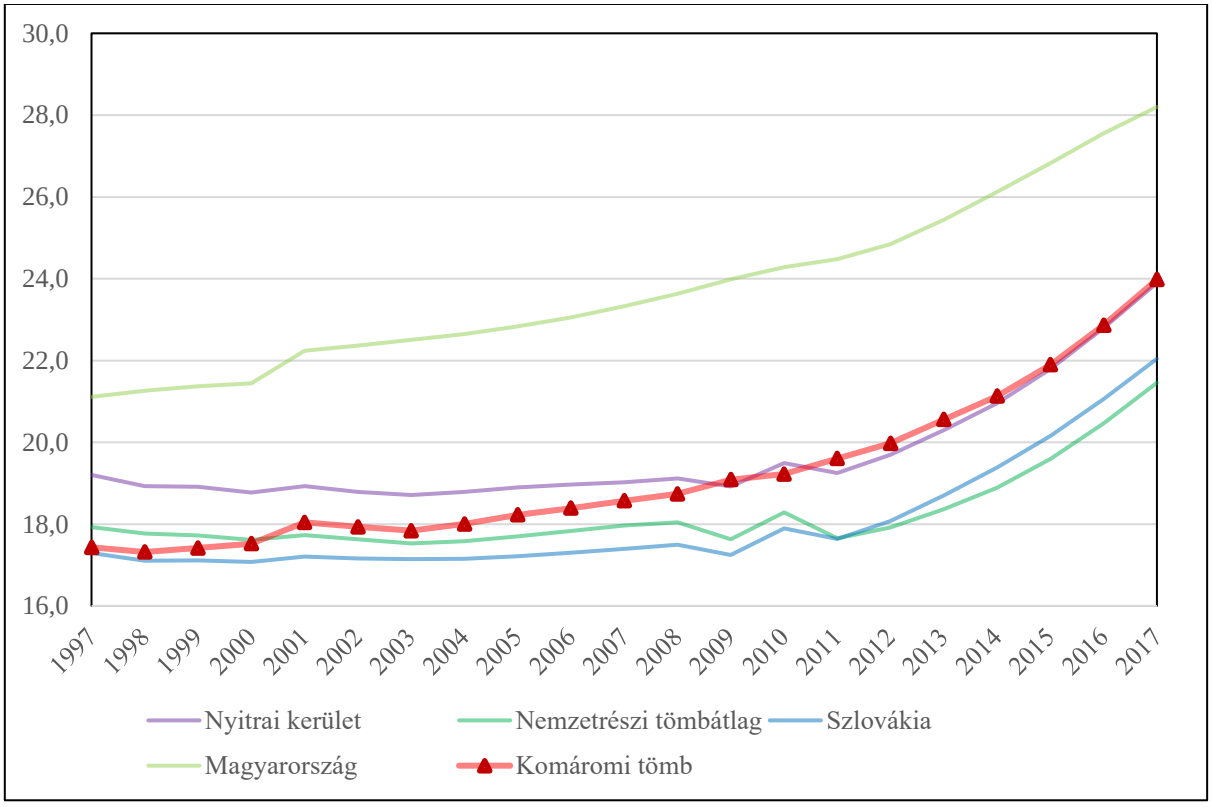

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

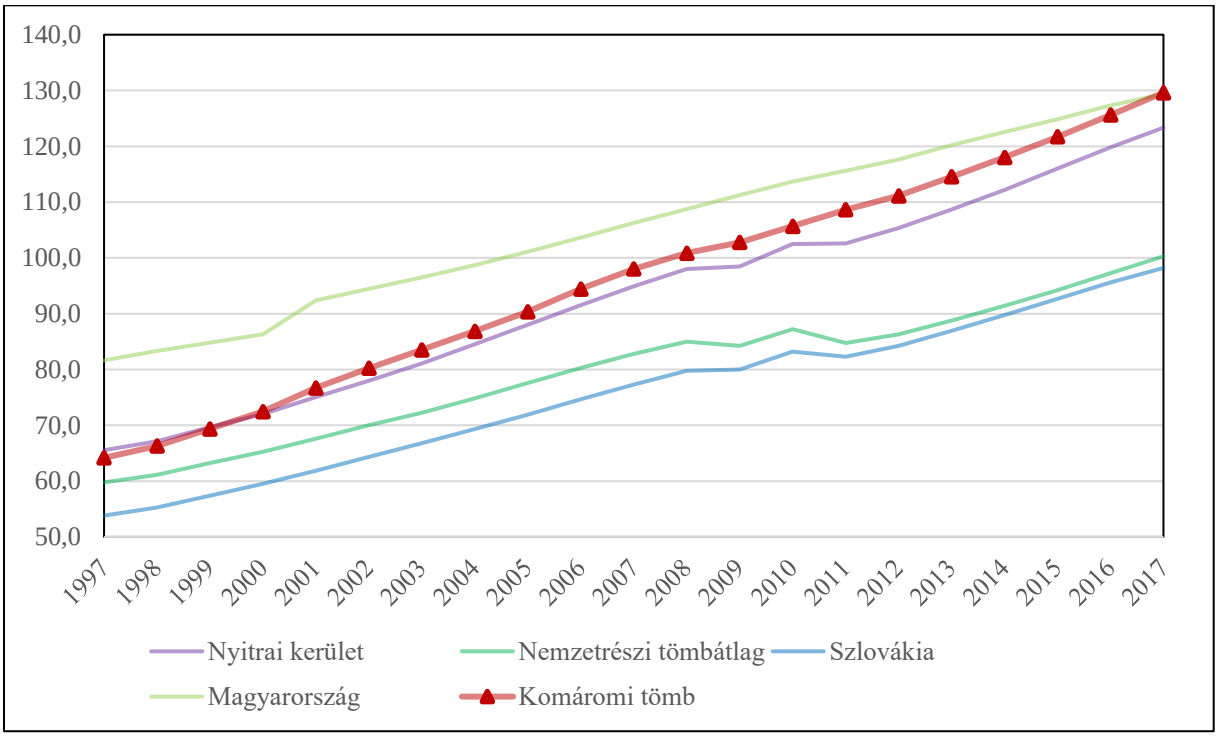

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

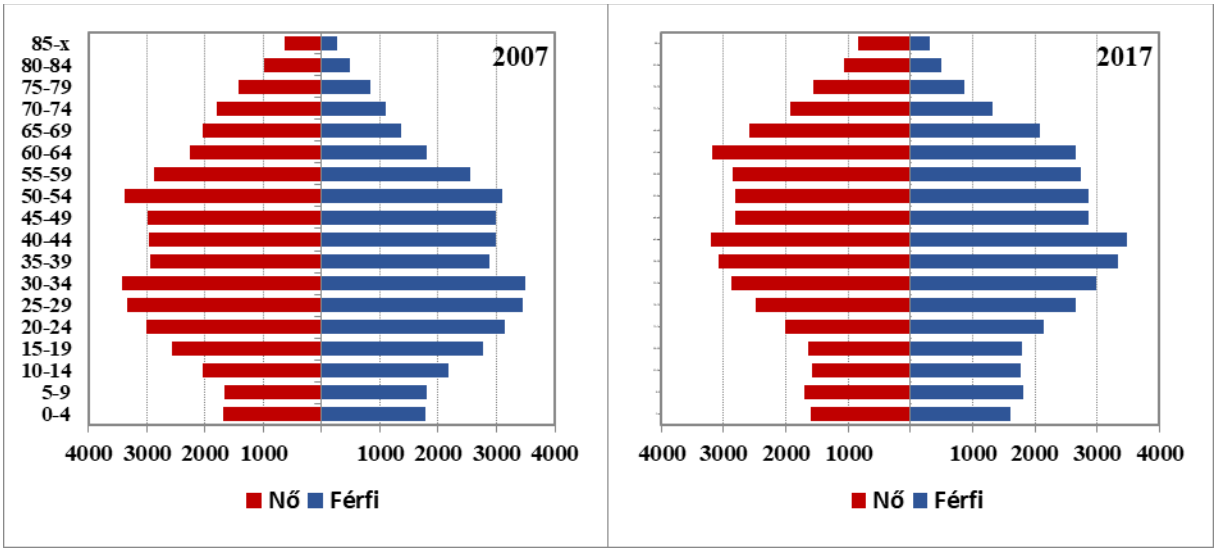

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.4.2.2 Oktatás

Óvodák

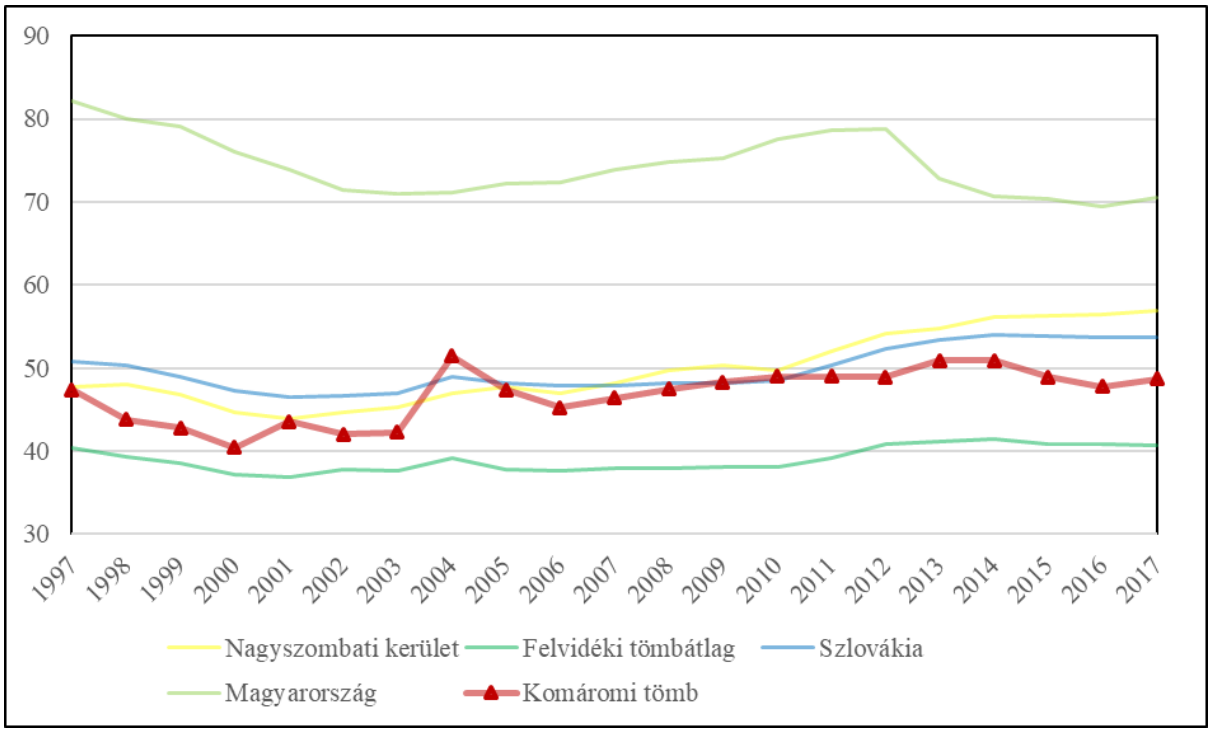

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

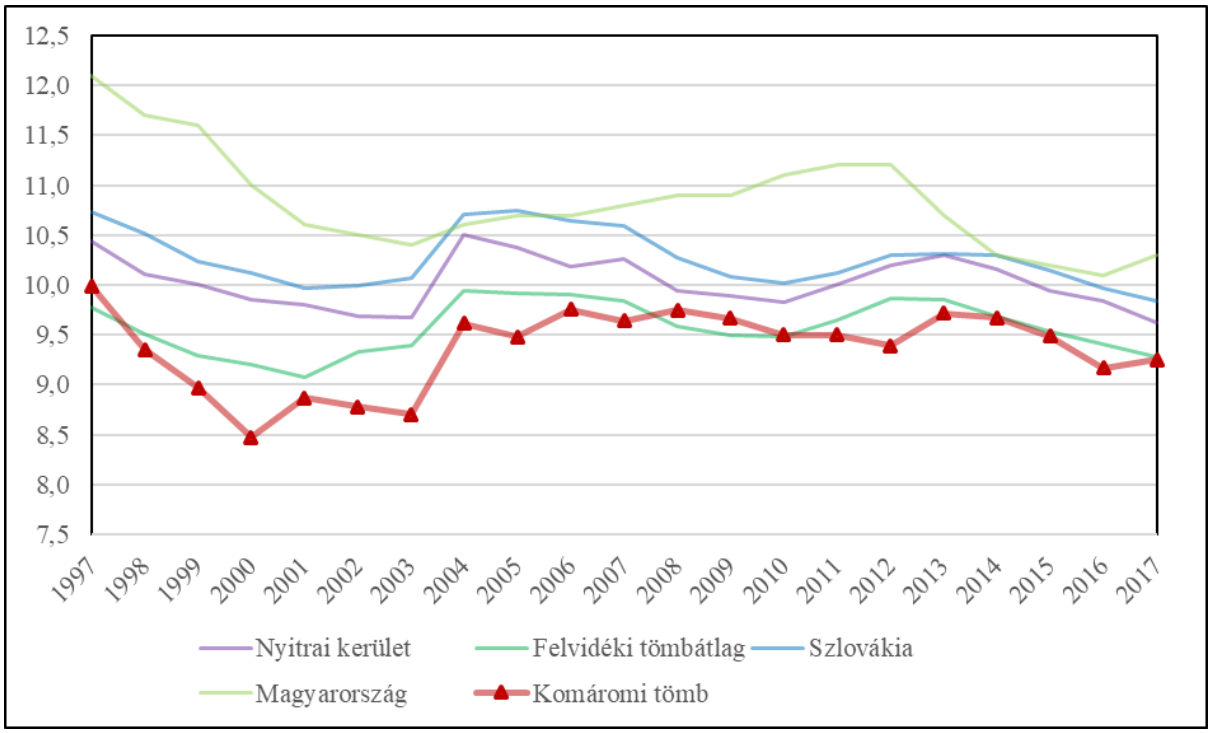

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

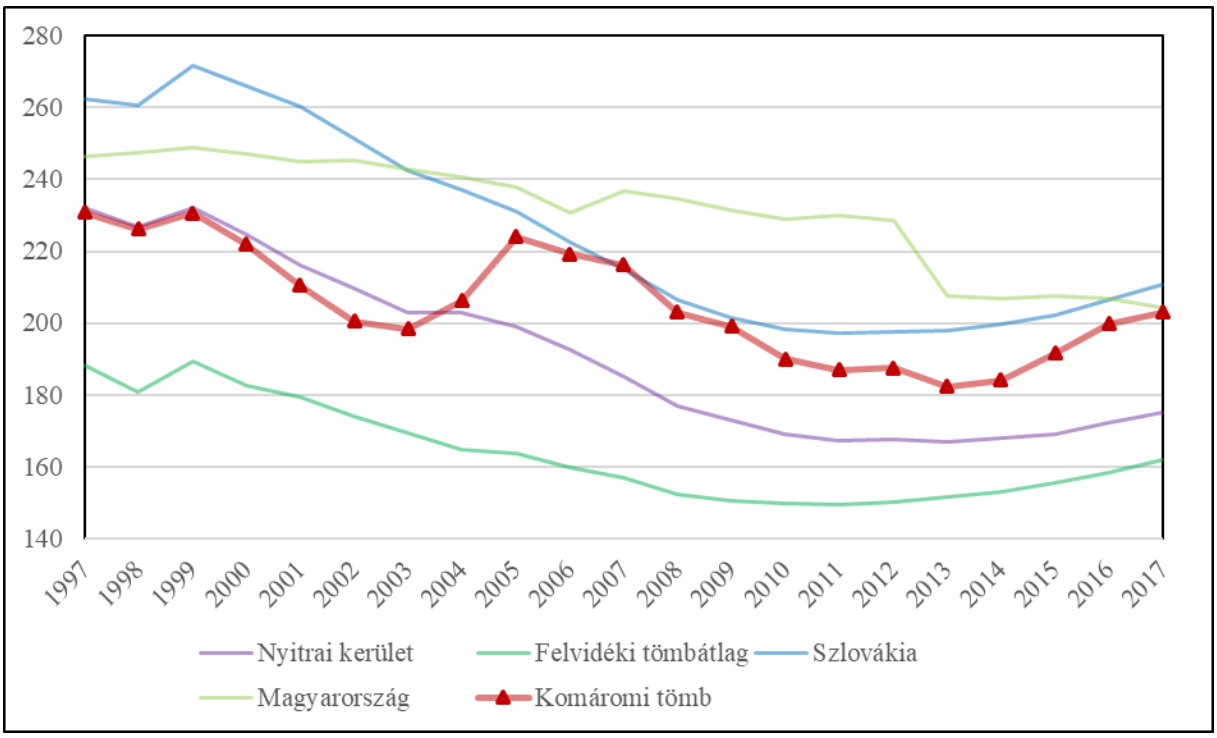

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

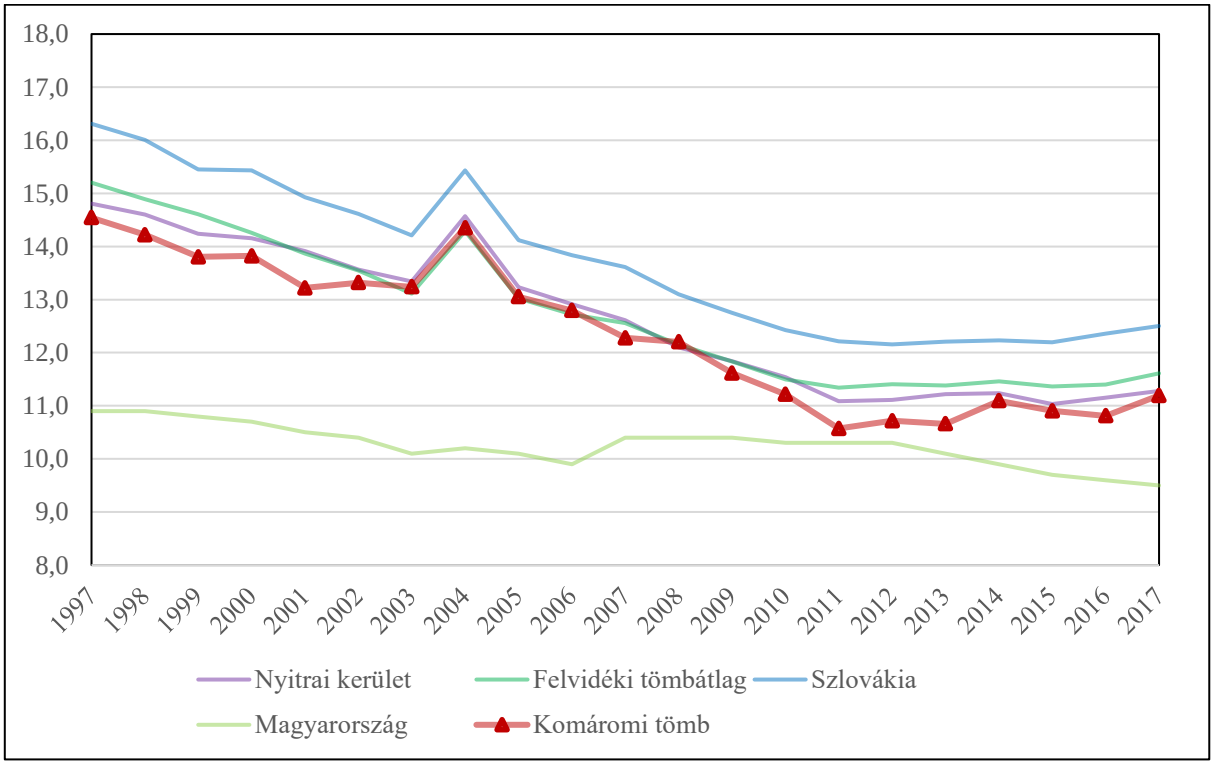

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

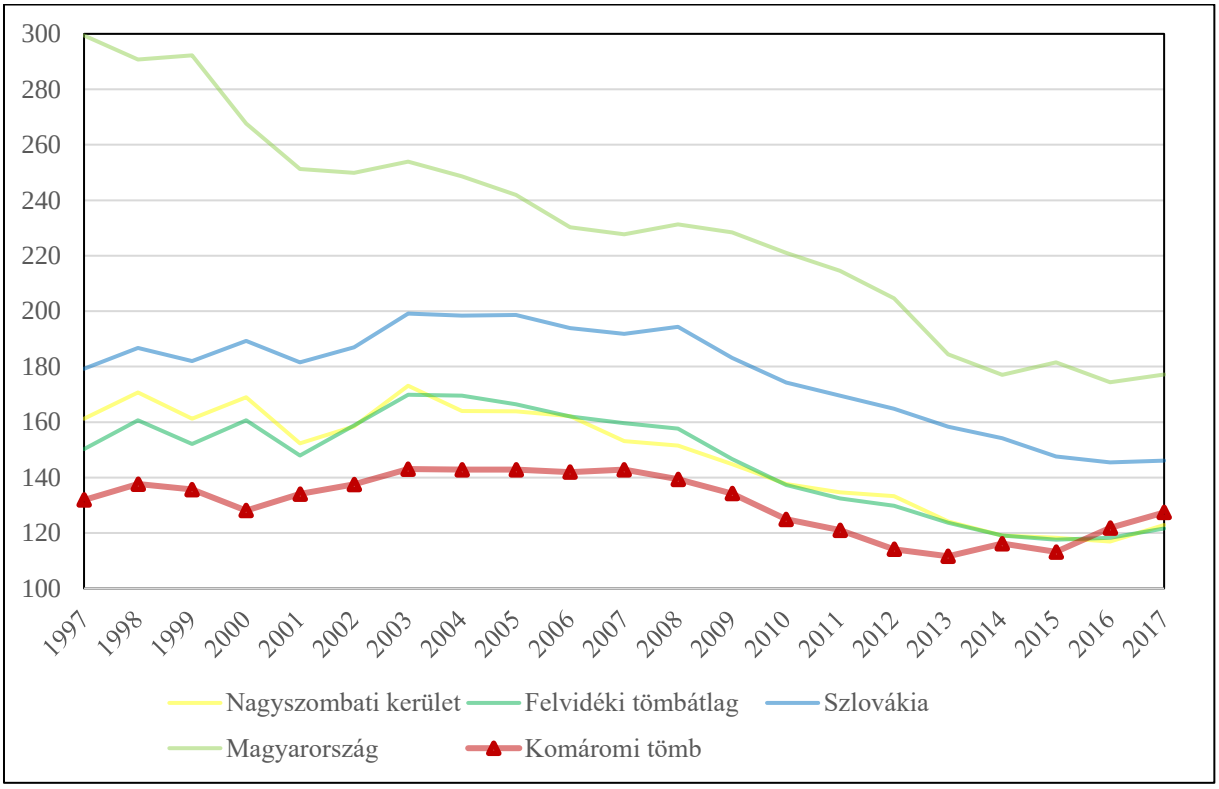

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

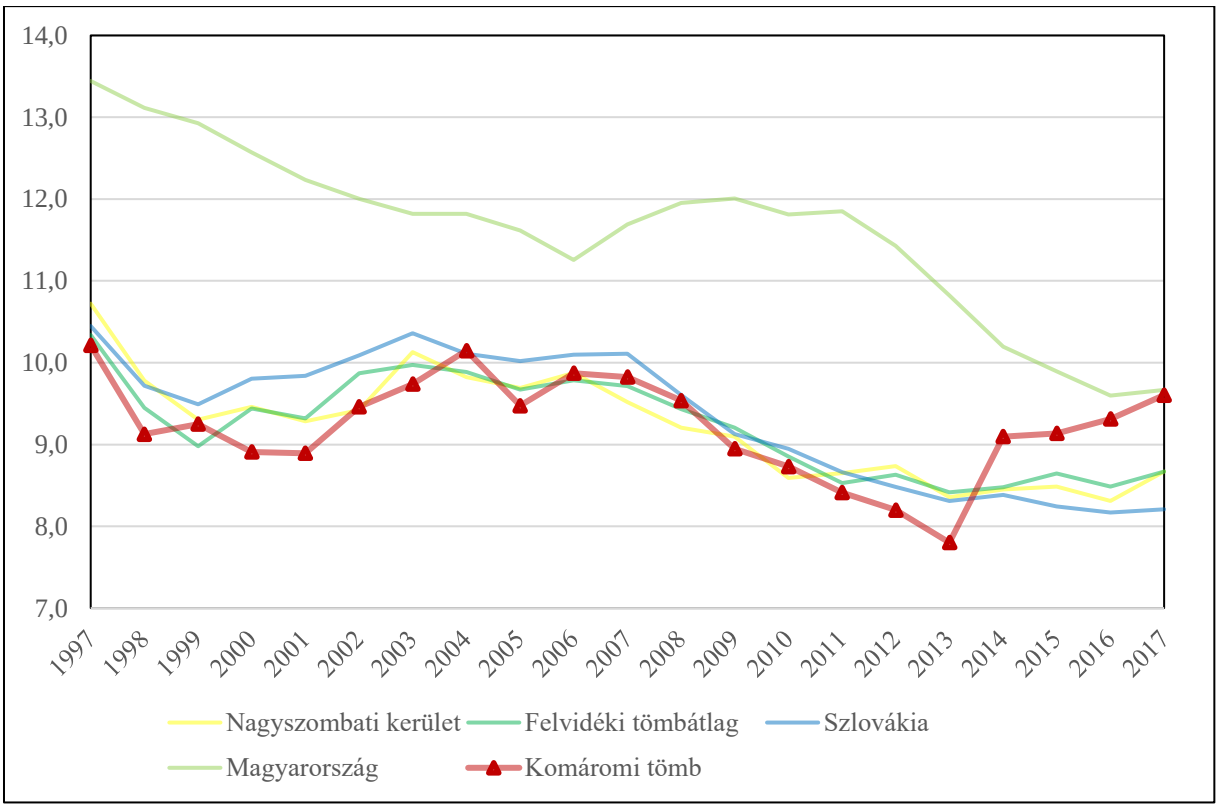

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.4.2.3 *Munkaerőpiac*

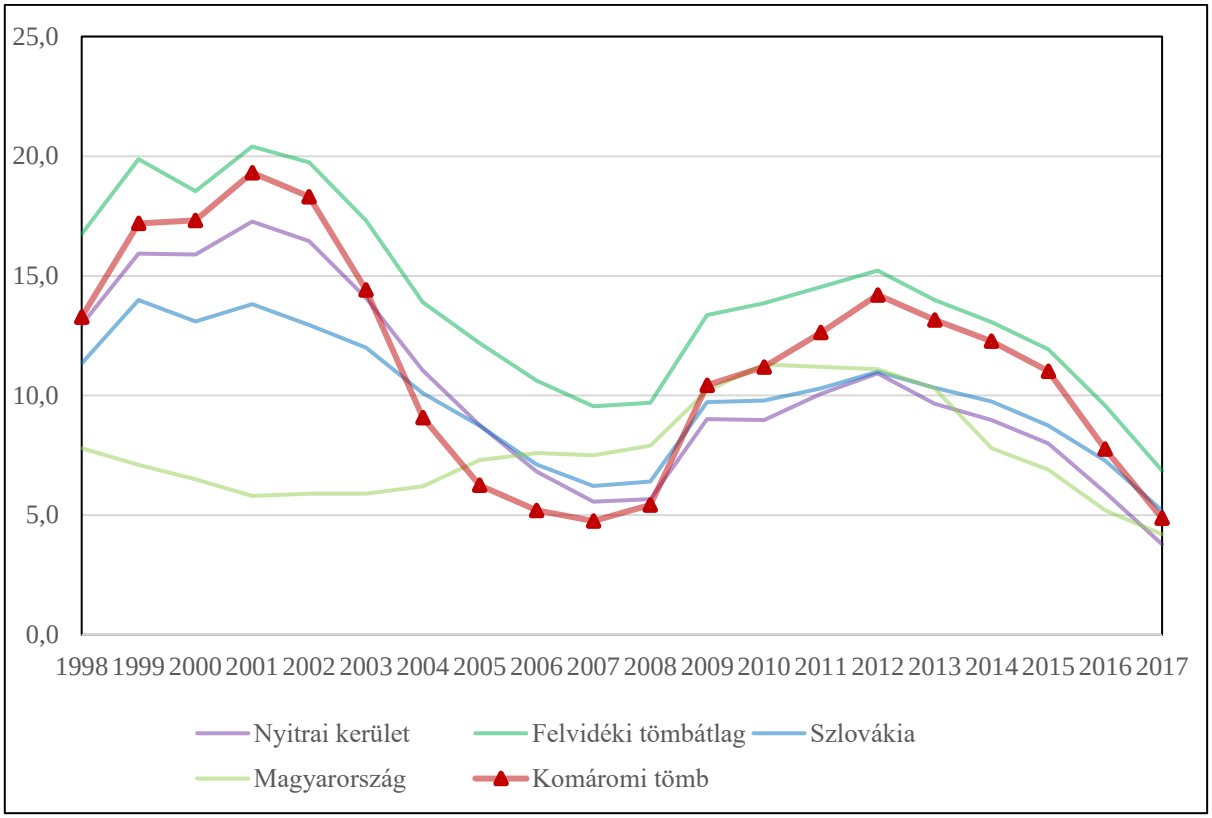

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

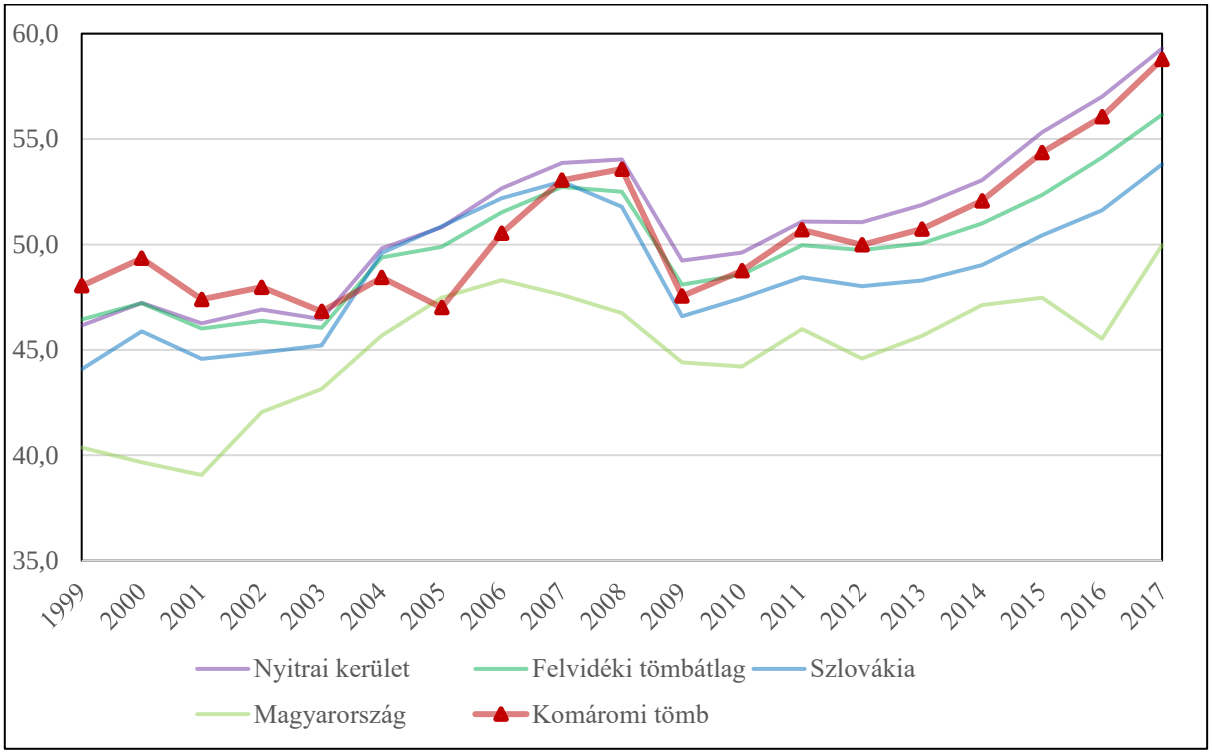

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.4.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.4.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

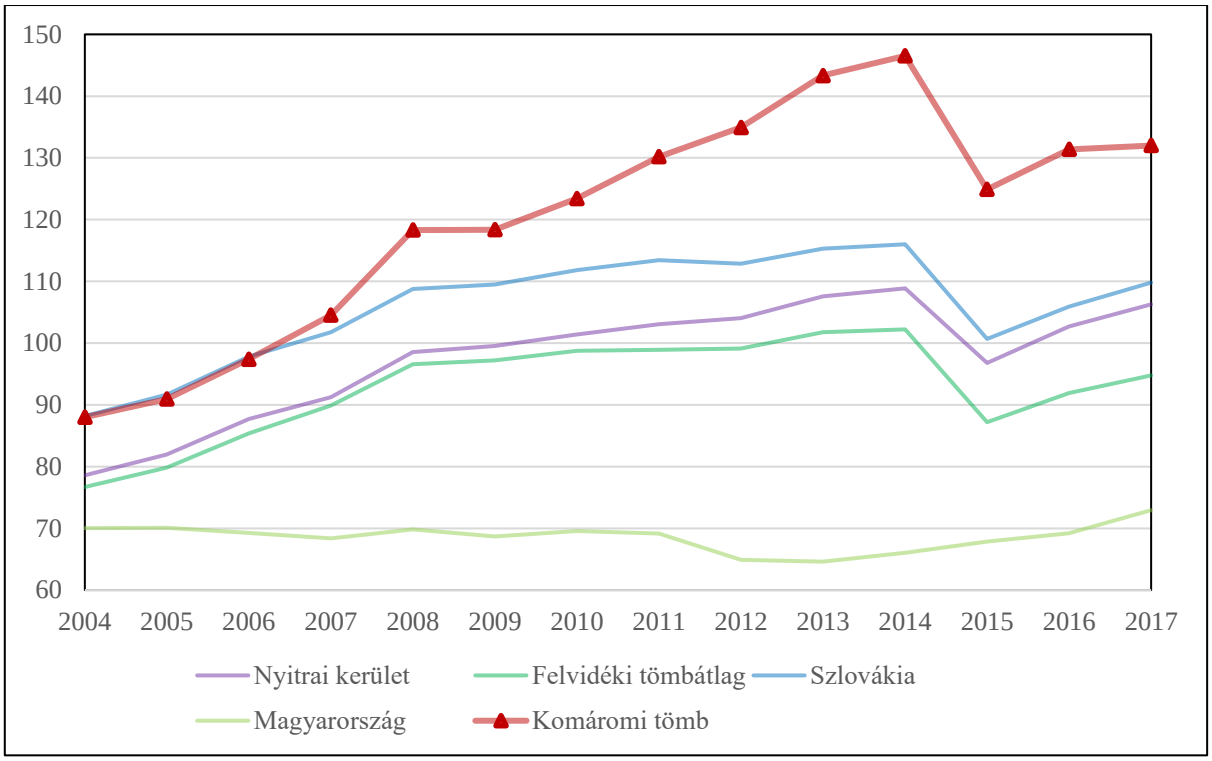

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

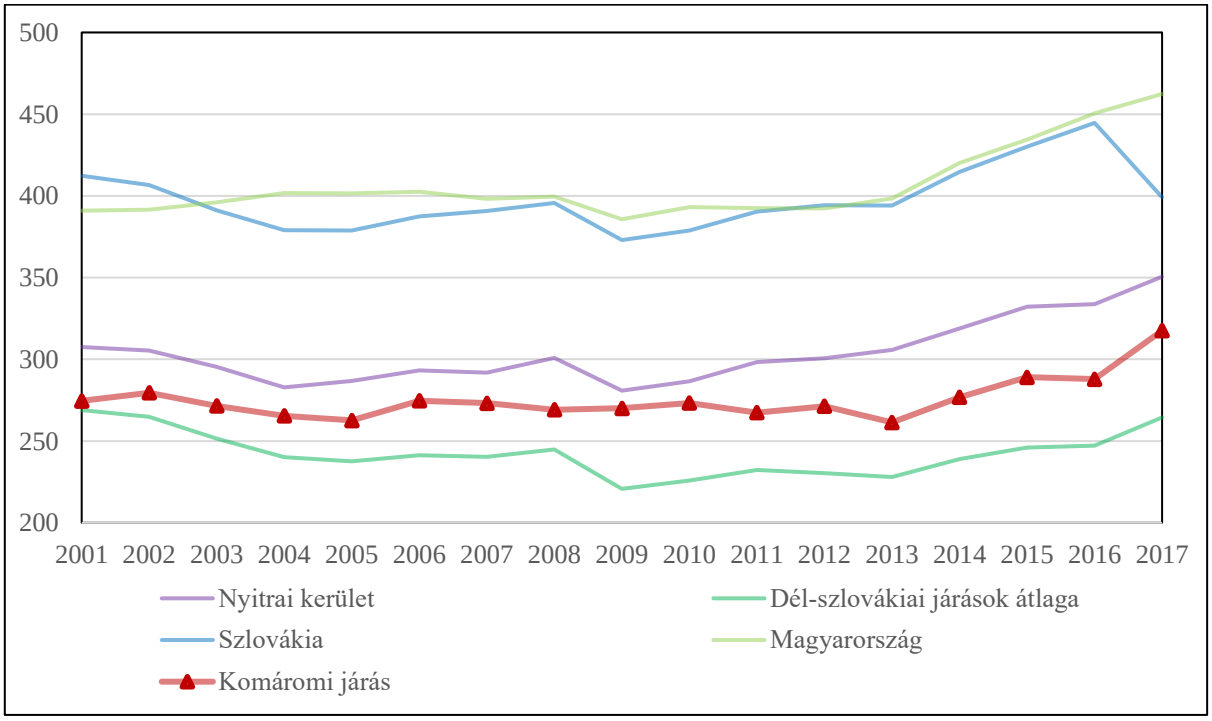

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

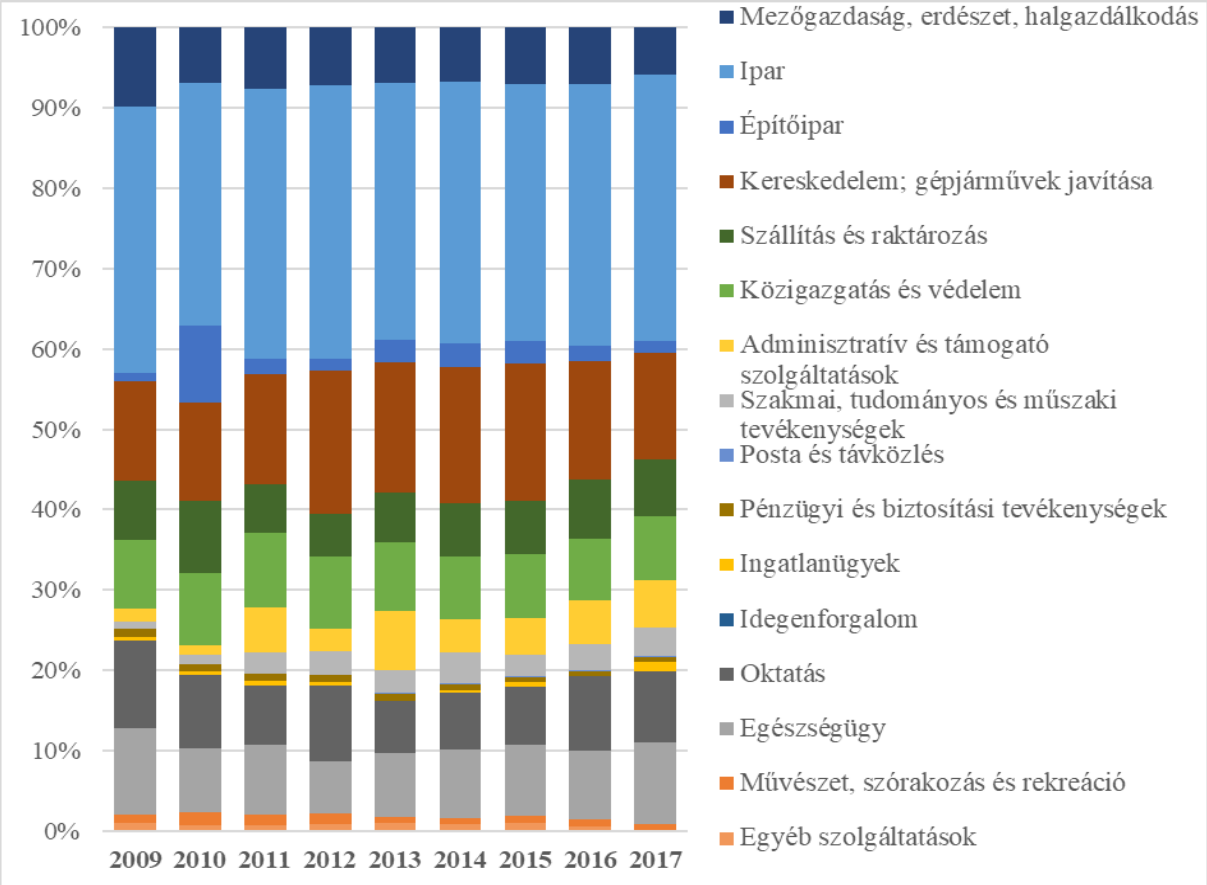

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Komáromi járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.4.3.2 *Jövedelem*

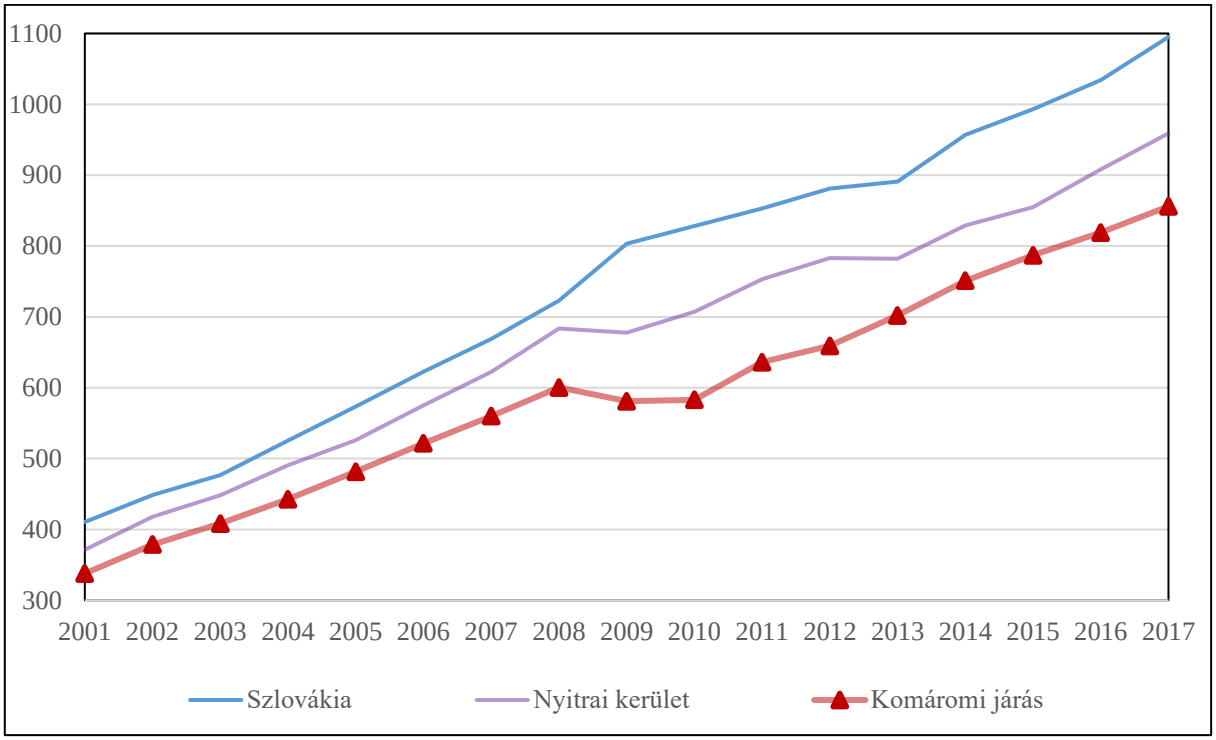

23. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

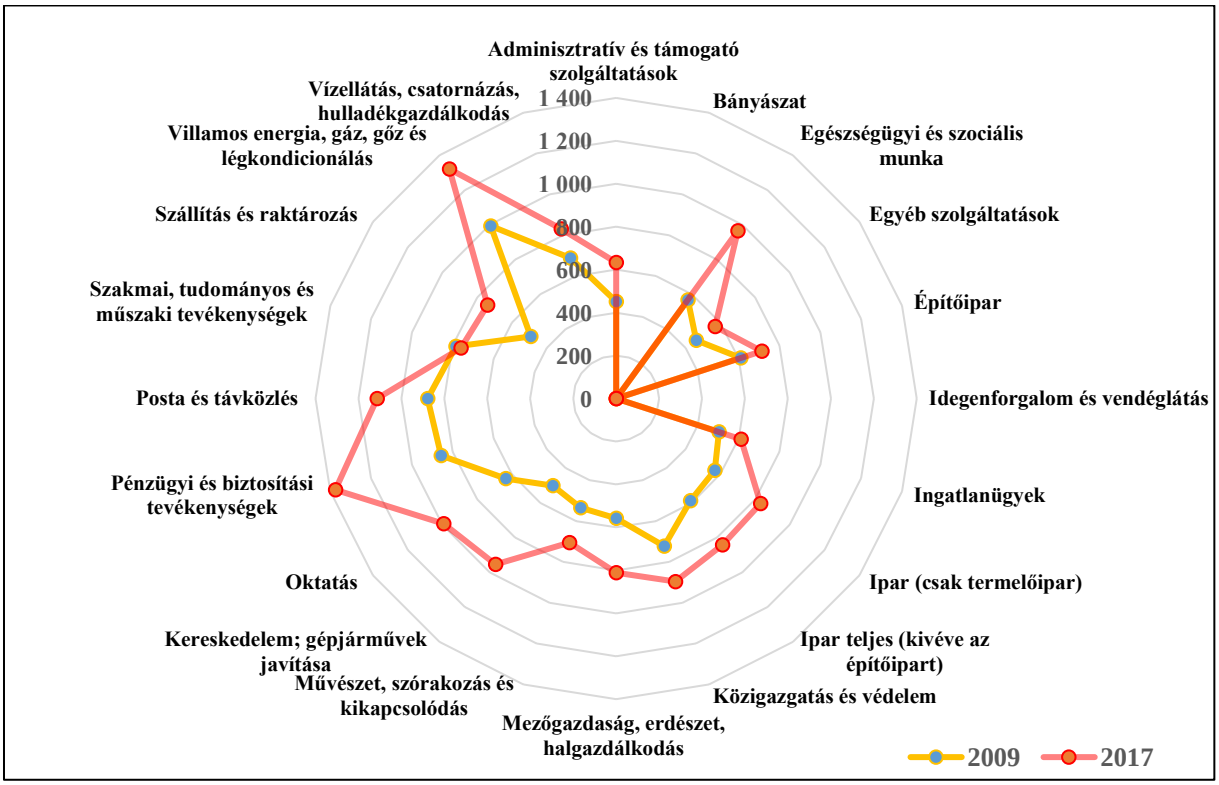

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Komáromi járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.5 Alsó-Garam menti tömb

6.5.1 A térség főbb jellemzői

6.5.1.1 Elhelyezkedés

A tömb Szlovákia legdélebbi és legmélyebb vidékén, a Dunamenti-alföld területén fekszik. A Duna-Ipoly találkozásánál emelkedő vulkáni Helembai-hegységtől nyugatra elterülő tömb kedvező éghajlatú, vízhálózattal sűrűn ellátott táján jellemző a mezőgazdasági kultúrsztyepp, melyet a Garam alsó szakaszán ártéri erdők szabdalnak. A lehatárolt tömb kiemelt természeti értékét mutatja többek közt a területén elterülő Párizsi mocsarak, amely természetvédelmi rezervátum egy mesterségesen létrehozott nádas mocsári élőhely, változatos élővilággal. A terület délkeleti szegletében emelkedő Helembai-hegység területén is található két természetvédelmi terület, melyek a természeti értéke, valamint a Duna tájformáló szerepe a térség turizmusának sokszínűségét is emelik.

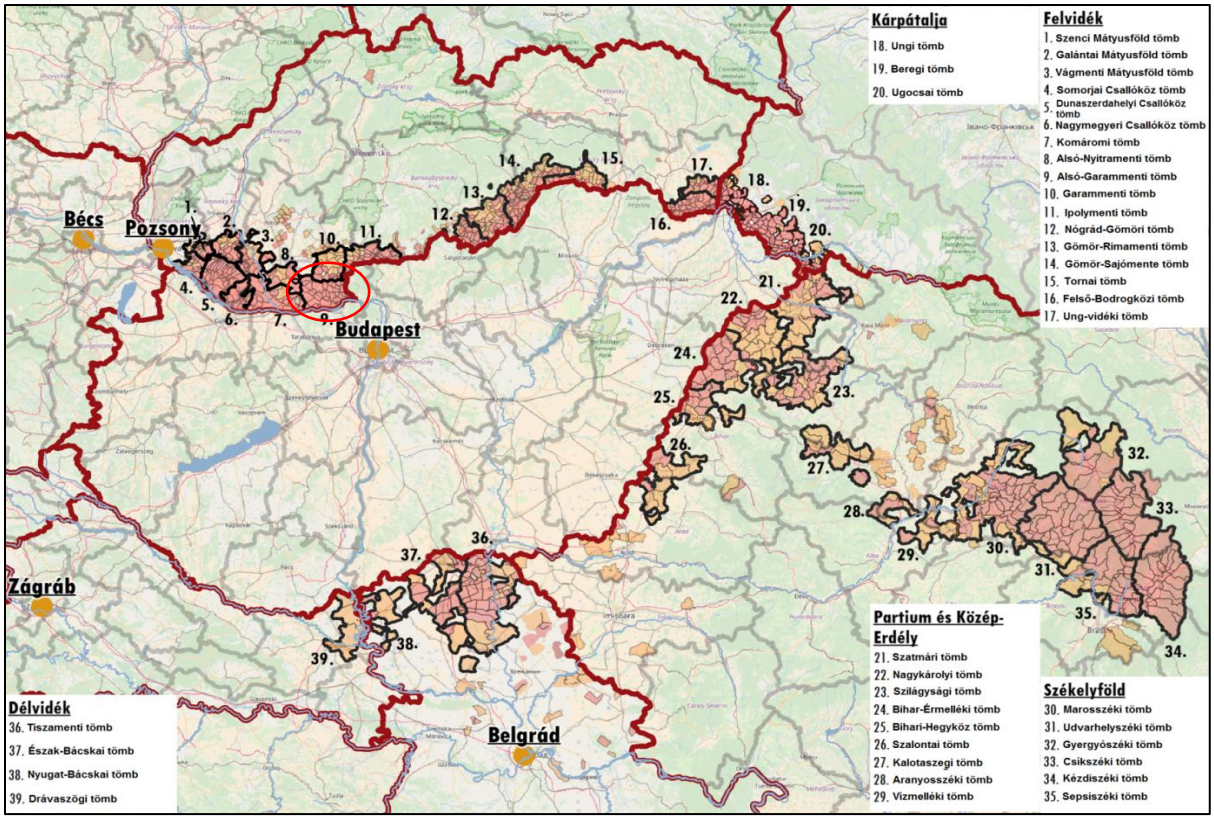

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

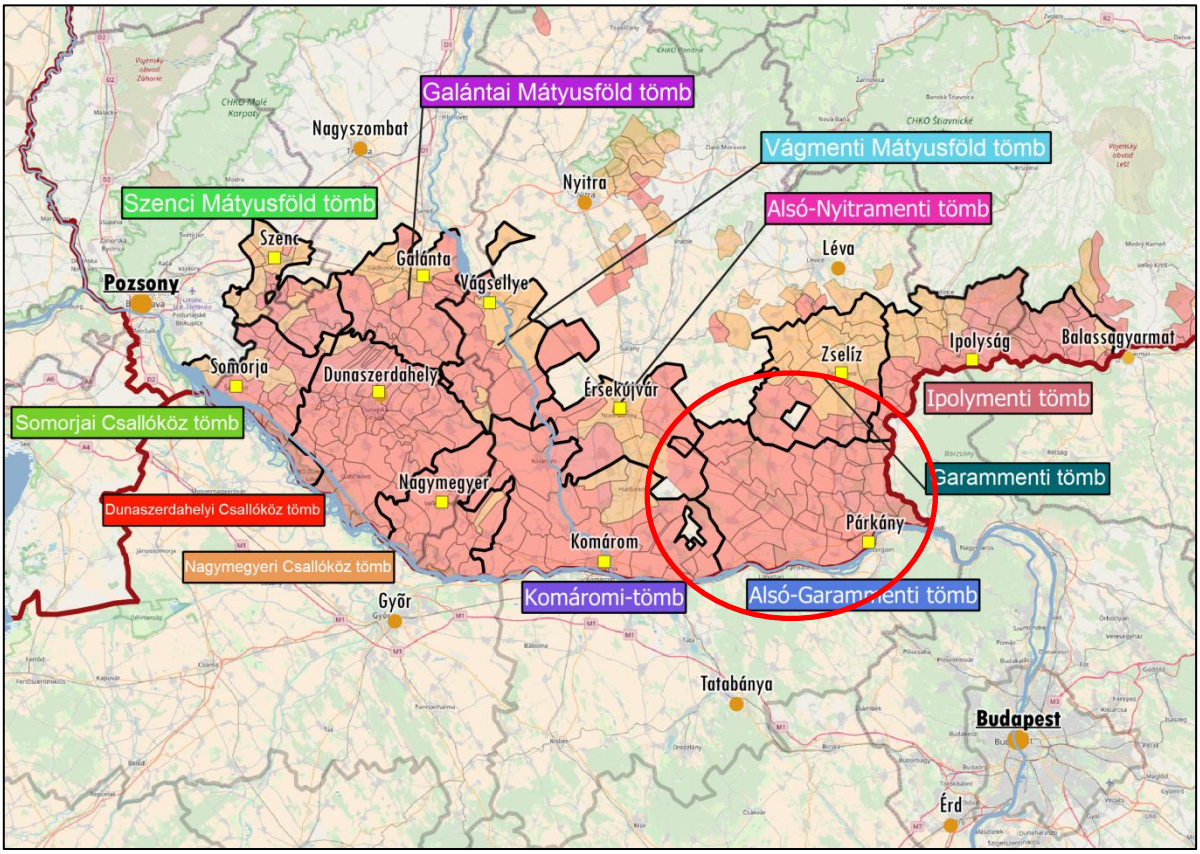

***2. ábra**: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Nyugat-Felvidéken*
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.5.1.2 A térség települései

Az Alsó-Garammenti tömb kizárólag magyar többségű településeket foglal magába. A lehatárolt települések többsége az Érsekújvári járás délkeleti területén fekszik, amelyet keletről az Ipoly, délről a Duna fog közre természetes határként a magyar-szlovák államhatár mentén, nyugatról pedig a Komáromi járás — melynek 4 legkeletibb települése, Bátorkeszi, Búcs, Dunamocs és Karva a tömb részét képzi – míg északról az Érsekújvári járás észak-nyugati, Érsekújvári térsége és a Lévai járás határolja. A tömböt alkotó 30 település össznépessége meghaladja a 43 000 főt, amelyből a magyarság aránya közel 73 százalék. A magyarság mellett a térség legnagyobb arányú kisebbségét a szlovákok adják. Vallási összetétel tekintetében a terület homogénnek tekinthető, mivel két település, Dunamocs és Búcs kivételével (ahol a többség református), a települések mindegyikén a római katolikus vallás a meghatározó. A tömbbe sorolt települések többségén a mezőgazdasági jelleg meghatározó, amin belül a szőlőtermesztés és a borászat a legjellemzőbb, amely majd minden településen kiemelt szerepű. Emellett nagyhagyományú a zöldség- és gyümölcstermesztés.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A tömb központja Párkány, ami a térség gazdasági, közigazgatási, valamint oktatási központja. Párkány határátkelőként szolgál, amióta 2001-től újra járható a várost Esztergommal összekötő Mária Valéria híd, amelyet még a második világháború idején romboltak le. A város magyar lakosságának aránya több, mint 60%. Párkányon papír- és cellulózgyár működik. A turizmus szempontjából nagy jelentősége van a Párkányon található Vadas termálfürdőnek is, amely a térség legnagyobb ilyen típusú létesítménye. Kulturális szempontból a tömb egyik jellegzetességét kurtaszoknyás falvai adják. Sajátos viseletével és erős identitástudatával a hat település, Bény, Bart, Garampáld, Kéménd, Kisgyarmat, valamint Kőhídgyarmat tudatosan őrzi népművészeti értékeit.

Alsó-Garammenti tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Párkány	Sturovo	10 919	6 624	60,66
Magyar többségű települések				
Ipolykiskeszi	Male Kosihy	386	357	92,49
Dunamocs	Moca	1 151	1 057	91,83
Ipolyszalka	Salka	1 052	960	91,25
Búcs	Buc	1 190	1 084	91,09
Garampáld	Pavlova	250	227	90,80
Kicsind	Mala nad Hronom	394	349	88,58
Kisgyarmat	Sikenicka	451	398	88,25
Kisújfalu	Nova Vieska	737	645	87,52
Kőhídgyarmat	Kamenny Most	1 034	875	84,62
Bajta	Bajtava	403	336	83,37
Bart	Bruty	618	512	82,85
Bény	Bina	1 464	1 211	82,72
Kürt	Strekov	2 086	1 708	81,88
Leléd	Lela	375	307	81,87
Ebed	Obid	1 174	931	79,30
Bátorkeszi	Batorove Kosihy	3 415	2 671	78,21
Helemba	Chlaba	695	543	78,13
Kéménd	Kamenin	1 523	1 179	77,41
Béla	Bela	370	282	76,22
Muzsla	Muzla	1 923	1 427	74,21
Karva	Kravany nad Dunajom	748	554	74,06
Fűr	Ruban	972	707	72,74
Libád	Luba	462	335	72,51
Sárkányfalva	Sarkan	366	264	72,13
Nána	Nana	1 180	831	70,42
Szőgyén	Svodin	2 574	1 808	70,24
Köbölkút	Gbelce	2 218	1 513	68,21
Garamkövesd	Kamenica nad Hronom	1 365	877	64,25
Csúz	Dubnik	1 695	914	53,92
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
nincs				
Összesen		**43 190**	**31 486**	**72,90**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.5.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.5.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

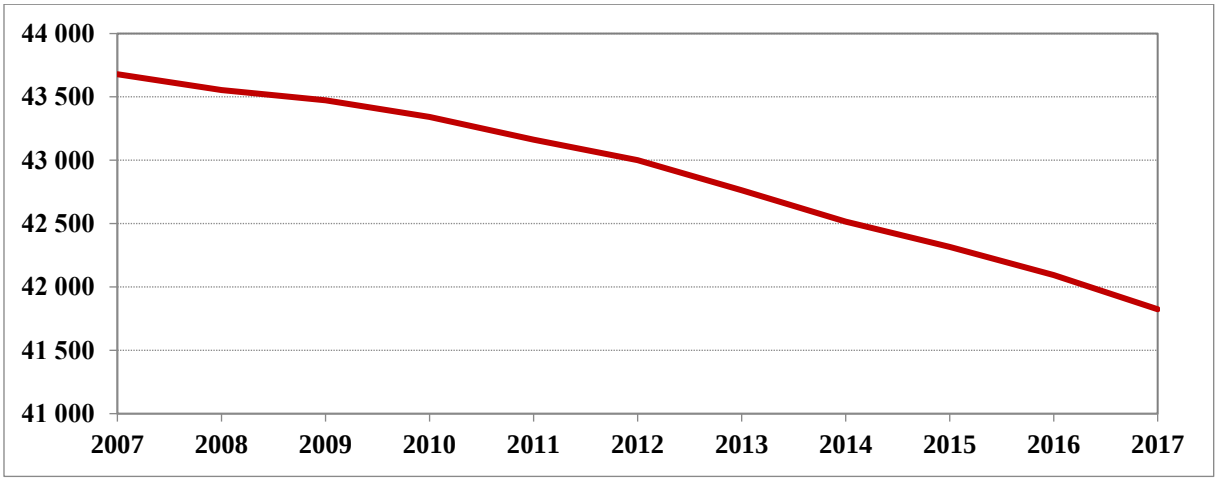

4. ábra: A tömb állandó népességének változása 2007 és 2017 között (fő)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Alsó-Garammenti tömb	*Nyitrai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-4,25	*-3,84*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya 2007 és 2017 között (%)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

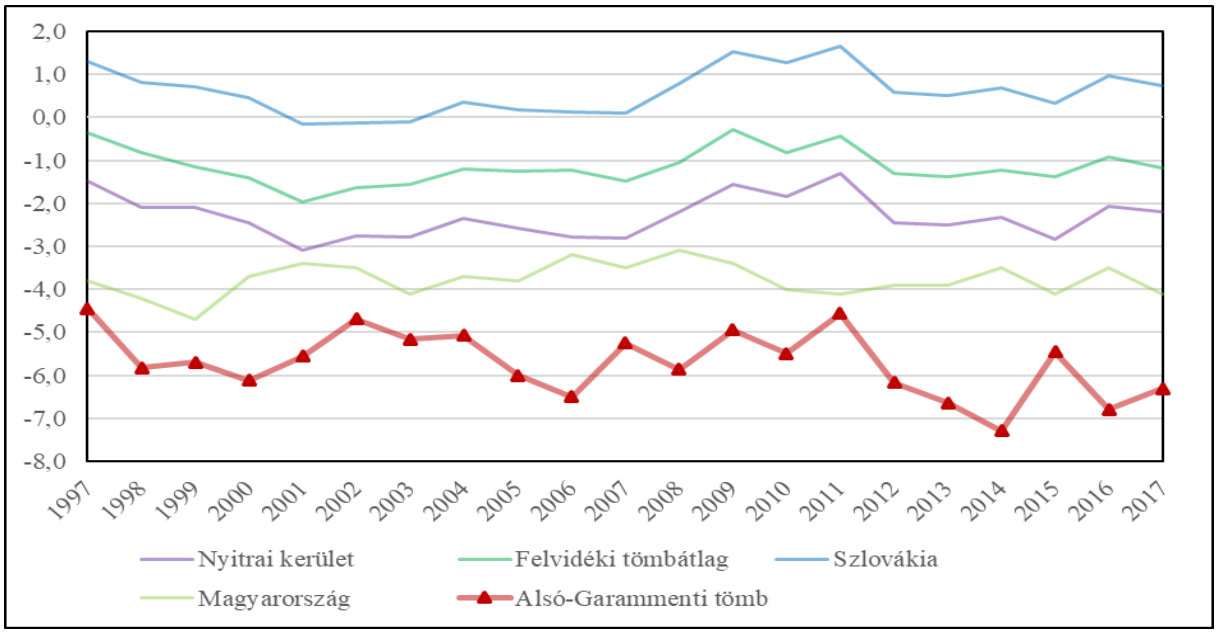

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

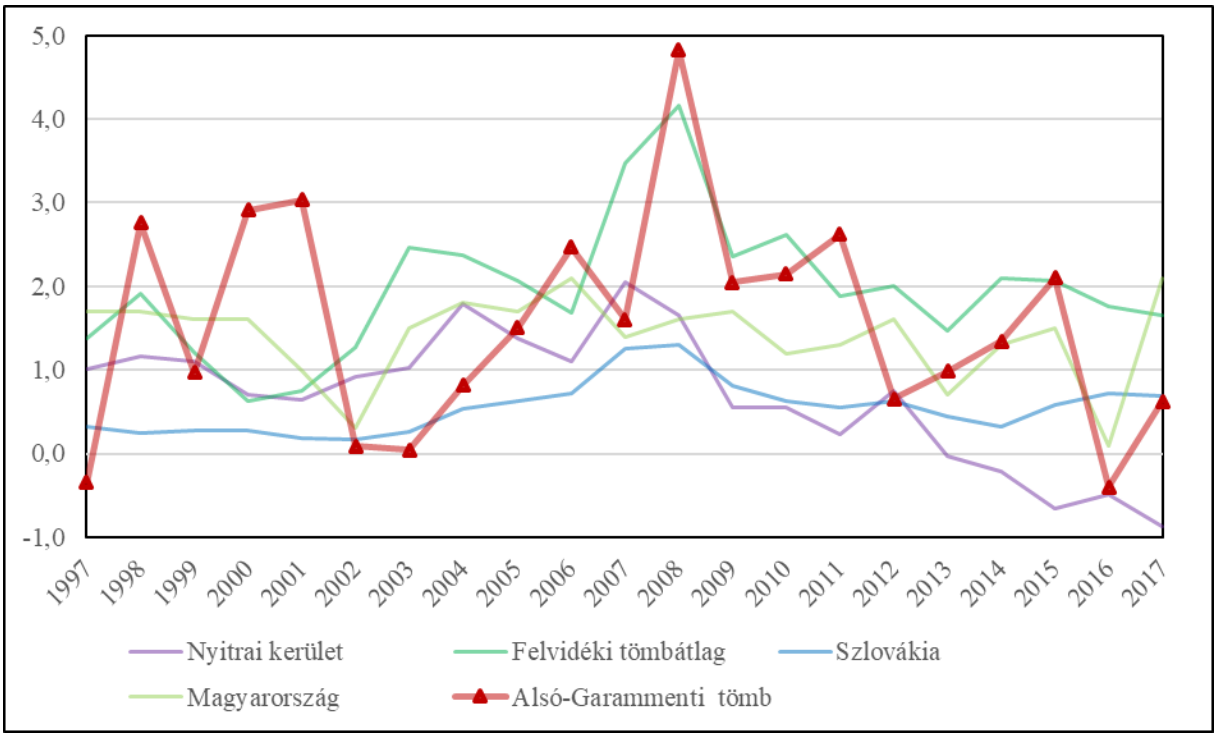

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

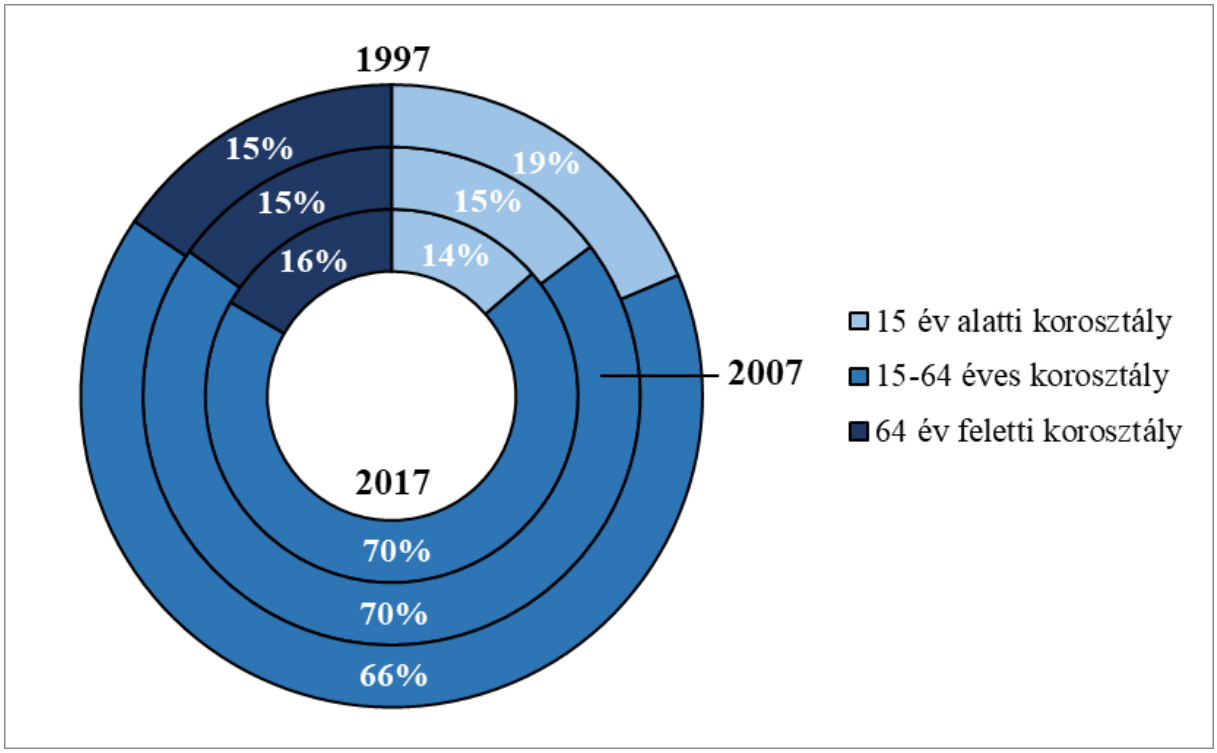

7. ábra: A tömb korszerkezet szerinti megoszlása (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

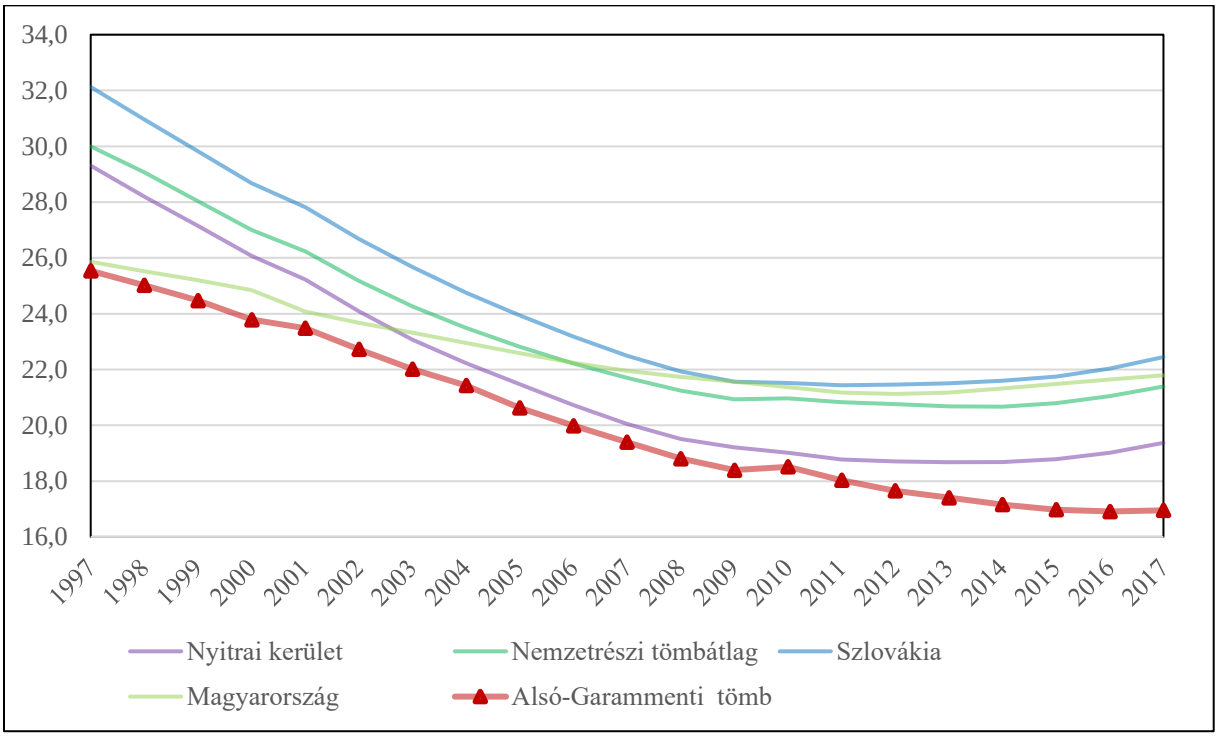

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

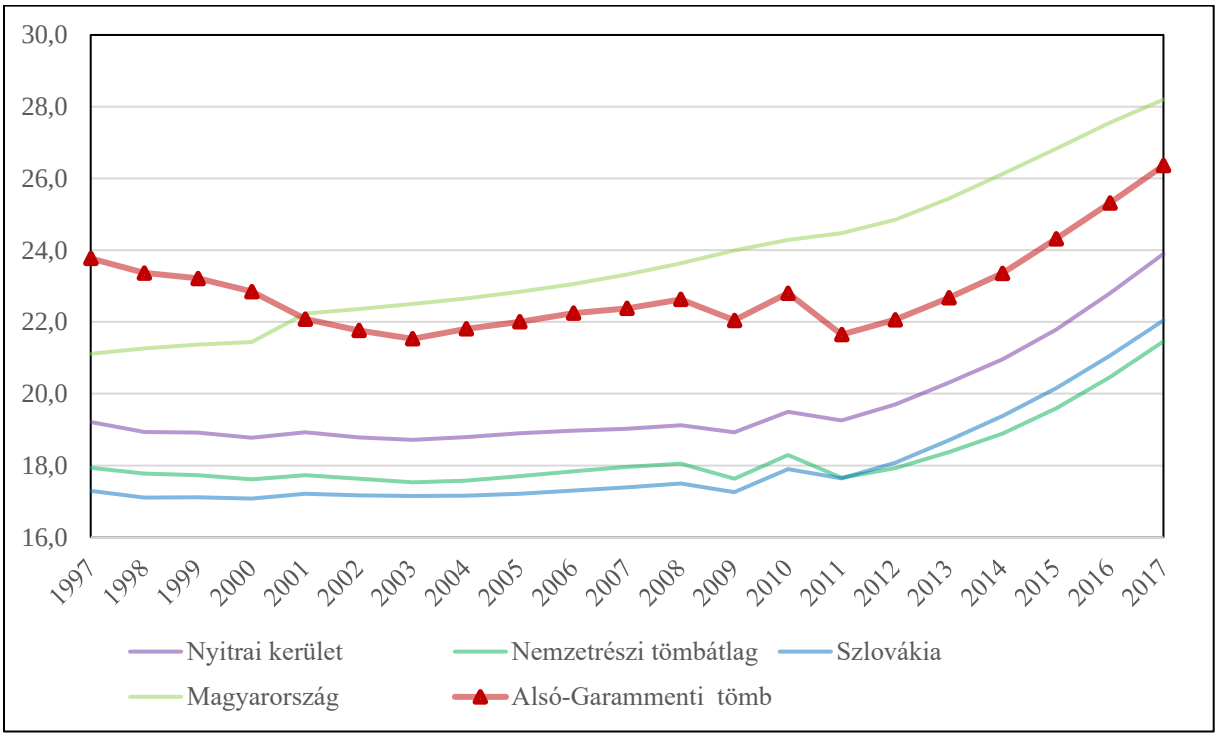

9. ábra: Az idős népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

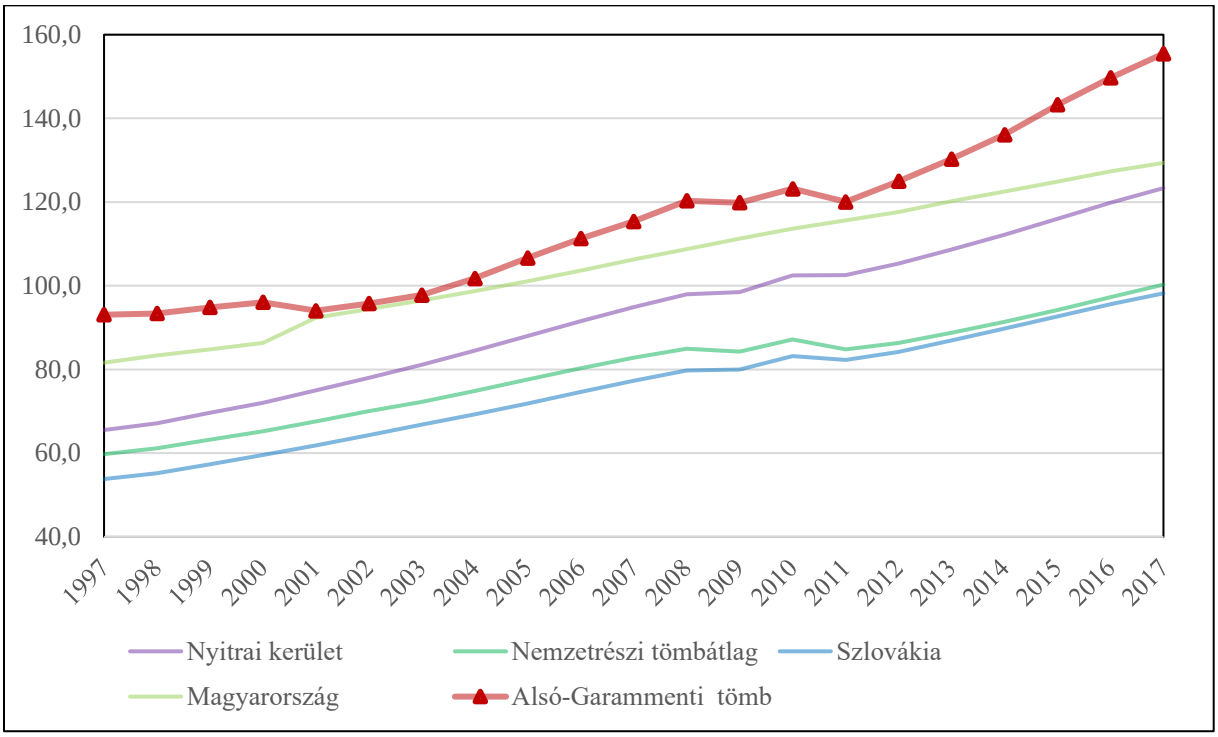

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

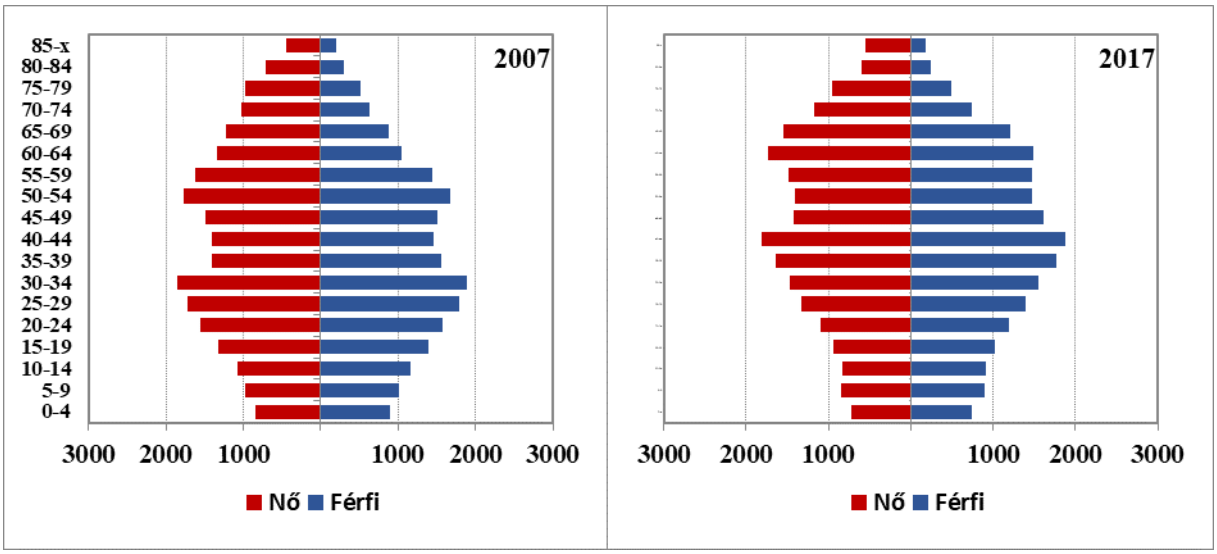

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.5.2.2 Oktatás

Óvodák

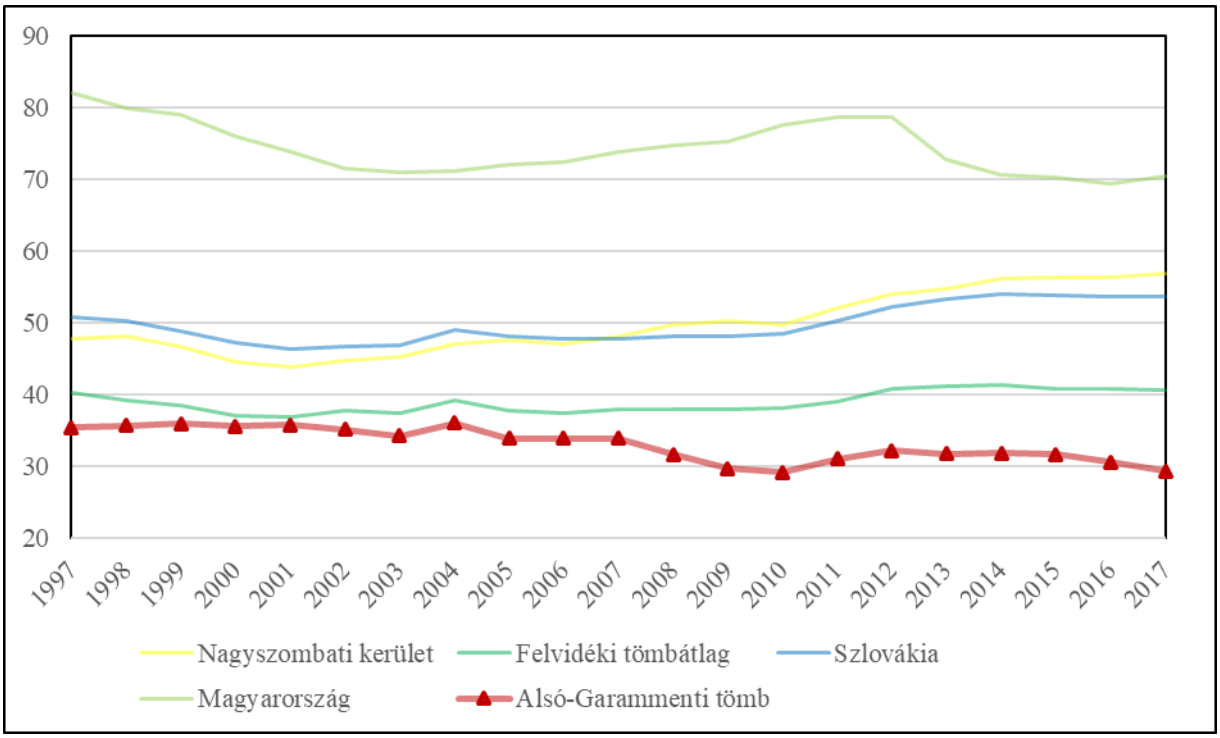

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

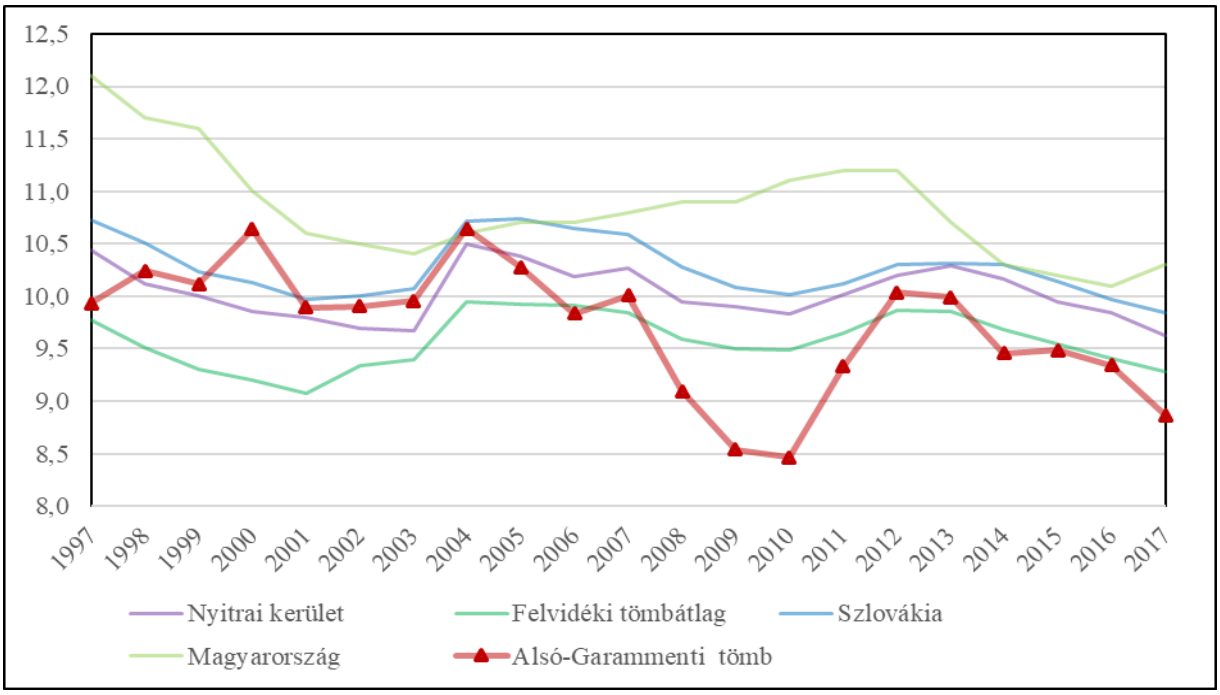

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

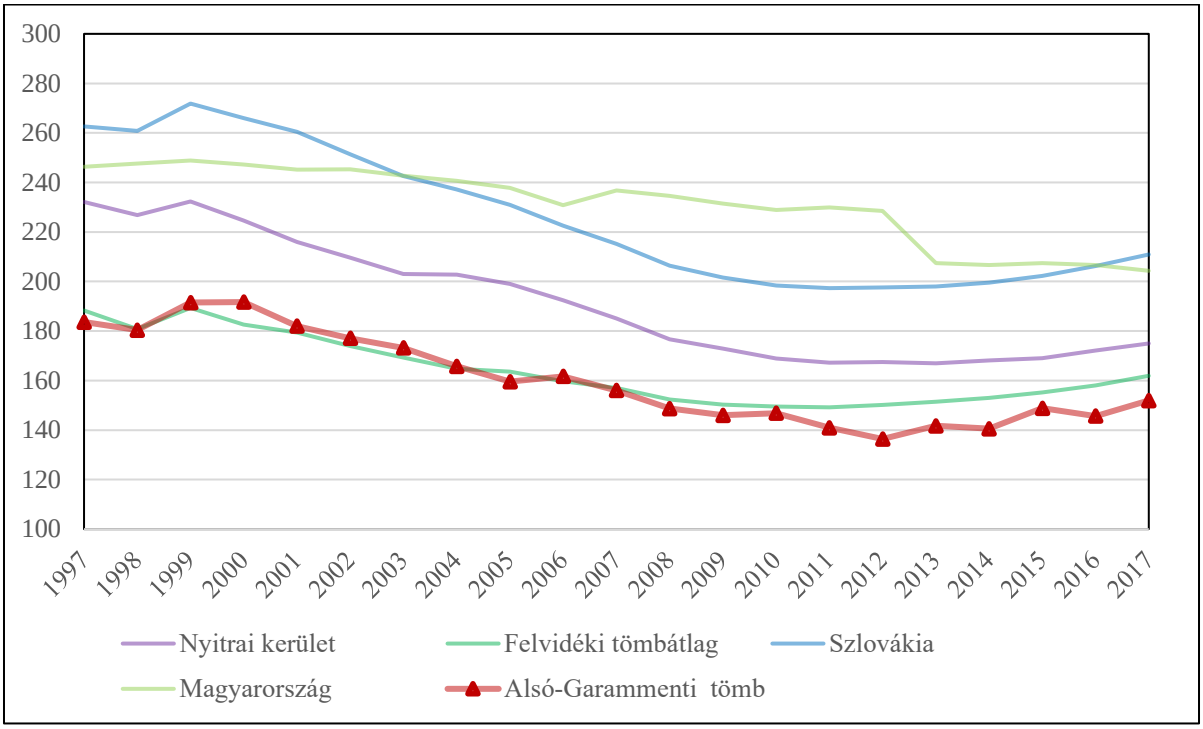

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatala

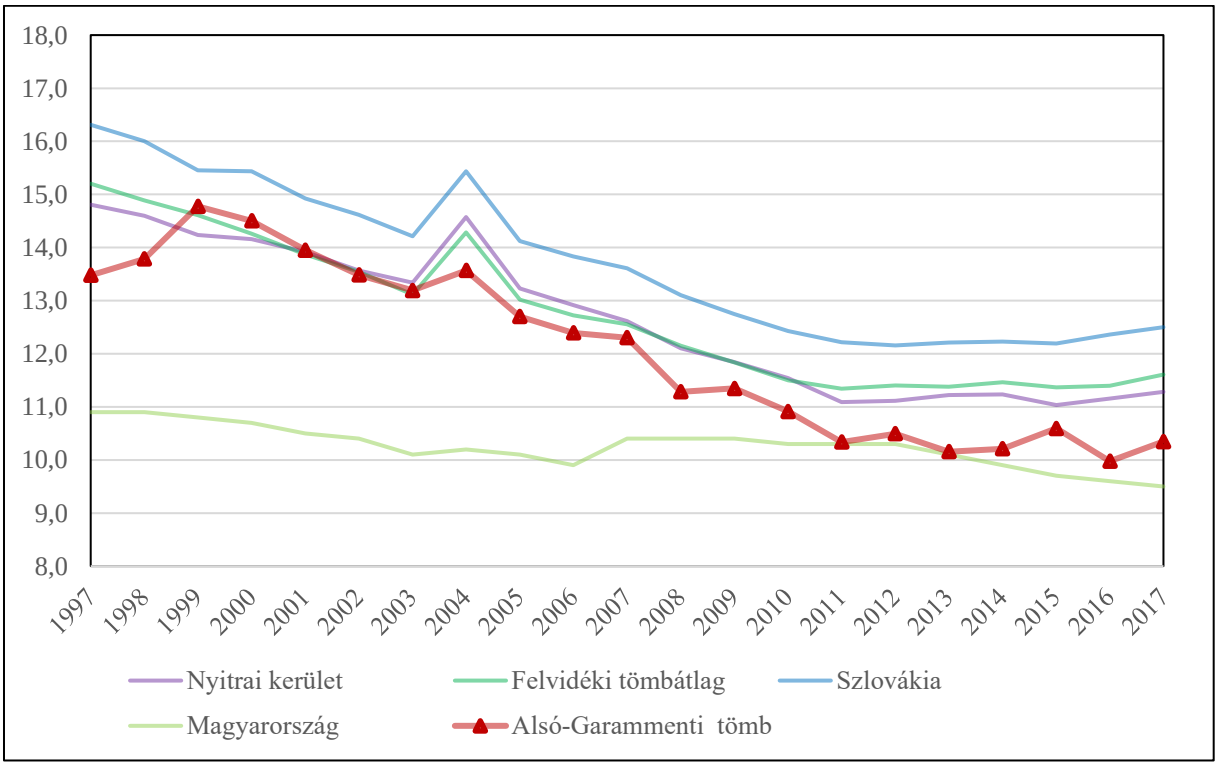

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

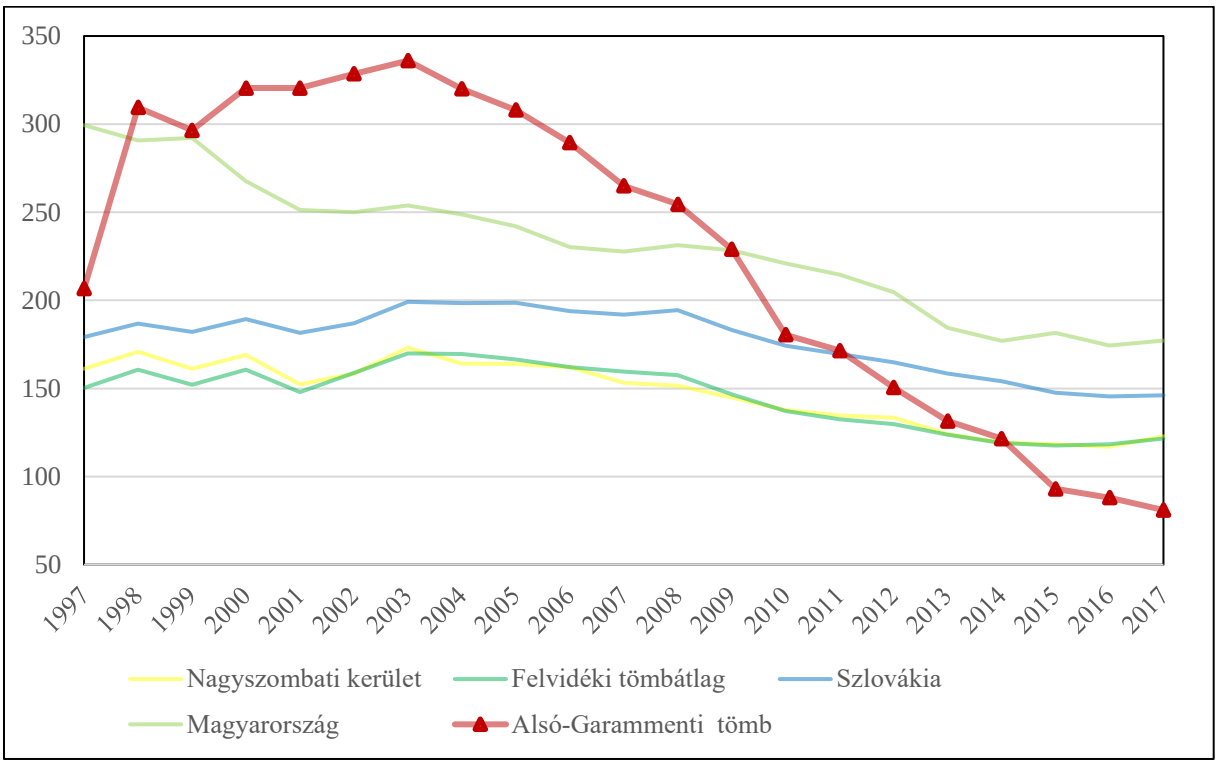

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

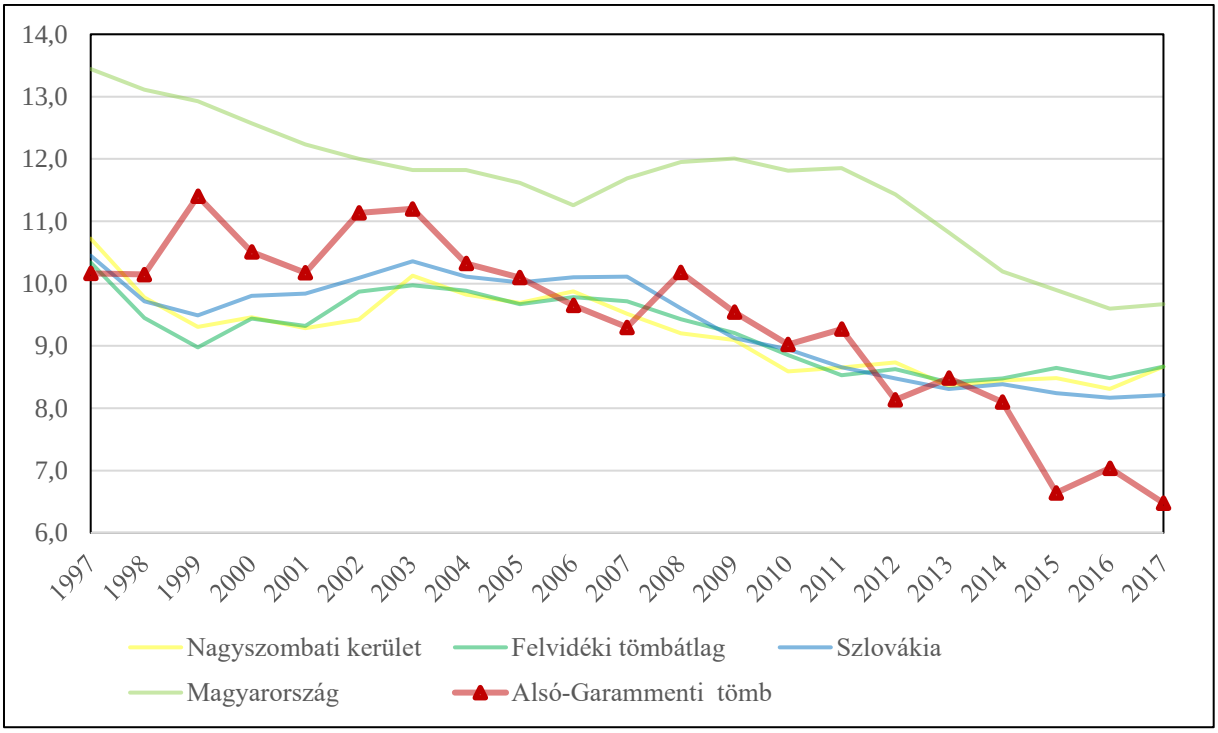

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.5.2.3 *Munkaerőpiac*

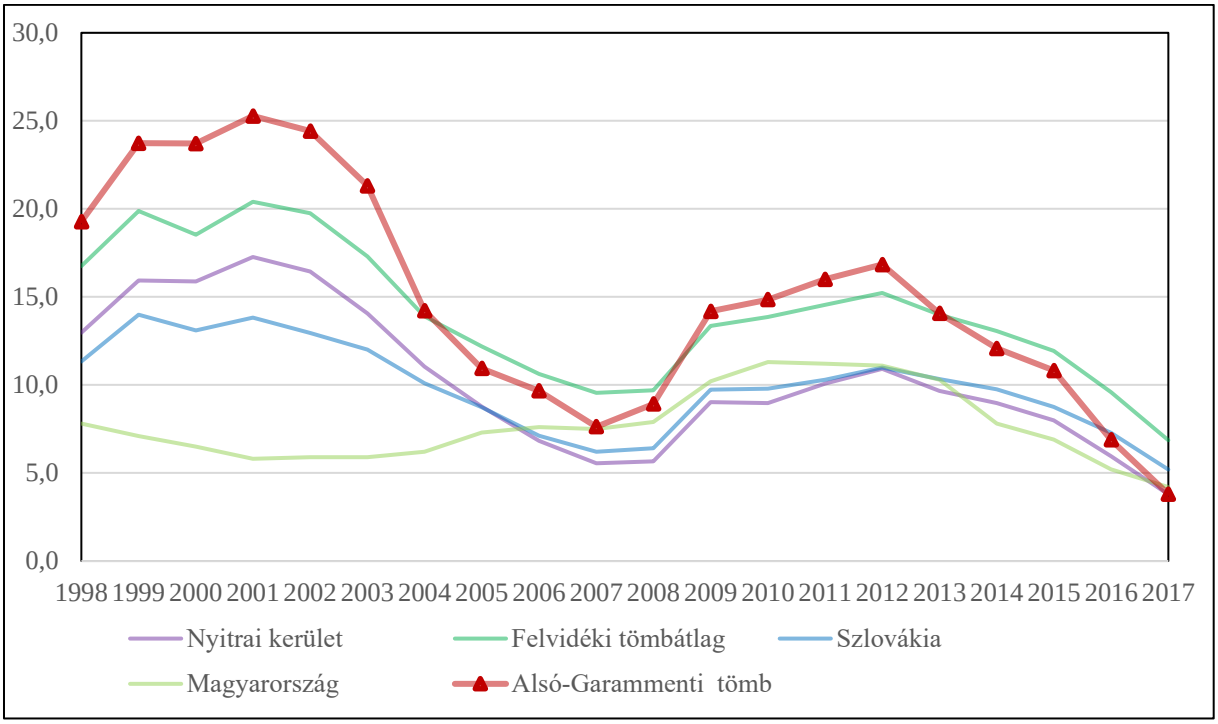

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

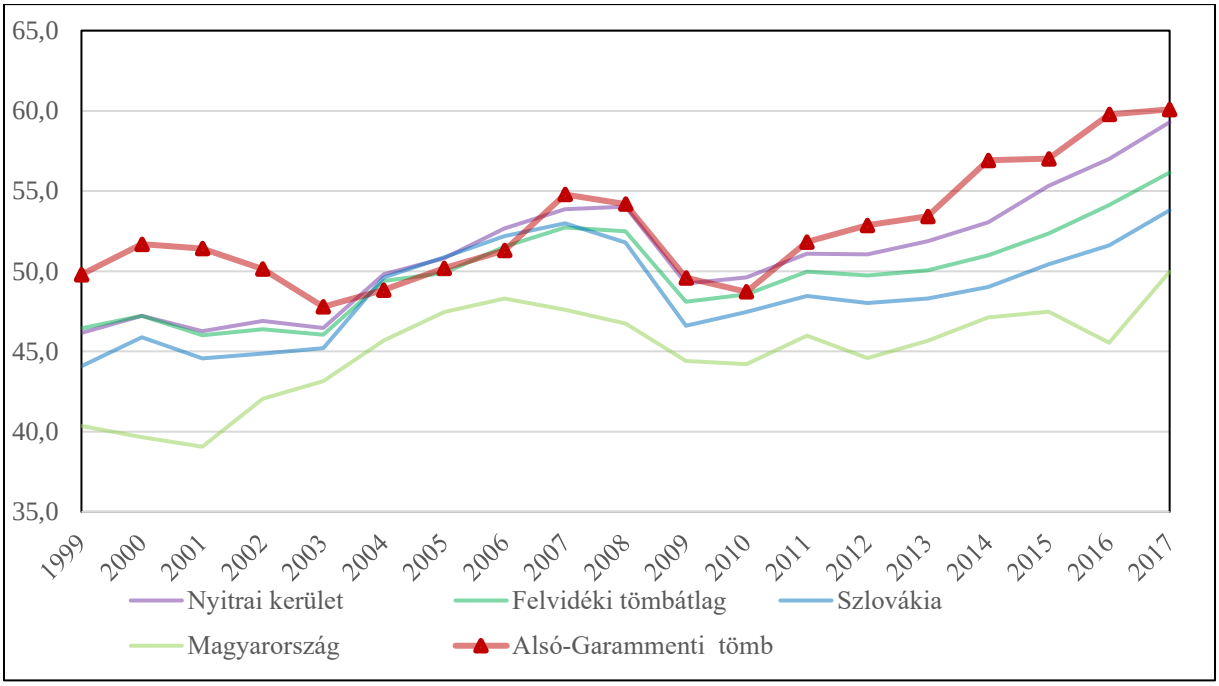

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.5.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.5.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

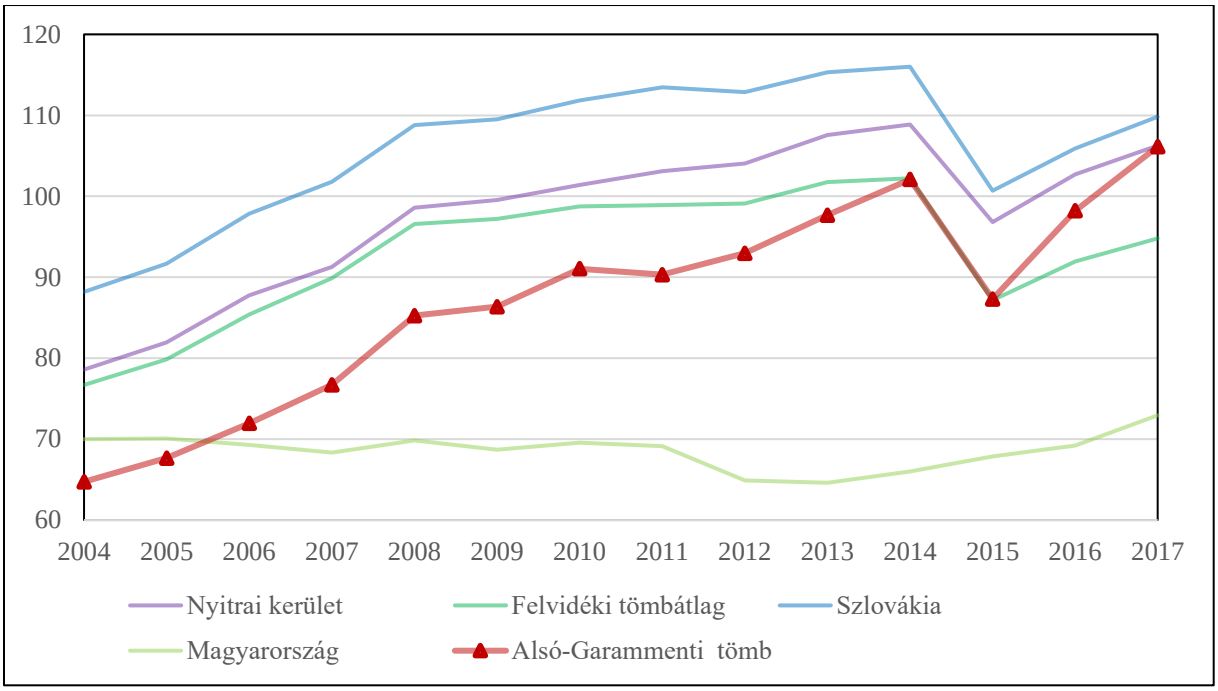

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

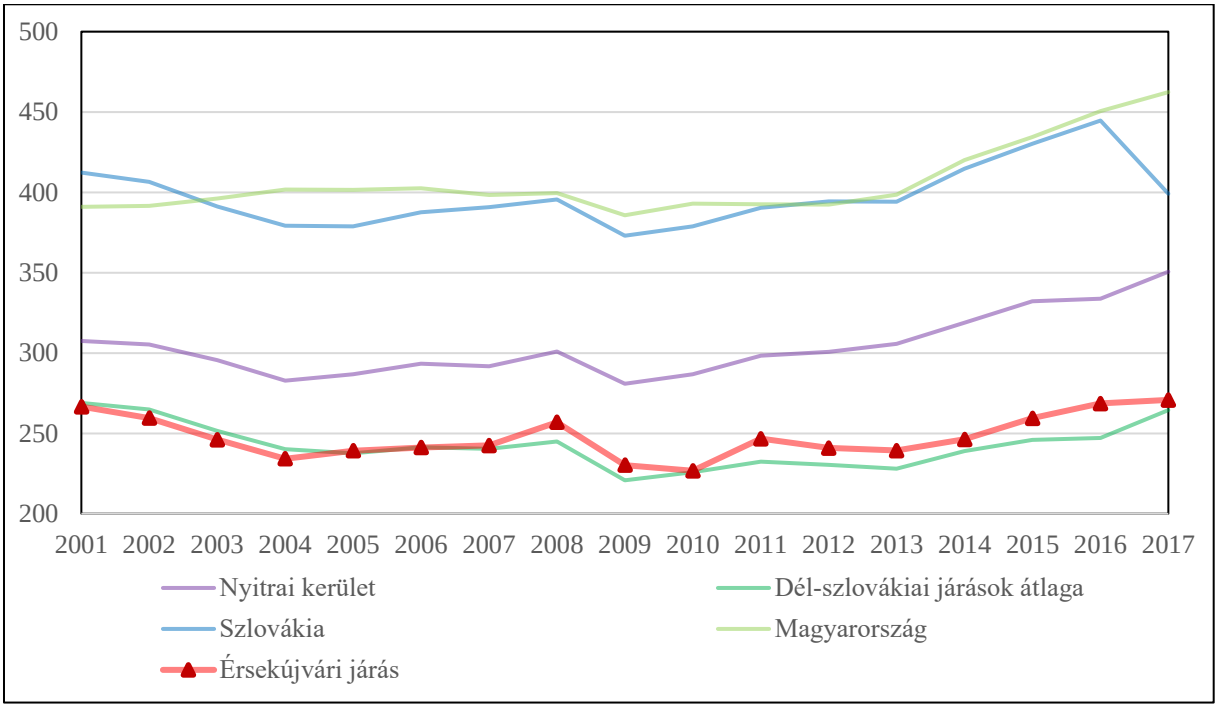

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

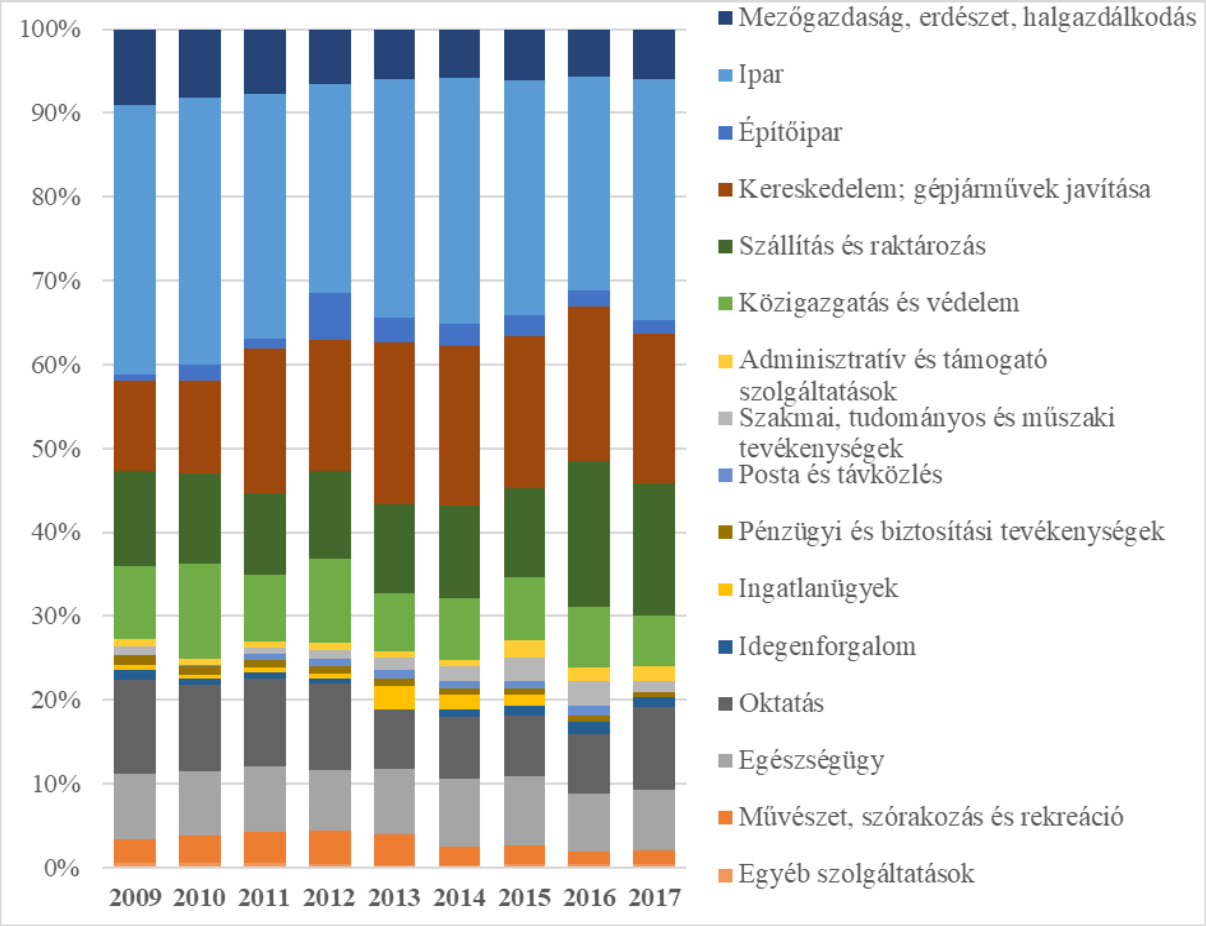

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása az Érsekújvári járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatala

6.5.3.2 *Jövedelem*

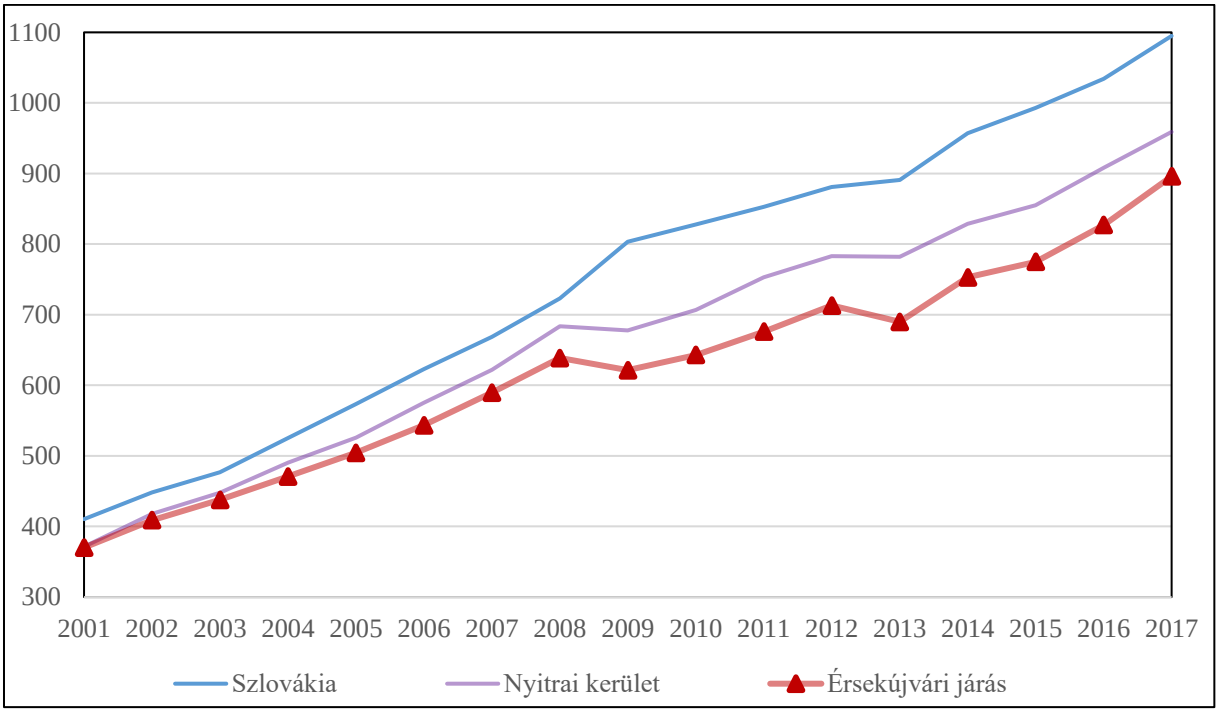

23. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

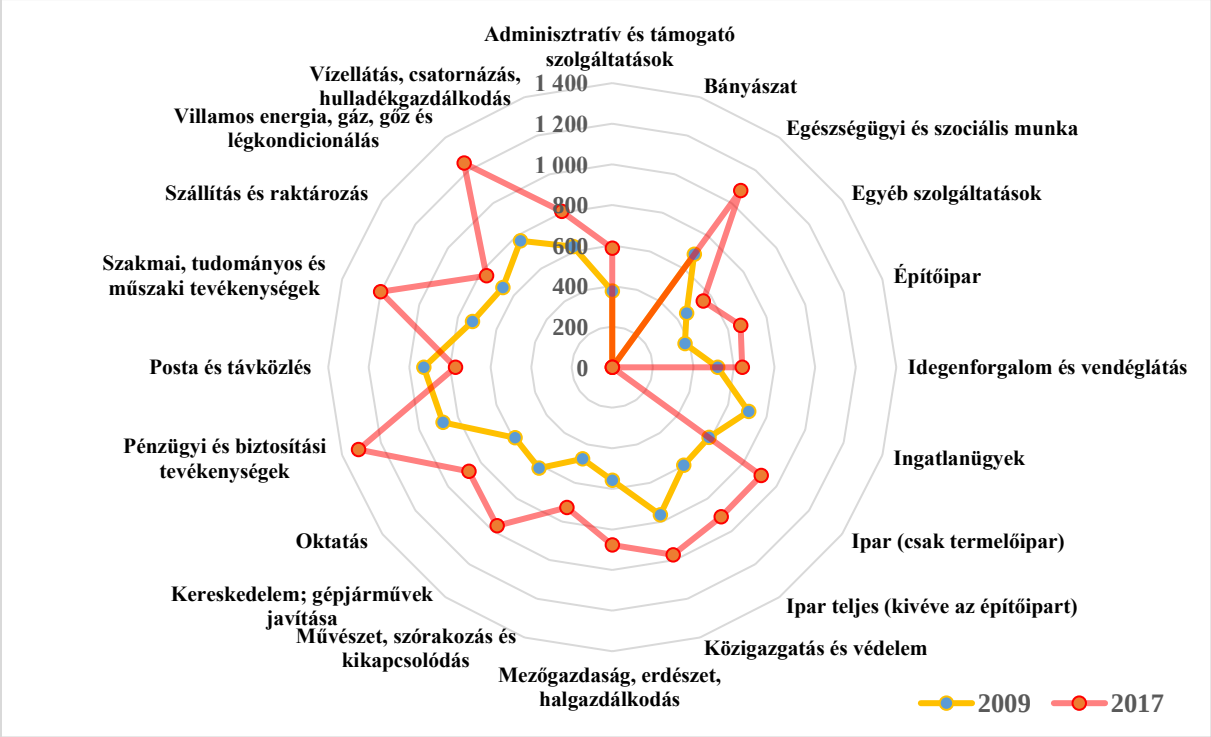

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként az Érsekújvári járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.6 Ipoly menti tömb

6.6.1 A térség főbb jellemzői

6.6.1.1 Elhelyezkedés

Az Ipoly mente az Ipoly folyó vonalában húzódó földrajzi és néprajzi tájegység. Az egykori Hont és Nógrád megye területén fekszik, a szlovák–magyar országhatár között. A Palócföld legnyugatibb tájegysége. Az Ipoly menti tömb települései a Nyitrai kerület Lévai járásának, valamint a Besztercebányai kerület Nagykürtösi járásának a területén találhatók. A tömb területének északi része hegyvidék, déli része síkság. Északon az Északnyugati-Kárpátok csoportjaiként a Korponai-hegység magasodik, délen az Ipoly völgyében elterülő síkság található. A tömb központja a szlovák–magyar határon található Ipolyság városa, a Korponai-hegység és a Börzsöny között, az Ipoly két oldalán terül el.

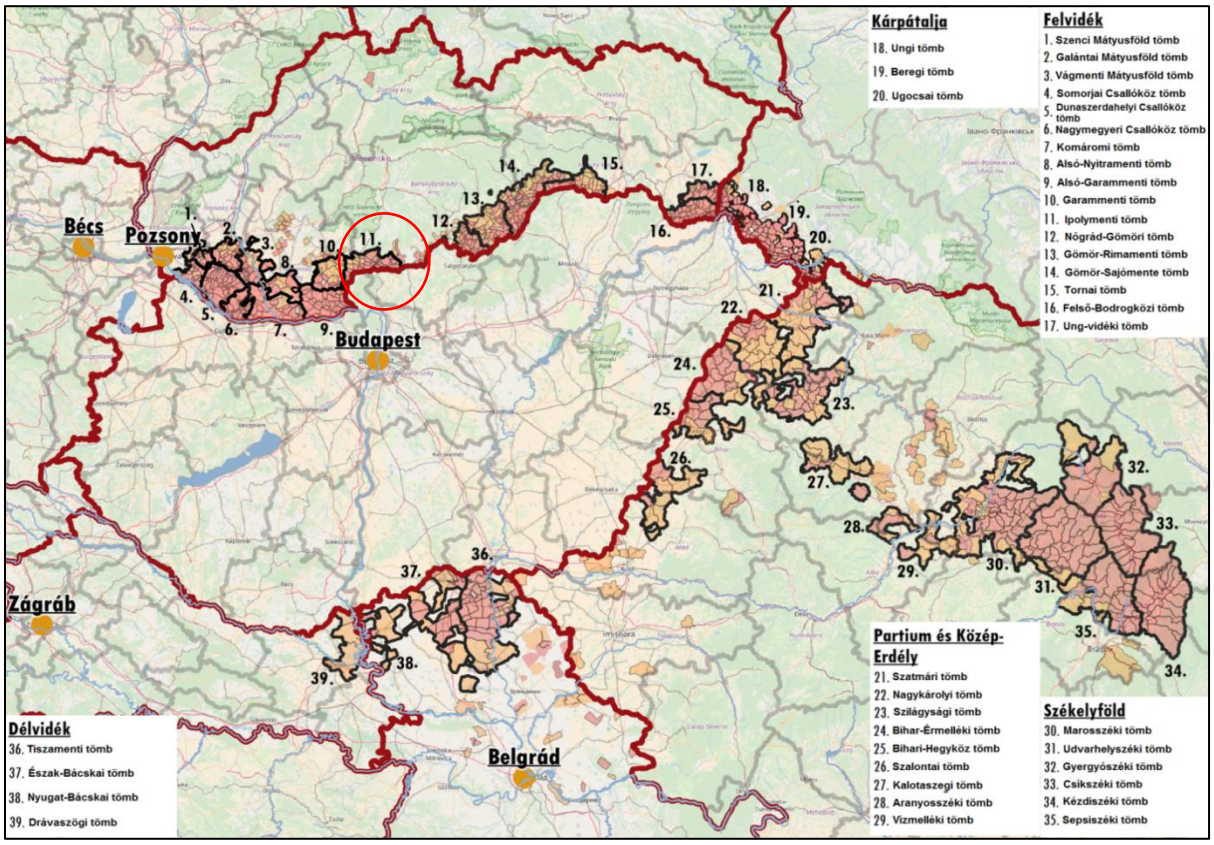

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

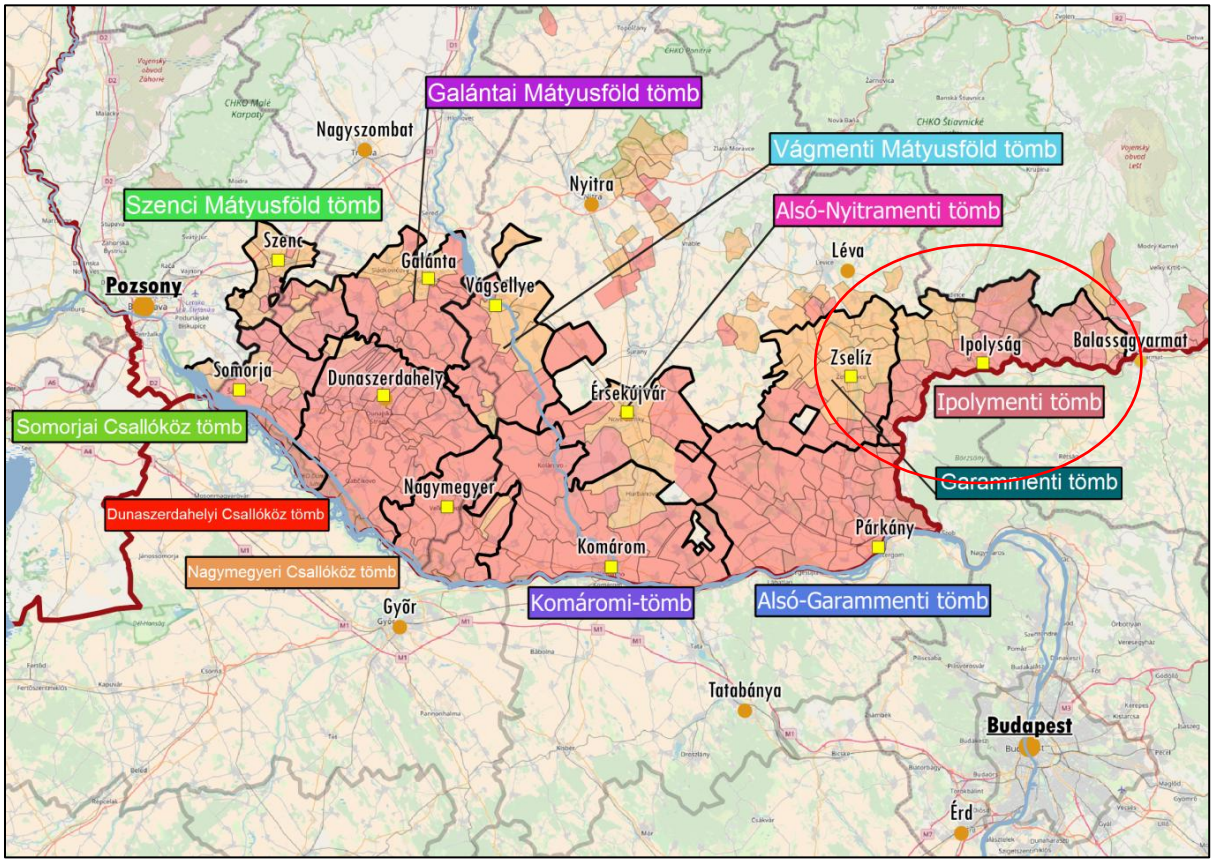

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Nyugat-Felvidéken
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.6.1.2 A térség települései

A tömb 27 magyar többségű települést fog össze, valamint 9 olyan községet, ahol a magyarok aránya 10 és 50 százalék közötti. A tömb teljes népessége 26 774 fő, melyből a magyarok száma 16 106 fő, arányuk 60 százalék körüli. A tömbhöz Ipolyságon kívül nem tartozik egyéb város.

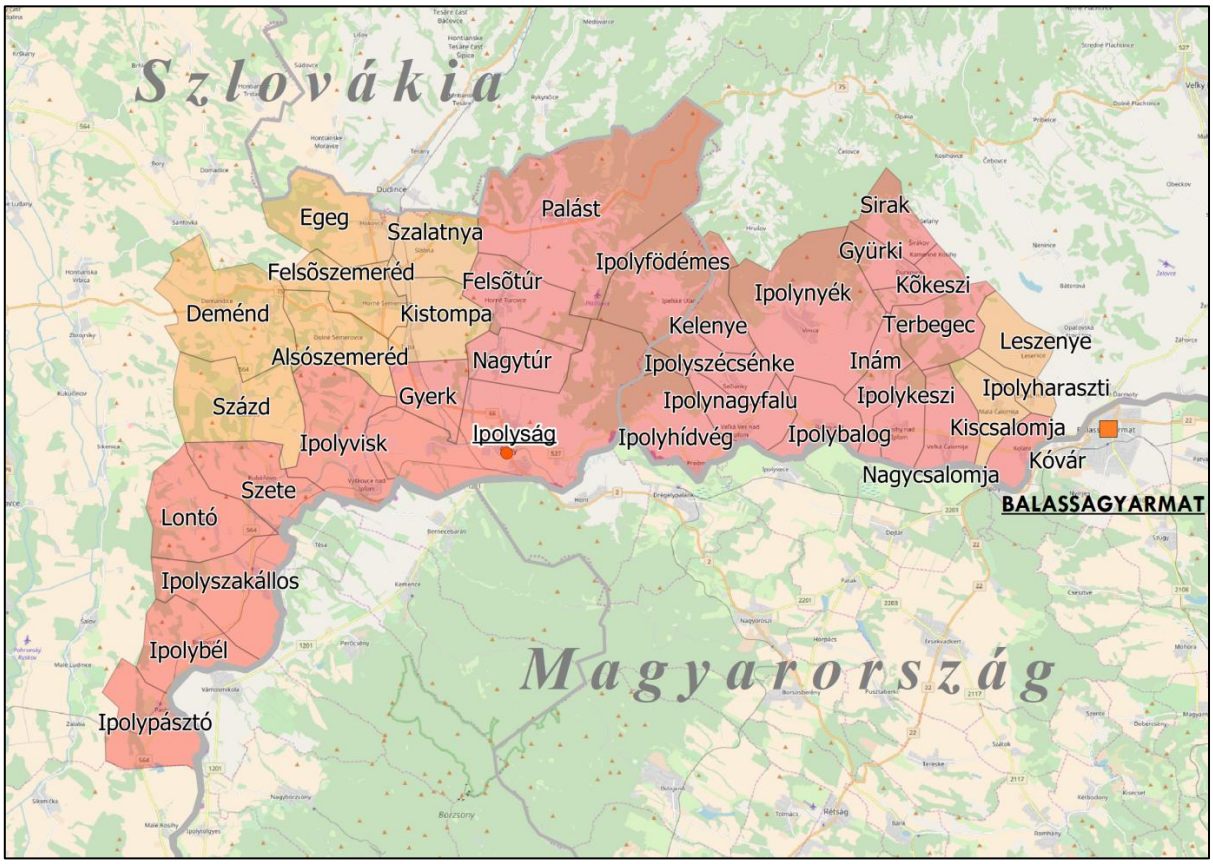

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Ipolyság kedvező fekvésénél fogva már a középkorban bekapcsolódott a Kárpát-medencei kereskedelmi úthálózatba. Az Ipoly és mellékfolyói mellett épült utak Esztergomból és Budáról is az Ipolyhídon keresztül vezettek a bányavárosokba. Ipolyság 1806-tól 1922-ig volt Hont vármegye székhelye, 1960-ig volt járási székhely. A 19. sz. második felében elveszítette városi rangját, ezt 1960-ban kapta vissza. A 19–20. század fordulóján jelentős zsidó közösség költözött Ipolyságra. A város dinamikus fejlődést az első világháborút követő trianoni döntés törte meg. Azzal, hogy közvetlenül a határ mellé került, elvesztette vonzáskörzetének a felét (az Ipoly mente magyarországi oldalát), egyik pillanatról a másikra határváros lett, ami térség centrum-periféria viszonyának megváltozását eredményezte. Ez főként gazdasági, kulturális és oktatási téren ragadható meg, a megváltozott politikai viszonyok között a népesség összetétele is évről évre változott a magyarok rovására. A város ma a Középső-Ipolymente, a honti palóc magyarság szellemi és kulturális központja. 1967 óta évente itt rendezik meg a Honti Kulturális Napokat, 1992-ben nyílt meg a Honti Múzeum és Galéria.

Ipoly menti tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Ipolyság	Sahy	7 624	4 410	57,84
Magyar többségű települések				
Inám	Dolinka	480	442	92,08
Kelenye	Klenany	297	270	90,91
Ipolyfödémes	Ipelske Ulany	301	270	89,70
Ipolybalog	Balog nad Iplom	846	717	84,75
Ipolynyék	Vinica	1 870	1 577	84,33
Ipolybél	Bielovce	232	186	80,17
Ipolykeszi	Kosihy nad Iplom	470	357	75,96
Ipolyszécsényke	Secianky	385	287	74,55
Ipolyhídvég	Ipelske Predmostie	633	456	72,04
Terbegec	Trebusovce	201	144	71,64
Kóvár	Kolare	272	190	69,85
Vilke	Velka Ves nad Iplom	419	292	69,69
Szete	Kubanovo	295	205	69,49
Kőkeszi	Kamenne Kosihy	354	241	68,08
Ipolypásztó	Pastovce	528	359	67,99
Ipolyszakállos	Ipelsky Sokolec	861	580	67,36
Ipolyvisk	Vyskovce nad Iplom	666	445	66,82
Sirak	Sirakov	216	141	65,28
Palást	Plastovce	1 638	1 062	64,84
Felsőtúr	Horne Turovce	605	379	62,64
Nagycsalomja	Velka Calomija	603	373	61,86
Gyürki	Durkovce	130	76	58,46
Nagytúr	Velke Turovce	752	435	57,85
Lontó	Lontov	702	378	53,85
Gyerk	Hrkovce	293	153	52,22
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Százd	Sazdice	484	238	49,17
Felsőszemeréd	Horne Semerovce	610	276	45,25
Szalatnya	Slatina	353	159	45,04
Egeg	Hokovce	534	220	41,20
Alsószemeréd	Dolne Semerovce	542	212	39,11
Kistompa	Tupa	597	184	30,82
Deménd	Demandice	1 008	270	26,79
Kiscsalomja	Mala Calomija	209	33	15,79
Ipolyharaszti	Chrastince	242	33	13,64
Leszenye	Lesenice	522	56	10,73
Összesen		**26 774**	**16 106**	**60,16**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.6.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.6.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

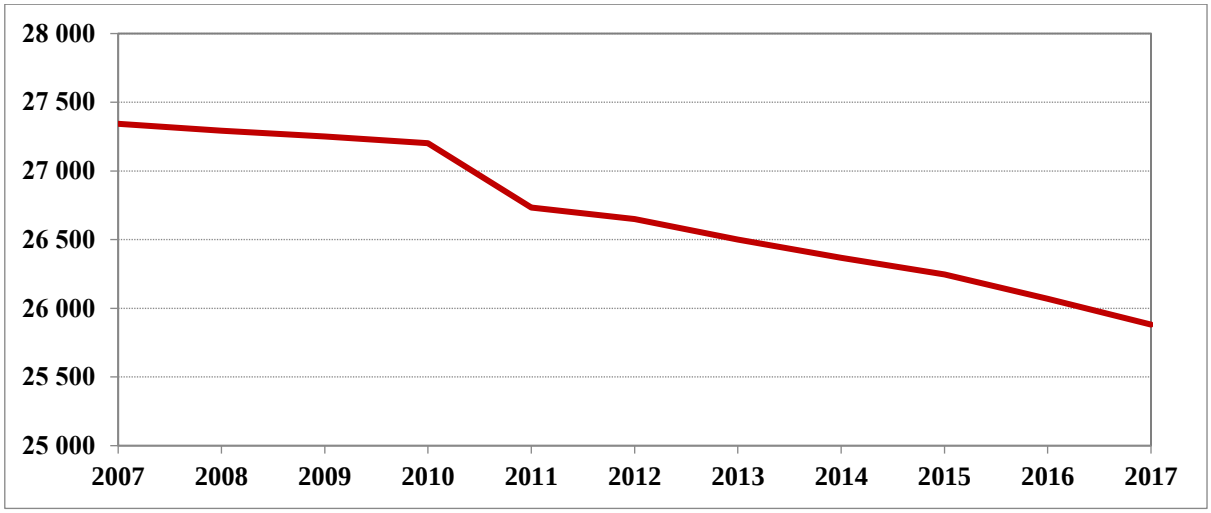

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Ipolymenti tömb	*Nyitrai kerület*	*Beszterce-bányai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-5,35	*-3,84*	*-0,68*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

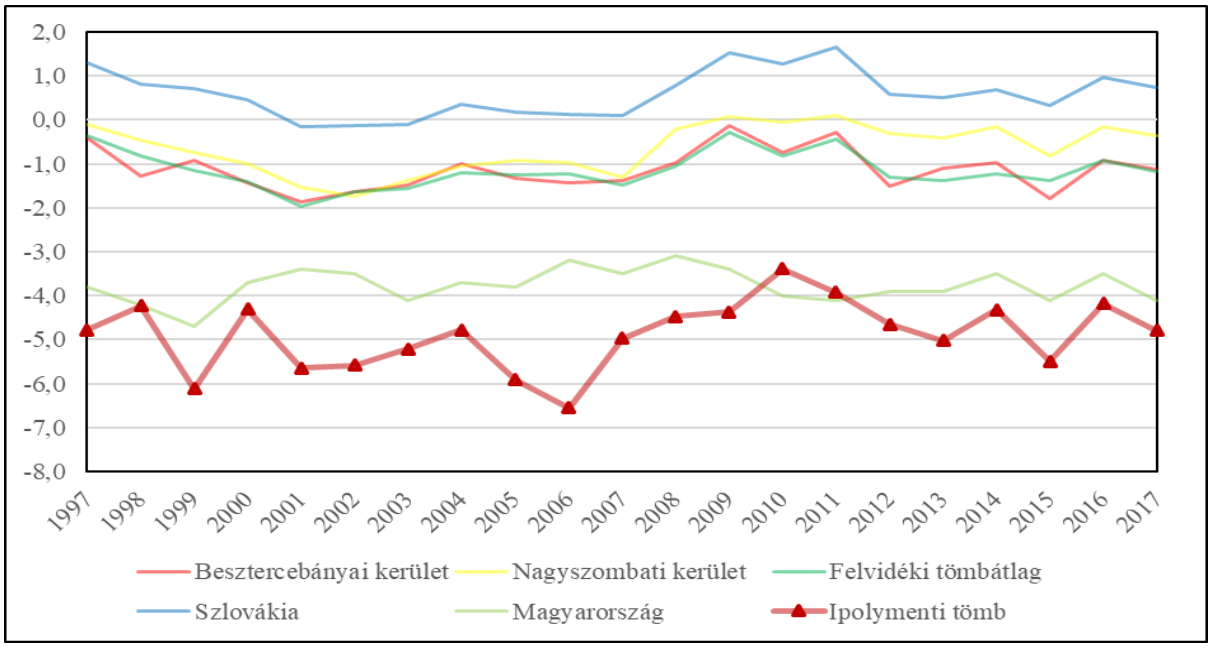

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

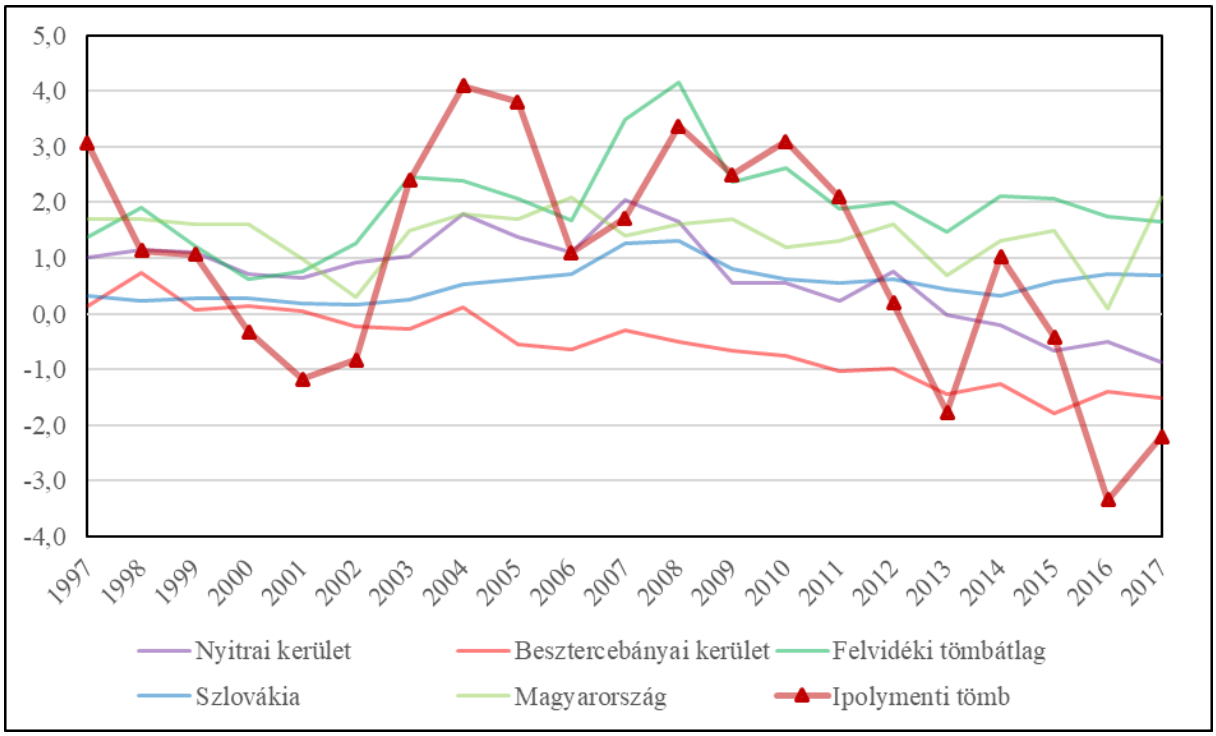

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[15]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

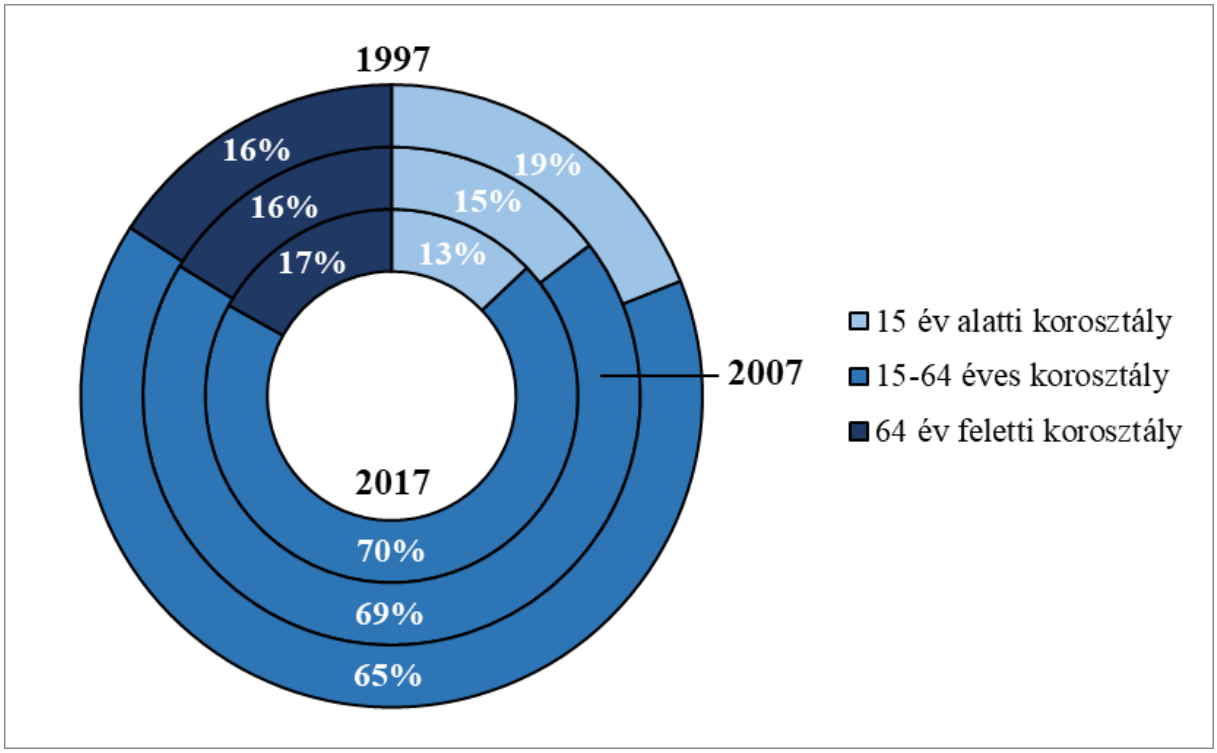

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[15] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

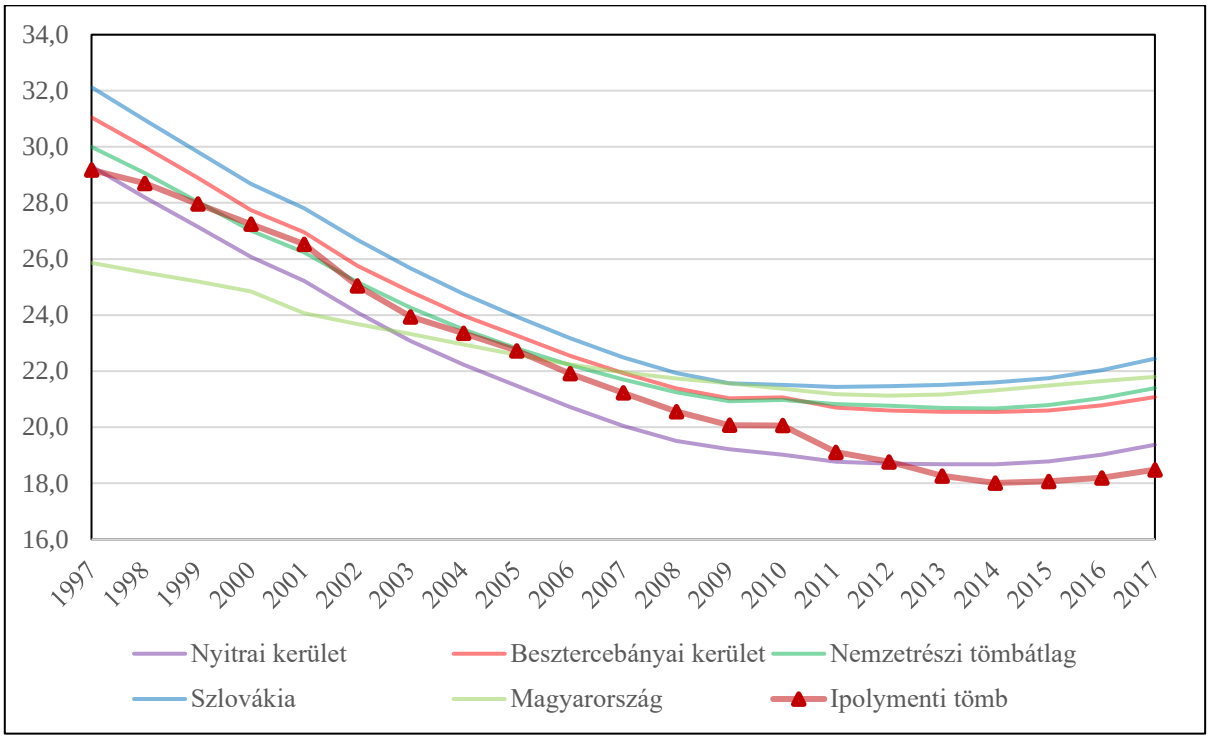

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

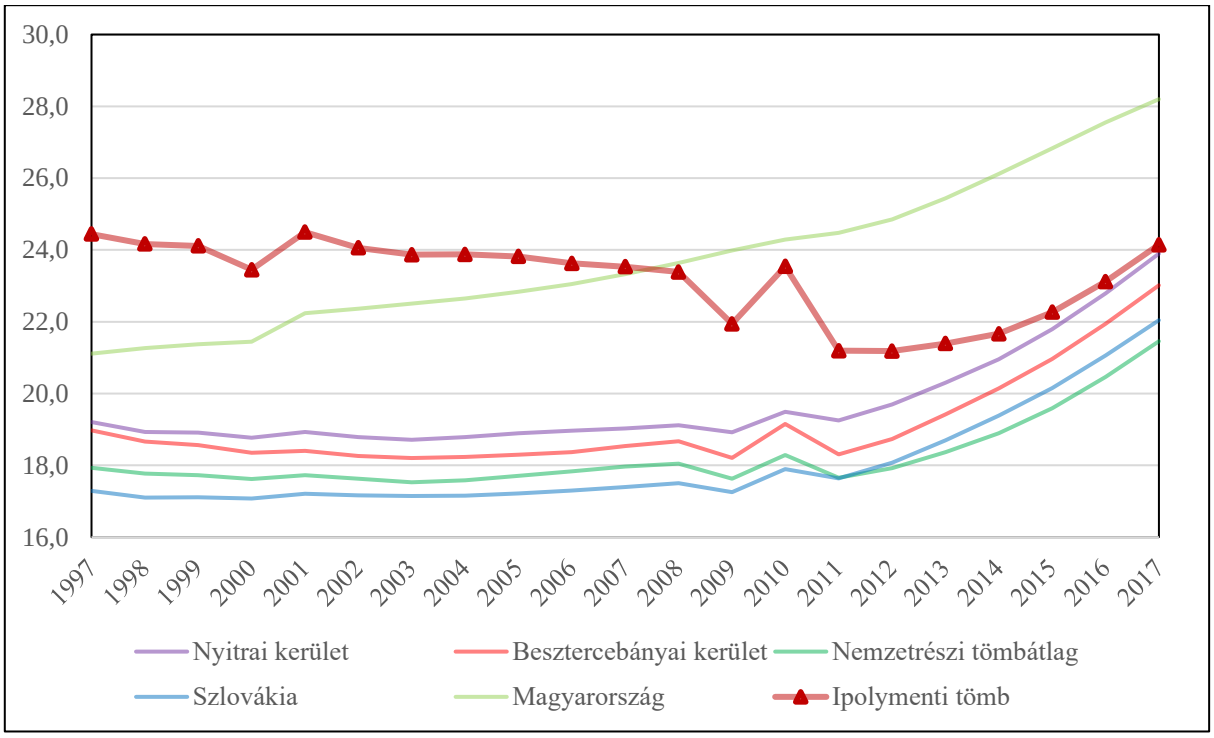

9. ábra: Az idős népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

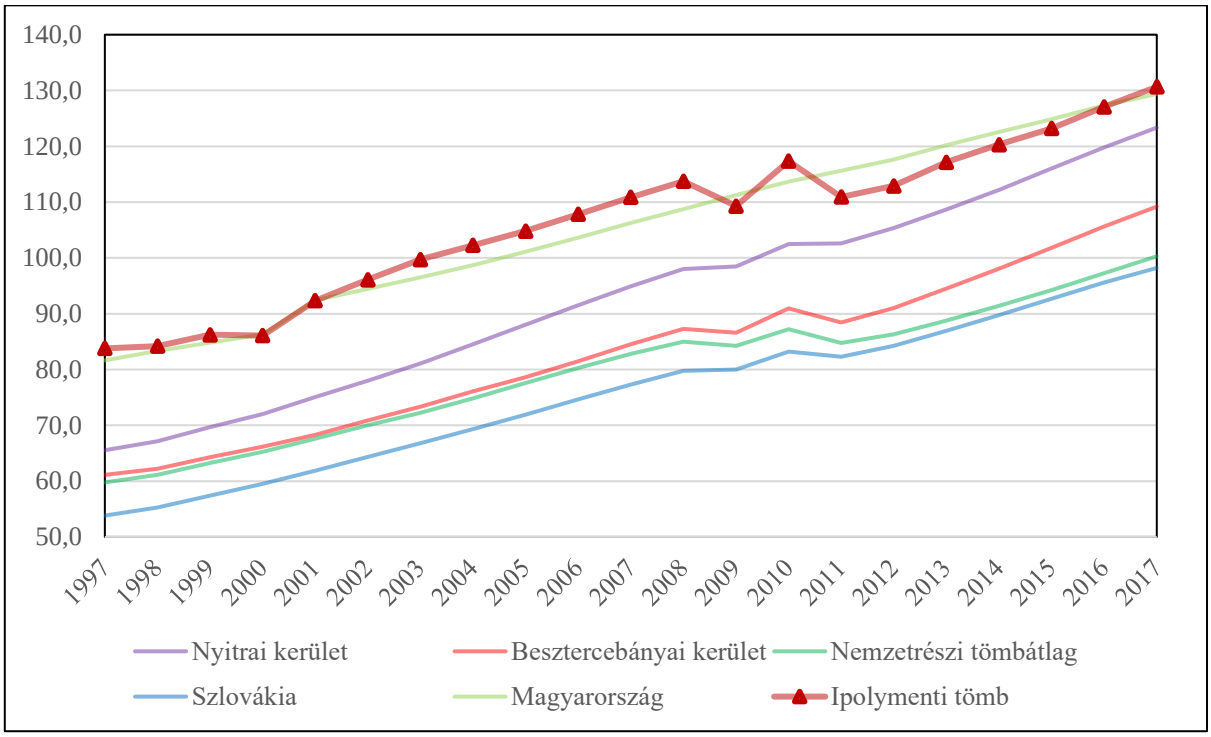

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

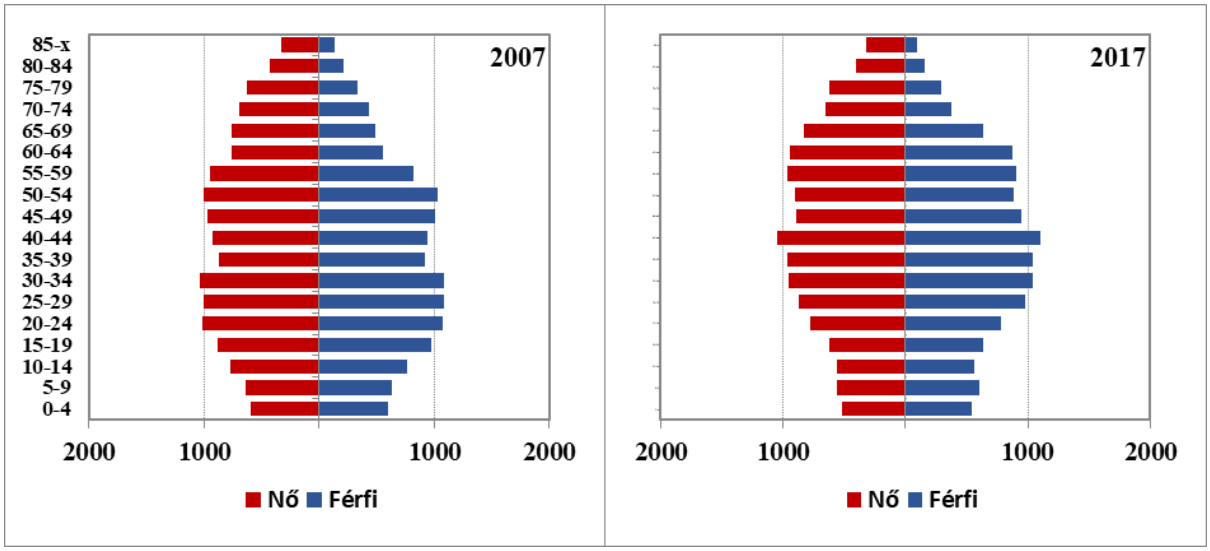

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.6.2.2 Oktatás

Óvodák

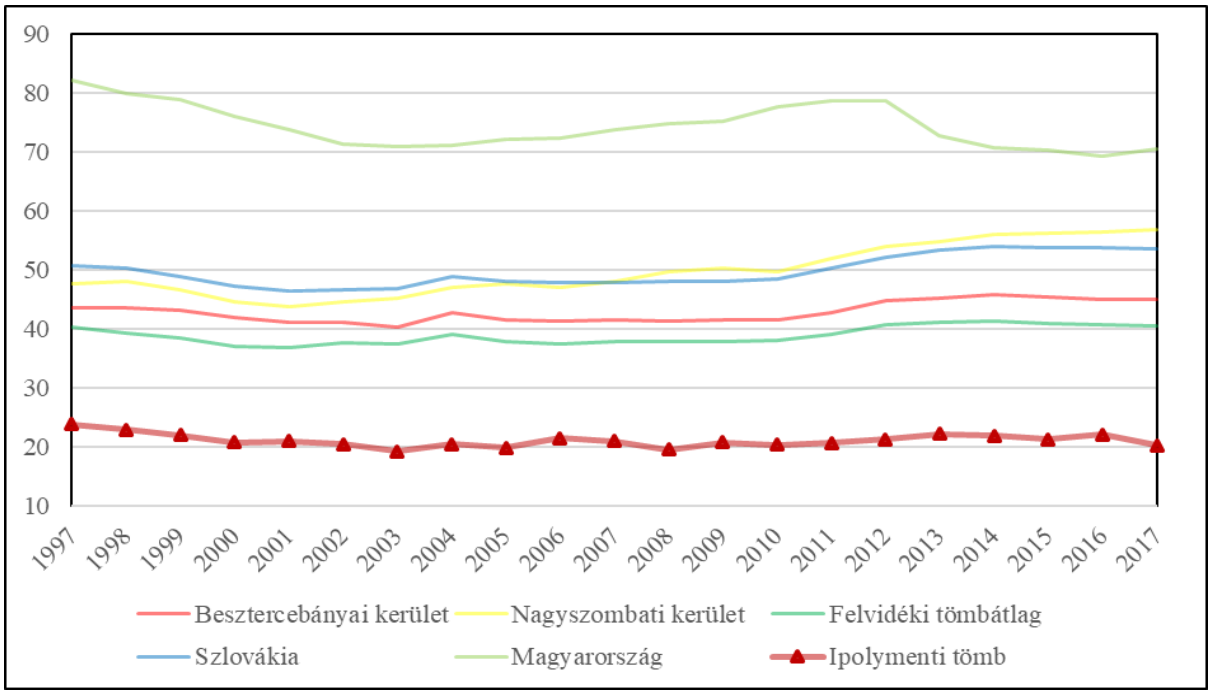

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

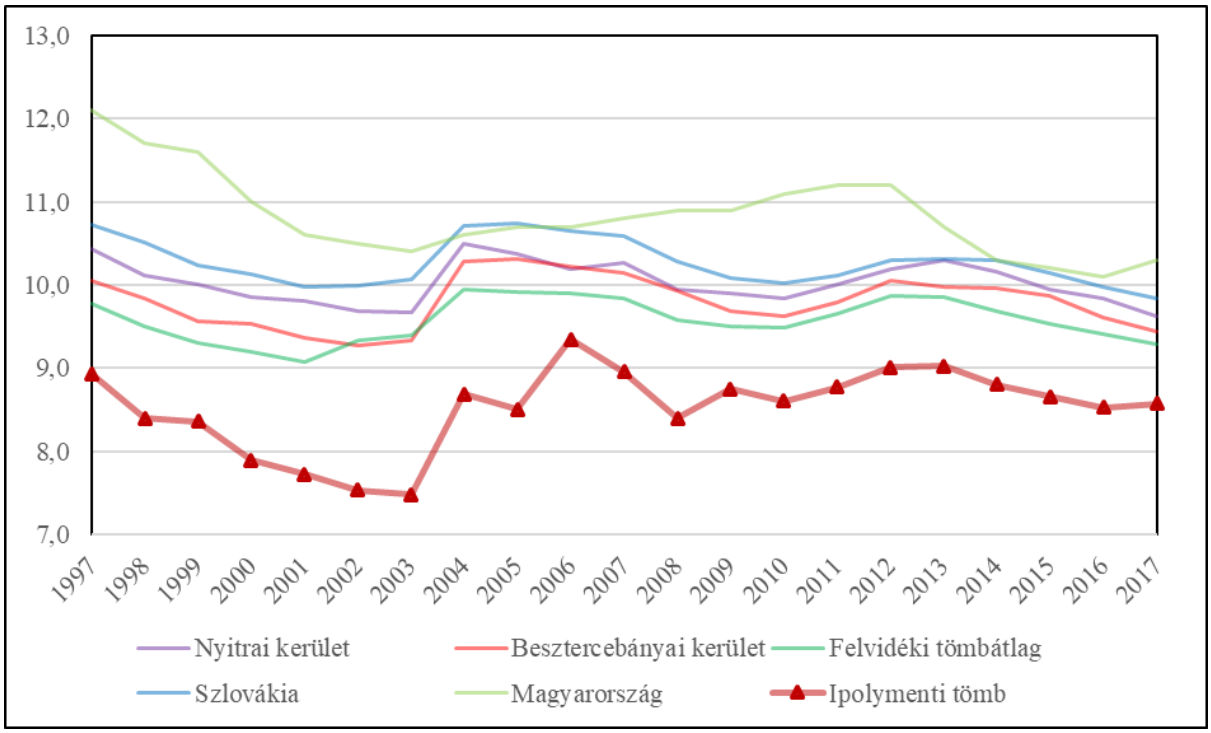

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

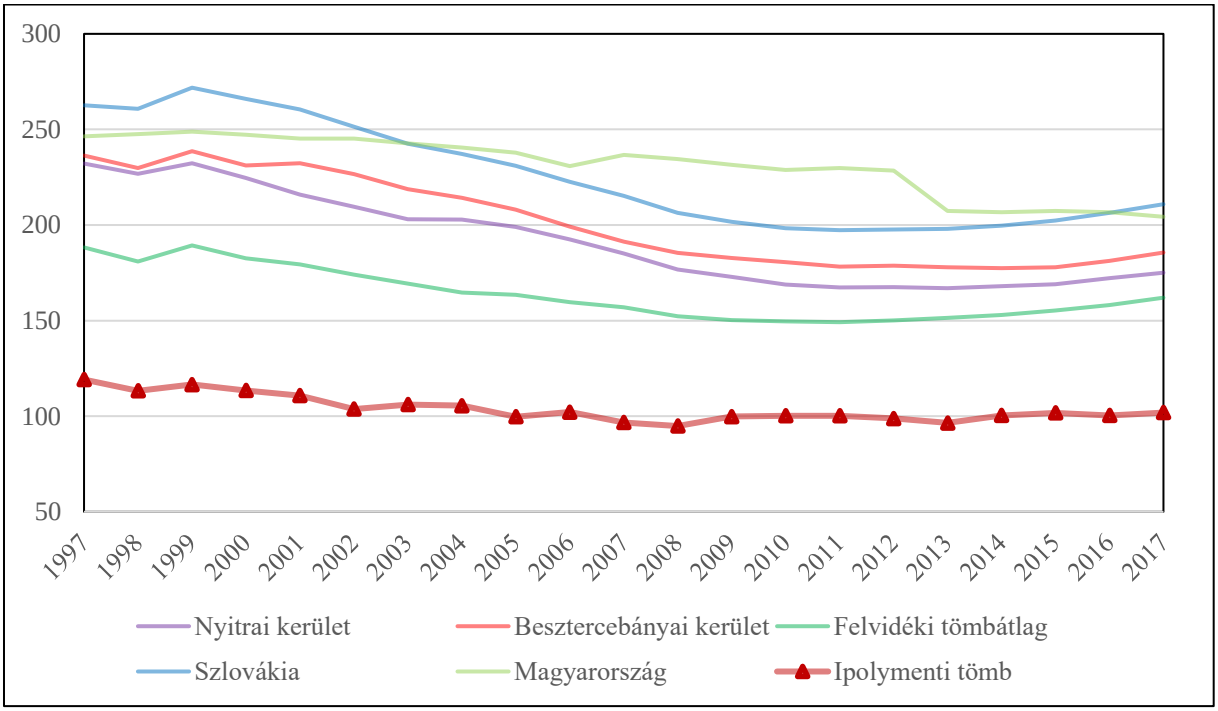

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

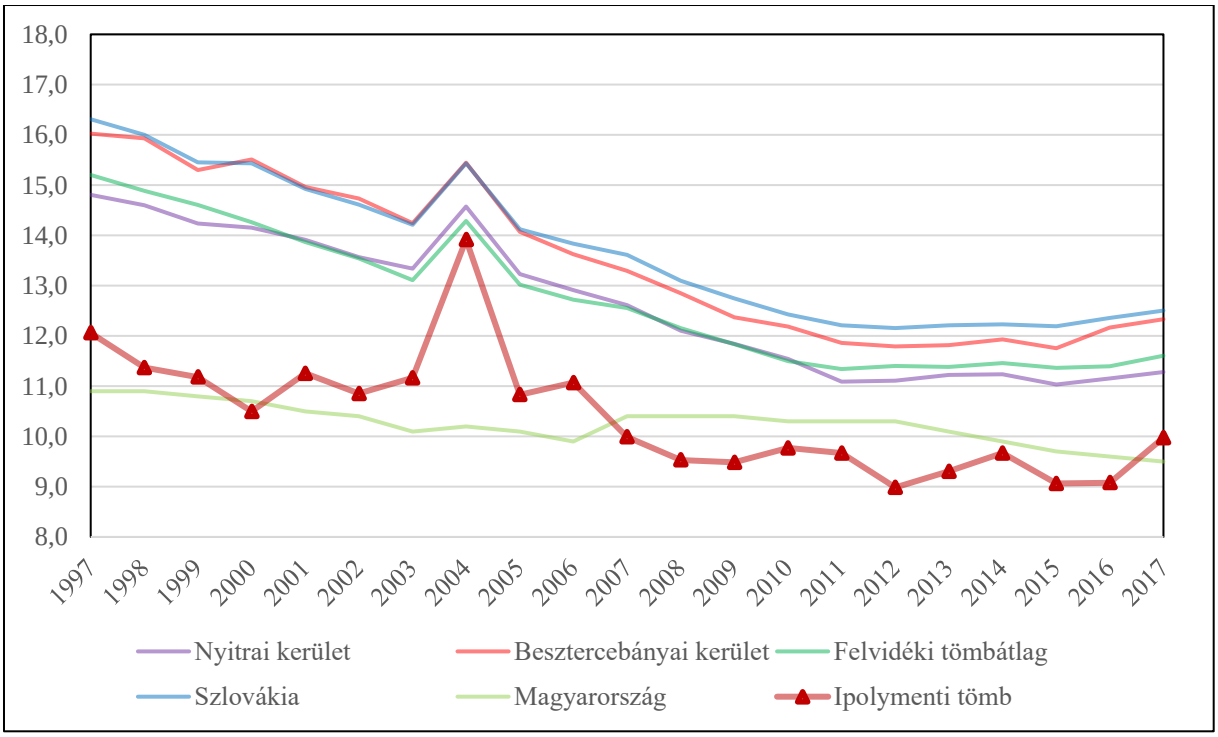

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Középiskolák

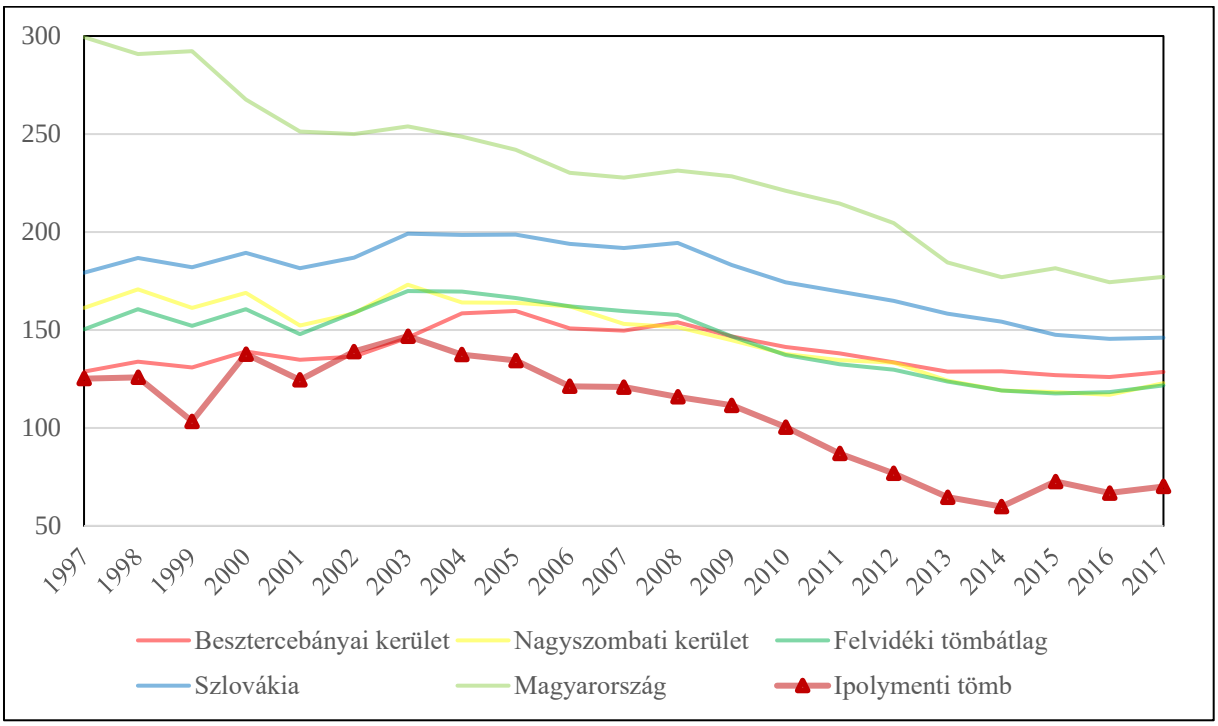

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

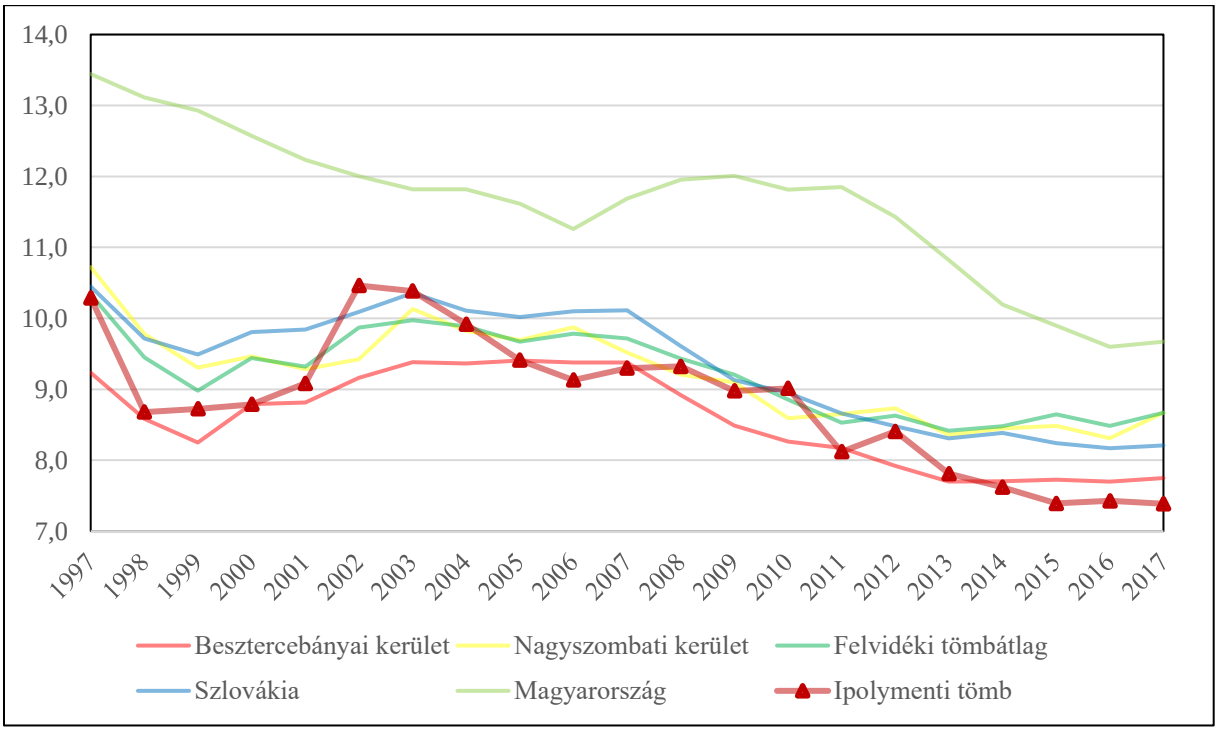

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.6.2.3 *Munkaerőpiac*

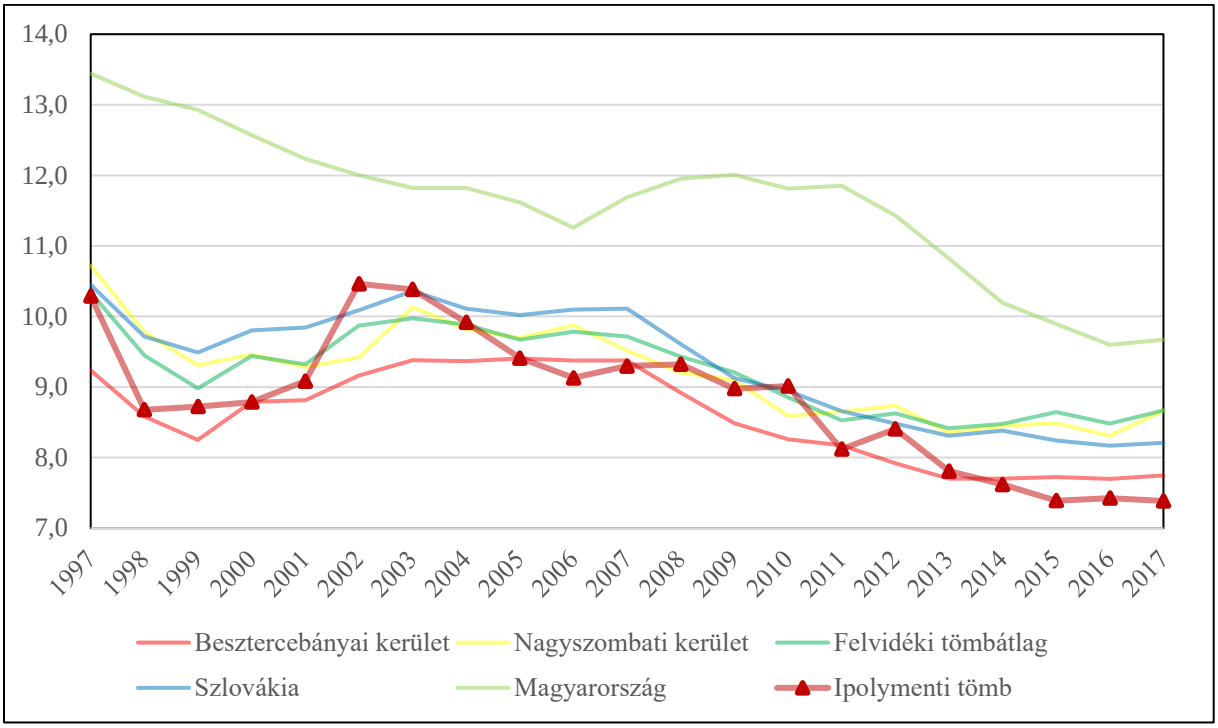

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

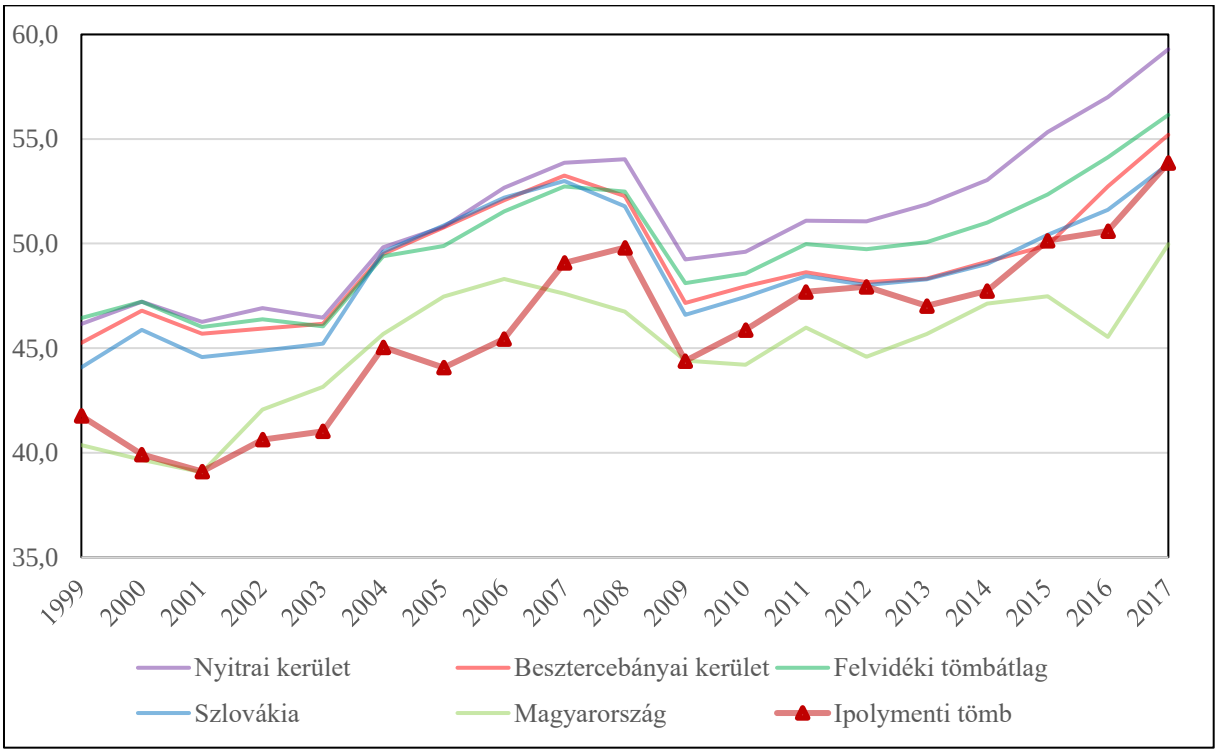

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.6.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.6.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

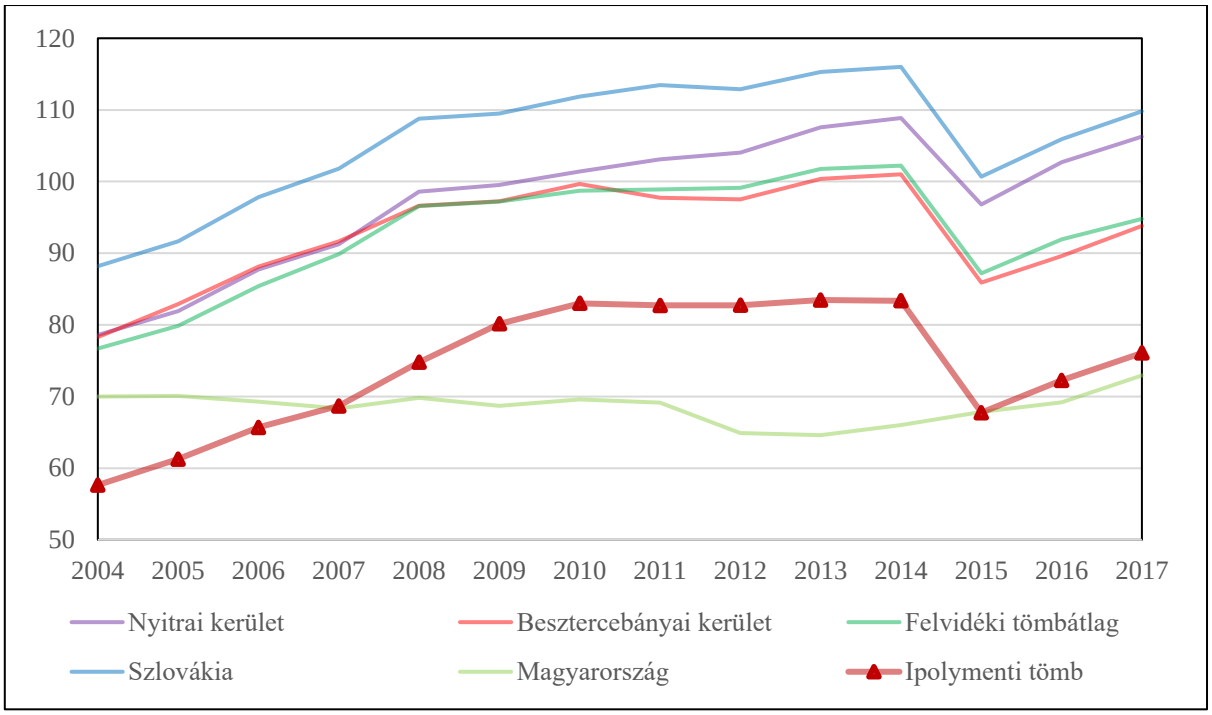

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

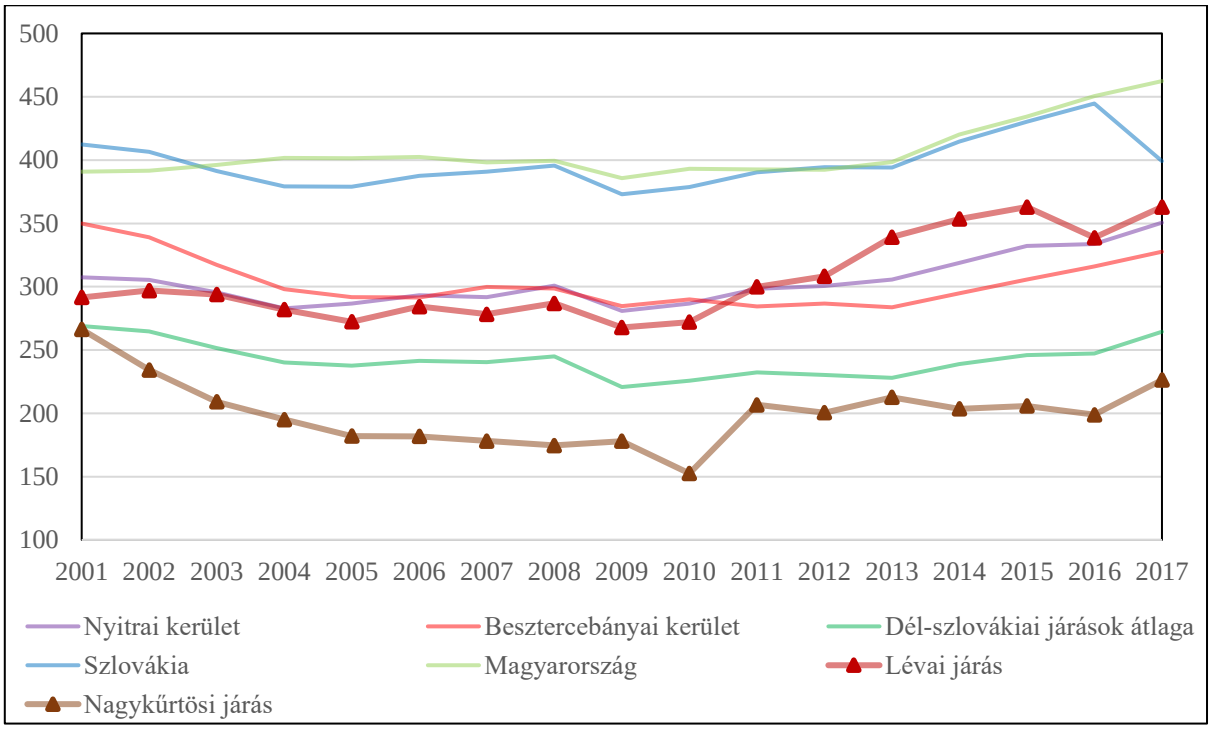

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

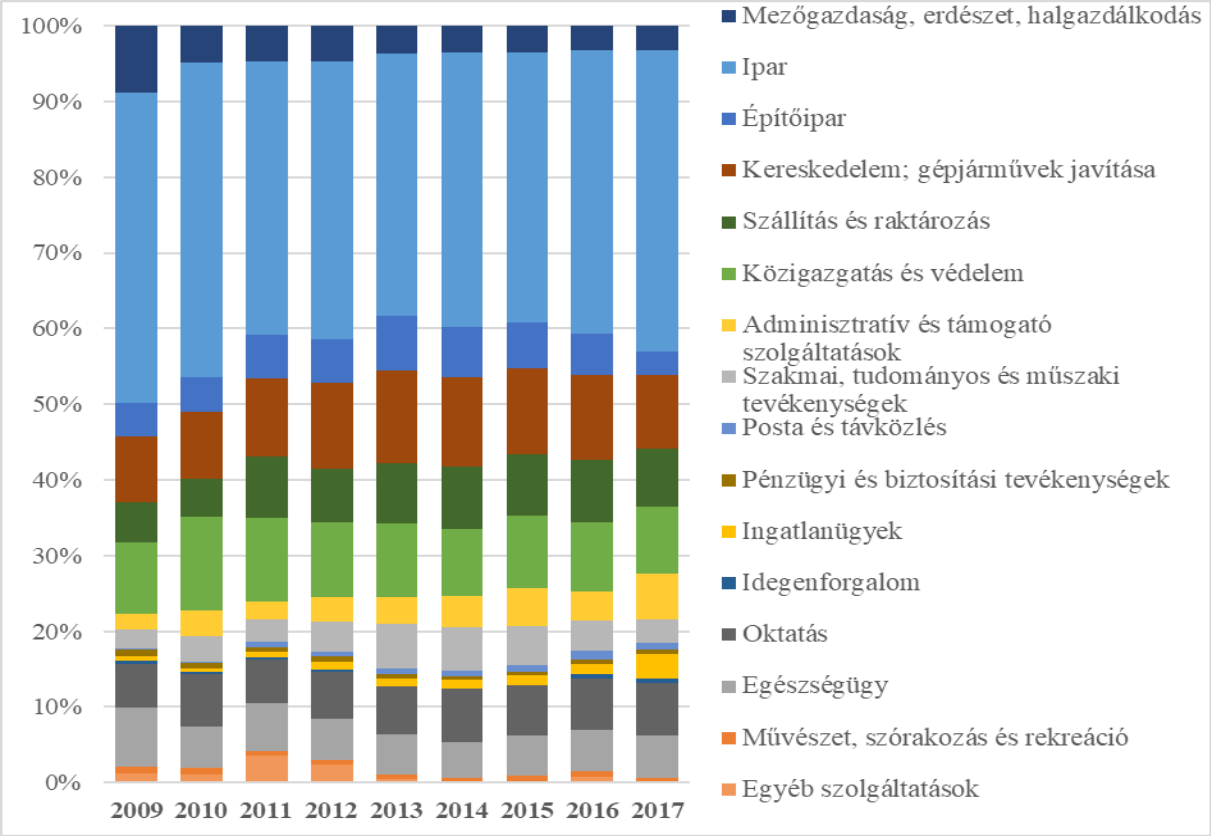

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Lévai járásban (%) (2009–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

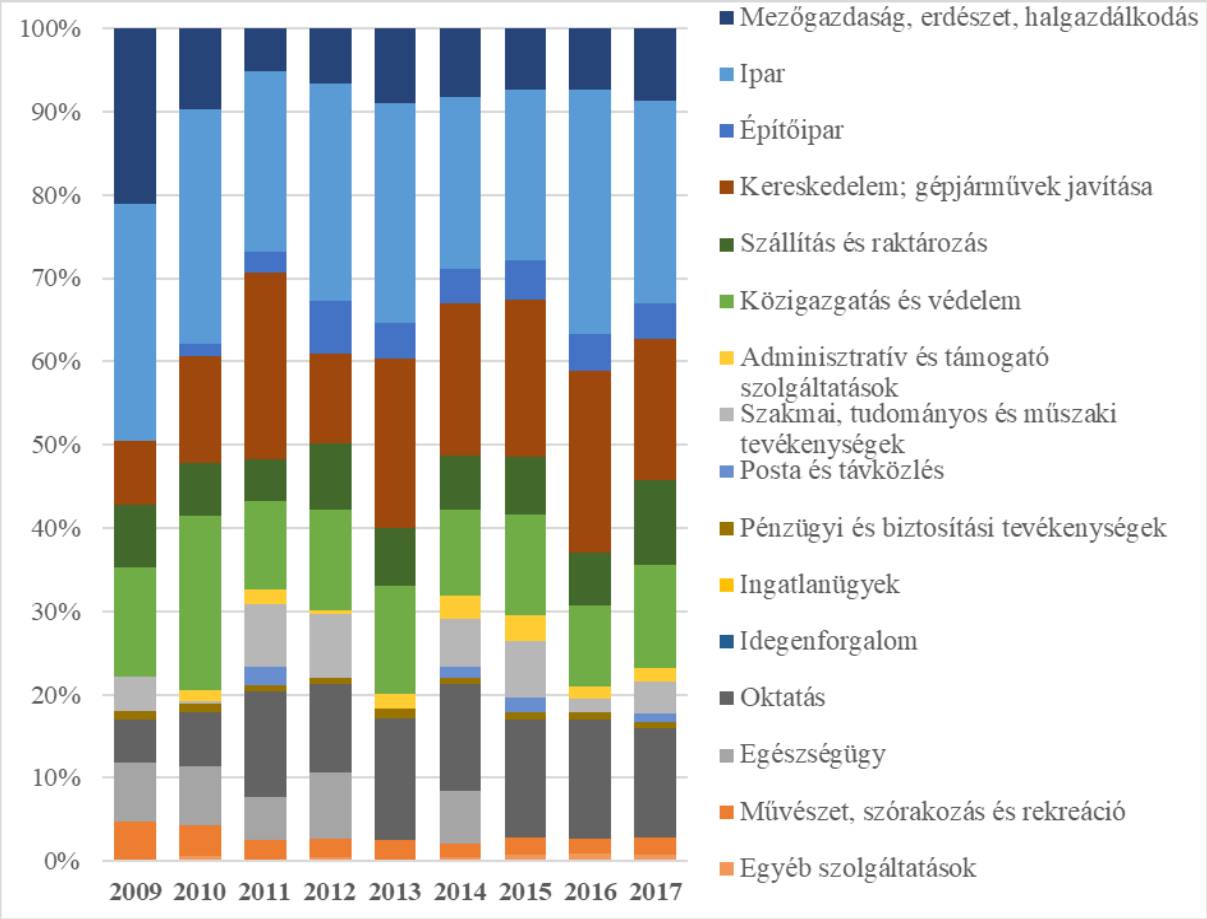

23. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Nagykürtösi járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.6.3.2 *Jövedelem*

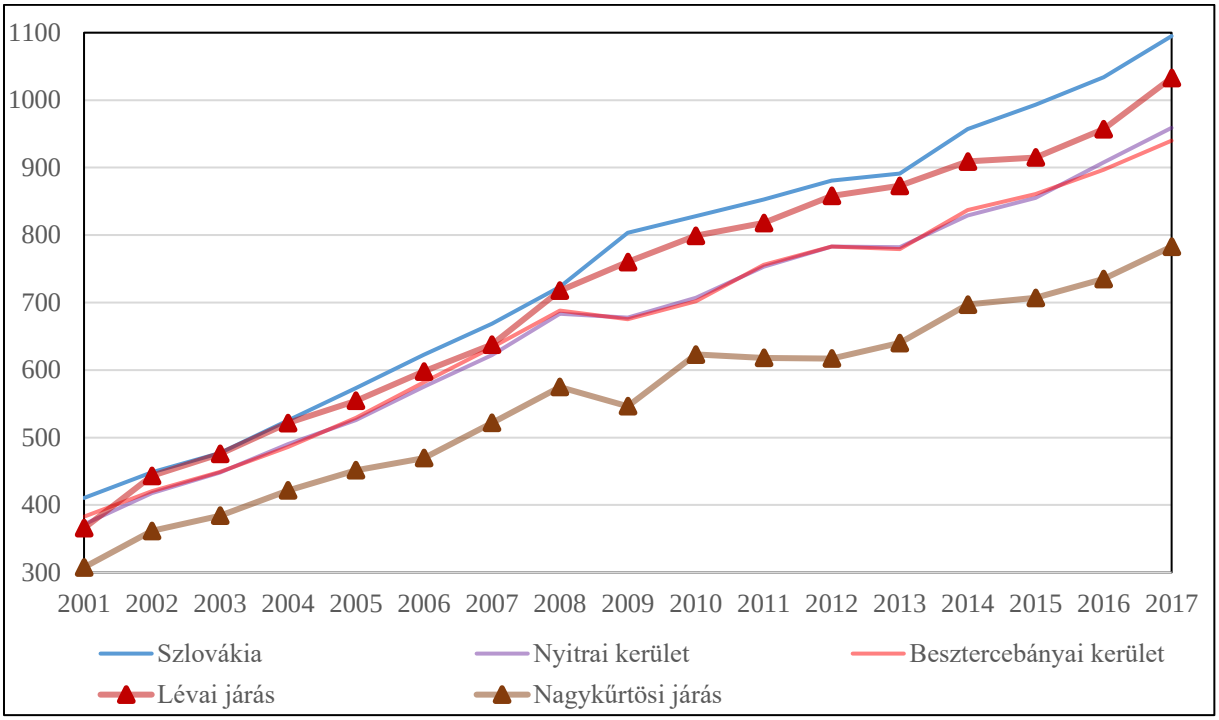

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

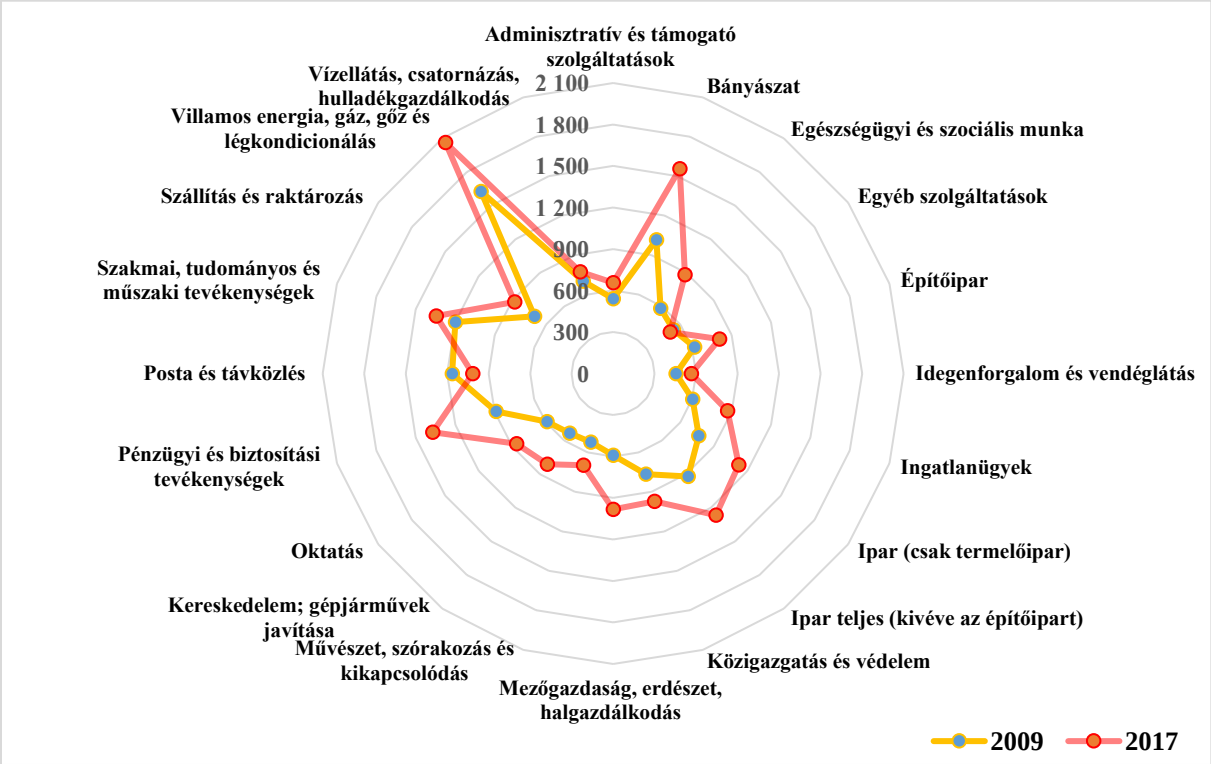

25. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Lévai járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

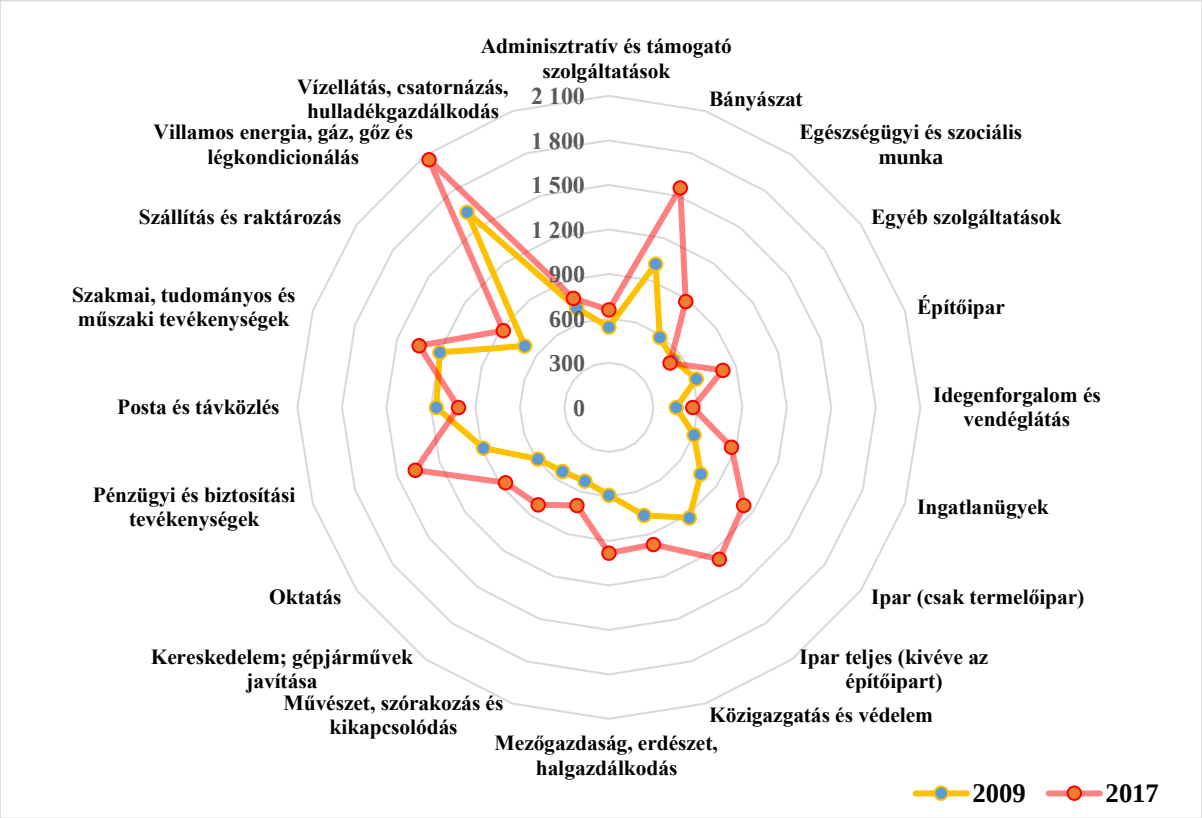

26. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Nagykürtösi járásban (€) (2001–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.7 Nógrád–gömöri tömb

6.7.1 A térség főbb jellemzői

6.7.1.1 Elhelyezkedés

Néprajzilag a Gömör(ország) vidékének része a tömb, ennek kisebb tája a Medvesalja, amely eredendően a Fülektől és Salgótarjántól keletre eső területeket jelöli, ez magába foglalja a tömb nagy részét. A vidék nevezetes települései között említhető Ajnácskő, Óbást, Egyházasbást. A tömb a Sucha, az Ipoly és a Béna-patak völgyeiben, a vulkáni eredetű hegységek közti völgyekben található. A magyar–szlovák határszakasz közvetlen szomszédságában, illetve attól északra fekszenek, Salgótarján, Losonc, Rimaszombat, Ózd gyűrűjében. A települések két járás (Rimaszombati és Losonci) déli területeihez tartoznak a Cseres-hegység környékén. A térség közlekedése viszonylag kedvezőnek mondható. A tömb központjától, Fülektől Losonc 16 km-re, Rimaszombat 30 km-re, Ózd kb. 70 km-re, Salgótarján 38 km-re található.

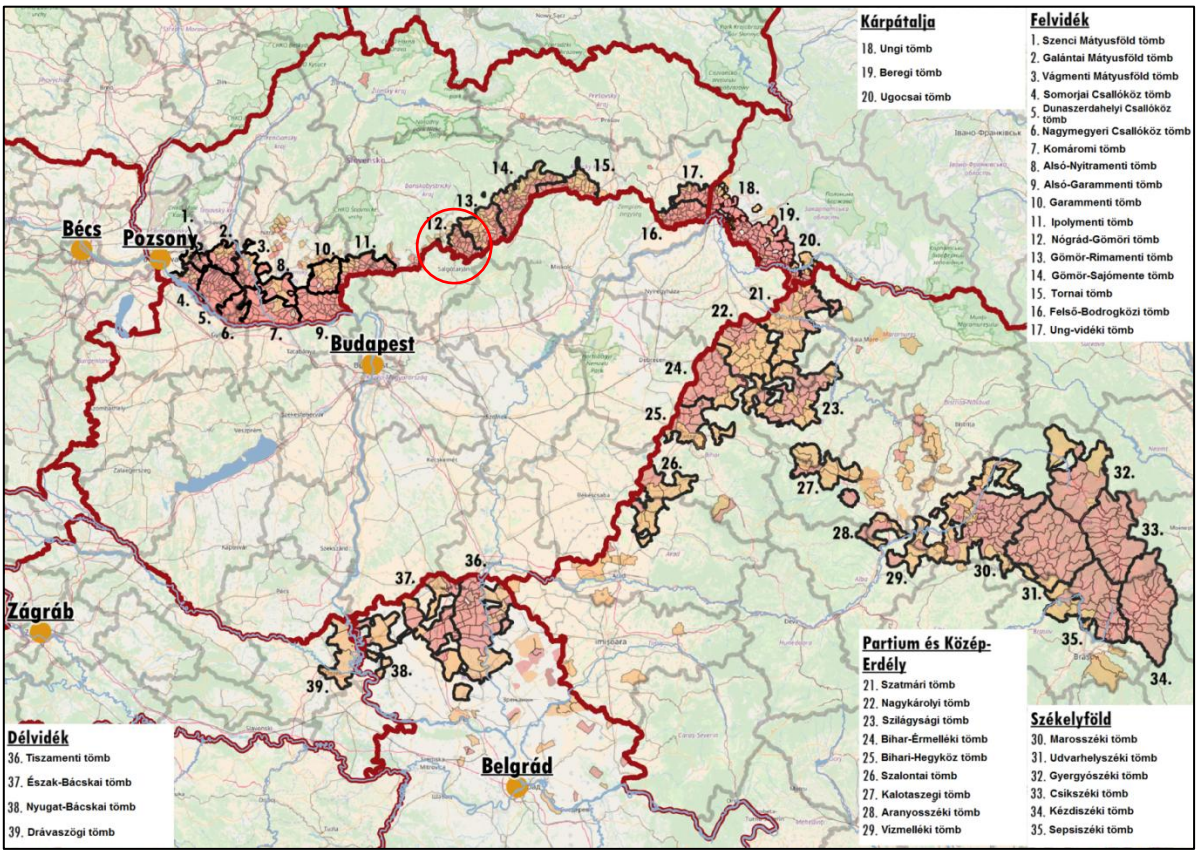

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

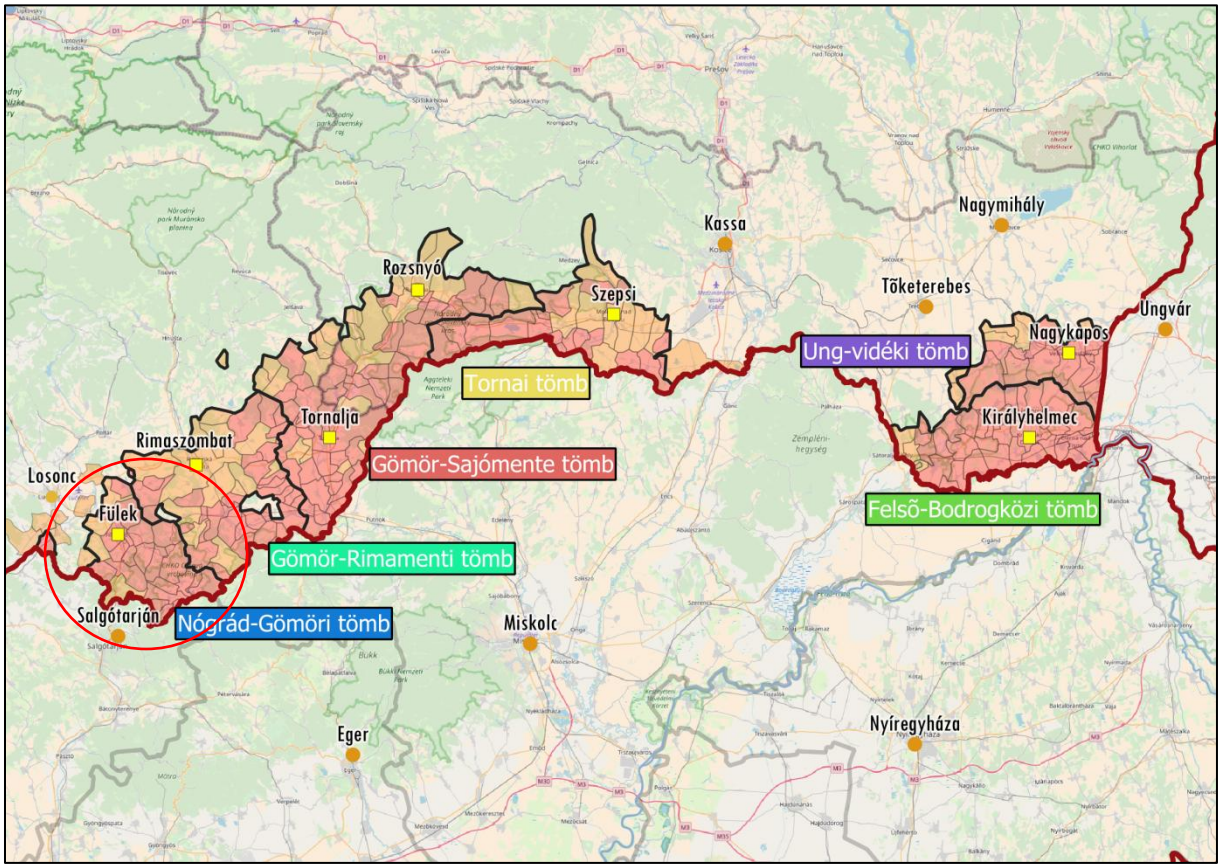

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kelet-Felvidéken
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.7.1.2 A térség települései

A 27 települést magába foglaló tömb közel fele (10 település) tartozik a Rimaszombati járáshoz, a többi a Losonci járás része. A sok település ellenére a tömb összlakossága csupán 26 639 fő volt 2011-ben. Ebből 16 556 fő volt magyar, tehát a magyarok aránya a teljes tömbre nézve 62% felett van. A települések nagysága változó, a 200 fő alatti településektől a néhány ezres településekig szóródnak, a legnagyobb település a tömb központja, Fülek, 10 817 fős lakossággal. 2011-ben ebből 5 792 fő volt magyar, ami 53,5%-os arányt jelent. Mindössze négy település van, ahol 50%-nál kisebb a magyarok aránya. Ezek szlovák többségű települések, a tömb nyugati szélén, magyar települések szomszédságában. Fontos még azt is megemlíteni, hogy a magyarság magas aránya azokon a településeken jellemzőbb a tömbön belül, amelyek a Rimaszombati járásba tartoznak, a Losonci járás települései jellemzően 70% körüliek vagy az alattiak. A 10 ezres Fülek után a második legnagyobb település a Losonc járási Ragyolc, 1 574 fővel. Az ezer főnél népesebb települések mind a magyar többségű, 65%-nál magasabb arányú magyarsággal rendelkező települések közé tartoznak.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Fülek, a tömb központja már a 13. században is lakott volt, ekkortól már vannak nyomai a vár elődjének. A füleki vár a tatárjárás, majd a török idején is menedékként szolgált a környék lakosainak és a nemességnek. 1423-ban kapott városi privilégiumot. Virágkorát a 16–18. században élte, jelentősége ebben az időszakban nőtt. A 19–20. század fordulójára regionális ipari központtá vált, alapja a tégla- és zománcárugyártás volt. A második világháború után szlovák betelepülők érkeztek a városba. 1951 és 1960 között járási székhely, 1960-tól ismét városi rangú. Jelenleg bútorgyártás és zománcárugyár van a városban, nevezetességei közé kastélyai és a várrom tartoznak. A tömb nevezetességei egyaránt a várak, a fülekin kívül pl. az ajnácskői vár.

12. Nógrád-Gömöri tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település (magyar többség)				
Fülek	Filakovo	10 817	5 792	53,55
Magyar többségű települések				
Tajti	Tachty	524	494	94,27
Bolgárom	Bulhary	305	279	91,48
Vecseklő	Vecelkov	256	228	89,06
Óbást	Stara Basta	326	288	88,34
Dobfenek	Dubno	153	135	88,24
Gömörpéterfala	Petrovce	250	215	86,00
Gömörsid	Sid	1 227	1 025	83,54
Ajnácskő	Hajnacka	1 193	972	81,48
Sőreg	Surice	481	390	81,08
Medveshidegkút	Studena	281	227	80,78
Csákányháza	Cakanovce	1 111	871	78,40
Béna	Belina	642	497	77,41
Almágy	Gemersky Jablonec	693	536	77,34
Egyházasbást	Nova Basta	537	402	74,86
Fülekpüspöki	Biskupice	1 138	810	71,18
Perse	Prsa	197	140	71,07
Ragyolc	Radzovce	1 574	1 059	67,28
Füleksávoly	Savol	573	385	67,19
Balogfala	Blhovce	791	480	60,68
Csomatelke	Camovce	577	345	59,79
Nagydaróc	Velke Dravce	688	371	53,92
Kalonda	Kalonda	216	116	53,70
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Fülekkovácsi	Filakovske Kovace	908	421	46,37
Bozita	Buzitka	526	42	7,98
Sátorosbánya	Siatorska Bukovinka	315	22	6,98
Rátkapuszta	Ratka	340	14	4,12
Összesen		**26 639**	**16 556**	**62,15**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.7.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.7.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

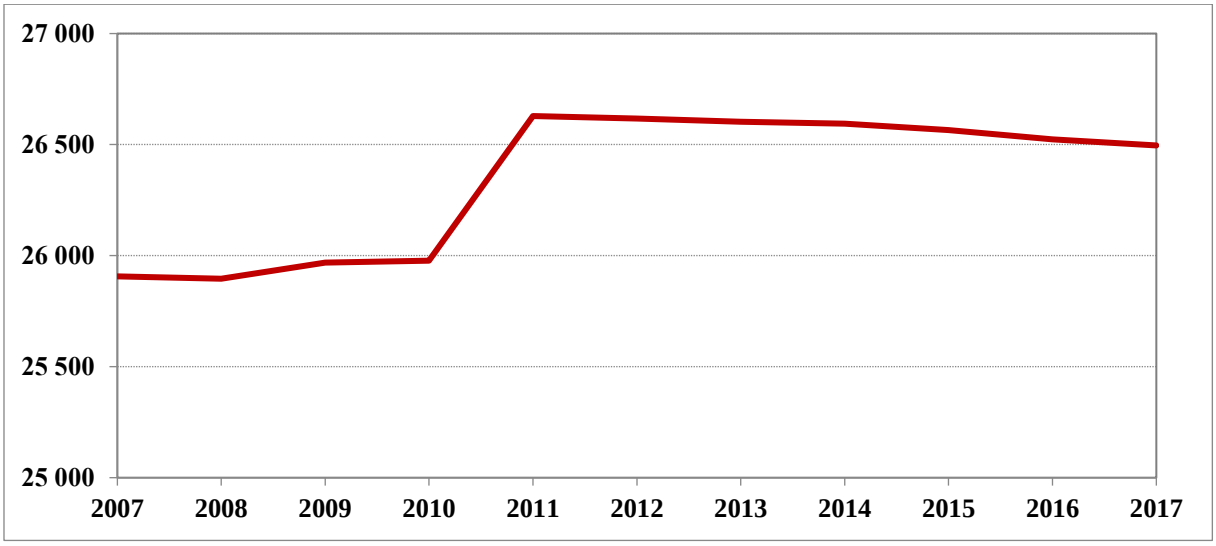

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Nógrád-Gömöri tömb	Besztercebányai kerület	Felvidéki tömbök átlaga	Szlovákiai átlag	Anyaországi átlag
2,28	-0,68	0,54	1,22	-2,67

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

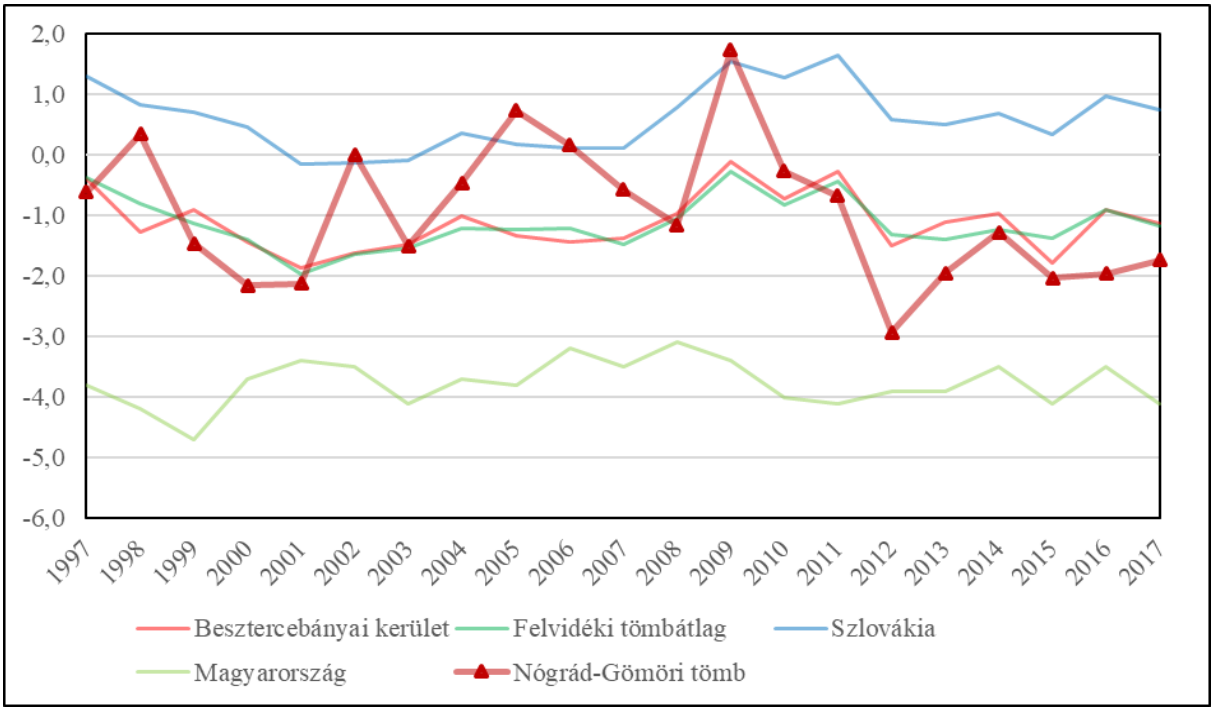

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

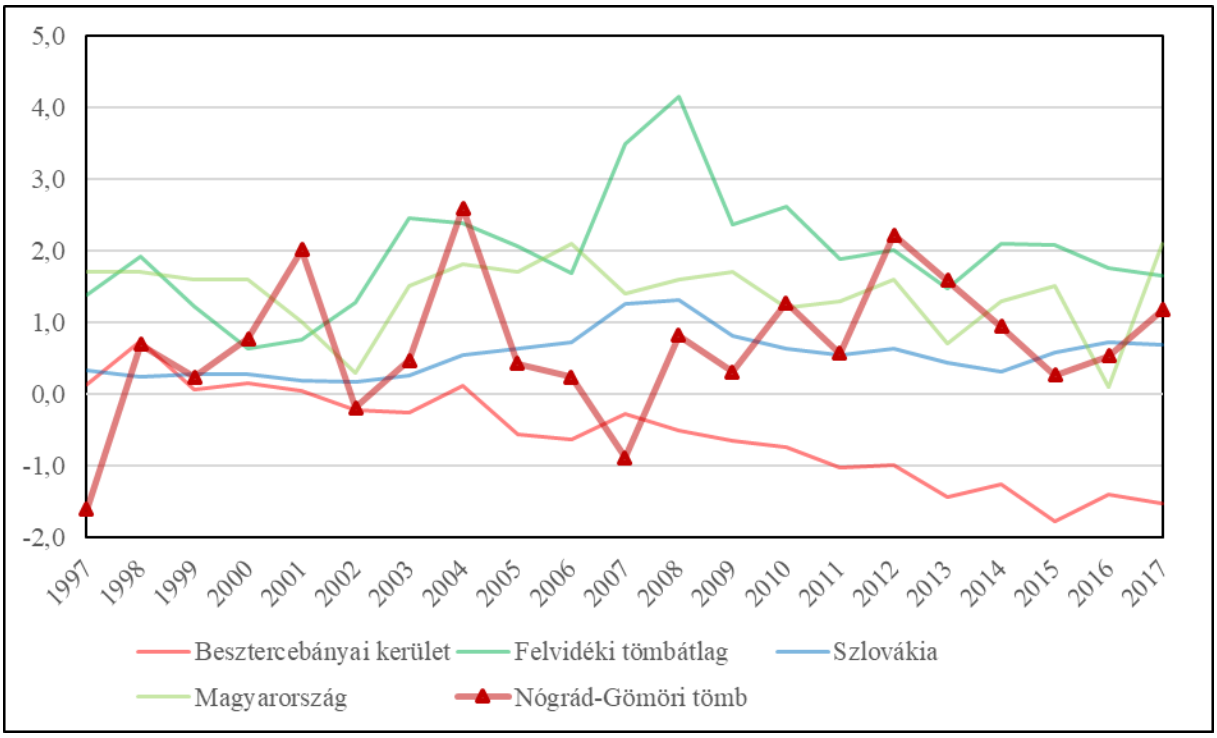

6. ábra: Vándorlás arányszám (‰) (1997–2017)[16]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

<u>*Korszerkezet*</u>

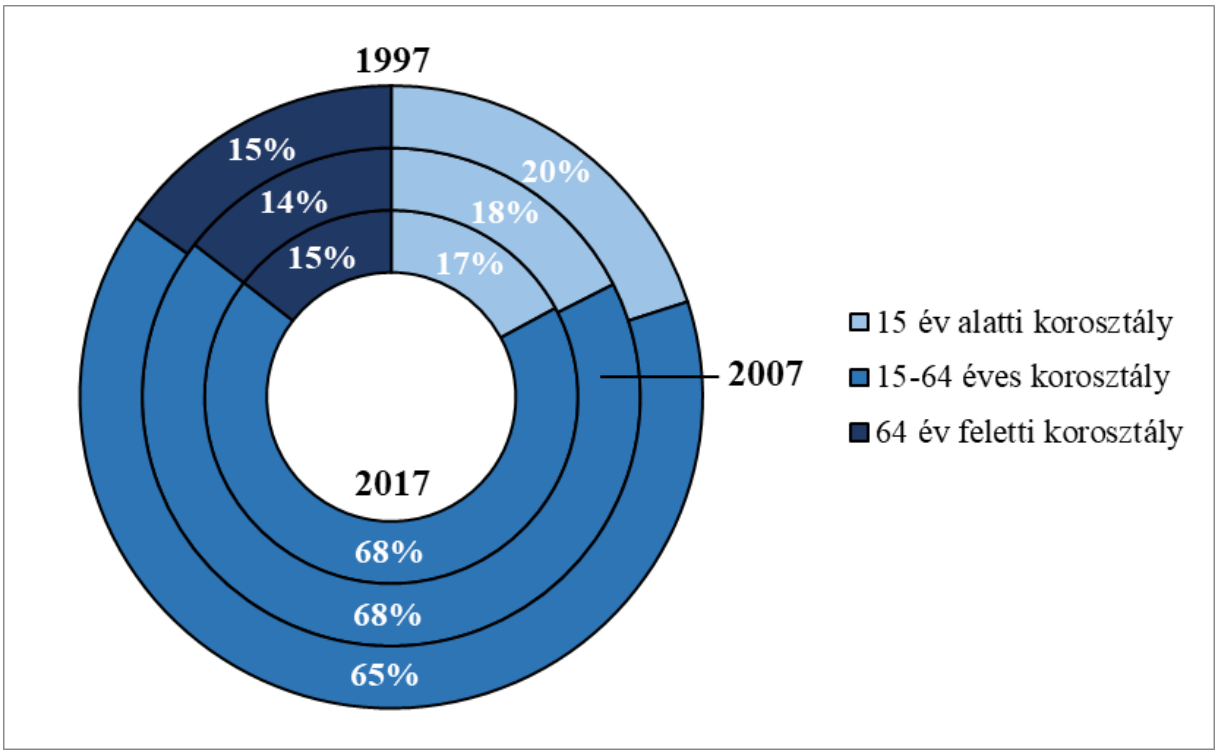

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[16] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

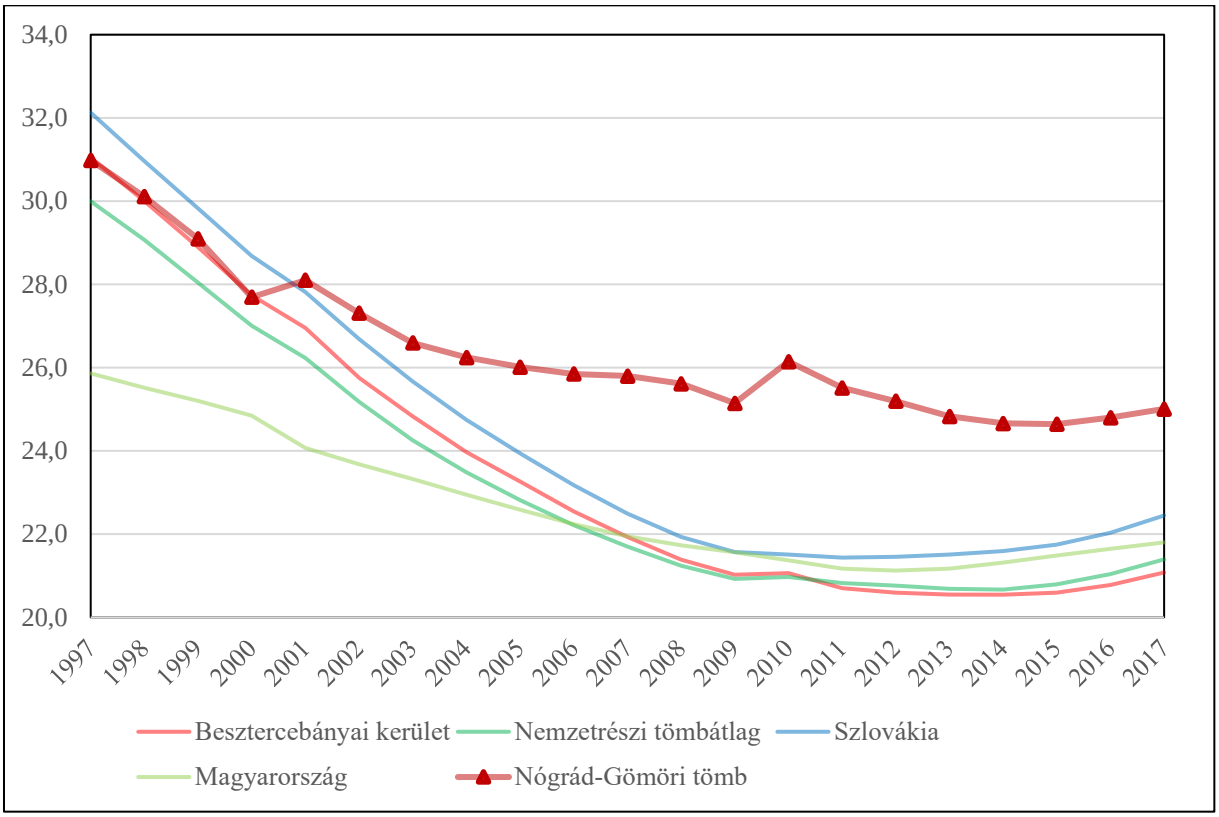

8. ábra. A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

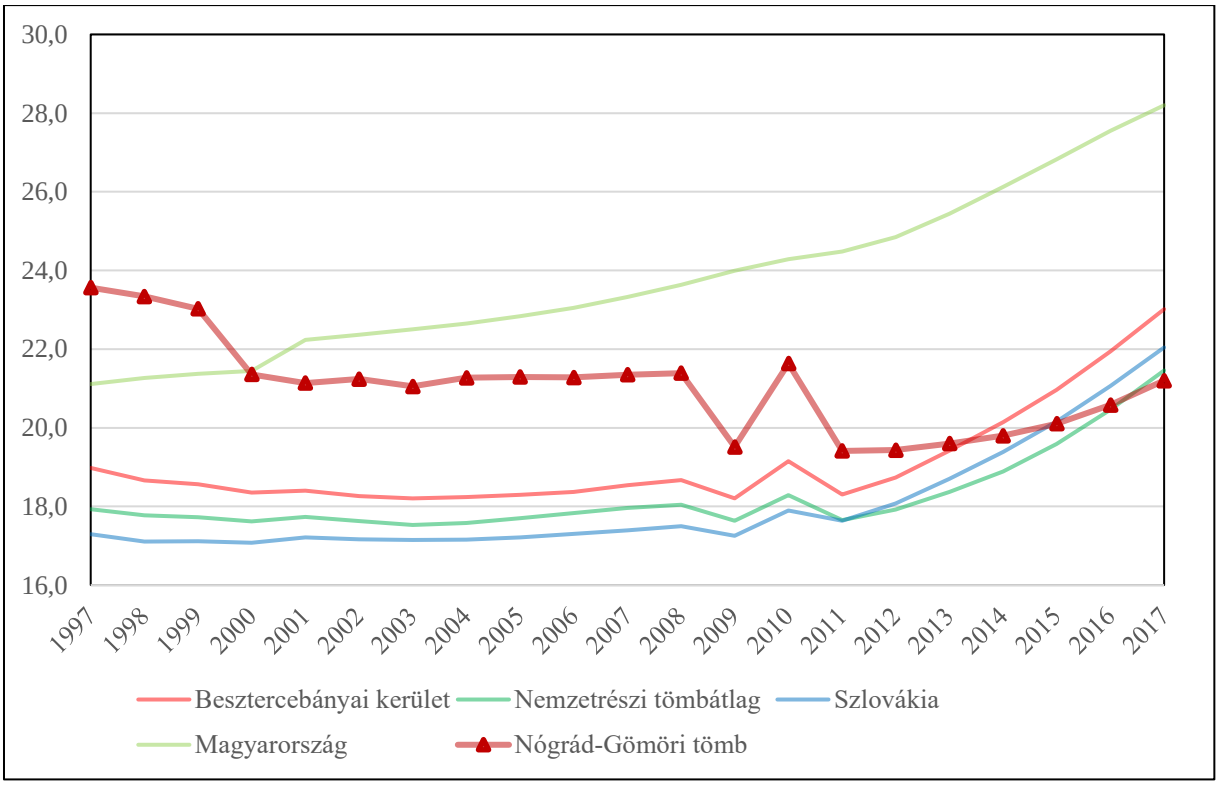

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

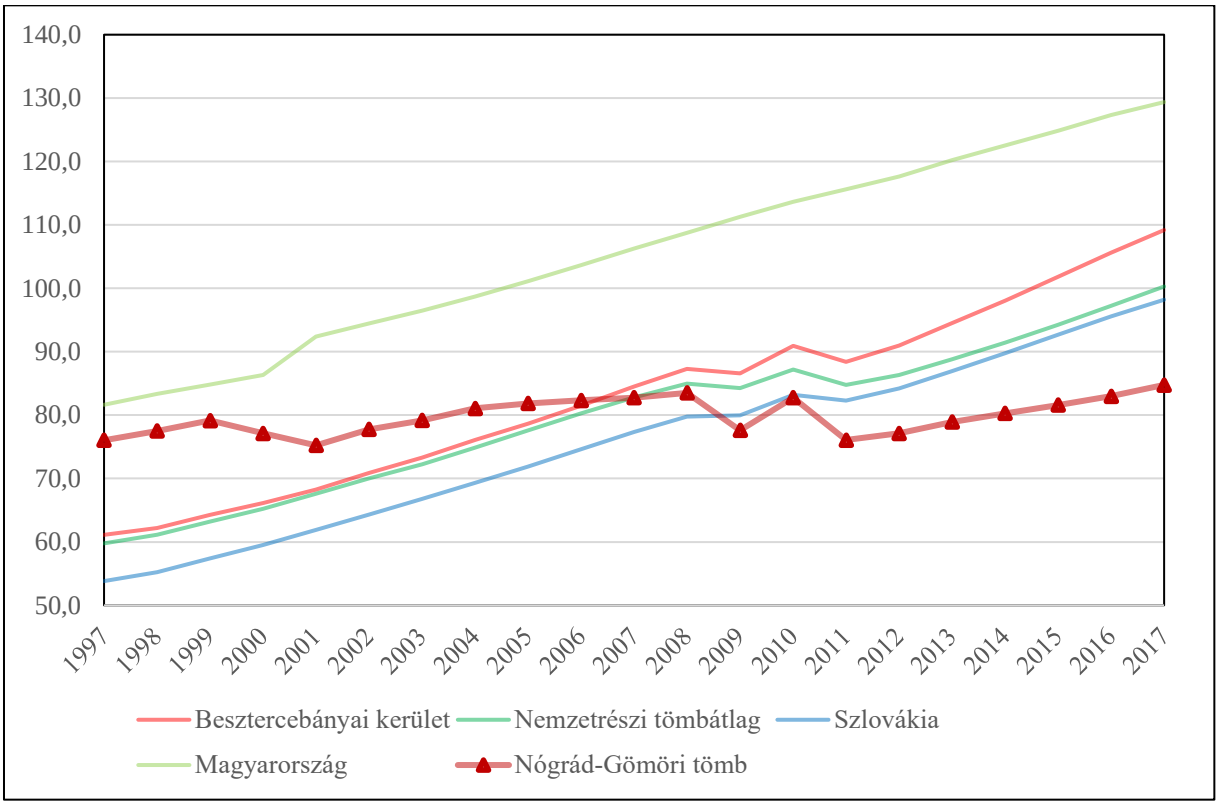

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

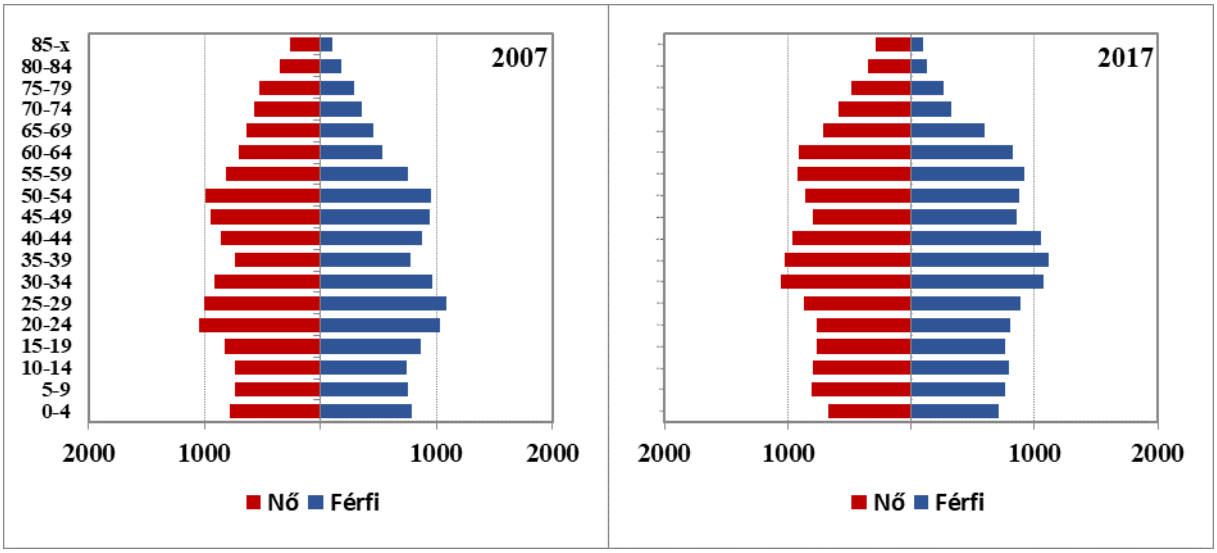

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.7.2.2 Oktatás

Óvodák

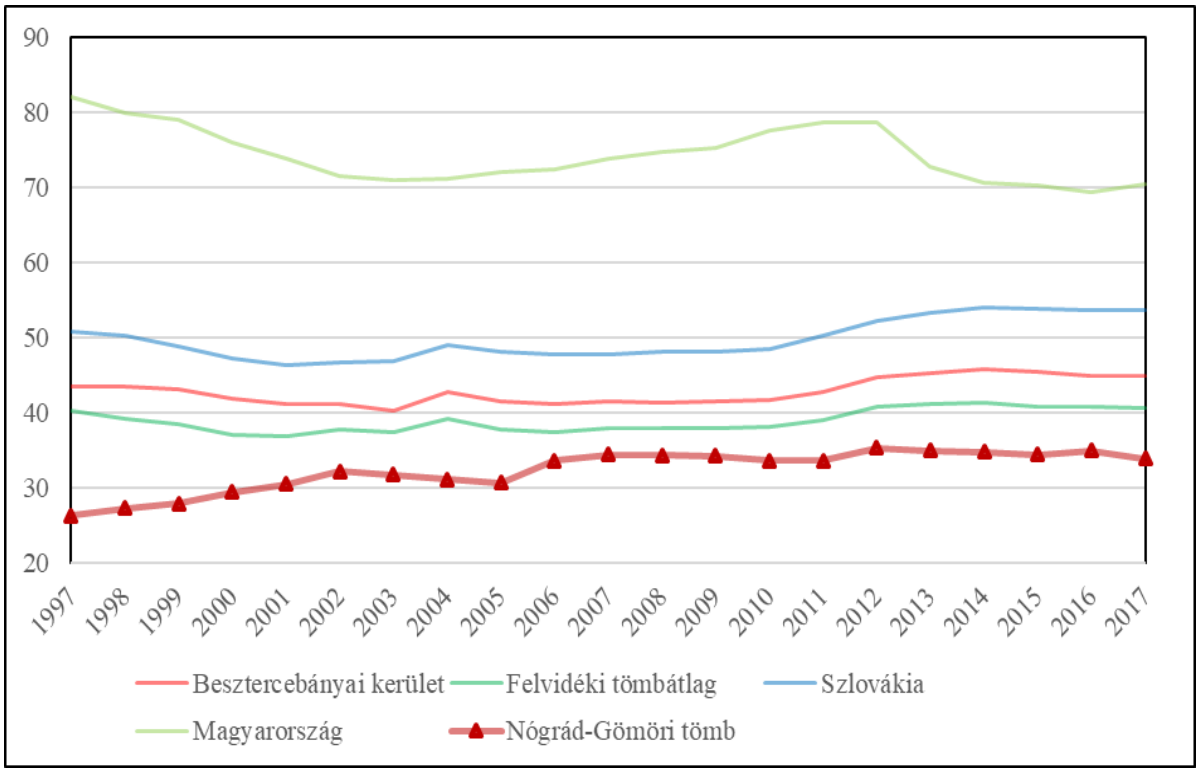

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

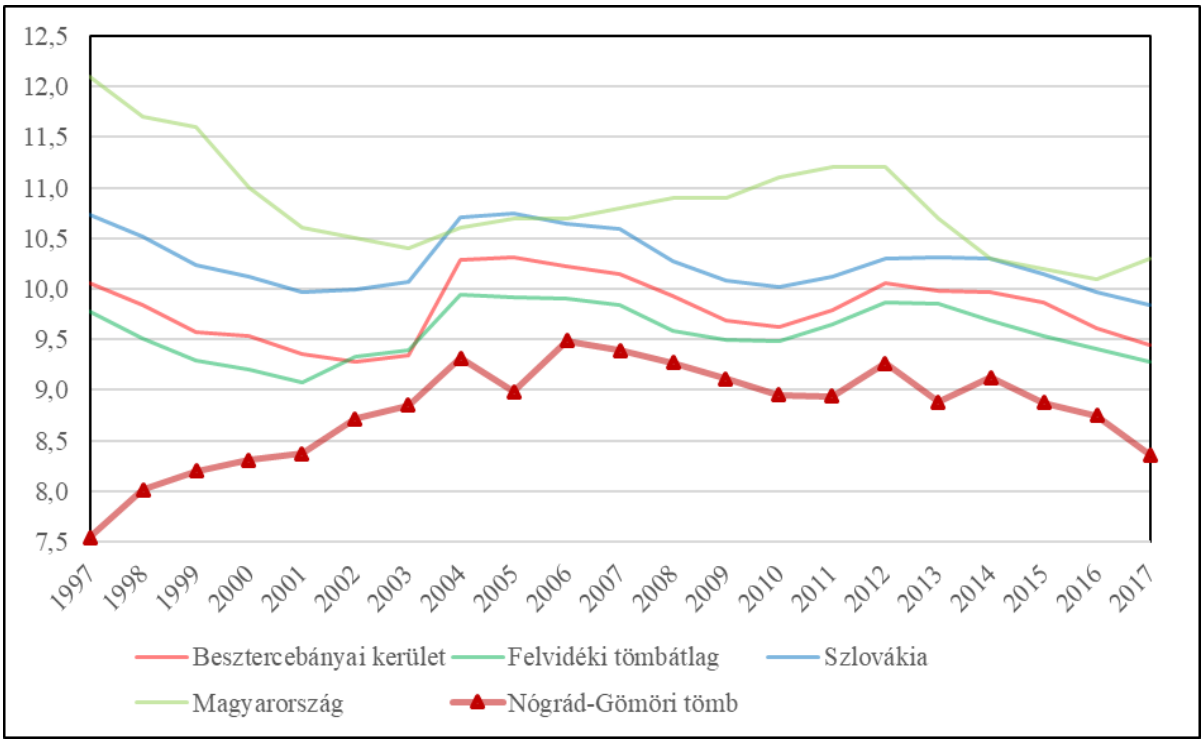

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

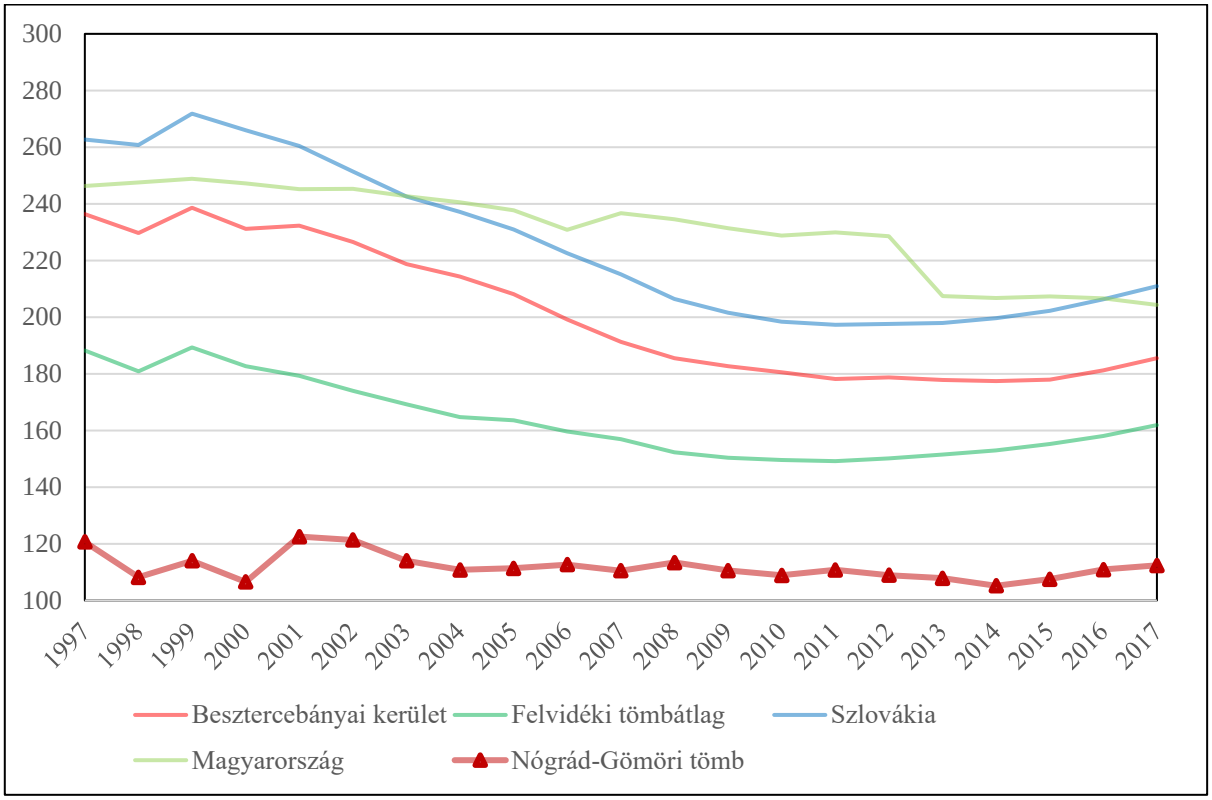

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

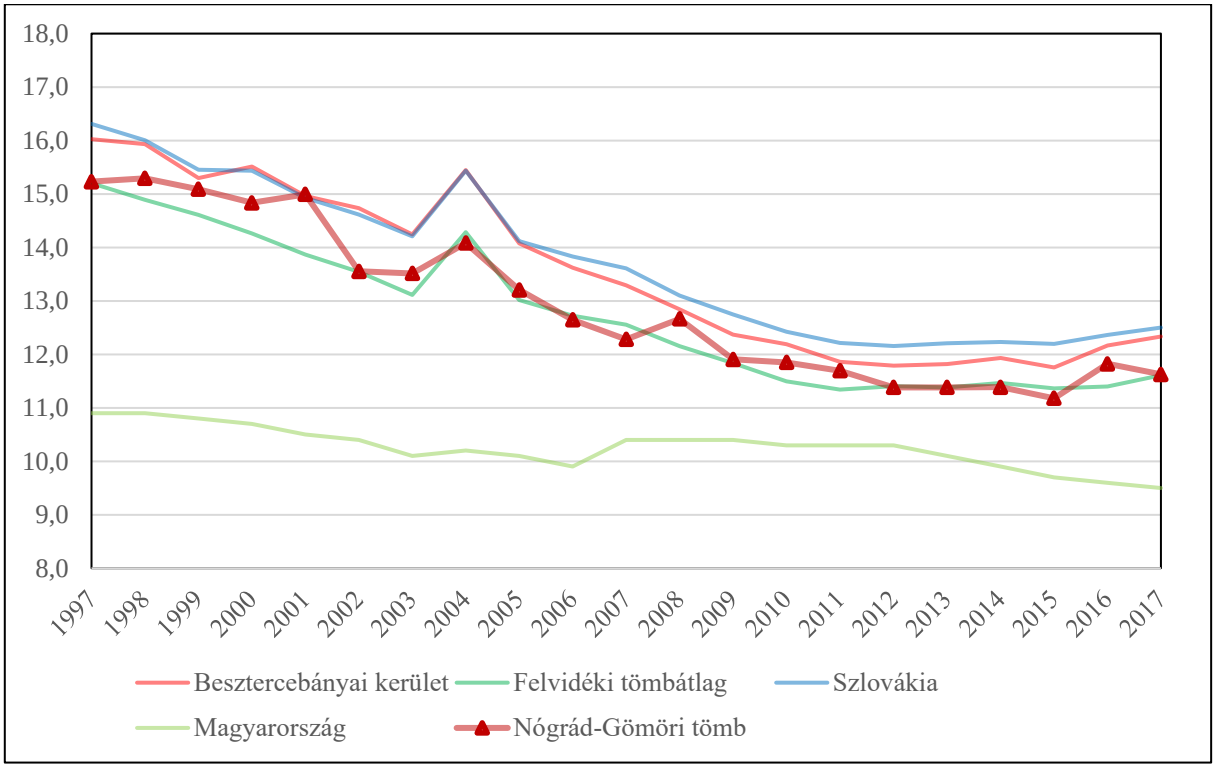

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

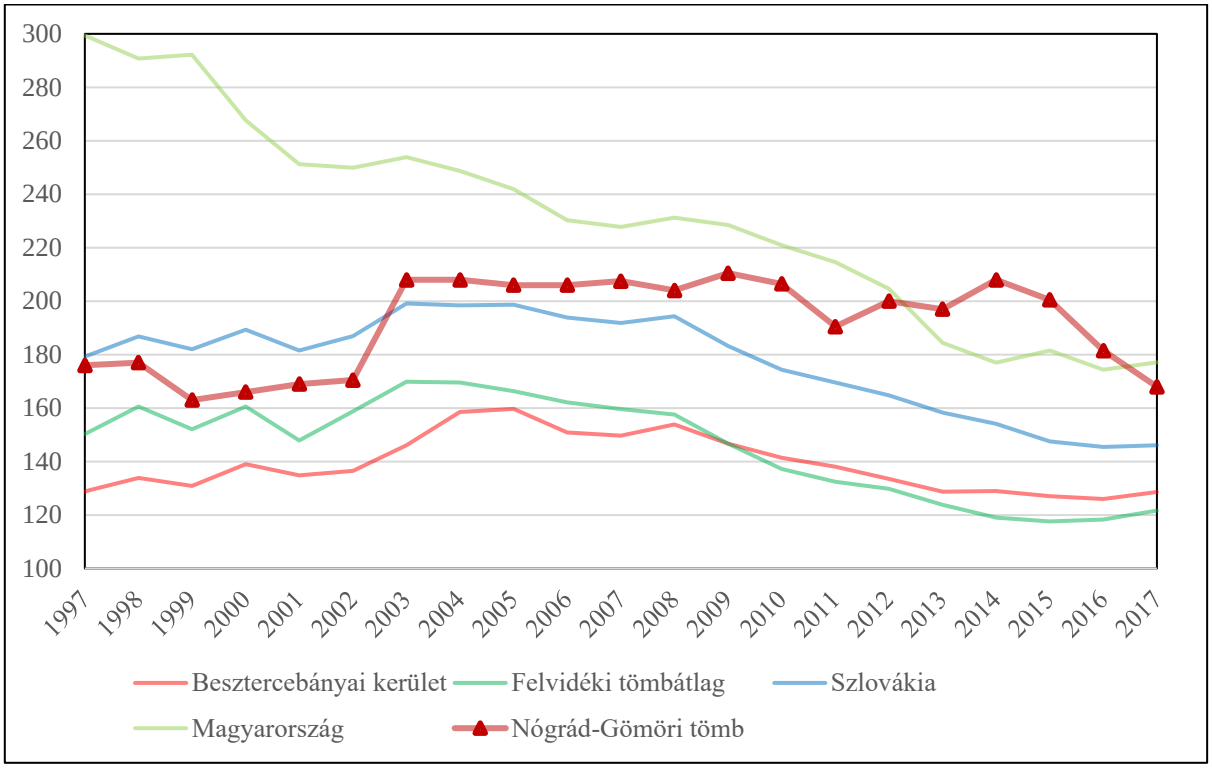

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

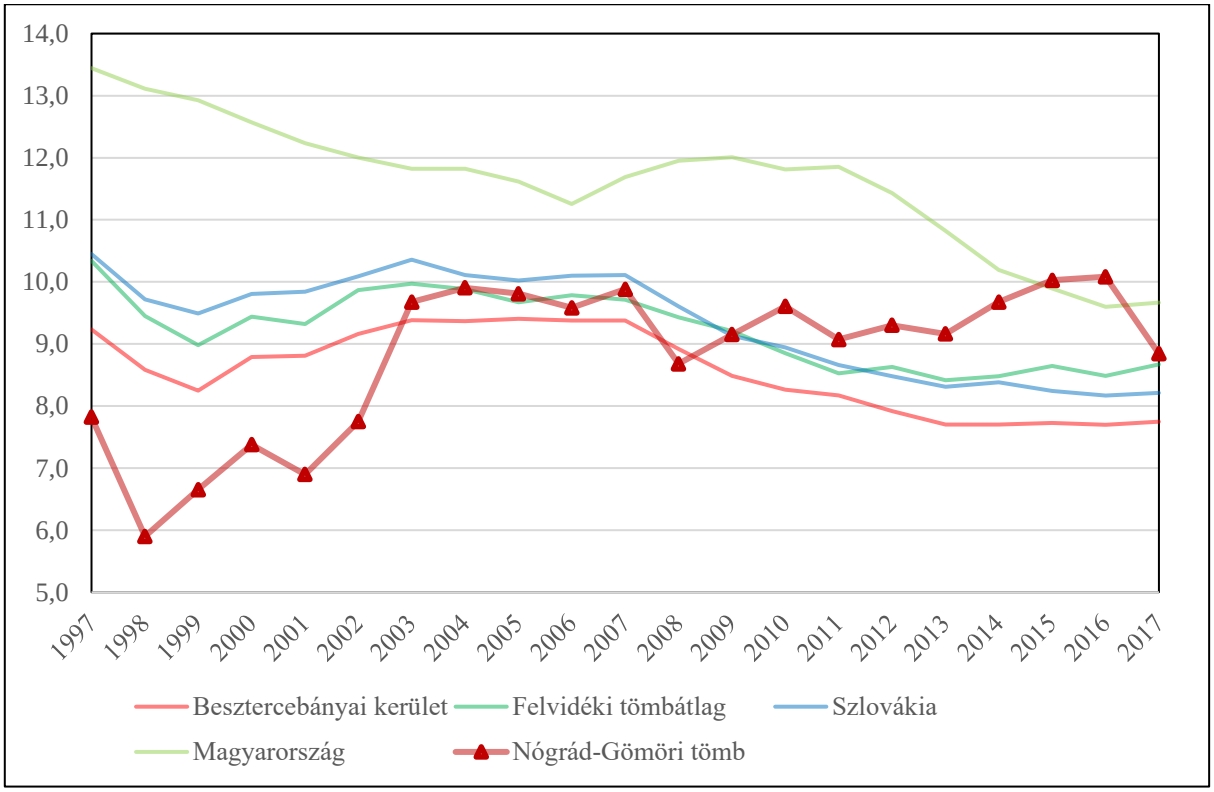

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.7.2.3 *Munkaerőpiac*

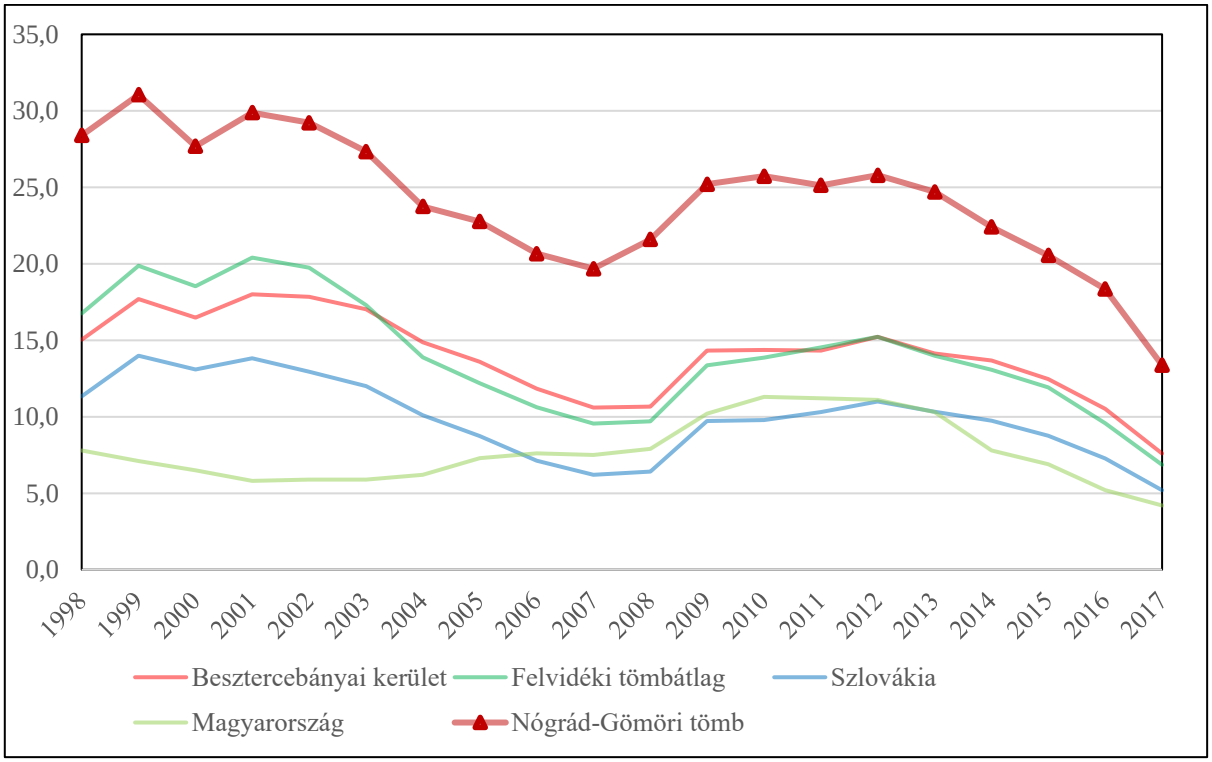

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

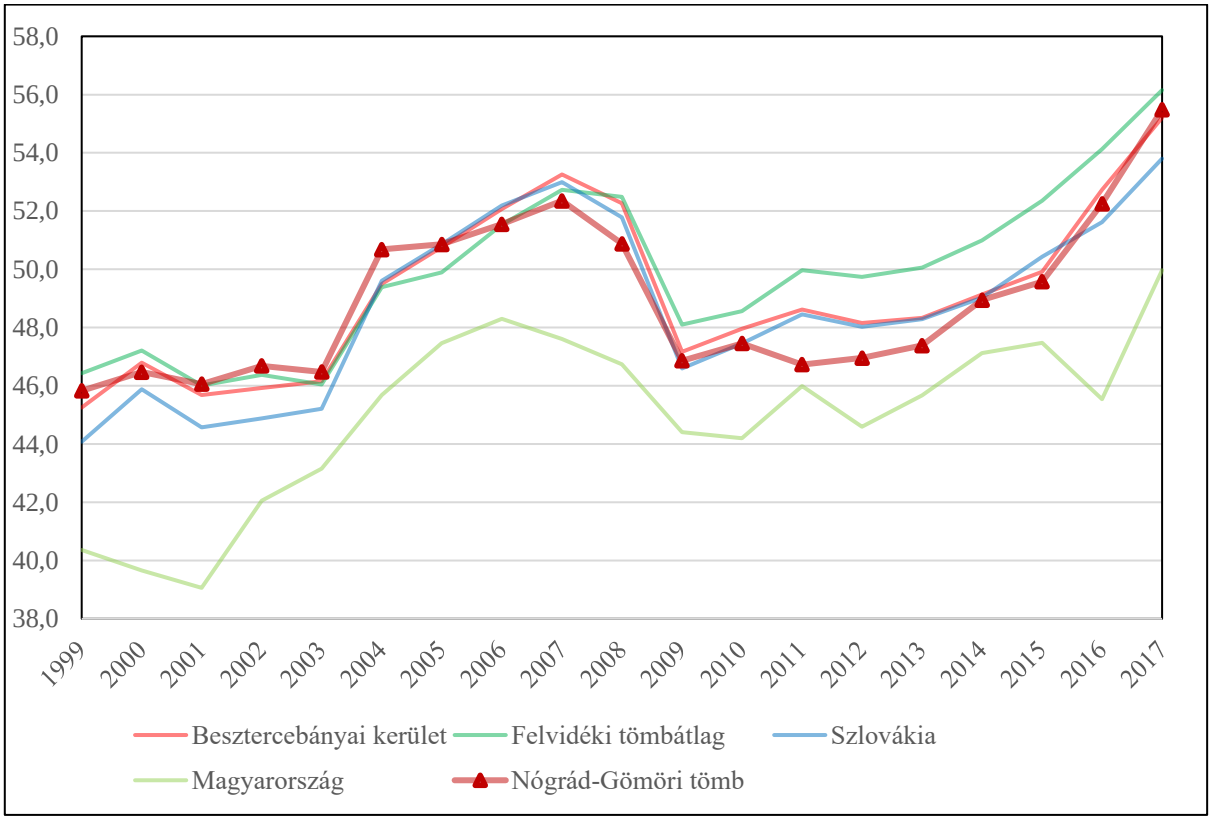

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.7.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.7.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

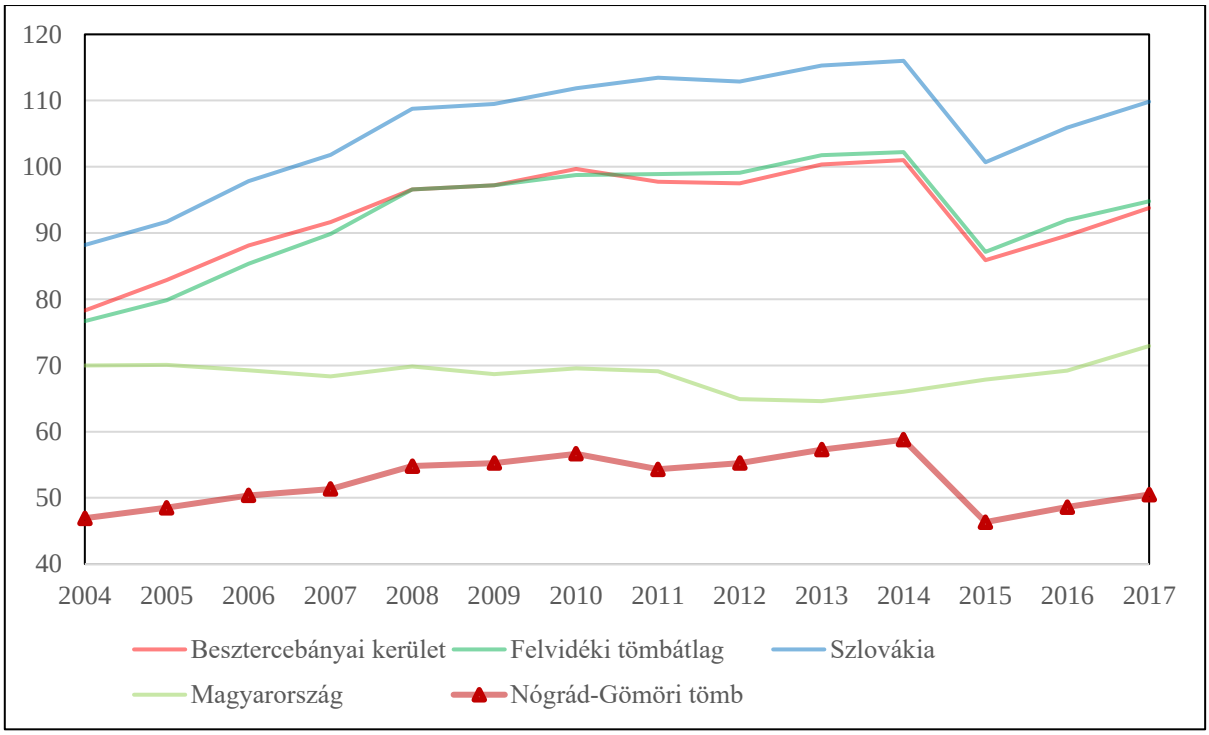

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

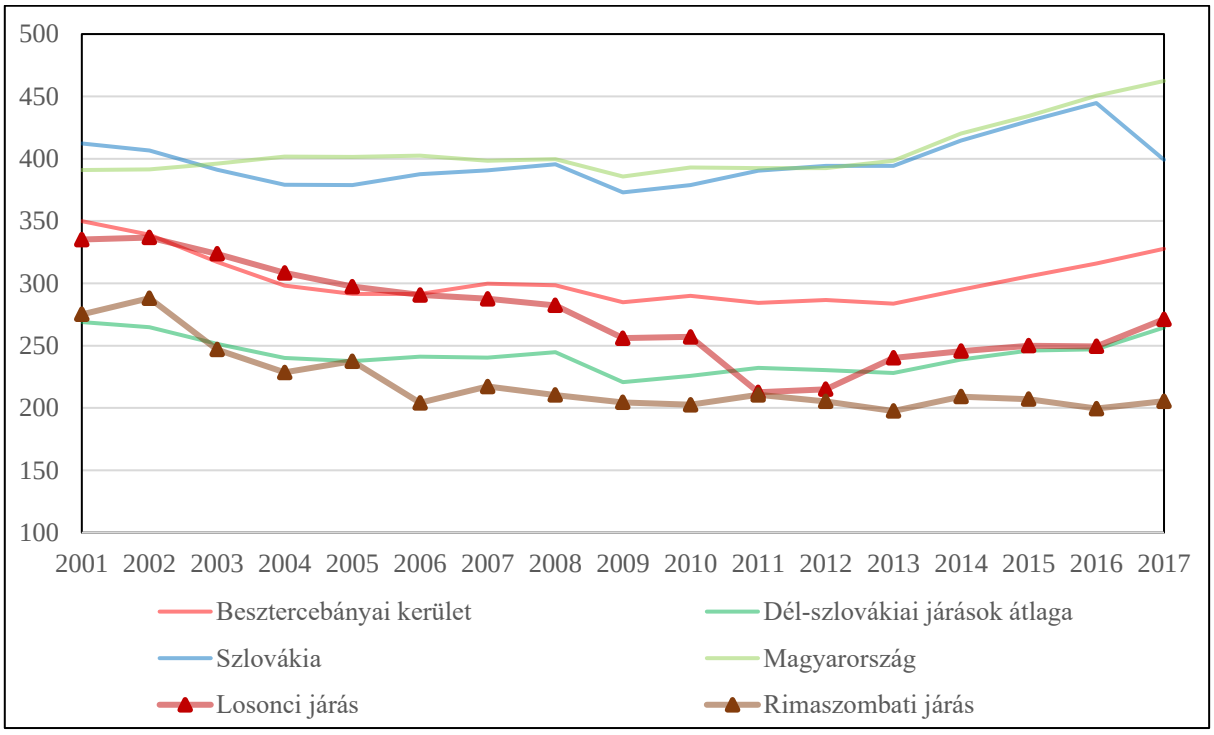

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

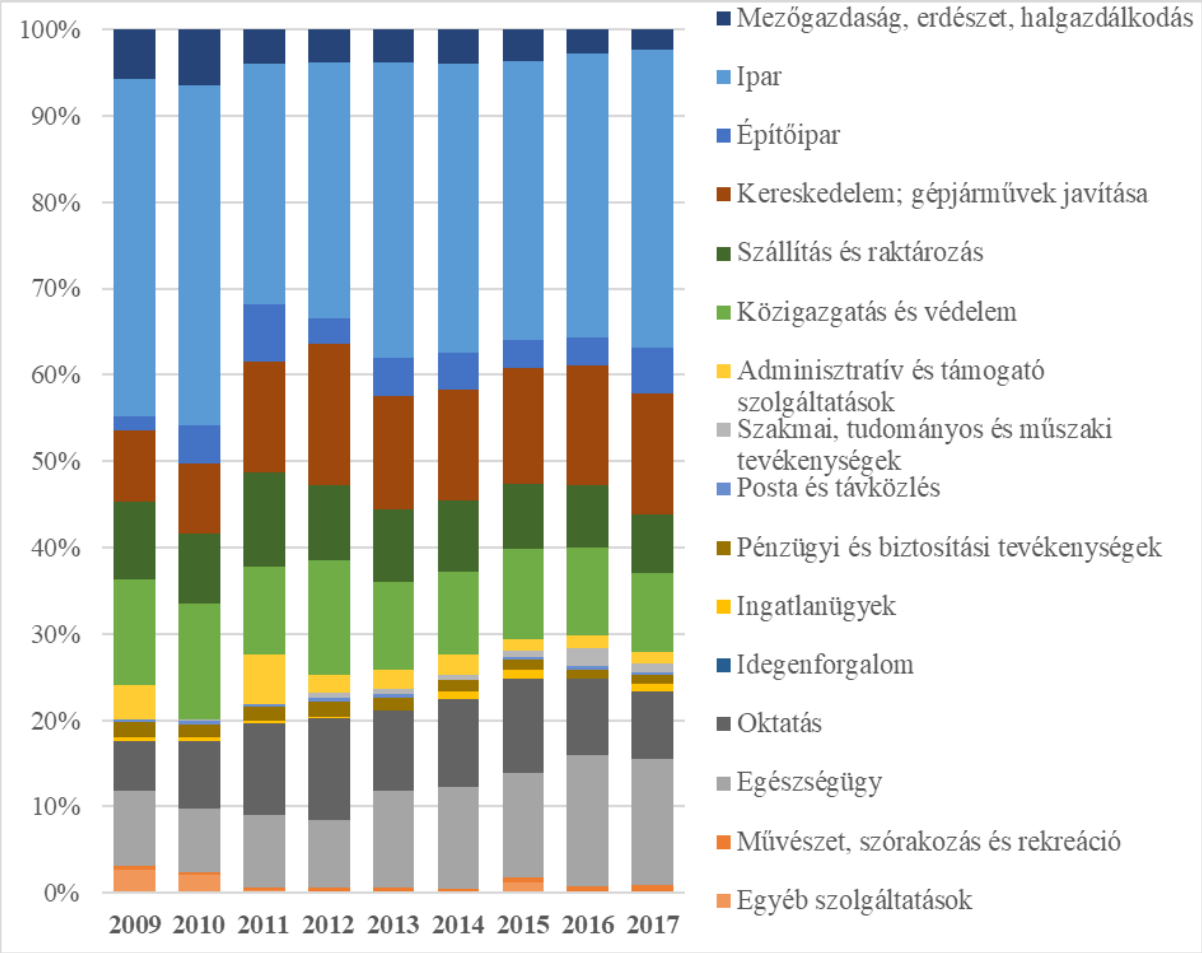

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Lasonci járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

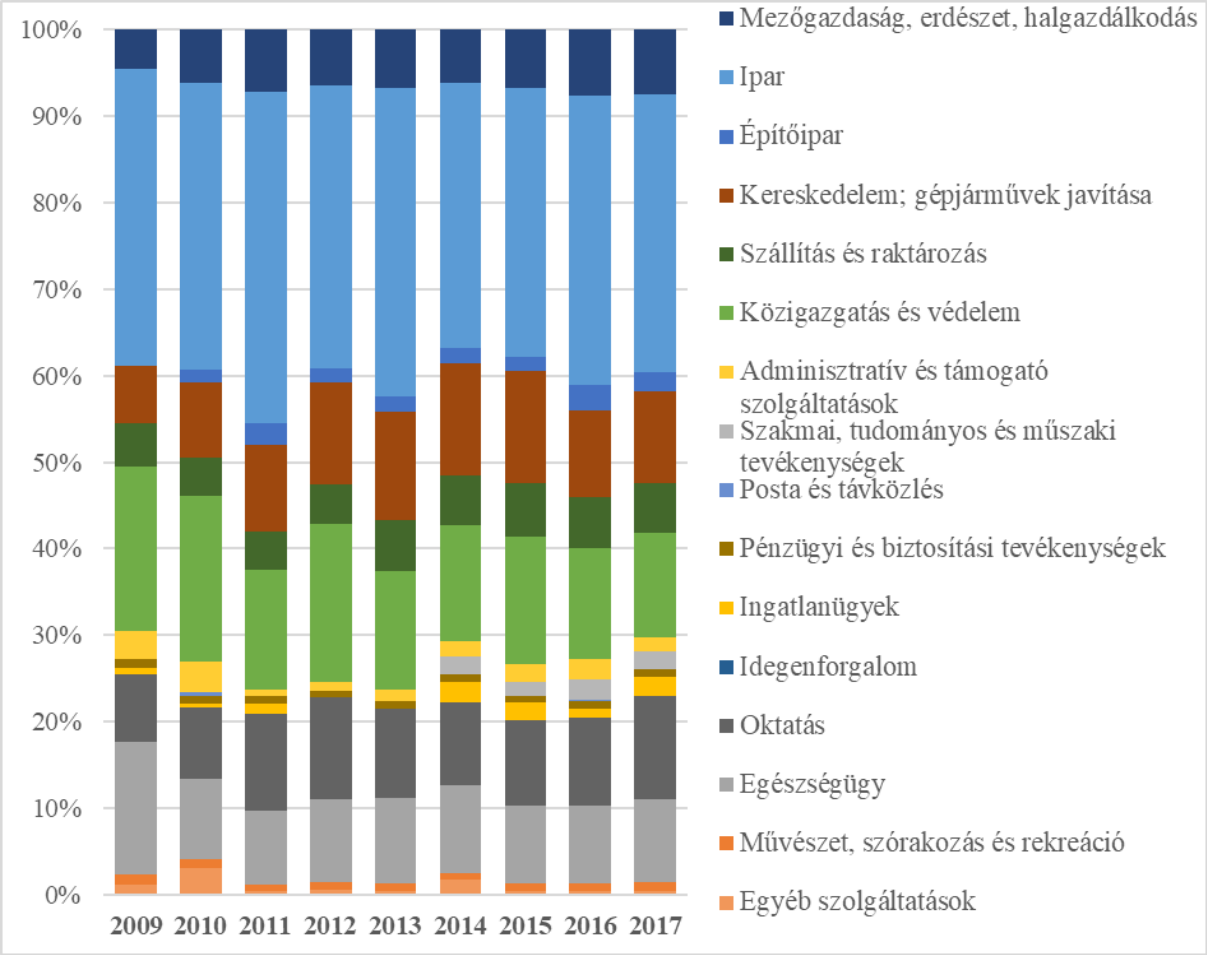

23. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Rimaszombati járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.7.3.2 Jövedelem

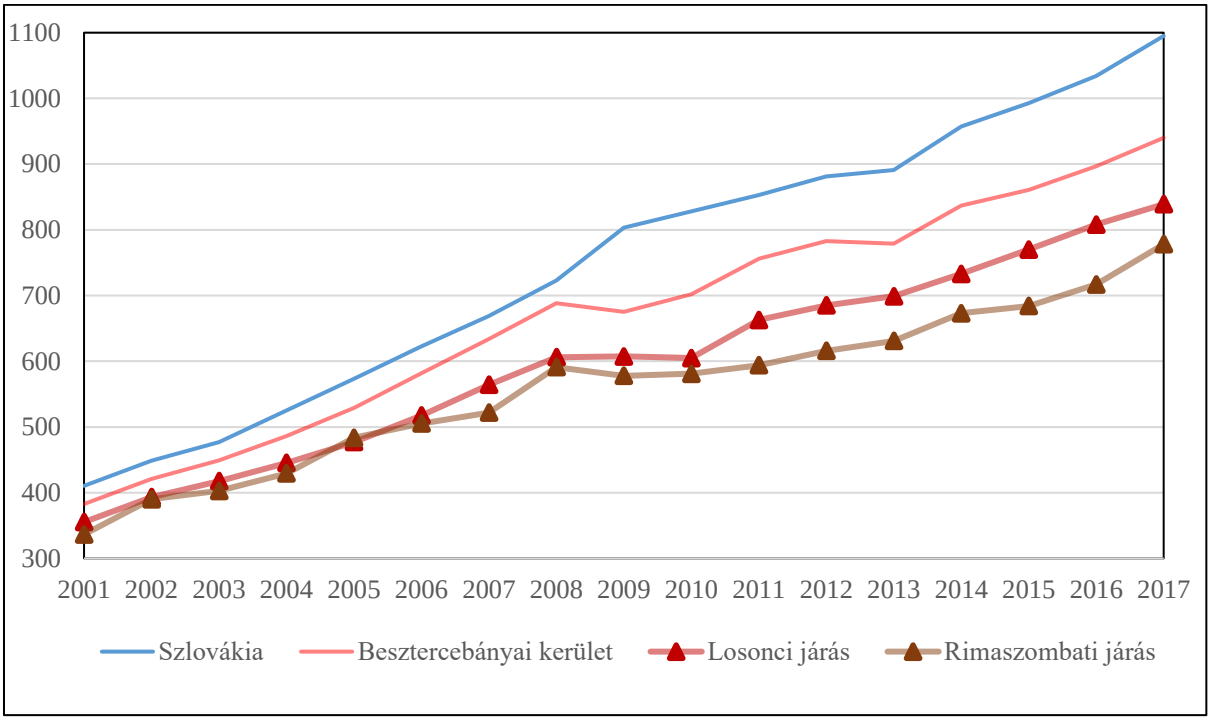

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

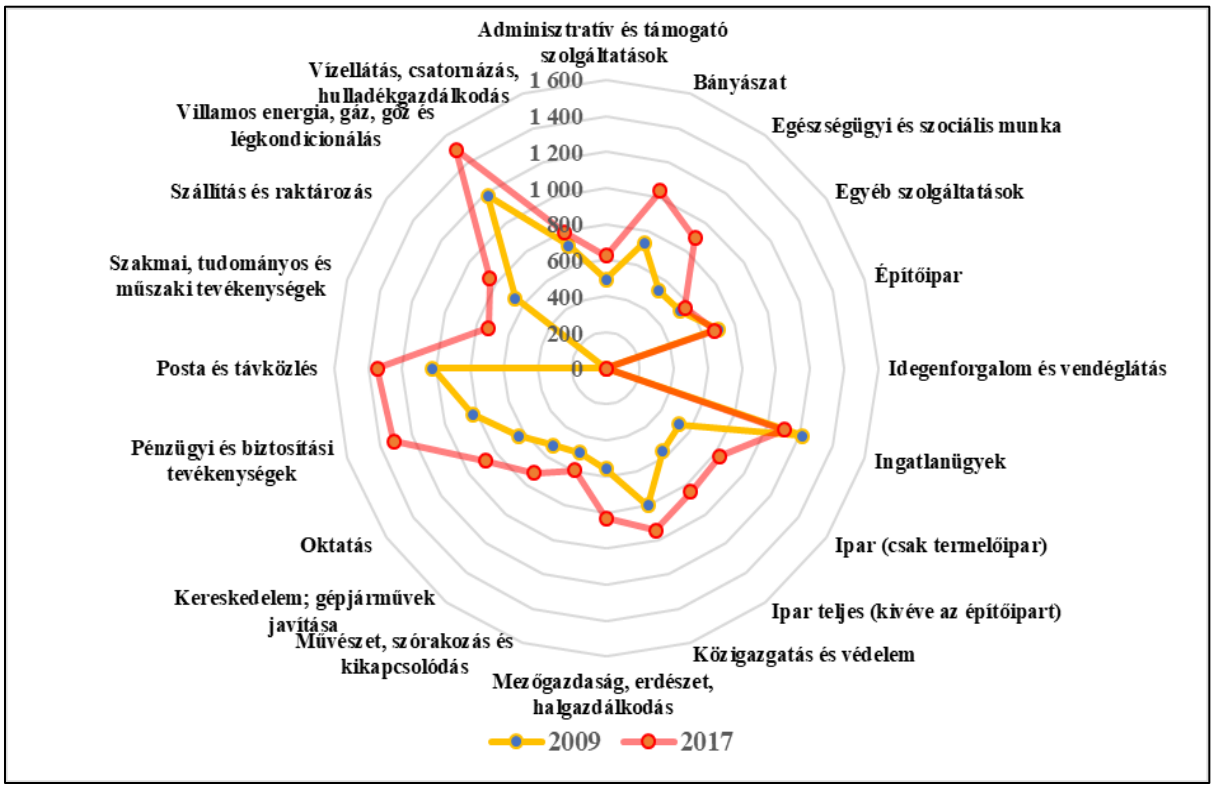

25. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Losonci járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

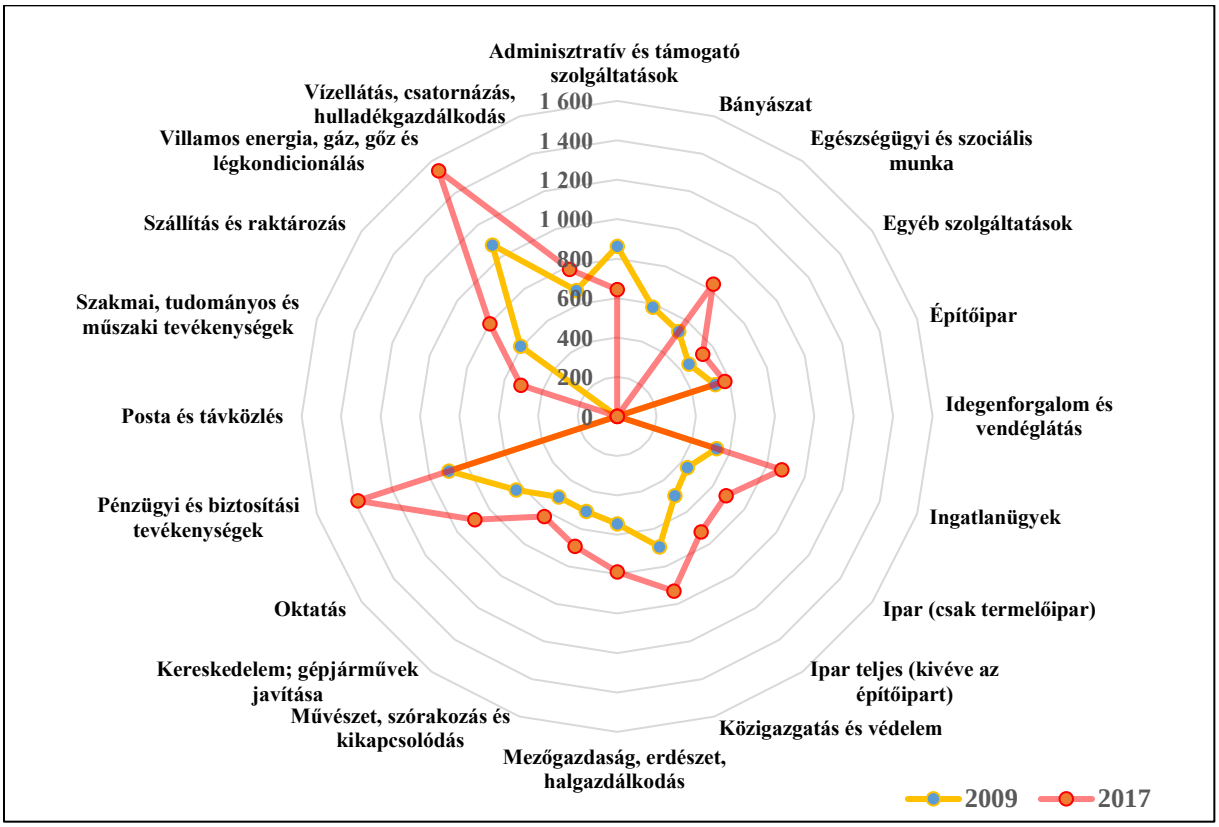

26. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Rimaszombati járásban (€) (2001–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.8 Felső-bodrogközi tömb

6.8.1 A térség főbb jellemzői

6.8.1.1 Elhelyezkedés

A Felső-bodrogközi tömb a Kelet-szlovákiai-alföld részét képző Bodrogköz kistáj északi részén helyezkedik el, melyet a Tisza, a Bodrog és a Latorca folyók határolnak. A régió legjelentősebb folyójának, a Bodrognak forrásságai és a Tisza holtágai által sűrűn szabdalt terület a honfoglalás óta magyar településterület, amelynek falvai a vizenyős térség ármentes területein sorakoznak. A folyók által határolt Bodrogköz természetes déli határa a Bodrog és a Tisza találkozása, azonban a magyar–szlovák államhatár kettévágja e területet, ezért a Szlovákiához tartozó részét Felső-Bodrogköznek nevezik. Ezen a területen található Szlovákia legmélyebb pontja a Bodrog mentén, a Bodrogszög térségében.

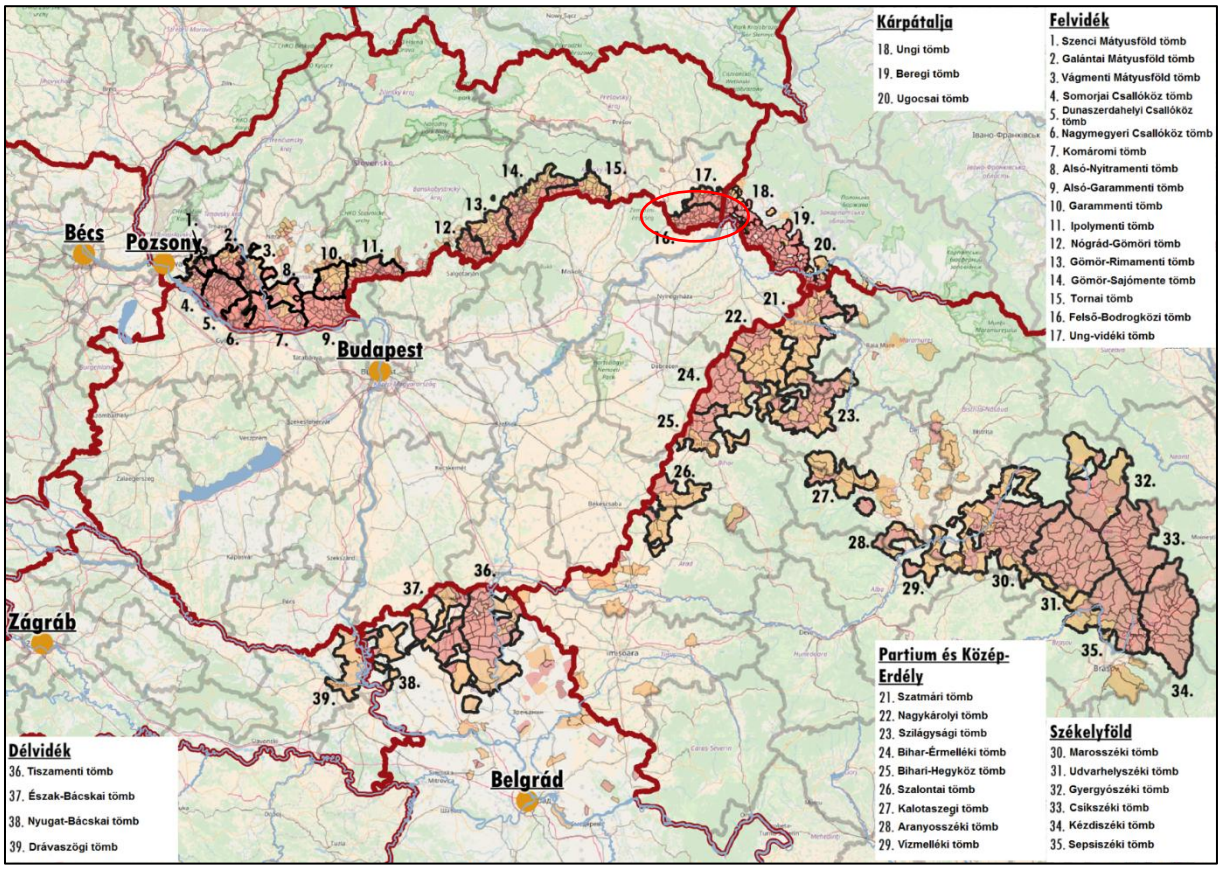

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: a szomszédos országok statisztikai hivatalai

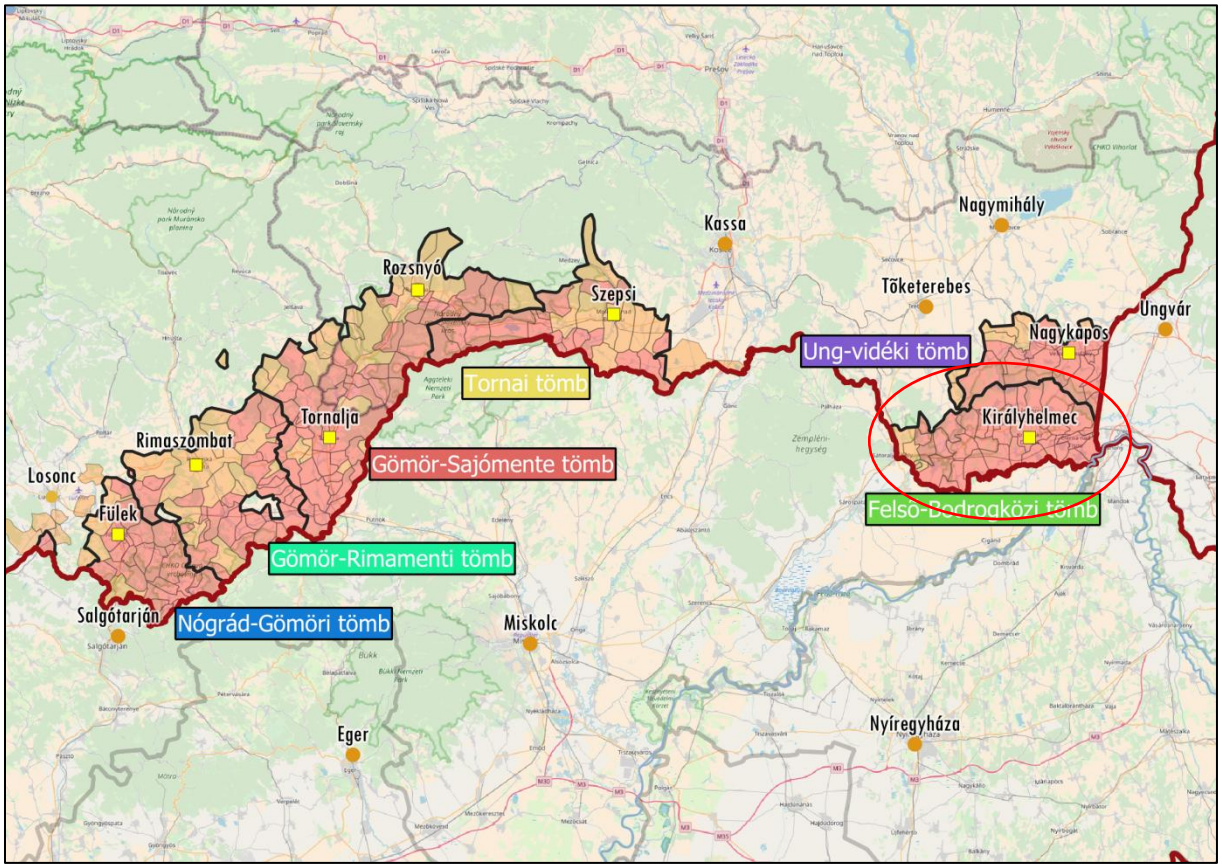

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kelet-Felvidéken
Adatok forrása: 2011-es szlovákiai népszámlálási adatok

6.8.1.2 A térség települései

A tömb minden települése a Kassai kerülethez tartozó Tőketerebesi járás déli területén fekszik. A Felső-bodrogközi tömb 32 települése magyar többségű, valamint további 5 településen jelentős a magyar lakosság száma. Az alacsonyan urbanizált terület központi települése Királyhelmec, amely egyben a tömb legnépesebb városa közel 7 700 fős lakosságszámával. A tömb 37 településének össznépessége közel 40 000 fő, amely népesség 69,5 százaléka magyar. A tömb lakosságának etnikai összetételében a magyarok után legnagyobb arányban a szlovákok vannak jelen. Az előbbi két etnikumon felül, bár jóval kisebb arányban, de ukrán, cseh és ruszin kisebbség is él a tömb területén.

A terület adottságaiból fakadóan nagy múltú az ártéri gazdálkodás, valamint a magasabb, áradásoktól jobban védett területeken szántóföldi gazdálkodás jellemző. A tömb területén ezen felül nagy hagyománnyal bíró szőlő- és gyümölcstermesztés folyik. A tömb térségében az agrártermelés és a kapcsolódó élelmiszeripar a meghatározó a természeti adottságoknak megfelelőn. Komolyabb gazdasági súlyú ipari vagy szolgáltató tevékenység a tömb térségében nincs.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A tömb központja Királyhelmec, amely város hagyományosan kiterjedt vonzáskörzettel rendelkezett, de a többi délkelet-szlovákiai, jelentős magyar lakossággal bíró településhez hasonlóan mára sokat veszített súlyából, mivel a fejlesztések az utóbbi évtizedekben elkerülték ezeket a területeket. Járásszékhely rangját 1960-ban veszítette el. Királyhelmec a tömbközponti szerepe mellett a Felső-Bodrogköz középfokú oktatási központja is. Királyhelmec után a második legnépesebb település a szintén magyar többségű Tiszacsernyő. Ez utóbbi mesterségesen kialakított város a huszadik század második felétől indult fejlődésnek a vasúti átrakodó szerepének következtében, ez a funkciója jelenleg is meghatározó. A tömb legnagyobb magyar lakossági aránnyal bíró települése Kisgéres. A faluban, amelyről már az 1214-es évből maradtak fenn írásos emlékek, nagy hagyománya van a környéken meghonosodott szőlőtermesztésnek, erre épült borászata és pincesorai ma is meghatározóak.

Felső-bodrogközi tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Királyhelmec	Kralovsky Chlmec	7 698	5 670	73,66
Magyar többségű települések				
Kisgéres	Maly Hores	1 112	1 039	93,44
Bodrogszentes	Svatuse	842	780	92,64
Kiskövesd	Maly Kamenec	460	421	91,52
Őrös	Strazne	653	596	91,27
Ágcsernyő	Cierna	486	443	91,15
Szinyér	Svinice	234	208	88,89
Ladamóc	Ladmovce	337	297	88,13
Kistárkány	Male Trakany	1 156	998	86,33
Bodrogszentmária	Svata Maria	575	495	86,09
Nagykövesd	Velky Kamenec	806	692	85,86
Boly	Bol	725	607	83,72
Bacska	Backa	653	546	83,61
Szolnocska	Solnicka	225	188	83,56
Zétény	Zatin	823	670	81,41
Nagytárkány	Velke Trakany	1 425	1 115	78,25
Kisdobra	Dobra	432	336	77,78
Perbenyik	Pribenik	1 033	795	76,96
Bodrogmező	Polany	535	403	75,33
Nagygéres	Velky Hores	1 048	789	75,29
Lelesz	Leles	1 782	1 340	75,20
Bély	Biel	1 474	1 036	70,28
Véke	Vojka	514	346	67,32
Bári	Bara	322	216	67,08
Zemplén	Zemplin	387	259	66,93
Rad	Rad	556	366	65,83
Battyán	Botany	1 256	824	65,61
Csarnahó	Cernochov	208	135	64,90
Szomotor	Somotor	1 571	1 004	63,91
Tiszacsernyő	Cierna nad Tisou	3 885	2 419	62,27
Bodrogszerdahely	Streda nad Bodrogom	2 239	1 216	54,31
Szőlőske	Vinicky	516	277	53,68
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Bodrogszög	Klin nad Bodrogom	213	102	47,89
Borsi	Borsa	1 214	545	44,89
Imreg	Brehov	623	210	33,71
Szürnyeg	Sirnik	631	145	22,98
Újhely	Slovenske Nove Mesto	1 086	98	9,02
Összesen		**39 735**	**27 626**	**69,53**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.8.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.8.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

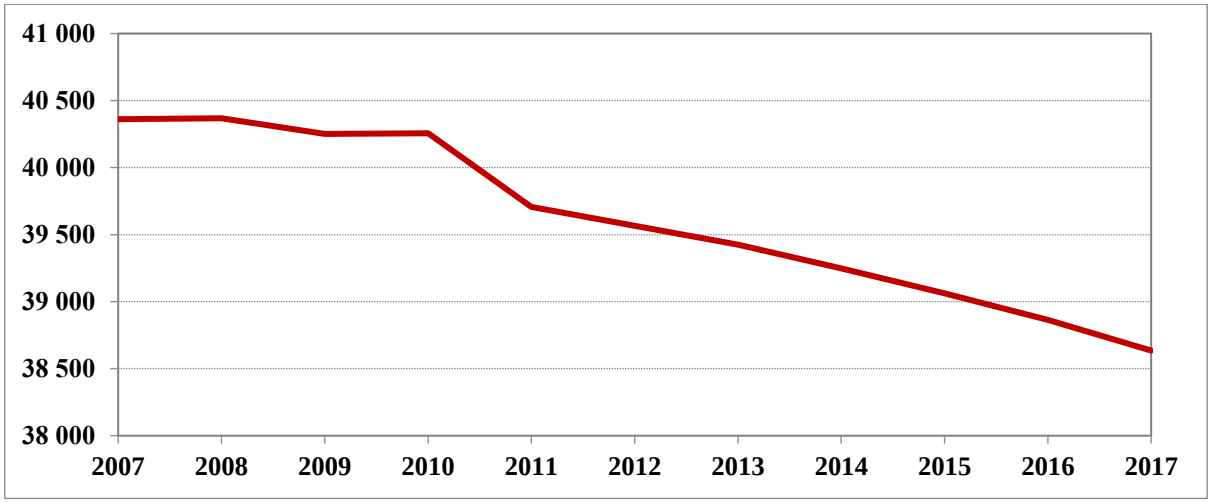

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Felső-Bodrogközi tömb	*Kassai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-4,28	*3,21*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

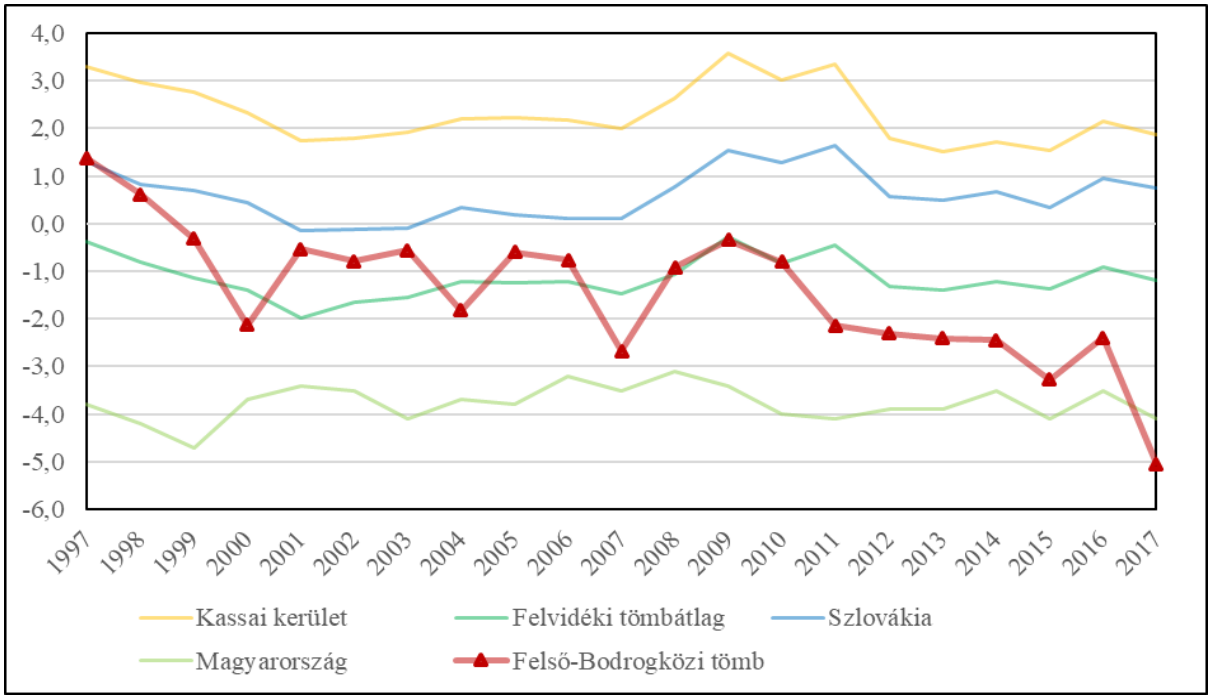

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

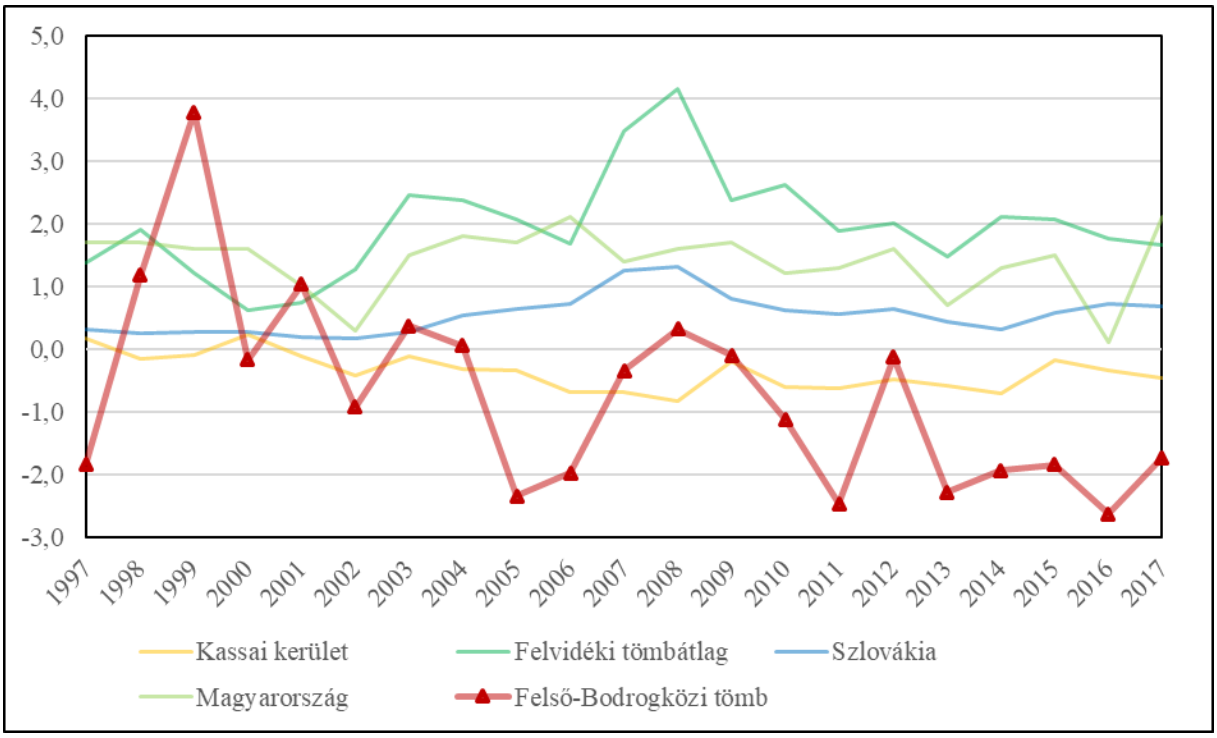

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[17]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

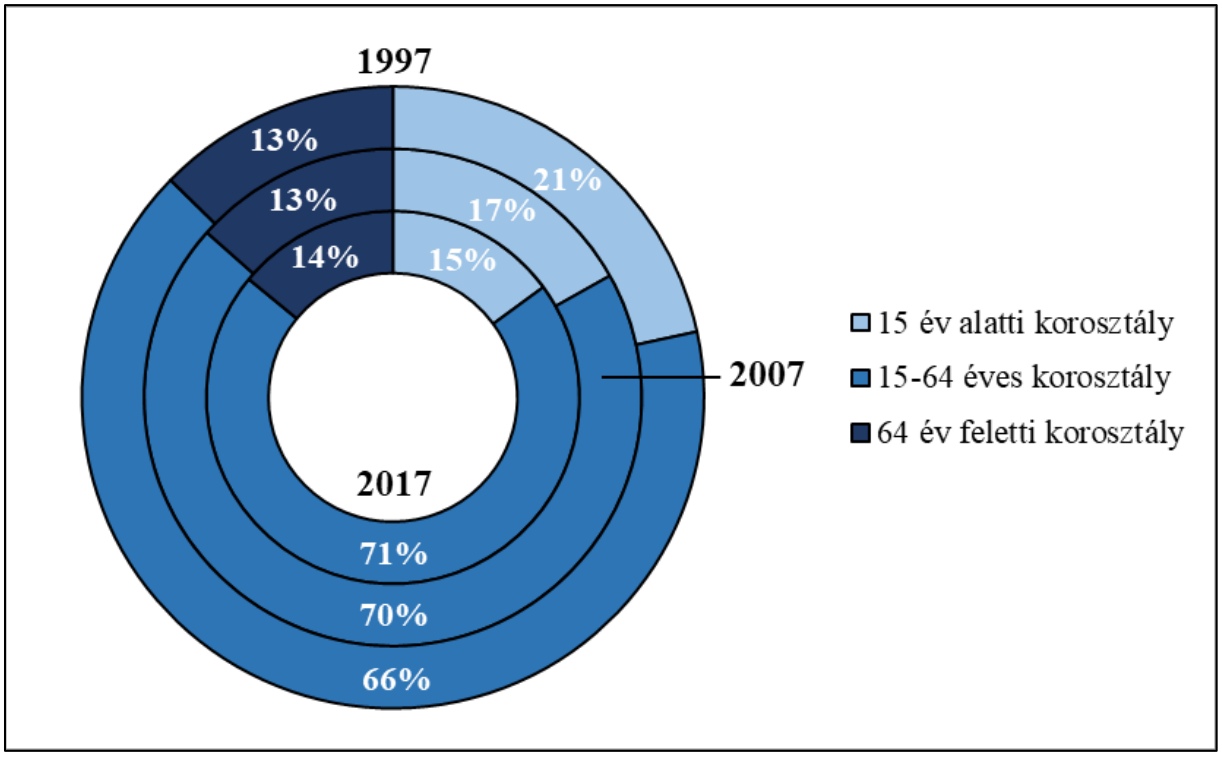

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[17] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

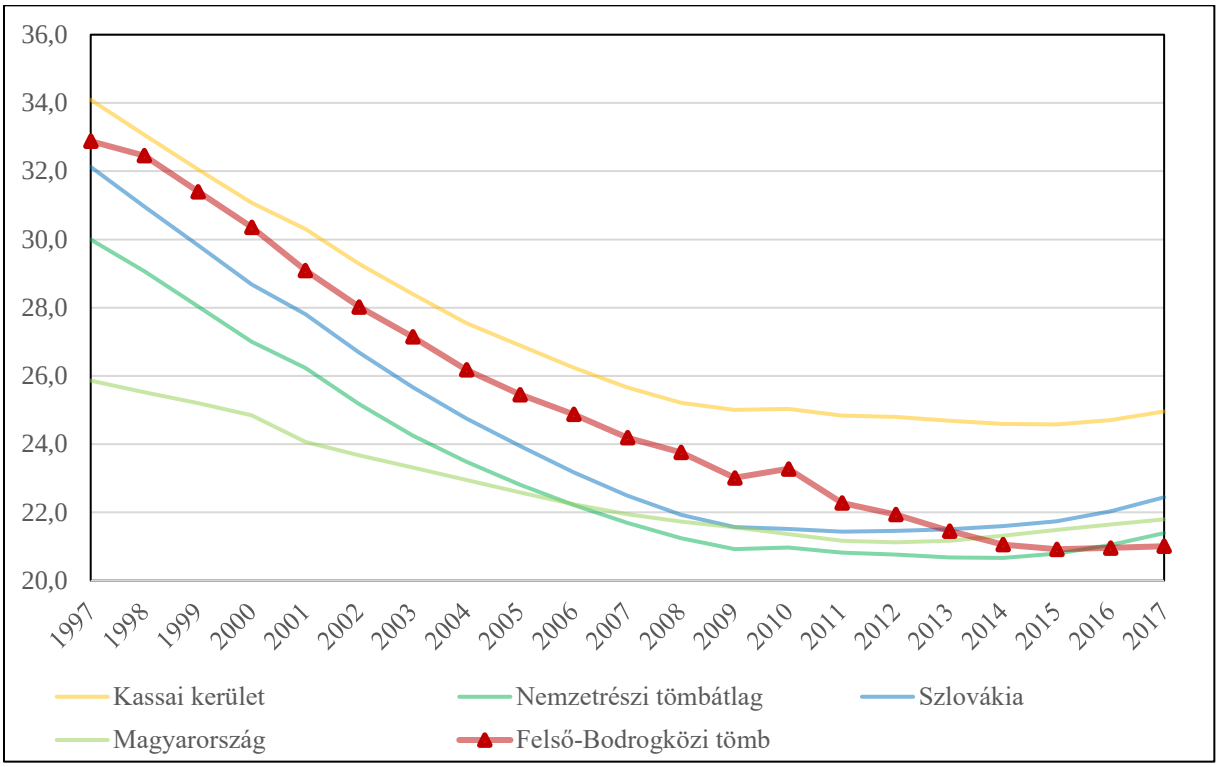

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

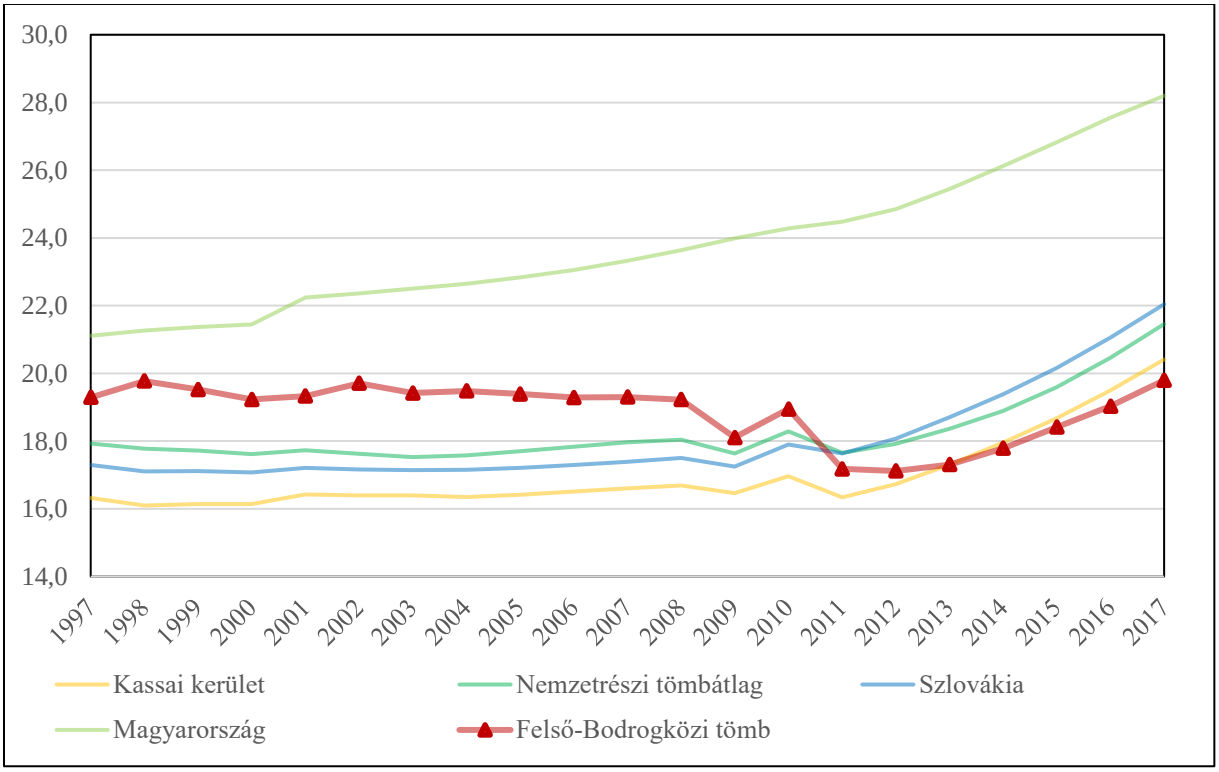

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

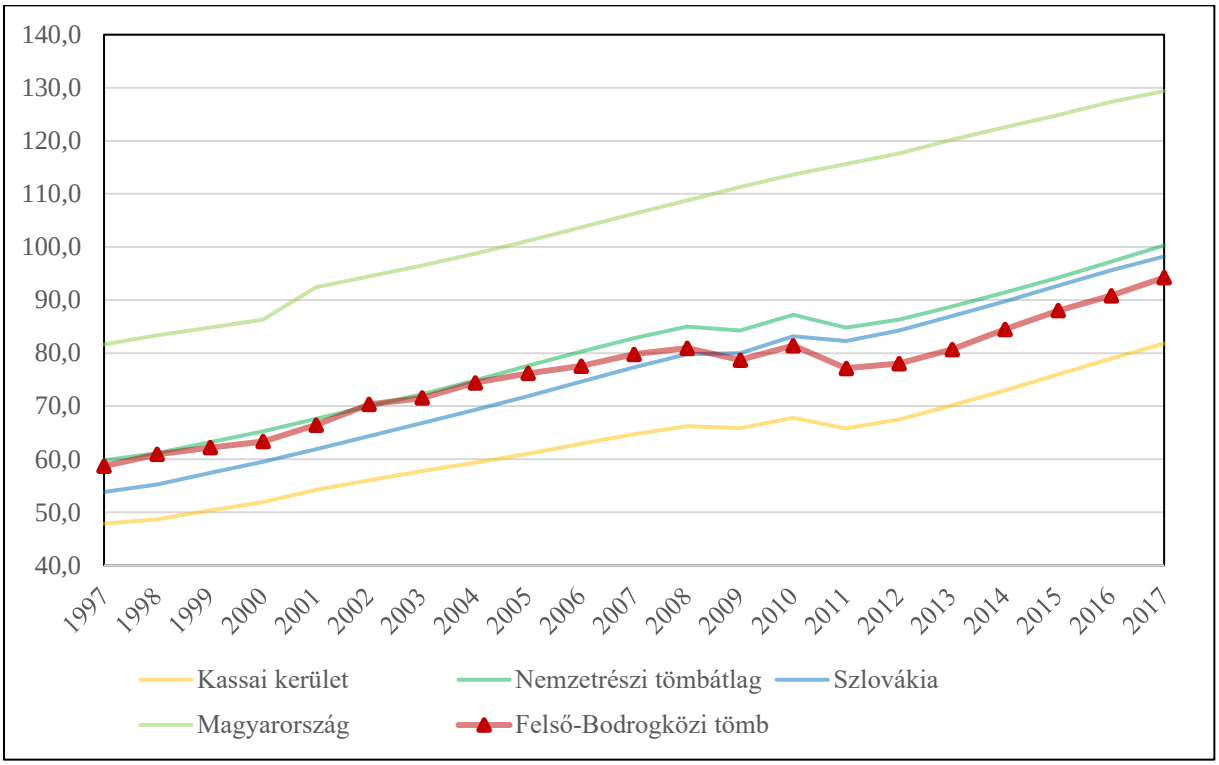

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

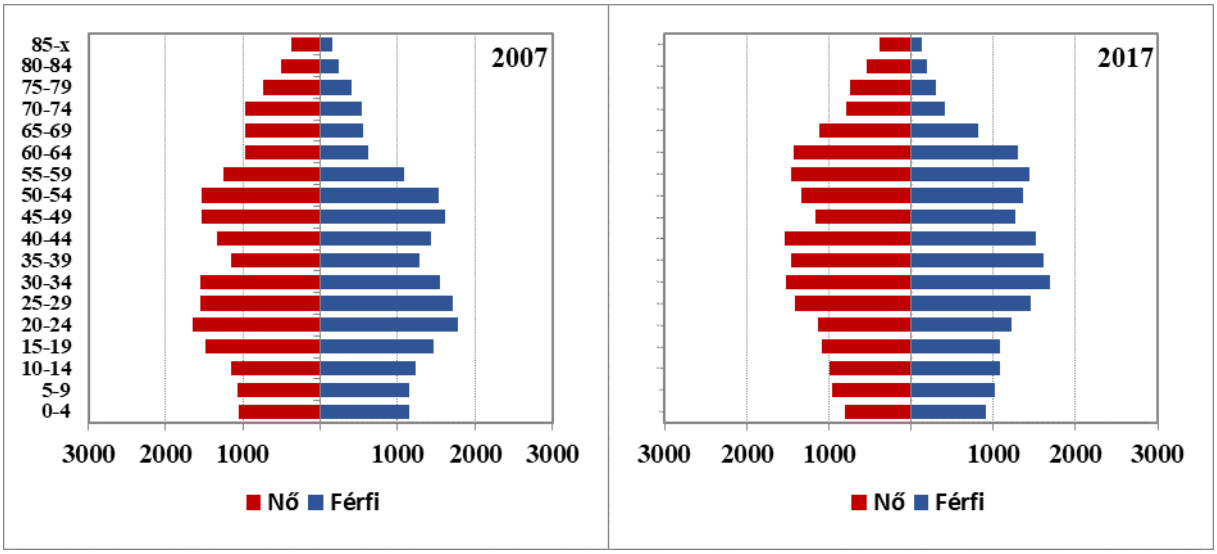

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.8.2.2 Oktatás

Óvodák

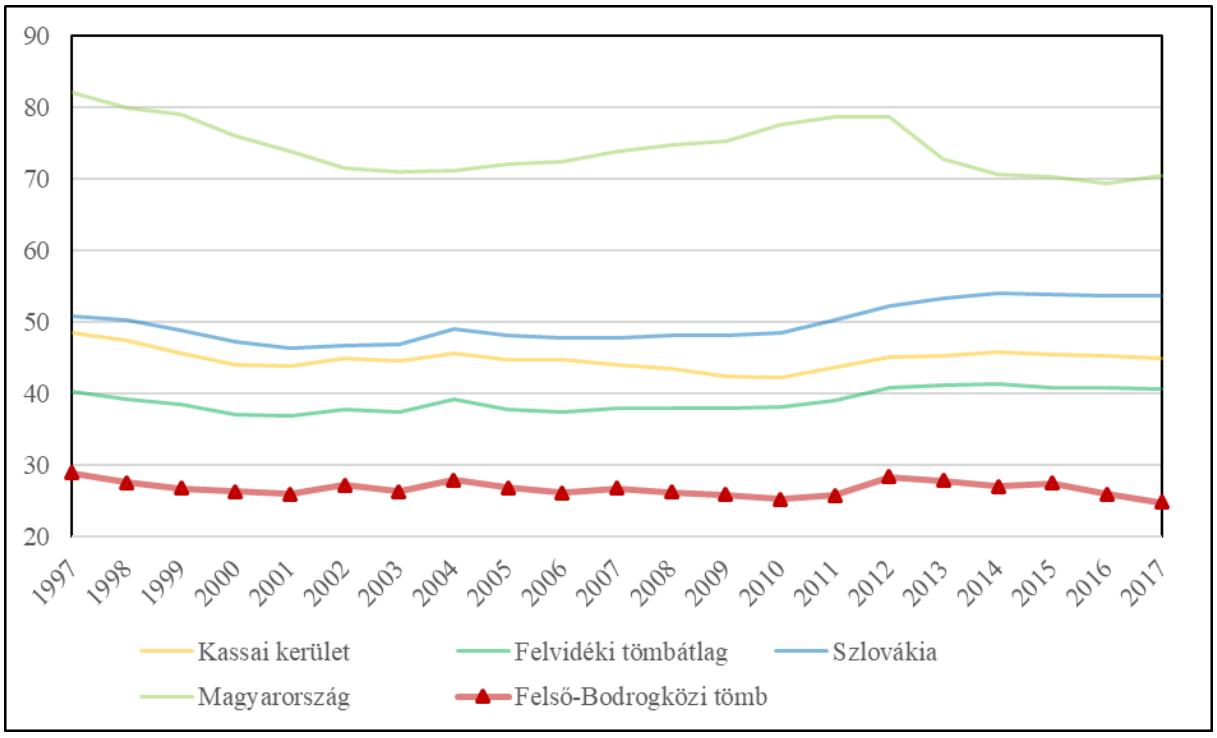

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

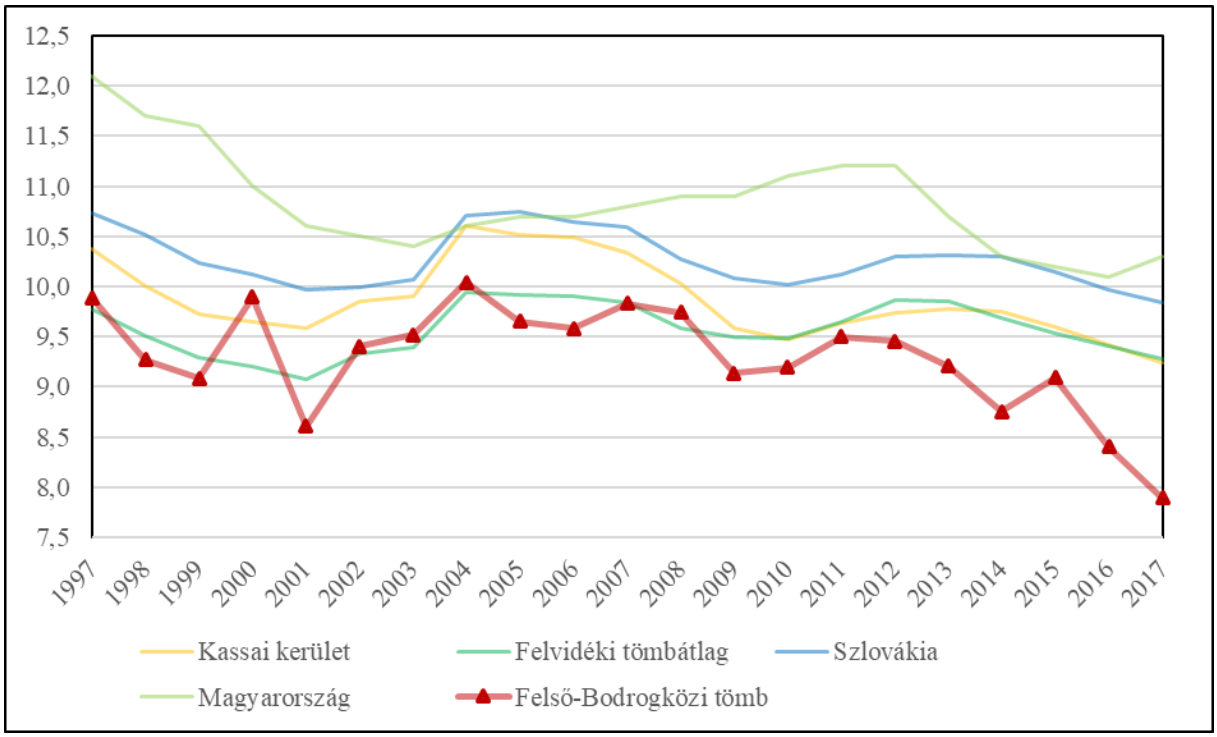

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

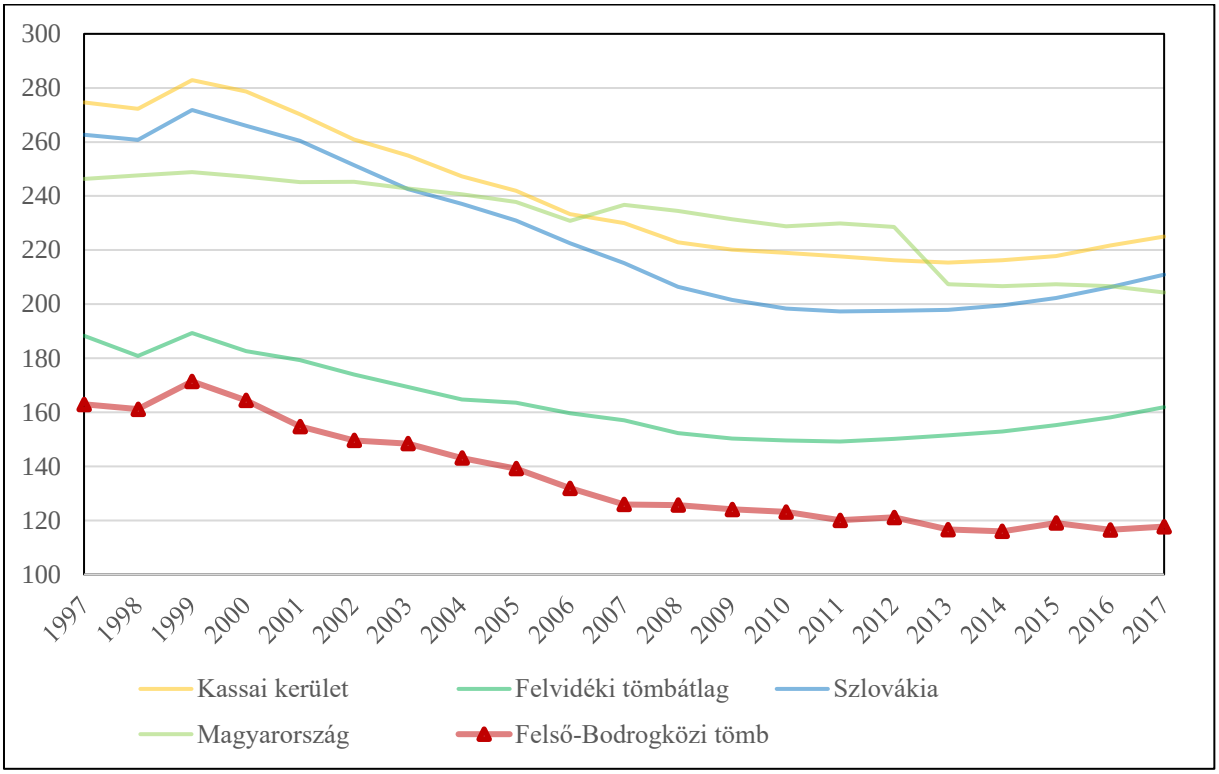

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatala

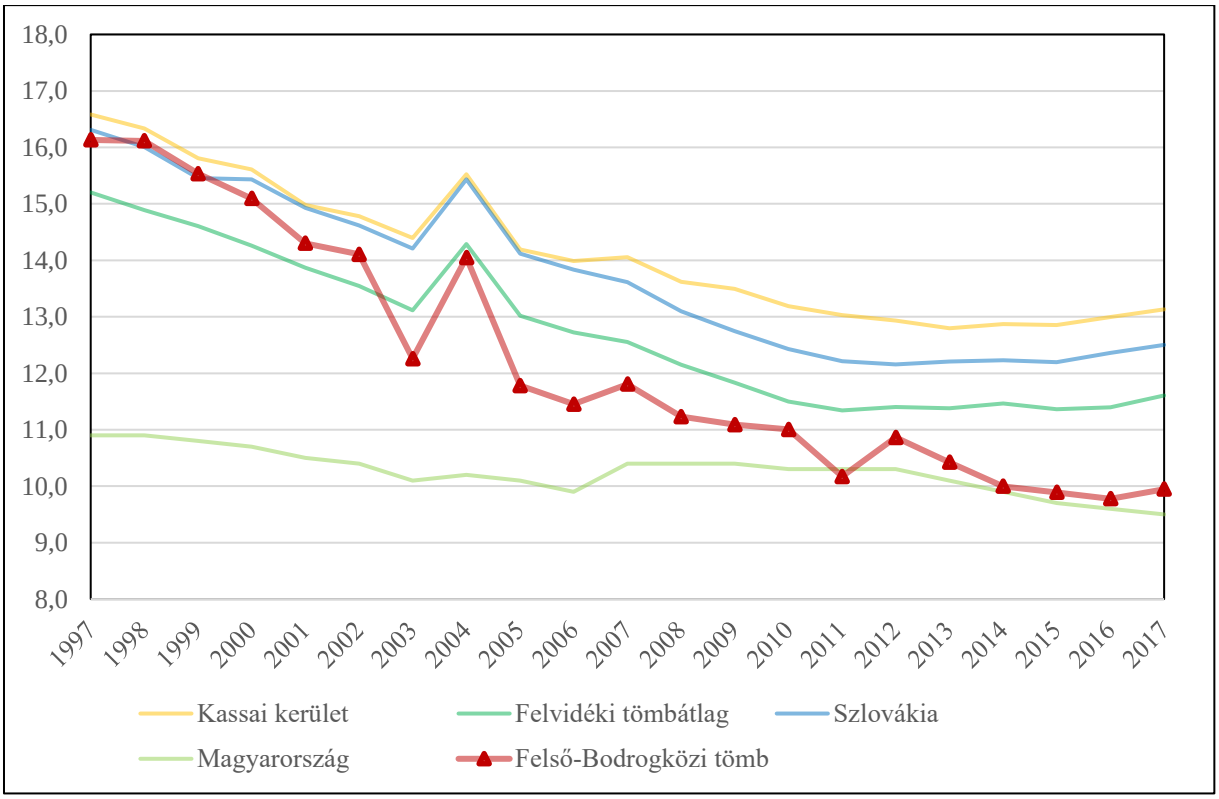

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

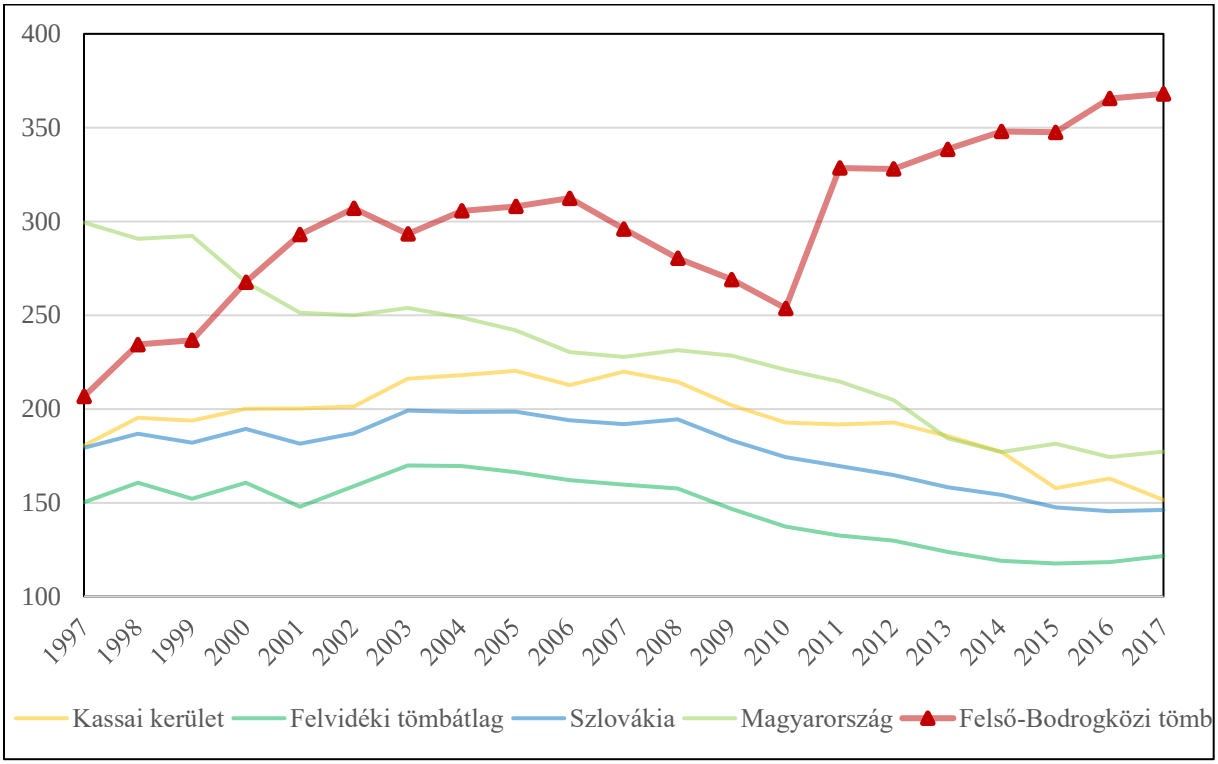

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

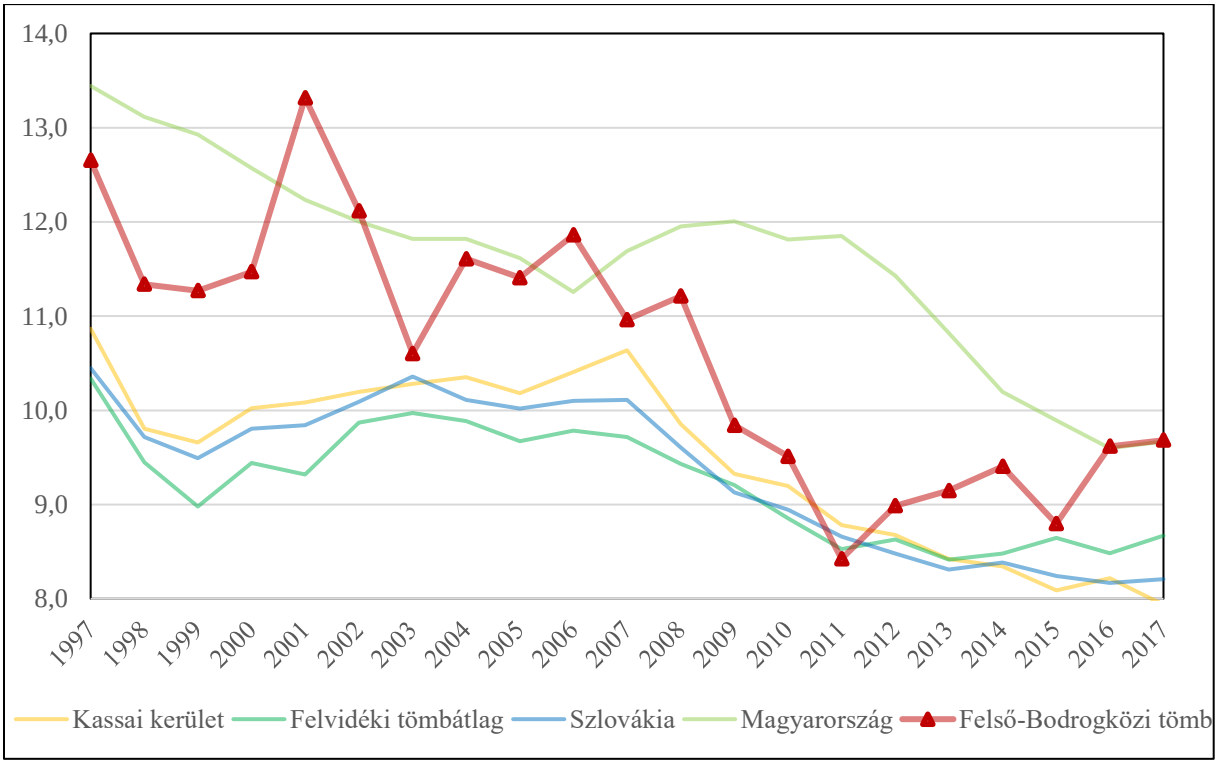

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.8.2.3 *Munkaerőpiac*

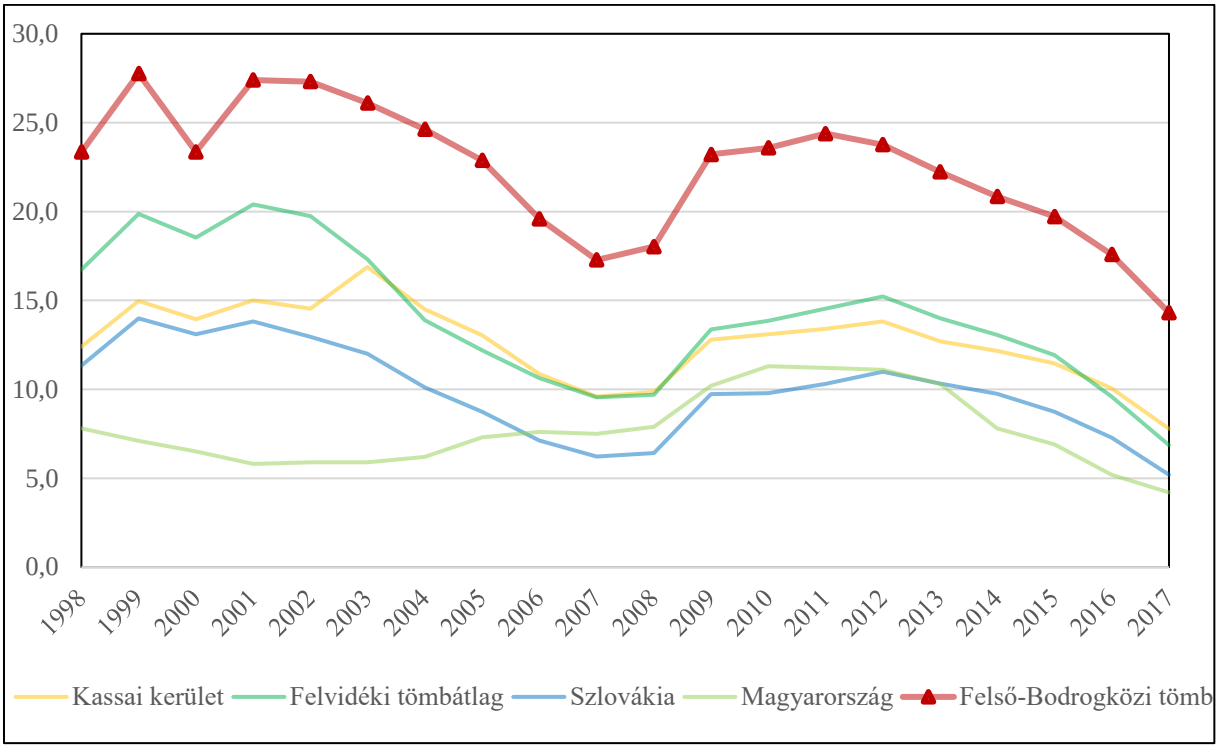

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

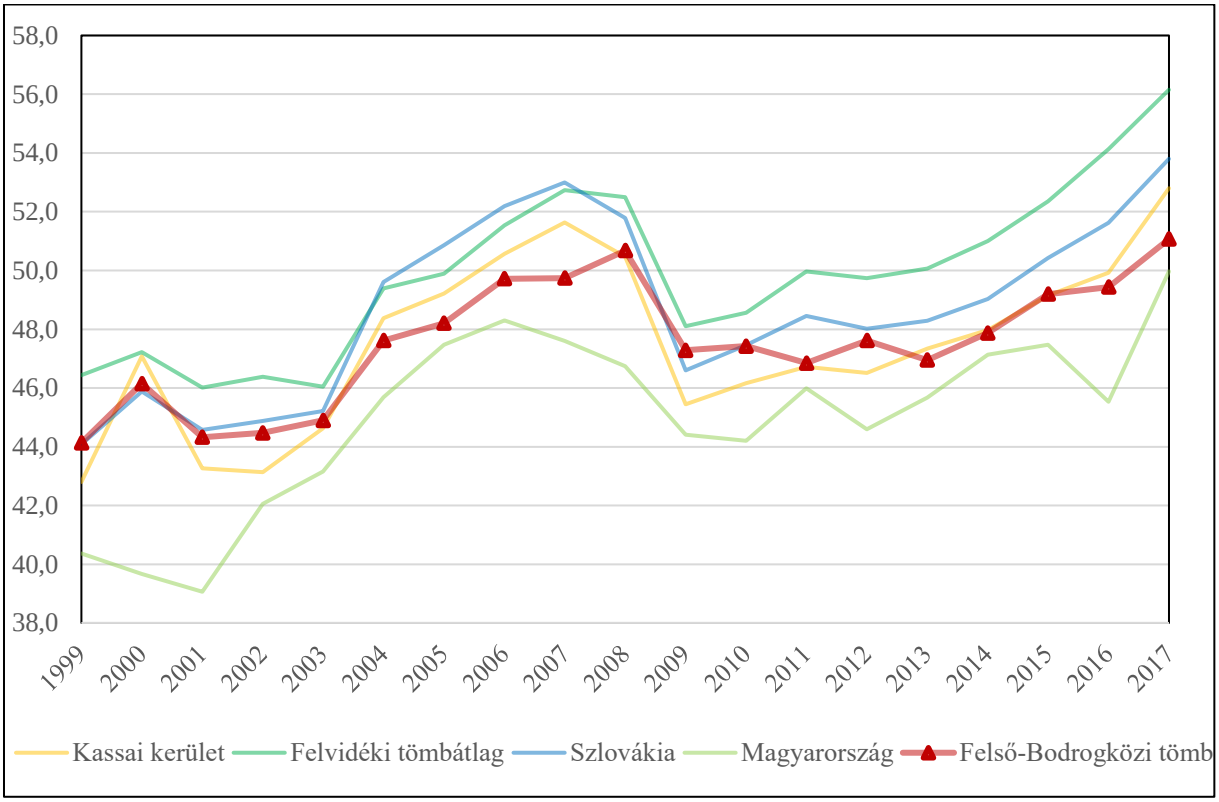

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.8.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.8.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

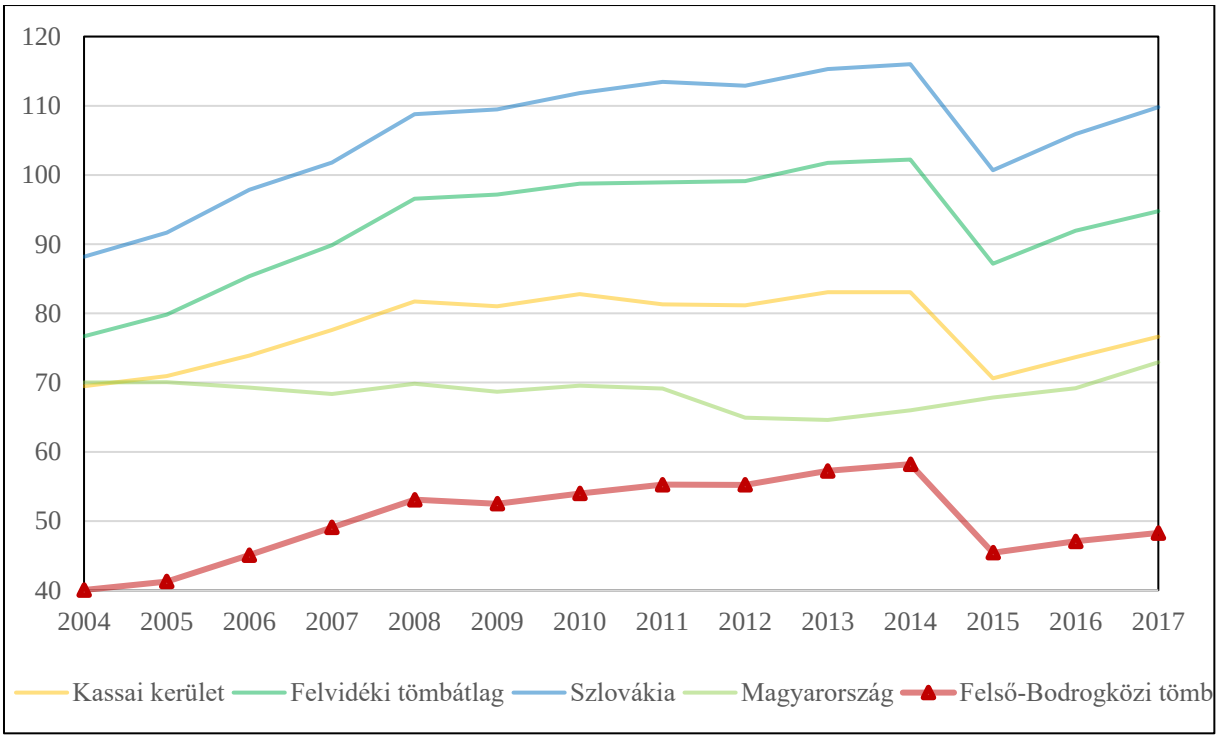

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

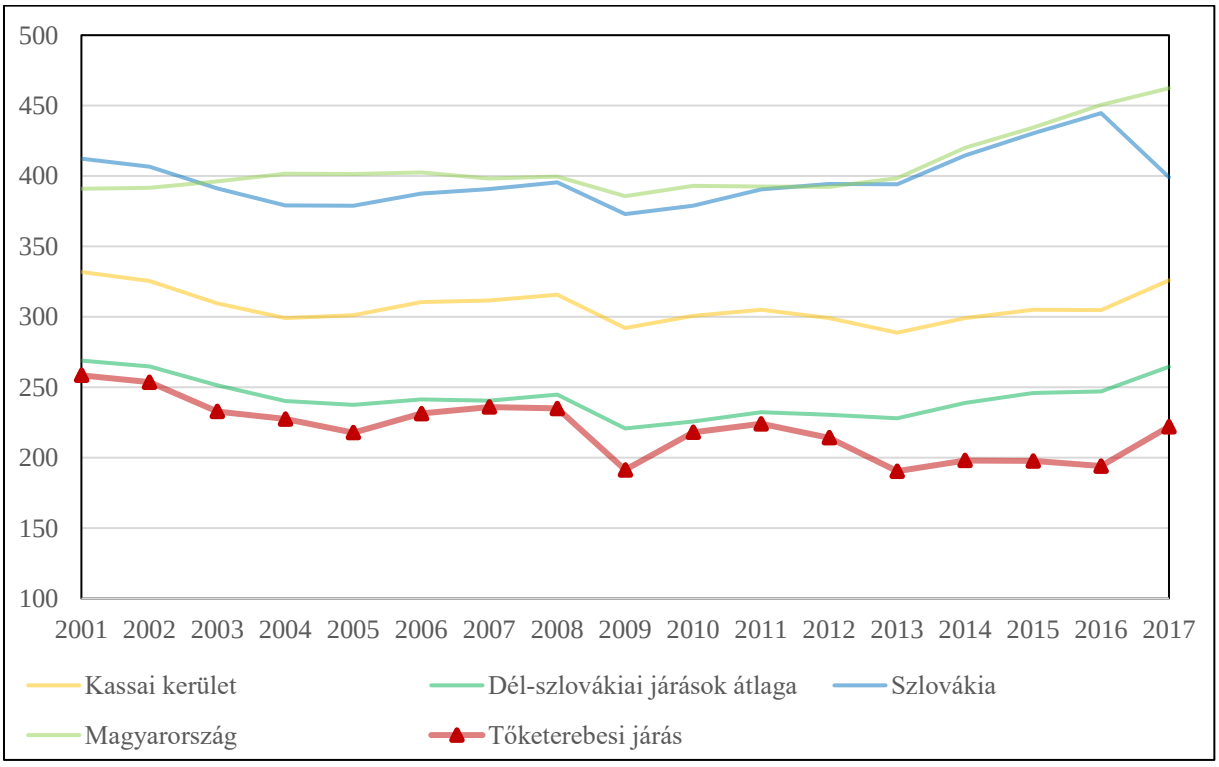

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

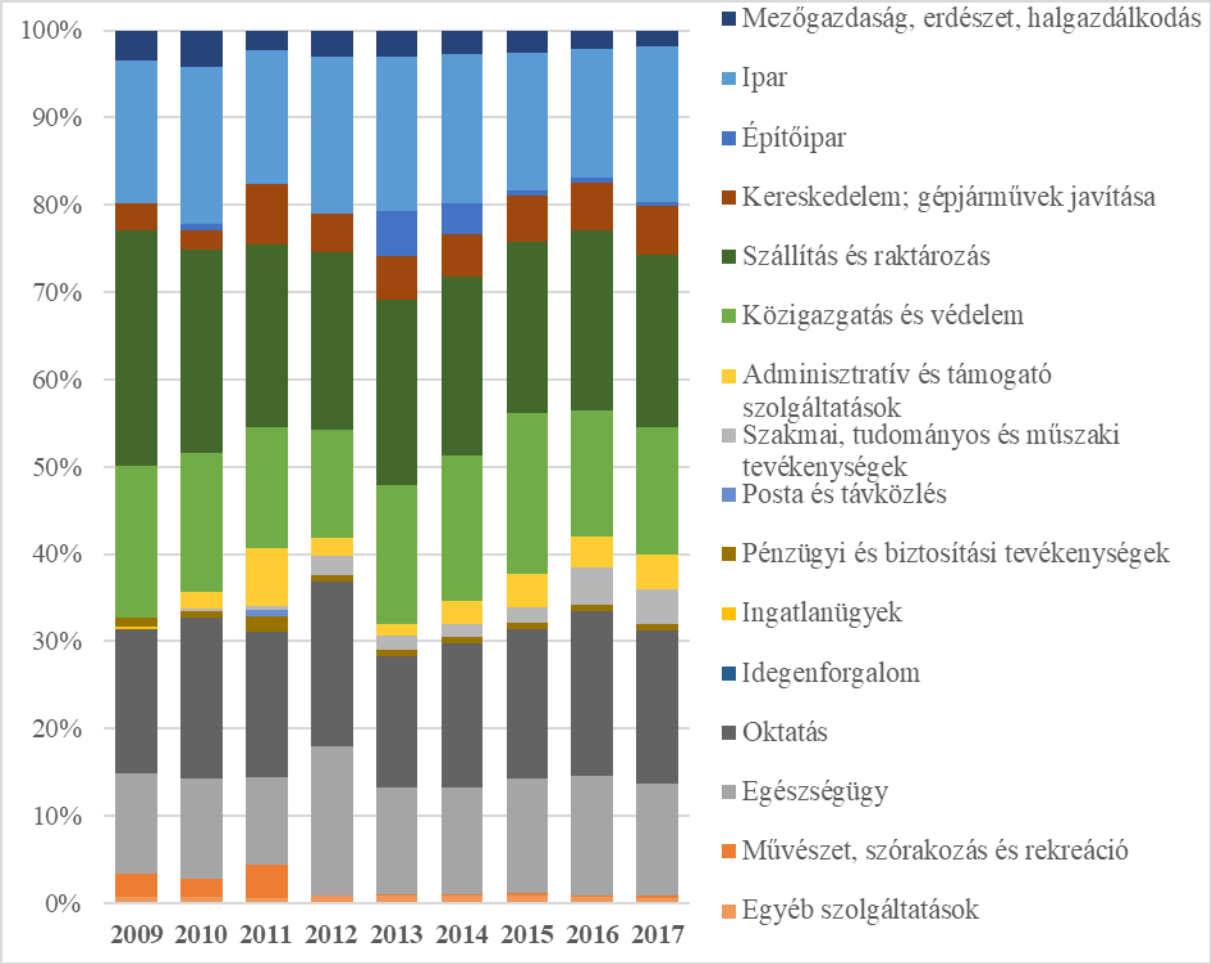

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Tőketerebesi járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.8.3.2 Jövedelem

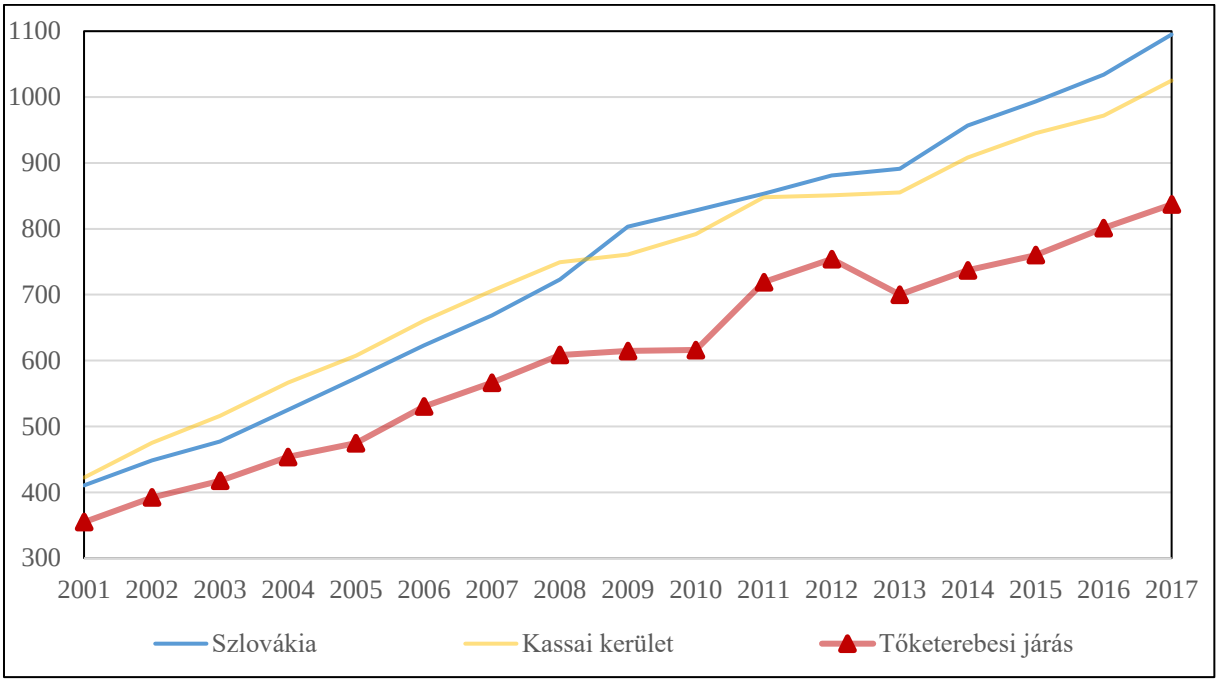

23. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

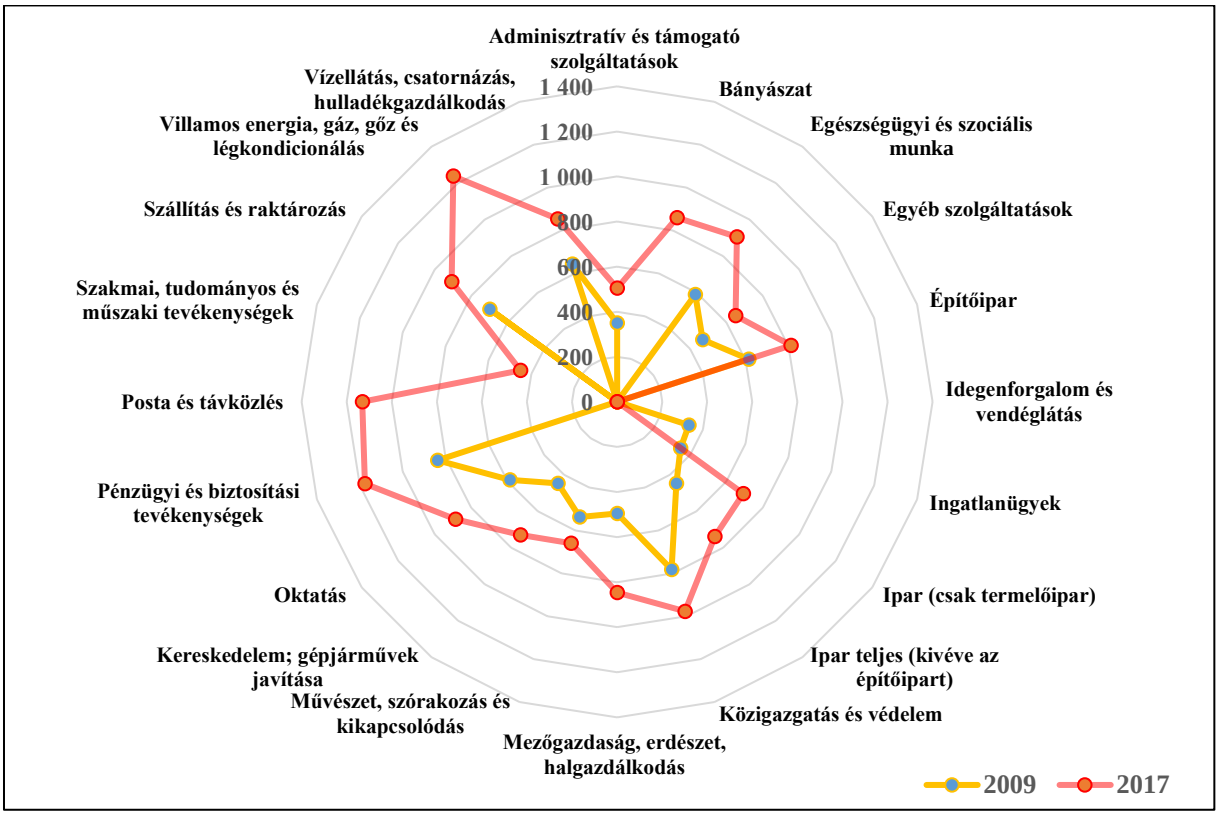

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Tőketerebesi járásban (€) (2009–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.9 Ung-vidéki tömb

6.9.1 A térség főbb jellemzői

6.9.1.1 Elhelyezkedés

Az Ung-vidéki tömb a Kassa kerülethez tartozó Nagymihályi járás közigazgatási egység része, az ukrán határ közelében, vízjárta, lápos, mocsaras terület, amit a Latorca, Ung és Laborc folyók határolnak. A tömb legnagyobb részét a Kelet-szlovákiai-alföld tölti ki, szomszédságában találjuk északon a Vihorlát Tájvédelmi Körzetet, ahol a vulkanikus eredetű Vihorlát-hegység magasodik. Délre a Latorcai Tájvédelmi Körzet síkvidéki területe található, ahol az ártéri ligeterdők, vízi és mocsári társulások, a Latorca folyónak és mellékvizeinek árterei a tájnak sajátos jellegét adják.

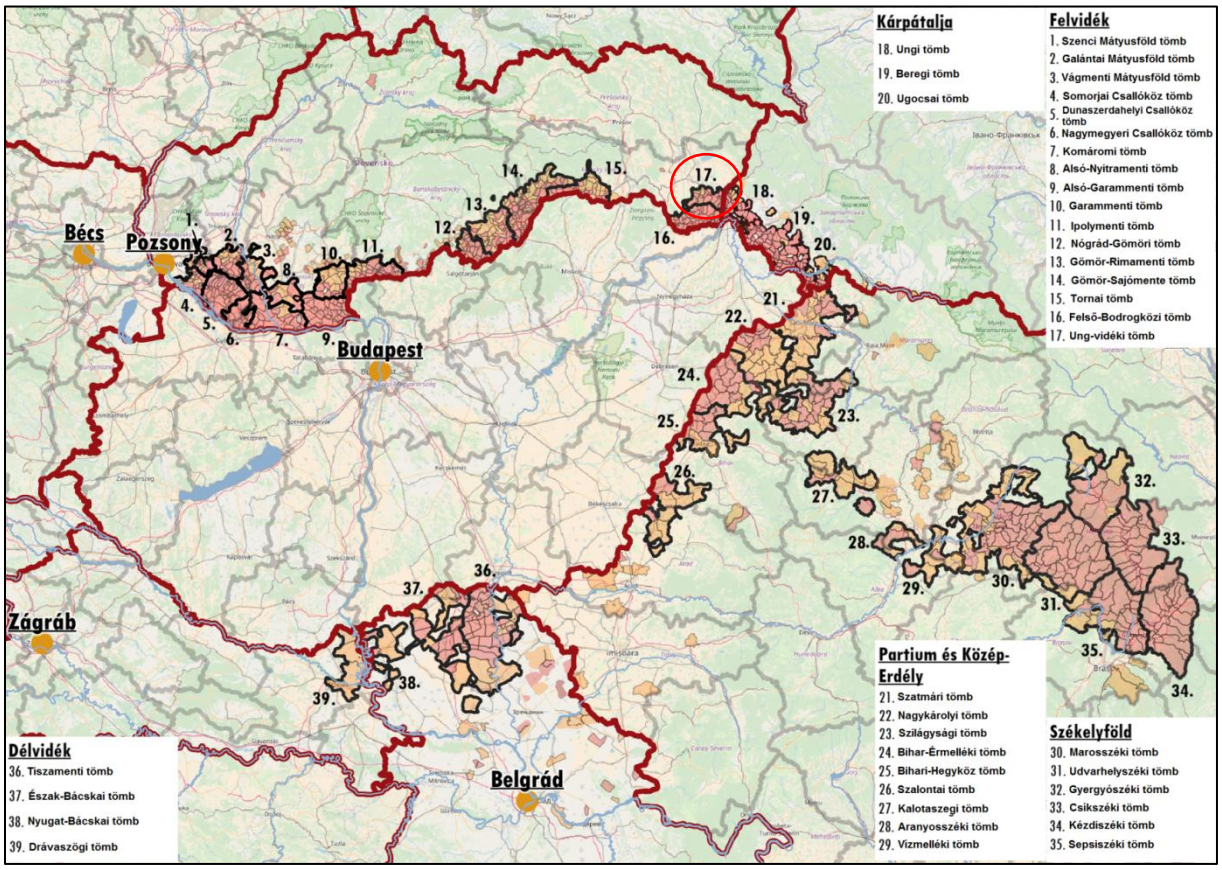

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

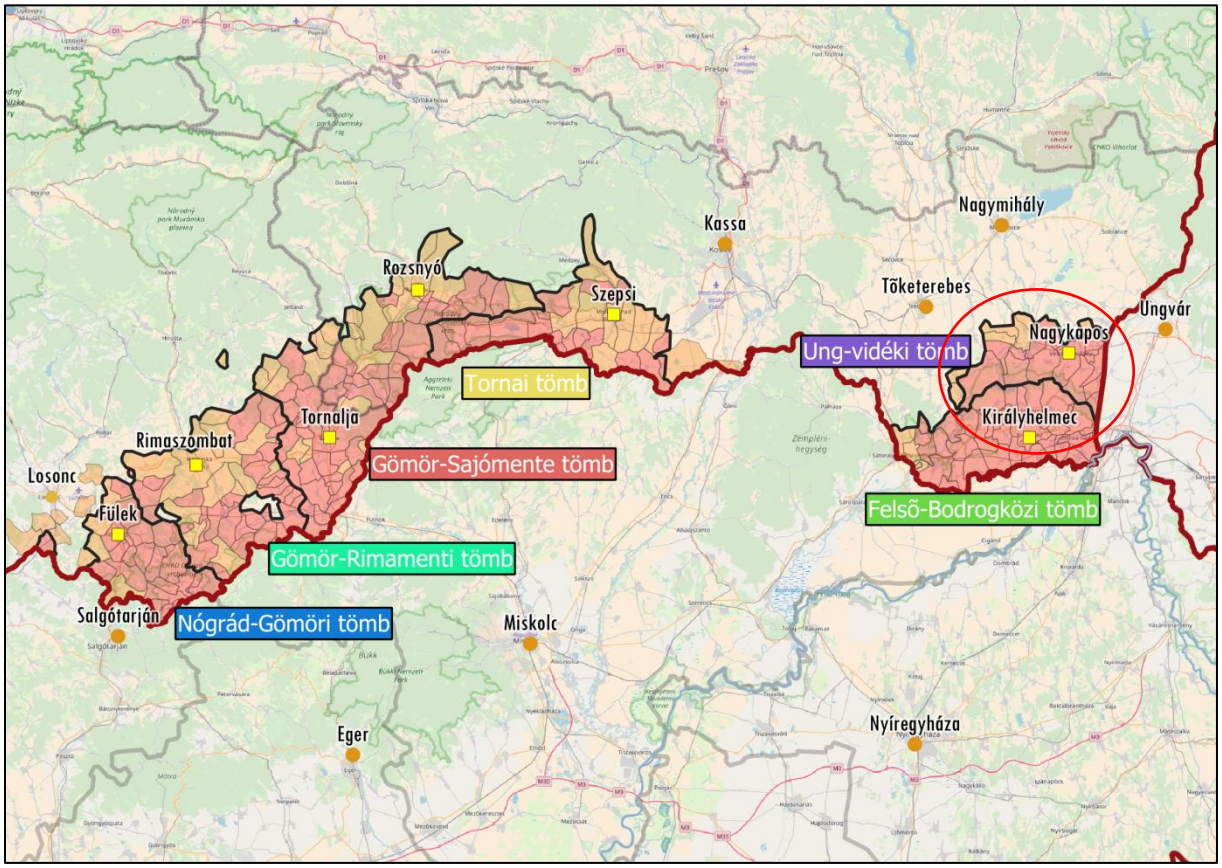

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kelet-Felvidéken
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.9.1.2 A térség települései

A tömb települései a Kassai kerülethez tartozó Nagymihályi járáshoz tartoznak. A tömb 18 települést ölel fel, ebből 14 településen a magyarok aránya nagyobb 50 százaléknál, a többi 4 település pufferközségként tartozik a tömbhöz, ezekben a magyarok aránya 8 és 39 százalék közötti. A tömb összlakossága 19 541 fő, magyar lakossága 11 895 fő, a magyarok aránya 60,87 százalék. A tömb központi települése Nagykapos, lakossága 9 406 fő, a magyarok száma 5 604 fő, arányuk pedig 59.58 százalék. Vallásfelekezeti szempontból a tömb lakosságának nagyrésze római katolikus, de jelentős a református felekezethez tartozók száma is.

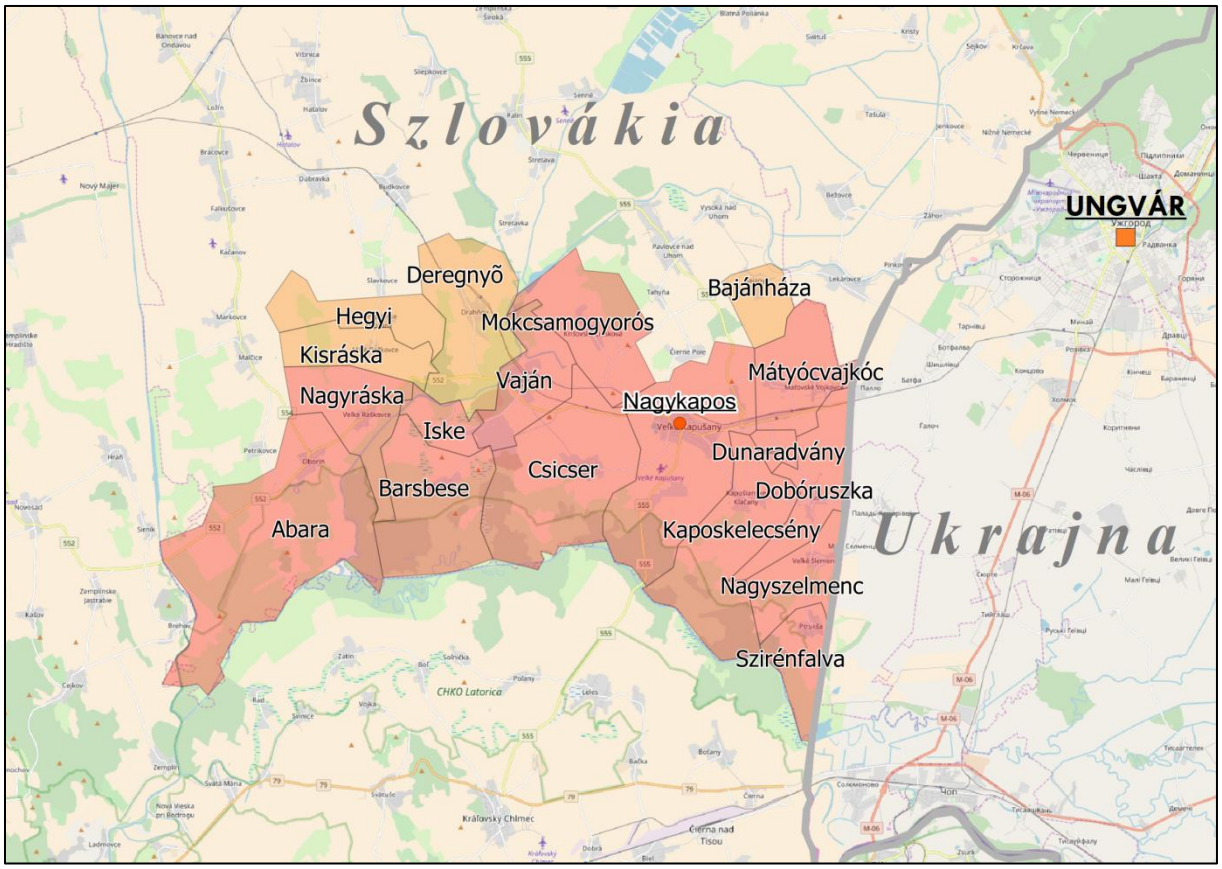

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A tömb központja, Nagykapos az 1870-es évekig mezővárosi rangot viselt, majd 1920-ig kisközségként Ung vármegye Nagykaposi járásának székhelye volt. 1920 után a térség közigazgatási határai többször megváltoztak. Jelenleg a város az Ung-vidéki tömb magyarlakta falvaiban központi funkciót tölt be. Nagykapos a szocializmus évtizedeiben rohamos fejlődésnek indult, környékén országos jelentőségű ipari létesítmények sora létesült. Megépült az Enyickére vezető szélesvágányú vasútvonal a Nagykapos melletti rakodóállomással, a közeli vajáni hőerőmű, majd a kőolajfinomító és a várostól délre a Szovjetunióból érkező földgázvezeték kompresszorállomása. Nagykapos ma a tömb oktatási központja is: magyar és szlovák tanítási nyelvű gimnázium, szakközépiskola, elemi iskola található a városban, valamint művészeti alapiskola, kisegítő iskola és gyermekotthon.

Ung-vidéki tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Nagykapos	Velke Kapusany	9 406	5 604	59,58
Magyar többségű települések				
Csicser	Cicarovce	891	827	92,82
Szirénfalva	Ptruksa	512	441	86,13
Nagyszelmenc	Velke Slemence	616	529	85,88
Iske	Izkovce	105	88	83,81
Mátyócvajkóc	Matovske Vojkovce	626	522	83,39
Bés	Besa	363	298	82,09
Mokcsamogyorós	Krisovska Lieskova	903	733	81,17
Dobóruszka	Ruska	610	477	78,20
Nagyráska	Velke Raskovce	334	244	73,05
Budaháza	Budince	230	162	70,43
Vaján	Vojany	863	524	60,72
Nyarádkelecsény	Kapusianske Klacany	880	507	57,61
Abara	Oborin	719	413	57,44
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Kisráska	Male Raskovce	246	98	39,84
Hegyi	Zemplinske Kopcany	379	85	22,43
Deregnyő	Drahnov	1 352	299	22,12
Bajánháza	Bajany	506	44	8,70
Összesen		**19 541**	**11 895**	**60,87**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.9.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.9.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

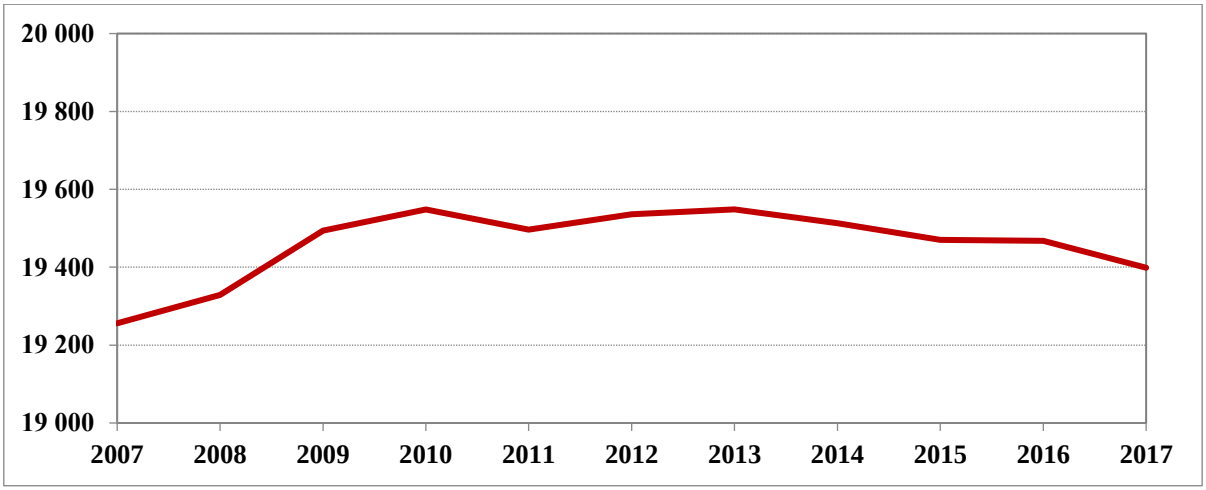

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Felső-Bodrogközi tömb	*Kassai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
0,74	*3,21*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

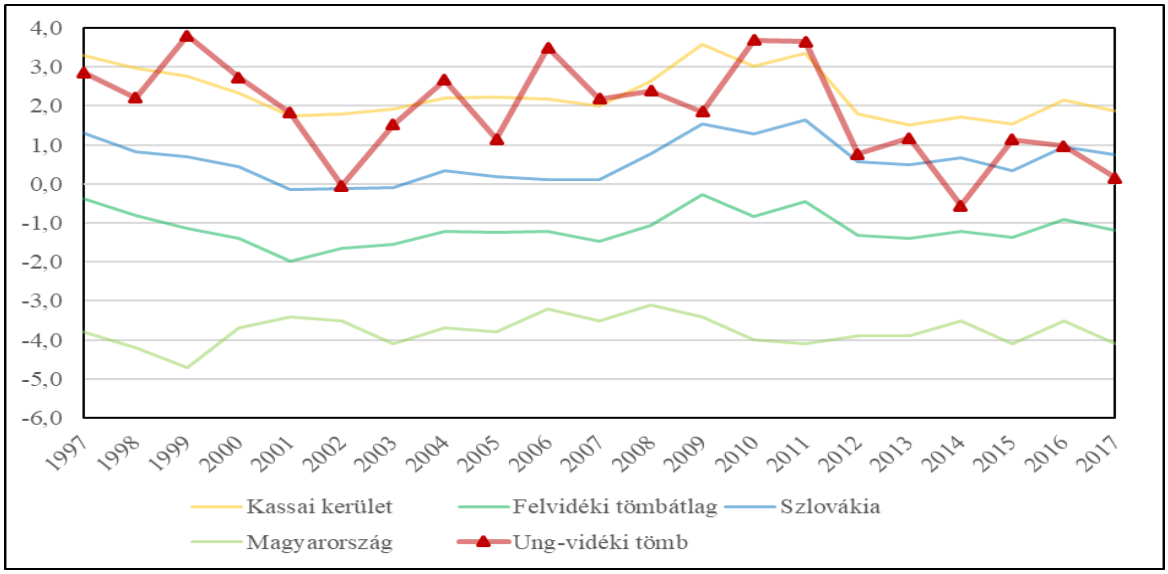

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

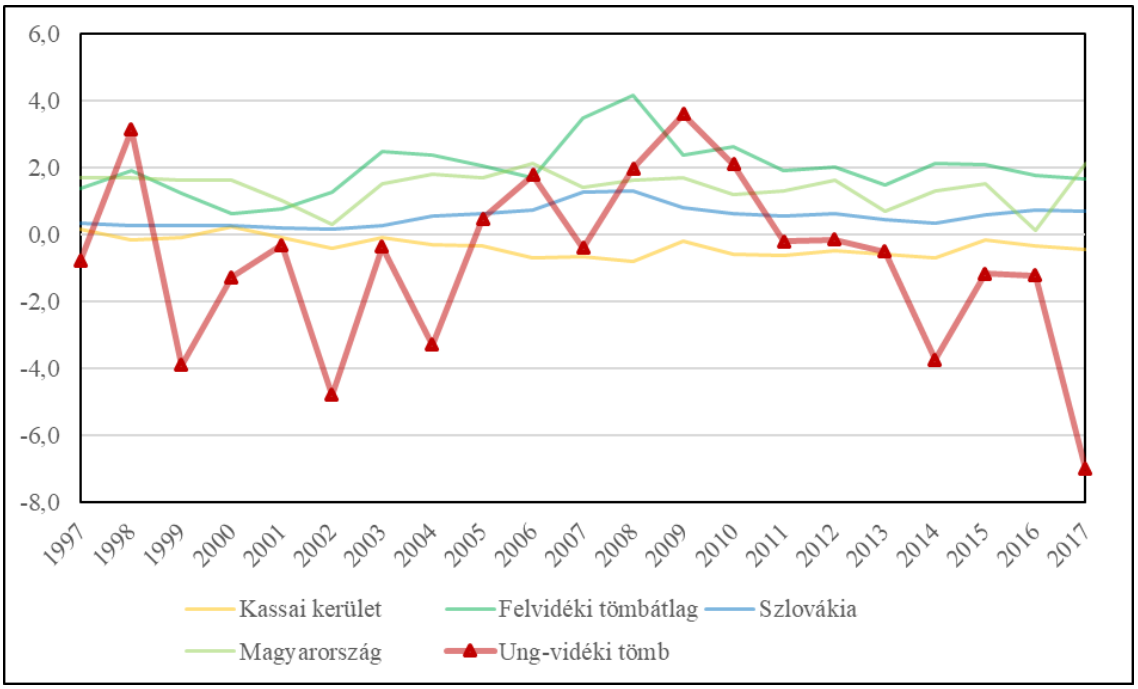

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[18]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

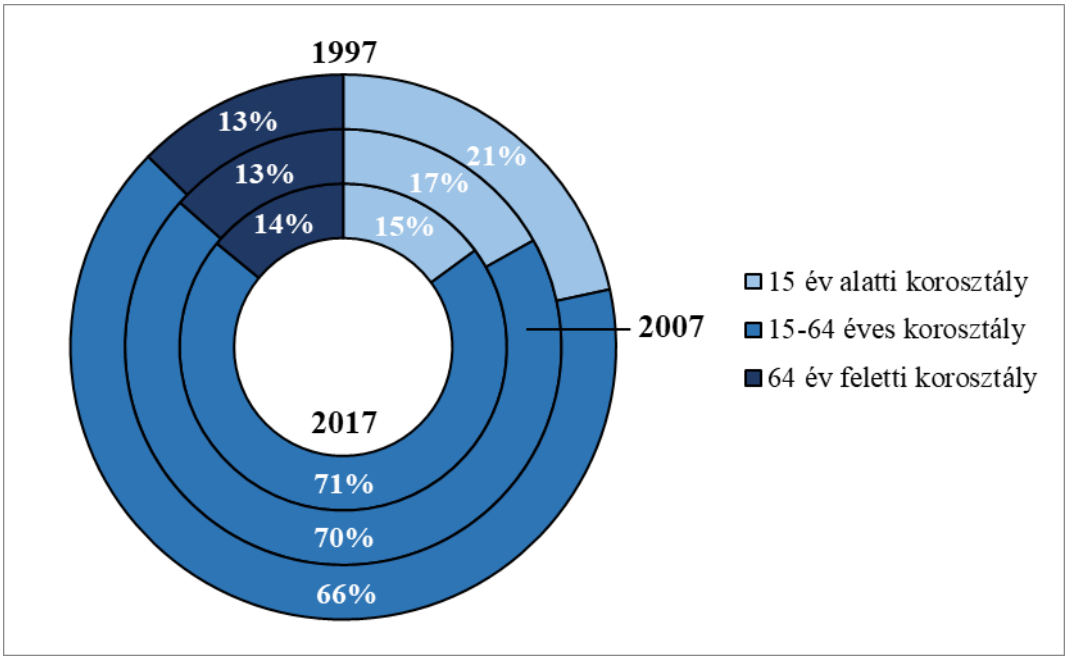

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[18] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

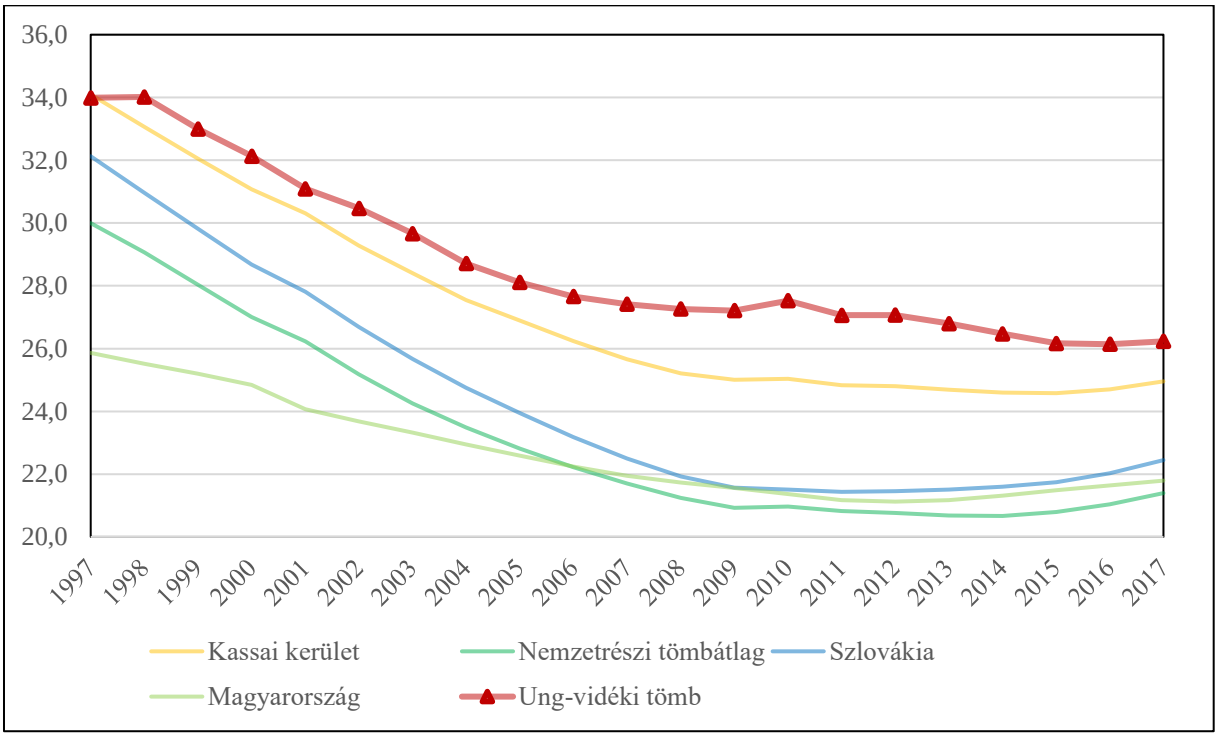

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

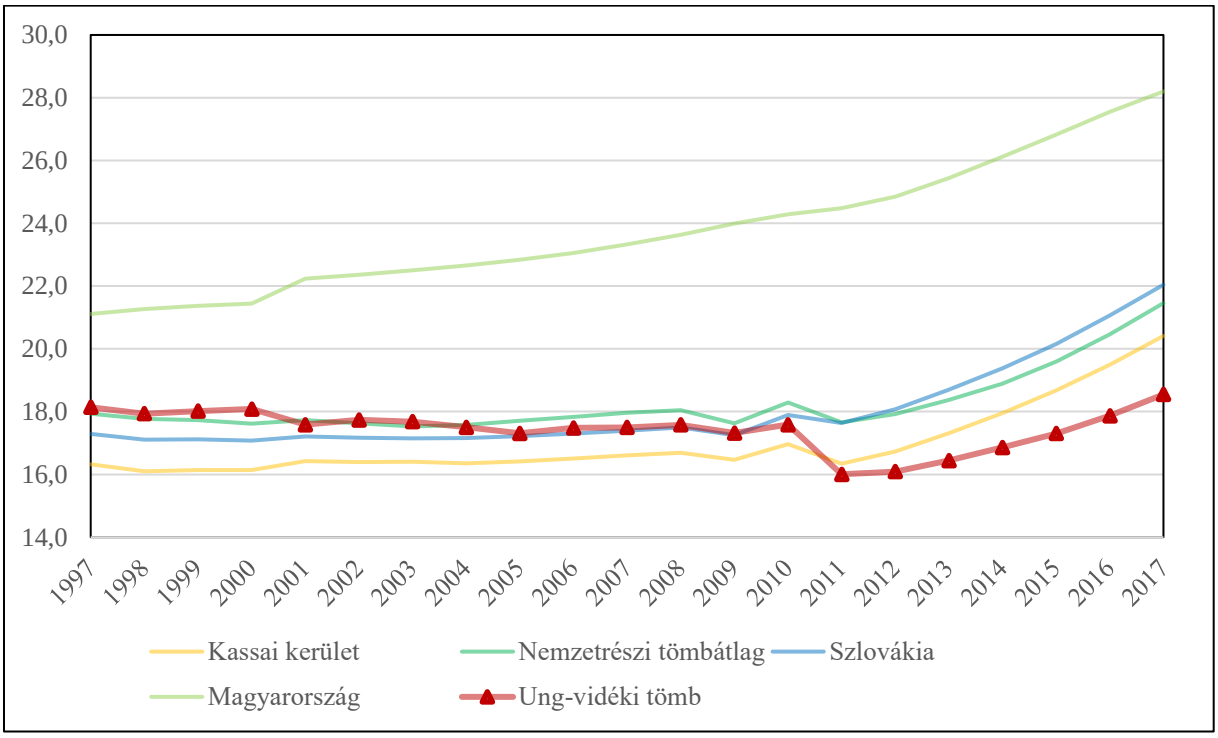

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

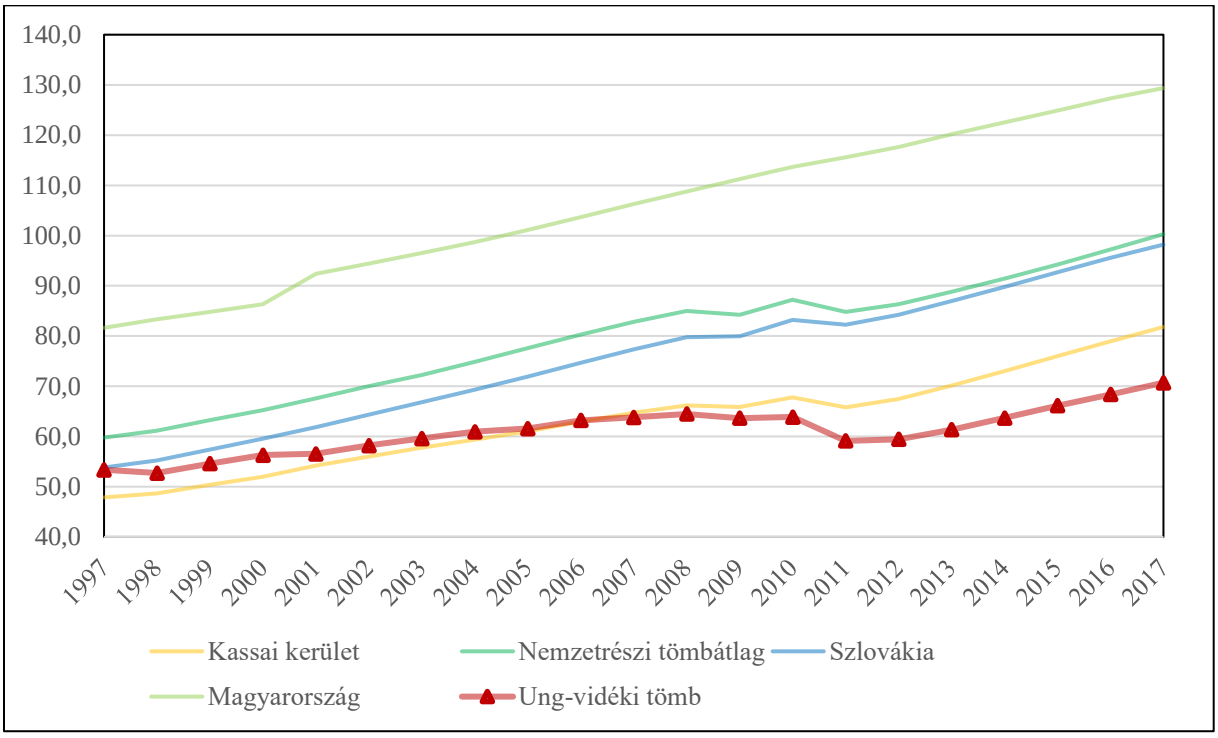

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

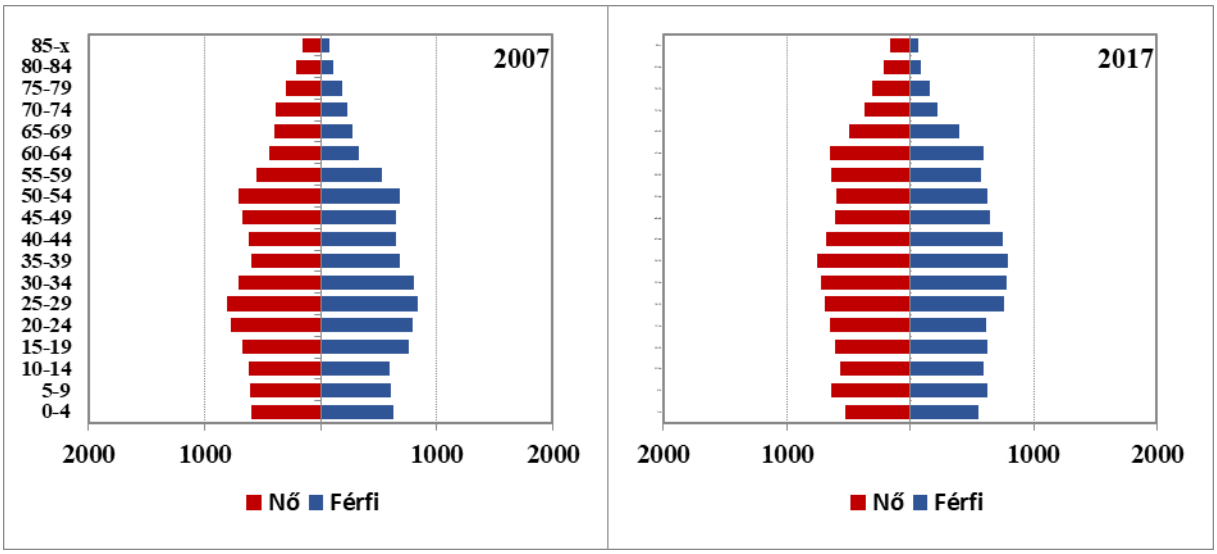

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.9.2.2 Oktatás

Óvodák

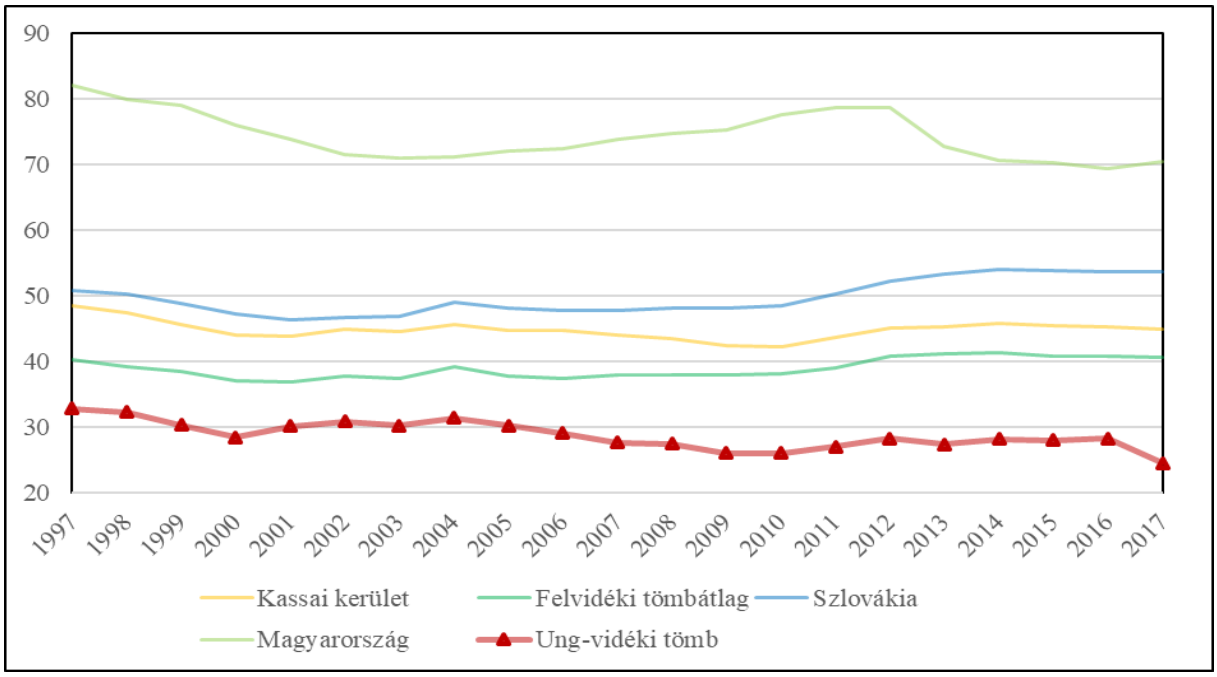

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

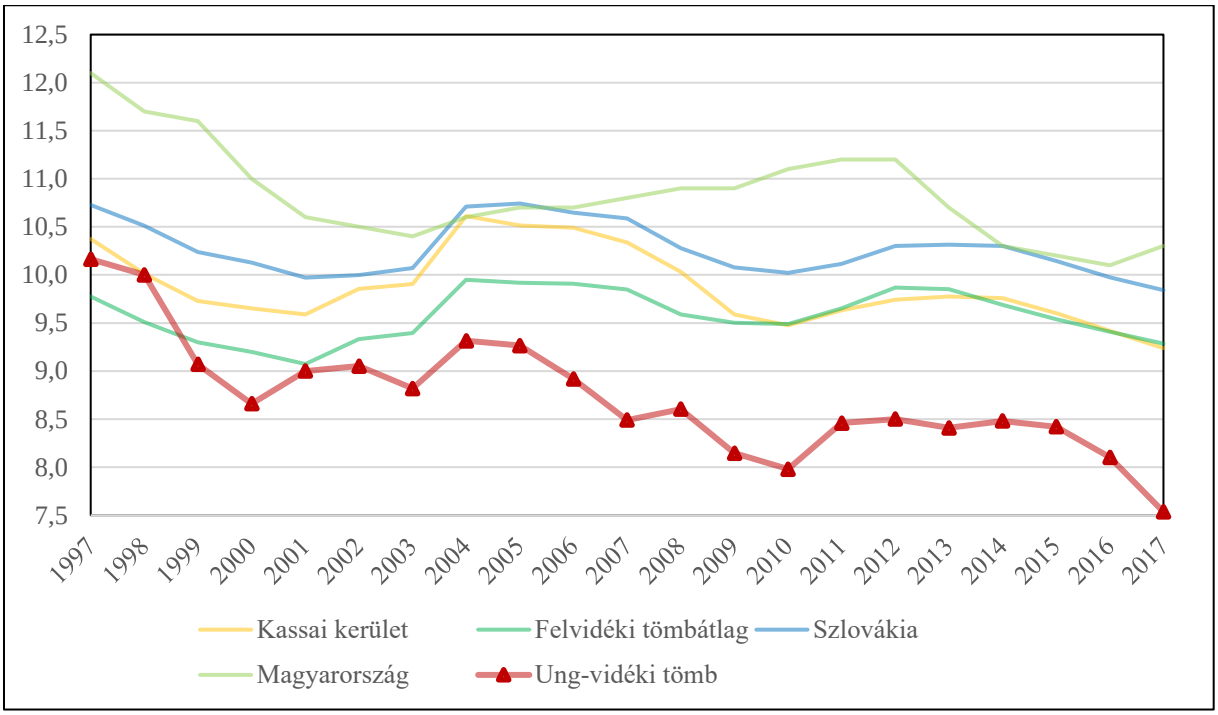

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

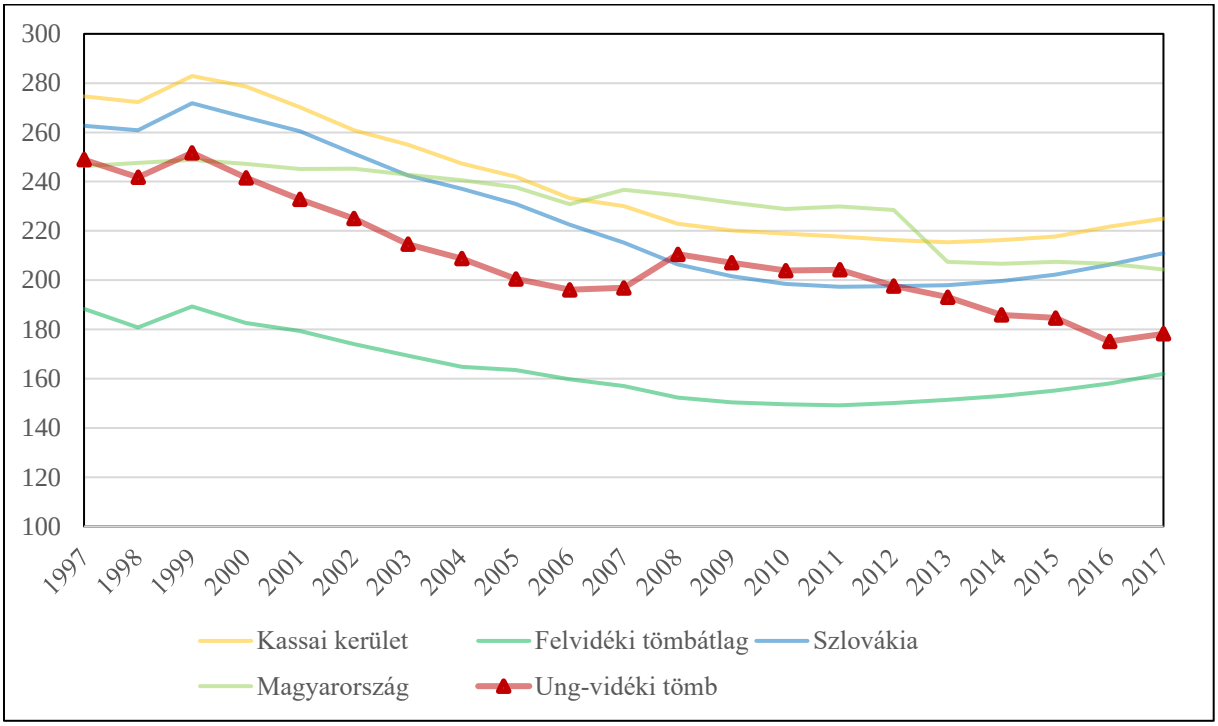

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatala

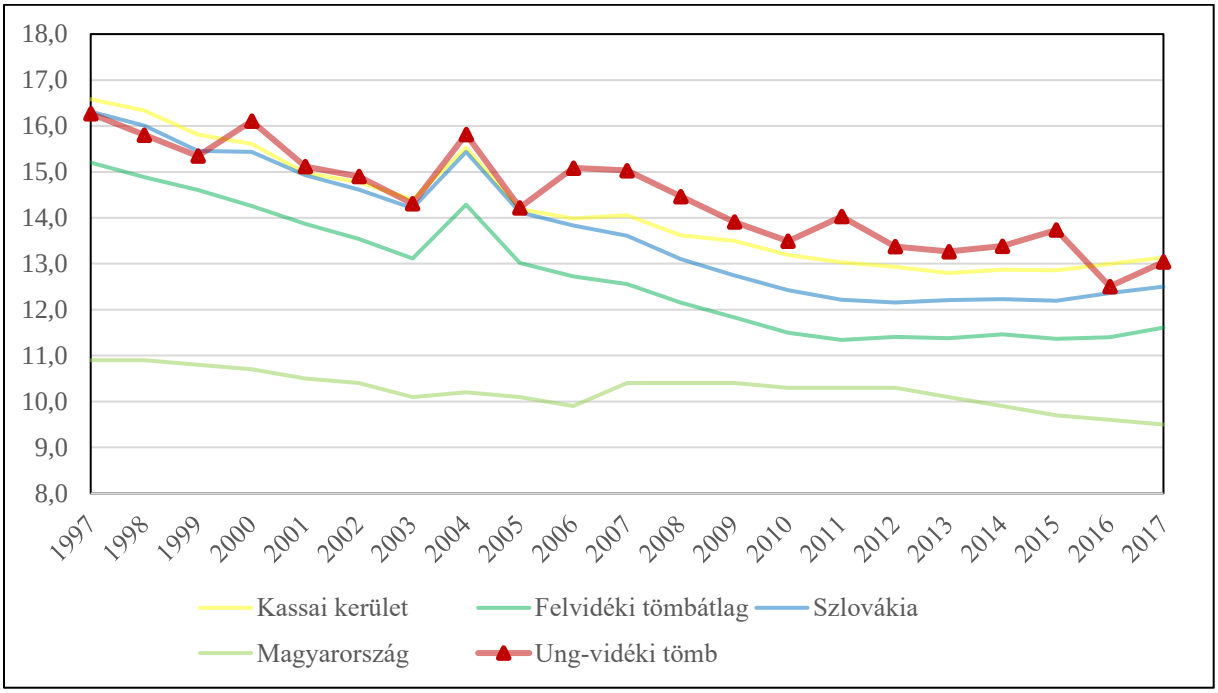

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

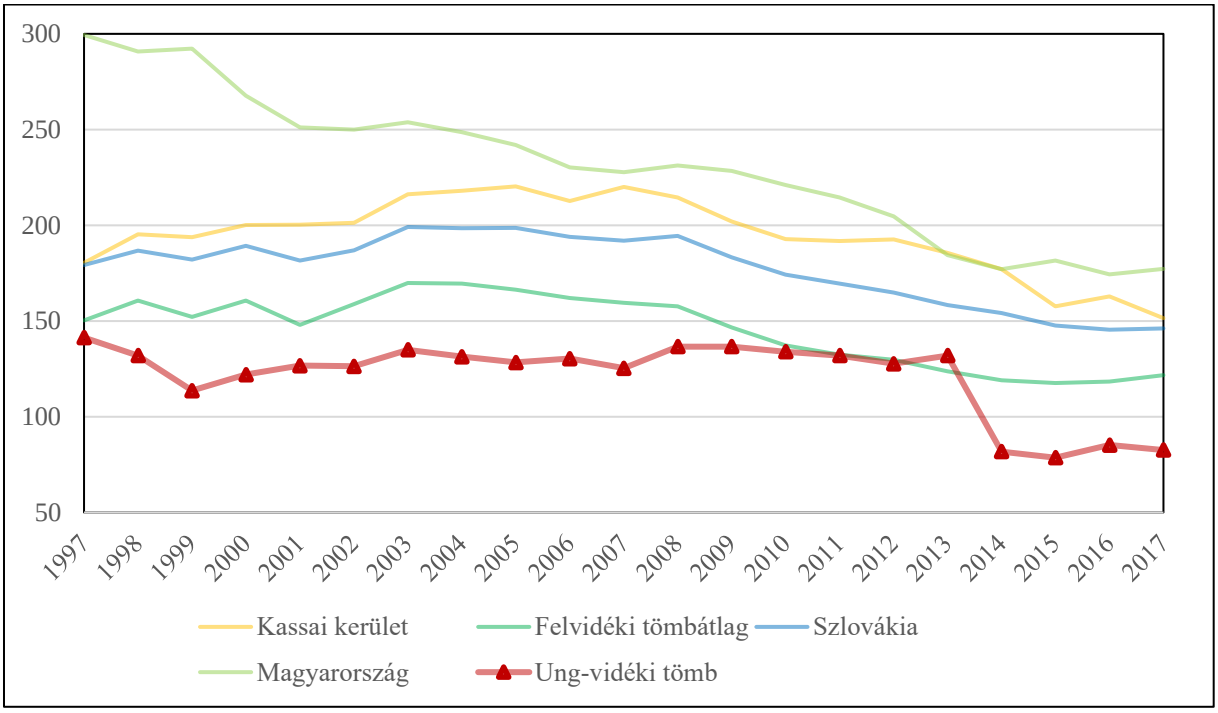

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

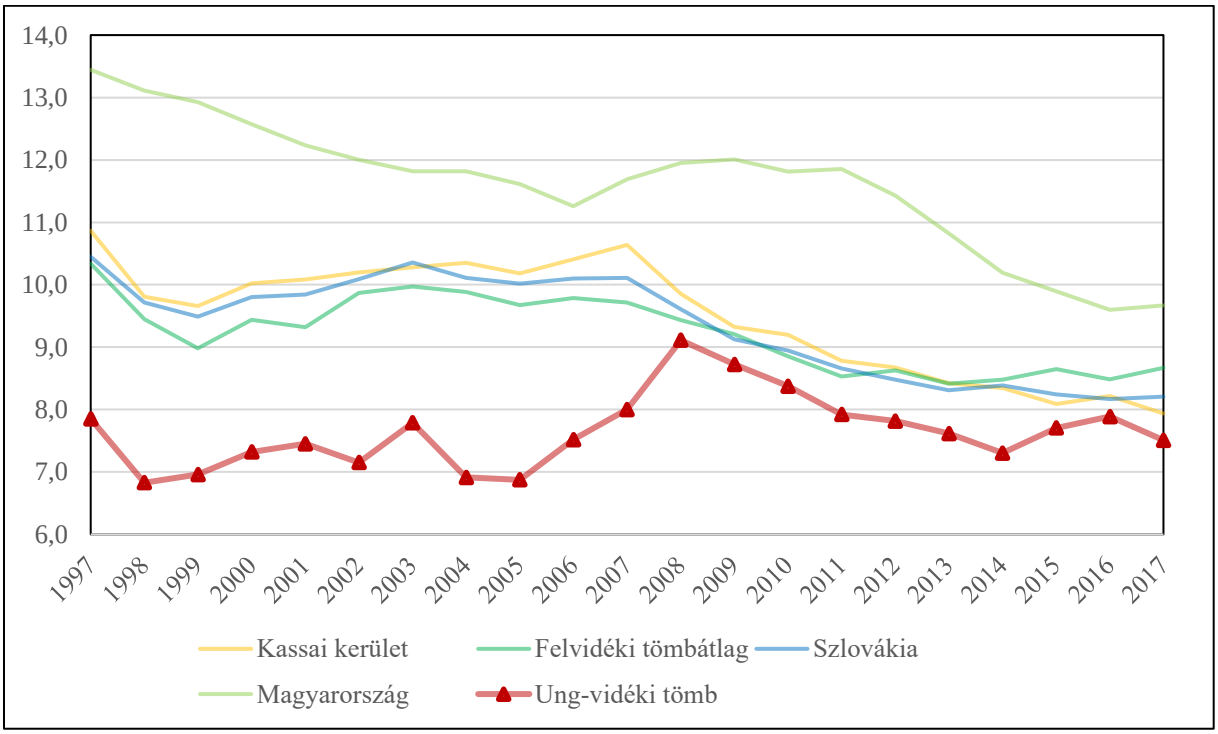

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.9.2.3 *Munkaerőpiac*

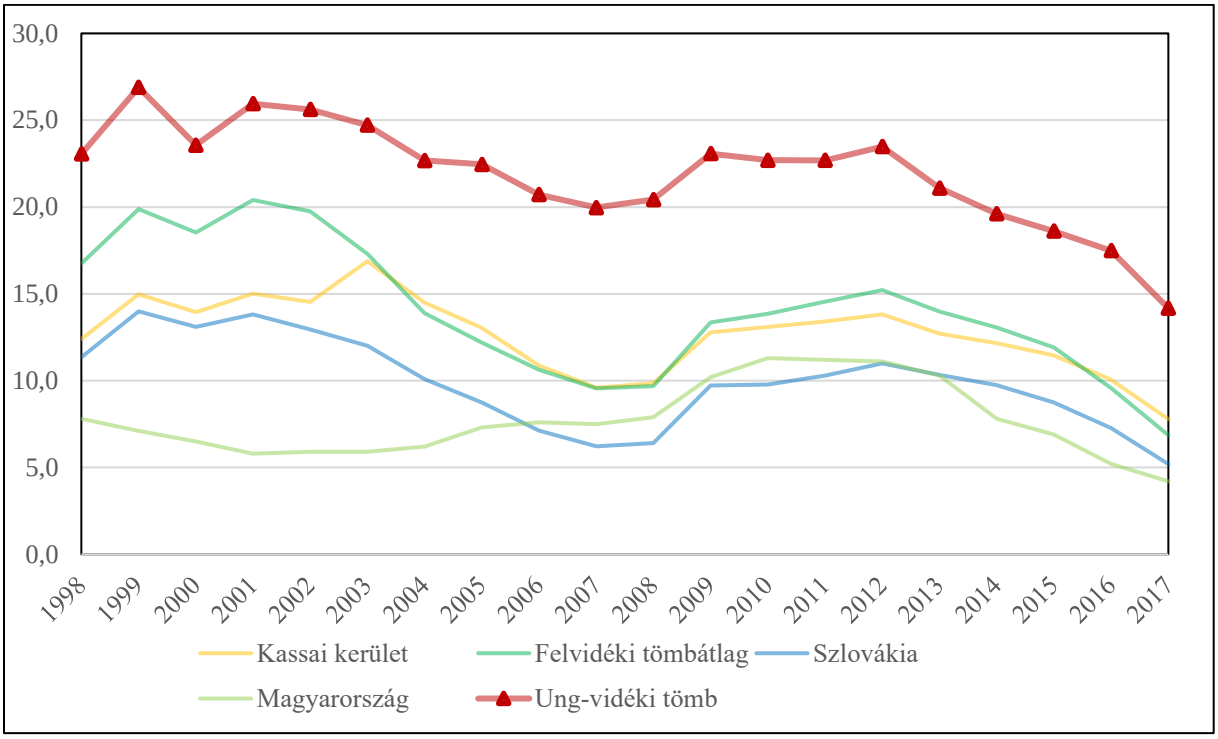

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

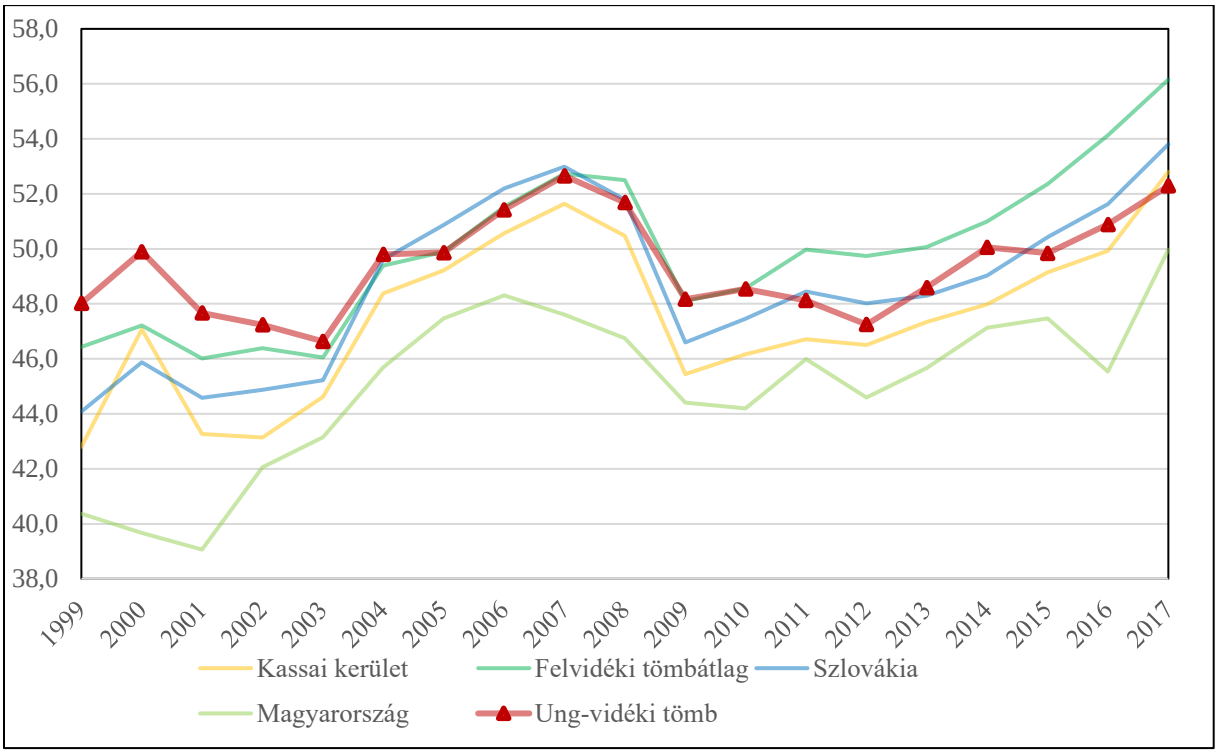

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.9.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.9.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

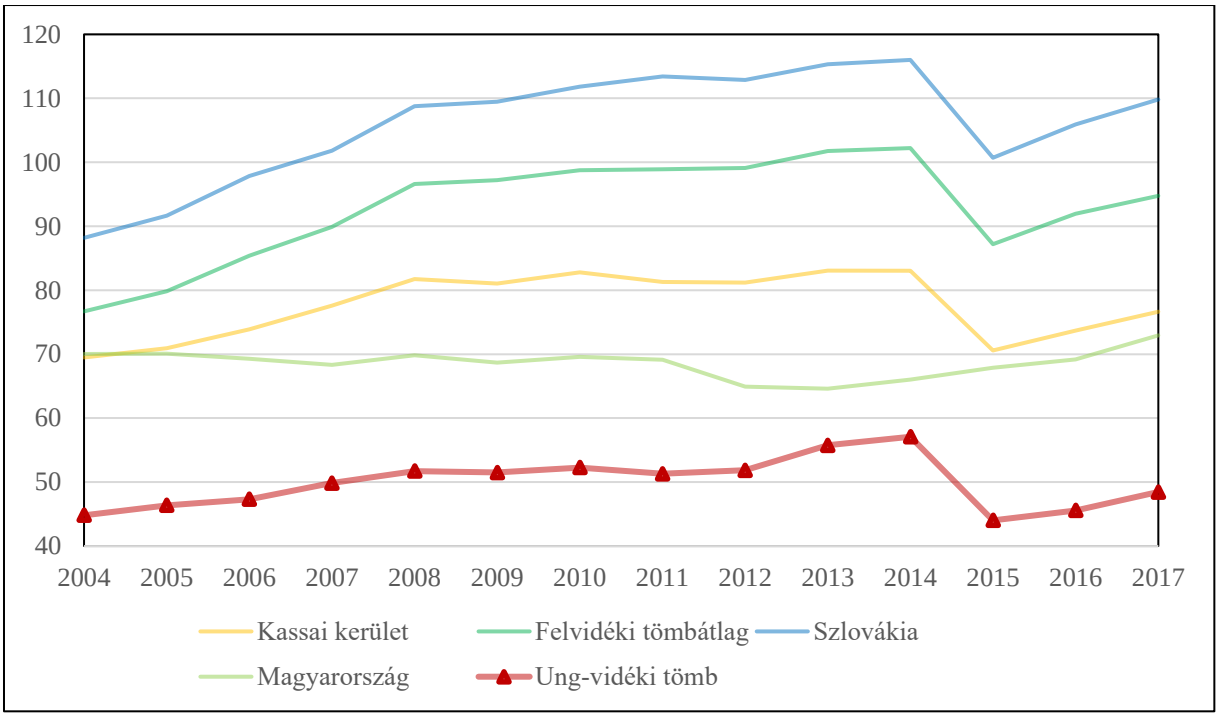

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

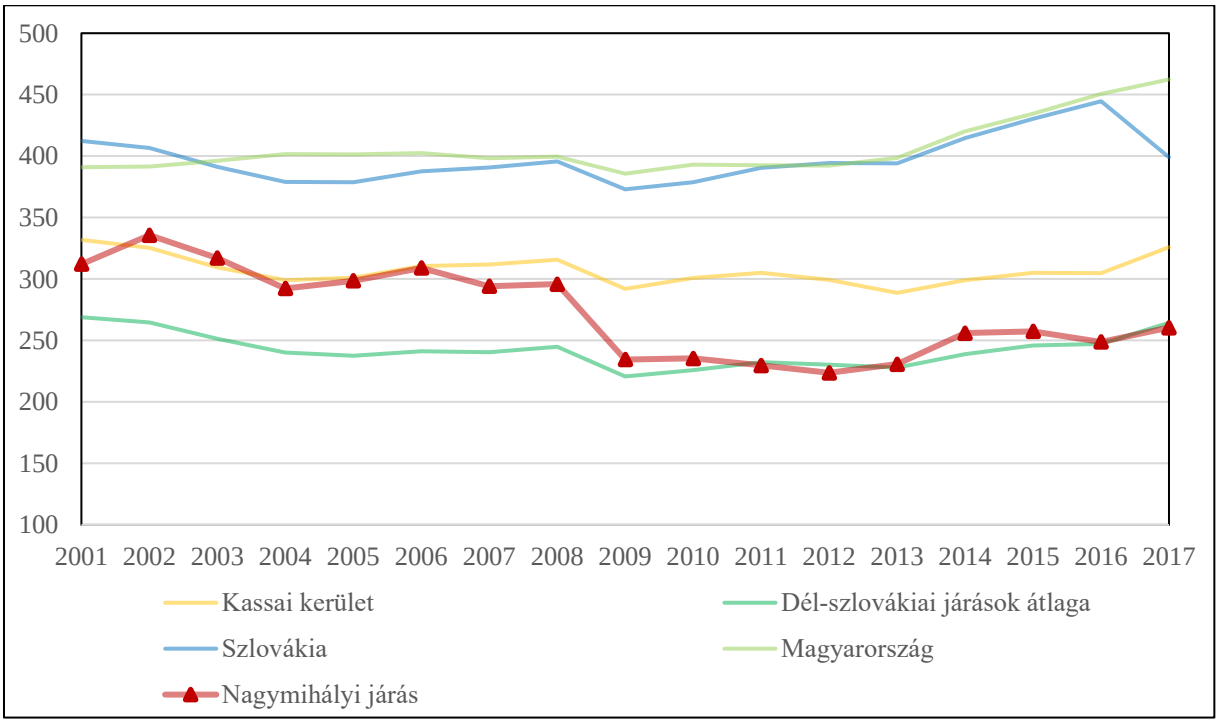

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

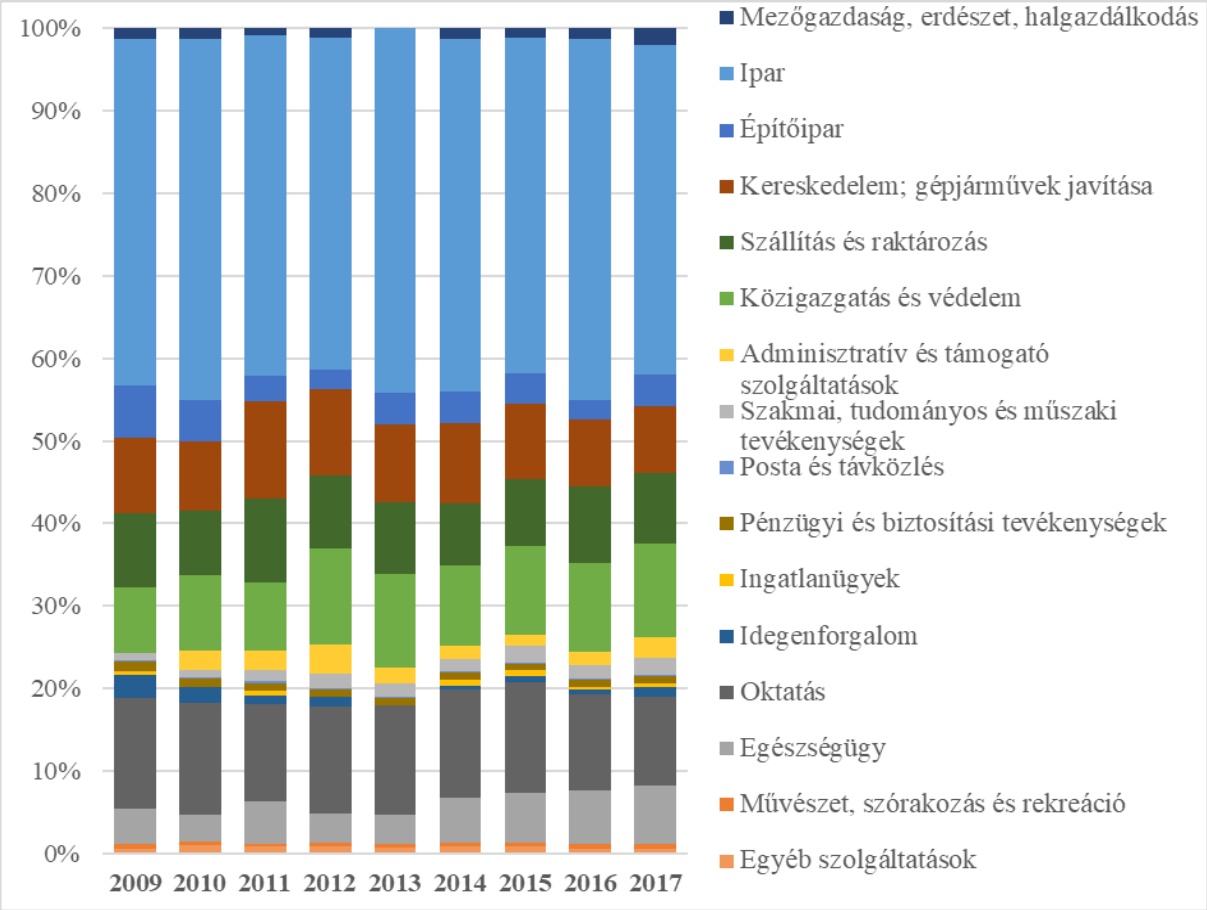

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Nagymihályi járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.9.3.2 *Jövedelem*

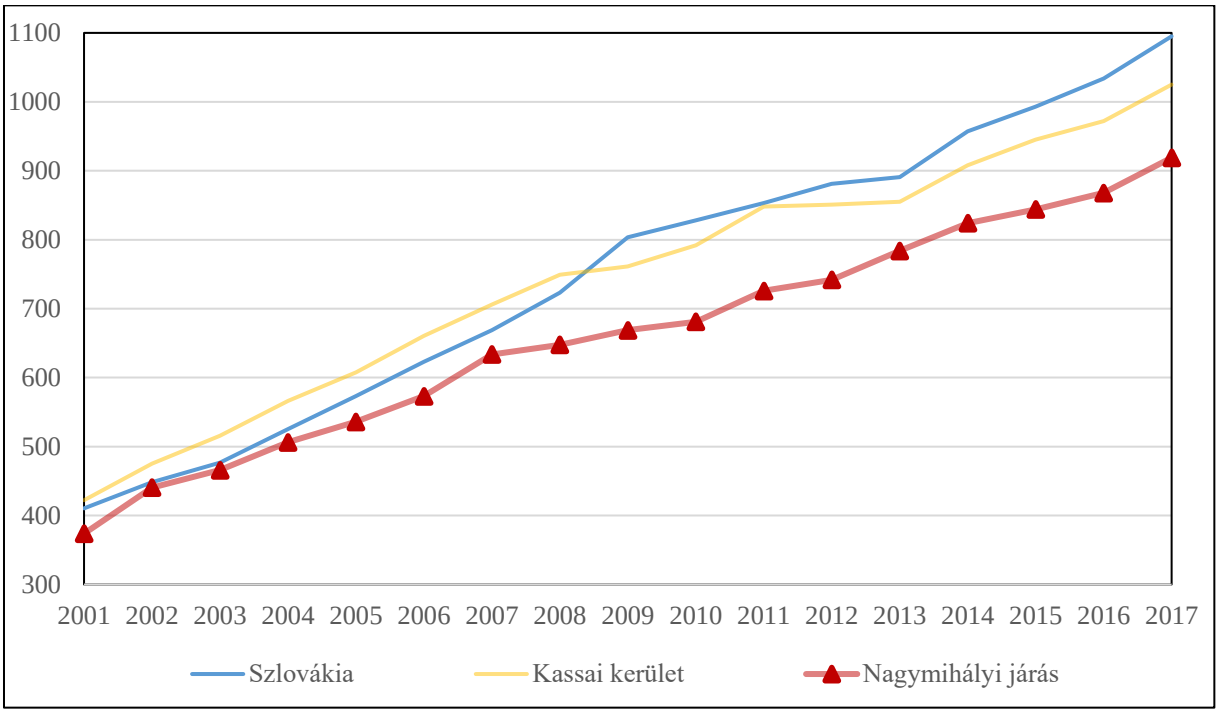

23. ábra: A havi átlagkeresetek változása a Nagymihályi járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

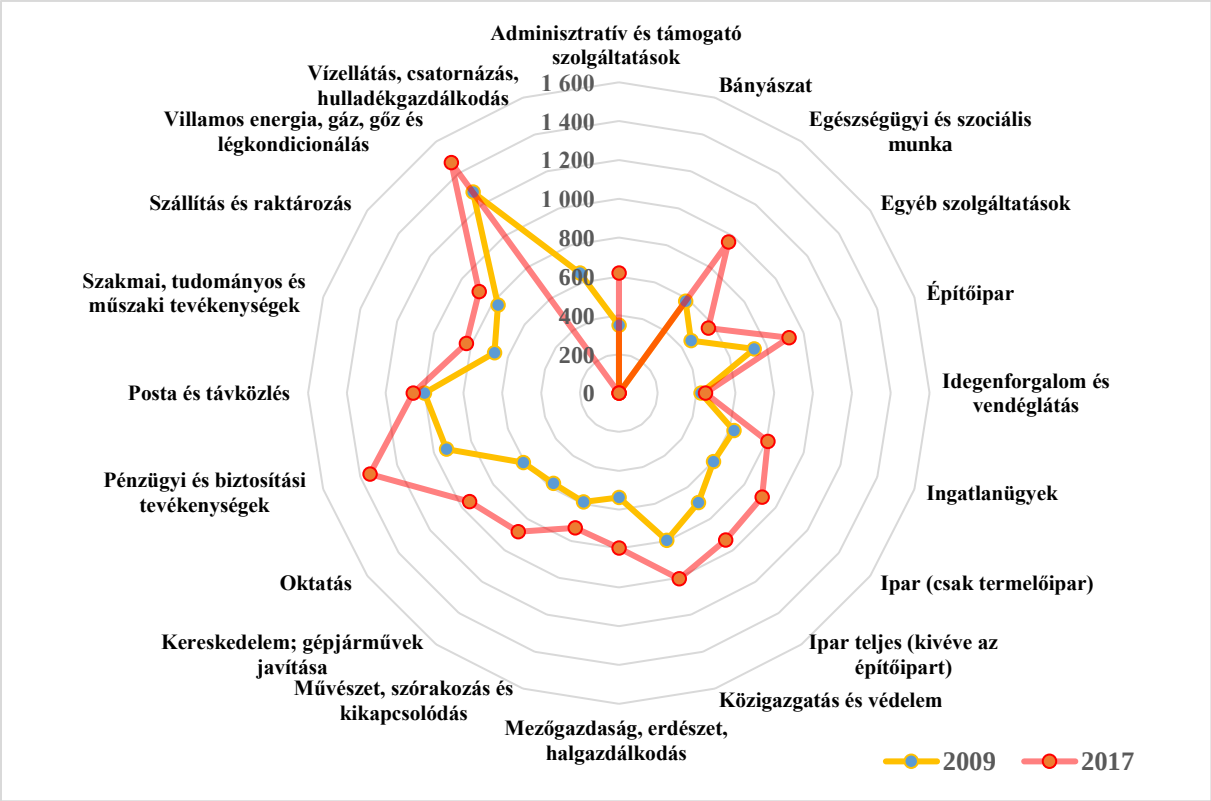

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Nagymihályi járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.10 Bihari Érmellék tömb

6.10.1 A térség főbb jellemzői

6.10.1.1 Elhelyezkedés

A Bihari Érmellék tömb a romániai Bihar megye Magyarországgal szomszédos határtérségének északi részén elhelyezkedő községeket foglalja magában, kiegészülve a Szatmár megyei Piskolt községgel. Az Alföld partiumi folytatásaként a tömb északon az Ér folyó völgyére, délen pedig a Berettyó-sík kistájra terjed ki. A tömb délen a Bihari Hegyköz tömbmagyar térséggel, nyugaton Hajdú-Bihar vármegyével (illetve egy rövid szakaszon Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyével), észak-északkeleten a romániai Szatmár megye Nagykárolyi tömbjével határos, míg keleten néhány román többségű község választja el a Szilágyságtól.

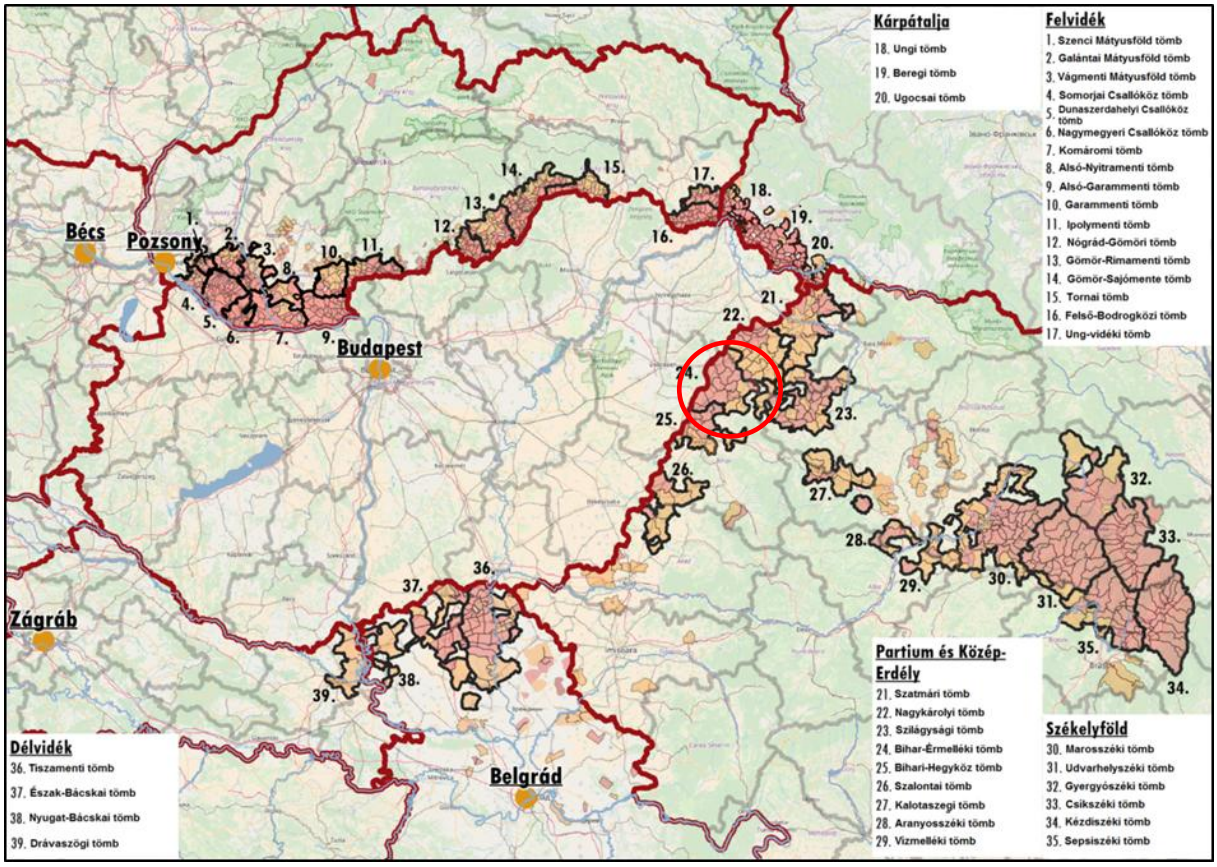

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

A Bihari Érmellék tömb 16 községet foglal magában, melyek összesen 77 ezer fős népességet koncentrálnak. A lakosság 61 százaléka magyar nemzetiségű. A magyar és a nem magyar többségű községek élesen elkülönülnek: előbbiek az államhatár közelében koncentrálódnak, míg a csekély számú nem magyar többségű község az átmenetet jelenti a Szilágysági tömböt az Érmelléktől elválasztó, kiszögellésként beékelődő román többségű településsáv irányába.

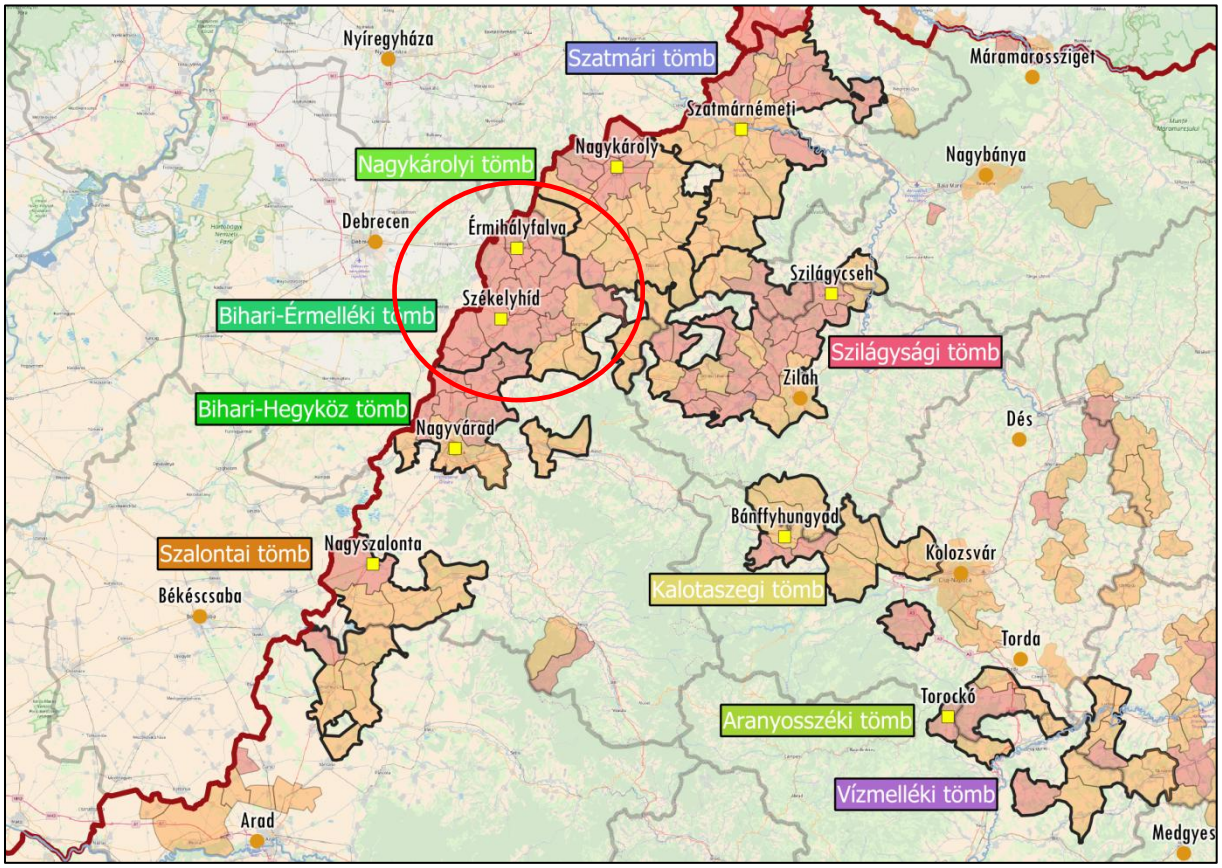

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Partiumban
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.10.1.2 A térség községei

A tömb községeire elsősorban a közép- és nagyfalvas településhálózat jellemző. Közülük egyes települések, mint például Szalacs és Értarcsa már a 11-12. századtól kezdve bizonyítottan lakottak. Bihardiószeg és Piskolt korábban a tömb városi jogállású községeivel közel egyenértékű funkciókkal rendelkezett, ám az elmúlt 100-150 évben a településhierarchiában jelentős pozícióvesztést szenvedtek el. A térségben összesen 10 olyan község található, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot: Kisbereki, Érbogyoszló, Szalacs, Érszőllős, Értarcsa, Érsemjén, Érkörtvélyes, Biharfélegyháza, Vedresbárány és Bihardiószeg. A térség 10–50% közötti magyarságarányú községei: Margitta, Vámosláz, Tóti és Piskolt.

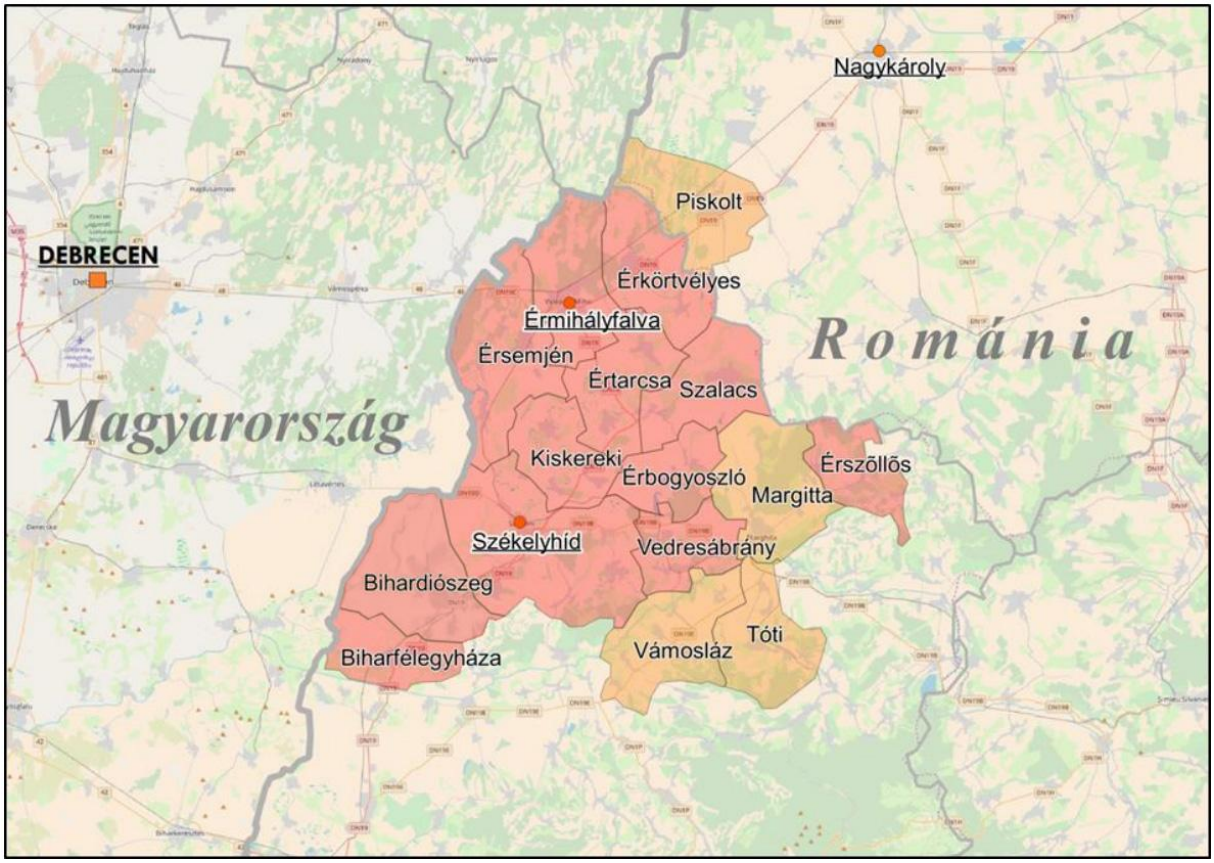

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése
Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

A tömb legnépesebb települése a municípiumi ranggal rendelkező Margitta. Bár csak 30 kilométerre fekszik a határtól, a magyarság aránya napjainkra már 50% alattira csökkent. Ugyanakkor az utóbbi évtizedekben a románság fogyásának üteme meghaladta a magyarságét a településen. A történeti Magyarország korában a város számos járási szintű központi funkciót töltött be, továbbá a bihari zsidóság egyik fontos központja volt.

Bihari Érmellék tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község (magyar többség)				
Érmihályfalva	Valea Lui Mihai	9 667	7 971	79,74
Székelyhíd	Sacueni	11 084	8 592	77,52
Magyar többségű községek				
Kiskereki	Cherechiu	2 391	2 272	95,02
Érbogyoszló	Buduslau	1 851	1 756	94,87
Szalacs	Salacea	2 983	2 817	94,44
Érszőllős	Viisoara	1 328	1 059	79,74
Értarcsa	Tarcea	2 642	1 936	73,28
Érsemjén	Simian	3 760	2 488	66,17
Érkörtvélyes	Curtuiseni	3 682	2 339	63,53
Biharfélegyháza	Rosiori	3 075	1 792	58,28
Vedresábrány	Abramut	3 030	1 696	55,97
Bihardiószeg	Diosig	6 646	3 338	50,23
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Margitta	Marghita	15 107	6 349	42,03
Vámosláz	Chislaz	3 045	1 149	37,73
Tóti	Tauteu	3 910	1 184	30,28
Piskolt	Piscolt	3 085	780	25,28
Összesen		**77 286**	**47 518**	**61,48**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

A térségben emellett két stabil magyar többségű kisváros is van, Érmihályfalva és Székelyhíd. Előbbi fontos vasúti és közúti csomópont Nagyvárad és Szatmárnémeti között, emellett nemzetközi vasúti és közúti határátkelő Magyarország irányába. Városi jogállását 1930-ban nyeri el, de már a történeti Magyarország korszakában is járásközponti funkciókat töltött be. A szocialista iparosítás során jelentős beruházások történtek a városban, melyek ugyanakkor nem vontak maguk után jelentős etnikai változásokat. A székelység tömbterületétől igen távol eső Székelyhíd nevét a legenda szerint a 10. század végén az Ér hídjának őrzésére letelepített székelyekről kapta. A község városi rangját csupán az új évezredben, a 2004-es romániai várossá nyilvánítási hullámmal nyerte el.

6.10.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.10.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

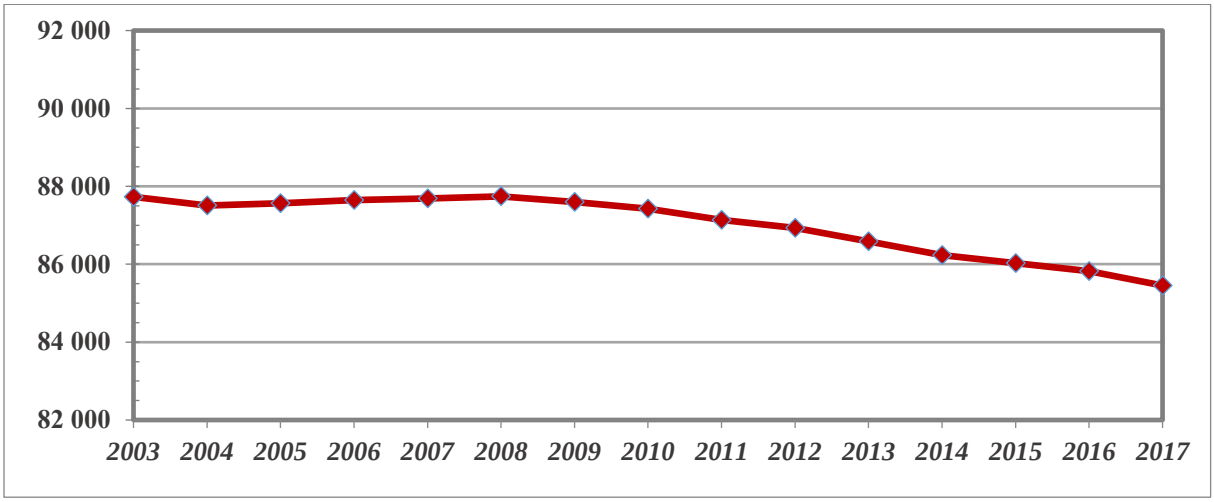

4. ábra: A tömb népességszámának alakulása (fő) (2003–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Bihari-Érmelléki tömb	*Szatmár megye*	*Bihar megye*	*erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Románia*	*Magyar-ország*
-2,55	*-1,84*	*-1,17*	*-1,70*	*-1,55*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

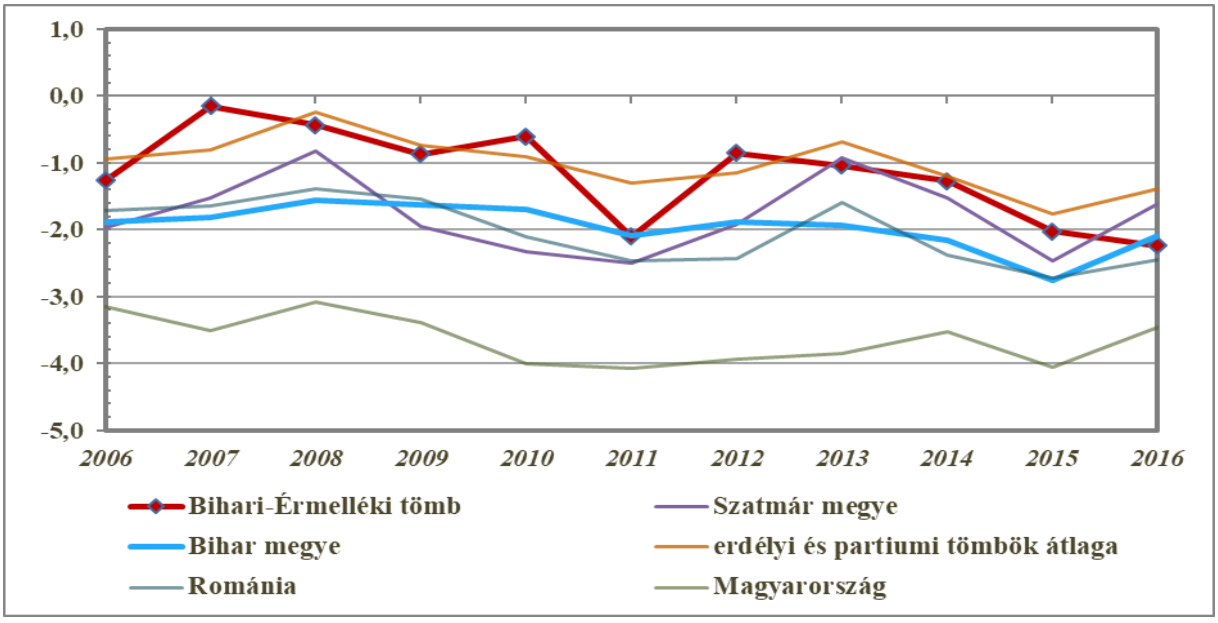

5. ábra: A népesség természetes szaporodási rátája (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

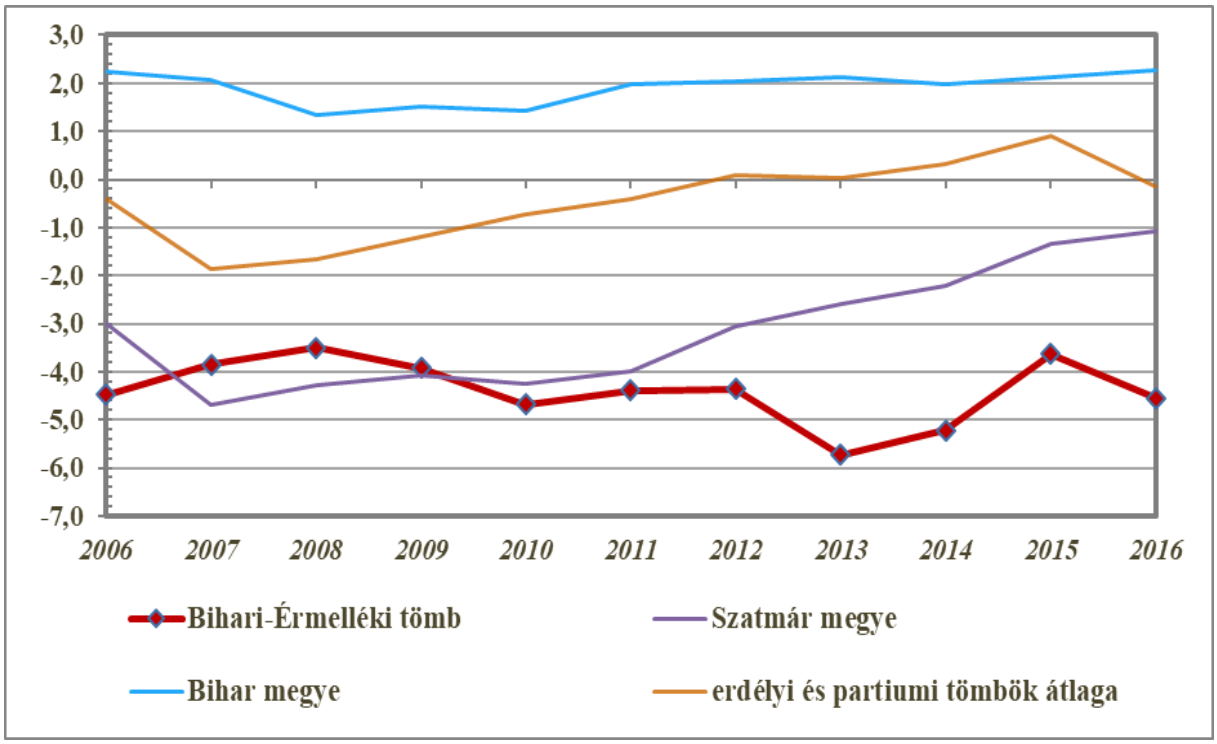

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

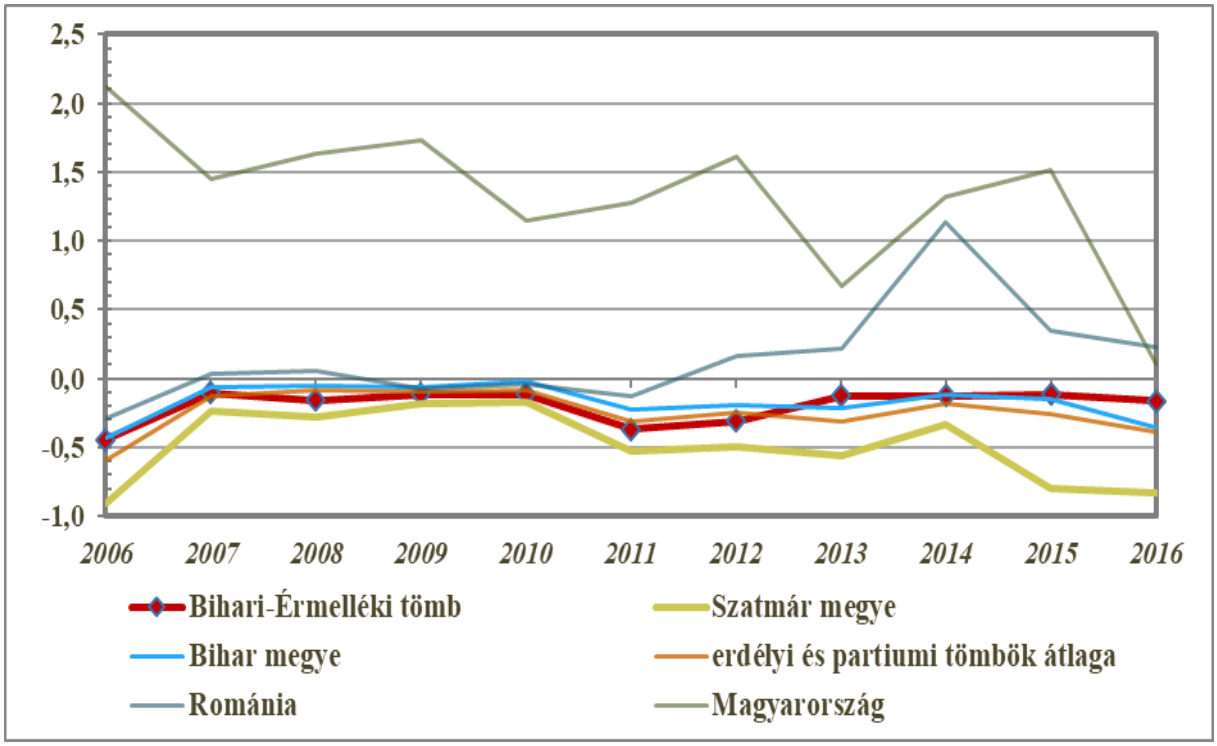

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

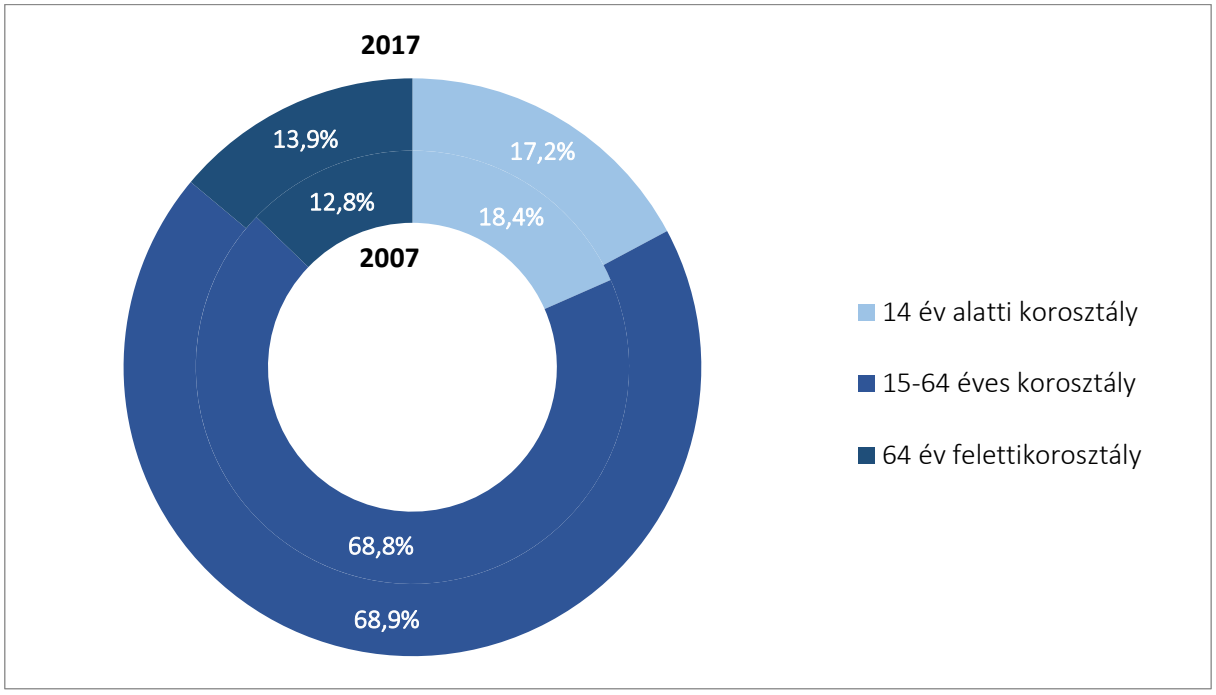

8. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

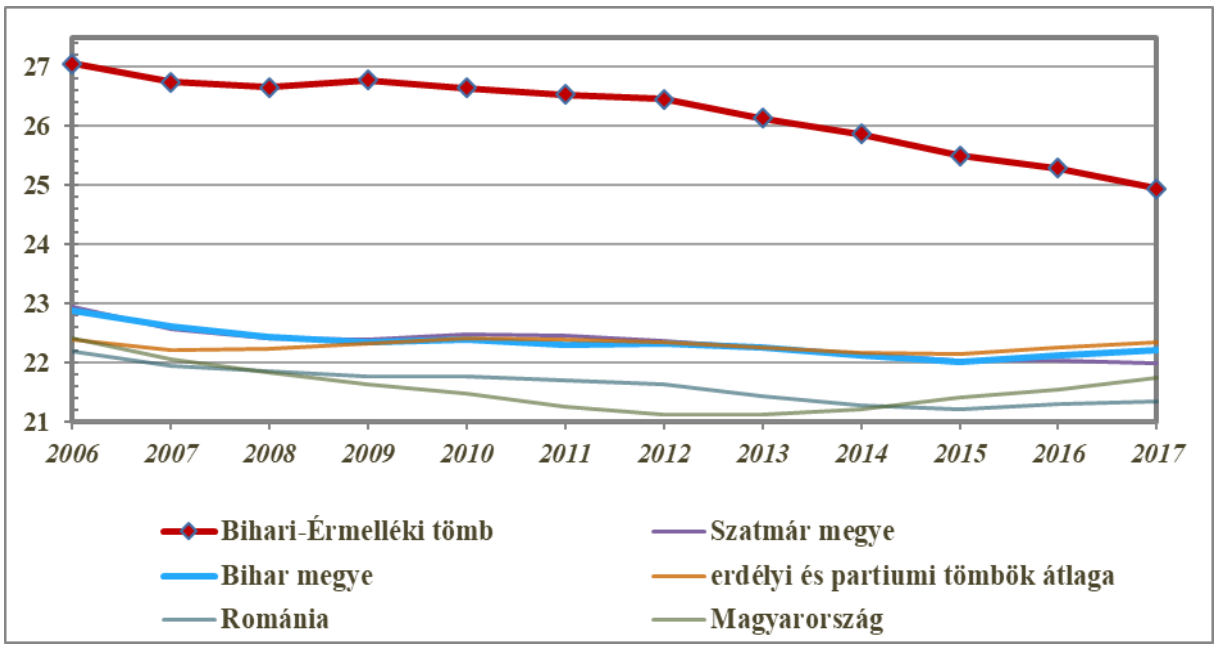

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

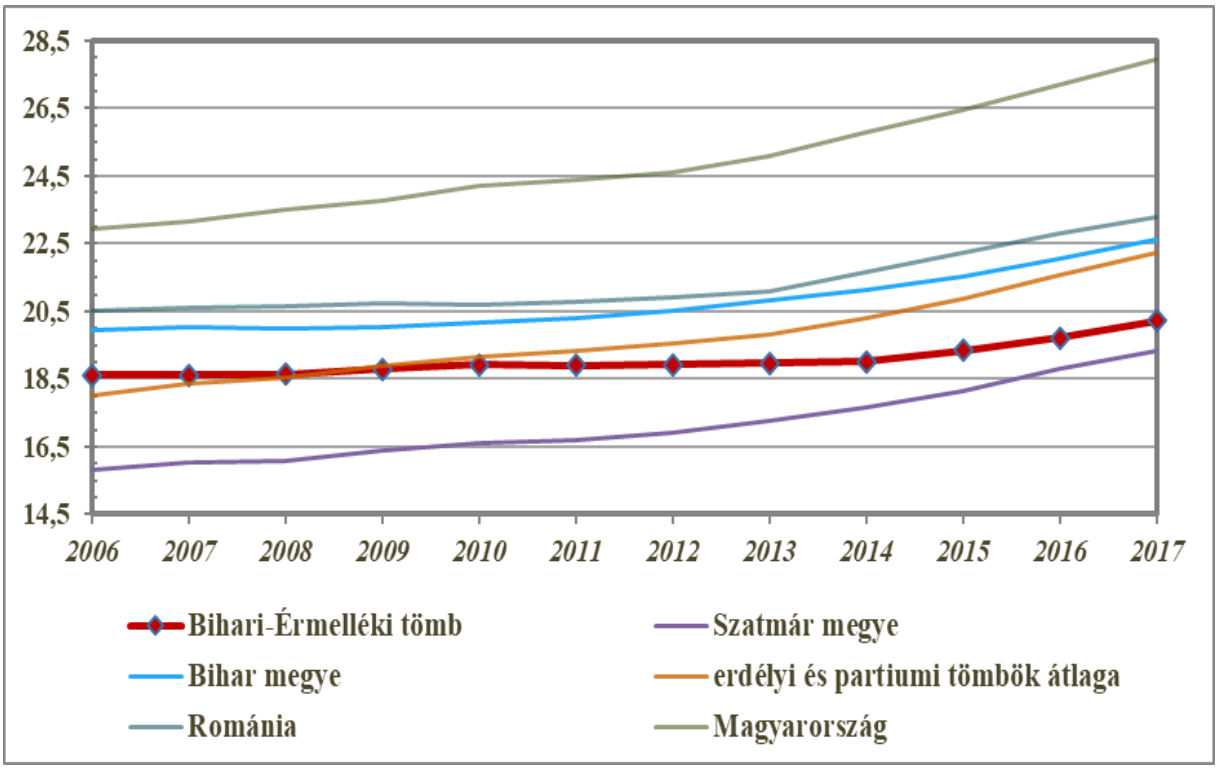

10. ábra Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

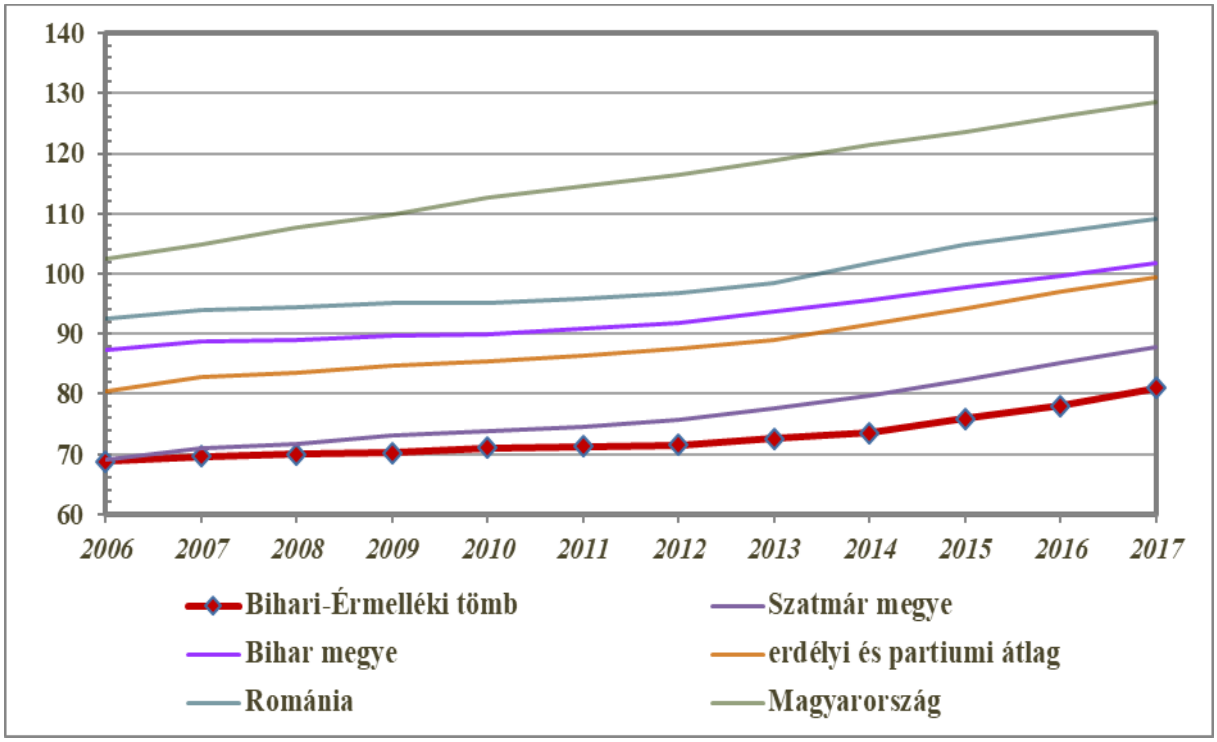

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

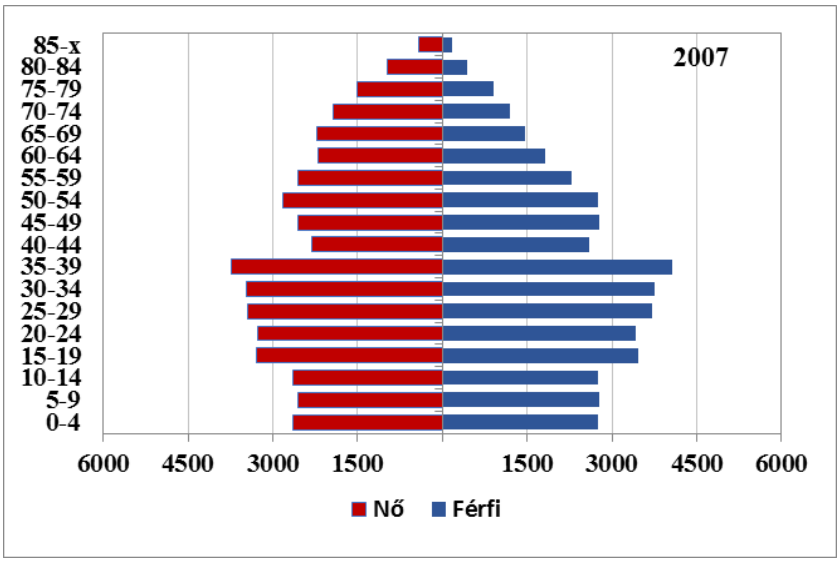

12. ábra: A tömb korfája (2007)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

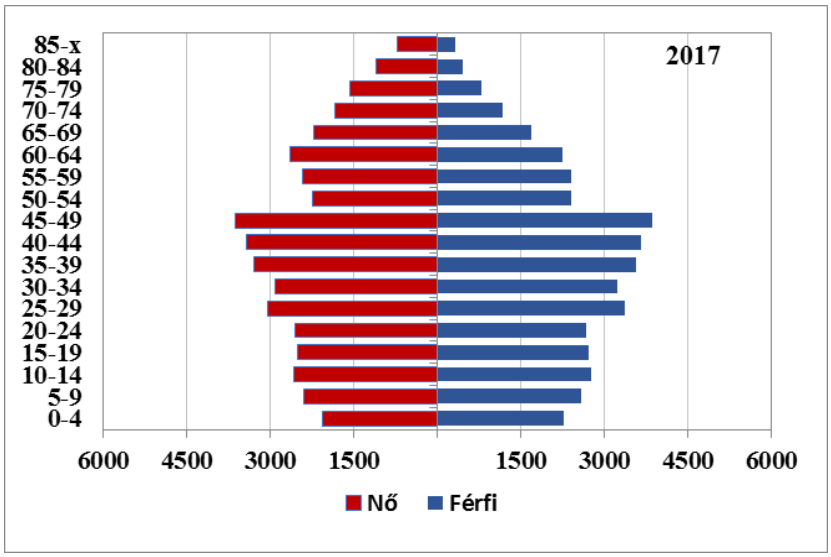

13. ábra: A tömb korfája (2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.10.2.2 Oktatás

Óvodák

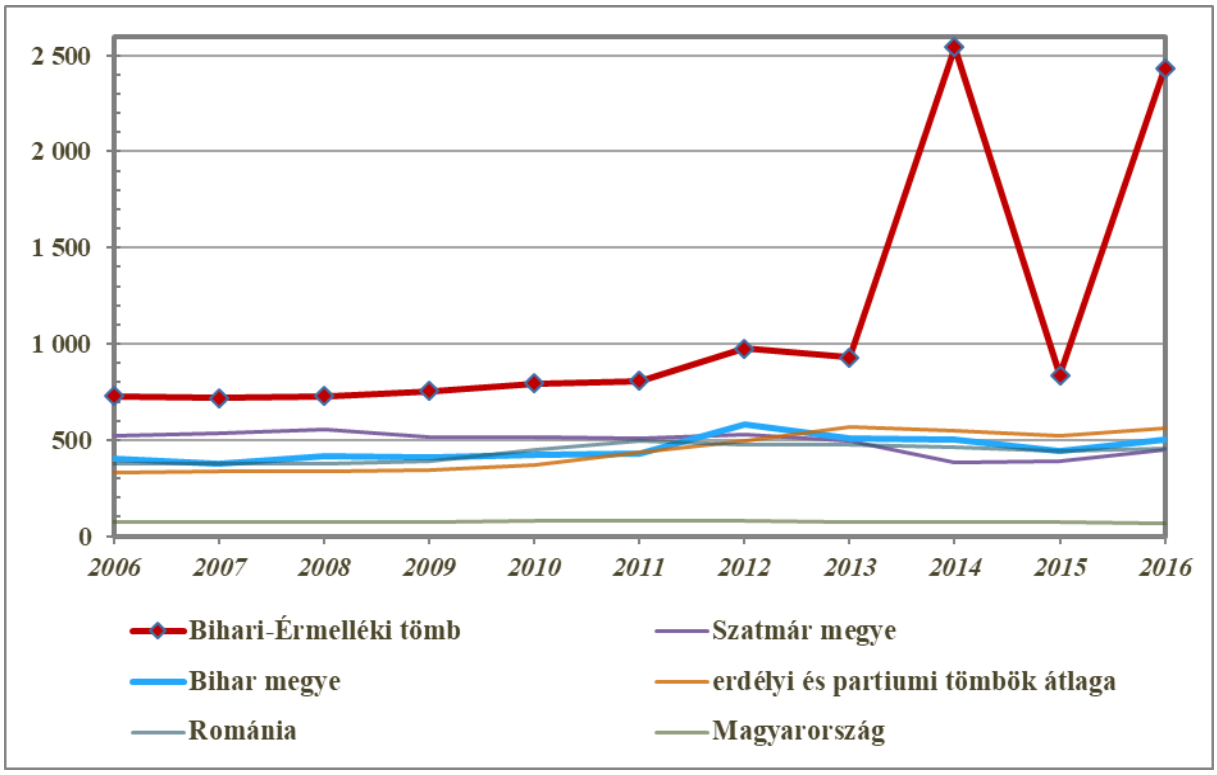

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

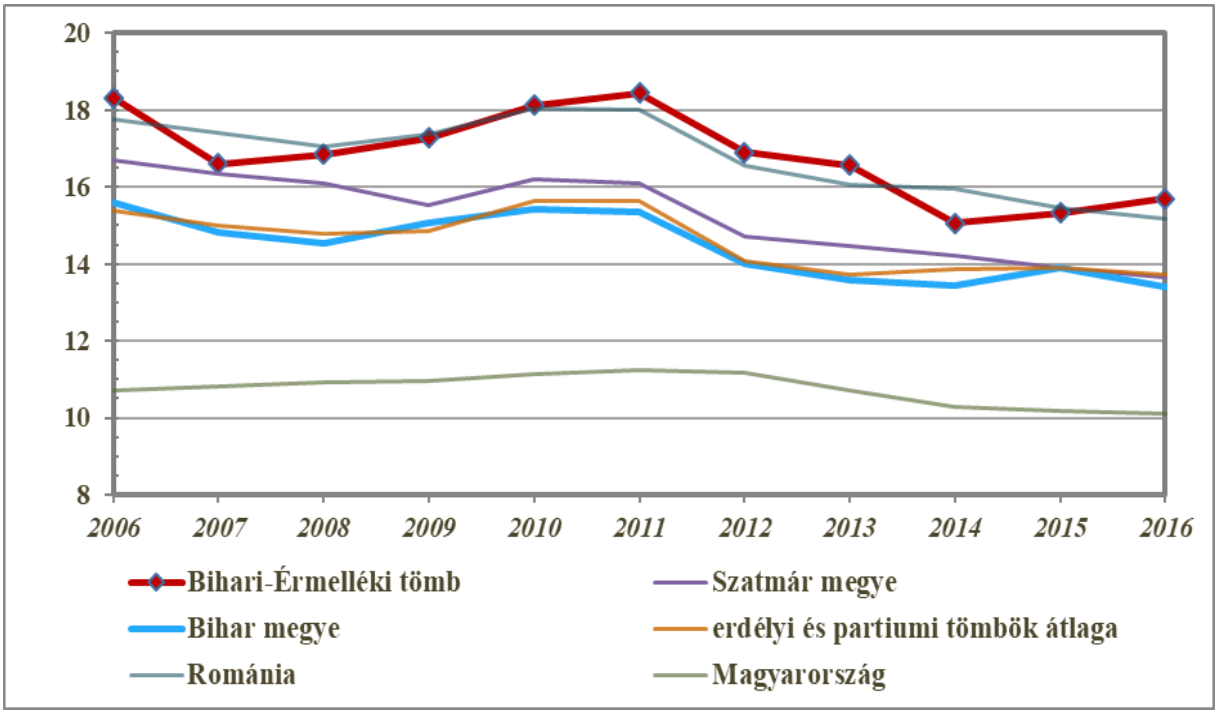

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

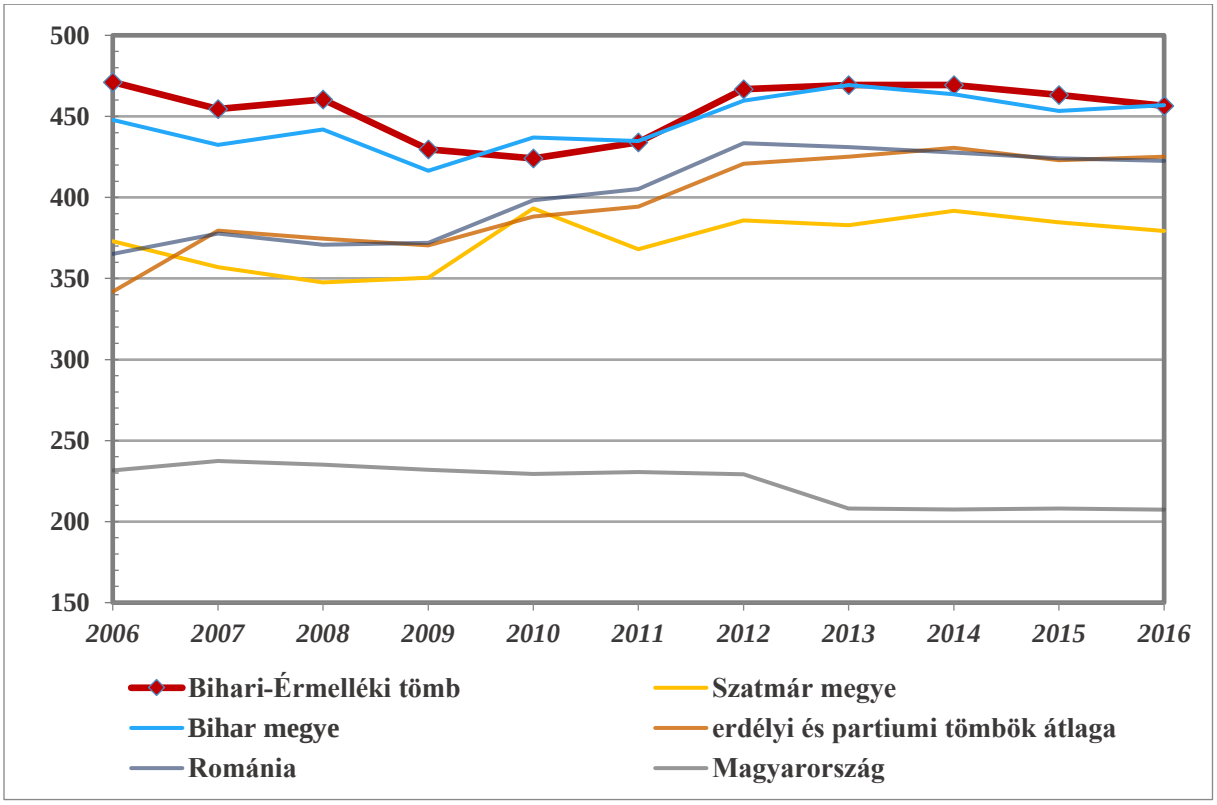

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

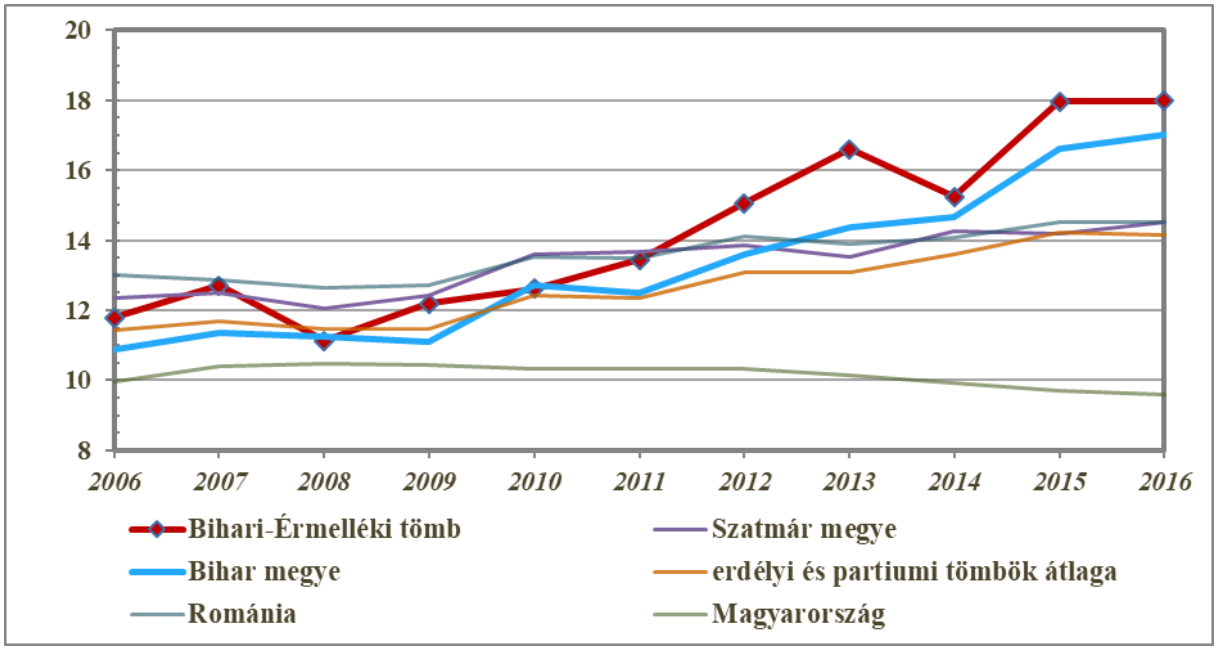

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

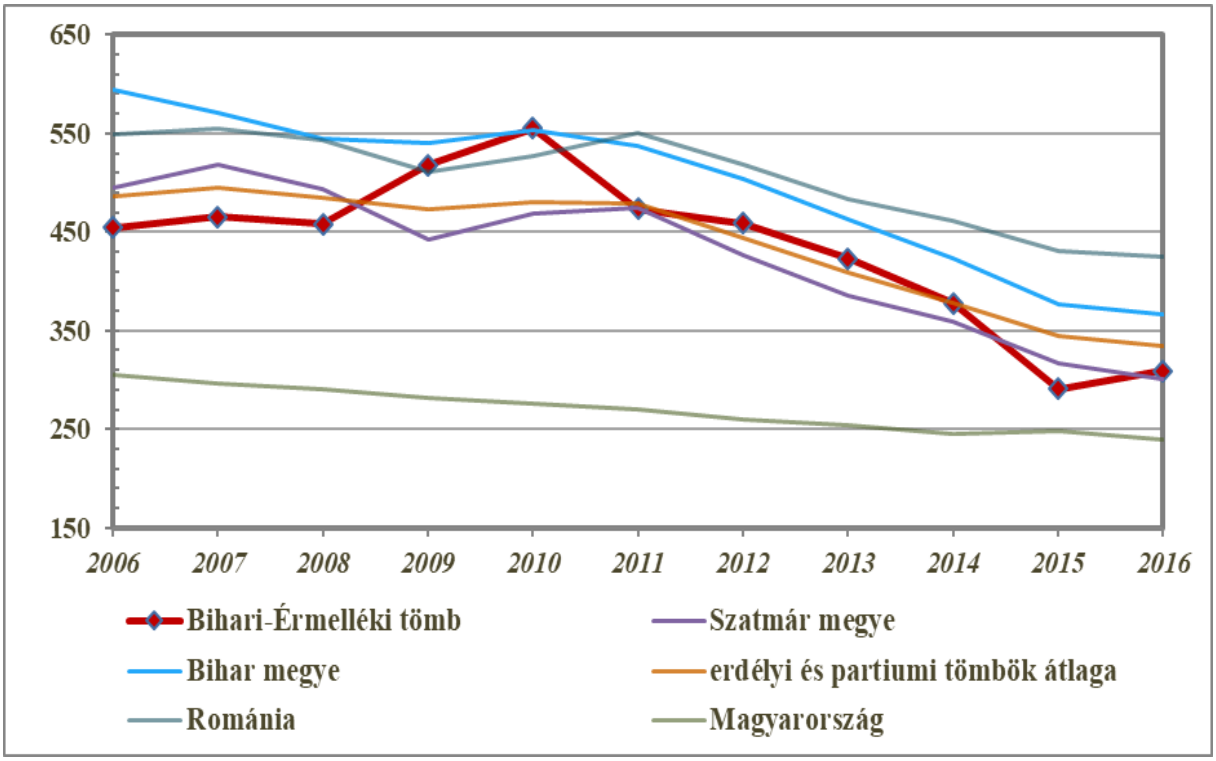

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

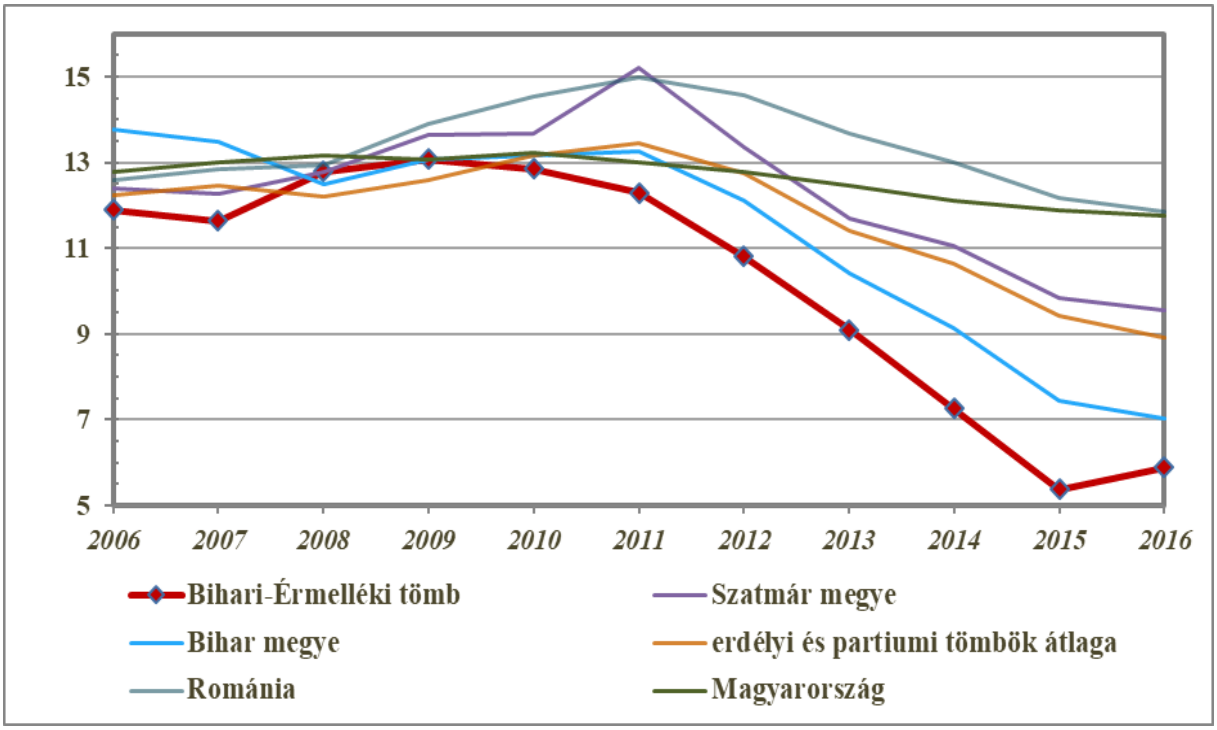

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.10.2.3 Munkaerőpiac

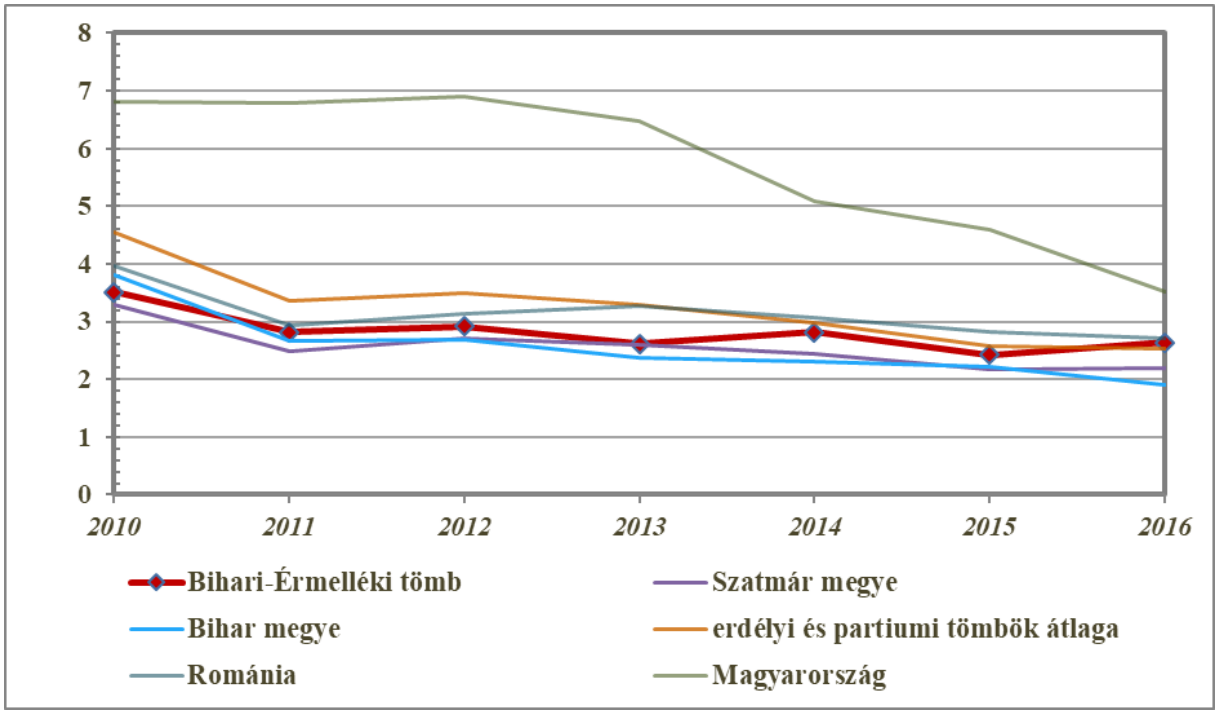

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

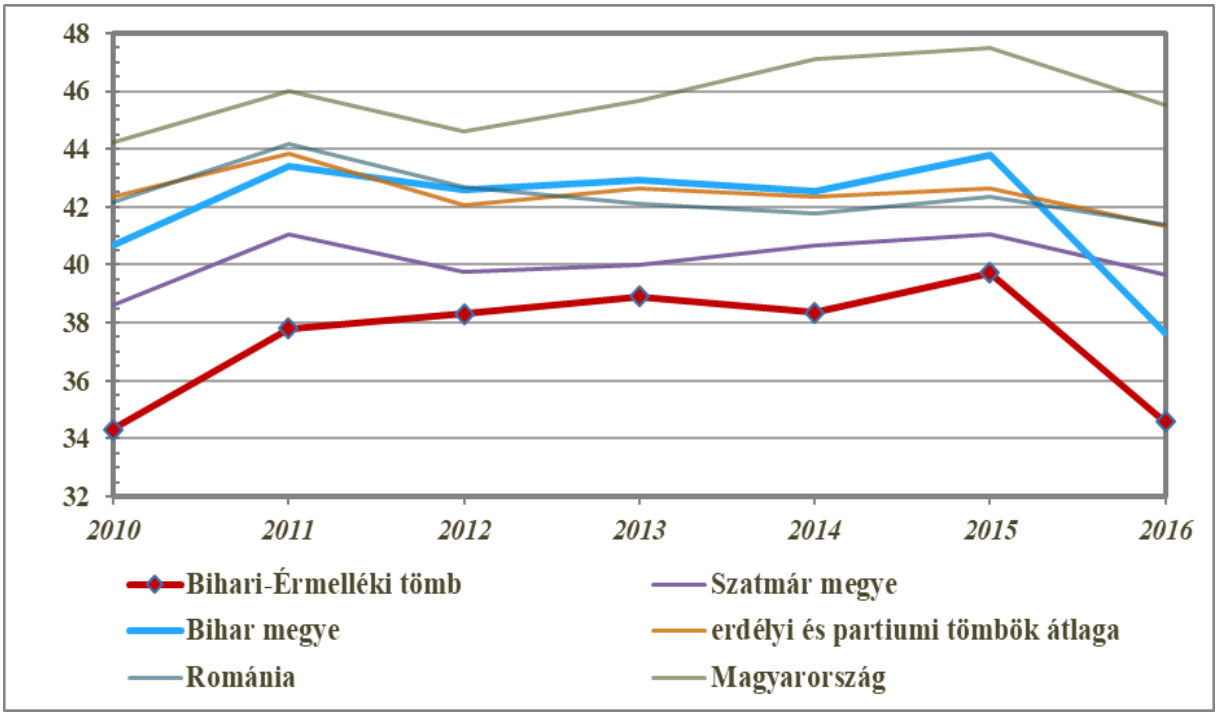

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.10.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.10.3.1 Egészségügy

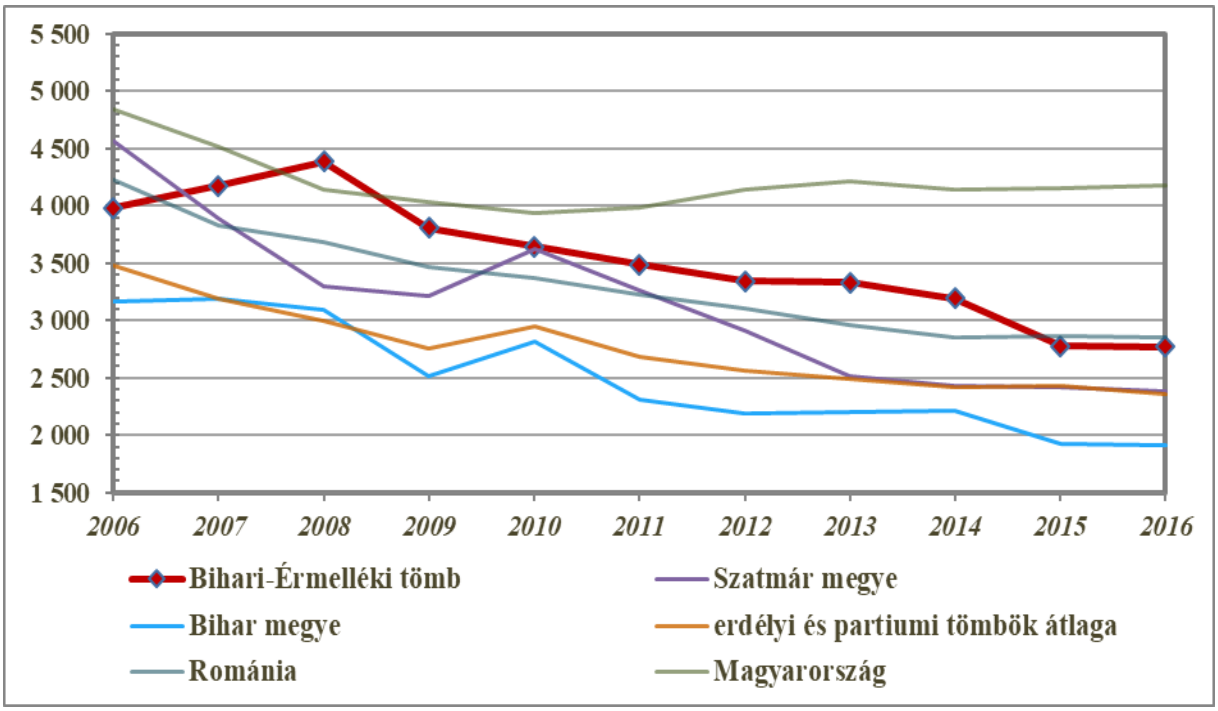

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

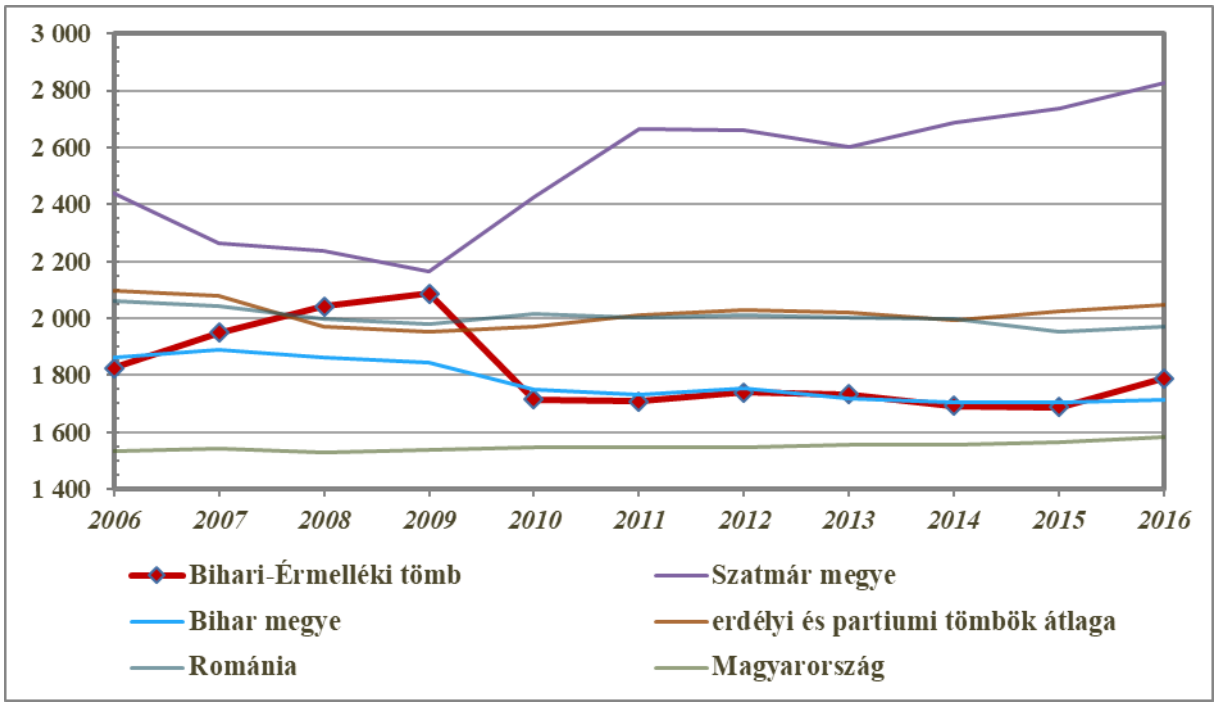

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.10.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

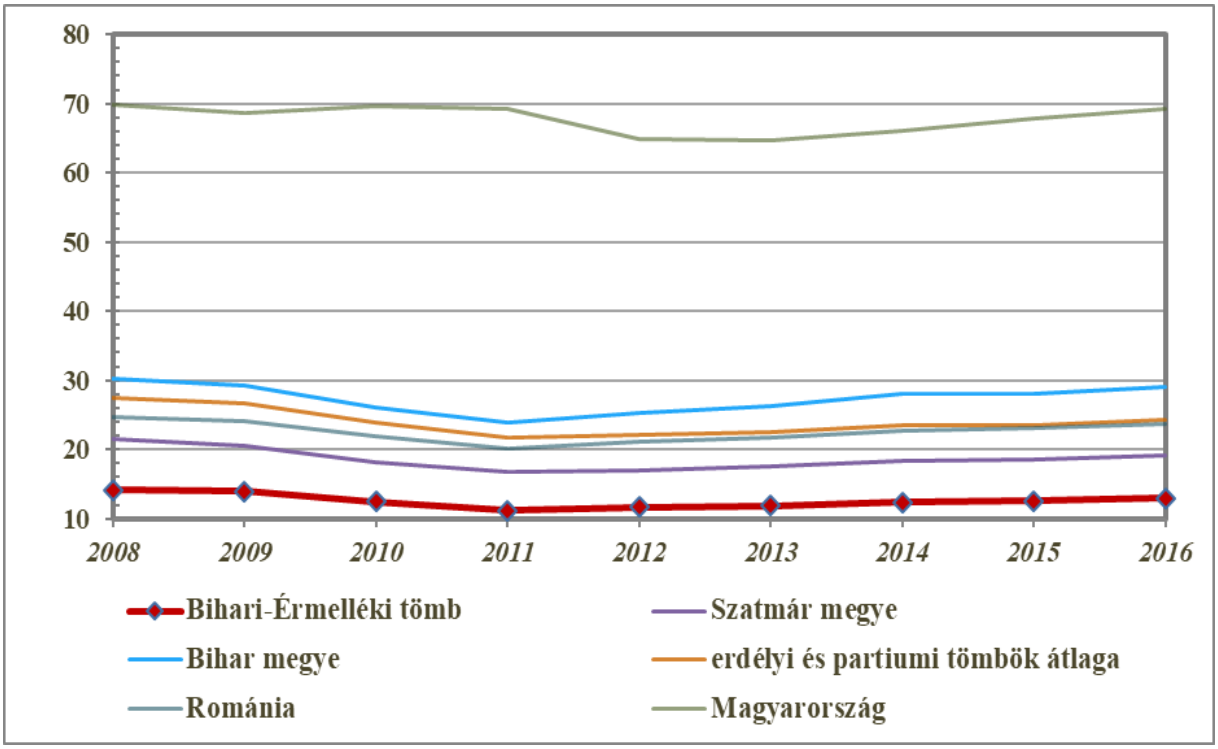

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

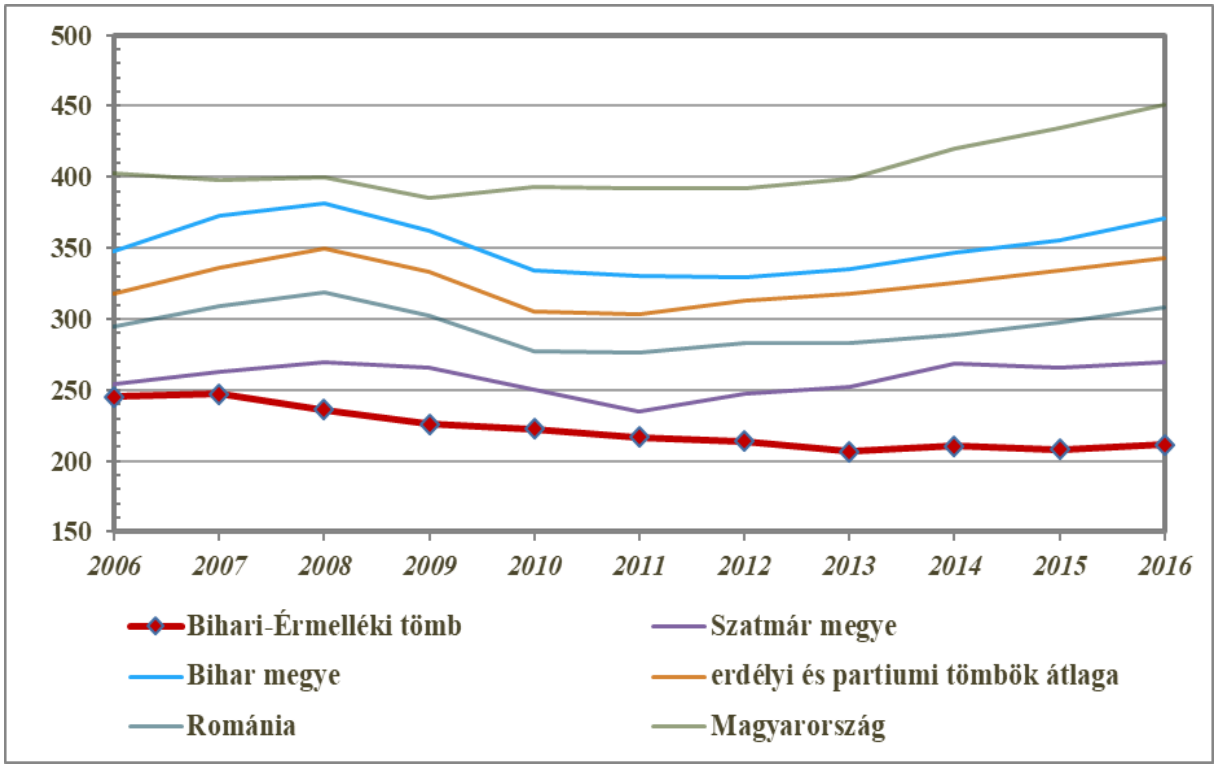

25. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.11 Udvarhelyszéki tömb

6.11.1 A térség főbb jellemzői

6.11.1.1 Elhelyezkedés

Udvarhelyszék Székelyföld nyugati részén helyezkedik el, a Kis- és Nagy-Homoród, a Vargyas patakok, valamint a Nagy-Küküllő és a Fehér-Nyikó völgyében, illetve a felsorolt vizek mellékpatakjai mentén. Területe a Hargita nyugati előterében kialakult dombságokat (Udvarhelyi-dombság, Sóvidéki-dombság, Homoródi-dombság), valamint a Nagy-Küküllő forrásvidékét és felső völgyszakaszát, a Kis-Küküllő felső völgyszakaszát, továbbá a Fehér-Nyikó mentét és a két Homoród mentét fogja össze. A tömb északkeleten Gyergyóval, keleten Csíkkal, délkeleten Kovászna megyével (Háromszékkel), nyugaton pedig Maros megyével határos.

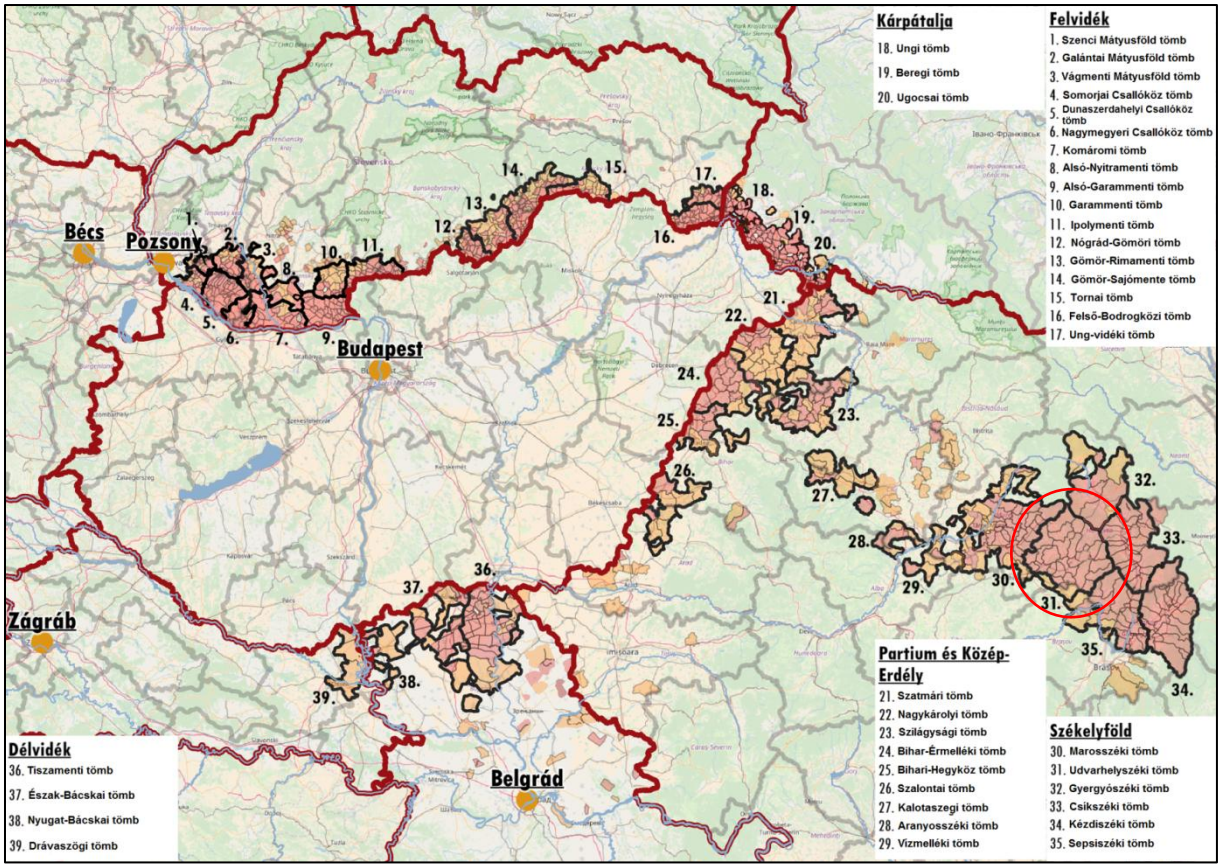

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

A térség felszíne hegyvonulatokkal, folyó- és patakvölgyekkel erősen tagolt, a domborzati tényezők következtében ezért több kisebb táj is létrejött a nagyobb tájegységen belül. Fő tájegységei: Hegyalja vagy Havasalja (a Hargita fennsík községei), Udvarhely, Keresztúr, Székelyderzs és Etéd vidéke, a Homoród mente (a Kis- és a Nagy Homoród völgyei), a Nyikó mente (a Fehér-Nyikó völgye Farkaslakától Székelykeresztúrig), a Gagy mente (a Gagy-patak völgye Keresztúrtól északra), az Udvarhelyszék délnyugati csücskében fekvő Solymosok és a Parajdi-Sóvidék.

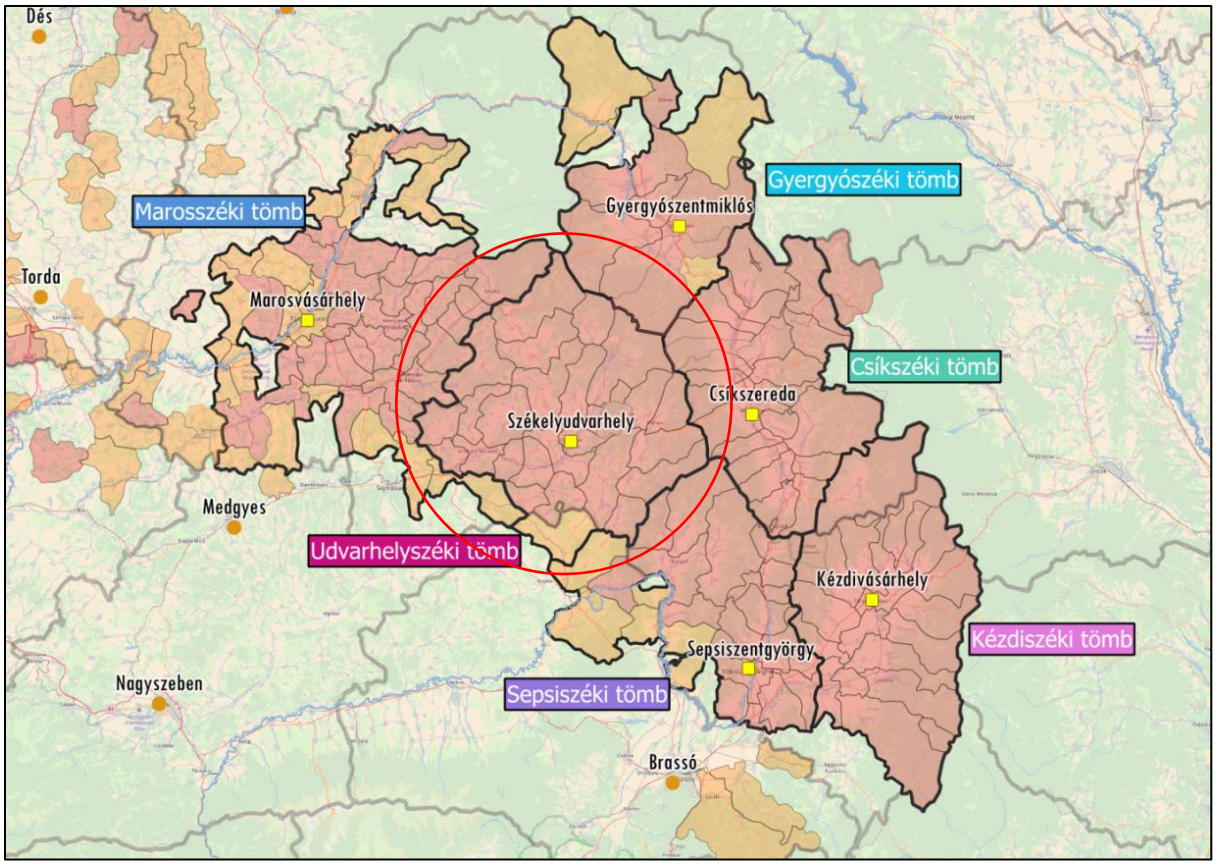

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Székelyföldön
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.11.1.2 A térség községei

A tömb települései a romániai politikai és közigazgatási intézményrendszer szerint községekbe szerveződnek, melyek egy kivétellel mindegyike Hargita megyéhez tartozik. Az Udvarhelyszéki tömb 26 községet foglal magába összesen 115 ezer fős lakossággal, melynek közel 95 százaléka magyar nemzetiségű. A 26 község közül 25-ben jelentős többségben vannak a magyar nemzetiségűek, 22-ben pedig a 90 százalékot is meghaladja a magyarság aránya. Ezek az alábbiak: Székelyudvarhely, Etéd, Fenyéd, Kápolnásfalu, Korond, Székelykeresztúr, Székelyderzs, Oroszhegy, Felsőboldogfalva, Lövéte, Farkaslaka, Homoródalmás, Homoródszentmárton, Bögöz, Okländ, Nagygalambfalva, Parajd, Siménfalva, Kányád, Székelyvarság, Szentegyháza és Zetelaka. 22 községben a 90 százalékot is meghaladja a magyarság aránya. Átmeneti községként a térségben egyetlen község, a Brassó megyei Kaca azonosítható, ahol összességében ugyan 31 százalék a magyarság aránya, de egyes településein (pl. Homoróddaróc) többségben vannak a magyarok.

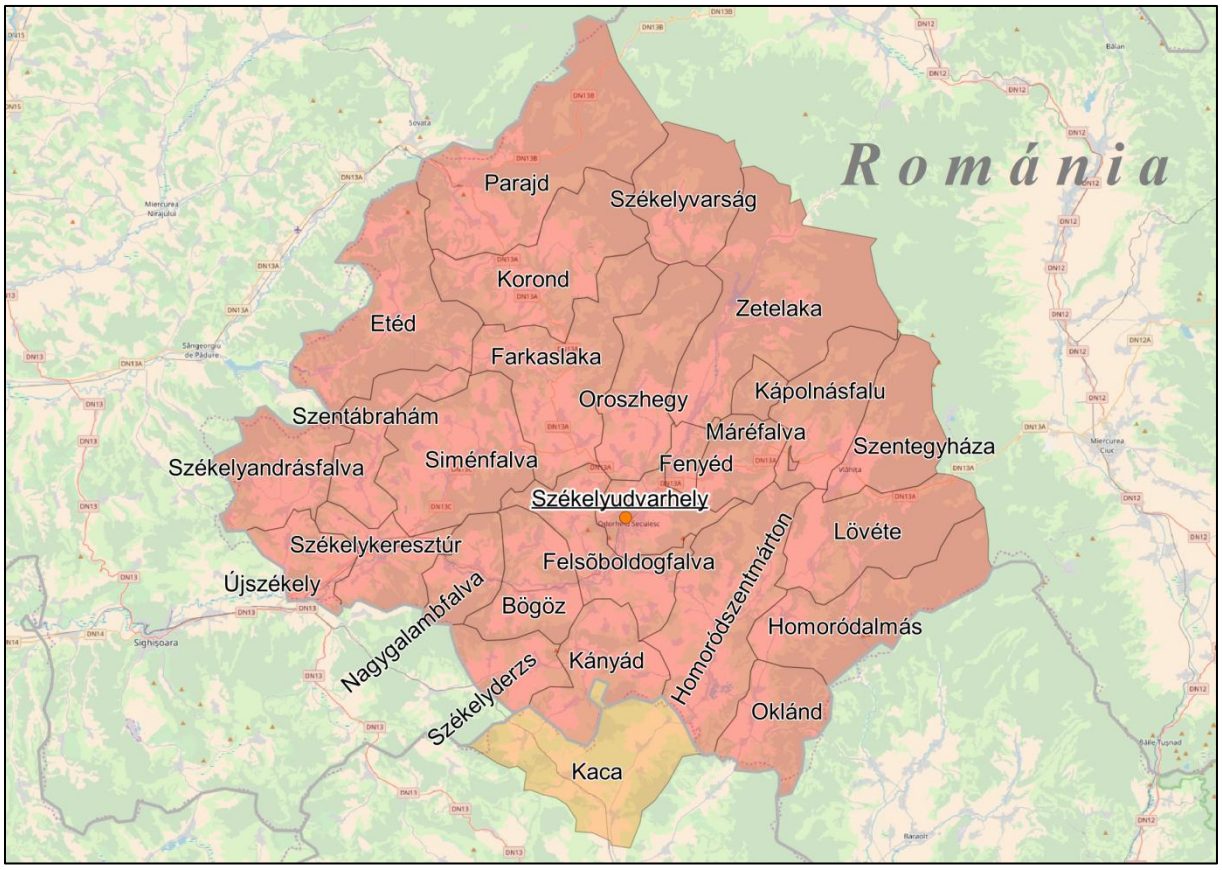

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

A tömb központja Székelyudvarhely, Orbán Balázs szavaival élve „a Székelyföld középpontja, legérdekesebb, legclassicusabb helye”, 33 ezer lakosának 96 százaléka magyar. A város az Udvarhelyi-medence egyik legkorábbi települése, jelenlegi gazdasági és művelődési központja, Hargita megye második legnépesebb városa, Székelyföld történelmi, társadalom- és művelődéstörténeti központja, fontos közúti csomópont. A város környéke komoly turisztikai vonzerővel rendelkezik, amely jelenleg részben kihasználatlan. 1998 októberében kezdte meg működését a városban a Modern Üzleti Tudományok Főiskolájának Székelyudvarhelyi Képzési Központja. Ez volt Erdély első olyan kihelyezett főiskolája, ahol nappali tagozaton, magyar nyelven folyt gazdasági képzés.

Udvarhelyszéki tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Székelyudvarhely	Odorheiu Secuiesc	33 063	31 665	95,77
Magyar többségű községek				
Lövéte	Lueta	3 353	3 346	99,79
Székelyvarság	Vărşag	1 569	1 565	99,75
Oroszhegy	Dealu	3 877	3 855	99,43
Nagygalambfalva	Porumbeni	1 764	1 753	99,38
Homoródalmás	Mereşti	1 315	1 305	99,24
Szentegyháza	Vlăhiţa	6 769	6 704	99,04
Bögöz	Mugeni	3 422	3 388	99,01
Fenyéd	Brădeşti	1 895	1 871	98,73
Okländ	Ocland	1 257	1 239	98,57
Homoródszentmárton	Mărtiniş	2 784	2 741	98,46
Zetelaka	Zetea	5 548	5 458	98,38
Felsőboldogfalva	Felicieni	3 245	3 191	98,34
Siménfalva	Şimoneşti	3 715	3 633	97,79
Korond	Corund	5 943	5 760	96,92
Farkaslaka	Lupeni	4 388	4 231	96,42
Parajd	Praid	6 190	5 961	96,30
Kápolnásfalu	Căpălniţa	2 010	1 925	95,77
Székelykeresztúr	Cristuru Secuiesc	9 388	8 923	95,05
Kányád	Ulieş	1 158	1 086	93,78
Székelyderzs	Dârjiu	1 021	948	92,85
Etéd	Atid	2 461	2 283	92,77
Szentábrahám	Avrămeşti	2 402	2 105	87,64
Újszékely	Secuieni	2 553	1 921	75,24
Székelyandrásfalva	Săcel	1 218	750	61,58
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Kaca	Caţa	2 395	751	31,36
Összesen		**114 703**	**108 358**	**94,47**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.11.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.11.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

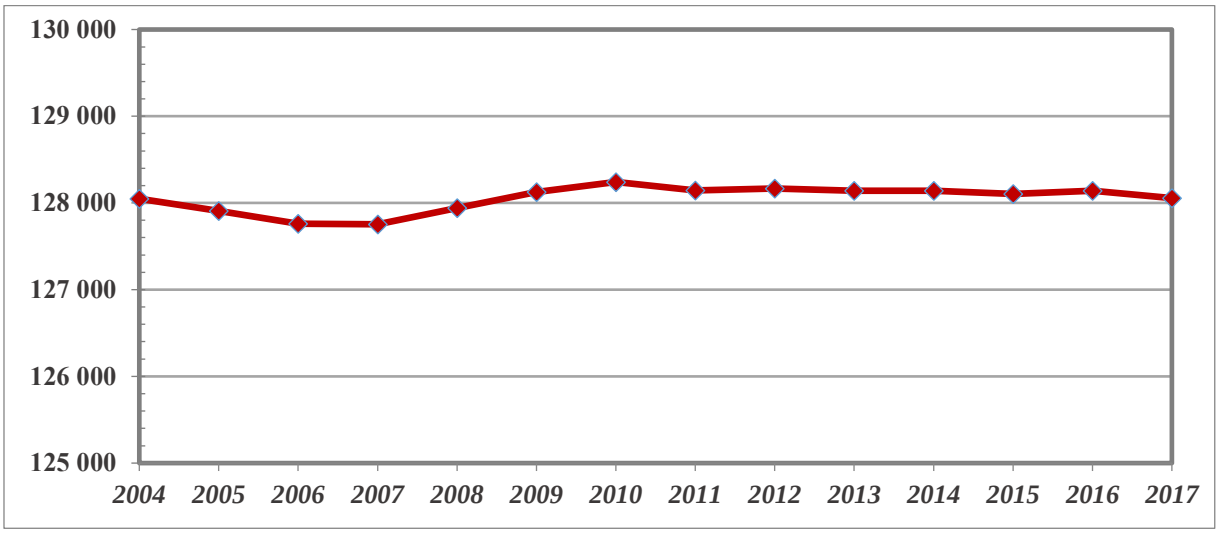

4. ábra: A tömb népességszámának alakulása (fő) (2004–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Udvarhelyszéki tömb	*Hargita megye*	*Erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Romániai átlag*	*Anyaországi átlag*
0,23	*-1,59*	*-1,70*	*-1,54*	*-2,66*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

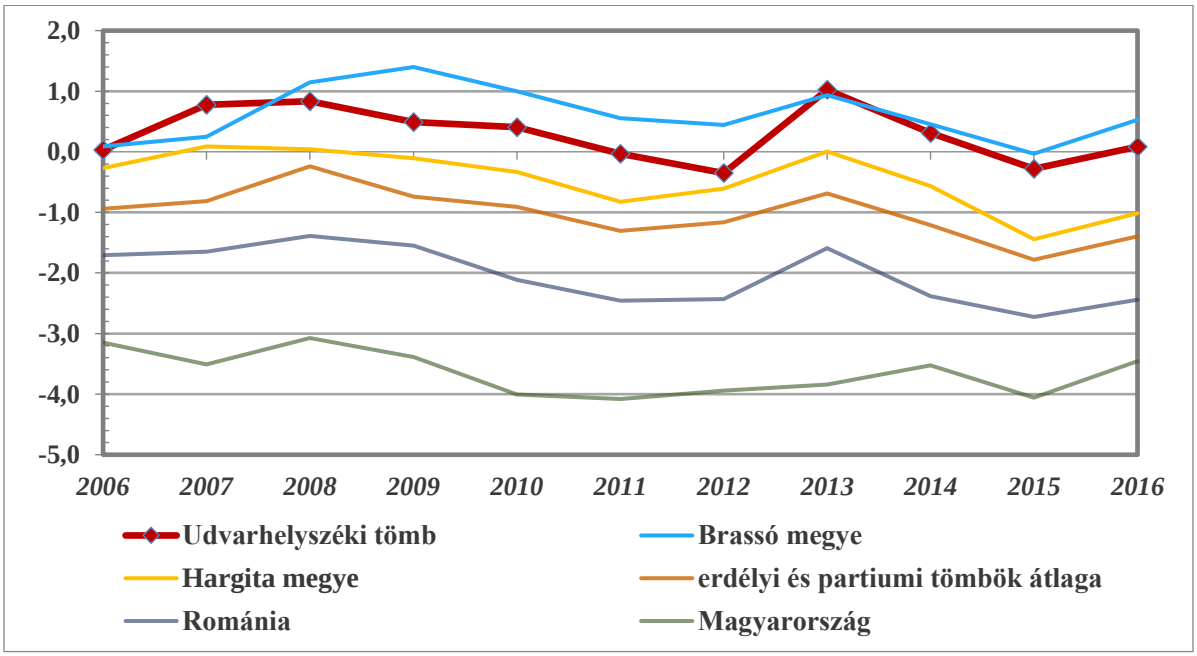

5. ábra: A népesség természetes szaporodási rátája (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

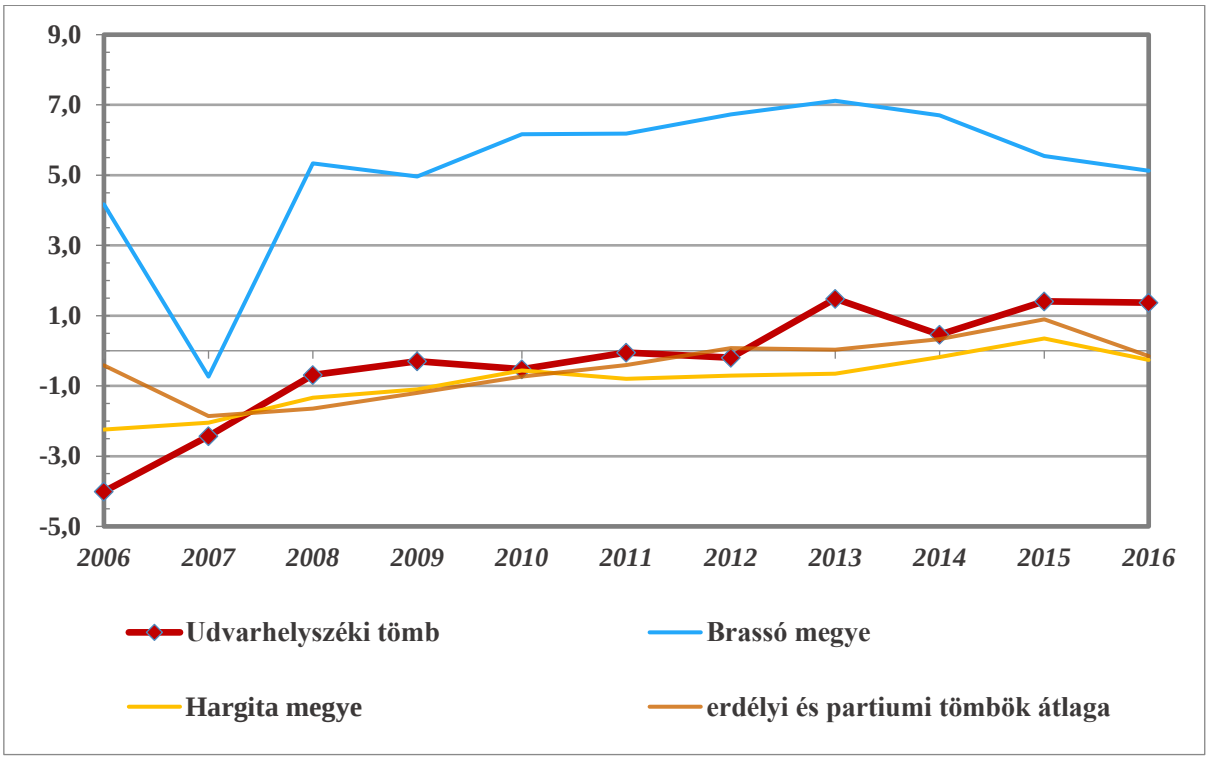

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

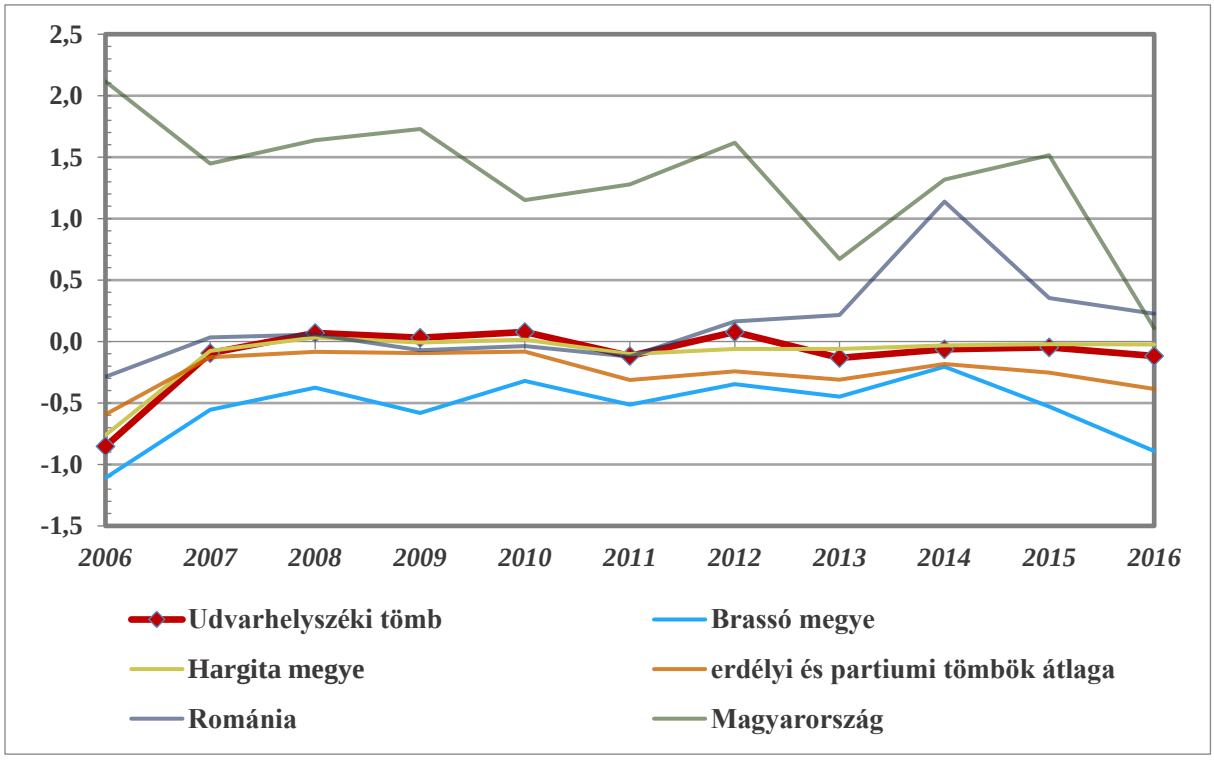

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

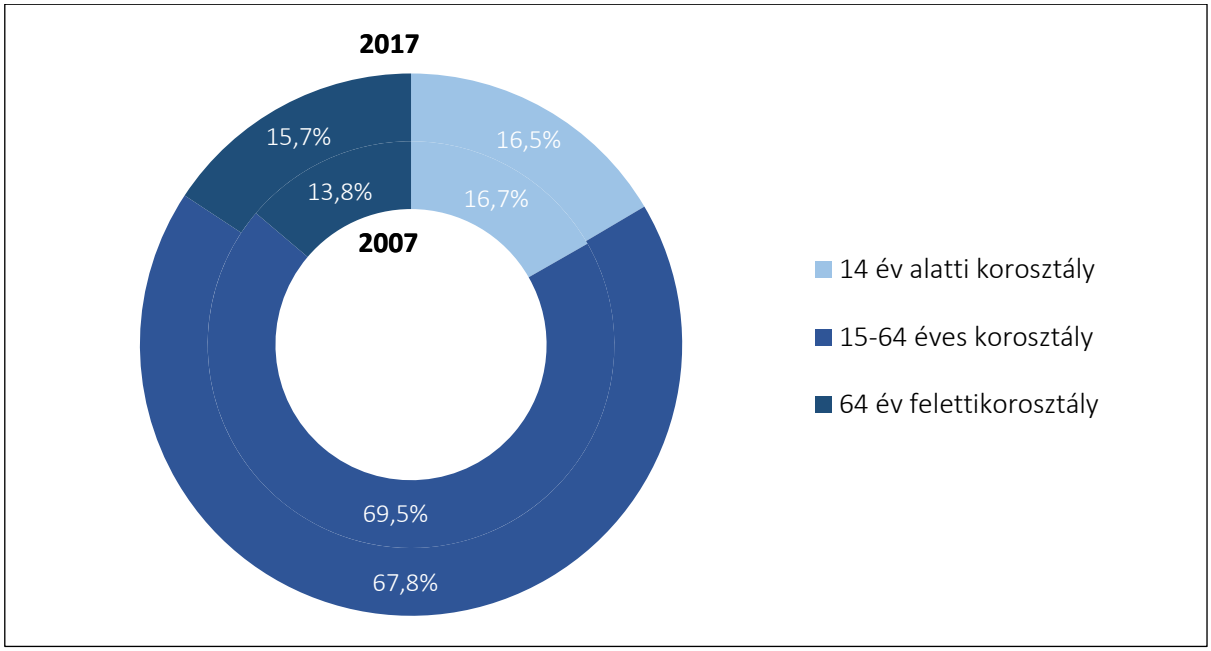

8. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

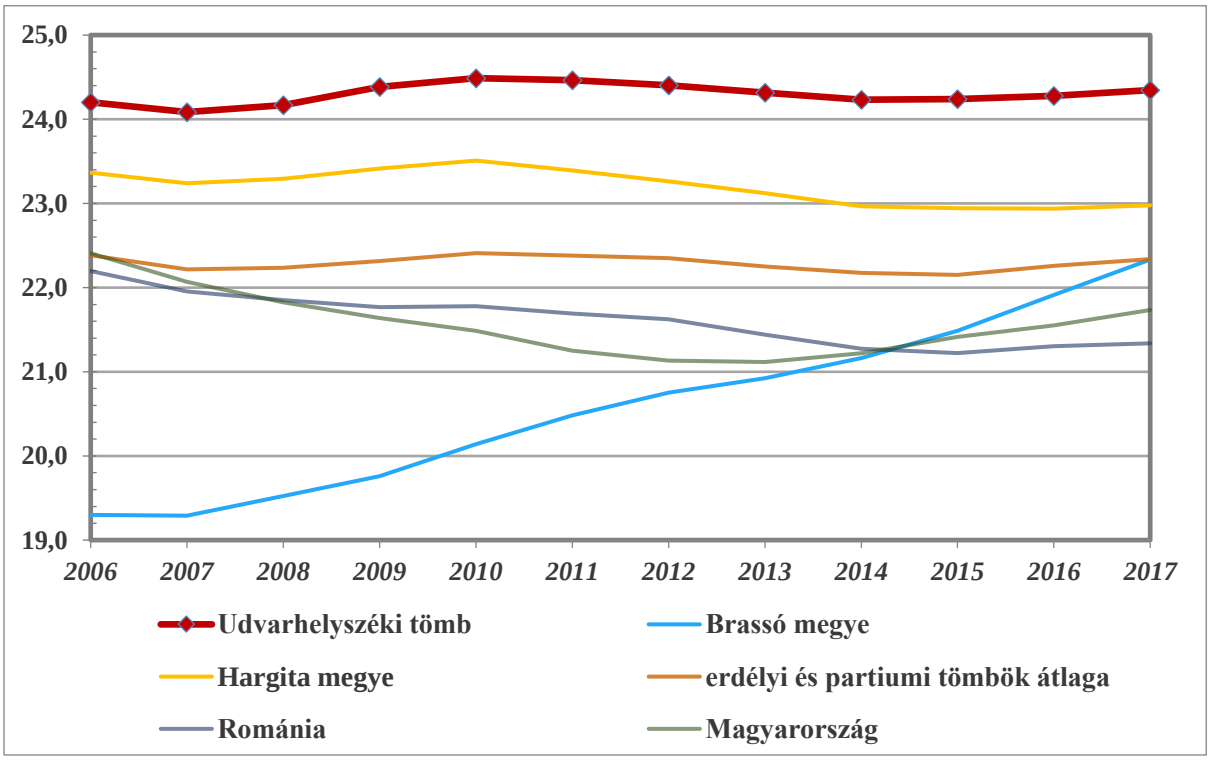

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

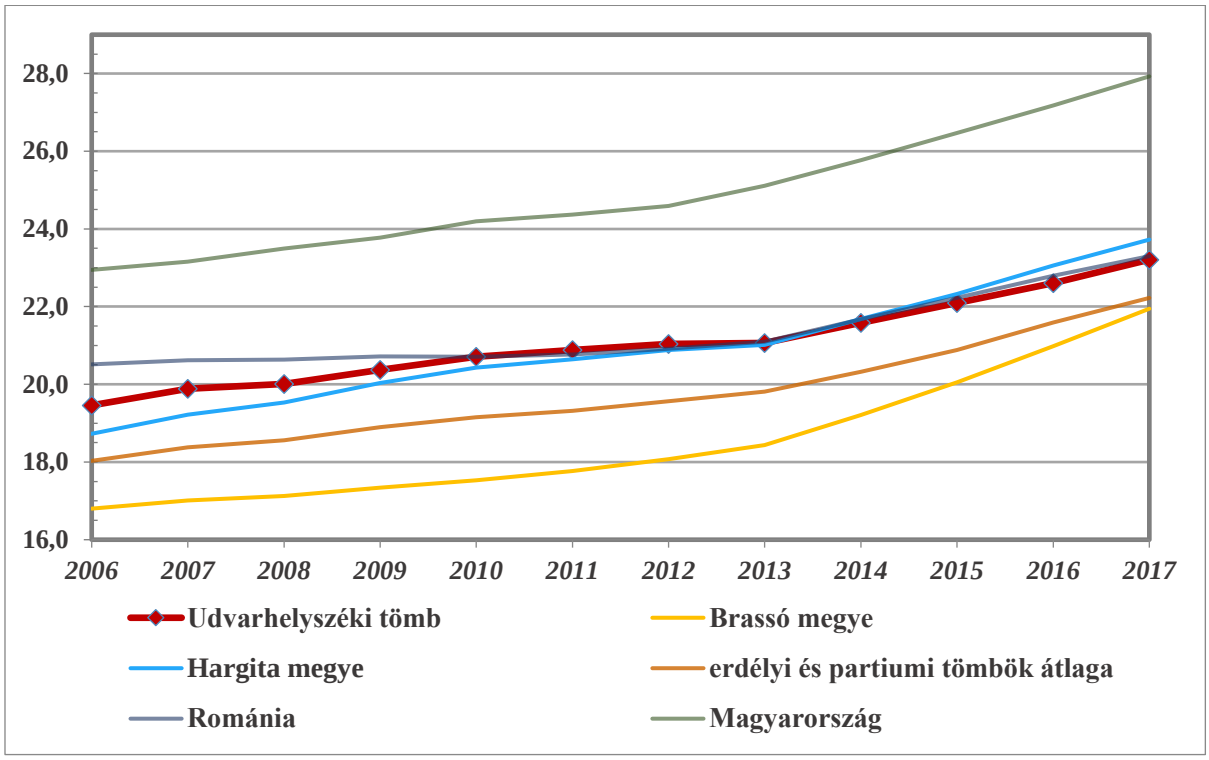

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

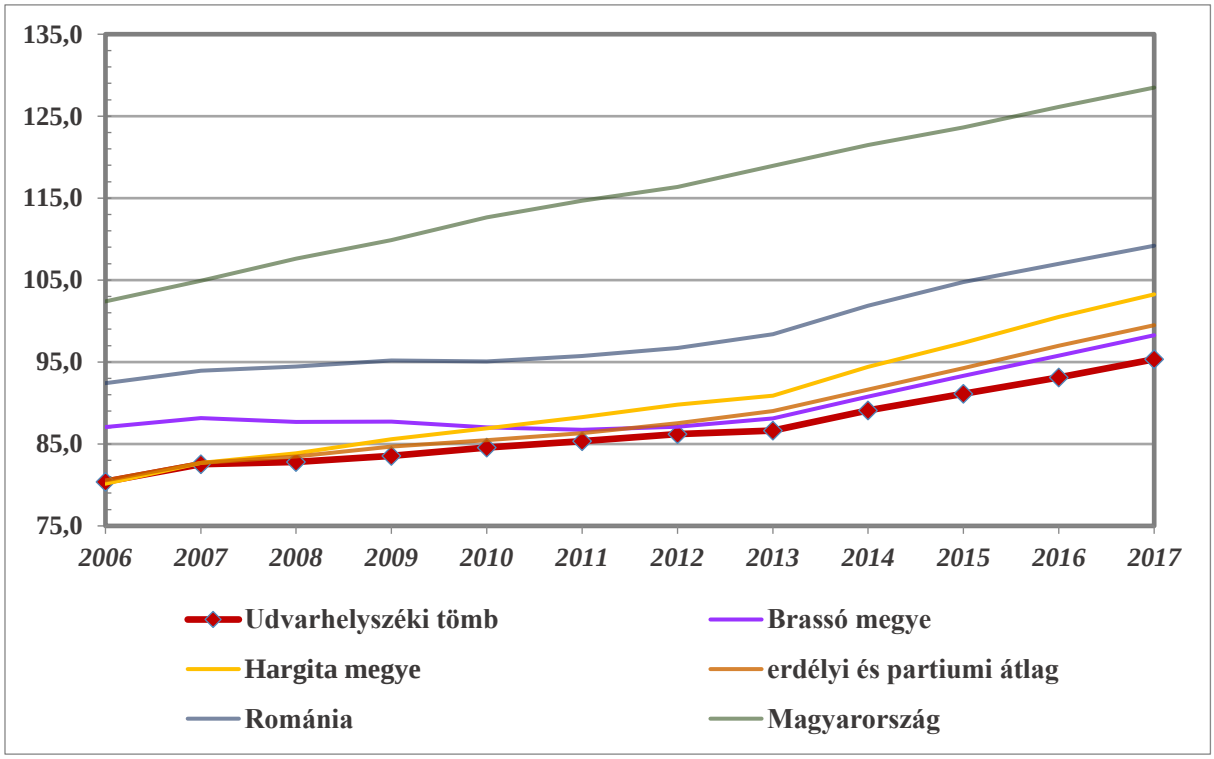

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

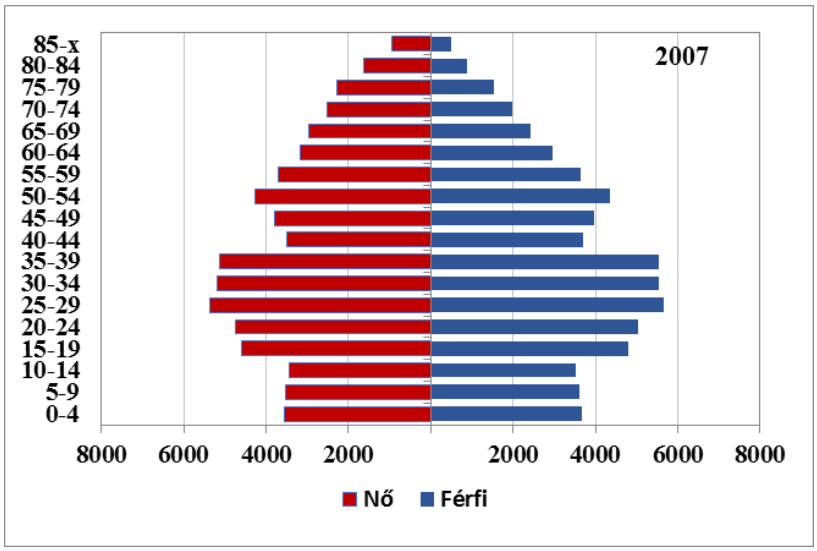

12. ábra: A tömb korfája (2007)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

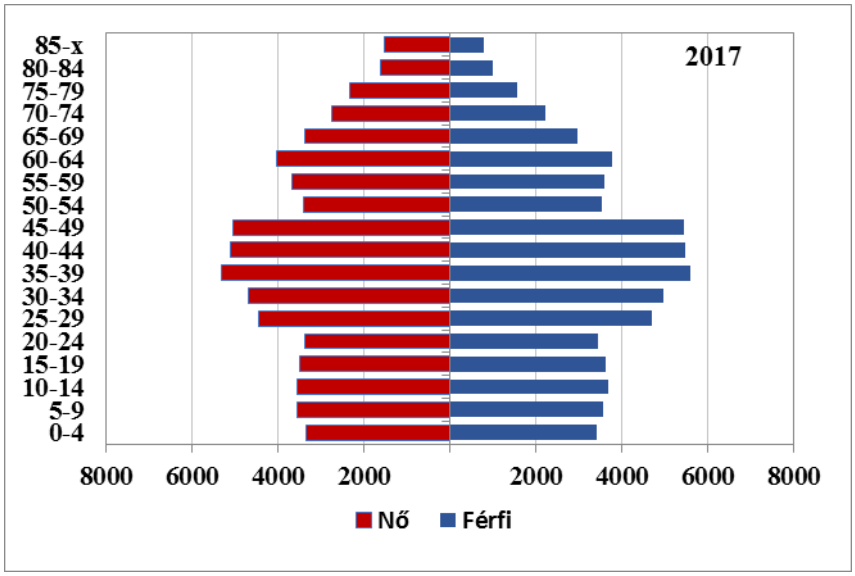

13. ábra: A tömb korfája (2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.11.2.2 Oktatás

Óvodák

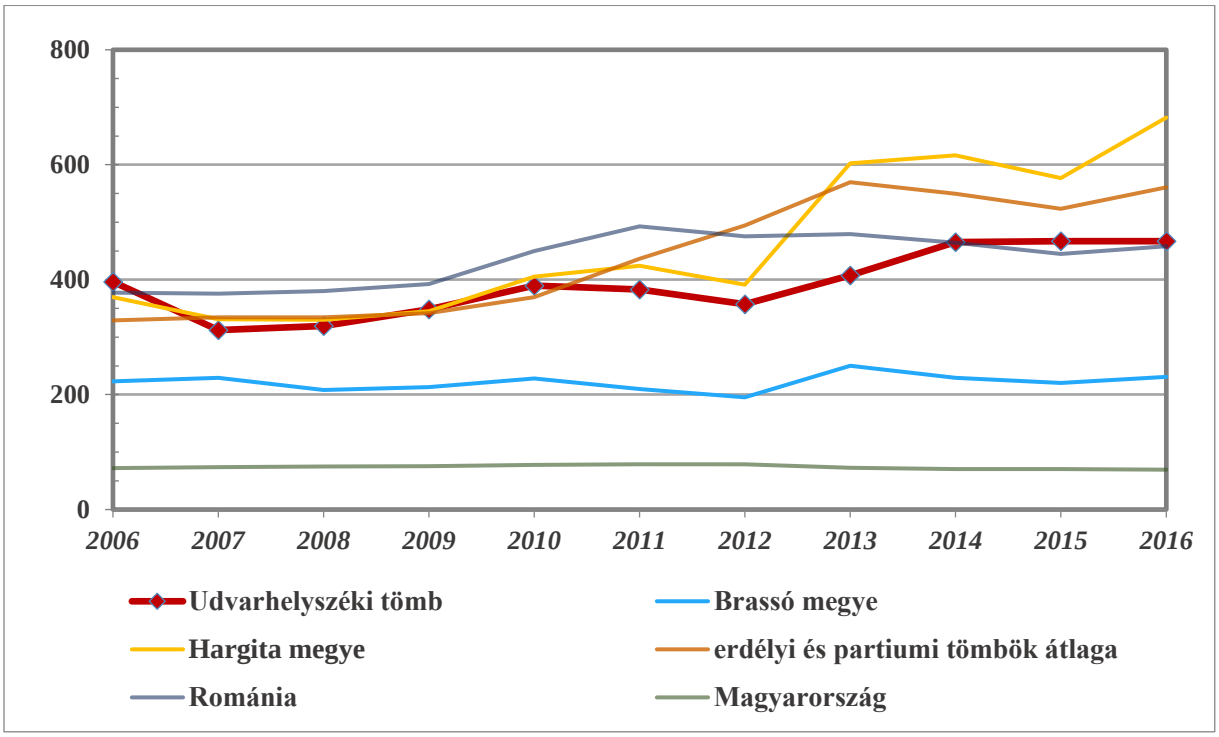

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

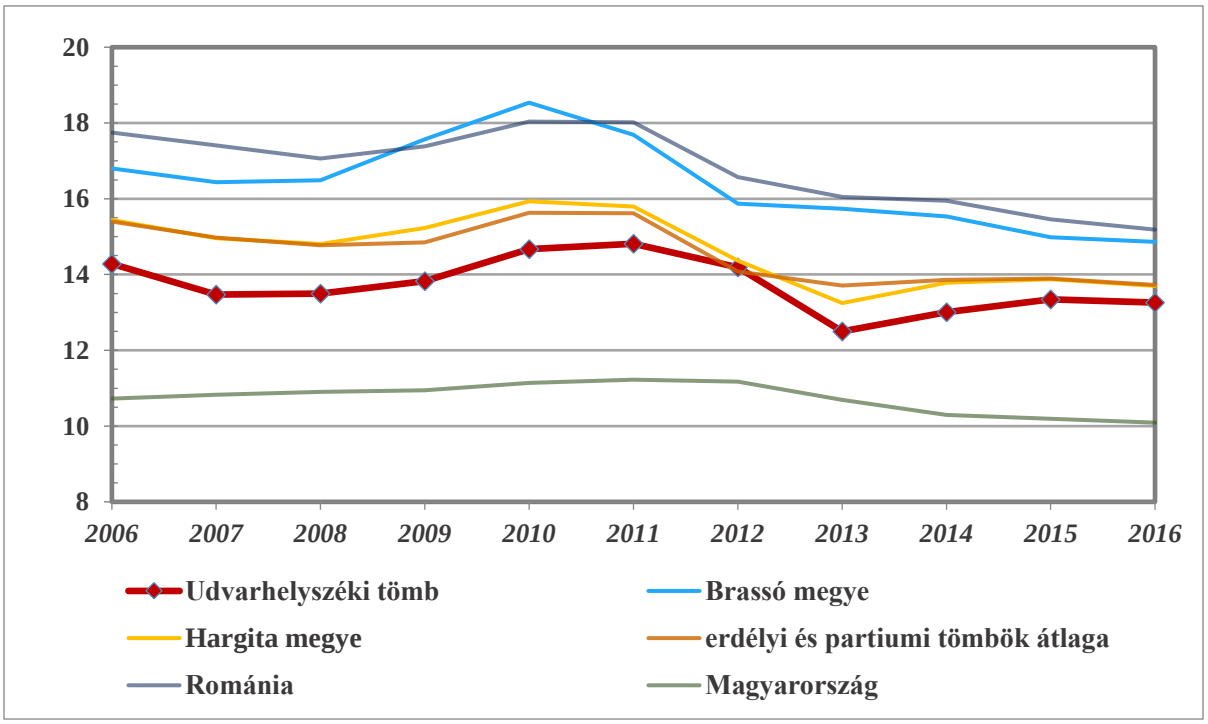

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

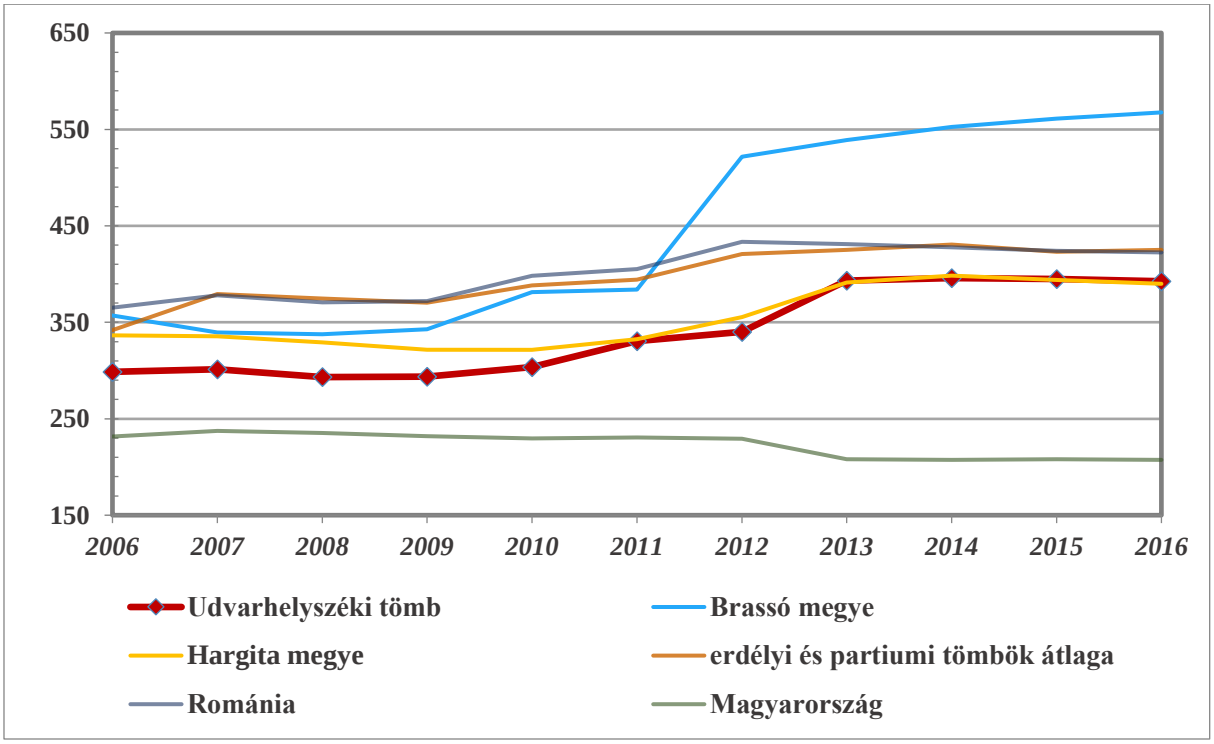

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

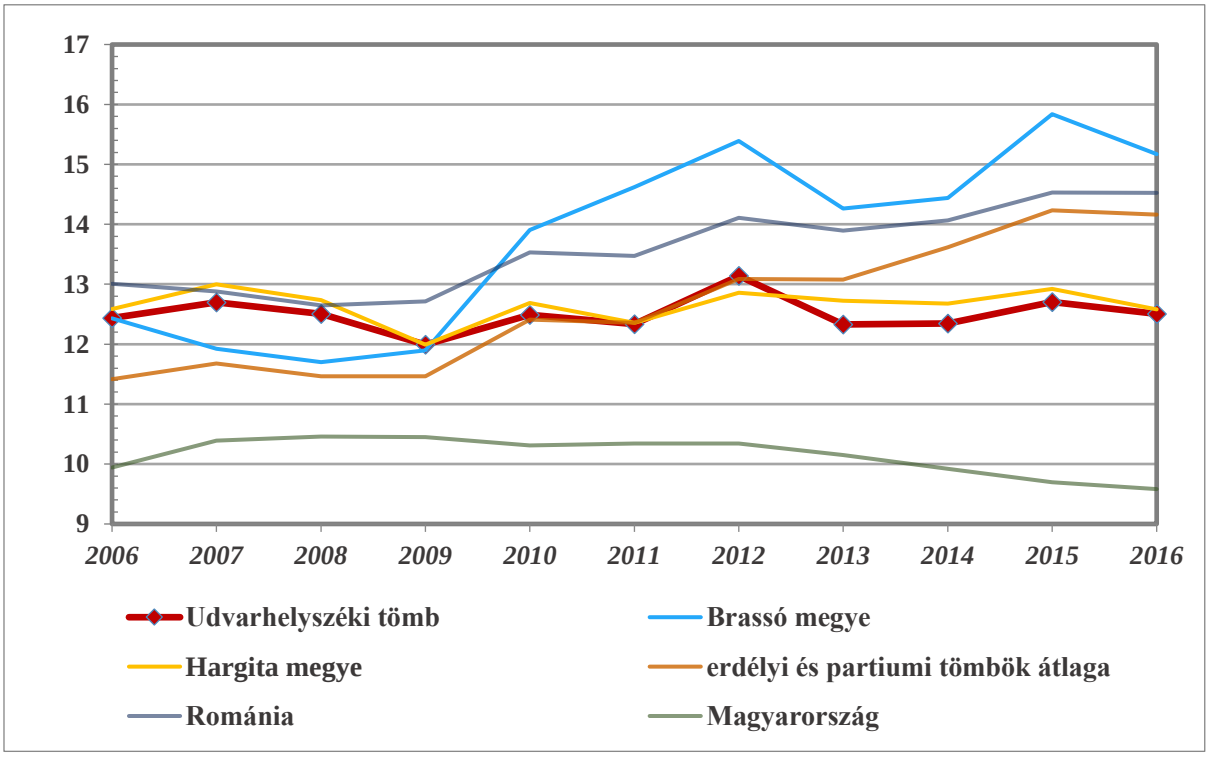

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

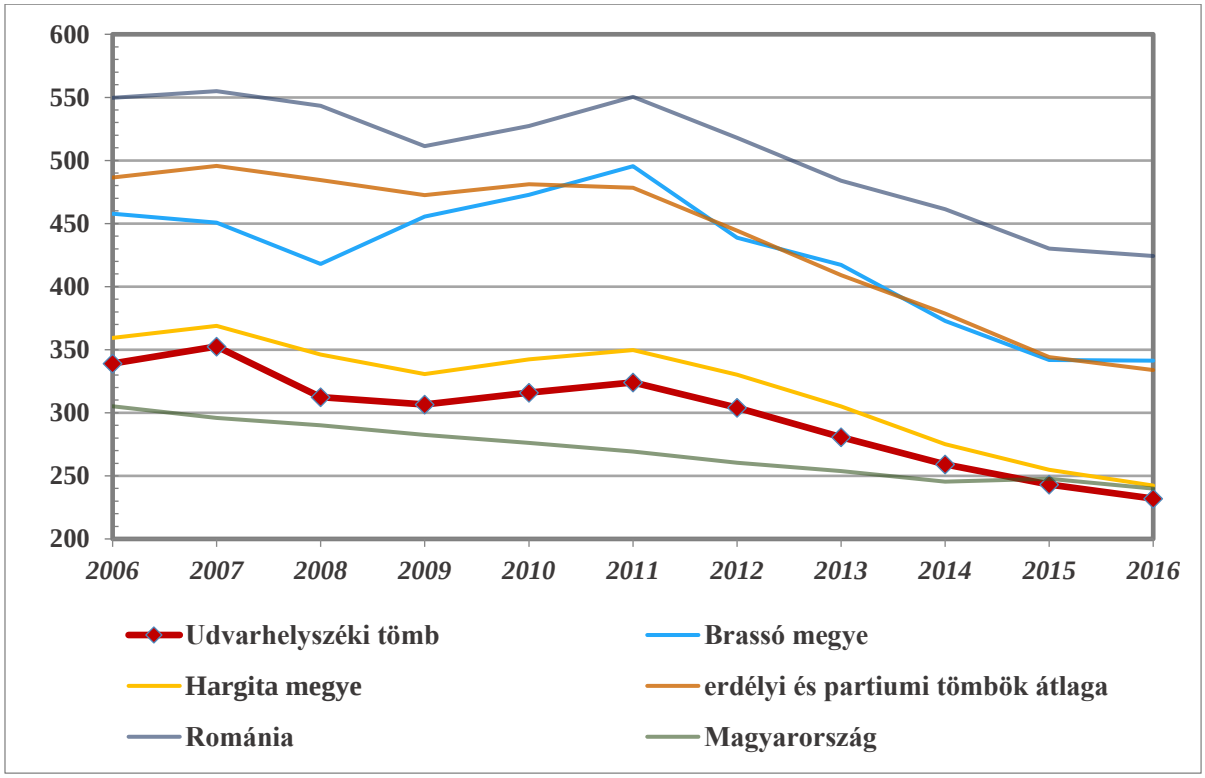

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

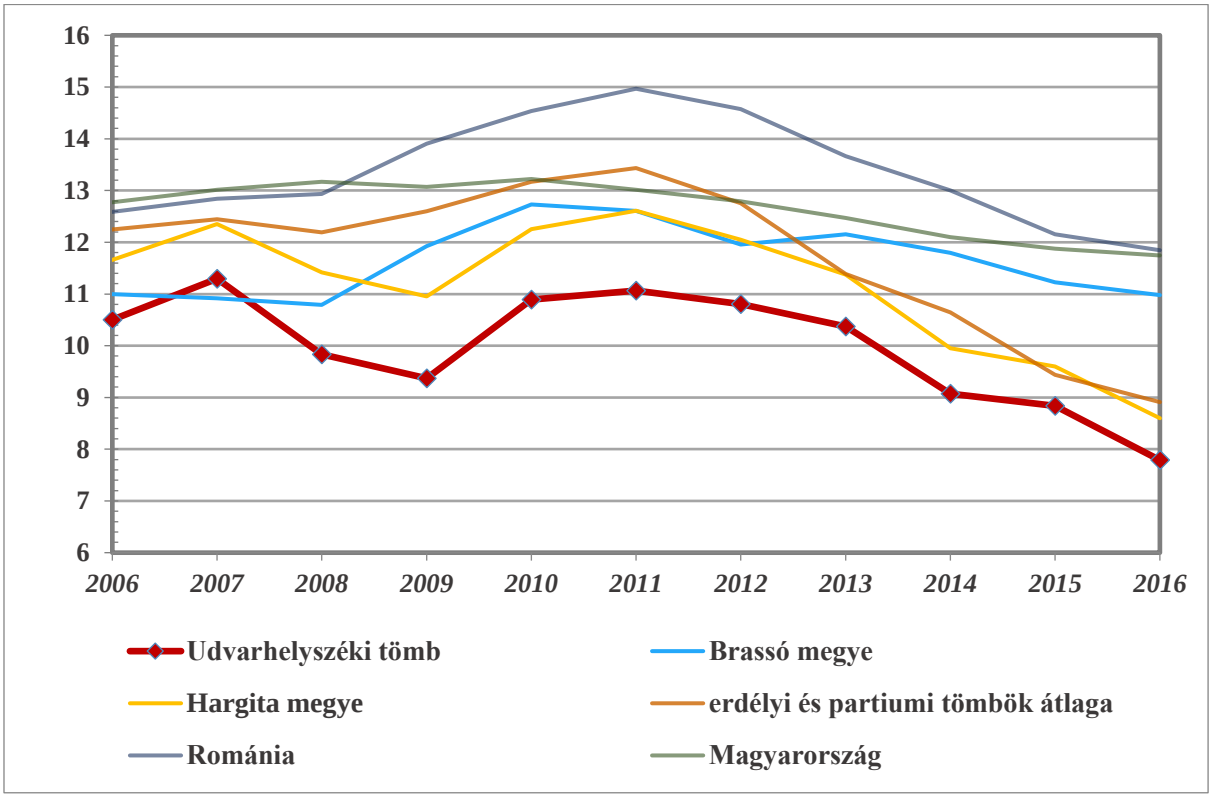

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.11.2.3 Munkaerőpiac

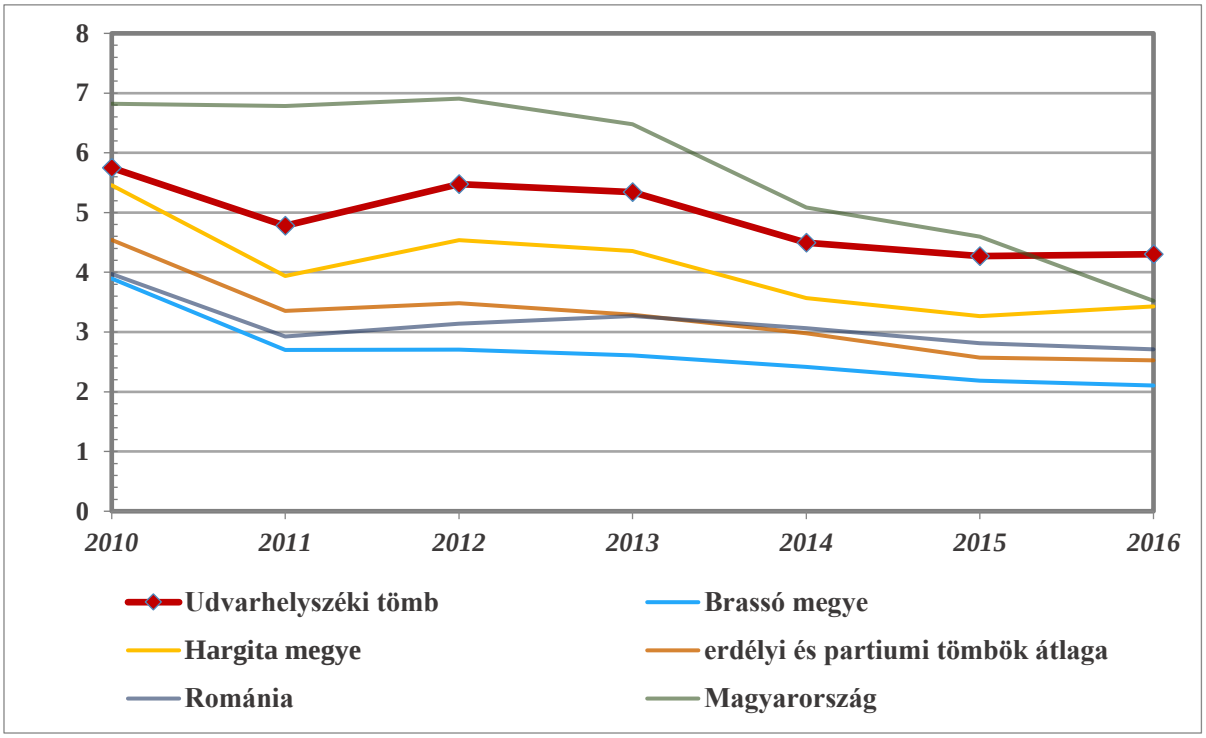

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

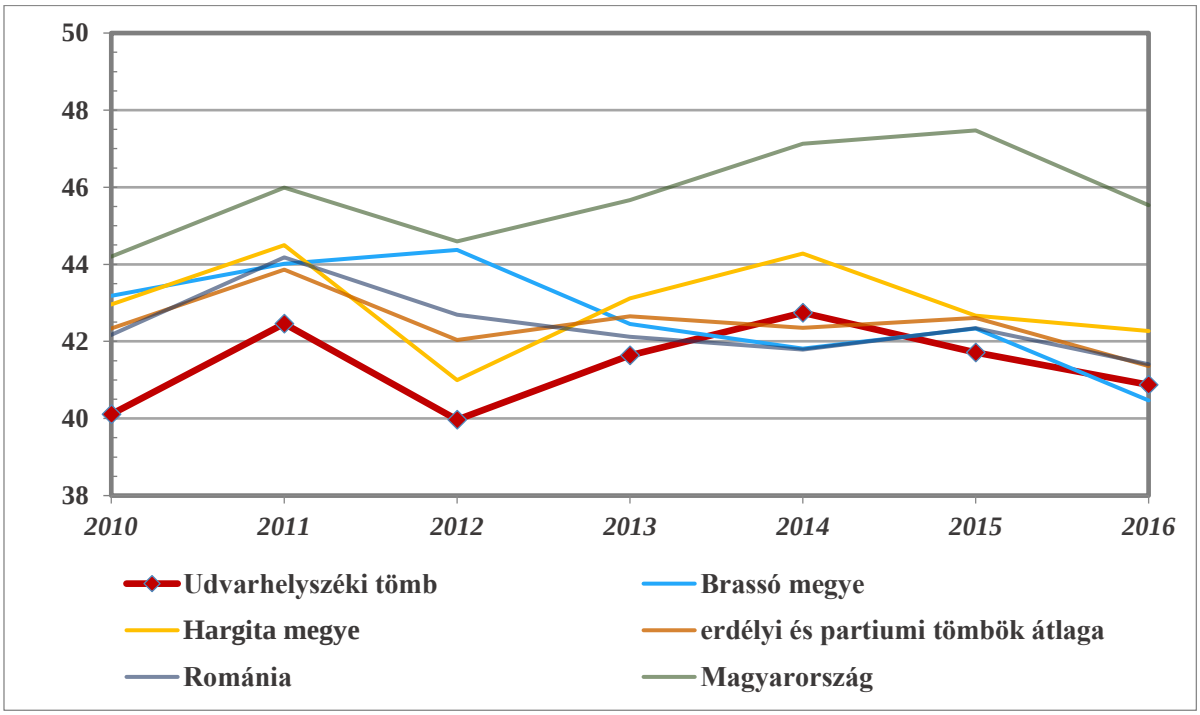

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.11.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.11.3.1 Egészségügy

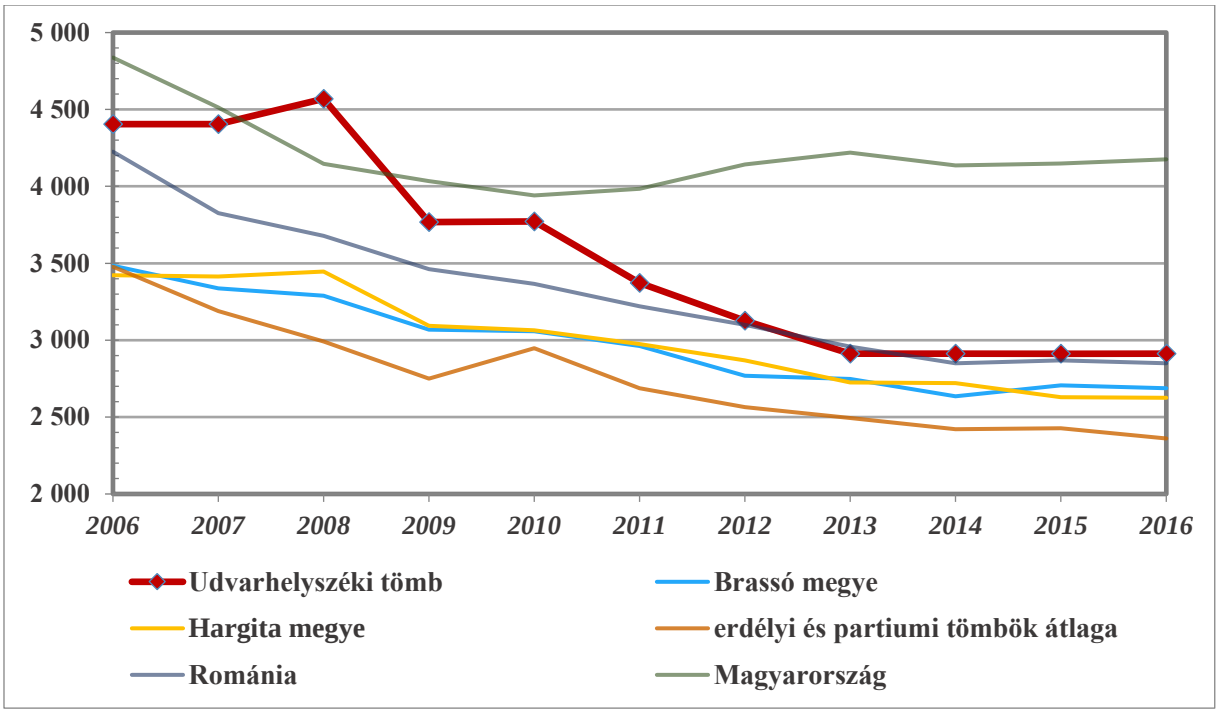

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

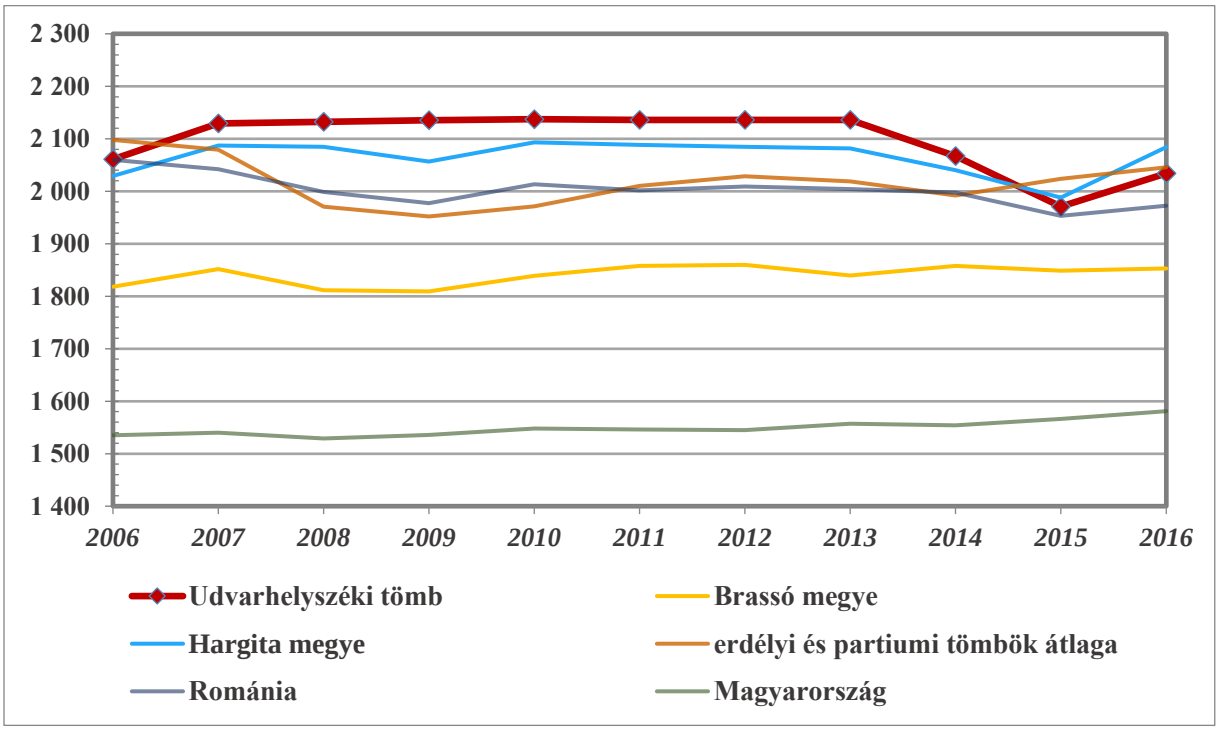

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.11.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

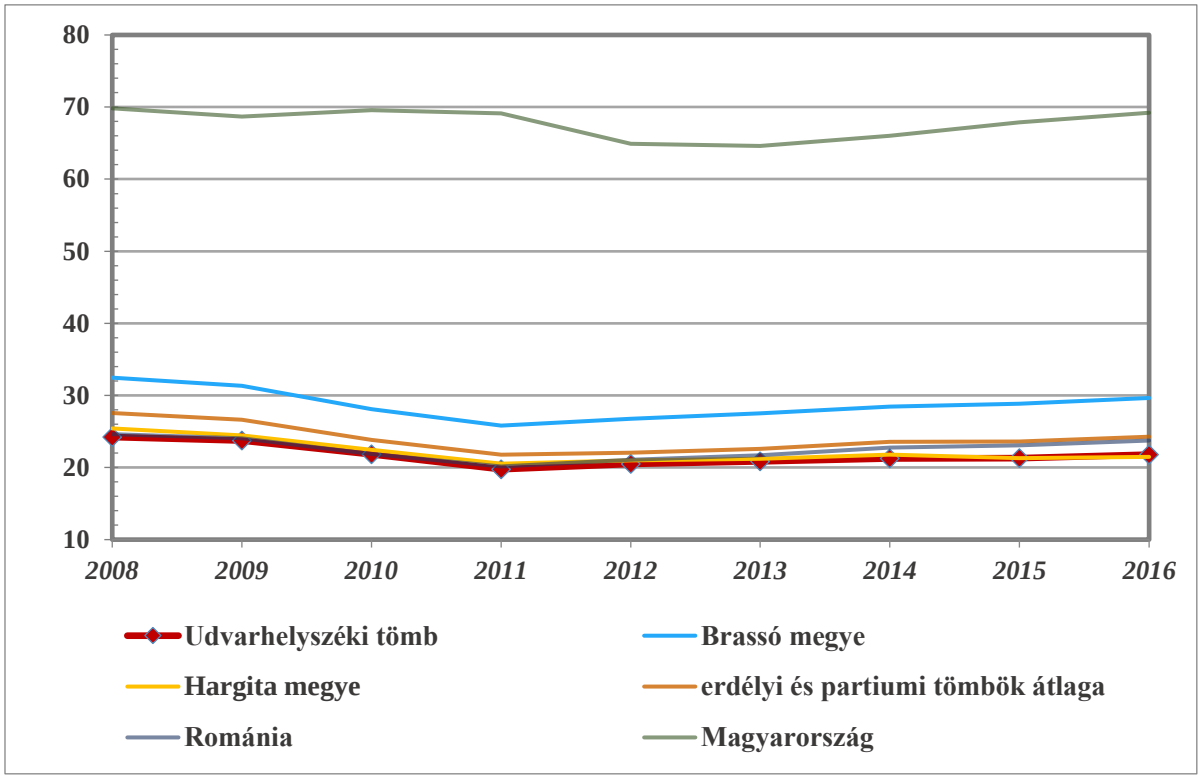

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

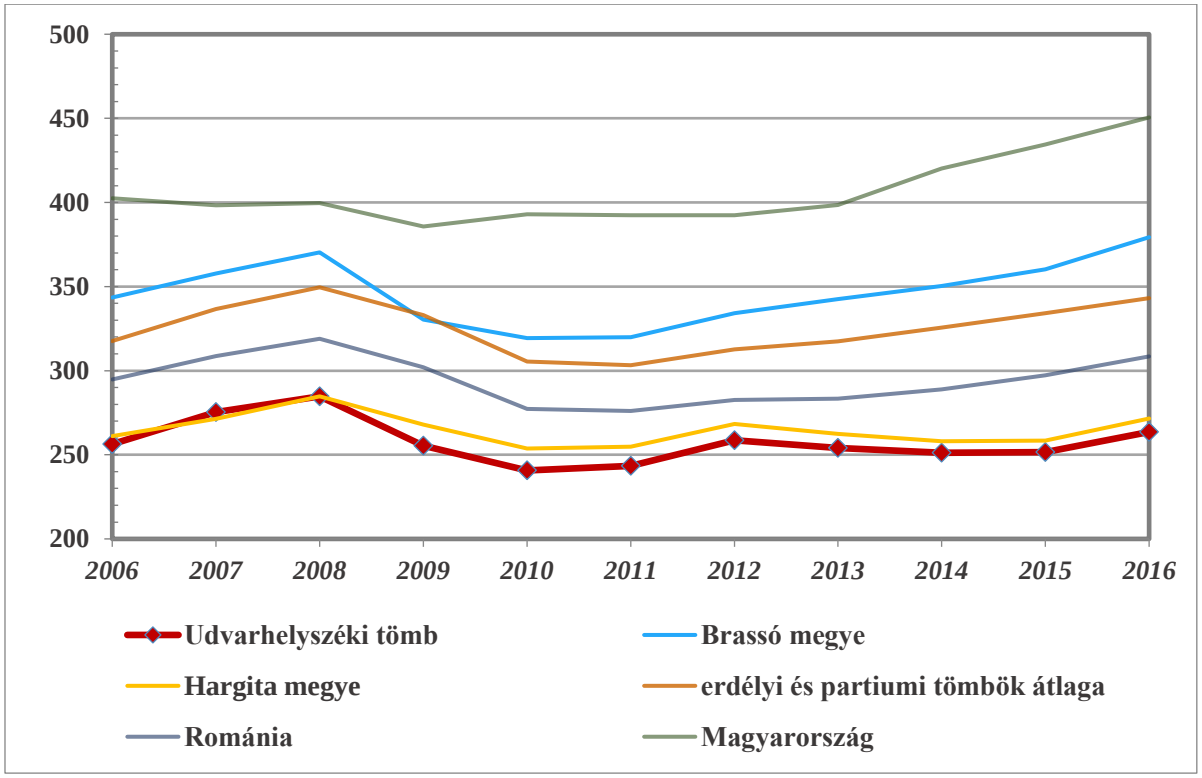

25. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.12 Gyergyószéki tömb

6.12.1 A térség főbb jellemzői

6.12.1.1 Elhelyezkedés

Gyergyószék tömböt természetföldrajzi értelemben nagyrészt a Gyergyói-medence fedi le, mely Erdély keleti peremén, a Hargita-hegység, a Görgényi-havasok és a Keleti-Kárpátok központi hegycsoportja (Csíki-havasok, Nagyhagymás-hegység, Gyergyói-havasok), valamint a Maros felső völgyszakasza közé ékelődve helyezkedik el. Gyergyóban a Gyergyói-medence települései, Borszék és Tölgyes vidéke, illetve a jelenleg Neamt megyéhez tartozó Gyergyóbékás vidéke különíthető el. Gyergyószék északon Suceava, keleten Neamt, nyugaton Maros megyékkel, délen a történeti Udvarhely- és Csíkszékekkel határos.

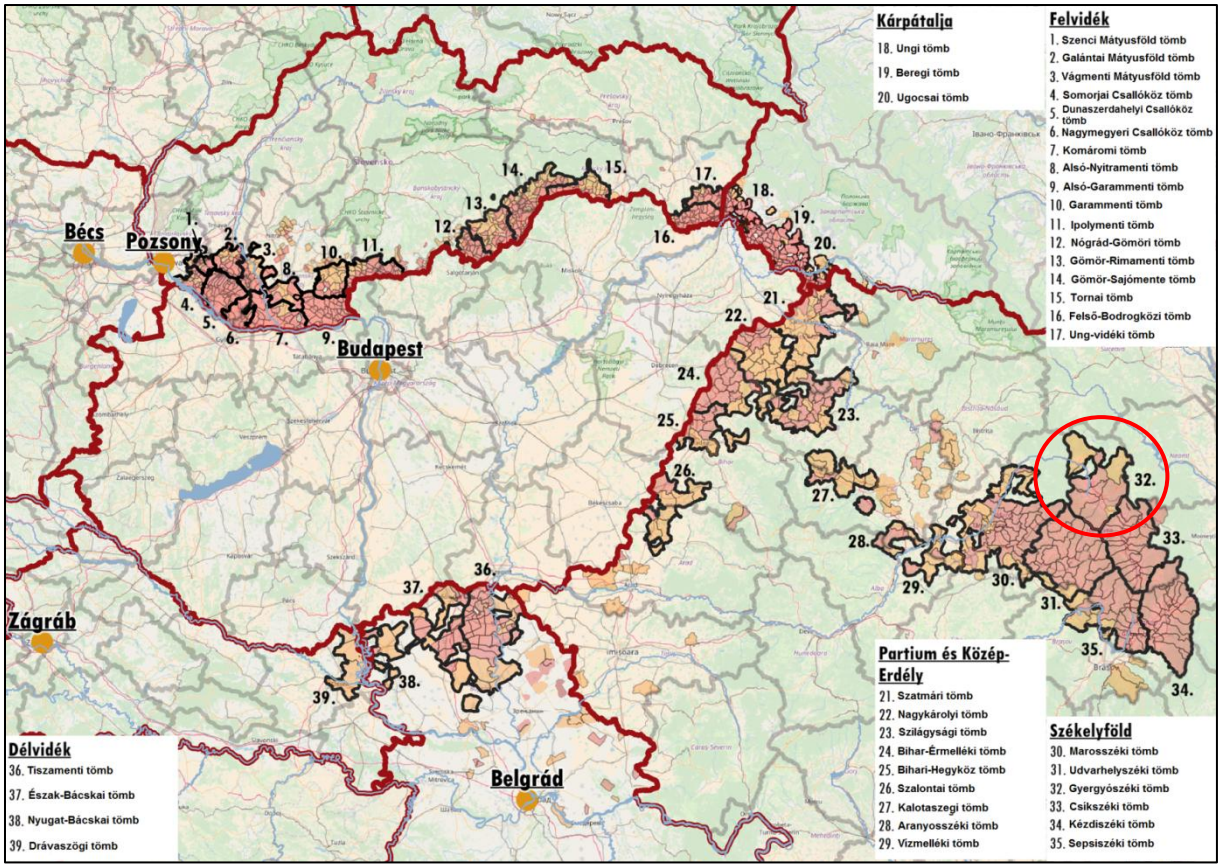

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

Gyergyószék a történelmi Székelyföld egyik fiúszéke volt, mely a 15. század elején különült el Csíkszéken belül annak északi részén. Csík- és Kászonszékekkel együtt alkotott egy székely főszéket. Részleges különállása 1870-ig tartott, amikor a székely székek belső közigazgatását a vármegyékével azonossá tették és így valamennyi fiúszék megszűnt. Az 1876-os megyerendezés során az addigi Csíkszék változatlan területtel, tehát Gyergyó- és Kászonszéket is magába foglalva alakult át Csík vármegyévé. Gyergyószék területe jelenleg Hargita megyéhez tartozik.

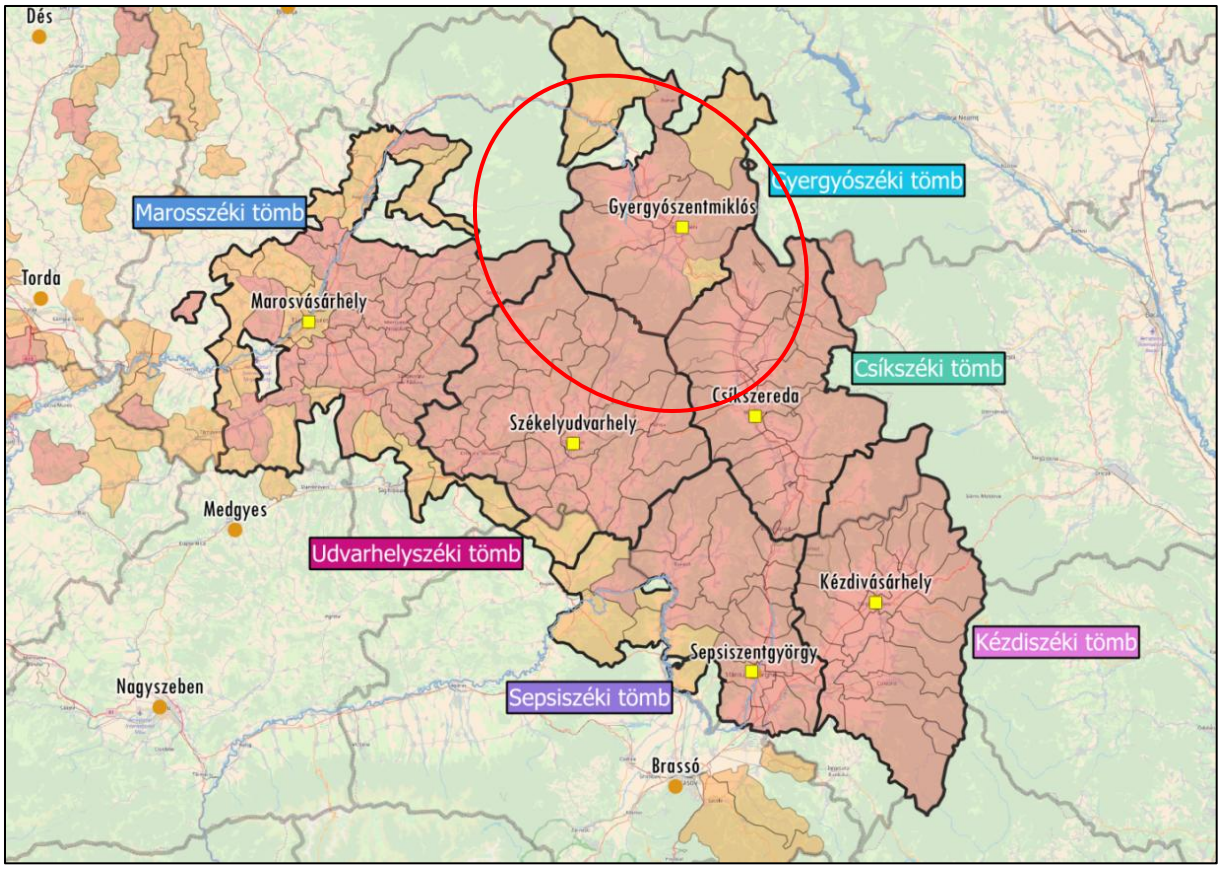

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Székelyföldön
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.12.1.2 A térség községei

Összesen 8 olyan község található a tömb területén, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot. Ezek az alábbiak: Gyergyószentmiklós, Borszék, Gyergyócsomafalva, Gyergyóditró, Gyergyóalfalu, Szárhegy, Gyergyóremete és Gyergyóújfalu. Puffer községként (10-50% közötti magyar lakosság), átmeneti vidékként Galócás, Maroshévíz, Gyergyótölgyes és Vasláb községek azonosíthatók. A tömbben összesen 51 844 magyar él, arányuk 72,5%. Gyergyóban a római katolikus vallás számít a leginkább elterjedtnek.

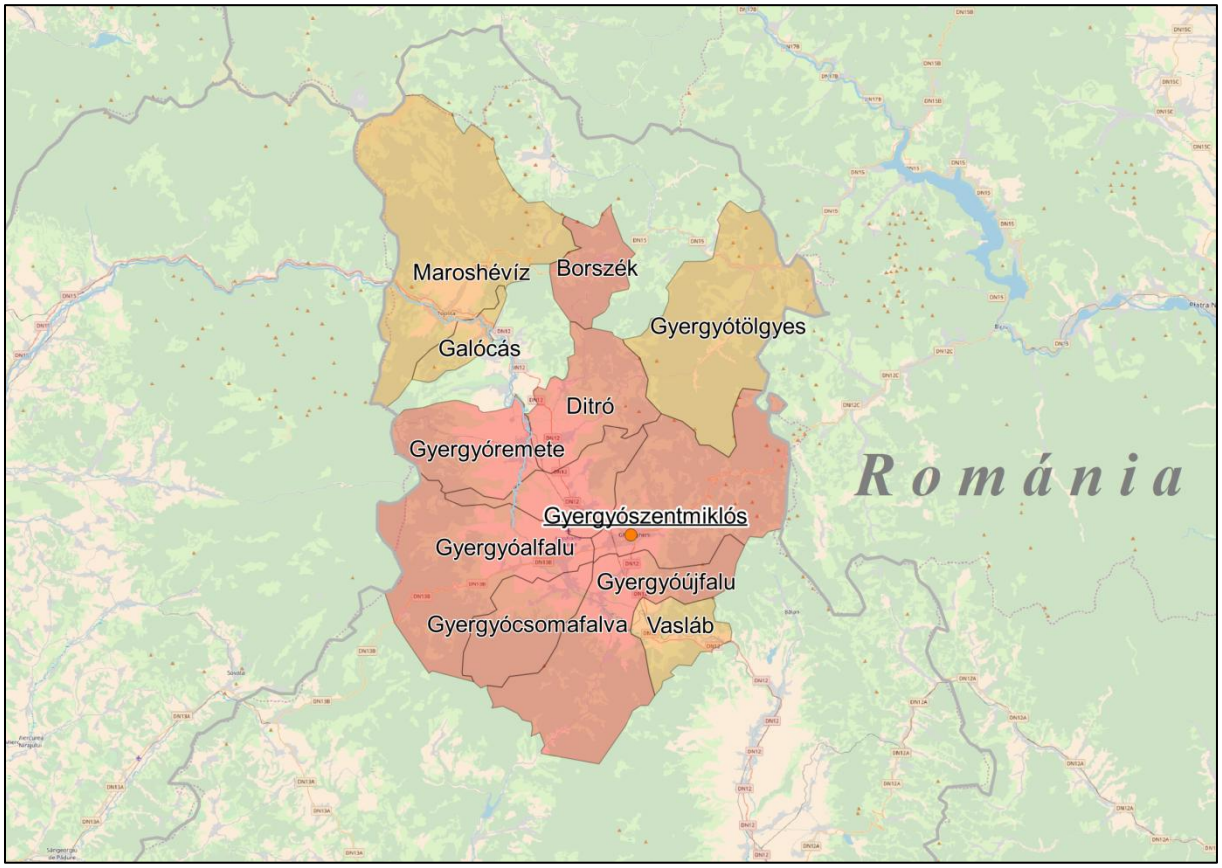

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése
Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Gyergyószék tömb központja Gyergyószentmiklós, Hargita megye harmadik legnépesebb városa. Gyergyószentmiklós szerves része a Gyergyói medencének, annak keleti szélén helyezkedik el. Története szorosan összefügg a székelység történelmével. A 20. század elején fejlettség tekintetében Gyergyószentmiklós a korabeli Csík vármegye legfontosabb települése volt. Virágzó gazdasági életét azonban megtörte a trianoni döntés, a város elveszítette a határ menti kereskedelmi helyzetéből származó előnyeit. Az 1989. évi decemberi változások lehetővé tették a város magyar jellegének a megerősödését és a testvérvárosi kapcsolatok kiépítését. Közigazgatásilag a településhez tartozik a 28 km-re, keletre fekvő, kiváló természeti és turisztikai adottságokkal rendelkező Gyilkos-tó és környéke, illetve Gyilkostó üdülőtelep is.

Gyergyószéki tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Gyergyószentmiklós	Gheorgheni	17 502	15 388	87,92
Magyar többségű községek				
Gyergyócsomafalva	Ciumani	4 290	4 280	99,77
Ditró/Gyergyóditró	Ditrău	5 420	5 379	99,24
Gyergyóremete	Remetea	6 104	6 055	99,20
Gyergyóalfalu	Joseni	5 423	5 332	98,32
Szárhegy	Lăzarea	3 371	3 300	97,89
Gyergyóújfalu	Suseni	5 022	4 838	96,34
Borszék	Borsec	2 542	1 972	77,58
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Vasláb	Voşlăbeni	1 908	770	40,36
Gyergyótölgyes	Tulgheş	3 239	946	29,21
Maroshévíz	Topliţa	13 146	3 080	23,43
Galócás	Gălăuţaş	2 435	504	20,70
Összesen		**70 402**	**51 844**	**73,64**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.12.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.12.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

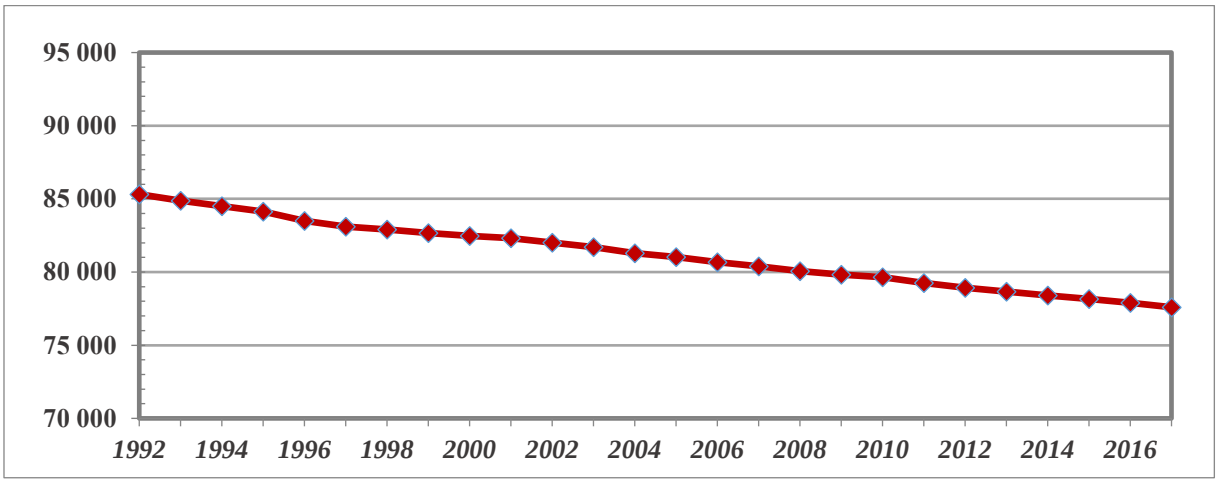

4. ábra: A tömb népességének alakulása 1992 és 2017 között (fő)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Gyergyószéki tömb	*Hargita megye*	*Erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Romániai átlag*	*Magyarországi átlag*
-3,47	*-1,59*	*-1,70*	*-1,55*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya 2007 és 2017 között (%)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

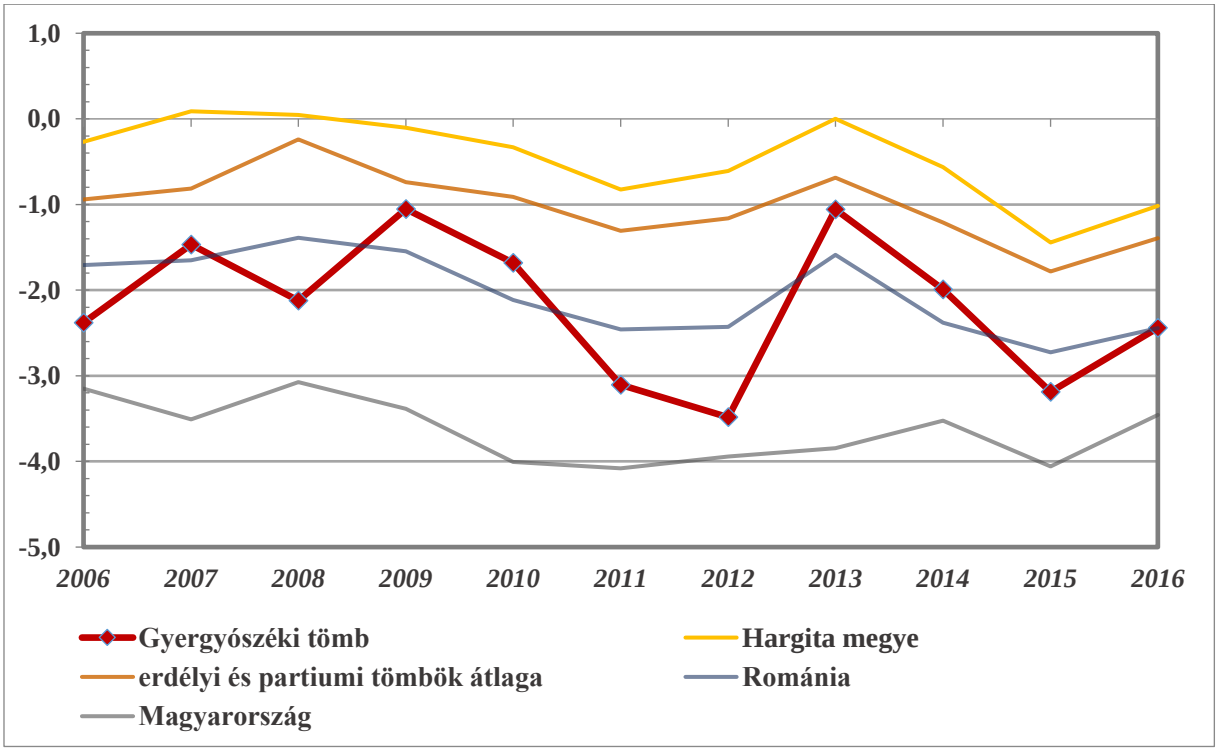

5. ábra: A népesség természetes szaporodása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

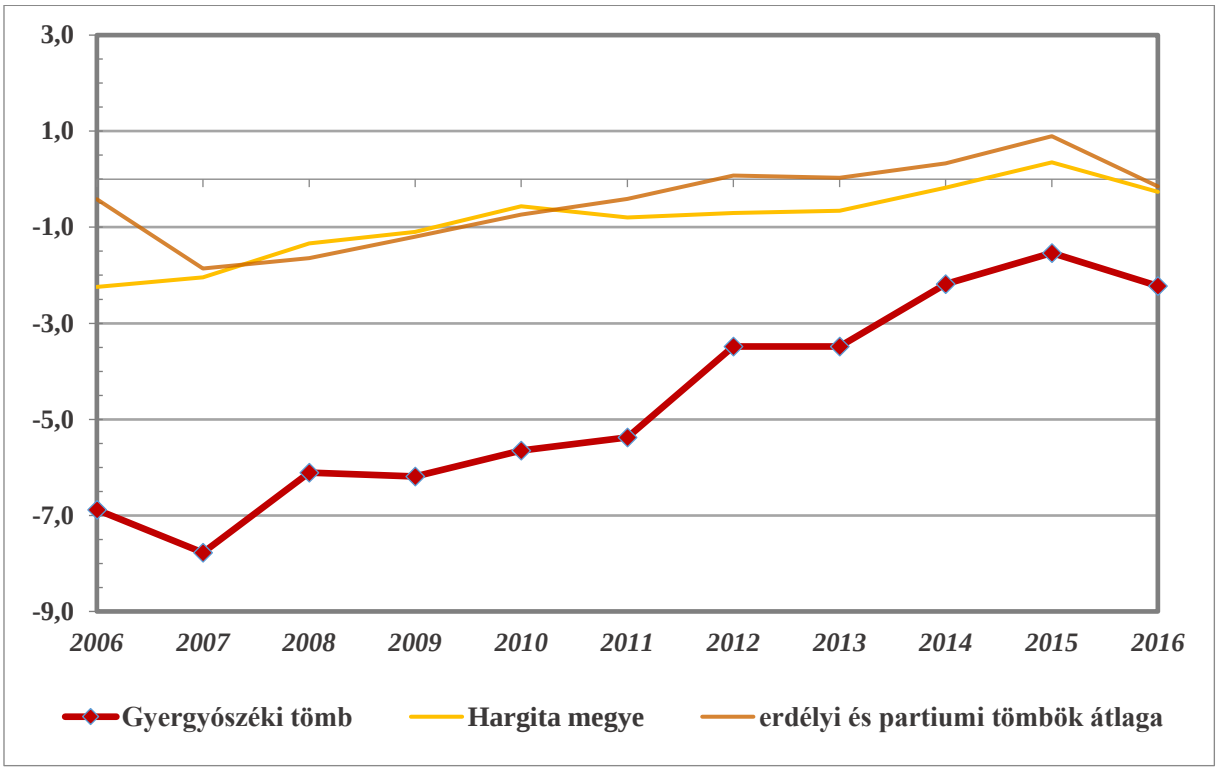

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

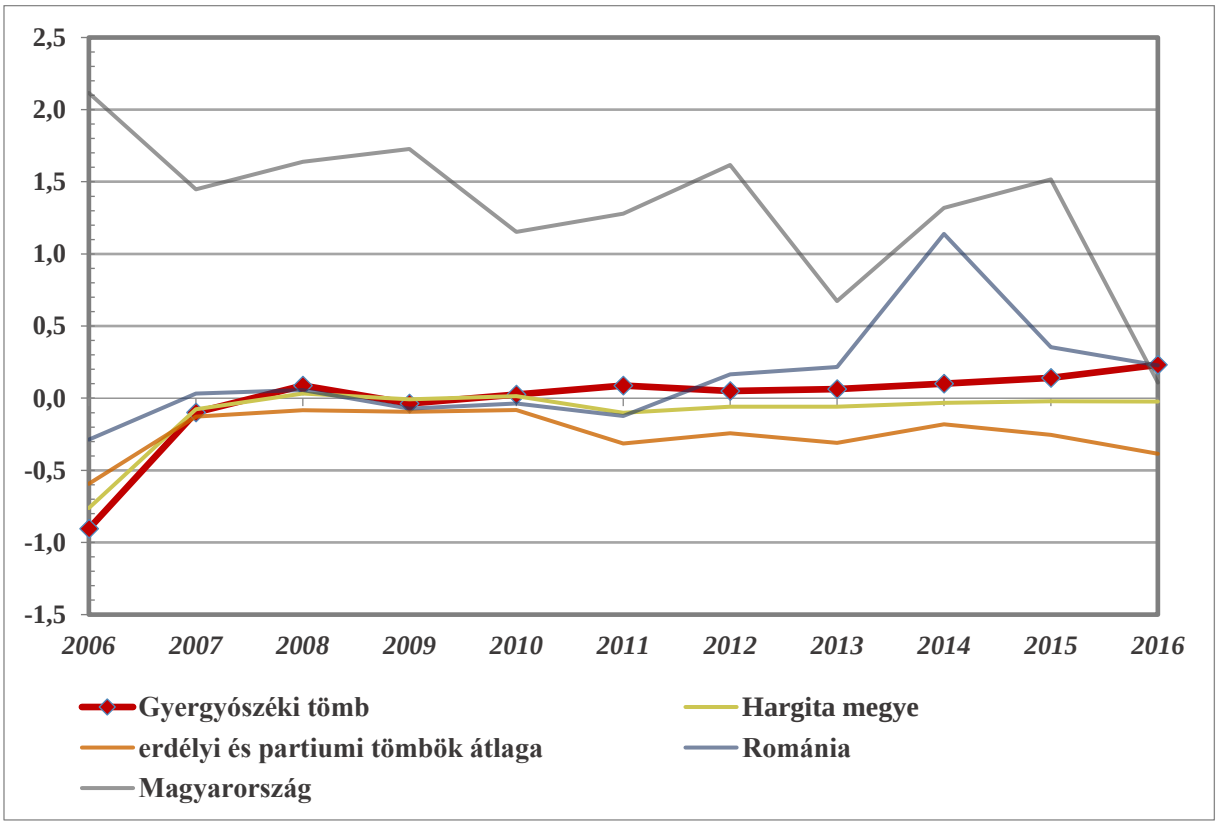

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰)
Forrás: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

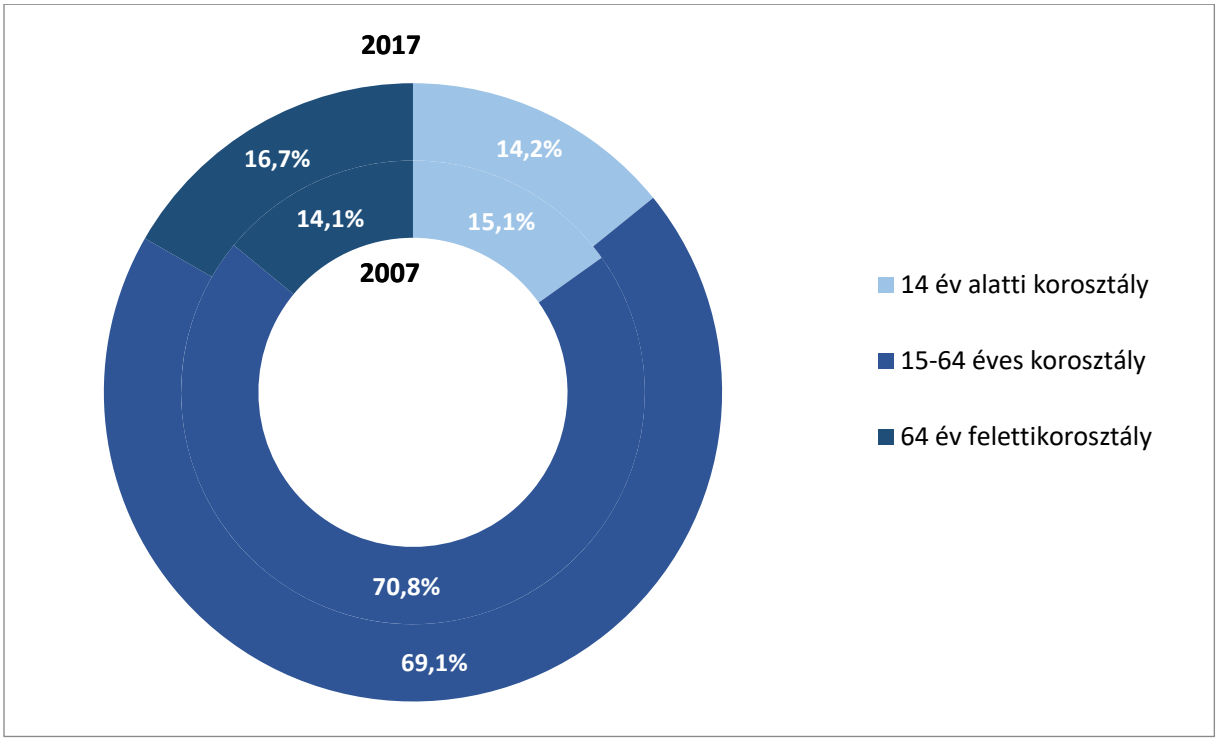

8. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (207, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

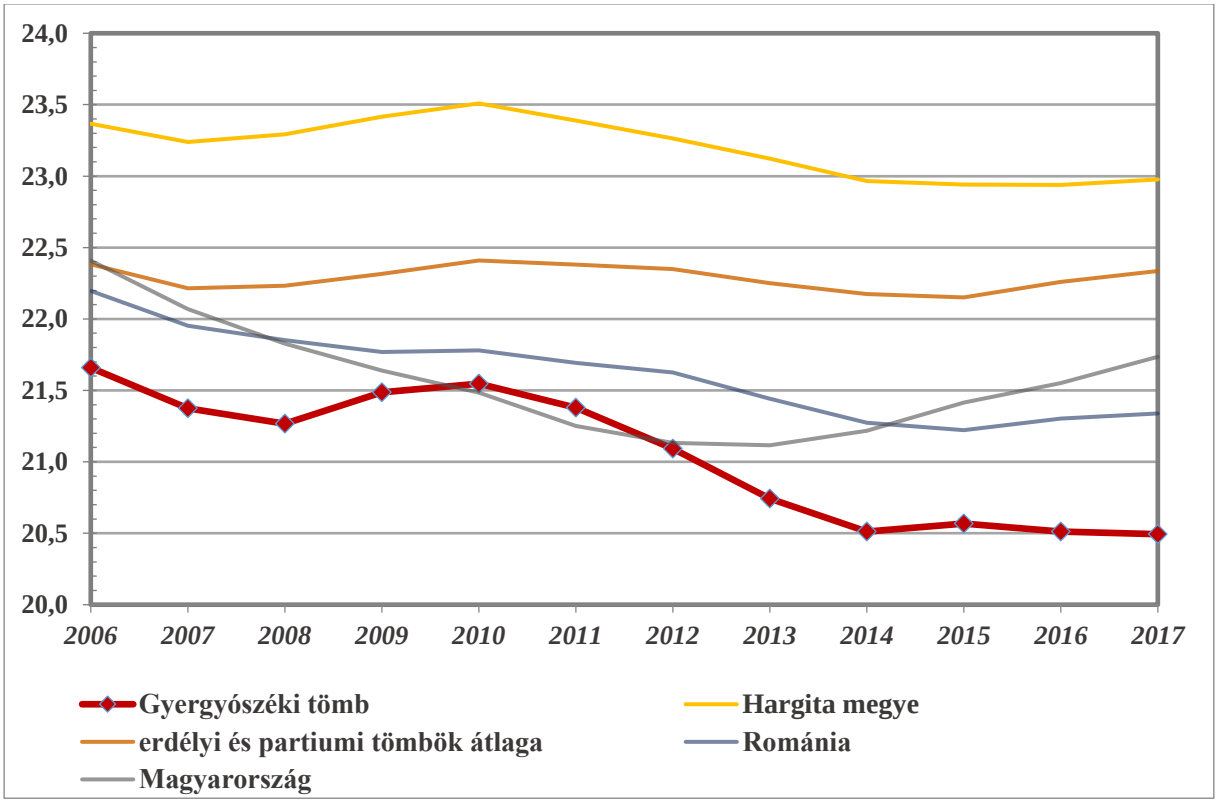

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

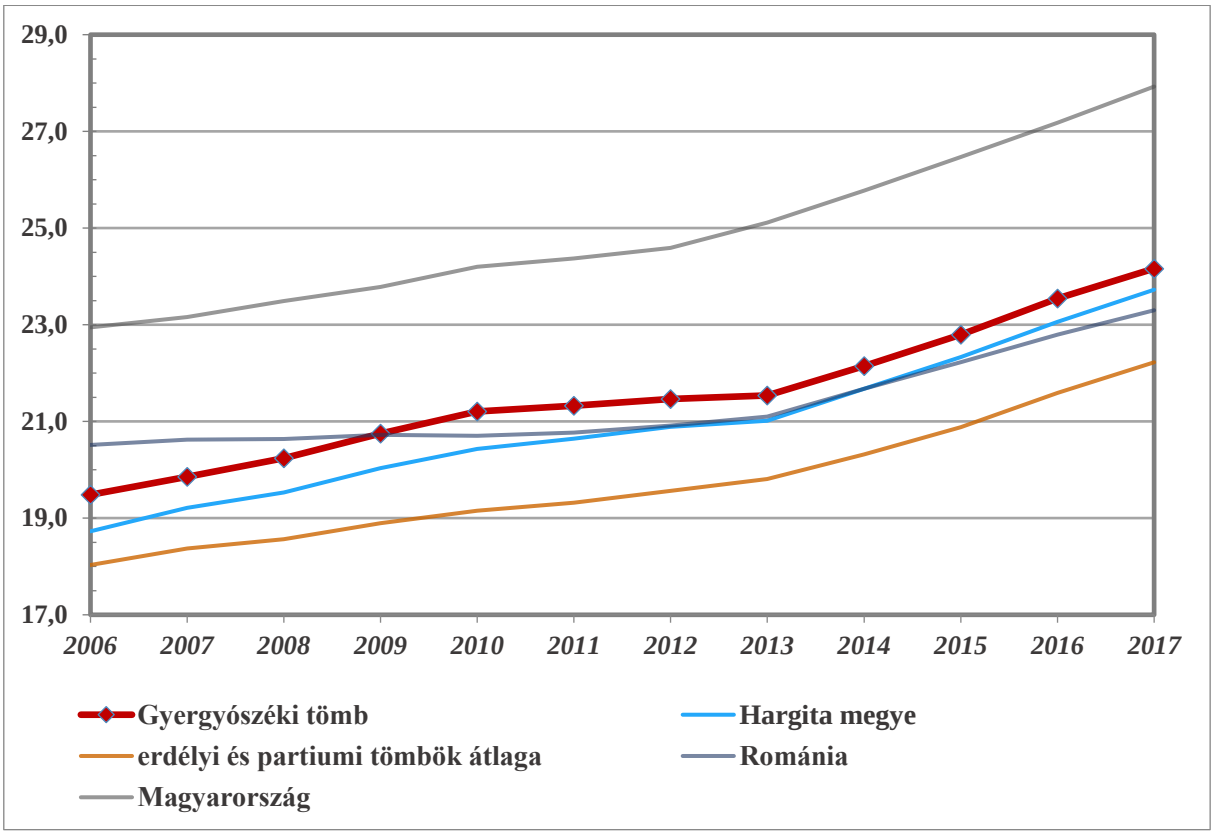

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

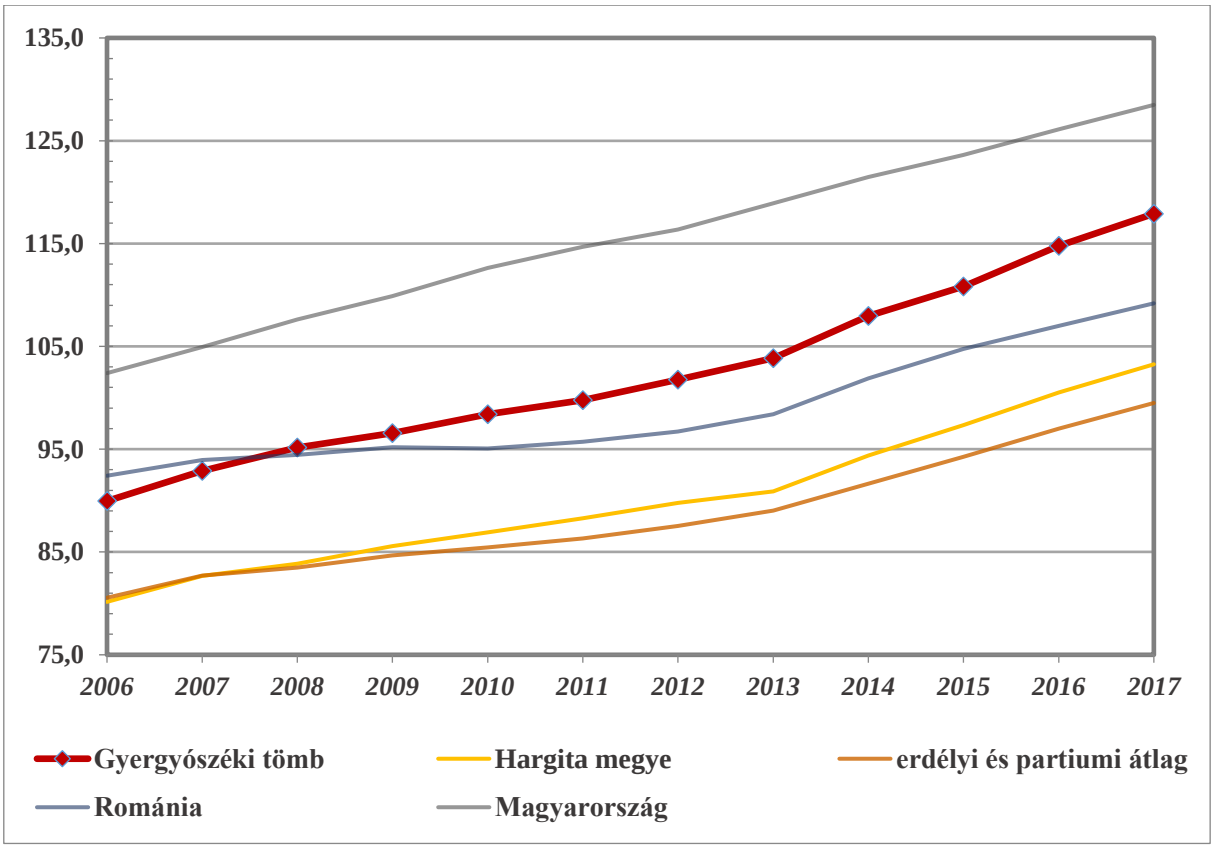

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

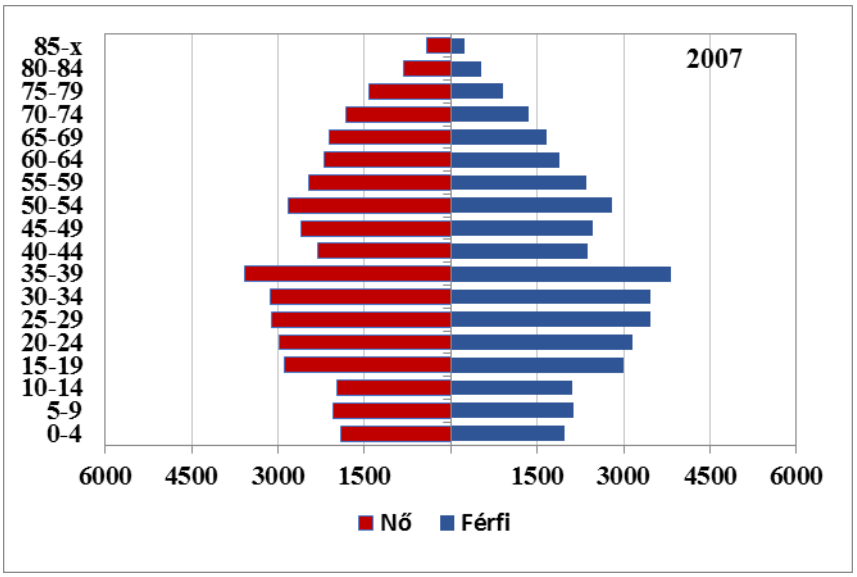

12. ábra: A tömb korfája (2007)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

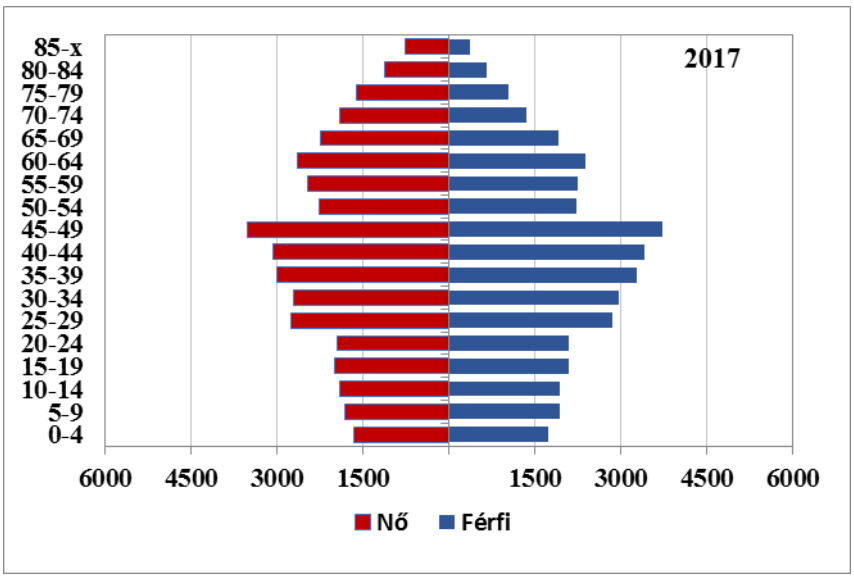

13. ábra: A tömb korfája (2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.12.2.2 Oktatás

Óvodák

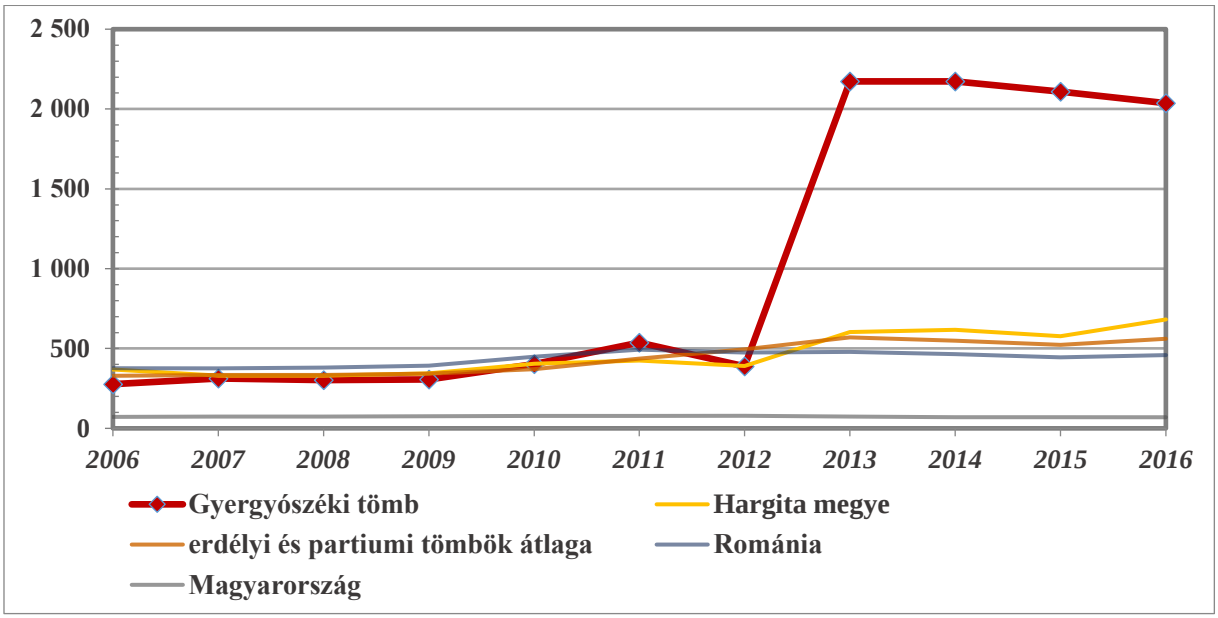

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

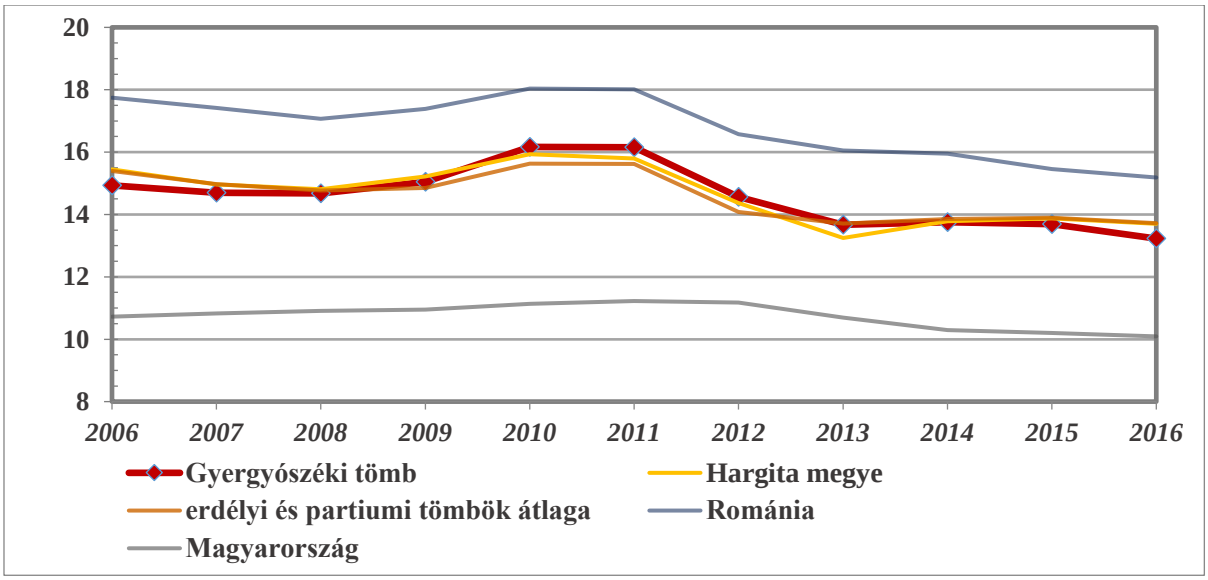

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

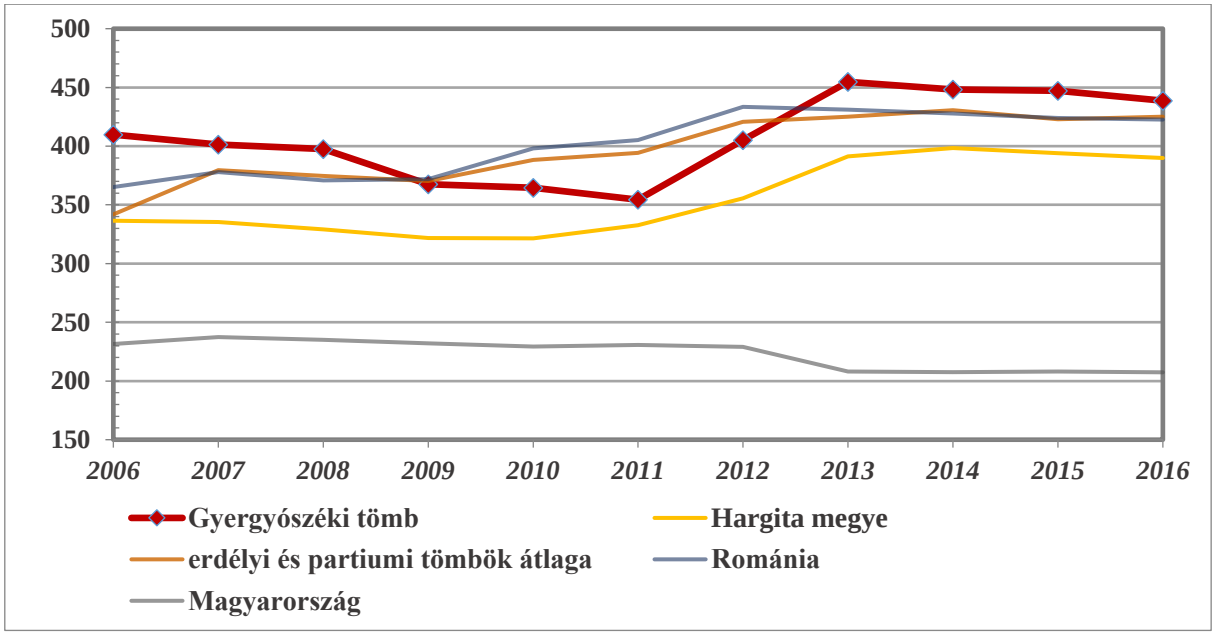

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

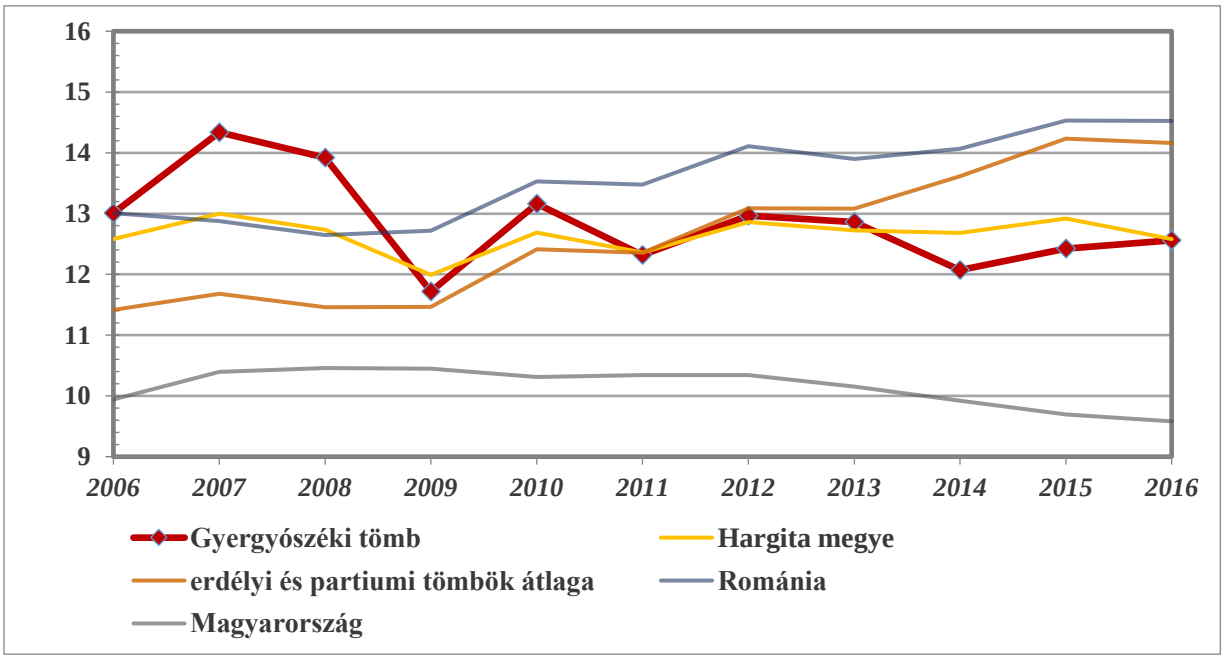

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

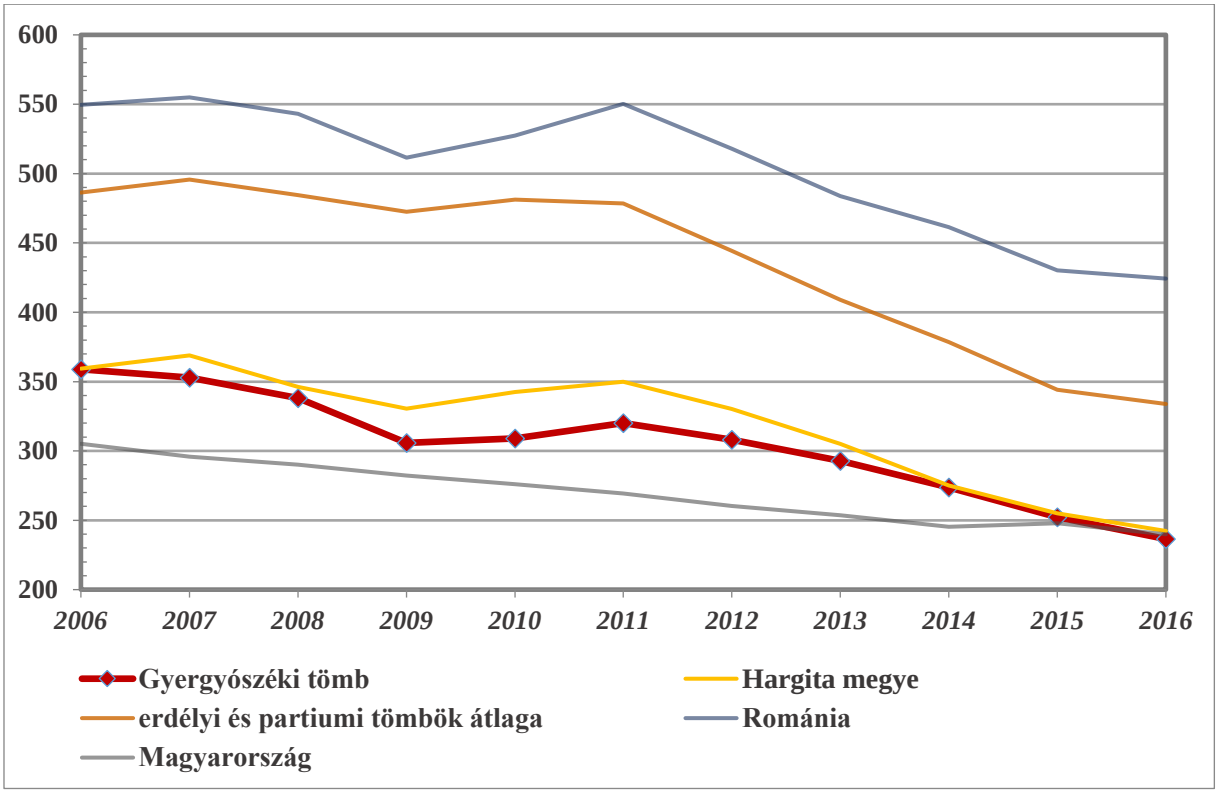

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

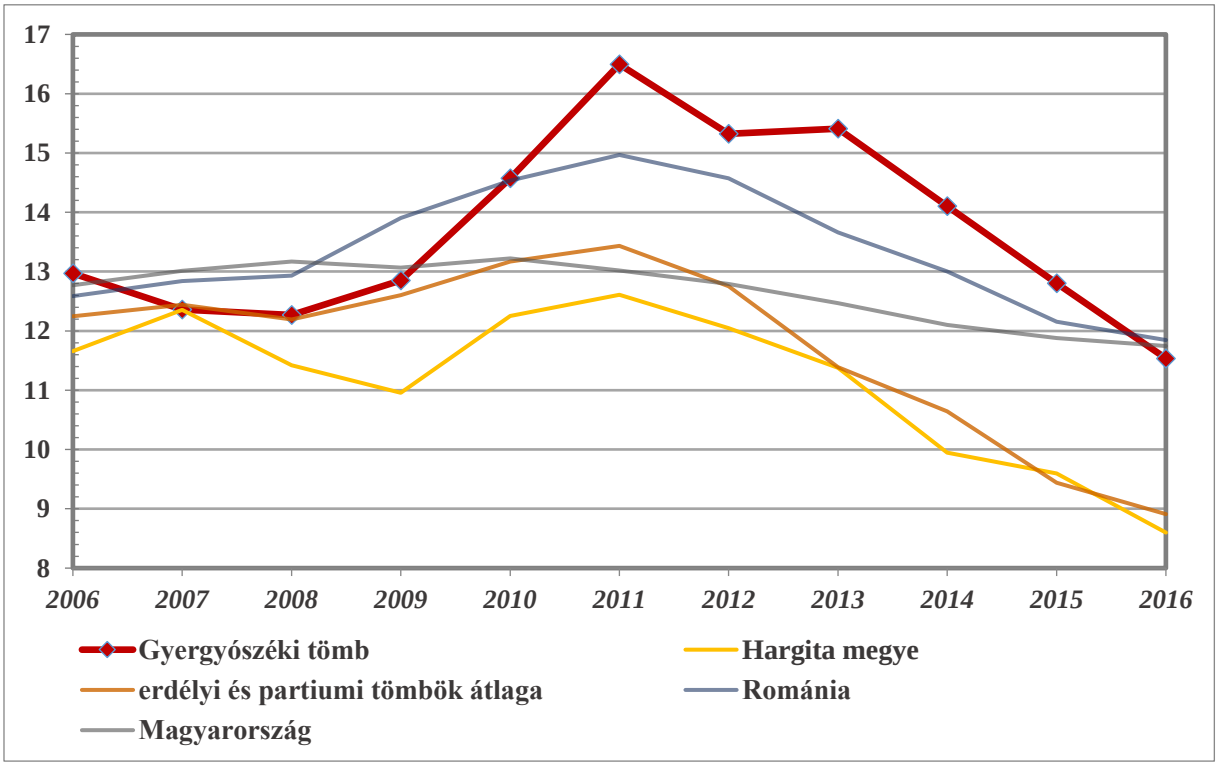

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.12.2.3 Munkaerőpiac

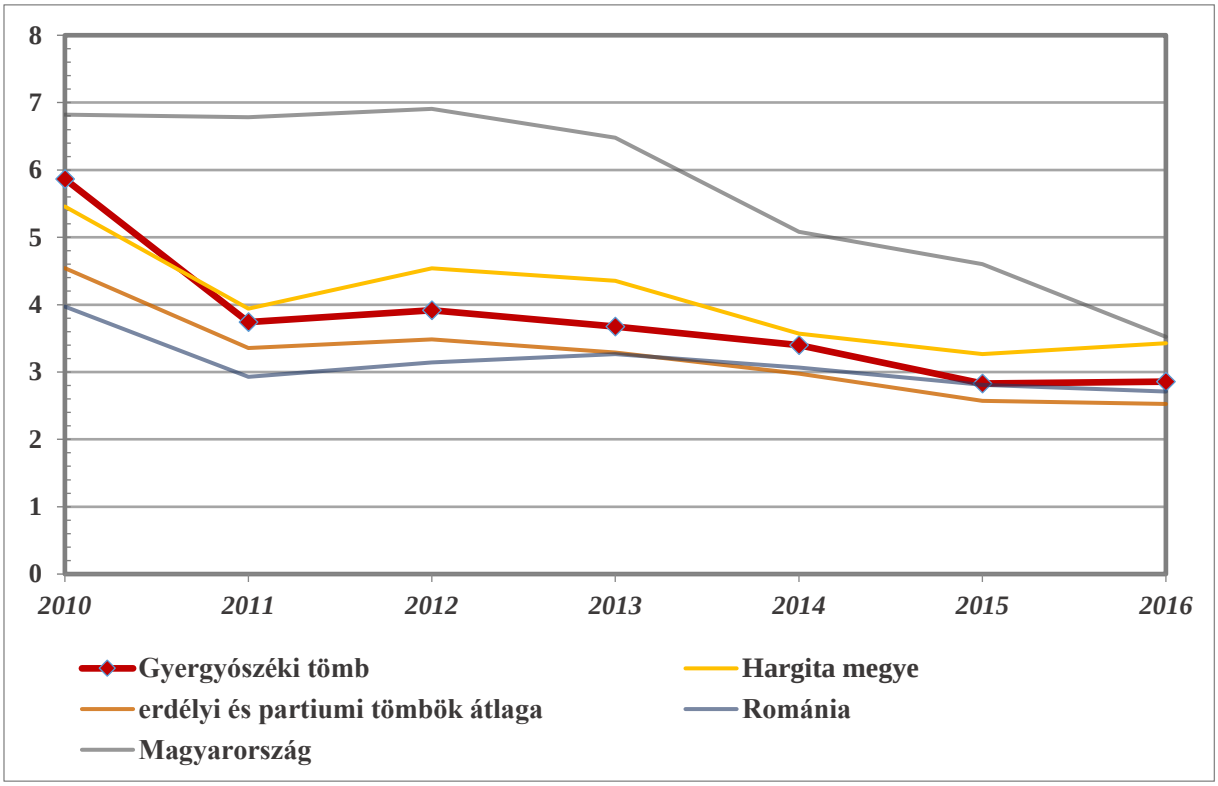

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

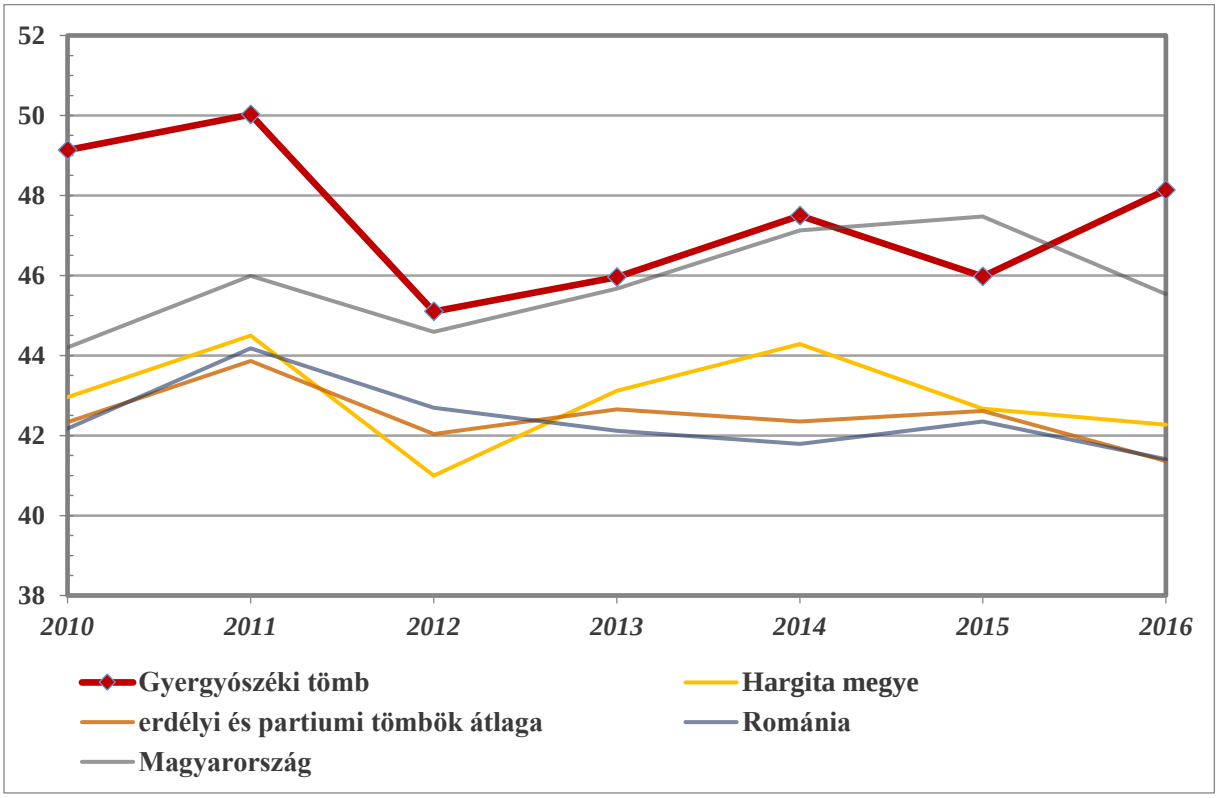

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek közt (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.12.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.12.3.1 Egészségügy

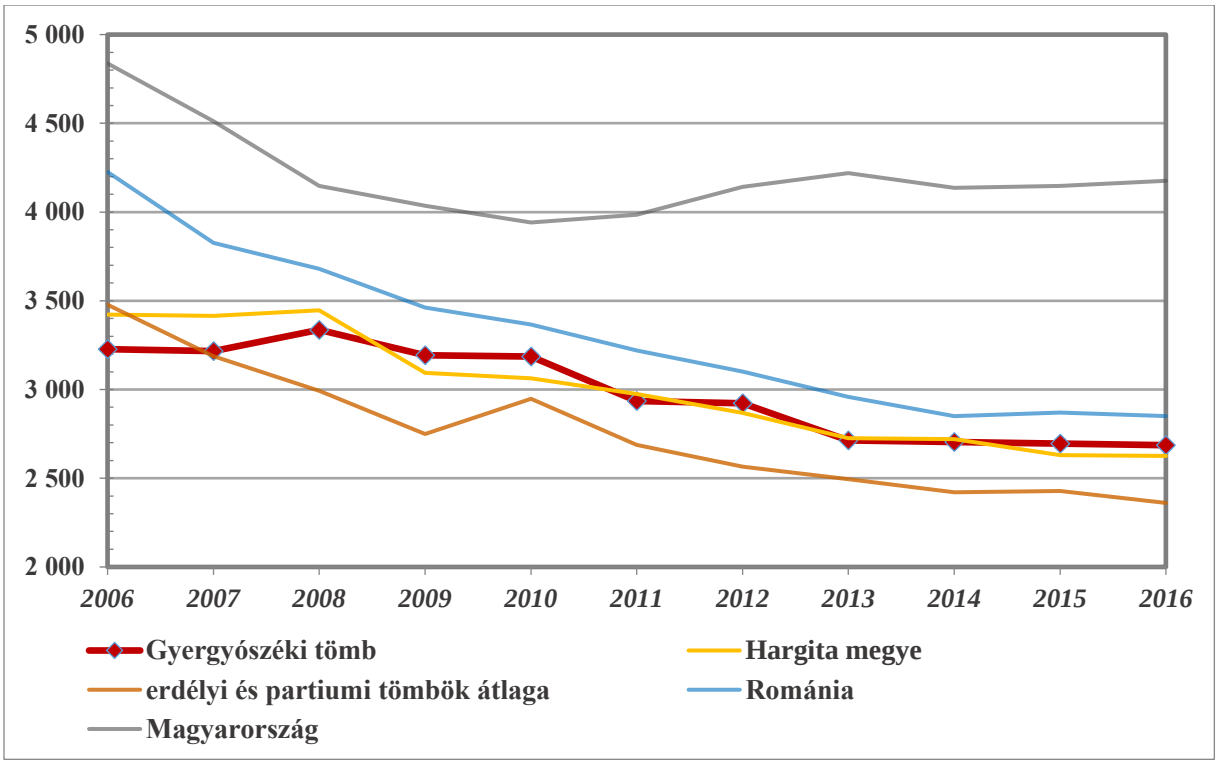

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

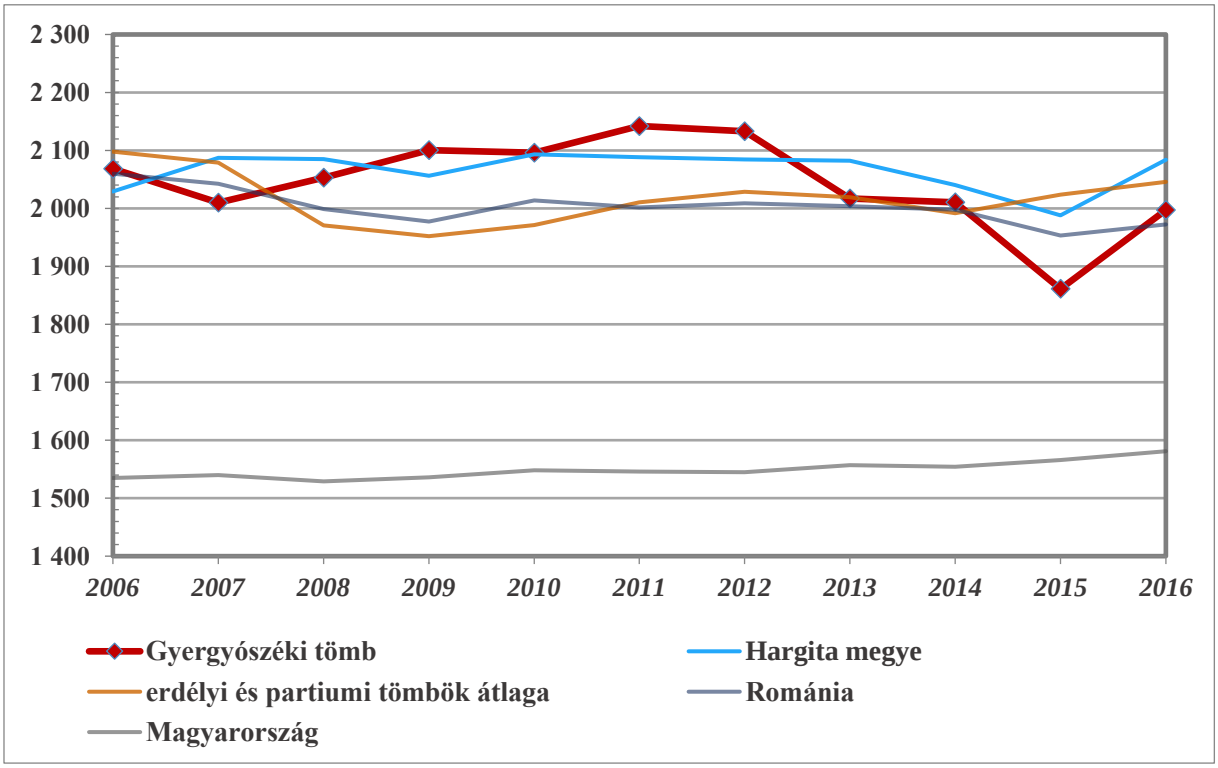

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.12.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

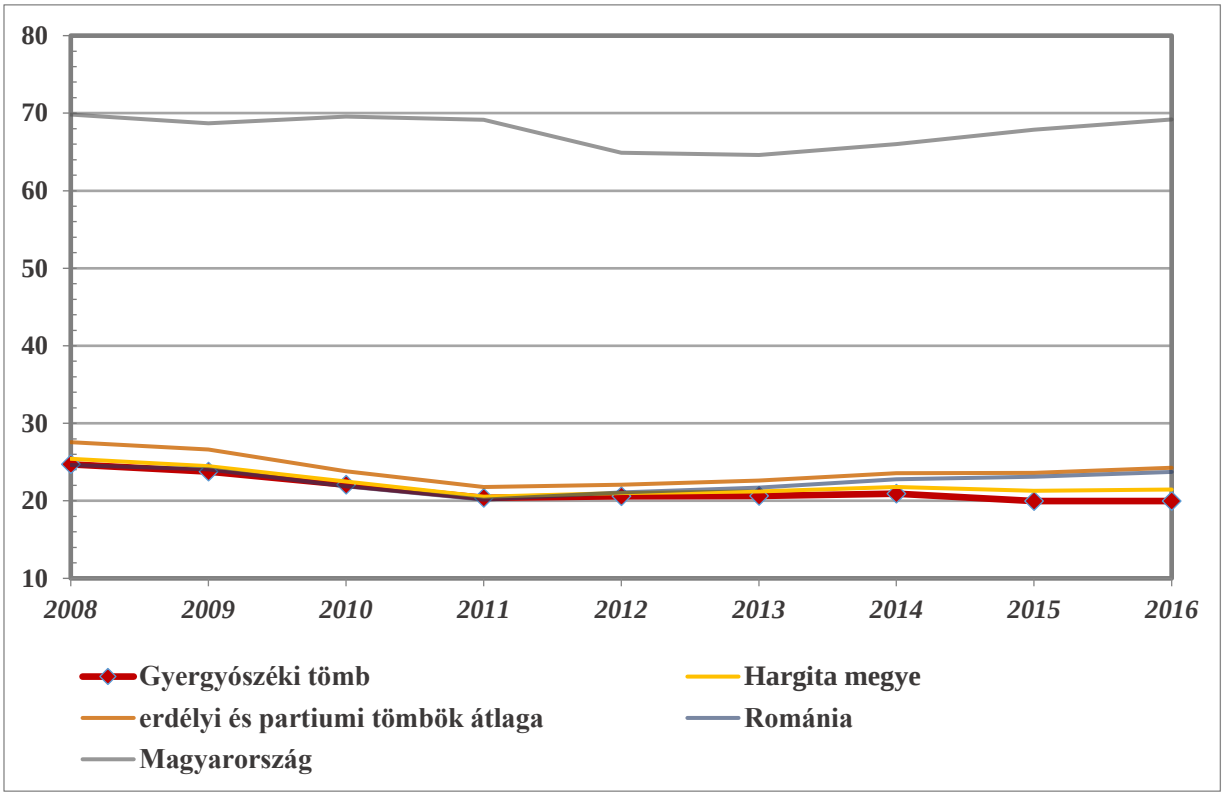

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások számának alakulása (db) (2008–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

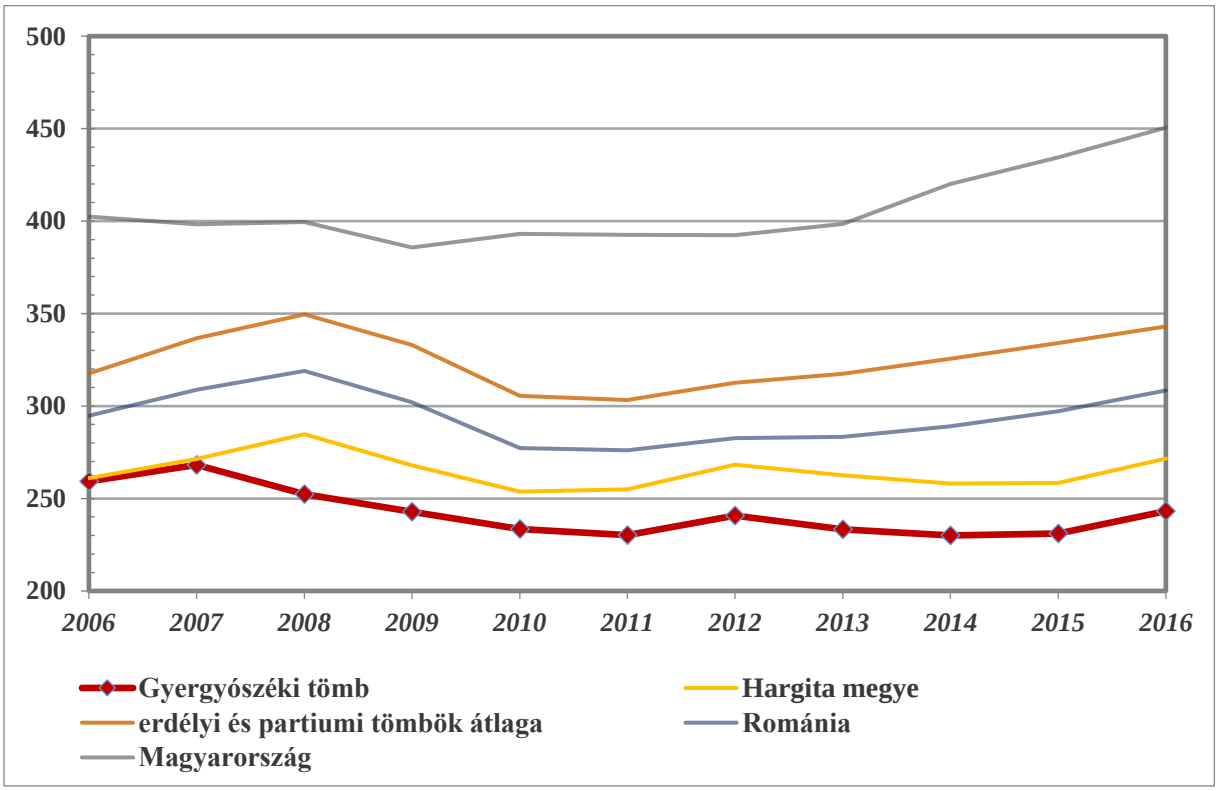

25. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.13 Csíkszéki tömb

6.13.1 A térség főbb jellemzői

6.13.1.1 Elhelyezkedés

Csíkszék az Erdély keleti peremének számító Csíki-medencében helyezkedik el, melyet az Olt felső medencéje, a Keleti-Kárpátok és a Hargita határolnak. A Csíki-medence Balánbányától a Tusnádi-szorosig terjed. Északon Suceava megyével, keleten Neamt és Bákó megyékkel, délen Háromszékkel (Kovászna megyével), nyugaton a történeti Udvarhelyszékkel és Maros megyével határos. Csík földrajzilag két jól körülhatárolható táj- és településhálózati egységre, Alcsíkra és Felcsíkra tagolódik, a geológiai választóvonalak szerint viszont Közép-Csíkról is beszélhetünk. Utóbbit a medence keleti részén élők Oldalcsíknak is nevezik, ahol erős helyhez, kistérségi szinthez kötődő identitástudat figyelhető meg.

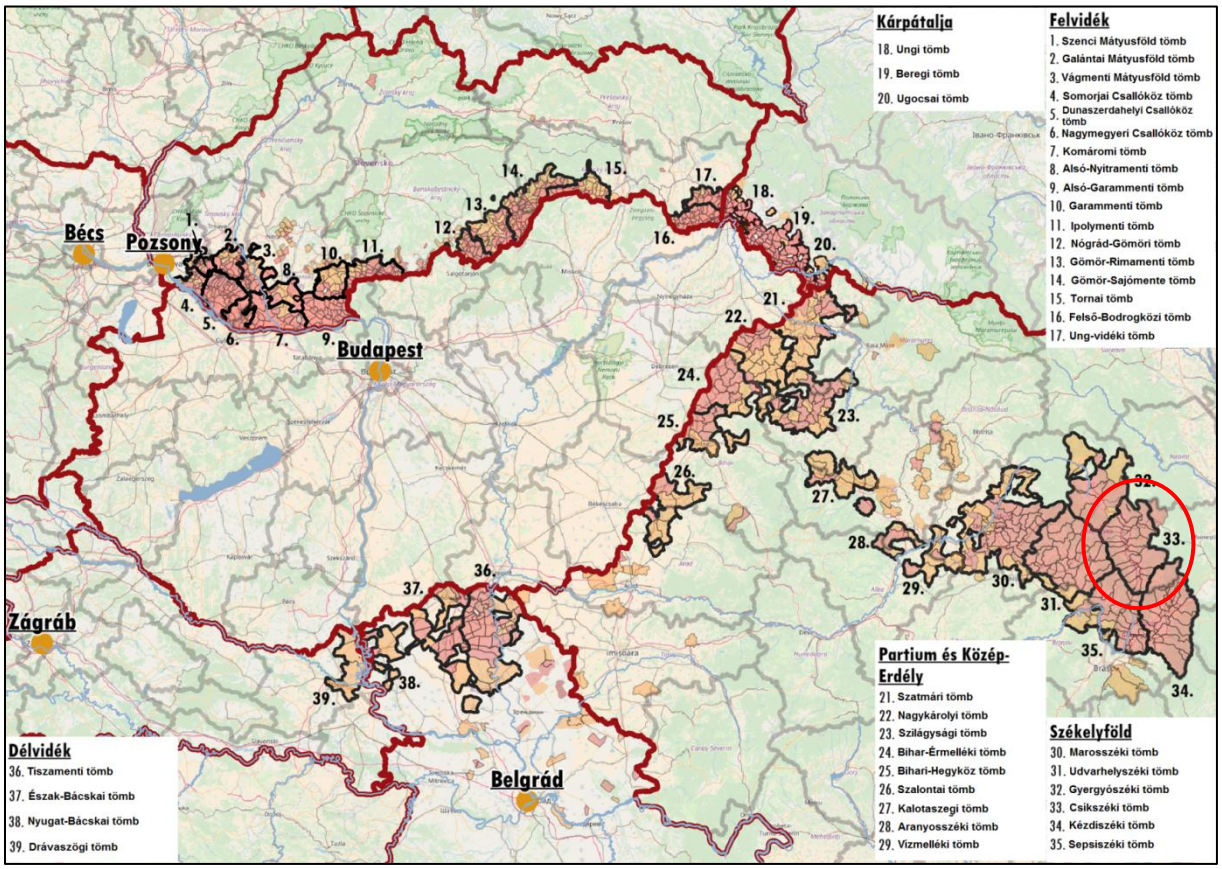

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

A Zsögödi- és a Tusnádi-szoros között elhelyezkedő Alcsík további kisebb tájegységekre osztható: az Olt mente (vagy Olt mellék) és a Csíki-havasok lábánál fekvő településeket tömörítő Havasalja. Felcsík tágabb értelemben a Középcsíki-medencét és a Tatros-völgyi Gyimeseket is magában foglalja.

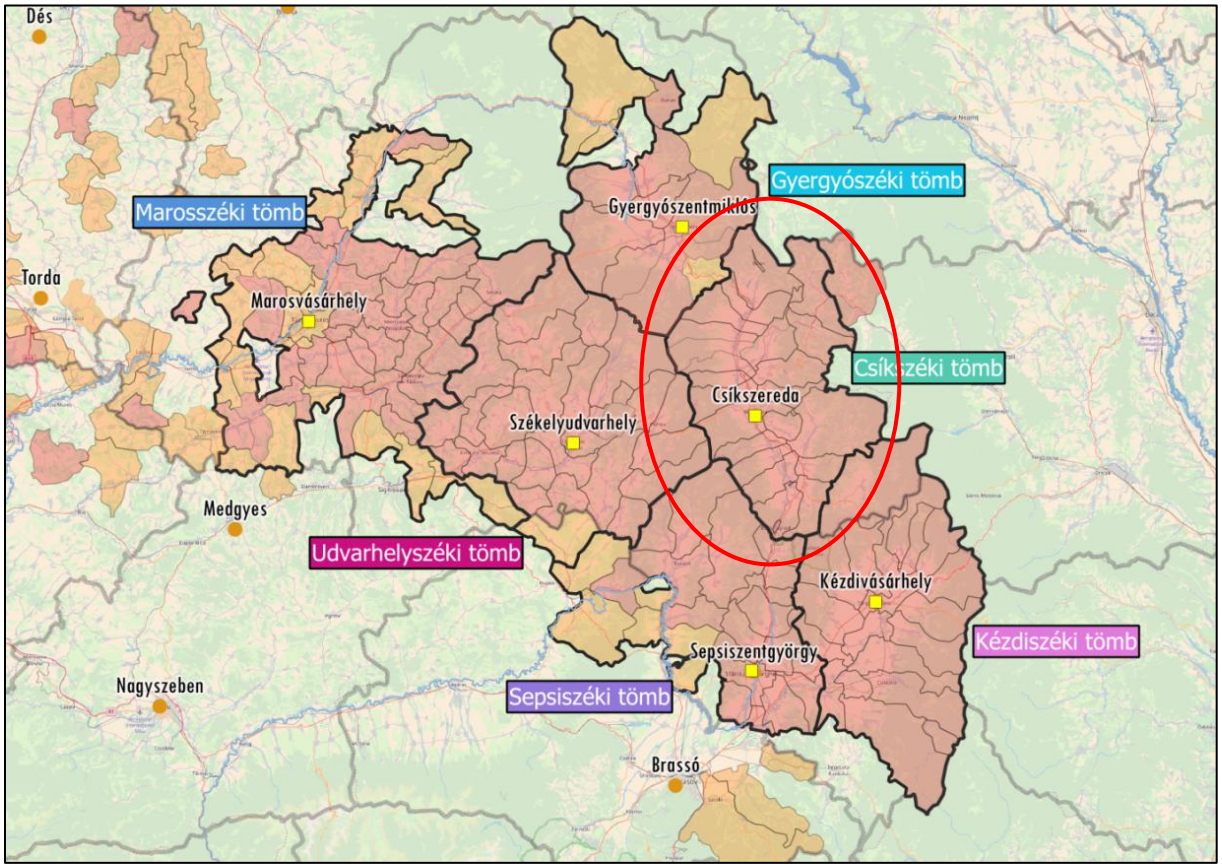

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Székelyföldön
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.13.1.2 A térség községei

A tömb települései a romániai politikai és közigazgatási intézményrendszer szerint községekbe szerveződnek, ezek a községek pedig közigazgatásilag Hargita megyéhez tartoznak. A 25 településből 24-ben a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot. A tömbben összesen 94 578 magyar él, arányuk 91%. Csíkszék és benne Csíkszereda hagyományosan a római katolikus vallás egyik erdélyi fellegvárának számít. A csíki és a háromszéki régiók határán, Málnástól már a domináns vallás a református. A térség déli pontján található Tusnádfürdő város. A monofunkcionális település híres fürdőhely és komoly részesedése van az országos idegenforgalomból. 1997 óta itt rendezik a Bálványosi Nyári Szabadegyetemet. Csíkszentsimon 1897-ben csatlakozott rá a vasúthálózatra, a Csíkszereda–Brassó vonalra. Ez ipari felvirágzást hozott magával. A településen fafeldolgozó üzemeket létesítettek. Szesz- és keményítőgyár épült, amely közel 300 embert foglalkoztatott. Fejlődött a kereskedelem, a település Alcsík egyik legfontosabb gazdasági csomópontjává vált. A sokak számára munkát adó gyár a ’90-es években csődbe ment. 2014-től az egykori gyár telephelyén a Tiltott Csíki Sör Manufaktúra végzi tevékenységét.

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

A Csíkszéki tömb és Hargita megye központja Csíkszereda. A város magyar többségű, 37500 lakosának 80%-a tartozik a magyar etnikumhoz, emellett fontos gazdasági és településföldrajzi tényező. 1959 óta a település részét alkotja Csíksomlyó is. Minden pünkösdkor itt zajlik a híres csíksomlyói búcsú, mely a Kárpát-medencei és a világmagyarság egyik legnagyobb vallási zarándokhelye. A csíksomlyói kegytemplom és kolostor egyben a magyarság fontos kultúrtörténeti emléke is. Csíkszereda legrégebbi középiskolája a Márton Áron Gimnázium, illetve a városban működik a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem két kara gazdasági, mérnöki és humántudományi szakokkal alap- és mesterfokon.

Csíkszéki tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Csíkszereda	Miercurea Ciuc	37 548	30 607	81,51
Magyar többségű községek				
Csíkmadaras	Mădăraş	2 174	2 168	99,72
Karcfalva	Cârţa	2 665	2 656	99,66
Csíkrákos	Racu	1 579	1 571	99,49
Csíkszenttamás	Tomeşti	2 544	2 528	99,37
Gyimesközéplok	Lunca de Jos	5 248	5 213	99,33
Csíkdánfalva	Dăneşti	2 279	2 259	99,12
Csíkszentmárton	Sânmartin	2 283	2 263	99,12
Gyimesfelsőlok	Lunca de Sus	3 184	3 148	98,87
Csíkcsicsó	Ciceu	2 662	2 629	98,76
Csíkszentsimon	Sânsimion	3 408	3 363	98,68
Csíkszentgyörgy	Ciucsângeorgiu	4 727	4 648	98,33
Csíkpálfalva	Păuleni-Ciuc	1 810	1 779	98,29
Csíkszentdomokos	Sândominic	6 013	5 906	98,22
Csíkszentimre	Sântimbru	2 045	1 994	97,51
Csíkszentlélek	Leliceni	1 989	1 935	97,29
Csíkkozmás	Cozmeni	2 079	2 005	96,44
Csíkszépvíz	Frumoasa	3 617	3 466	95,83
Mádéfalva	Siculeni	2 704	2 568	94,97
Csíkszentkirály	Sâncrăieni	2 487	2 332	93,77
Tusnád	Tuşnad	2 105	1 951	92,68
Tusnádfürdő	Băile Tuşnad	1 598	1 463	91,55
Csíkszentmihály	Mihăileni	2 615	2 103	80,42
Gyimesbükk	Ghimeş-Făget	5 011	2 578	51,45
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Balánbánya	Bălan	5 768	2 092	36,27
Összesen		**110 142**	**95 225**	**86,46**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.13.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.13.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

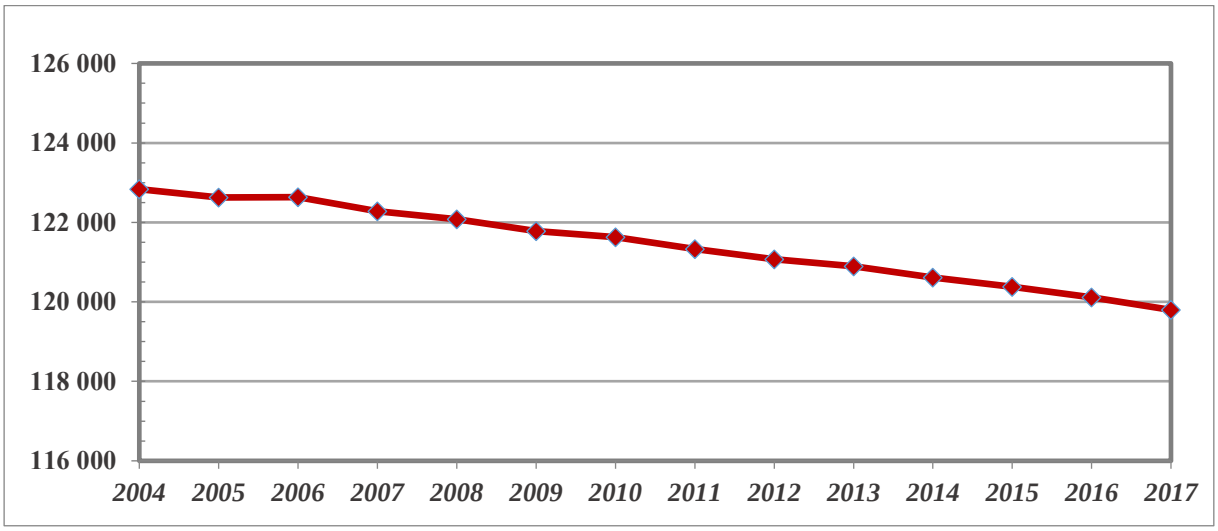

4. ábra: A tömb népességének alakulása 2004 és 2017 között (fő)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Csíkszéki tömb	*Hargita megye*	*Bákó megye*	*Nemzetrészi tömb-átlag*	*Romániai átlag*	*Magyarországi átlag*
-2,81	*-1,59*	*-2,01*	*-1,70*	*-1,55*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya 2007 és 2017 között (%)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

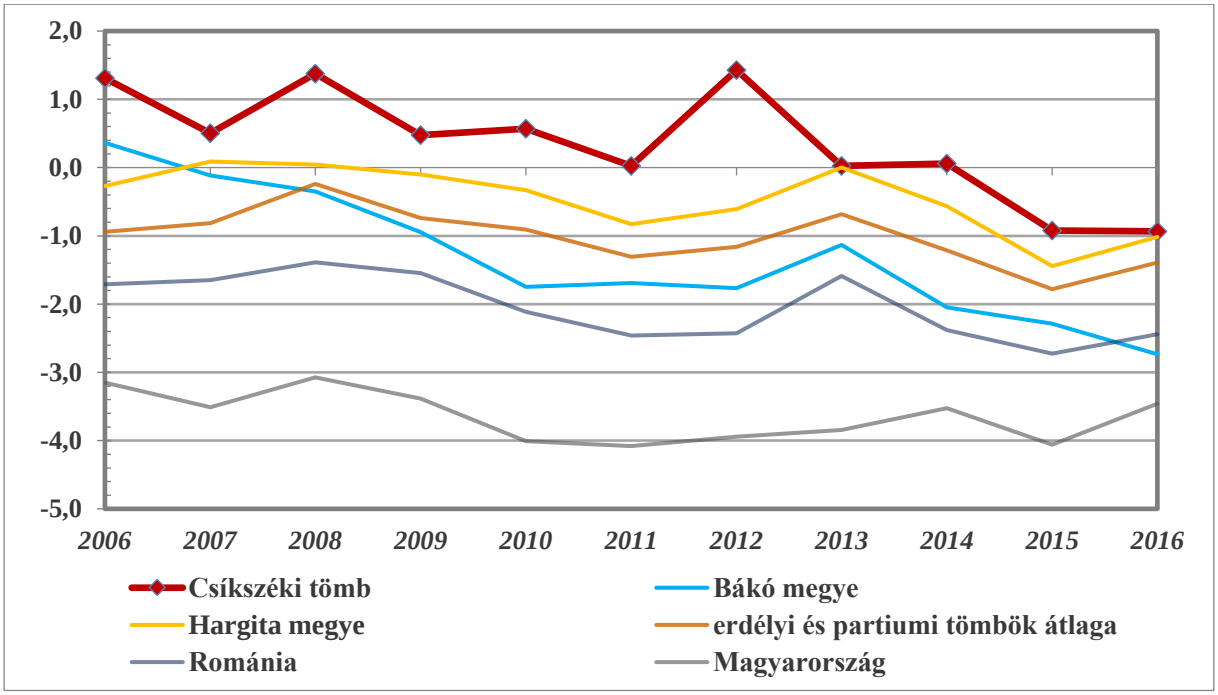

5. ábra: A népesség természetes szaporodása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

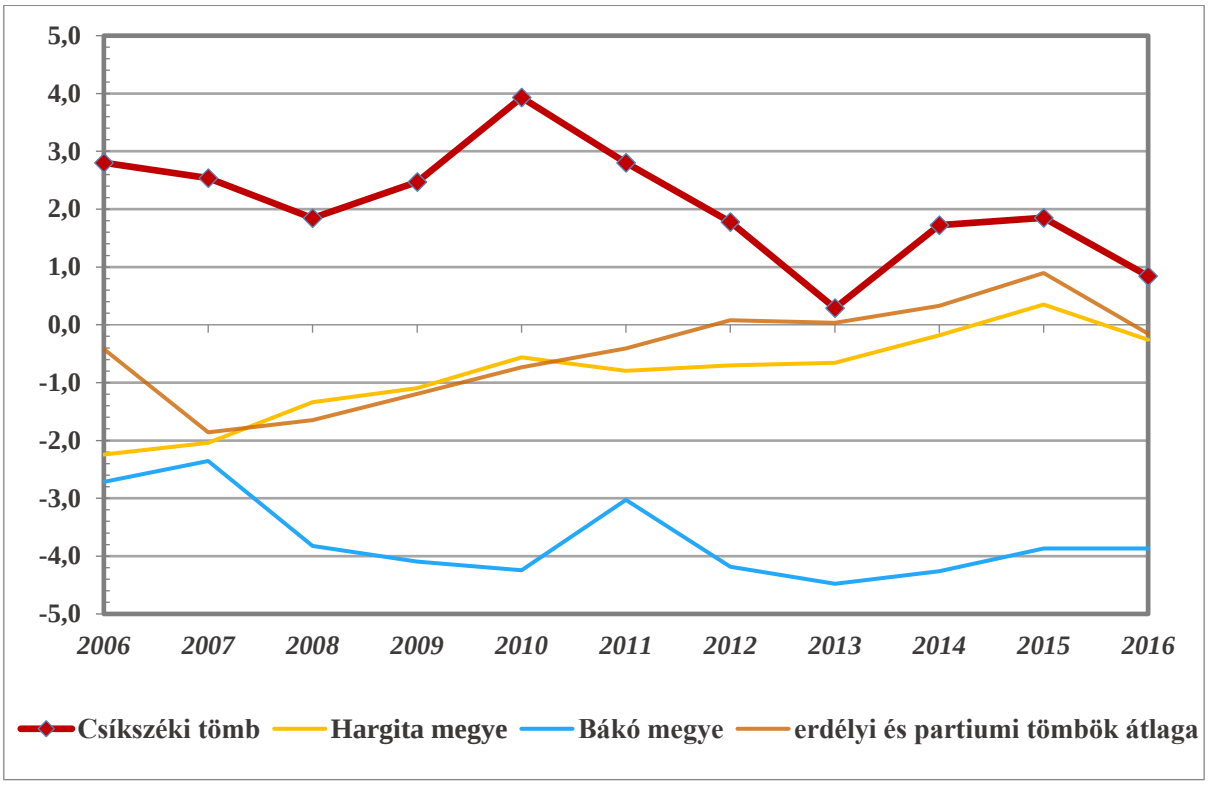

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

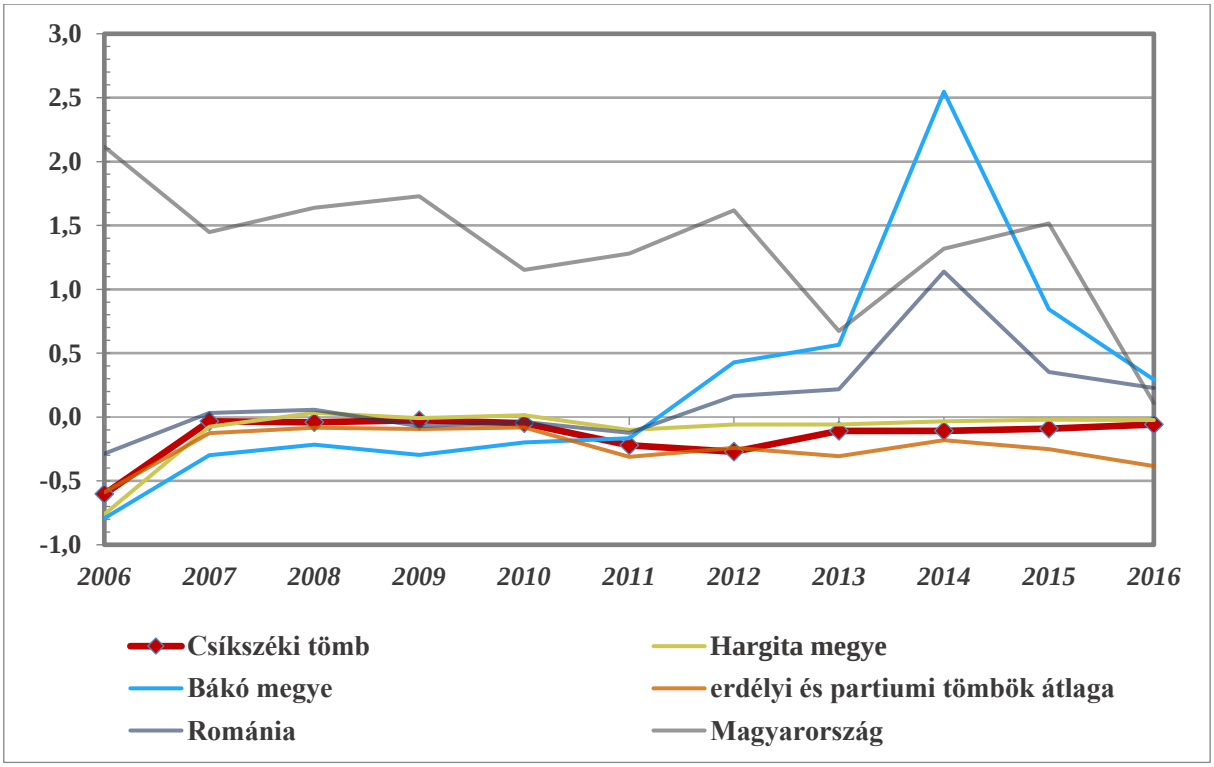

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

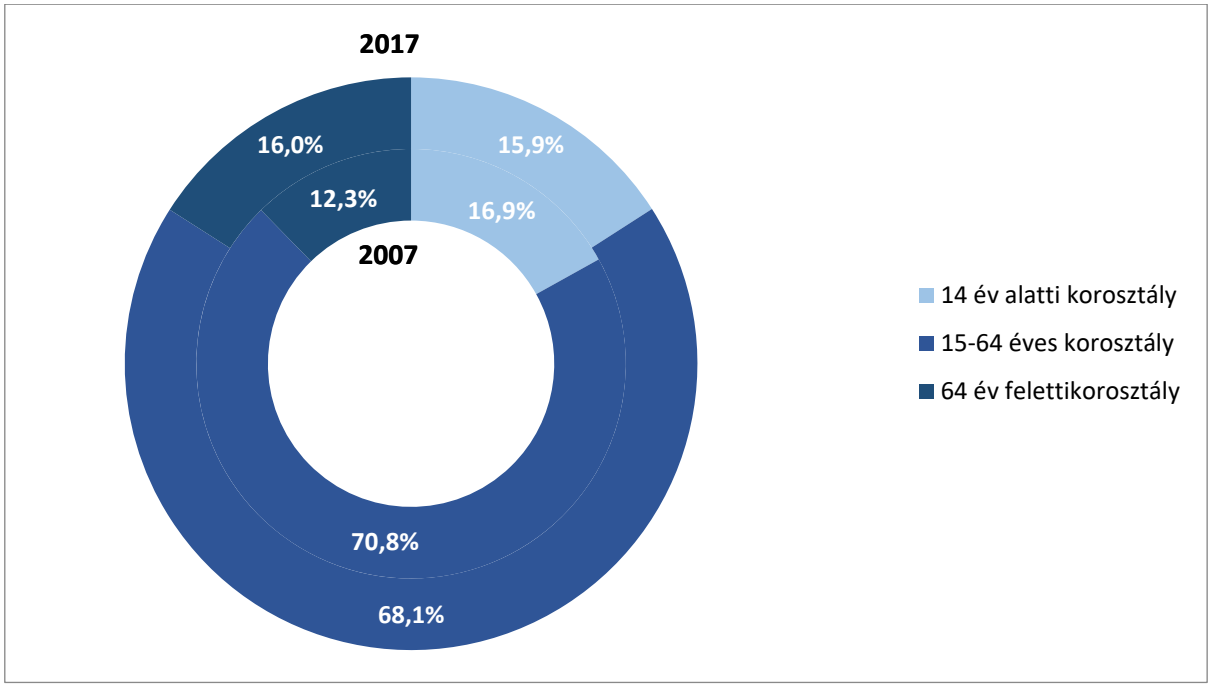

8. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

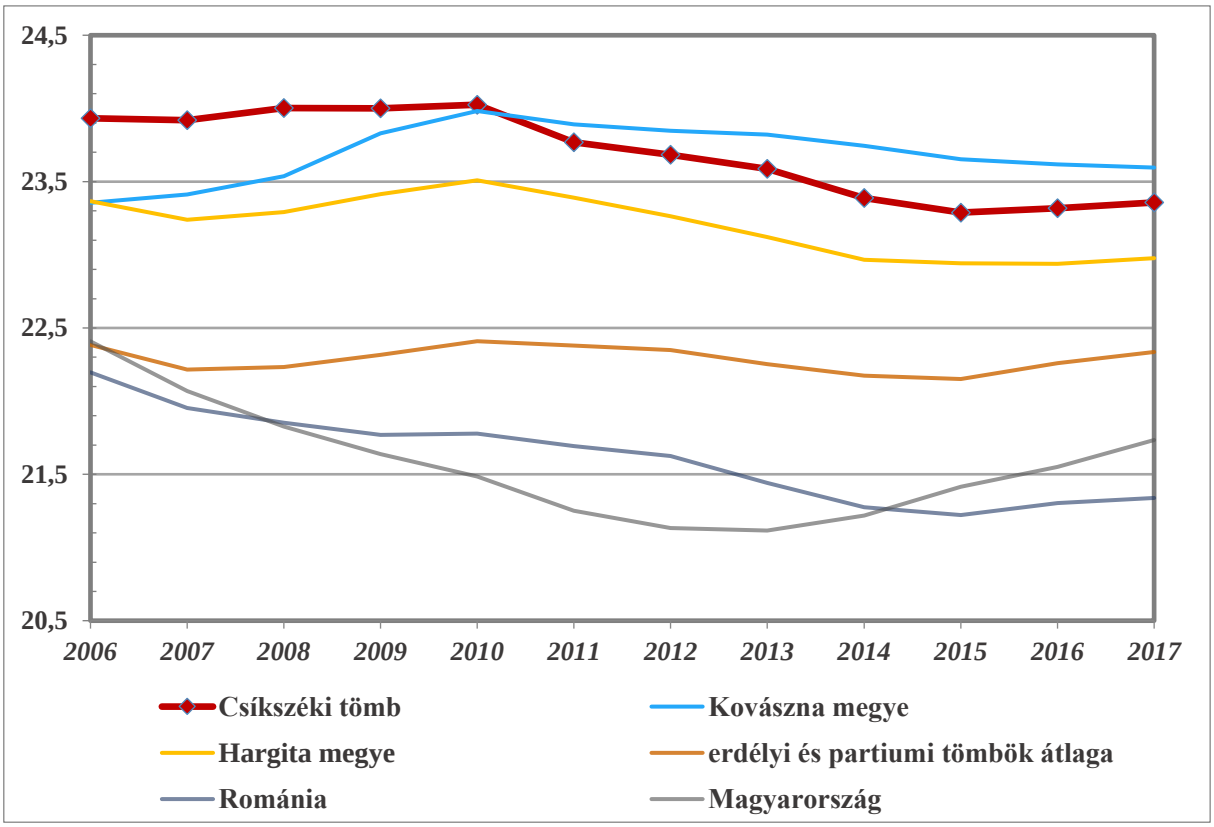

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

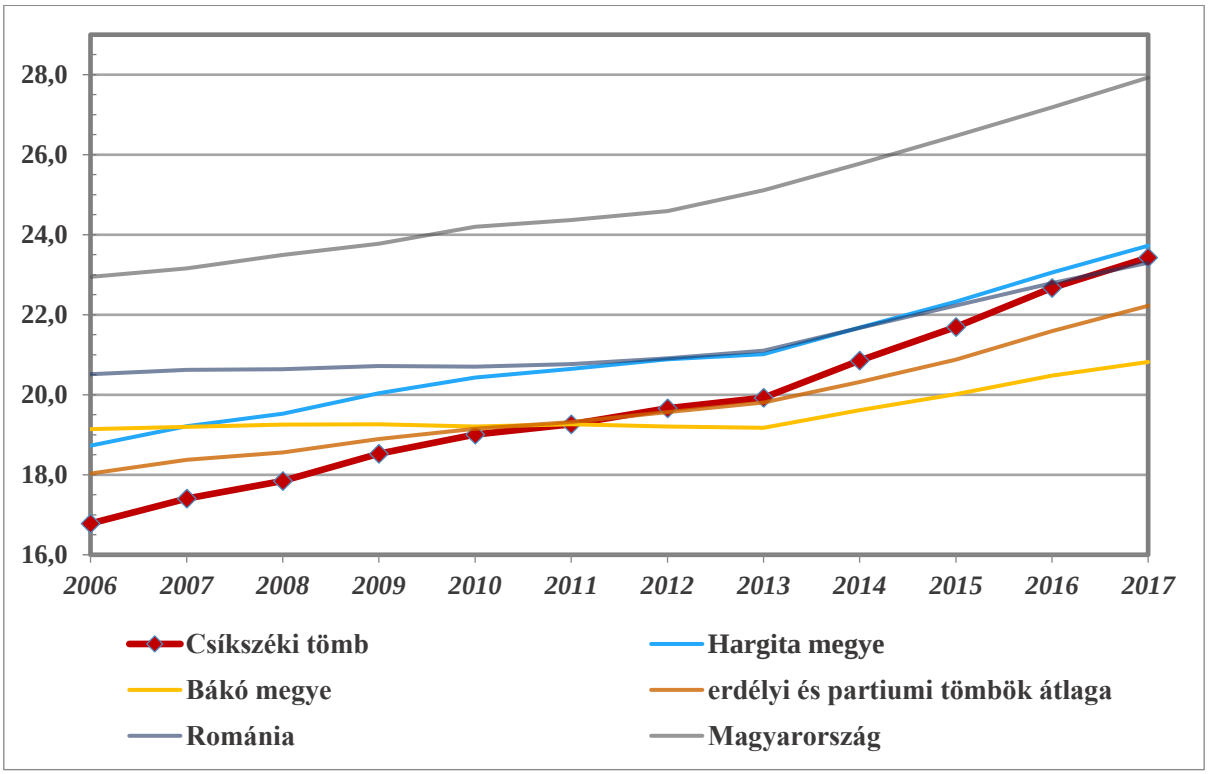

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (fő) (2006–2017)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

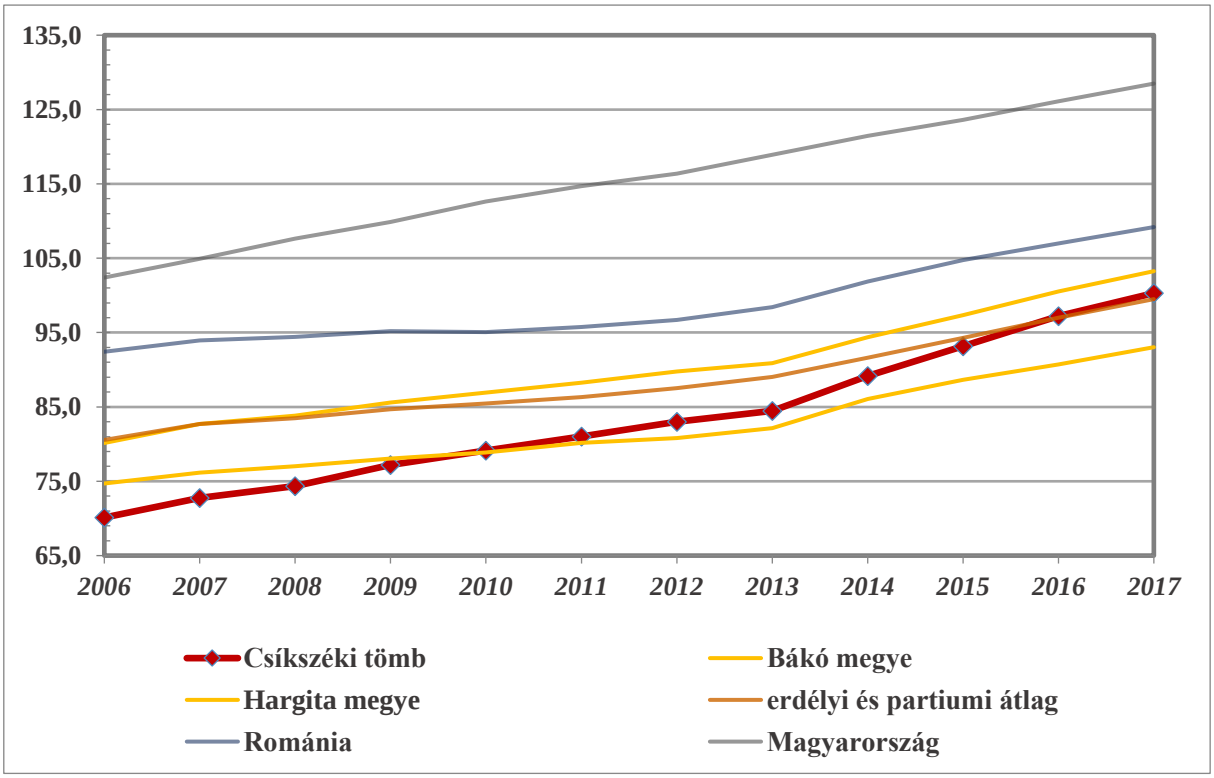

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

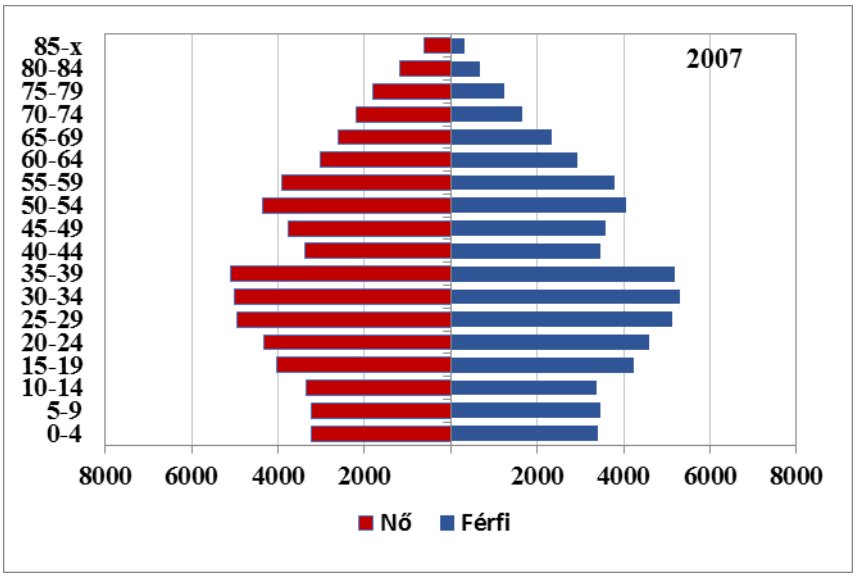

12. ábra: A tömb korfája (2007)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

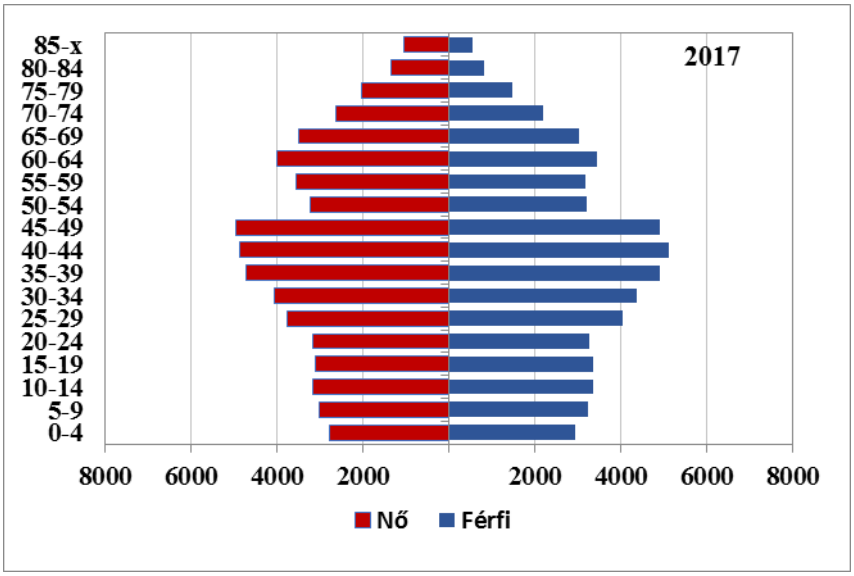

13. ábra: A tömb korfája (2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.13.2.2 Oktatás

Óvodák

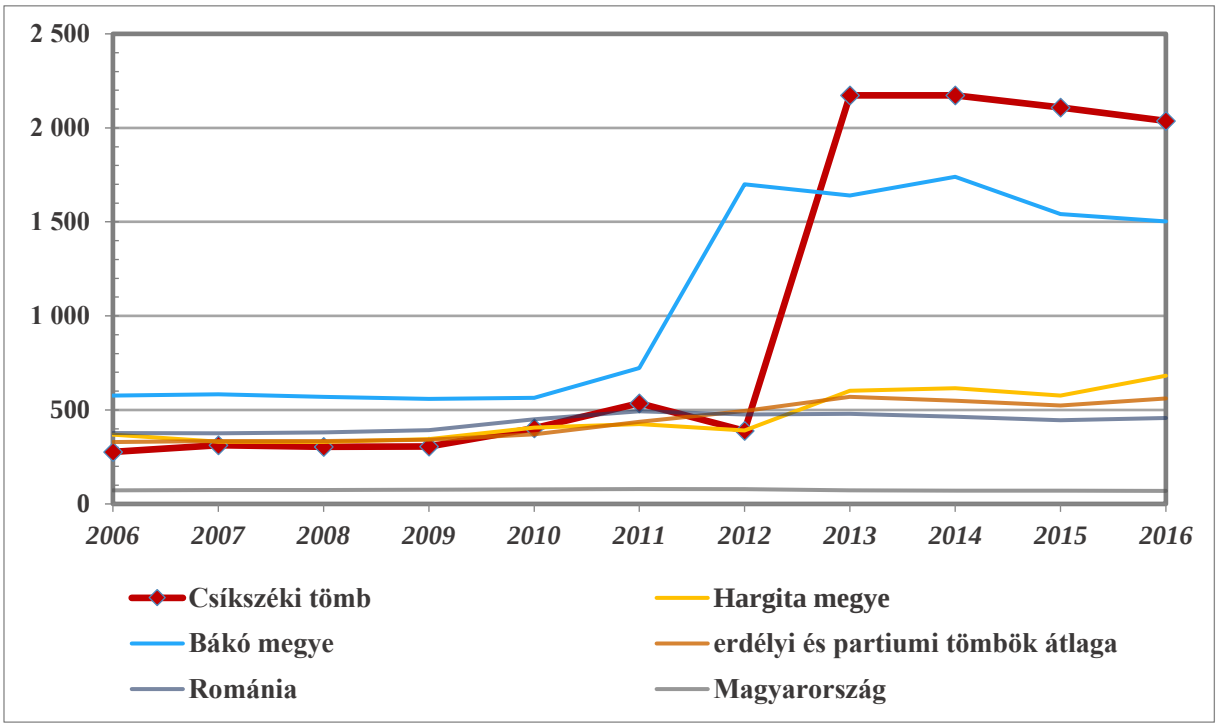

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai. Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

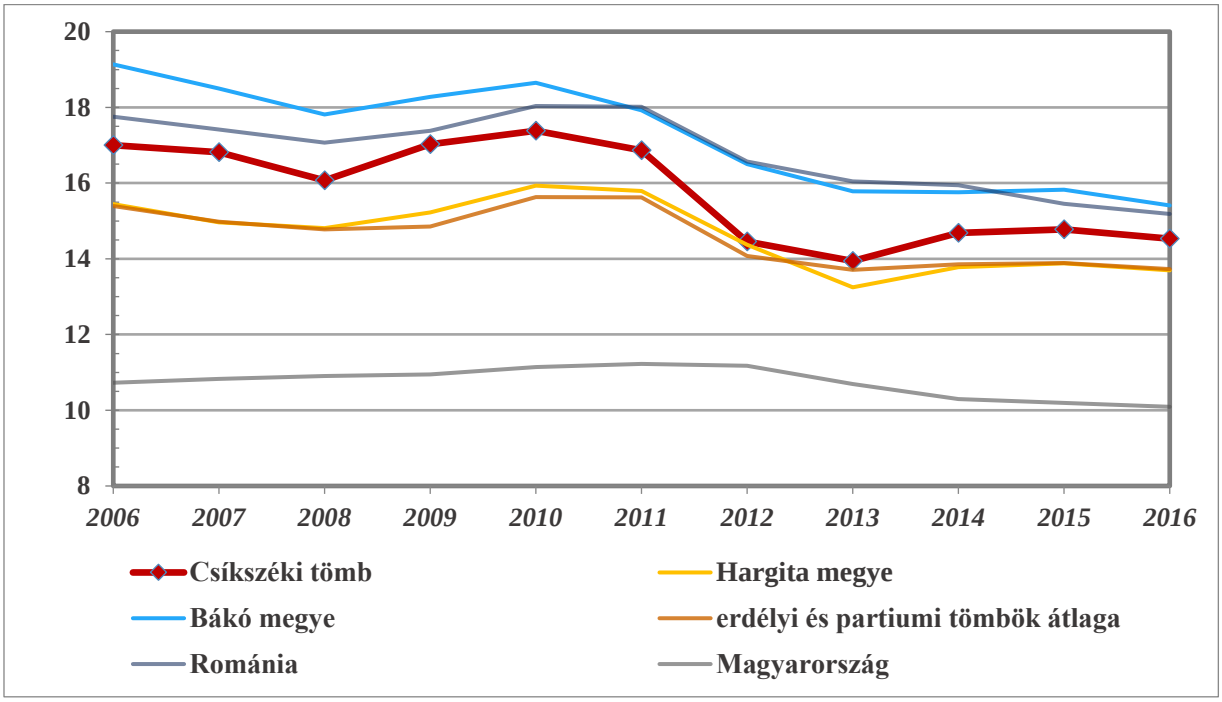

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

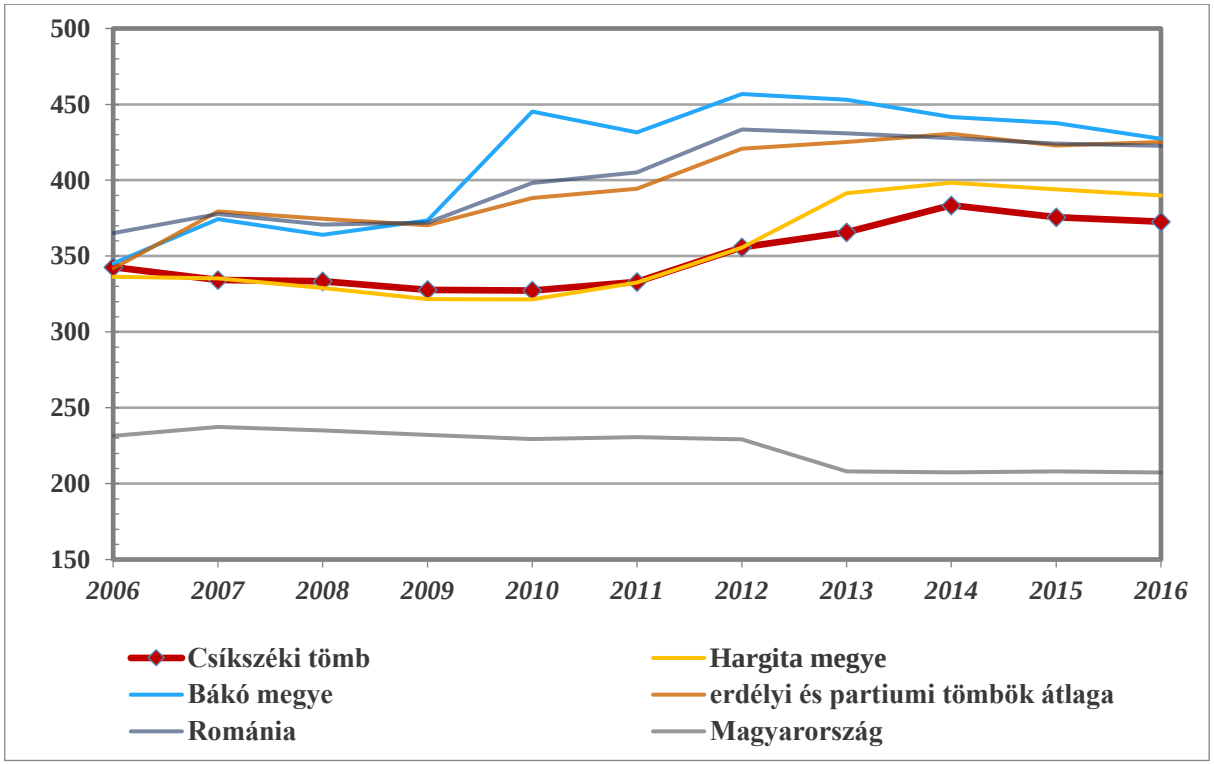

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

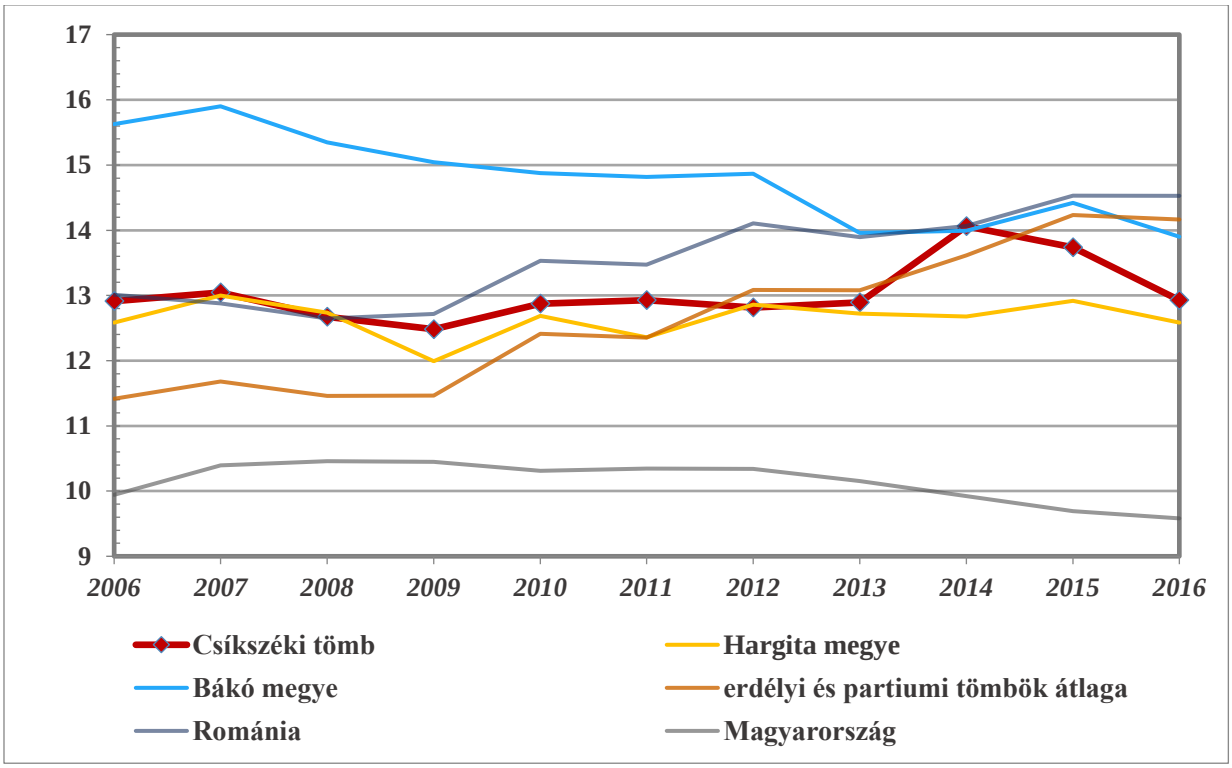

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

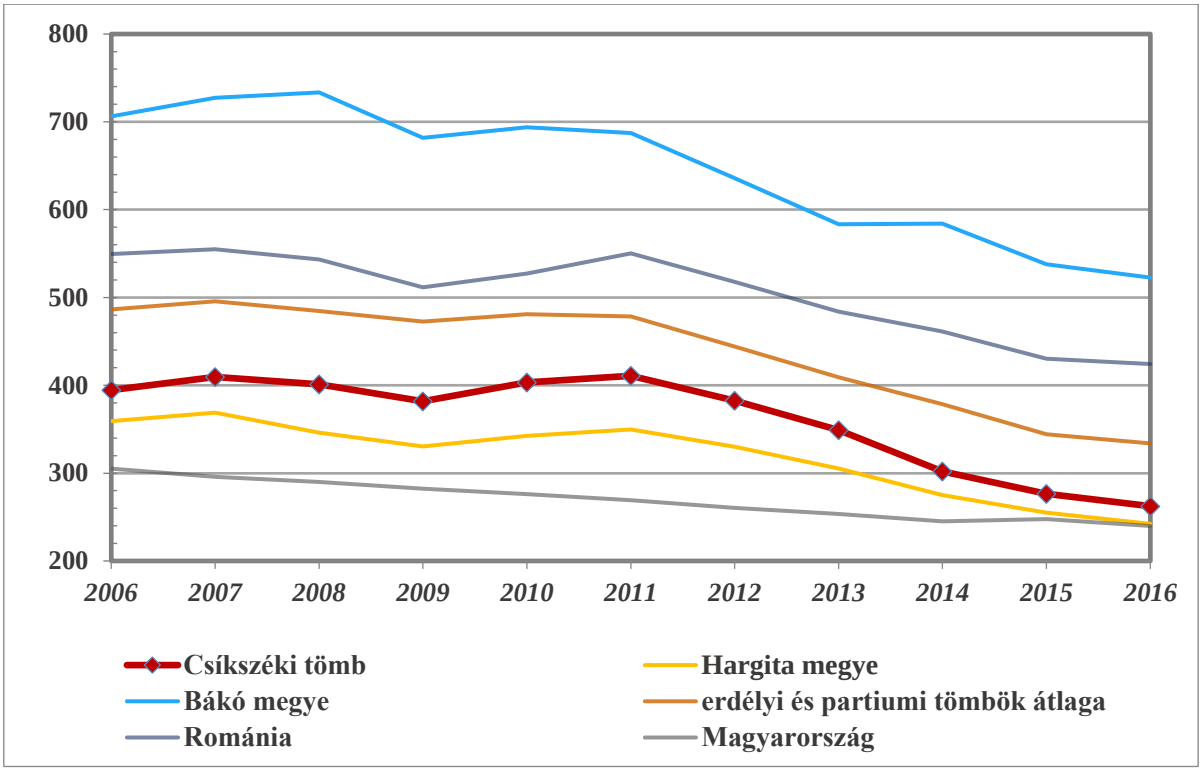

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

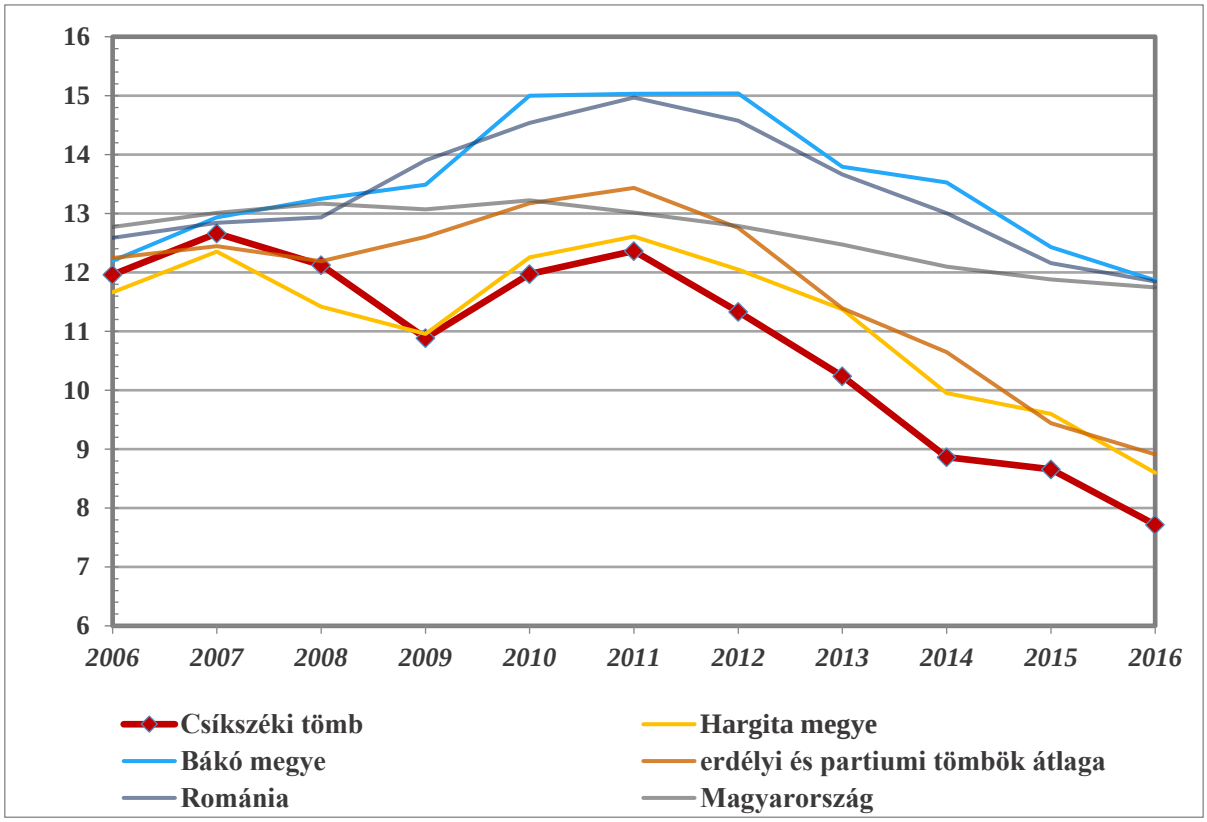

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.13.2.3 Munkaerőpiac

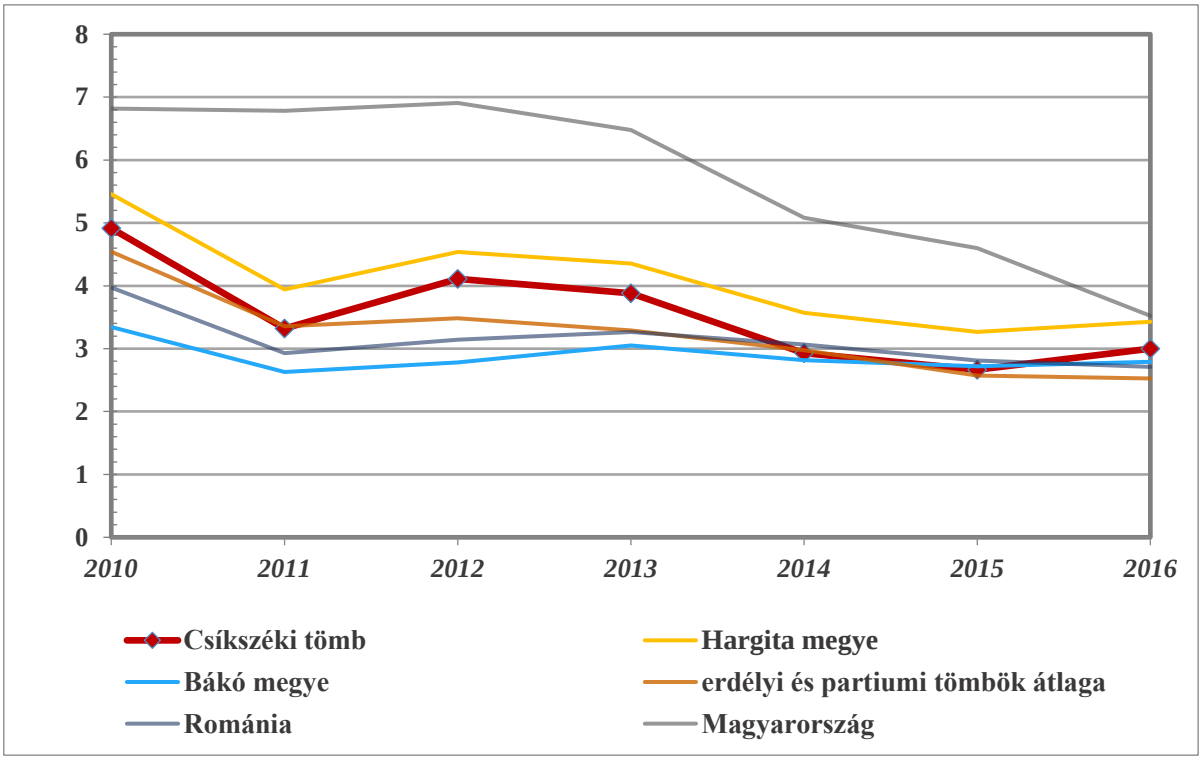

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

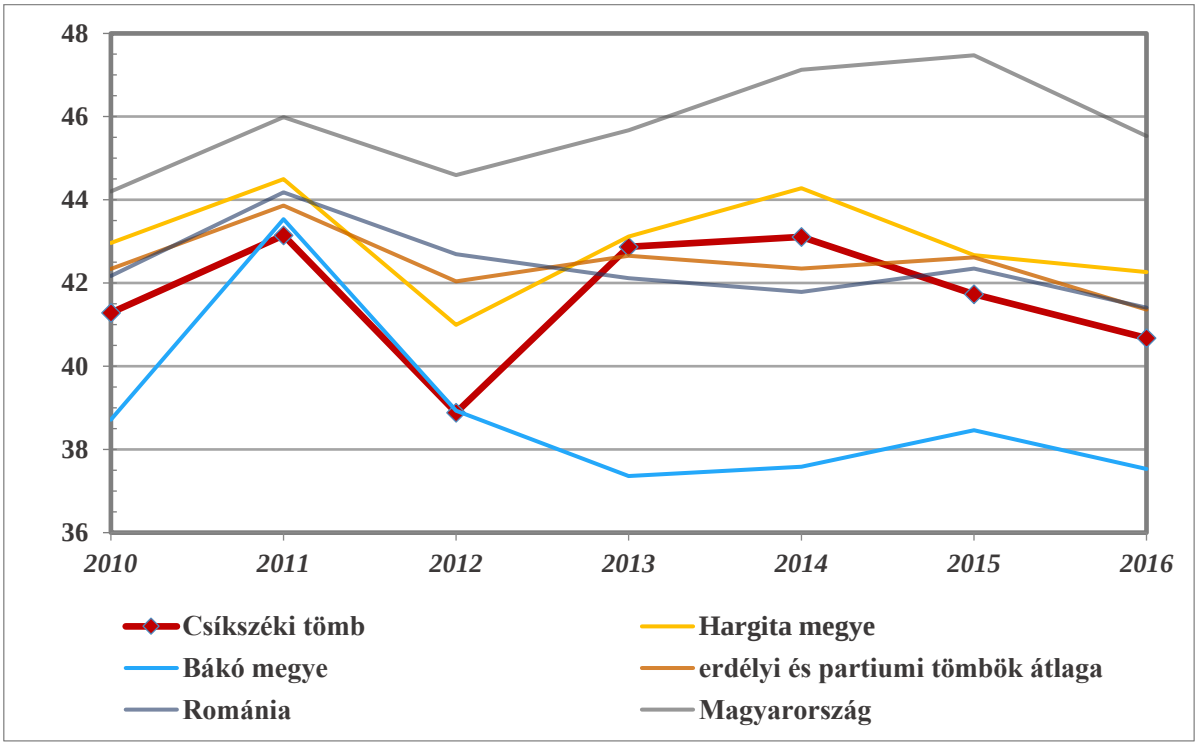

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (2006–2017)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.13.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.13.3.1 Egészségügy

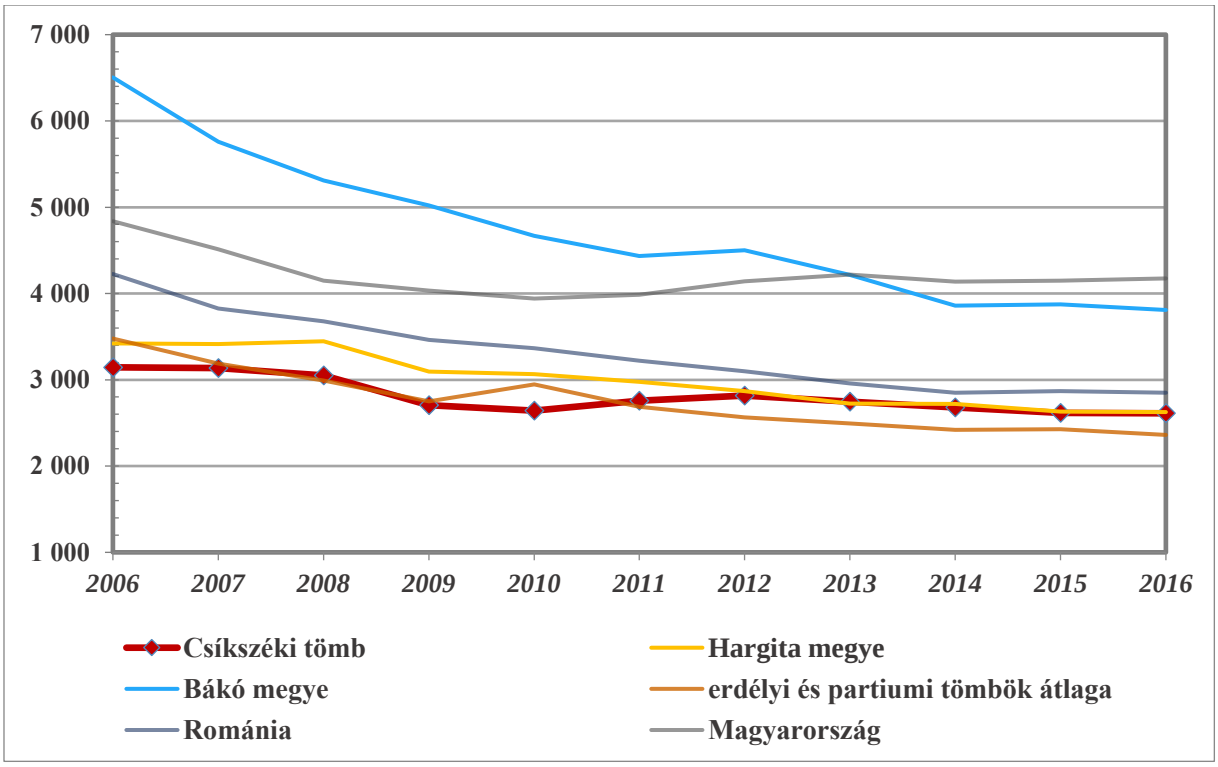

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

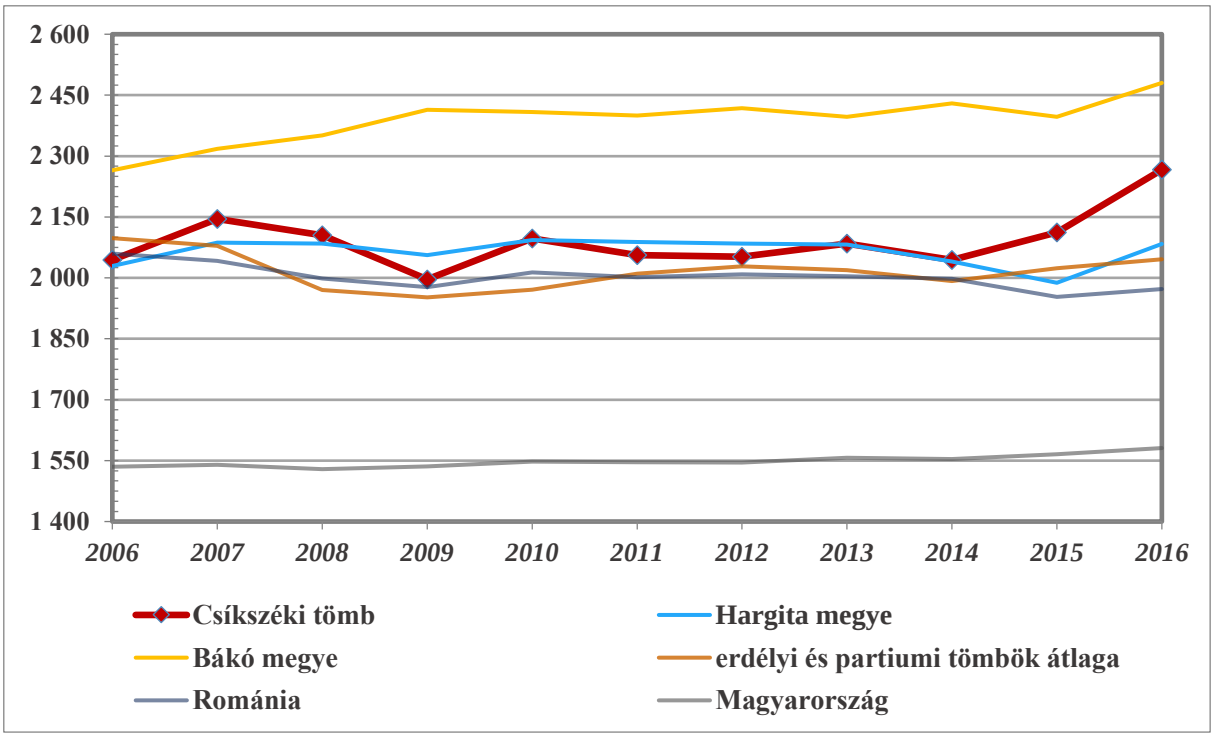

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.13.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

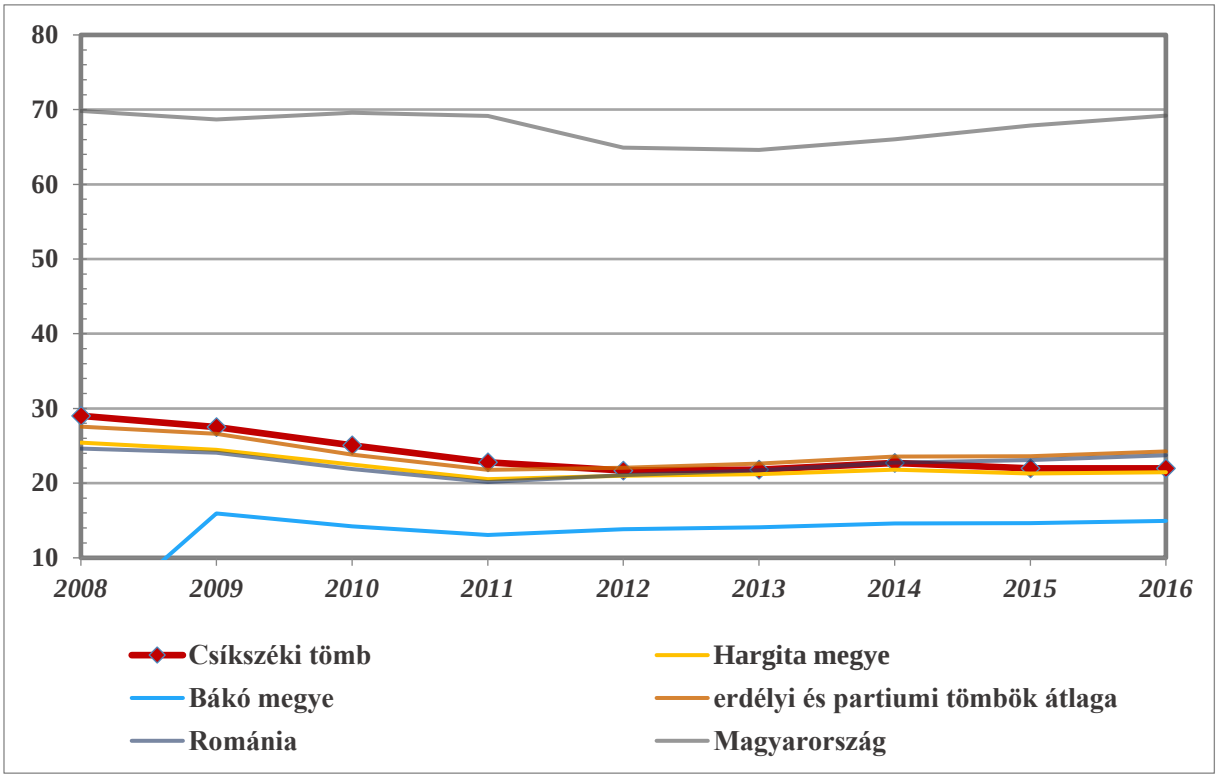

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

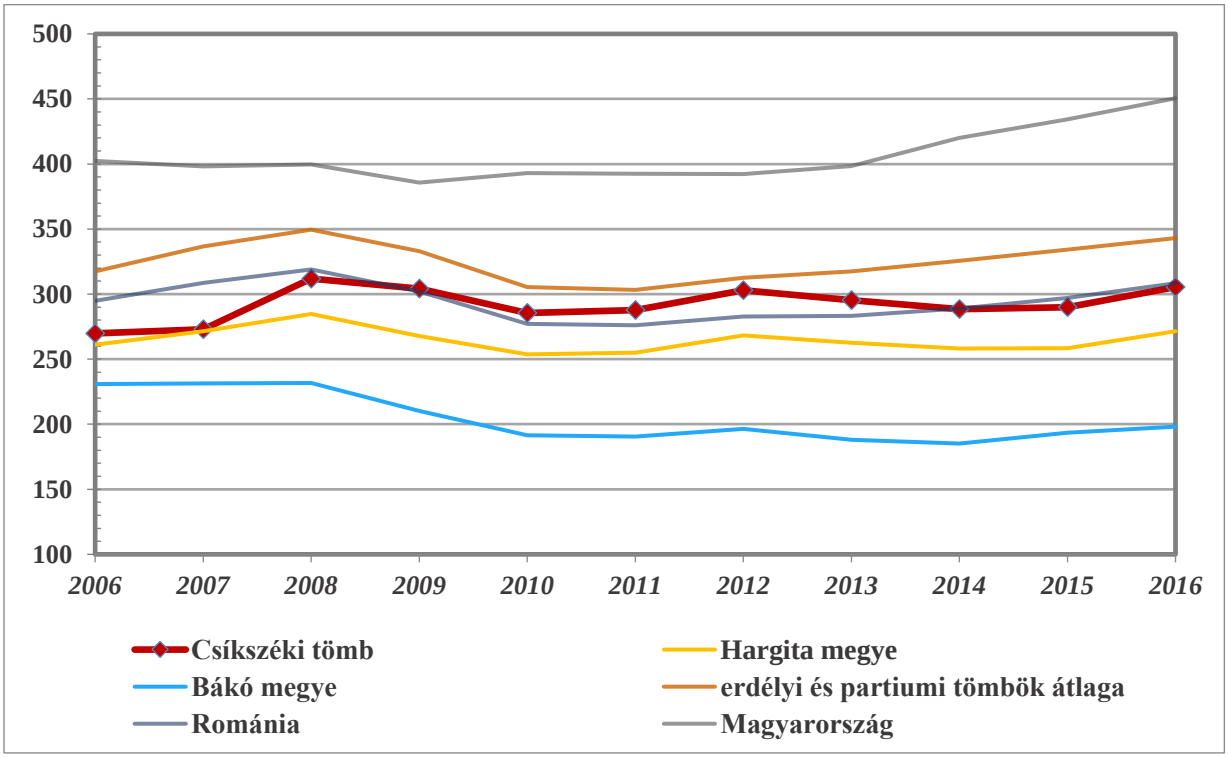

25. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.14 Kézdiszéki tömb

6.14.1 A térség főbb jellemzői

6.14.1.1 Elhelyezkedés

Földrajzi értelemben Kézdiszék területe az Alsóháromszéki-medence területével esik egybe, ami Kovászna megye északkeleti részében helyezkedik el. Területére nyitott völgyfolyosó vezet a Kászon-patak mentén. Északon Csíkszékkel és Bákó megyével, keleten Vrancea és Bákó megyével, délen Brassó és Buzau megyével, nyugaton pedig Sepsiszékkel határos.

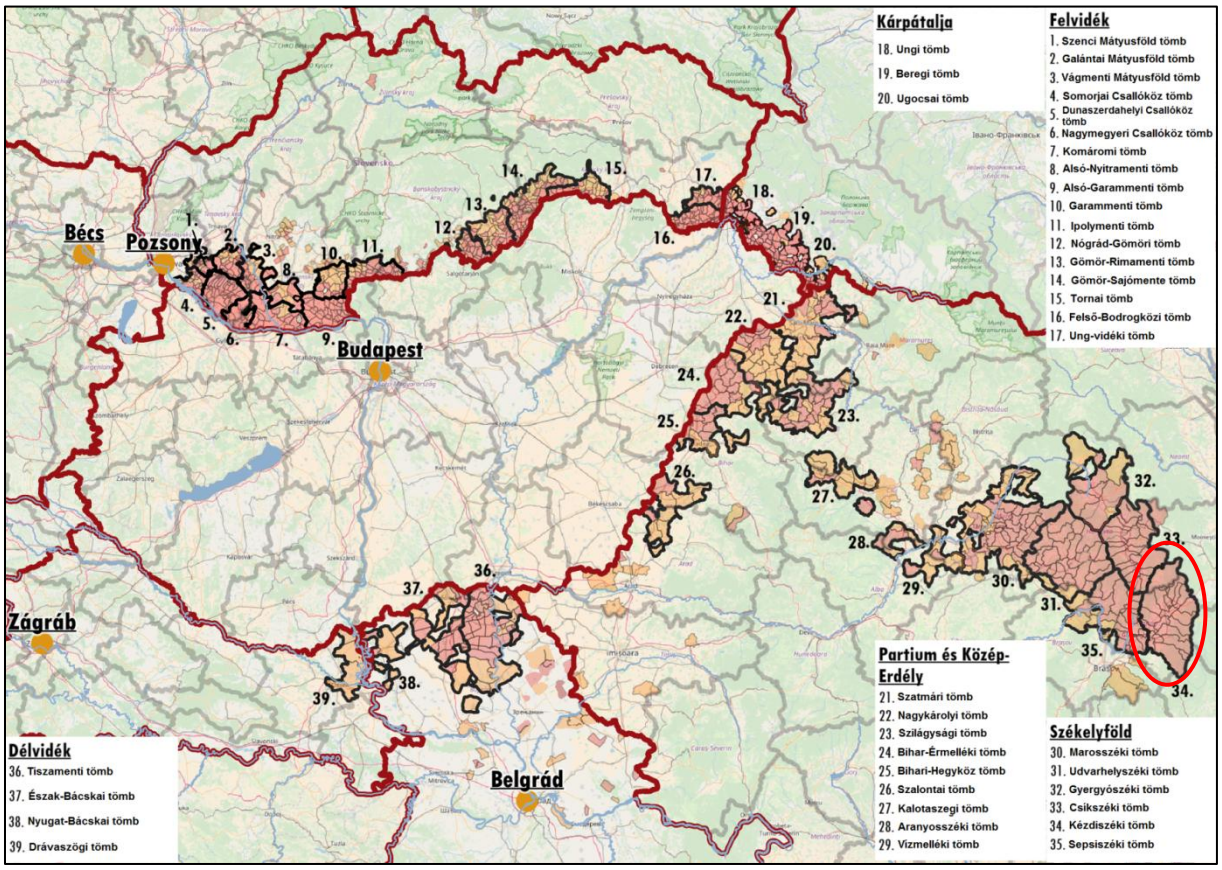

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

Kézdiszék egyike volt a hét ősi székely széknek. 1562-ben egyesült Sepsi- és Orbaiszékkel, ettől az évtől Háromszék néven szerepel a három közigazgatási egység. A történeti Kézdiszéket északon Kászonszék és Felső-Fehér vármegye, keleten a Kárpátok (Moldva), délen Orbaiszék, délen és nyugaton Sepsiszék, nyugaton Felső-Fehér vármegye határolta. Az 1876–1877. évi magyarországi közigazgatási rendezés során Háromszék vármegyévé alakult, 1968 óta Sepsi- és Orbaiszékkel együtt Kovászna megyéhez tartozik a romániai közigazgatási rendszeren belül, ami teljesen lefedi a történeti Háromszék területét.

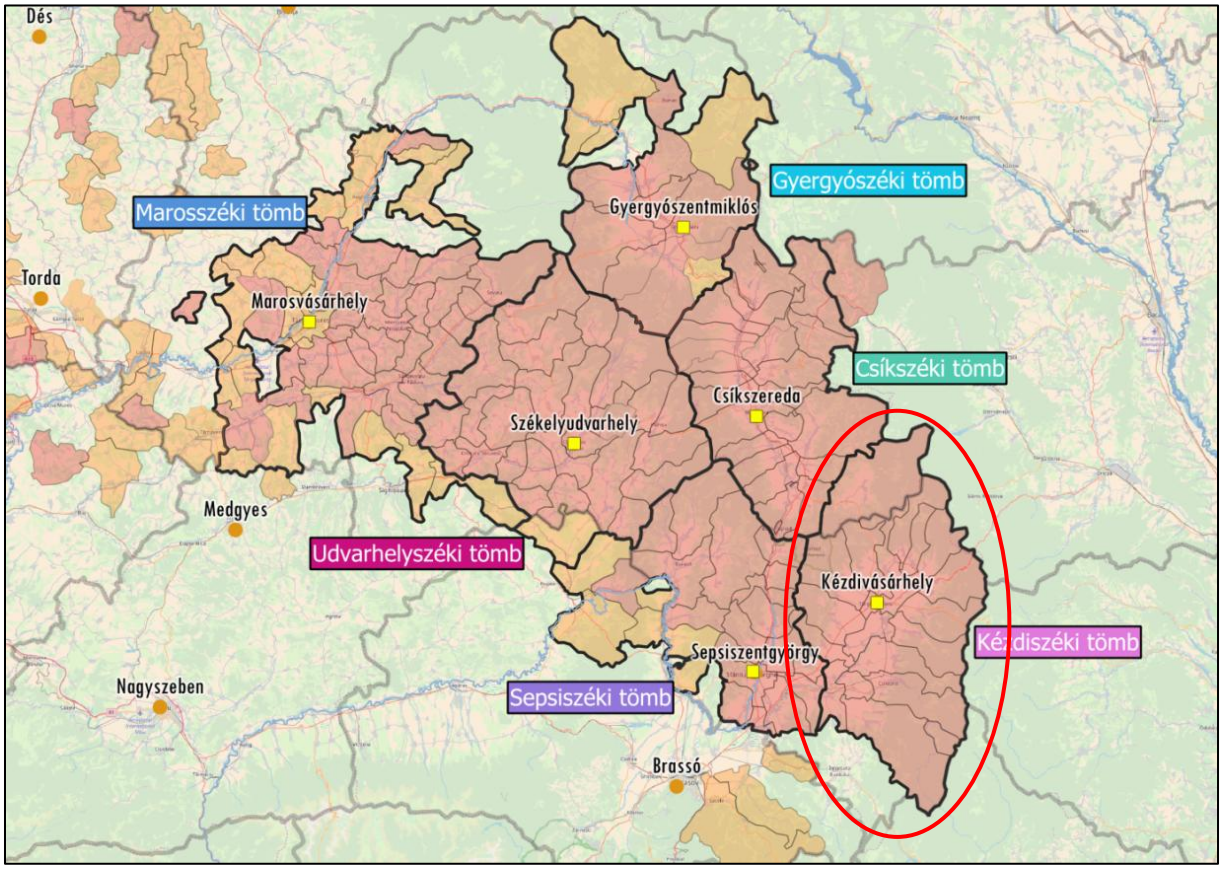

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Székelyföldön
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.14.1.2 A térség községei

A magyar lakosság aránya a tömb minden egyes községében (összesen 20-ban) meghaladja az 50%-ot. A tömbben összesen 68 798 magyar él, arányuk a tömb teljes lakosságából 89,5%. A tömb lakossága jellemzően római katolikus.

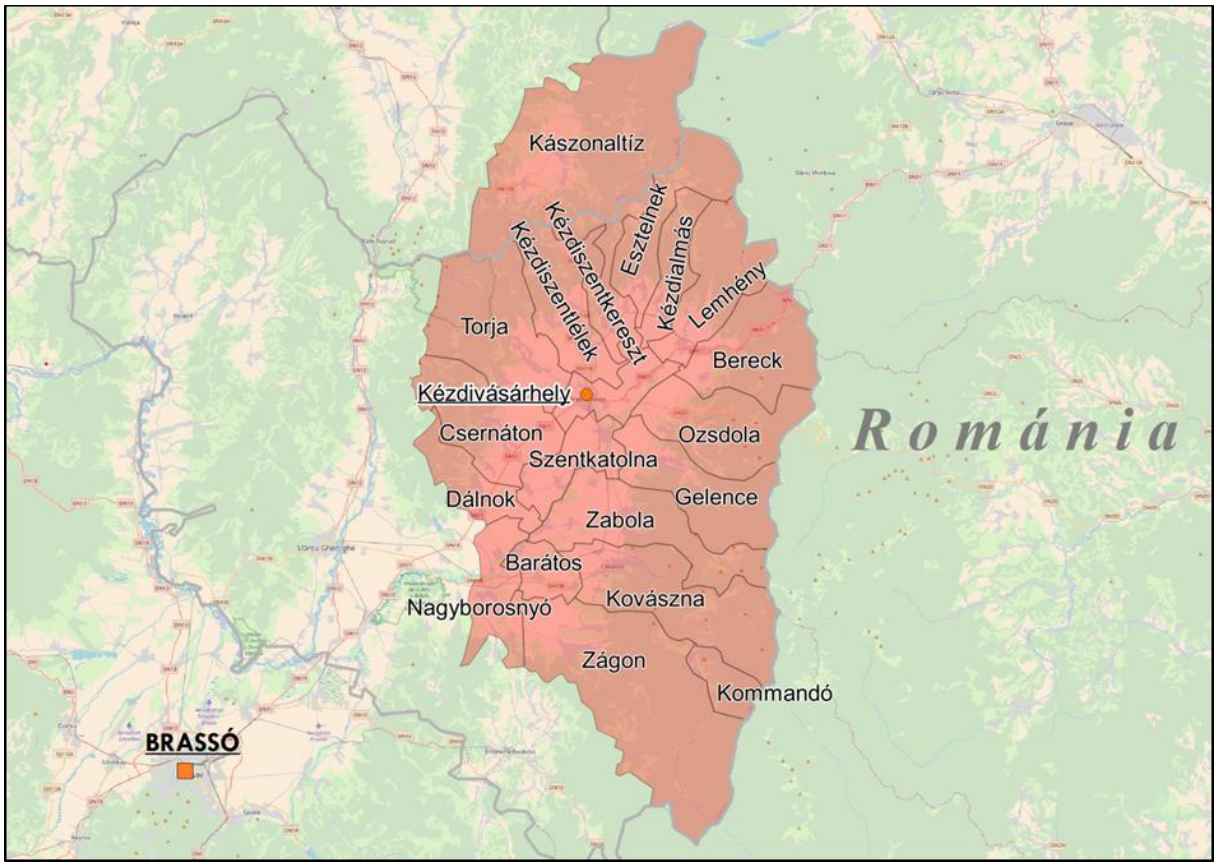

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Kézdiszék központja Kézdivásárhely, a Kárpát-medence legkeletibb magyar többségű városa. Központi funkciója kereskedelmi, ipari és szolgáltatói szerepkörben elsődleges, de művelődési és oktatási szerepköre (négy középiskola) sem elhanyagolható.

Kézdiszéki tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Kézdivásárhely	Târgu Secuiesc	17 889	16 292	91,07
Magyar többségű községek				
Kézdiszentkereszt	Poian	1 754	1 745	99,49
Kézdiszentlélek	Sânzieni	4 526	4 492	99,25
Esztelnek	Estelnic	1 162	1 150	98,97
Torja	Turia	4 003	3 959	98,90
Szentkatolna	Catalina	3 348	3 307	98,78
Kézdialmás	Mereni	1 298	1 280	98,61
Csernáton	Cernat	3 922	3 867	98,60
Dálnok	Dalnic	948	933	98,42
Barátos	Brateş	1 511	1 484	98,21
Lemhény	Lemnia	1 906	1 863	97,74
Gelence	Ghelinţa	4 659	4 551	97,68
Nagyborosnyó	Boroşneu Mare	3 020	2 890	95,70
Kommandó	Comandău	996	938	94,18
Kászonaltíz	Plăieşii de Jos	2 988	2 760	92,37
Bereck	Breţcu	3 467	2 537	73,18
Ozsdola	Ojdula	3 476	2 498	71,86
Zabola	Zăbala	4 473	3 166	70,78
Kovászna	Covasna	9 845	6 354	64,54
Zágon	Zagon	5 157	2 642	51,23
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
nincs				
Összesen		**80 348**	**68 708**	**85,51**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.14.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.14.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

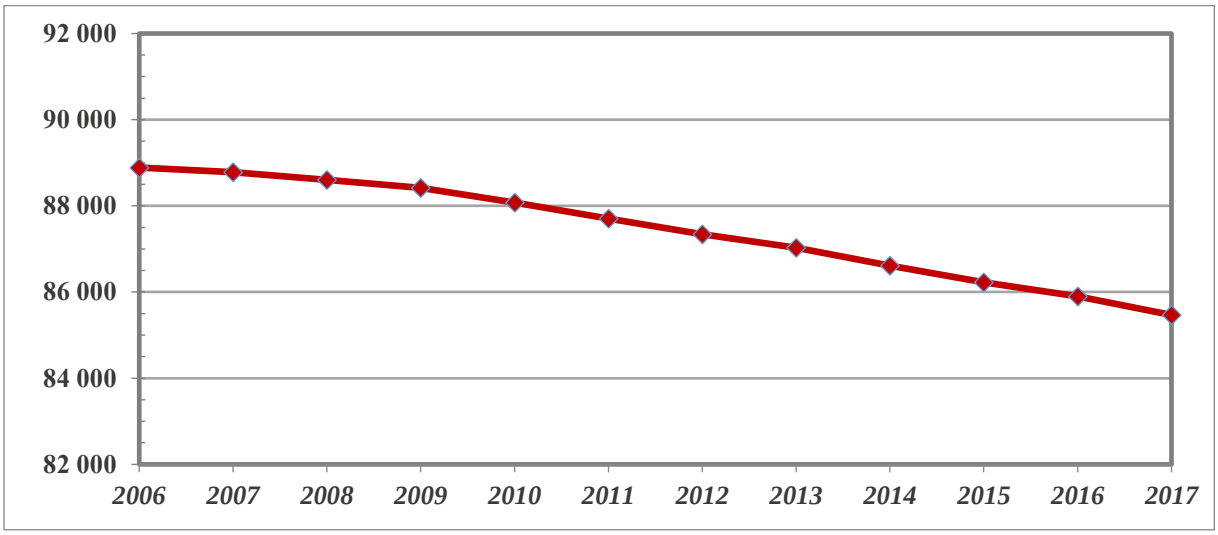

4. ábra: A tömb népességének alakulása 2004 és 2017 között (fő)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Kézdiszéki tömb	*Kovászna megye*	*Hargita megye*	*Erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Romániai átlag*	*Magyarországi átlag*
-3,73	*-2,00*	*-1,59*	*-1,70*	*-1,55*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya 1997 és 2017 között (%)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

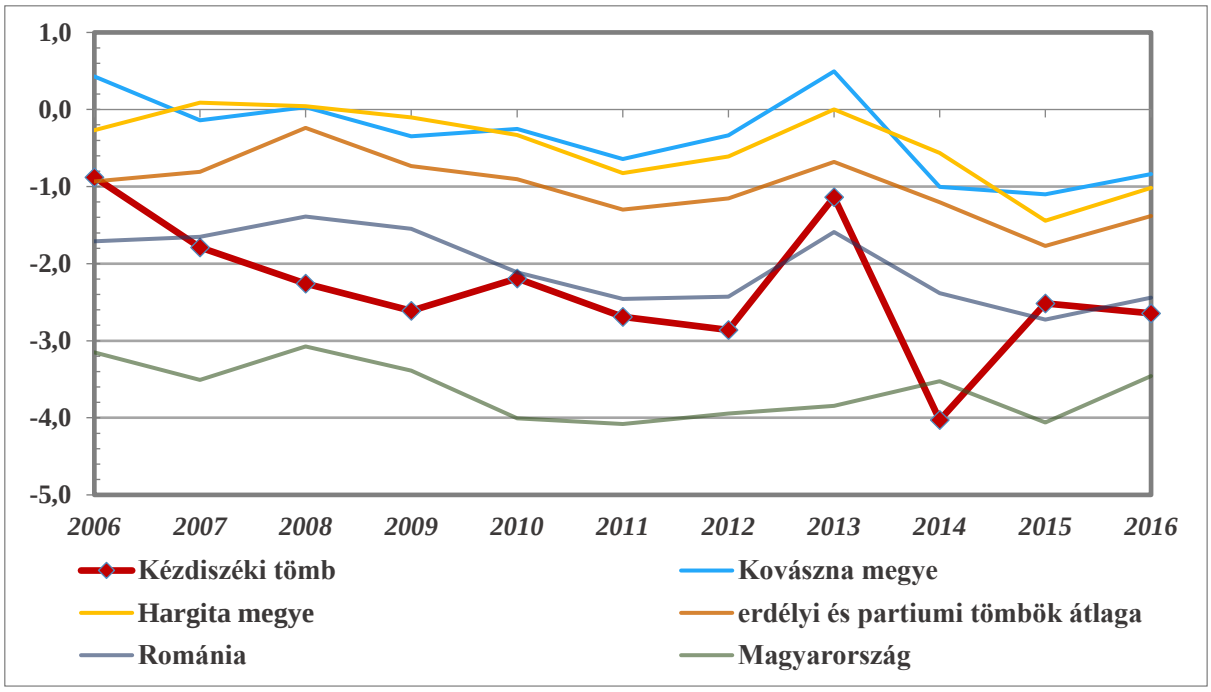

5. ábra: A tömb népességének természetes szaporodása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

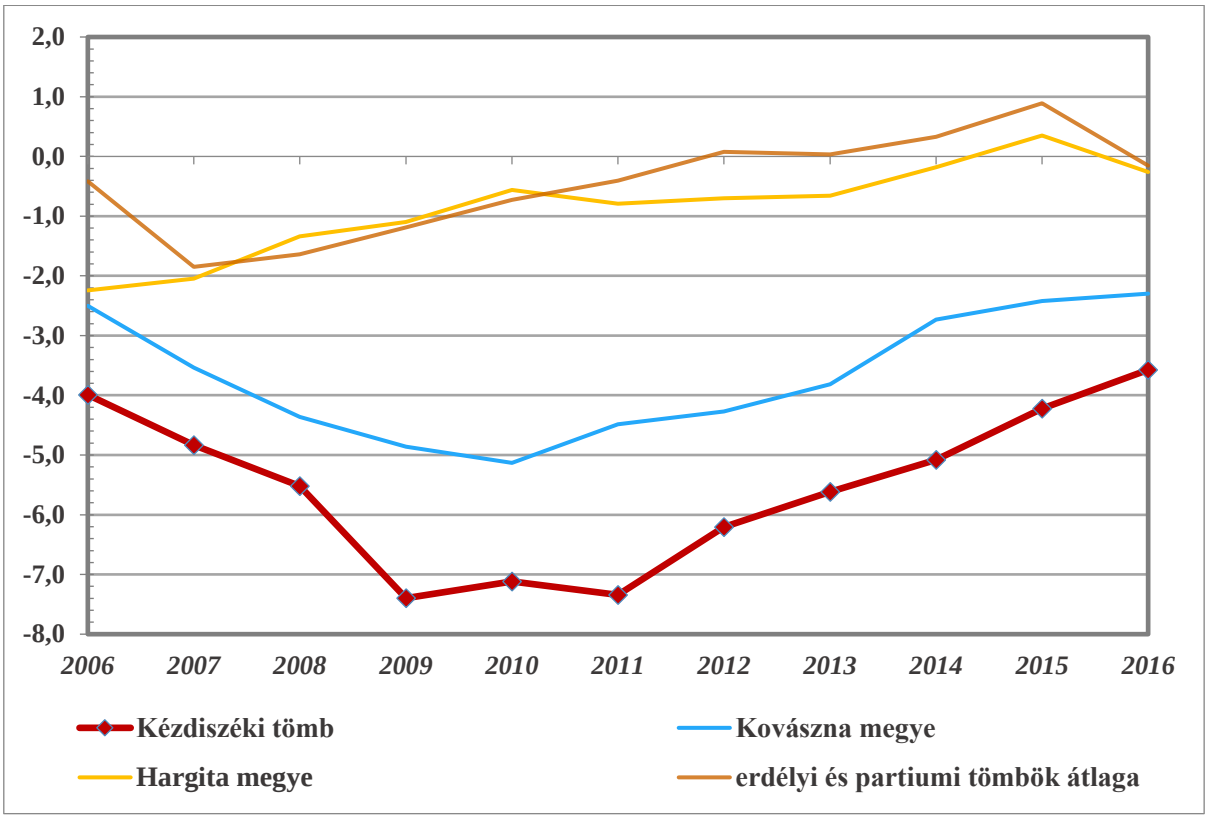

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

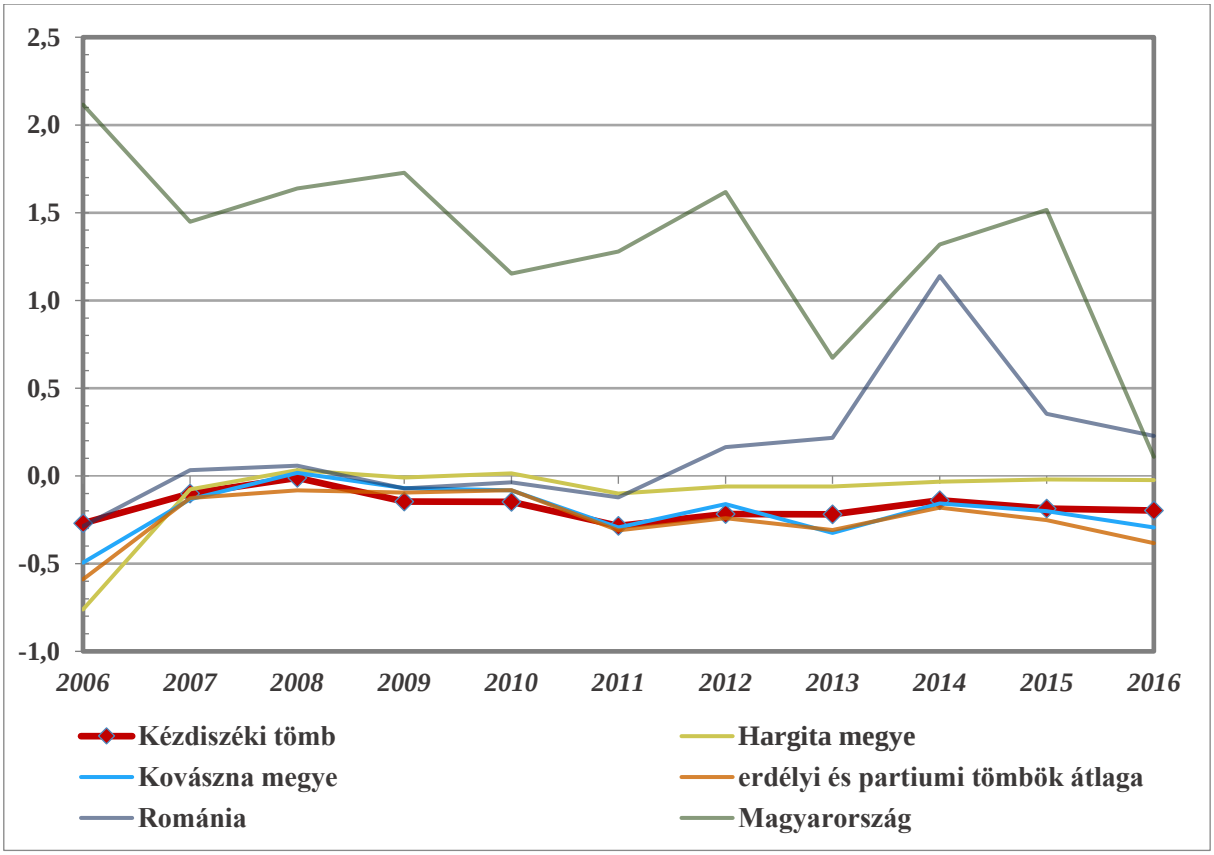

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

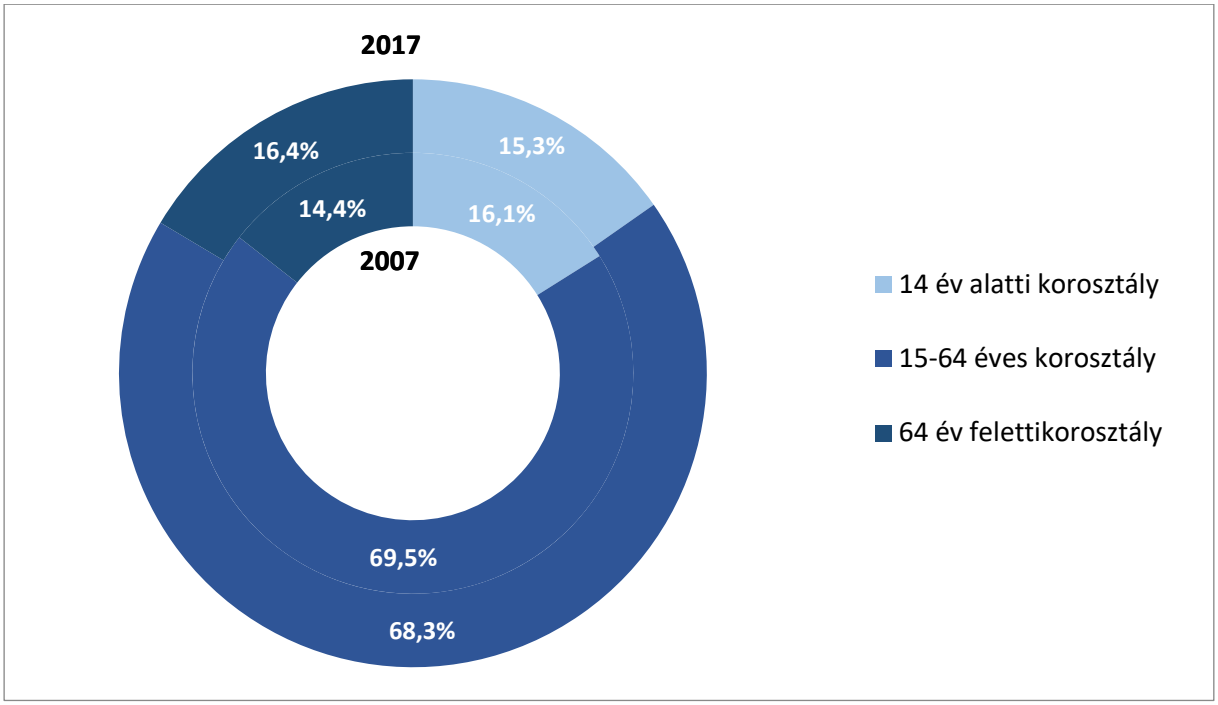

8. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

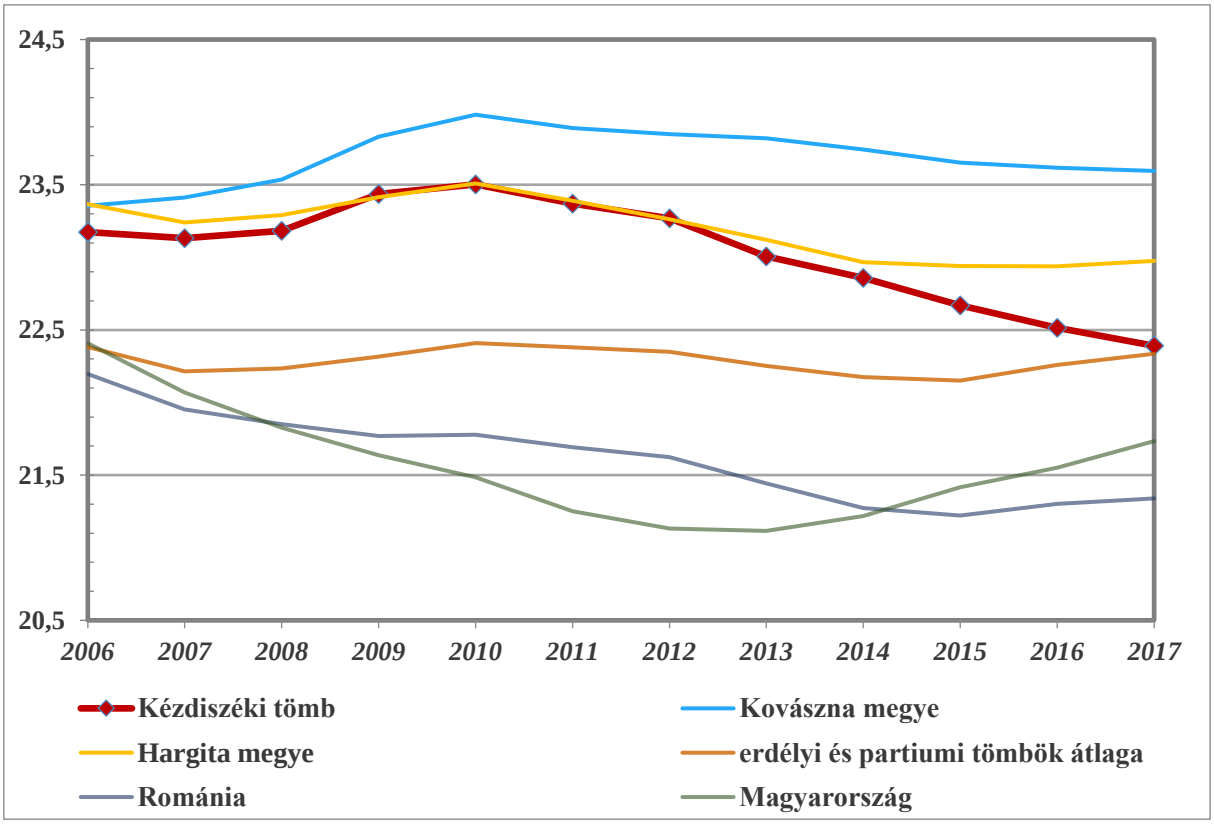

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

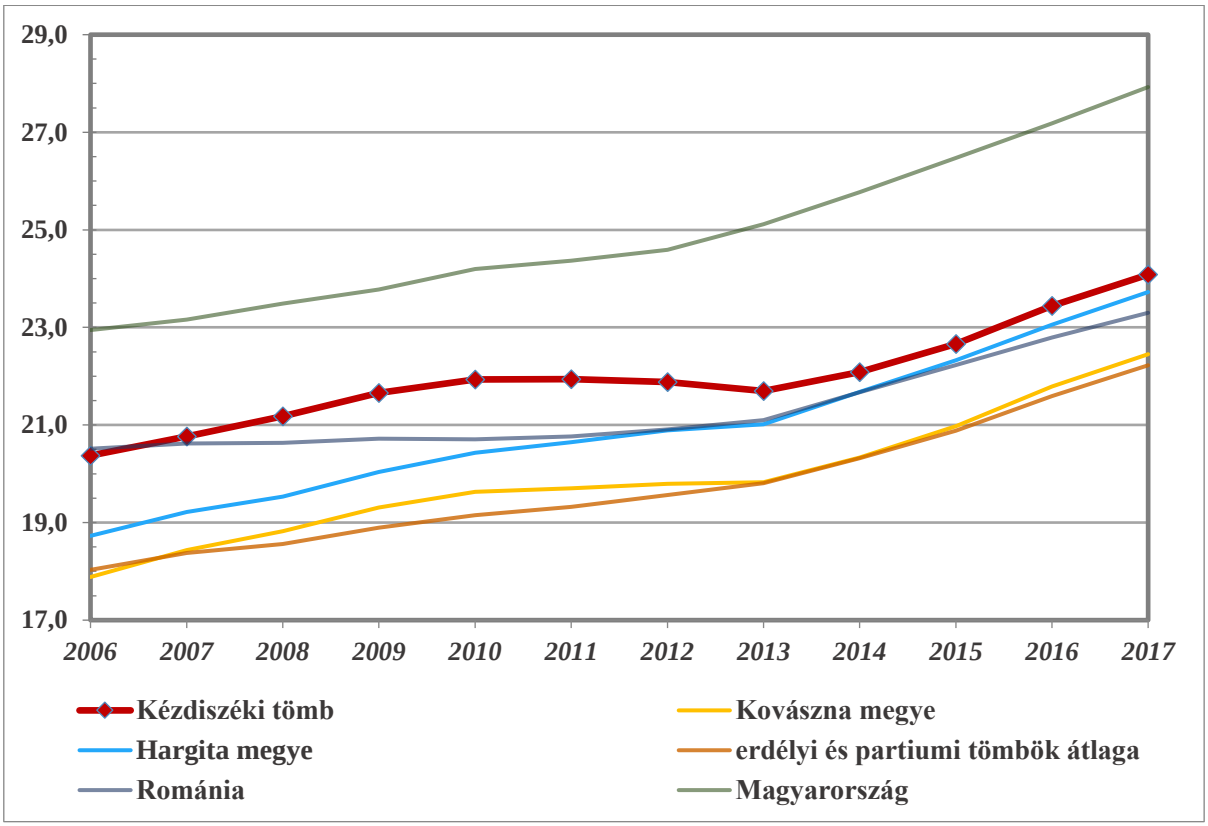

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

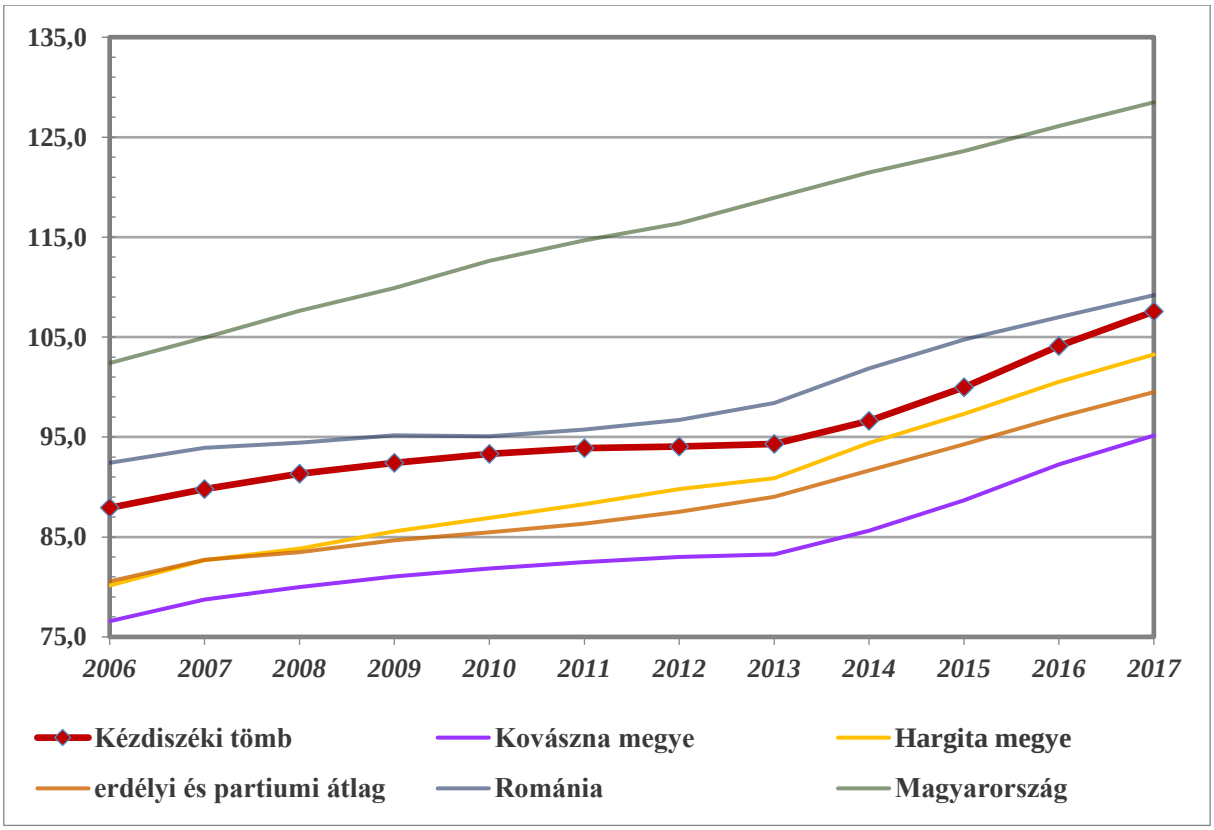

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

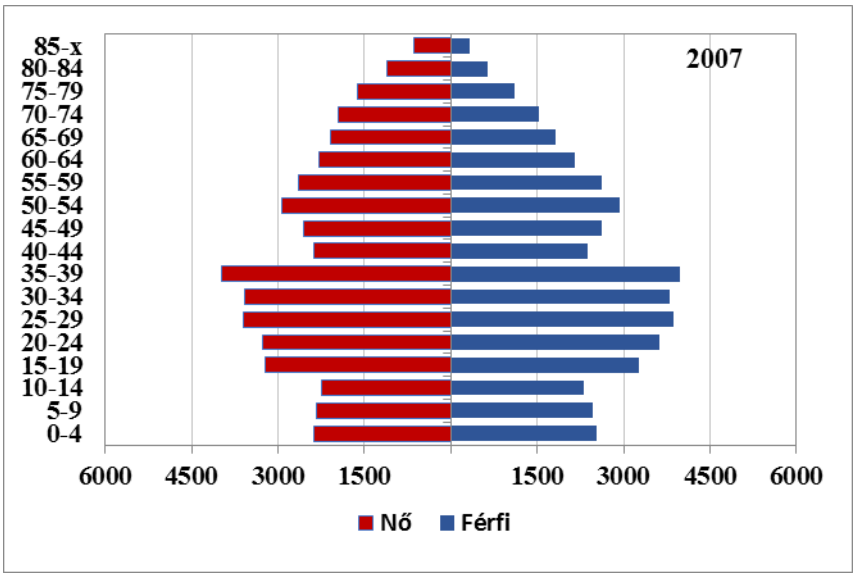

12. ábra: A tömb korfája (2007)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

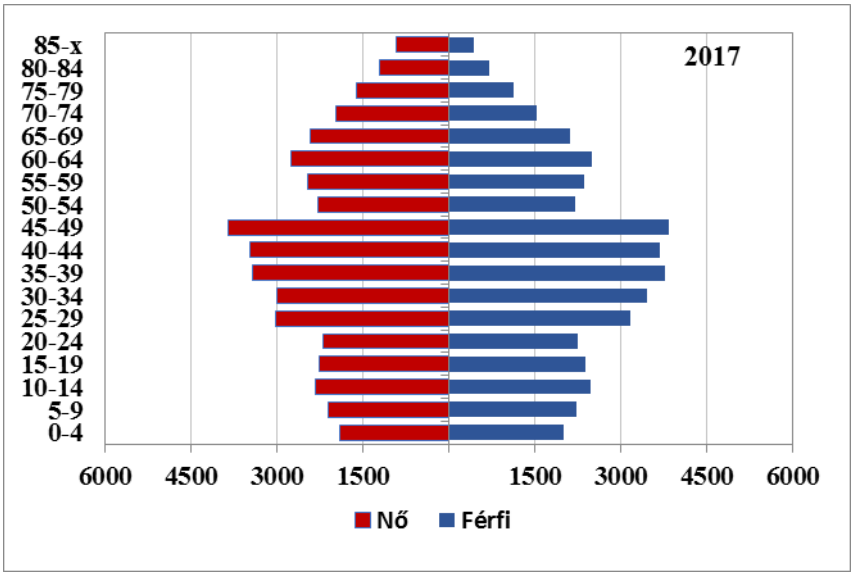

13. ábra: A tömb korfája (2017)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.14.2.2 Oktatás

Óvodák

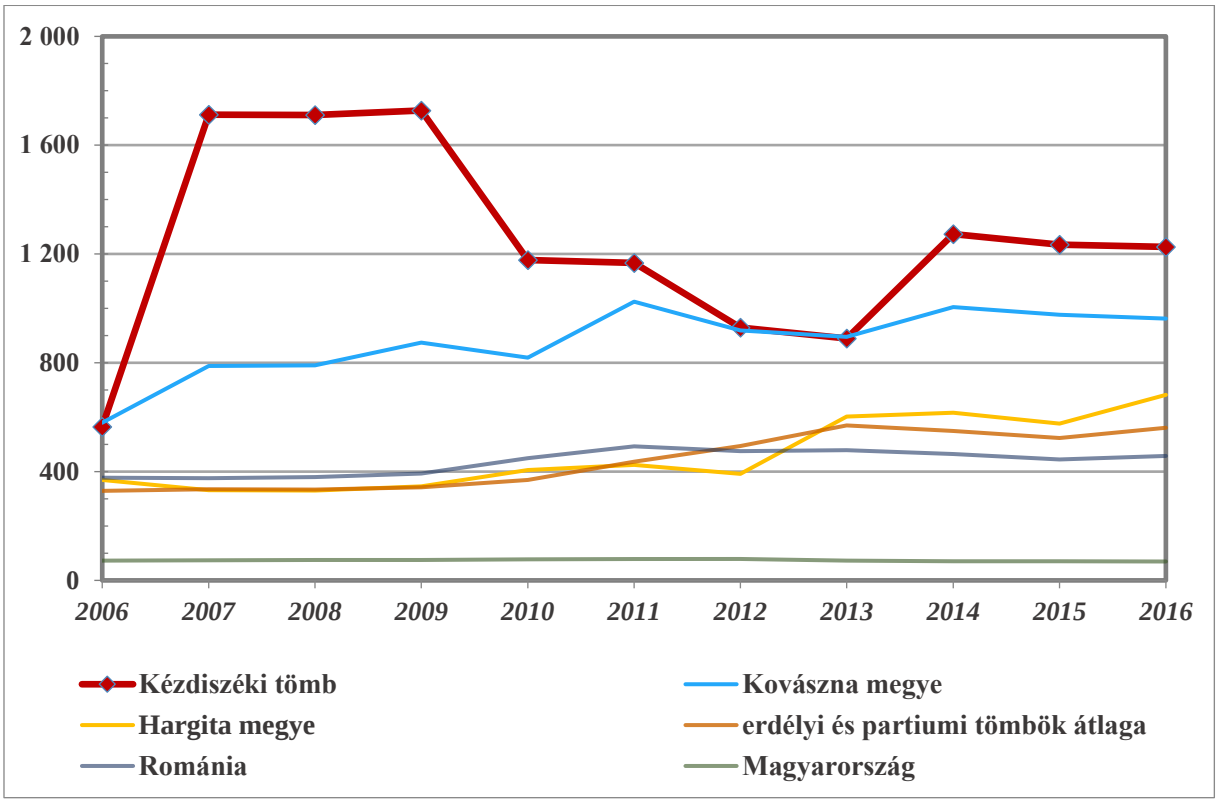

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások számának alakulása (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

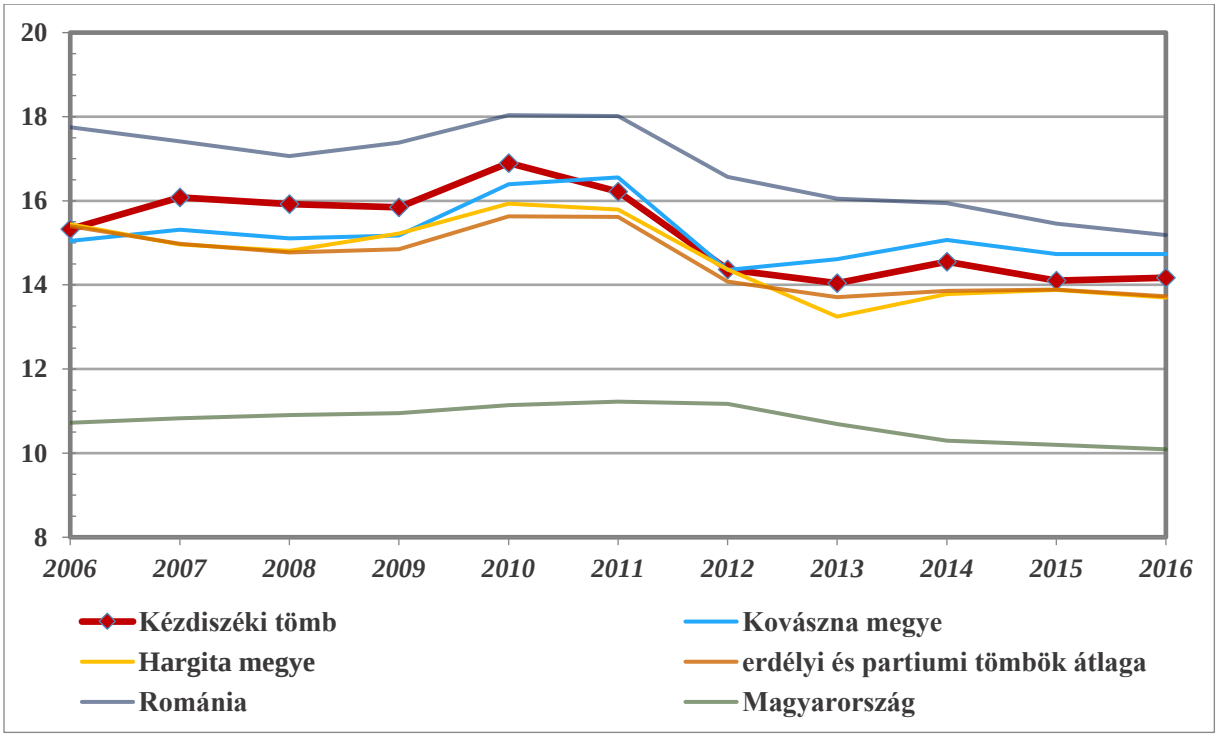

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

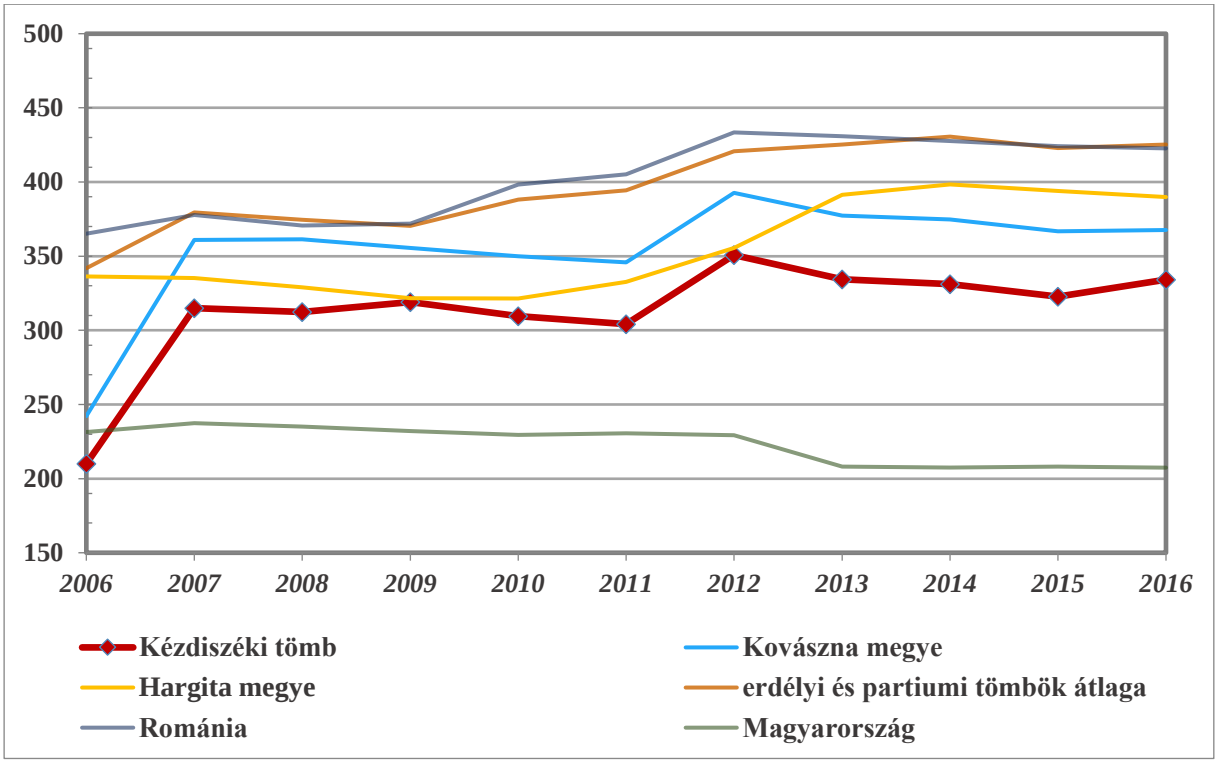

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

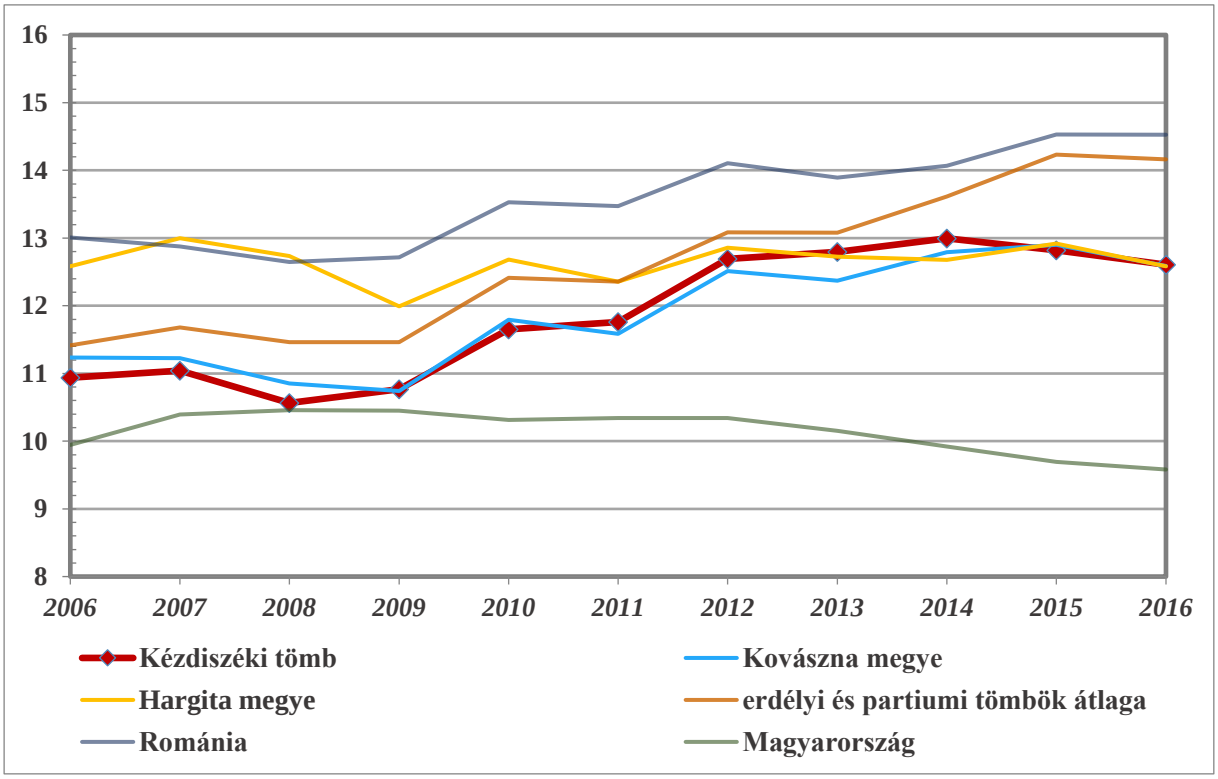

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

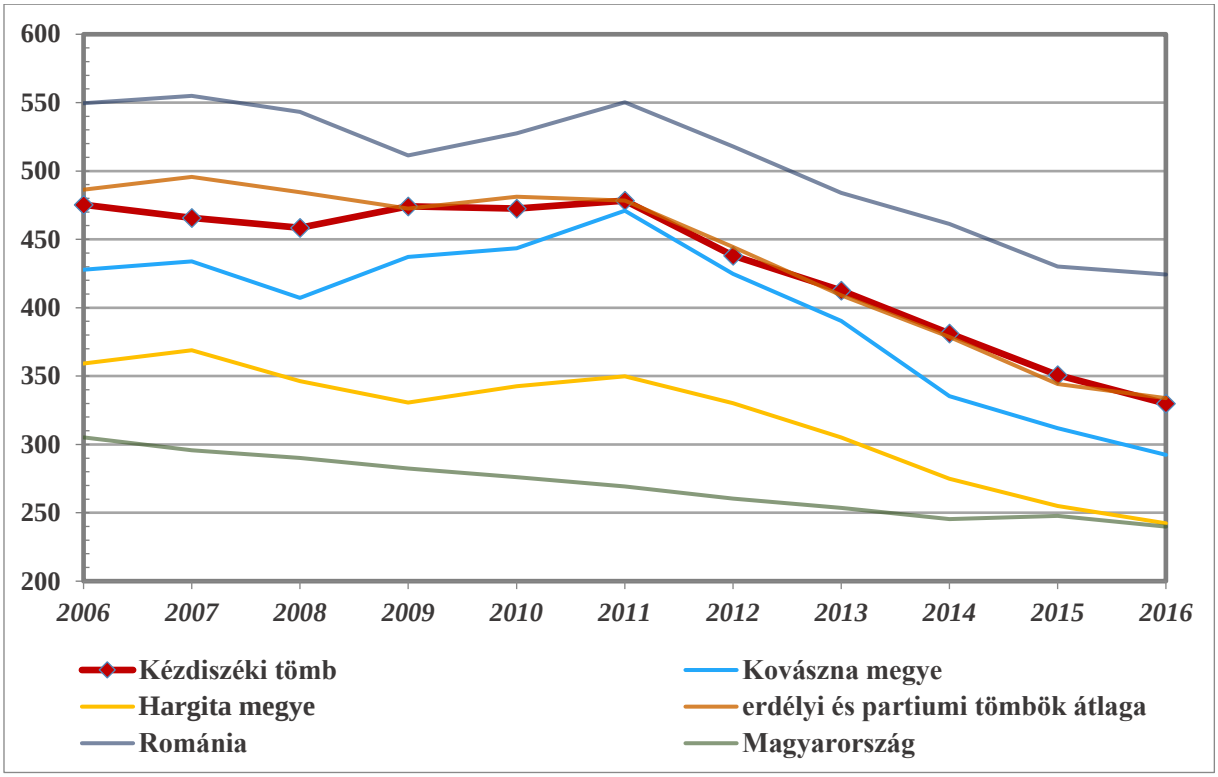

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

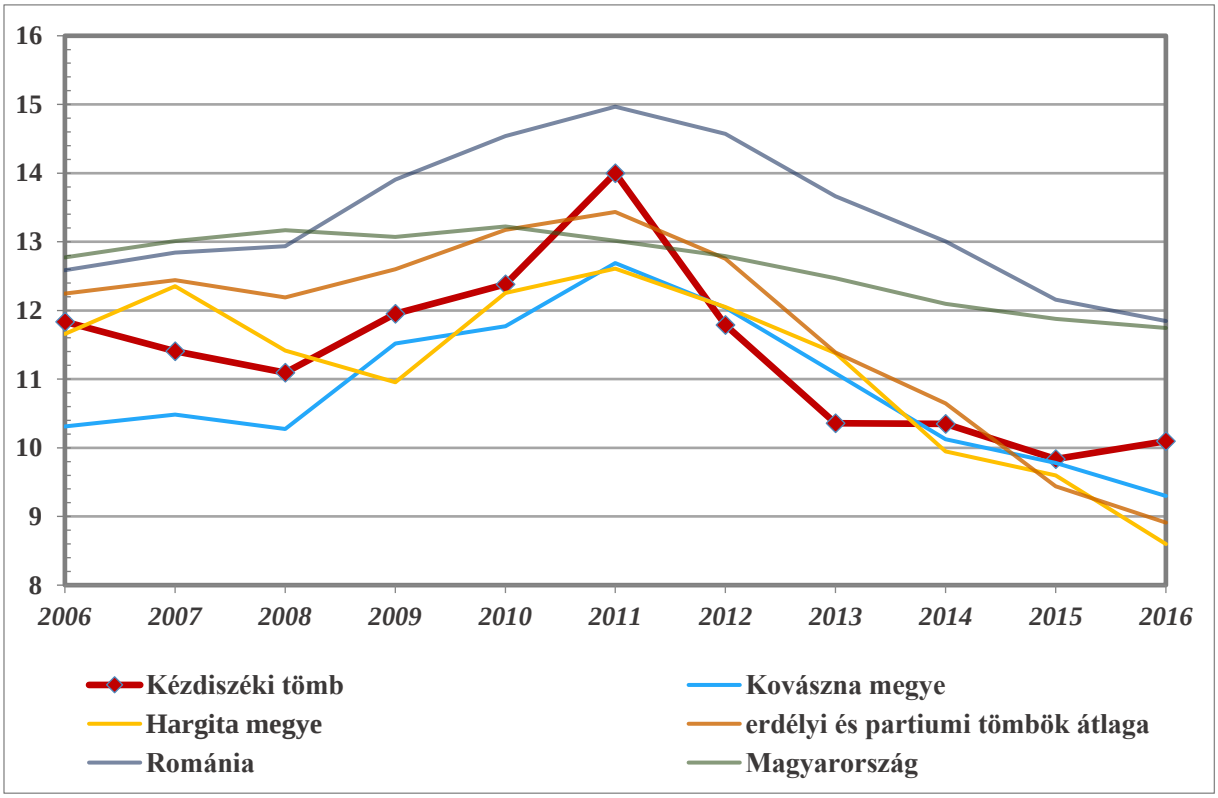

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.14.2.3 Munkaerőpiac

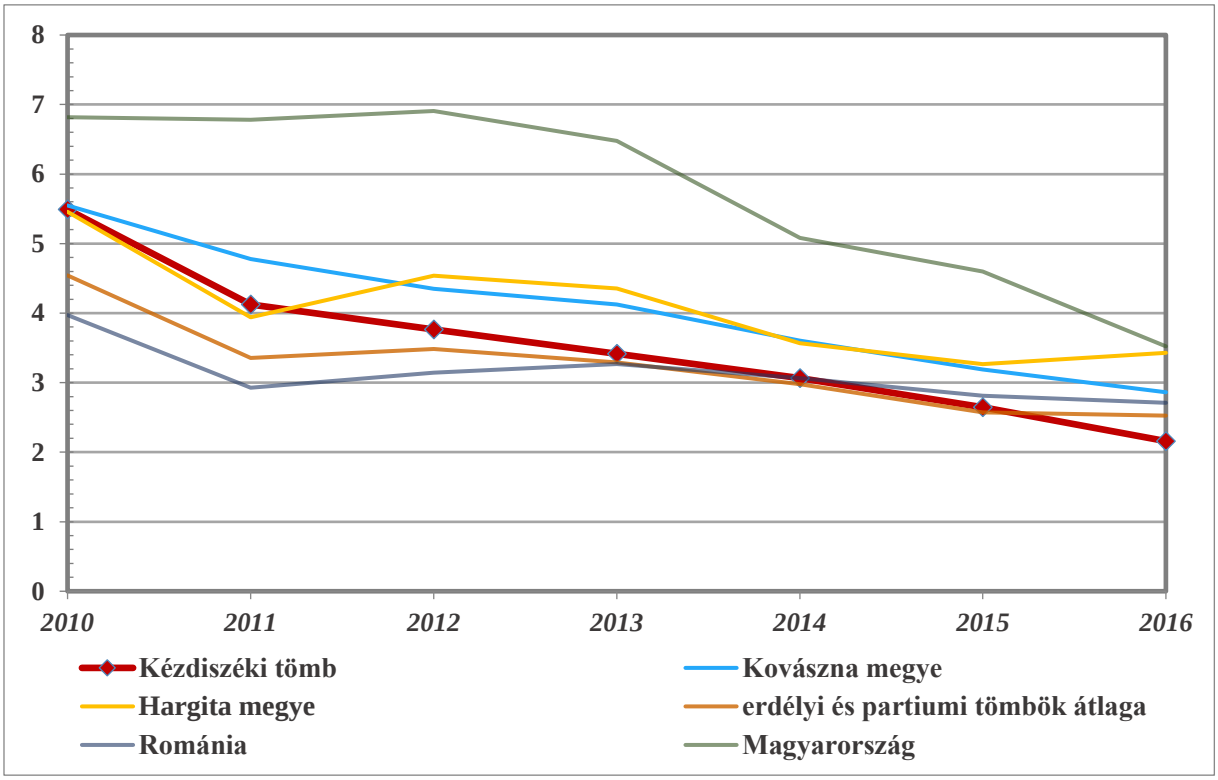

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

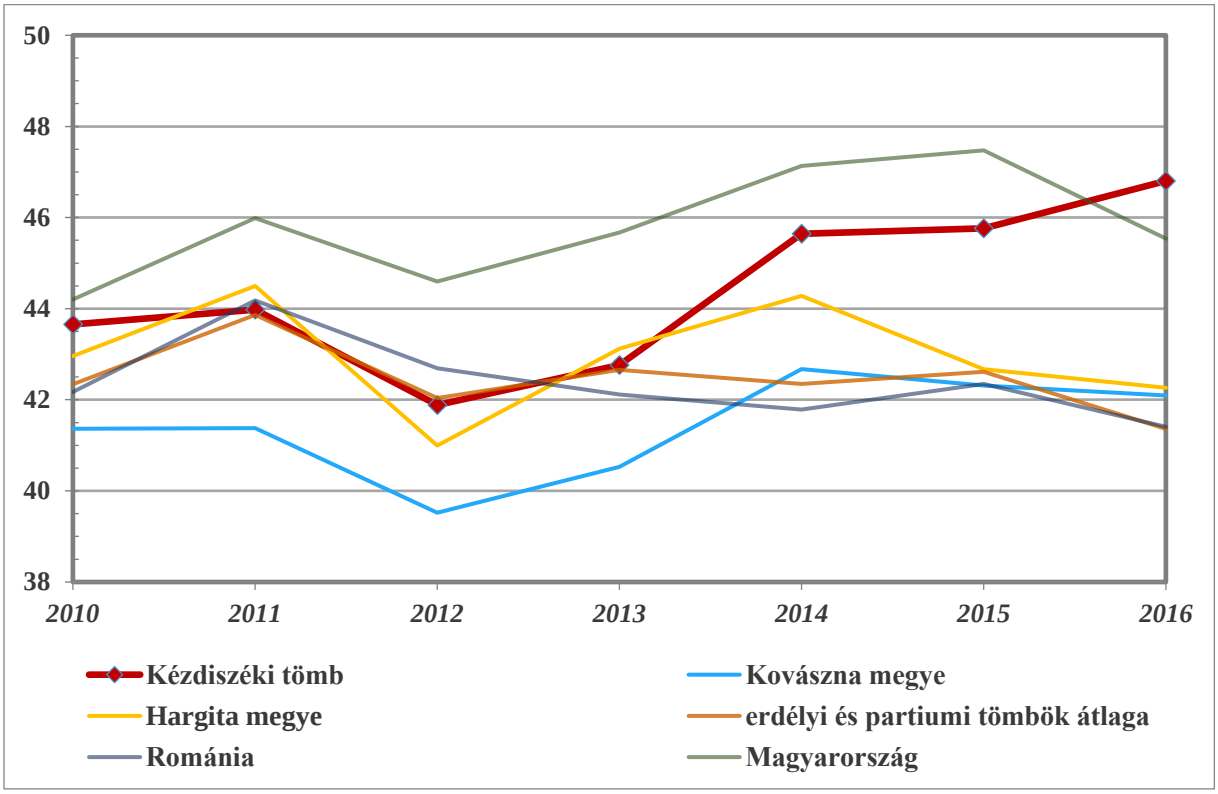

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek közt (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.14.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.14.3.1 Egészségügy

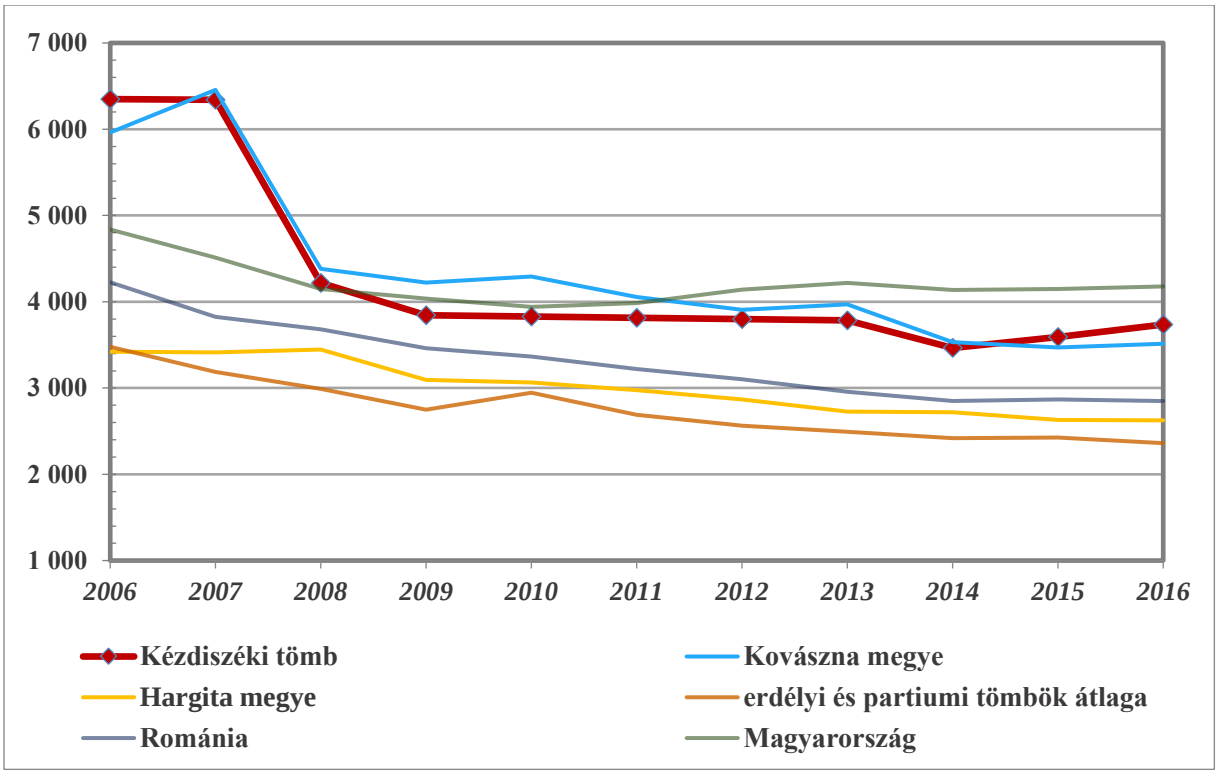

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

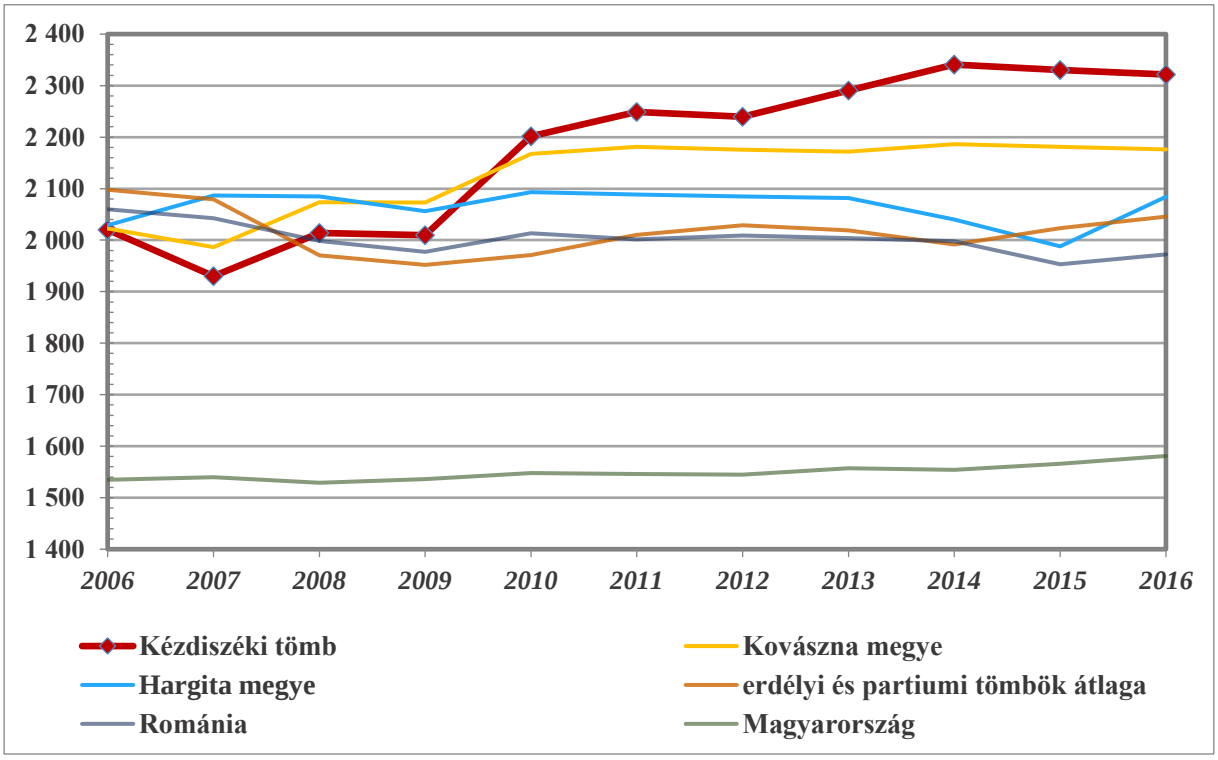

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.14.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

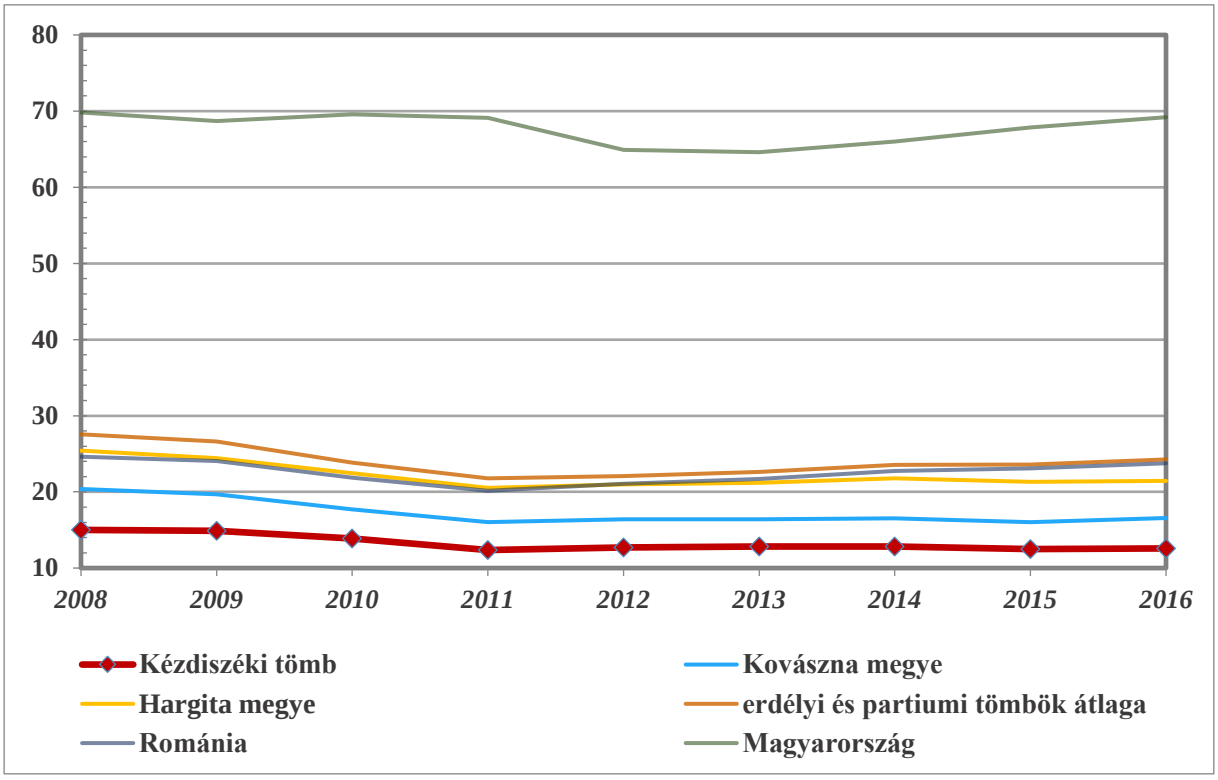

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

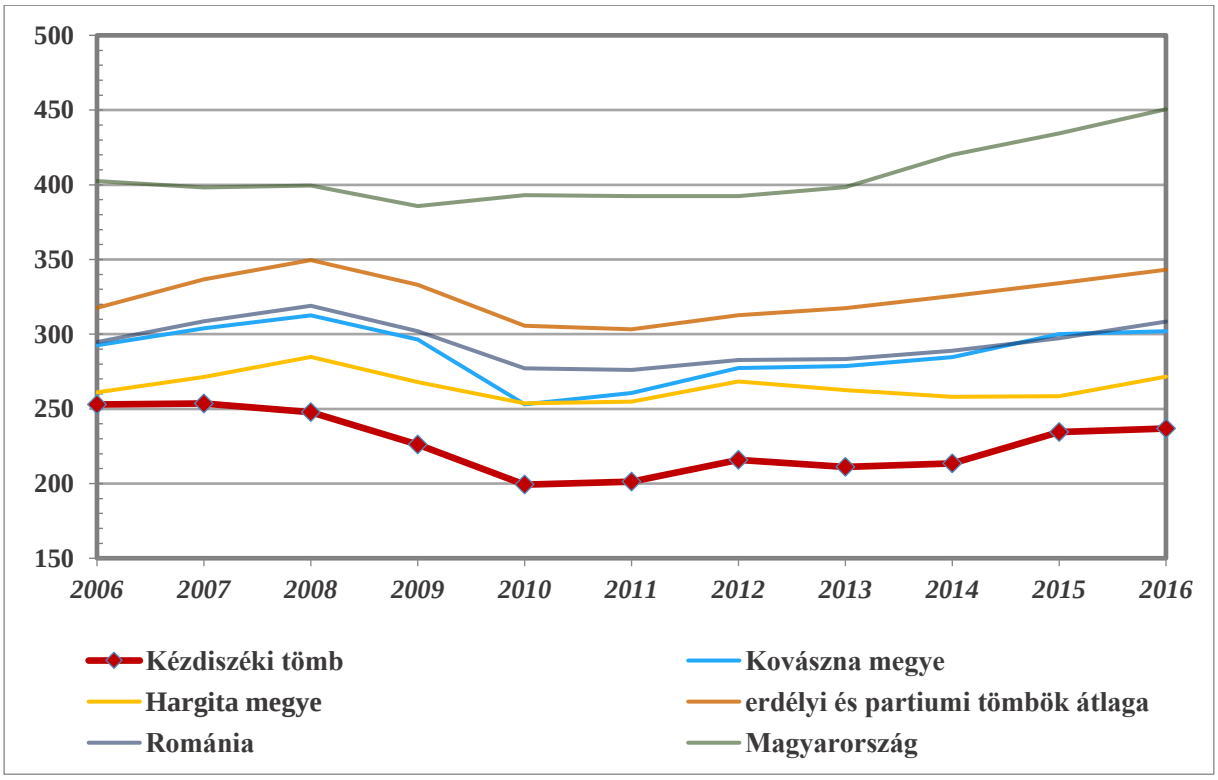

25. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.15 Sepsiszéki tömb

6.15.1 A térség főbb jellemzői

6.15.1.1 Elhelyezkedés

Sepsiszék a Tusnádi-szoros és a Barcaság között, az Olt völgyében, az Alsó-háromszéki-medencében helyezkedik el. Sepsiszék a történelmi Székelyföld közigazgatási egységeinek, a székeknek egyike volt, amely 1562-ben Háromszék néven egyesült Kézdiszékkel és Orbaiszékkel. Háromszék 1876 után Háromszék vármegyévé, 1968 után pedig Kovászna megyévé alakult át. A történeti szék szomszédai: délkeleten Orbaiszék, északkeletre Kézdiszék és Kászonszék, északra Csíkszék, északnyugatra Bardóc fiúszék és Felső-Fehér vármegye egyik szigete, délnyugatra a Barcaság határolta.

A vizsgált tömb a Baróti-medencét, ezáltal az Erdővidék nevű kistájat is magában foglalja. Északon Udvarhely- és Csíkszékkel, keleten Kézdiszékkel, délen és nyugaton pedig Brassó megyével (illetve a Barcasággal) határos.

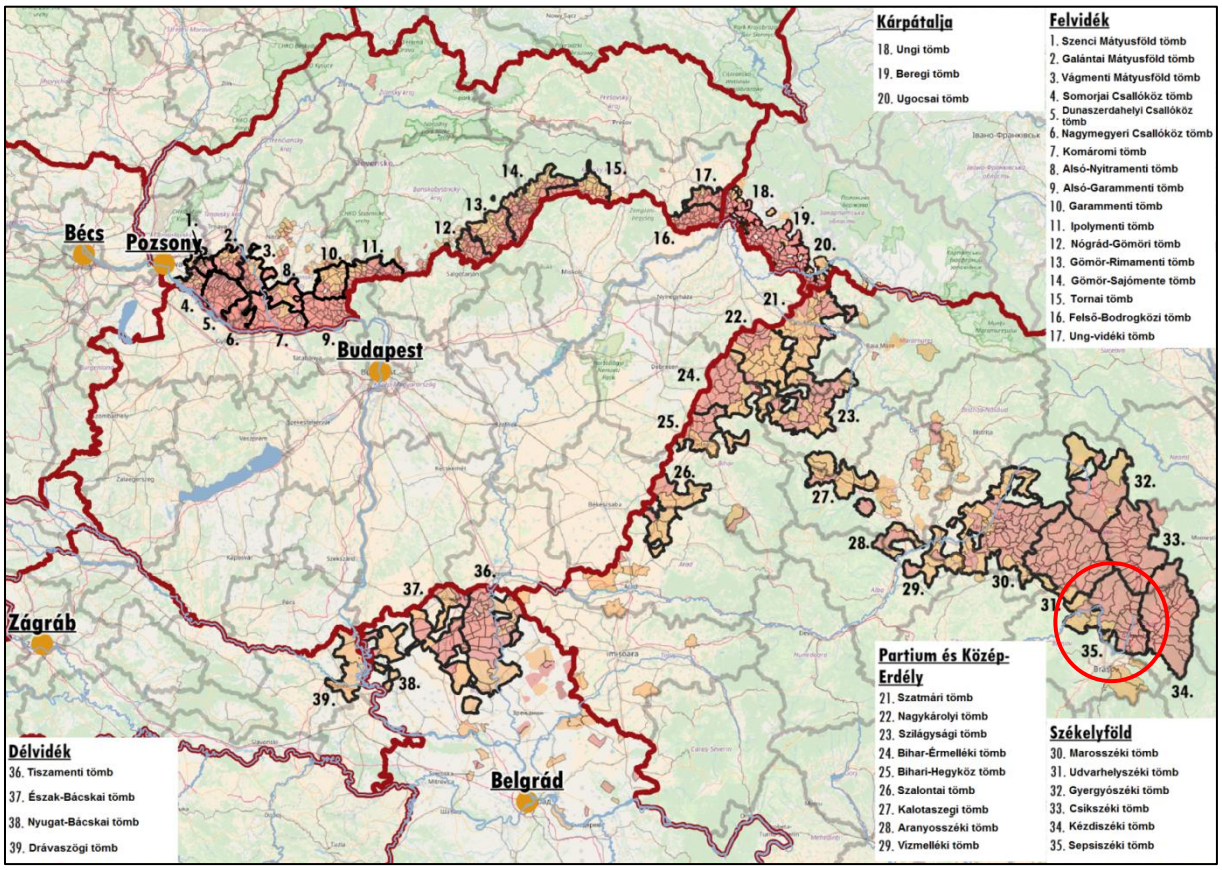

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

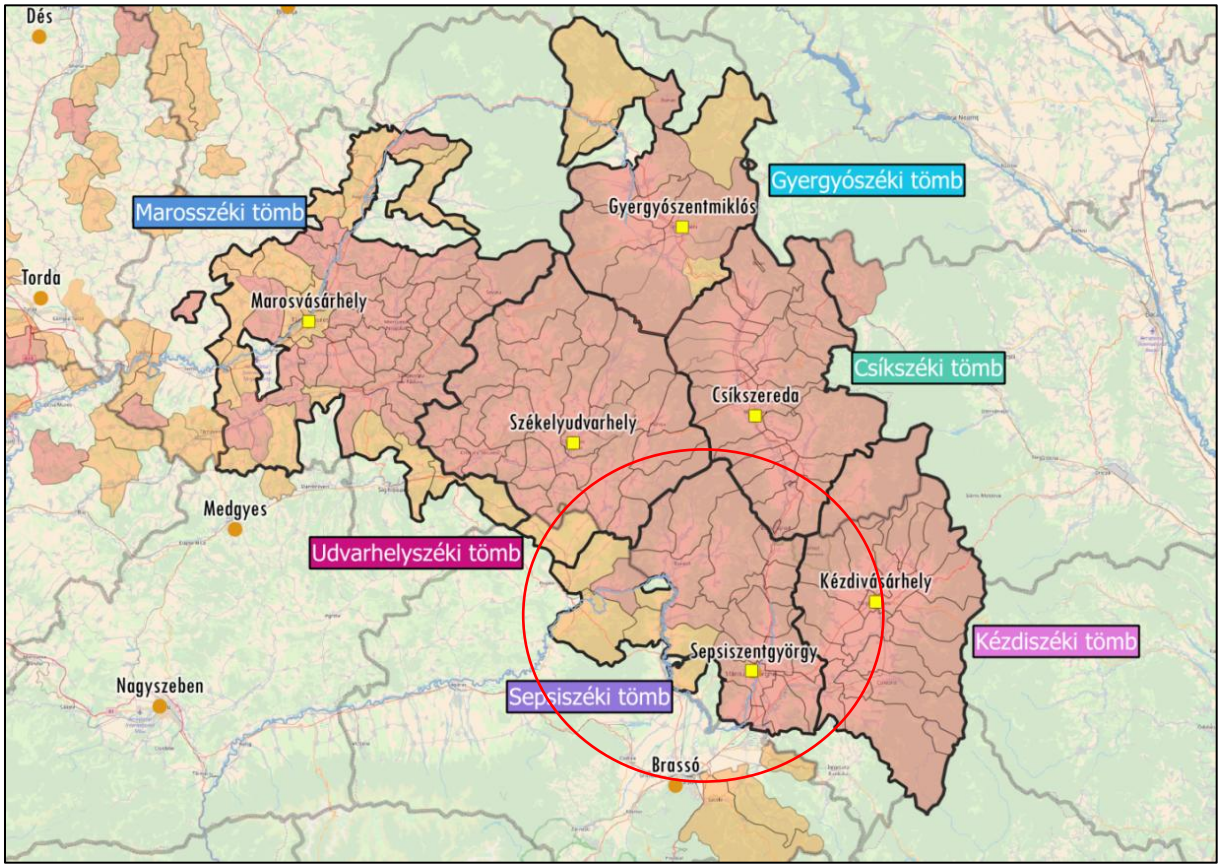

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Székelyföldön
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.15.1.2 A térség községei

A tömb települései a romániai politikai és közigazgatási intézményrendszer szerint községekbe szerveződnek, ezek a községek pedig közigazgatásilag Kovászna megyéhez tartoznak. Összesen 19 olyan község található a területén, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot. Sepsiszék jellemzően református többségű. Központjában, Sepsiszentgyörgyben közel fele-fele arányban oszlanak meg a reformátusok és a római katolikusok, de az ortodox vallás követői is számottevőek (ők jellemzően a helyi román lakosság soraiból kerülnek ki). Unitárius többségű településnek csak Vargyas (79 %) számít, a helyi gyülekezet egyben az unitárius egyház legnagyobb lélekszámú falusi gyülekezete is. Bölön településen unikálisnak tekinthető módon a pünkösdizmus a domináns vallás.

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek

Az adatok forrása: 2011-es romániai népszámlálási adatok

Sepsiszék központja Sepsiszentgyörgy, a történelmi Háromszék legjelentősebb városa, ma Kovászna megye székhelye, Erdély legnagyobb magyar többségű városa. A településen a középfokú oktatás 5 elméleti, valamint 5 szakközépiskolában történik. A legrégebbi ezen intézmények közül a Székely Mikó Kollégium. Sepsiszentgyörgyön felsőfokú oktatás is folyik a Babeş–Bolyai Egyetem kihelyezett tagozatán (Közigazgatási és Üzleti Tudományok Kara; Környezettudományi Kar; Politika-, Közigazgatás- és Kommunikációtudományi Kar).

Sepsiszéki tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Sepsiszentgyörgy	Sfântu Gheorghe	53 586	41 233	76,95
Magyar többségű községek				
Vargyas	Vârghiş	1 622	1 612	99,38
Réty	Reci	2 279	2 247	98,60
Sepsikőröspatak	Valea Crişului	2 167	2 136	98,57
Gidófalva	Ghidfalău	2 564	2 526	98,52
Mikóújfalu	Micfalău	1 797	1 753	97,55
Sepsibükszád	Bixad	1 761	1 708	96,99
Árkos	Arcuş	1 507	1 450	96,22
Sepsibodok	Bodoc	2 496	2 396	95,99
Barót	Baraolt	8 480	8 129	95,86
Maksa	Moacşa	1 187	1 123	94,61
Málnás	Malnaş	1 069	1 004	93,92
Nagyajta	Aiţa Mare	1 698	1 546	91,05
Illyefalva	Ilieni	2 007	1 749	87,14
Nagybacon	Băţani	4 259	3 658	85,89
Uzon	Ozun	4 317	3 664	84,87
Bardóc	Brăduţ	4 574	3 612	78,97
Alsórákos	Racoş	3 168	1 741	54,96
Kökös	Chichiş	1 509	818	54,21
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Ürmös	Ormeniş	1 939	757	39,04
Bölön	Belin	2 723	1 024	37,61
Apáca	Apaţa	2 987	1 093	36,59
Homoród	Homorod	2 111	629	29,80
Hídvég	Hăghig	2 249	633	28,15
Olthévíz	Hoghiz	4 857	1 344	27,67
Összesen		**118 913**	**89 585**	**75,34**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.15.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.15.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

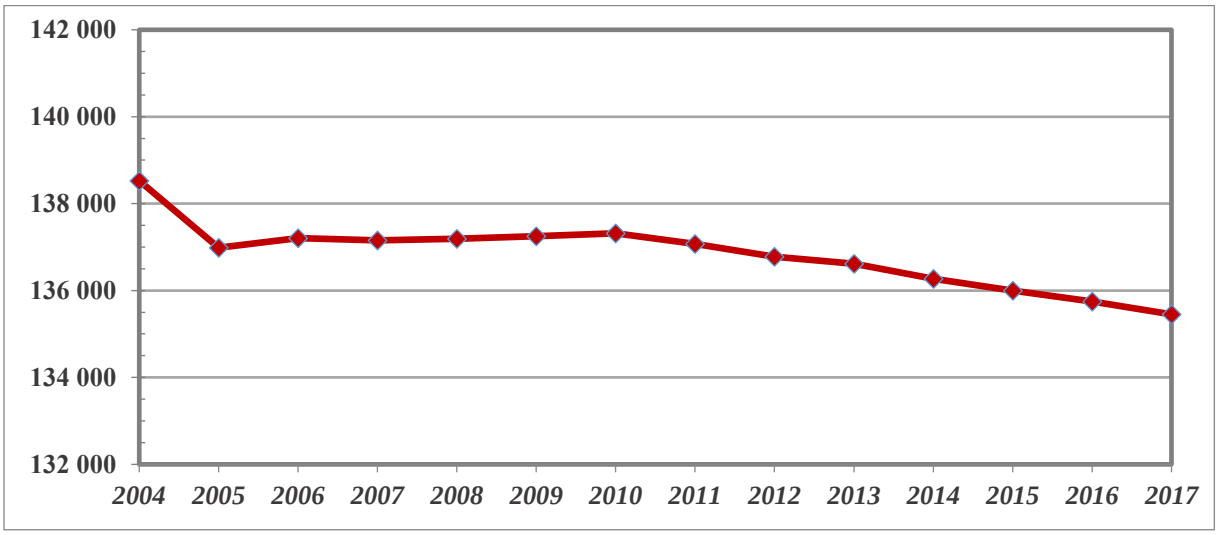

4. ábra: A tömb népességének alakulása 2005 és 2017 között (fő)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Sepsiszéki tömb	*Kovászna megye*	*Brassó megye*	*Erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Romániai átlag*	*Magyarországi átlag*
-1,24	*-2,00*	*1,43*	*-1,70*	*-1,54*	*-2,66*

2. táblázat: A népességváltozás aránya 2007 és 2017 között (%)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

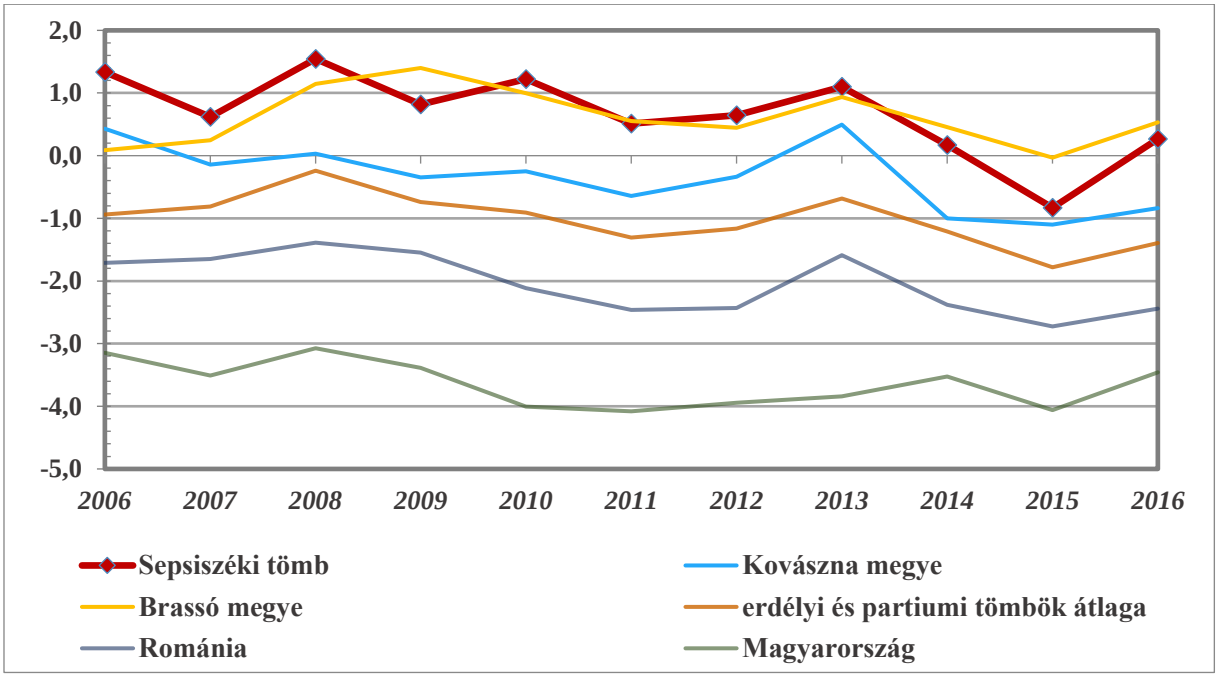

5. ábra: A tömb népességének természetes szaporodása (‰) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

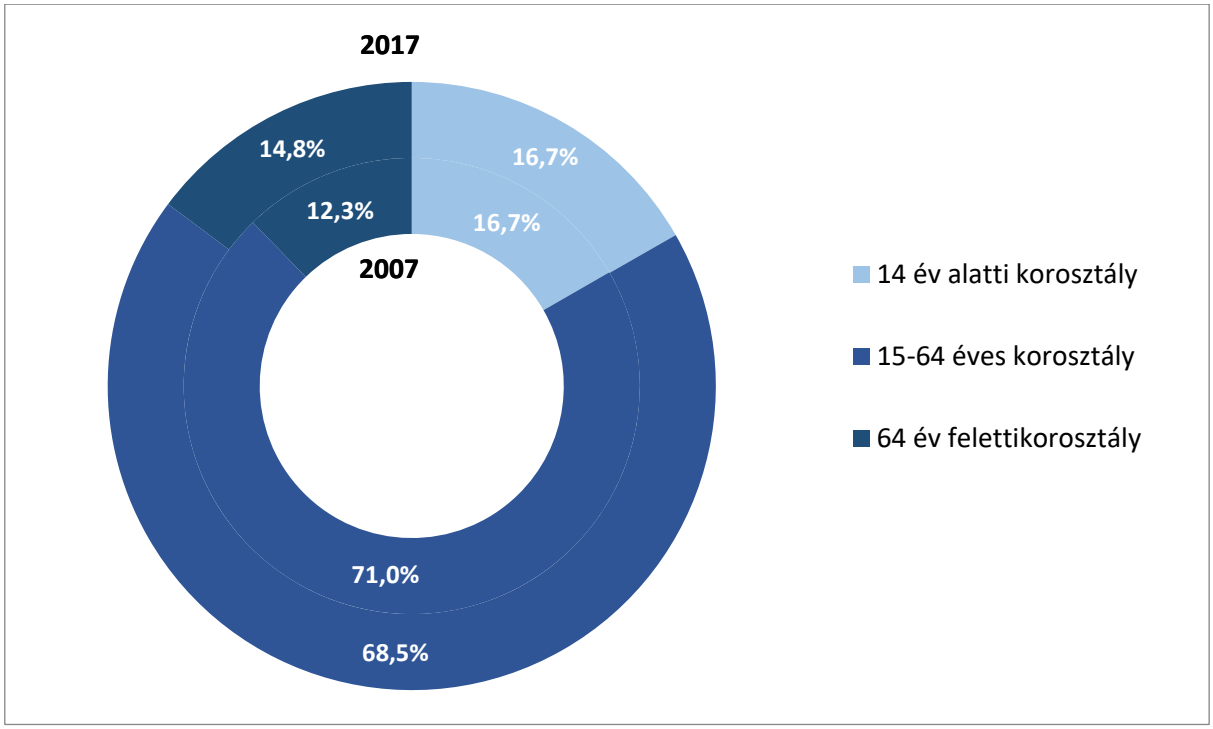

6. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

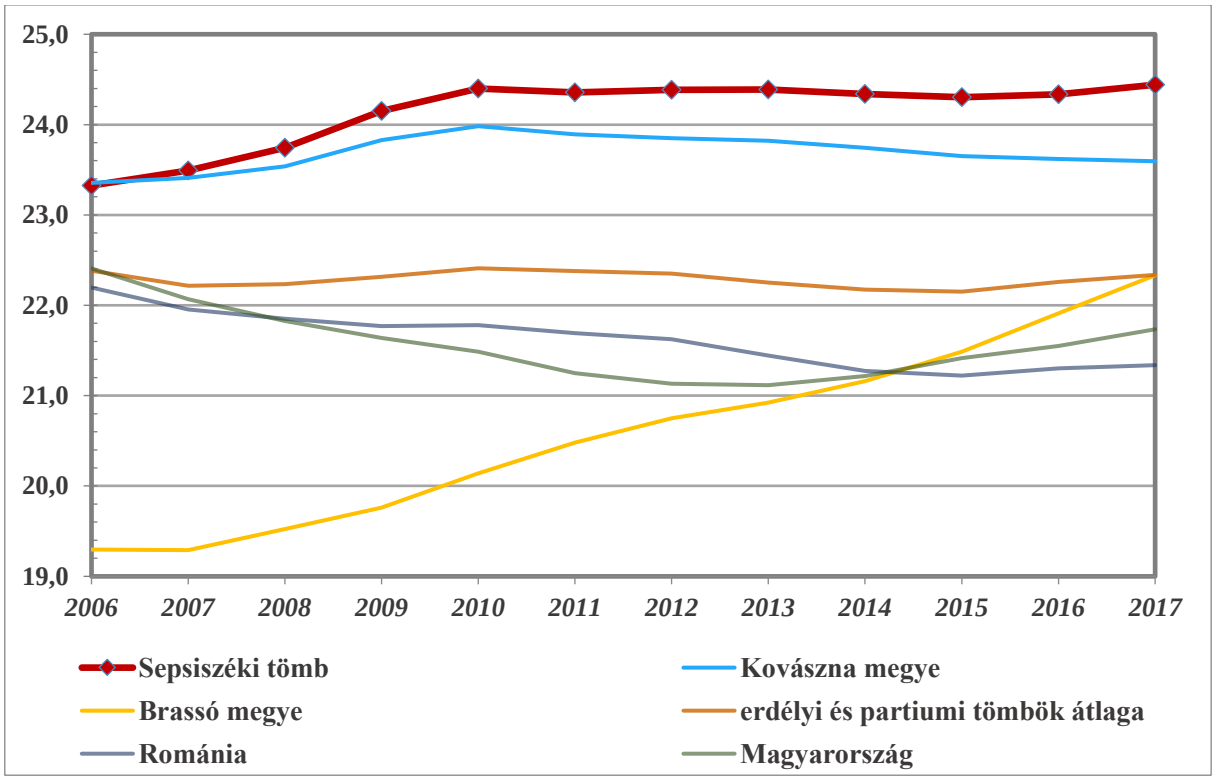

7. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

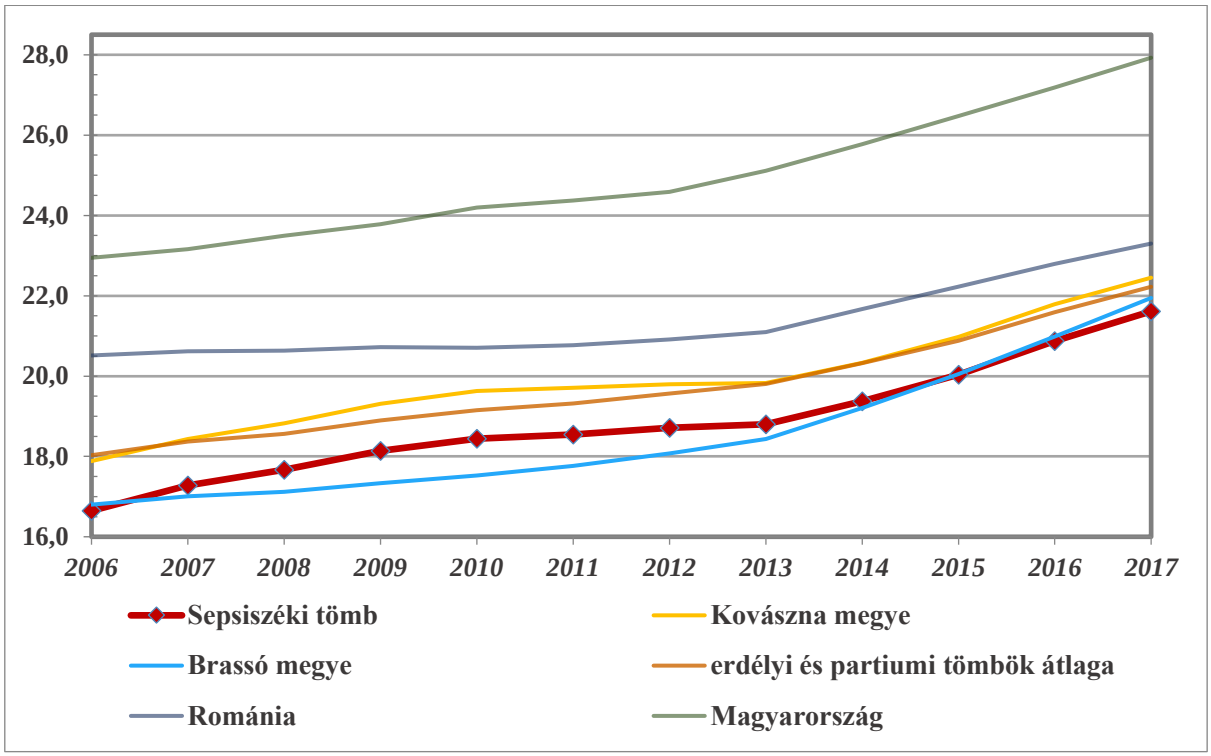

8. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

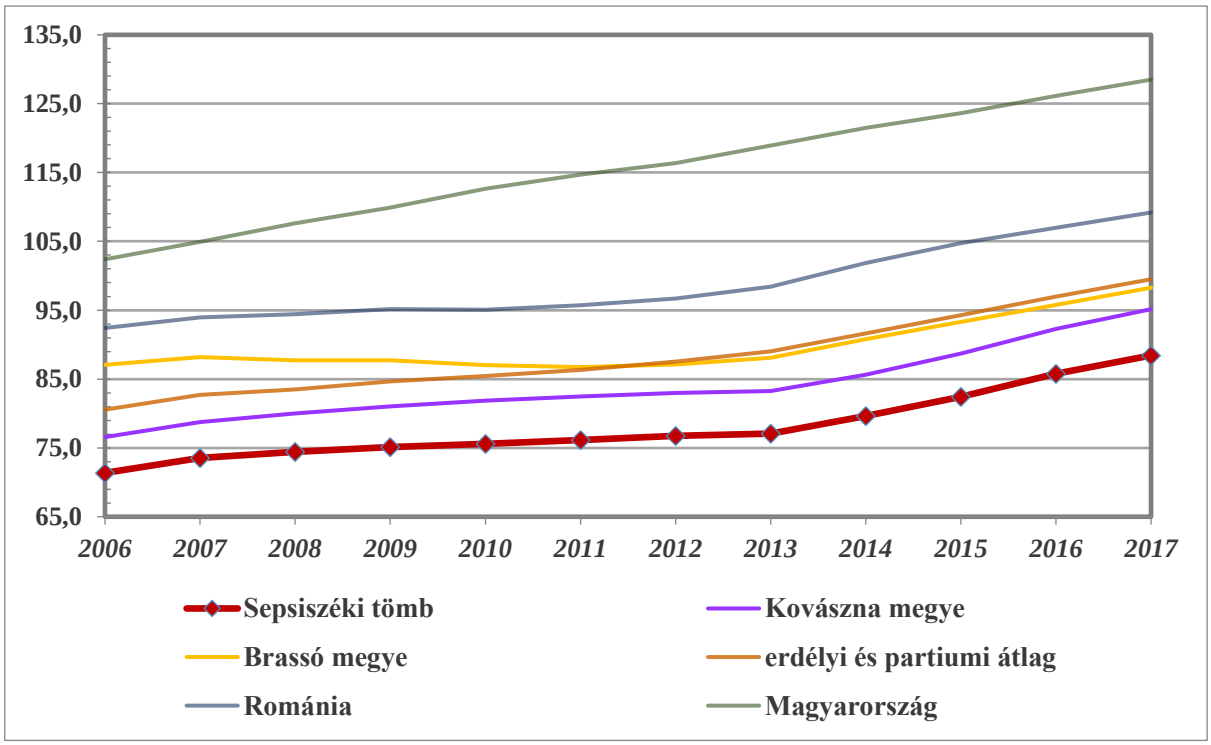

9. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

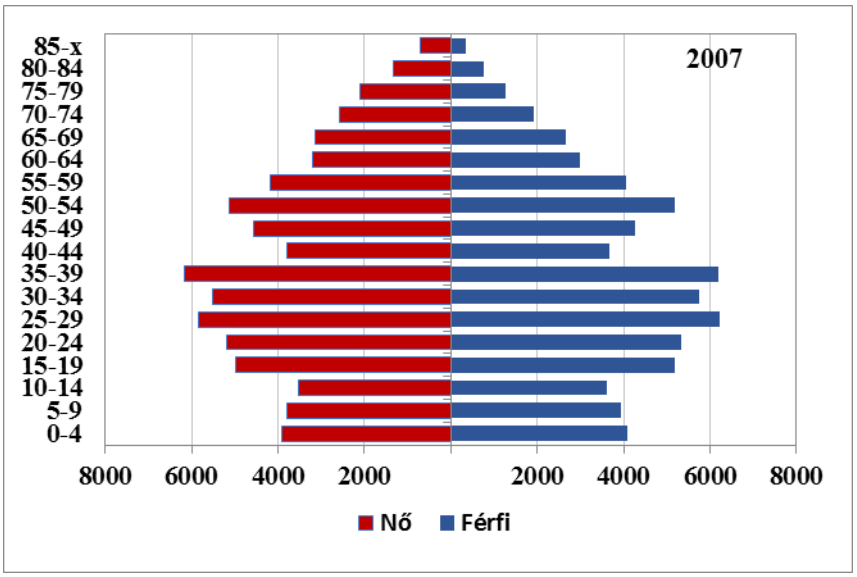

10. ábra: A tömb korfája (2007)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

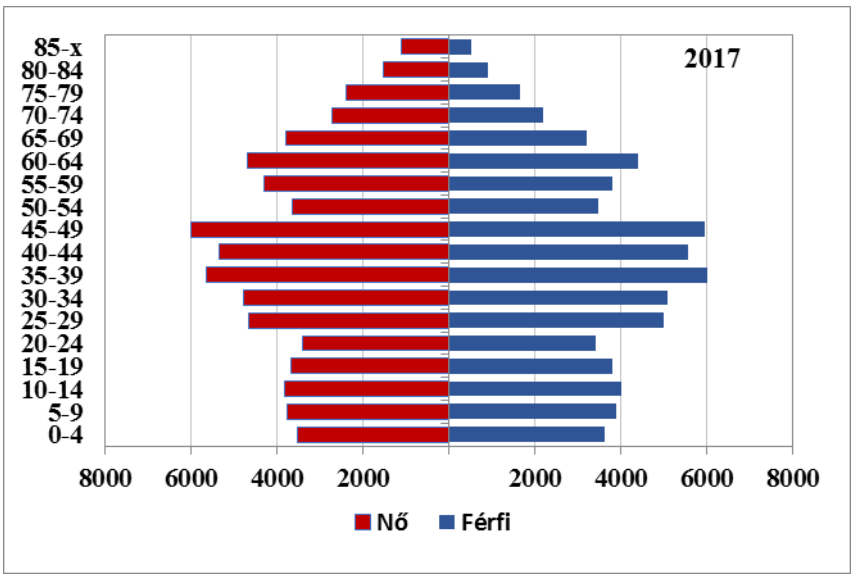

11. ábra: A tömb korfája (2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.15.2.2 Oktatás

Óvodák

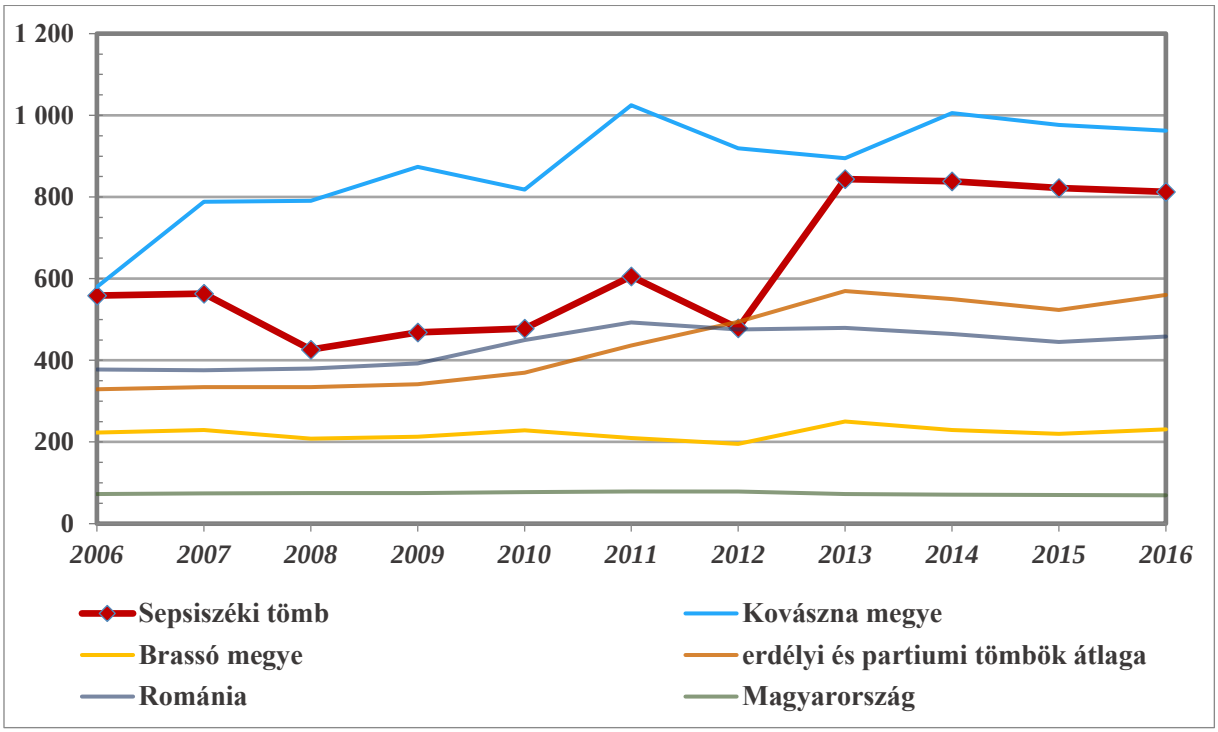

12. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

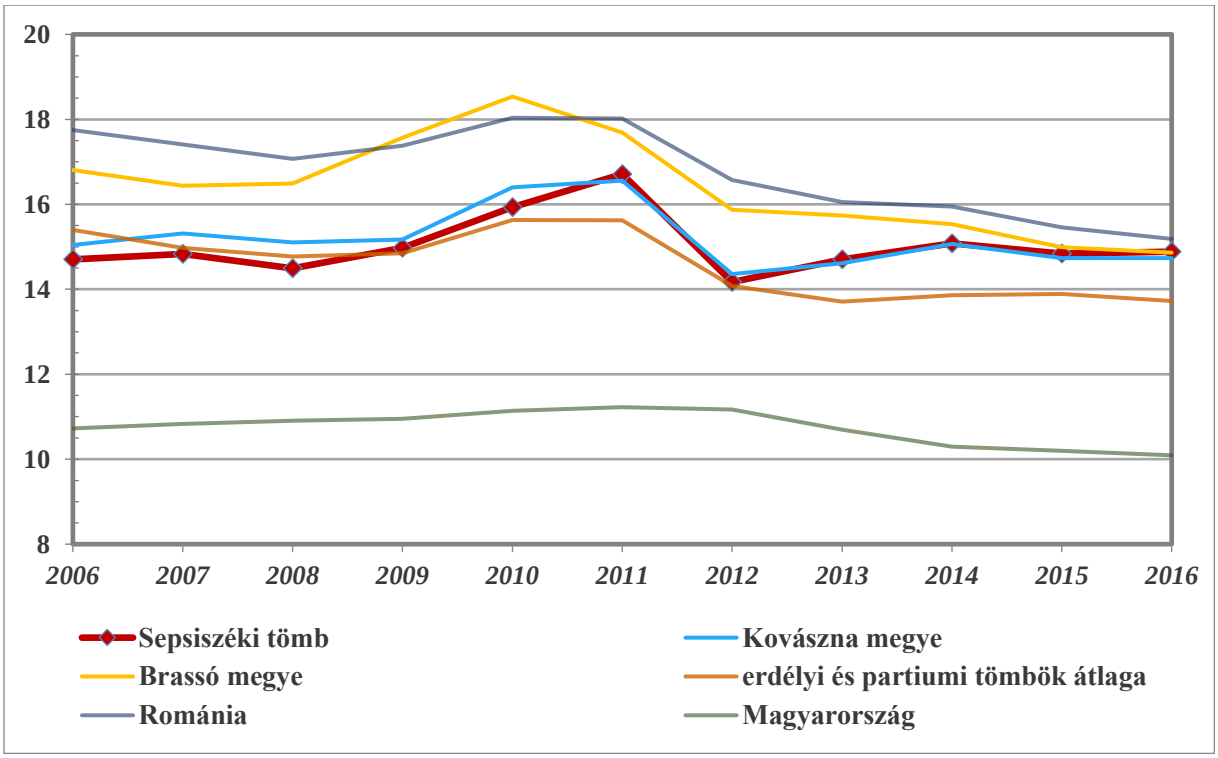

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

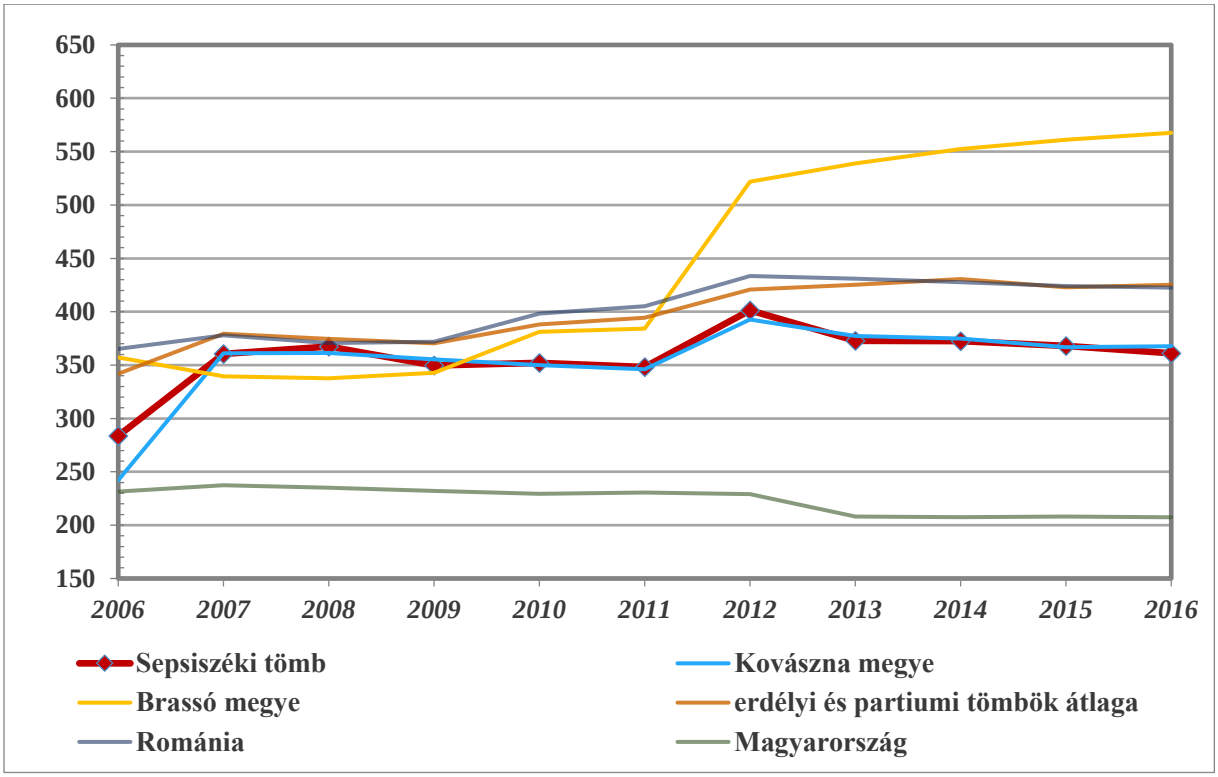

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

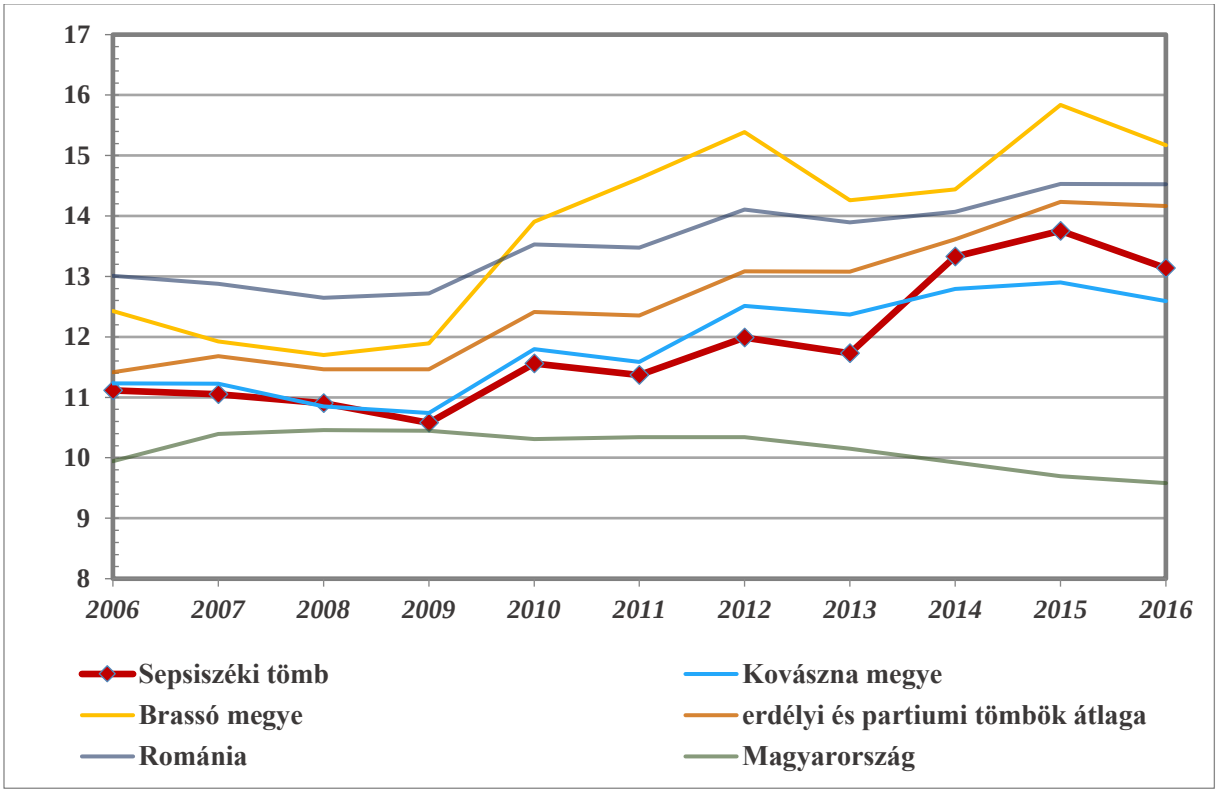

15. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

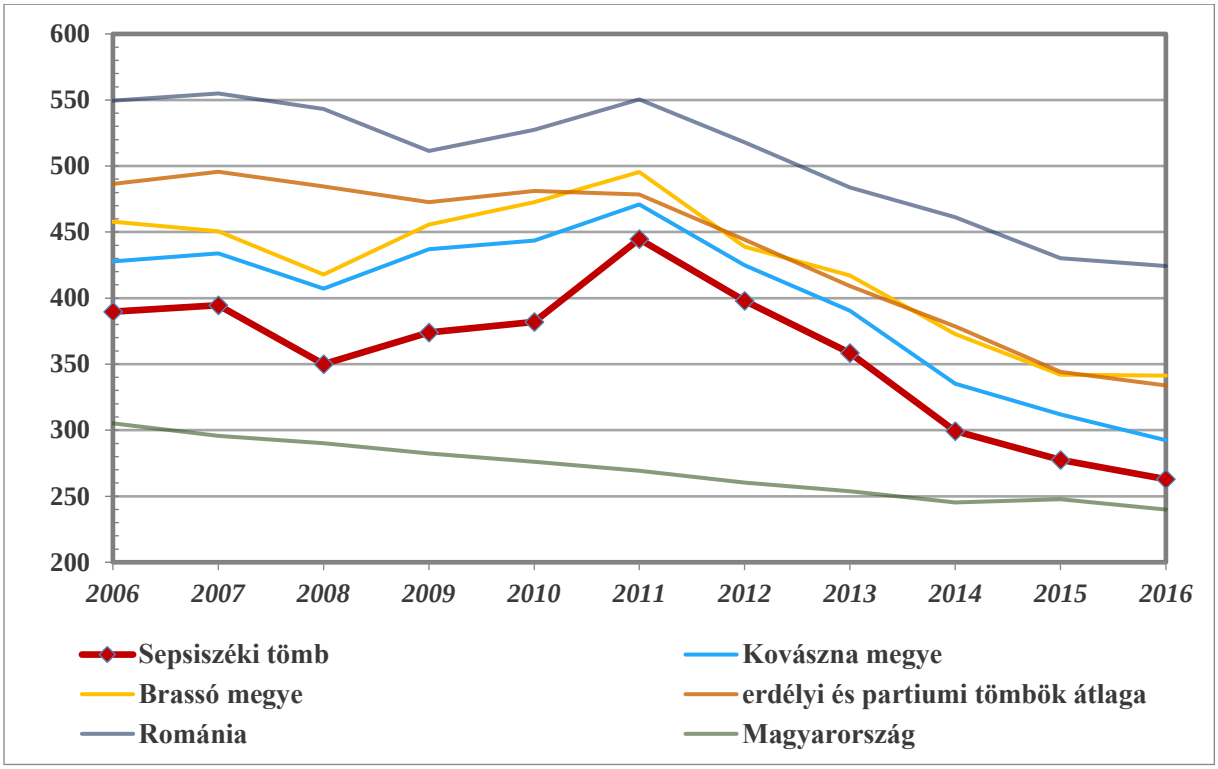

16. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

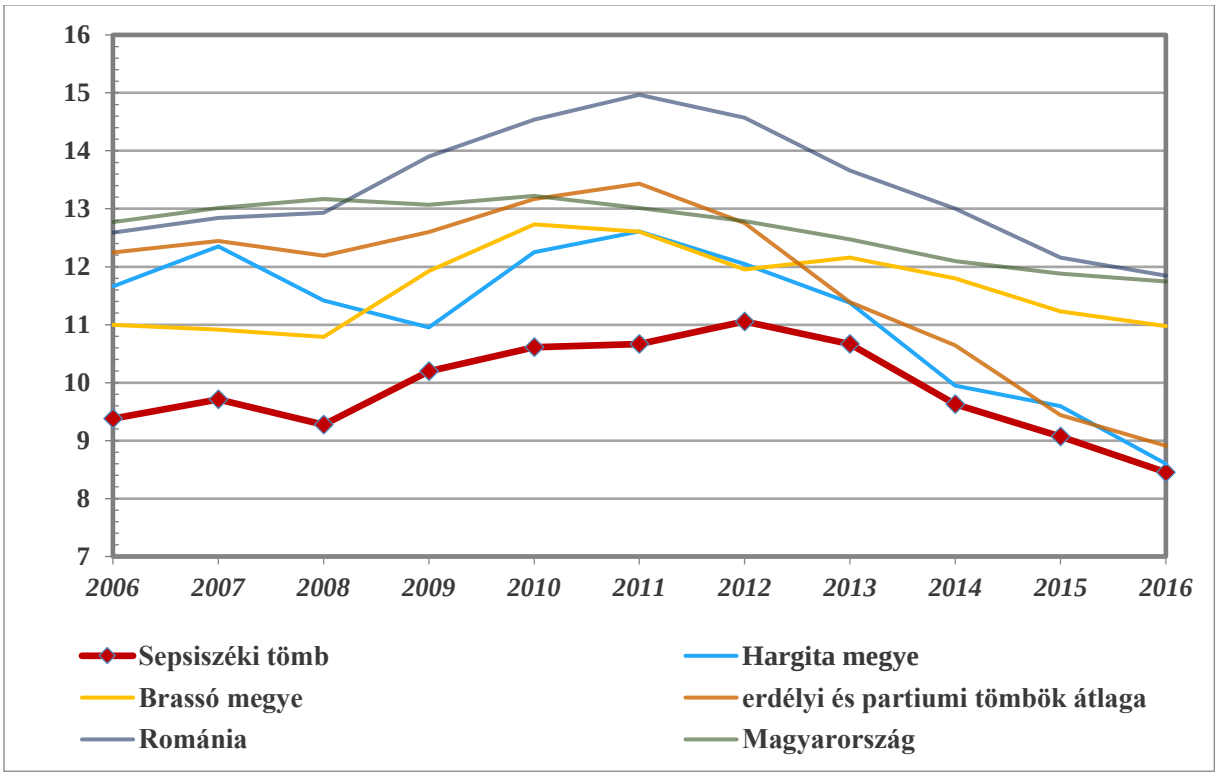

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.15.2.3 Munkaerőpiac

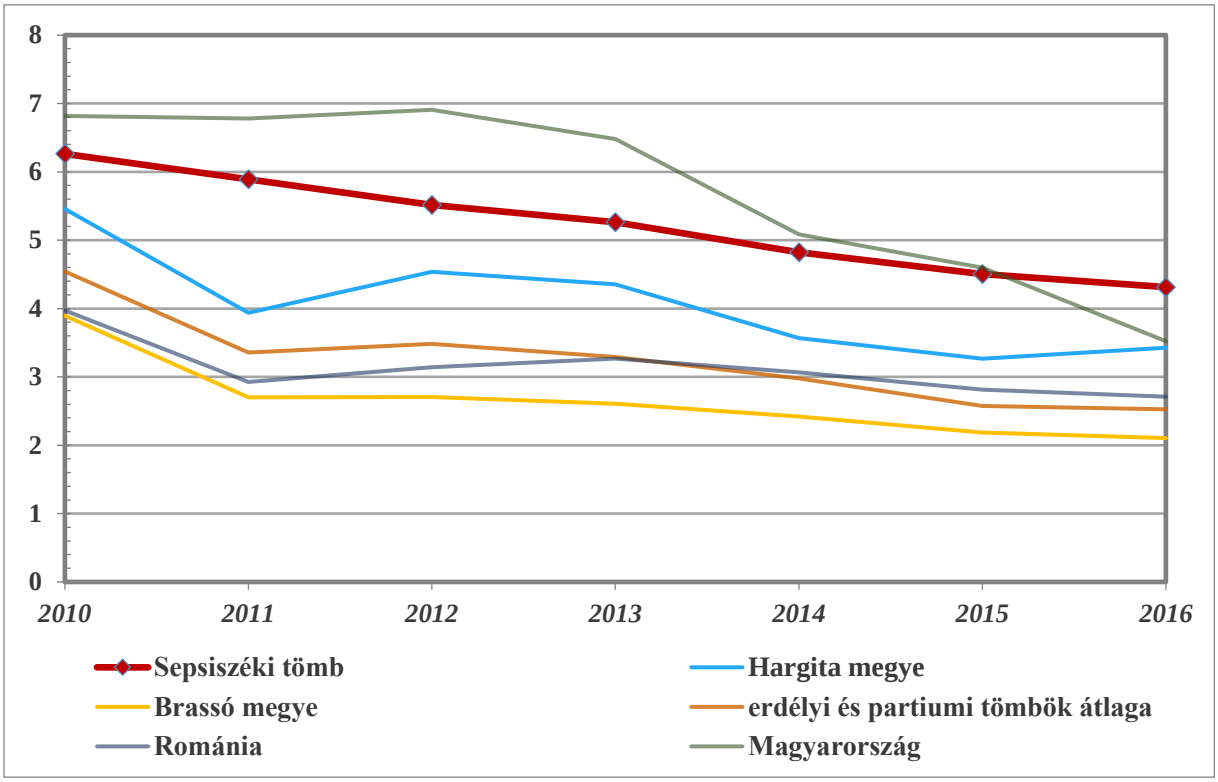

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

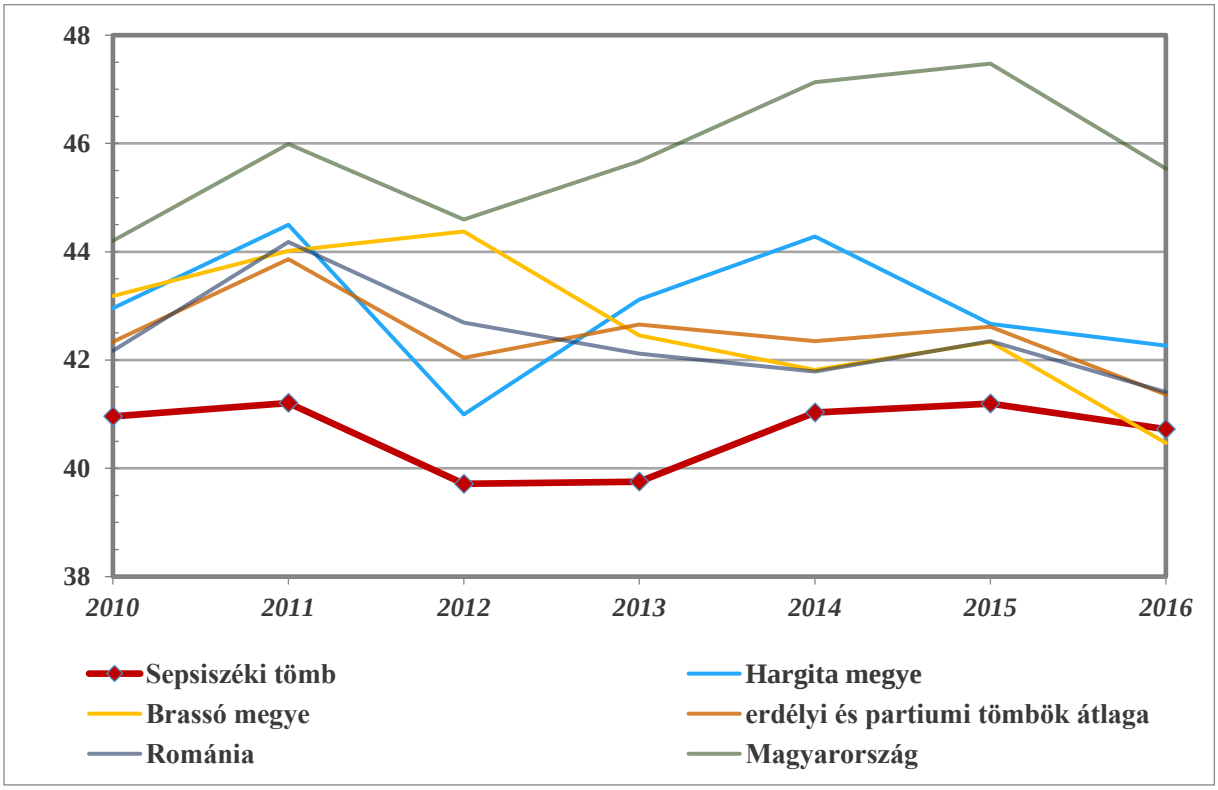

19. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.15.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.15.3.1 Egészségügy

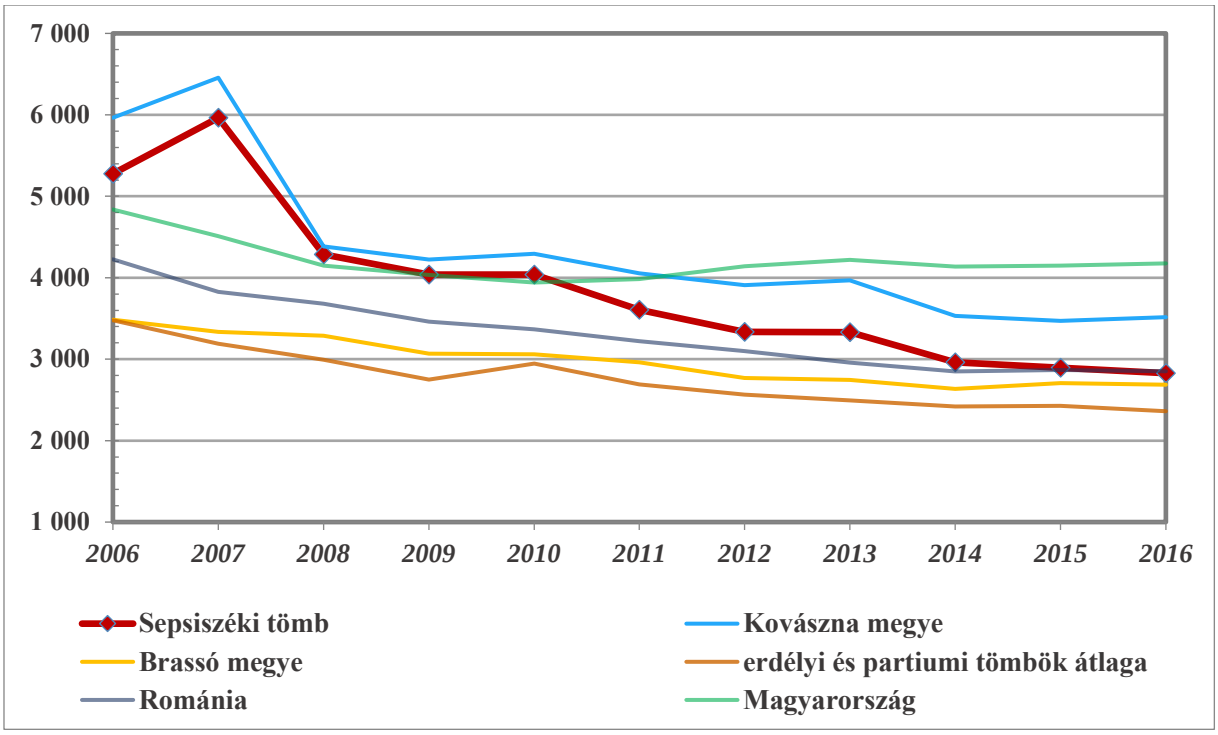

20. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

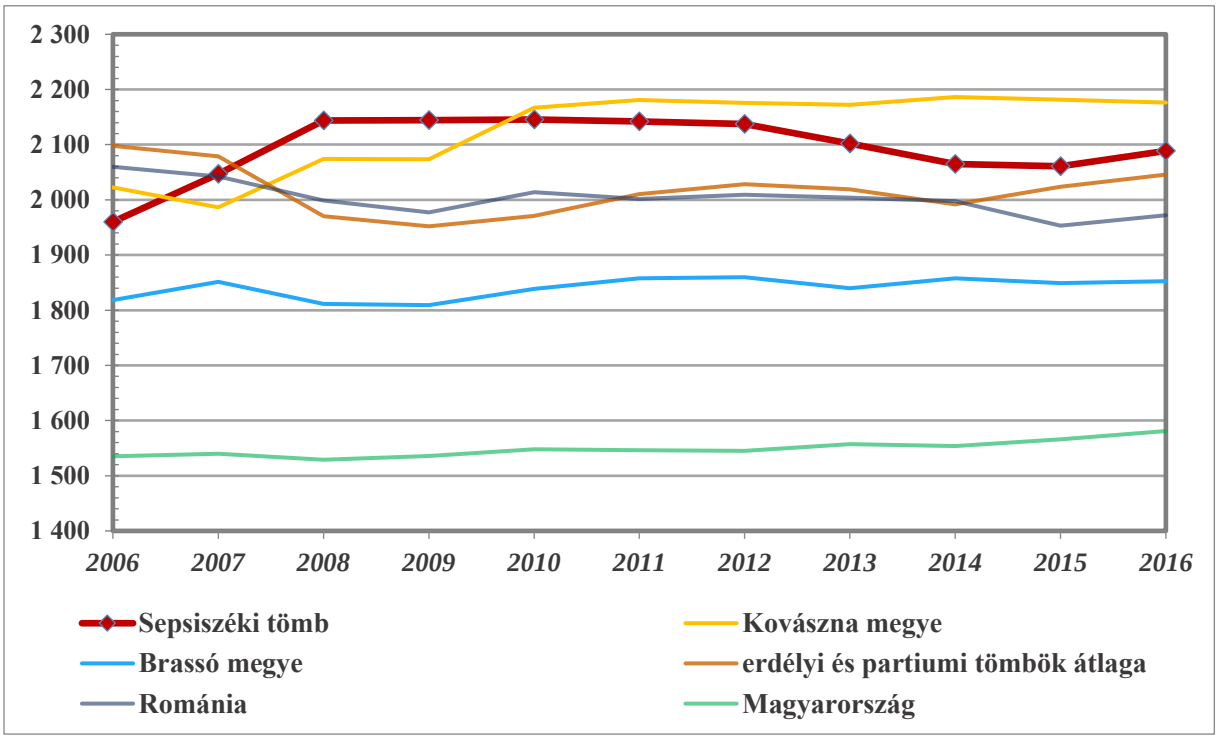

21. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.15.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

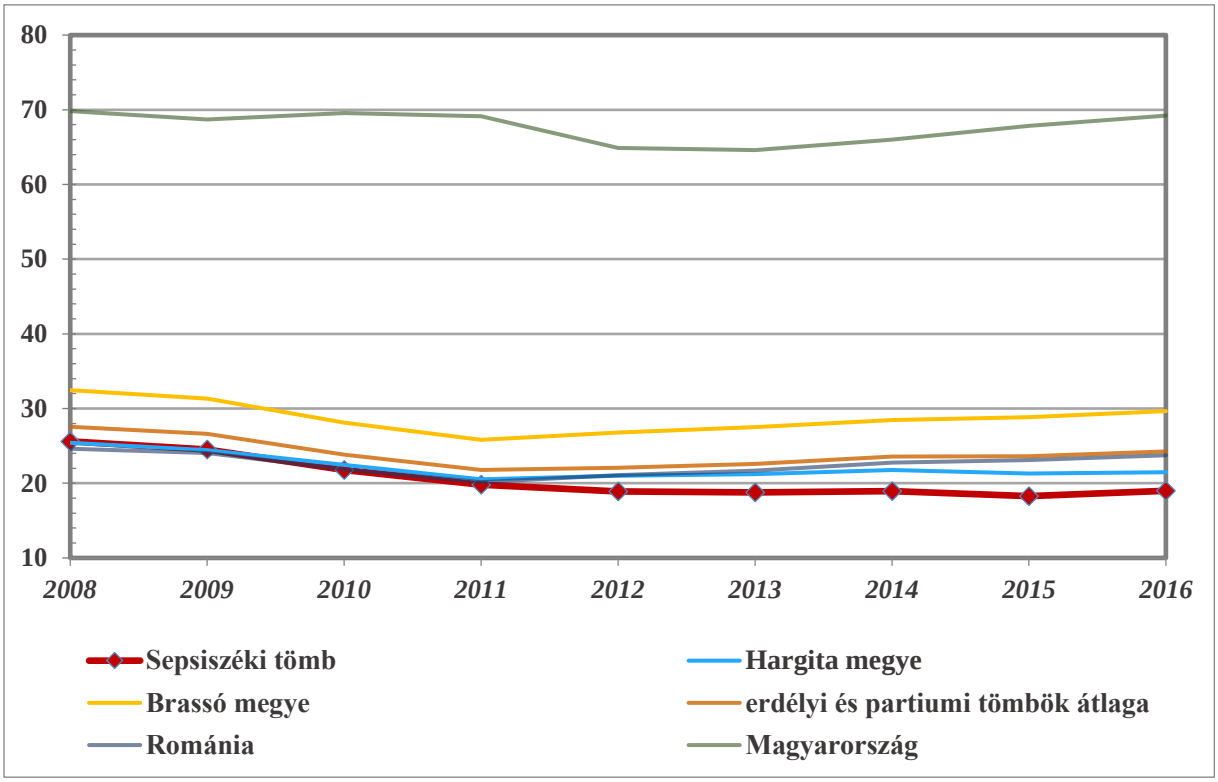

22. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

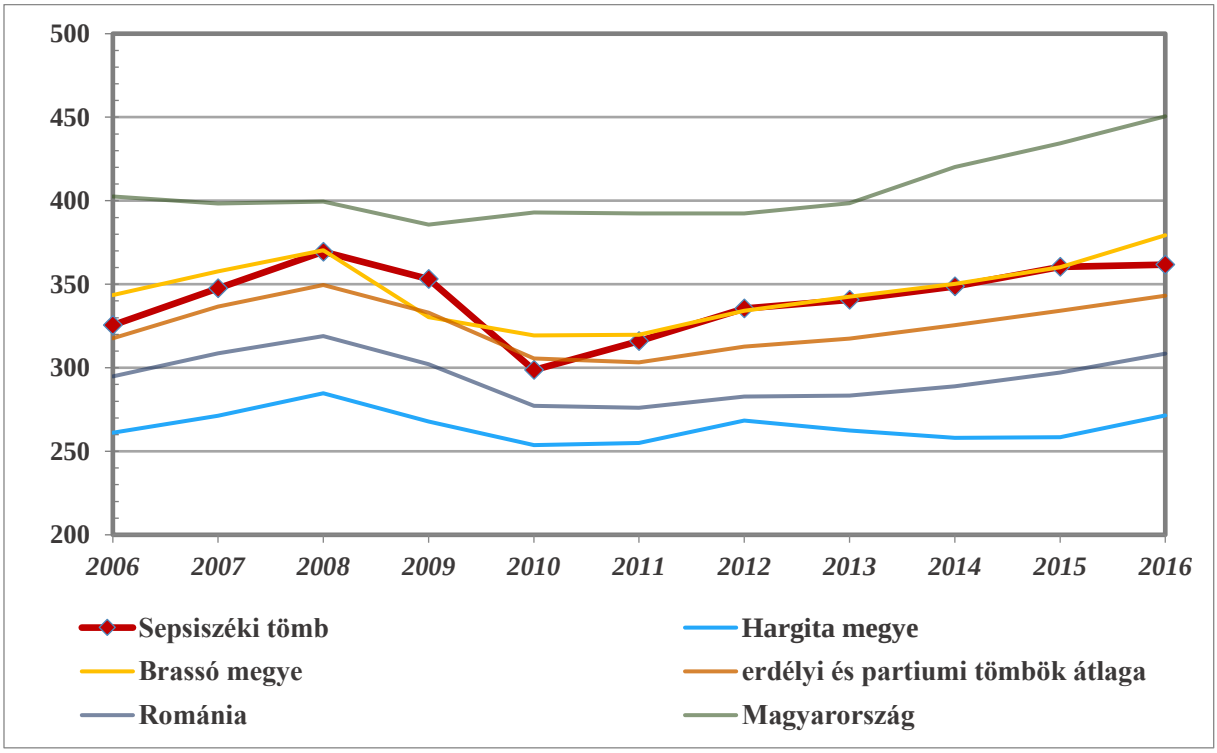

23. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.16 Tisza menti tömb

6.16.1 A térség főbb jellemzői

6.16.1.1 Elhelyezkedése

A kutatás során lehatárolt Tisza menti tömb településeinek döntő többsége az Észak-bánáti közigazgatási körzet települési közé tartozik. A területet északról a magyar határ, délről a Közép-bánáti körzet, nyugatról Észak-Bácska, keletről pedig a román határ fogja közre. Természetes határa a térségnek nincs, amióta a mocsaras területek lecsapolásra kerültek, így részleges elválasztó hatásuk lecsökkent.

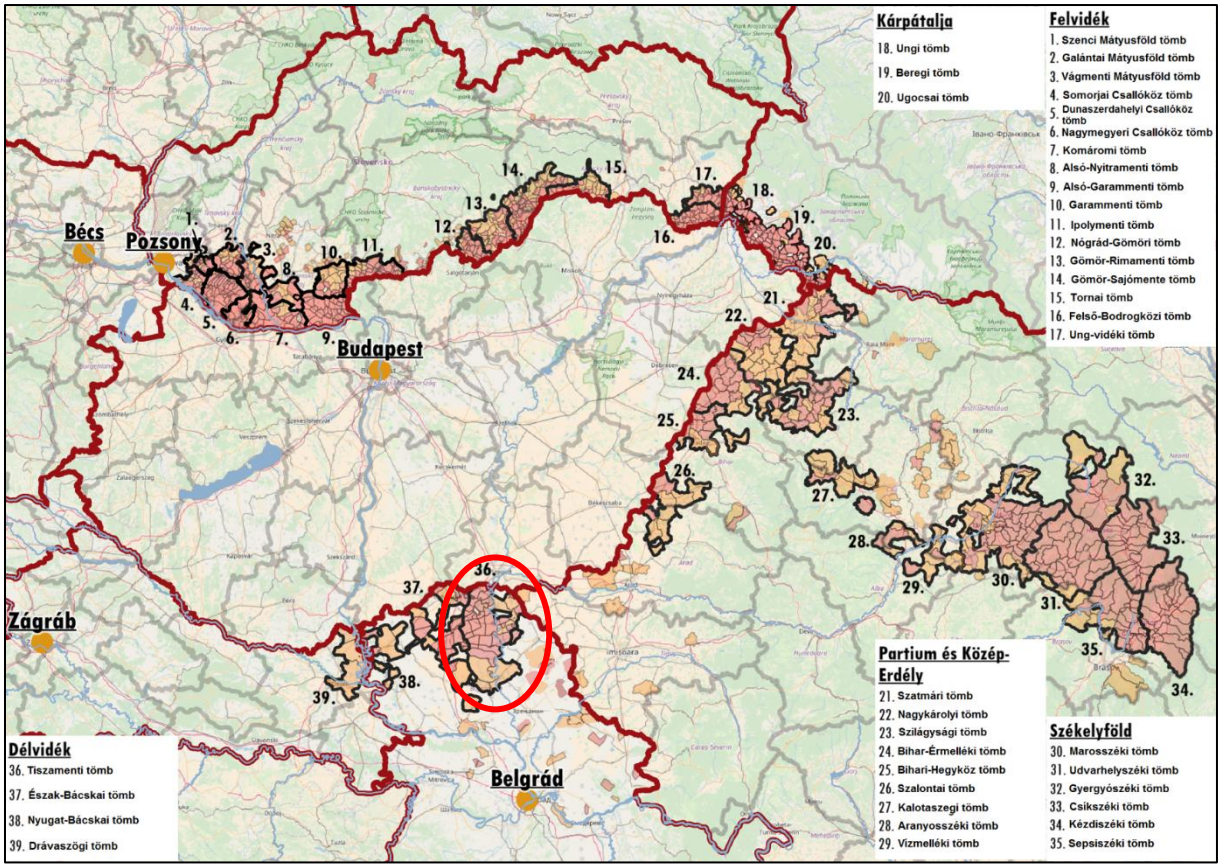

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében

Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

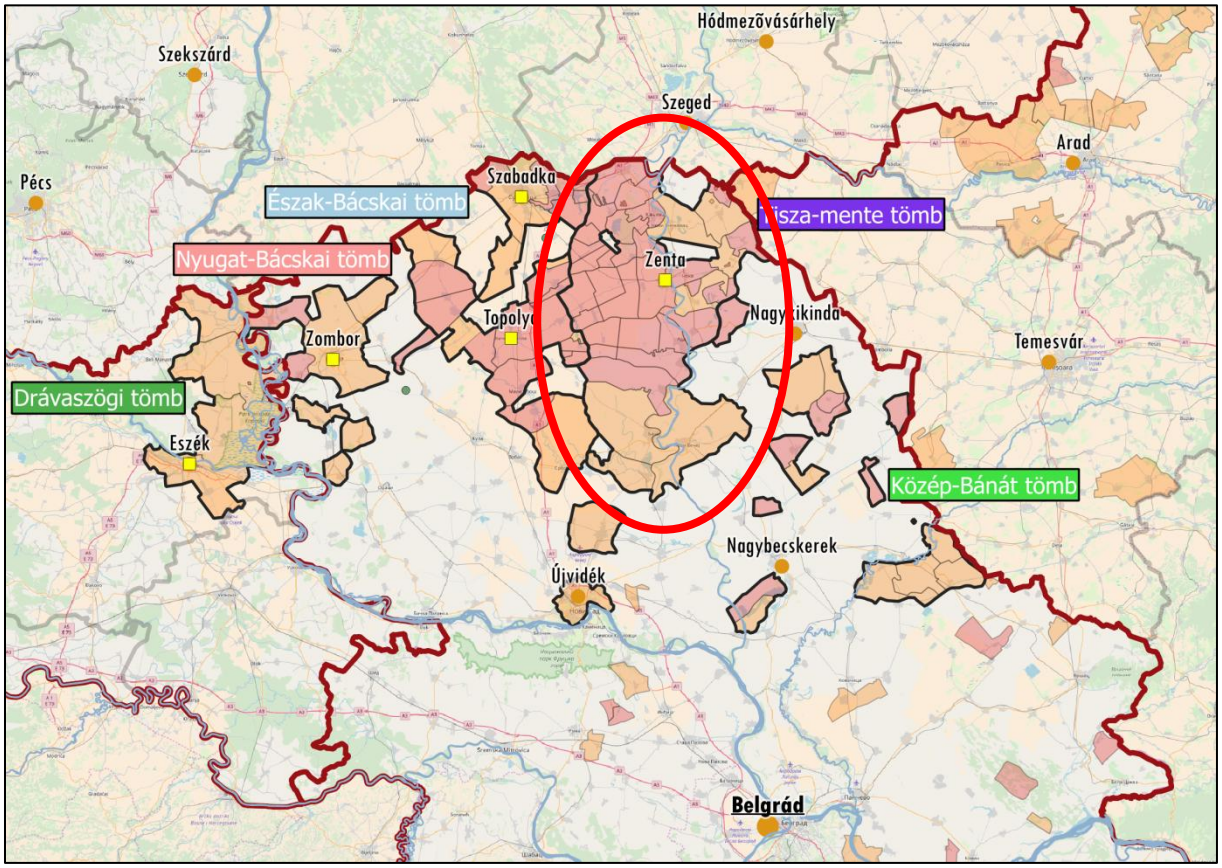

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Vajdaságban
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

6.16.1.2 A térség települései

A tömb települései a szerb politikai és közigazgatási intézményrendszer szerint az Észak- és Dél-Bánát területéhez tartoznak. Összesen 29 olyan település található a területén, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot.

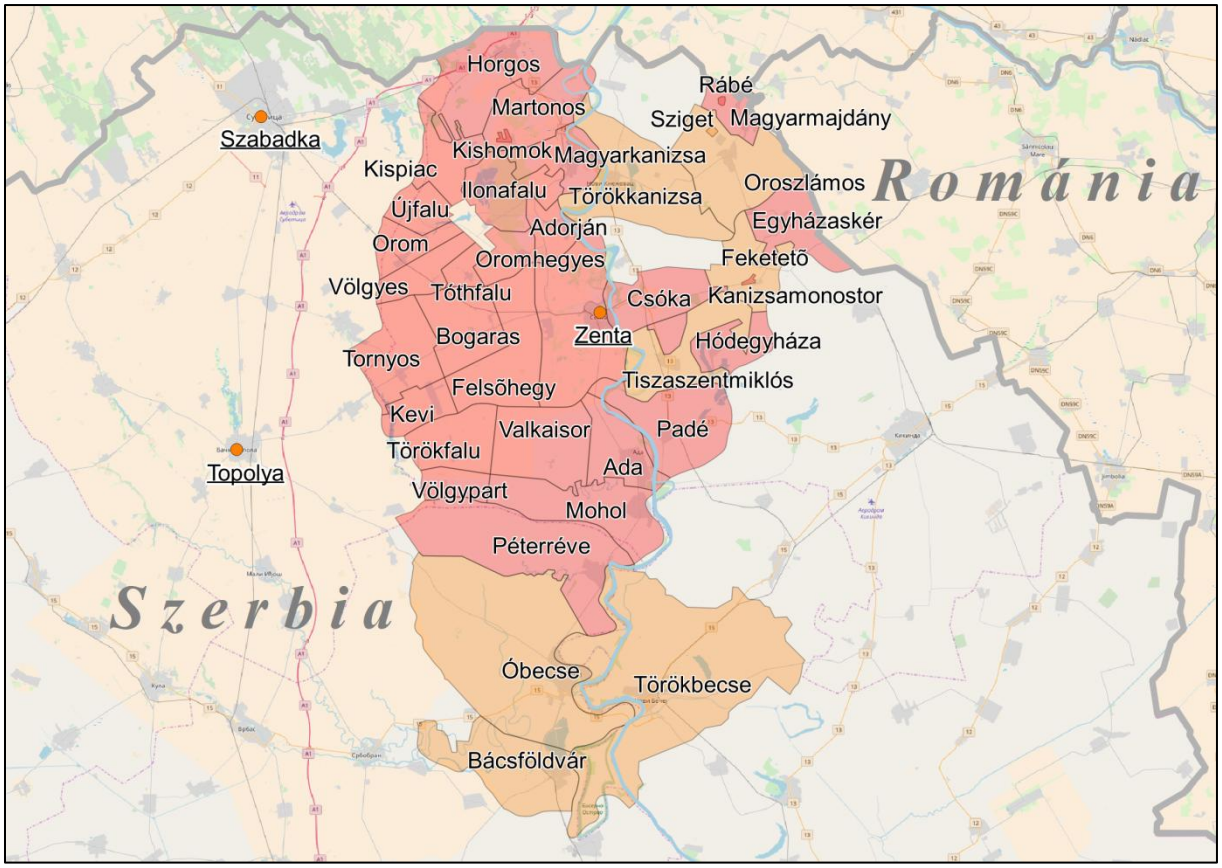

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

A tömb központja a Tisza jobb partján fekvő Zenta, amely maga is magyar többségű település. A közel 19 ezer fős, egyre fogyó népességű városban a magyar lakosság aránya eléri a 77 százalékot, amely lehetővé teszi, hogy Zenta a magyarság egyik kulturális központja legyen a térségben. A kiváló minőségű szántókkal körülvett településen a mezőgazdasági feldolgozóipar erősödött meg. Korábban cukorgyár, valamint gyümölcs és zöldség feldolgozására alkalmas üzem is működött a településen, azonban az elmúlt években már leállt a termelésük. Jelenleg tésztagyártó üzem működik Zentán. Emellett folyami kikötő is növeli a város közlekedési és áruszállítási lehetőségeit.

Tisza menti tömb				
Magyar név	**Szerb név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Zenta	Senta	18 704	14 429	77,14
Magyar többségű települések				
Rábé	Rabe	106	105	99,06
Kishomok	Mali Pesak	94	93	98,94
Völgyes	Doline	390	385	98,72
Tóthfalu	Totovo Selo	618	608	98,38
Törökfalu	Utrine	906	887	97,90
Kevi	Kevi	726	706	97,25
Oromhegyes	Trešnjevac	1 724	1 672	96,98
Kispiac	Male Pijace	1 811	1 753	96,80
Valkaisor	Sterijino	186	179	96,24
Kanizsamonostor	Banatski Monoštor	102	96	94,12
Orom	Orom	1 423	1 339	94,10
Felsőhegy	Gornji Breg	1 726	1 595	92,41
Völgypart	Obornjača	326	300	92,02
Újfalu	Novo Selo	157	143	91,08
Egyházaskér	Vrbica	238	214	89,92
Magyarmajdány	Majdan	210	188	89,52
Hódegyháza	Jazovo	742	654	88,14
Magyarkanizsa	Kanjiža	9 871	8 319	84,28
Horgos	Horgoš	5 709	4 720	82,68
Martonos	Martonoš	1 988	1 641	82,55
Ada	Ada	9 564	7 799	81,55
Tornyos	Tornjoš	1 592	1 278	80,28
Bogaras	Bogaraš	568	433	76,23
Adorján	Adorjan	1 037	717	69,14
Padé	Padej	2 376	1 543	64,94
Mohol	Mol	6 009	3 585	59,66
Csóka	Čoka	4 028	2 240	55,61
Ilonafalu	Vojvoda Zimonić	244	135	55,33
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Óbecse	Bečej	23 895	10 323	43,20
Bácsföldvár	Bačko Gradište	5 110	2 102	41,14
Feketető	Crna Bara	437	168	38,44
Törökkanizsa	Novi Kneževac	6 960	2 355	33,84
Tiszaszentmiklós	Ostojićevo	2 324	609	26,20
Törökbecse	Novi Bečej	13 133	3 210	24,44
Sziget	Siget	198	43	21,72
Oroszlámos	Banatsko Aranđelovo	1 398	303	21,67
Összesen		**126 630**	**76 869**	**60,70**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

6.16.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.16.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

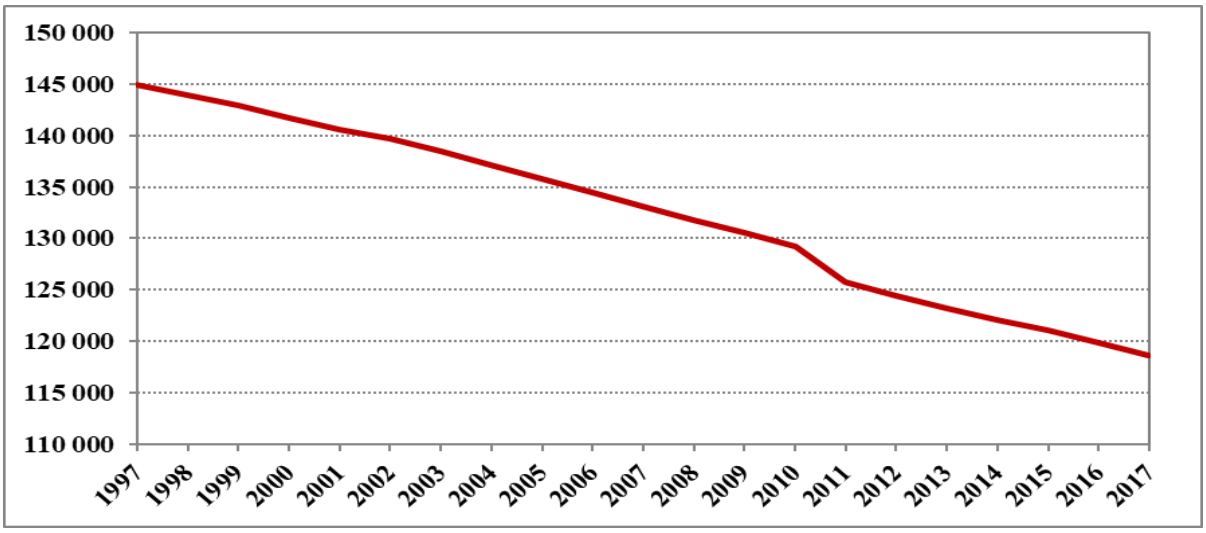

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (1997–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

Tisza menti tömb	*Vajdaság*	*Vajdasági tömbök átlaga*	*Szerbiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-22,21	*-8,63*	*-16,68*	*-8,23*	*-5,14*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (1997–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

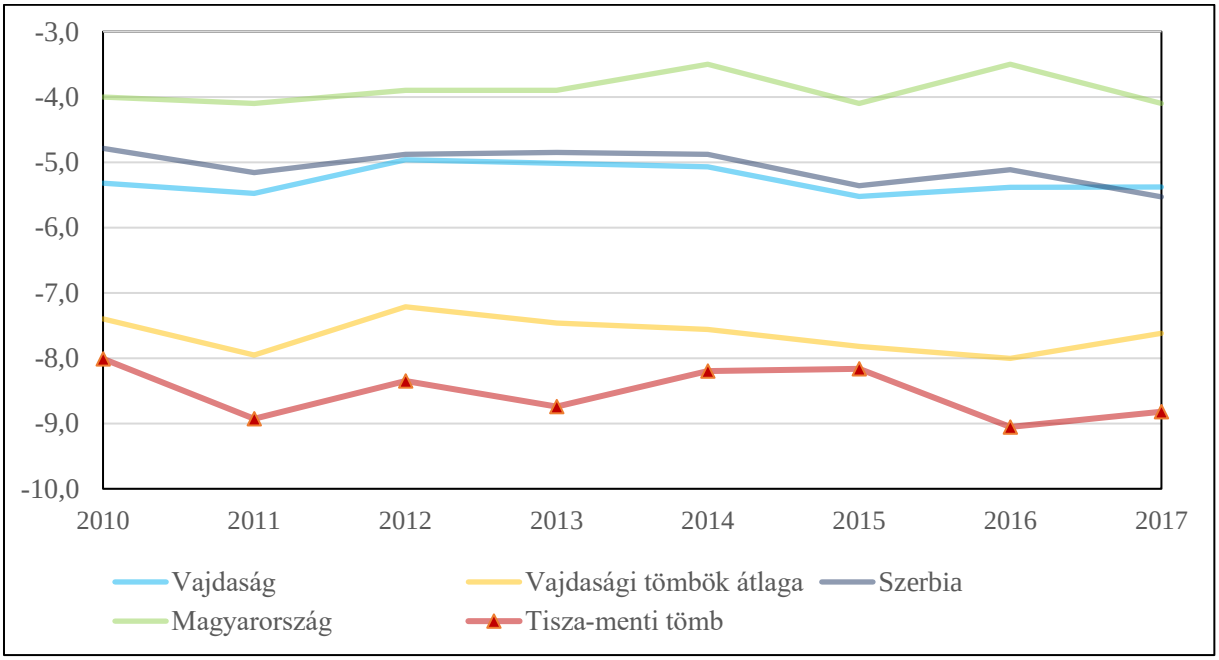

5. ábra: A természetes szaporodási ráta alakulása (‰) (2010–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

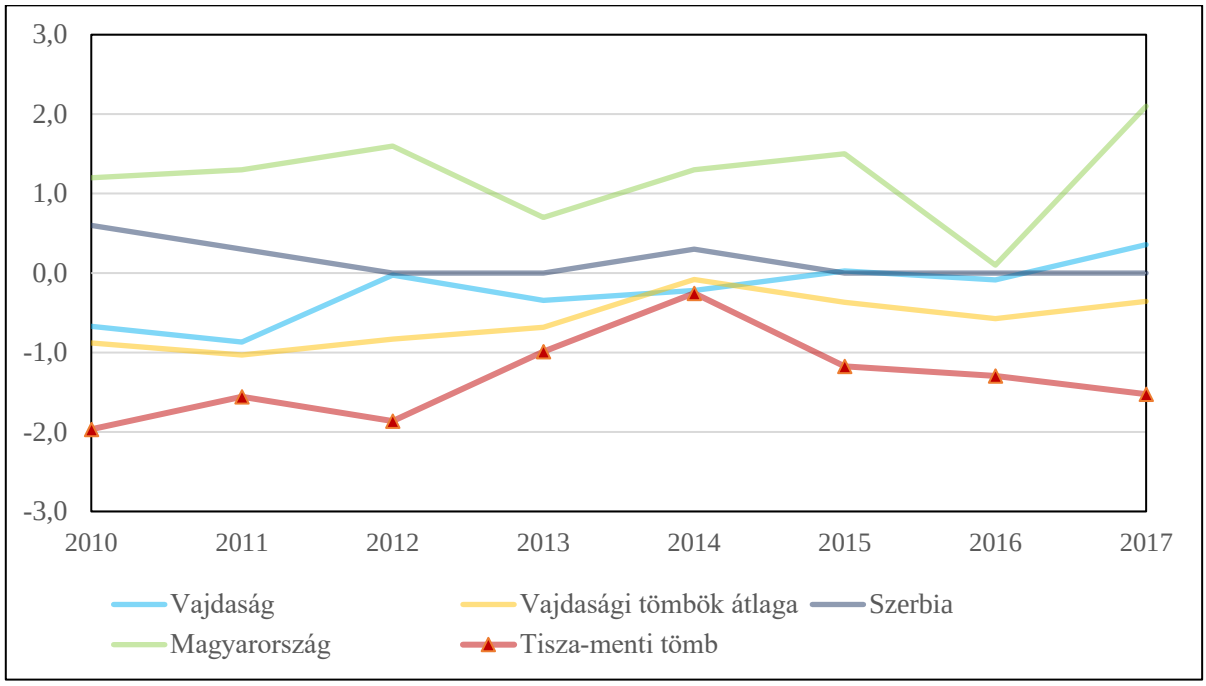

6. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2010–2017)[19]

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

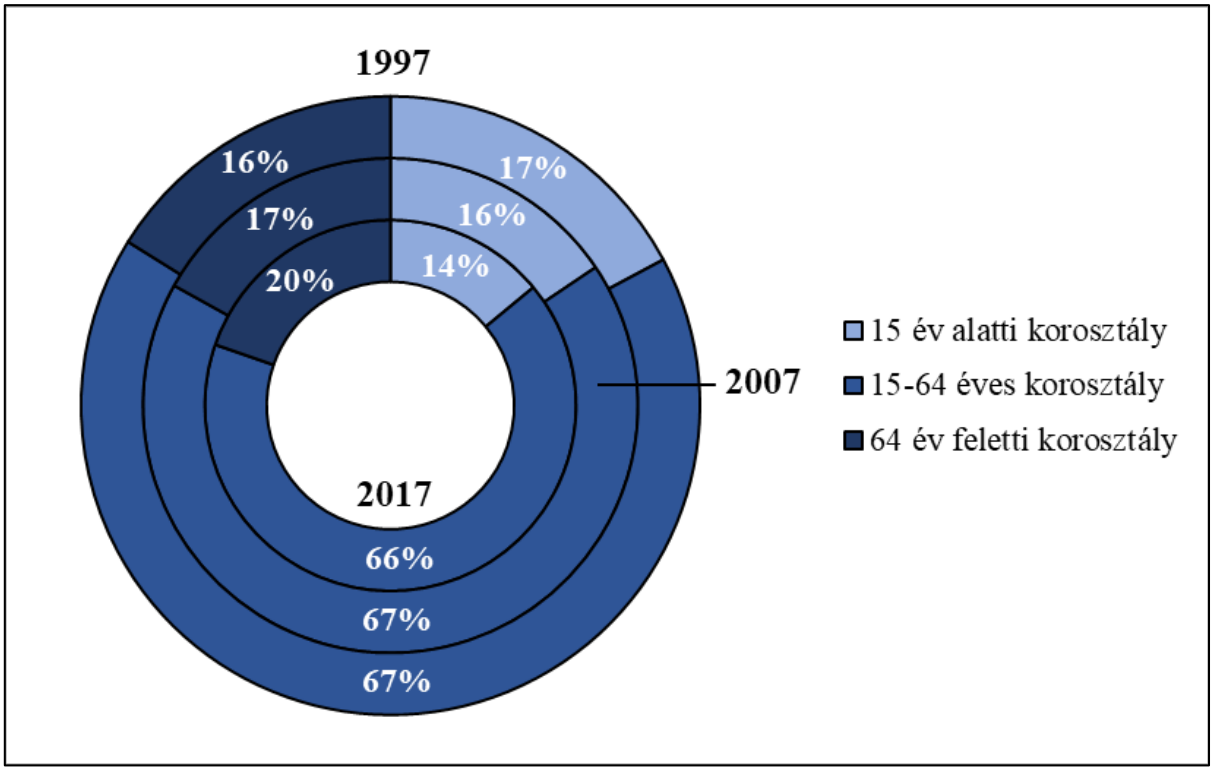

7. ábra: A népesség korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

[19] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlási egyenleg értelemszerűen zéró, így Szerbia és Magyarország értéke a nemzetközi vándorlási egyenleget mutatja. A többi vizsgált térség esetében a belföldi vándorlási egyenleg összegét mutatja a diagram.

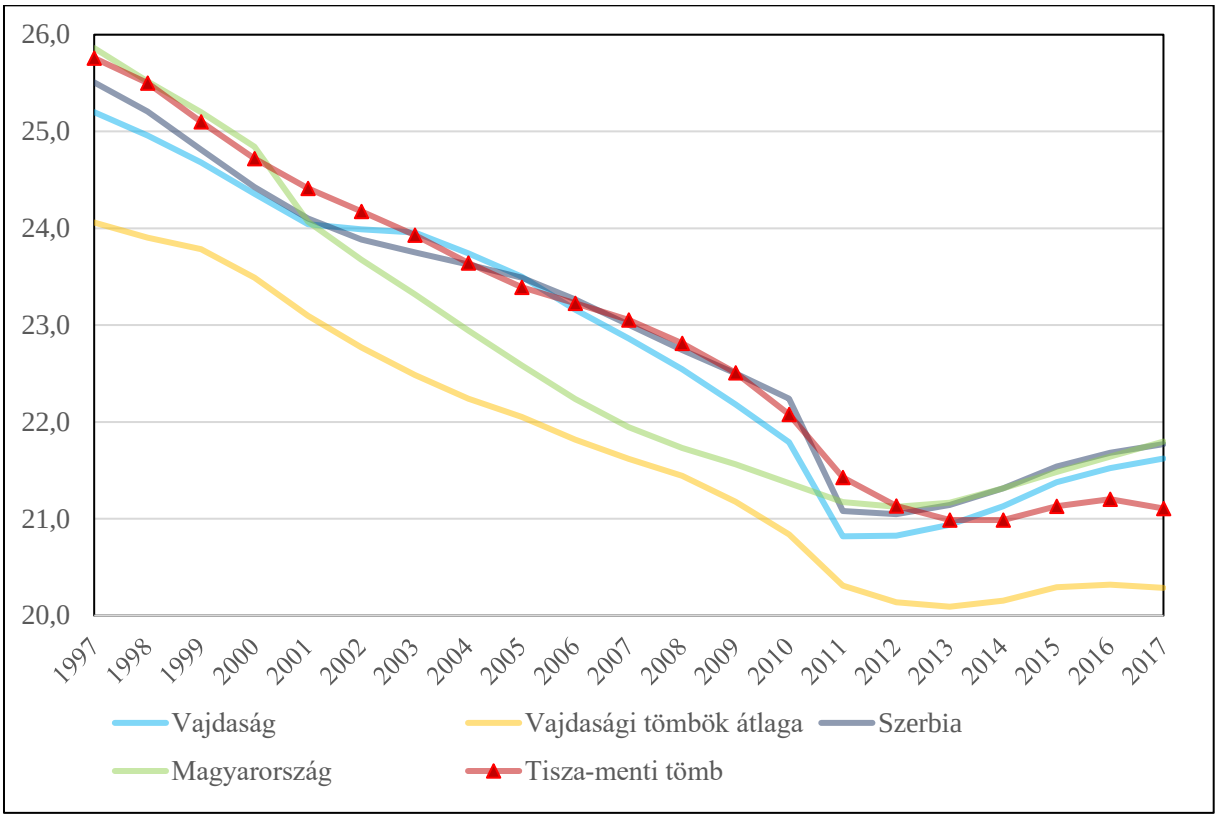

8. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

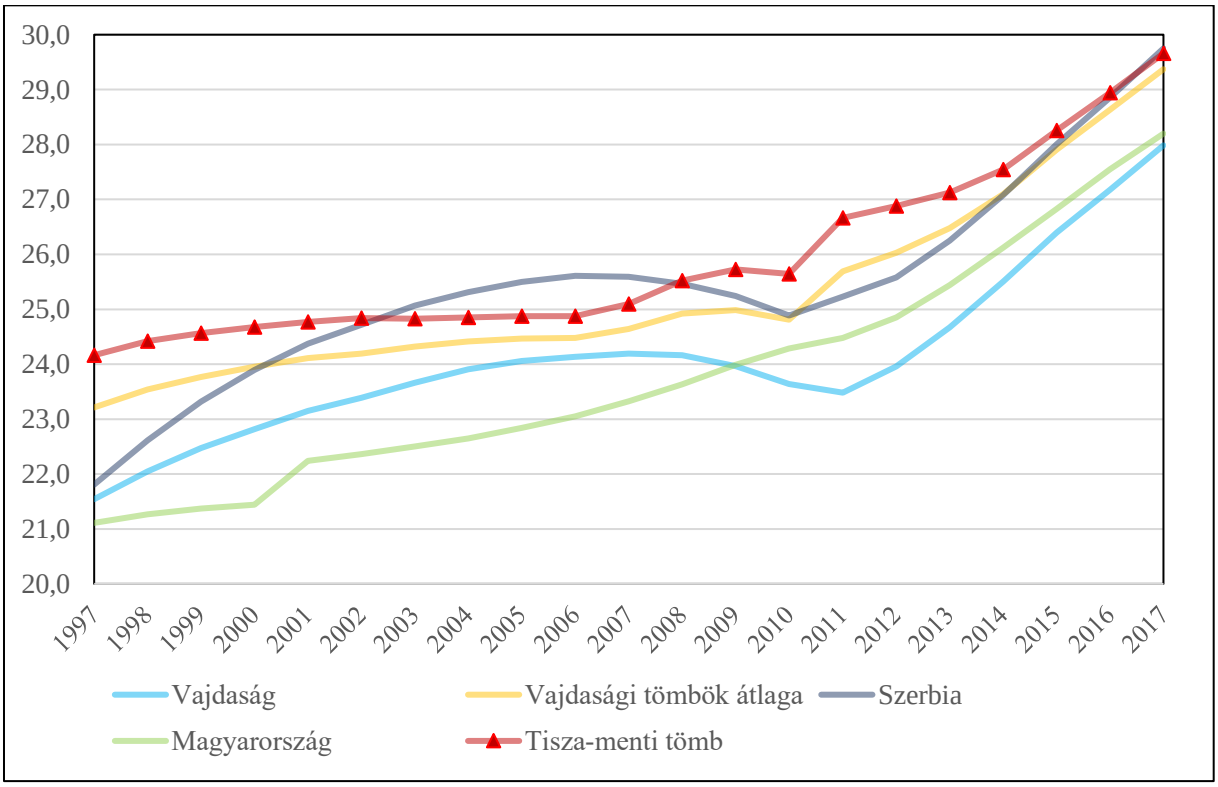

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

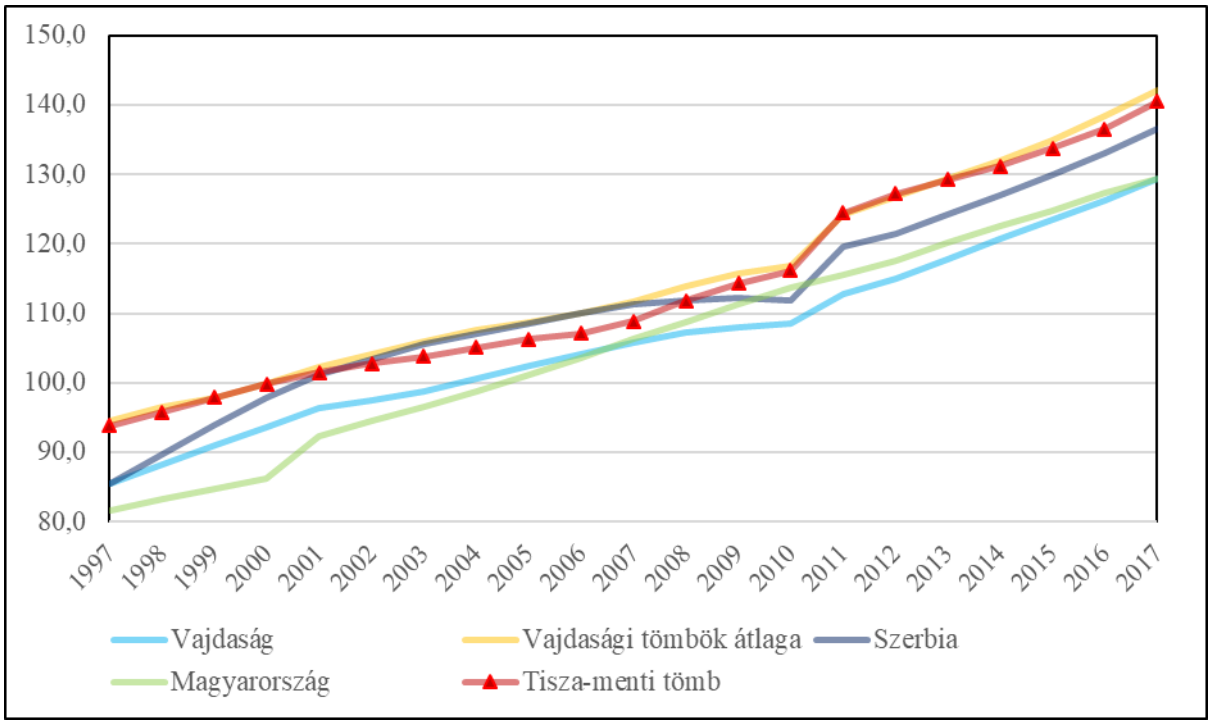

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

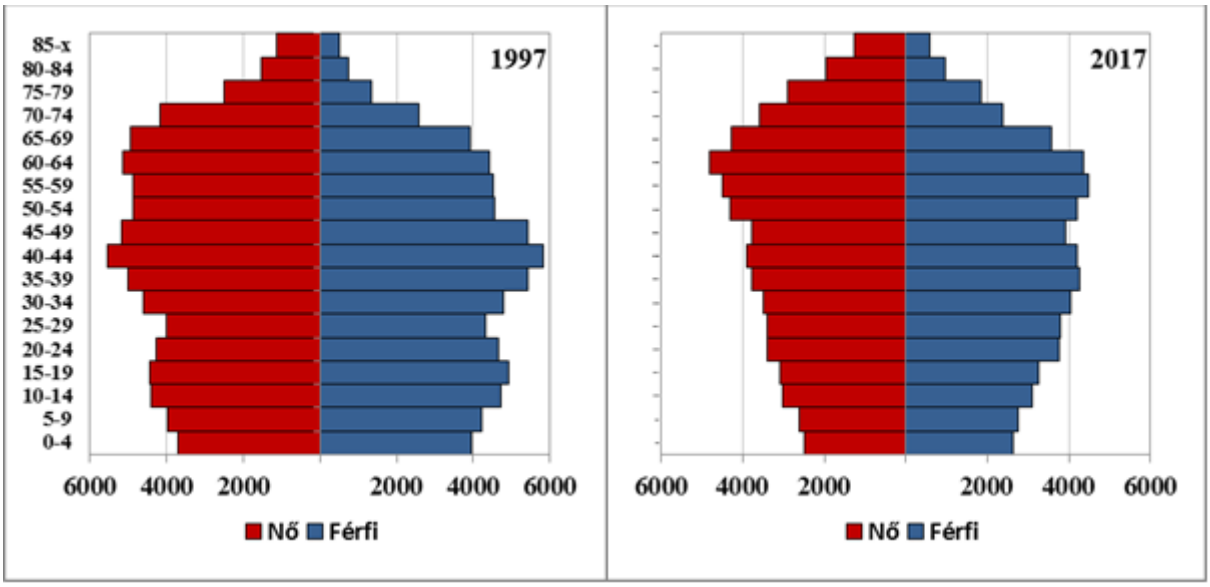

11. ábra: A tömb korfája (1997, 2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

6.16.2.2 Oktatás

Óvodák

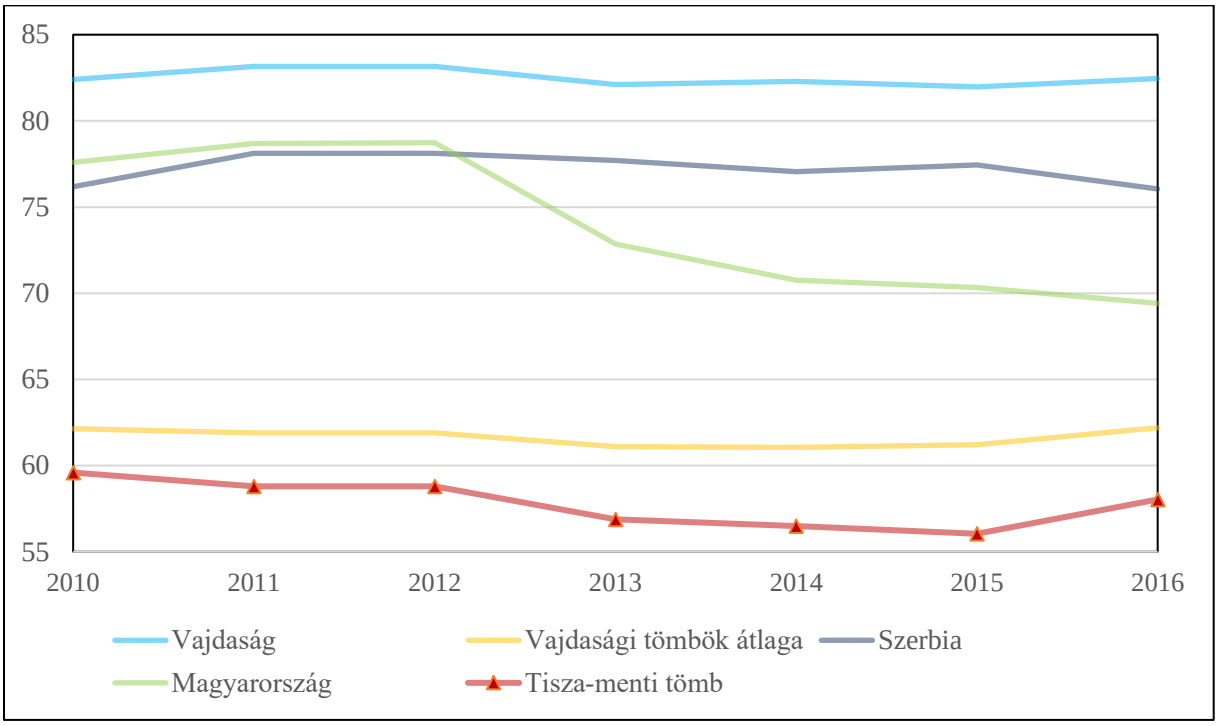

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (2010–2016)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

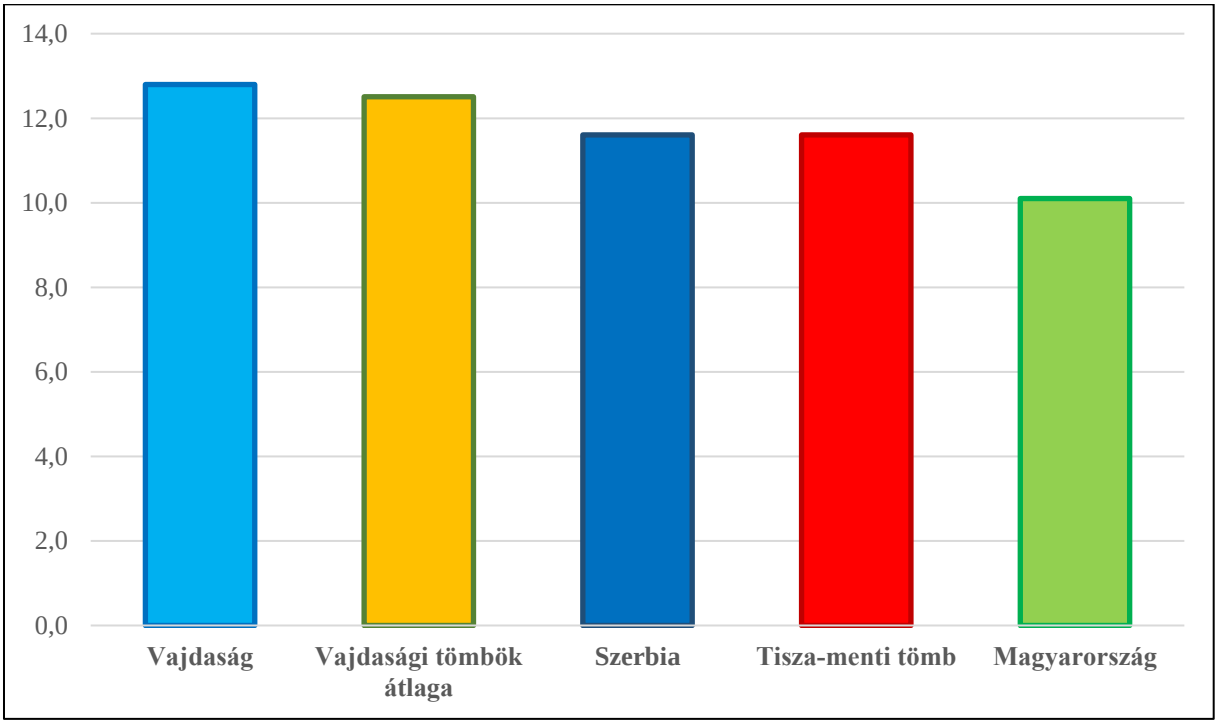

13. ábra: A egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (2016)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

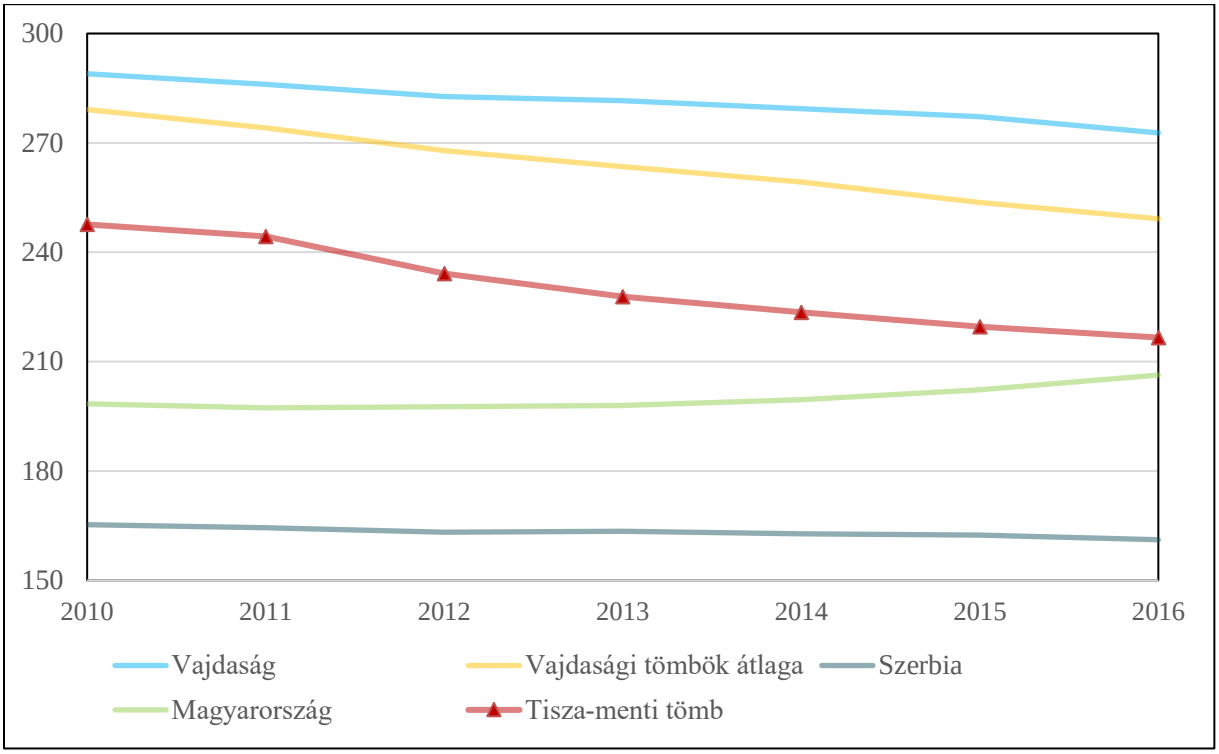

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2010–2016)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

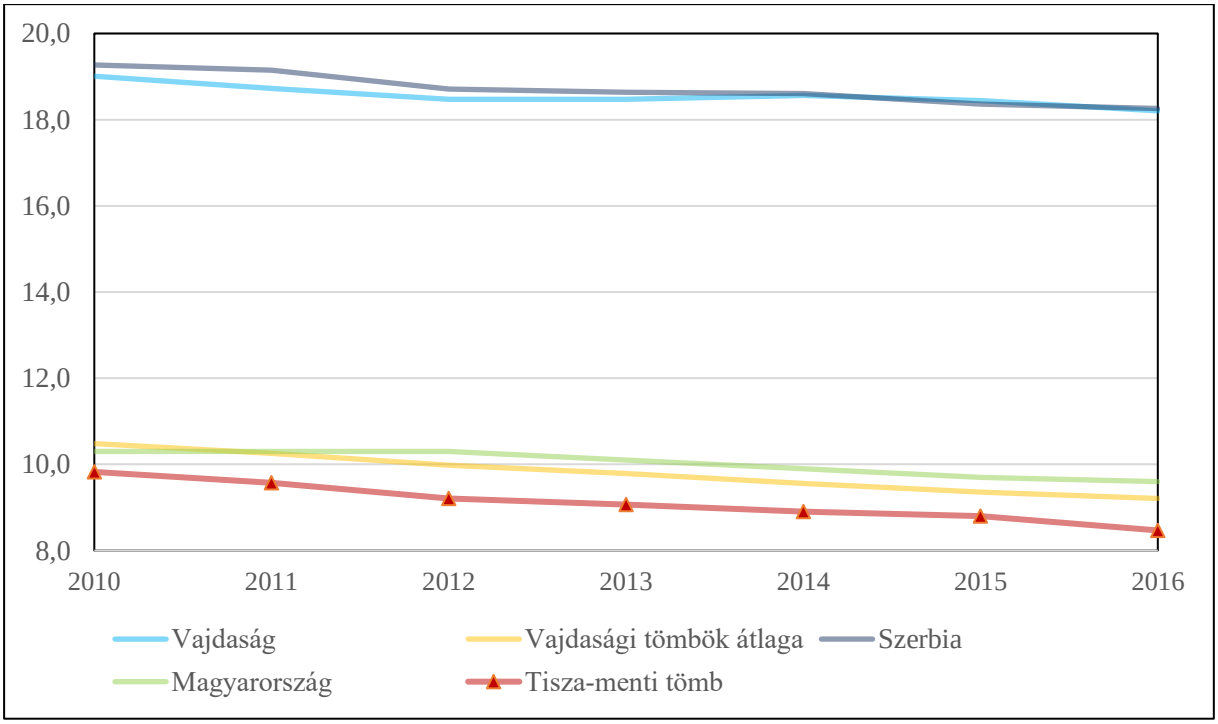

15. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2010–2016)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

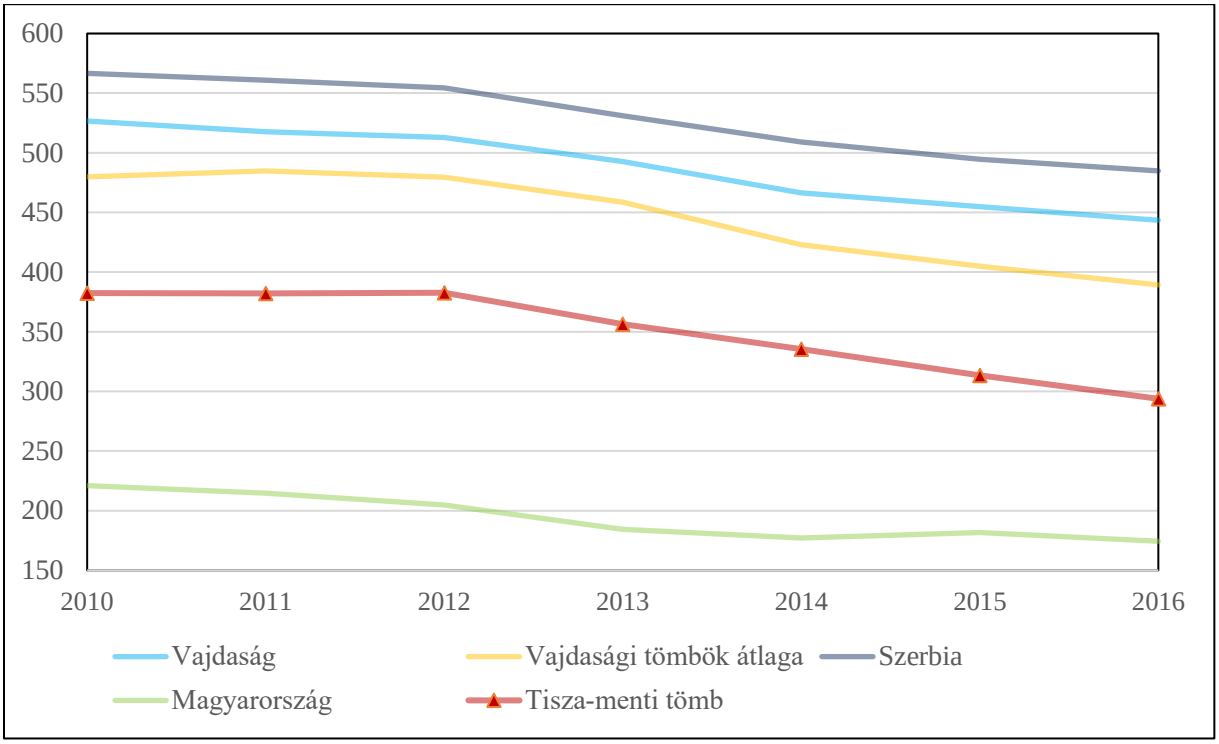

16. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2010–2016)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

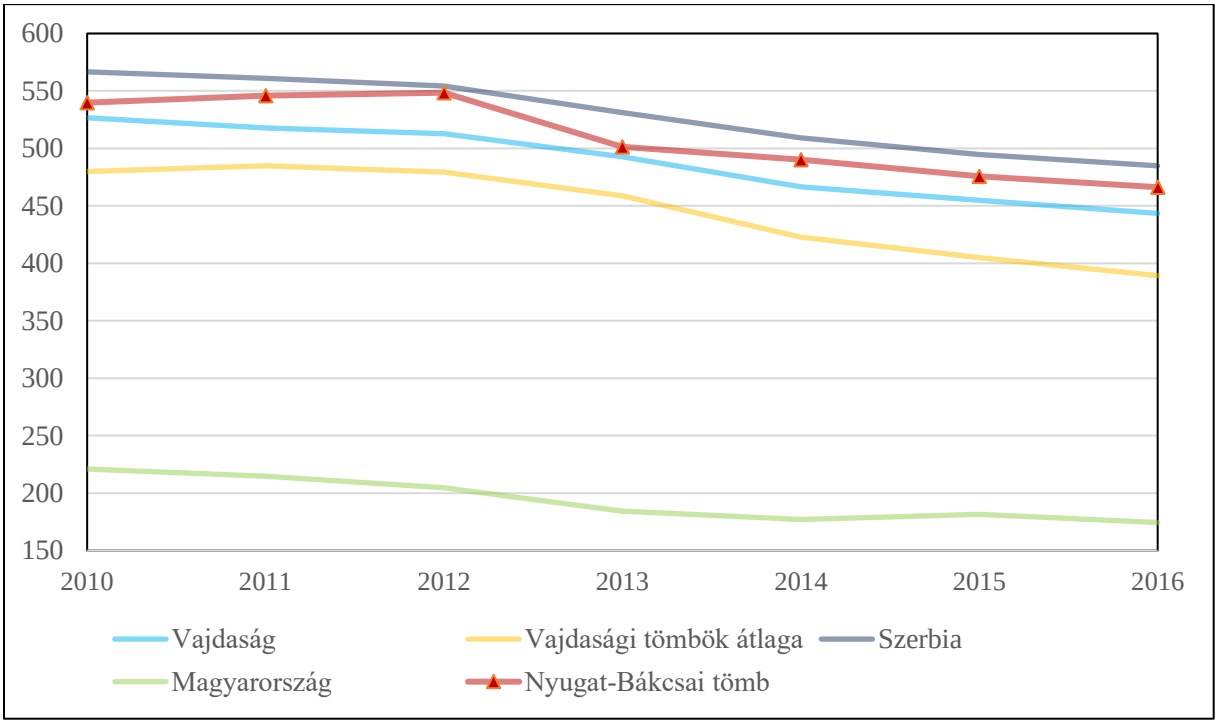

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2010–2016)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.16.2.3 Munkaerőpiac

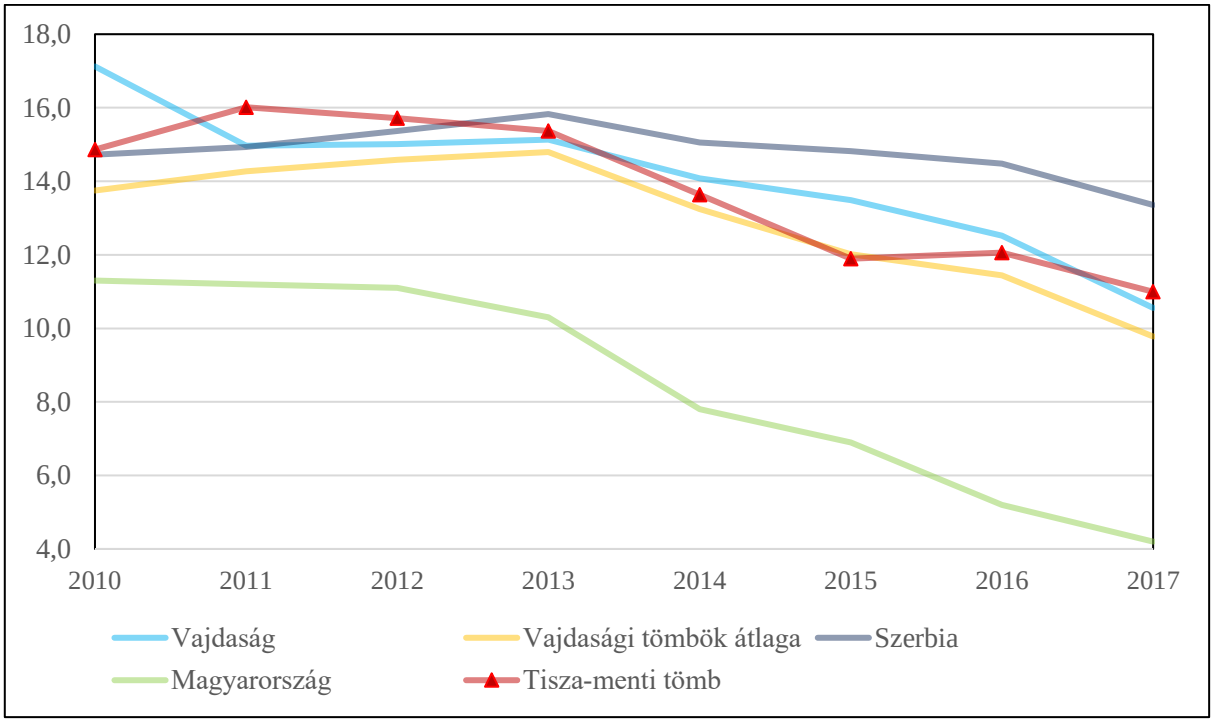

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

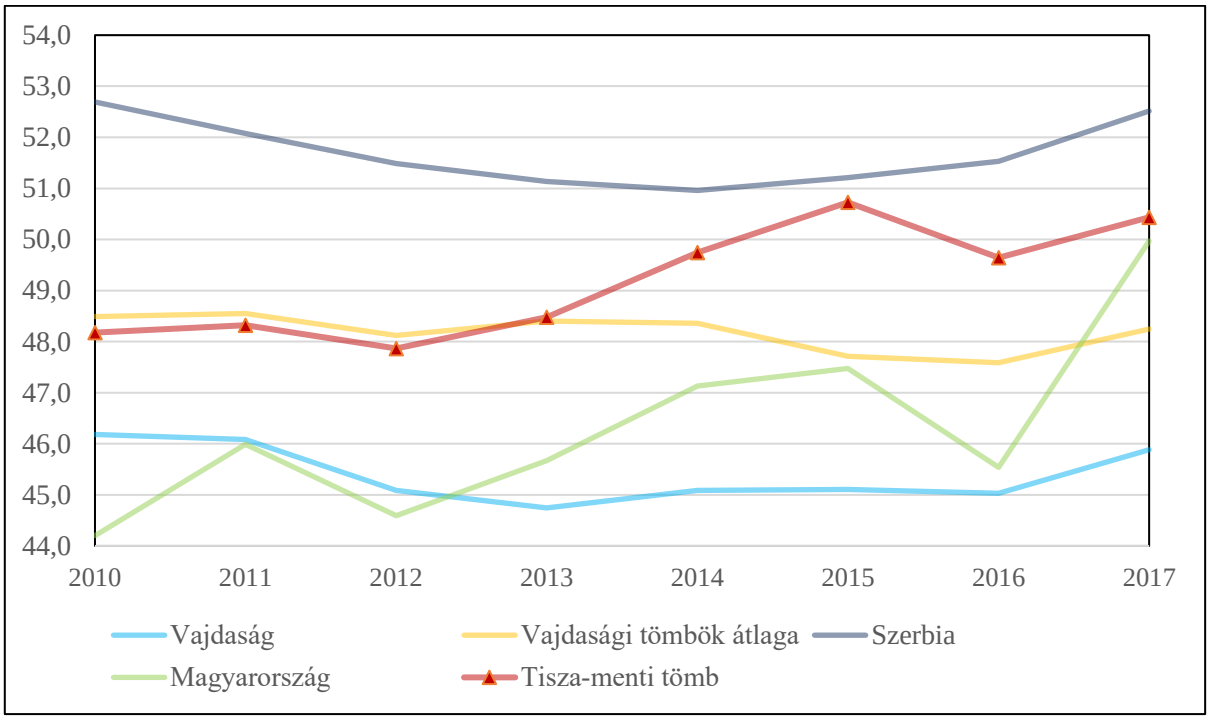

19. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (2010–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.16.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.16.3.1 Egészségügy

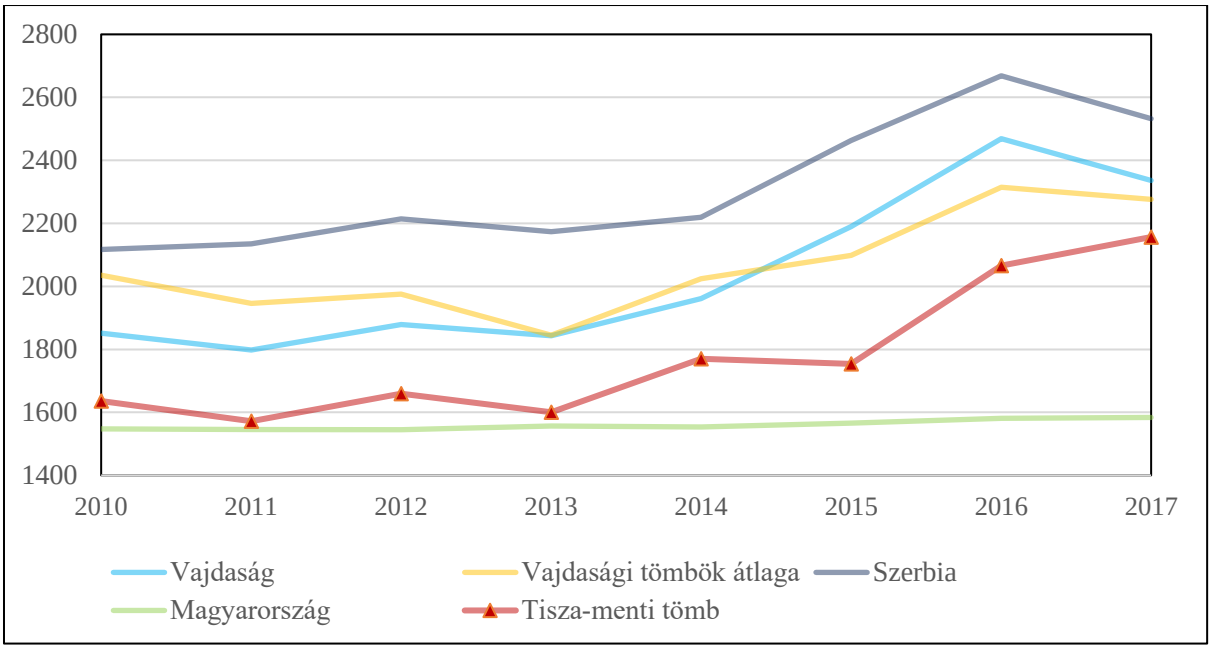

20. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2010–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.16.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

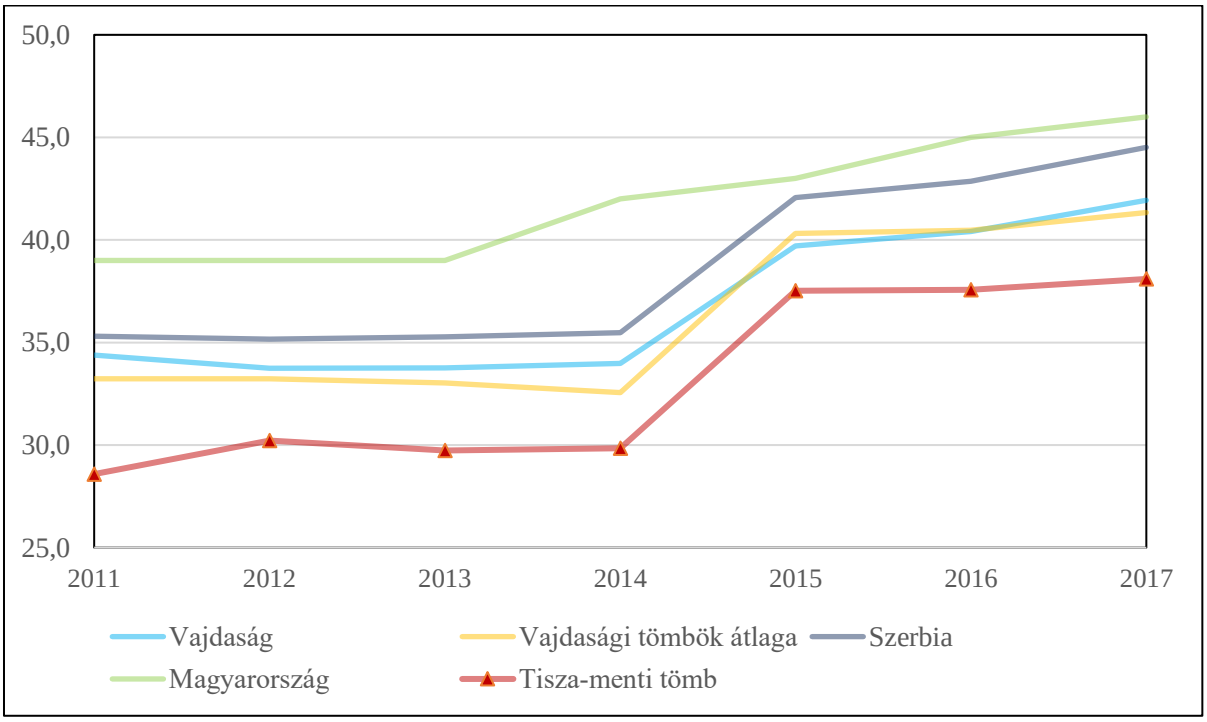

21. ábra: Az alkalmazotti ráta alakulása (%) (2011–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.17 Galántai Mátyusföld tömb

6.17.1 A térség főbb jellemzői

6.17.1.1 Elhelyezkedés

Mátyusföld (vagy Mátyus földe) néprajzi tájegység a Kis-Dunától és a Csallóköztől északra. Nevét Csák Máté tartományúr itt fekvő birtokairól kapta. Földrajzi értelemben a Kis-Kárpátoktól (a Hegyalatt-tól) a Vág folyóig terjedő síkvidéki terület értendő alatta, amelynek részét képezi a Vízköz is (a Kis-Duna és a Vág által bezárt szeglet). Lakói délen zömében magyarok, északon pedig szlovákok. A történeti Pozsony és Komárom vármegyében fekszik, északon nagyjából Trencsén környékig terjed. Aprófalvas településhálózatában jelentős mezővárosok alakultak ki (pl. Szenc, Szered és Vágsellye).

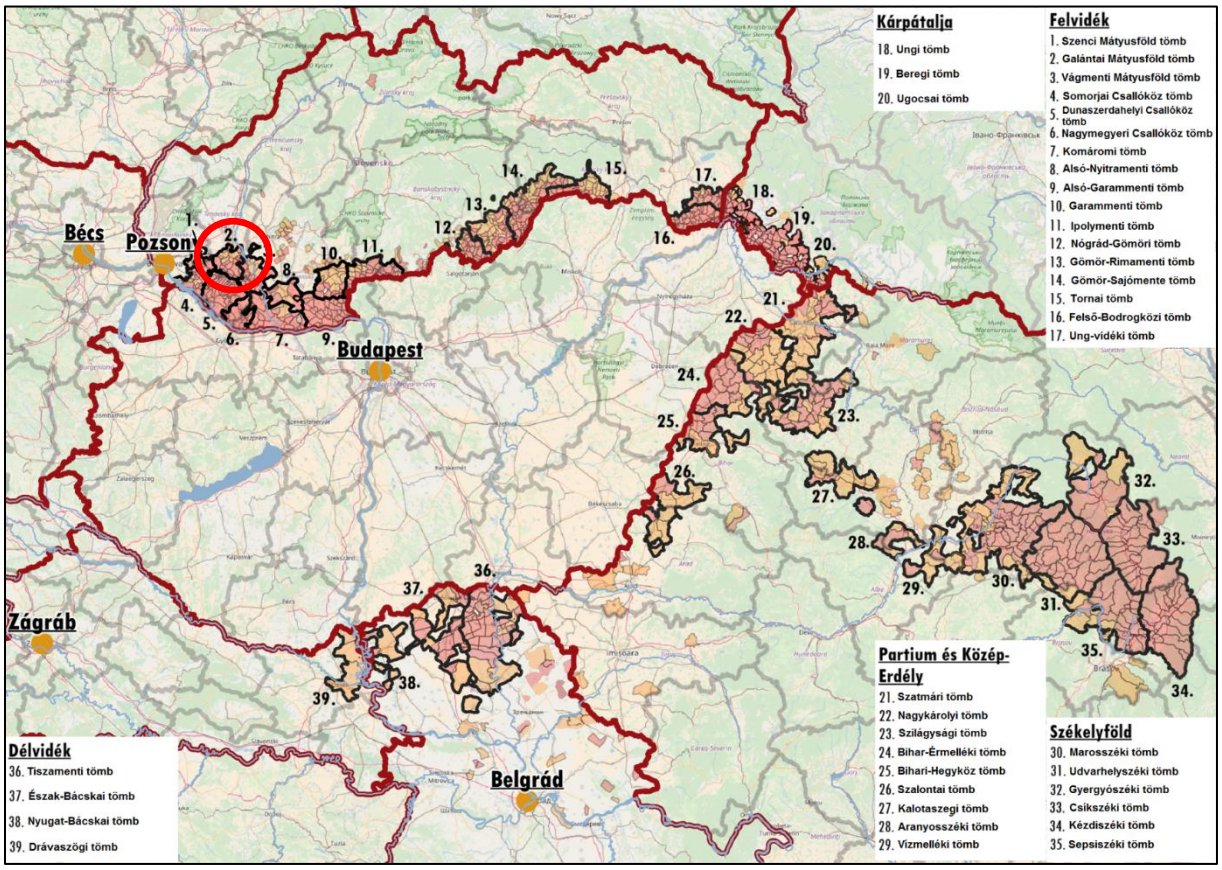

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében

Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

Fontos megemlíteni, hogy Mátyusföld a történelmi forrásokban, dokumentumokban nem egységesen és pontosan meghatározott területként szerepel. A névadó Csák Máté birtokai magukban foglalták Árva, Liptó, Trencsén, Zólyom, Pozsony és Nyitra megyék területét, azaz a Vág völgyét a folyó forrásvidékétől Komáromig, illetve a Vág és a Garam köztét is.

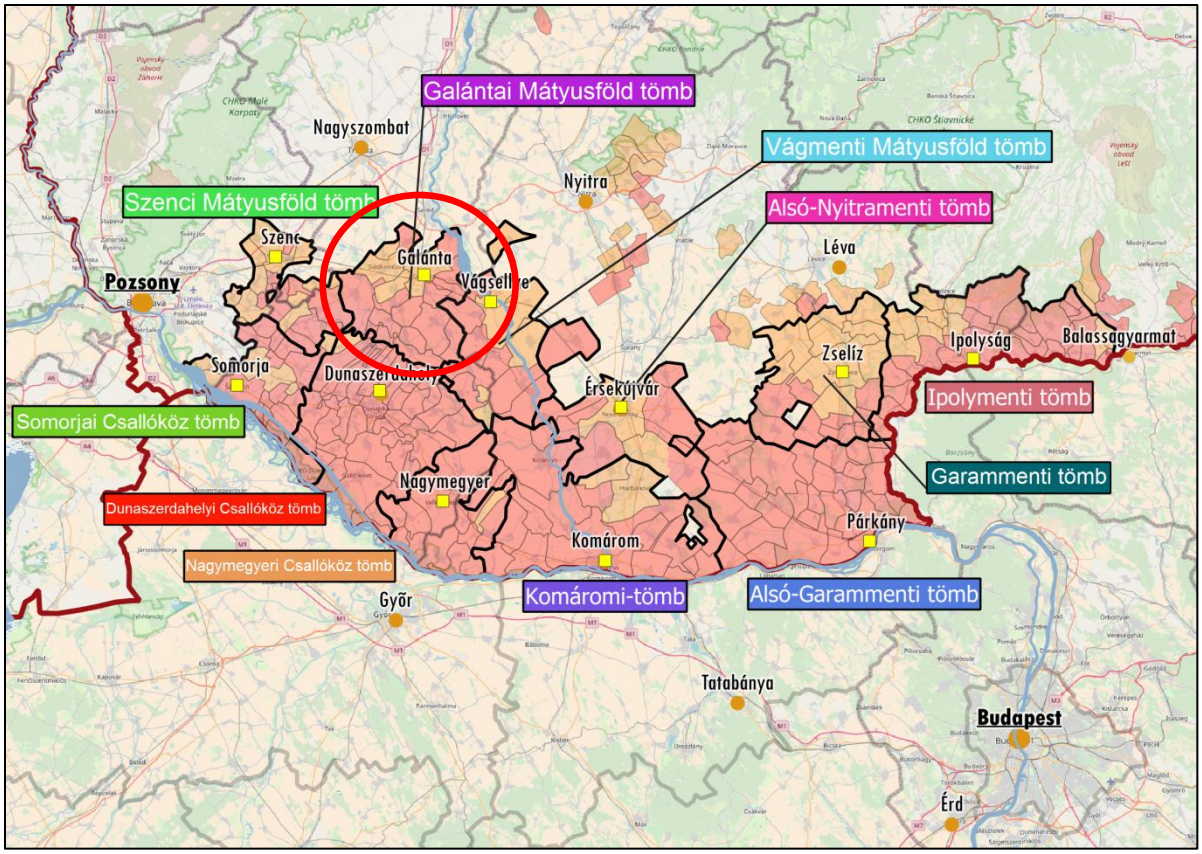

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Felvidéken

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.17.1.2 A térség települései

A Galántai tömböt a Felvidék nyugati részén található Mátyusföld középső területe és települései alkotják (Sárd-mente). Északról a Nagyszombati és a Galgóci, keletről a Nyitrai és a Vágsellyei, délről a Dunaszerdahelyi, nyugatról pedig a Szenci járás határolja. A tömbben összesen 42 ezer fő él, a 25 ezer fős magyarság a teljes lakosság közel 60 százalékát teszi ki. 17 településéből 13-ban haladja meg a magyar lakosság aránya az 50 százalékot.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A Galántai tömb és a Galántai járás, továbbá a mátyusföldi magyarság szellemi és kulturális központja Galánta. A város egyben a Duna menti régió egyik közigazgatási, kulturális és gazdasági központja is. A város szlovák többségű, 15 138 lakosának 30,5 %-a tartozik a magyar etnikumhoz, tehát egy nem magyar többségű tömbközpontról beszélhetünk. Ennek fő oka az, hogy magyar lakosságának felét 1945 után kitelepítették. A településen magyar nyelvű gimnázium működik (Kodály Zoltán Gimnázium), mely a felvidéki magyarság harmadik legnagyobb gimnáziuma. Galánta vasúti és közúti csomópont, iparágai közül az élelmiszeripar a legjelentősebb, ezen kívül gép-, fa- és vegyiparral is rendelkezik.

Galántai Mátyusföld tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Galánta	Galanta	8 833	4 623	30,54
Magyar többségű települések				
Feketenyék	Cierna Voda	1 397	1 219	87,26
Tallós	Tomasikovo	1 601	1 351	84,38
Vízkelet	Cierny Brod	1 592	1 286	80,78
Hidaskürt	Mostova	1 595	1 269	79,56
Pozsonyvezekény	Vozokany	1 164	894	76,80
Nagymácséd	Velka Maca	2 603	1 982	76,14
Alsószeli	Dolne Saliby	1 933	1 383	71,55
Vága	Vahovce	2 083	1 344	64,52
Nagyfödémes	Velke Ulany	4 330	2 757	63,67
Felsőszeli	Horne Saliby	3 220	1 953	60,65
Nemeskajal	Kajal	1 499	891	59,44
Taksonyfalva	Matuskovo	2 031	1 178	58,00
Tósnyárasd	Topolnica	807	405	50,19
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Kismácséd	Mala Maca	584	284	48,63
Nemeskosút	Kosuty	1 556	739	47,49
Diószeg	Sladkovicovo	5 479	1 737	31,70
Összesen		**42 307**	**25 295**	**59,79**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Összesen 13 olyan település található a területén, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot. Ezek az alábbiak: Feketenyék, Tallós, Vízkelet, Hidaskürt, Pozsonyvezekény, Nagymácséd, Alsószeli, Vága, Nagyfödémes, Felsőszeli, Nemeskajal, Taksonyfalva és Tósnyárasd. Puffer településként (10–50% közötti magyar lakosság), átmeneti vidékként Diószeg, Kismácséd és Nemeskosút azonosítható. A tömb települései a szlovákiai politikai és közigazgatási intézményrendszer szerint a Galántai járásba szerveződnek, ami közigazgatásilag a Nagyszombati kerülethez tartozik.

6.17.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.17.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

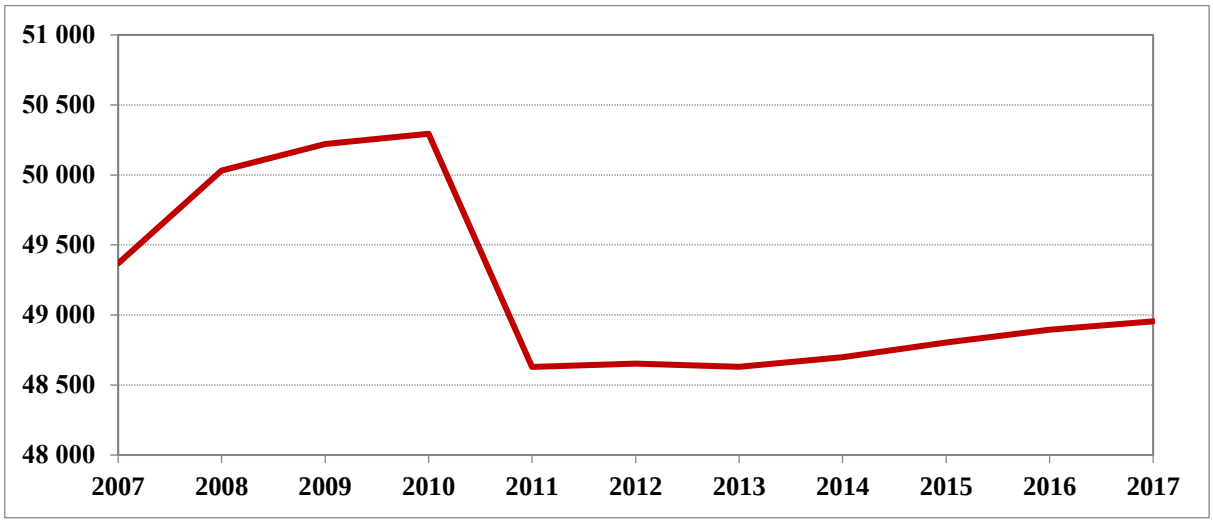

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Galántai Mátyusföld tömb	*Nagyszombati kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-0,84	*1,05*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

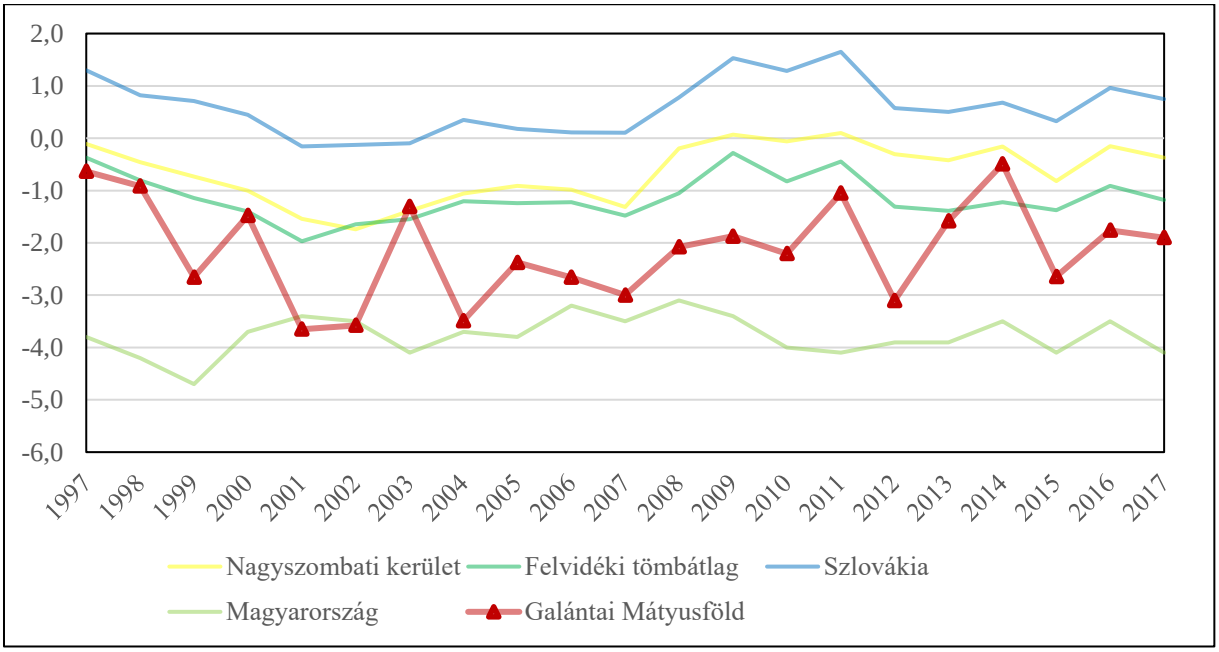

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

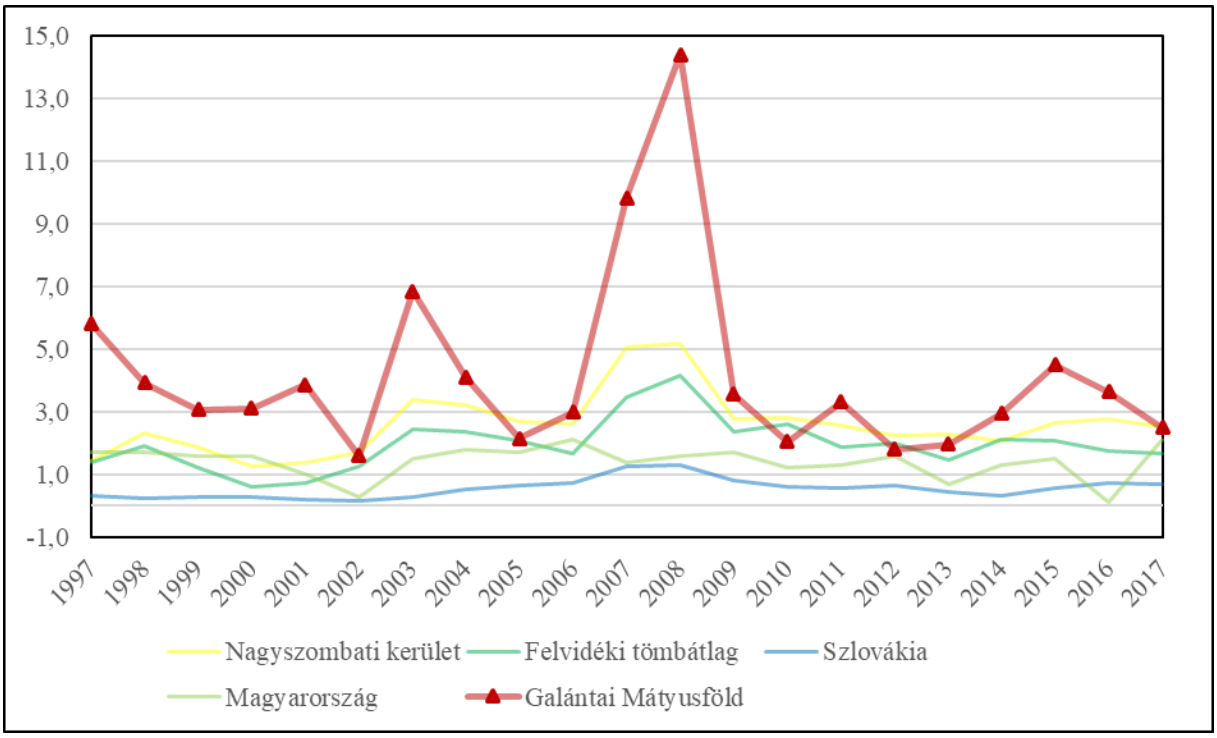

6. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása (‰) (1997–2017)[20]

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

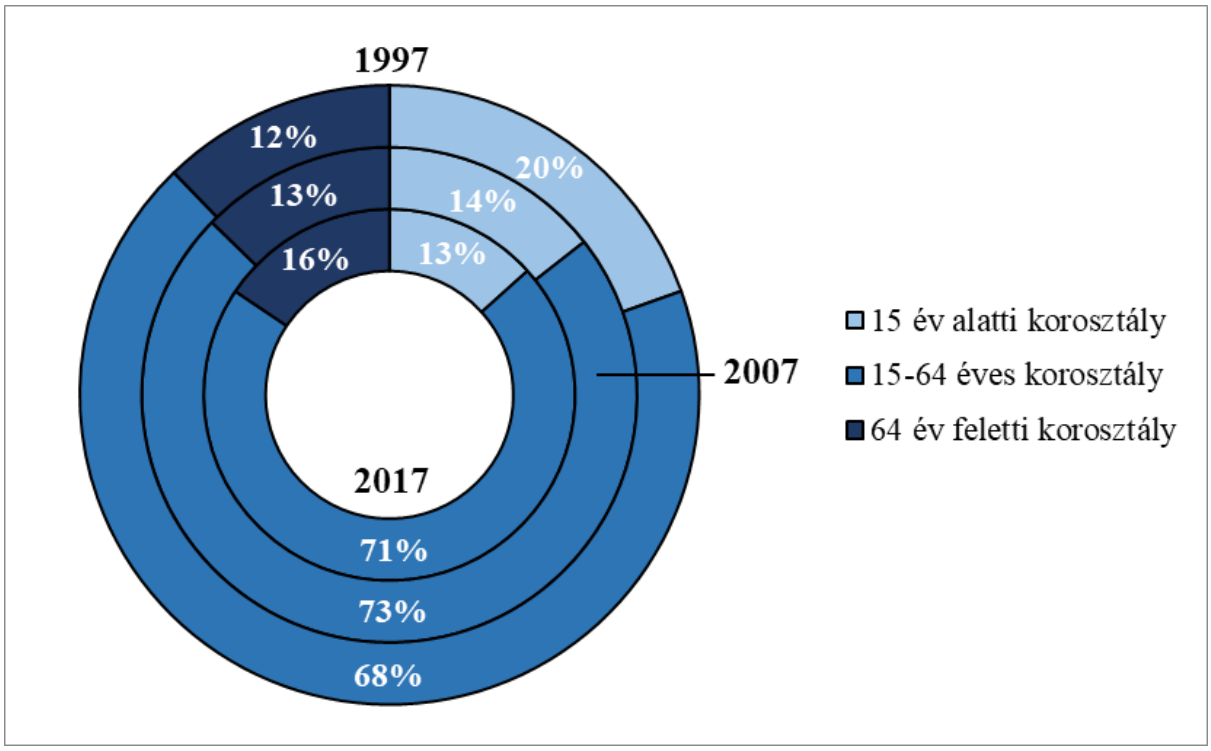

7. ábra: A népesség korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[20] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

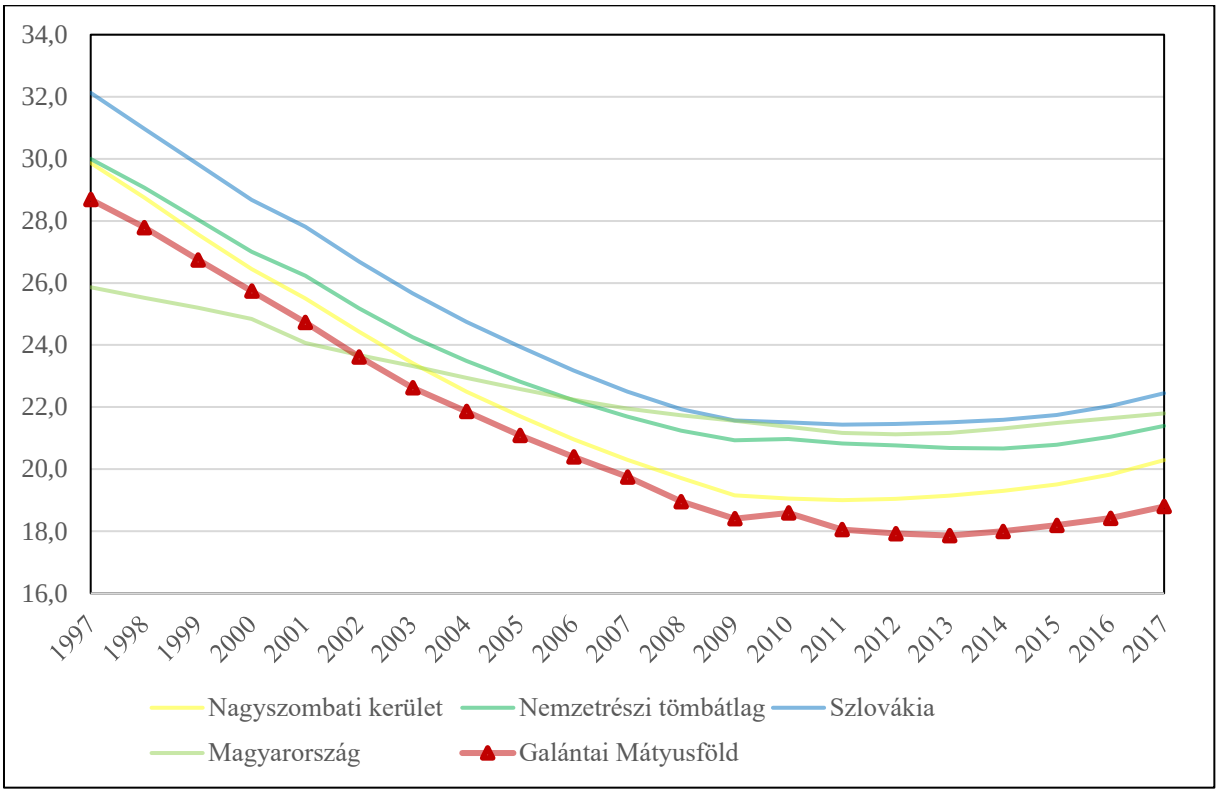

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

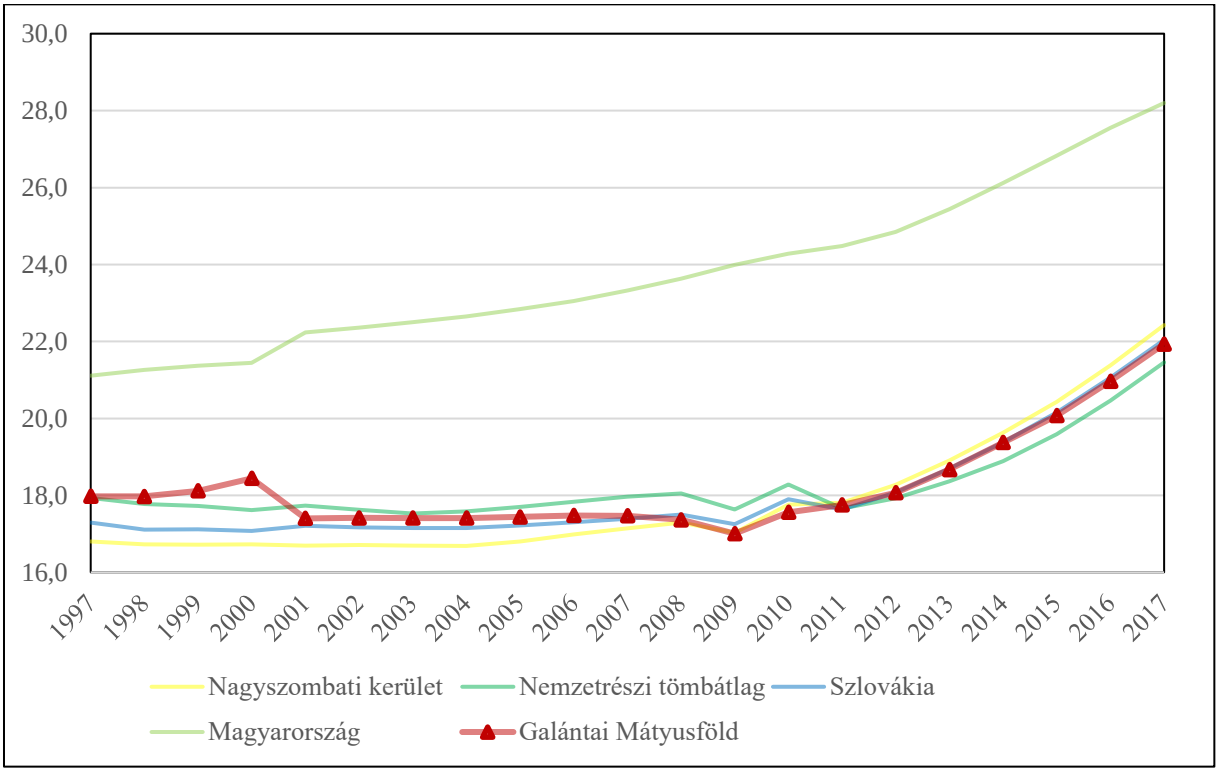

9. ábra: Az idős népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

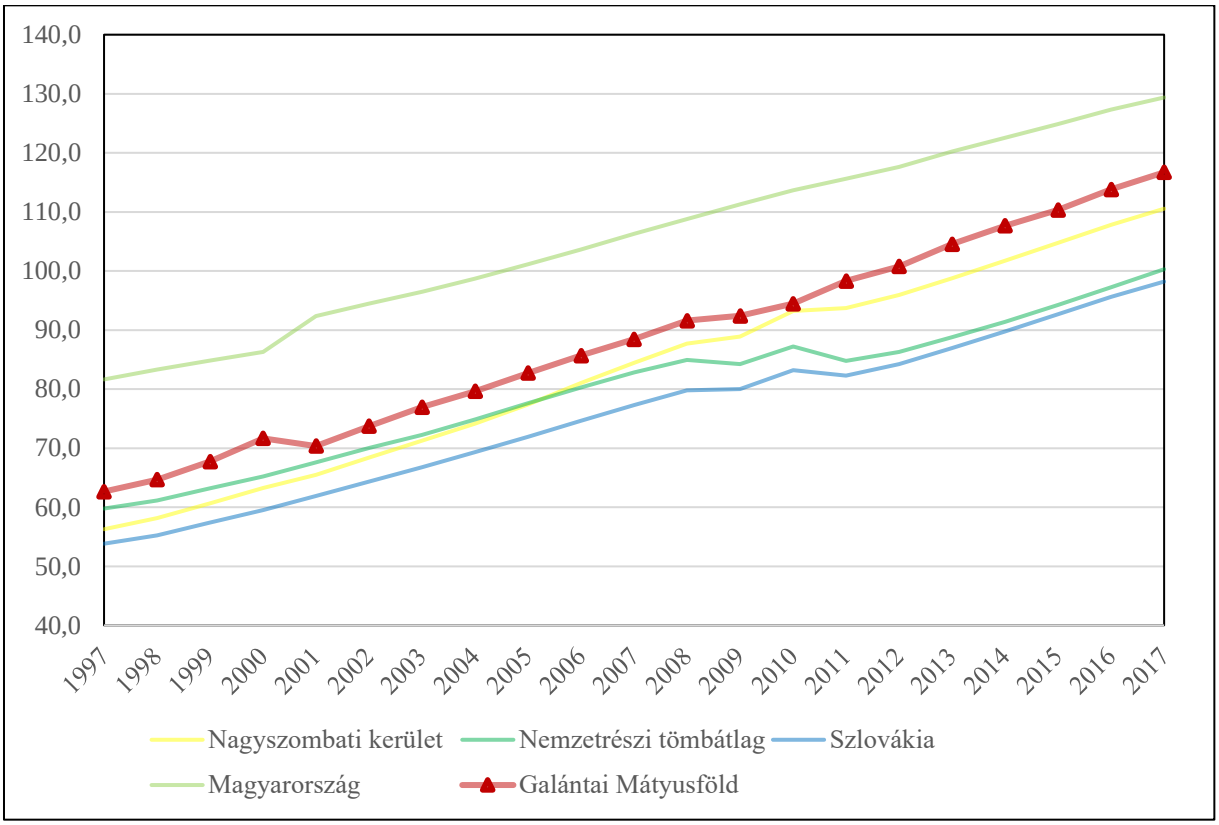

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

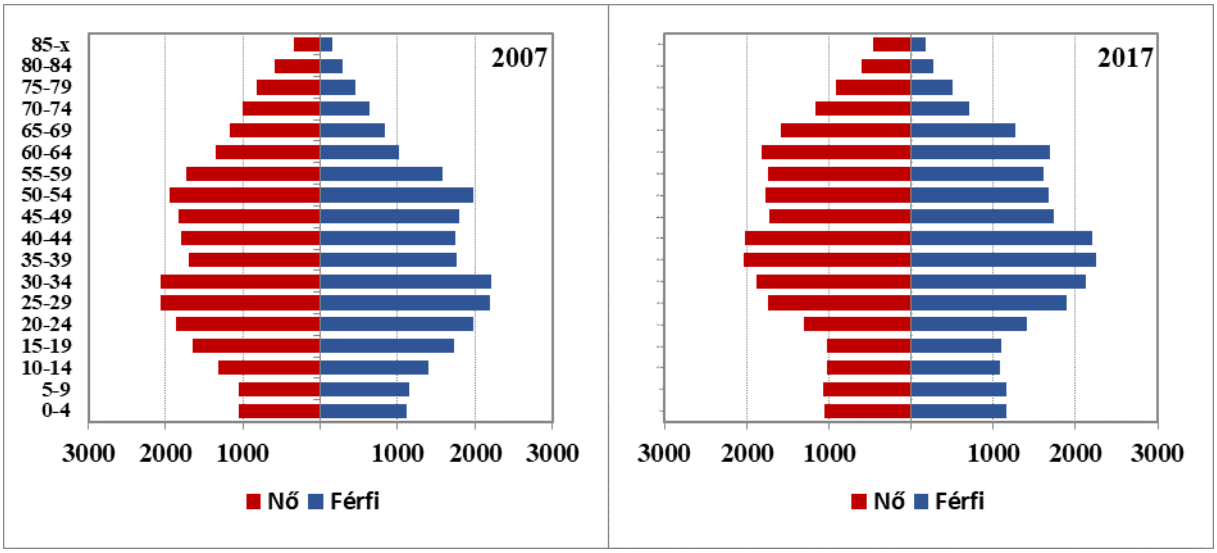

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.17.2.2 Oktatás

Óvodák

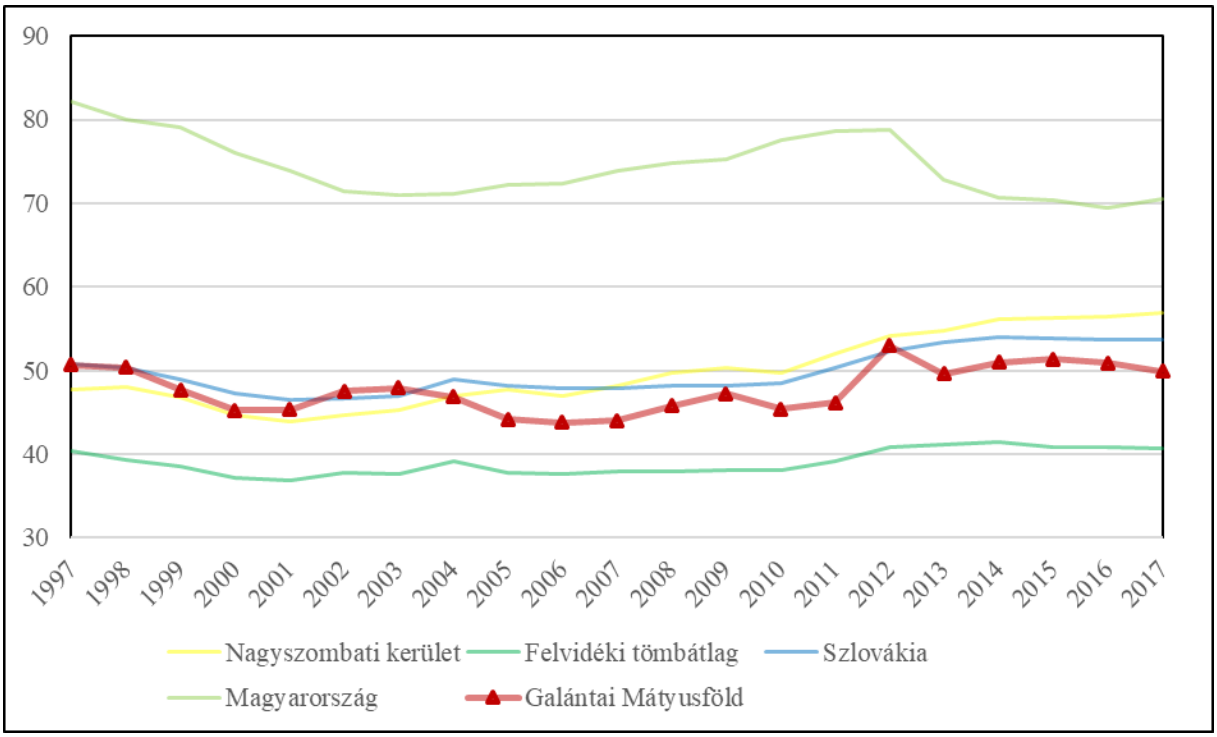

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (1997–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

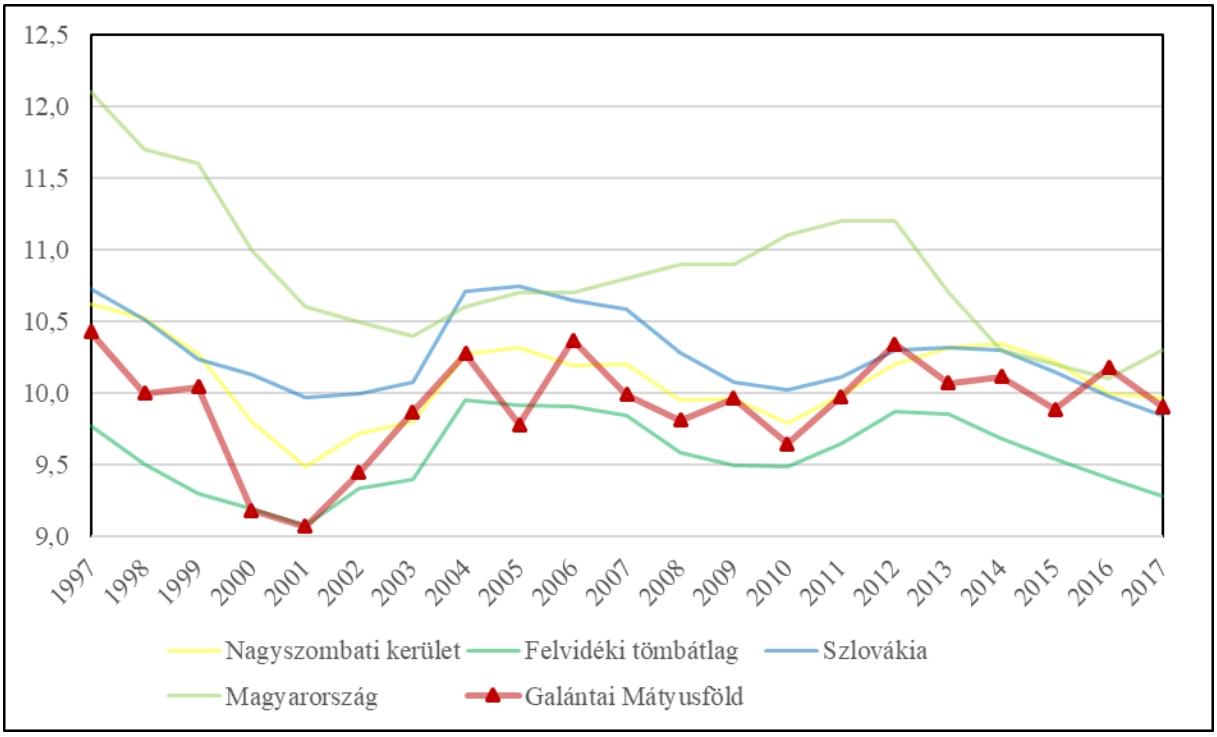

13. ábra: Egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

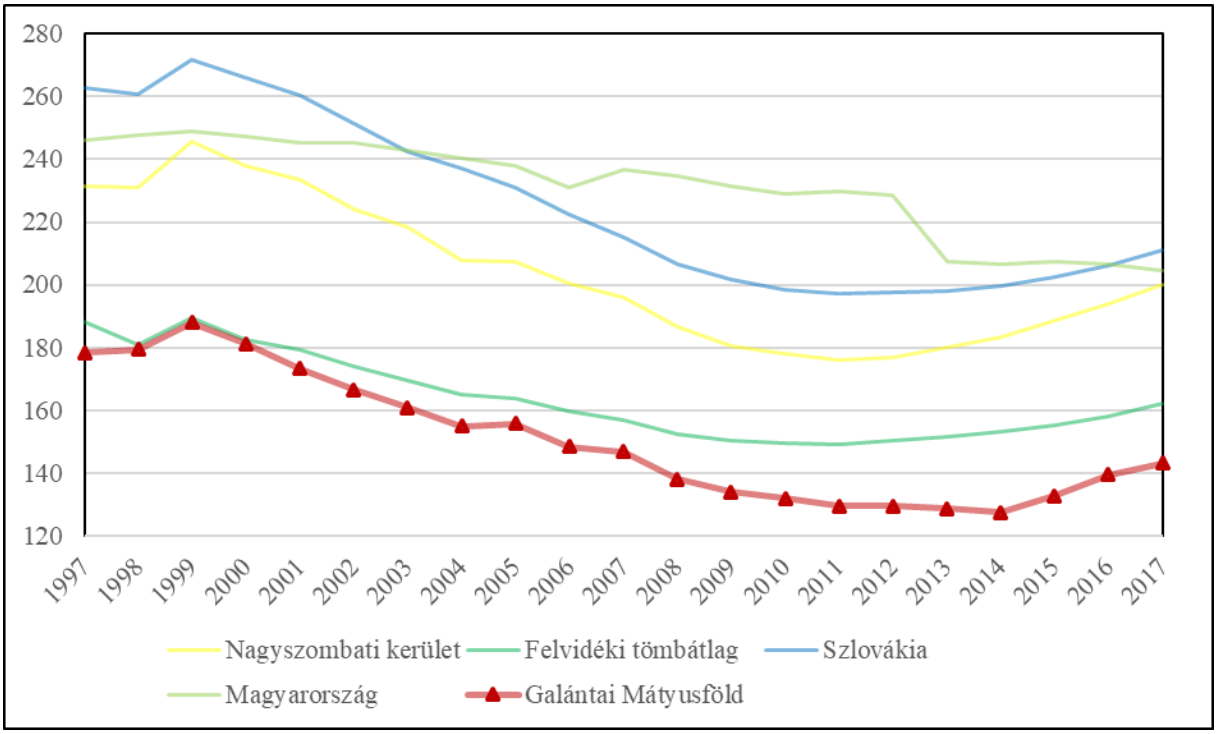

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (1997–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatala

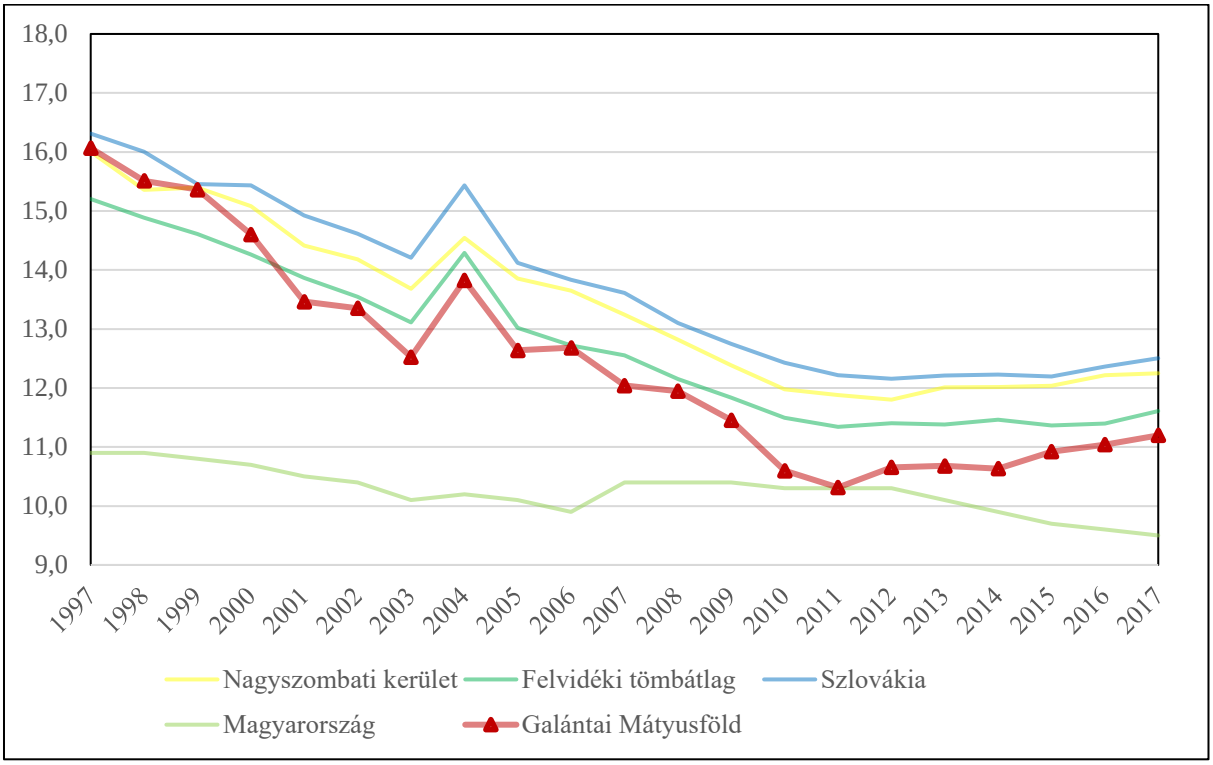

15. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (1997–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

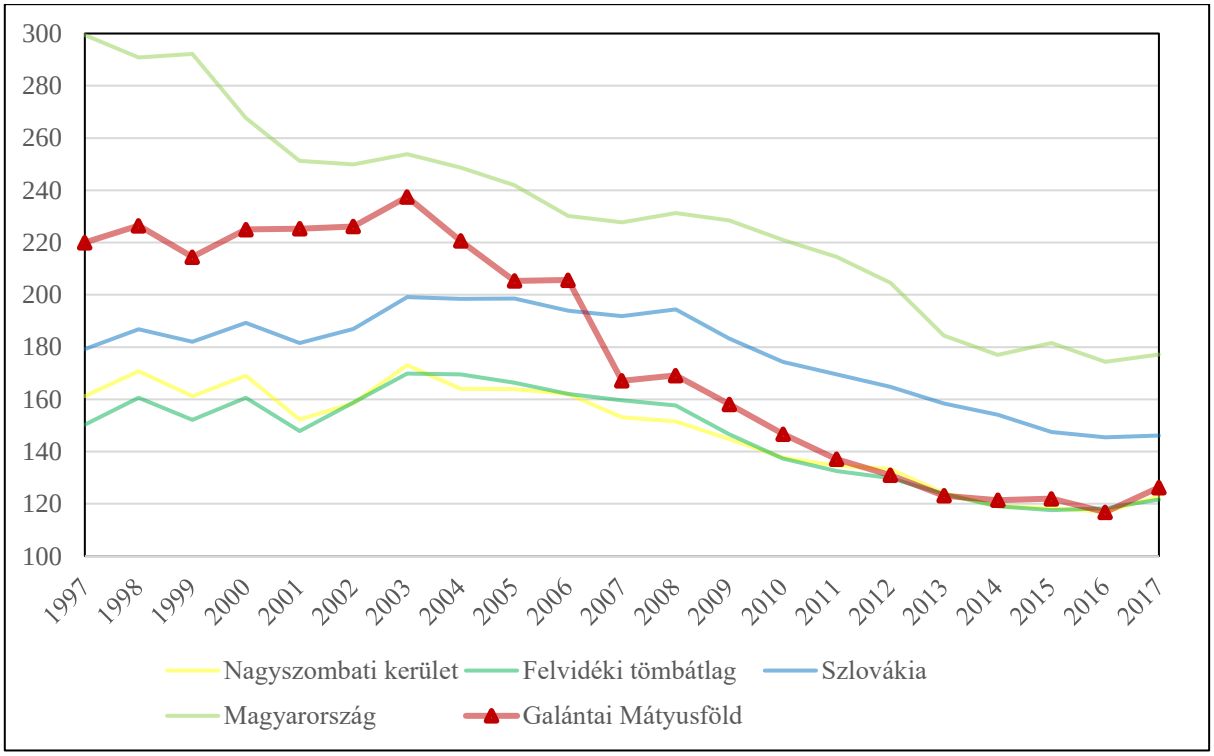

16. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (1997–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

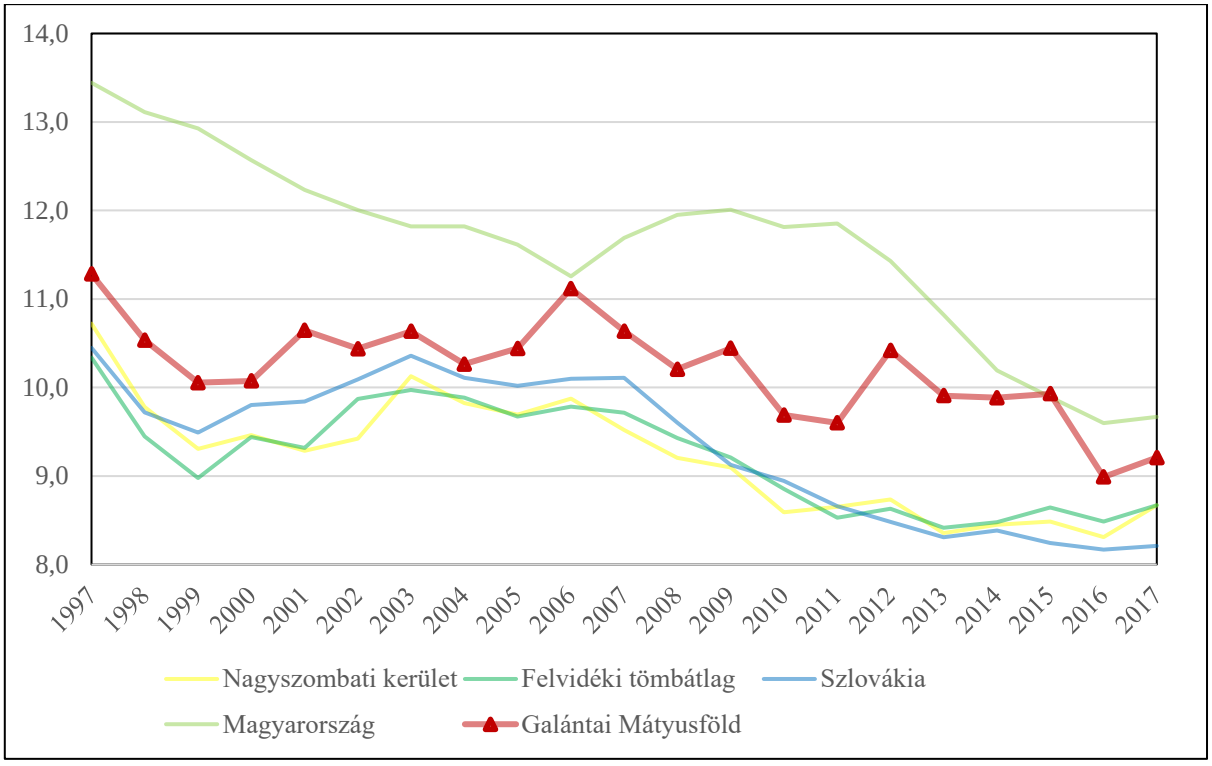

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (1997–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.17.2.3 Munkaerőpiac

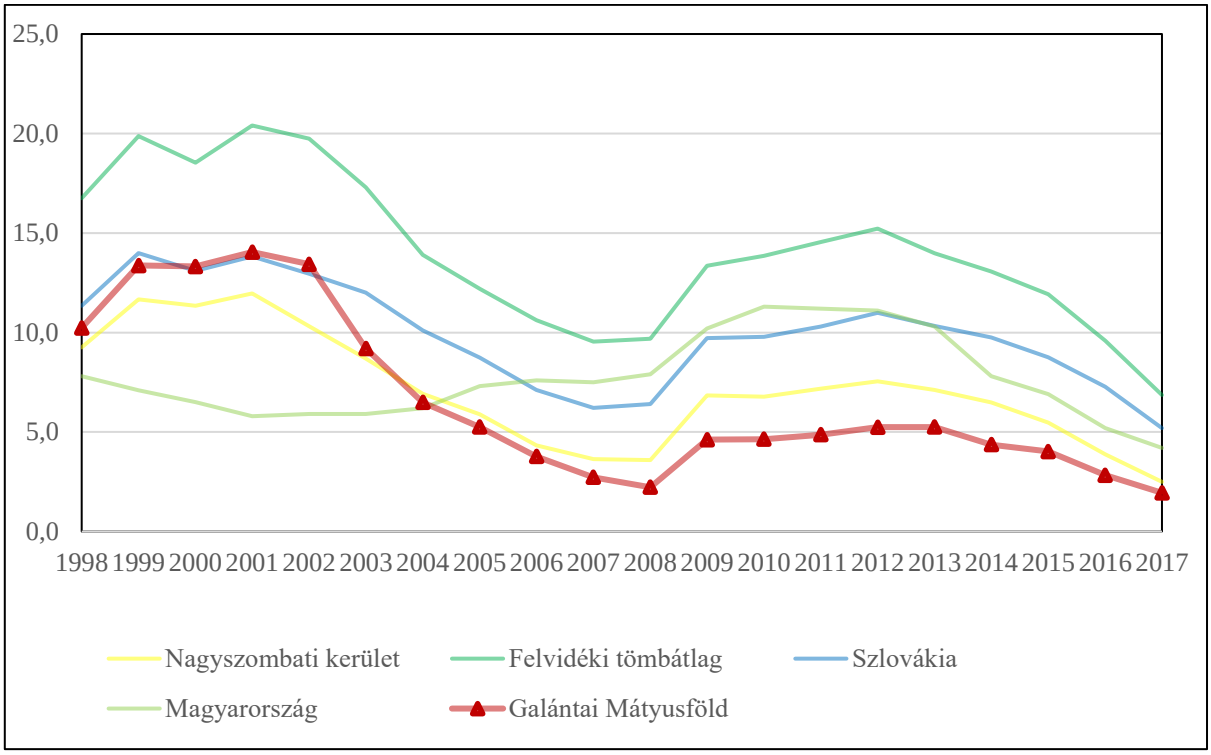

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (1998–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

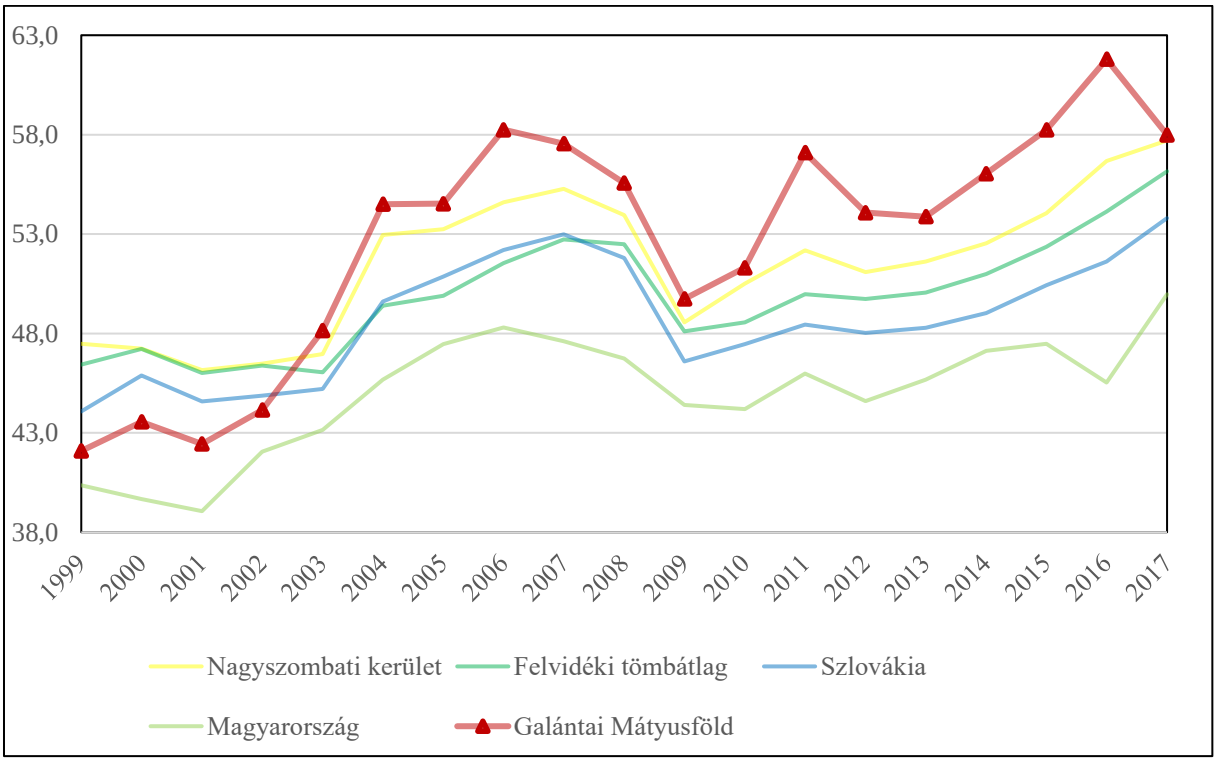

19. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (1999–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.17.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.17.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

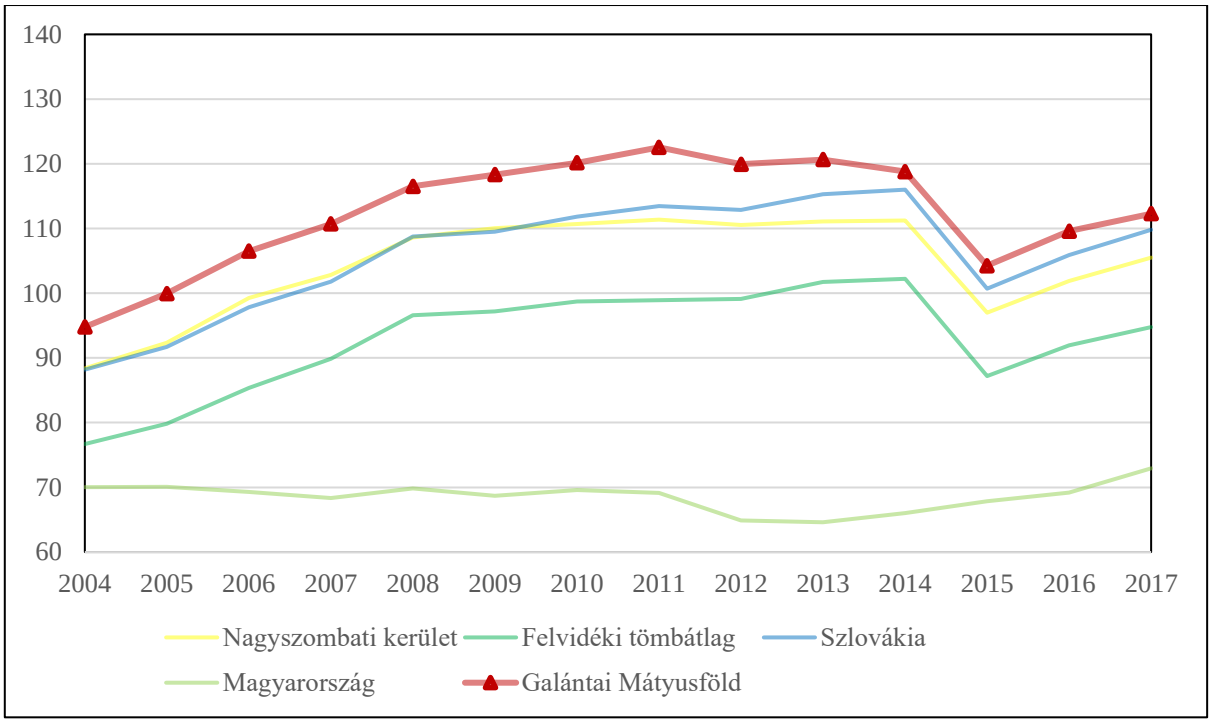

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai

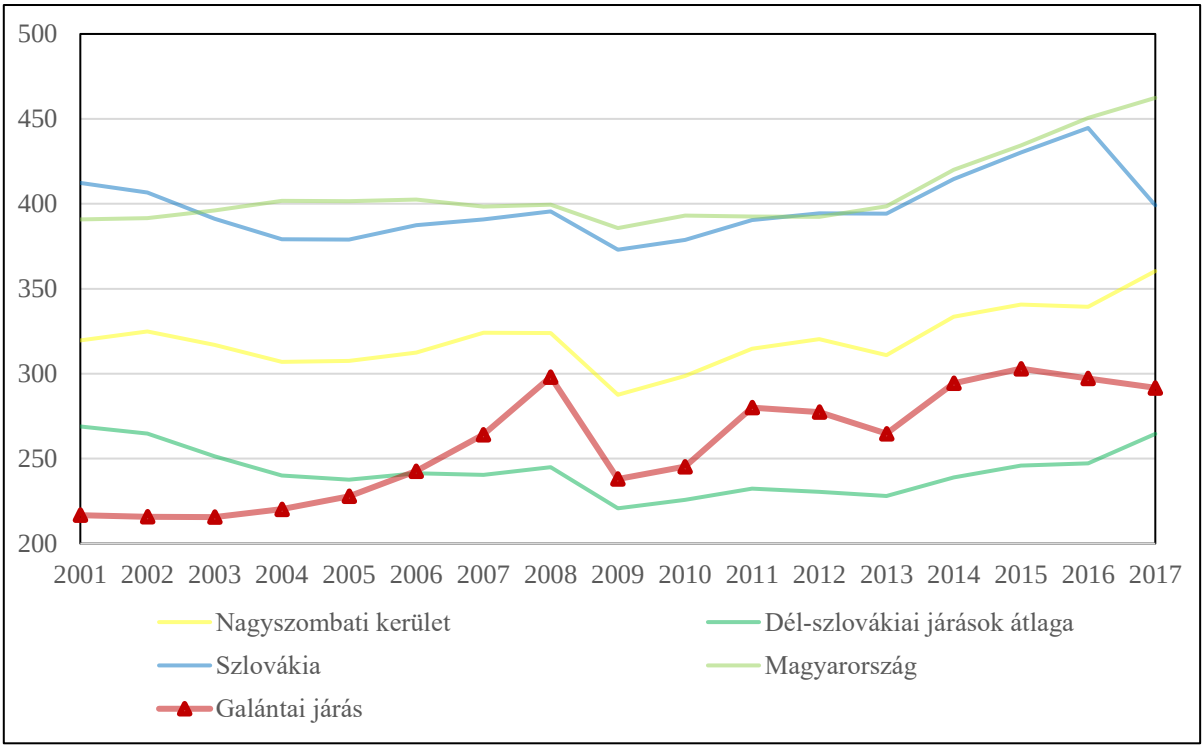

21. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai

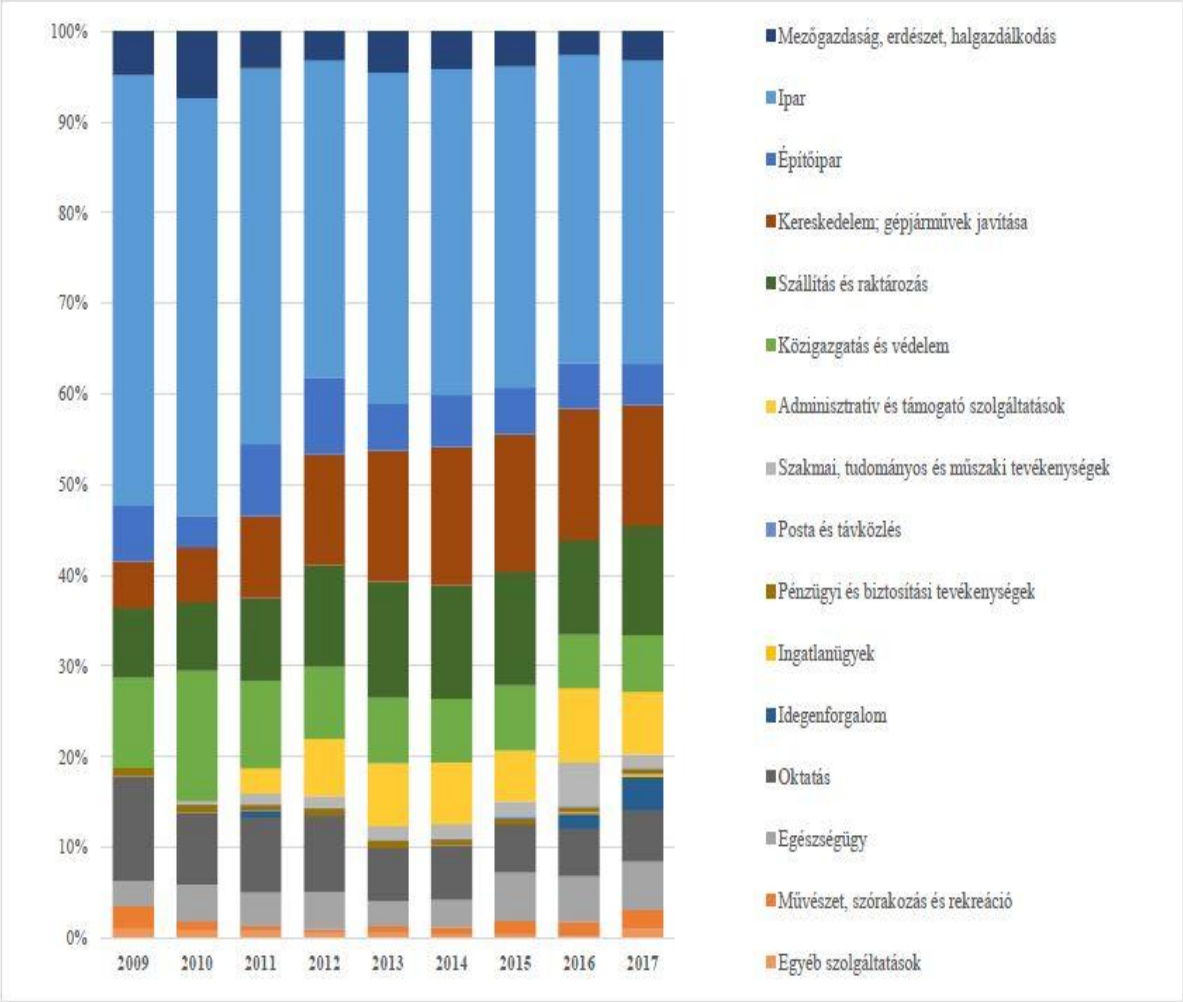

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Galántai járásban (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.17.3.2 Jövedelem

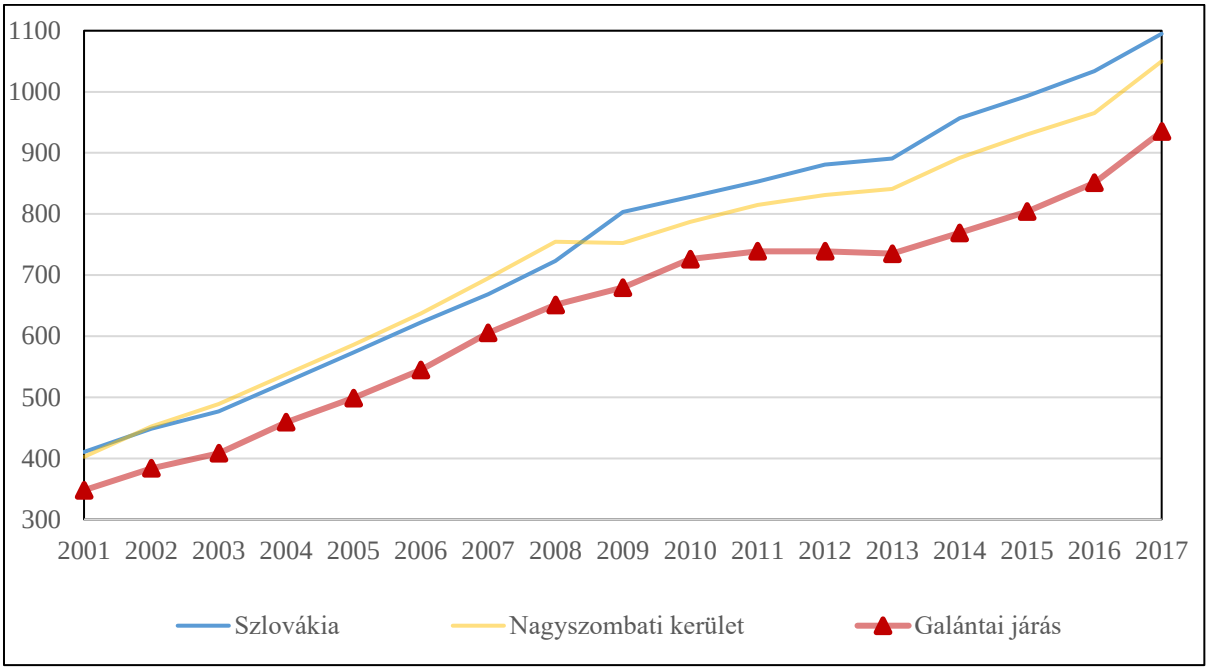

23. ábra: A havi átlagkeresetek alakulása (€) (2001–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

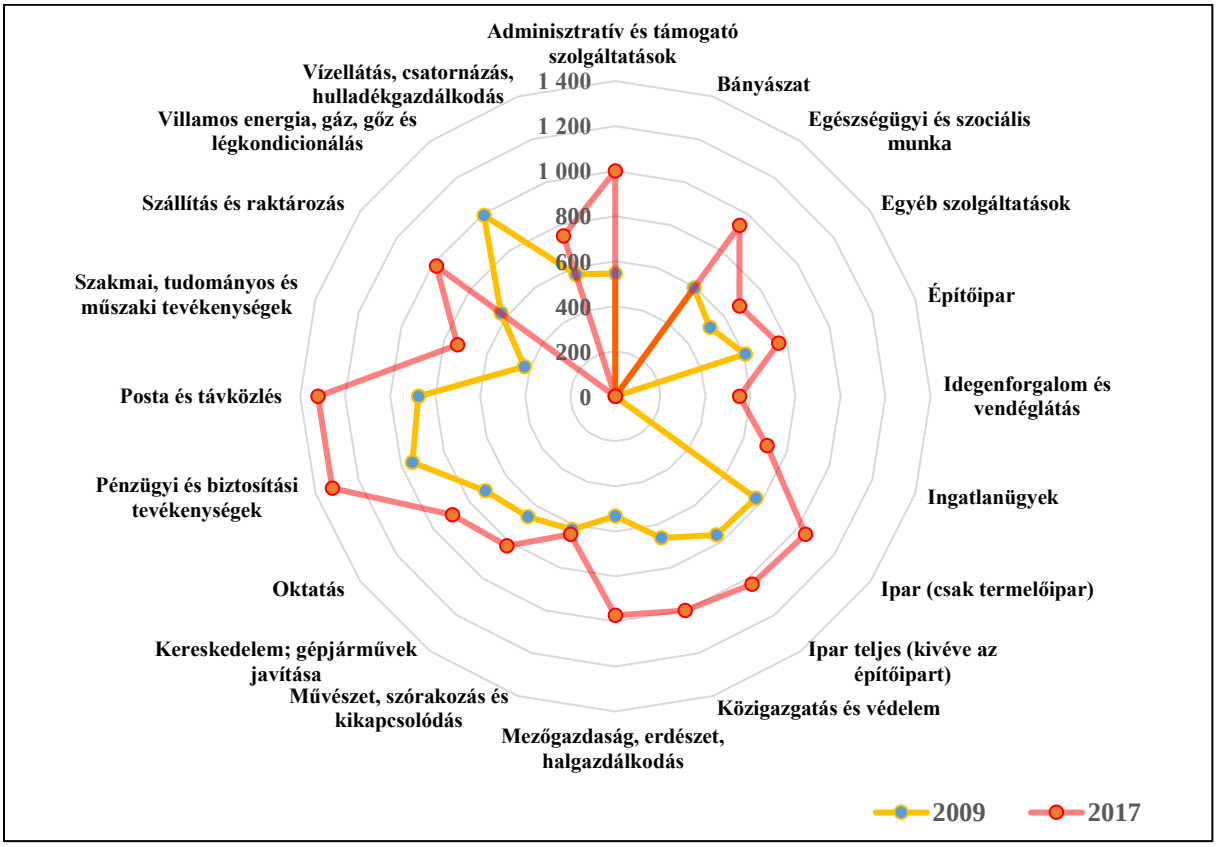

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Galántai járásban (€) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.18 Beregi tömb

6.18.1 A térség főbb jellemzői

6.18.1.1 Elhelyezkedés

A Beregi tömb északnyugatról az Ungi tömbbel, délkeletről az Ugocsai tömbbel alkot szerves kapcsolatot, délnyugati irányból pedig Magyarországgal határos. Északkelet felől ukránok által lakott területekkel érintkezik. A 2020-as reform előtti közigazgatási beosztás szerint a Beregi tömb a Beregi járás egészére, valamint a Munkácsi járás déli, magyarlakta településeire terjedt ki. Az új közigazgatási beosztás szerint a tömb a Beregi járás középső és északnyugati területeire, valamint a Munkácsi járás déli, magyarlakta településeire terjed ki. A terület természetföldrajzilag a Szatmár–Beregi-síksághoz tartozik, mely az Alföld északi, ártéri tájegysége, ugyanakkor a sík felszínt néhol kisebb vulkanikus eredetű dombok tagolják. A vizsgált területet délről a Tisza érinti, melynek mellékfolyói, a Latorca és a Borzsava szabdalják a tájat. A táj jelentős átalakuláson ment keresztül a 19–20. század során a folyószabályzások és lecsapolások nyomán, így megszűntek a kiterjedt áradások és a mocsarak/lápok (pl. az egykori Szernye mocsár) is szárazzá váltak.

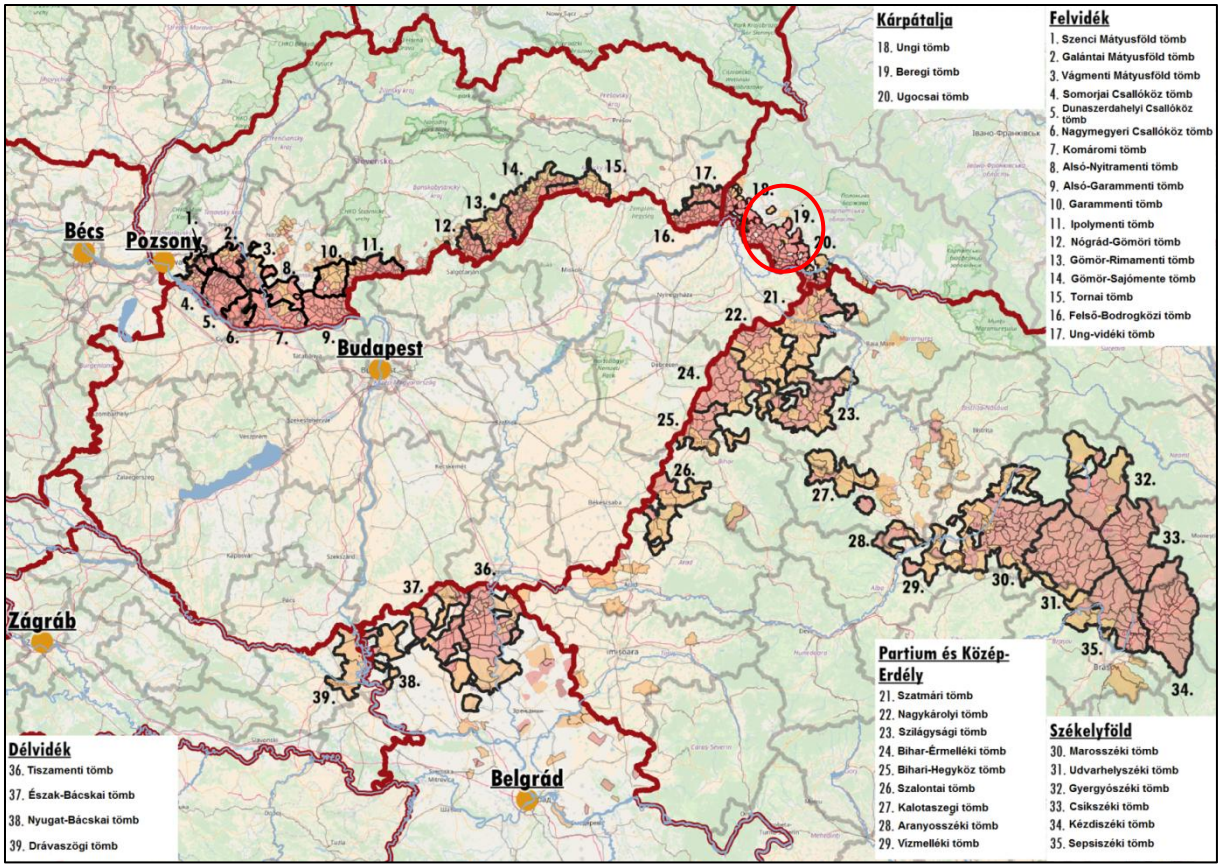

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

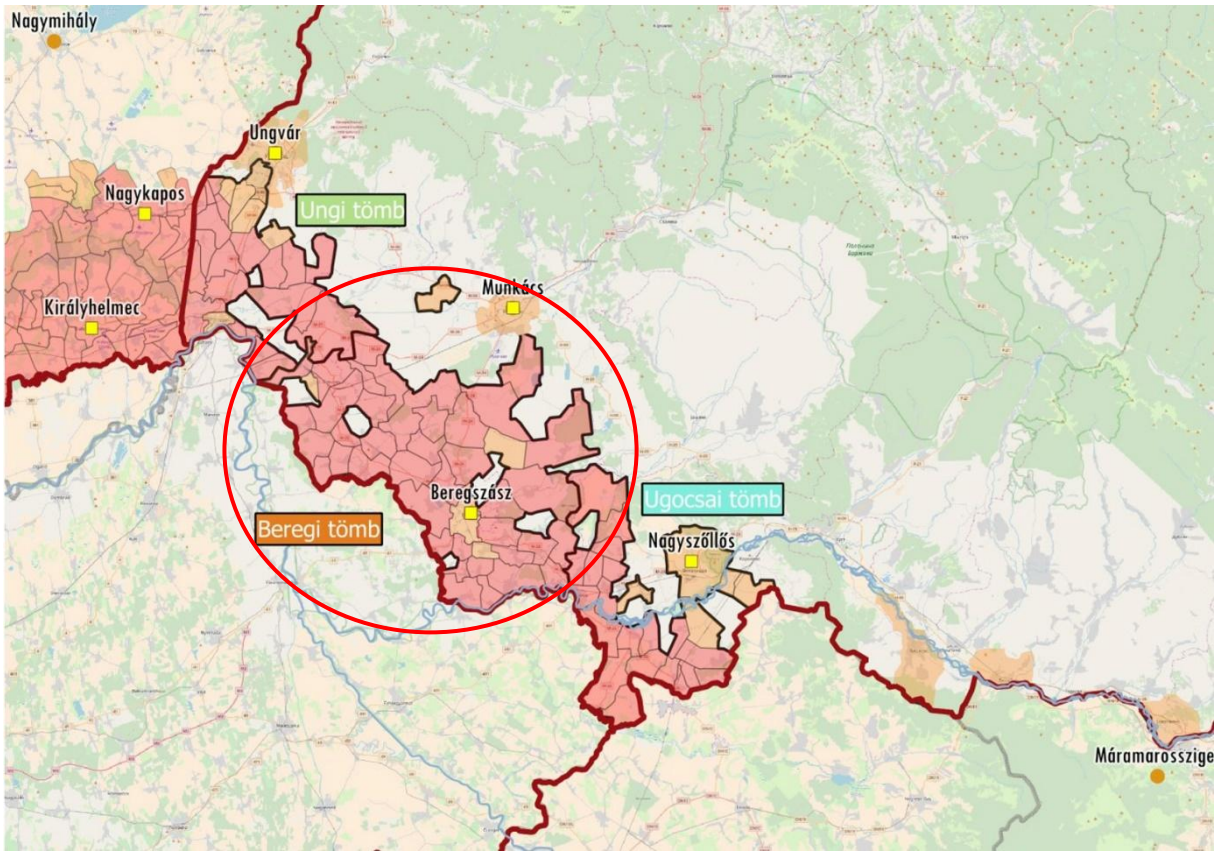

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Kárpátalján
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata

6.18.1.2 A térség települései

A tömböt kétpólusúnak tekinthetjük, Beregszász és Munkács központokkal. Beregszász a Beregi járás központjaként a tömb középső területén fekszik, ugyanakkor 26 000 fő körüli lakosságával inkább kisvárosnak számít Ukrajnában, így a közeli, és jóval nagyobb (81 000 fő) Munkács is fontos szerepet tölt be a tömb életében. A kétezres évek elejére Munkácson 10% alá csökkent a magyarok aránya, Beregszász pedig vegyes népességűvé vált. Hasonló dinamika érvényesült a tömb más, kisebb településein is, bár az ezredfordulón szép számmal voltak még olyan helységek, ahol a magyarok aránya meghaladta a 80-90%-ot. Összesen 34 olyan település található a tömb területén, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot. A beregi tömbben a gazdasági élet sokrétű, a falvakban a néhány kivétellel a mezőgazdaság, a városokban pedig az ipar és a szolgáltatások is meghatározó szerepűek. A sertés- és baromfitartás mellett a szántóföldi kultúrák termesztése jellemző, mindemellett pedig a gyümölcs és szőlőtermesztés emelhető ki. Kárpátalján a faipar is hagyományos ágazatnak számít, mely Munkácson és Beregszászon is egyaránt meghatározó szerepet játszik. Fontos kiemelni a ruhaipart is, különösen Beregszász esetében, ahol olasz tőkebefektetés nyomán jelentős fejlődésen ment keresztül. Mindemellett az élelmiszeripar is említést érdemlő jelentőségű, azon belül a konzervgyártás, valamint az ásványvíz-, üdítőital- és borpalackozás.

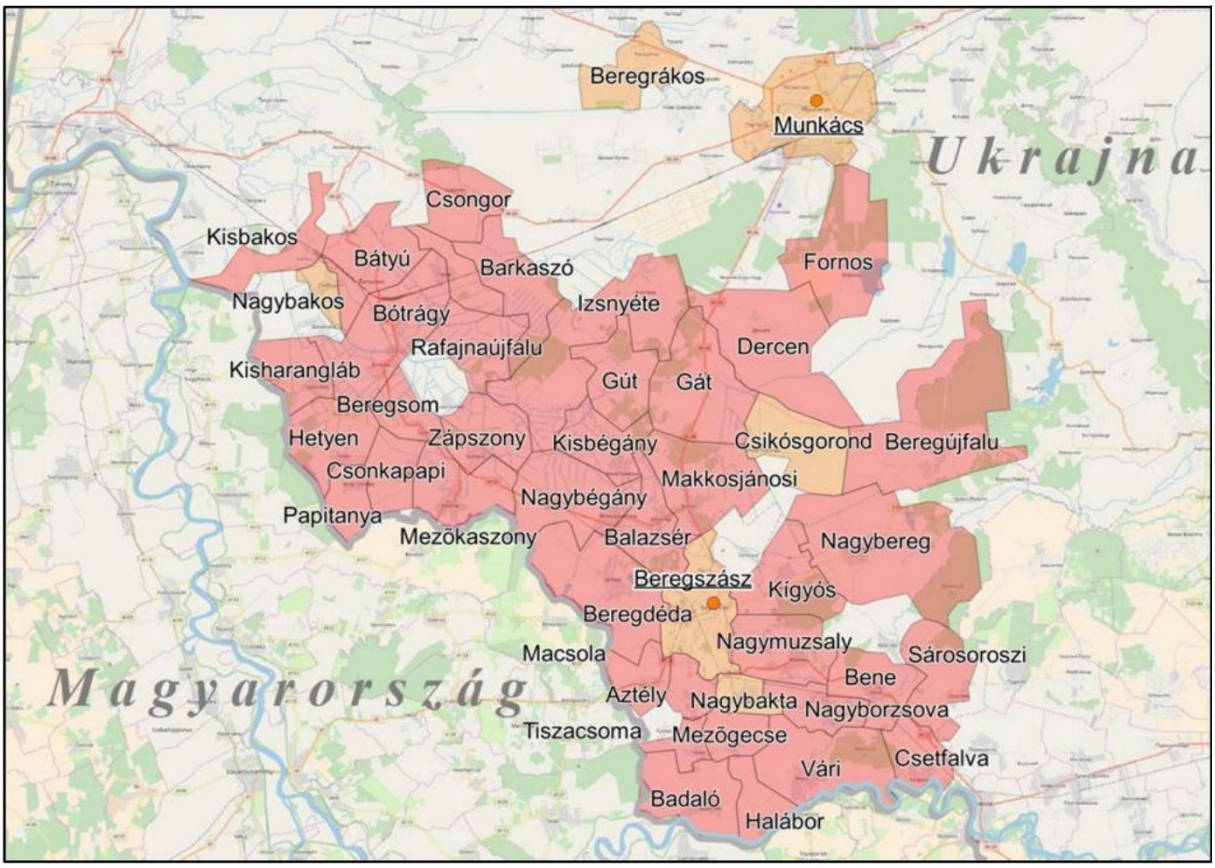

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése
Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata

A kárpátaljai magyarság kulturális központjának manapság alapvetően Beregszászt tekinthetjük, elsősorban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolának köszönhetően, ahol kizárólag magyar nyelven folyik az oktatás. Továbbá itt működik az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház is, valamint számos olyan szervezet, mely a kárpátaljai magyarok érdekét képviseli. Beregben nem egy helyen maradtak fenn középkori eredetű templomok, például Mezőváriban, Csetfalván és Benén. Fontos megemlíteni a turizmus alapját képező fürdőhelyeket is, így a beregszászi és mezőkaszonyi termálfürdőket, illetve a beregdédai bányatónál kialakított strandot.

Beregi tömb				
Magyar név	**Ukrán név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Beregszász	Berehovo	26 050	12 779	49,06
Magyar többségű települések				
Hetyen	Heten	761	749	98,42
Badaló	Badalovo	1 714	1 682	98,13
Halábor	Halabor	752	738	98,14
Csonkapapi	Popovo	929	909	97,85
Dercen	Dercen	2 793	2 727	97,64
Papitanya	Male Popovo	210	204	97,14
Fornos	Fornos	1 455	1 412	97,04
Csetfalva	Csetfalva	755	731	96,82
Rafajnaújfalu	Rafajnovo	974	936	96,10
Gút	Hut	1 353	1 295	95,71
Beregsom	Som	1 091	1 040	95,33
Sárosoroszi	Oroszijevo	895	852	95,20
Nagyborzsova	Borzsava	1 502	1 426	94,94
Csongor	Csomonin	2 265	2 116	93,42
Zápszony	Zapszony	1 799	1 657	92,11
Balazsér	Balazser	816	737	90,32
Bene	Bene	1 409	1 270	90,13
Mezőkaszony	Koszony	2 338	2 087	89,26
Mezőgecse	Hecsa	1 030	913	88,64
Tiszacsoma	Csoma	916	807	88,10
Nagybégány	Velika Bijhany	1 893	1 657	87,53
Kígyós	Kigyos	895	781	87,26
Asztély	Asztej	677	590	87,15
Szernye	Szerne	1 979	1 690	85,40
Nagymuzsaly	Muzsijevo	2 081	1 714	82,36
Gát	Haty	3 122	2 561	82,03
Makkosjánosi	Janosi	2 030	1 657	81,63
Vári	Vari	3 147	2 552	81,09
Macsola	Mocsola	675	545	80,74
Beregdéda	Dijda	2 013	1 607	79,83
Kisharangláb	Horonhlab	797	632	79,30
Nagybereg	Veliki Berehi	2 540	2 004	78,90
Kisbégány	Mala Bijhany	1 300	1 003	77,15
Beregújfalu	Berehujfalu	1 926	1 407	73,05
Bótrágy	Batragy	1 846	1 304	70,64
Barkaszó	Barkaszovo	2 236	1 452	64,94
Izsnyéte	Zsnyatino	2 243	1 435	63,98
Bátyu	Batyovo	3 023	1 894	62,65
Kisbakos	Bakos	988	496	50,20
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Beregrákos	Rakosino	3 280	1 493	45,52
Nagybakos	Szvoboda	854	284	33,26
Nagybakta	Velika Bakta	1 047	326	31,14
Csikósgorond	Csikos-Horonda	80	22	27,50
Összesen		**92 479**	**66 173**	**71,55**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata

6.18.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.18.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

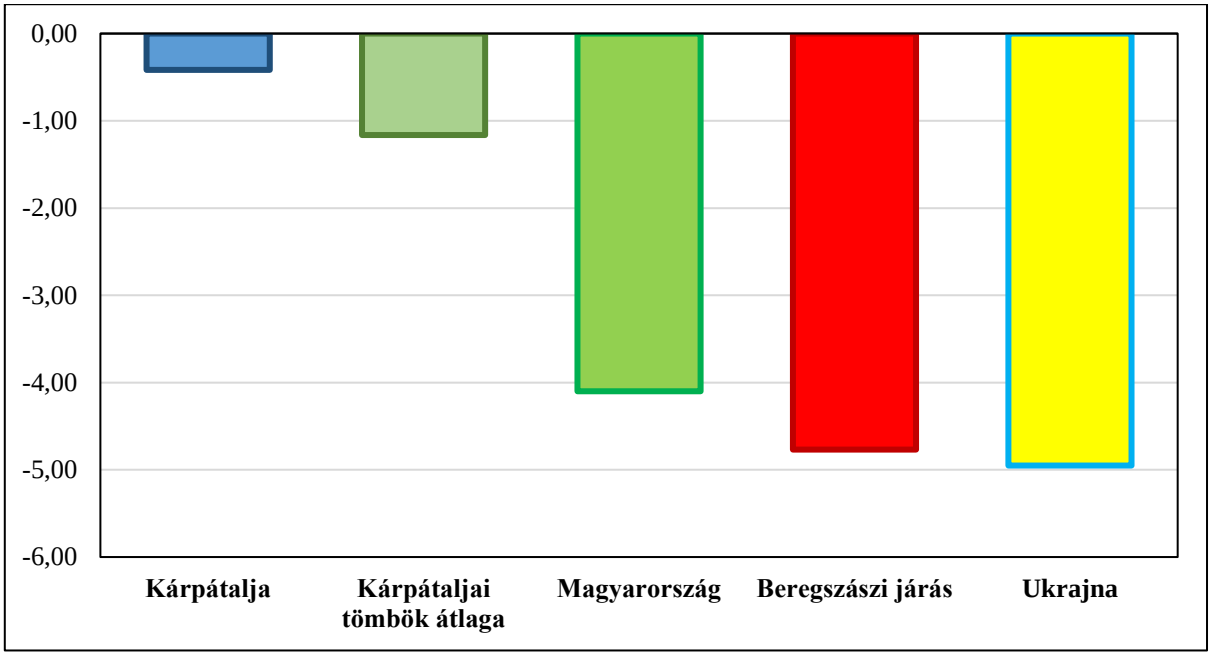

4. ábra: A népesség természetes szaporodása 2017-ben (‰)
Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

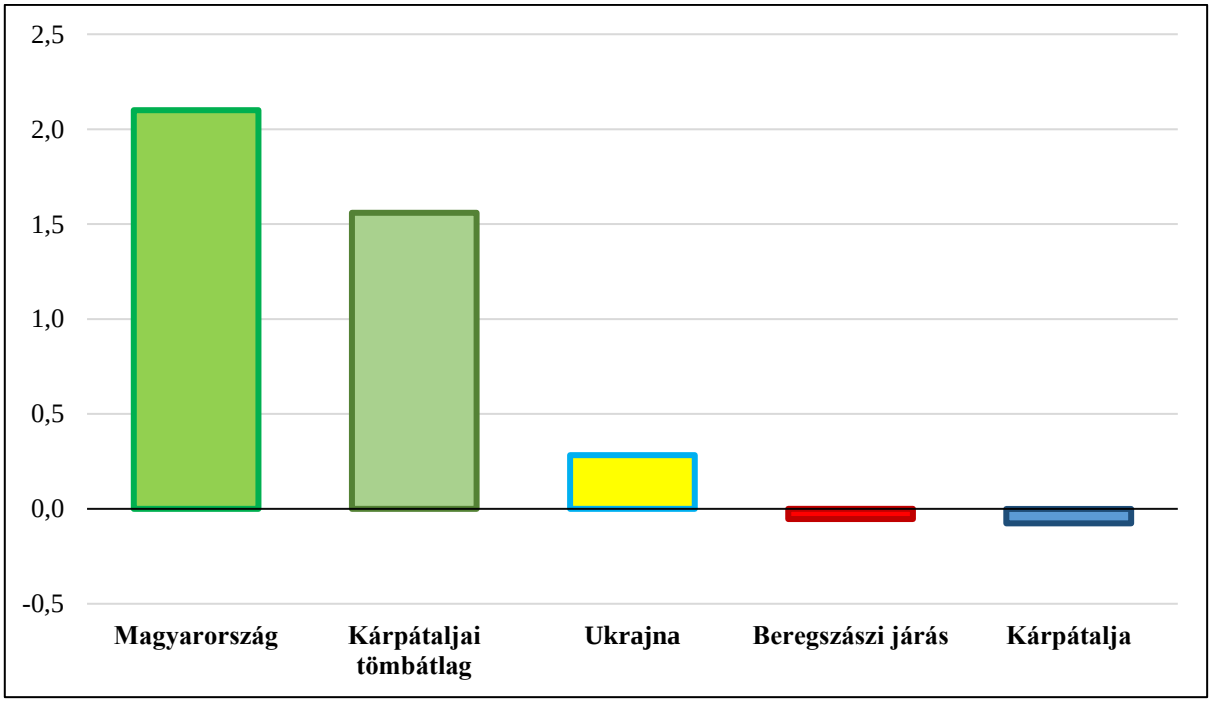

5. ábra: A népesség vándorlási arányszáma 2017-ben (‰)
Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

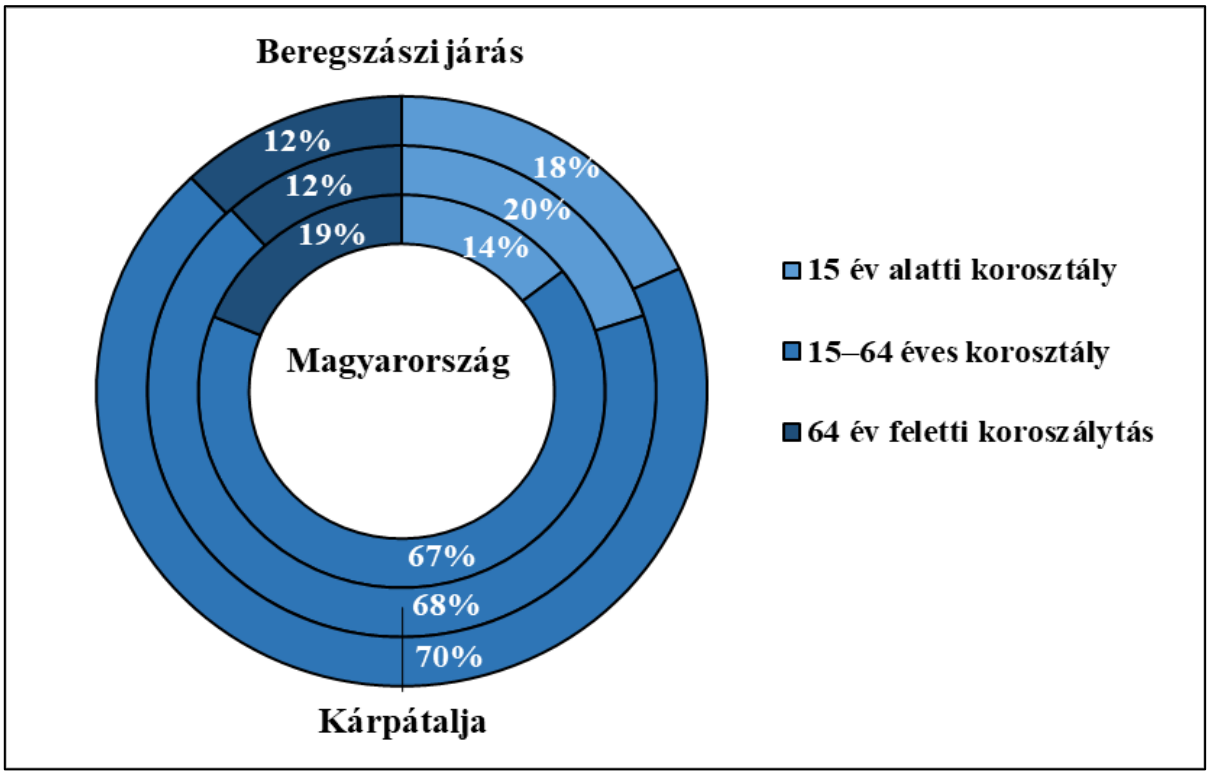

6. ábra: A Beregszászi járás népességének korszerkezete 2017-ben (%)
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

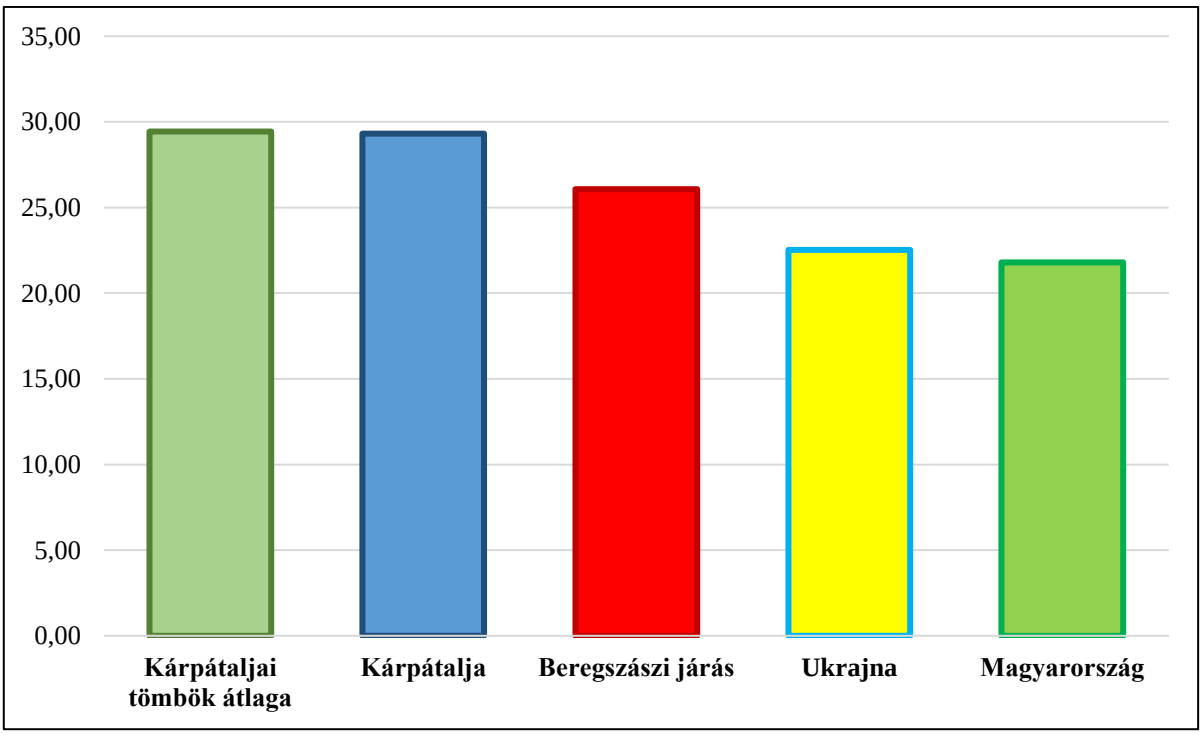

7. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája 2017-ben (%)
Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata Központi Statisztikai Hivatal

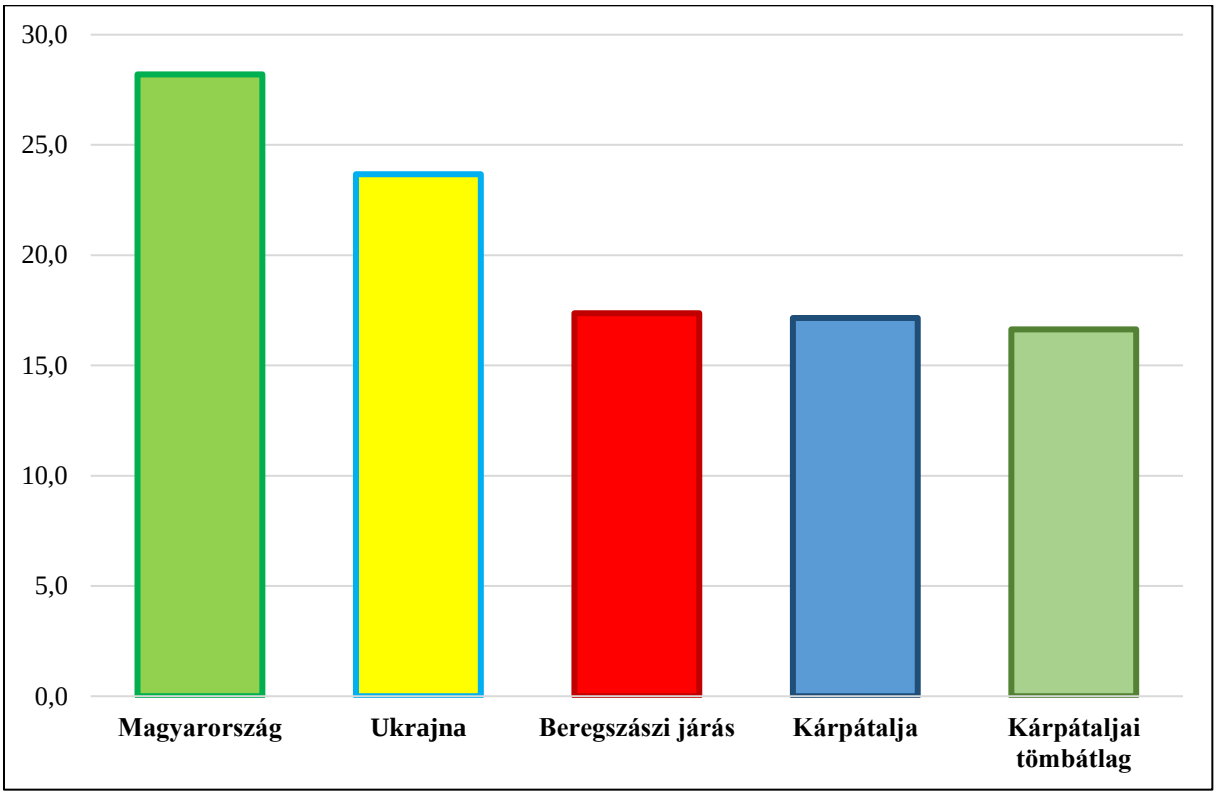

8. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája 2017-ben (%)
Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

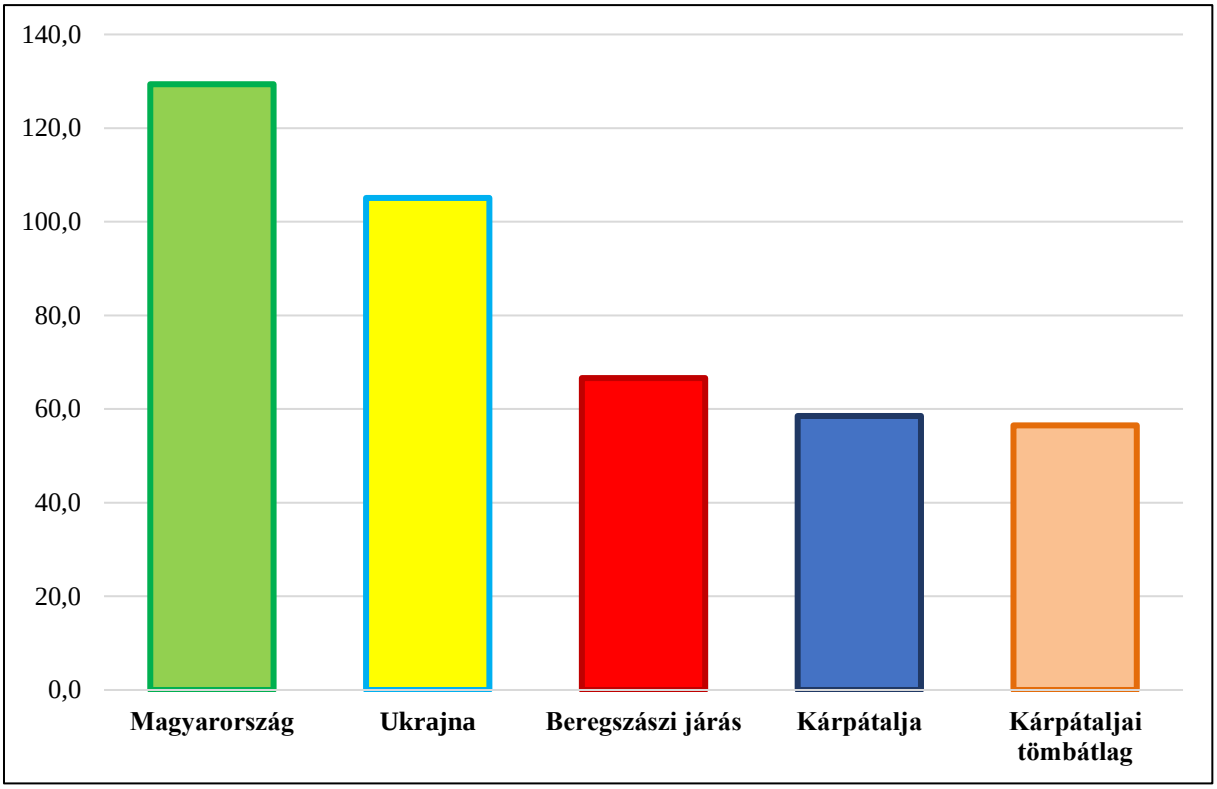

9. ábra: Az öregedési index 2017-ben (%)
Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

6.18.2.2 Oktatás

Óvodák

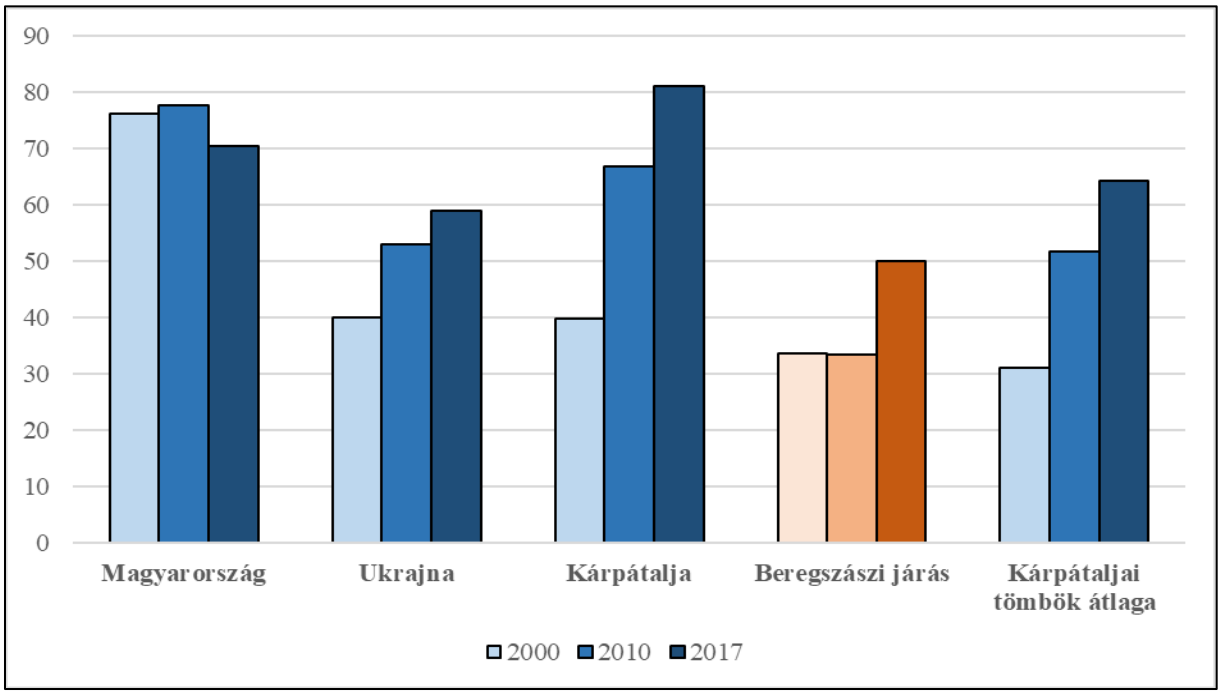

10. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (2000, 2010, 2017)
Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

Közoktatás

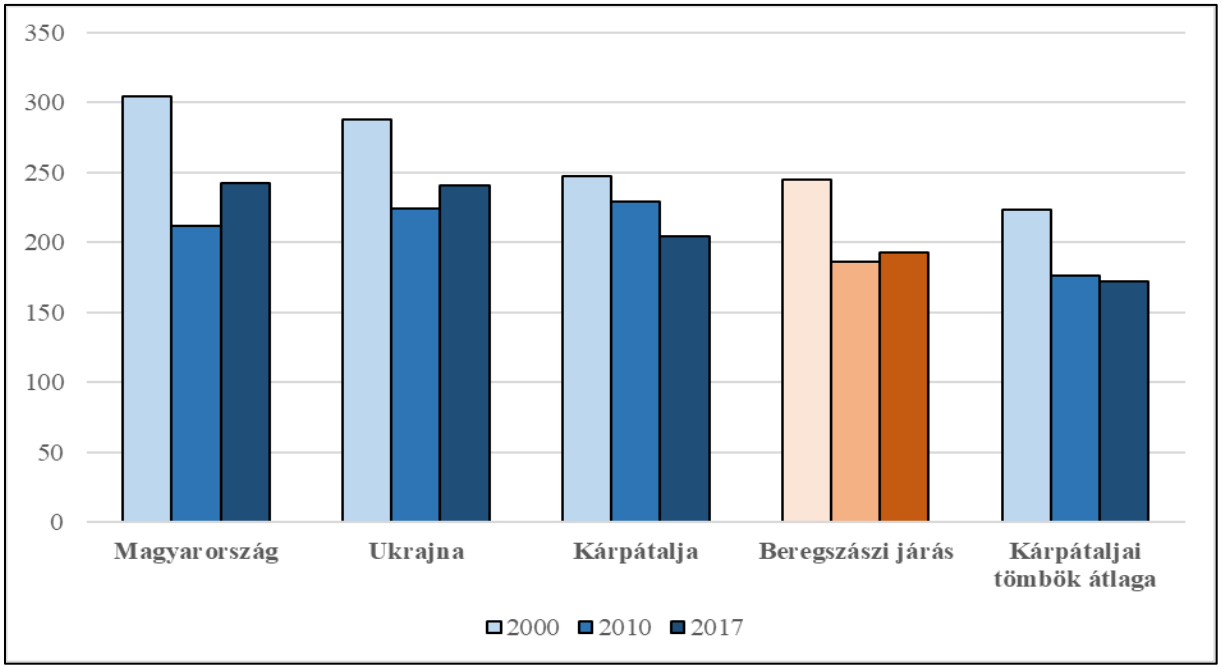

11. ábra: Az egy közoktatási intézményre jutó diákok száma (fő) (2000, 2010, 2017)
Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

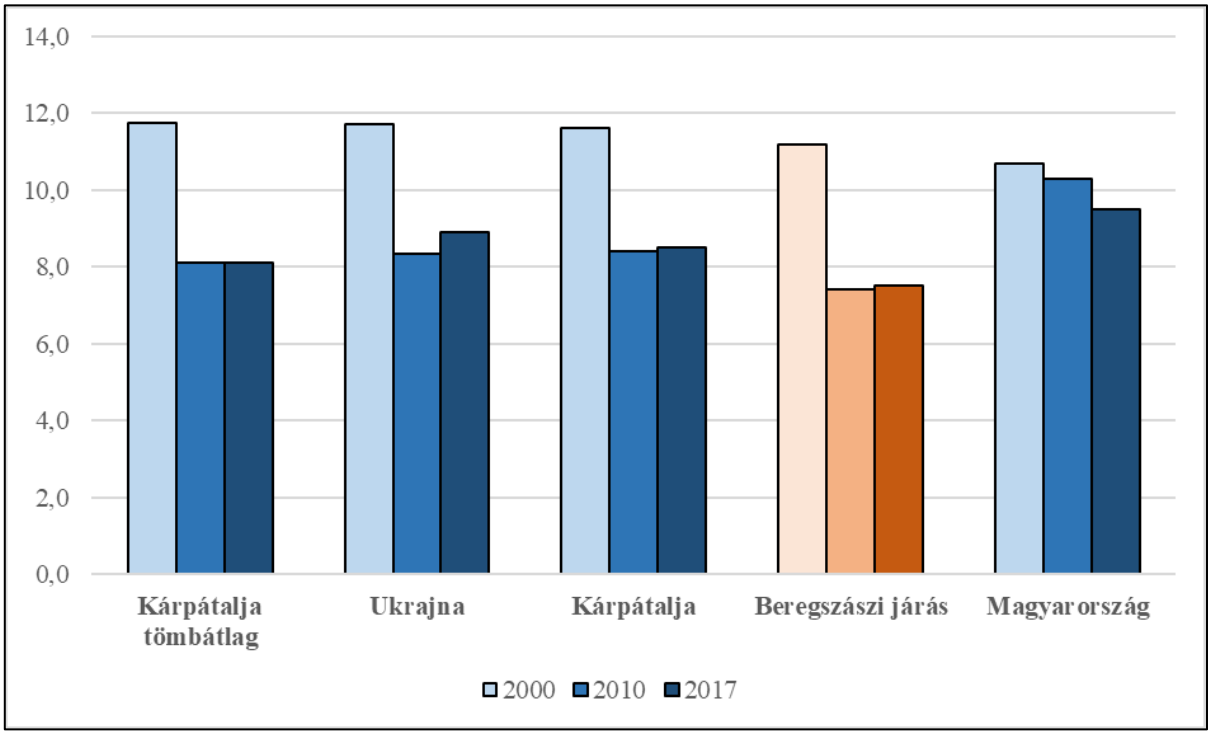

12. ábra: Az egy tanárra jutó diákok száma (fő) (2000, 2010, 2017)
Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

6.19 Marosszéki tömb

6.19.1 A térség főbb jellemzői

6.19.1.1 Elhelyezkedés

Marosszék a jelenlegi romániai közigazgatási felosztás szerint Maros megye középső és keleti részét fedi le. A térséget három folyam a Maros, a Nyárád és a Kis-Küküllő szeli át (számos mellékfolyóval), és tulajdonképpen ezek a nagy folyóvölgyek jelölik ki a határokat, valamint a táj tagolódását is. Marosszék neve a Maros folyóhoz kapcsolható, habár nagyon rövid szakasza érinti e szék területét. A történelmi Marosszékhez tartozik a Maros középső szakasza (a Nagyernye és Nyárádtő közötti szakasz), továbbá a teljes Nyárádmente, valamint a Kis-Küküllő felső szakasza mentén a Szováta és Kelementelke között fekvő települések is. A Marosszéki tömbhöz sorolandók továbbá a keleti peremen található, a Balavásárától Dicsőszentmártonig sorakozó Kis-Küküllő menti falvak, mivel ezek a térségi kapcsolódás szintjén inkább Marosszék irányába húznak, mintsem a vízmelléki vagy a Marosludastól délre eső kutasföldi tájhoz.

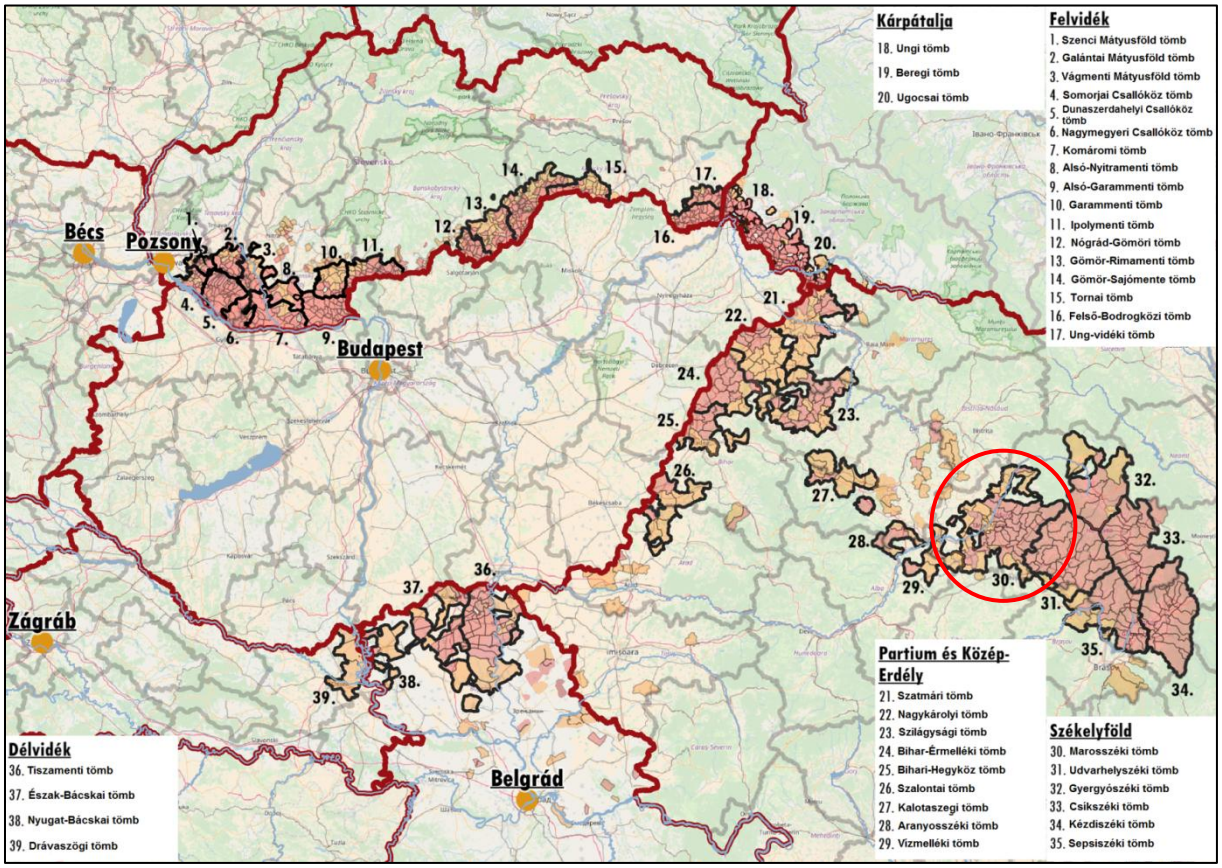

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

A régió legnagyobb része dombvidék, keleten a Bekecs és Szakadát bércek által kapcsolódik a Görgényi-, illetve a Gyergyói-havasokhoz, ez a rész képviseli a hegyvidéki jelleget. Átlagos magassága 400–500 m, legalacsonyabb pontja a Maros völgyében, Nyárádtő közelében található. Keleten, a magasabban fekvő területeken a vulkanikus kőzetek a leggyakoribbak, az alacsonyabban fekvő részeket üledékes kőzetek építik fel. Szováta környéke nagyon gazdag kősóban, ezért nevezik azt a területet Sóvidéknek.

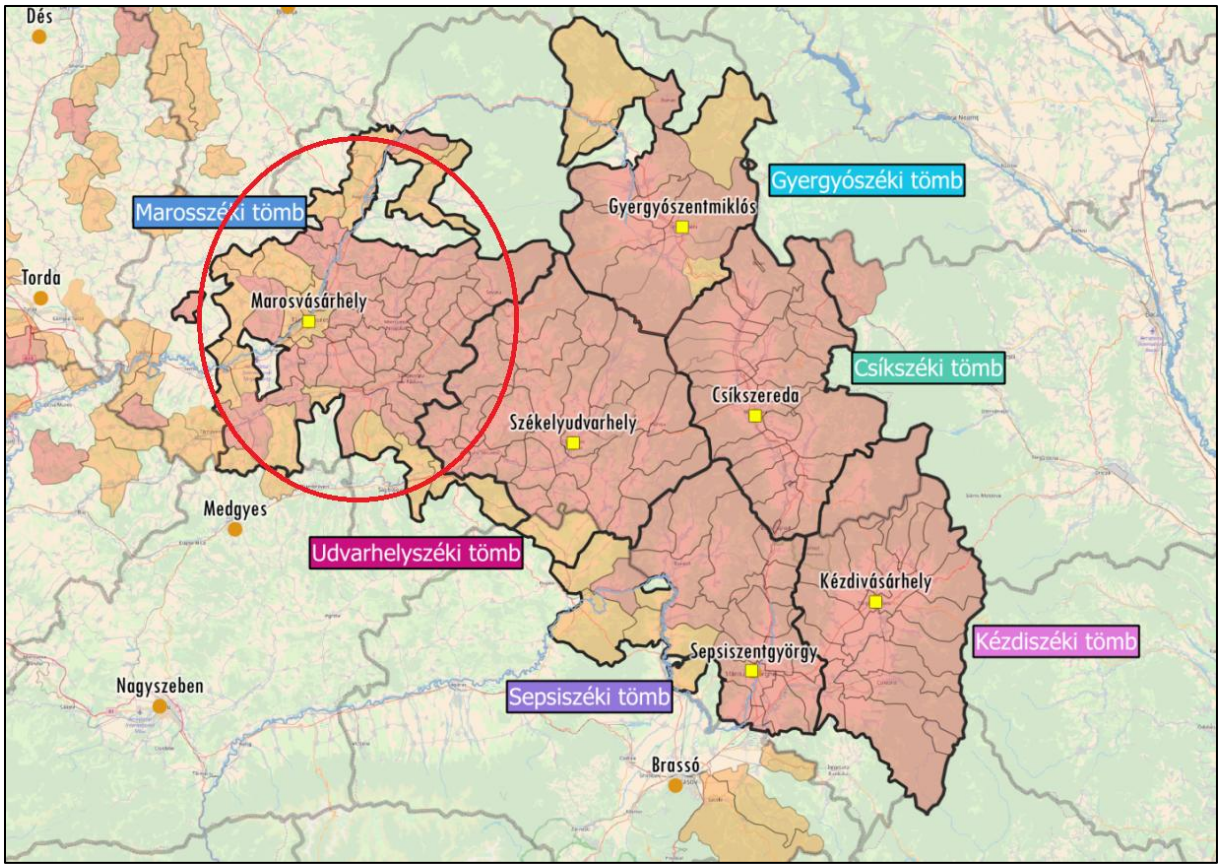

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Székelyföldön
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.19.1.2 A térség községei

Közigazgatásilag a tömb összes községe Maros megyéhez tartozik. A tömbhöz 34 darab magyar többségű község tartozik, illetve 19 pufferközség, ahol a magyarok aránya 10 és 50 százalék közötti. A 2011-es népszámlálás adatai szerint Marosszék településein összesen 346 054 lakost írtak össze, ebből 178 390 fő magyar, tehát az összlakosság kicsivel több, mint fele. Marosvásárhely népessége 127 180 fő, ebből 57 532 személy magyar, így a városban a magyarok aránya 45 százalék körüli. A tömb népessége Marosvásárhely nélkül 218 874 fő, melyből a magyarok száma 120 858 fő. A tömb vidéki területein így a magyaropk aránya 55 százalék körüli. A tömb Marosvásárhelyen túl további négy várost is magába foglal, melyből háromban a magyarok aránya 70 százalék fölötti: Szováta, Erdőszentgyörgy és Nyárádszereda. Szászrégen városában a magyarok aránya csak 26 százalék. Etnikai szempontból a Nyárádmente szinte teljes mértékben magyarok által lakott, ugyanígy Sóvidék és a Kis-Küküllő mente is túlnyomórészt magyar. Mezőség a legkevertebb, itt a magyarság több településen kisebbségbe szorult. A vidék magyarsága többségében református vallású. Túlnyomórészt református tájegységek a Középső- és Alsó-Nyárádmente, a Kis-Küküllő mente és a Marosszéki Mezőség. A Felső-Nyárádmente és Szováta környéke inkább római katolikus.

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése
Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Marosszék legnagyobb települése, történelmi, oktatási, gazdasági, egészségügyi központja Marosvásárhely. A 15. század első felében még mezőváros, majd később megkapta a szabad királyi város rangot, de sokáig mezővárosi jellegű maradt és csak a 20. század elején indult látványosan fejlődésnek, akkor alakult ki a központot ma is meghatározó szecessziós városkép. Marosvásárhely ma a térség gazdasági központja is. Fontos közúti és vasúti csomópont, sőt a marosvásárhelyi Transylvania Nemzetközi Repülőtér kiszolgálja Közép-Erdély és Székelyföld utasforgalmát. A város hagyományosan Székelyföld kulturális központjának számít, ahol mindig pezsgő színházi, zenei, képzőművészeti és irodalmi élet folyt. Számos közép és felsőoktatási intézmény működik itt, változatos képzéssel és szakokkal, román és magyar nyelvű tagozatokkal. Marosvásárhely turisztikai vonzerejét a szecessziós belváros, a Somos-tetőn található állatkert, valamint a Weekend üdülőkomplexum jelentik. Ugyanakkor a múzeumok, galériák, állandó és időszakos kiállítások, valamint a fesztiválok is látogatottak.

Marosszéki tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Marosvásárhely	Targu Mures	127 180	57 532	45,24
Magyar többségű községek				
Ákosfalva	Acatari	4 646	4 067	87,54
Magyaró	Alunis	3 188	2 177	68,29
Balavásár	Balauseri	4 684	3 174	67,76
Székelybere	Bereni	1 187	1 161	97,81
Kibéd	Chibed	1 726	1 687	97,74
Koronka	Corunca	2 713	1 804	66,49
Nyárádkarácson	Craciunesti	4 026	2 827	70,22
Nyárádremete	Eremitu	3 785	3 465	91,55
Nagyernye	Ernei	5 690	4 284	75,29
Gyulakuta	Fantanele	4 557	4 301	94,38
Nyárádgálfalva	Galesti	2 725	2 611	95,82
Vámosgálfalva	Ganesti	3 494	2 290	65,54
Lukafalva	Gheorghe Doja	2 937	2 169	73,85
Makfalva	Ghindari	3 127	2 874	91,91
Marossárpatak	Glodeni	3 722	2 587	69,51
Gernyeszeg	Gornesti	5 440	3 912	71,91
Székelyhodos	Hodosa	1 249	1 121	89,75
Jedd	Livezeni	3 168	1 640	51,77
Mezőmadaras	Madaras	1 260	1 003	79,60
Nyárádmagyarós	Magherani	1 264	1 177	93,12
Mikefalva	Mica	4 364	2 378	54,49
Havad	Neaua	1 332	1 224	91,89
Nyárádszereda	Miercurea Nirajului	5 347	4 452	83,26
Erdőszentgyörgy	Sangeorgiu de Padure	4 952	3 808	76,90
Szováta	Sovata	10 167	9 104	89,54
Mezőpanit	Panet	5 980	4 707	78,71
Mezőbodon	Papiu ilarian	954	548	57,44
Backamadaras	Pasareni	1 852	1 535	82,88
Marosszentgyörgy	Sangeorgiu de Mures	8 885	4 681	52,68
Sóvárad	Sarateni	1 587	1 326	83,55
Küküllőszéplak	Suplac	2 188	1 136	51,92
Csíkfalva	Vargata	1 867	1 577	84,47
Székelyvécke	Vetca	867	757	87,31
Vajdaszentiván	Voivodeni	1 717	1 056	61,50
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Fehéregyháza	Albesti	5 108	1 077	21,08
Szászbogács	Bagaciu	2 373	735	30,97
Bonyha	Bahnea	3 665	1 130	30,83
Mezőbánd	Band	6 208	2 161	34,81
Marosvécs	Brancovenesti	3 744	1 852	49,47
Beresztelke	Breaza	2 398	1 025	42,74
Mezőcsávás	Ceuasu de Campie	5 792	2 624	45,30
Kóródszentmárton	Coroisanmartin	1 366	332	24,30
Maroskeresztúr	Cristesti	5 580	2 512	45,02

Marosszéki tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Görgényszentimre	Gurghiu	5 951	1 621	27,24
Szászrégen	Reghin	31 392	8 252	26,29
Szásznádas	Nades	2 345	491	20,94
Marosugra	Ogra	2 289	508	22,19
Marosszentkirály	Sancraiu de Mures	7 264	2 254	31,03
Kerelőszentpál	Sanpaul	4 083	1 466	35,90
Marosszentanna	Santana de Mures	5 588	2 309	41,32
Mezősámsond	Sincai	1 590	538	33,84
Marosfelfalu	Suseni	2 176	605	27,80
Héjjasfalva	Vanatori	3 315	746	22,50
Összesen		**346 054**	**178 390**	**51,55**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.19.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.19.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

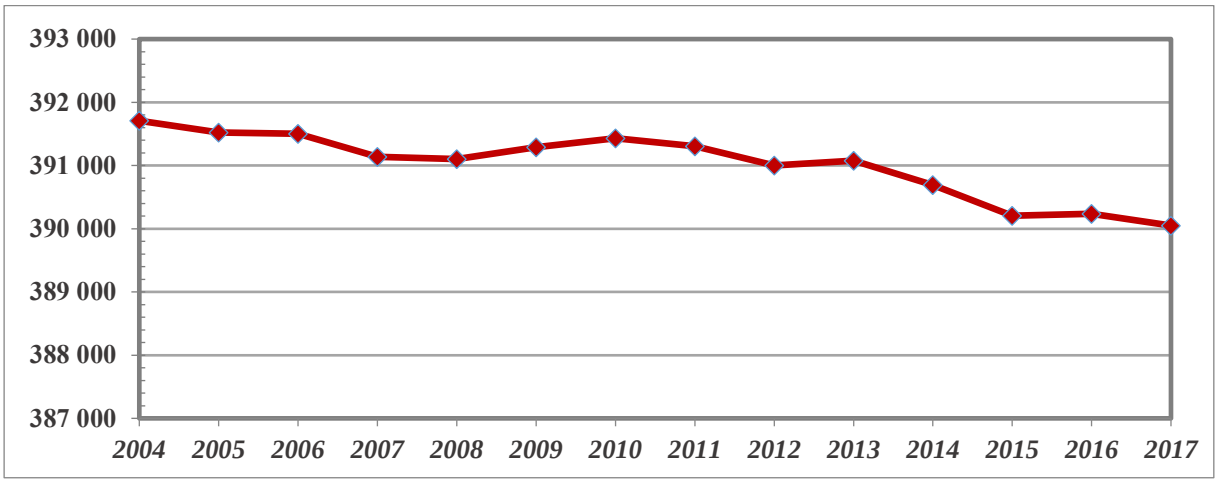

4. ábra: A tömb népességének alakulása (fő) (2004–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Marosszéki tömb	*Maros megye*	*erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Románia*	*Magyarország*
-0,27	*-1,79*	*-1,70*	*-1,55*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

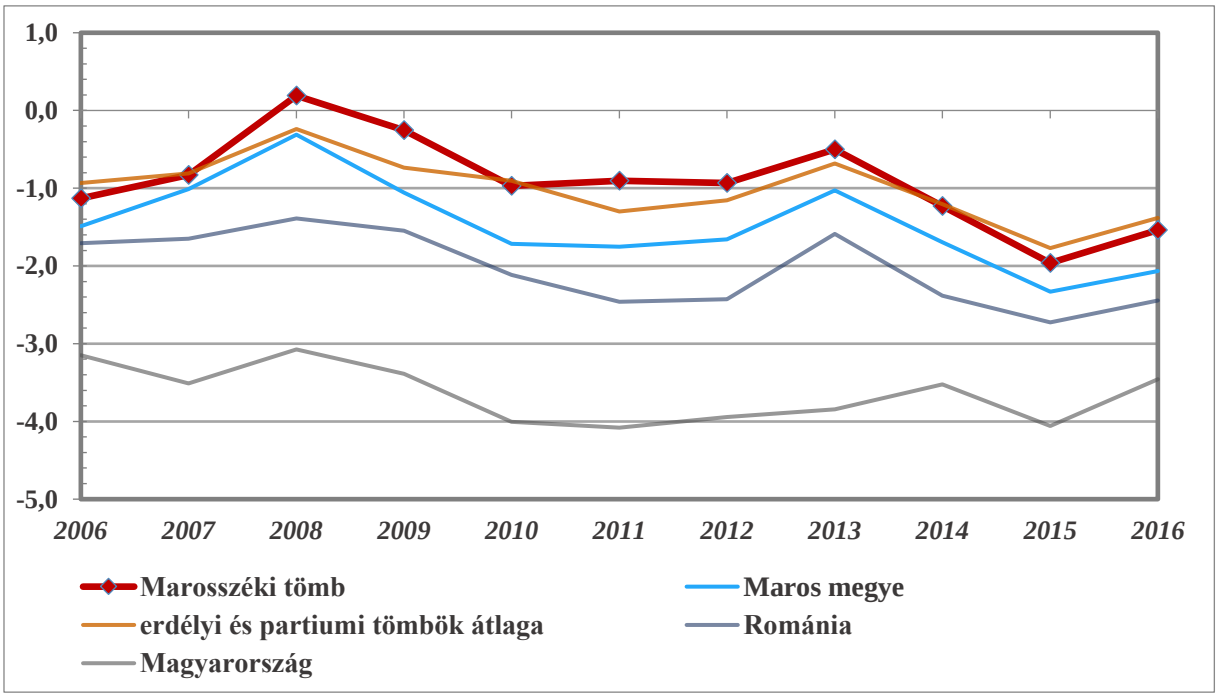

5. ábra: A népesség természetes szaporodása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

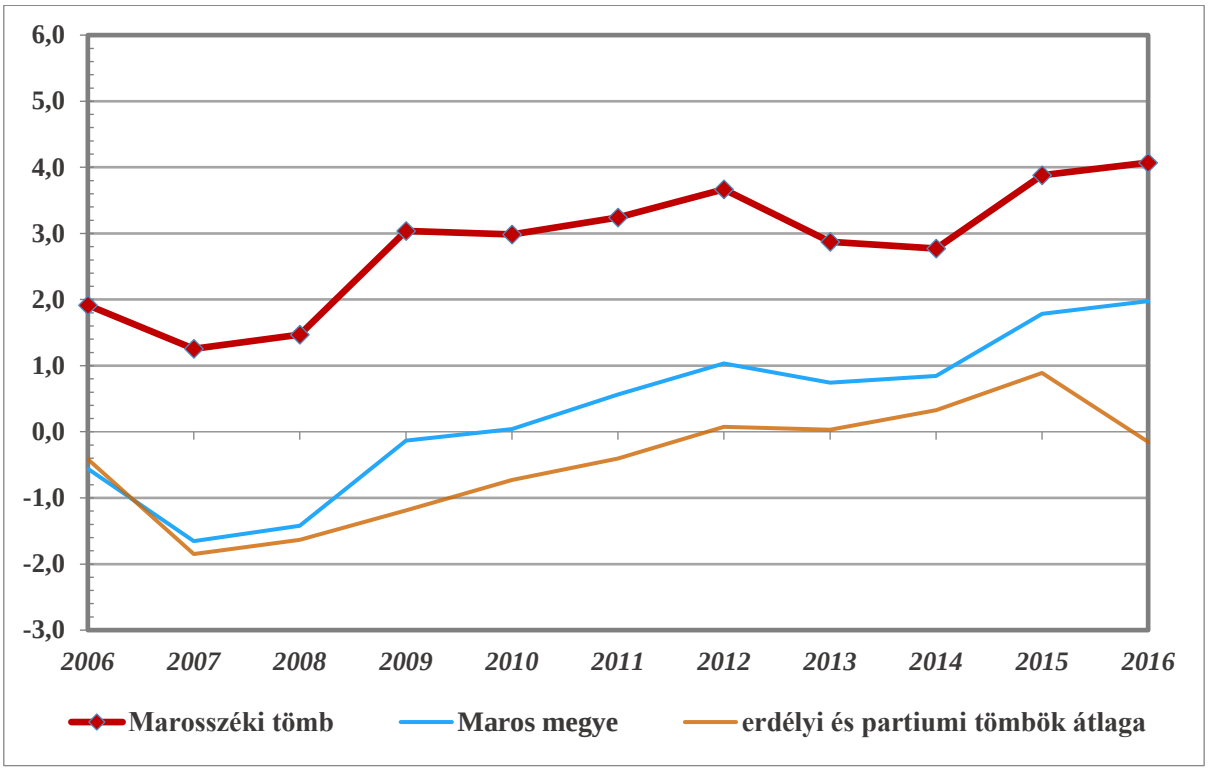

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

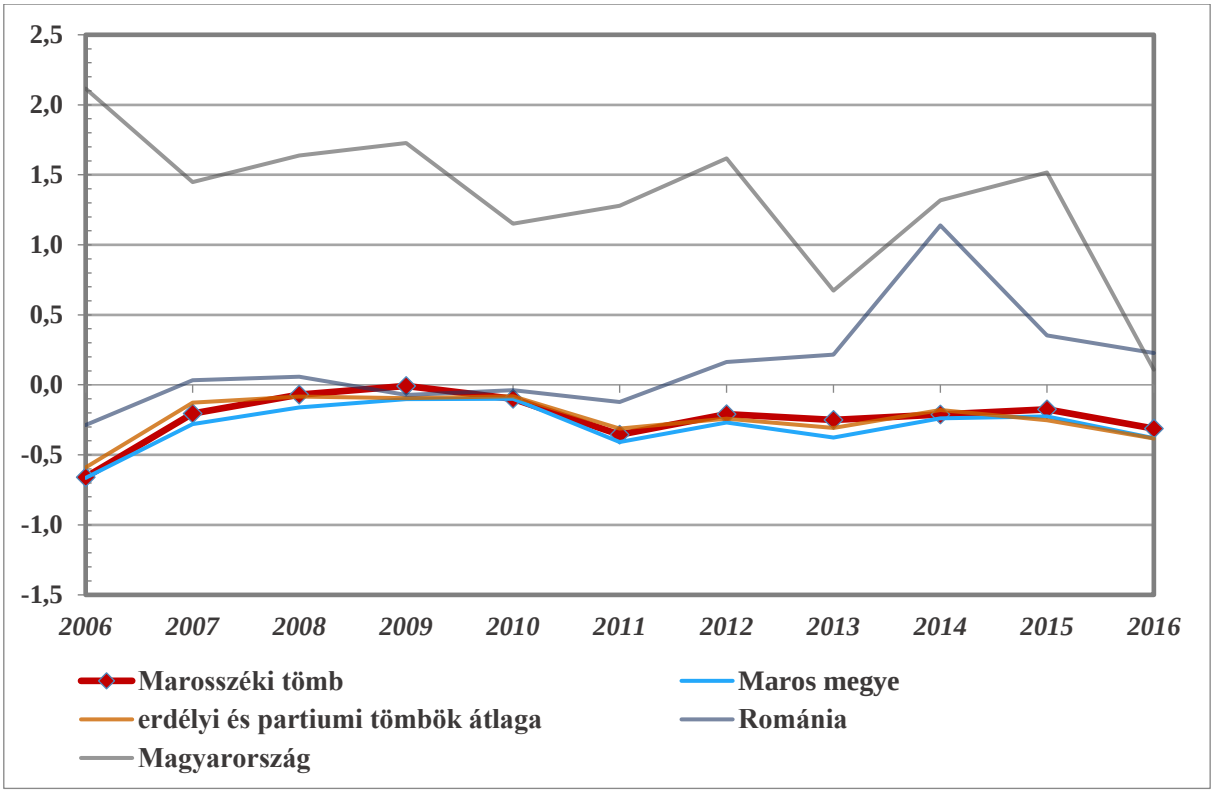

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

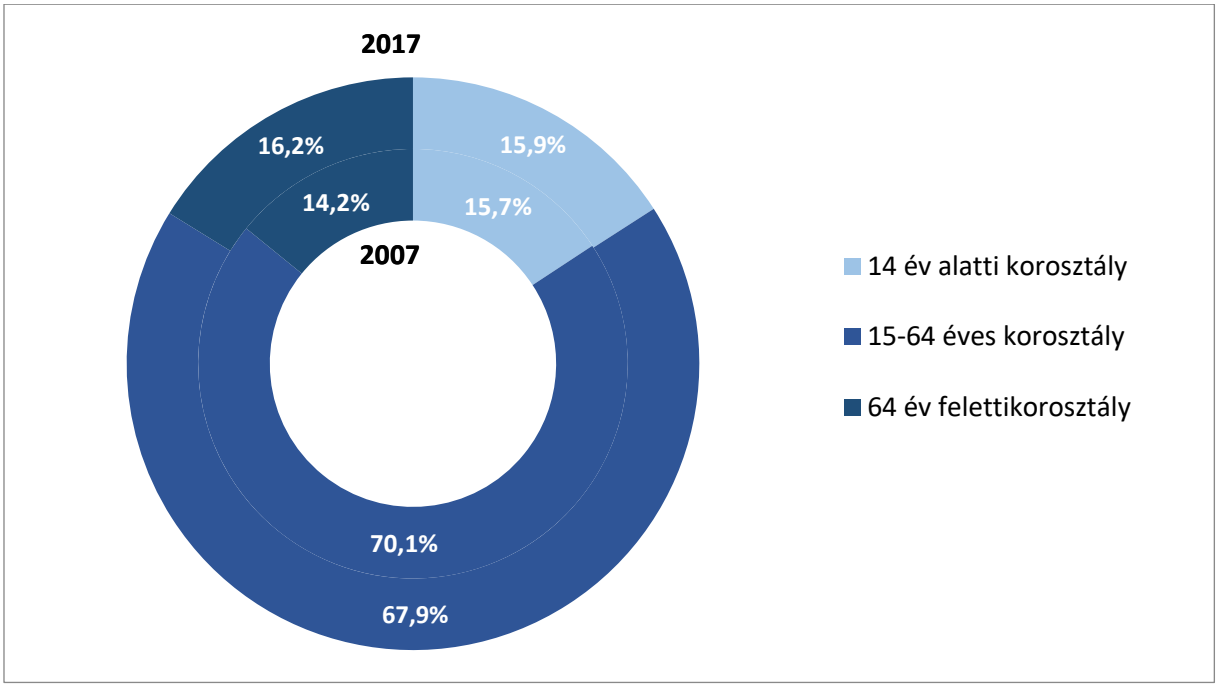

8. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

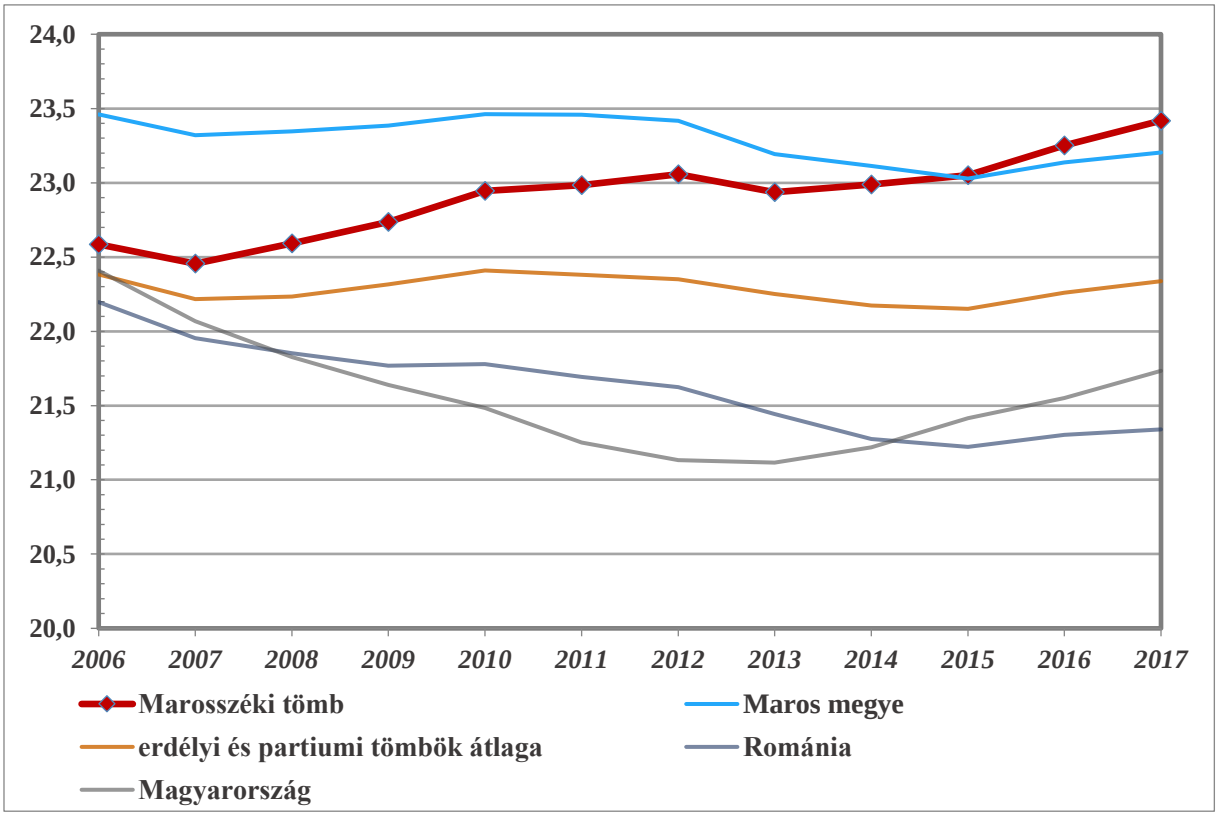

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

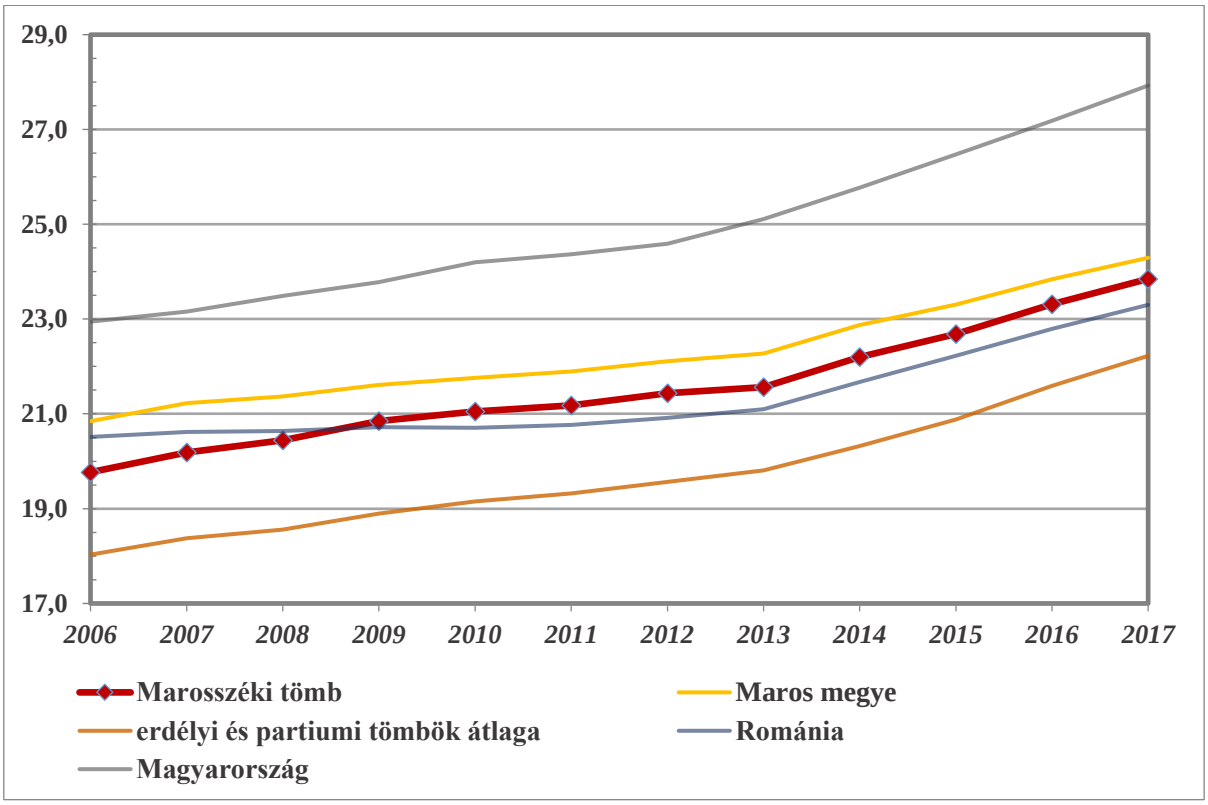

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

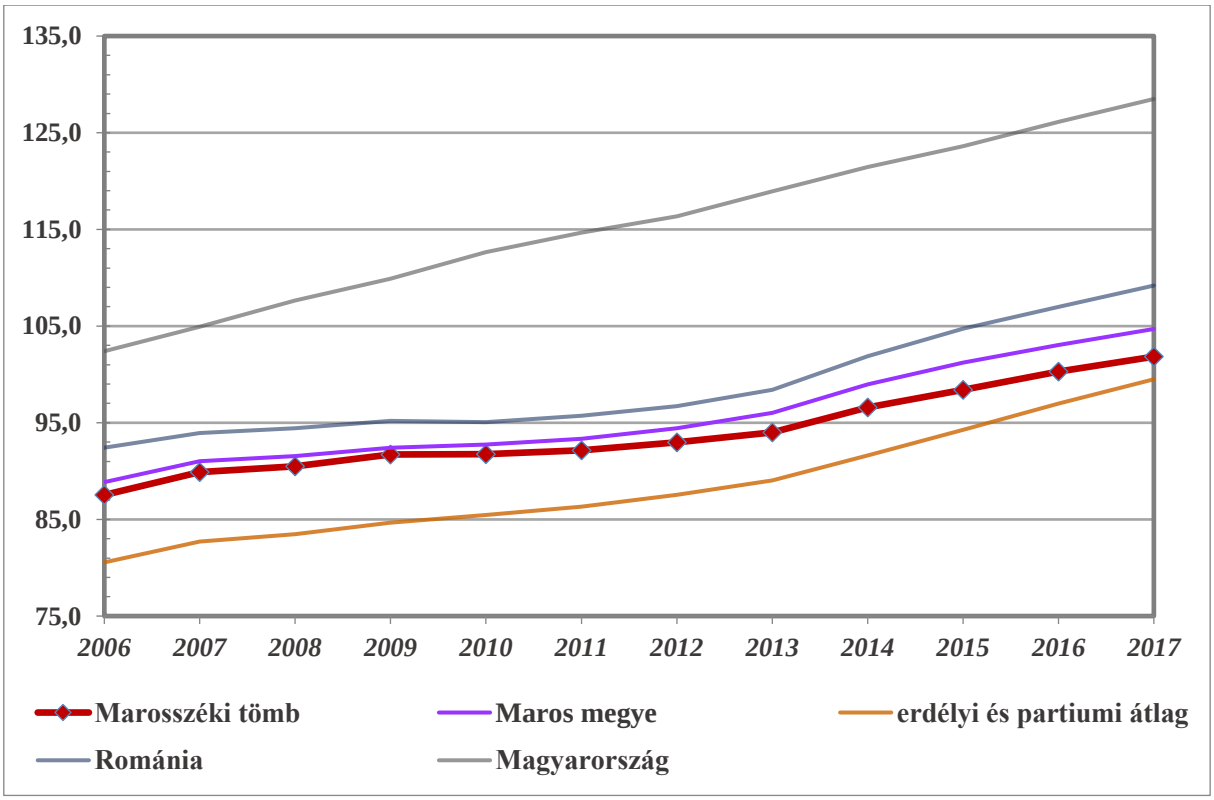

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

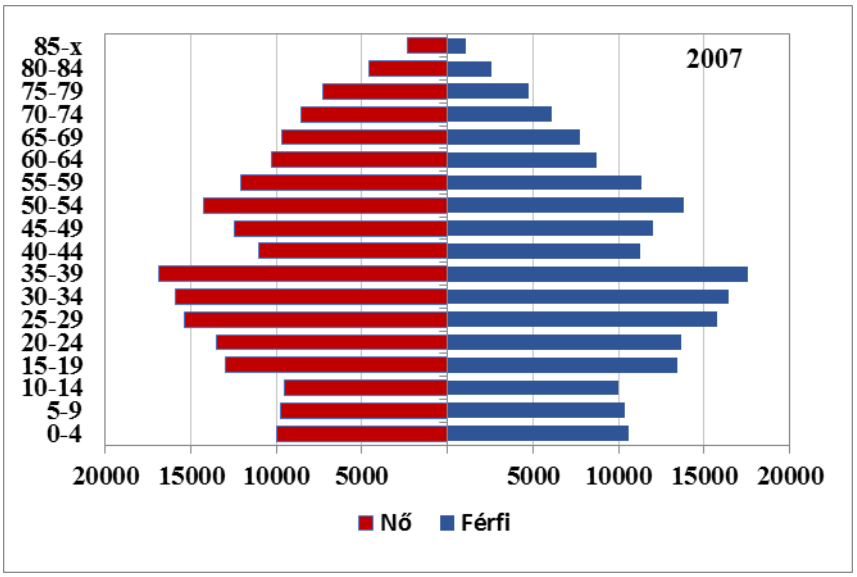

12. ábra: A tömb korfája (2007)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

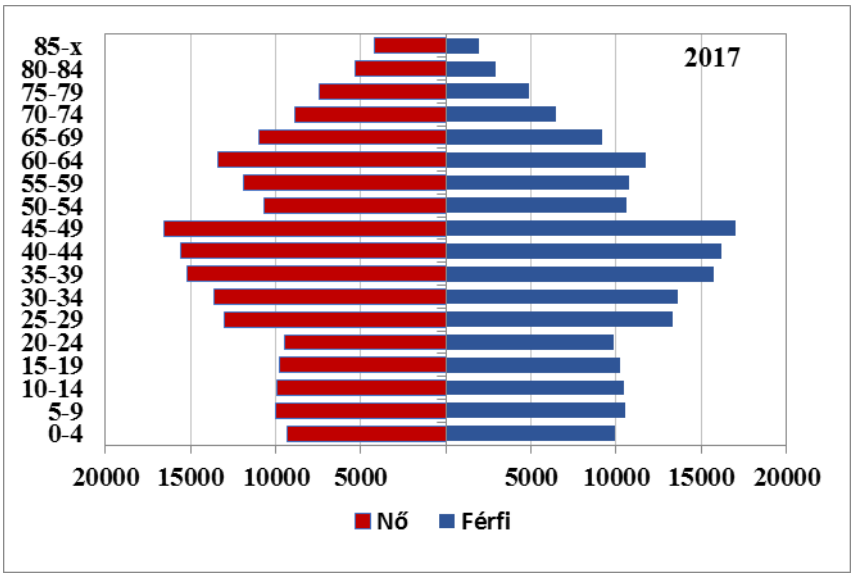

13. ábra: A tömb korfája (2017)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.19.2.2 Oktatás

Óvodák

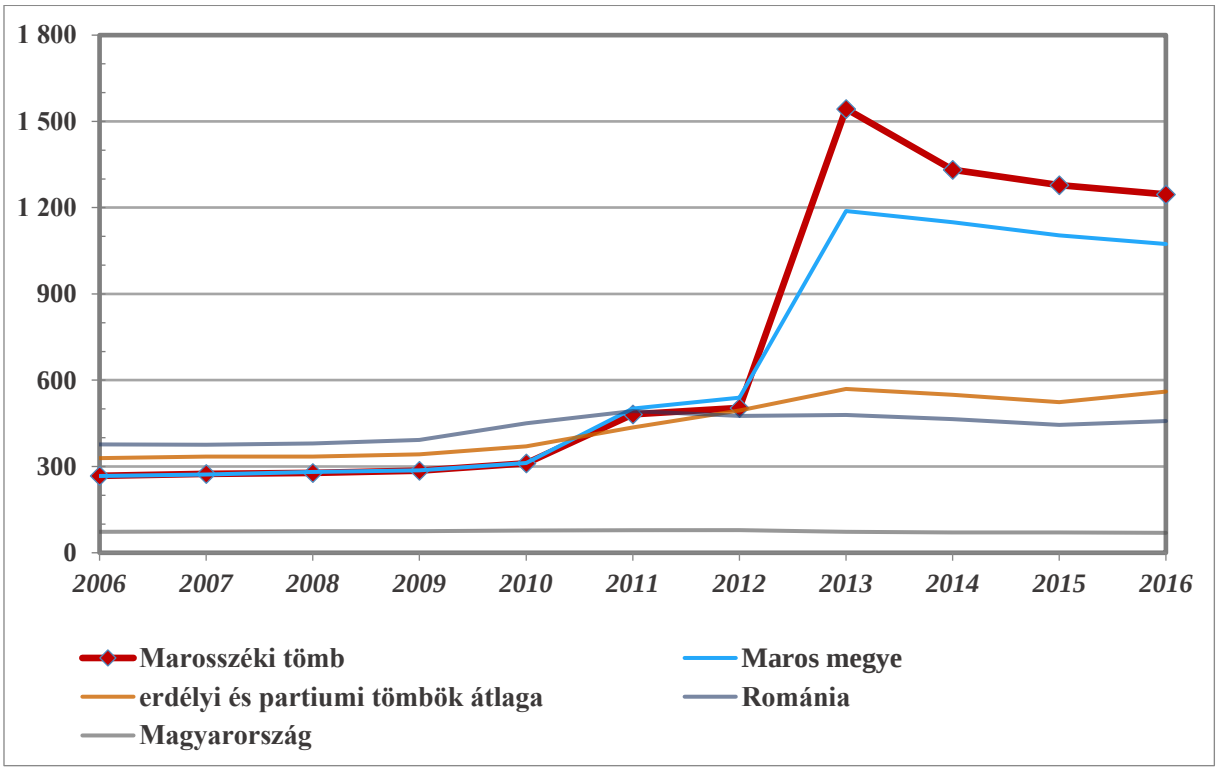

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

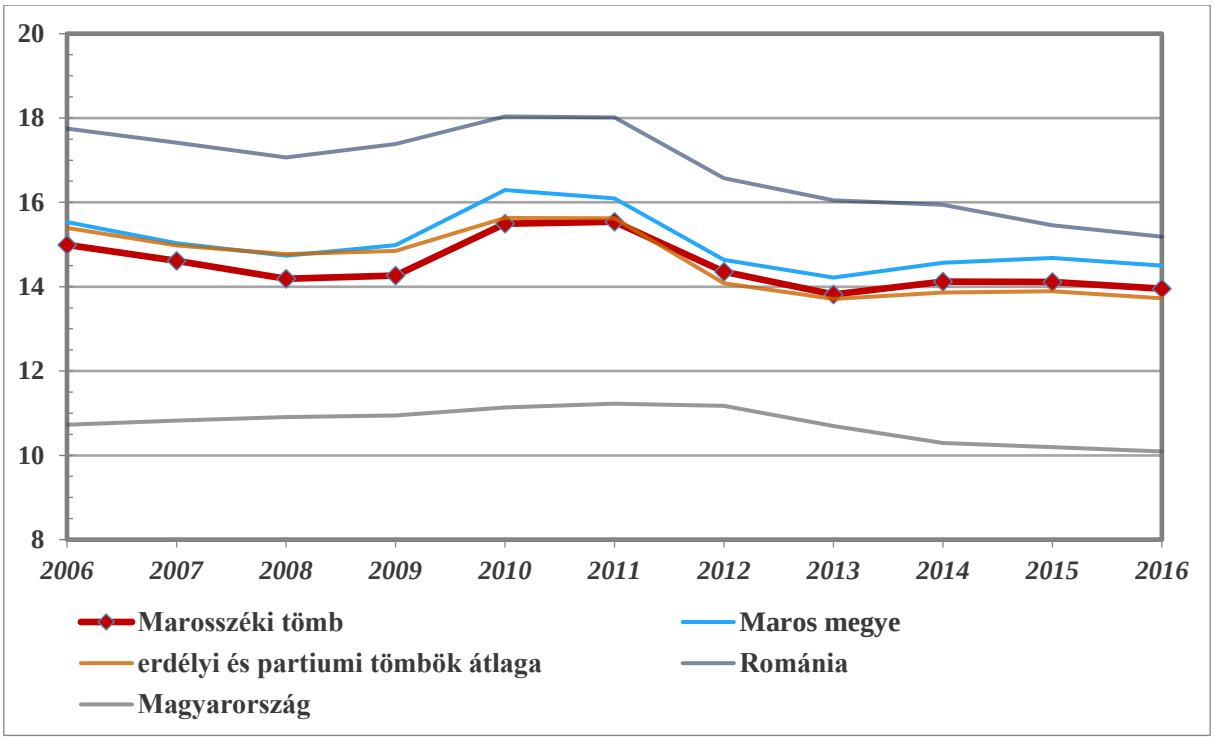

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

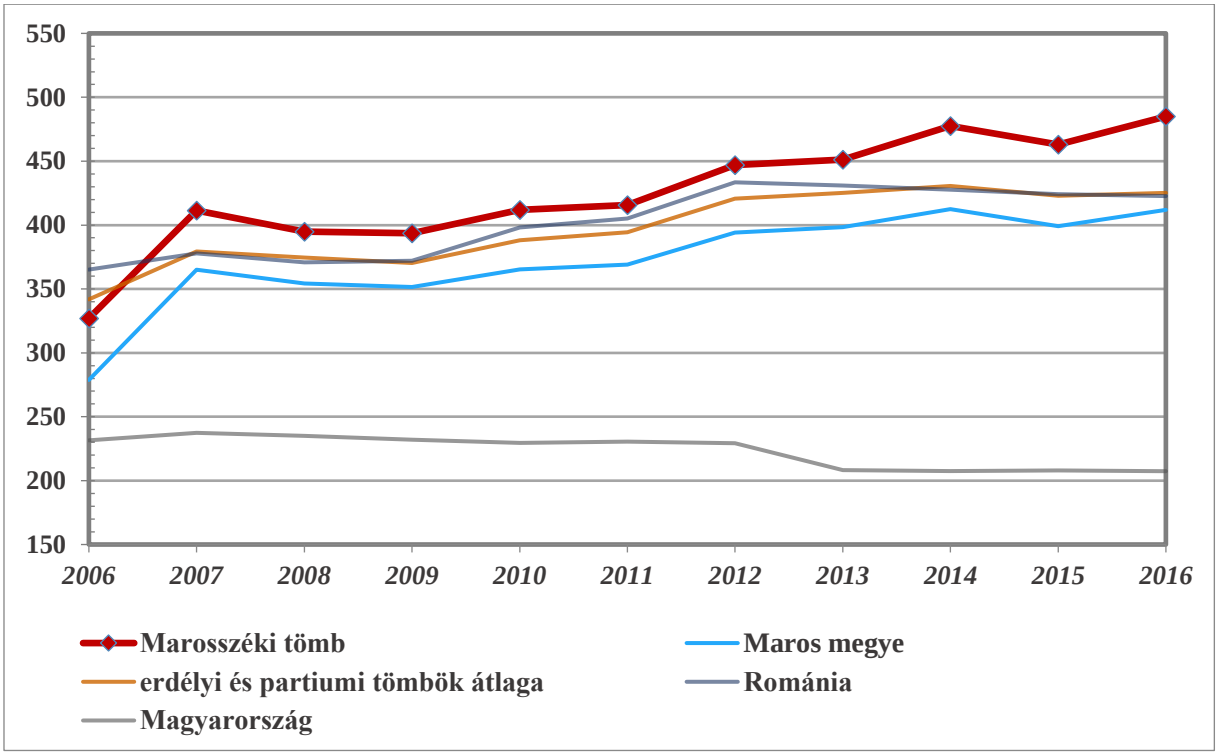

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

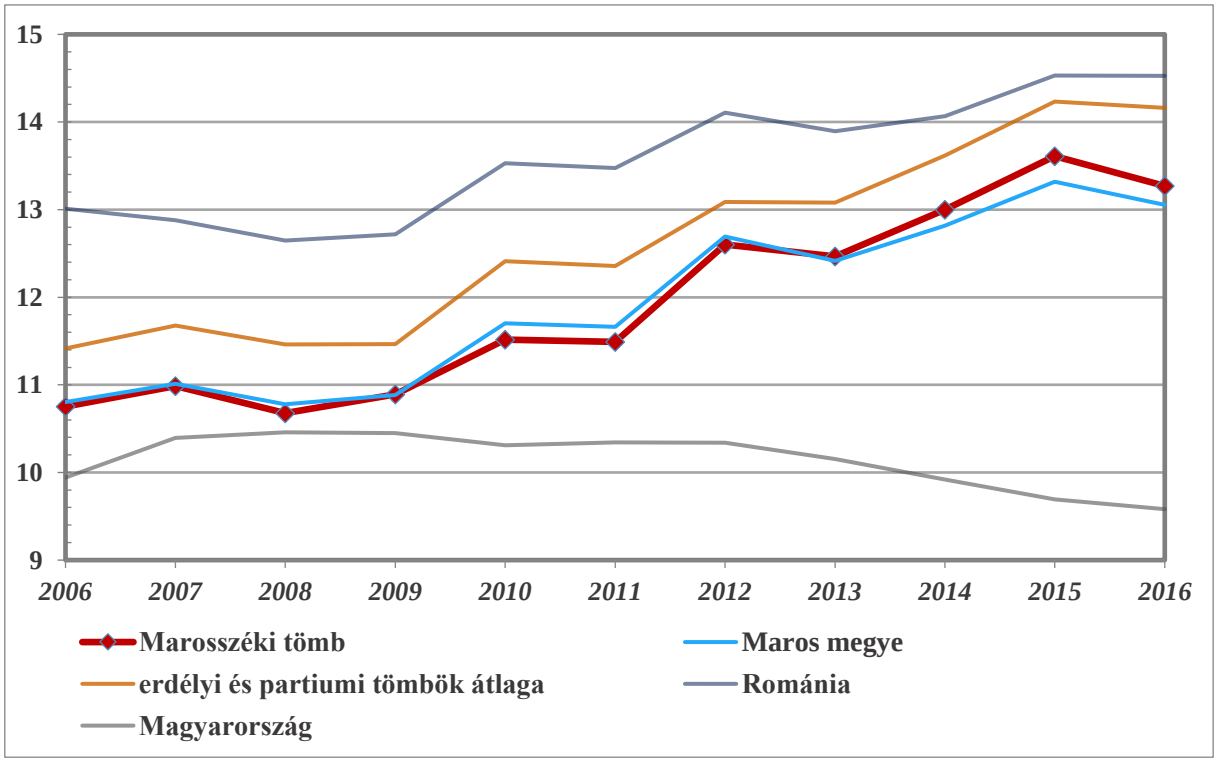

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

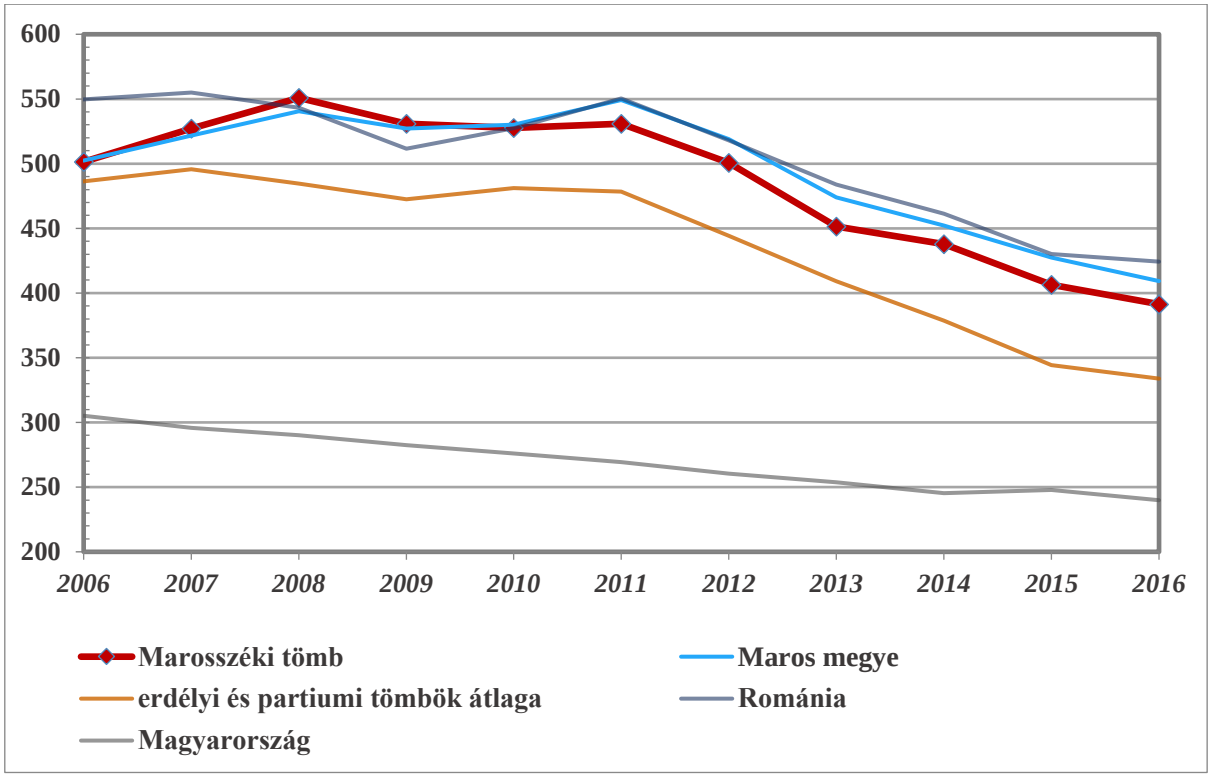

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

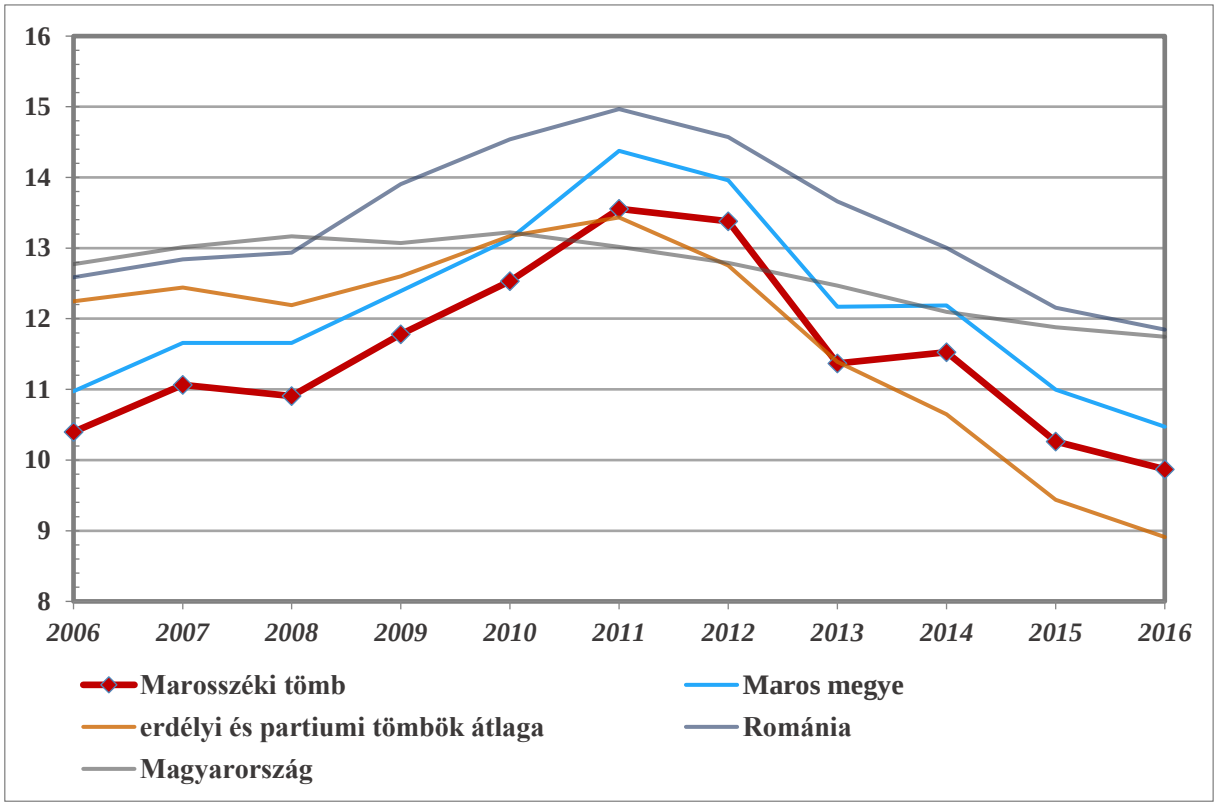

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.19.2.3 Munkaerőpiac

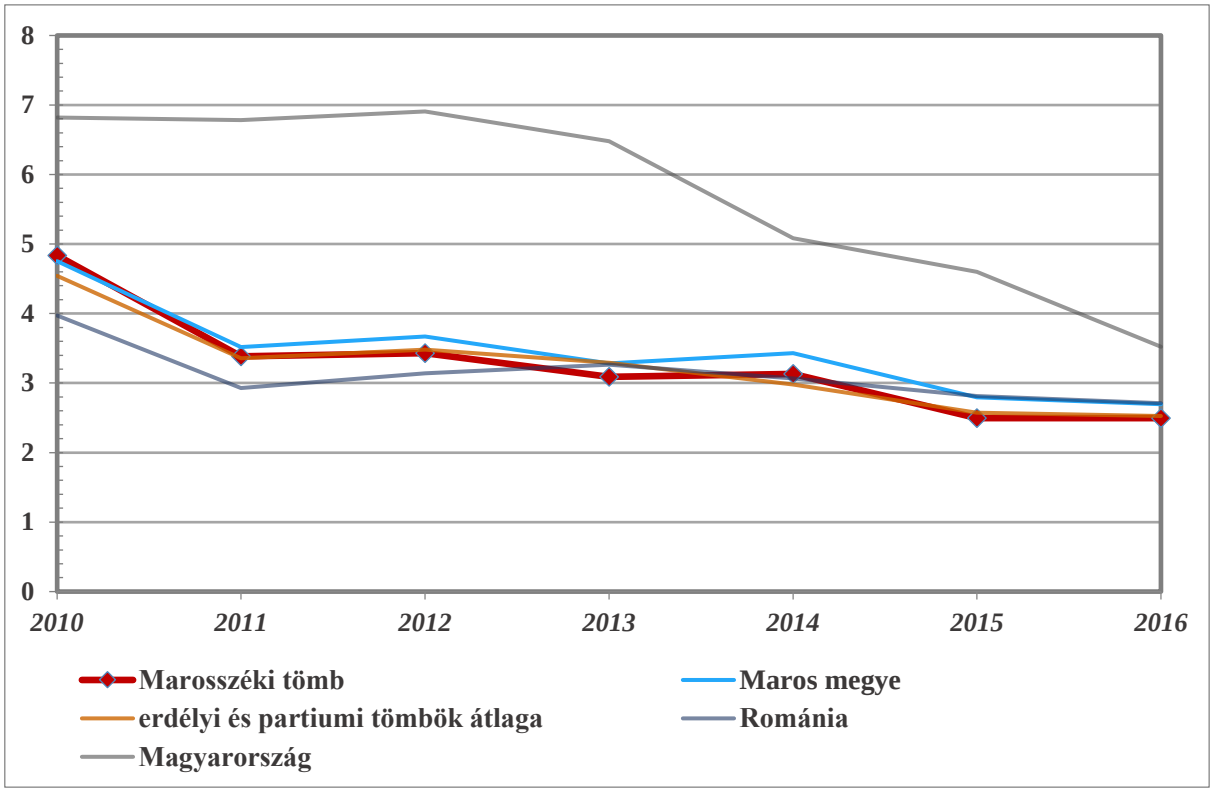

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

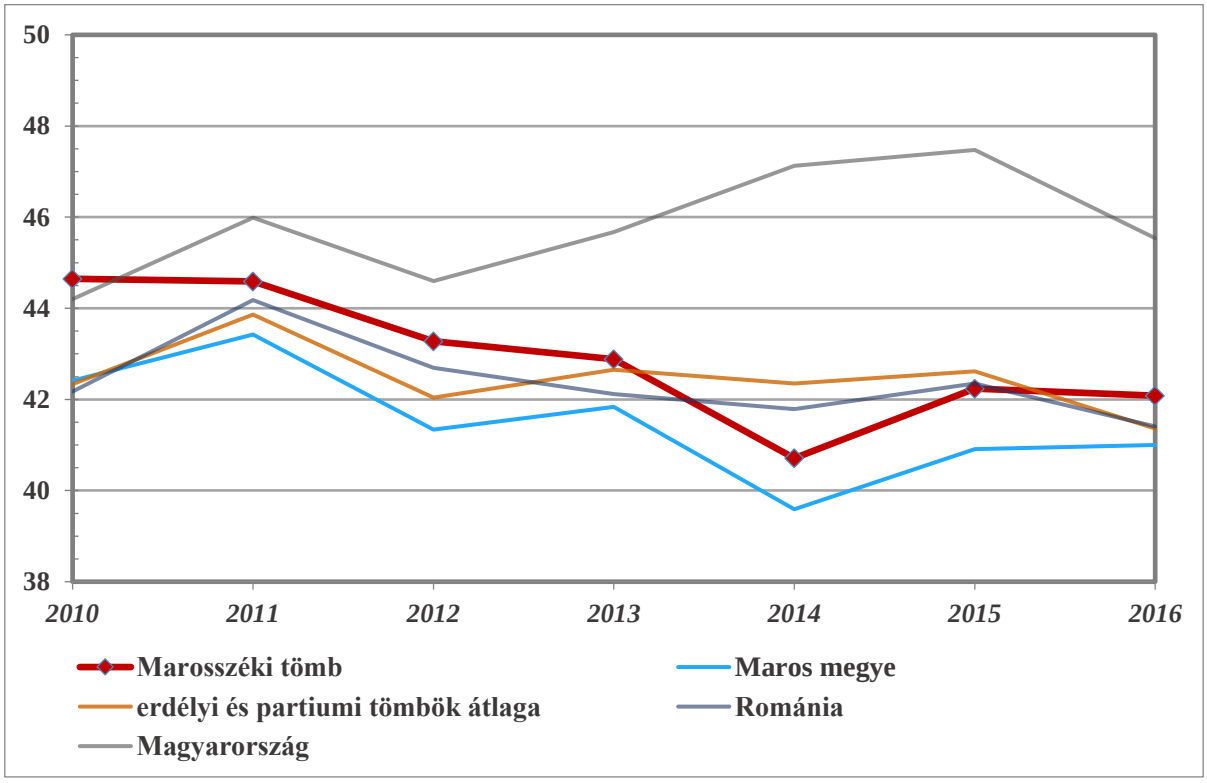

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek közt (%) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.19.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.19.3.1 Egészségügy

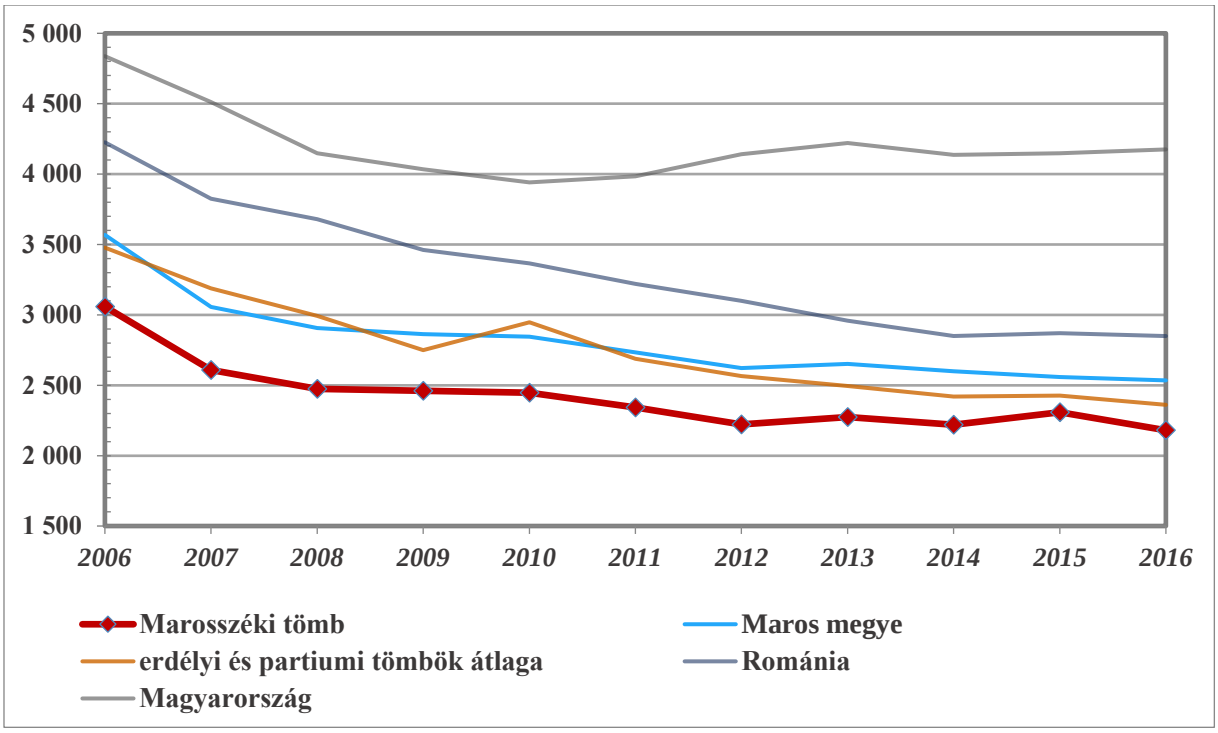

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

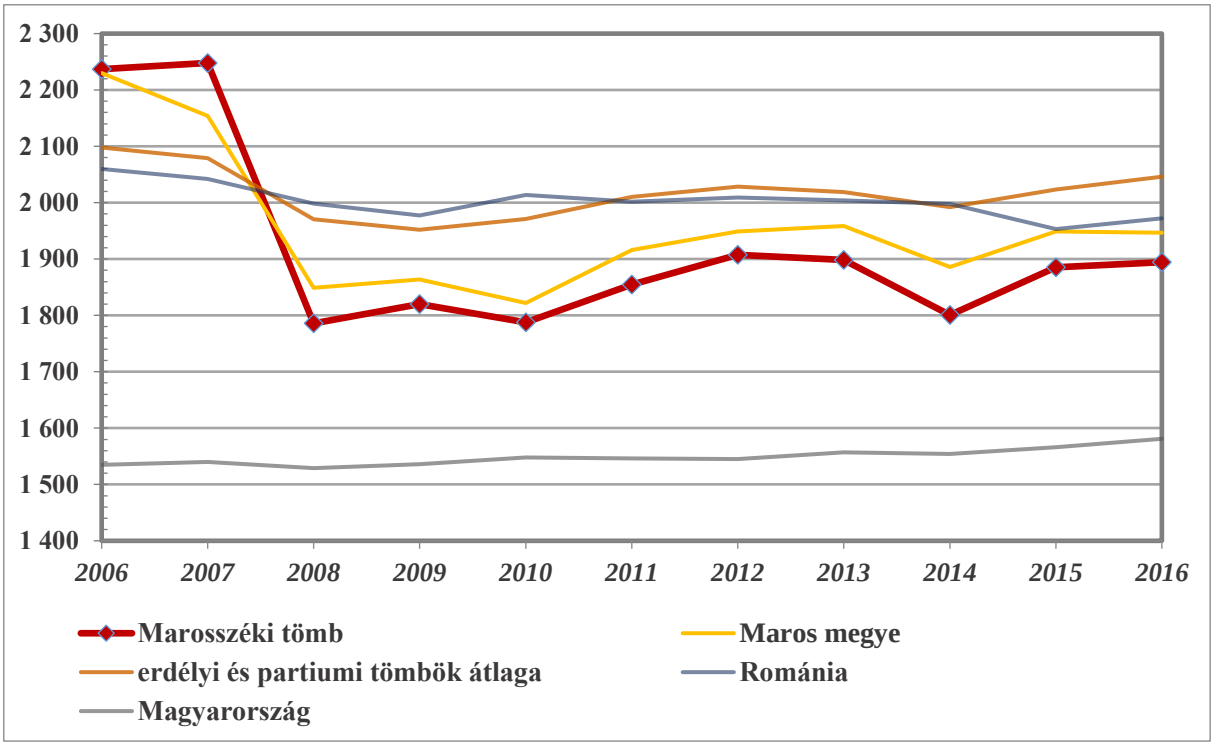

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.19.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

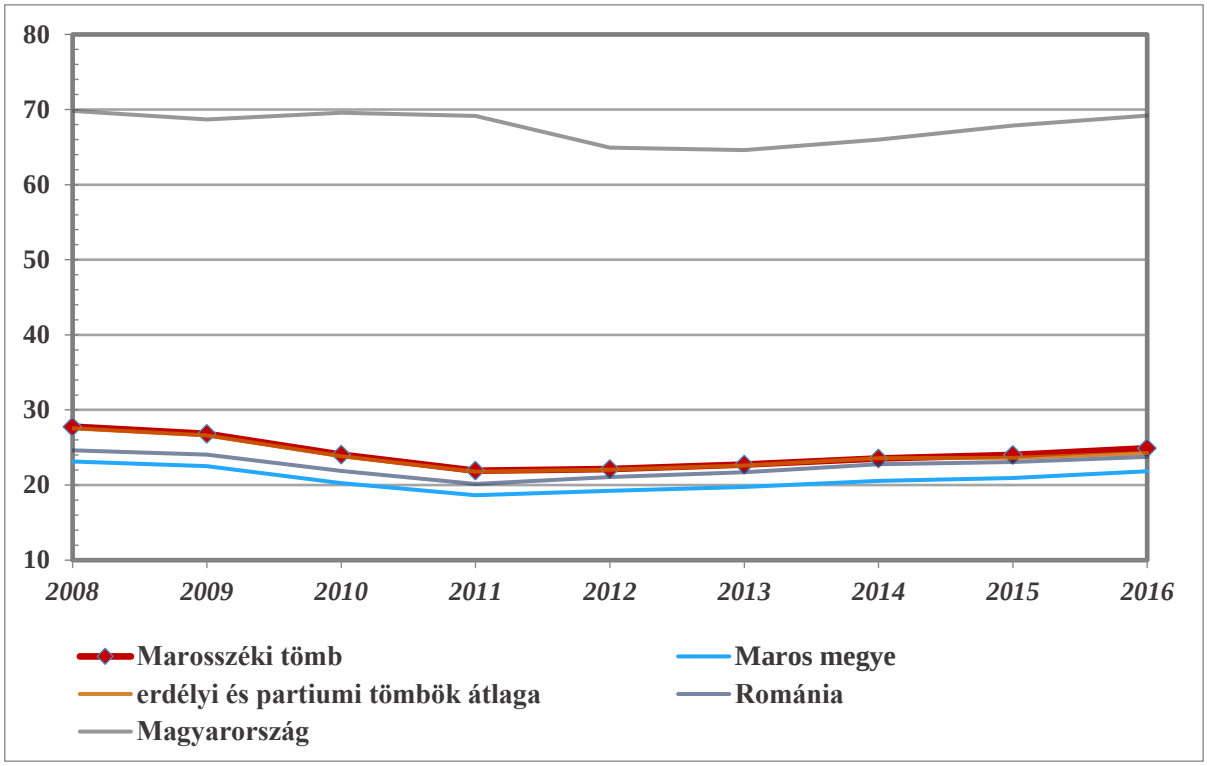

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

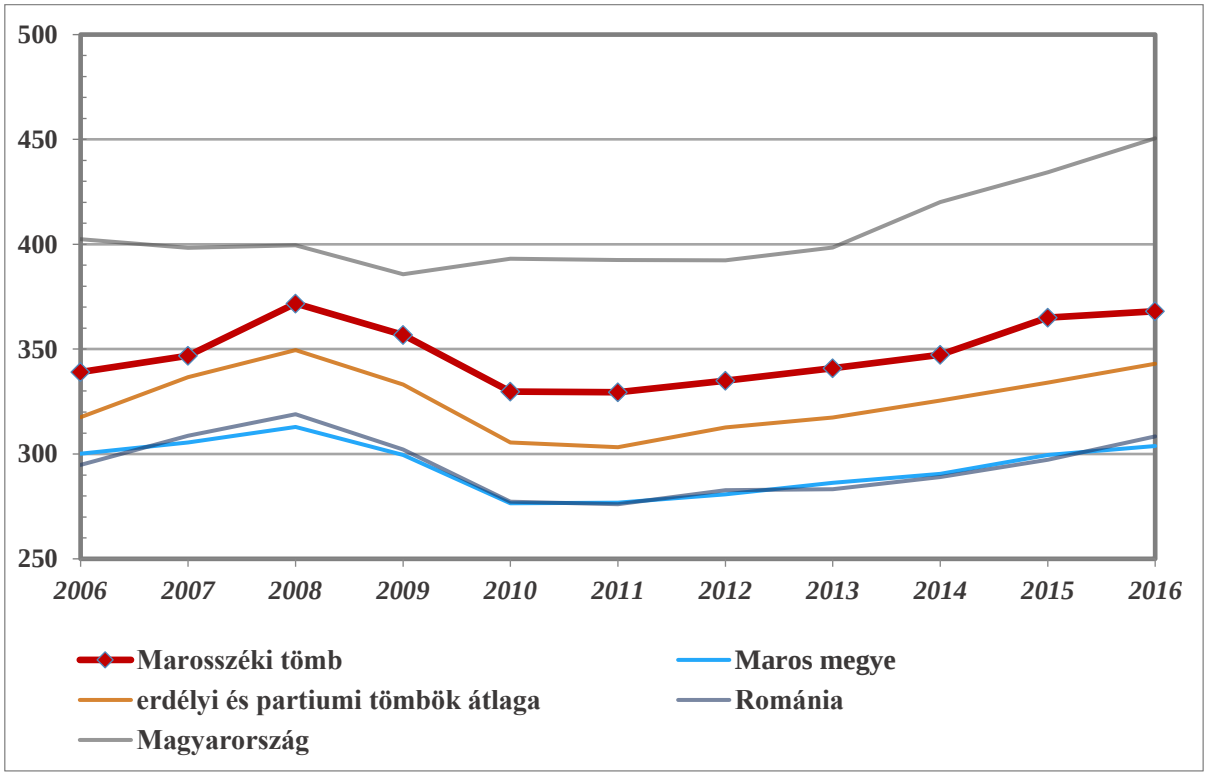

25. ábra: Az ezer aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.20 Nagykárolyi tömb

6.20.1 A térség főbb jellemzői

6.20.1.1 Elhelyezkedés

A Nagykárolyi tömb a partiumi magyarságot koncentráló tömbök egyike, mely a romániai Szatmár megye déli fekvésű, Magyarországgal határos térségében elhelyezkedő községeket foglalja magába. Természetföldrajzilag északon az Alföld partiumi folytatásában fekvő Érmellék északi részére, a Krasznaközre, benne a történeti jelentőségű Ecsedi-láppal és Majtényi-síkkal, délen pedig a Szilágyság és az Érmellék közötti átmeneti kistájra, a Tasnádi-halomvidékre terjed ki. A tömb nyugaton és északnyugaton a magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyével, északkeleten Szatmár megye Szatmári magyar tömbjével, keleten és délen pedig a Szilágysági és a Bihar megyei Érmelléki magyar tömbbel határos.

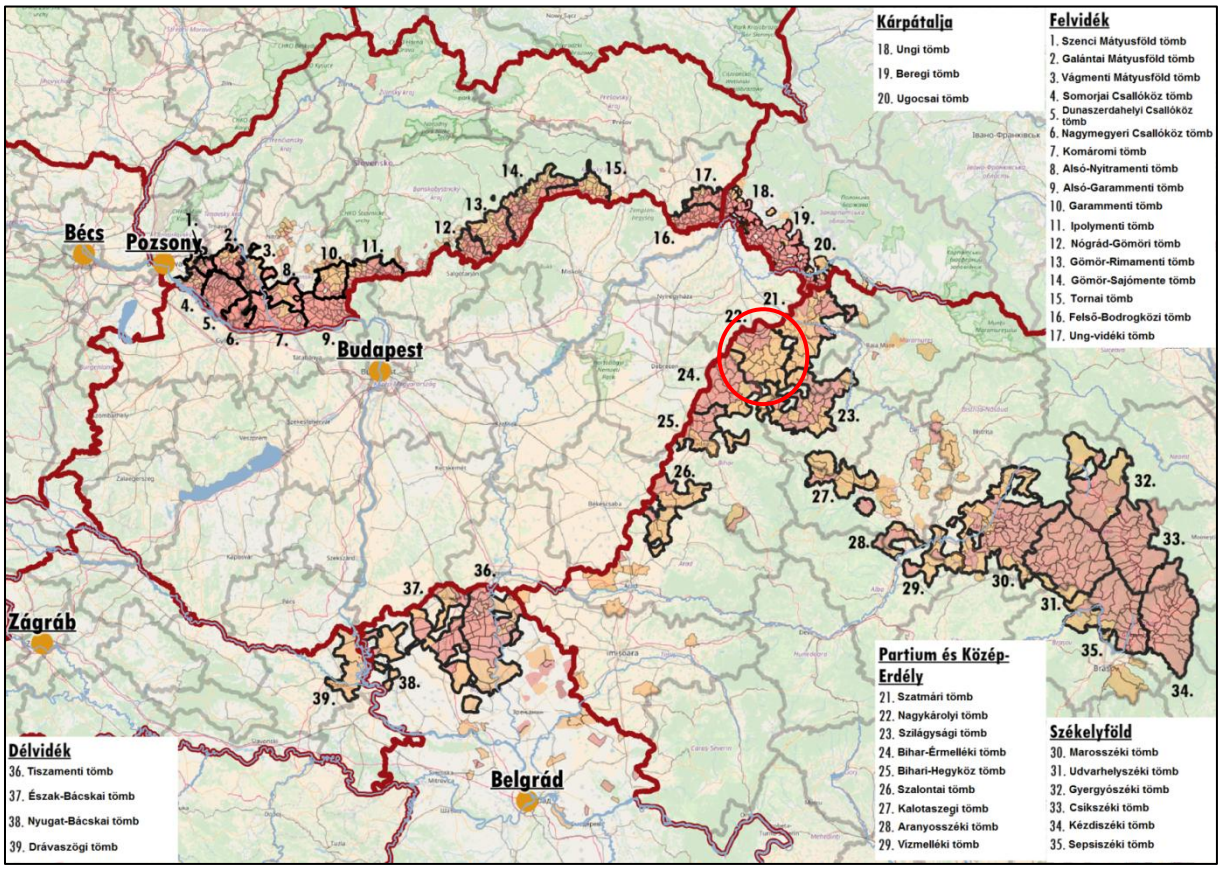

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

A Nagykárolyi tömb az egykori Szatmár, Szilágy és Bihar vármegye hármashatár találkozásánál fekszik, a közigazgatási változások hatására azonban ma már teljes egészében Szatmár megye része.

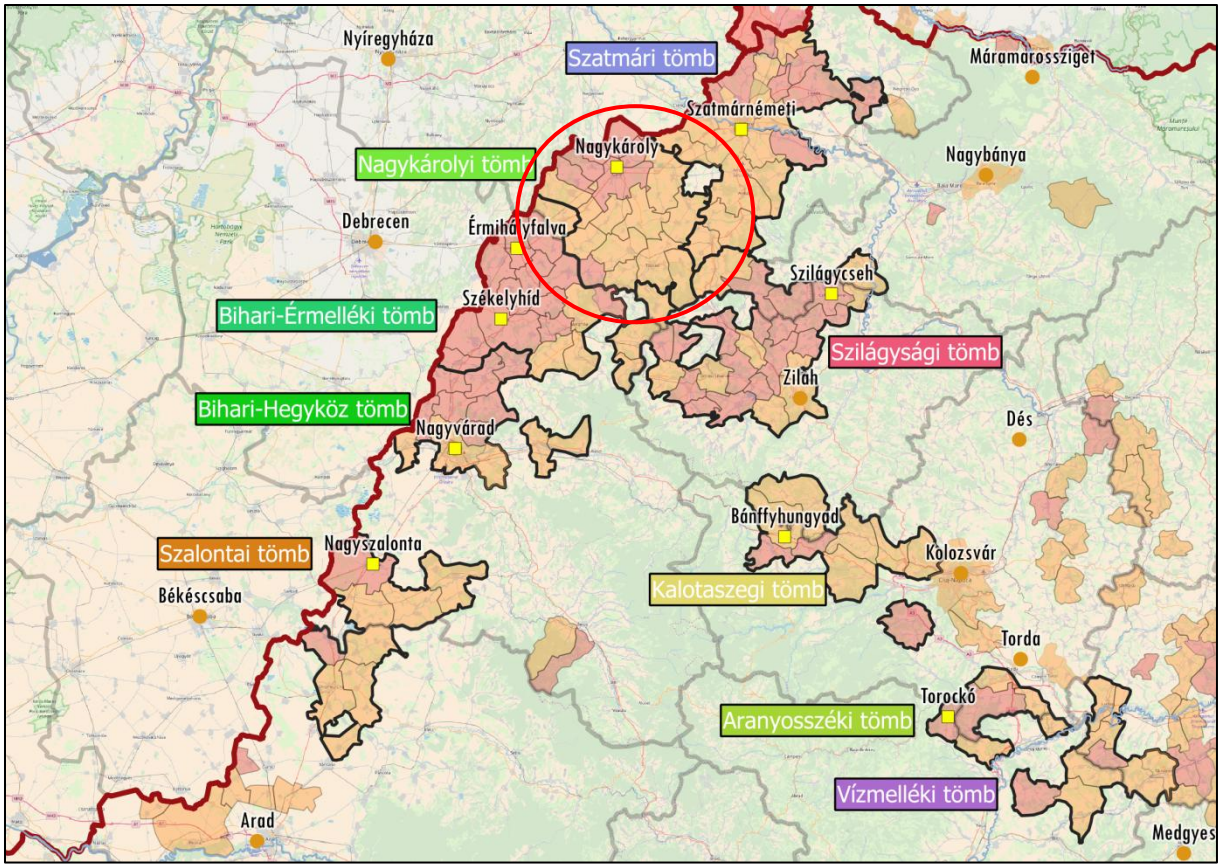

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Partiumban
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.20.1.2 A térség községei

A Nagykárolyi tömb 19 községet foglal magában, mely összesen 62 ezer fős népességet koncentrál, ám ennek csak 48 százaléka magyar nemzetiségű. Az etnikai térszerkezet szempontjából a magyar többségű- és a pufferközségek jól elkülöníthető egységet alkotnak: az államhatár és Nagykároly között, az egykori Ecsedi-láp szomszédságában tömörülnek a magyar többségű községek, melyeket félkör alakban vesznek körbe és választanak el a többi partiumi magyar többségű tömbterületektől a román többségű községek. A tömb felekezeti megoszlását tekintve a római katolikus vallást követők dominálnak (Nagykárolyban is), de egyes községekben (pl. Érendréd, Érkávás stb.) a reformátusok vannak többségben.

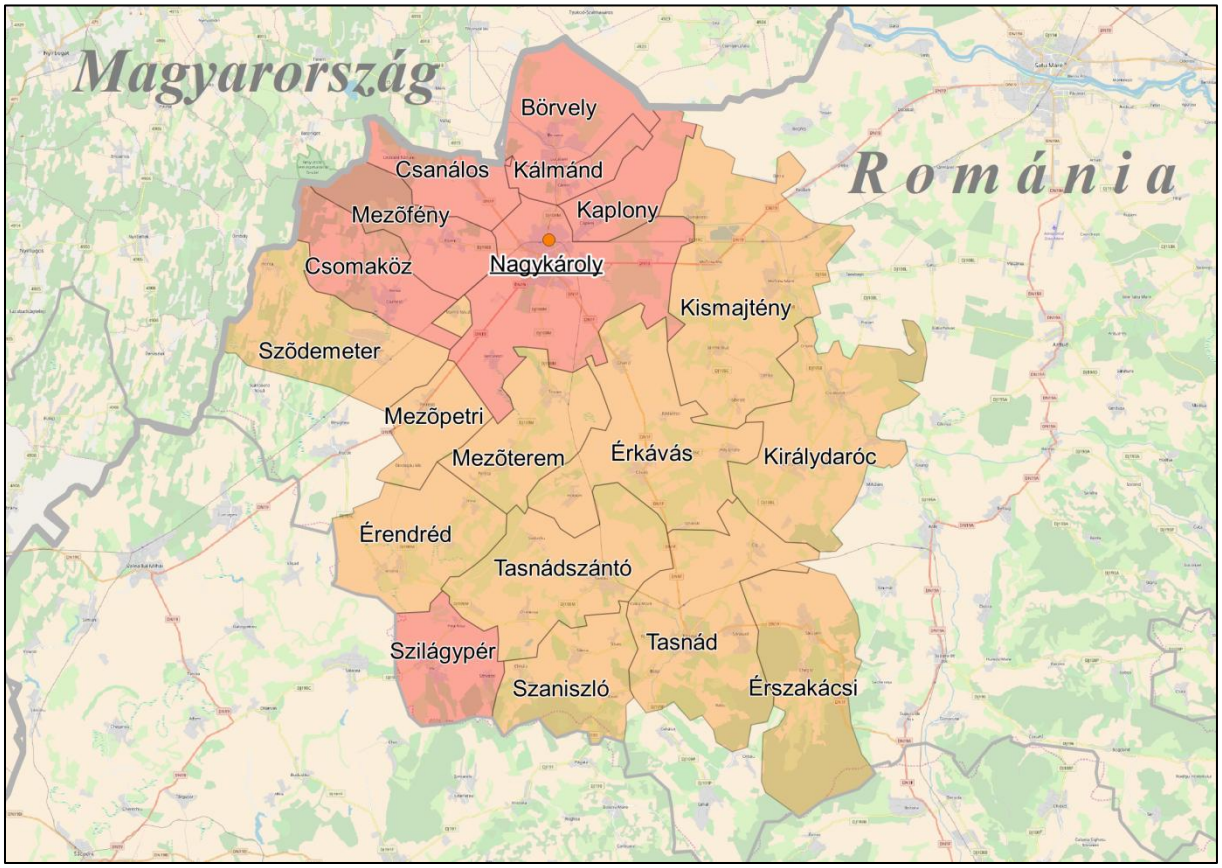

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek

Az adatok forrása: 2011-es romániai népszámlálási adatok

A Nagykárolyi tömb legnépesebb települése és egyben a tömb központja Nagykároly. Nagykároly volt a történeti Szatmár megye közigazgatási (és tradicionális) központja, ám az impériumváltást követően ezt a szerepét Nagybánya, majd Szatmárnémeti vette át. A városhierarchiában, közigazgatásban betöltött pozícióvesztését súlyosbította az államhatár közelsége miatti perifériás fekvése is. Az elmúlt 100 évben más hasonló méretű városokéhoz képest (pl. Zilah) lakossága csak igen mérsékelt ütemben növekedett. Ennek ellenére a népesség etnikai megoszlásában a magyarság és a románság aránya közel kiegyenlítődött, a magyarok száma már nem sokkal haladja meg az államalkotó nemzetét. Mindezek ellenére a helyi magyarság számára továbbra is kitüntetett pozícióval bír a gazdaság, a kultúra, a történeti múlt (pl. Károlyi-kastély) és az oktatás terén.

Nagykárolyi tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Nagykároly	Carei	19 998	10 950	54,76
Magyar többségű községek				
Kaplony	Capleni	3 002	2 707	90,17
Mezőfény	Foieni	1 824	1 266	69,41
Csomaköz	Ciumesti	1 397	945	67,64
Kálmánd	Camin	1 367	883	64,59
Börvely	Berveni	3 317	2 080	62,71
Csanálos	Urziceni	1 423	805	56,67
Szilágypér	Pir	1 599	861	53,85
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Érszakácsi	Sacaseni	1 159	563	48,58
Mezőpetri	Petresti	1 551	745	48,03
Érendréd	Andrid	2 434	1 065	43,74
Szaniszló	Sanislau	3 435	1 378	40,12
Tasnád	Tasnad	8 304	3 003	36,16
Érkávás	Cauas	2 329	830	35,64
Tasnádszántó	Santau	2 340	790	33,76
Sződemeter	Sauca	1 330	416	31,28
Kismajtény	Moftin	4 161	1 137	27,33
Mezőterem	Tiream	2 133	527	24,71
Királydaróc	Craidorolt	2 123	524	24,68
Összesen		**65 226**	**31 475**	**48,26**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

A tömb másik városi jogállású községe Tasnád. A 29 kilométer hosszú Rákóczi-pincéről híres kisvárosban a többi településsel együtt a magyarság aránya kis mértékben a román nemzetiségűek alatt marad. A Nagykárolyi tömb falusi községei közül érdemes megemlíteni a Nagykároly környéki sváb falvakat (pl. Csalános, Kálmánd stb.). Ezen falvak jellegzetes német emlékeket őriznek, noha lakosságuk jó része már magyarnak vallja magát, vagy magyar ajkú sváb.

6.20.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.20.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

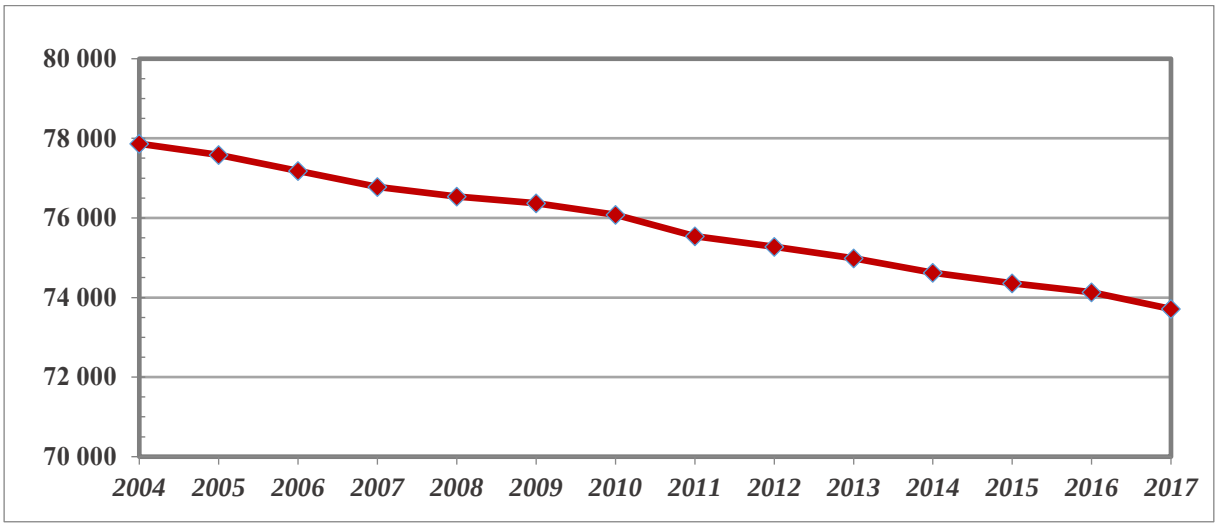

4. ábra: A tömb népességének alakulása 2004 és 2017 közt (fő)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Nagykárolyi tömb	*Szatmár megye*	*Erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Romániai átlag*	*Magyarországi átlag*
-3,99	*-1,84*	*-1,70*	*-1,55*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya 2007 és 2017 között (%)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

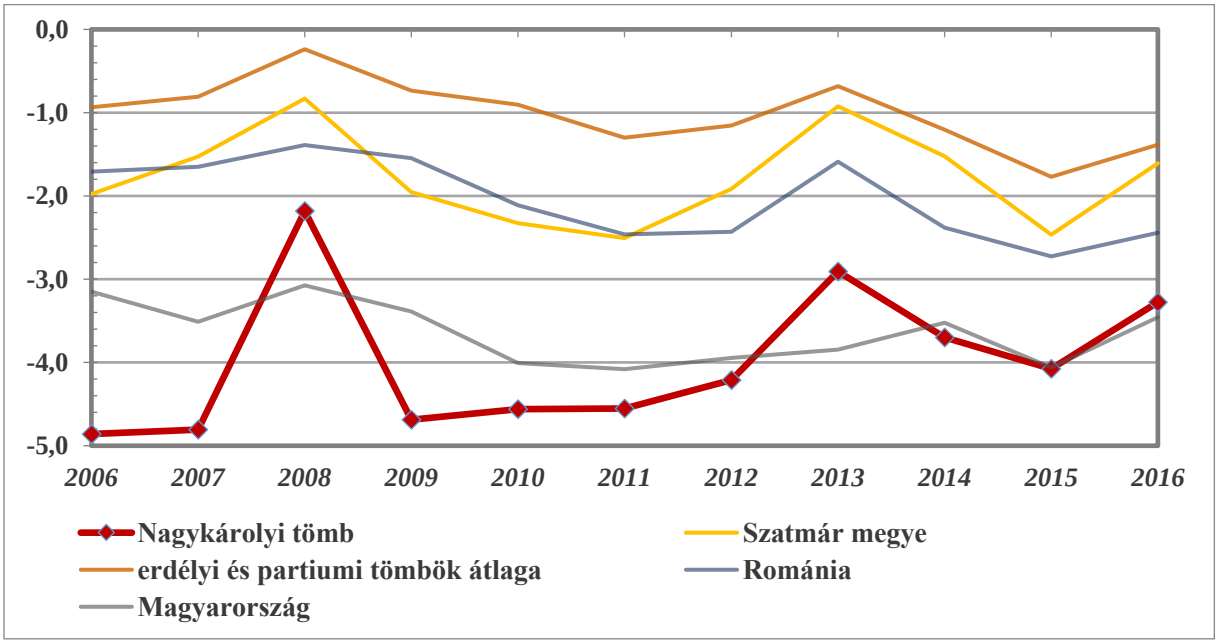

5. ábra: A népesség természetes szaporodása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

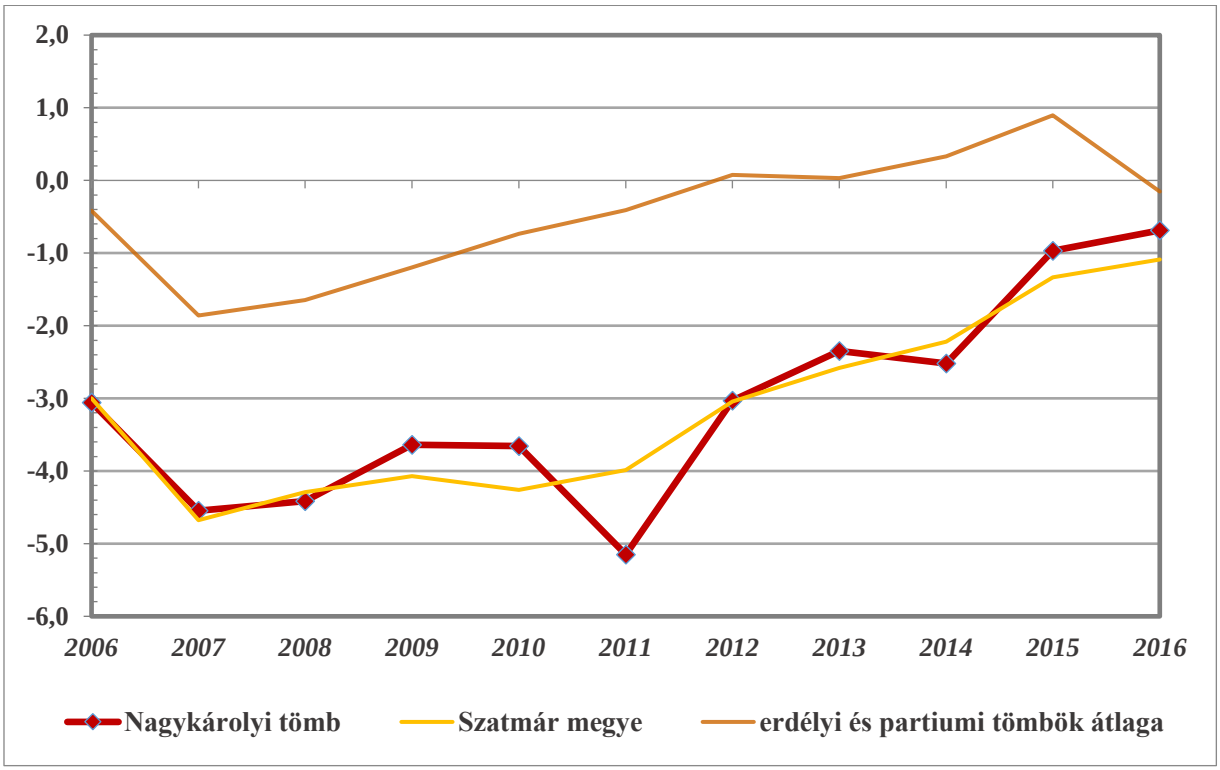

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

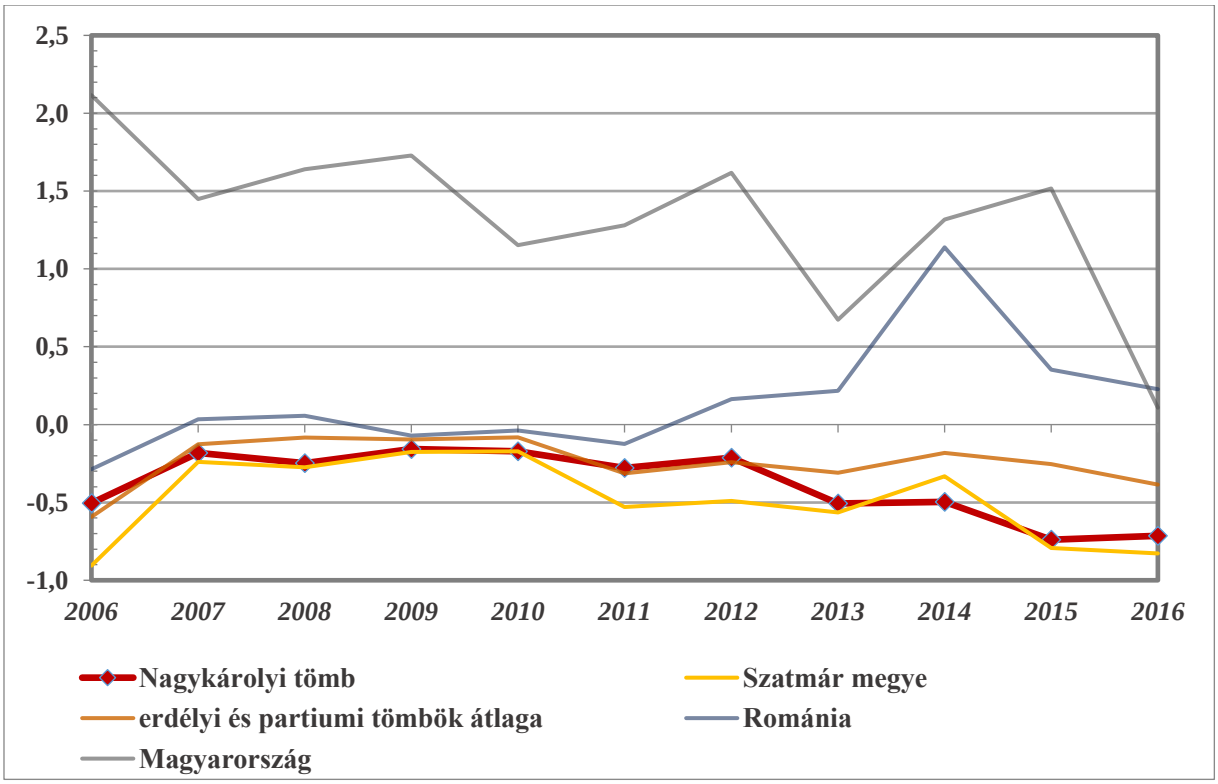

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

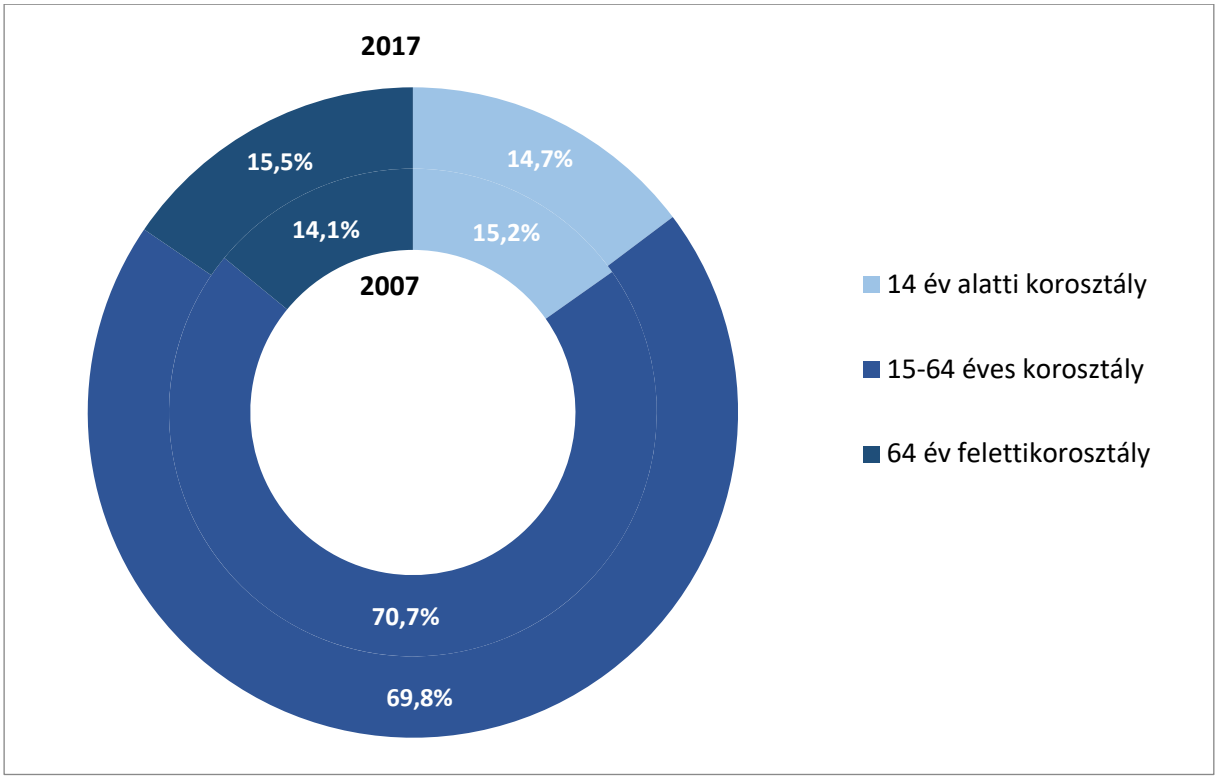

8. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

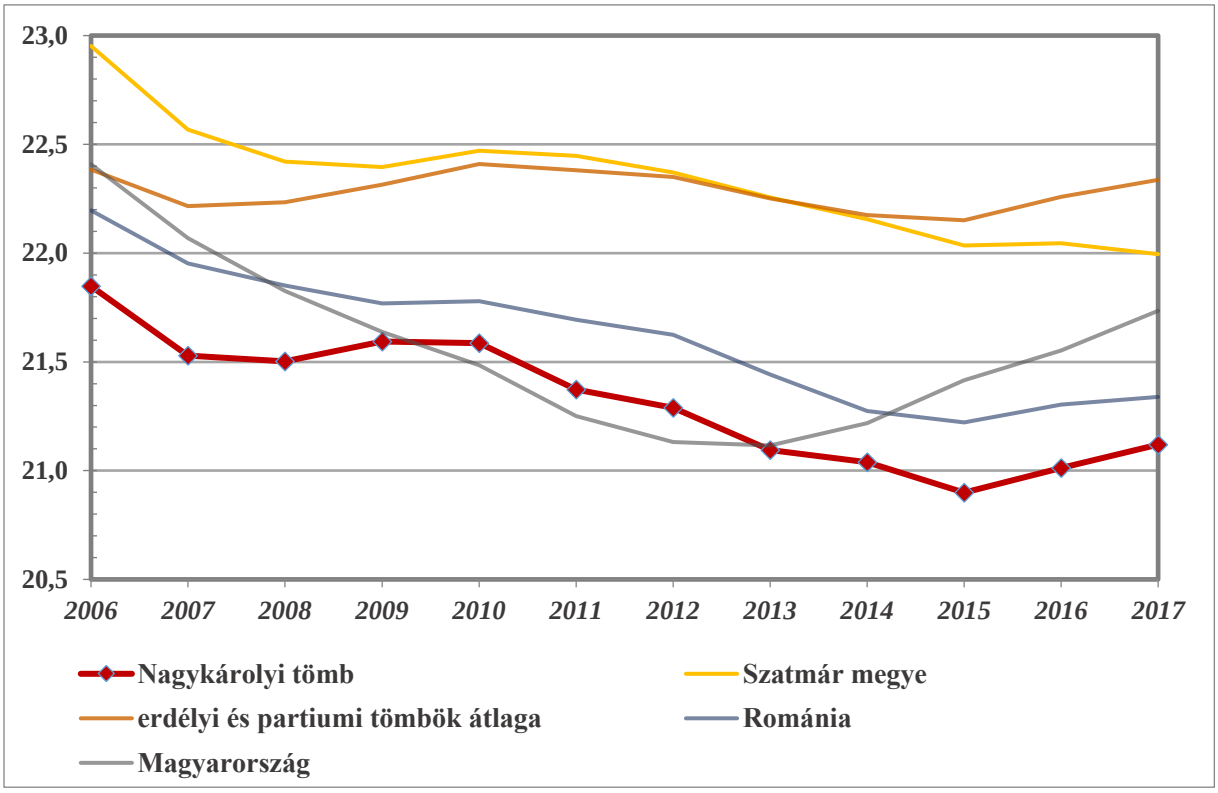

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

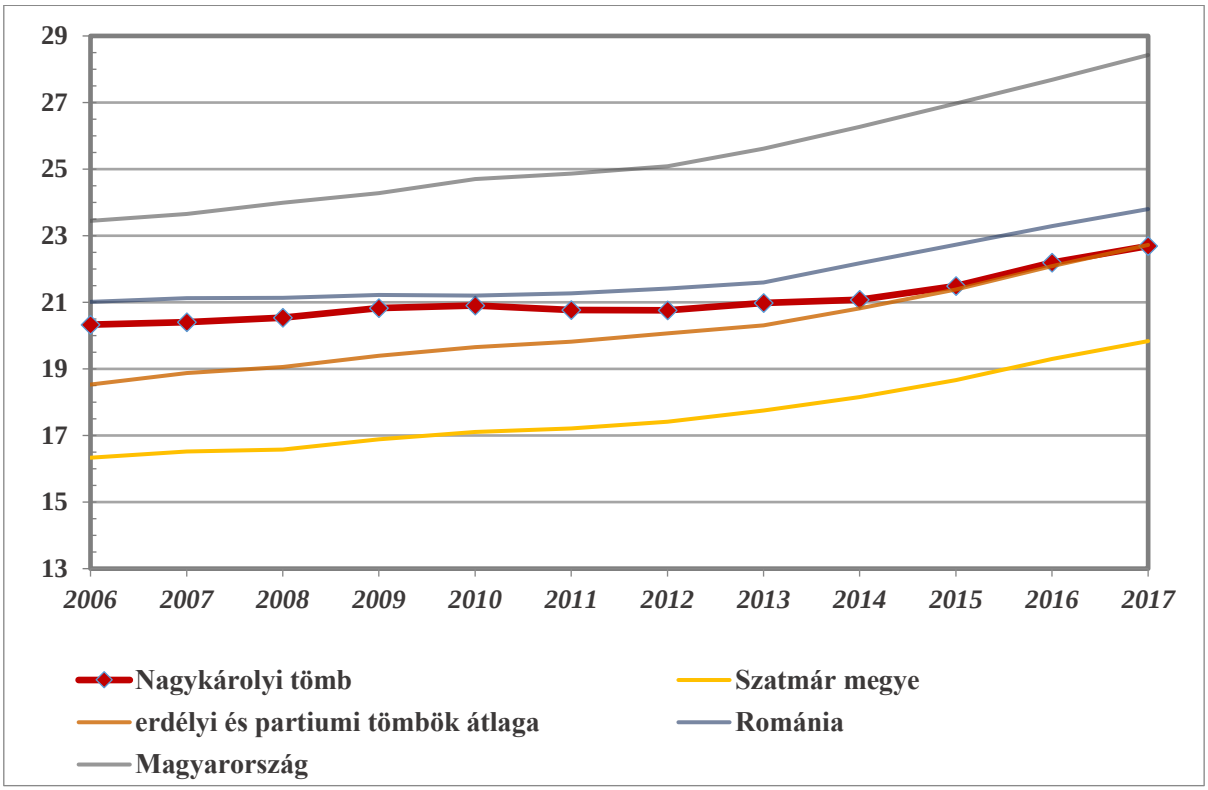

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

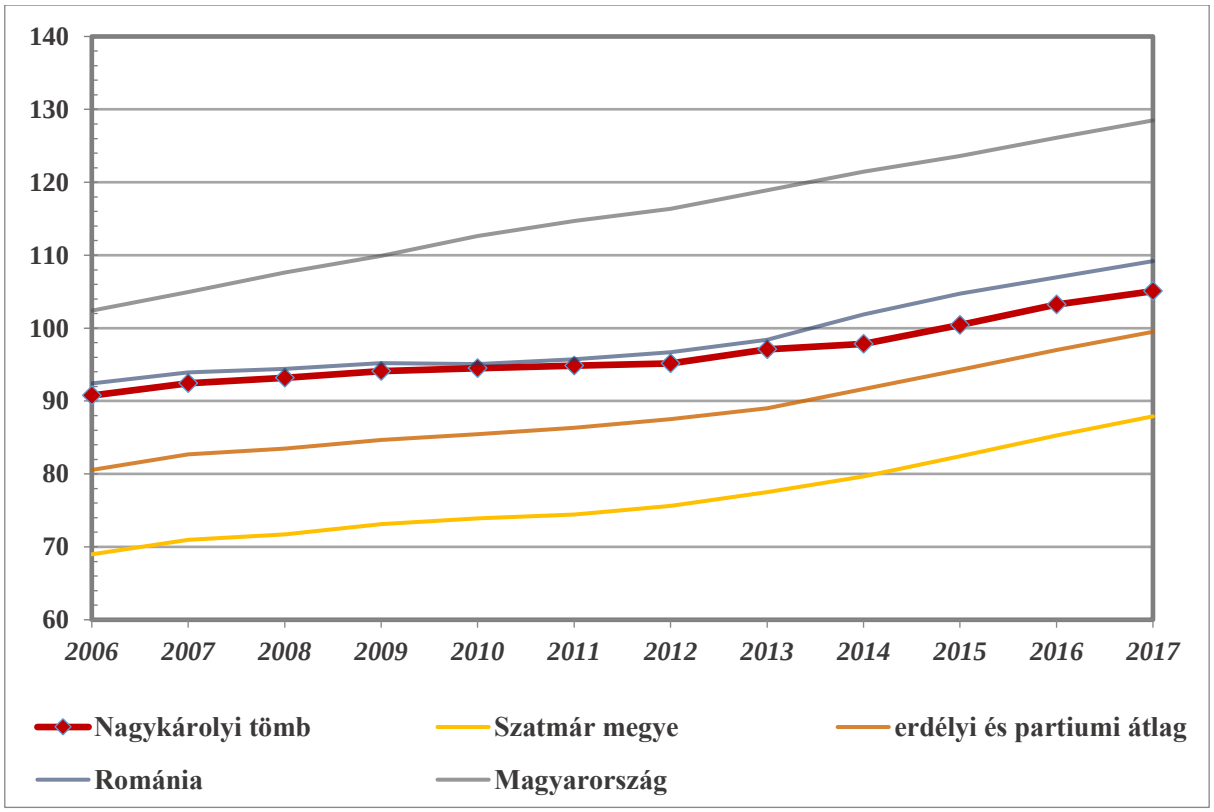

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

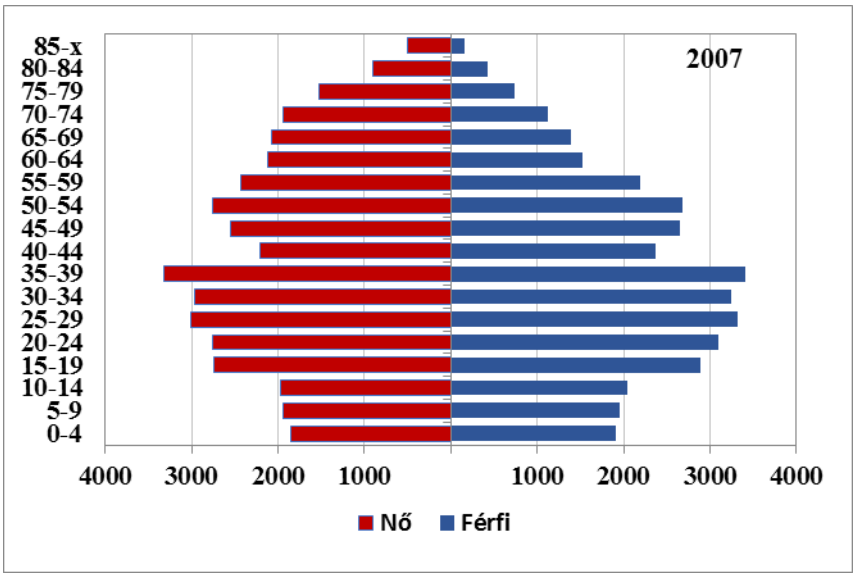

12. ábra: A tömb korfája (2007)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

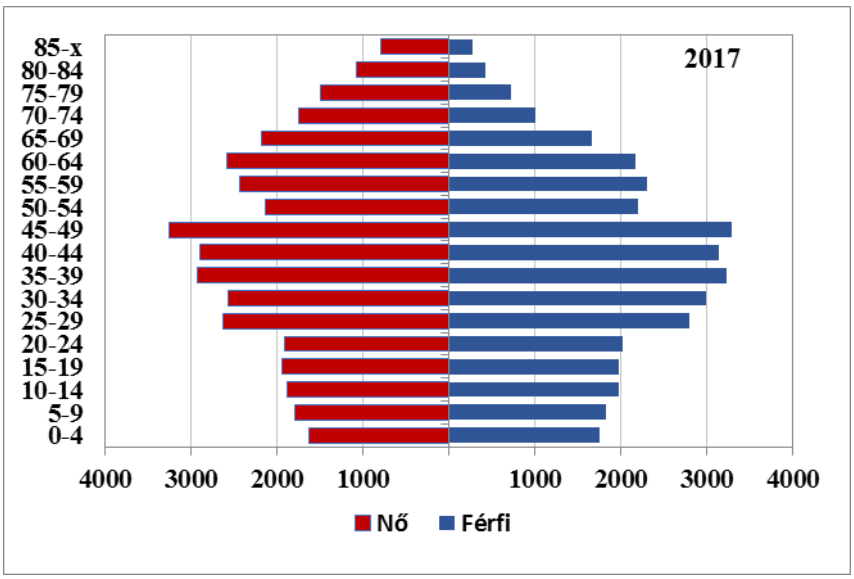

13. ábra: A tömb korfája (2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.20.2.2 Oktatás

Óvodák

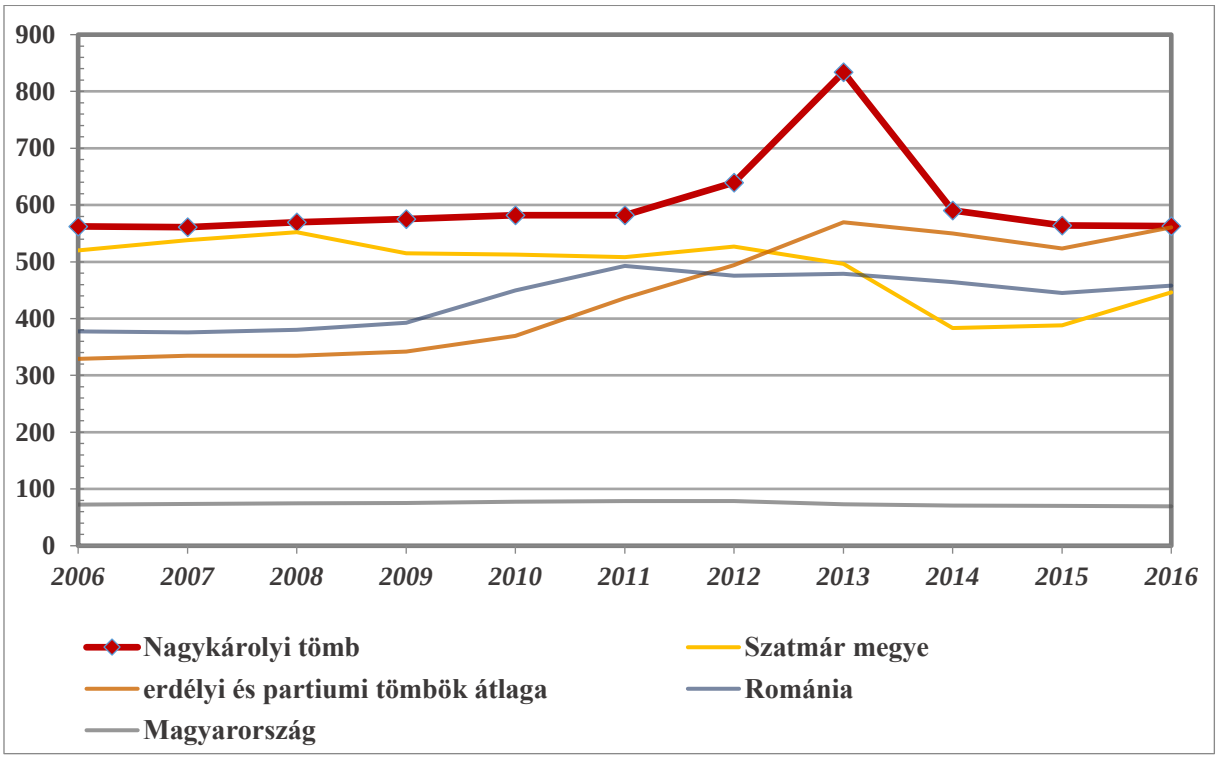

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

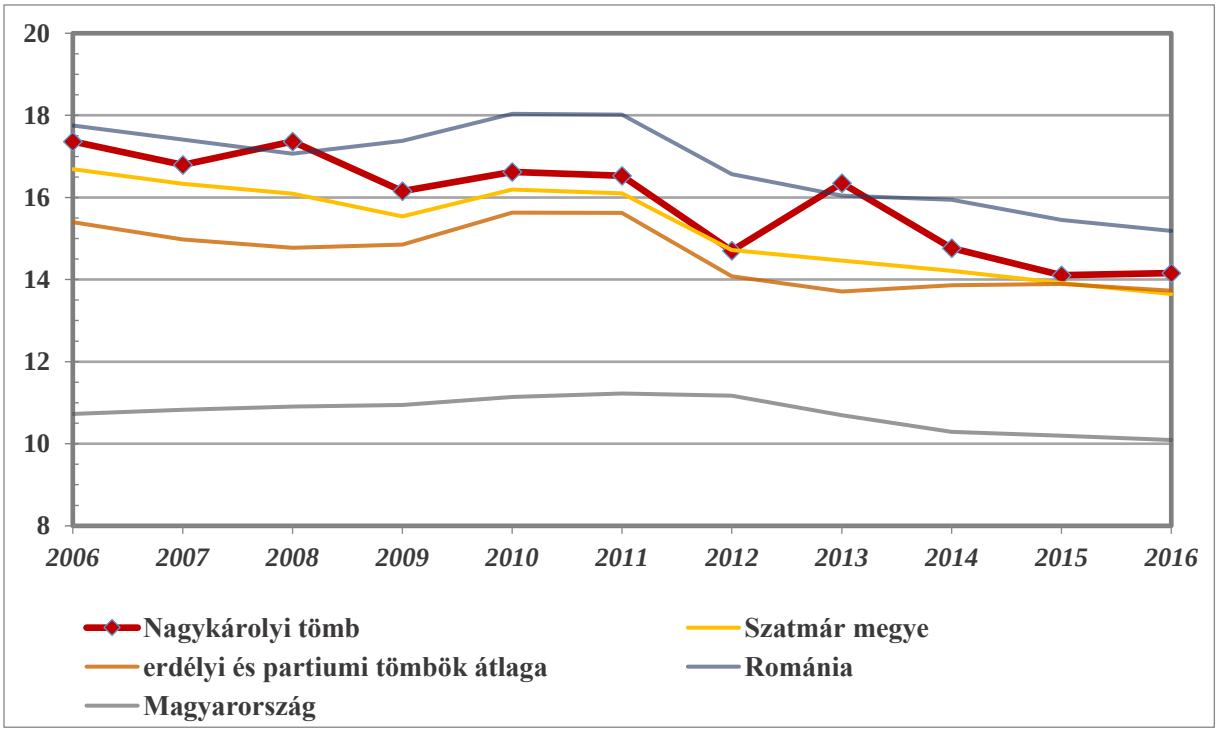

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

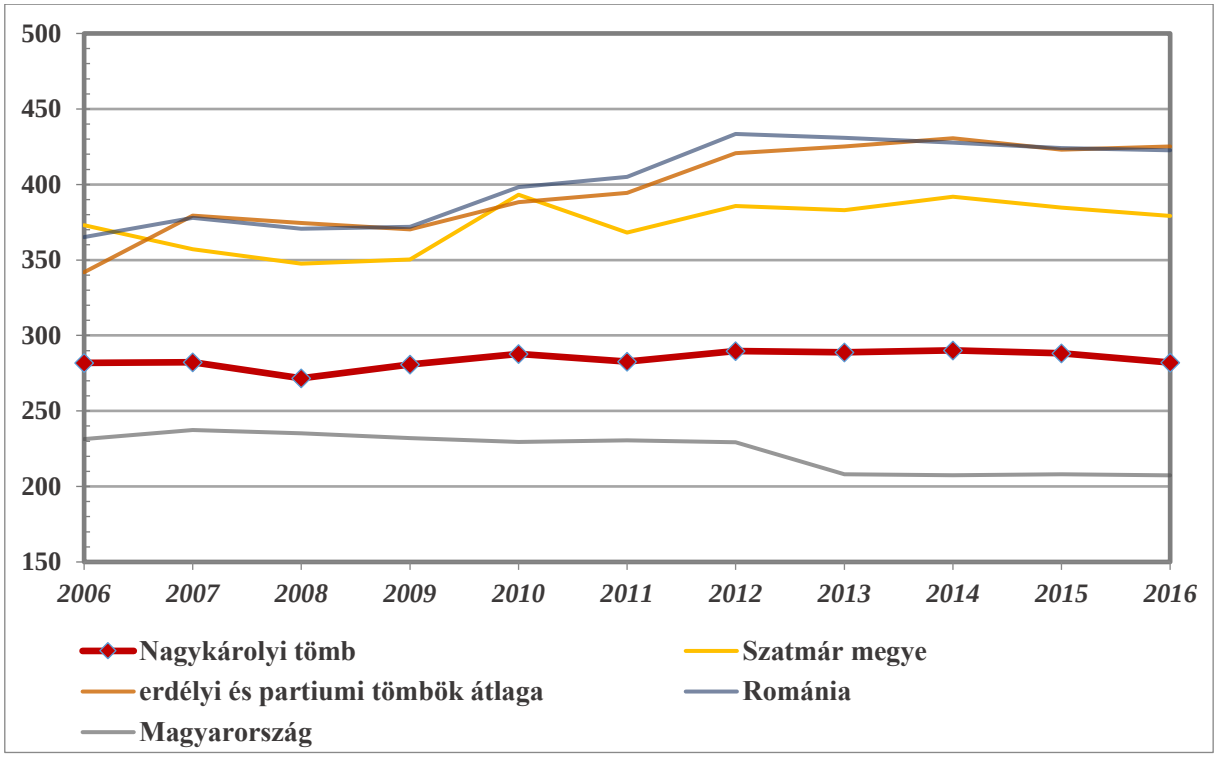

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

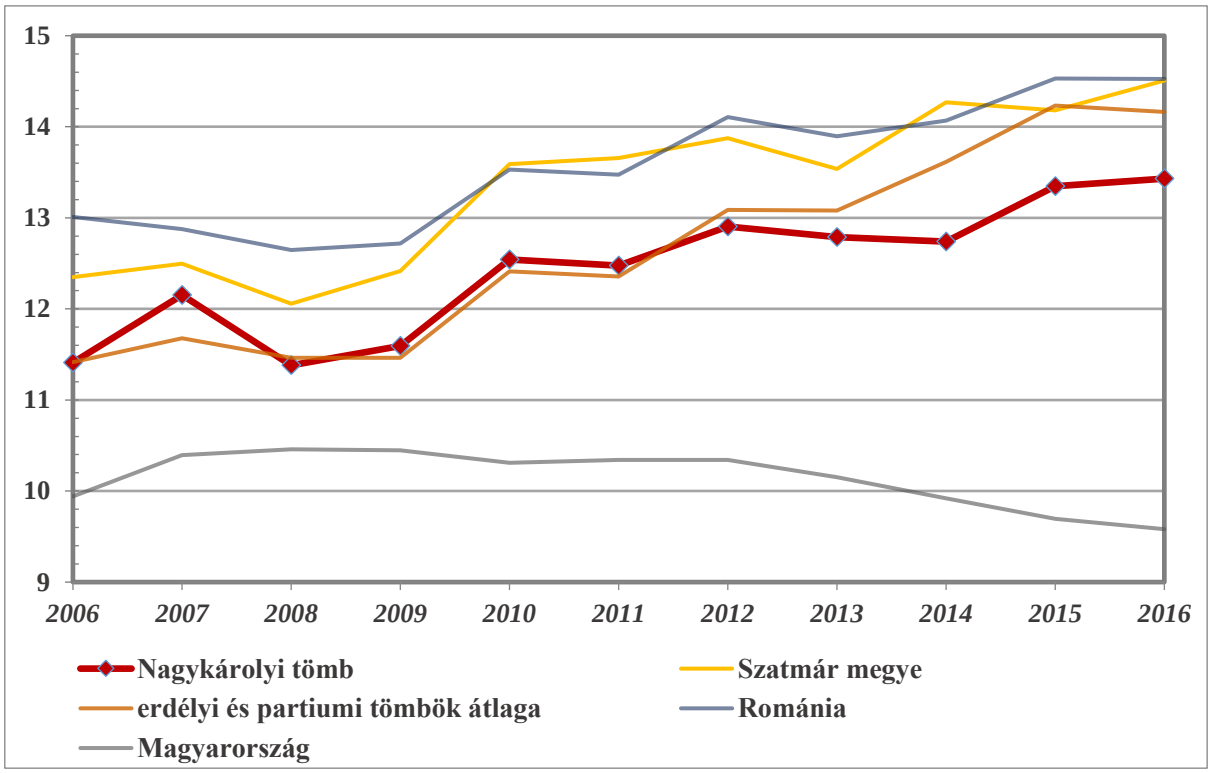

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

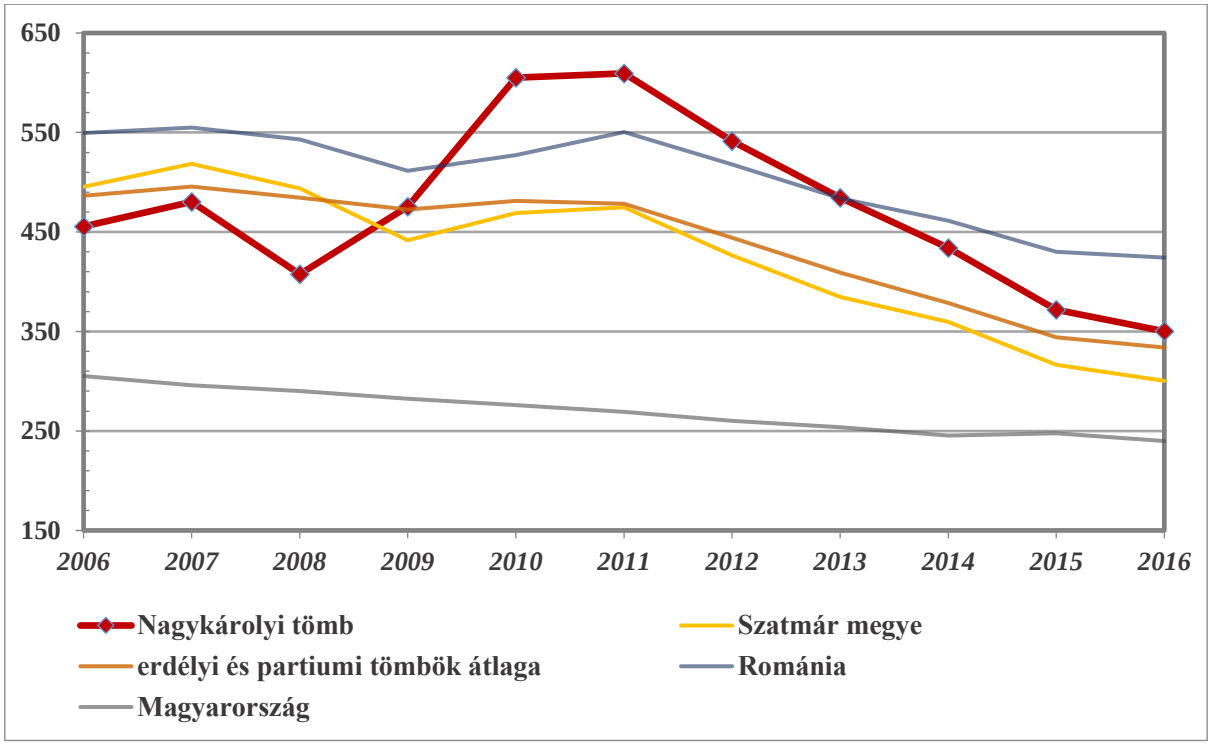

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

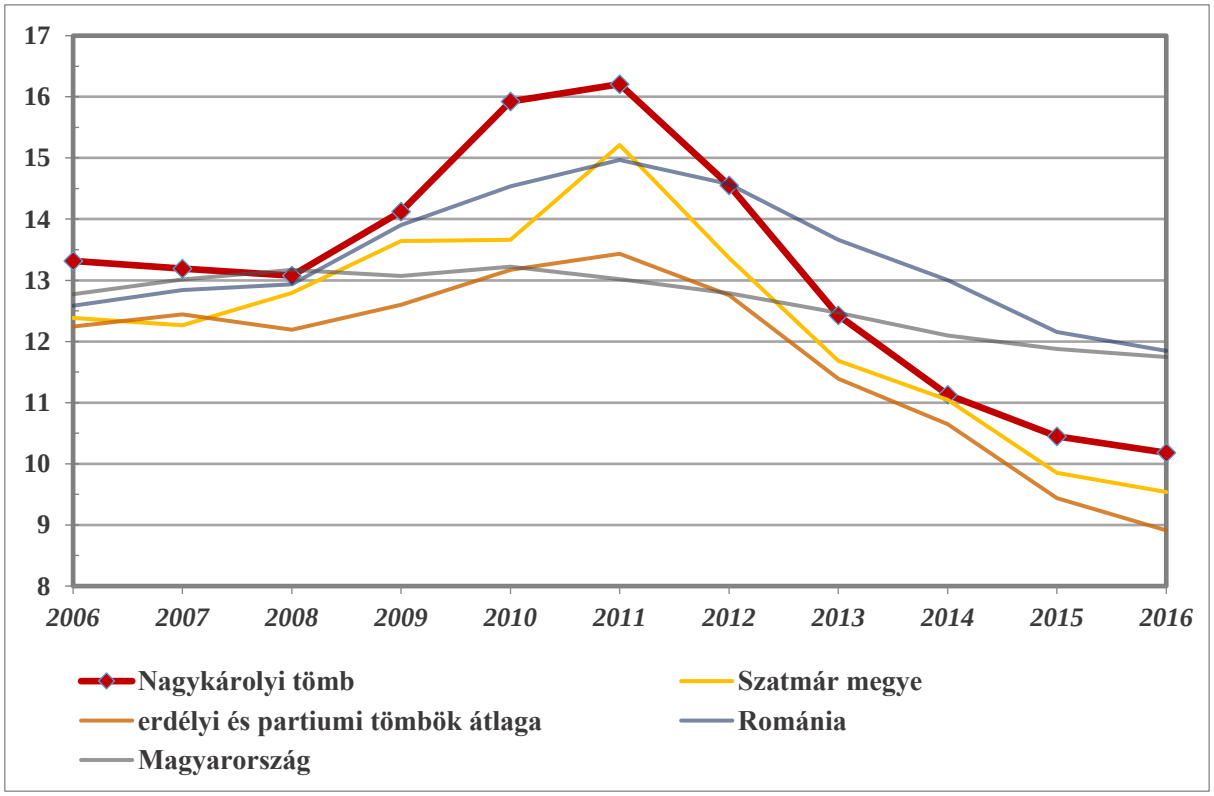

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.20.2.3 Munkaerőpiac

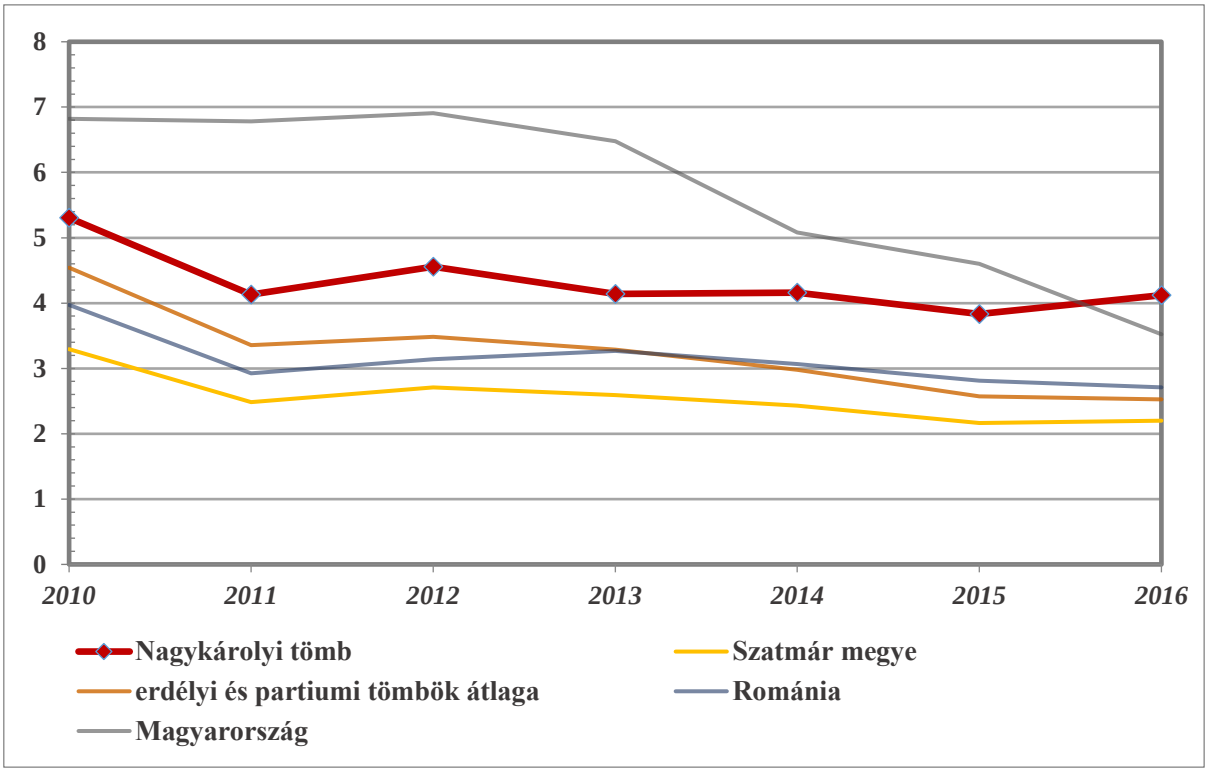

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

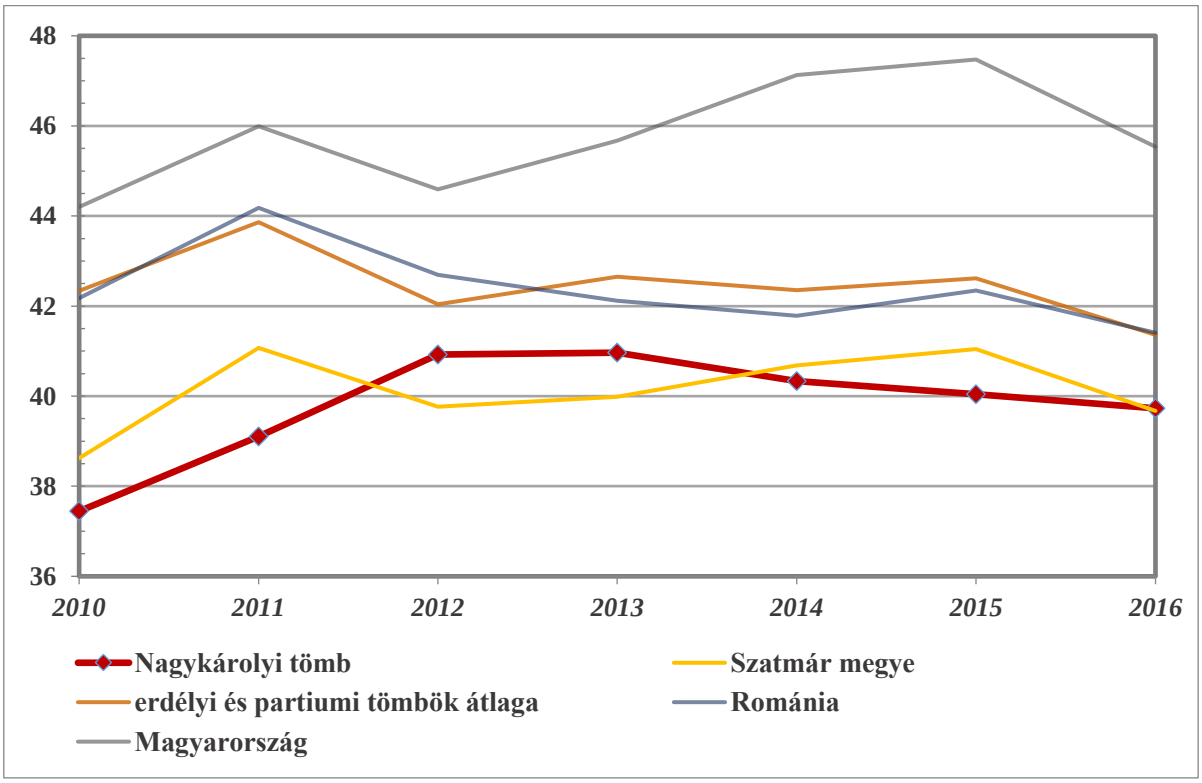

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek közt (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.20.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.20.3.1 Egészségügy

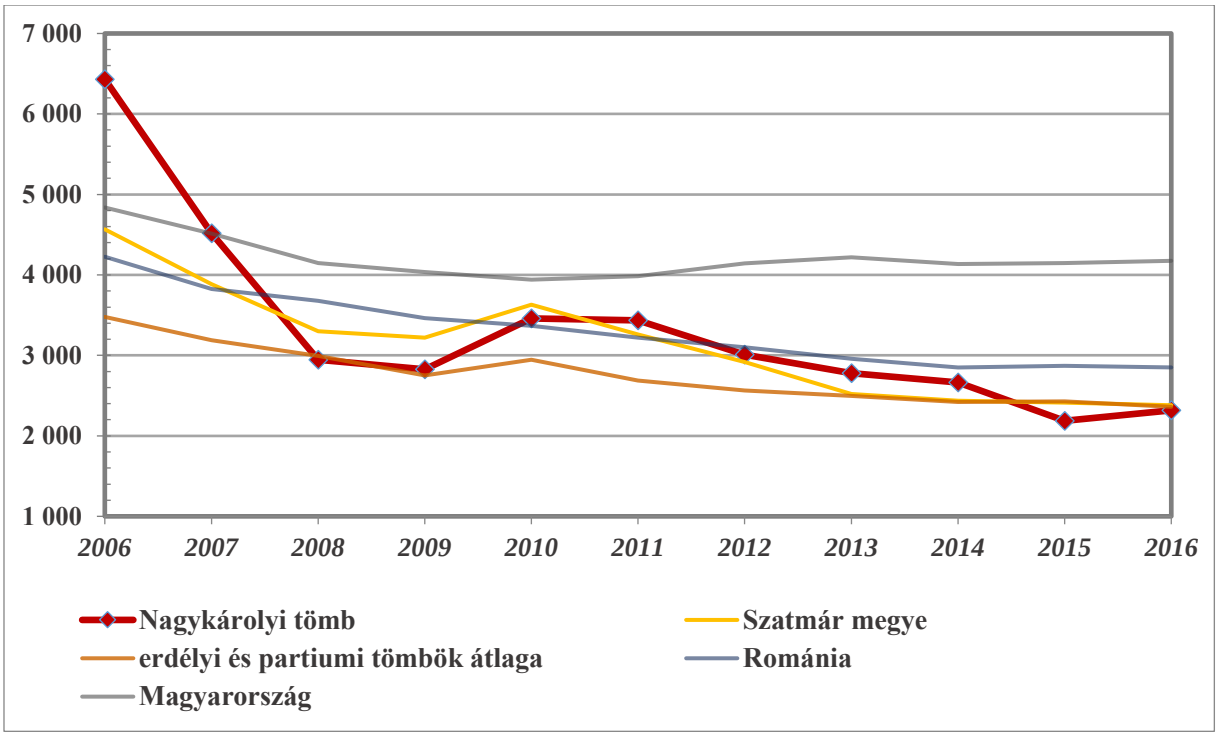

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

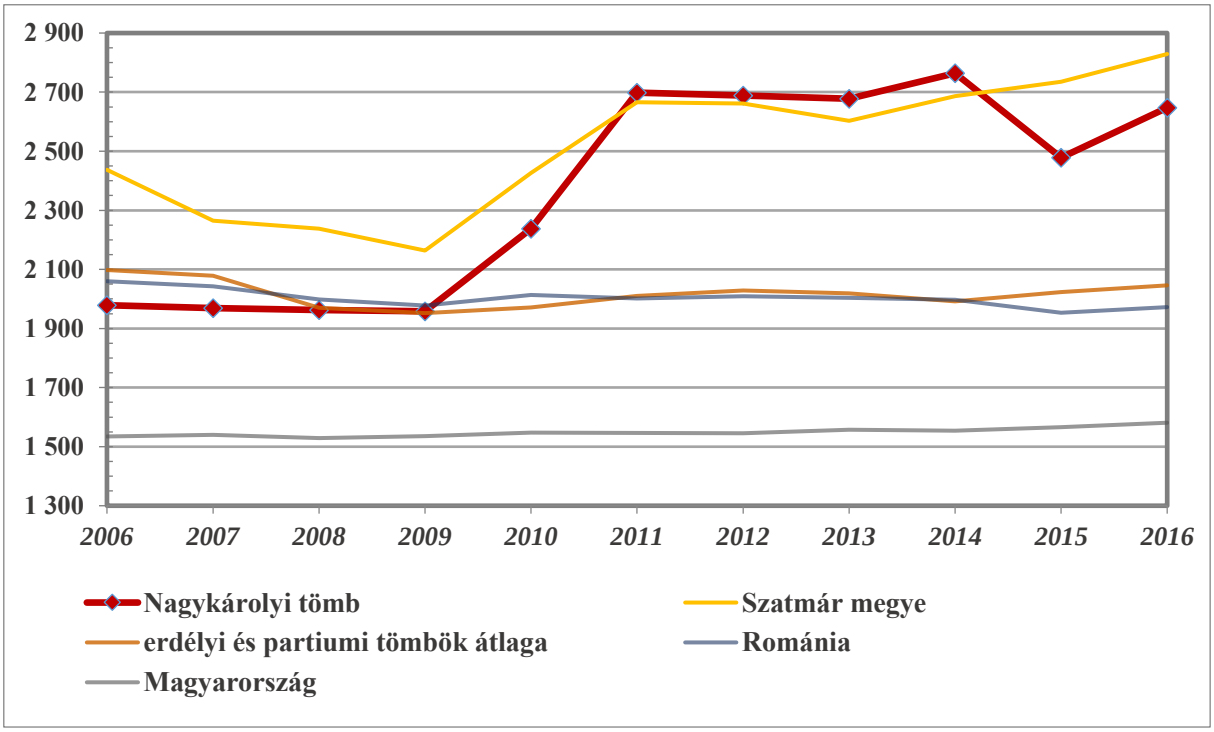

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.20.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

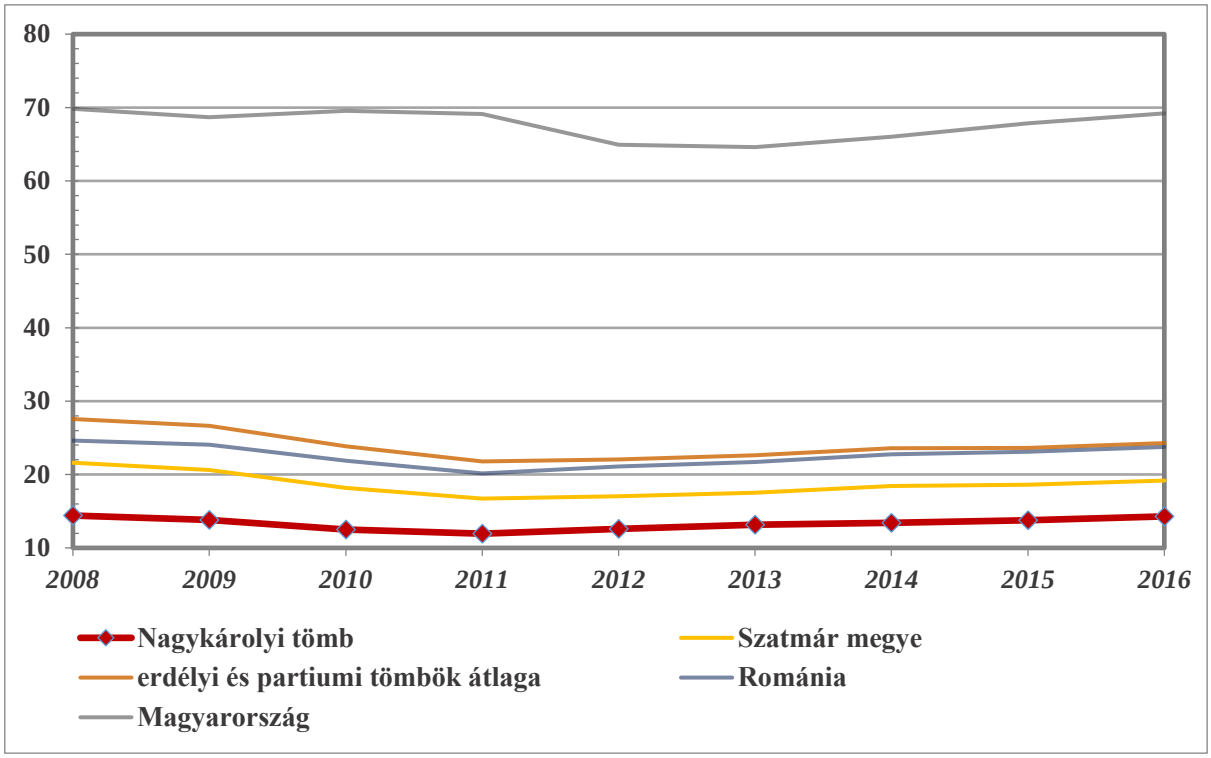

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

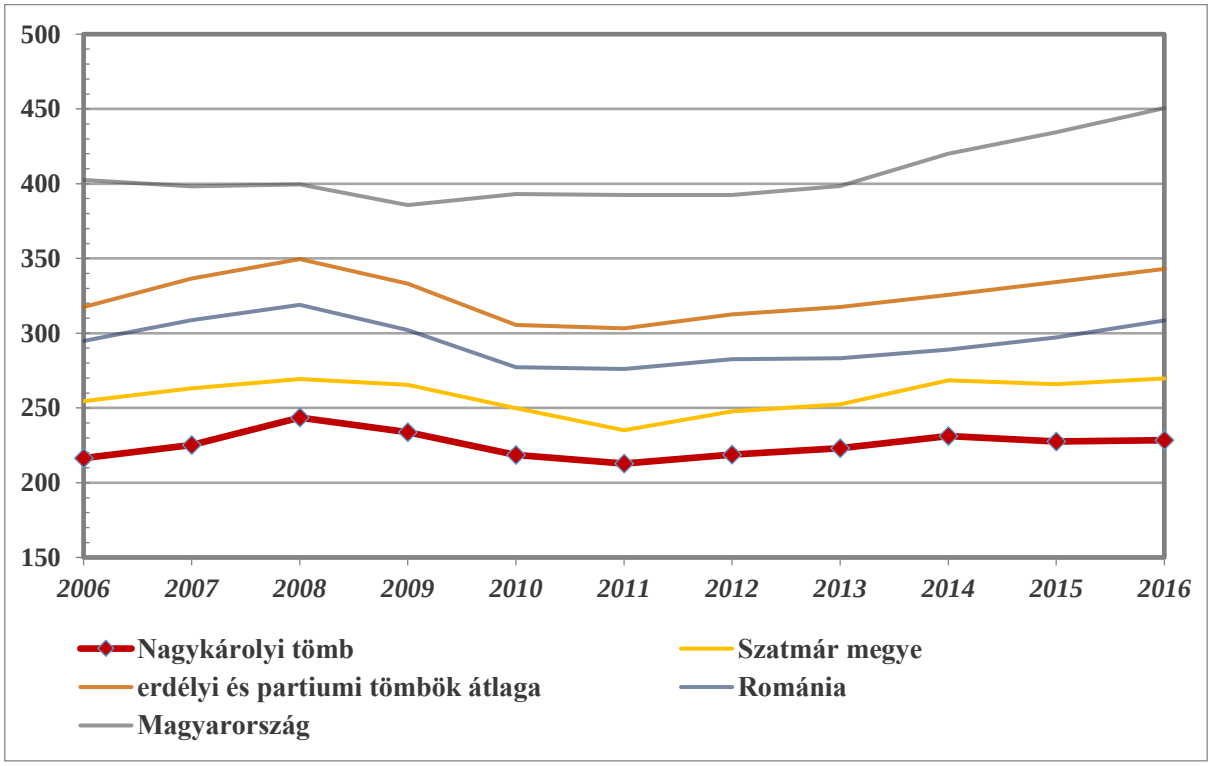

25. ábra: Az ezer aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.21 Szilágysági tömb

6.21.1 A térség főbb jellemzői

6.21.1.1 Elhelyezkedés

A Szilágyság történeti tájegység, a Réz-, a Meszes-hegység és a Szamos, valamint az Érmellék által közrezárt dombság a romániai Partiumban. A közfelfogás a Szilágyságot mint tájegységet rendszerint összekeveri a közigazgatási értelemben vett Szilágy megye fogalmával, ám a néprajzi értelemben vett Szilágyság a mai megye területének csak mintegy felét foglalja el. A másik felét a Meszesen túli területek, pontosabban az Almás és Egregy völgyének települései, valamint a Nádas és az Almás forrásvidékén elterülő kalotaszegi falvak alkotják, amelyek sohasem voltak szilágysági települések.

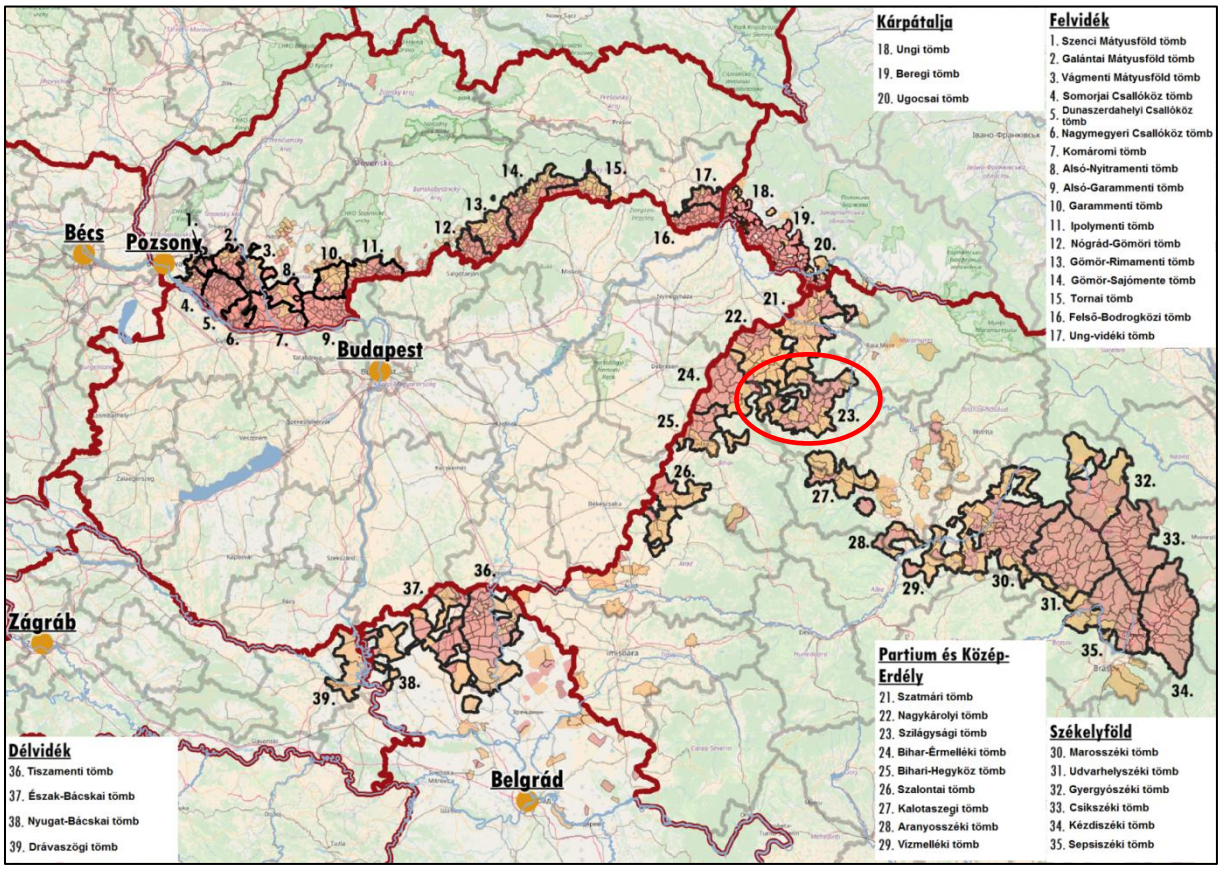

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

Hagyományosan három kistáj különböztethető meg a Szilágyság területén. A Kraszna vidéke, az 1876-ig fennállt Kraszna vármegye egykori területe a Szilágyság déli részén, a Rész- és a Meszes-hegység láncai közt, melynek hagyományos központjai Szilágysomlyó, Kraszna és Zilah. A Berettyó mente Szilágynagyfalu és Berettyószéplak központokkal, illetve a Tövishát, mely a Szilágyság középső vidéke a Krasznába és a Szamosba futó patakok hátságaként.

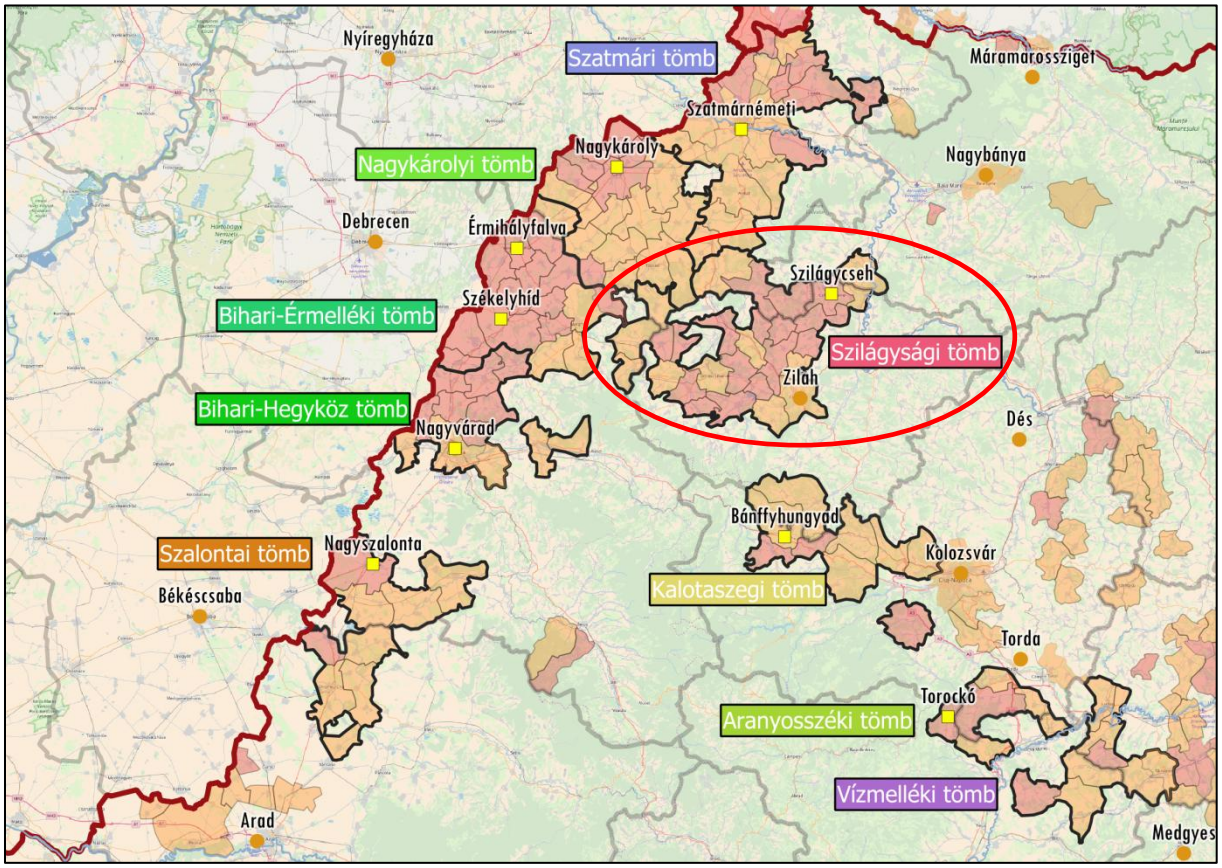

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Partiumban
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.21.1.2 A térség községei

A Szilágyság egyik legkorábbi tájnevünk, a 14. századtól említik a források. A magyarság már nem sokkal a honfoglalás után benépesítette a gyér, szlávok lakta területet. A középkorban magyar népességű volt, csak a 15–16. században bomlott meg etnikai egysége a beköltöző románokkal, majd a 18. században néhány németek által is lakott községgel.

A tömblehatárolás során azonosított Szilágysági tömb a vegyes lakossága következtében nincs teljes átfedésben a történeti tájegységgel. Az etnikai térszerkezet alapján a tövisháti és a Szilágysomlyóval szomszédos magyar többségű községeket tagoltan, fragmentáltan ölelik körbe a pufferközségek, míg az Érmellék irányába, gyakran szigetszerűen, a többségi nemzet által lakott községek választják el a térséget a többi tömbmagyar területtől. A Szilágysági tömb 28 községet magába foglalva összesen 153 ezer fős népességet koncentrál, melynek csupán 36 százaléka magyar nemzetiségű. A tömb legnépesebb települése – a csupán 15 százalékos magyarságaránnyal rendelkező Zilah – nélkül a térség népessége 97 ezer fő: e vidékies területen a magyarság aránya már körülbelül 50 százalékot tesz ki.

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése
Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek
Az adatok forrása: 2011-es romániai népszámlálási adatok

A tömb legnépesebb települése, egyben a Szilágyság legjelentősebb városi központja a municípiumi rangú Zilah. A település már a honfoglalás korában lakott volt, a középkorban jelentős várossá fejlődött, majd az 1876–os közigazgatási törvénnyel létrehozott Szilágy megye székhelyévé vált. A történeti Magyarország idején stabil magyar többsége a városban különösen intenzíven végbemenő szocialista iparosítással és városrobbanással párhuzamosan fokozatosan elolvadt. Ugyanakkor jelenleg is több magyar tannyelvű alap- és középfokú tagozat működik a város iskoláiban, amelyekbe jelentős számban ingáznak a környező falvak magyar diákjai.

Szilágysági tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Szilágycseh	Cehu Silvanei	7 054	3 564	50,52
Magyar többségű községek				
Szilágysámson	Samsud	1 691	1 580	93,44
Kárásztelek	Carastelec	1 066	964	90,43
Kémer	Camar	1 723	1 509	87,58
Debren	Dobrin	1 627	1 295	79,59
Sarmaság	Sarmasag	5 927	4 568	77,07
Szilágynagyfalu	Nusfalau	3 551	2 494	70,23
Szilágybagos	Boghis	1 840	1 282	69,67
Hadad	Hodod	3 004	2 059	68,54
Varsolc	Varsolt	2 167	1 458	67,28
Kraszna	Crasna	6 274	4 103	65,40
Haraklány	Hereclean	3 482	2 084	59,85
Bogdánd	Bogdand	2 838	1 650	58,14
Szilágyperecsen	Pericei	3 683	2 129	57,81
Szilágyszeg	Salatig	2 855	1 601	56,08
Kusaly	Coseiu	1 188	611	51,43
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Ipp	Ip	3 572	1 716	48,04
Oláhbaksa	Bocsa	3 138	1 284	40,92
Oláhcsaholy	Cehal	1 560	515	33,01
Berettyószéplak	Suplacu de Barcau	4 273	1 371	32,09
Magyarkecel	Mesesenii de Jos	3 054	954	31,24
Cigányi	Criseni	2 600	754	29,00
Benedekfalva	Benesat	1 514	423	27,76
Alsószopor	Supur	4 126	1 089	26,39
Sülelmed	Ulmeni	7 006	1 664	23,75
Szilágysomlyó	Simleu Silvaniei	13 069	3 000	22,96
Bályok	Balc	3 217	686	21,32
Zilah	Zalau	56 202	8 662	15,41
Összesen		**153 301**	**55 069**	**35,92**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

A tömb legnépesebb magyar többségű települése, Szilágycseh kisvárosa a Szilágy patak völgyében fekszik 30 kilométerre a megyeszékhely Zilahtól. A Tövishát kistáj központja, melynek története szorosan összefonódott a város fölötti magaslaton épült Cseh várával (a név az egykor itt megtelepedett cseh vagy morva telepesekre utal). Elsősorban agrárkarakterű település volt, városi rangját a városhálózat alsó szintjének erősítése céljából az 1968-as várossá nyilvánítási hullám során nyerte el. Az impériumváltásig magyar dominanciájú település etnikai arányai jelentősen átalakultak az elmúlt 100 évben. A 2011-es romániai cenzus adati alapján a magyarság számbeli többsége már csupán jelképes a városban.

6.21.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.21.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

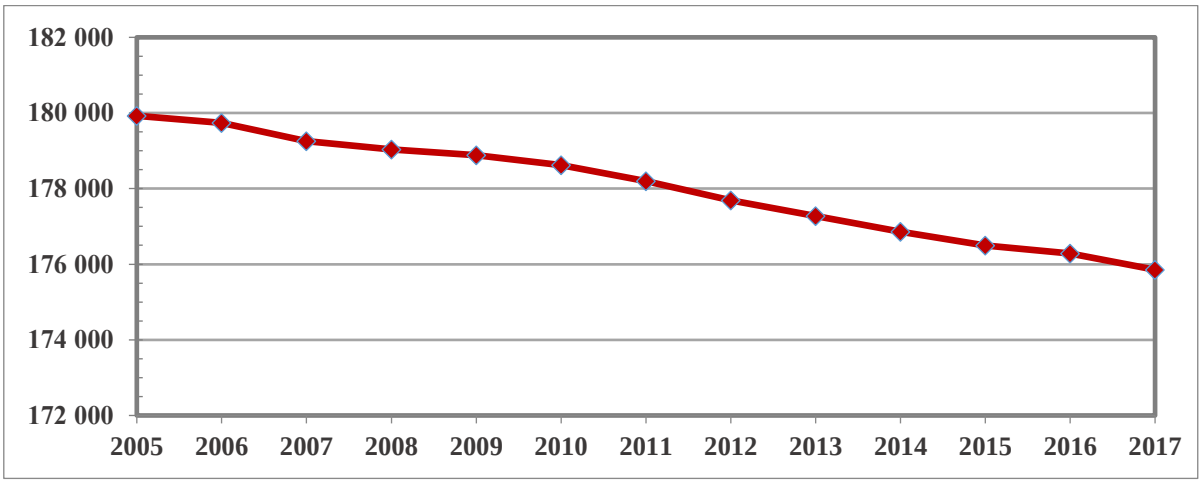

4. ábra: A tömb népességszámának alakulása (fő) (2005–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Szilágysági tömb	*Szatmár megye*	*Máramaros megye*	*Szilágy megye*	*Bihar megye*	*Az erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Románia*	*Magyar-ország*
-1,90	*-1,84*	*-2,28*	*-3,54*	*-1,17*	*-1,70*	*-1,55*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

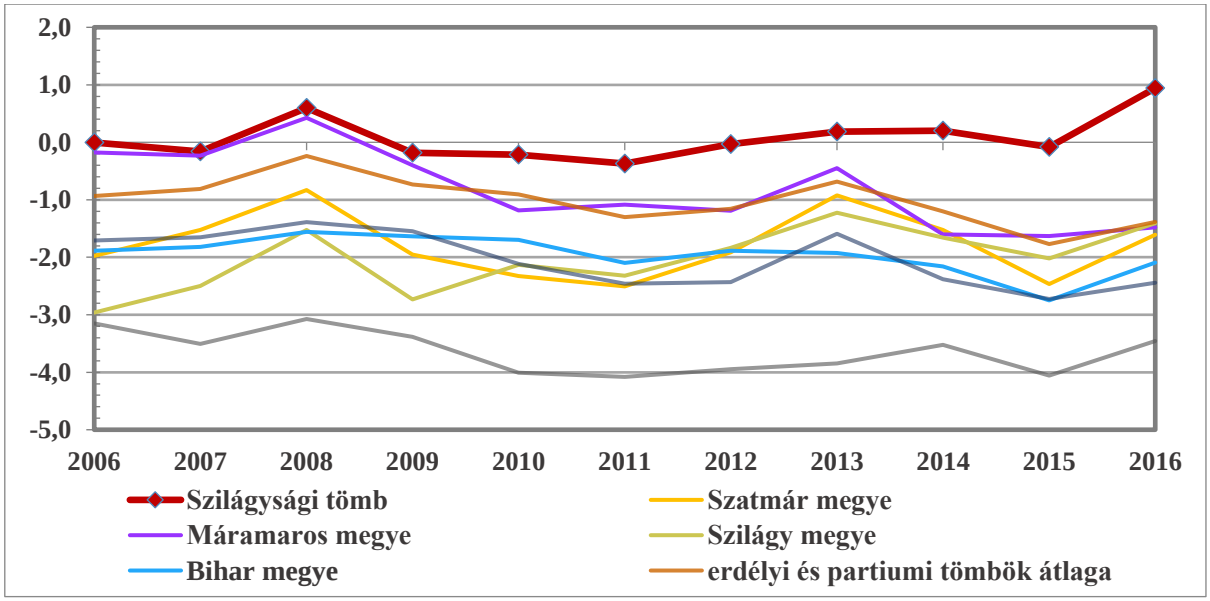

5. ábra: A népesség természetes szaporodása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

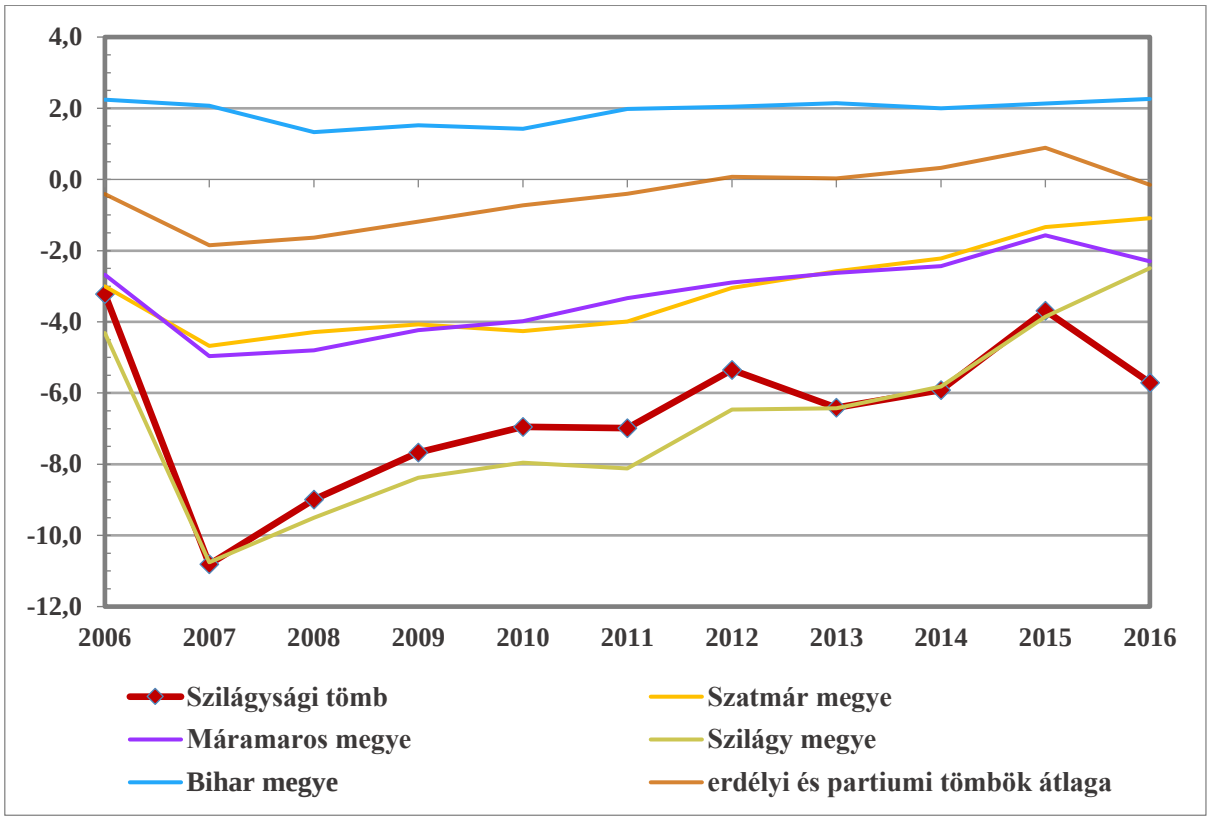

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

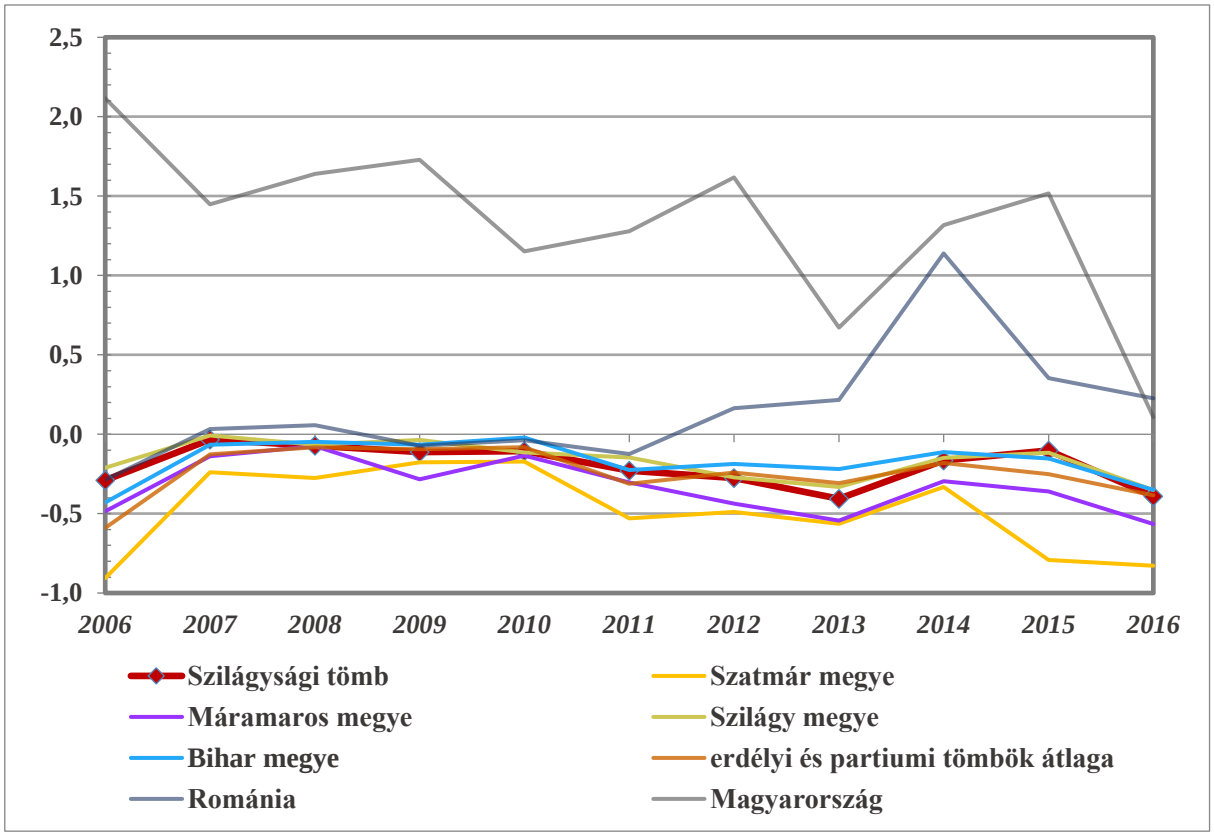

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

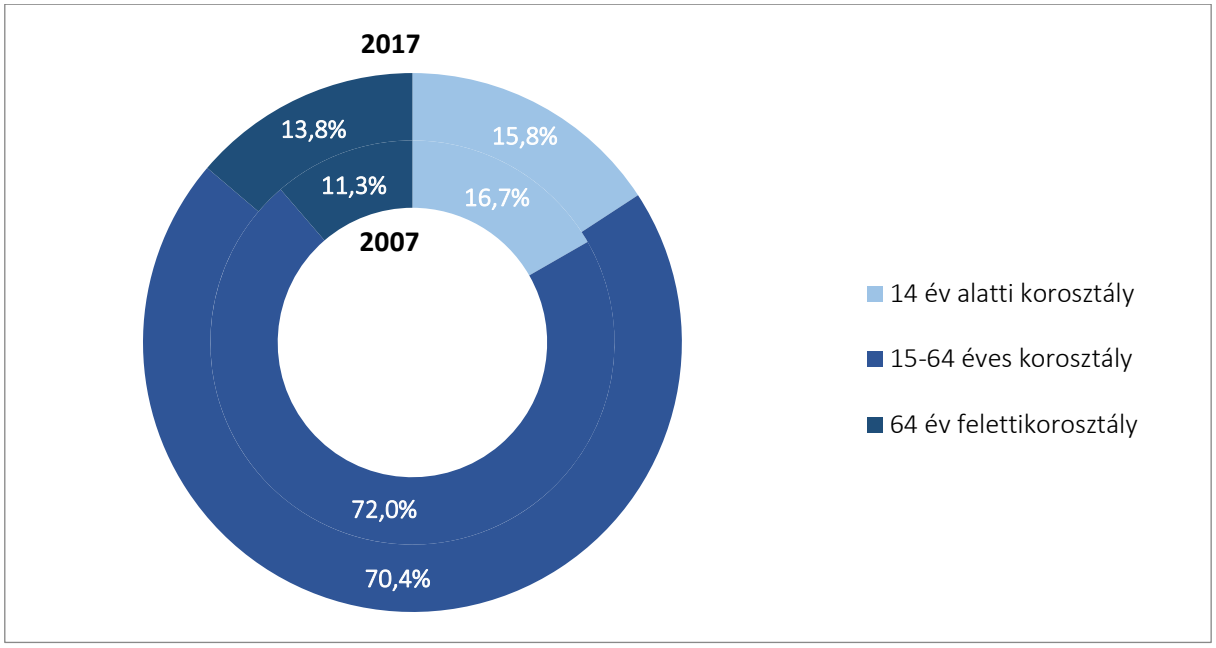

8. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

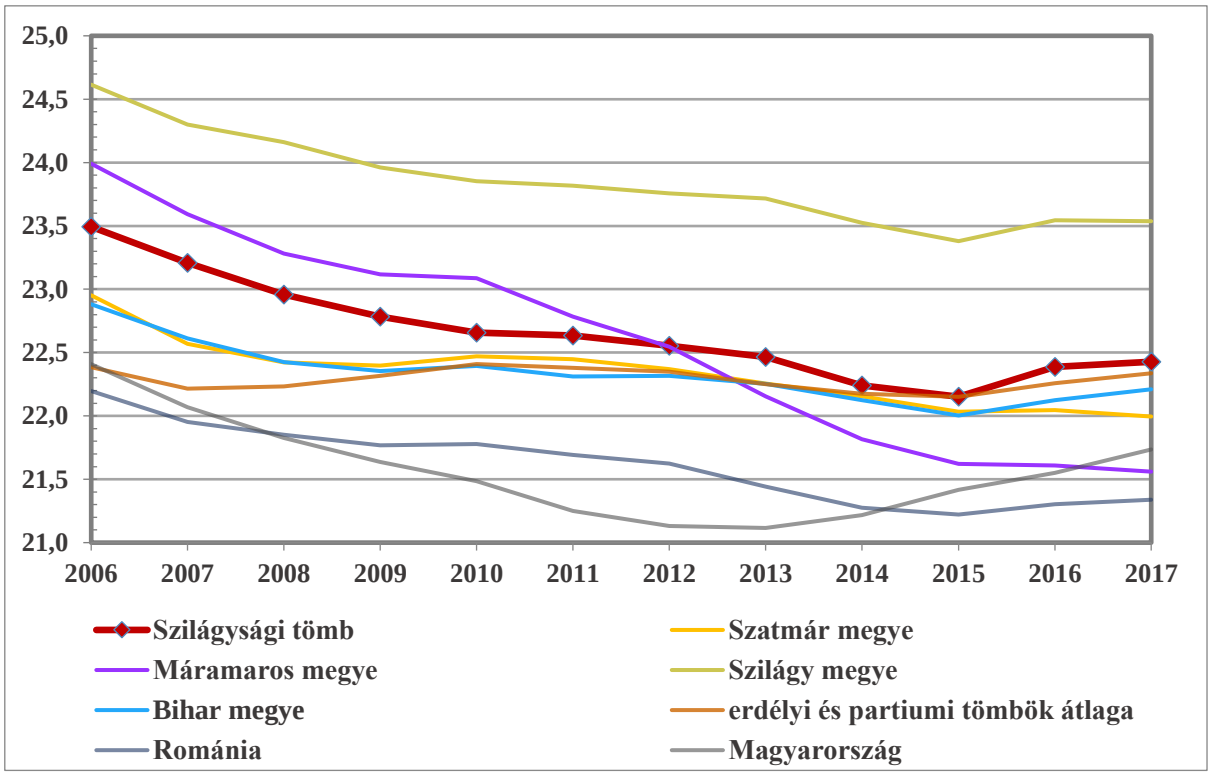

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátájának változása (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

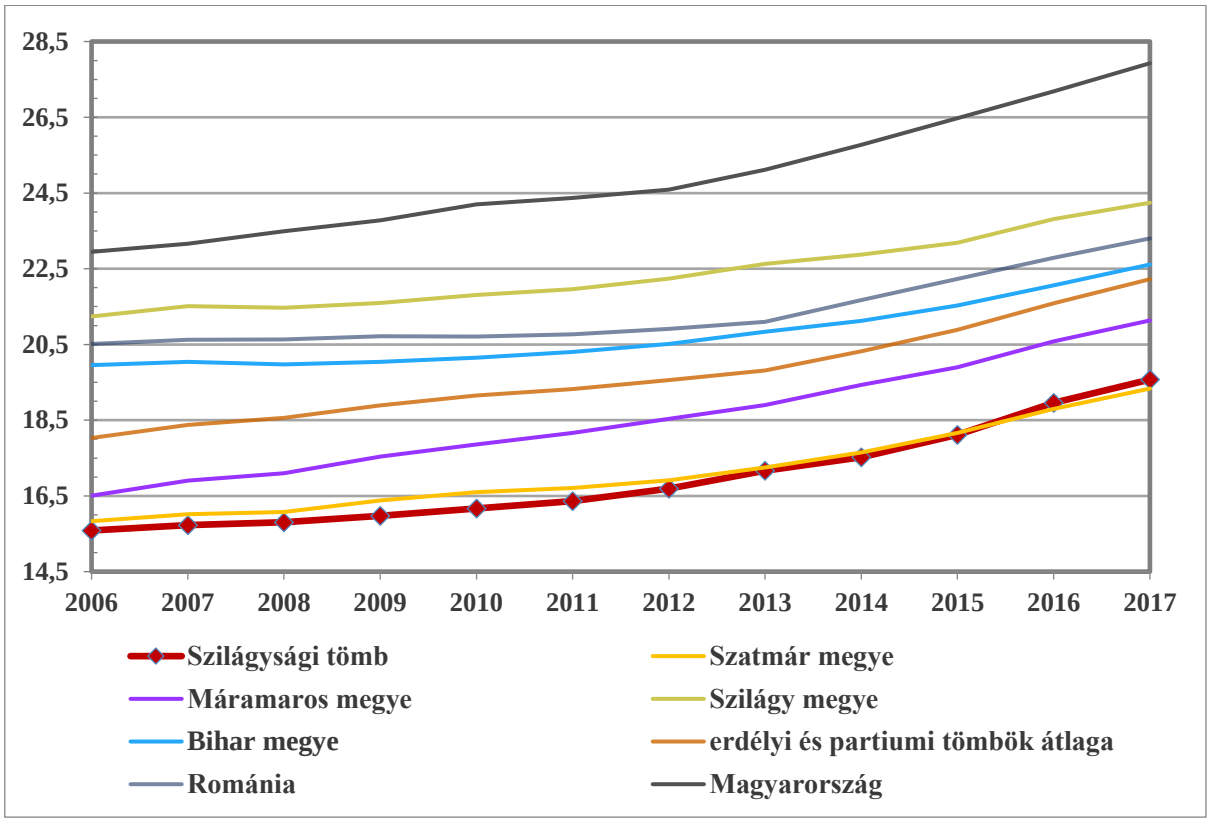

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

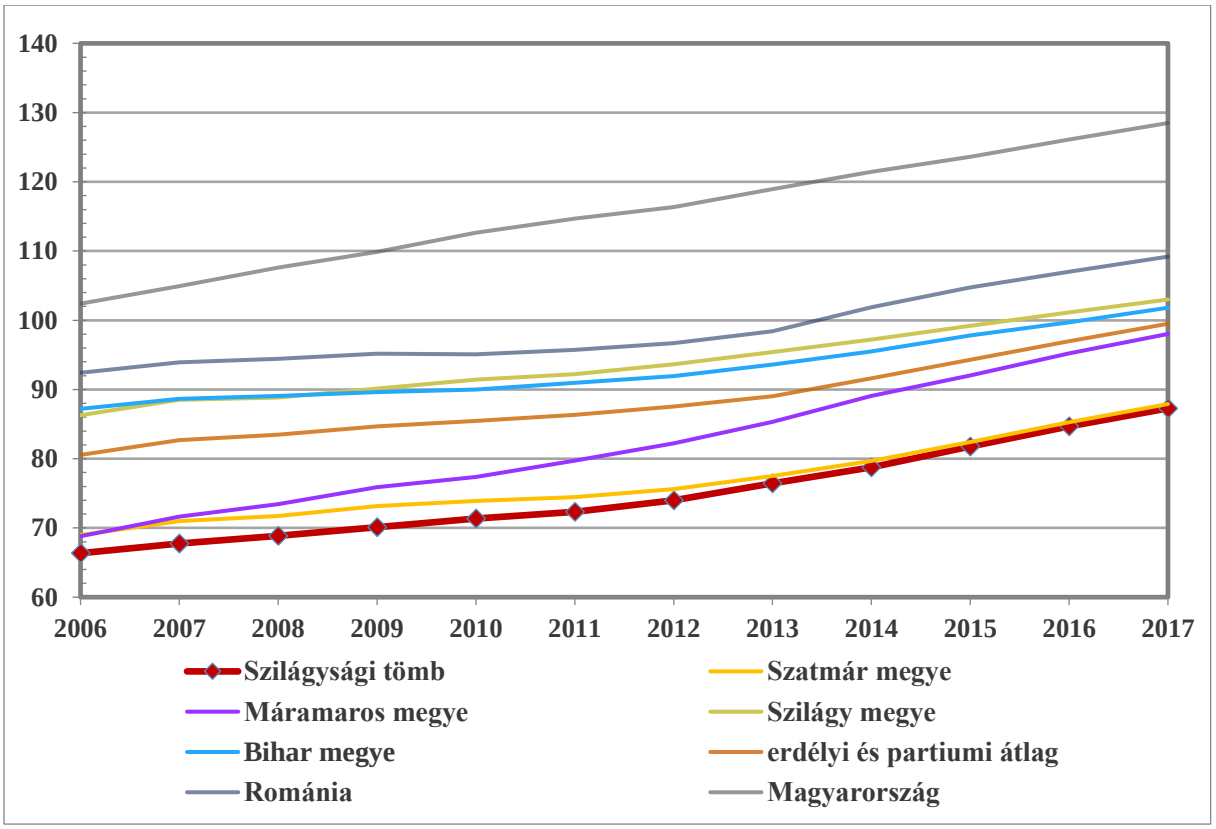

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

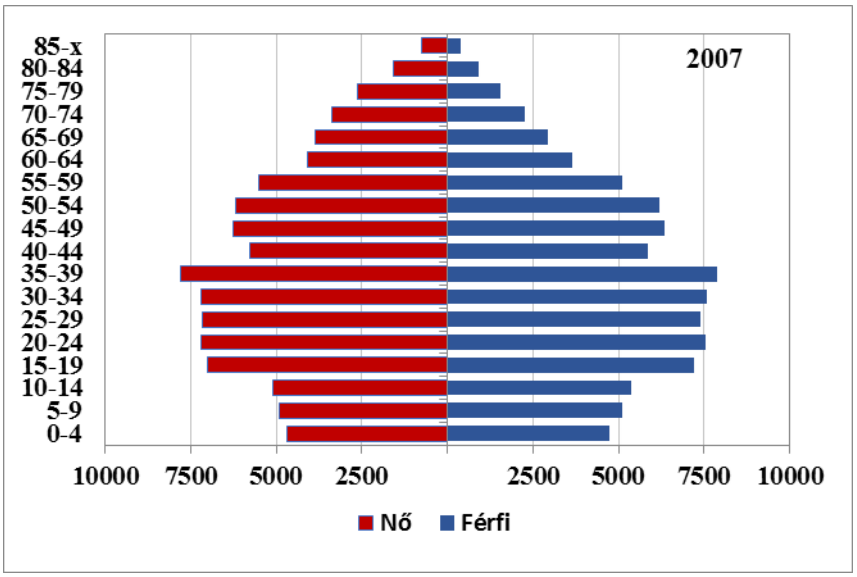

12. ábra: A tömb korfája (2007)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

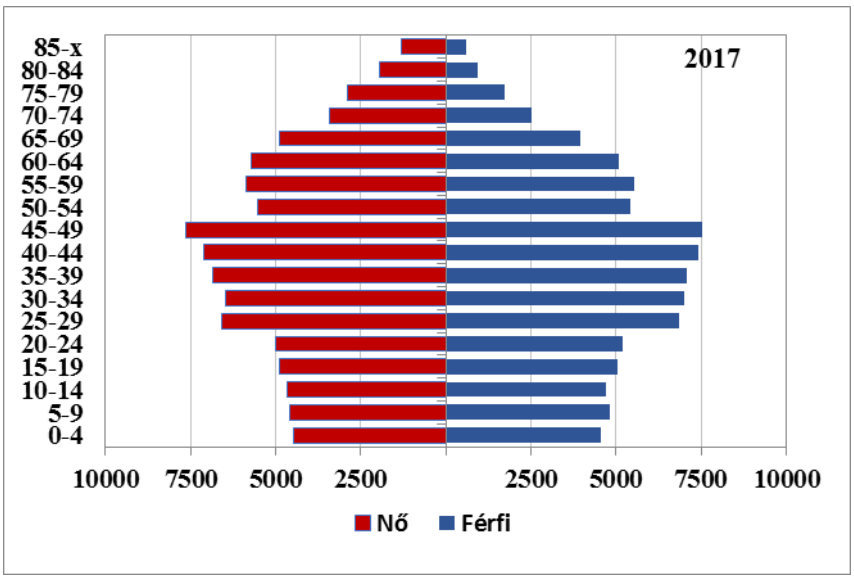

13. ábra: A tömb korfája (2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.21.2.2 Oktatás

Óvodák

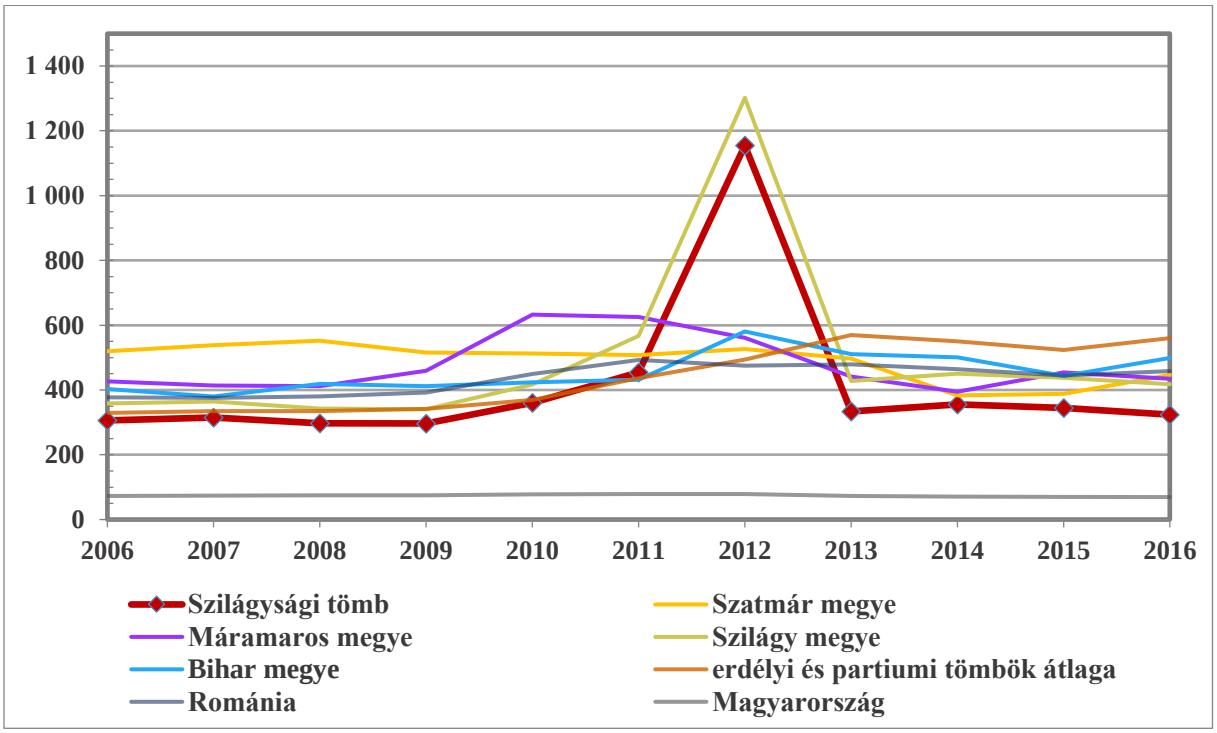

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

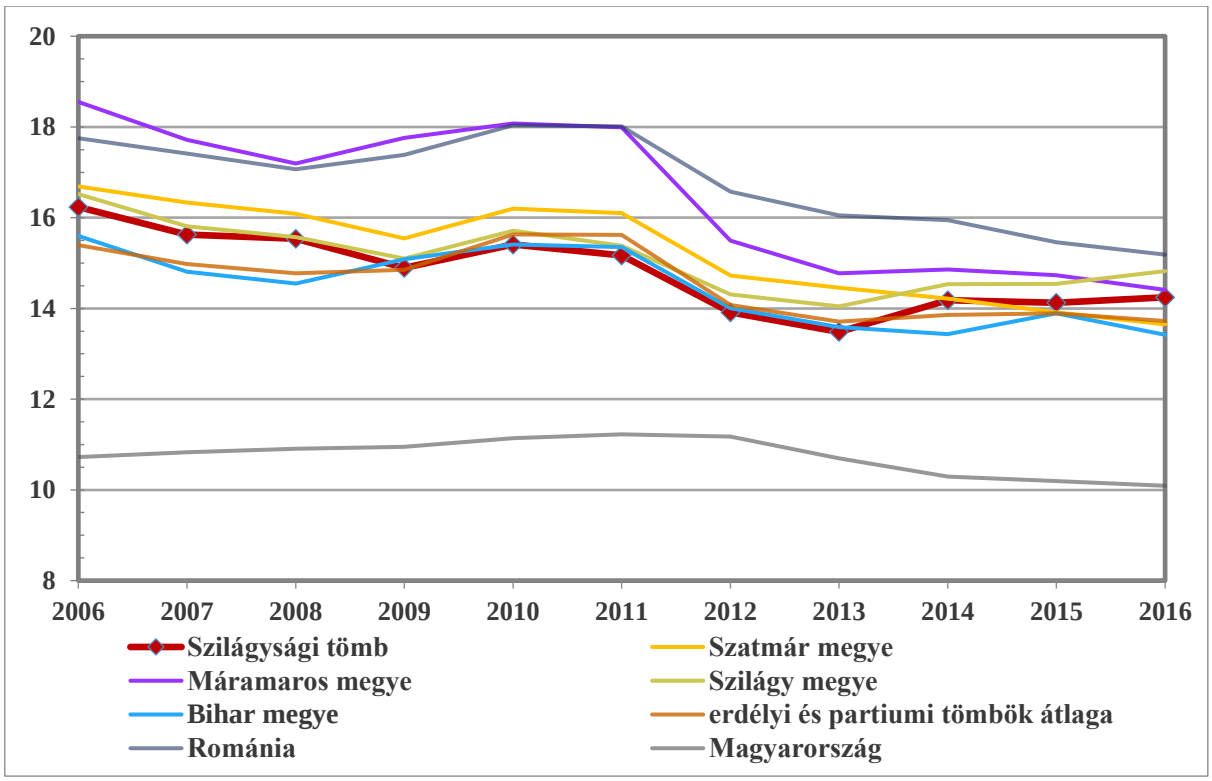

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

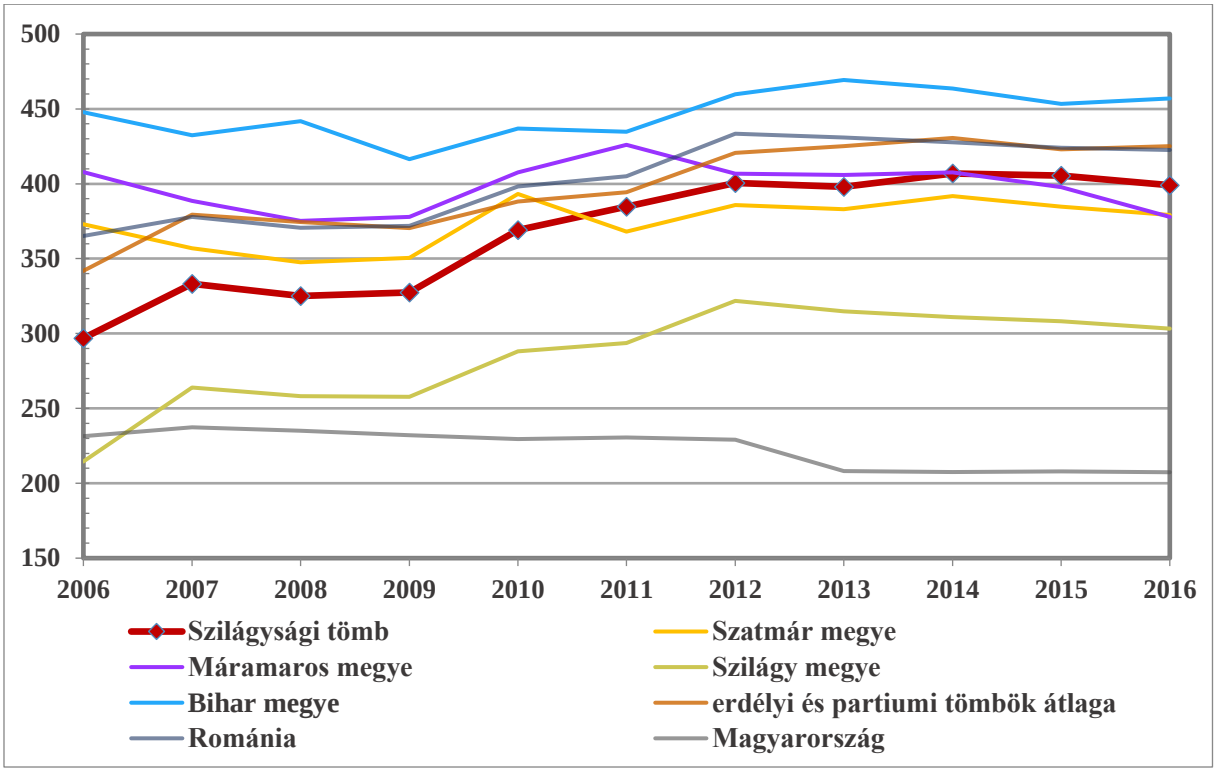

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

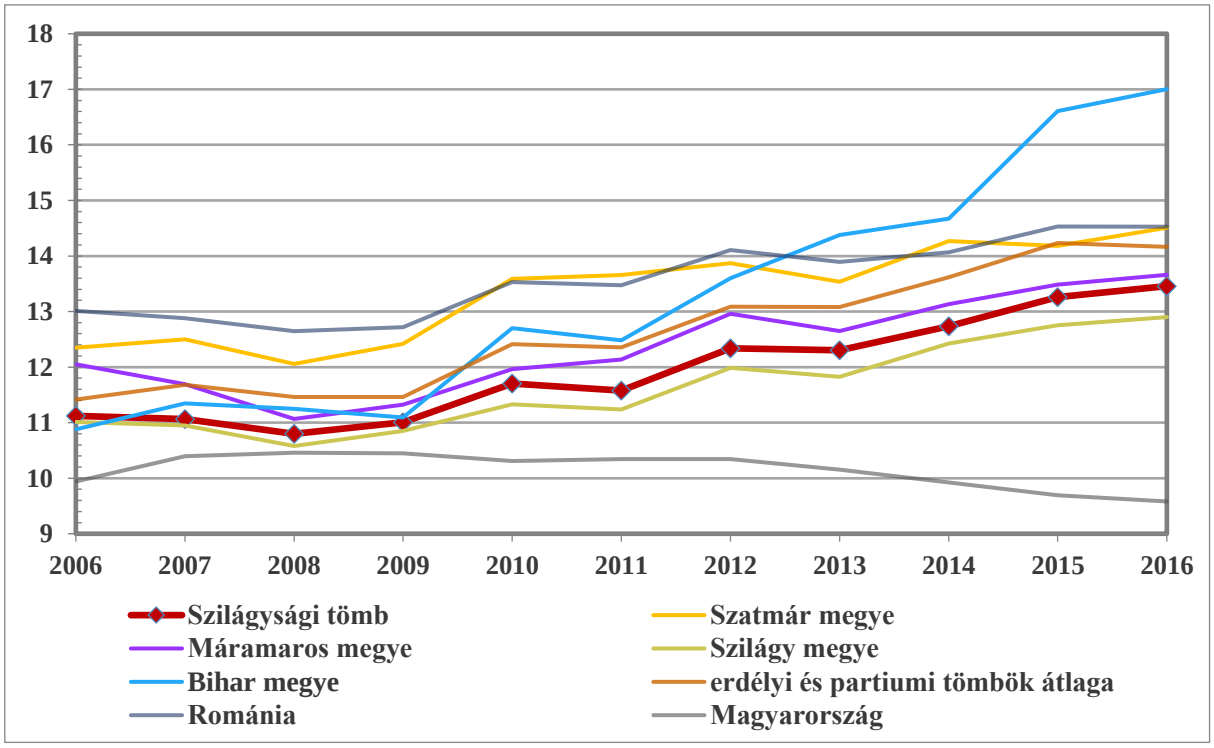

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

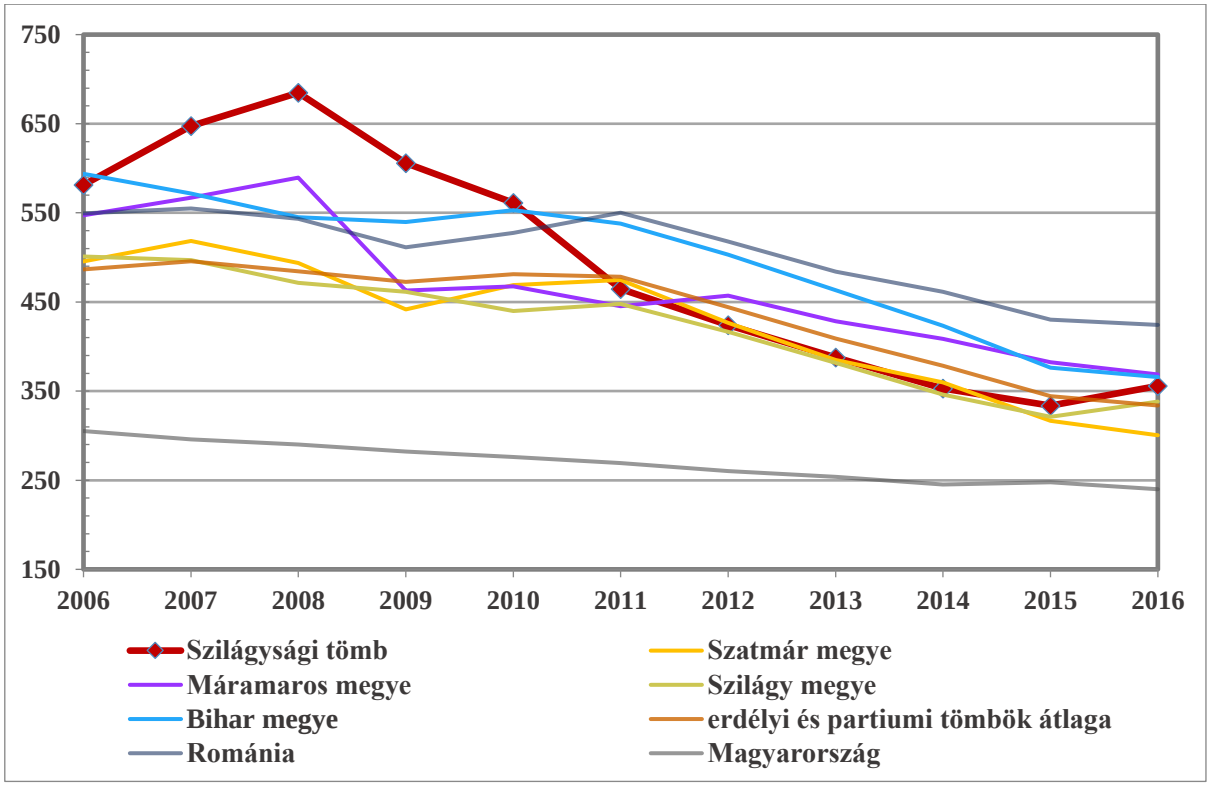

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

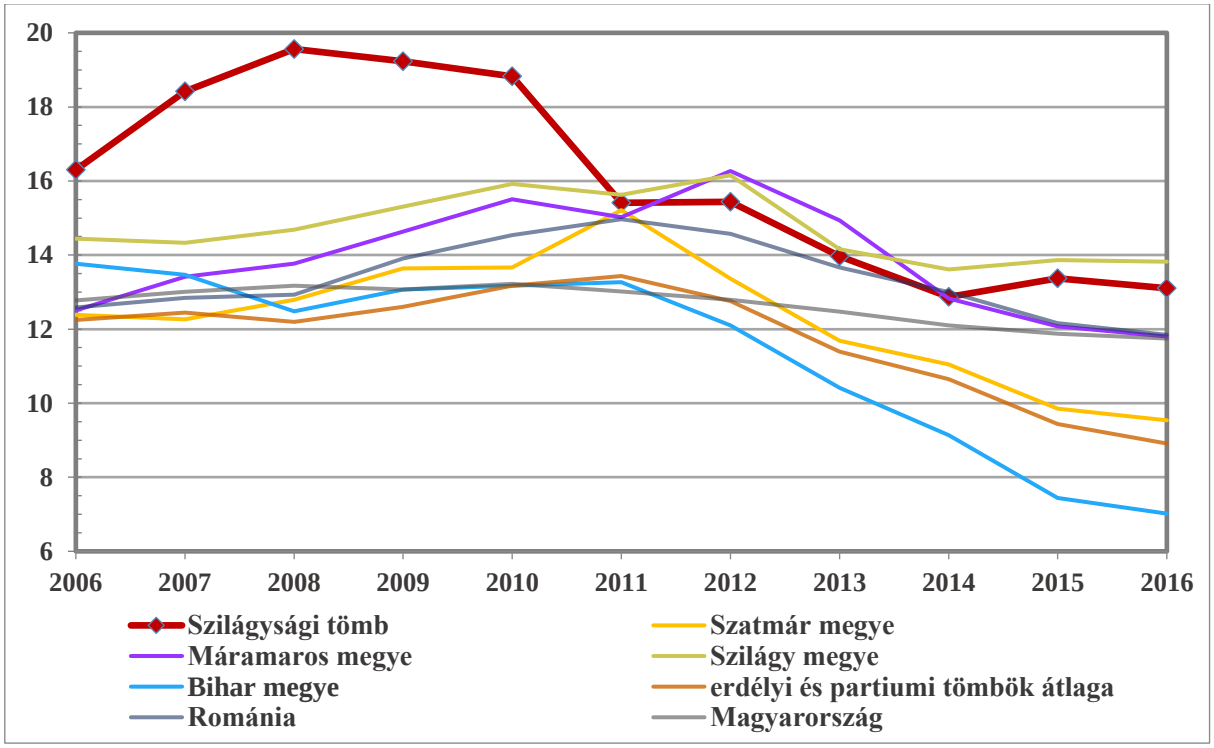

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.21.2.3 Munkaerőpiac

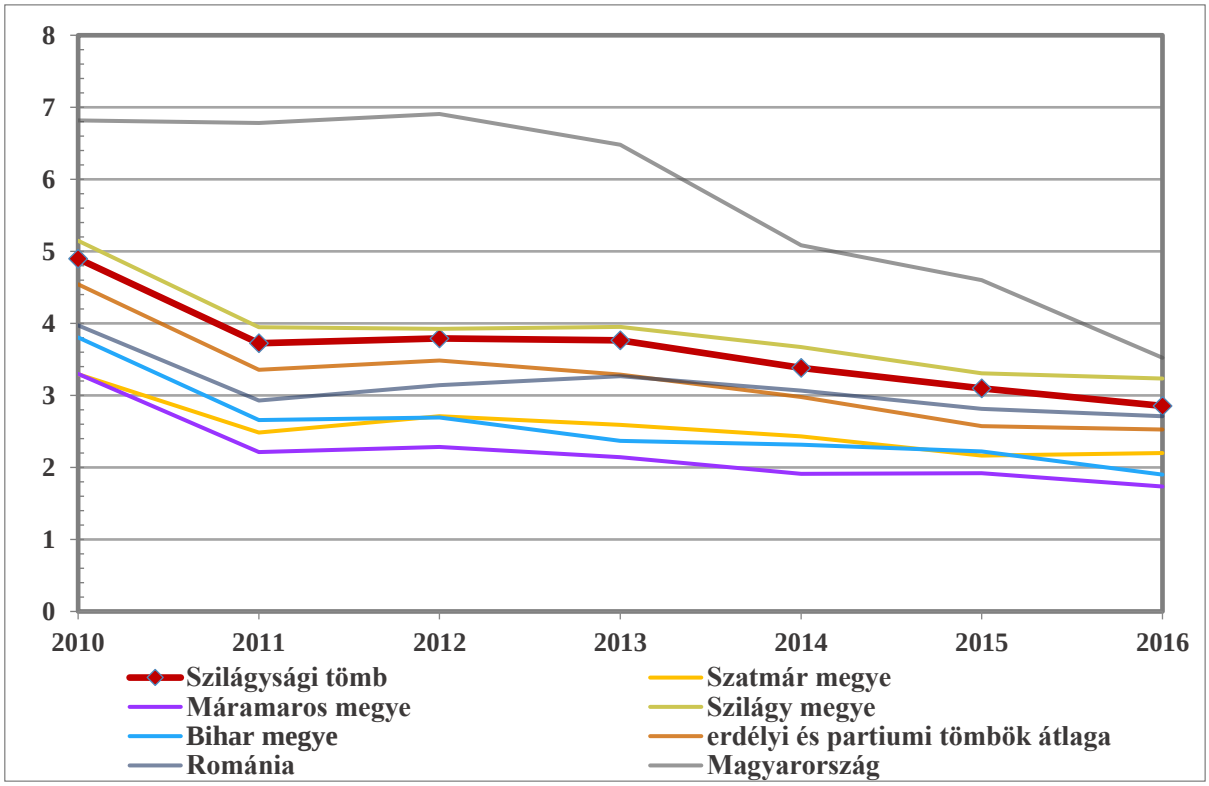

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

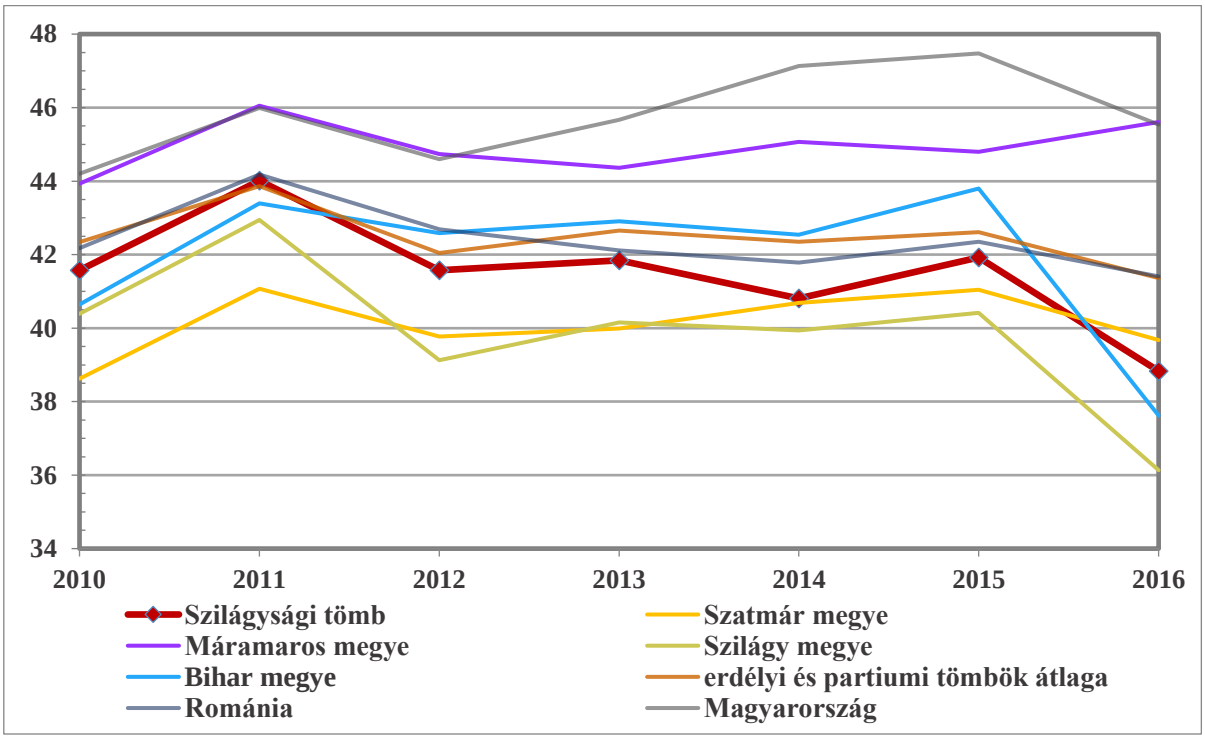

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.21.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.21.3.1 Egészségügy

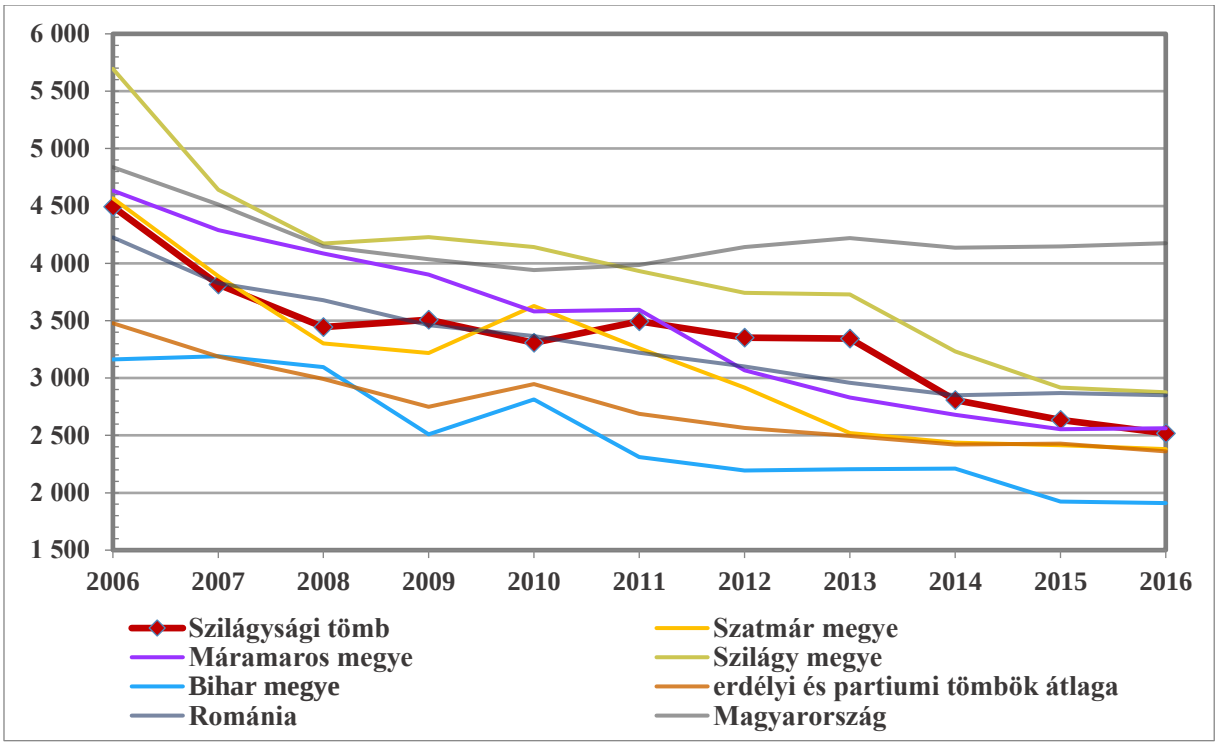

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

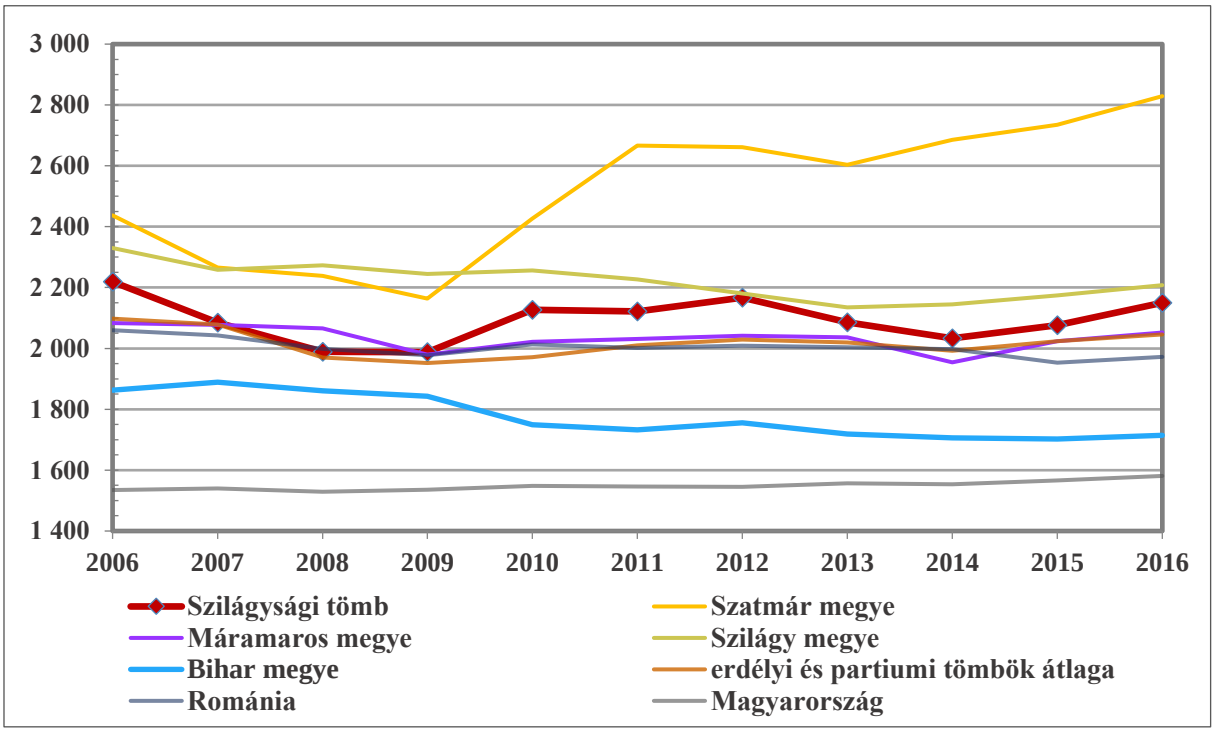

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.21.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

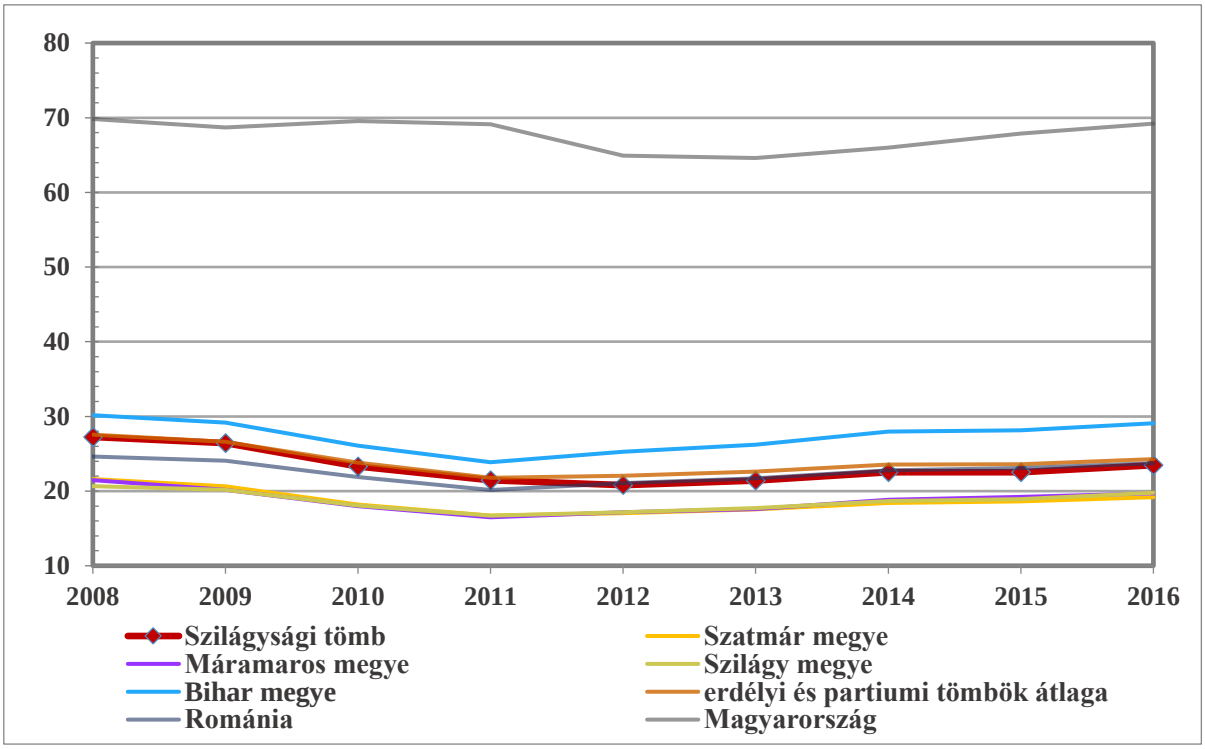

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

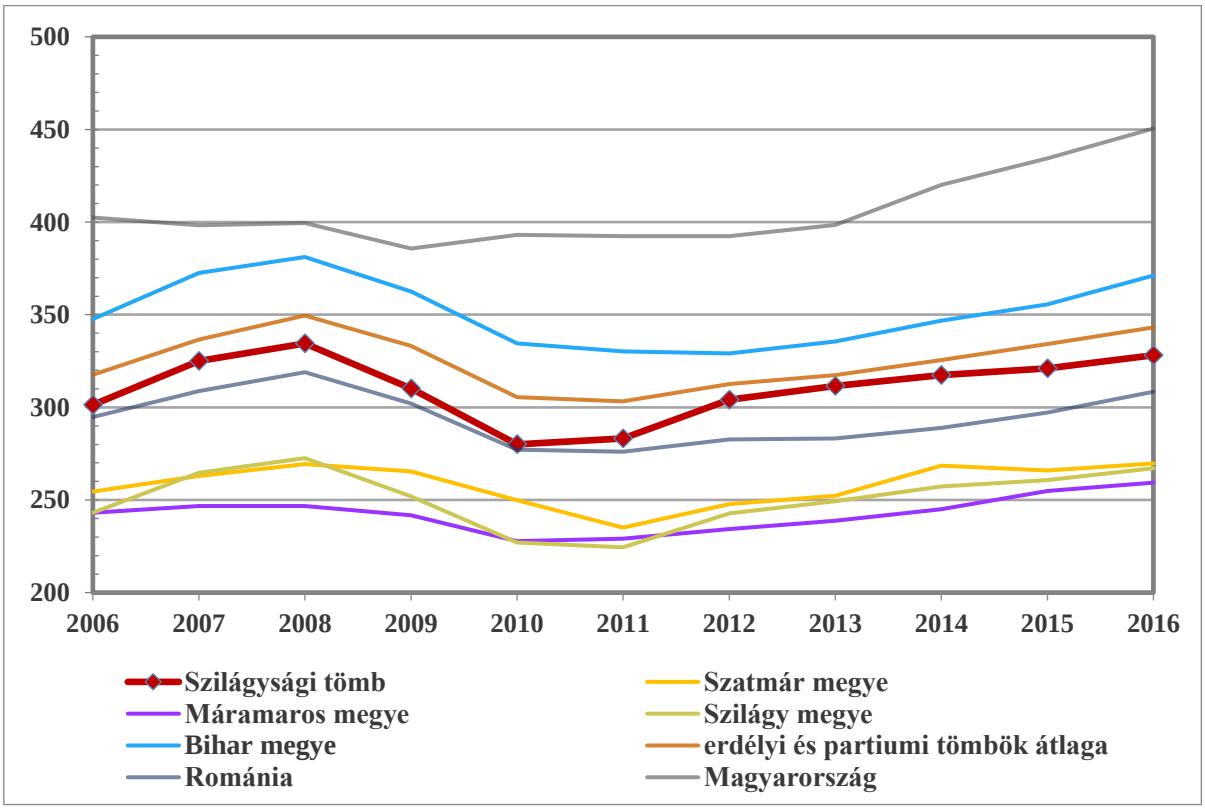

25. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak számának alakulása (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.22 Szalontai tömb

6.22.1 A térség főbb jellemzői

6.22.1.1 Elhelyezkedés

A tömb települései az Alföld nyugati részén, a Körösök síkságán, a Kisjenő, Szinte, Varsánd, Nagyszalonta, Tenke települések által közrezárt sokszög vonalai mentén találhatók. A tömb területét északon a Nyárszegi-magassík, délen a Fehér-Körös, keleten a Csermői-magassík, nyugaton pedig a Körösköz határolja. Szűkebb értelemben a tömb települései a Szalontai-sík, valamint a Fekete- és a Fehér-Körös közén elterülő Erdőhát nevű síkságon fekszenek. A Szalontai tömb települései a trianoni békeszerződés előtt Bihar vármegye Nagyszalontai járásához tartoztak.

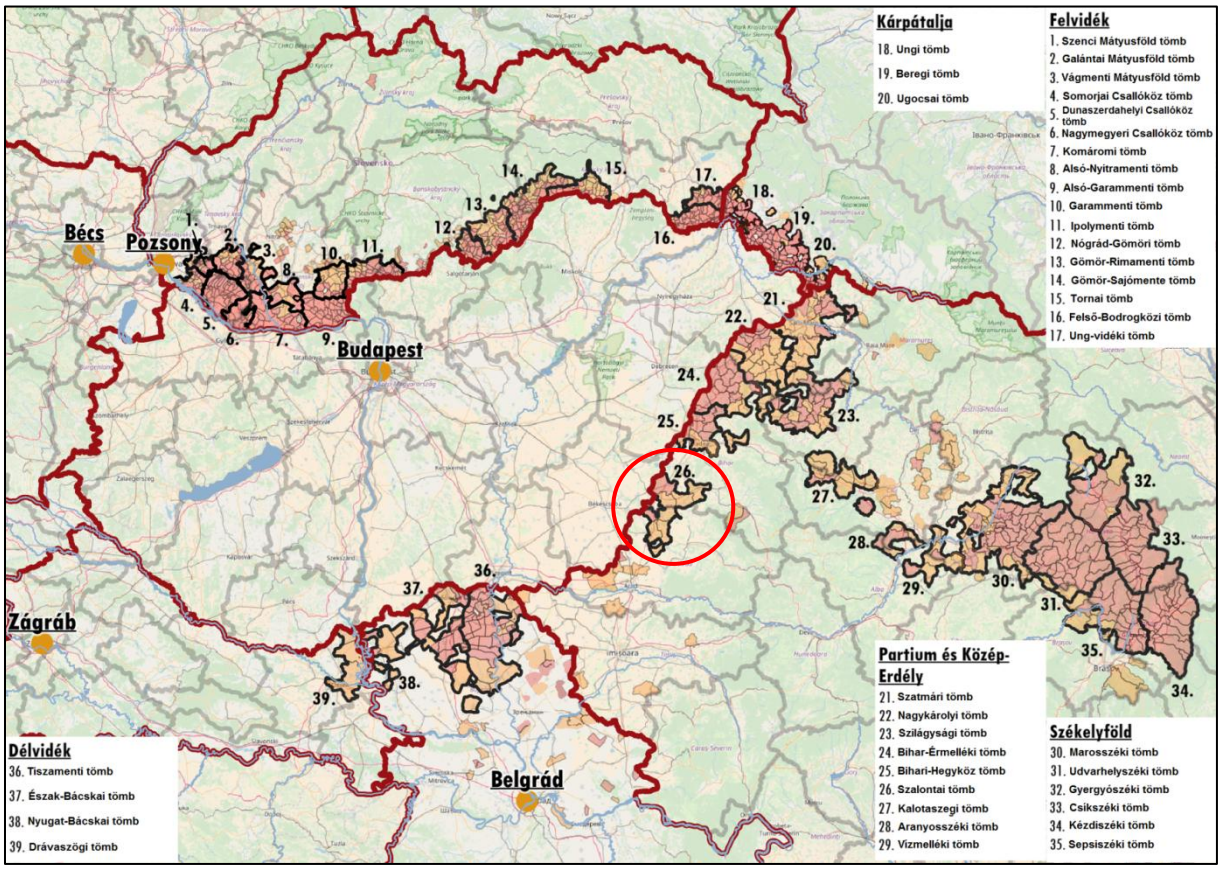

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

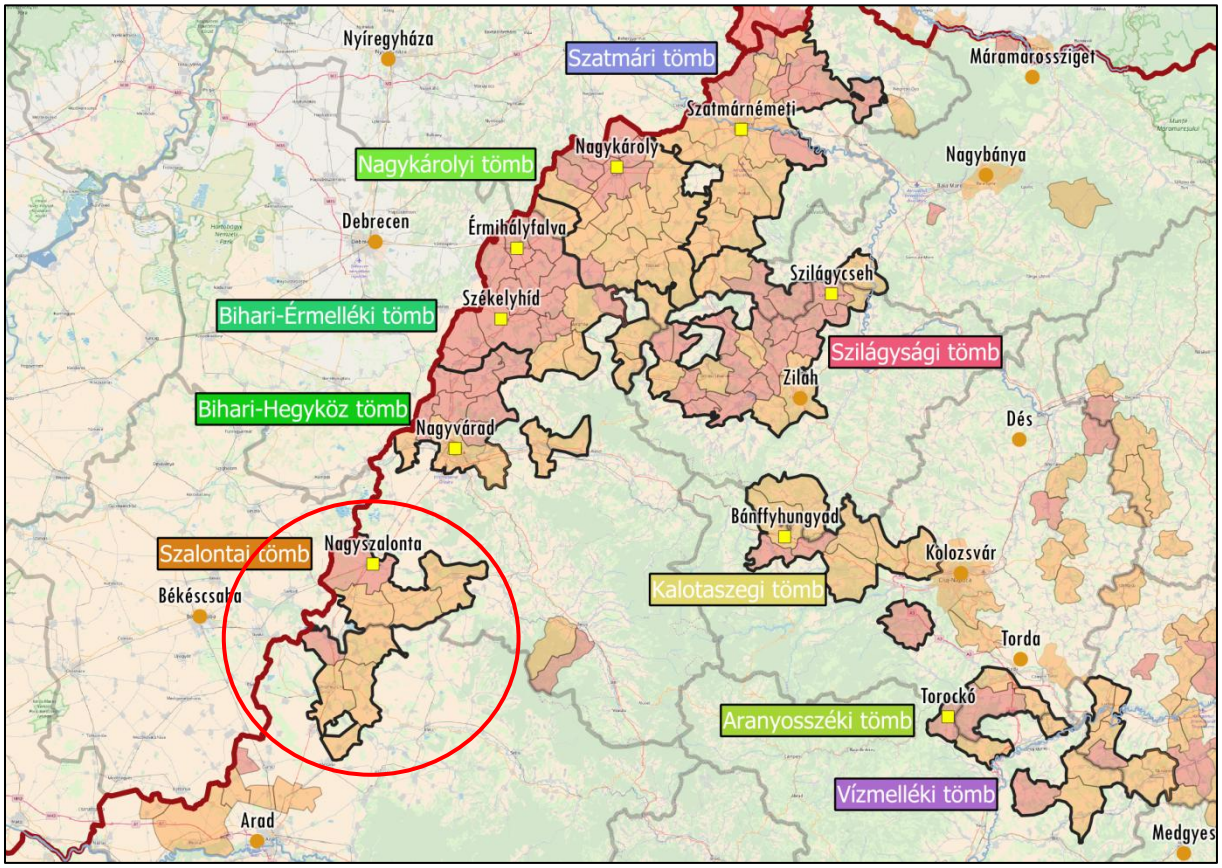

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Partiumban
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.22.1.2 A térség községei

A tömb településeinek egy része Arad, másik része Bihar megye közigazgatási egységhez tartozik. A tömb 9 települést tömörít, egy település van, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50 %-ot a többi település 15–36 százalékos magyarságaránnyal pufferként tartozik a tömbhöz. A tömb központja Nagyszalonta városa, ezenkívül nincs másik város a lehatárolt részben. A tömb össznépessége 52 084 fő, a magyarok száma 18 434 fő, az arány pedig 35.40 százalék. Nagyszalonta lakossága 16 932, fő, ebből 9 868 fő vallja magát magyarnak, ez 58.28 százalékos arányt jelent. Vallásfelekezeti szempontból a tömb lakosság legnagyobb hányada református, Szinte, Tőzmiske és Tenke községben a római katolikus felekezethez tartozók vannak többségben.

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek

Az adatok forrása: 2011-es romániai népszámlálási adatok

A tömb központja Nagyszalonta, egykori járási székhely. A törökök pusztításai után a hajdúk betelepítésével a település újra felépült és benépesült, majd rövidesen városi rangra emelkedett. Nagyszalonta a megadott kiváltságok és lehetőségek nyomán gyors fejlődésnek indult, a térség fontos gazdasági központjává vált. A 19. század végén rohamosan nőtt a város lakossága, kialakult egy erős kisipari réteg, felépültek az állami intézmények, megjelentek az első ipari létesítmények, lecsapolták a lápokat, utakat, vasutakat építettek. Az első világháborút követő geopolitikai változások után azonban Nagyszalonta dinamikus fejlődése megtorpant, határmenti városként elveszítette a korábbi centrumhelyzetét. A kommunizmus idején zajló iparosítási időszakban igyekezett visszaszerezni központi szerepét, így a korábbi mezőgazdaság-orinetált település fontos ipari központtá nőtte ki magát. Napjainkra ezek közül csupán az élelmiszeripar tudott fennmaradni és megerősödni, Nagyszalonta az országosan ismert, Európai Unióban védett márkának számító szebeni szalámi gyártásának helyszíne, a 2000-es évektől pedig új ipari ágazat, a gépipar jelent meg (ArvinMeritor autóalkatrész gyártás), valamint a hozzá tartozó fröccsöntés (Plastech Reinert). A környező magyarlakta falvak vonzásában a város jelenleg fontos oktatási és kulturális központ.

Szalontai tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Nagyszalonta	Salonta	16 932	9 868	58,28
Magyar többségű községek				
Nagyzerind	Zerind	1 291	1 152	89,23
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Tőzmiske	Misca	3 554	1 300	36,58
Varsánd	Olari	1 853	555	29,95
Szinte	Sintea Mare	3 637	1 226	33,71
Illye	Ciumeghiu	4 117	1 014	24,63
Feketebátor	Batar	4920	705	14,33
Kisjenő	Chisineu-Cris	7 987	1 443	18,07
Tenke	Tinca	7 793	1 174	15,06
Összesen		**52 084**	**18 437**	**35,40**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

A tömb településeinek lakói legnagyobb részben mezőgazdasággal foglalkoznak. Tenke településnek ivókúrára használt gyógyvize és saját gyógyfürdője is van, amely balneológiai kezelésekre szolgál. A tömb közlekedési viszonyai kedvezők, a tömbközpont valamint a települések is könnyen elérhetők az országos és megyei utak mentén. Nagyszalonta vasúti csomópont, valamint határátkelőhely.

6.22.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.22.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

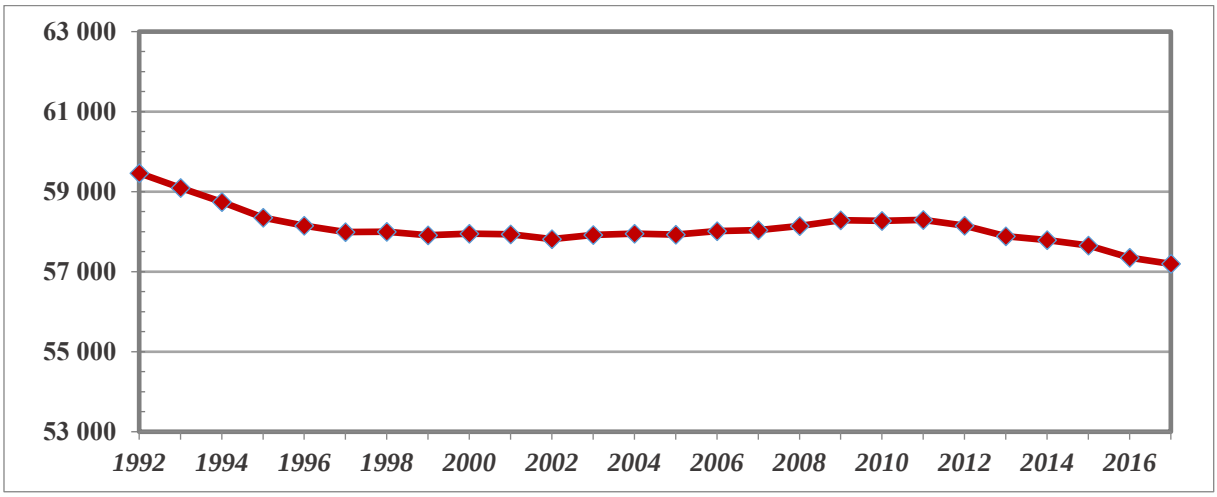

4. ábra: A tömb népességének alakulása 1992 és 2017 között (fő)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Szalontai tömb	*Arad megye*	*Bihar megye*	*Erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Románia*	*Magyarország*
-1,45	*-1,79*	*-1,17*	*-1,70*	*-1,54*	*-2,66*

2. táblázat: A népességváltozás aránya 2007 és 2017 között (%)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

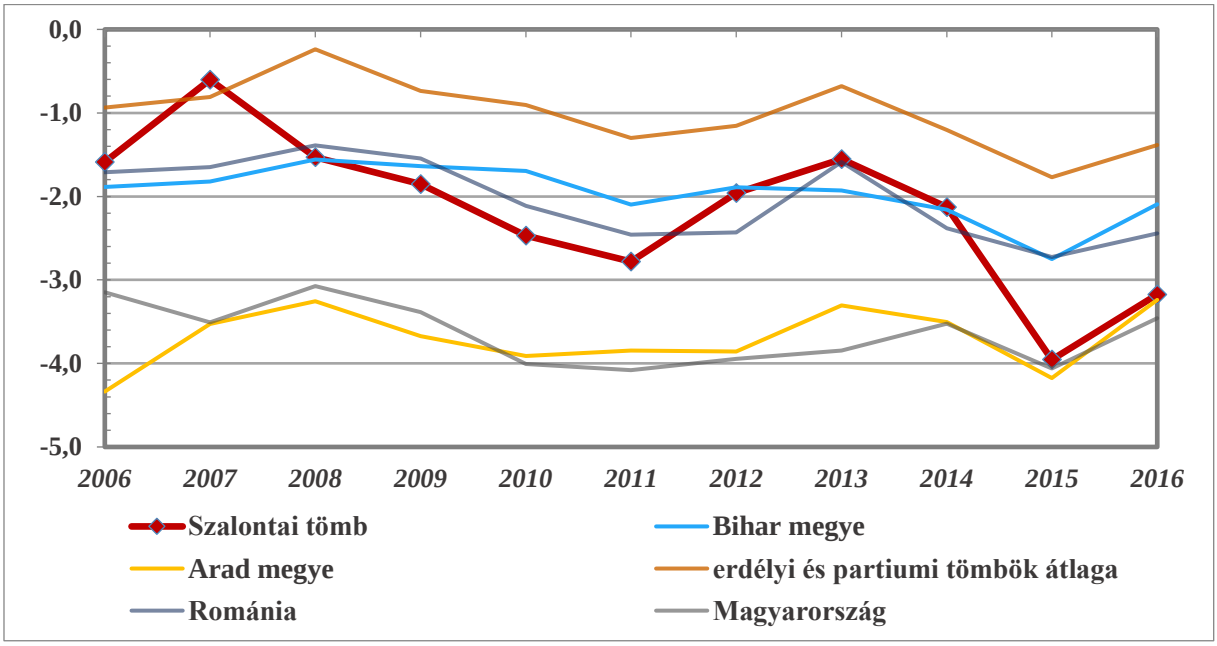

5. ábra: A népesség természetes szaporodása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

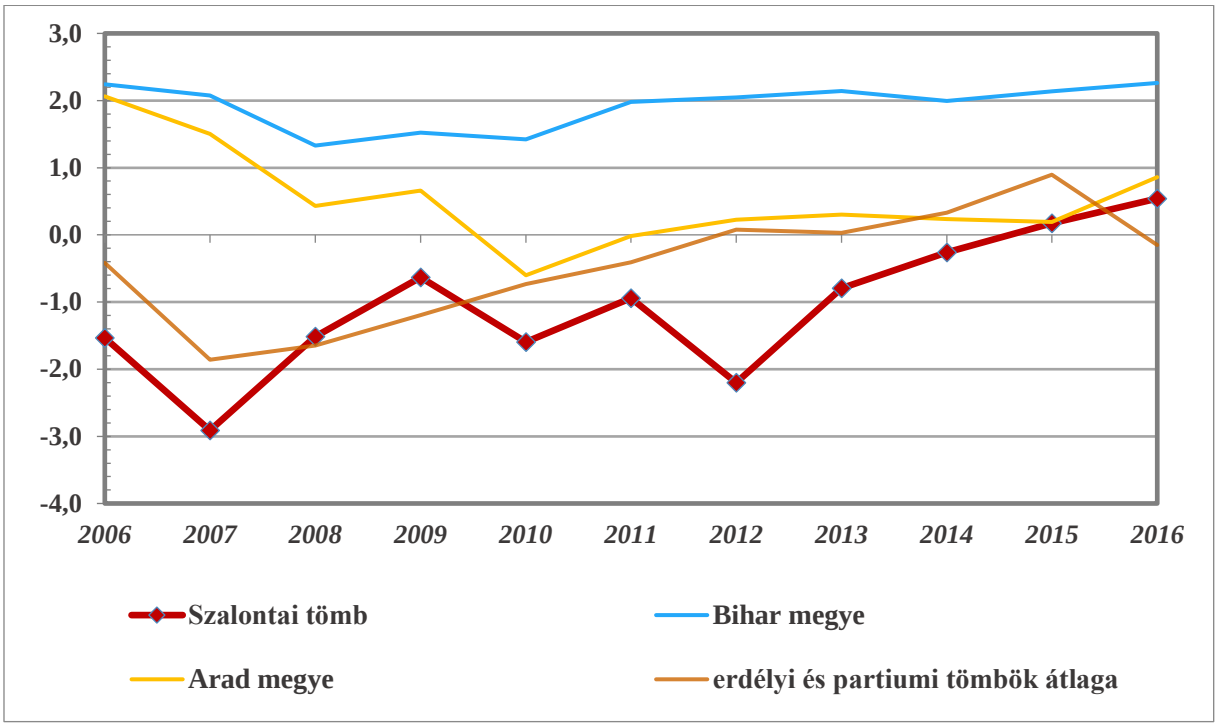

6. ábra: A belső vándorlás egyenlege (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

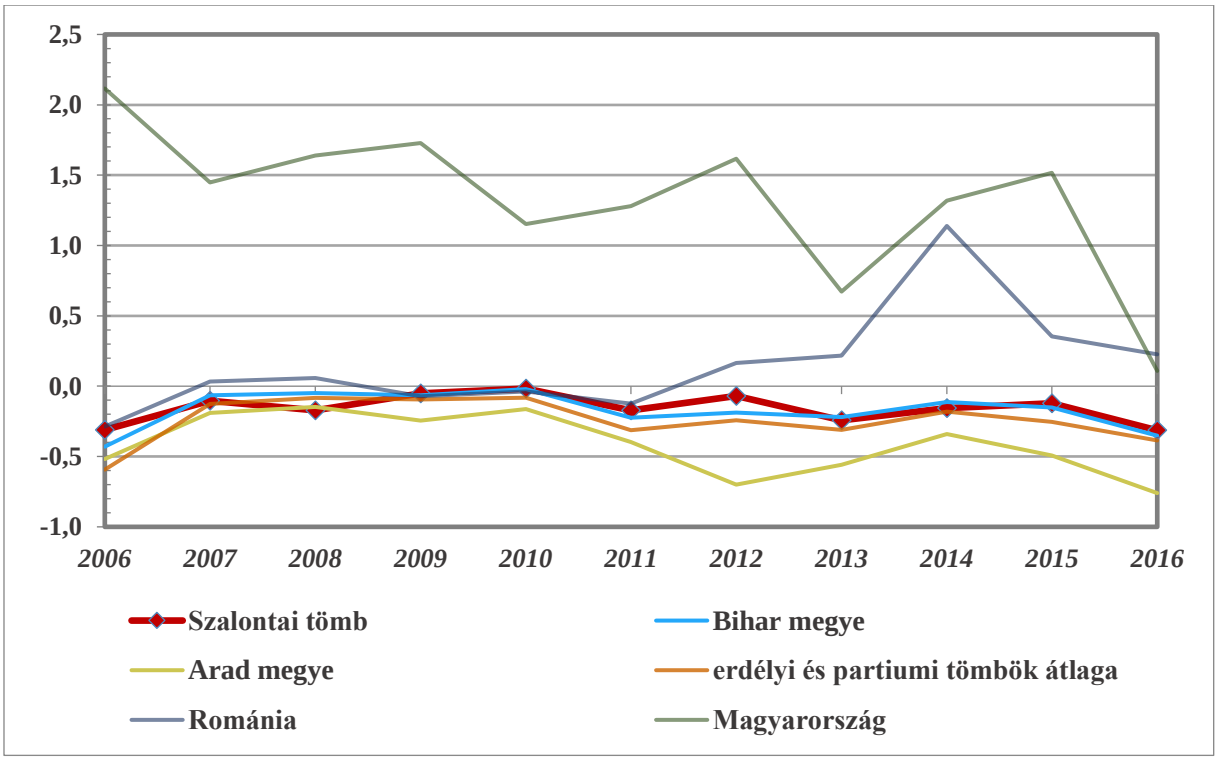

7. ábra: A külső vándorlás egyenlege (‰) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

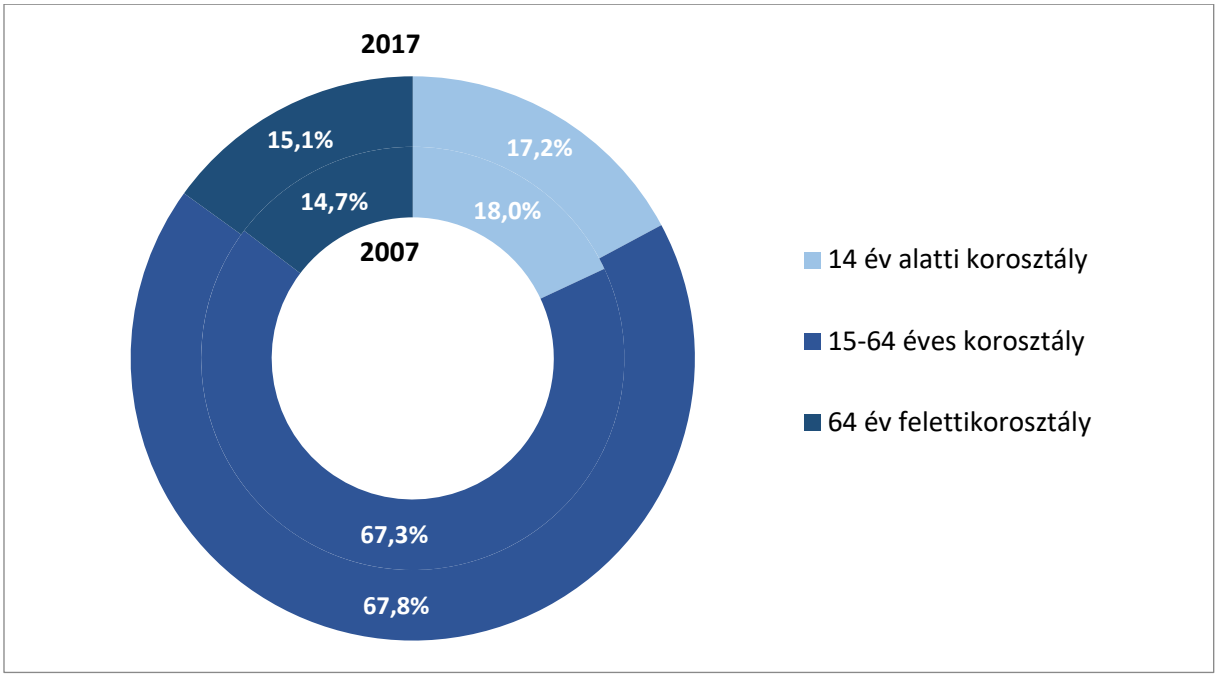

8. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

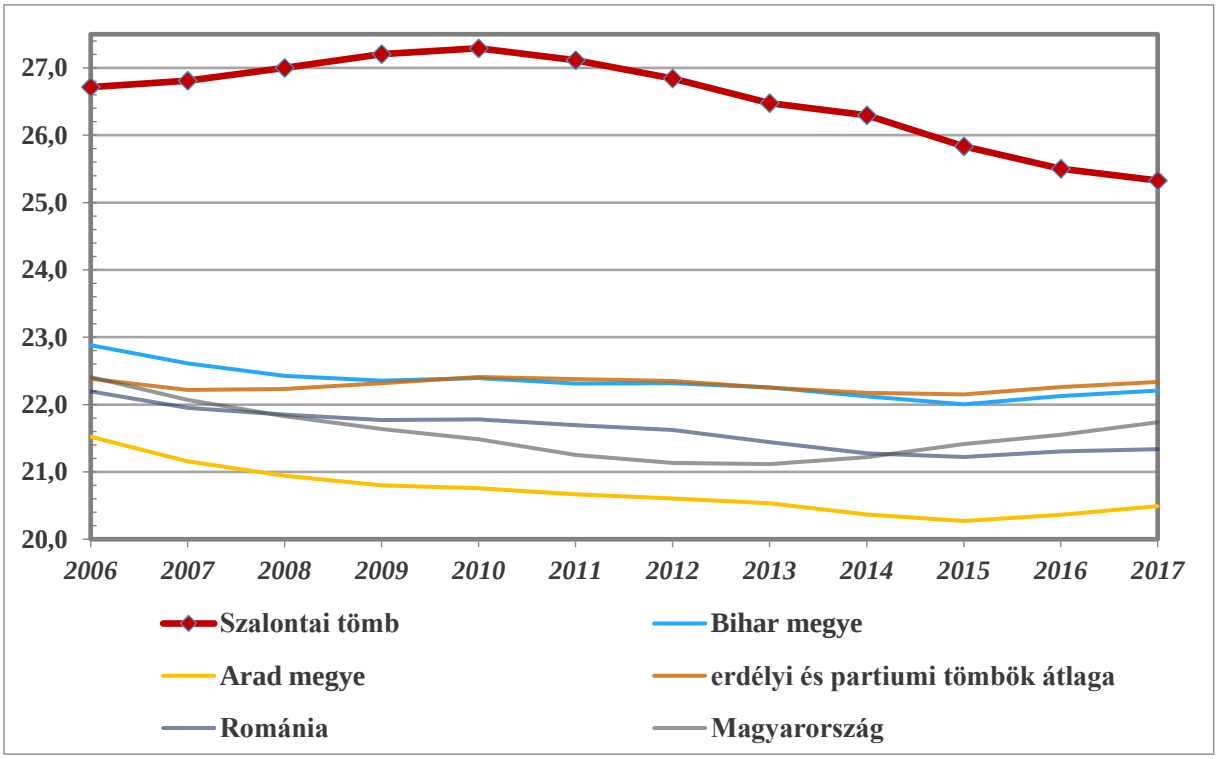

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

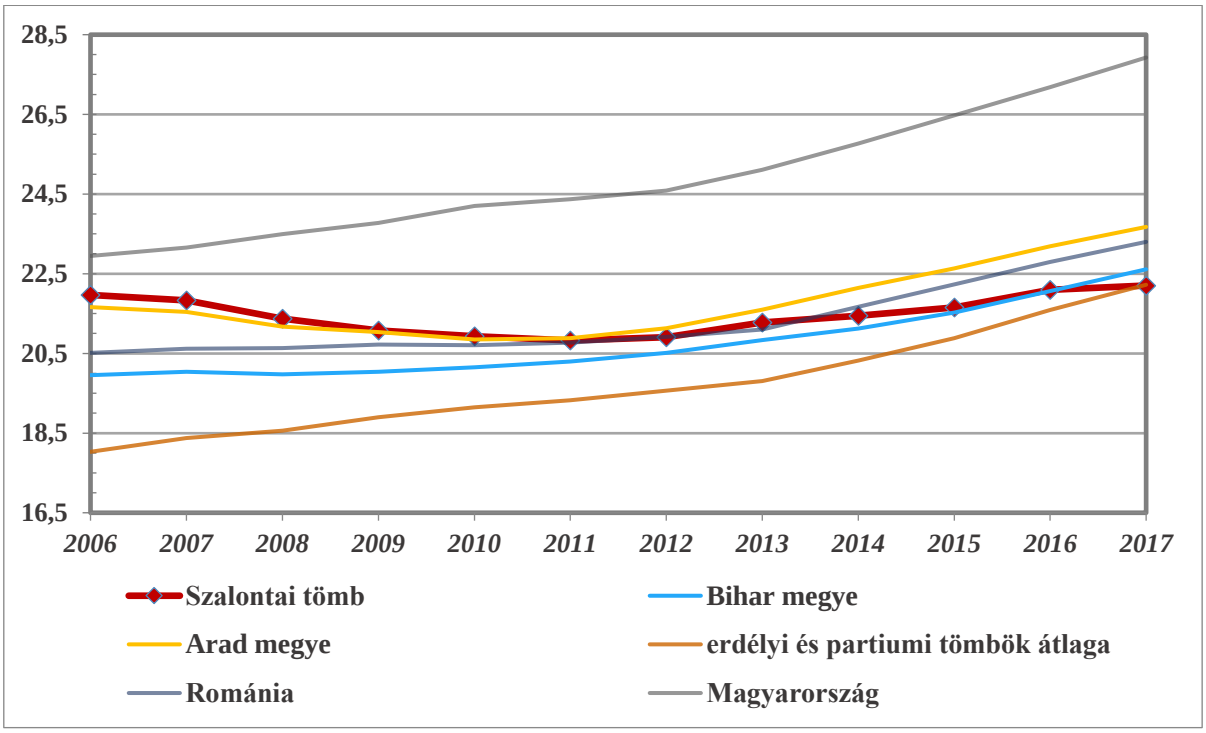

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

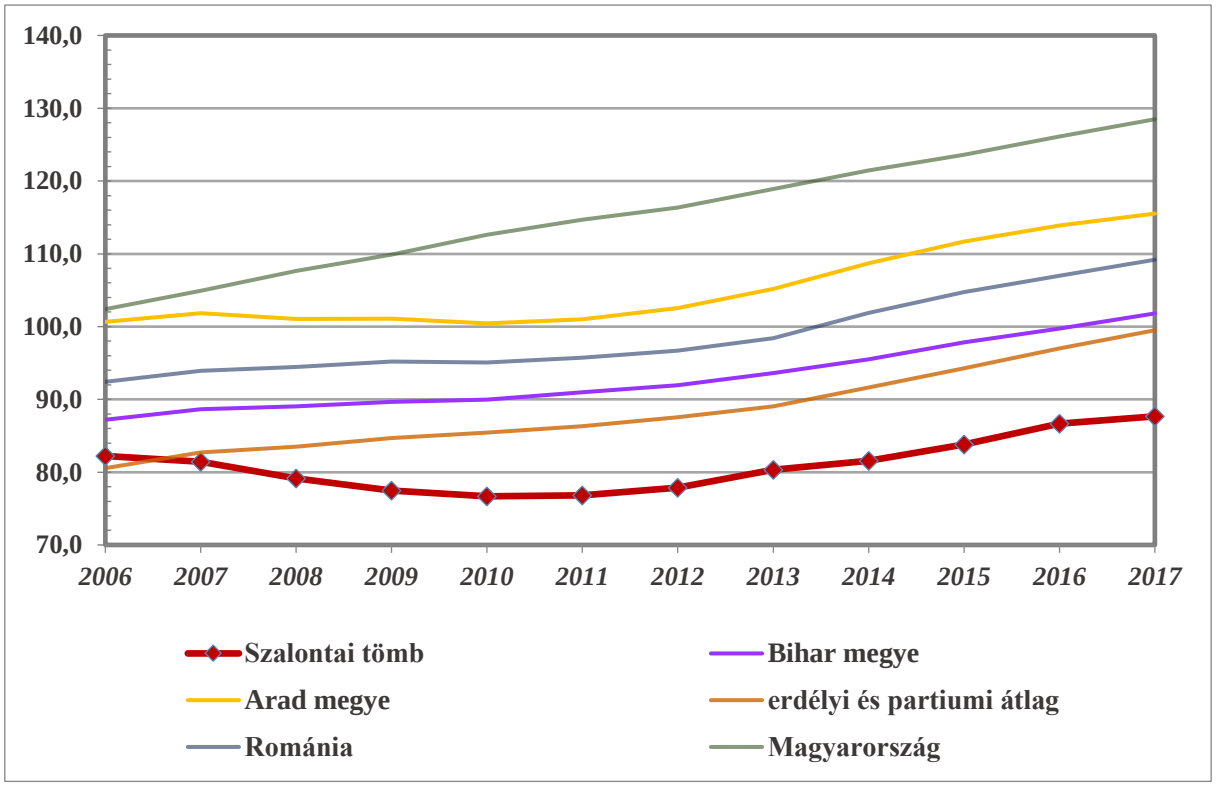

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

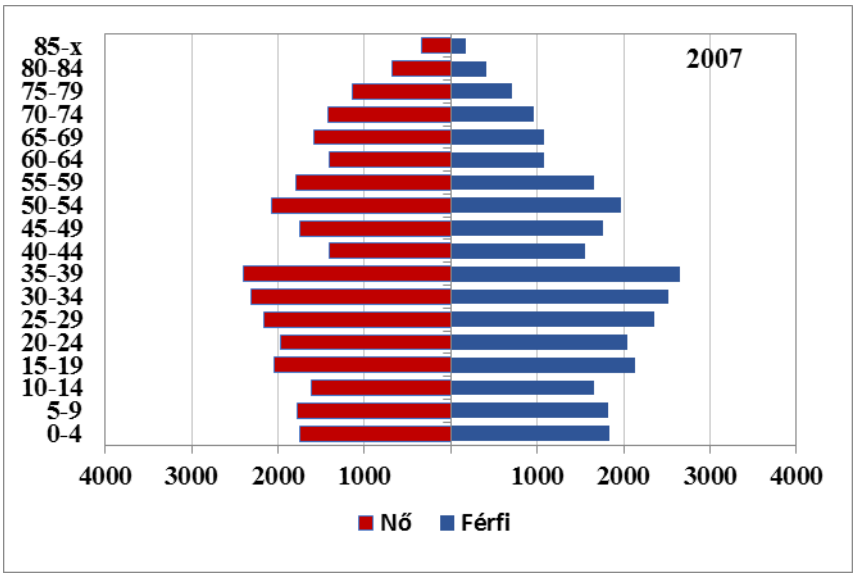

12. ábra: A tömb korfája (2007)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

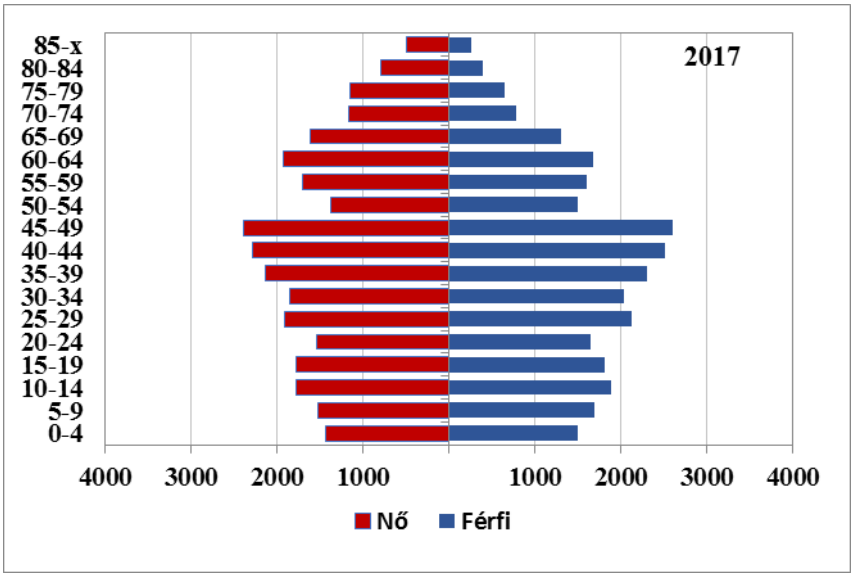

13. ábra: A tömb korfája (2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.22.2.2 Oktatás

Óvodák

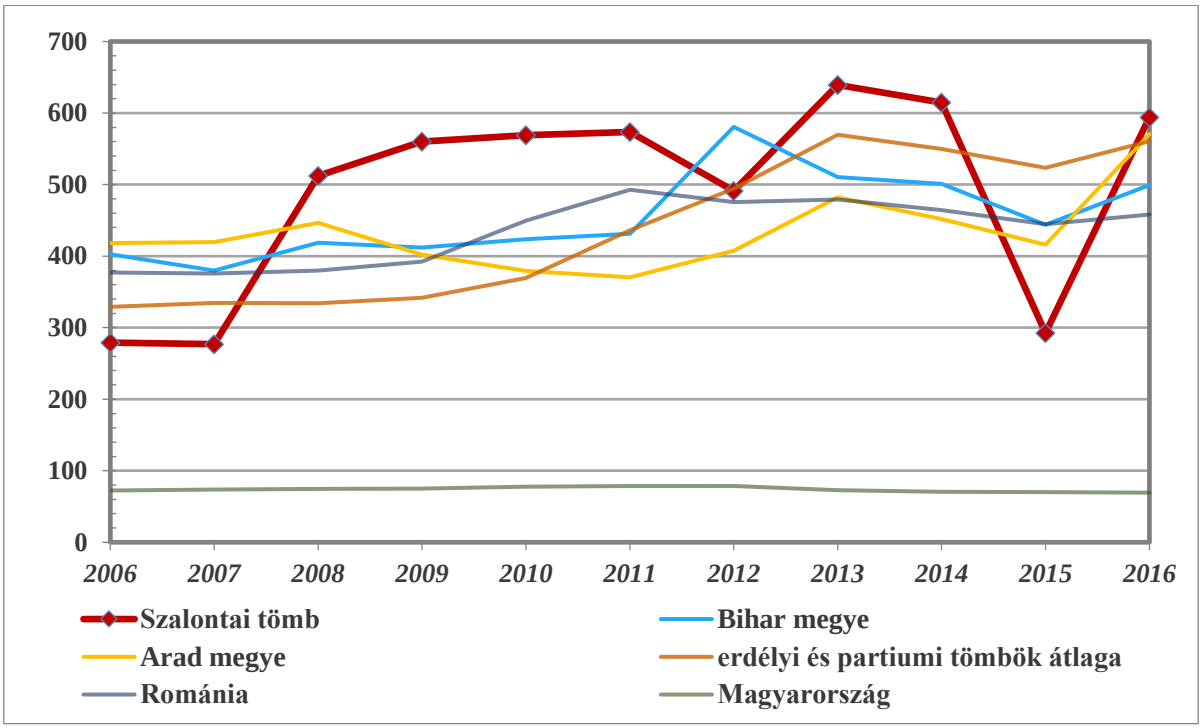

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

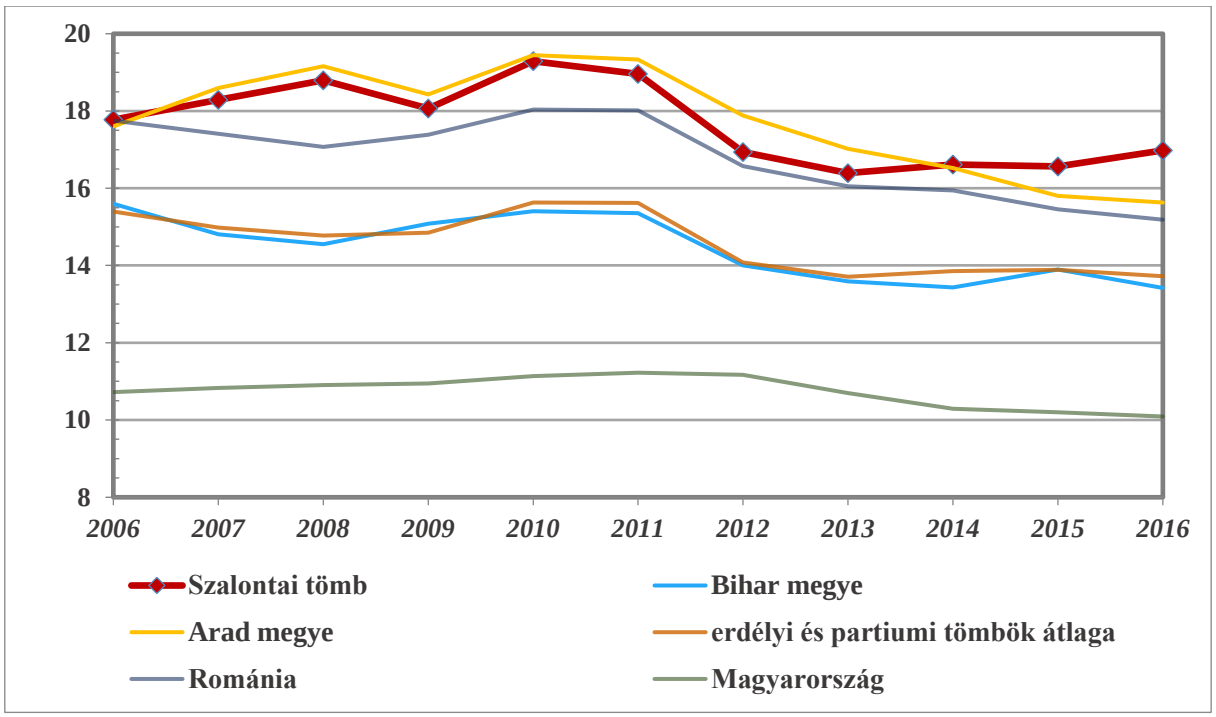

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

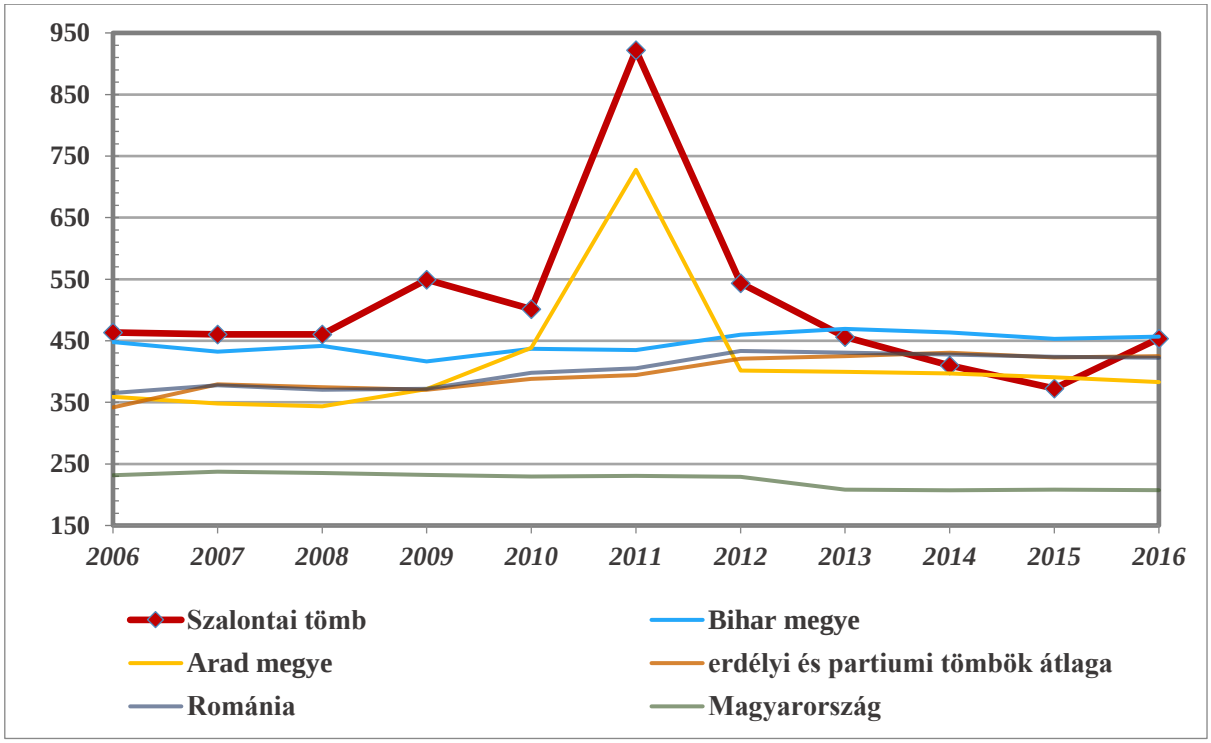

16. ábra: Az általános iskolákra jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

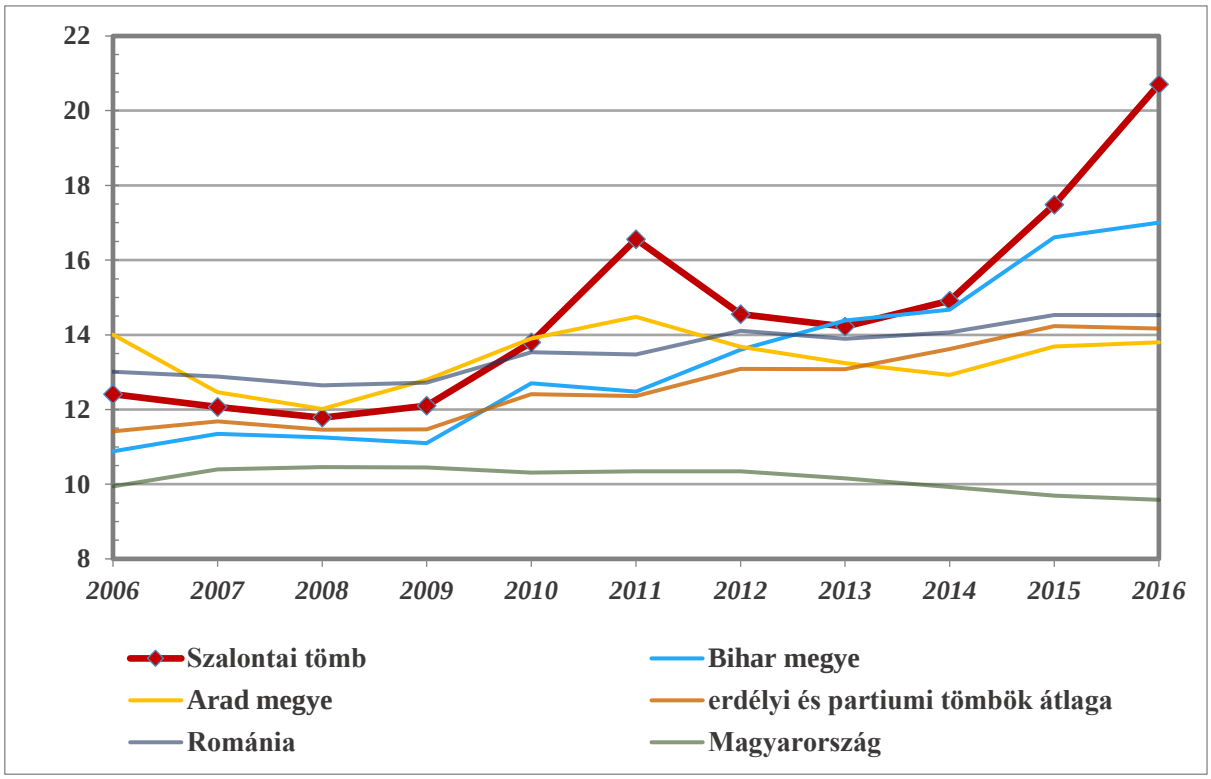

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

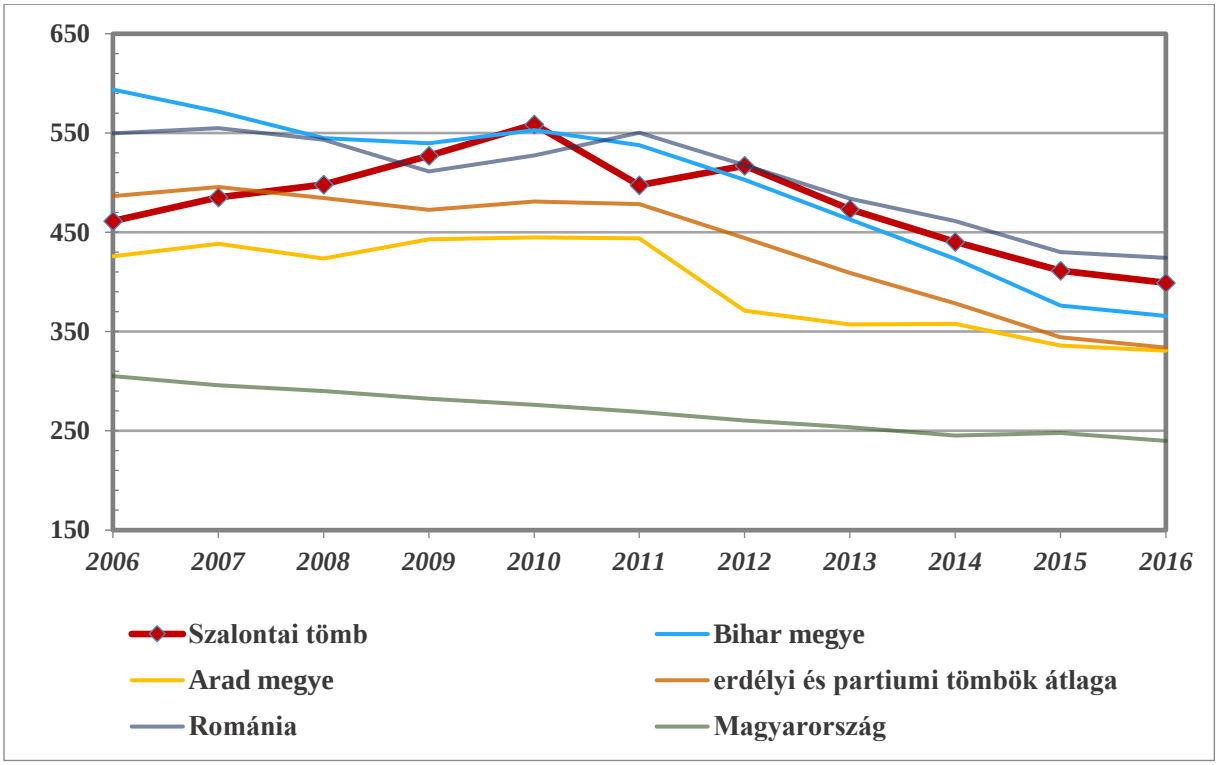

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

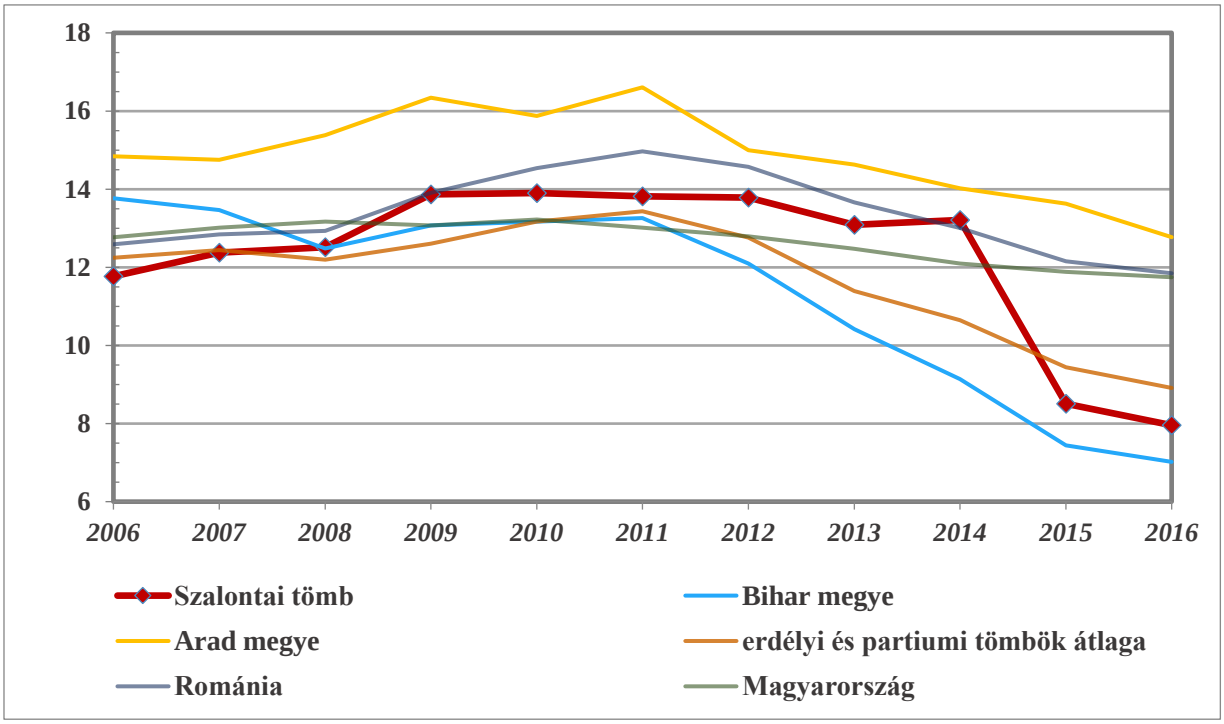

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.22.2.3 Munkaerőpiac

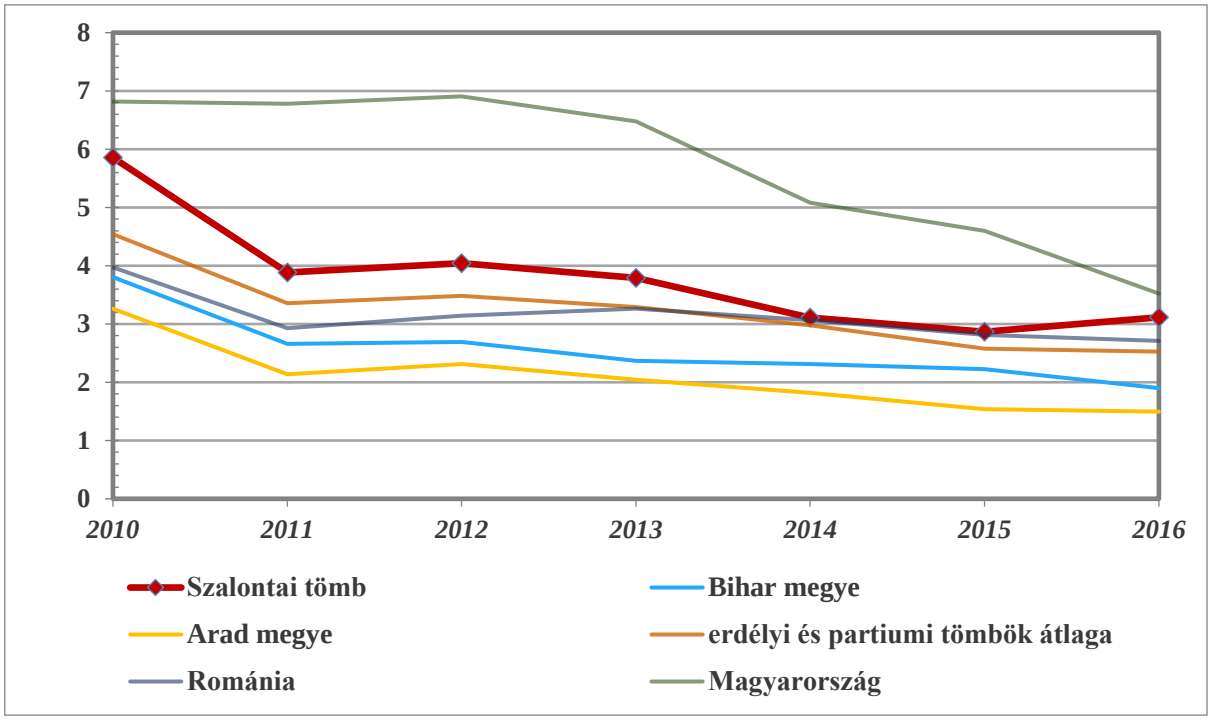

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

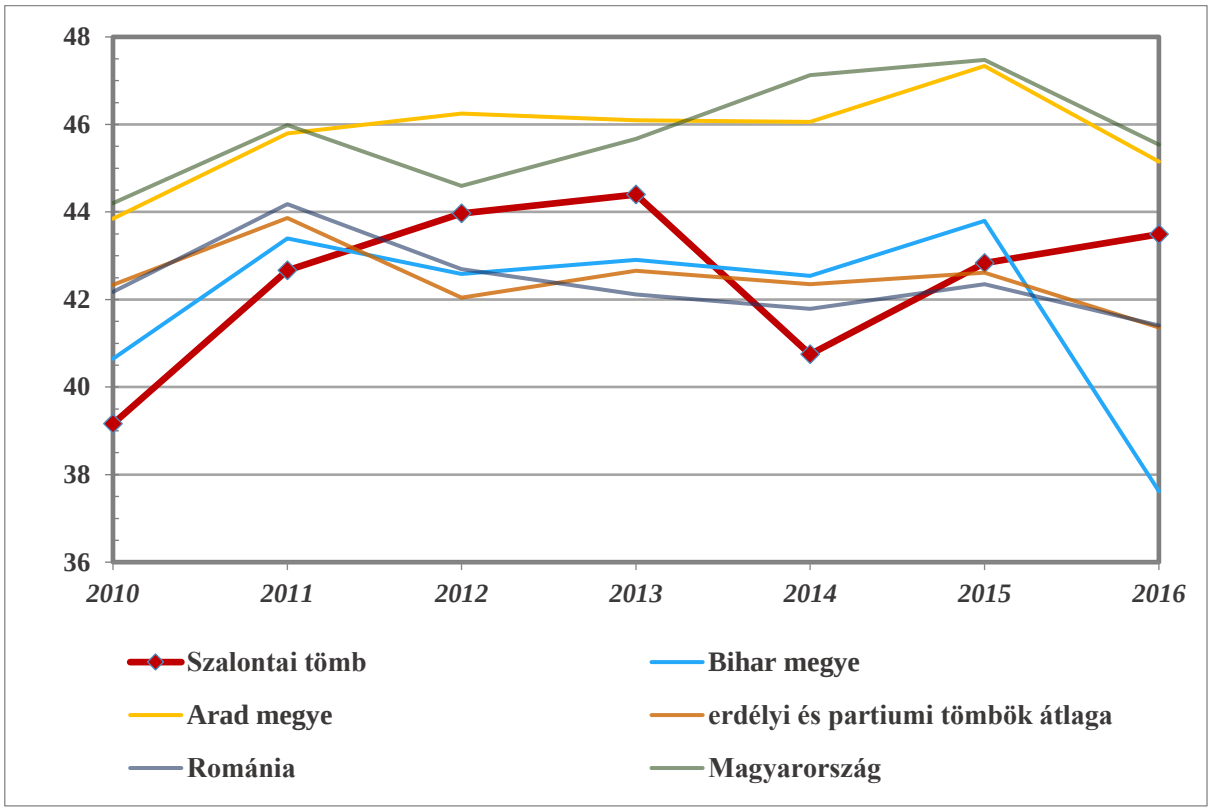

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek közt (%) (2010–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.22.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.22.3.1 Egészségügy

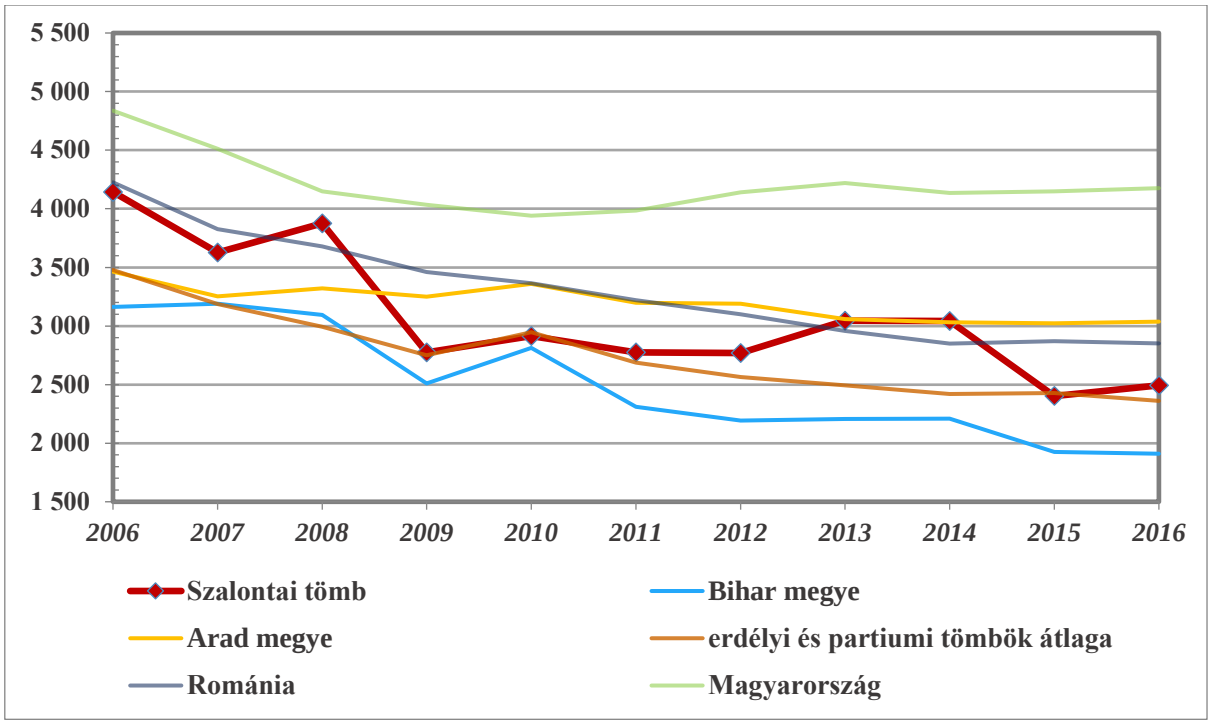

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

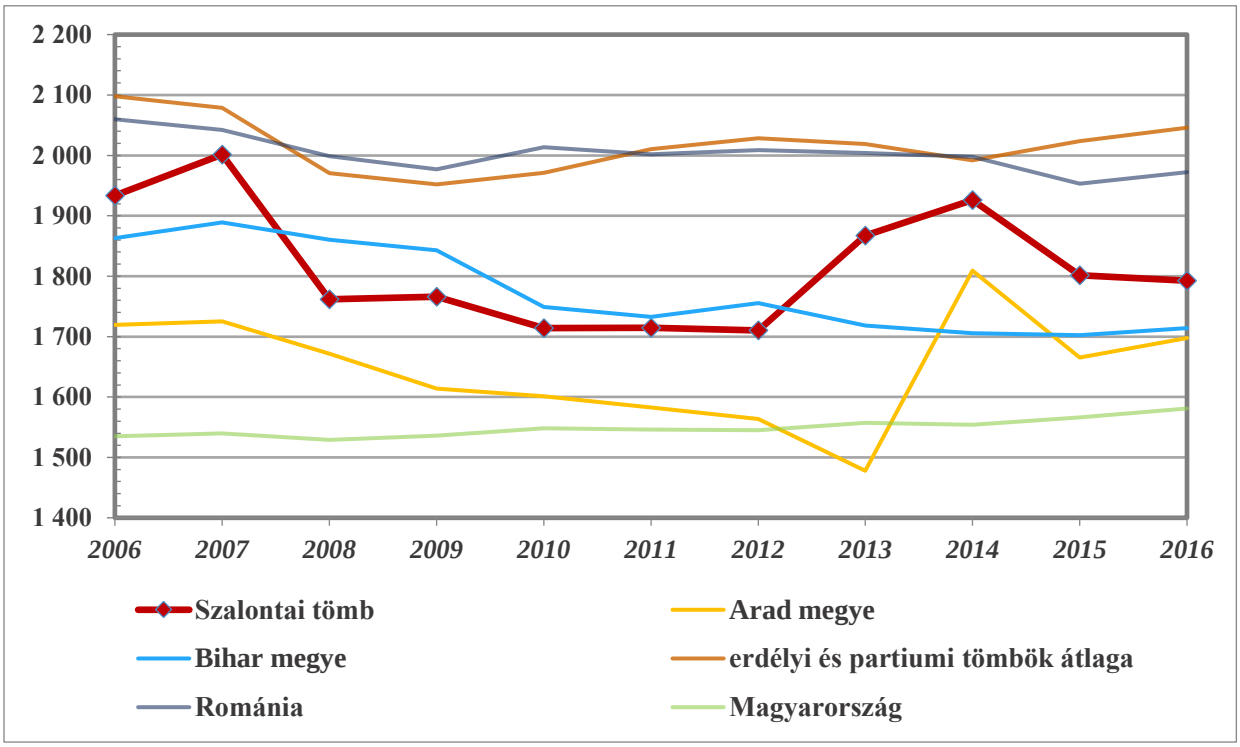

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.22.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

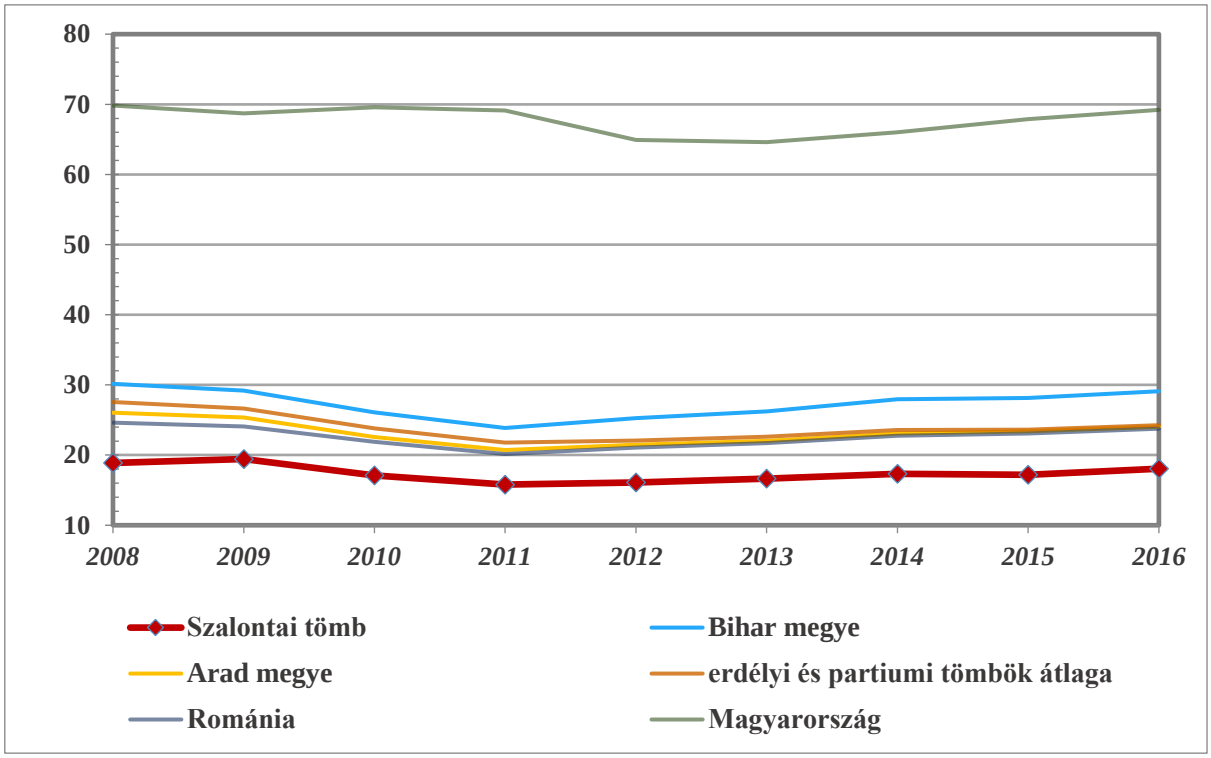

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások számának alakulása (db) (2008–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

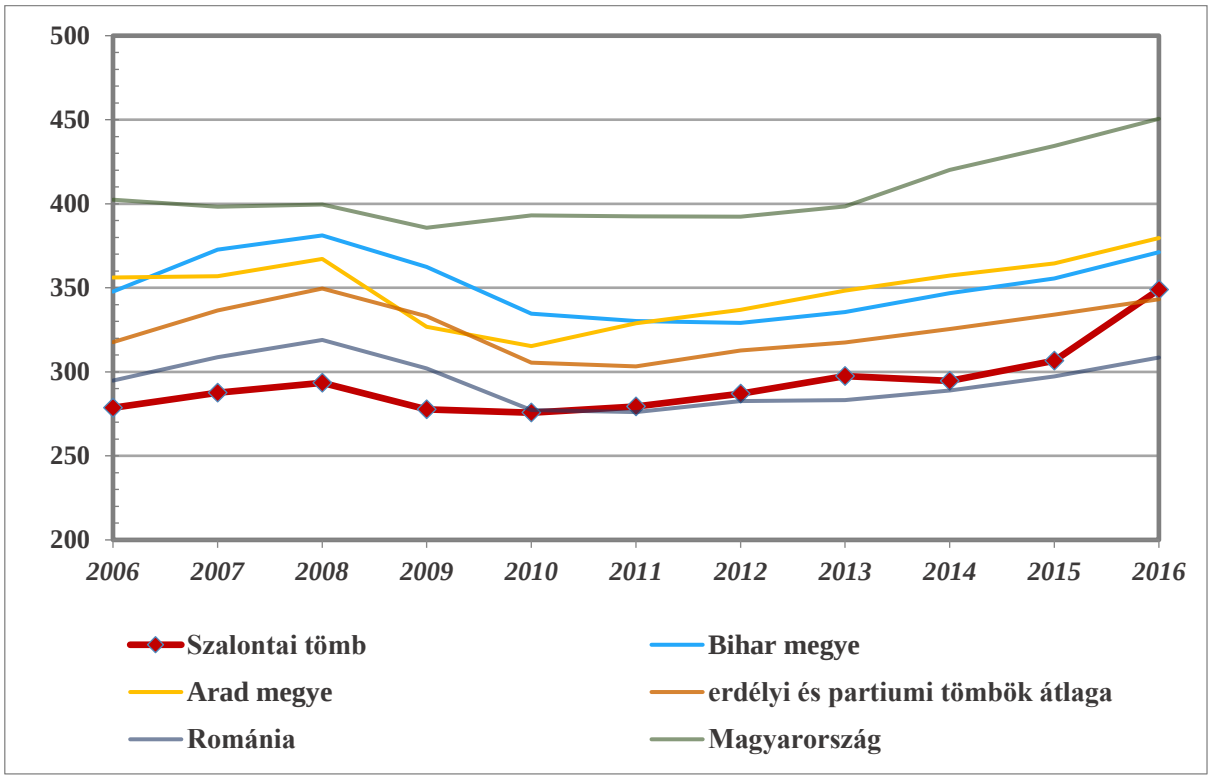

25. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.23 Aranyosszéki tömb

6.23.1 A térség főbb jellemzői

6.23.1.1 Elhelyezkedés

Aranyosszék Székelyföld zömétől elkülönülő, az egységes Székelyföld nyugati felén található jellegzetes hegylábi vidék. Az Erdélyi-medence délnyugati peremvidékének az Aranyos és Maros közé eső szakaszát foglalja magába. Eredetileg nem tartozott az „ős" Székelyföldhöz, hanem annak egy későbbi kiegészítése.

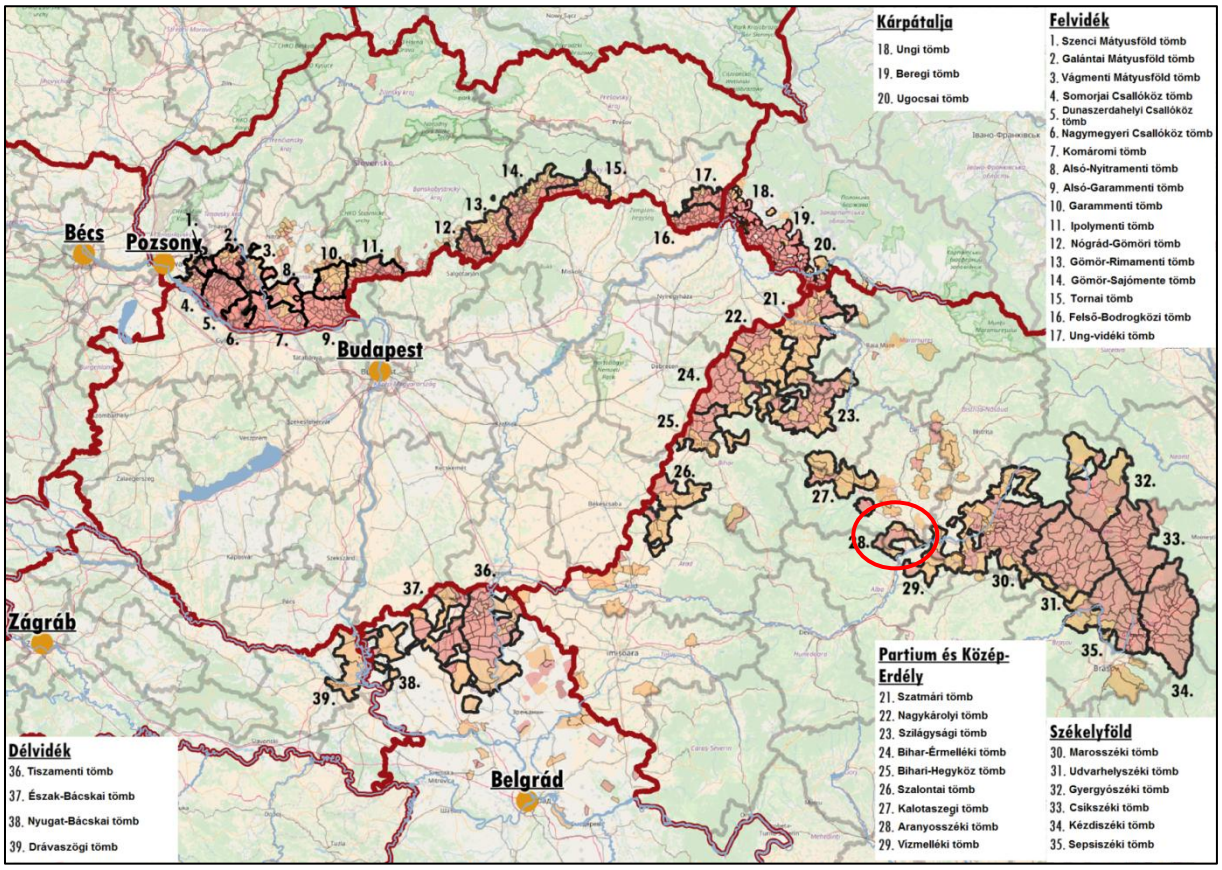

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrásai: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

Határai északon és keleten az Aranyos völgye, délen a Maros, nyugaton a Torockói-hegység. Aranyosszék az 1876-os megyerendezés során szűnt meg, amikor beolvasztották Torda-Aranyos vármegyébe. A II. világháború után, a közigazgatási rendszerben Aranyosszéket Kolozsvár alá rendelték, majd az 1968-as megyerendezés idején északi részét Kolozs, déli településeit Fehér megyéhez osztották be. Az Aranyosszéki tömb nem azonos a történelmi Aranyosszék területével.

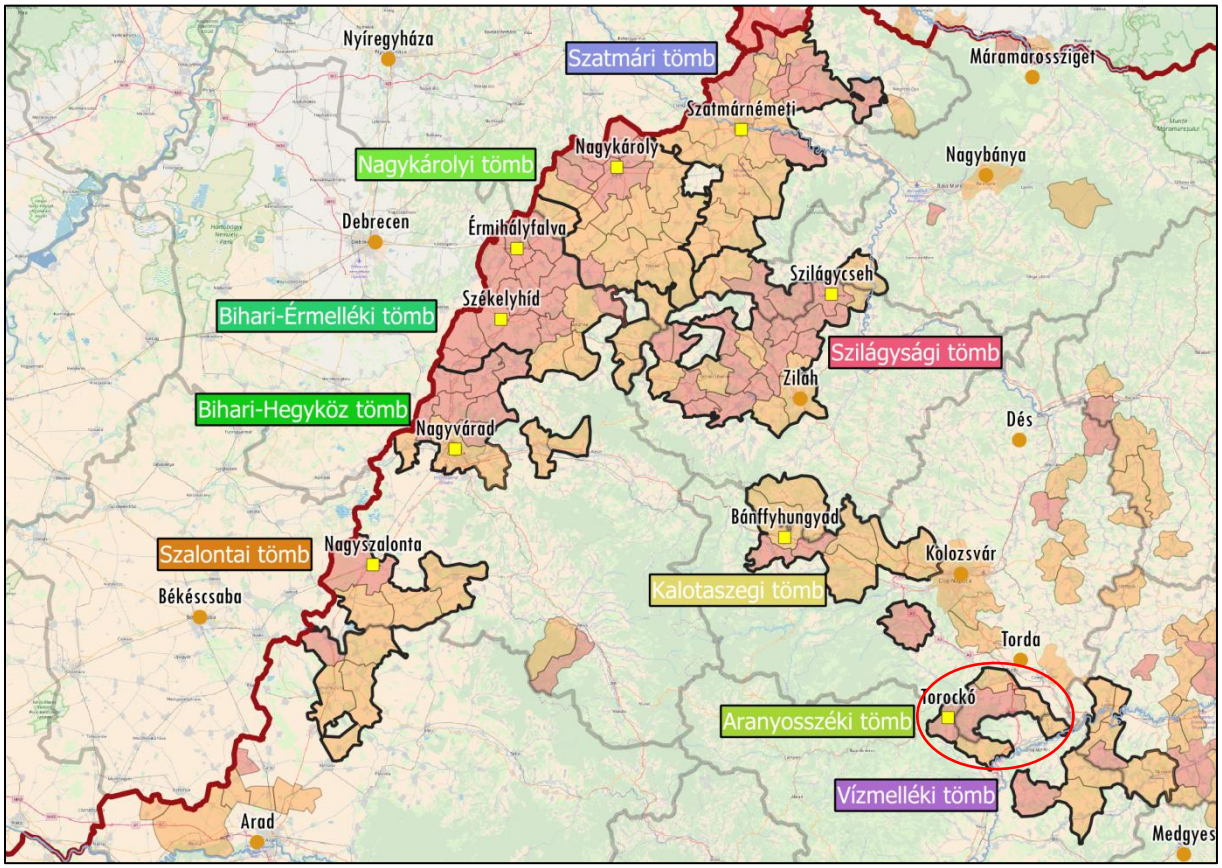

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Közép-Erdélyben

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.23.1.2 A térség községei

A széki közigazgatás utolsó szakaszában Aranyosszék központja és székhelye Felvinc volt, ekkor 22 falu tartozott hozzá, de a közigazgatási határváltozások következtében Aranyosszék egysége megszűnt, településeit felosztották és több egykori székelyek által lakott falu elrománosodott, így Felvinc is. A tömblehatárolás eredményeként Aranyosszék tömbhöz jelenleg 6 darab község tartozik. A tömbnek nincs egy városa sem: a tömbközpont Torockó. A tömb teljes lakossága a 2011-es népszámlálási adatok szerint 15 828 fő, ebből 5 888 fő magyar. A tömb két magyar többségű községgel rendelkezik: Torockó és Várfalva. A további négy puffertelepülésen a magyarok aránya 24 és 33 százalék között mozog. A kommunizmus utáni társadalmi-gazdasági újraszerveződés nyomán Torockószentgyörgy a mezőgazdaság, földművelés, állattenyésztés útjára lépett, Torockó a maga különleges természeti és művelődéstörténeti adottságaival pedig a turizmus lehetőségeit igyekszik hasznosítani.

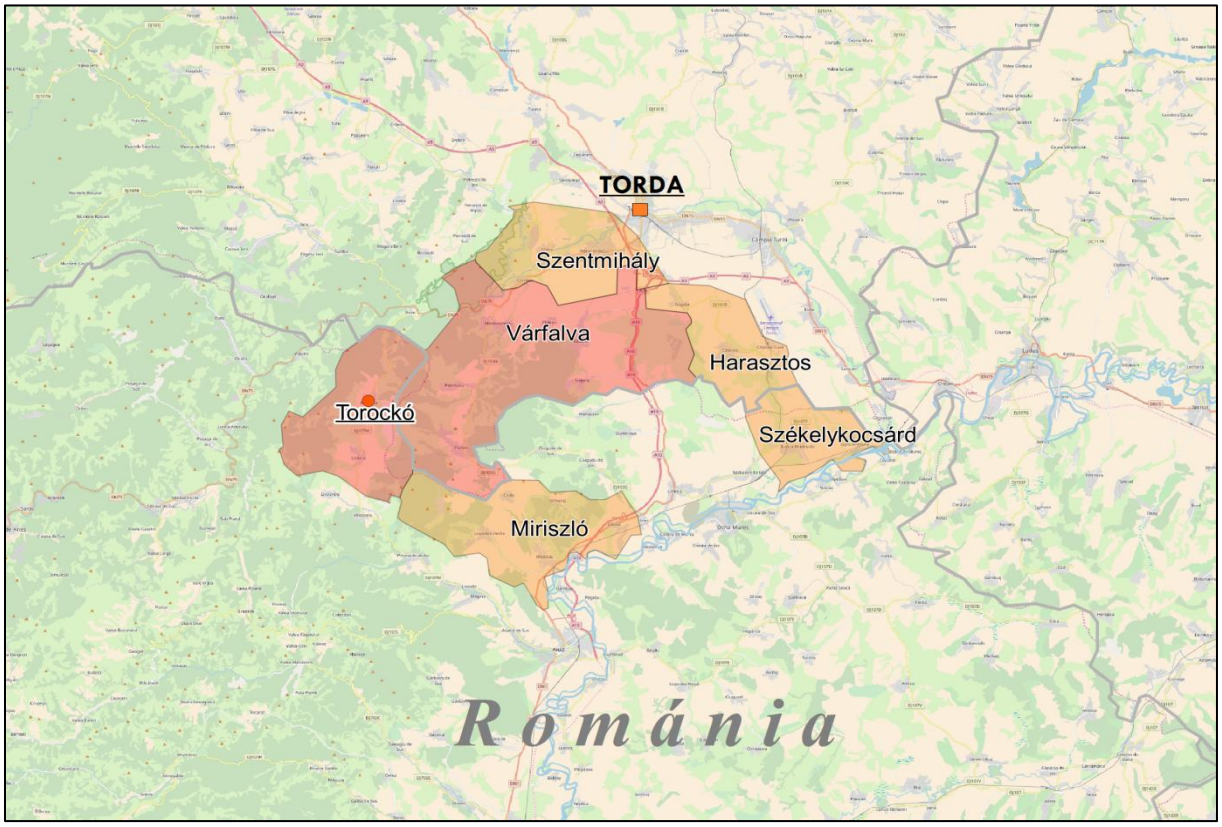

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése
Piros: 50% feletti, narancssárga: 10 és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek
Az adatok forrása: 2011-es romániai népszámlálási adatok

Jelenleg Torockó tekinthető az egykori Torda-Aranyos vármegye magyar szellemi központjának. A hajdanán mozgalmas életű település a bányászat megszűnésével halk faluvá változott. A vasművesség Torockón a 14. század végén vagy 15. század elején kapott lendületet, amikor a betelepített német bányászok meghonosították a vízi erővel működő vasverőket, és ez adott alapot az iparűzőkre jellemző fejlettségnek, a viszonylagos jólétnek és sajátos torockói öntudat és életszemlélet kialakulásának. Viszont a 19. század végén a bányák gazdaságosságának fokozatos csökkenése, majd bezárása a lakosság elvándorlásának kezdetét jelentette. A 20. század változó társadalmi, gazdasági és politikai viszonyai Torockó lakosságának további elszegényedését, apadását eredményezték: 2011-ben a község 1 126 fős, maga Torockó lakossága pedig 584 fő volt.

Aranyosszéki tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Torockó	Rametea	1 108	958	86,46
Magyar többségű községek				
Várfalva	Moldovenesti	3 236	1 829	56,52
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Harasztos	Calarasi	1 971	659	33,43
Miriszló	Miraslau	1 895	532	28,07
Székelykocsárd	Lunca Muresului	2 335	596	25,52
Szentmihály	Mihai Viteazu	5 265	1 314	24,96
Összesen		**15 810**	**5 888**	**37,24**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.23.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.23.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

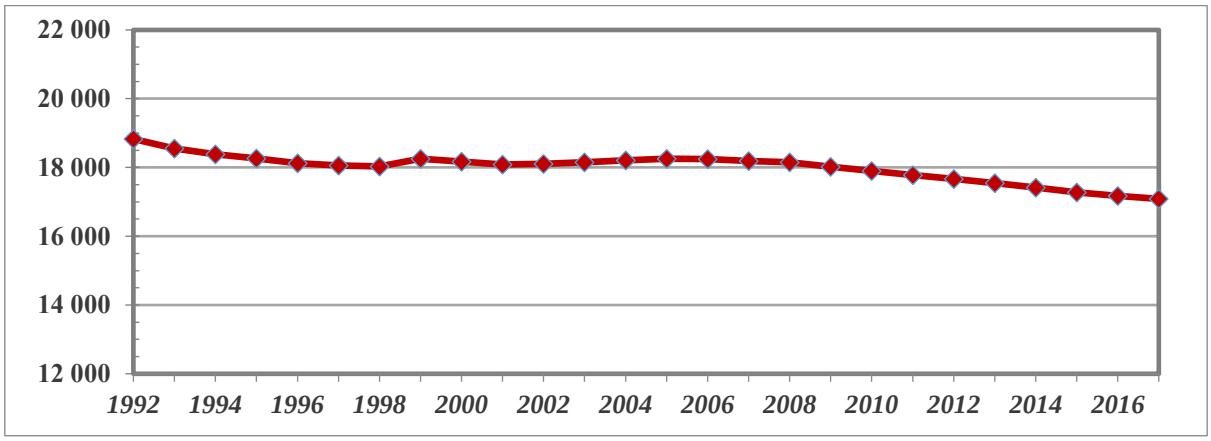

4. ábra: A tömb népességének alakulása 1992 és 2017 között (fő)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Aranyosszéki tömb	*Kolozs megye*	*Fehér megye*	*erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Románia*	*Magyarország*
-6,08	*2,84*	*-3,93*	*-1,70*	*-1,55*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya 1997 és 2017 között (%)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

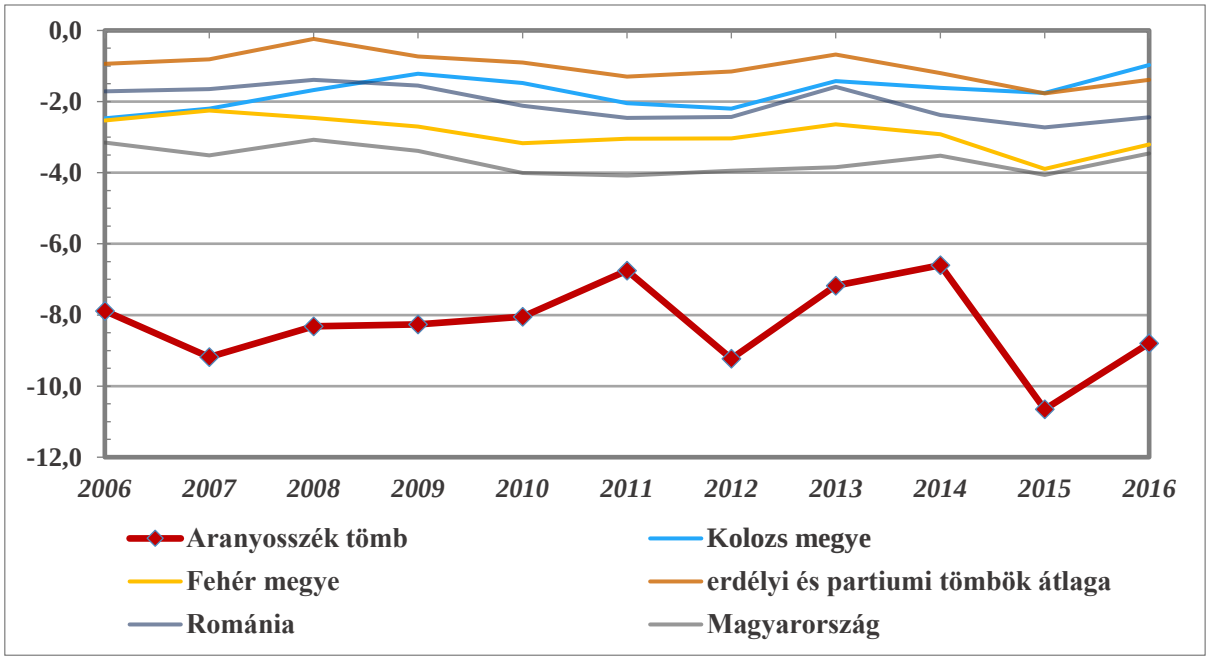

5. ábra: A népesség természetes szaporodása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

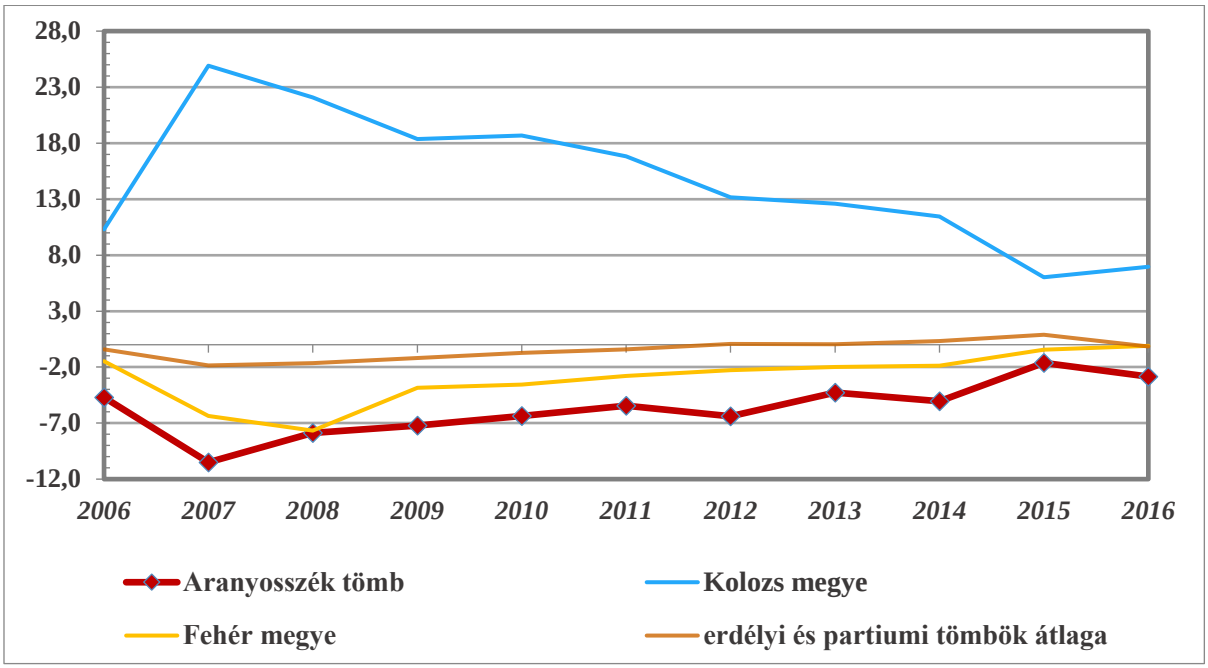

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

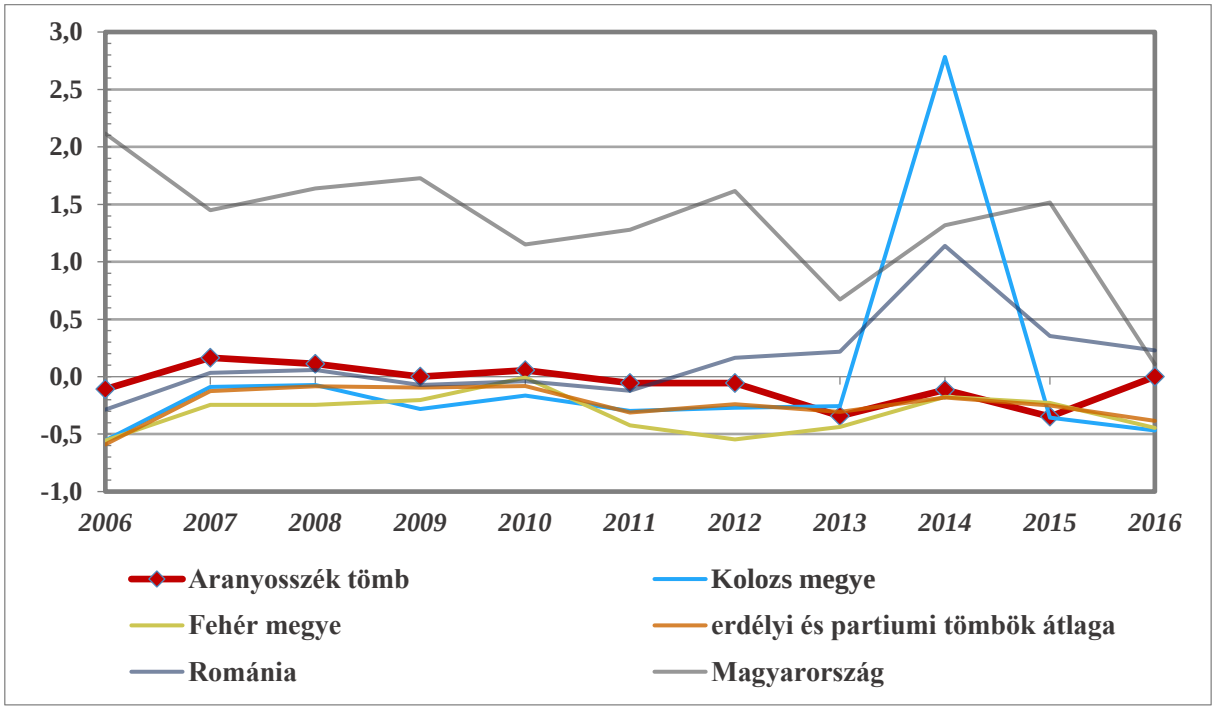

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

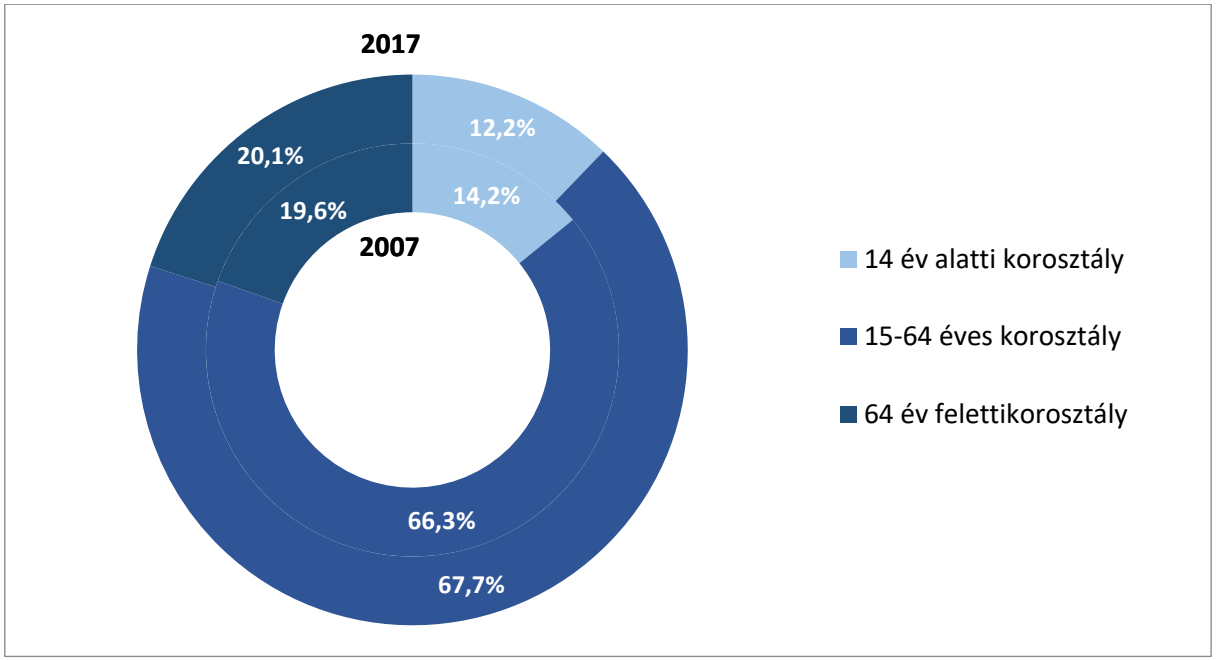

8. ábra: A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

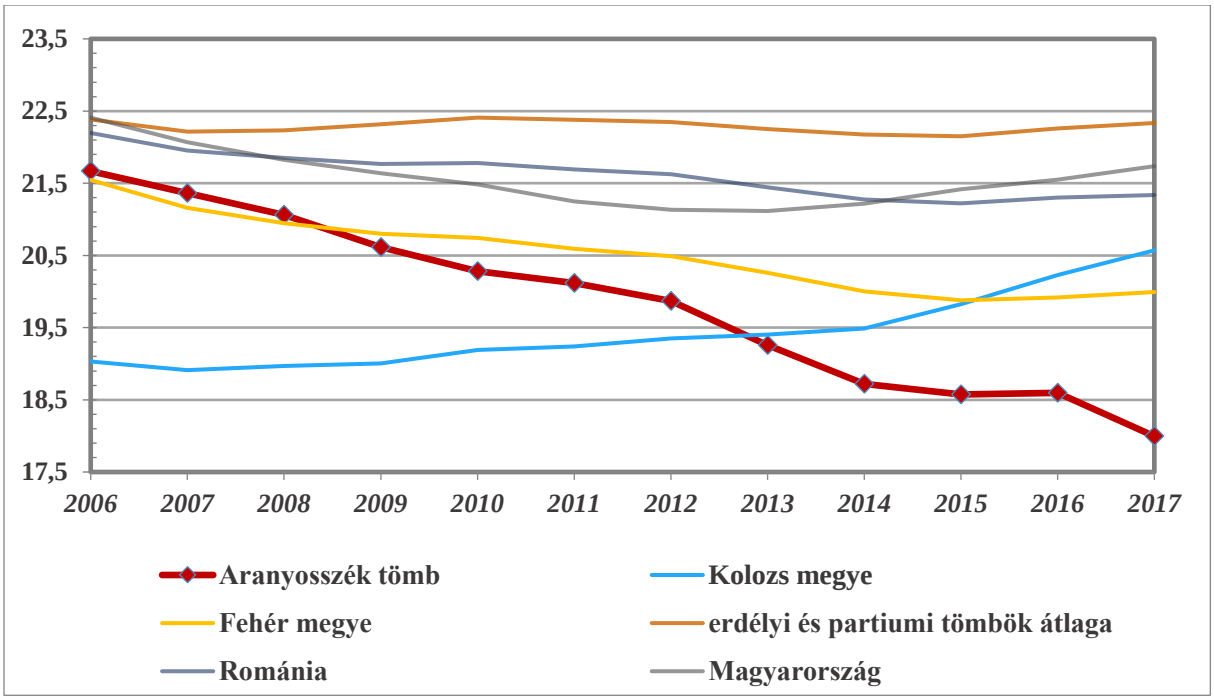

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

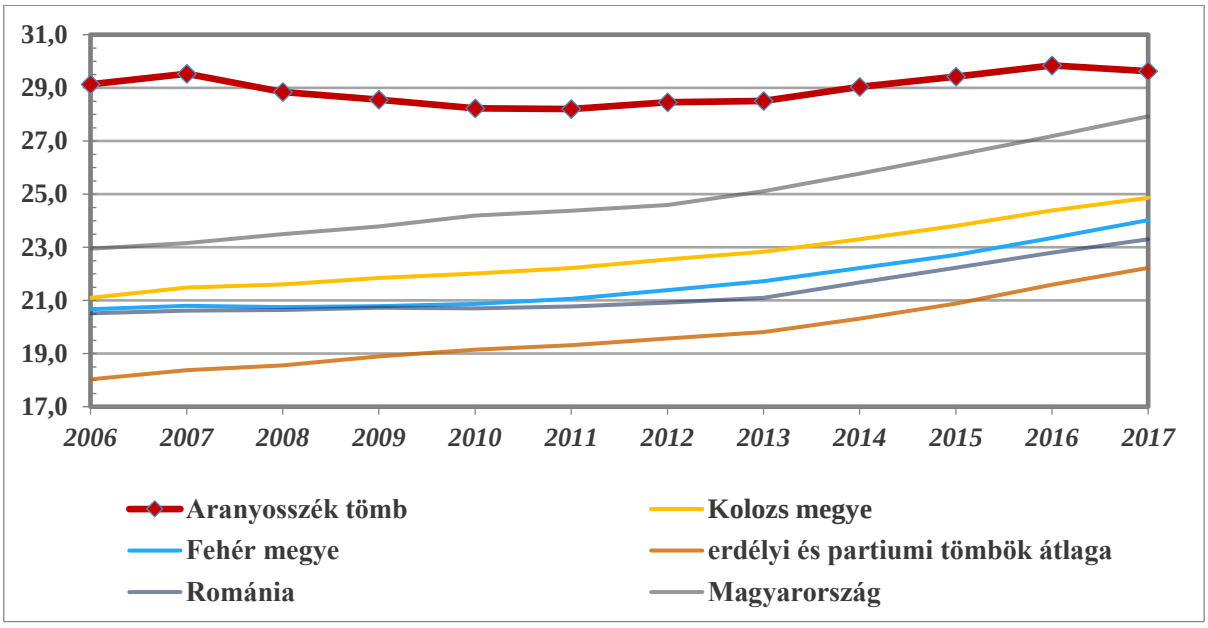

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

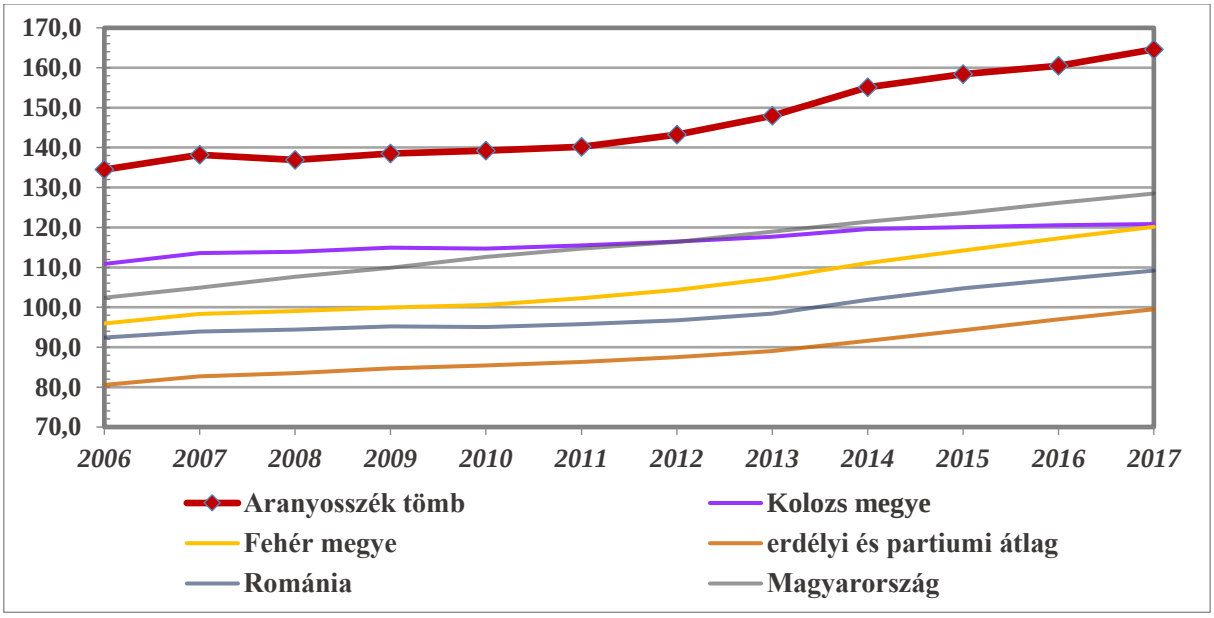

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

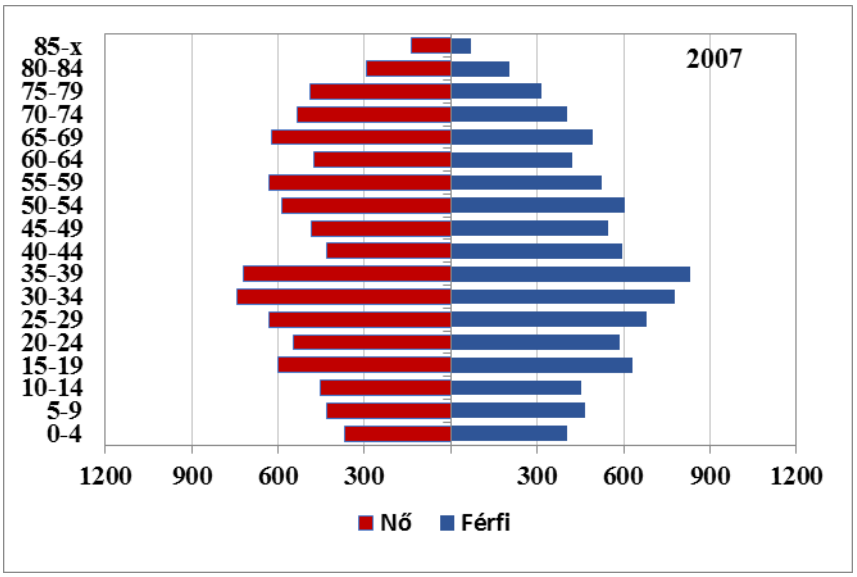

12. ábra: A tömb korfája (2007)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

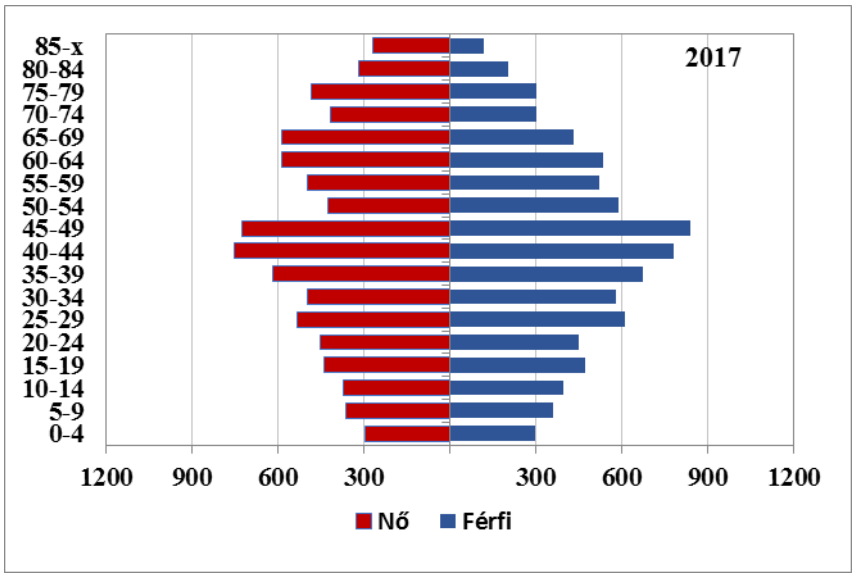

13. ábra: A tömb korfája (2017)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.23.2.2 Oktatás

Óvodák

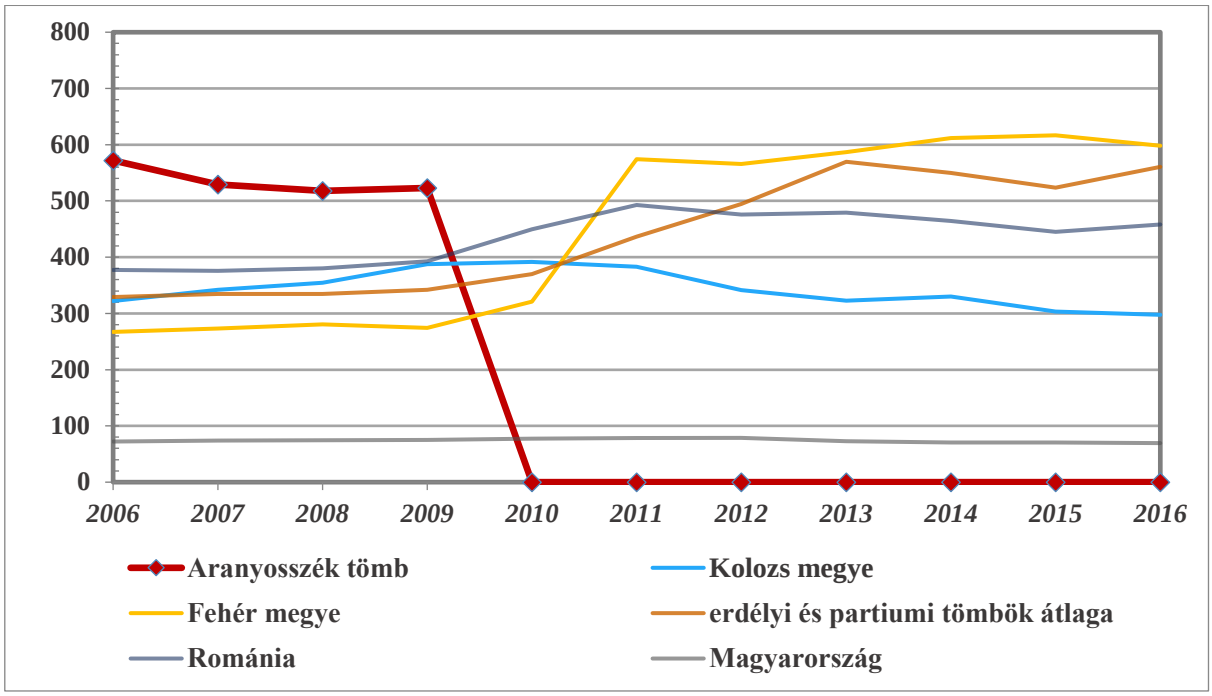

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

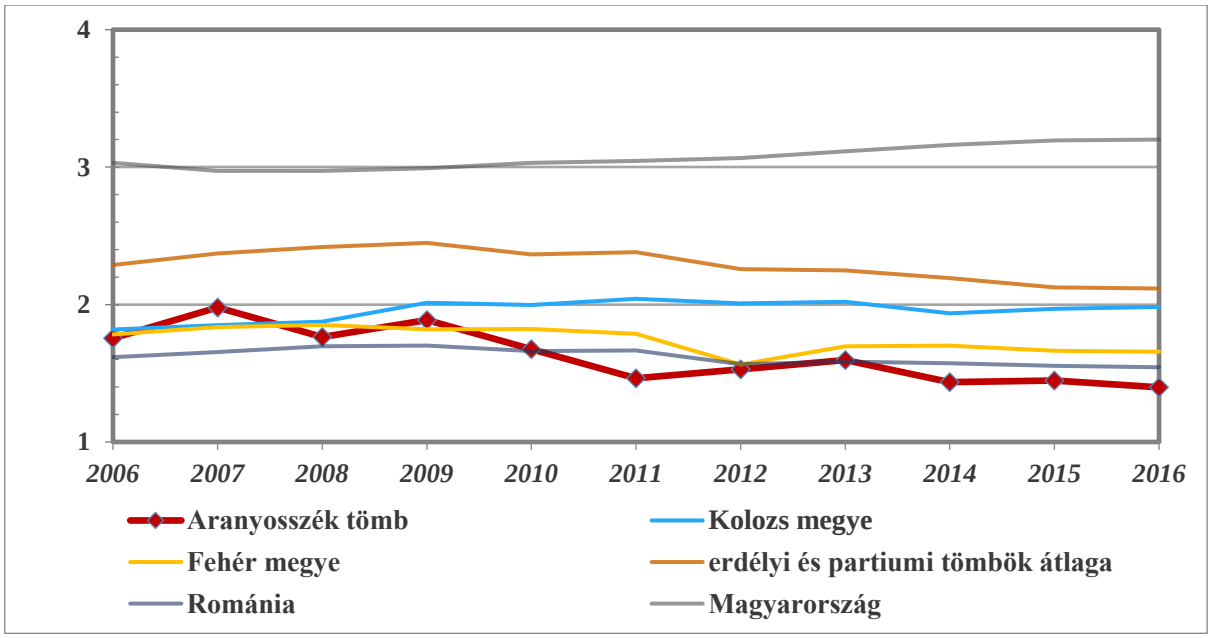

15. ábra: Az ezer lakosra jutó óvodapedagógusok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

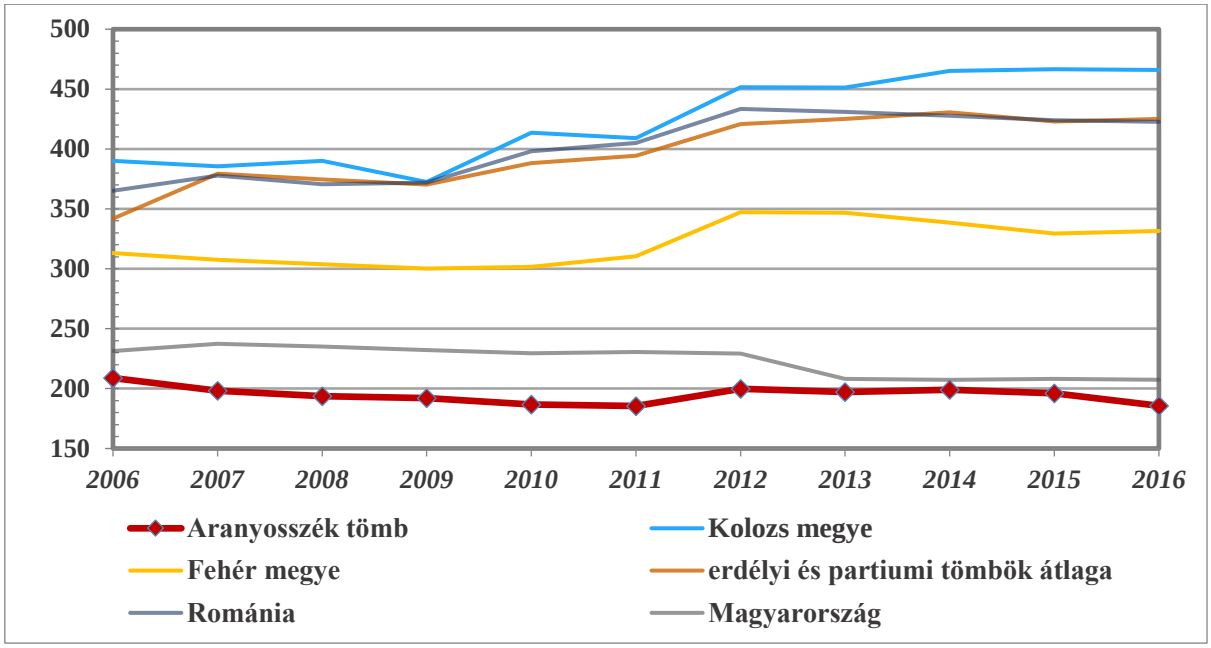

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

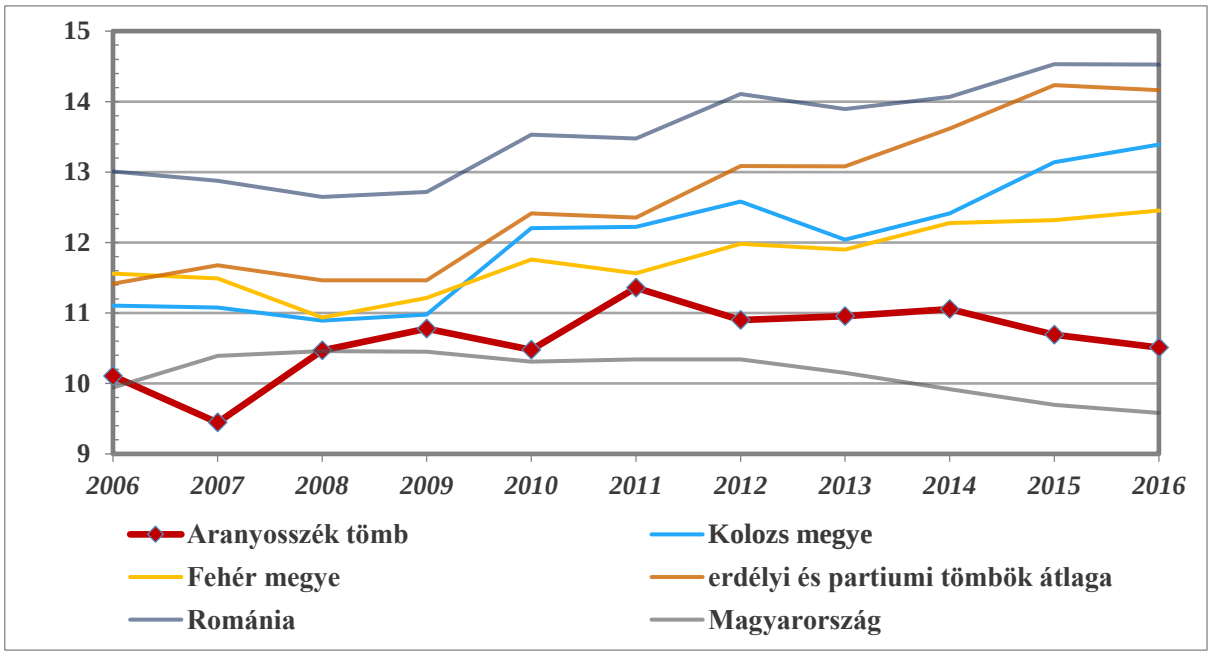

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.23.2.3 Munkaerőpiac

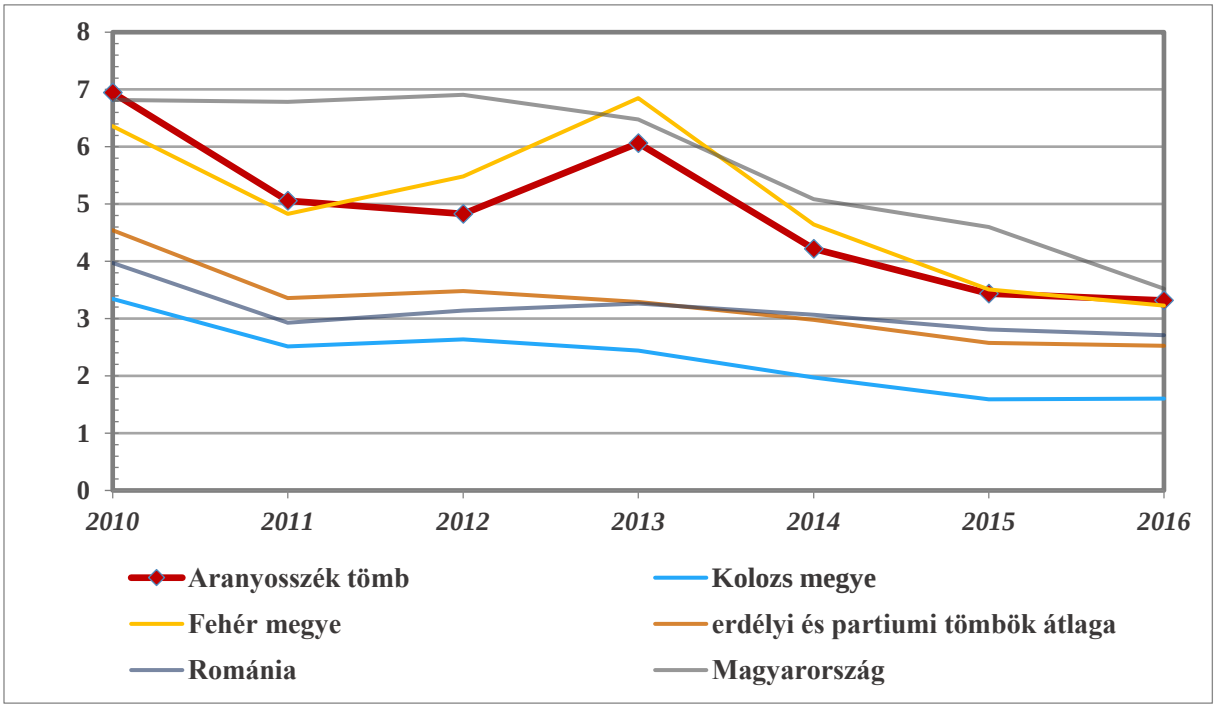

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

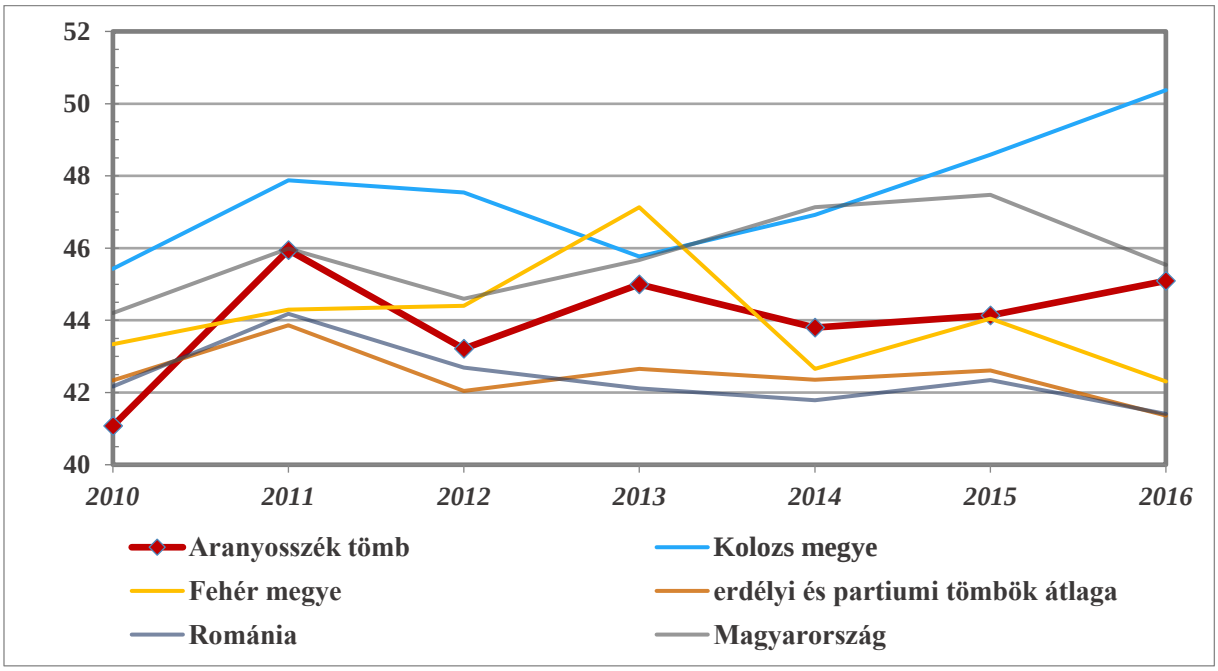

19. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek közt (%) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.23.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.23.3.1 Egészségügy

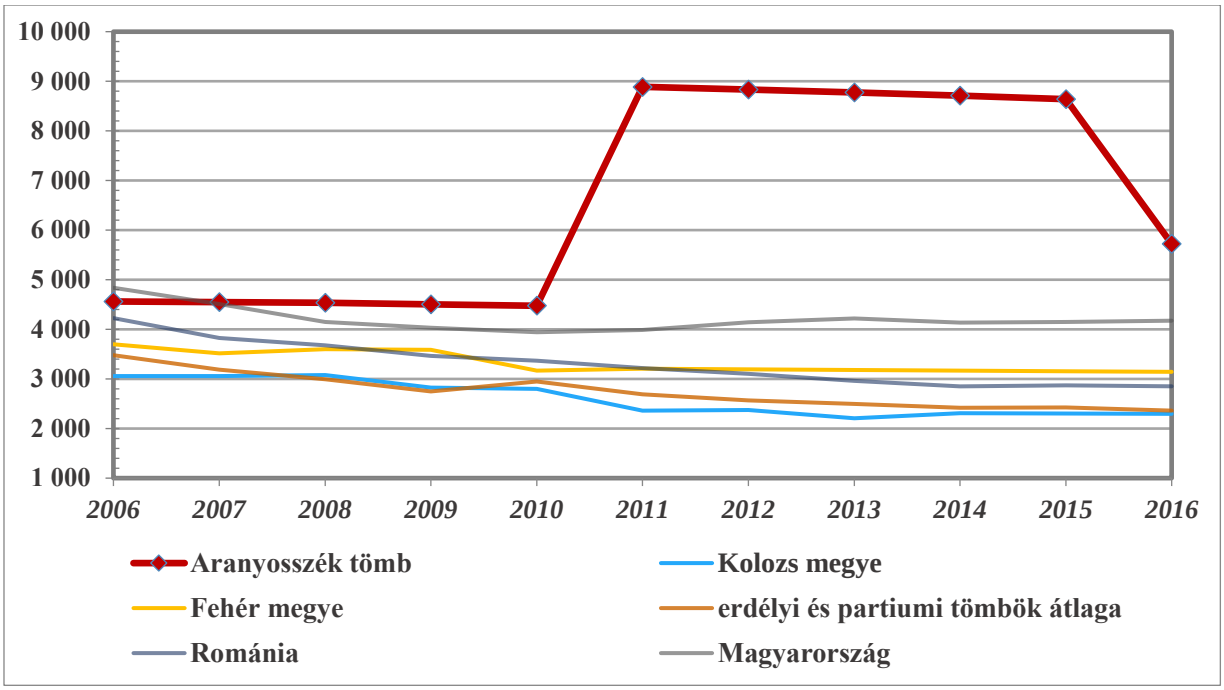

20. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

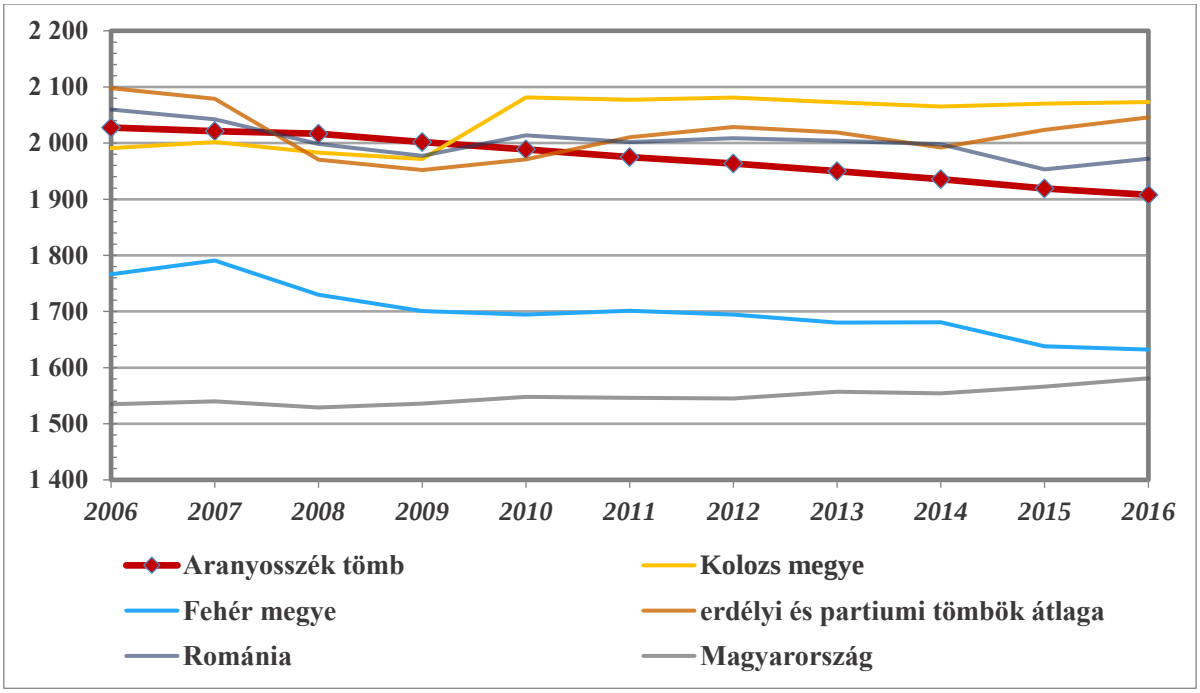

21. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.23.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

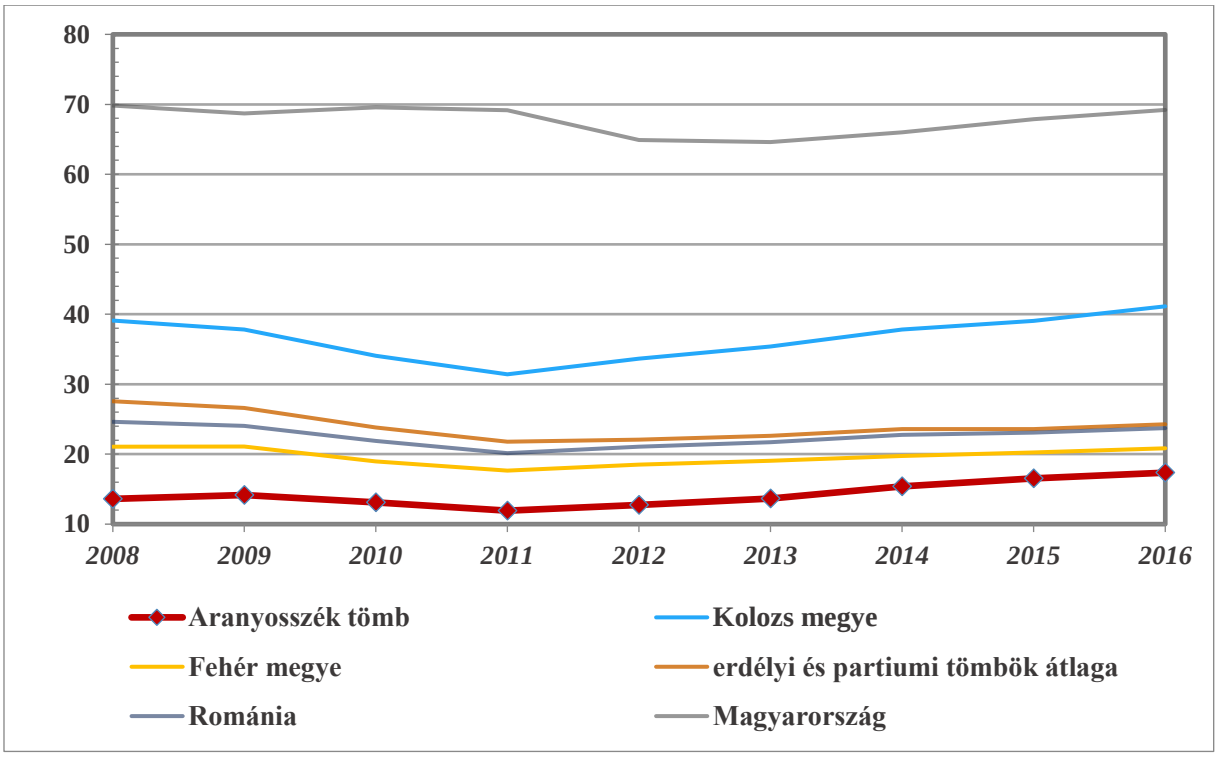

22. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

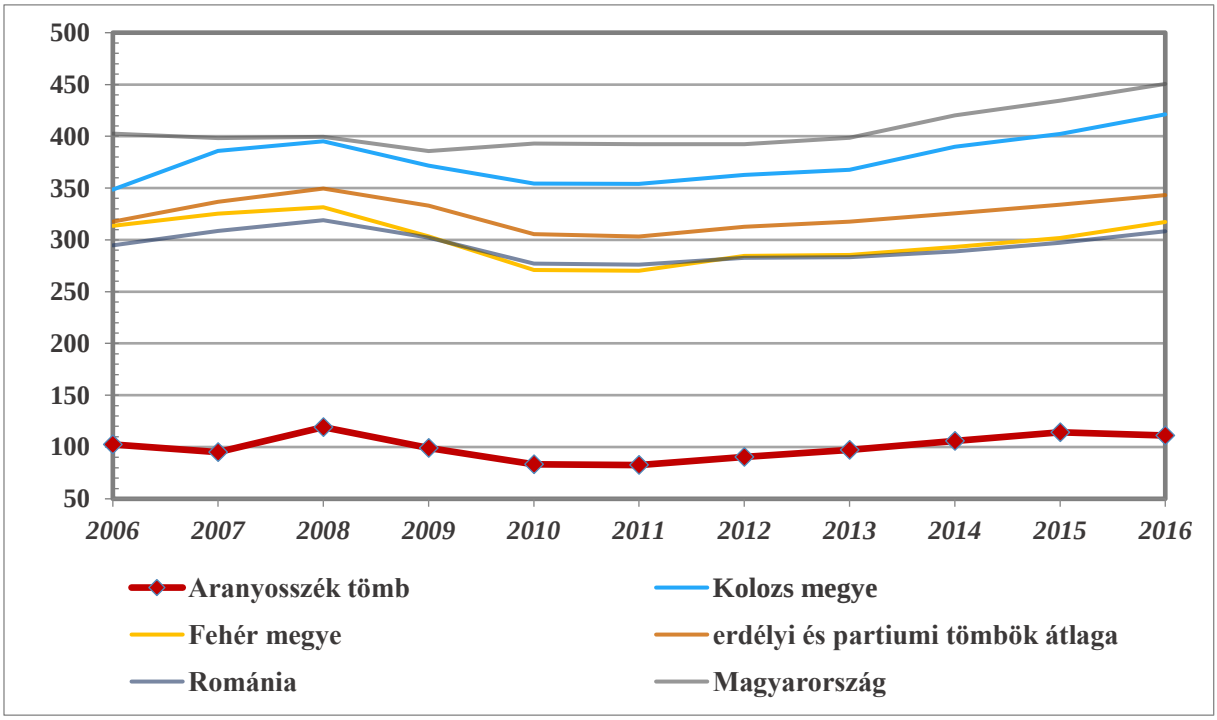

23. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.24 Vág menti Mátyusföld tömb

6.24.1 A térség főbb jellemzői

6.24.1.1 Elhelyezkedés

Az egykori Pozsony és Komárom megyék területén, a Csallóköztől északra elterülő térség népi neve Mátyusföld, amely nevét Csák Máté birtokairól kapta. A térség alföldi, medencejellegű térszínét a Duna által épített ártéri hordalékkúp formálta, a tájat széles árterek jellemzik. Talaja túlnyomórészt mezőségi és réti típusú. A terület évszázadok alatt kialakult, majorságok, uradalmi gazdaságok és aprófalvak által alkotott településszerkezetét néhány nagyméretű mezőváros (Szenc, Galánta, Vágsellye) töri meg. Mátyusföld középső részén, a Vág folyó völgyében, a Vágkirályfai-víztározótól délre helyezkednek el a Vág menti Mátyusföld tömbhöz sorolt települések. A térség déli része hagyományosan magyarlakta terület, de az elmúlt évszázadokban a magyar–szlovák nyelvhatár fokozatosan egyre délebbre tolódott.

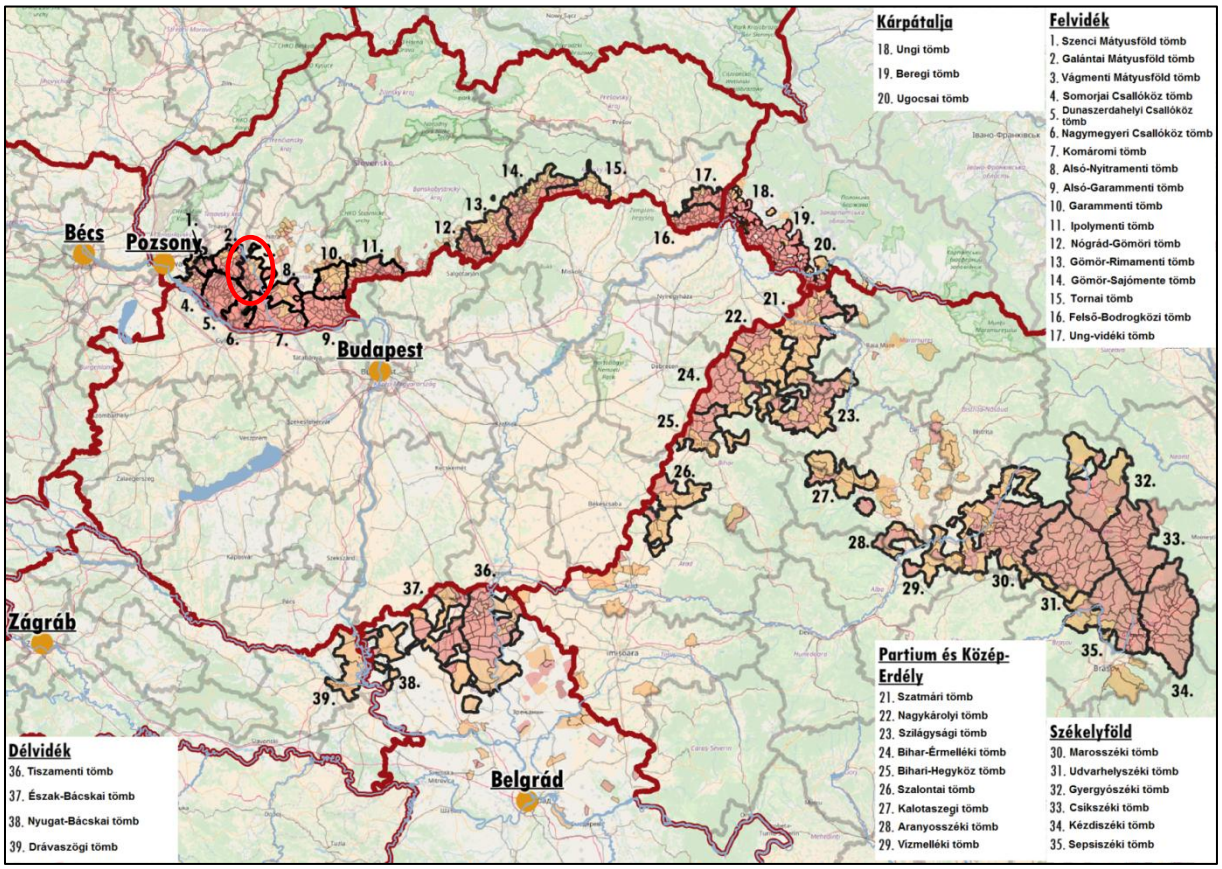

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

A terület nagyobb városok gyűrűjében található: Pozsony, Nagyszombat, Nyitra, Érsekújvár és Dunaszerdahely is viszonylag közel van, de Mosonmagyaróvár, Győr és Komárom is könnyen elérhető. A tömb központjától, Vágsellyétől Pozsony közúton körülbelül 70, Nagyszombat 38, Nyitra 26, Győr pedig 72 km távolságban van. A területen halad keresztül a Pozsony–Érsekújvár vasútvonal.

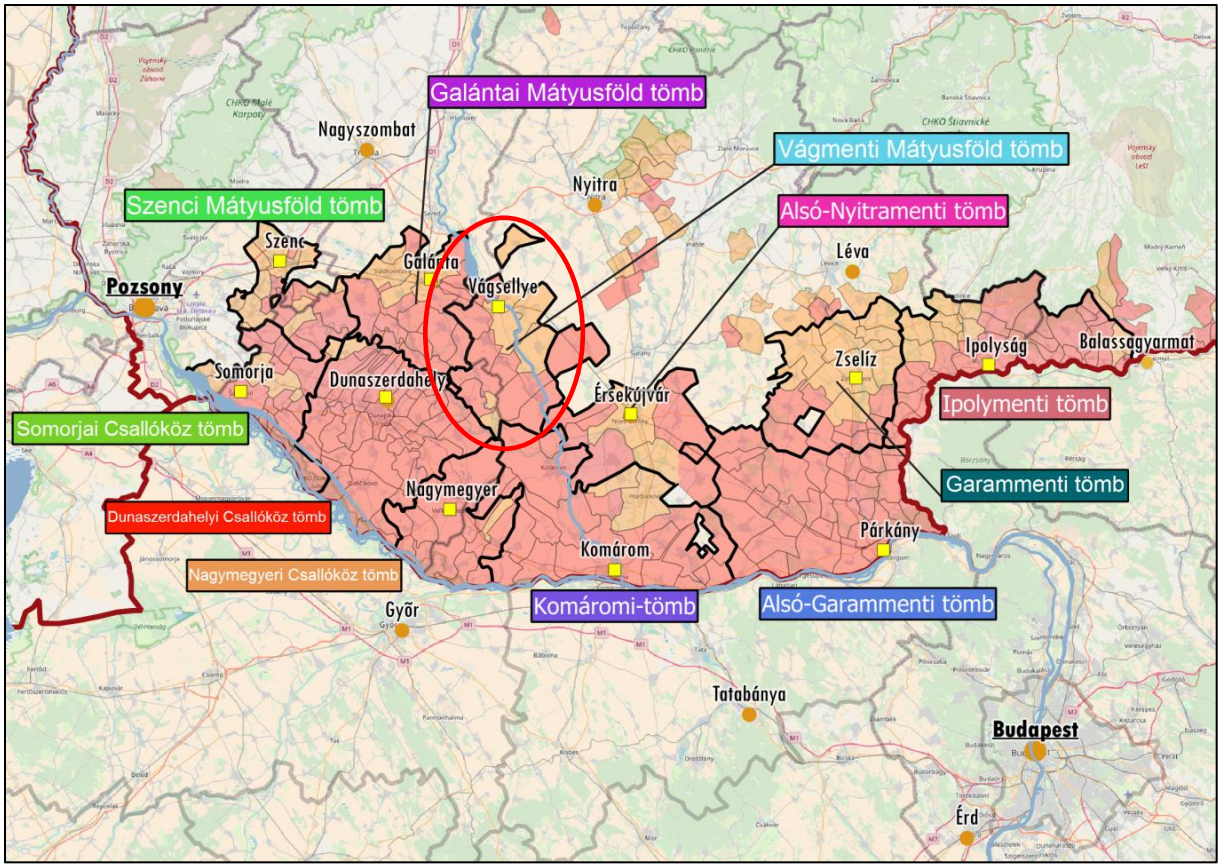

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Nyugat-Felvidéken
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.24.1.2 A térség települései

A Vág menti Mátyusföld tömb településeinek többsége a Nyitrai kerület Vágsellyei járásában található, három települése (Nádszeg, Királyrév, Alsóhatár) azonban a Nagyszombati kerület Galántai járásában helyezkedik el. A magyarság a tömb tizennégy településéből kilencben van többségben.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése
Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A térség központi települése a 20 ezer főt meghaladó lakosságszámú Vágsellye, amely a környék gazdasági és ipari központja is. A legmeghatározóbb gazdasági vállalat a Duslo vegyipari vállalat, amely több mint 2000 főt foglalkoztat, és földgázfeldolgozással foglalkozik. Termelési profiljába tartoznak: különféle szilárd és cseppfolyós műtrágyák, gumiipari, vulkanizációs alapanyagok és termékek.

Vág menti Mátyusföld tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Vágsellye	Sala	23 554	3 333	14,15
Magyar többségű települések				
Nádszeg	Trstice	3 805	3 414	89,72
Királyrév	Kralov Brod	1 156	919	79,50
Pered	Tesedikovo	3 716	2 910	78,31
Vágfarkasd	Vlcany	3 328	2 284	68,63
Vágkirályfa	Kralova nad Vahom	1 691	1 149	67,95
Zsigárd	Ziharec	1 638	1 079	65,87
Deáki	Diakovce	2 204	1 447	65,65
Vághosszúfalu	Dlha nad Vahom	865	513	59,31
Negyed	Neded	3 301	1 820	55,13
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Szelőce	Selice	2 859	1 416	49,53
Alsóhatár	Dolny Chotar	403	185	45,91
Tornóc	Trnovec nad Vahom	2 652	469	17,68
Királyi	Horna Kralova	1 881	242	12,87
Összesen		**53 053**	**21 180**	**39,92**

2. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.24.2 A tömb társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.24.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

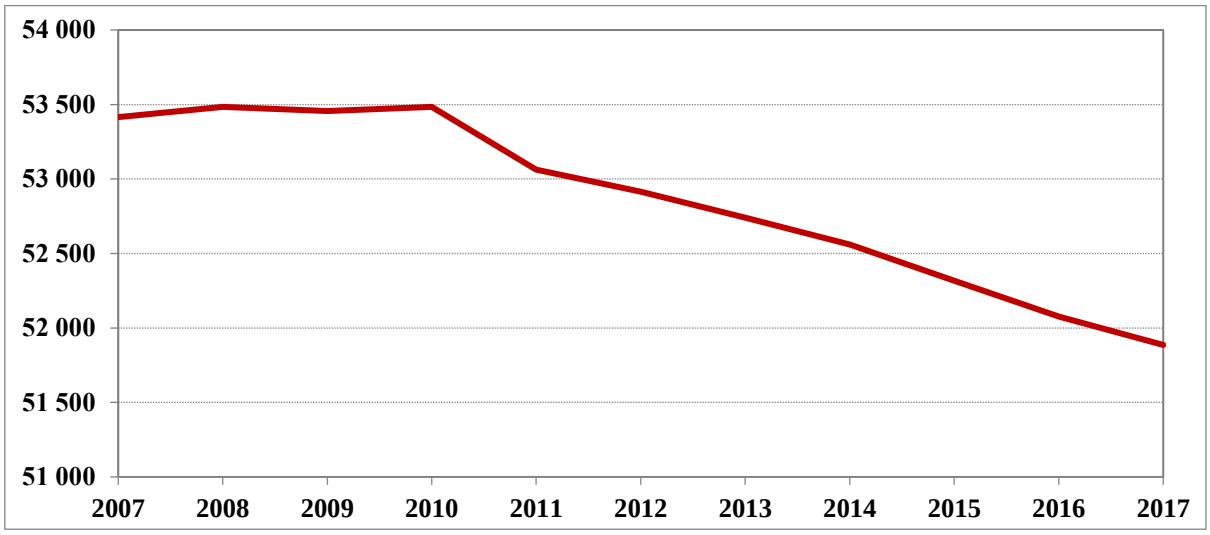

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Vágmenti Mátyusföld tömb	*Nyitrai kerület*	*A felvidéki tömbök átlaga*	*A szlovákiai átlag*	*Az anyaországi átlag*
-2,86	*-3,84*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

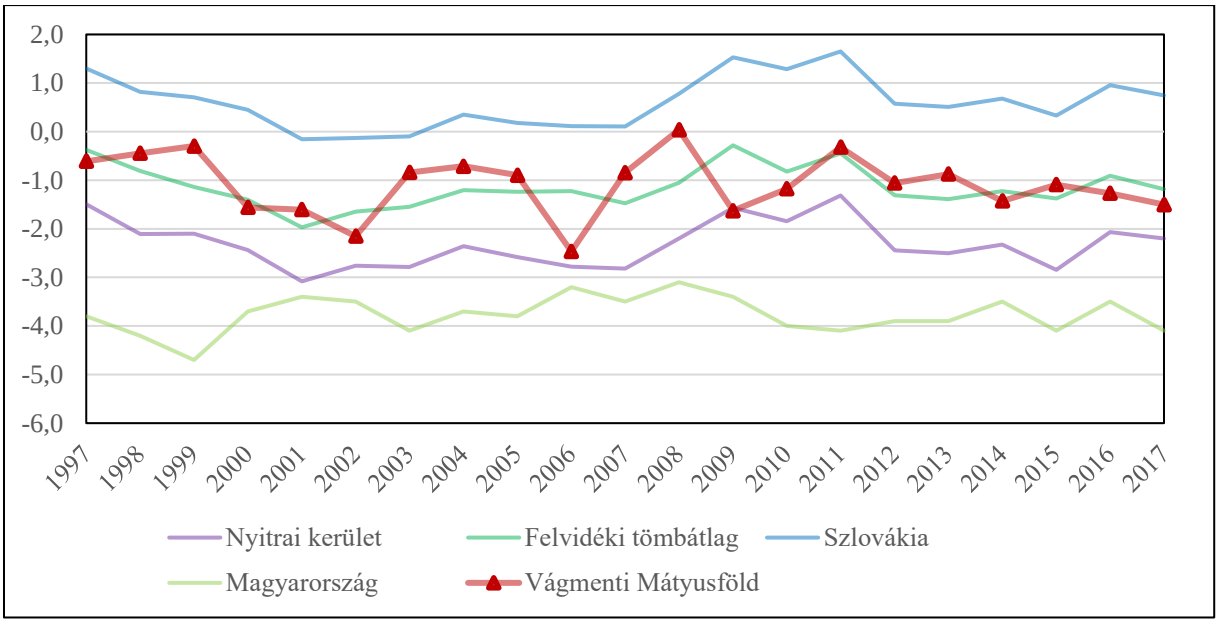

5. ábra: A természetes szaporodási ráta alakulása (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

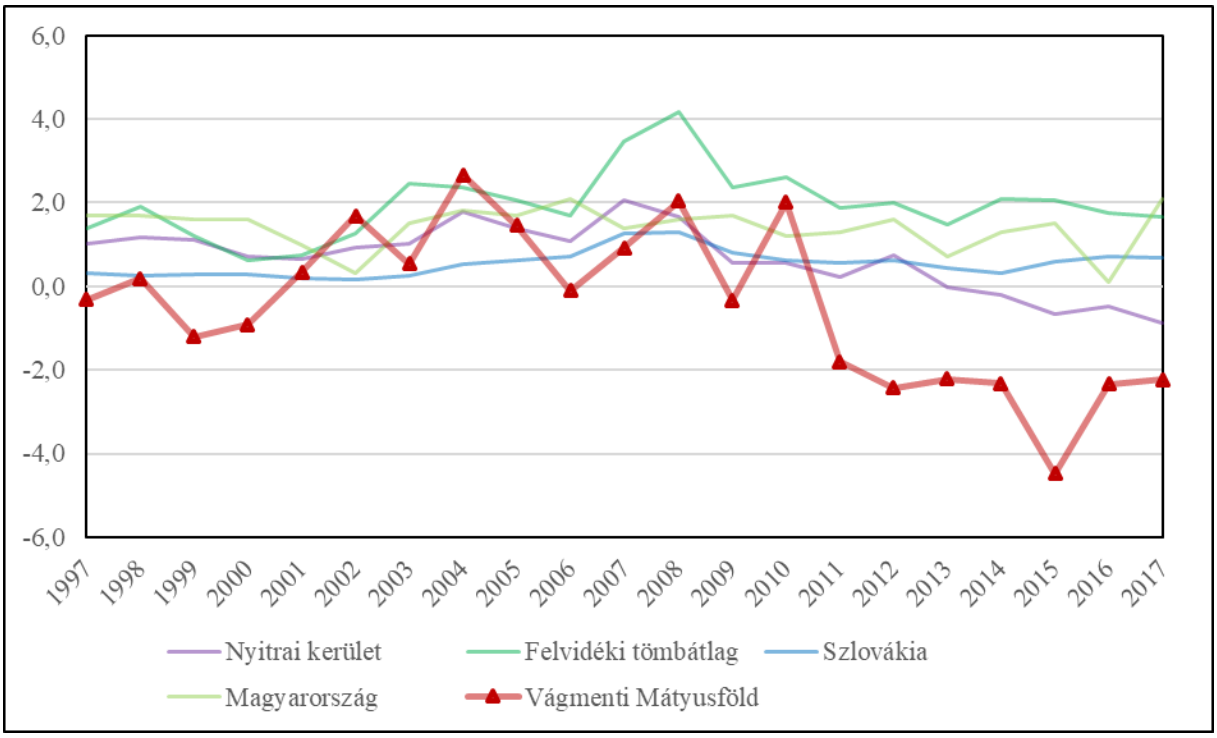

6. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása, (‰) (1997–2017)[21]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

<u>*Korszerkezet*</u>

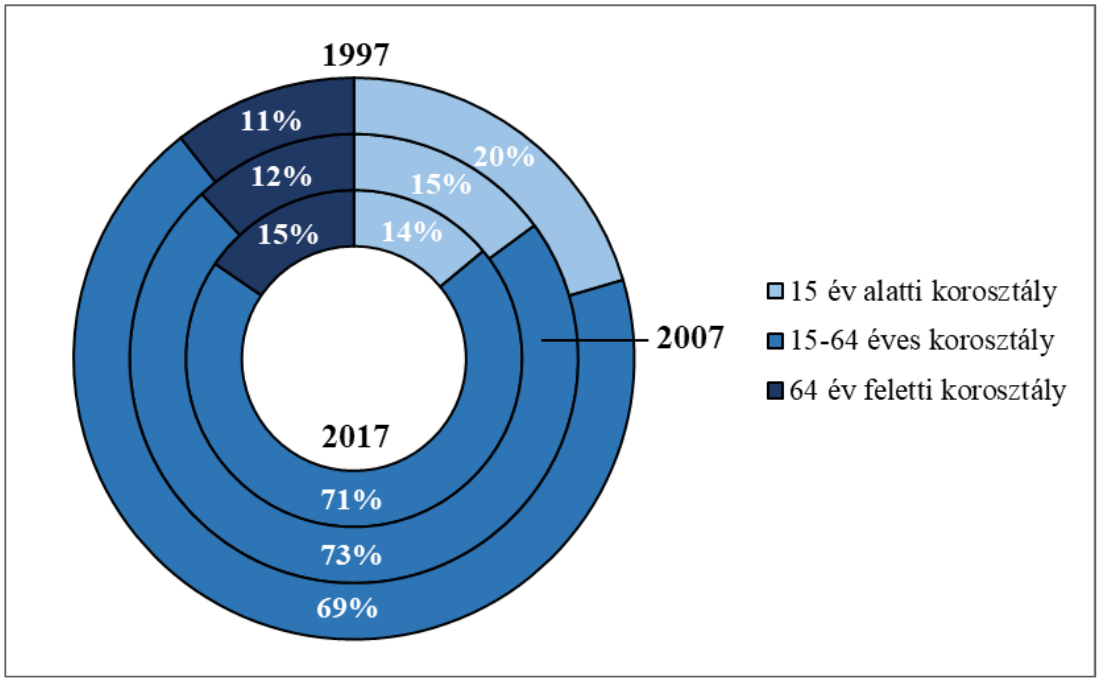

7. ábra: A népesség korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[21] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlási egyenleg értelemszerűen zéró, így Szlovákia és Magyarország értéke valójában a nemzetközi vándorlási egyenleget mutatja. A többi vizsgált térség esetében a belföldi és a külföldi vándorlási egyenleg összegét mutatja a diagram.

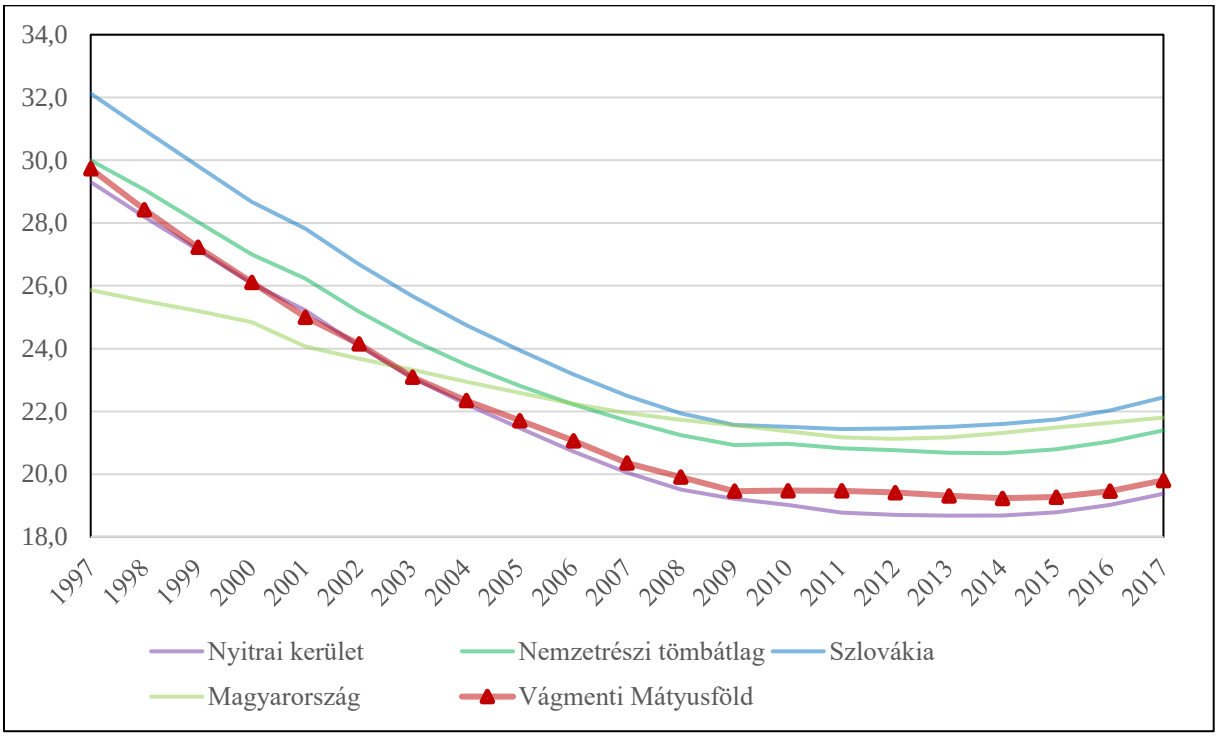

8. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

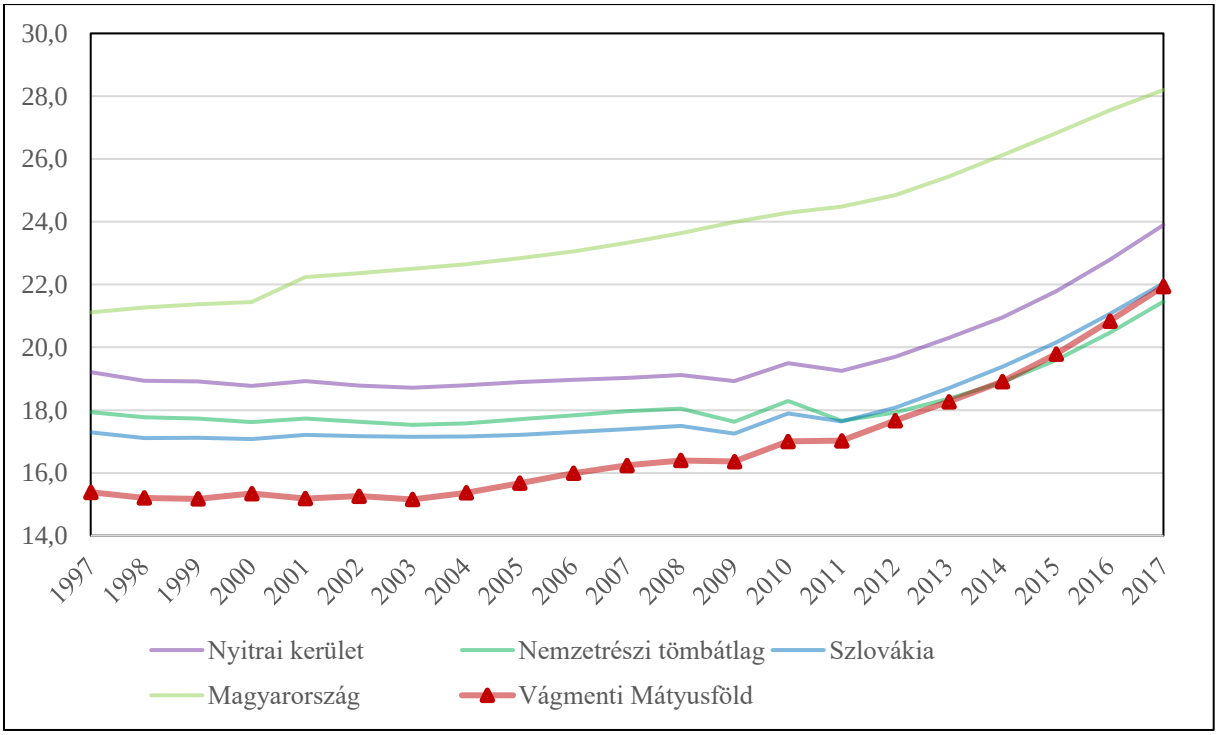

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

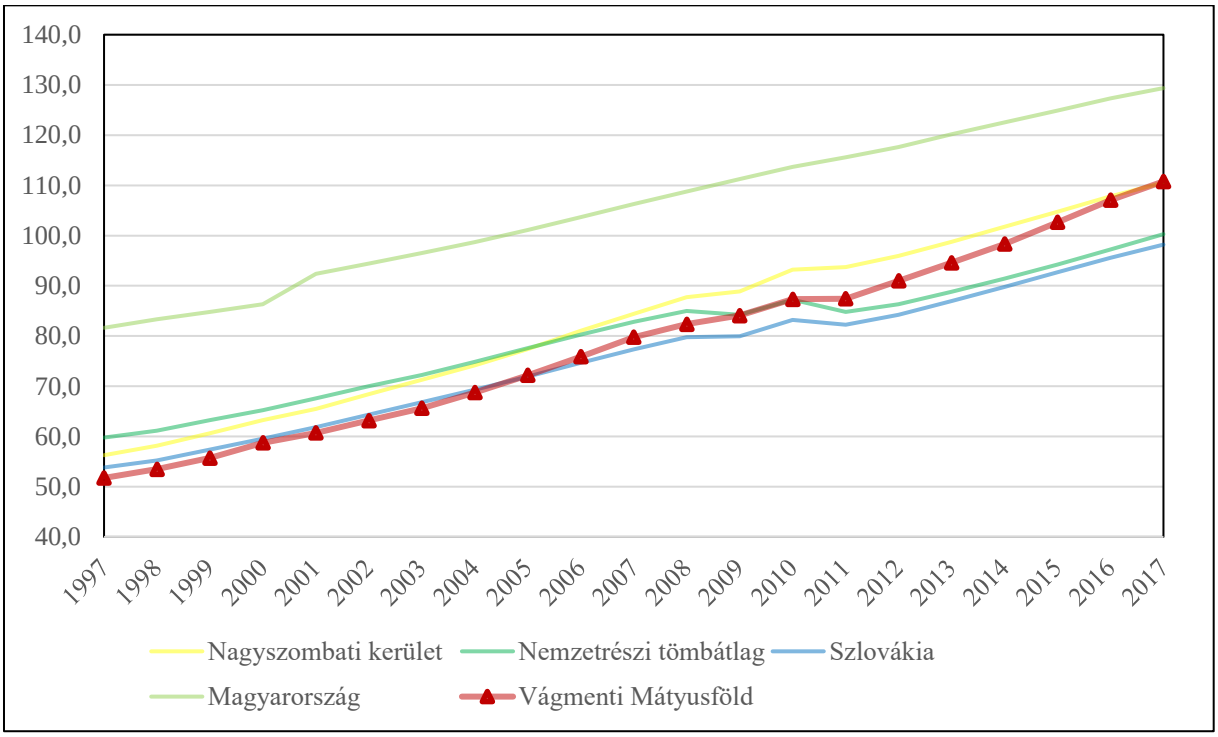

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

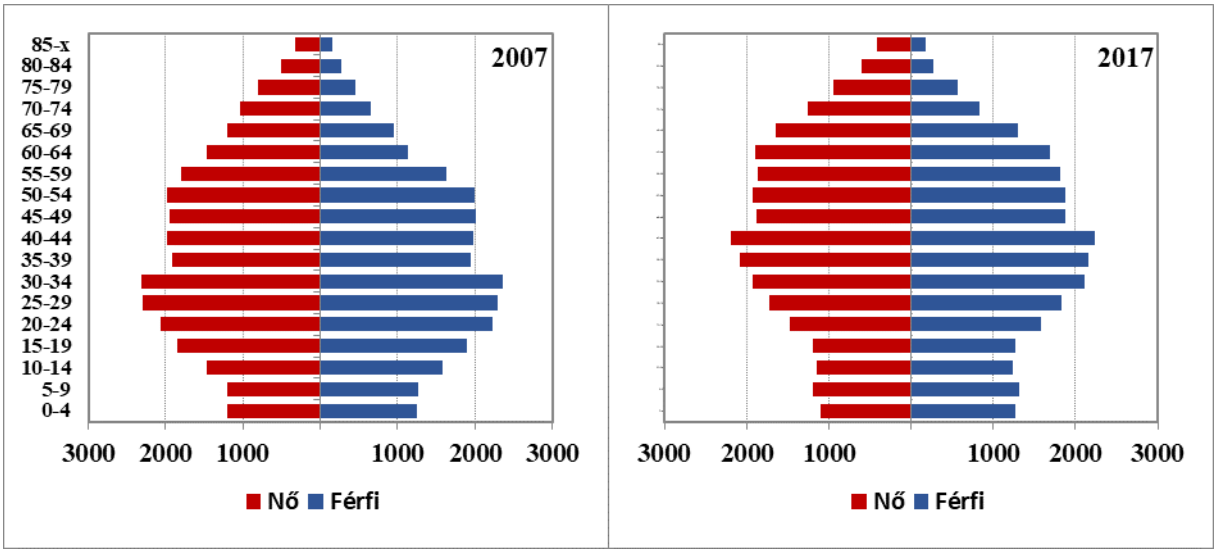

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatal

6.24.2.2 Oktatás

Óvodák

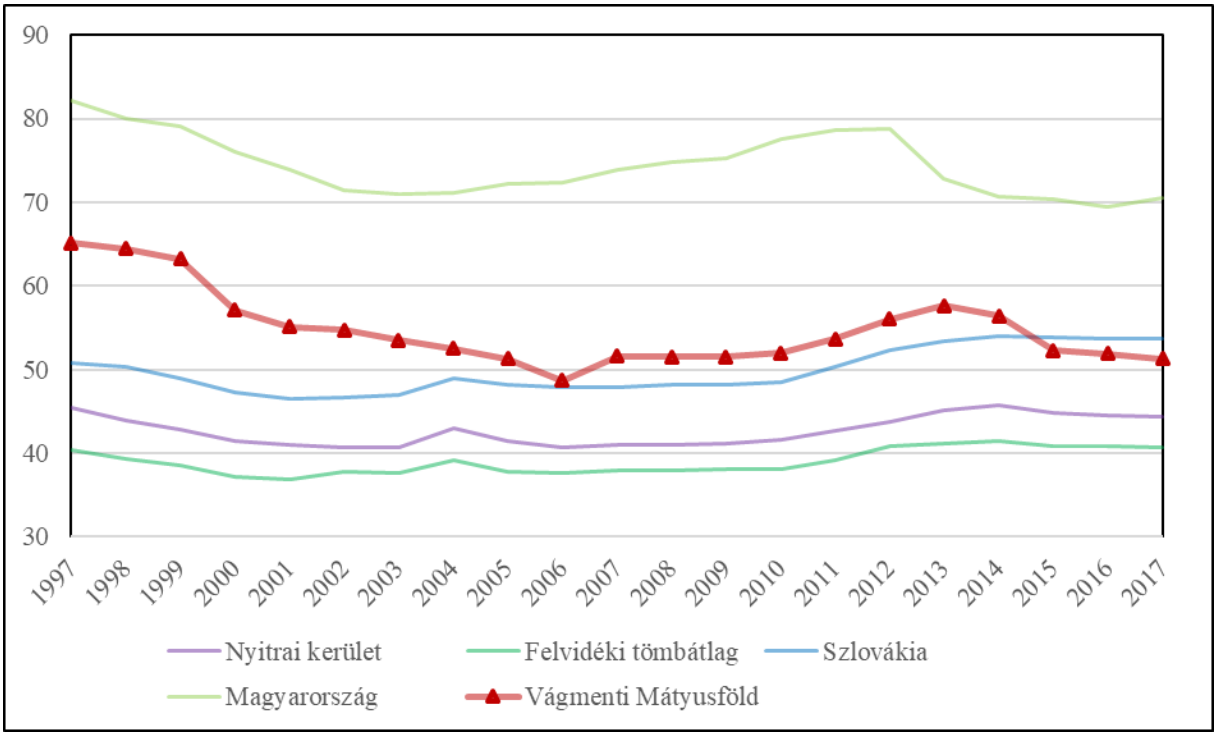

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

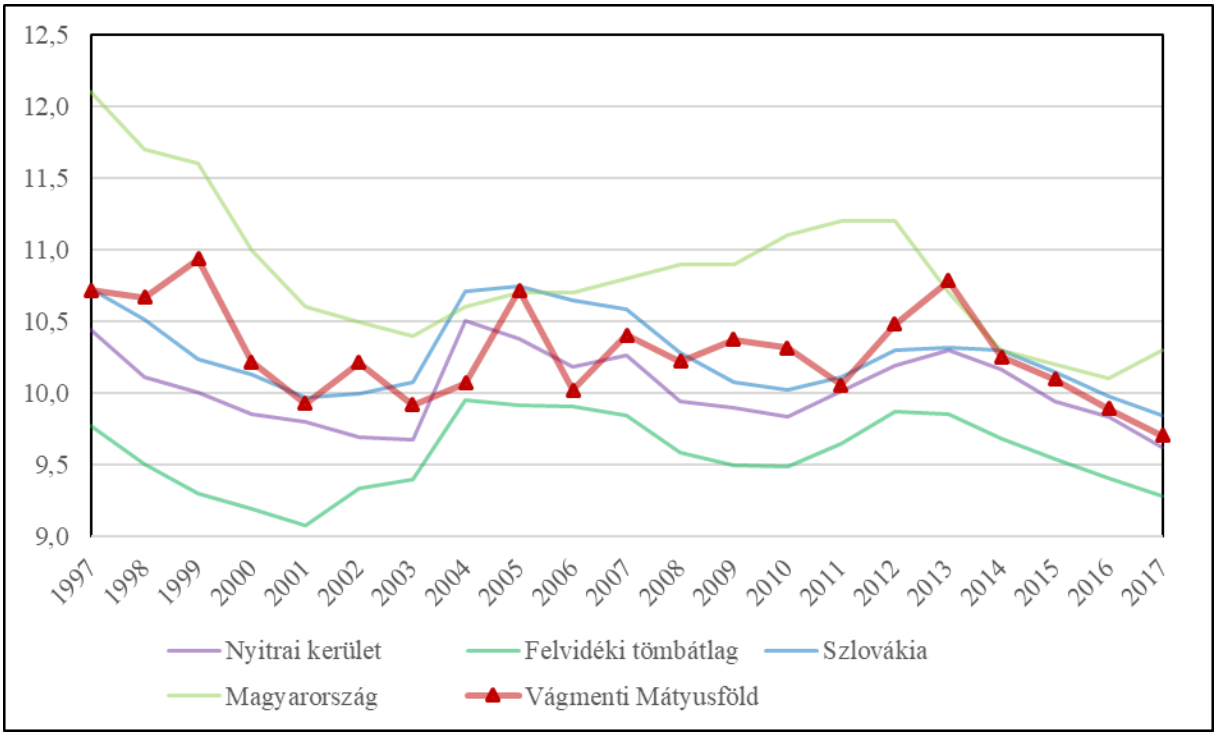

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

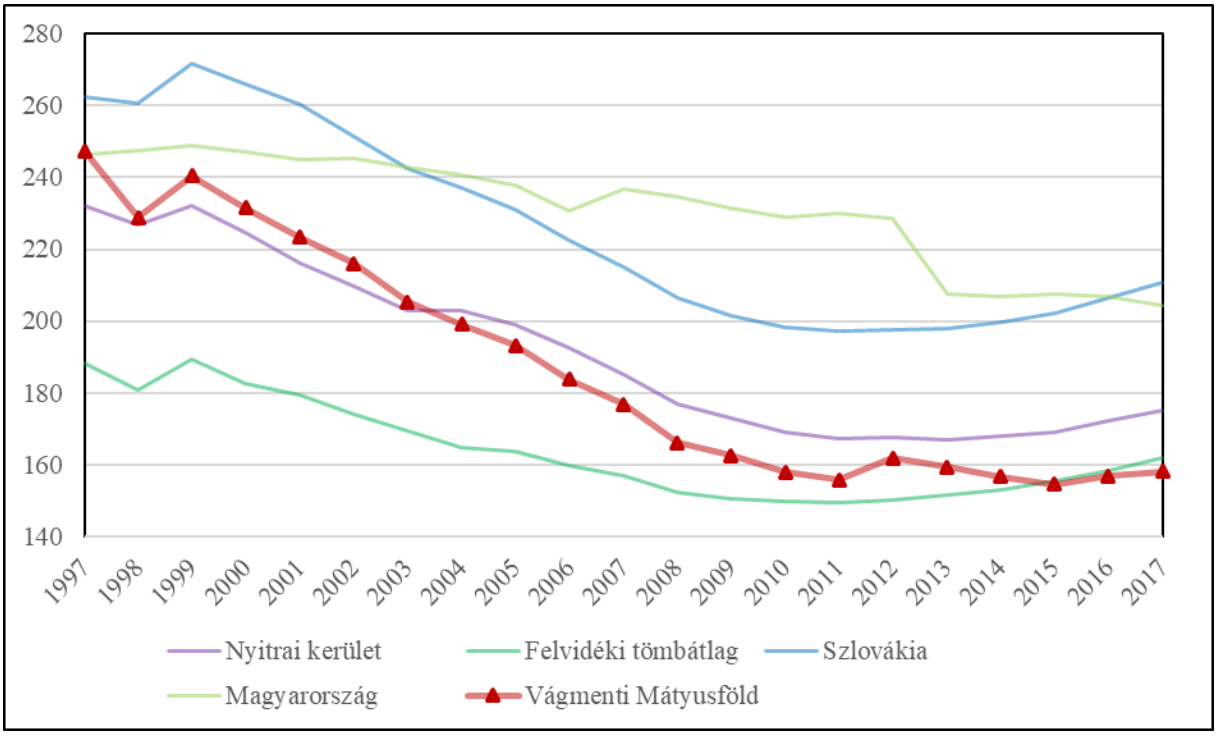

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

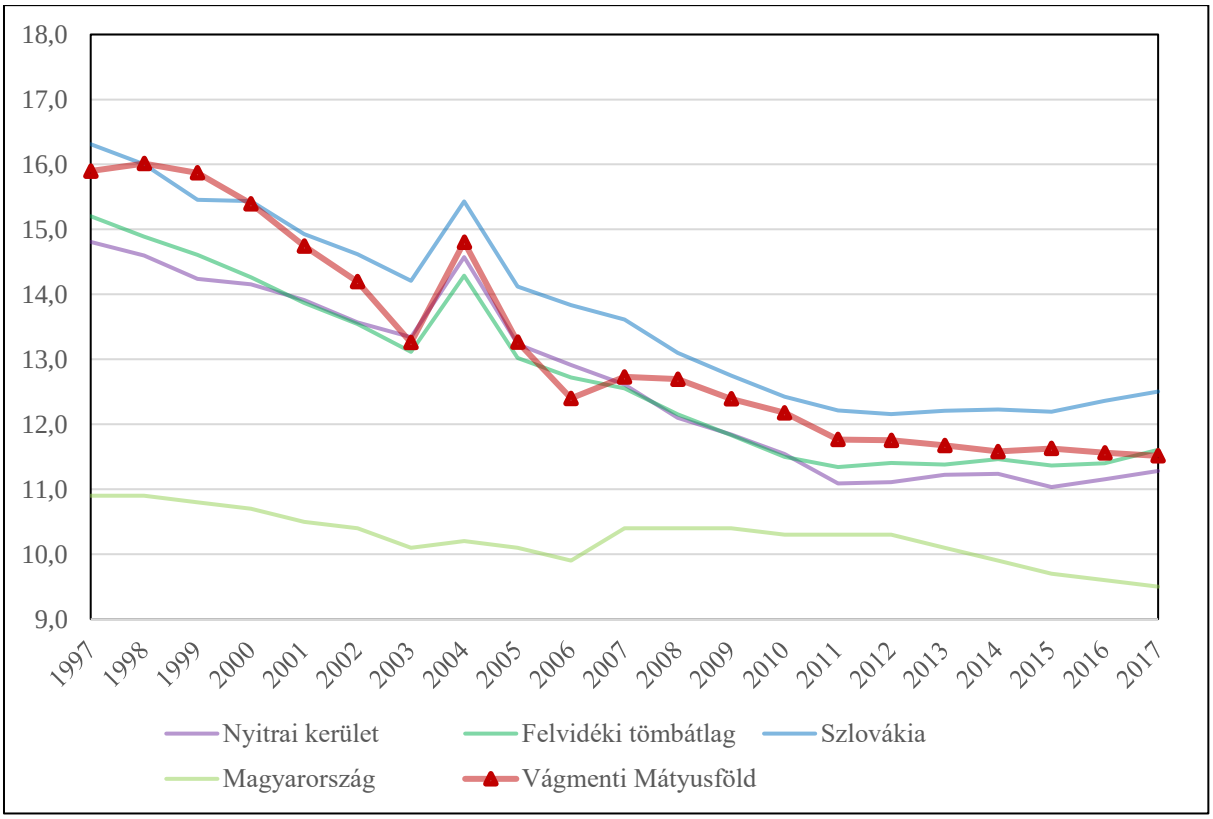

15. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

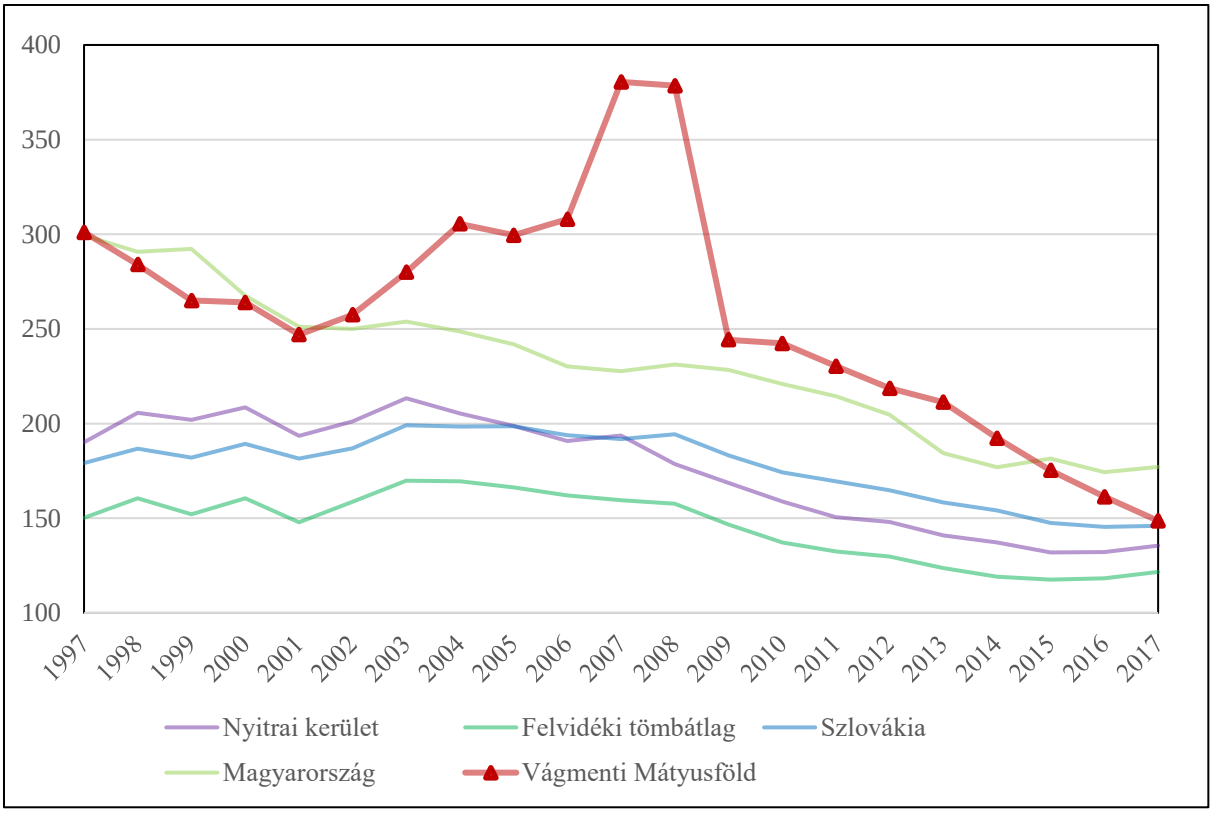

16. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

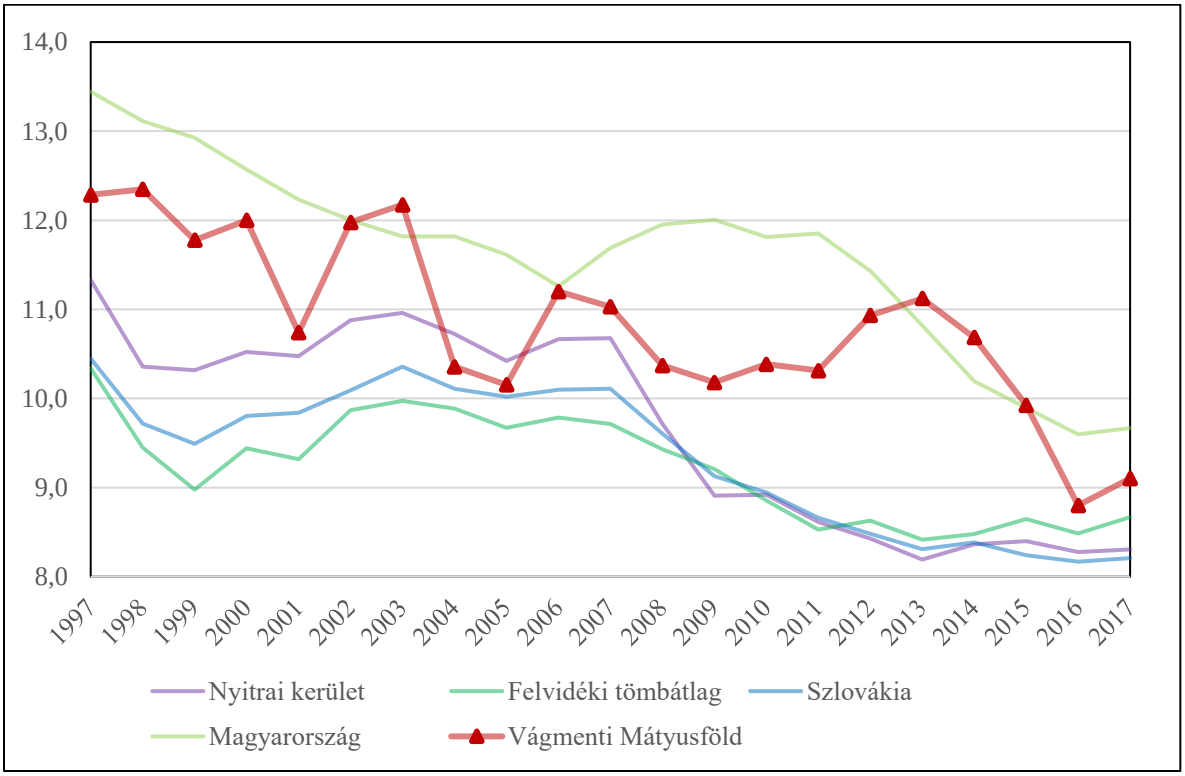

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.24.2.3 Munkaerőpiac

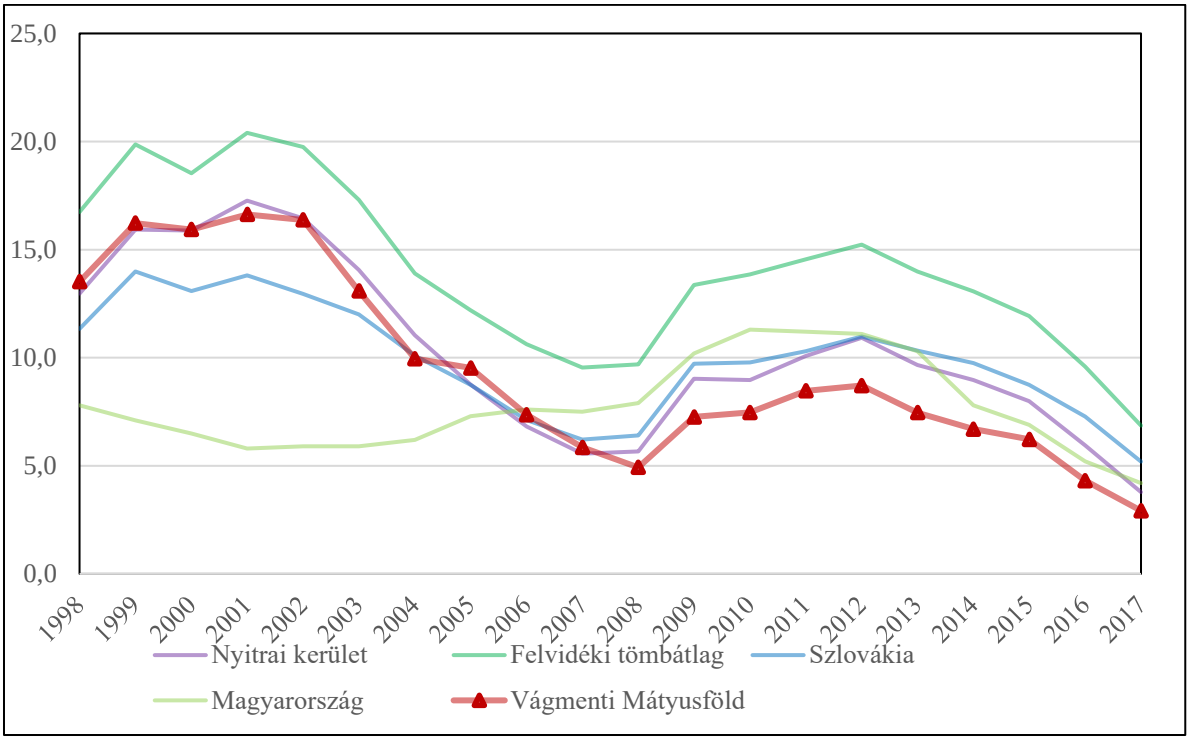

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (1998–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

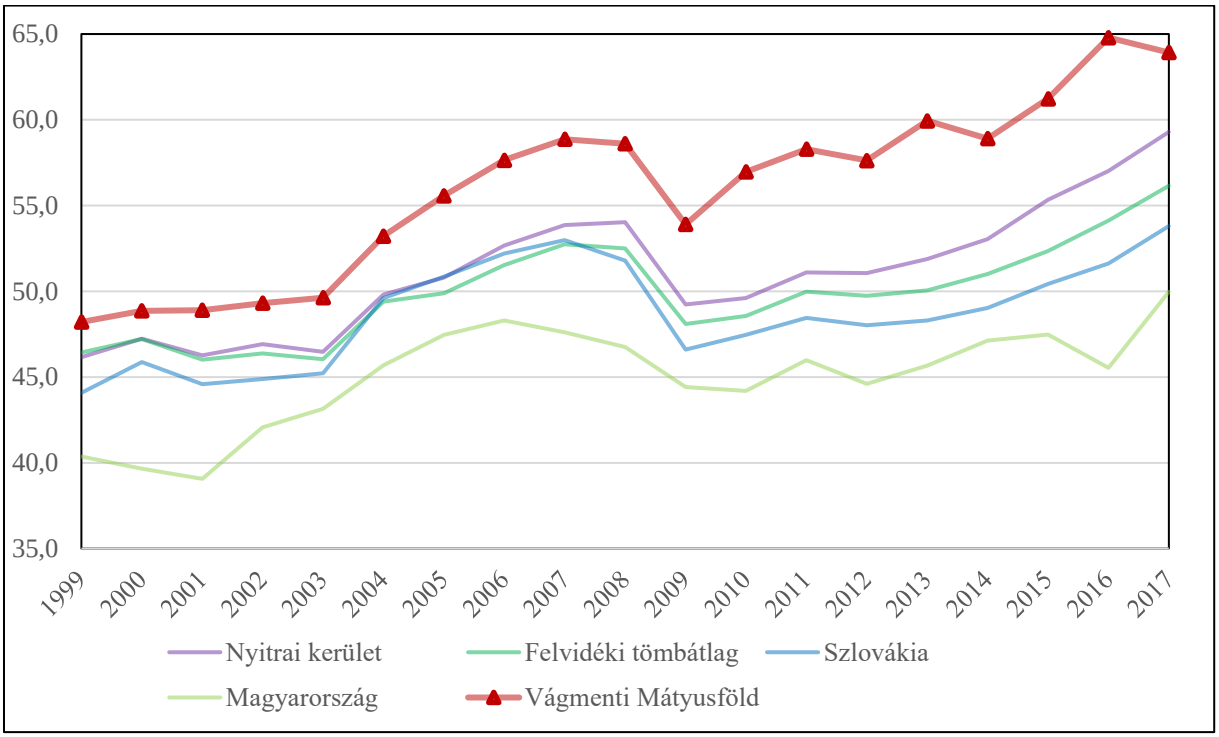

19. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (1999–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.24.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.24.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

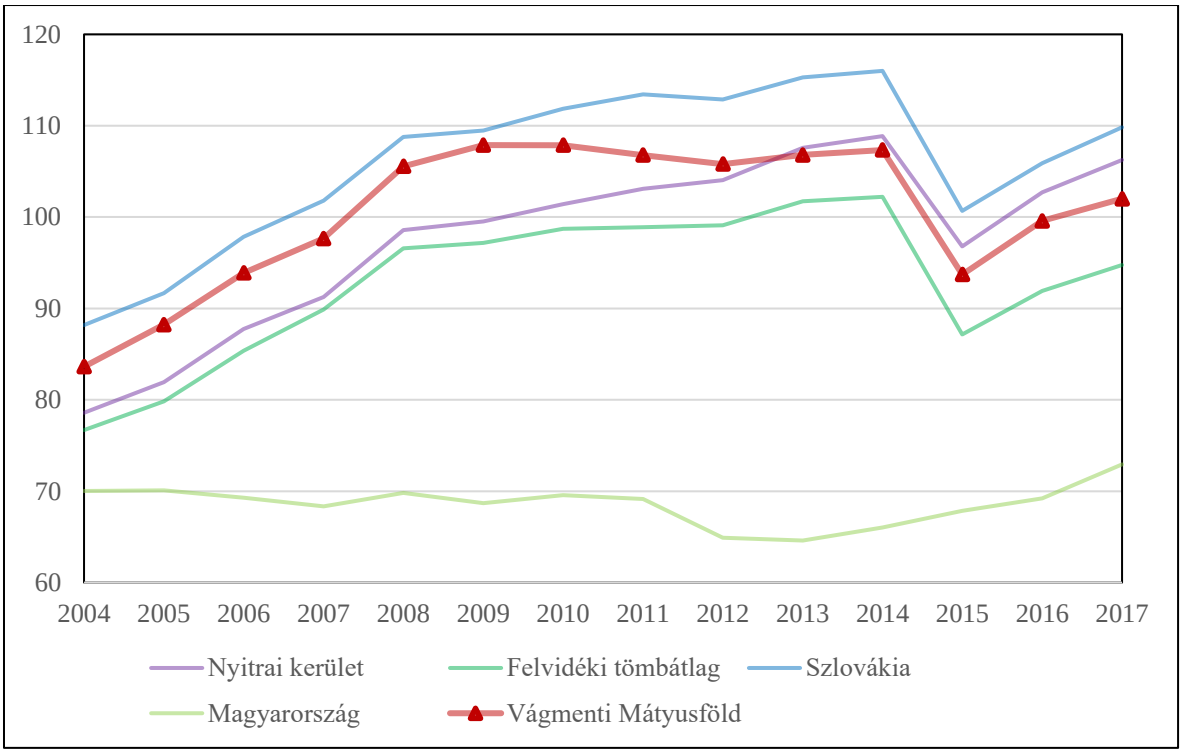

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

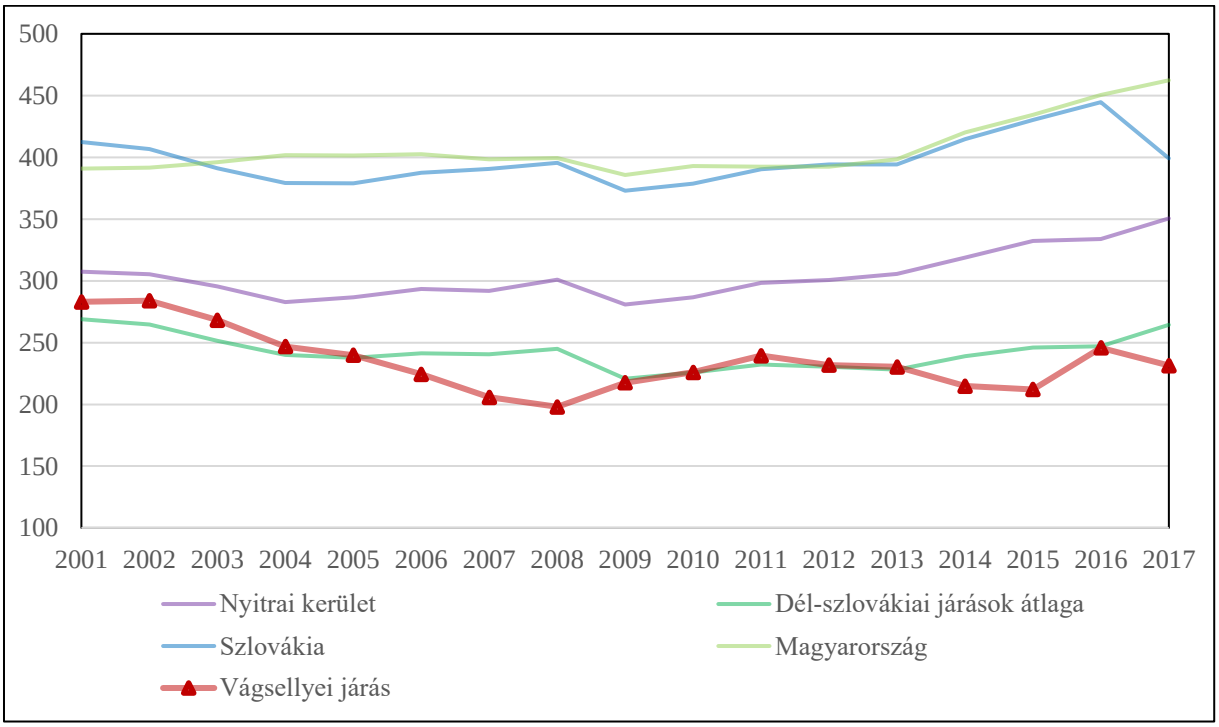

21. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

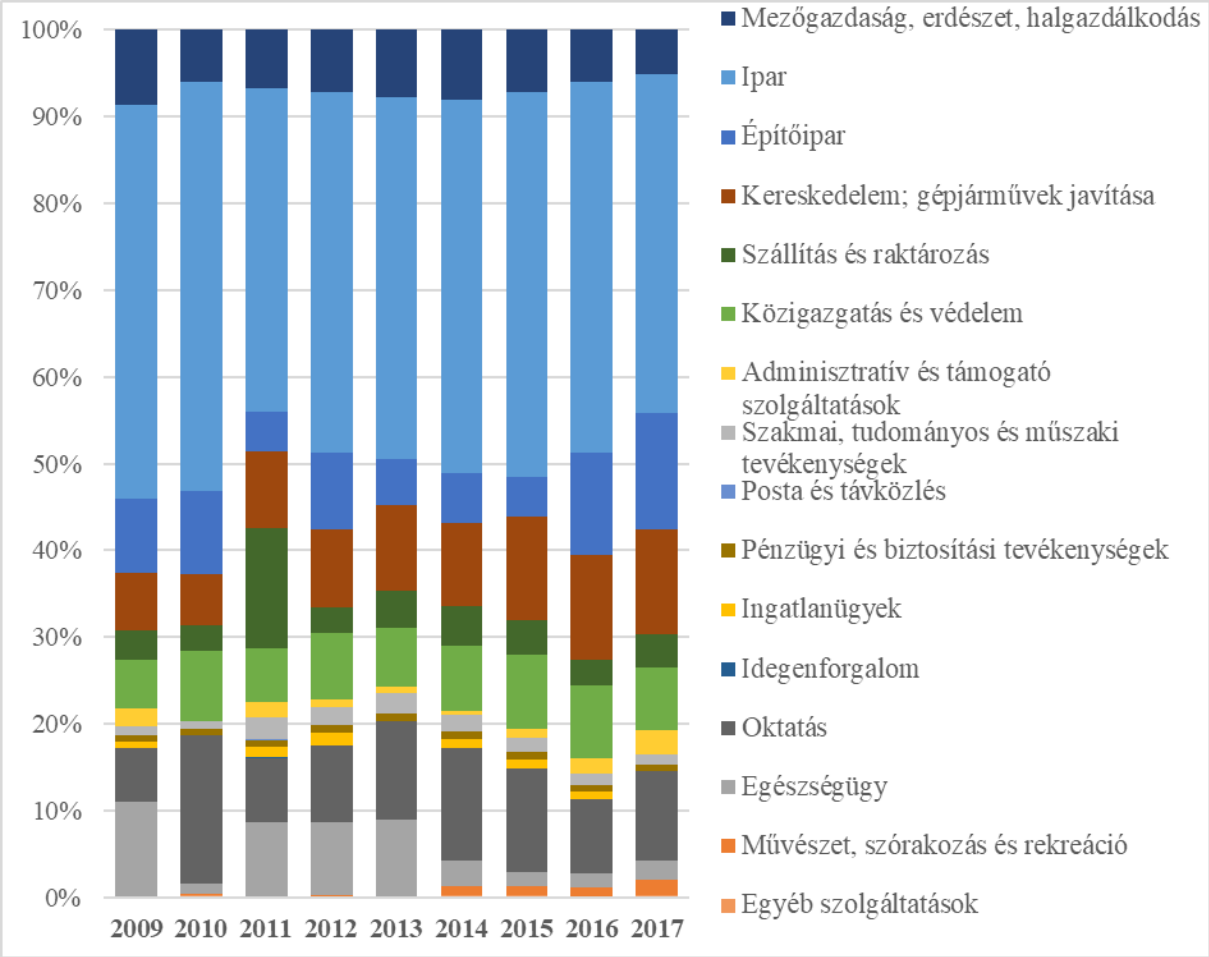

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Vágsellyei járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.24.3.2 Jövedelem

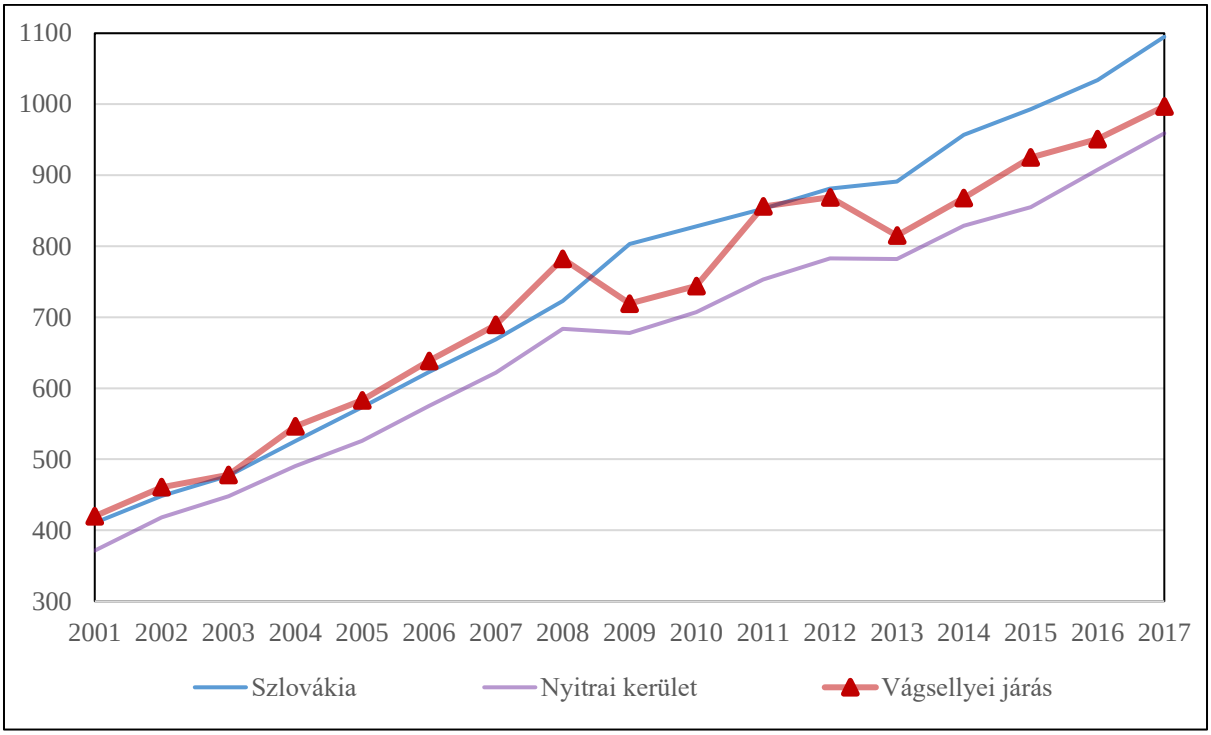

23. ábra: A havi átlagkeresetek alakulása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

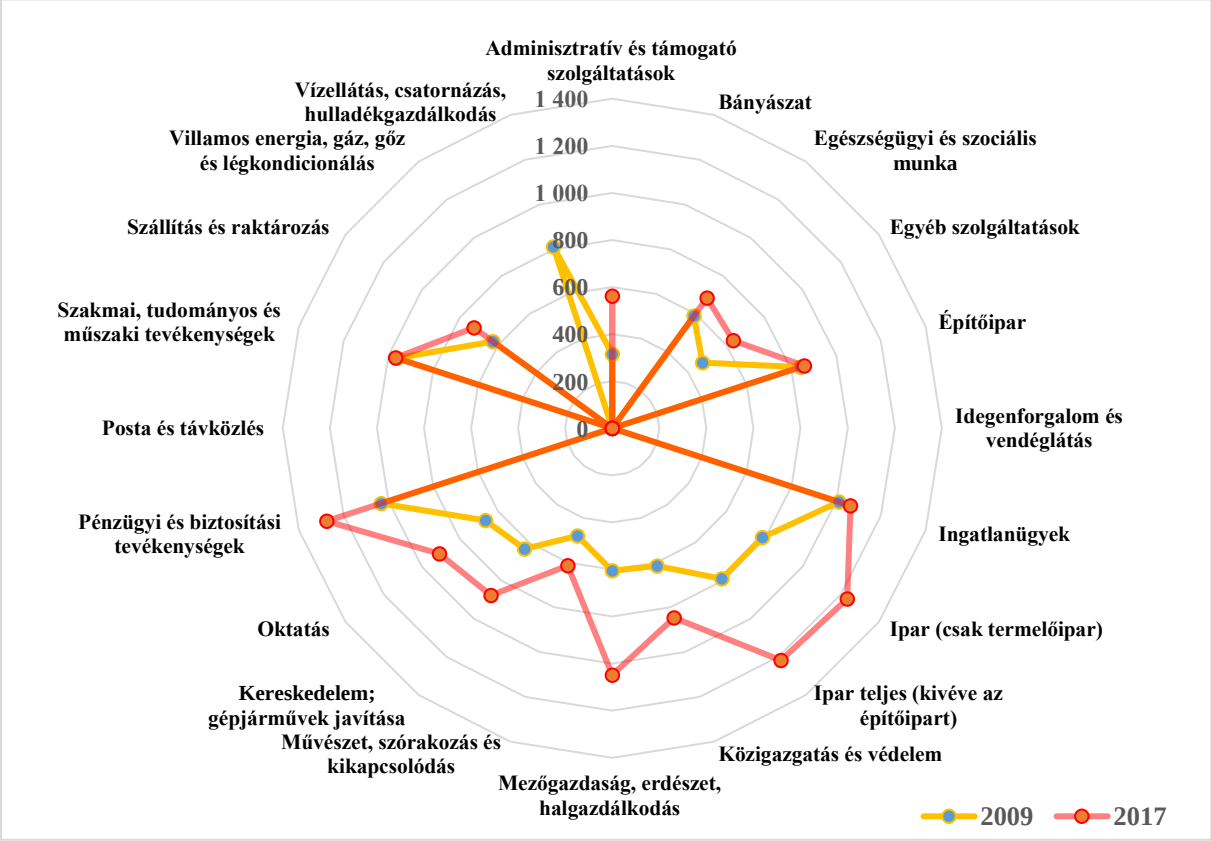

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Vágsellyei járásban (€) (2009, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.25 Garam menti tömb

6.25.1 A térség főbb jellemzői

6.25.1.1 Elhelyezkedés

Földrajzi értelemben, ahogyan a térség neve is előrevetíti, a Garam menti tömb tengelyét a Garam folyó jelenti, mely a Duna mellékfolyója a Felvidéken. A Garam mente elnevezés alapvetően egy természetföldrajzi és néprajzi területegységet takar. Hagyományos geográfiai lehatárolásban a folyó Lévától a torkolatig (Párkányig) húzódó völgyének településeit foglalja magában. Nyugatról a Nyitra folyó és a Kis-Duna, keletről az Ipoly vízválasztója határolják. Néprajzi értelemben a Palócföld egyik sajátos néprajzi egységére is használják az elnevezést, az említett földrajzi kistáj nagyjából megegyező történelmi-néprajzi hagyományokkal rendelkezik. Ennek oka, hogy az Ipoly és a Garam völgyének kulturális kapcsolatain a Kisalföld felé való nyitottság nyomot hagyott, a Garam mente népi kultúrája mindkét nagytájhoz kötődik. A Zselíz és Csata településektől délre húzódó falusor Esztergom és a Garam torkolatánál fekvő forgalmas vásárairól nevezetes Párkány vonzásába tartozott.

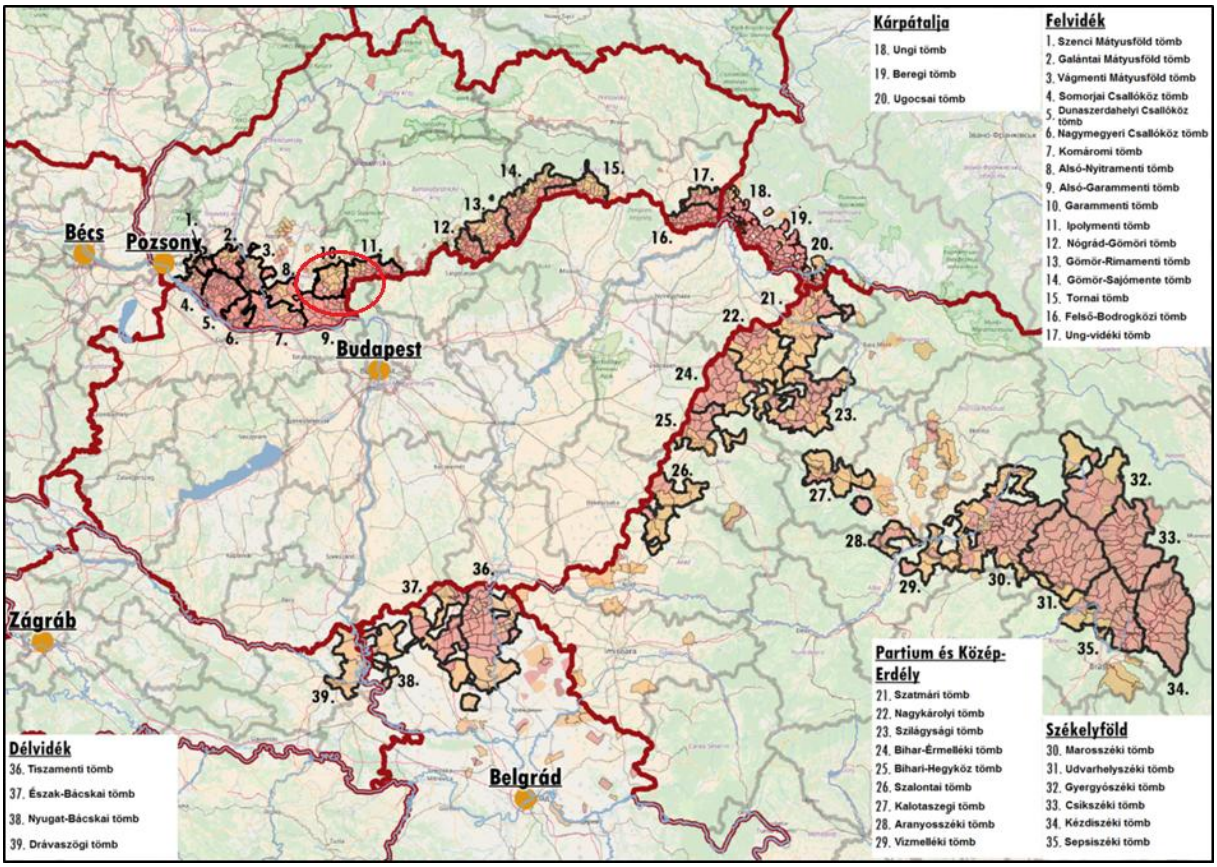

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

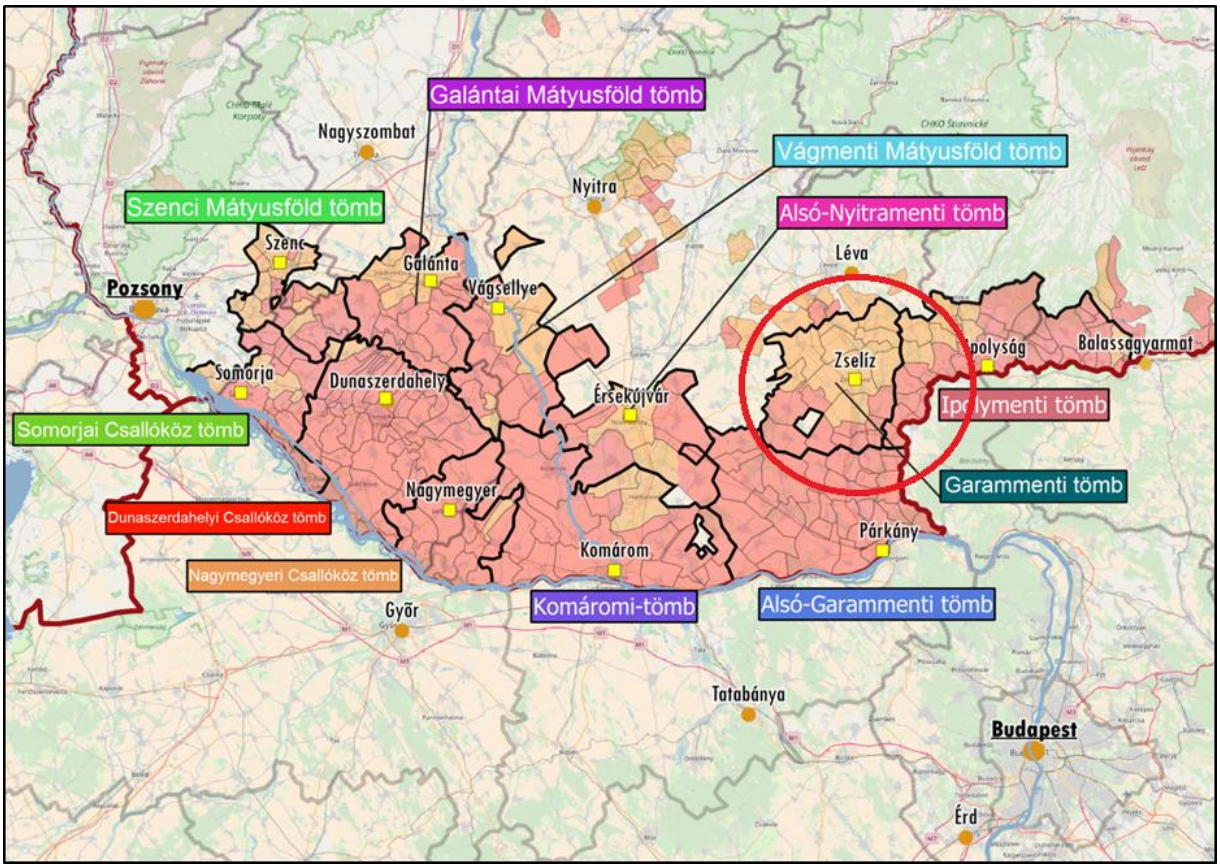

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Nyugat-Felvidéken

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.25.1.2 A térség települései

A tömb települései a szlovákiai politikai és közigazgatási intézményrendszer szerint a Lévai járásba szerveződnek, ami a Nyitrai kerülethez tartozik. Összesen 9 olyan település található a területén, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot. A tömbben összesen 11 862 magyar él, arányuk 49%. A térség mezőgazdaságában fontos szerepet játszik a szőlészet, azonban a hiányzó turisztikai infrastruktúra miatt a bor- és a vidéki turizmus napjainkban még nem számottevő. Turisztikai kínálatában jelenleg a legmeghatározóbb elemeknek a történelmi és kulturális műemlékek (pl. a Franz Schubert emlékszoba Zselízen) és a Garam folyó számítanak.

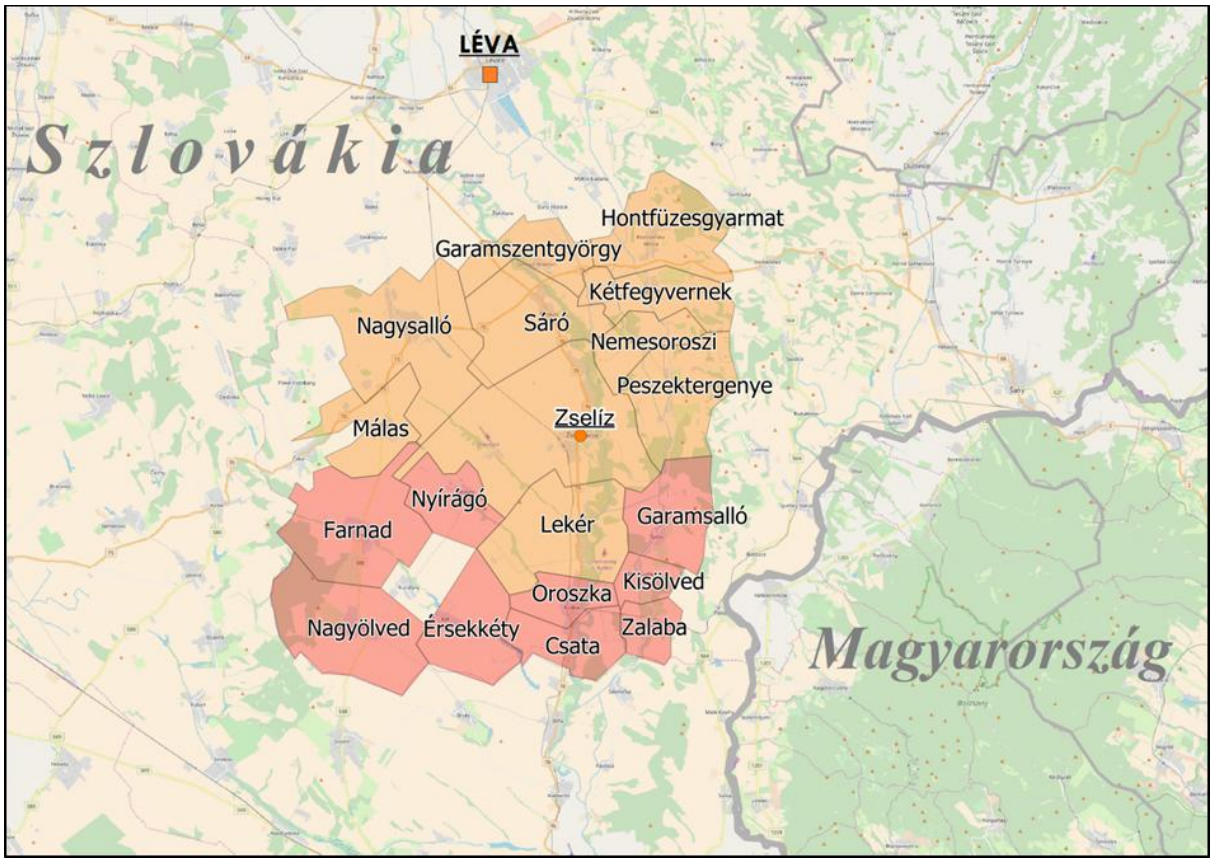

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A Garam menti tömb központja Zselíz. A város a Garam jobb partján fekszik, Párkánytól 33 km-re északra, Lévától 25 km-re délre, Érsekújvártól 47 km-re keletre. Területén áthalad a Párkány–Léva vasútvonal. Közel azonos arányban lakják magyarok (48,7%) és szlovákok (49,4%). A második világháború előtt lakói túlnyomórészt magyar nemzetiségűek voltak, a magyar lakosság egy részét azonban a második világháború után áttelepítették Magyarországra. Helyükre a lakosságcsere keretében magyarországi, az ún. belső telepítések során pedig szlovákiai szlovák családok települtek. Zselízben magyar tannyelvű gimnázium (Comenius Gimnázium) működik.

Garam menti tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Zselíz	Zeliezovce	7 186	3 501	48,72
Magyar többségű települések				
Érsekkéty	Ket	662	580	87,61
Zalaba	Zalaba	177	152	85,88
Kisölved	Male Ludince	183	148	80,87
Nagyölved	Velke Ludince	1 565	1 202	76,81
Farnad	Farna	1 307	940	71,92
Nyírágó	Nyrovce	563	351	62,34
Garamsalló	Salov	381	237	62,20
Csata	Cata	1 074	666	62,01
Oroszka	Pohronsky Ruskov	1 286	720	55,99
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Sáró	Sarovce	1 654	752	45,47
Lekér	Hronovce	1 498	619	41,32
Málas	Malas	493	180	36,51
Garamszentgyörgy	Jur nad Hronom	920	318	34,57
Hontfüzesgyarmat	Hontianska Vrbica	568	177	31,16
Kétfegyvernek	Zbrojniky	504	148	29,37
Nagysalló	Tekovske Luzany	2 907	841	28,93
Nemesoroszi	Kukucinov	626	162	25,88
Peszektergenye	Sikenica	657	168	25,57
Összesen		**24 211**	**11 862**	**48,99**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai hivatal

6.25.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.25.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

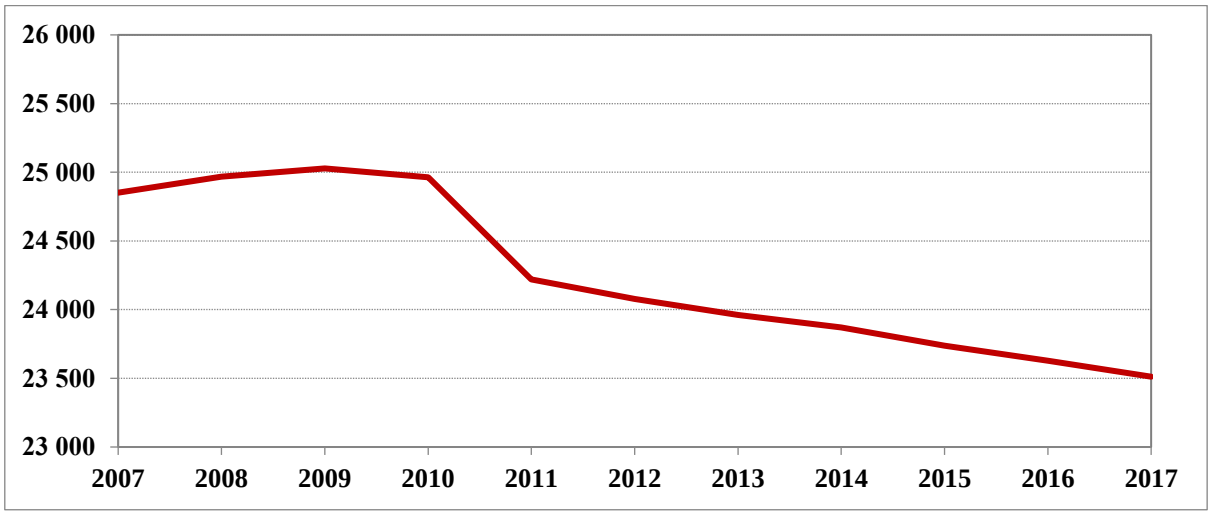

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Alsó-Garammenti tömb	*Nyitrai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-4,25	*-3,84*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

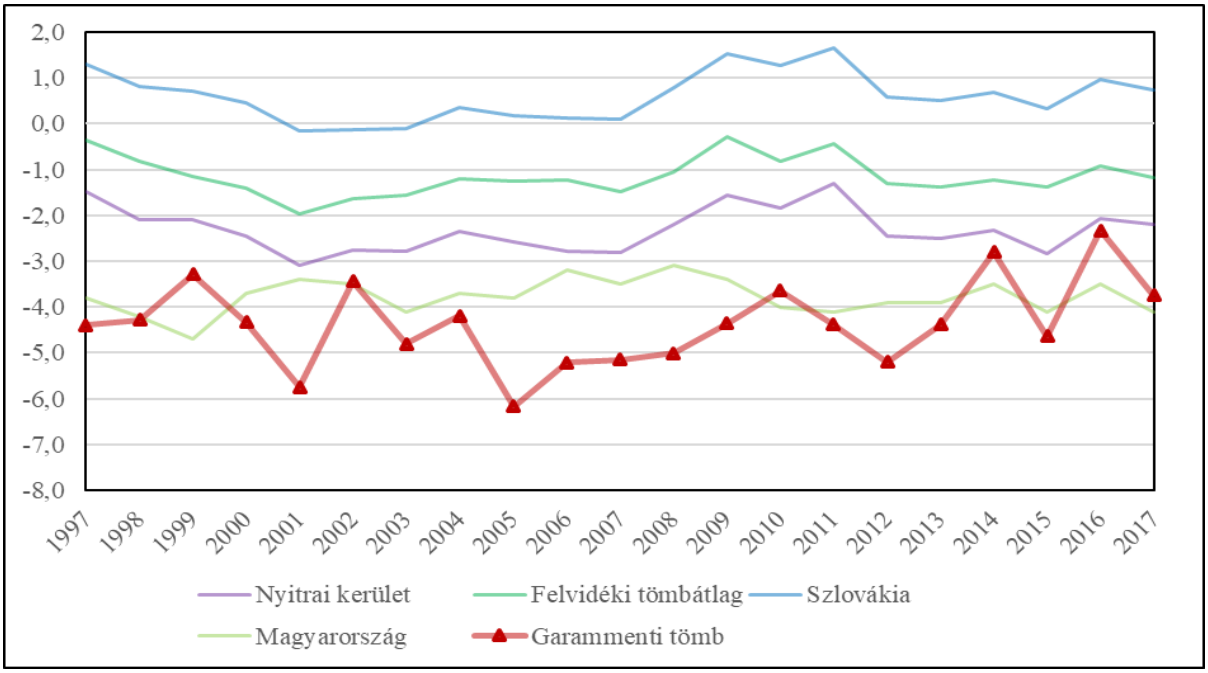

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

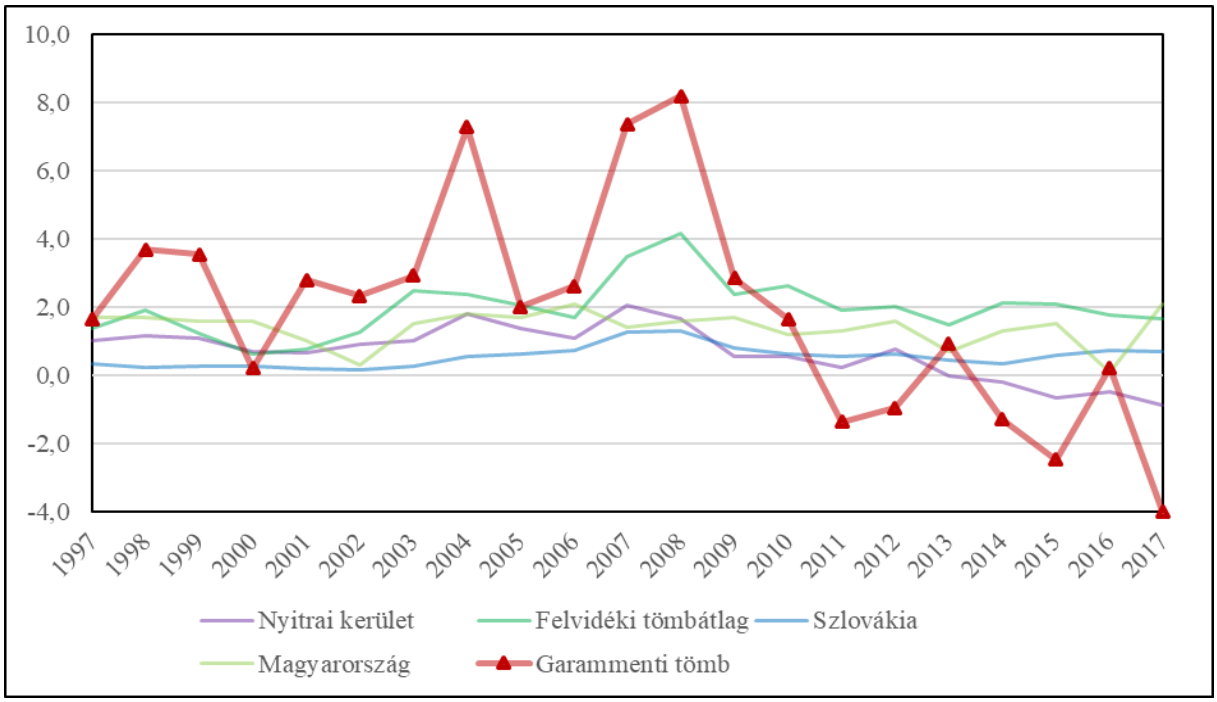

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[22]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

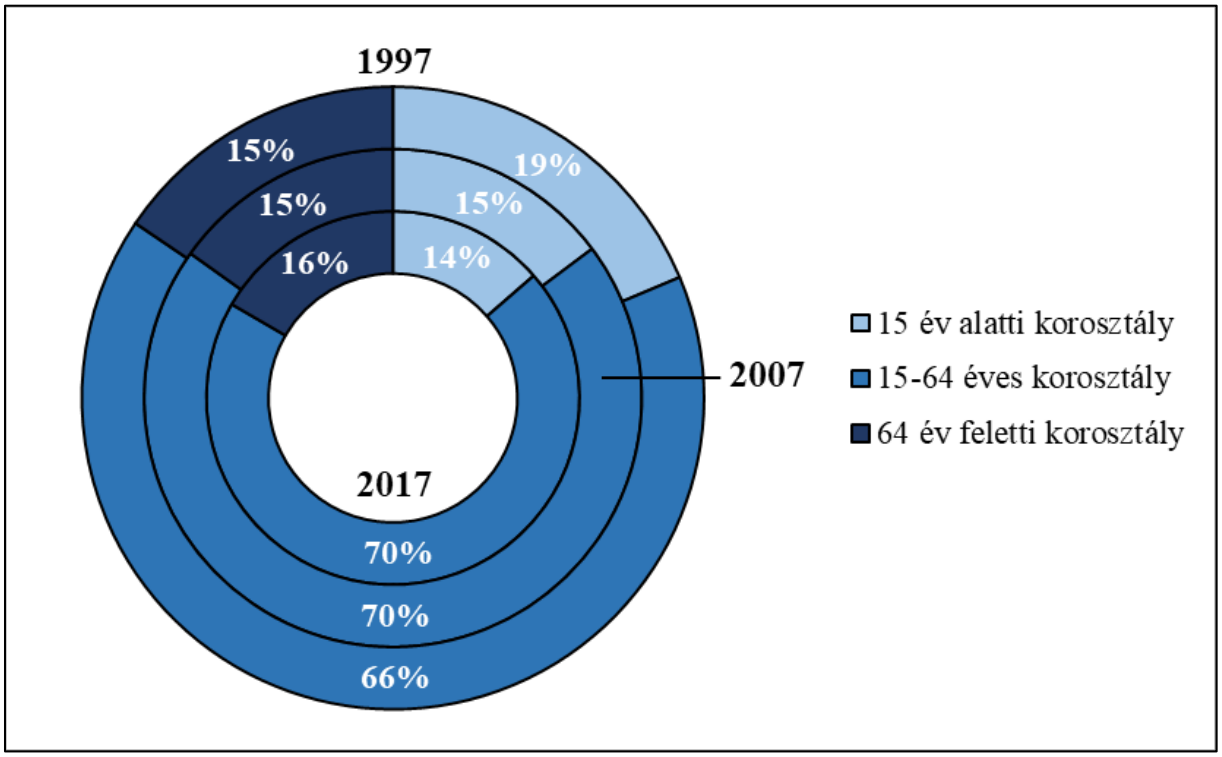

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[22] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

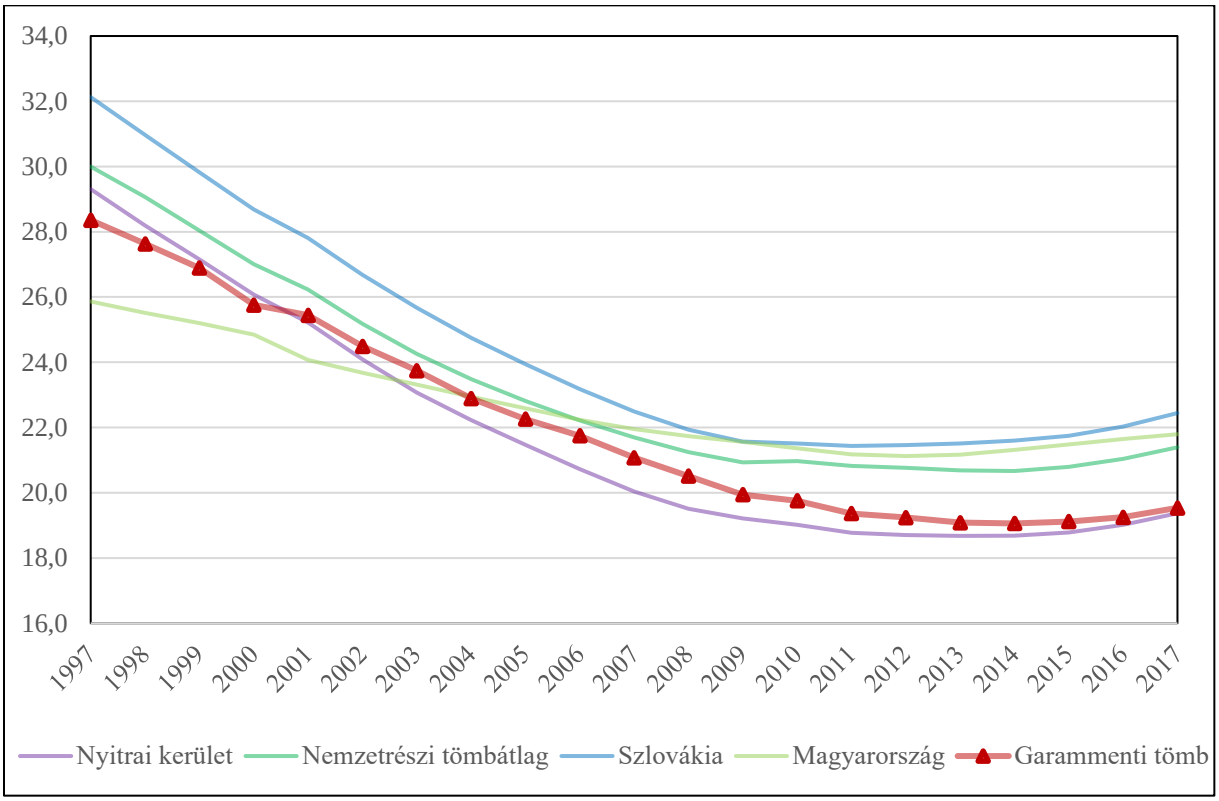

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

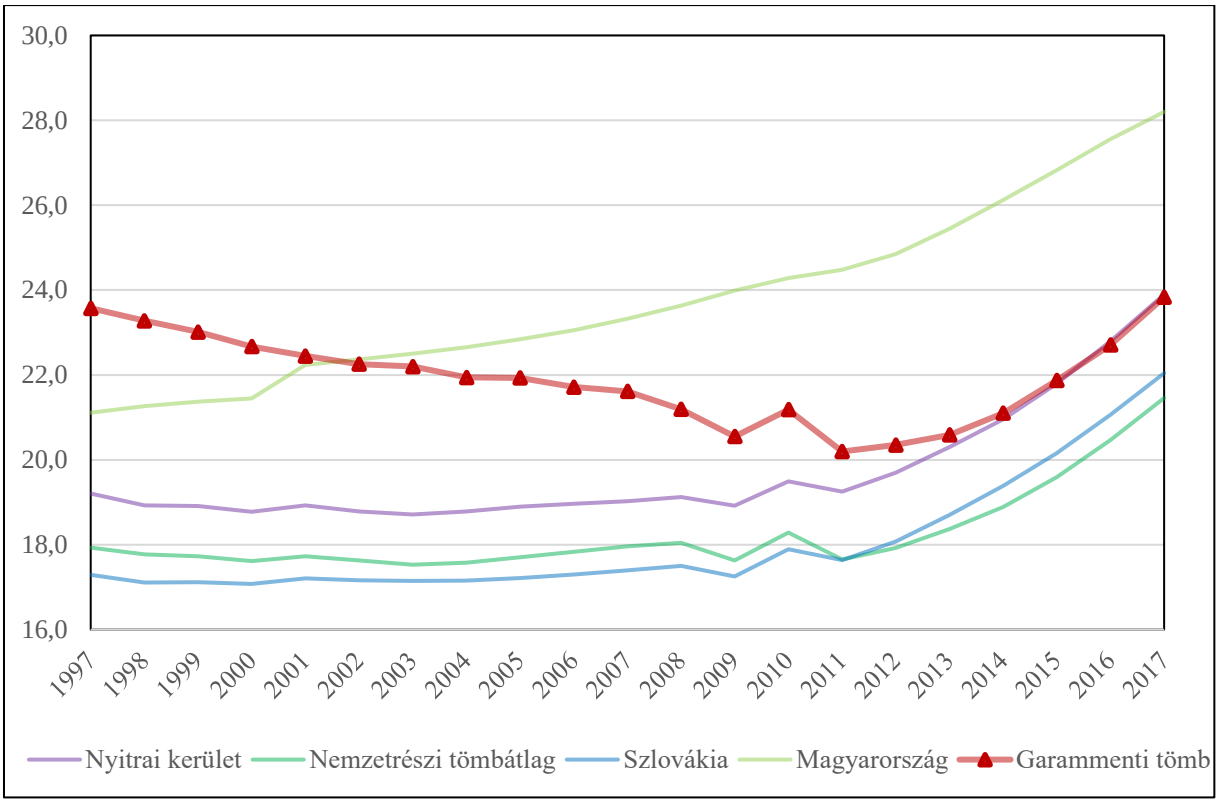

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

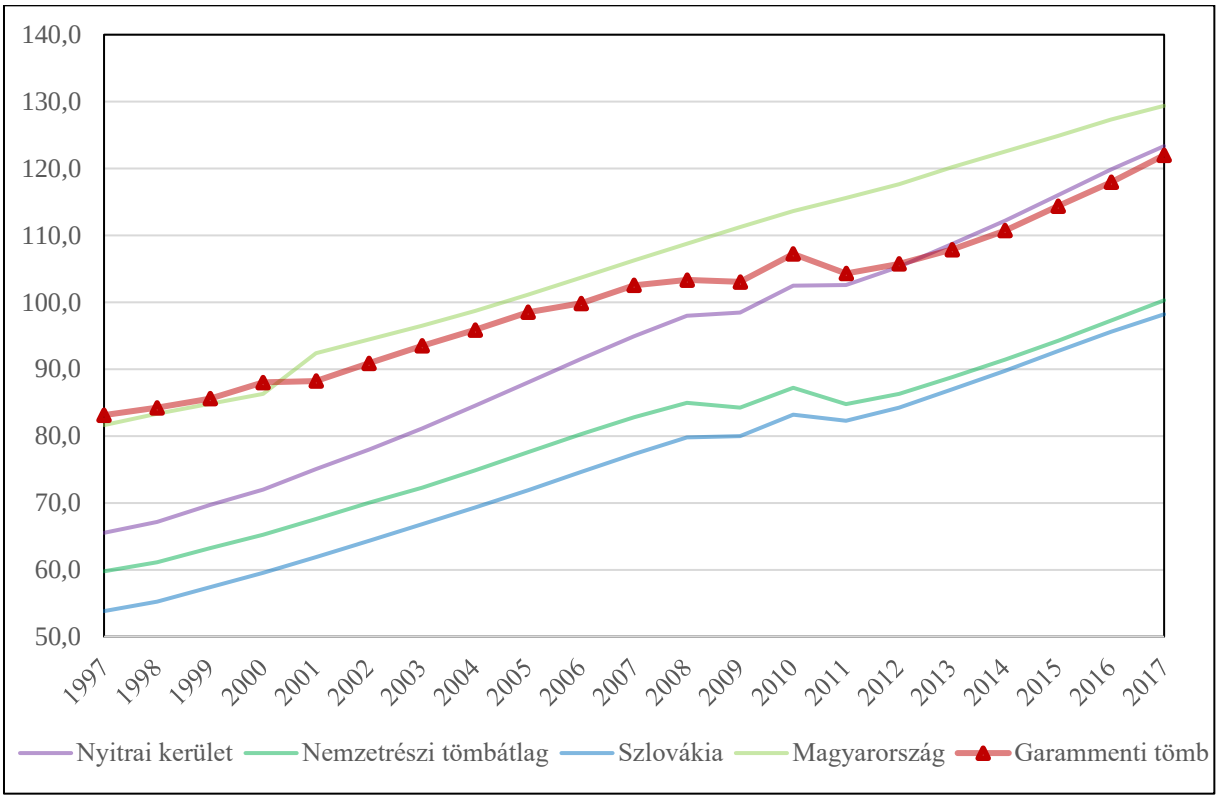

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

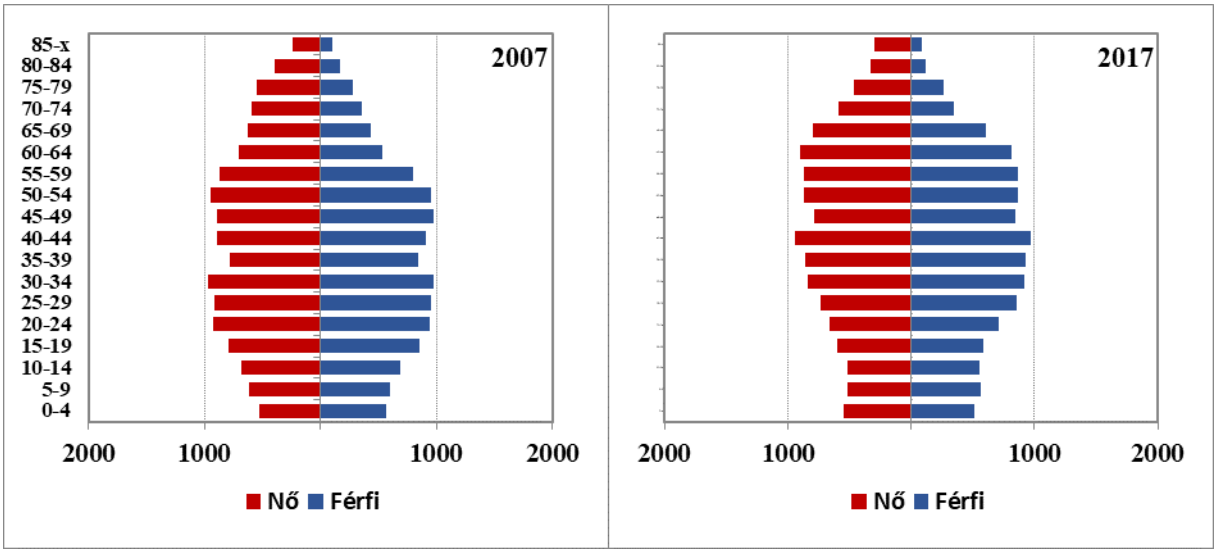

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.25.2.2 Oktatás

Óvodák

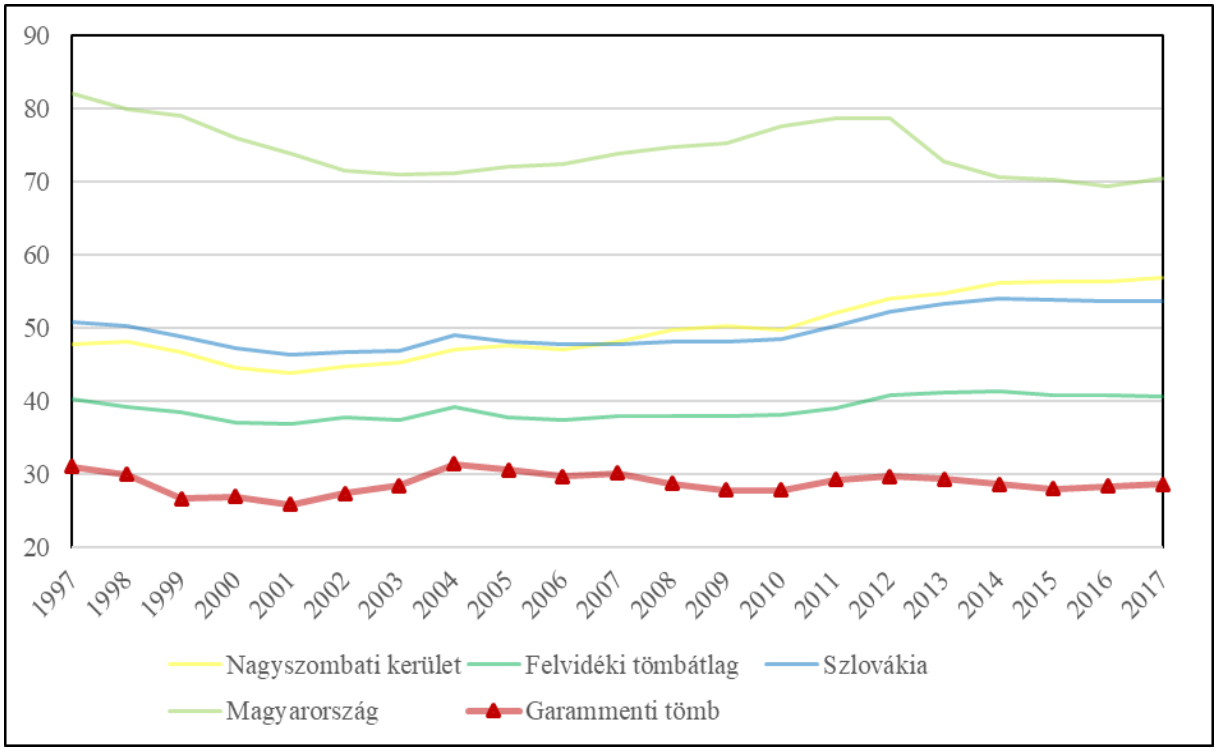

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

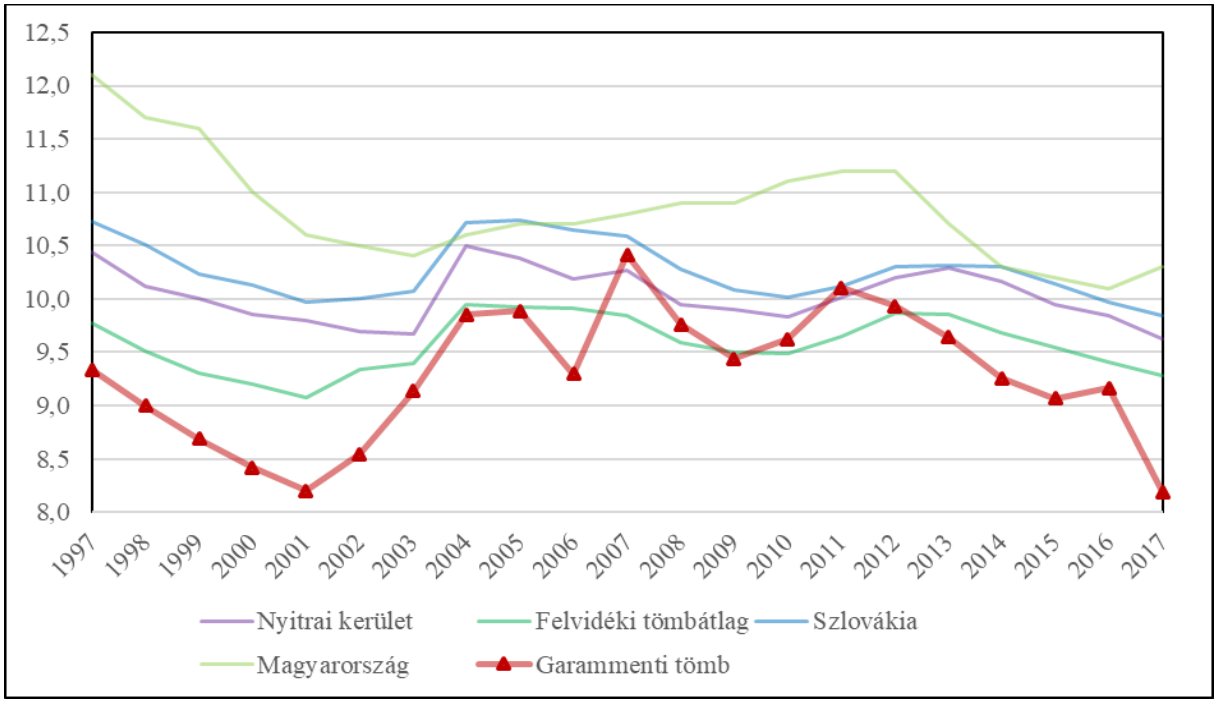

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

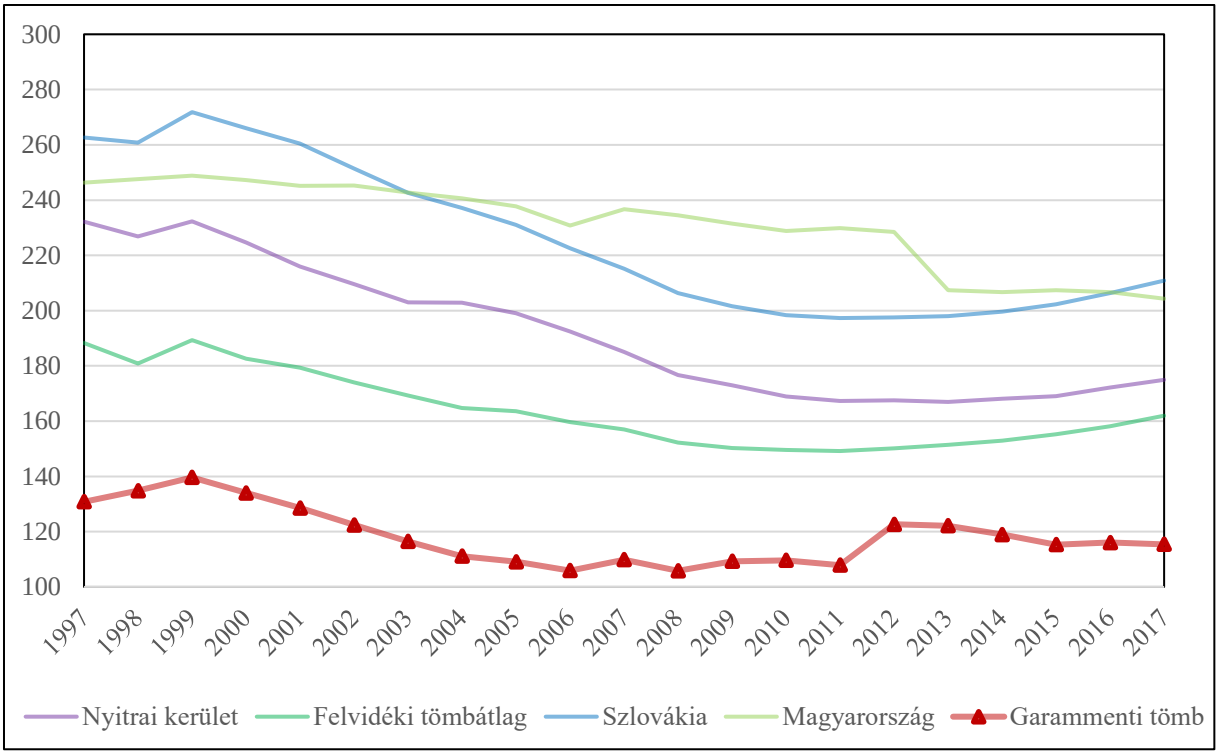

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

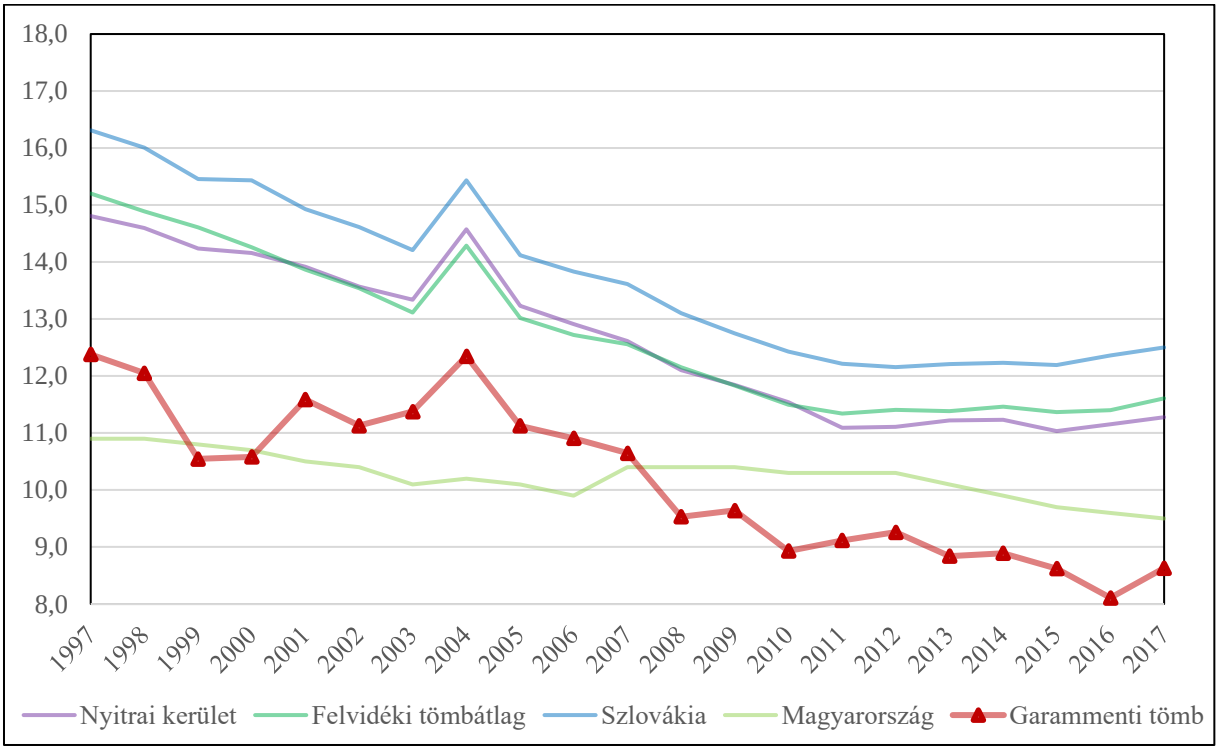

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

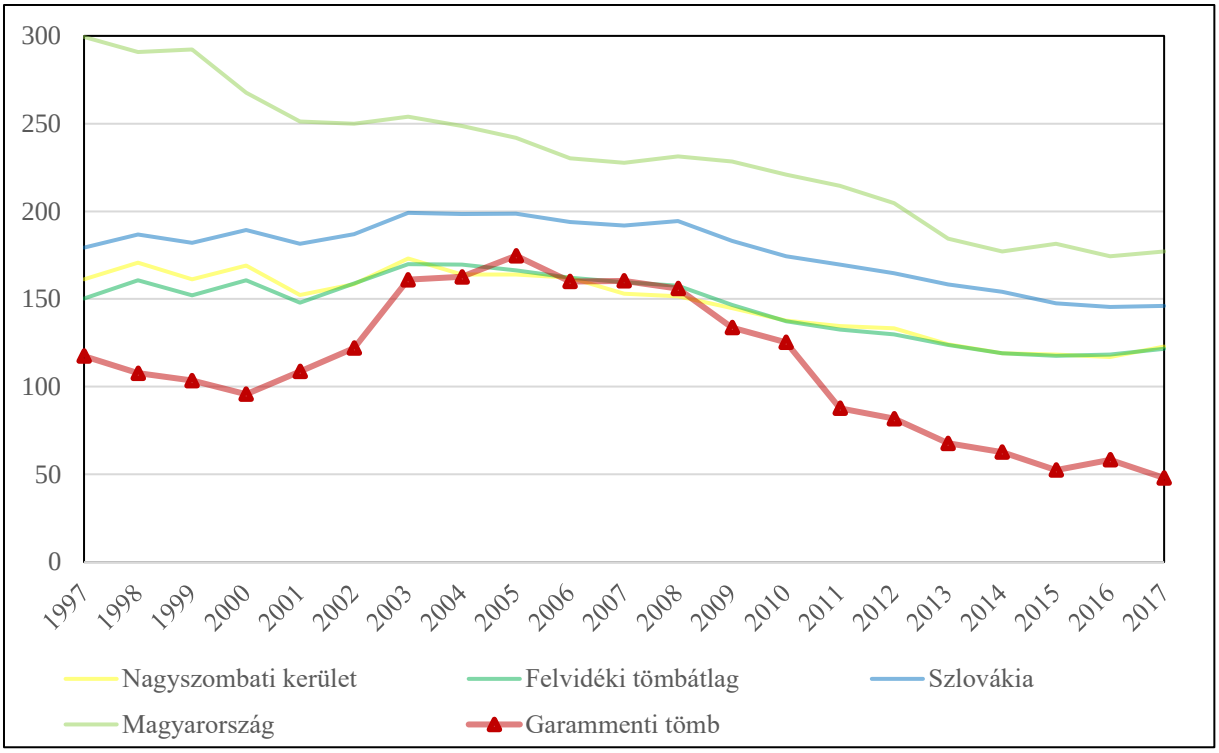

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

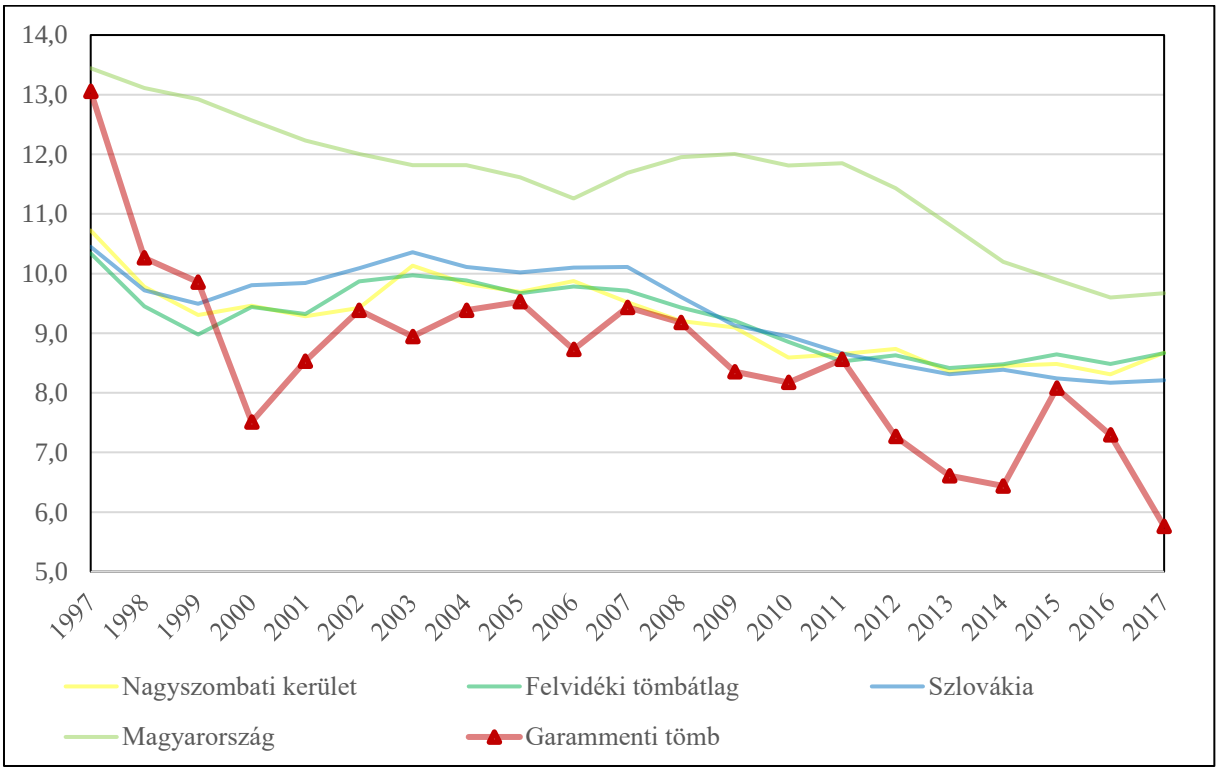

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.25.2.3 Munkaerőpiac

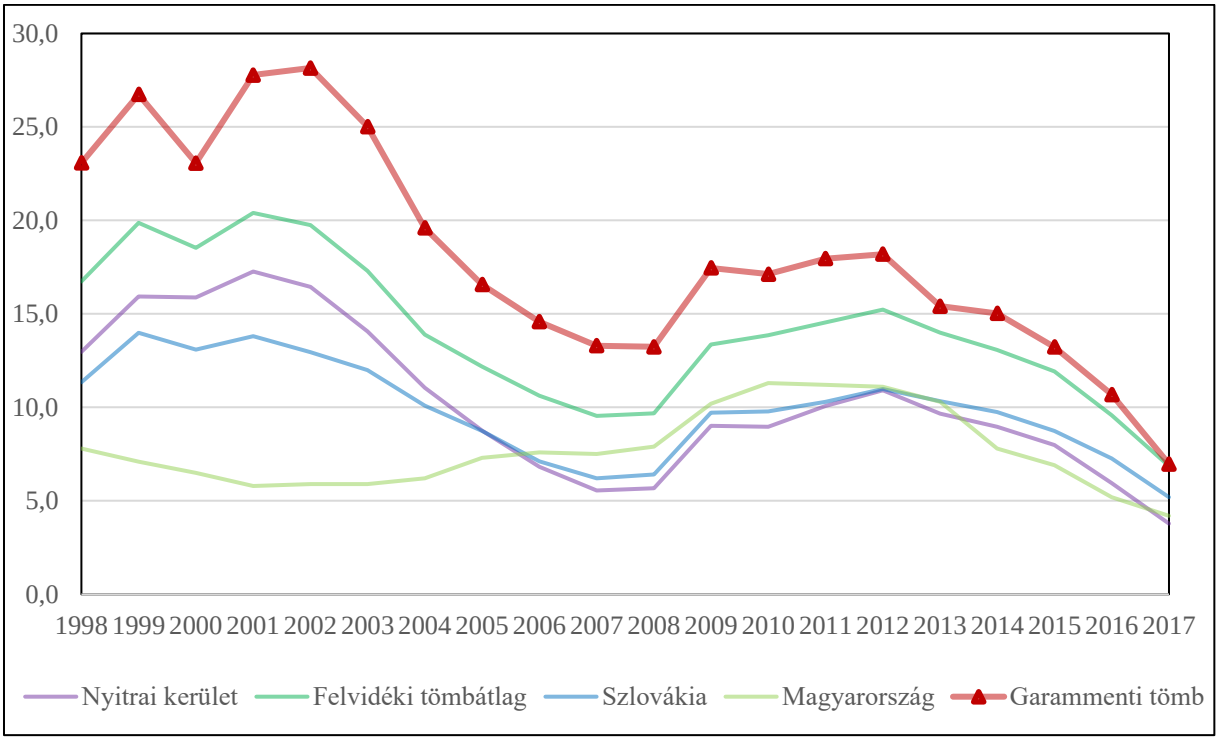

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1998–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

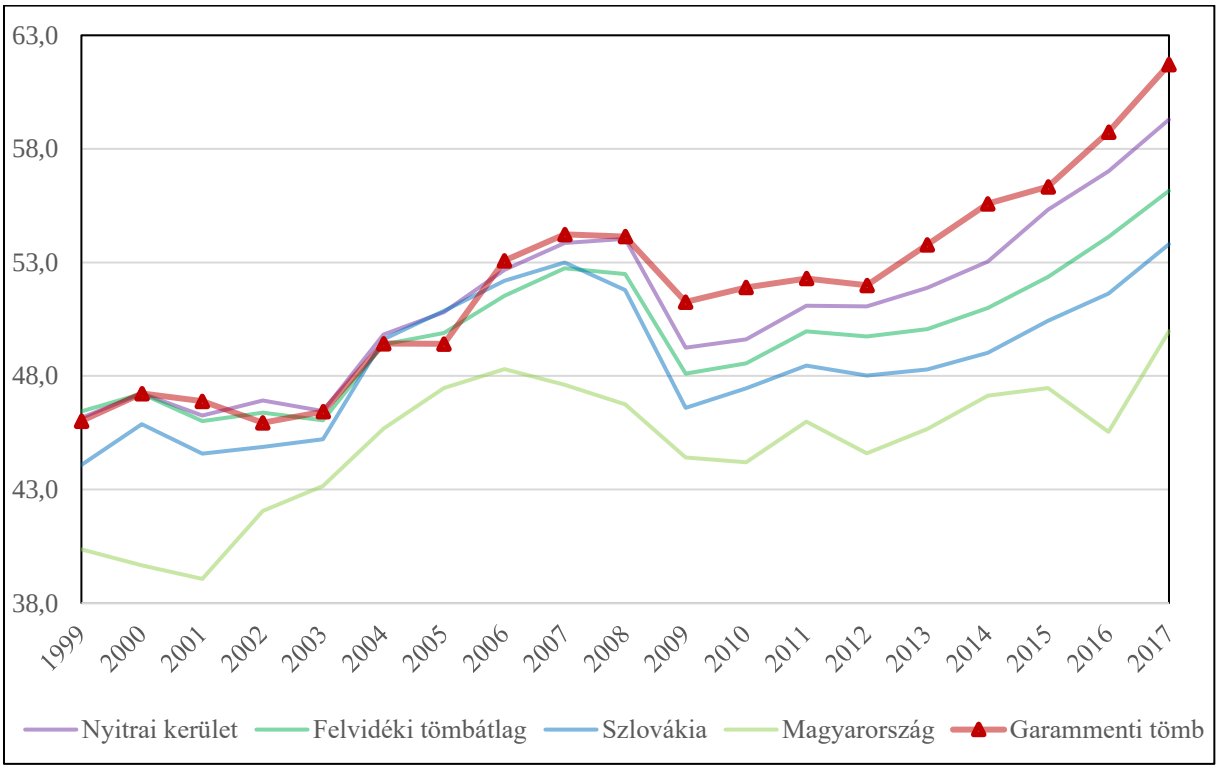

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1999–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.25.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.25.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

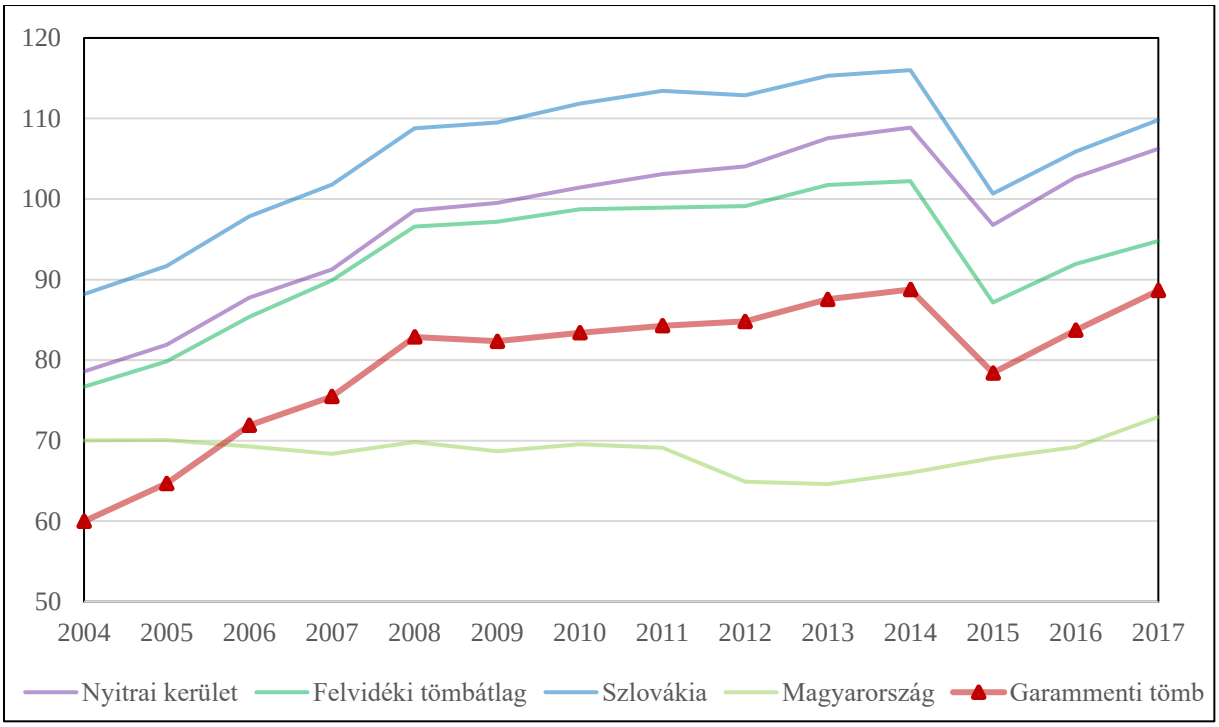

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

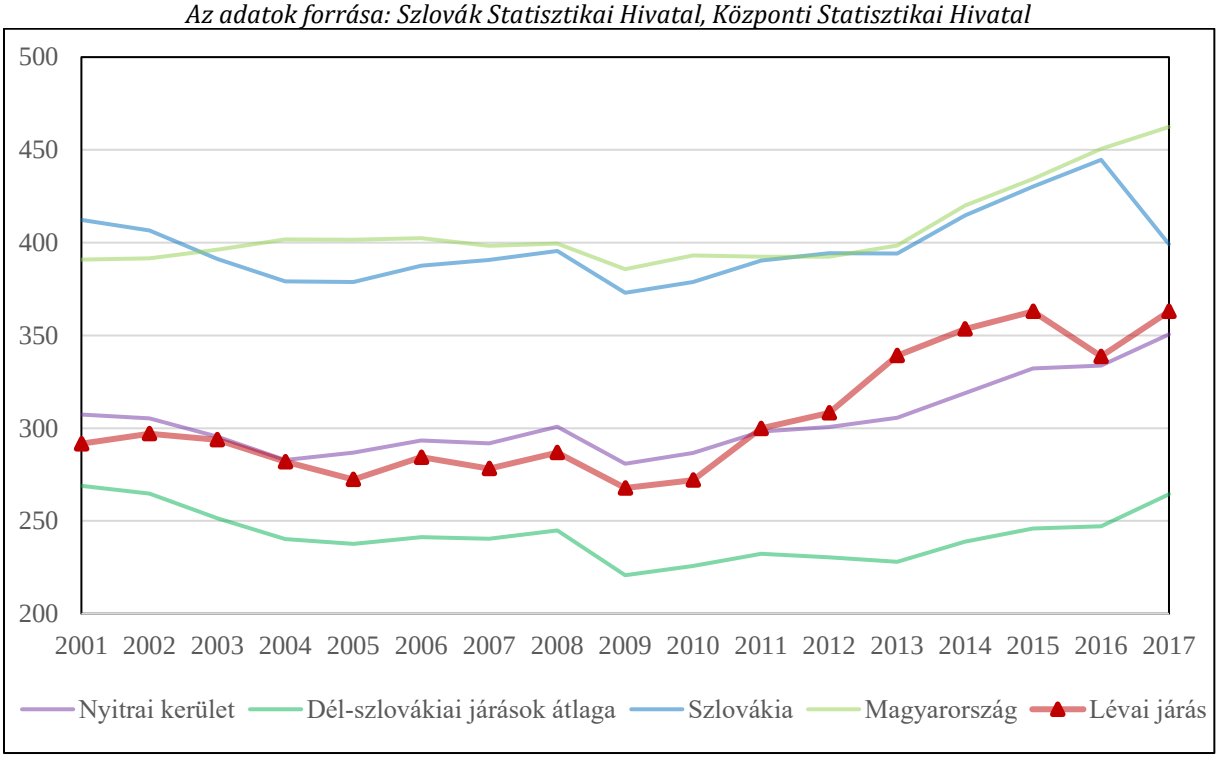

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

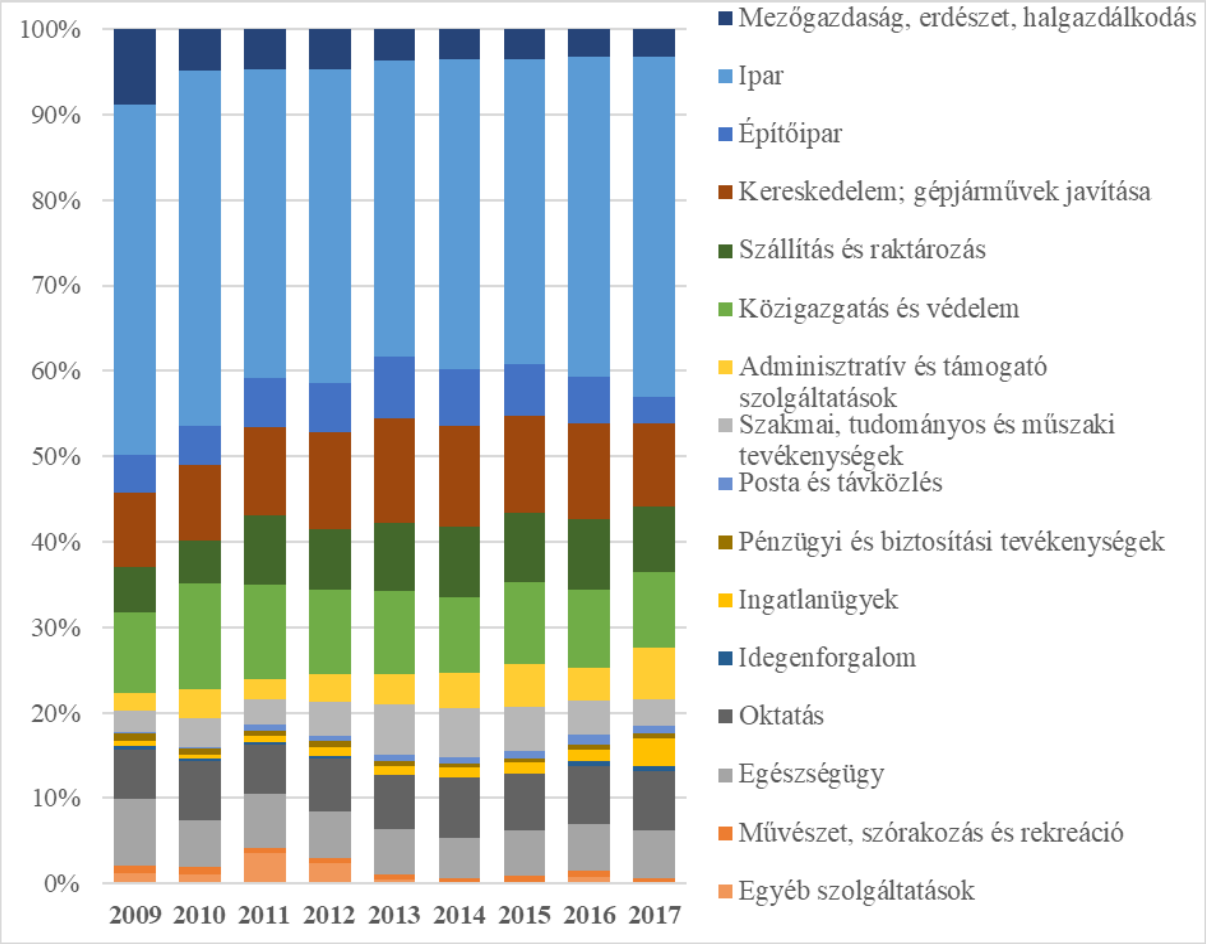

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Lévai járásban (%) (2009–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.25.3.2 Jövedelem

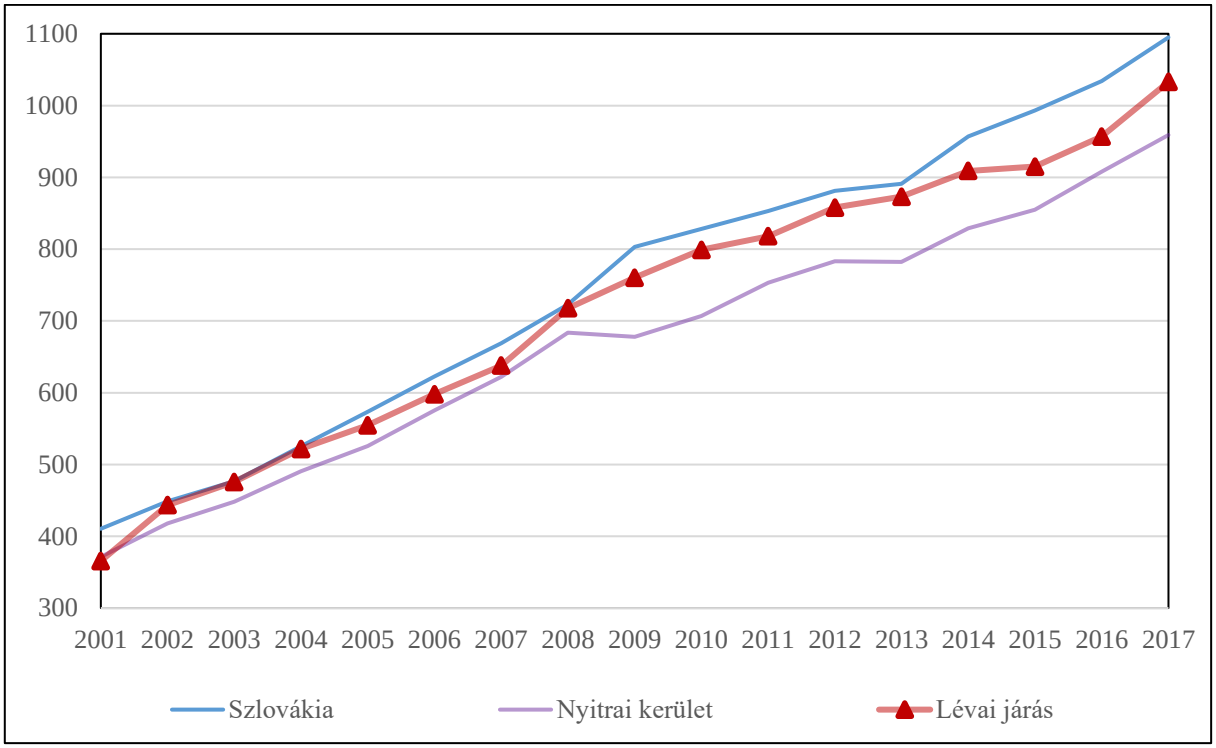

23. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

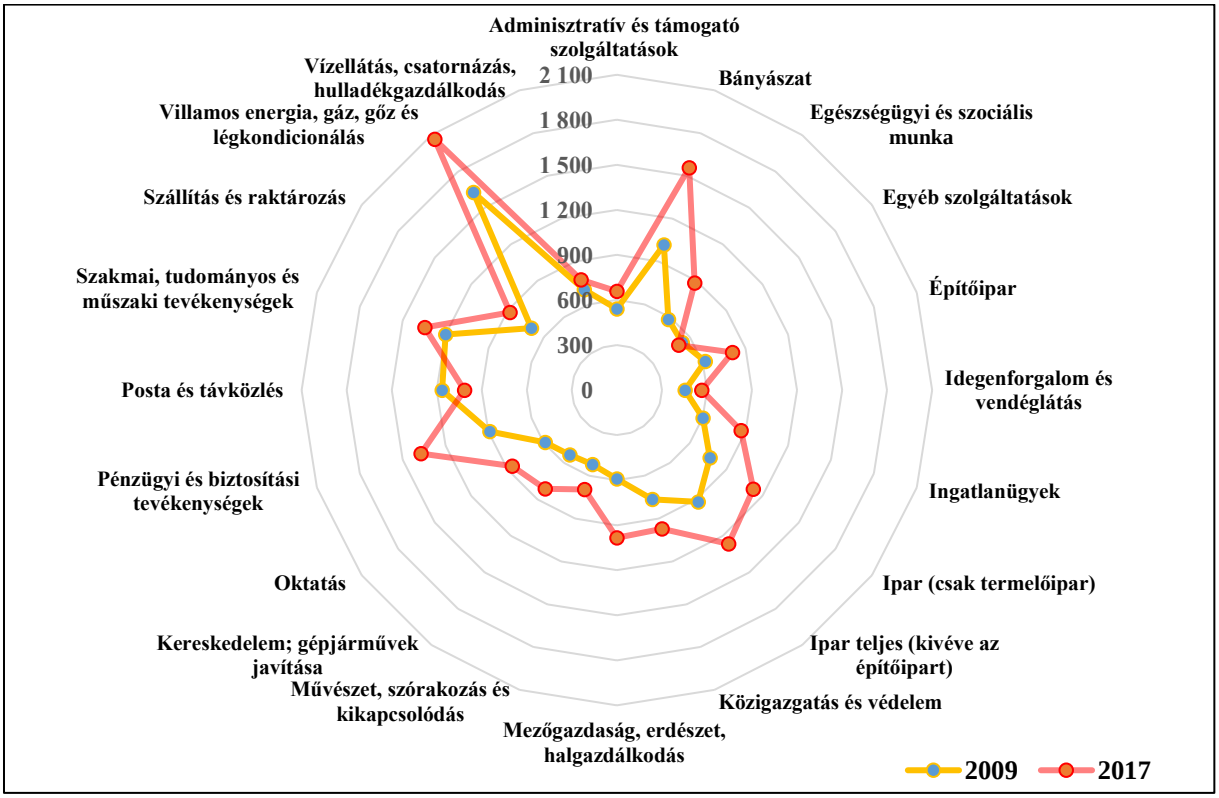

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Lévai járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.26 Gömör–Rima menti tömb

6.26.1 A térség főbb jellemzői

6.26.1.1 Elhelyezkedés

A Gömör–Rima menti tömb a Cserhát és a Gömör–Szepesi-érchegység között elterülő Gömöri-medencében, a területet kettévágó Rima-folyó mentén terül el. A 45 települést magába foglaló tömb minden települése a Besztercebányai kerület Rimaszombati járásában fekszik. A járást nyugati irányból a Losonci és a Poltári járások, északról a Breznóbányai járás, keletről a Nagyrőcei járás, míg délről a magyar–szlovák államhatár fogja közre. A tömb központja Rimaszombat.

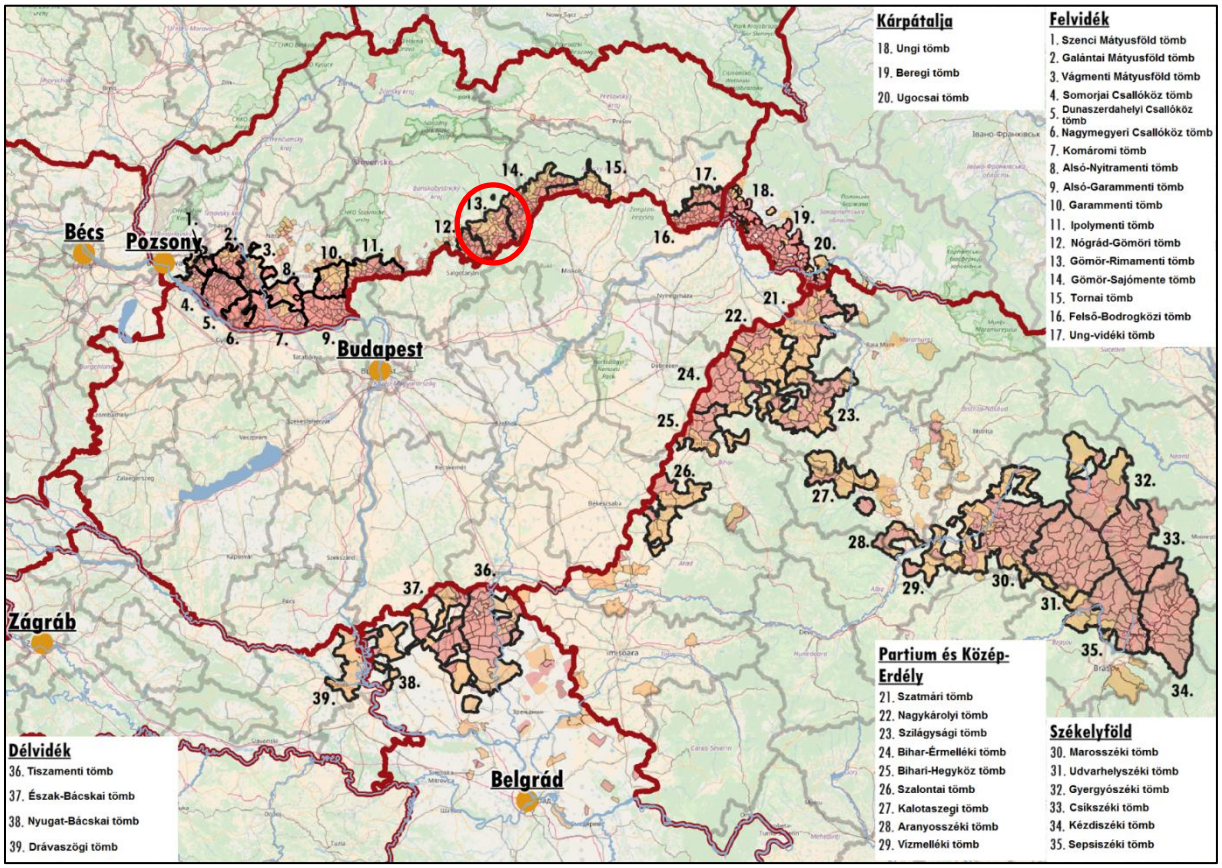

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: a szomszédos országok statisztikai hivatalai

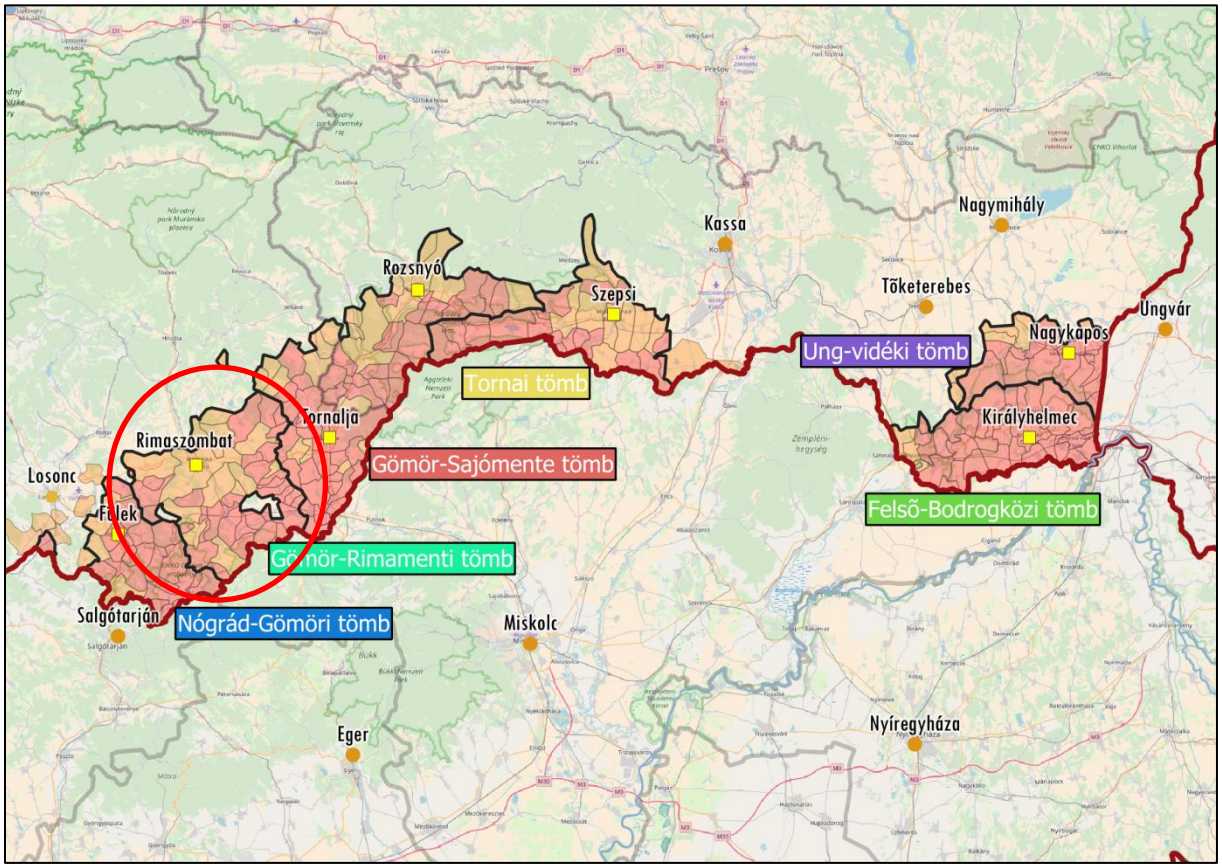

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kelet-Felvidéken
Az adatok forrása: 2011-es szlovákiai népszámlálási adatok

6.26.1.2 A térség települései

A tömb magyar többségű és puffer településeinek együttes népessége közel 49 000 fő, amelyből a magyar lakosság aránya 43 százalékot tesz ki. A magyarság után legnagyobb arányban a szlovák népesség van jelent a tömb területén 39 százalékos aránnyal. Jelentős arányt képvisel a tömbben a roma lakosság is. A magyarság tömb szinten mért arányát nagyban befolyásolja, hogy bár településeinek nagy része magyar többségű, a tömb lakosságának közel felét adó Rimaszombat alig 30 százalékos magyarsággal bír. A Gömör–Rima menti tömb településszerkezetét a kis falvak dominálják. A települések többsége aprófalú kategóriába sorolható, csupán nyolc település népessége haladja meg az ezer főt. A tömb Szlovákia egyik legszegényebb területén fekszik, ahol régóta komoly problémát jelent a magas munkanélküliség. A térségben meghatározó mezőgazdaság mellett Alsóvályon nagy hagyománya van a szőlőtermesztésnek és a borászatnak. Guszonya falu határában bazaltkitermelés is folyik. Az identitás megőrzését segítő hagyományőrzés tekintetében nagy jelentőségű a Vámosbalogi néprajzi gyűjtemény, valamint a község népi építészeti emlékei, továbbá a Gesztetén működő népi együttesek.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: 2011-es szlovákiai népszámlálási adatok

A tömb központi településének, Rimaszombatnak kiemelt szerepét nem csak a népesség koncentrálódása, hanem a gazdasági súlya is mutatja. A város gazdasági gerincét élelmiszeripara adja, különösen a sör-, a hús- és a malomipara. Az élelmiszeriparon felül a huszadik század közepétől meginduló gyors ütemű iparosítás hatására a városban a vegy- és gépipar is megtelepedett. Rimaszombat a gömöri magyarság kulturális központja.

Gömör–Rima menti tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Rimaszombat	Rimavska Sobota	24 640	7 298	29,62
Magyar többségű települések				
Jéne	Janice	211	205	97,16
Rimaszécs	Rimavska Sec	1 936	1 763	91,06
Balogújfalu	Vieska nad Blhom	164	149	90,85
Jeszte	Jestice	186	168	90,32
Zádorháza	Zador	142	124	87,32
Nemesradnót	Radnovce	825	718	87,03
Détér	Gemerske Dechtare	451	386	85,59
Magyarhegymeg	Dolne Zahorany	196	167	85,20
Sajógömör	Gemer	102	86	84,31
Zsip	Zip	225	185	82,22
Gömörmihályfalva	Gemerske Michalovce	99	78	78,79
Felsővály	Vysne Valice	331	260	78,55
Gortvakisfalud	Gortva	528	414	78,41
Kapipálvágása	Pavlovce	379	293	77,31
Darnya	Drna	204	153	75,00
Bátka	Batka	968	700	72,31
Losonctamási	Tomasovce	192	137	71,35
Guszona	Husina	538	379	70,45
Alsóvály	Valice	333	225	67,57
Abafalva	Abovce	593	397	66,95
Korláti	Konradovce	323	203	62,85
Dobóca	Dubovec	555	347	62,52
Balogiványi	Ivanice	224	138	61,61
Cakó	Cakov	296	181	61,15
Harmac	Chramec	418	241	57,66
Rakottyás	Rakytnik	317	182	57,41
Vámosbalog	Velky Blh	1 210	676	55,87
Rimasimonyi	Simonovce	571	319	55,87
Nemesmartonfala	Martinova	230	127	55,22
Serke	Sirkovce	936	495	52,88
Feled	Jesenske	2 193	1 104	50,34
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Gesztete	Hostice	1 021	495	48,48
Perjése	Drazice	266	127	47,74
Uzapanyit	Uzovska Panica	709	332	46,83
Kerekgede	Hodejovec	199	89	44,72
Balogpádár	Padarovce	185	77	41,62
Bellény	Belin	193	79	40,93
Várgede	Hodejov	1 577	530	33,61
Zeherje	Zacharovce	420	133	31,67
Dúlháza	Dulovo	205	61	29,76
Jánosi	Rimavske Janovce	1 319	391	29,64
Gömörlipóc	Lipovec	97	26	26,80
Osgyán	Ozdany	1 629	328	20,14
Szútor	Sutor	514	65	12,65
Összesen		**48 850**	**21 031**	**43,05**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Szlovákia Központi Statisztikai Hivatala

6.26.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.26.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

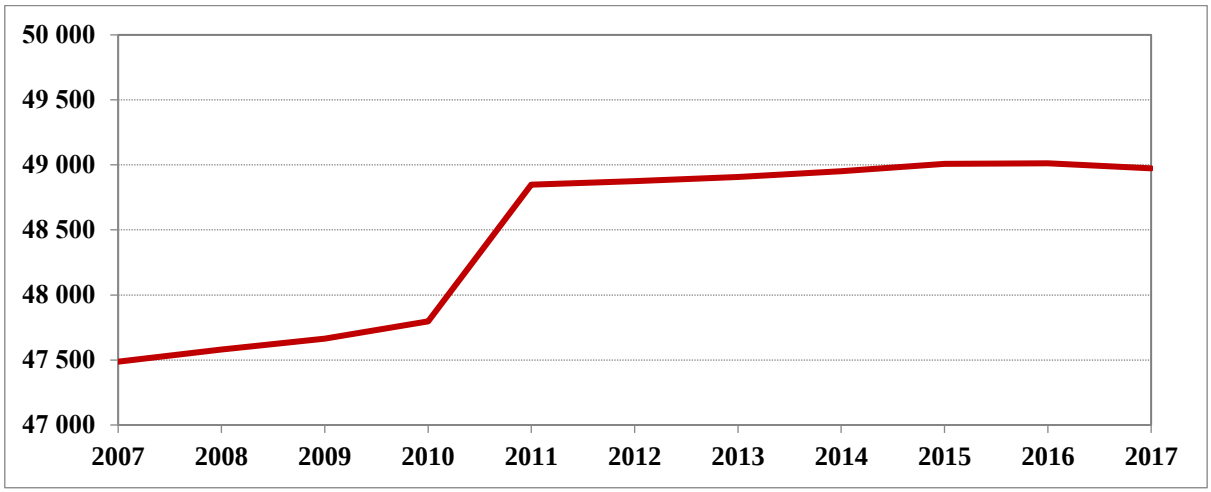

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Gömör–Rimamenti tömb	*Besztercebányai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
3,13	*-0,68*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

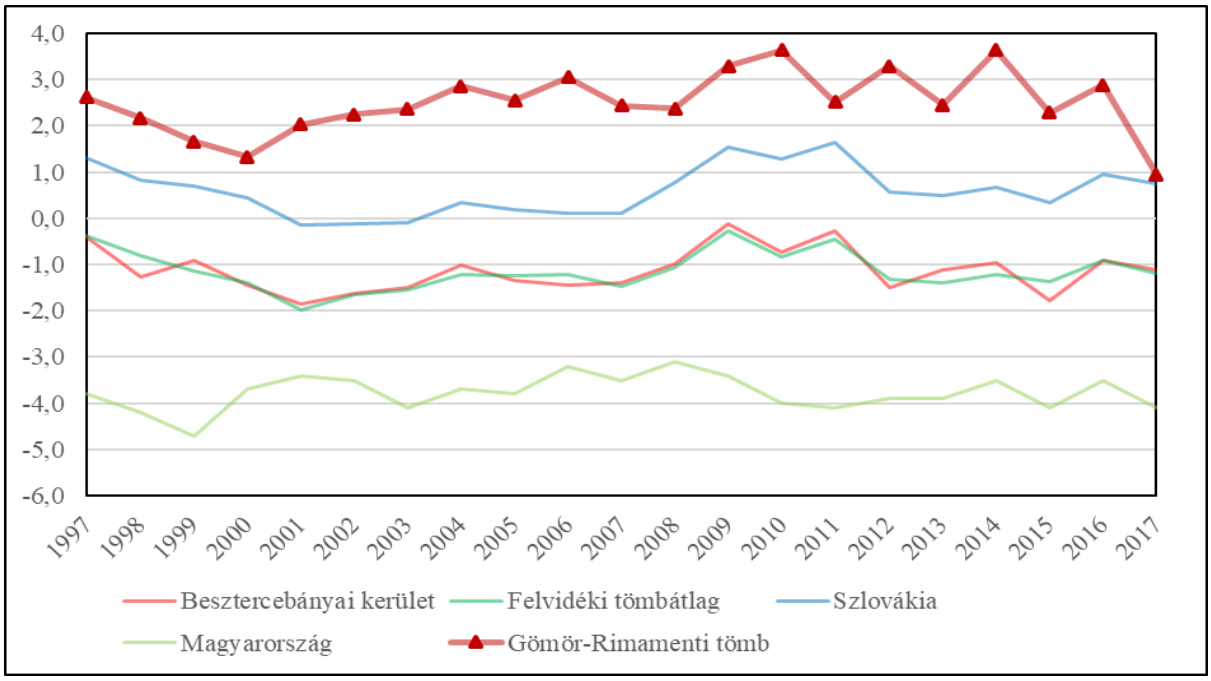

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

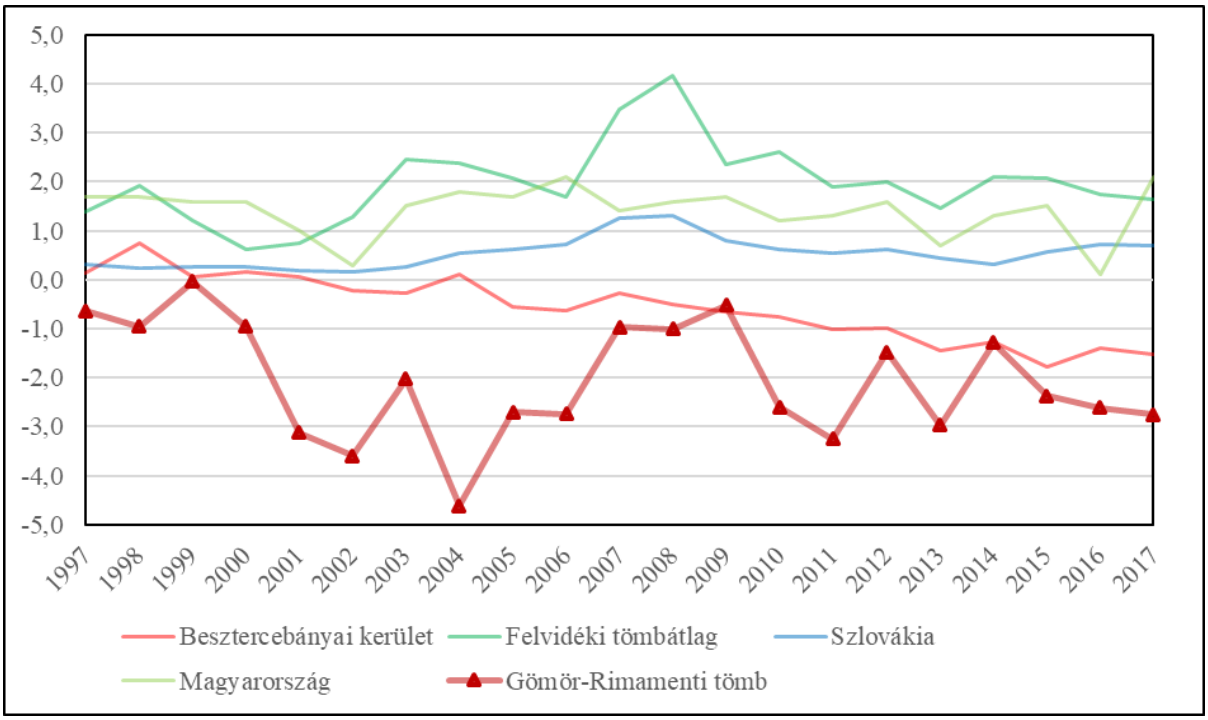

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[23]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

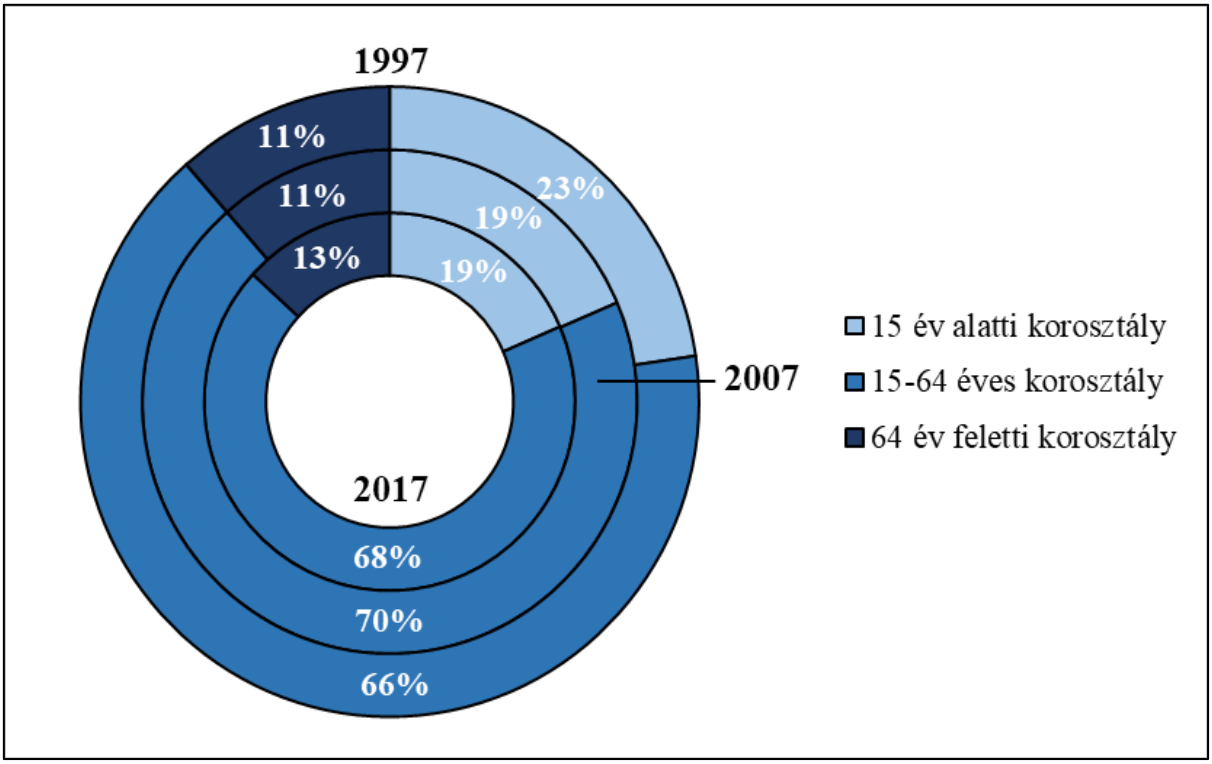

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[23] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

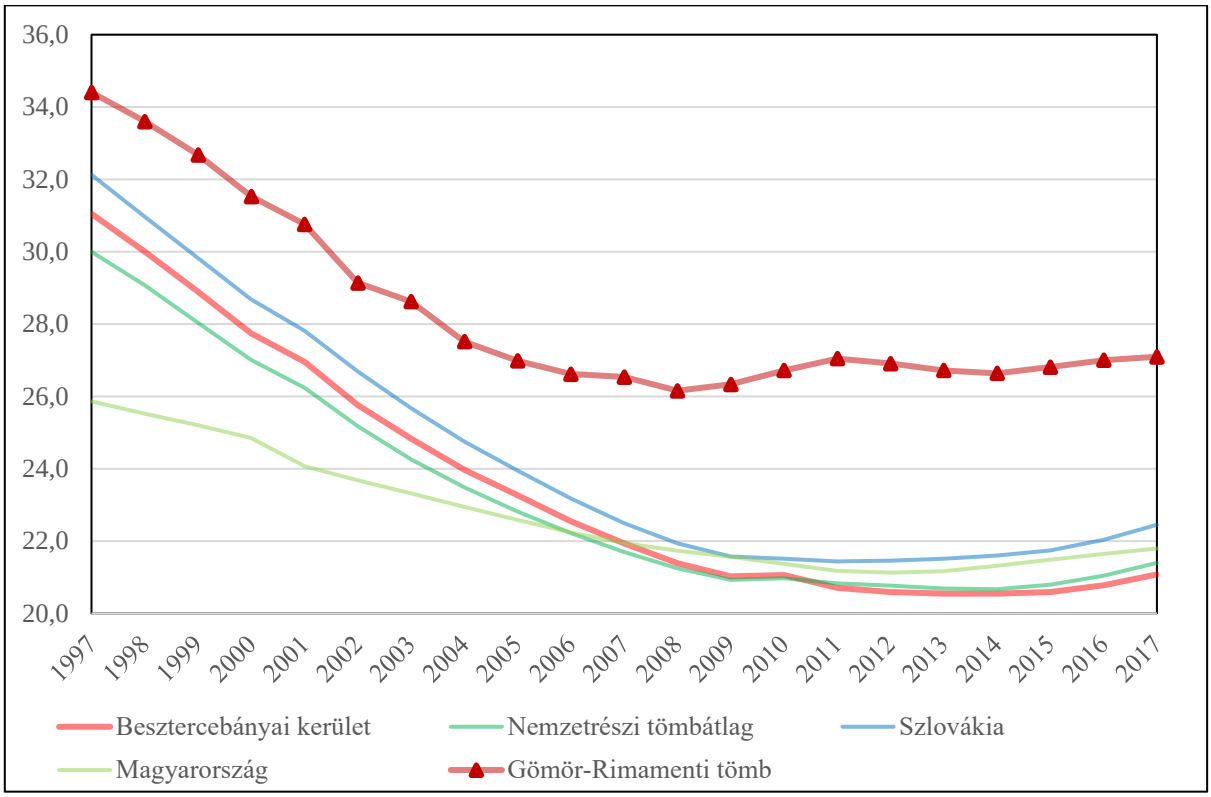

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

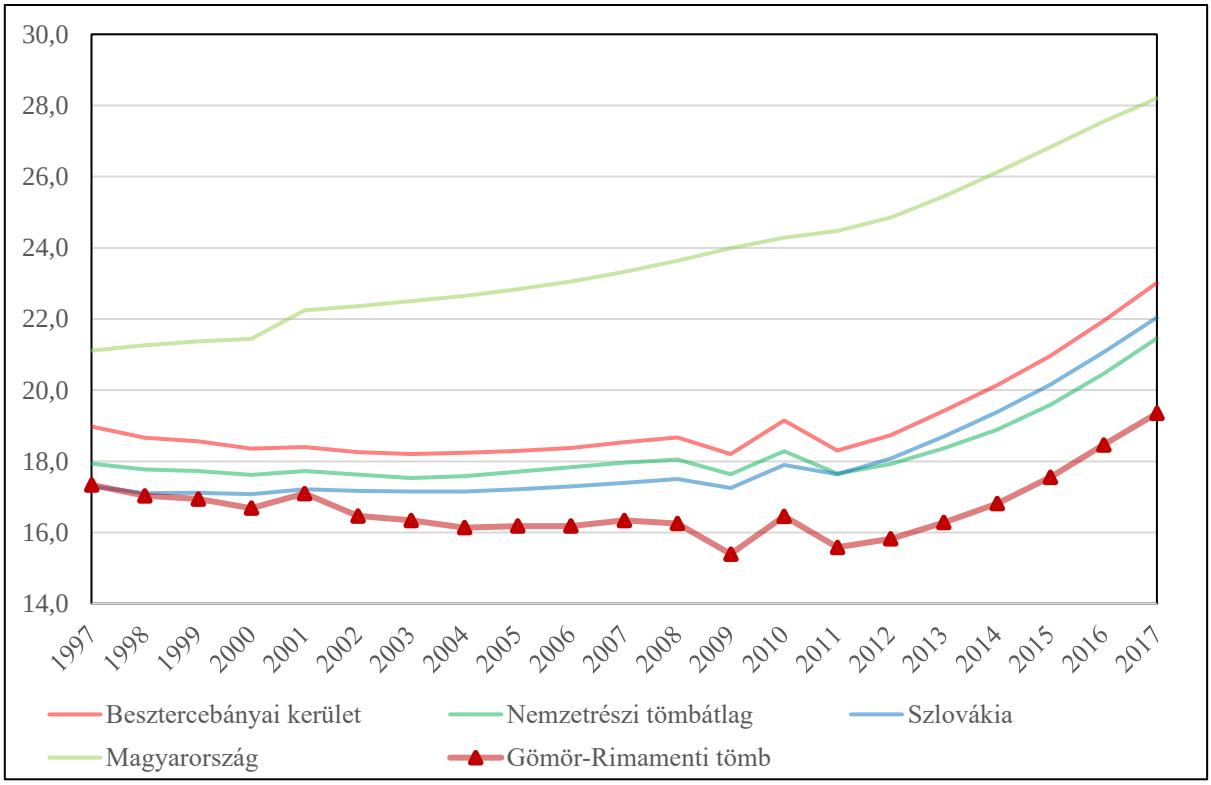

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

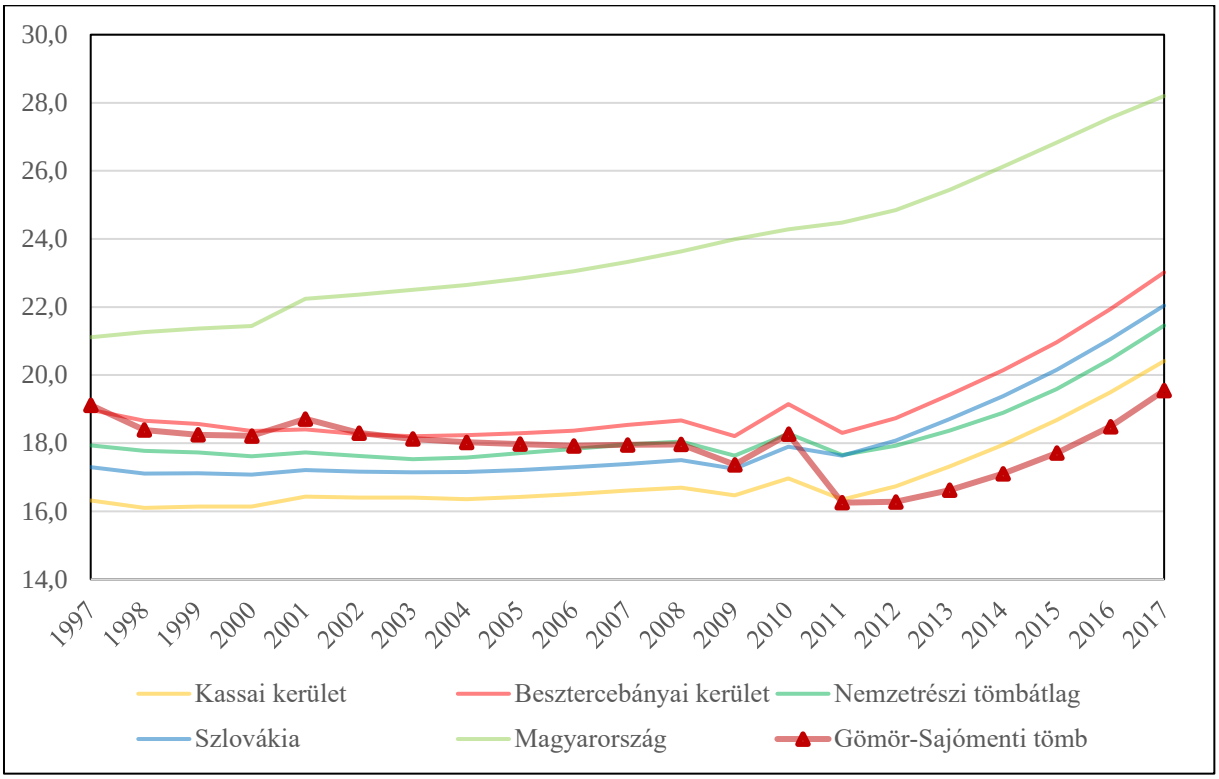

10. ábra: Az öregedési index változása (%), (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

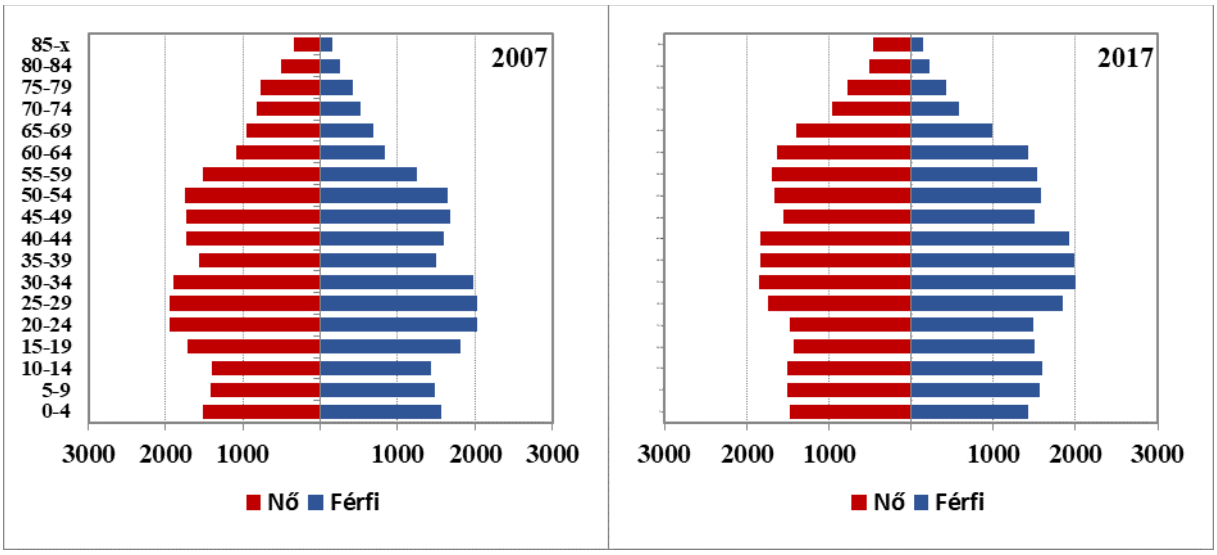

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.26.2.2 Oktatás

Óvodák

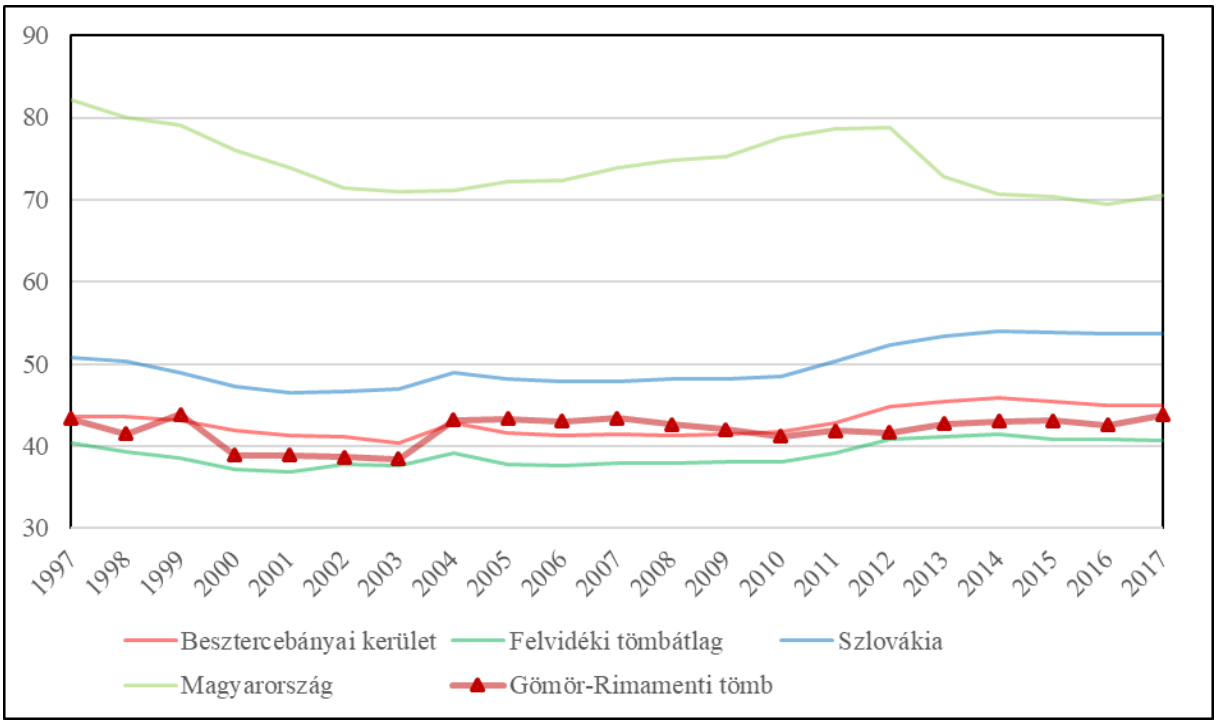

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

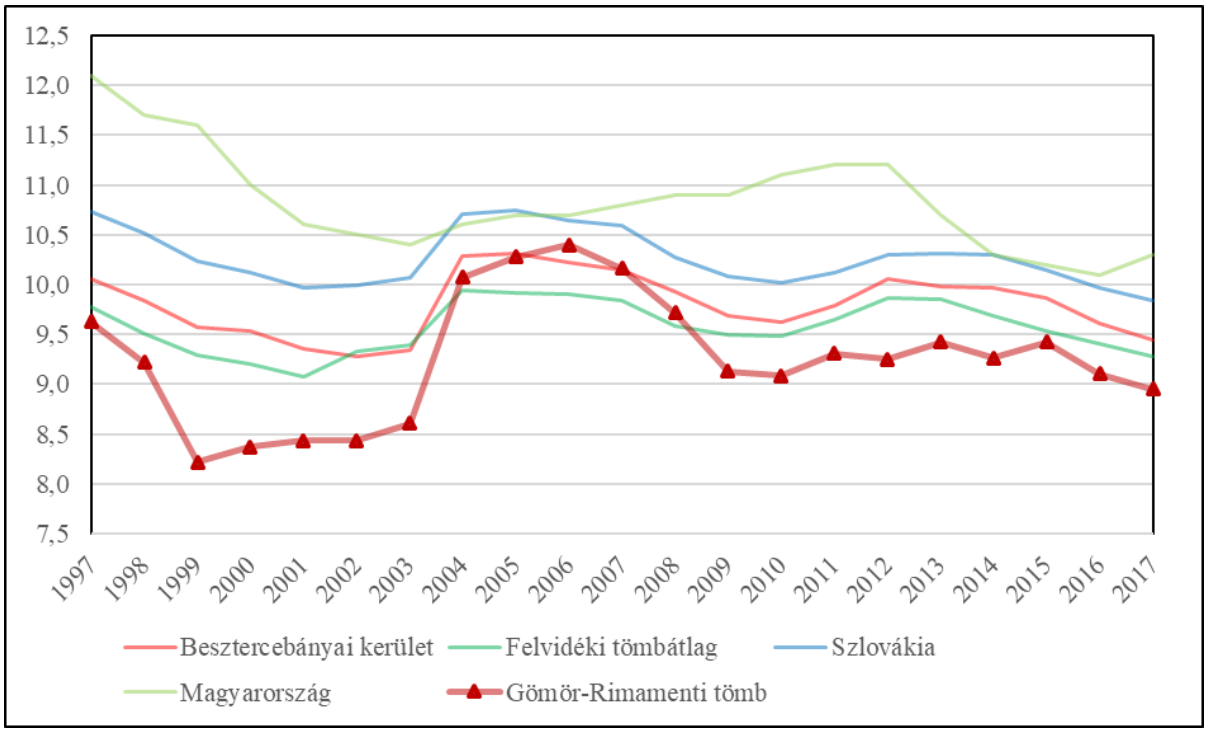

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

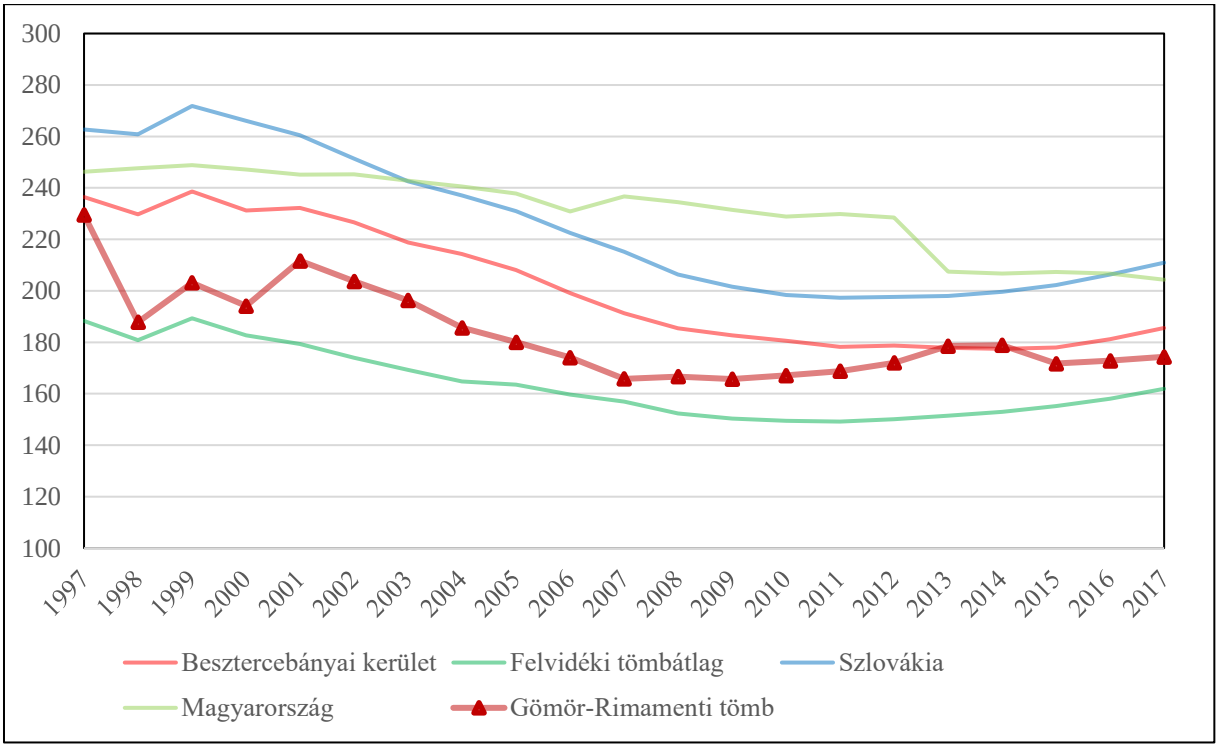

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

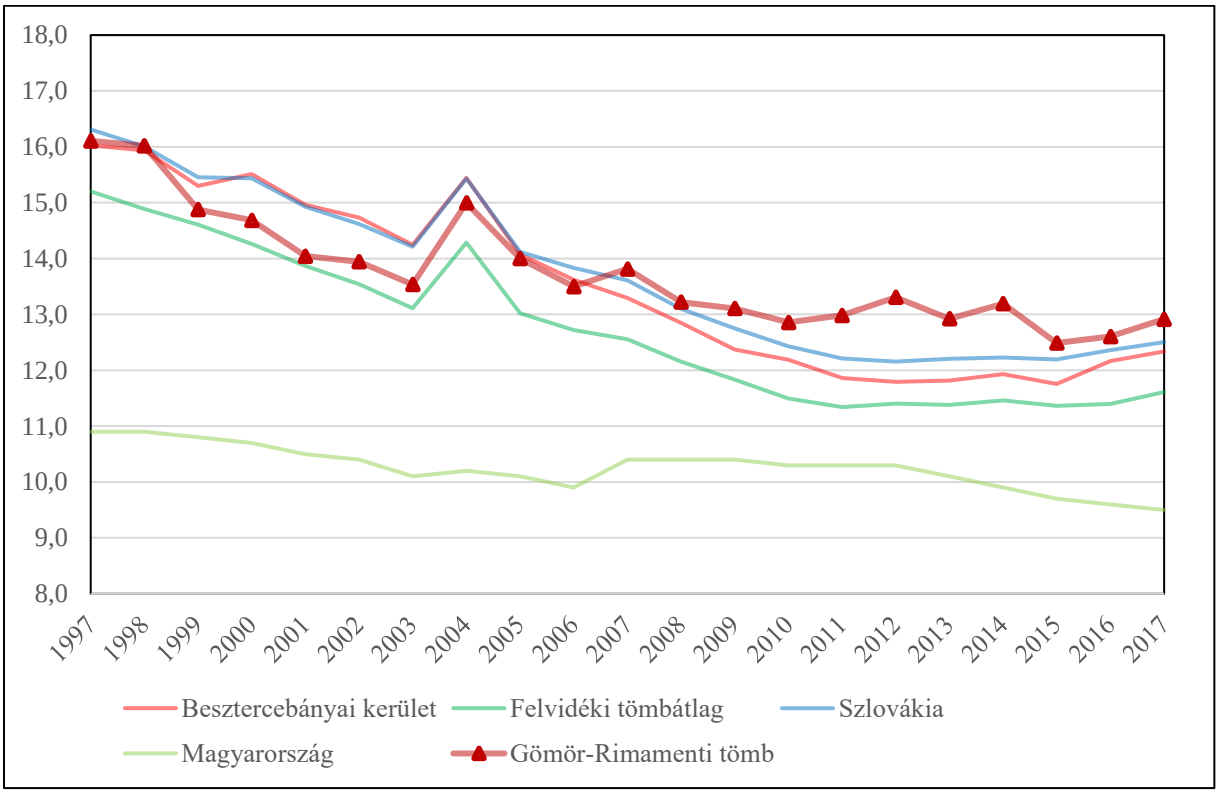

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

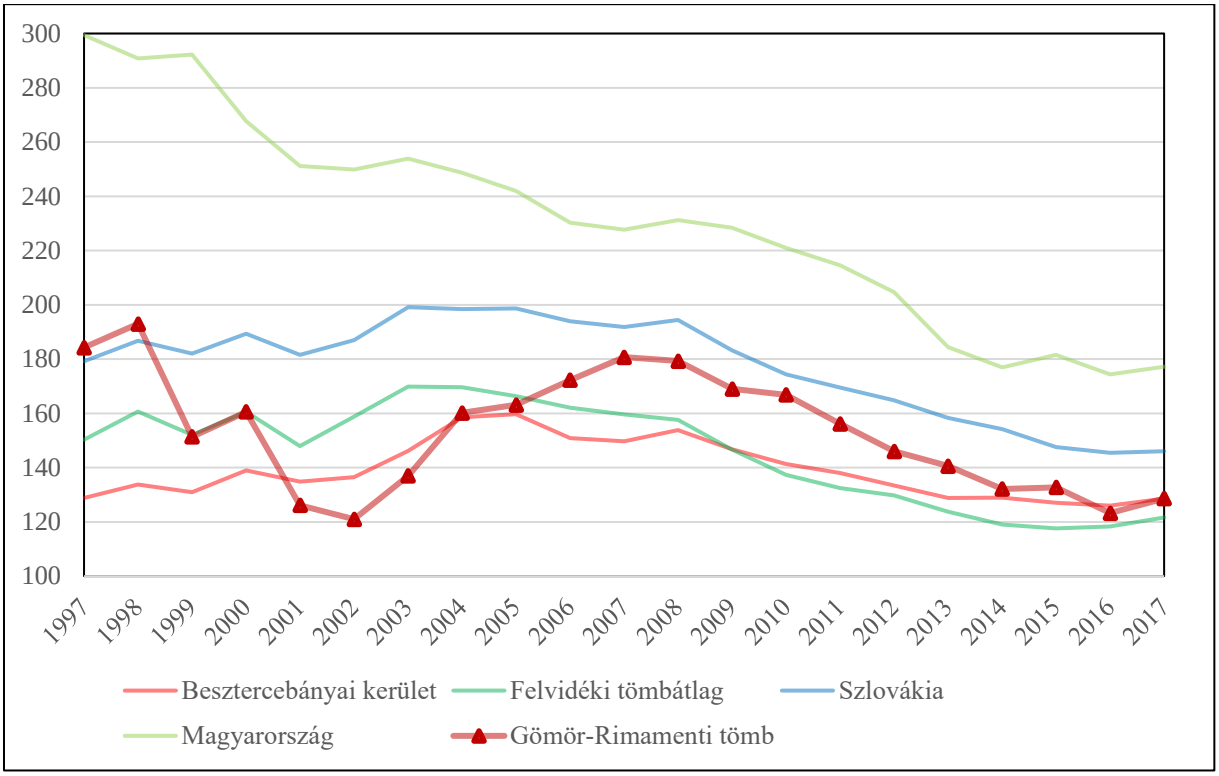

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

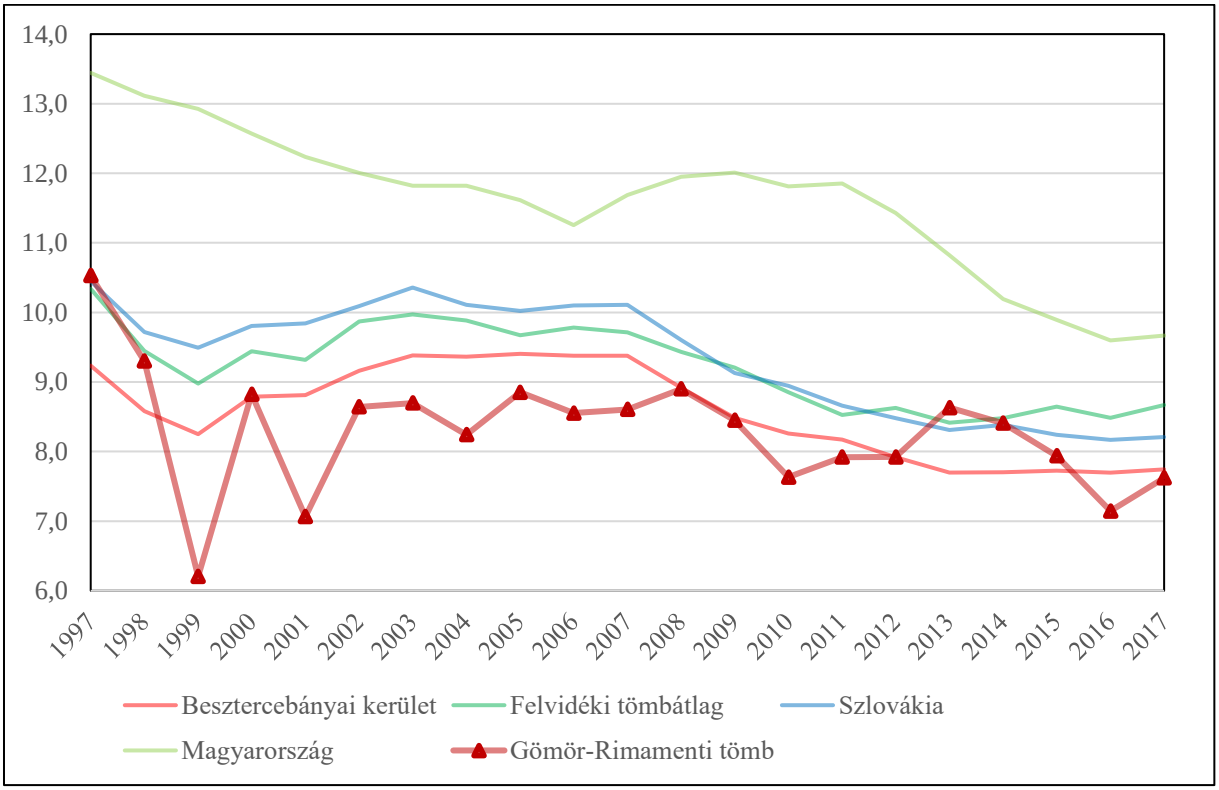

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.26.2.3 Munkaerőpiac

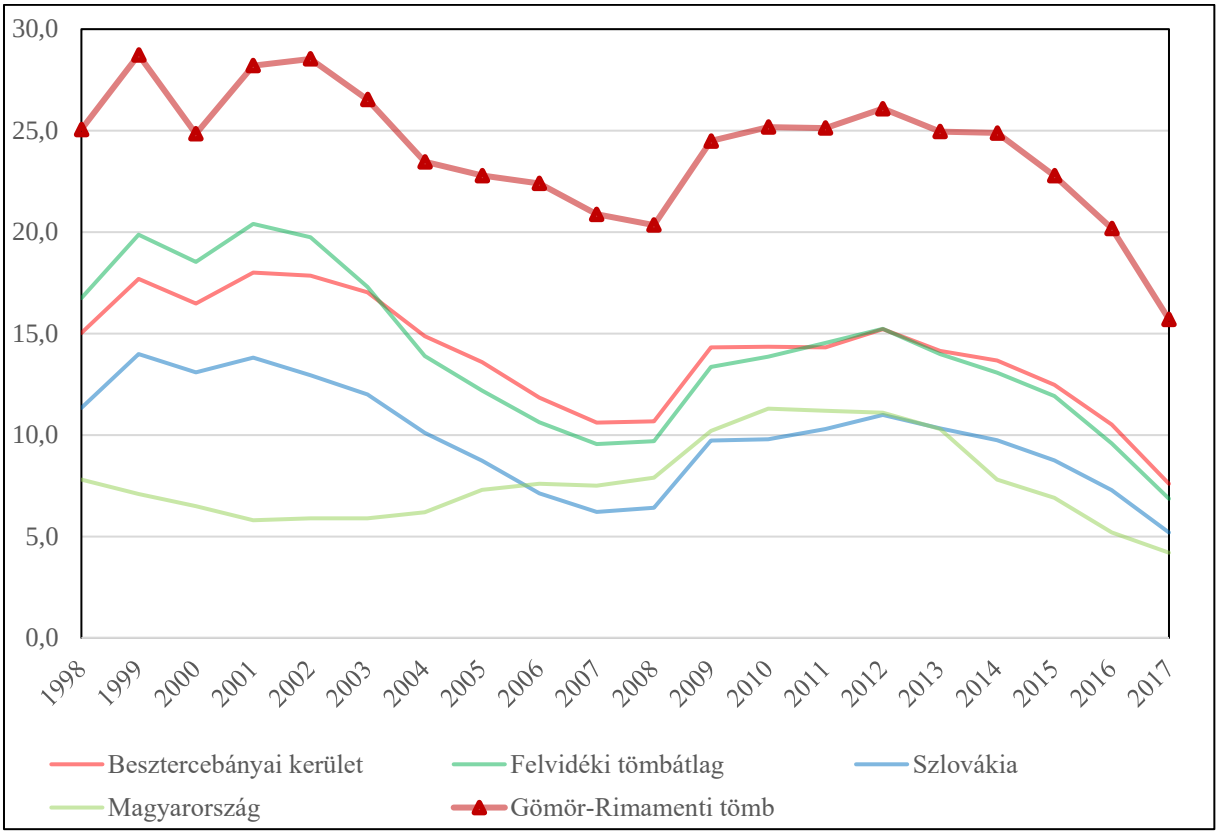

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

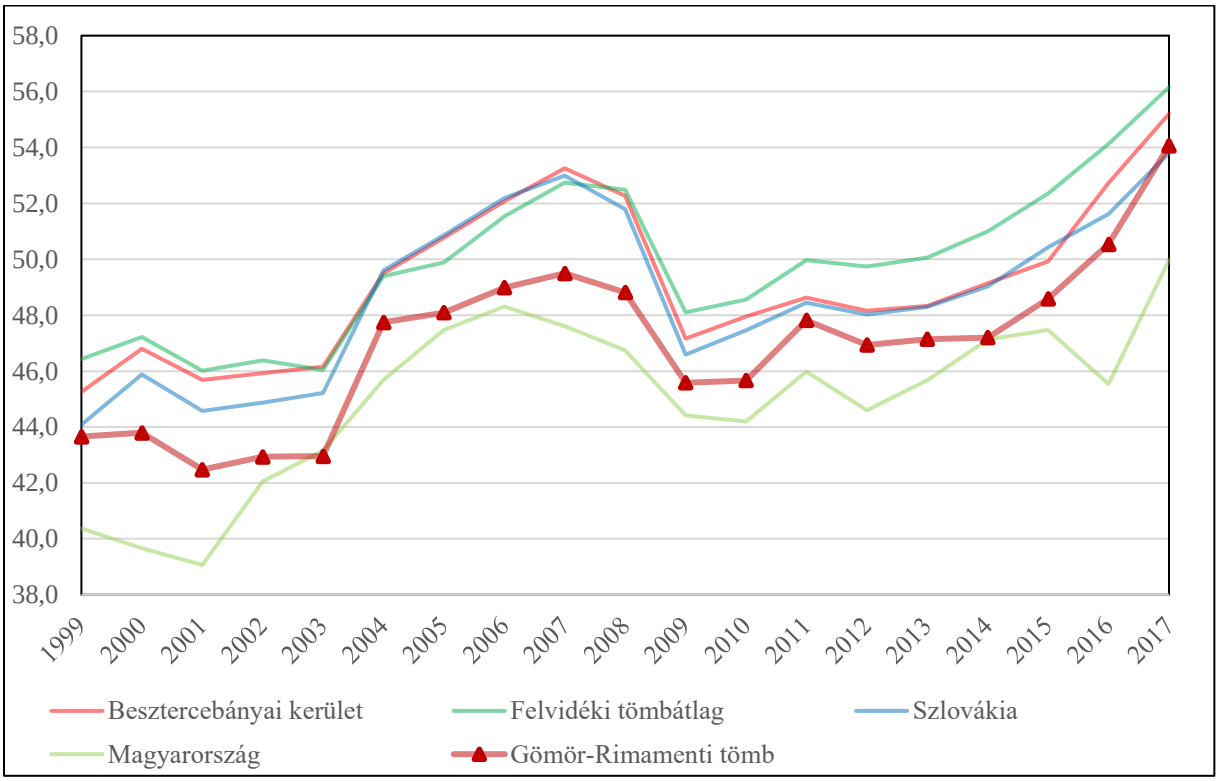

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.26.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.26.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

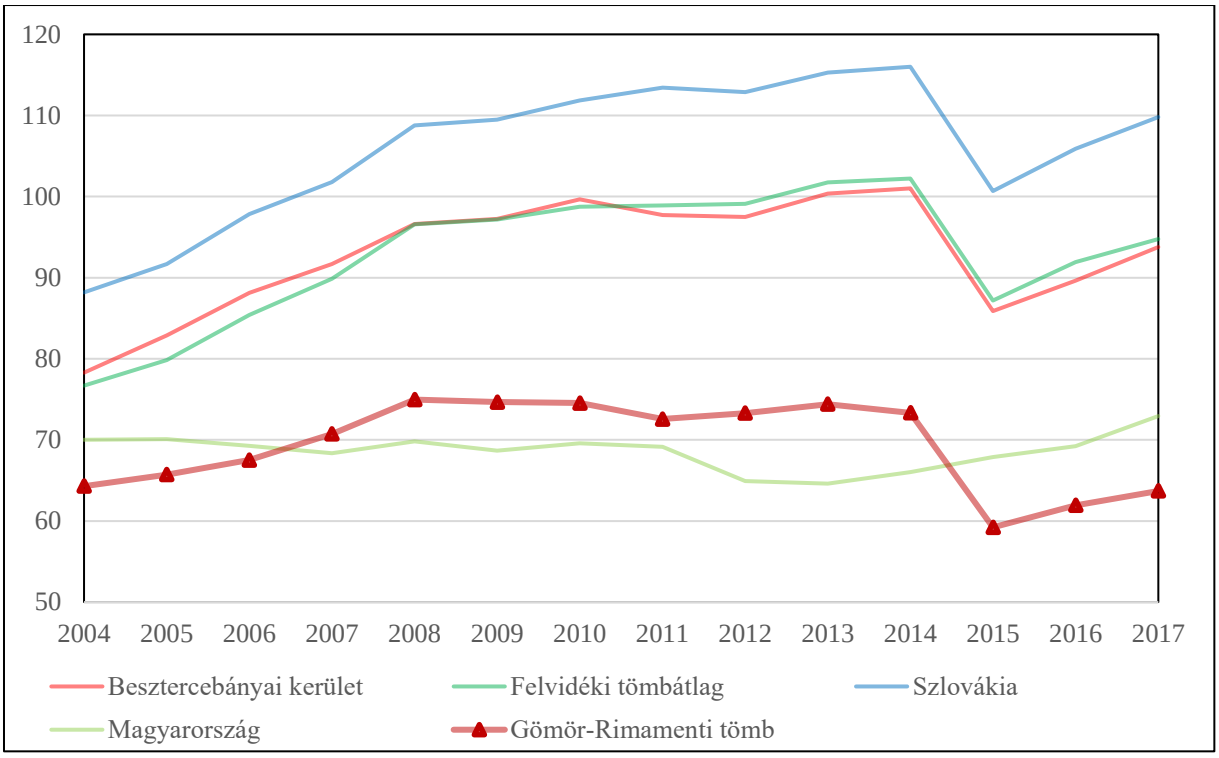

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

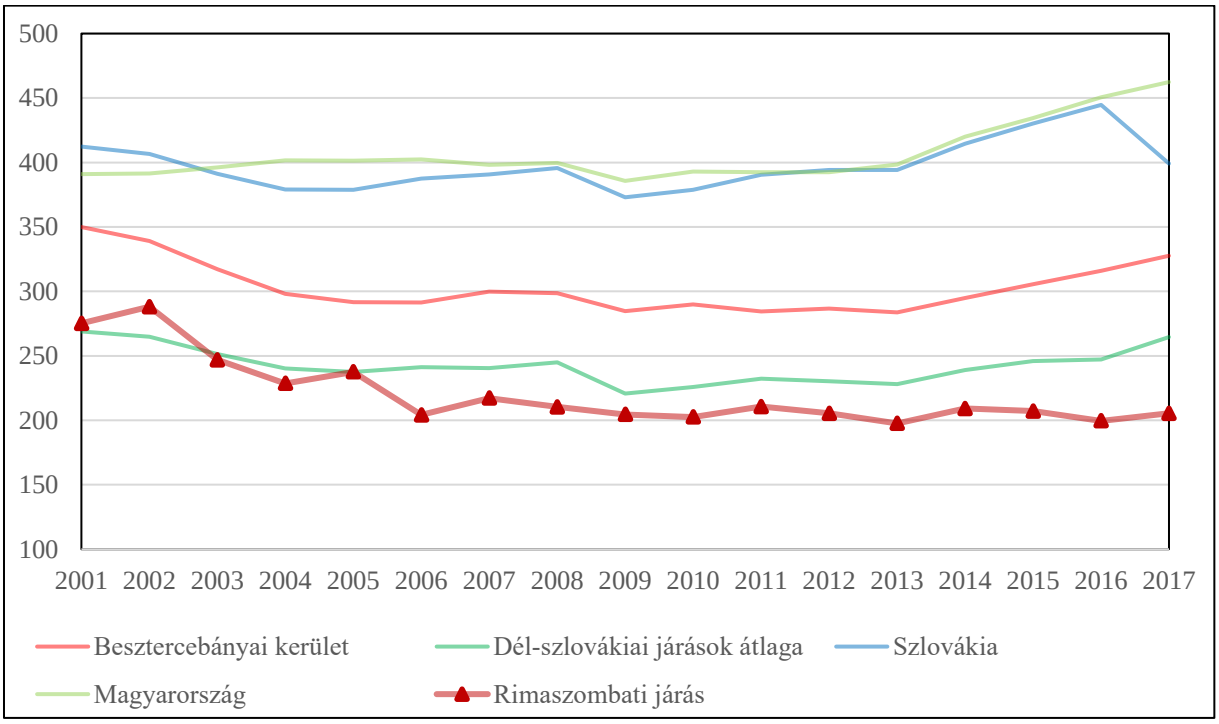

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

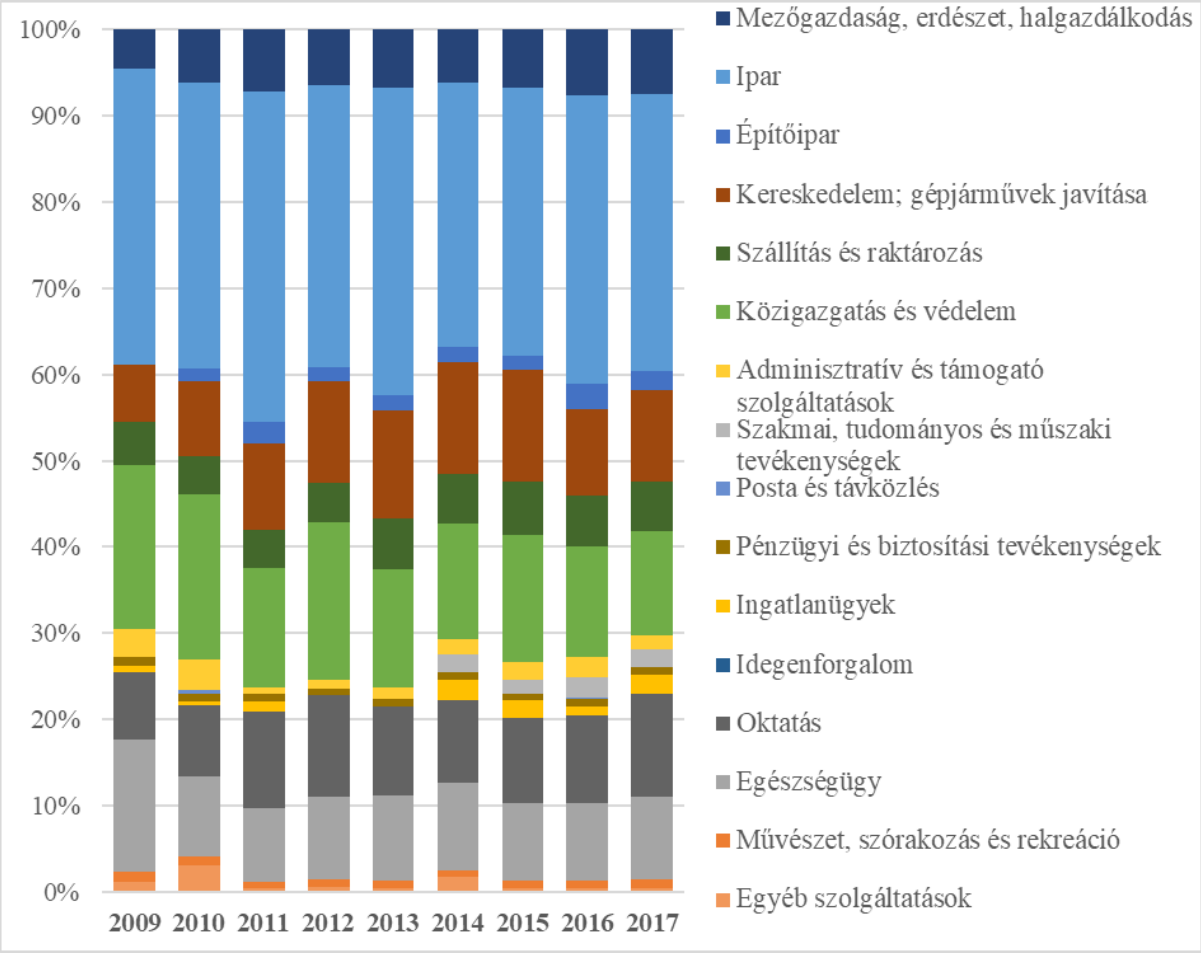

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Rimaszombati járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.26.3.2 Jövedelem

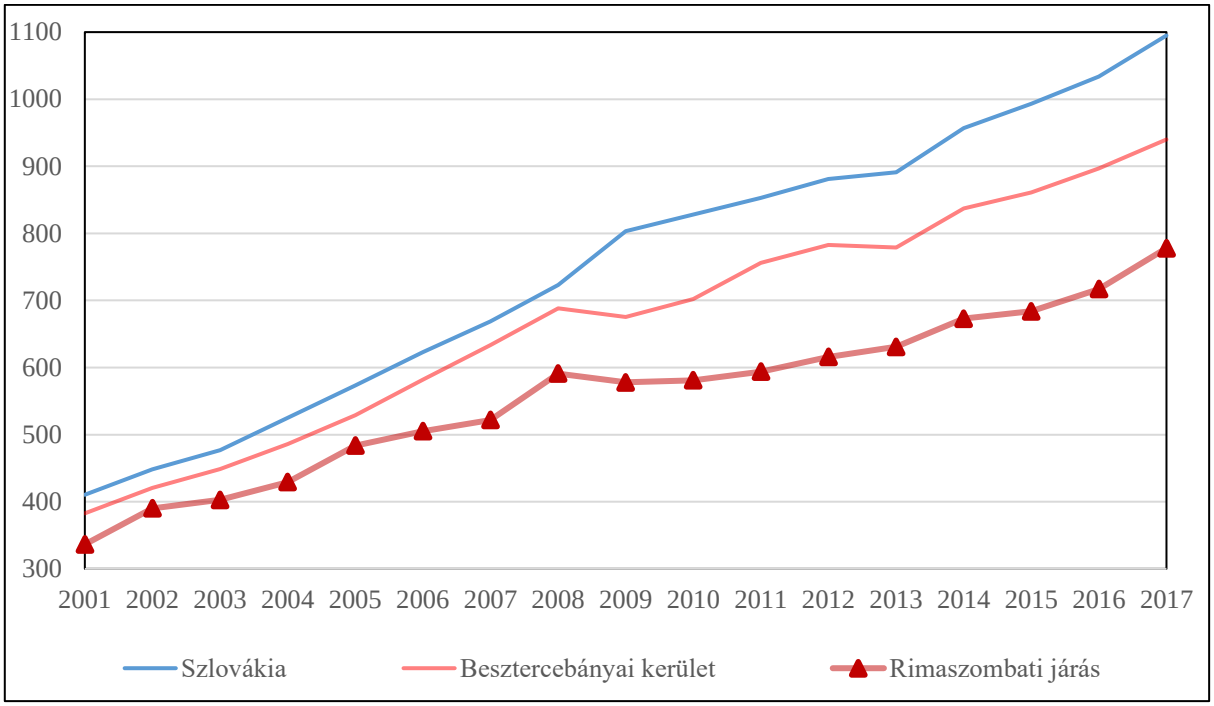

23. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

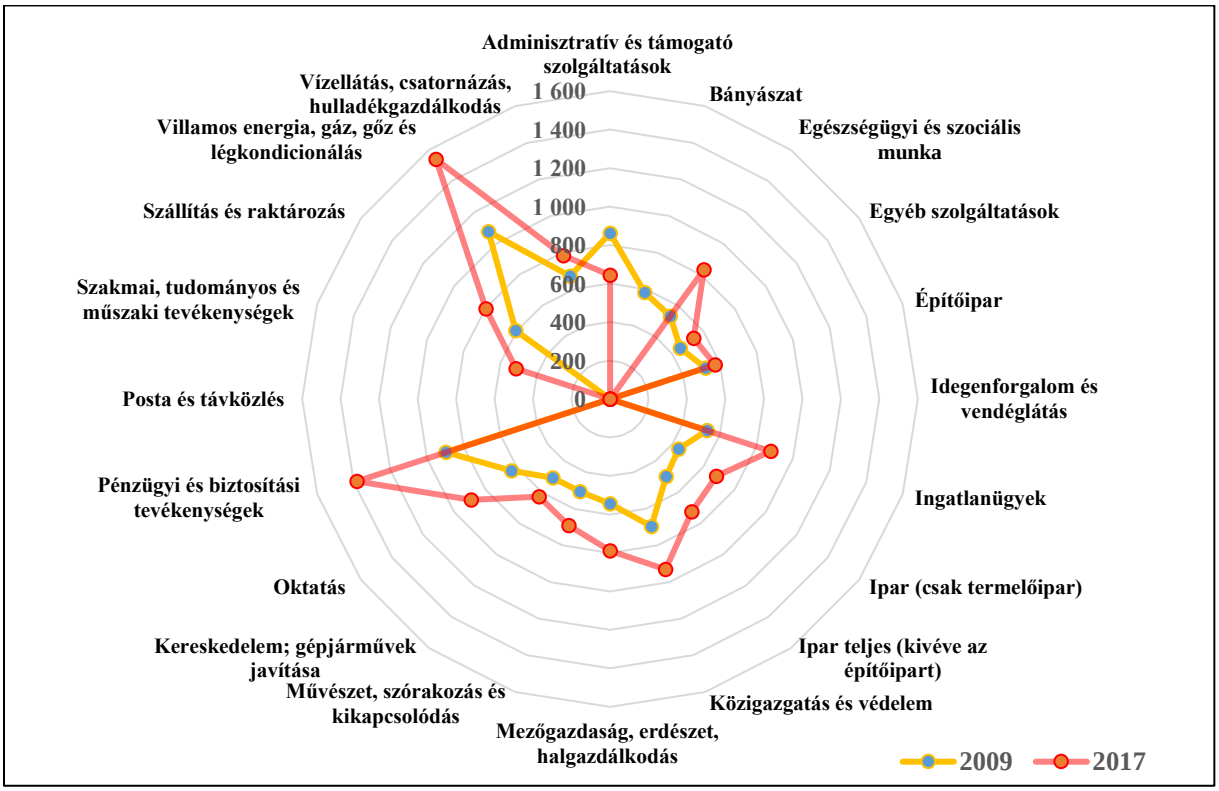

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Rimaszombati járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.27 Gömör–Sajó menti tömb

6.27.1 A térség főbb jellemzői

6.27.1.1 Elhelyezkedés

A tömb a Gömör–Szepesi-érchegység középtájához és környezetéhez tartozik az Északnyugati-Kárpátok hegyvonulatában. A terület a Sajó folyó völgyében és az ahhoz kapcsolódó völgyekben helyezkedik el, a Gömöri-medence, Rozsnyói-medence, részben a Gömör–Tornai-karszt és a Putnoki-dombság kistájak területén. Az érchegység bányakincsekben gazdag vonulatait délről határolják a karsztok mészkő területei. Ezek a hegységek dombsági és középhegységi vonulatok. Itt a tektonikus mozgások bizonyos területeket megemeltek, míg másokat besüllyesztettek. A területen haladó folyók (pl. a Sajó) elegyengették és üledékükkel töltötték fel a térszíneket, az emelkedő területeken pedig bevágódtak, kialakítva a terület mai képét.

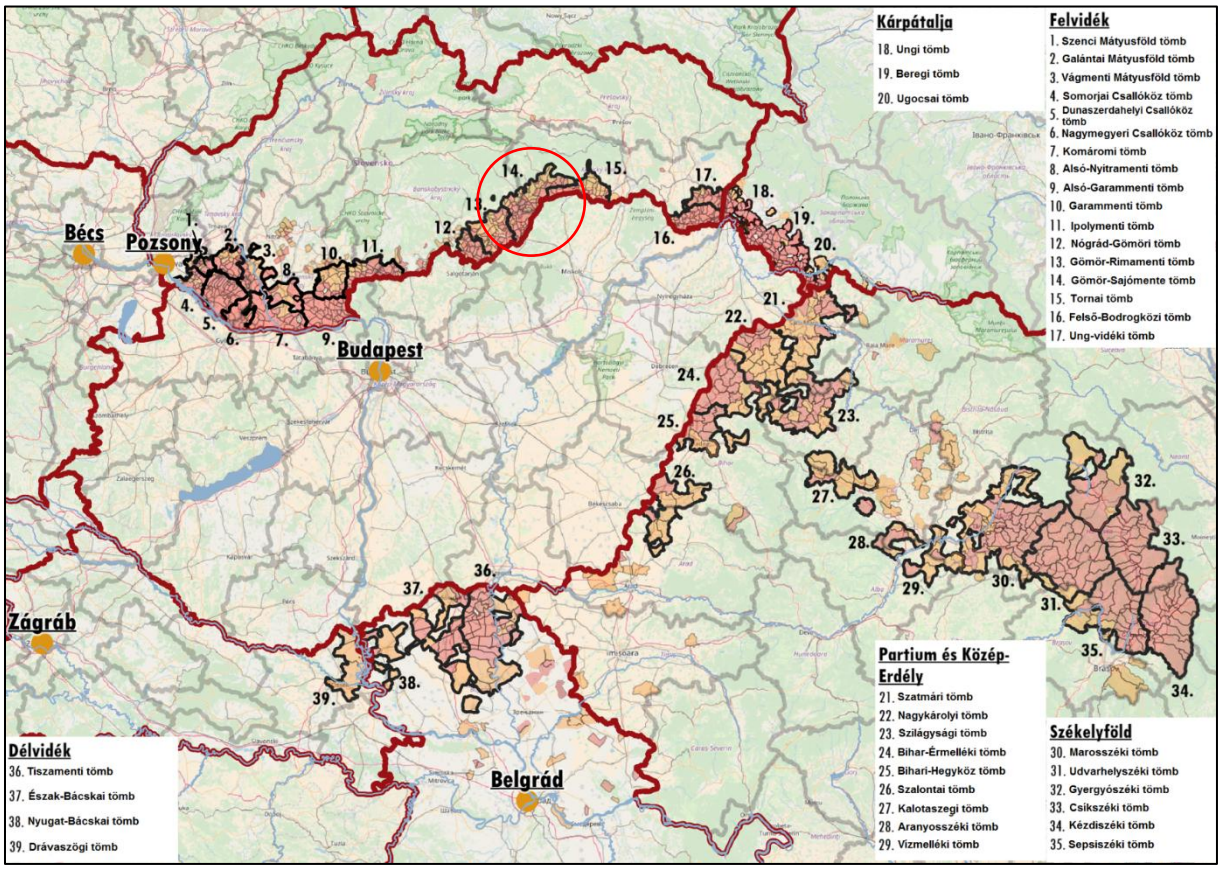

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: a szomszédos országok statisztikai hivatalai

A tömb a maga 61 településével a Felvidék keleti részén helyezkedik el, a magyarországi Nógrád és Borsod megyéktől északra, a magyar–szlovák határ menti térségben. Lényegében a határ vonalát követi, az Ózdtól északra haladó határvonal az Aggteleki Nemzeti Parknál keletnek fordul, a tömb ezt a vonalat követi, települései a határ közvetlen közelében helyezkednek el. A tömb központi települése Tornalja.

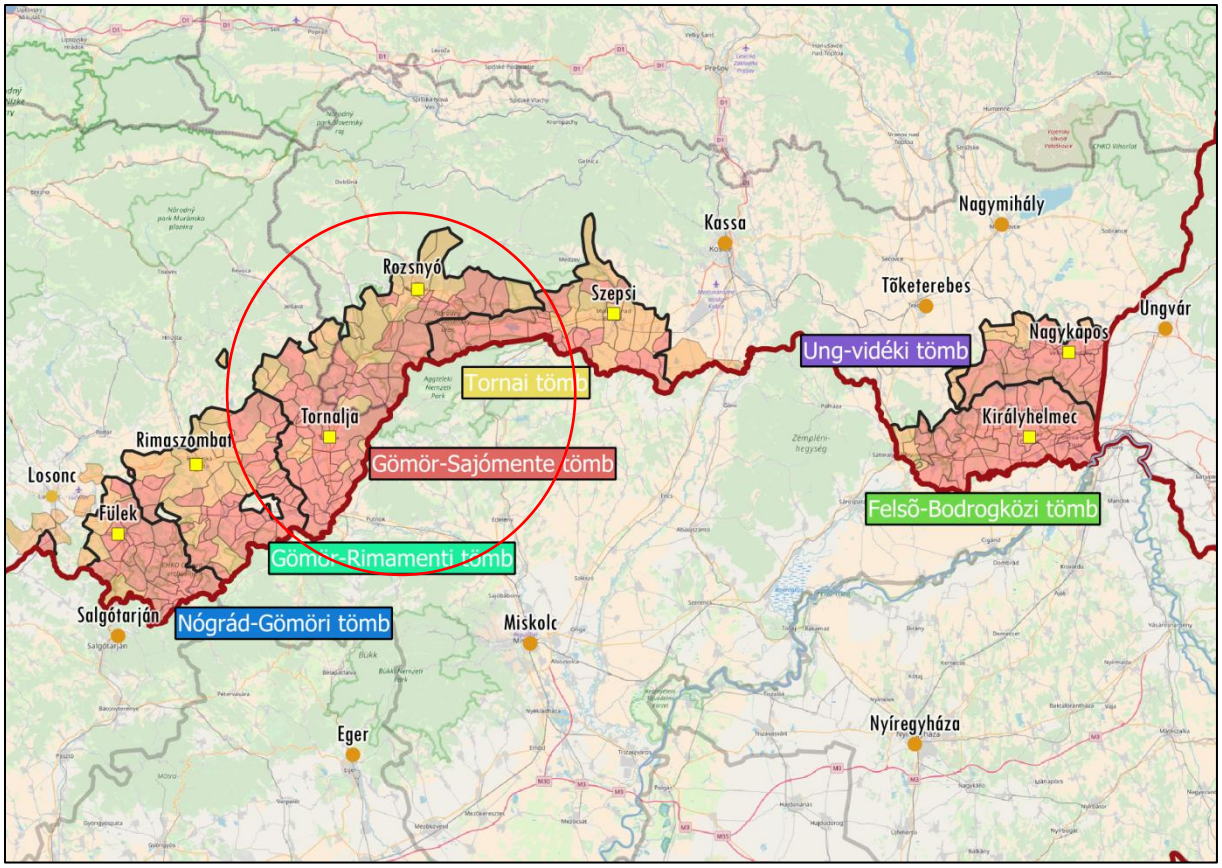

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kelet-Felvidéken
Az adatok forrása: 2011-es szlovákiai népszámlálási adatok

6.27.1.2 A térség települései

A mai közigazgatási felosztás szerint a tömb települései közül 33 tartozik a Besztercebányai kerületbe, 28 pedig a Kassai kerületbe. A Besztercebányai kerületbe tartozók közül 16 a Nagyrőcei, 17 pedig a Rimaszombati járásban található. A Kassai kerület települései a Rozsnyói járásba tartoznak. A tömb összlakossága 59 127 fő volt 2011-ben. Ebből 26 560 fő, 44,85% volt magyar és 23 075 (39%) szlovák. Azaz a tömb alig fele magyar összességében, azonban ebben nagy szerepe van a közel 20 000 fős Rozsnyónak, ahol csupán a lakosság alig 20%-a magyar, 60%-a szlovák. Bár a város még így is vegyes, de elsősorban szlovák lakosságú. A másik nagyváros, a 7500 fős Tornalja szintén vegyes lakosságú, de 57,7%-a magyarajkú. Rajtuk kívül még néhány egy-két ezer fős település van a tömbben, a többi ezer fő alatti, de van pár 100 fő alatti település is (Kiskovácsvágása, Felsővisnyó). A tömb települései közül három roma többségű: Barka (56,4%), Gice (44,6%) és Sajókeszi (83,7%).

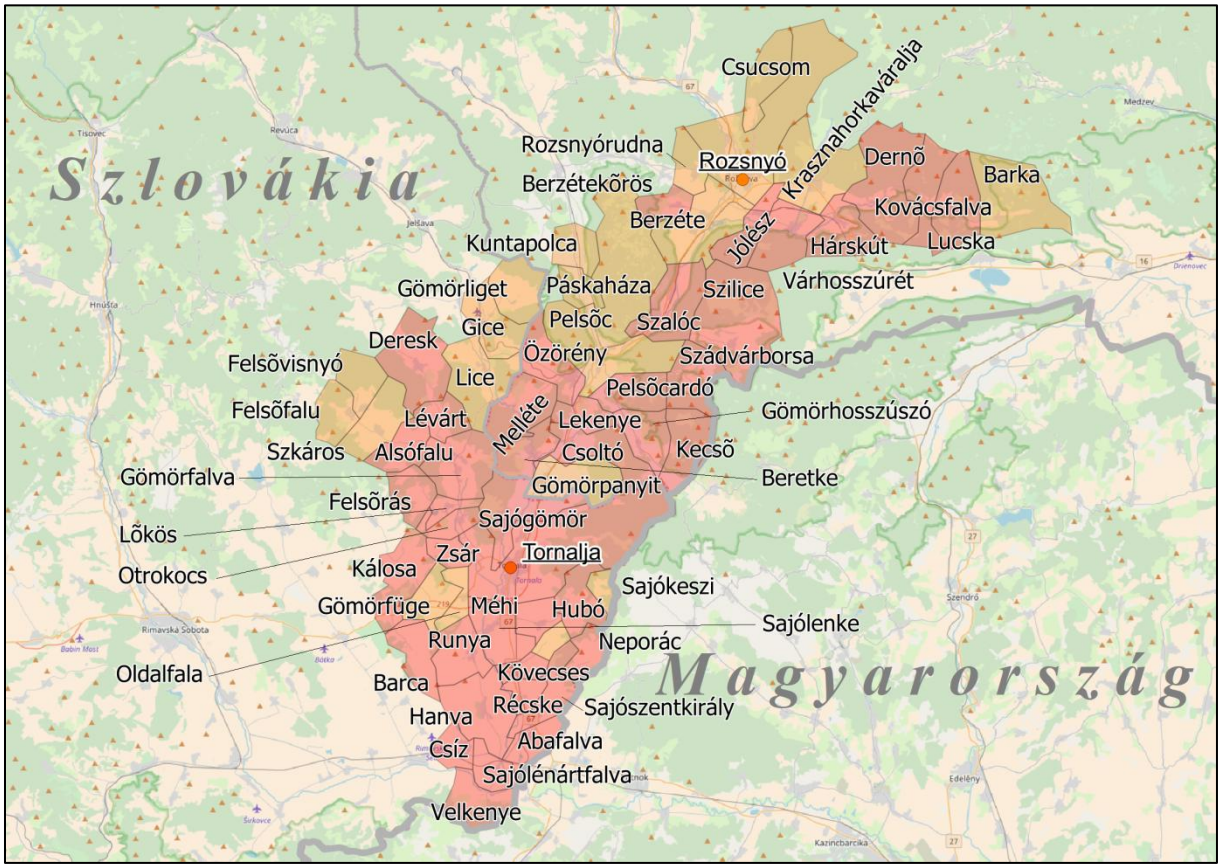

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: 2011-es szlovákiai népszámlálási adatok

Néprajzilag a terület Gömörország része, amely magát a Gömöri-medencét jelenti. Az Árpád-kortól kezdve benépesült a terület, a tömböt érintő délebbi vidék a 13. századra aprófalvas térséggé alakult, a 18. századra állandósult nyelvhatártól délre és keletre esnek a magyarlakta vidékek. A 61 településből 43-ban van 50% fölött a magyarok aránya, 33 esetében 65% feletti ez az arány. A többségi magyar települések mind 1000 fő alattiak. A legtöbb 1000 fő feletti település vegyes lakosságú. A korábban említett három településen 40% fölötti a romák aránya, de a tömb egészét tekintve 13 településen ugorja meg az arányuk a 10%-ot, Krasznahorkaváralján alig lemaradva a magyaroktól (magyar: 39,4%, roma: 35,1%, szlovák: 21,3%).

A tömbnek két városa van: Tornalja és Rozsnyó. Hagyományosan Rozsnyó számított a terület egyik központjának: a város nagy hagyományokkal rendelkező iparközpont volt. A magyarság központjának inkább a magyar többségű Tornalja számít. Deresk és Lévárt agyagipara említésre érdemes. A hagyományosan jelenlévő kerámiaipar a 18-19. század fordulóján hanyatlásnak indult. Nevezetes terméke volt a gömöri kerámia. Krasznahorkaváralja vasérc bányászat működött. A térség idegenforgalmi potenciálja nagy: Csízen bróm- és jódtartalmú gyógyforrásokra épülő gyógyfürdő található, de turisztikai látványosság Rozsnyó óvárosa és Krasznahorka vára is.

Gömör–Sajó menti tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi települések				
Tornalja	Tornala	7 509	4 331	57,68
Rozsnyó	Roznava	19 706	3 909	19,84
Magyar többségű települések				
Velkenye	Vlkyna	348	331	95,11
Felsőrás	Rasice	123	115	93,50
Sajólénártfalva	Lenartovce	543	507	93,37
Kecsö	Kecovo	375	331	88,27
Hanva	Chanava	710	616	86,76
Lévárt	Levare	100	86	86,00
Csoltó	Coltovo	485	417	85,98
Récske	Riecka	235	202	85,96
Fazekasrét	Lucka	192	161	83,85
Hubó	Hubovo	142	119	83,80
Lekenye	Bohunovo	296	246	83,11
Gömörhosszúszó	Dlha Ves	586	465	79,35
Szilice	Silica	562	438	77,94
Kövecses	Strkovec	367	285	77,66
Szécsénykovácsi	Kovacova	76	59	77,63
Sajógömör	Gemer	868	666	76,73
Várhosszúrét	Krasnohorska Dlha Luka	732	557	76,09
Jólész	Jovice	726	546	75,21
Lőkös	Levkuska	251	188	74,90
Szádvárborsa	Silicka Brezova	171	128	74,85
Hárskút	Lipovnik	511	381	74,56
Berzétekörös	Kruzna	484	360	74,38
Neporác	Neporadza	277	201	72,56
Beretke	Bretka	375	265	70,67
Baraca	Barca	512	356	69,53
Otrokocs	Otrocok	311	213	68,49
Melléte	Meliata	215	147	68,37
Zsár	Ziar	164	112	68,29
Dernő	Drnava	704	478	67,90
Deresk	Drzkovce	548	366	66,79
Méhi	Vcelince	818	545	66,63
Alsófalu	Polina	126	83	65,87
Kálosa	Kalosa	735	484	65,85
Csíz	Ciz	666	417	62,61
Runya	Rumince	382	239	62,57
Sajólenke	Lenka	195	122	62,56
Pelsőcardó	Ardovo	159	94	59,12
Gömörfalva	Gemerska Ves	952	543	57,04
Özörény	Gemerska Horka	1 338	761	56,88
Sajószentkirály	Kral	969	532	54,90
Szalóc	Slavec	458	235	51,31
Felsővisnyó	Visnove	60	30	50,00

Gömör–Sajó menti tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Gömörliget	Gemersky Sad	286	135	47,20
Páskaháza	Paskova	303	135	44,55
Pelsőc	Plesivec	2 405	1 031	42,87
Berzéte	Brzotin	1 316	555	42,17
Gömörfüge	Figa	418	176	42,11
Csucsom	Cucma	652	271	41,56
Gömörpanyit	Gemerska Panica	660	269	40,76
Krasznahorkaváralja	Krasnohorske Podhradie	2 575	1 013	39,34
Oldalfala	Stranska	344	133	38,66
Szkáros	Skerosovo	246	87	35,37
Rozsnyórudna	Rudna	745	258	34,63
Felsőfalu	Chvalova	174	60	34,48
Barka	Borka	516	163	31,59
Kuntapolca	Kunova Teplica	655	199	30,38
Lice	Licince	705	214	30,35
Gice	Hucin	877	167	19,04
Sajókeszi	Kesovce	233	27	11,59
Összesen		**59 172**	**26 560**	**44,89**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.27.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.27.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

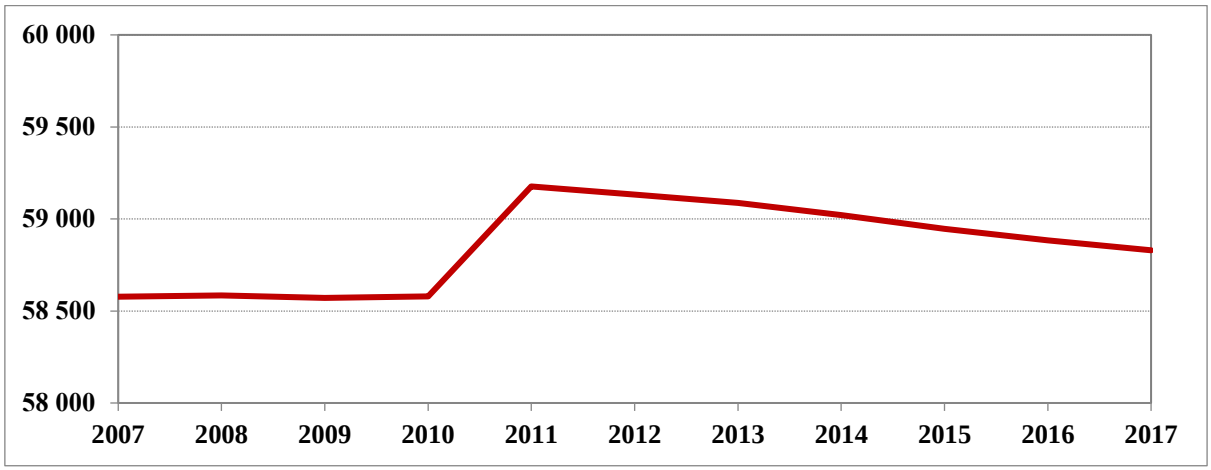

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Gömör-Sajómenti tömb	*Besztercebányai kerület*	*Kassai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
0,43	*-0,68*	*3,21*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

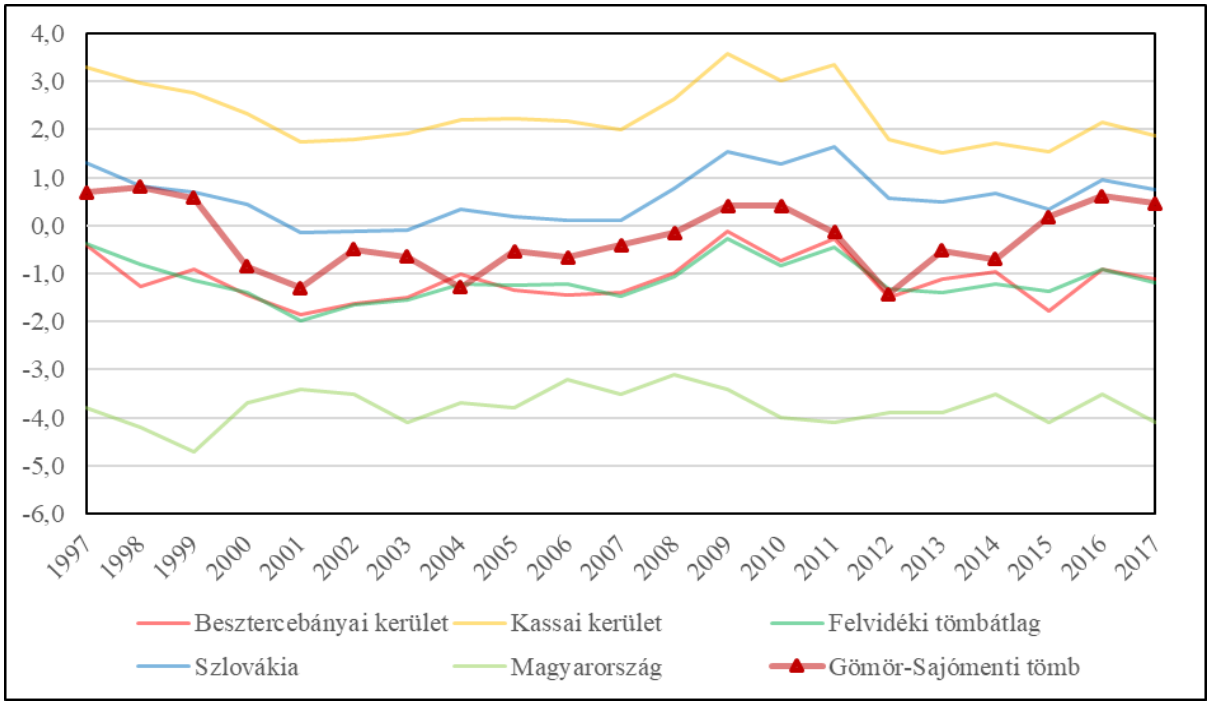

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

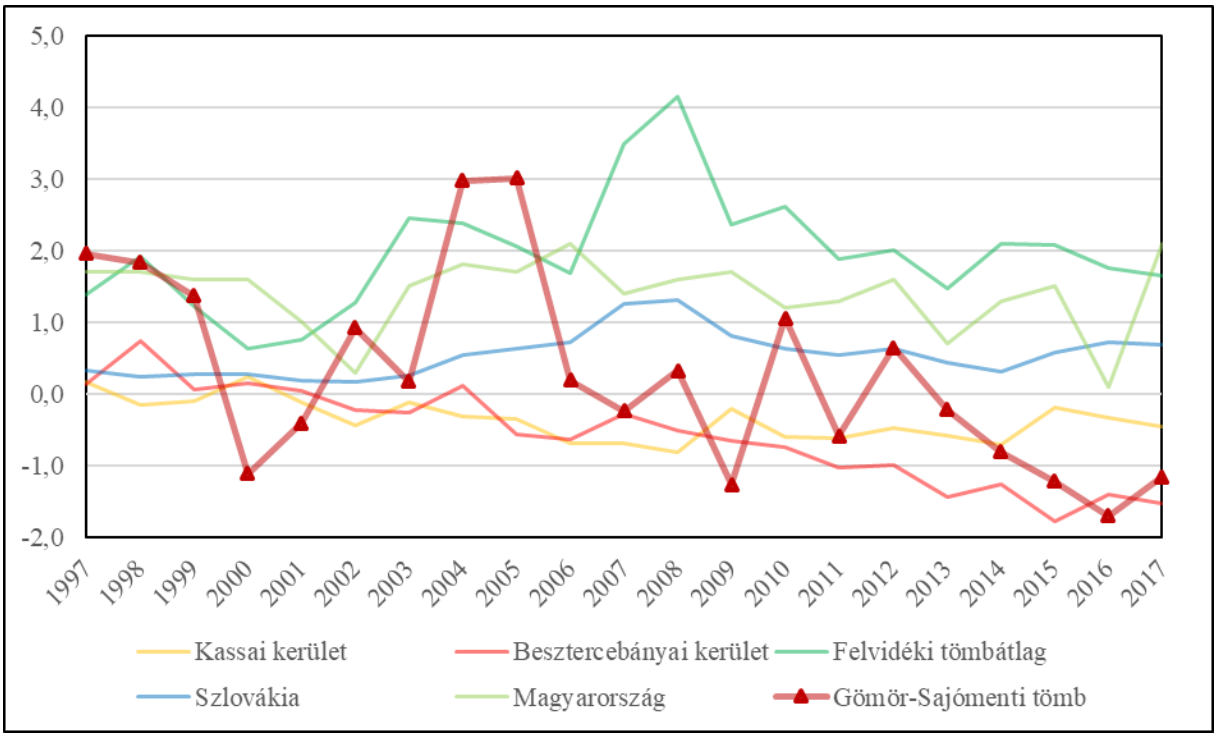

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[24]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

<u>*Korszerkezet*</u>

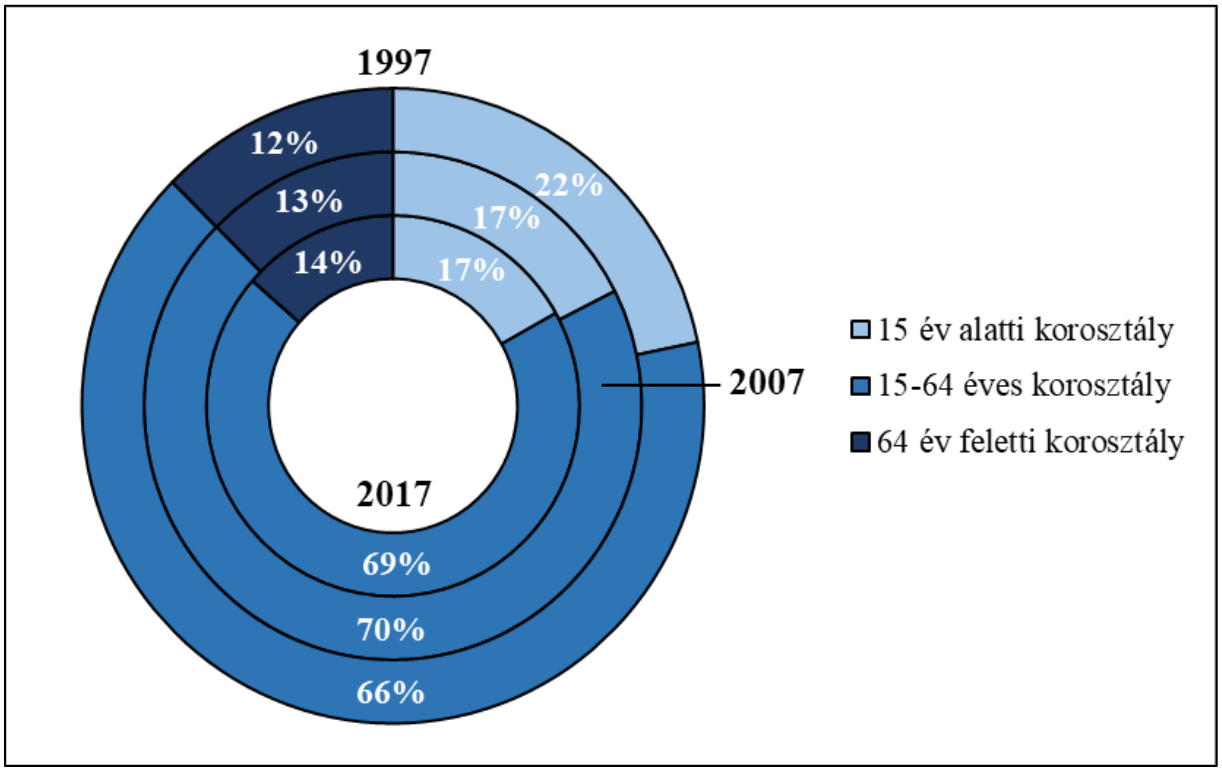

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[24] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

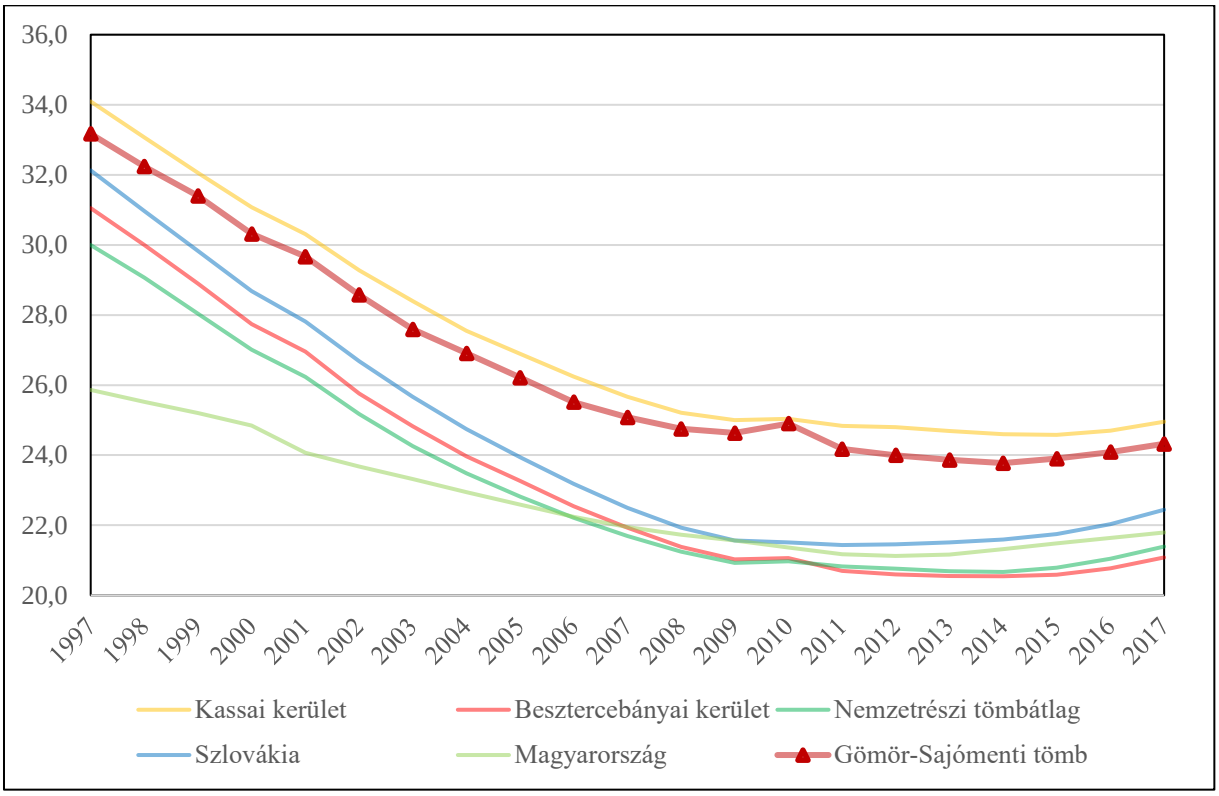

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátájának változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

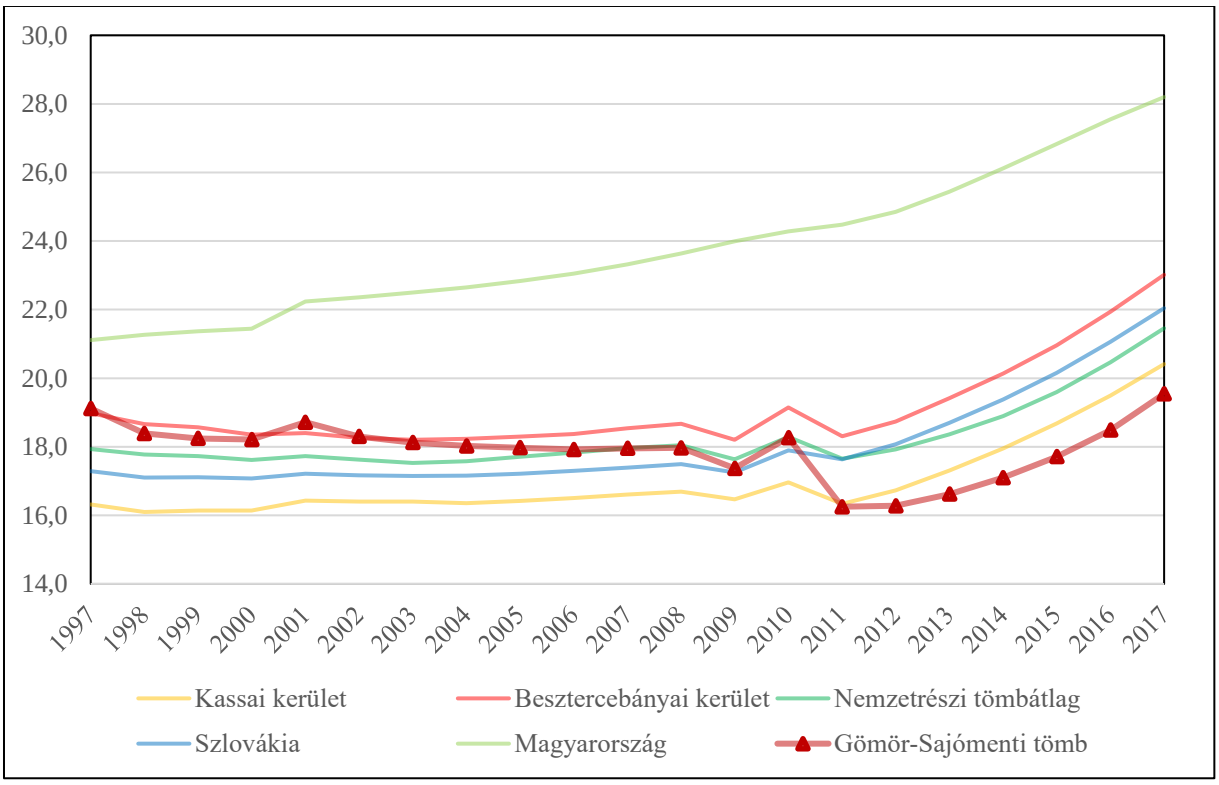

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

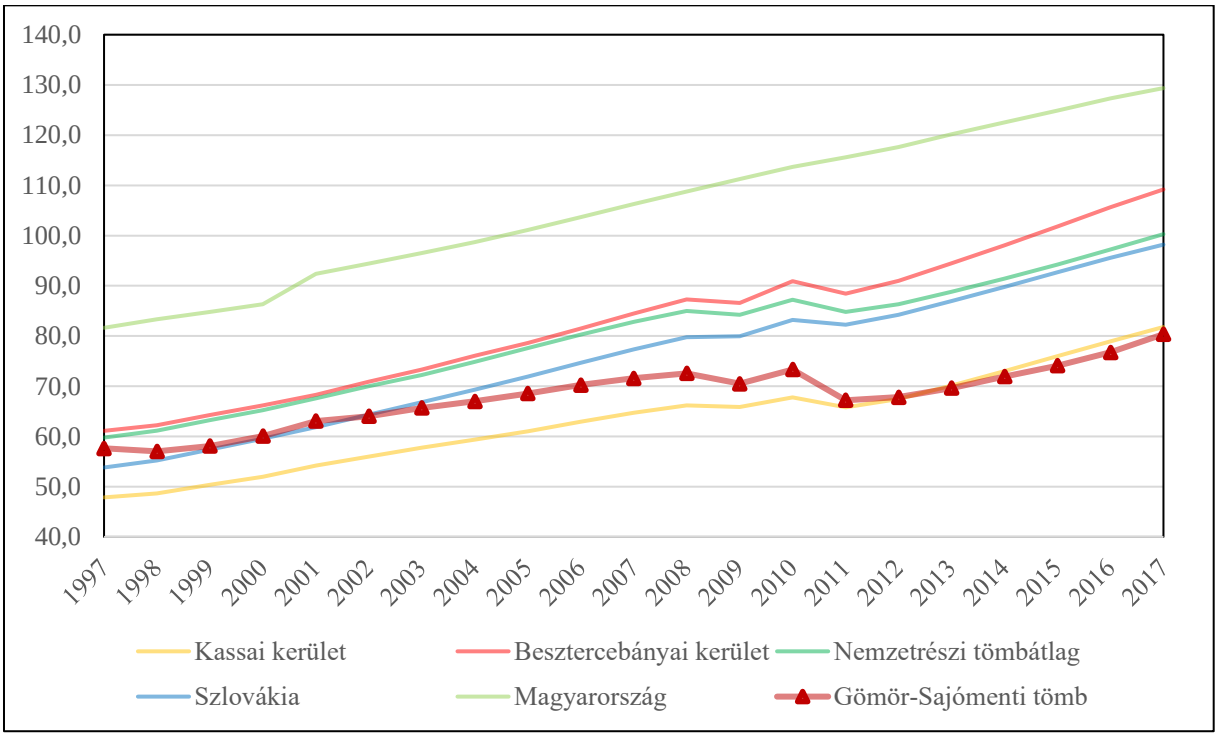

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

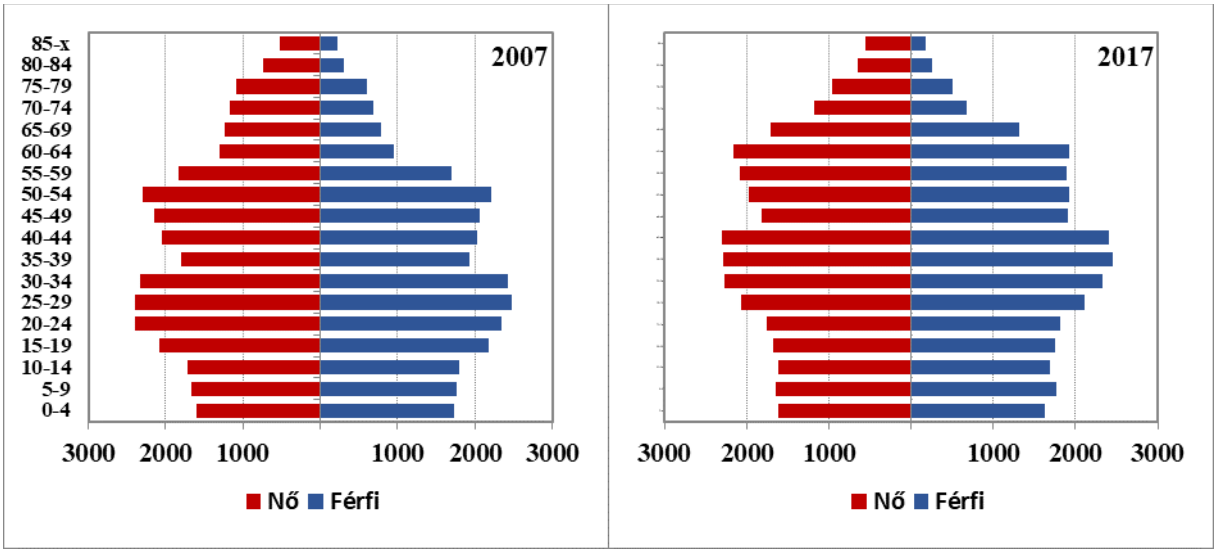

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.27.2.2 Oktatás

Óvodák

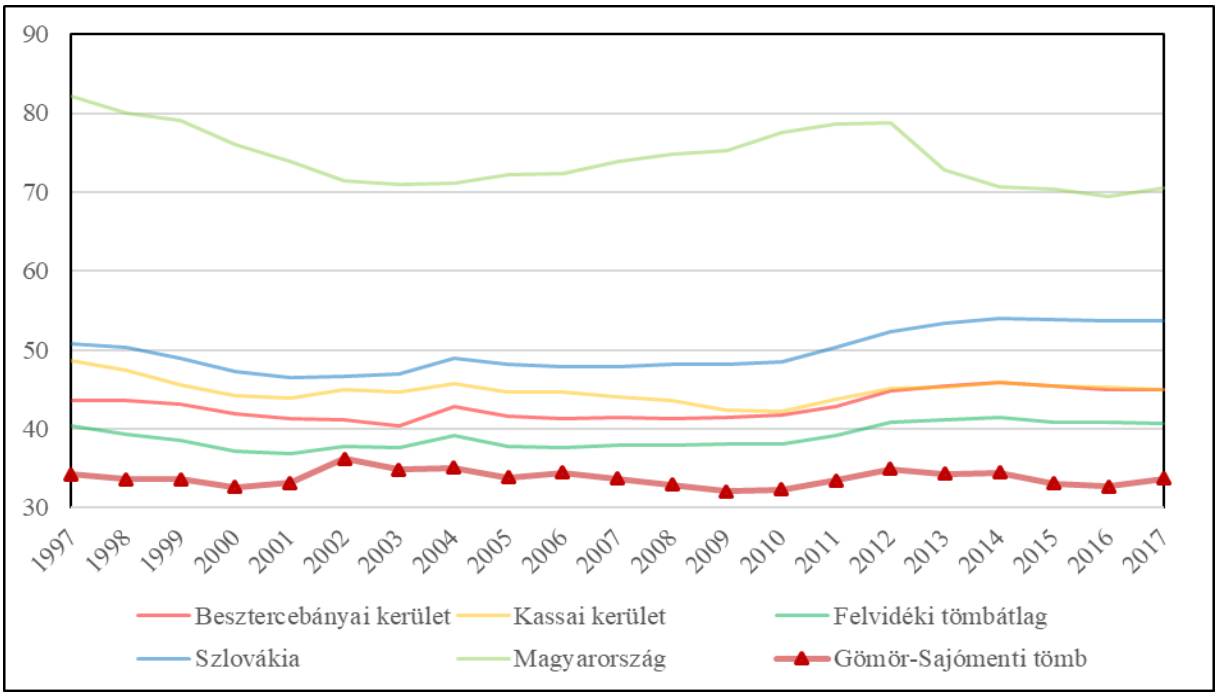

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

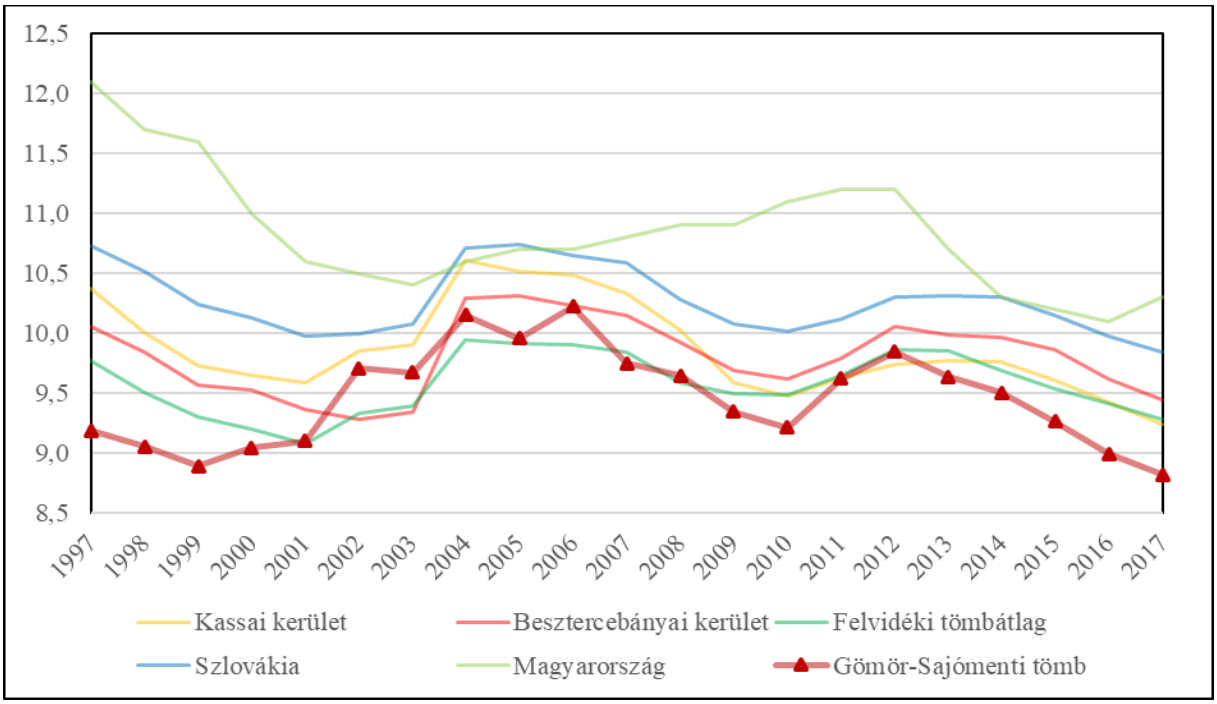

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

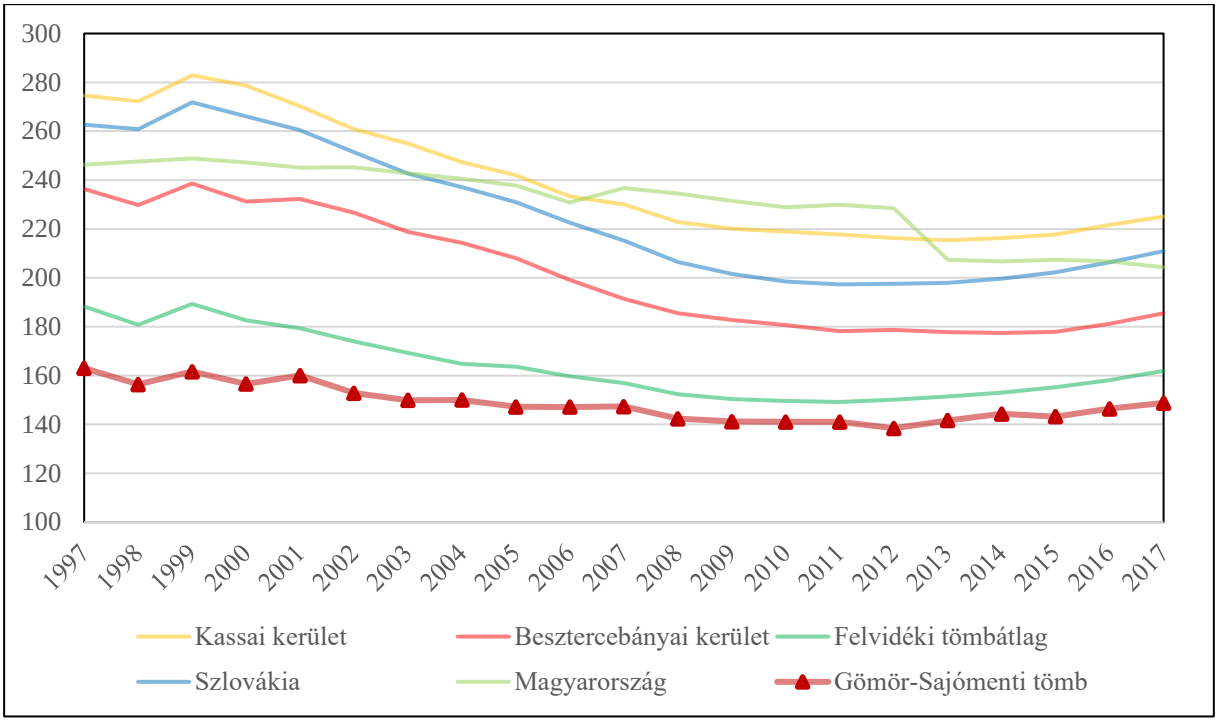

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

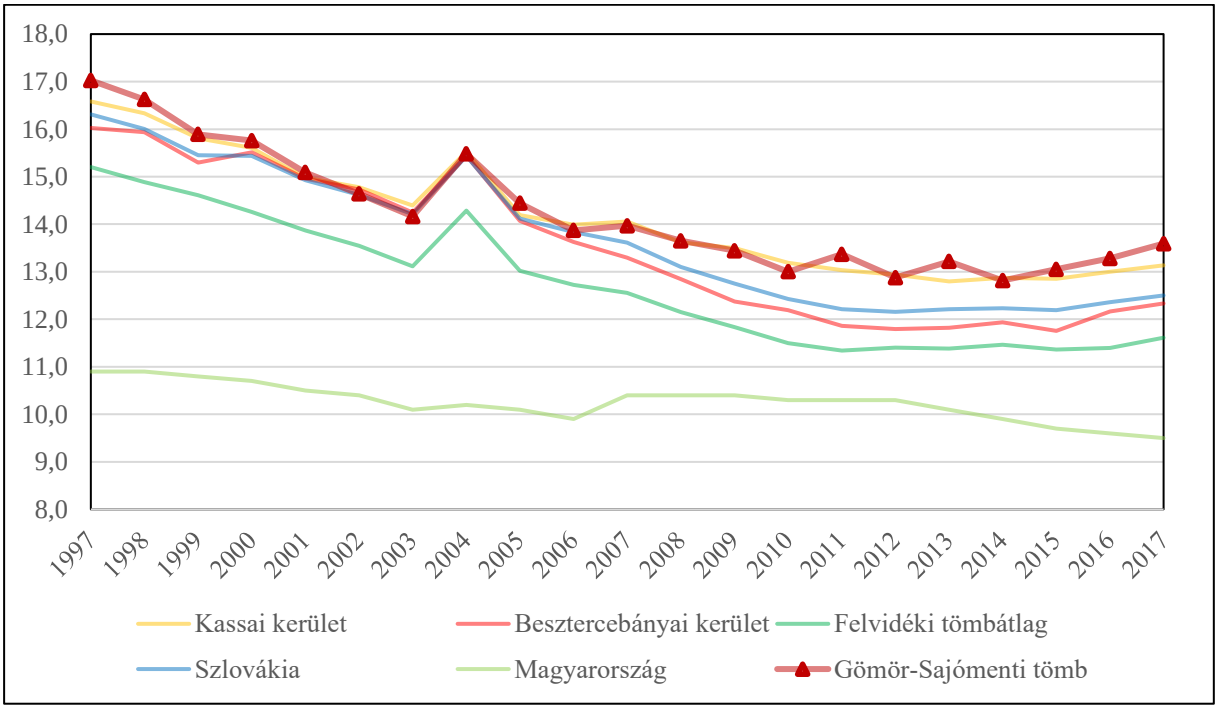

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

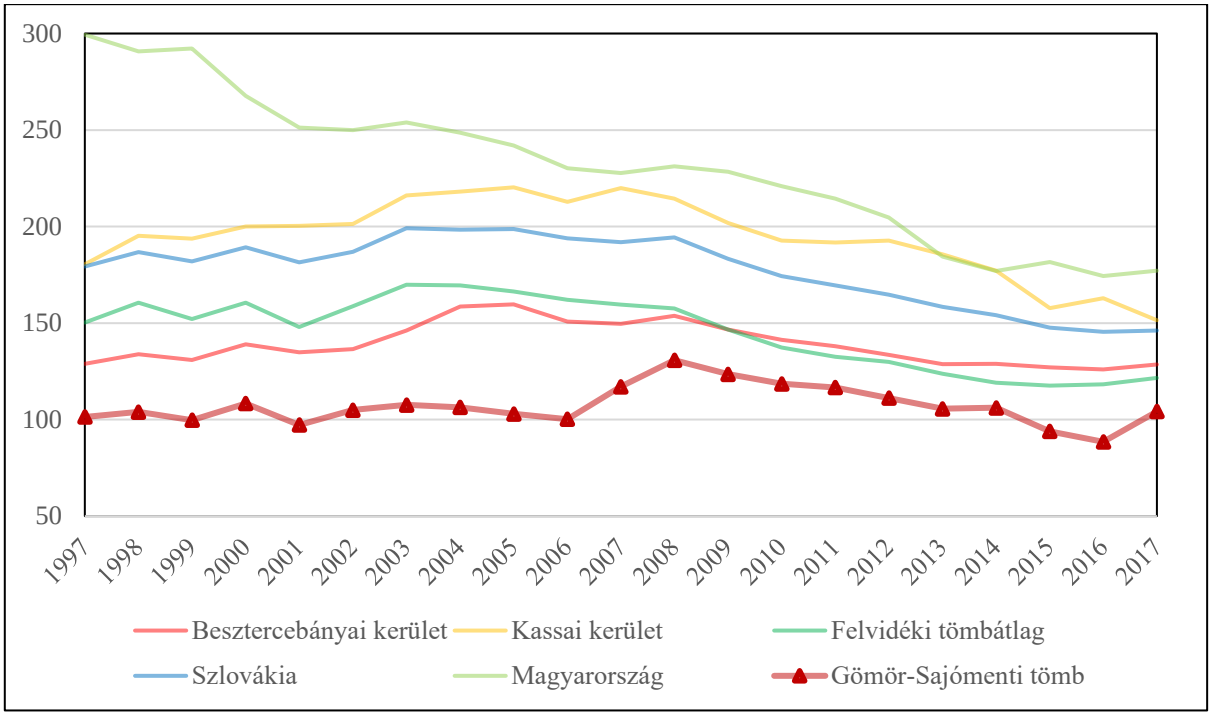

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

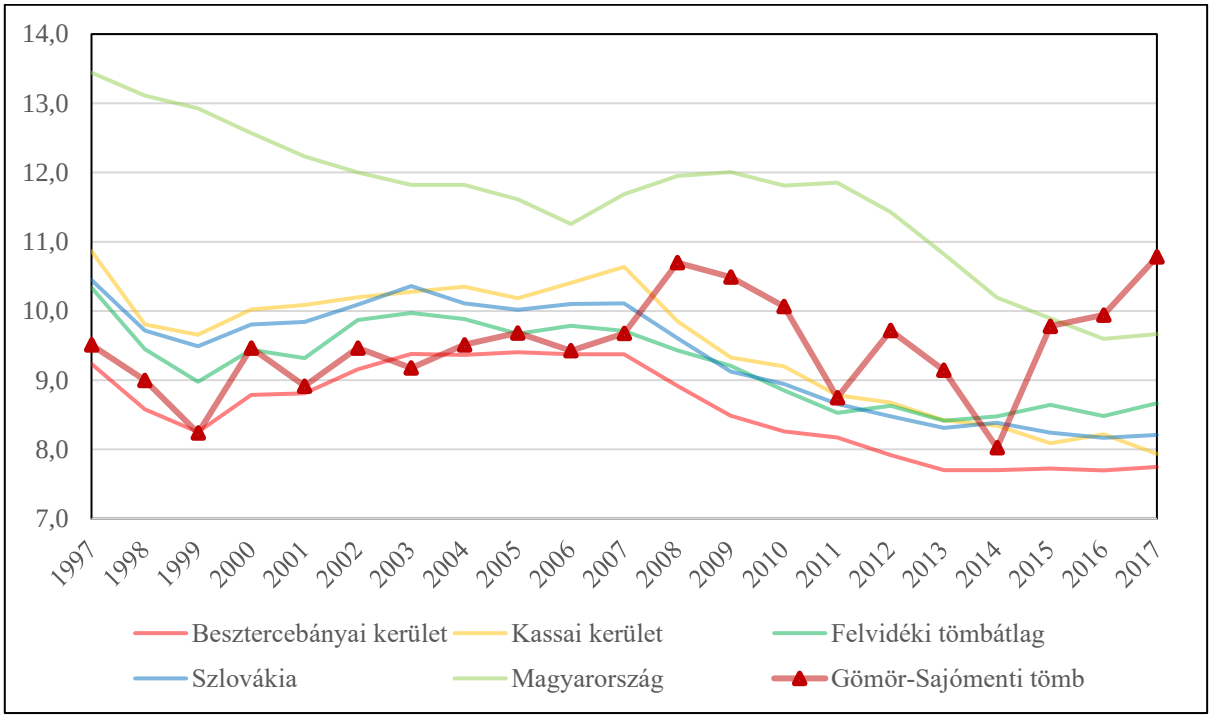

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.27.2.3 Munkaerőpiac

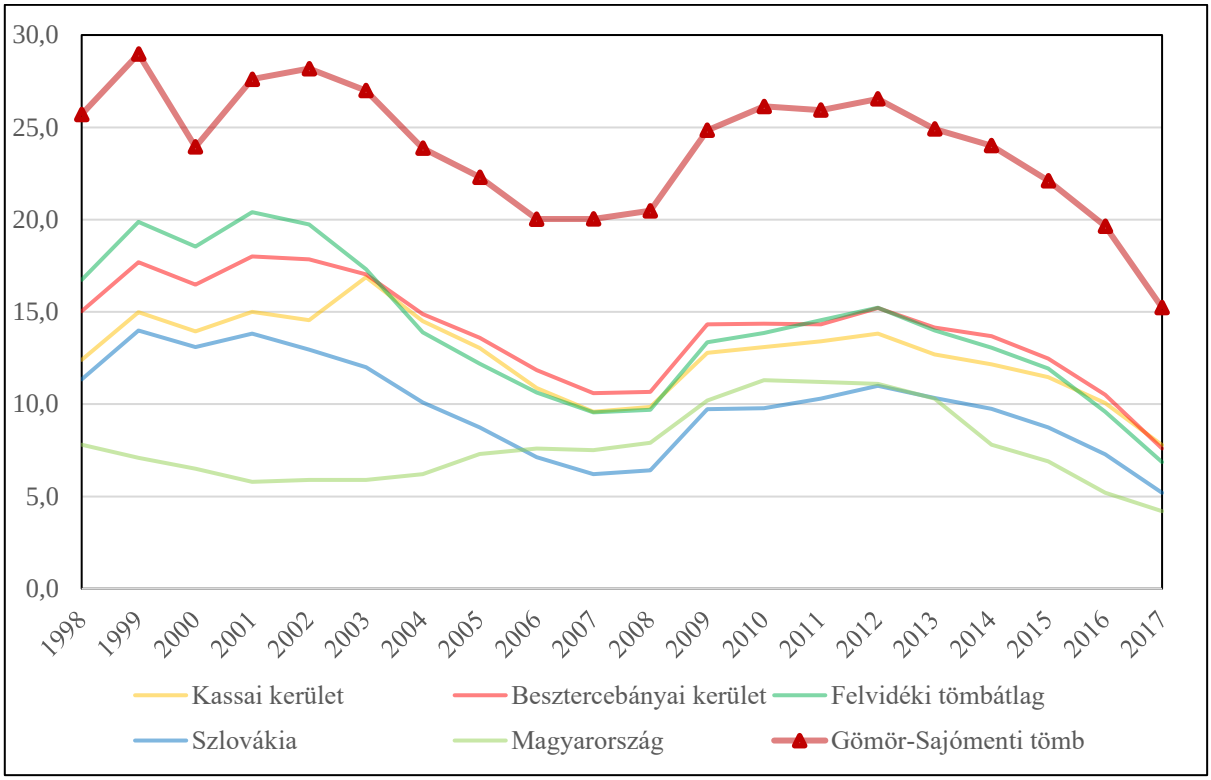

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

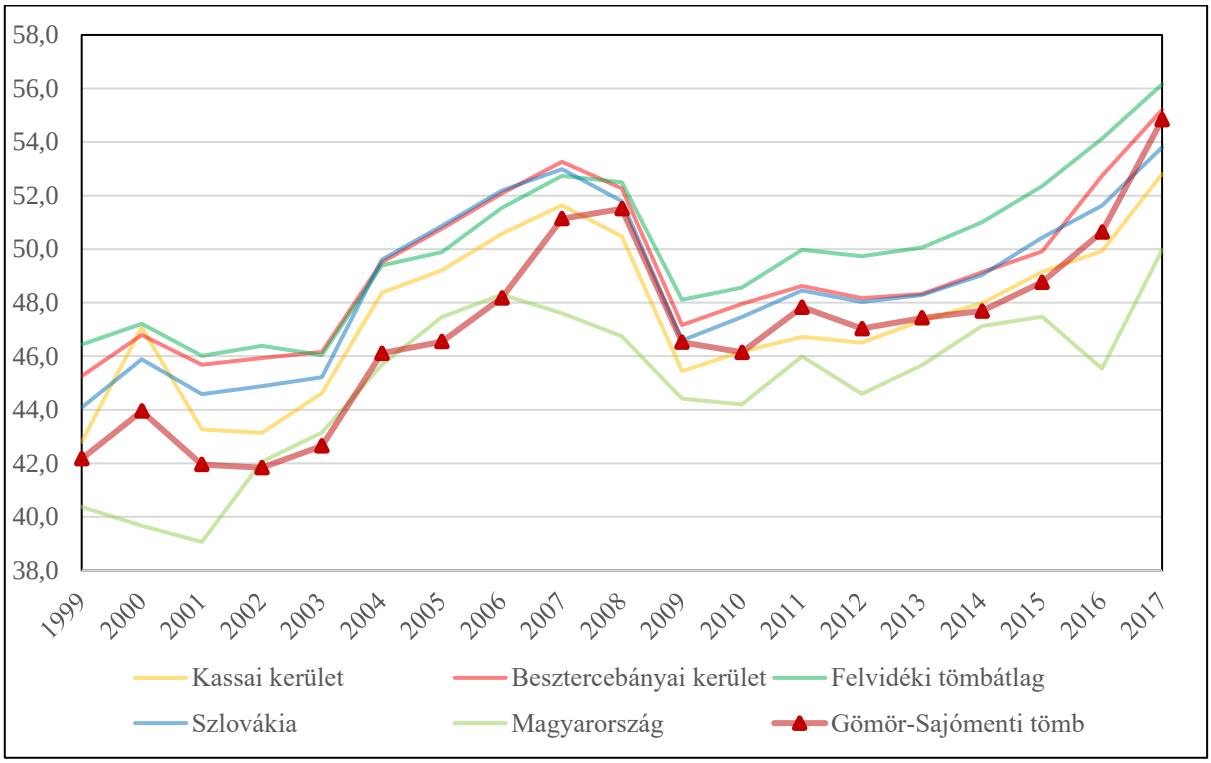

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.27.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.27.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

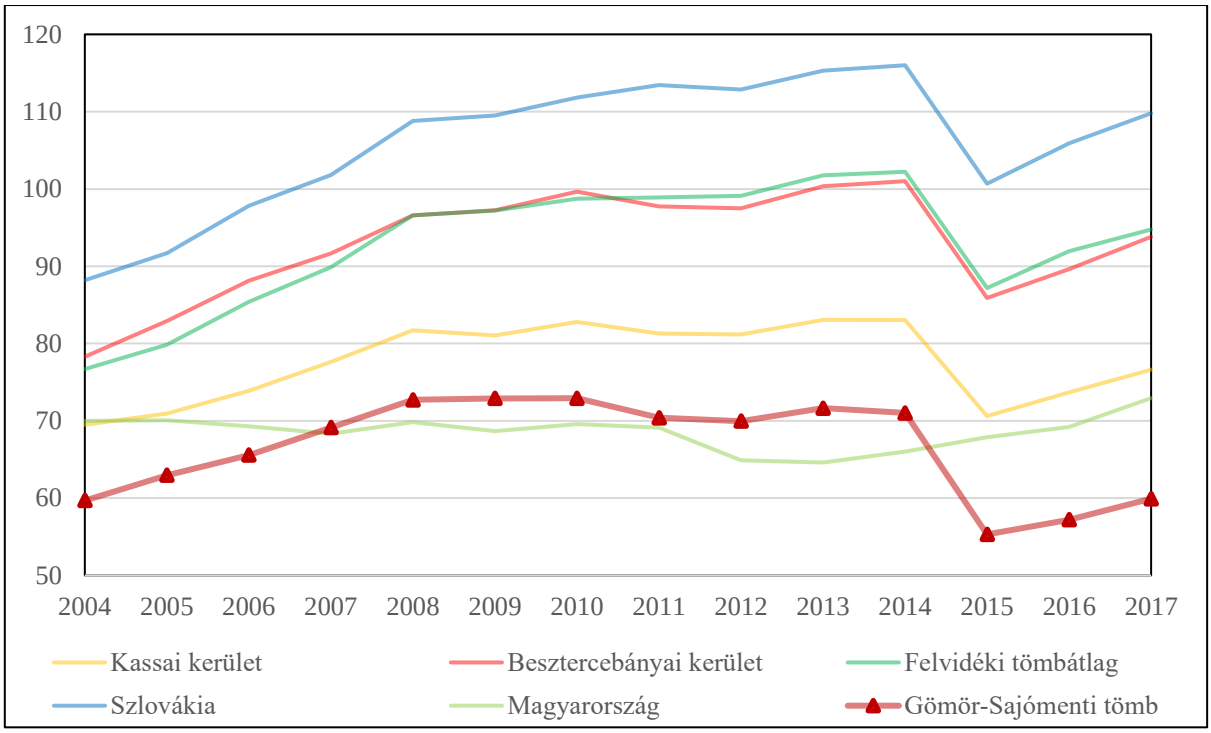

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

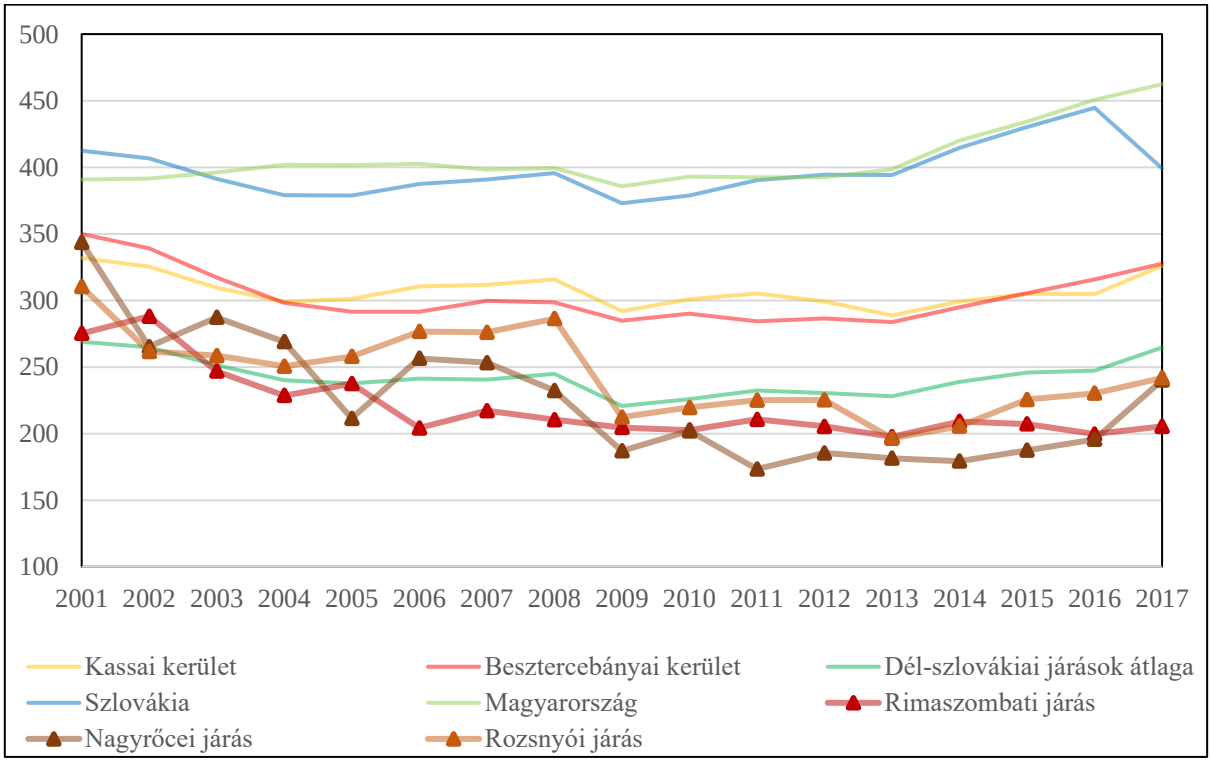

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

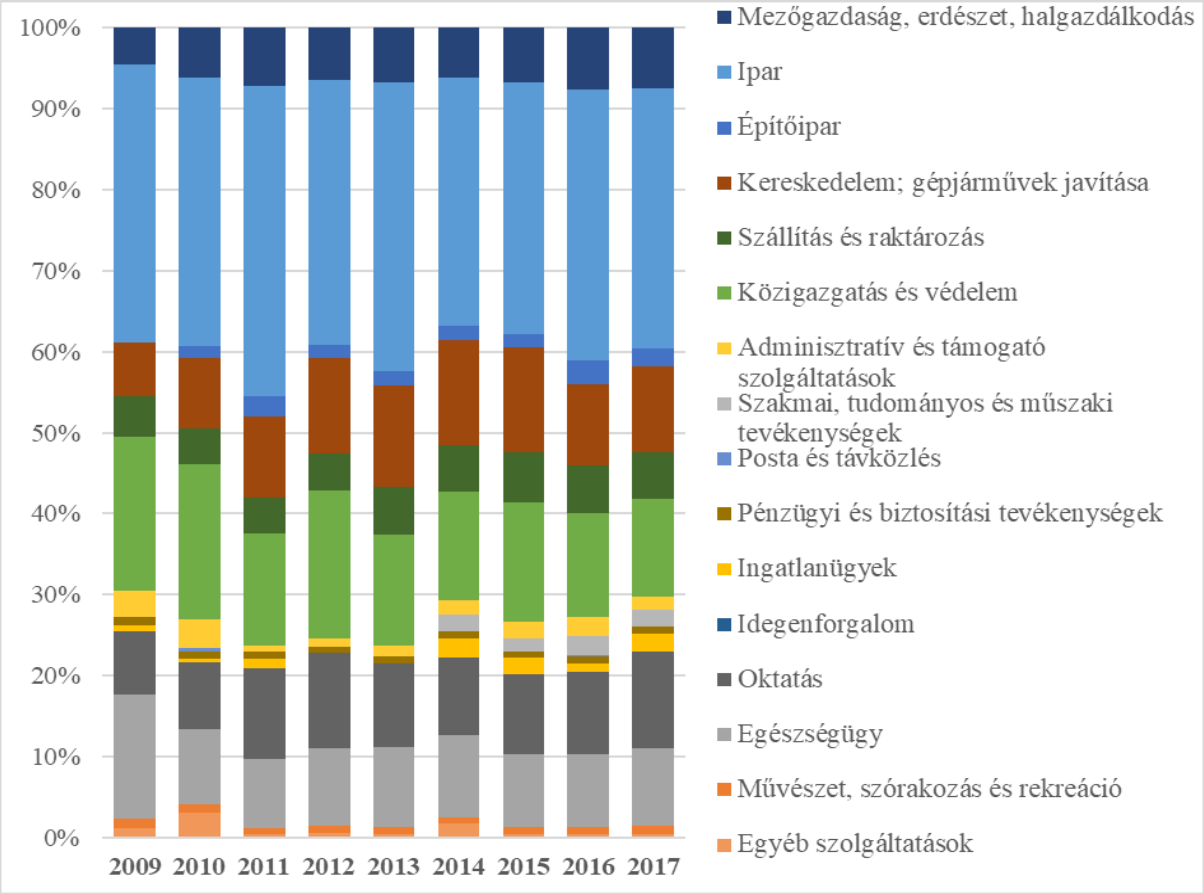

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Rimaszombati járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

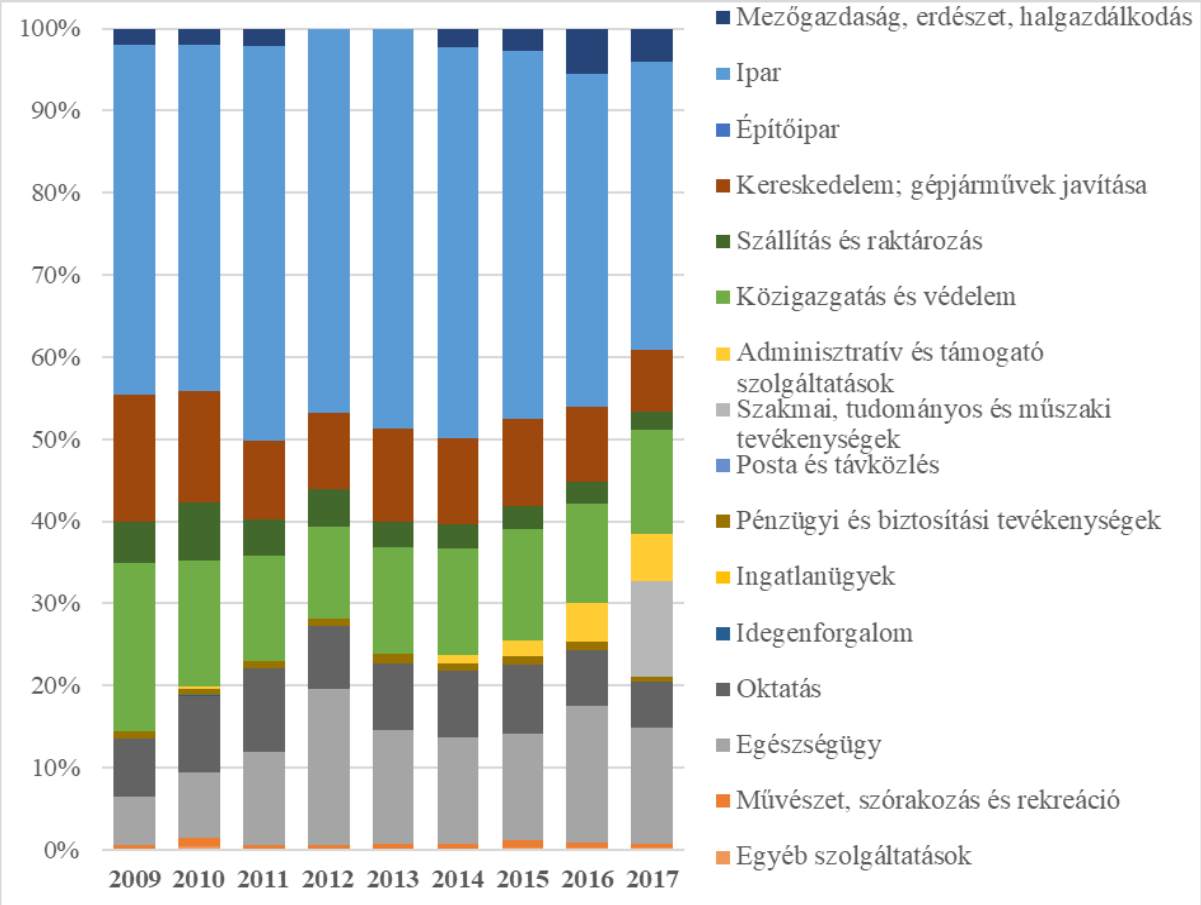

23. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Nagyrőcei járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

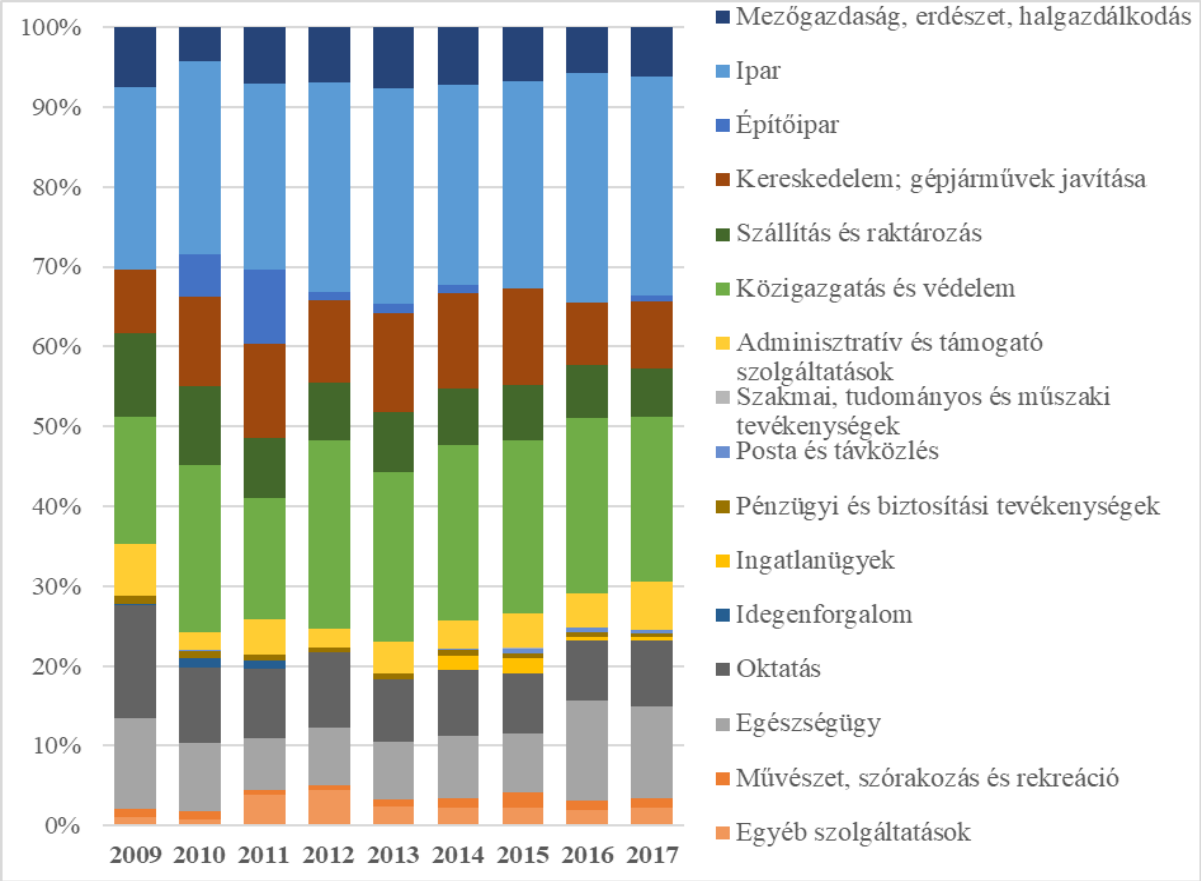

24. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Rozsnyói járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.27.3.2 Jövedelem

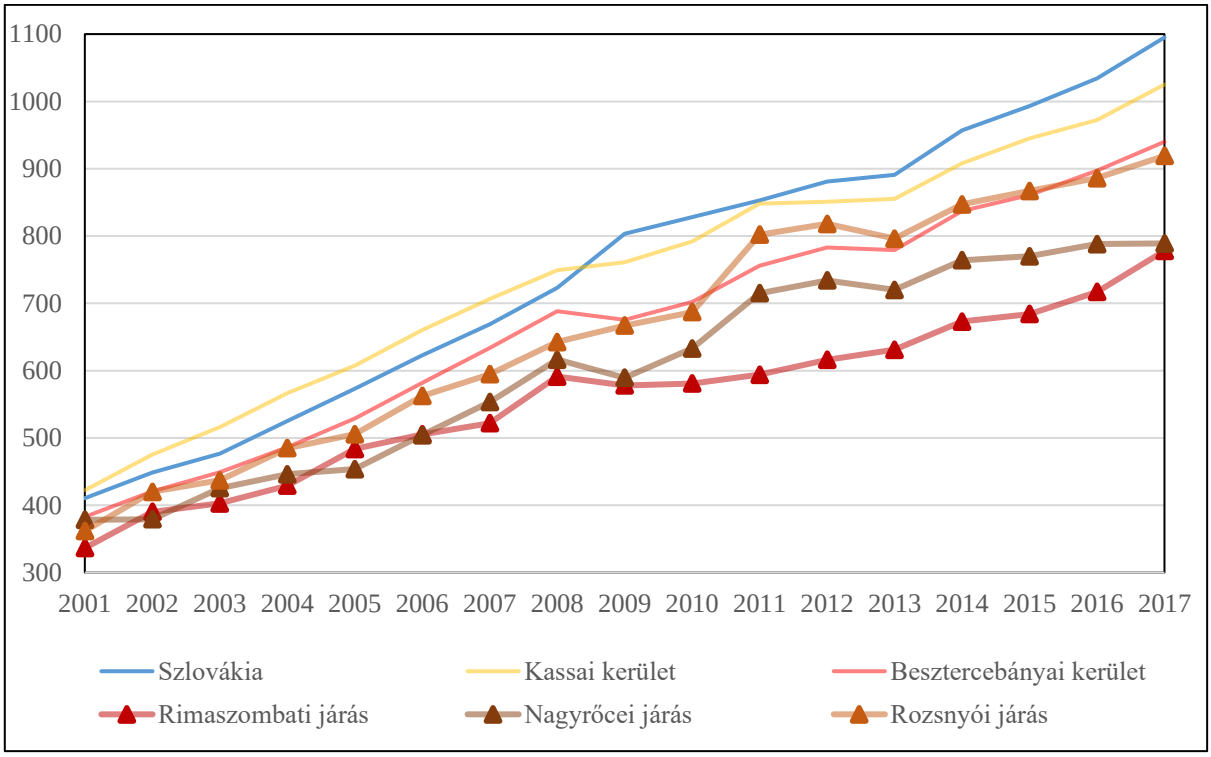

25. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

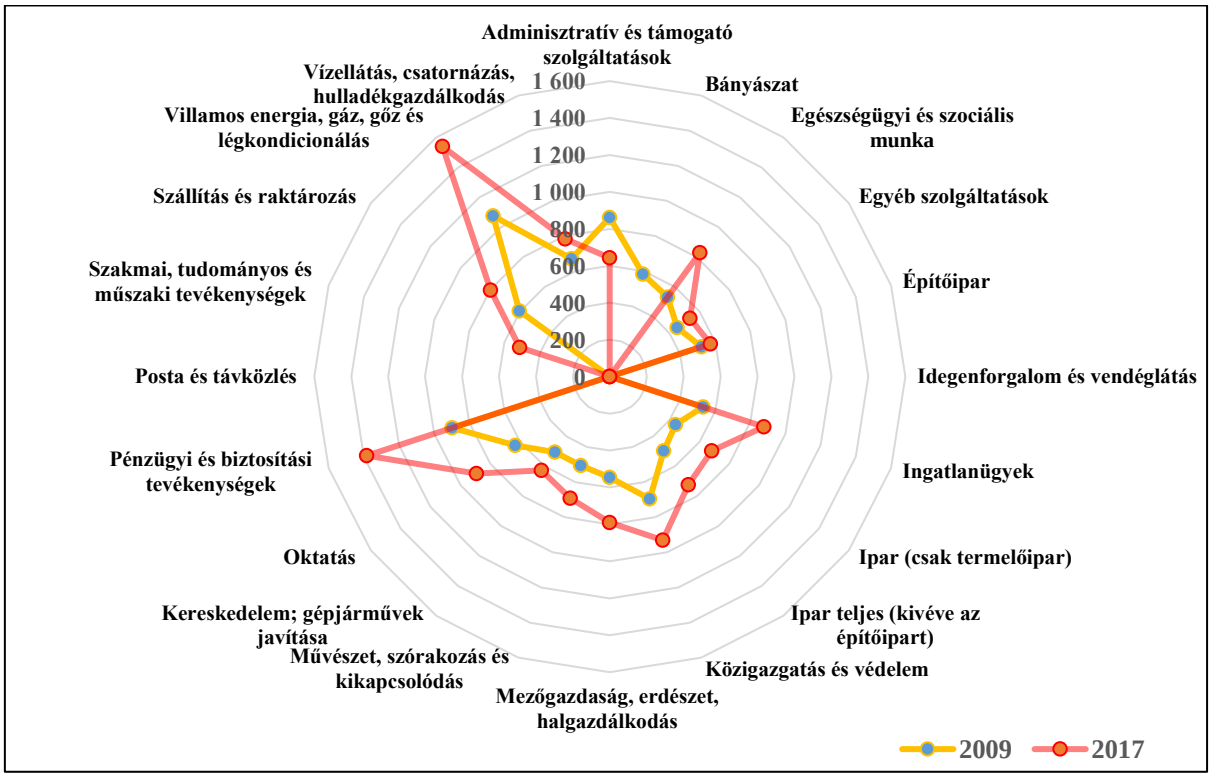

26. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Rimaszombati járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

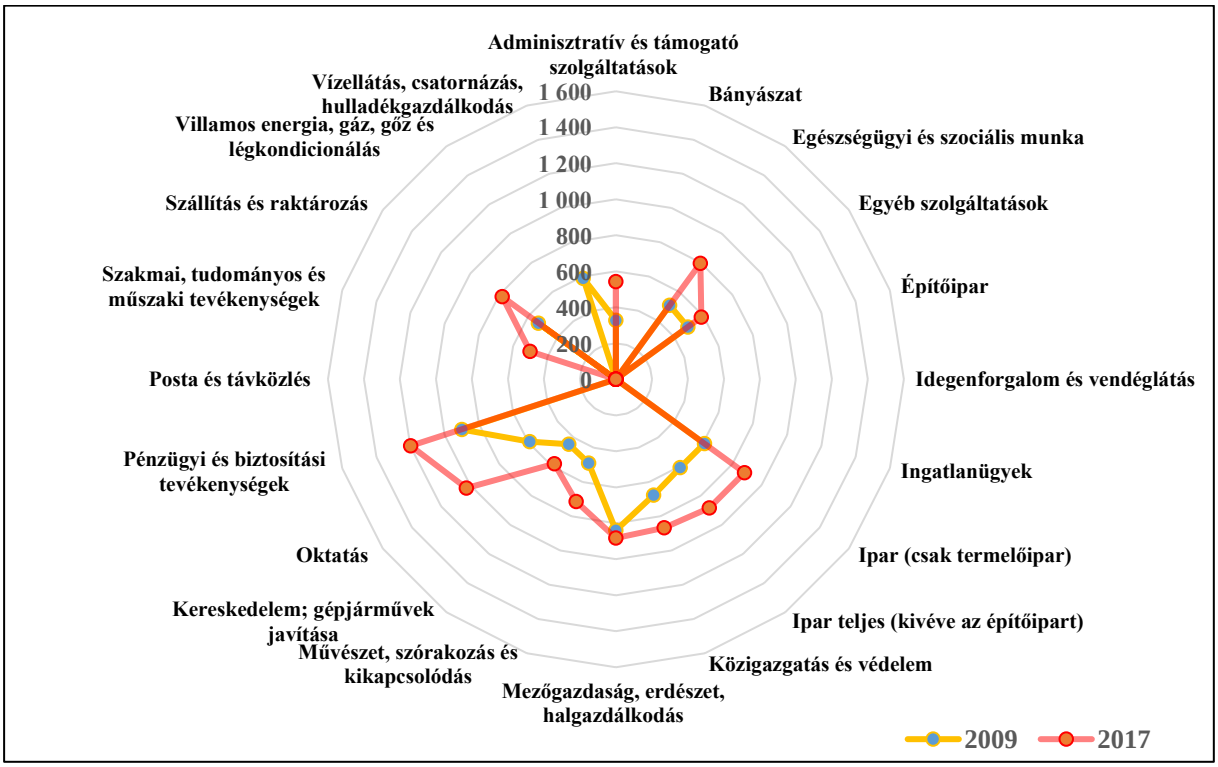

27. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Nagyrőcei járásban (€) (2001–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

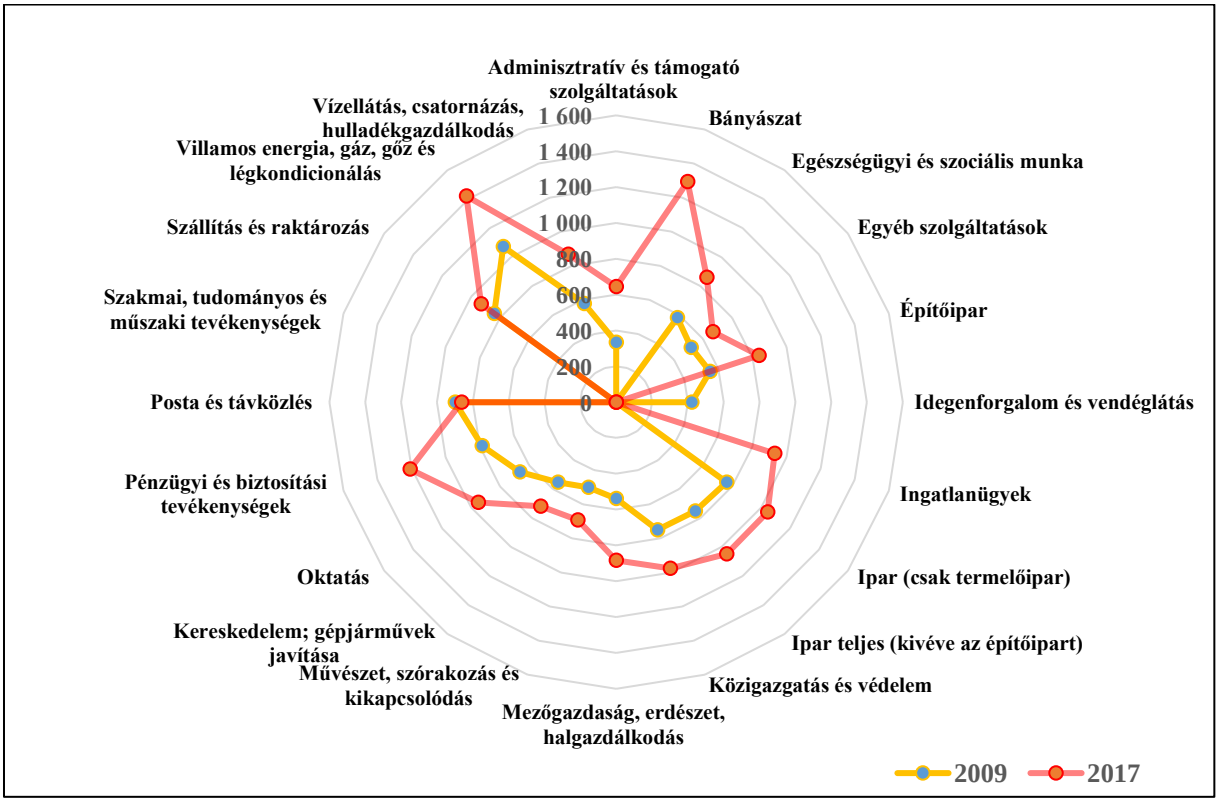

28. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Rozsnyói járásban (€) (2001–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.28 Tornai tömb

6.28.1 A térség főbb jellemzői

6.28.1.1 Elhelyezkedés

A Tornai tömb a Kassa-környéki és Rozsnyói járások közigazgatási egység része. Területe legnagyobb részben a Magyar Királyság idején létező Abaúj-Torna vármegye területét öleli fel. A tömb központi részét a Kassai-medence, valamint a hozzá tartozó Tornai-medence alkotja. Nyugat felől a Gömör–Szepesi-érchegység és a Gömör–Tornai-karszt, kelet felől pedig az Eperjes–Tokaji-hegység északi része, a Szalánci-hegység határolja. A tömb a Bódva-völgy néprajzi tájegység déli részét fedi le. Települései a Bódva-völgy déli, síkvidéki részének, mocsaras jellegű területén találhatók.

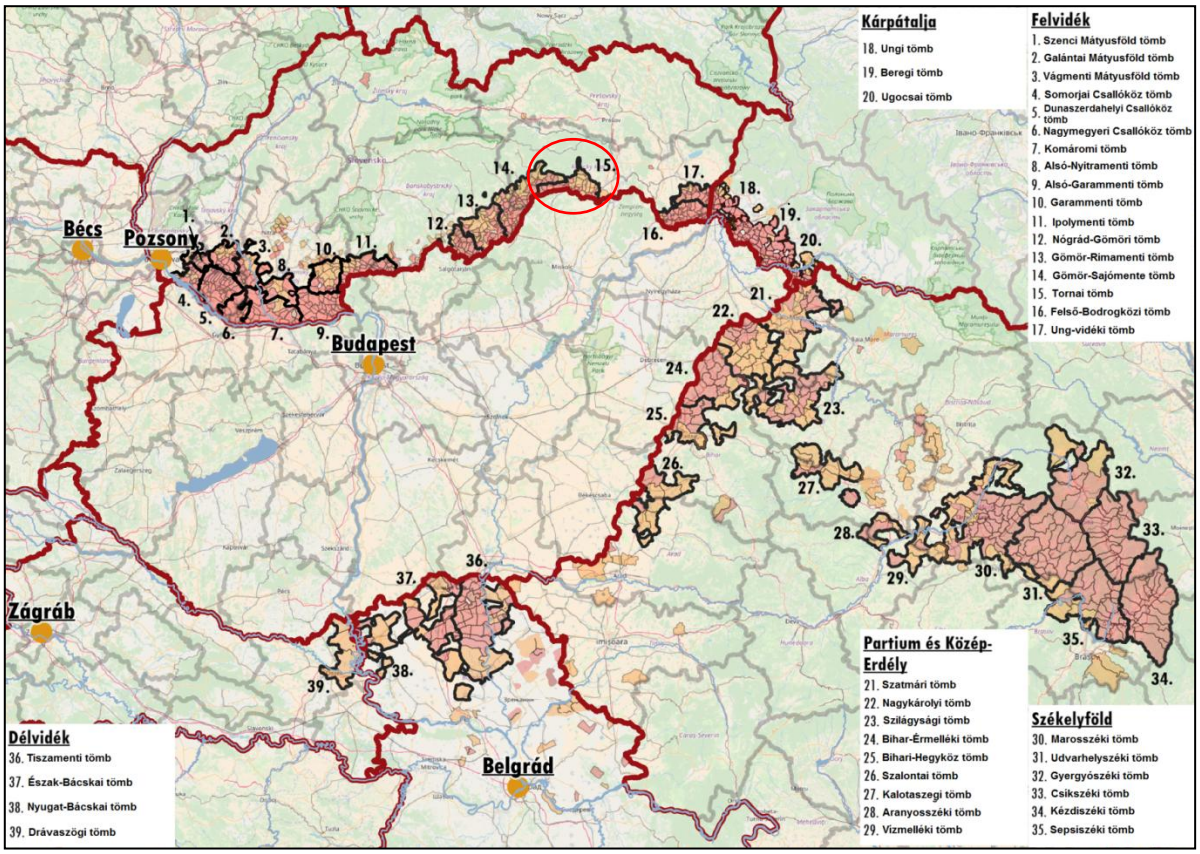

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében

Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

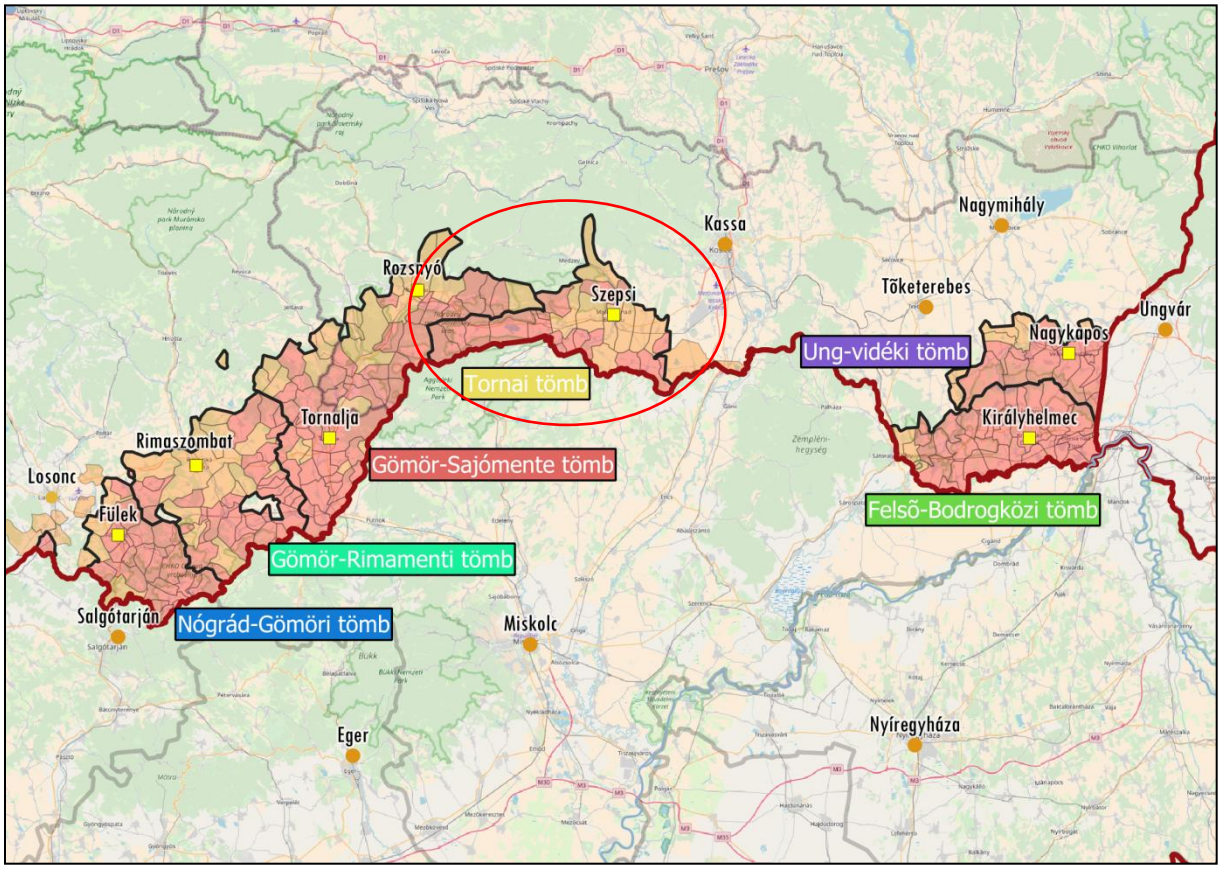

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kelet-Felvidéken

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.28.1.2 A térség települései

A tömb a Kassa-környéki és Rozsnyói járások közigazgatási egység része, a tömbhöz 17 darab 50 százalék fölötti magyar lakosságú település tartozik, valamint 7 olyan település, ahol a magyar lakosság aránya kevesebb, mint 50 százalék. A tömb népessége 32 390 fő, a magyar lakosság száma 12 308 fő, a magyarok aránya pedig 38 százalék. A tömb központja Szepsi város, nem magyar többségű központ, a magyarok aránya csupán 29.63 százalék. A tömbhöz Szepsi városán kívül nem tartozik más város. A vidék magyar népességének felekezeti megoszlását tekintve a római katolikus vallás mellett a református vallás is számottevő.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A tömb központja, Szepsi az 1870-es évekig mezővárosi rangot viselt, majd nagyközségként 1881-ig Abaúj-Torna vármegyéhez tartozott. Városi rangját 1964-ben kapta vissza. A város a Bódva-vidék központja, a Kassa-környéki járás legnépesebb települése. Fontos oktatási központ számos óvodával, általános iskolával, kisegítő iskolával, mezőgazdasági szakközépiskolával, valamint gimnáziummal rendelkezik, mindegyik oktatási szinten létezik magyar vagy magyar-szlovák kéttannyelvű oktatás. Nevezetessége a gótikus stílusban épült római katolikus temploma a 15. századból, amelynek a mai barokk-klasszicista alakját a 18. század végi átépítésekor nyerte el. Továbbá a református temploma, ami 1773-ban épült klasszicista stílusban, valamint a 20. század elején épült szecessziós városháza. A városon áthalad a 16-os országos főútvonal és a Kassa–Torna vasútvonal (Rozsnyó-Kassa szakasz). Budapesttől közúton 251 kilométerre található, Kassától 34 kilométerre, Pozsonytól pedig 375 kilométer.

Tornai tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Szepsi	Moldava nad Bodvou	11 068	3 279	29,63
Magyar többségű települések				
Jablonca	Silicka Jablonica	203	194	95,57
Tornaújfalu	Turnianska Nova Ves	324	297	91,67
Magasmajtény	Hrusov	334	280	83,83
Áj	Haj	290	242	83,45
Tornagörgő	Hrhov	1 137	939	82,59
Szádalmás	Jablonov nad Turnou	808	650	80,45
Szádelő	Zadiel	168	133	79,17
Gesztőd	Hostovce	198	154	77,78
Péder	Peder	394	296	75,13
Tornahorváti	Chorvaty	102	76	74,51
Reste	Resica	345	250	72,46
Zsarnó	Zarnov	405	282	69,63
Komáróc	Komarovce	390	267	68,46
Méhészudvarnok	Dvorniky-Vcelare	434	276	63,59
Alsólánc	Nizny Lanec	423	256	60,52
Debrőd	Debrad	375	201	53,60
Buzita	Buzica	1 195	628	52,55
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Jánok	Janik	571	244	42,73
Szeszta	Cestice	824	312	37,86
Torna	Turna nad Bodvou	3 511	1 316	37,48
Somodi	Drienovec	2 126	617	29,02
Makranc	Mokrance	1 366	375	27,45
Csécs	Cecejovce	2 048	507	24,76
Jászó	Jasov	3 351	237	7,07
Összesen		**32 390**	**12 308**	**38,00**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.28.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.28.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

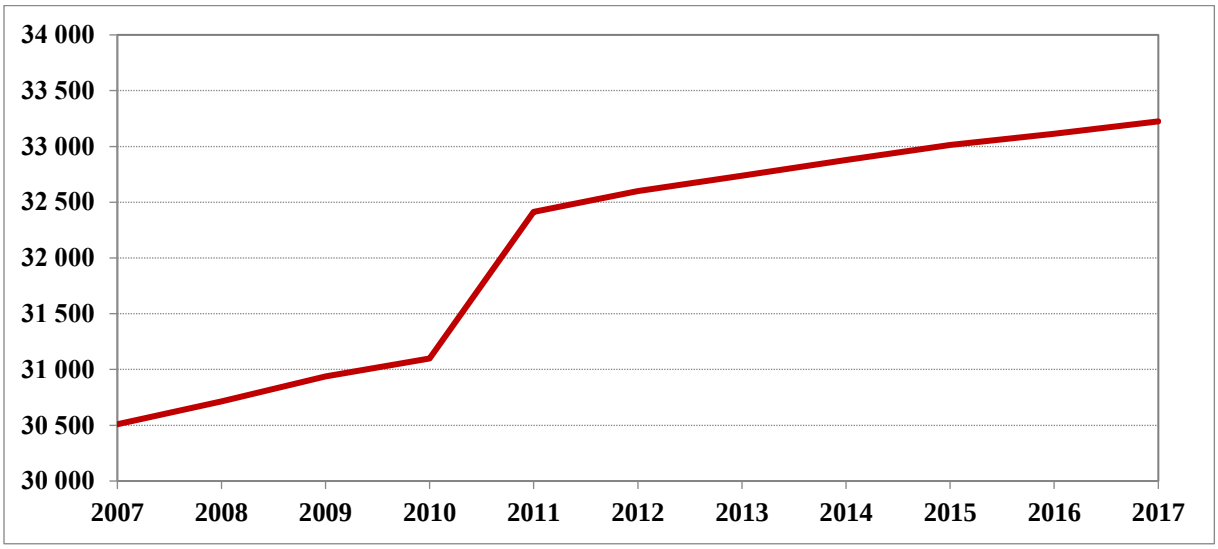

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Tornai tömb	*Kassai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
8,90	*3,21*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

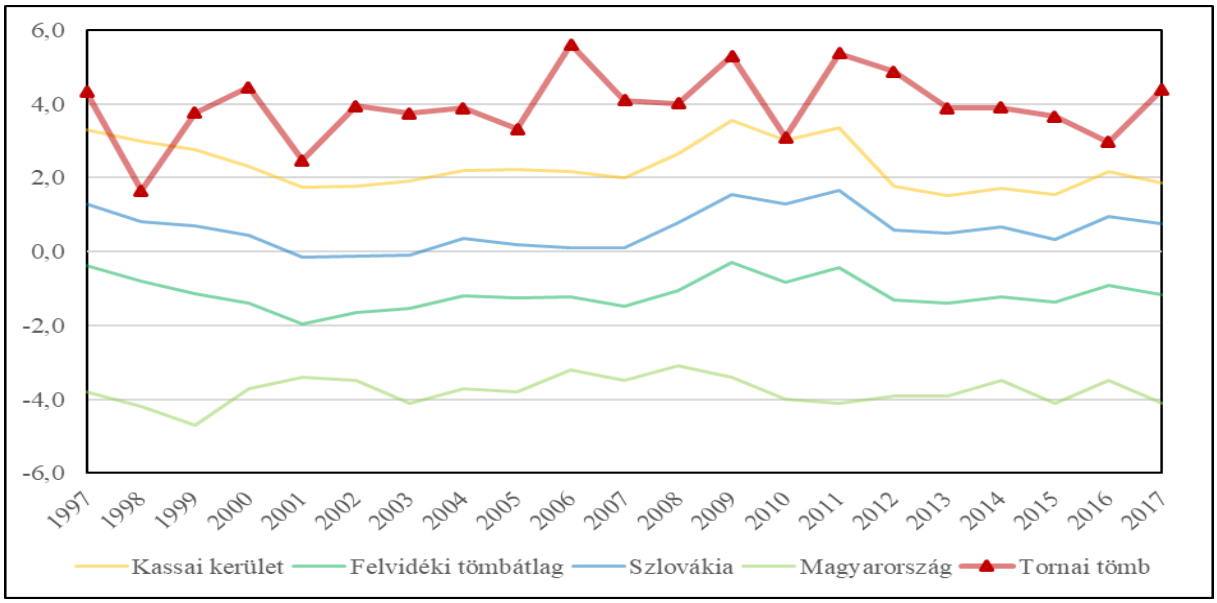

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

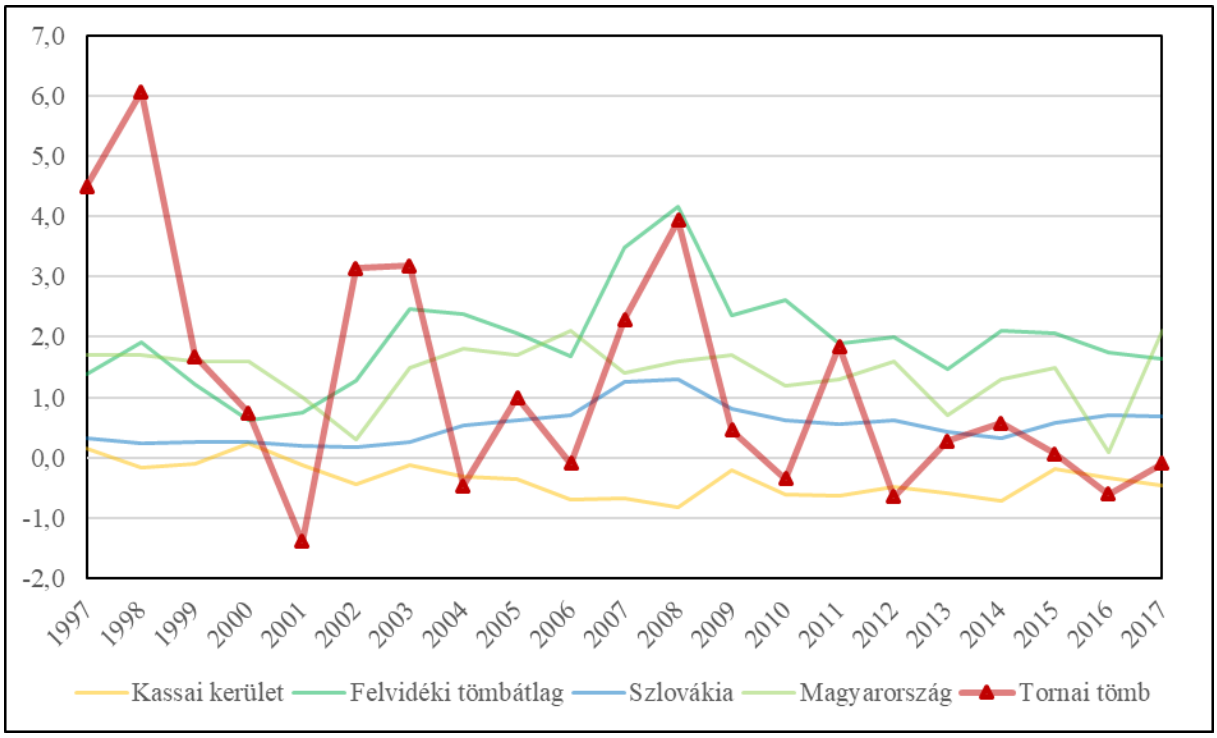

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[25]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

<u>*Korszerkezet*</u>

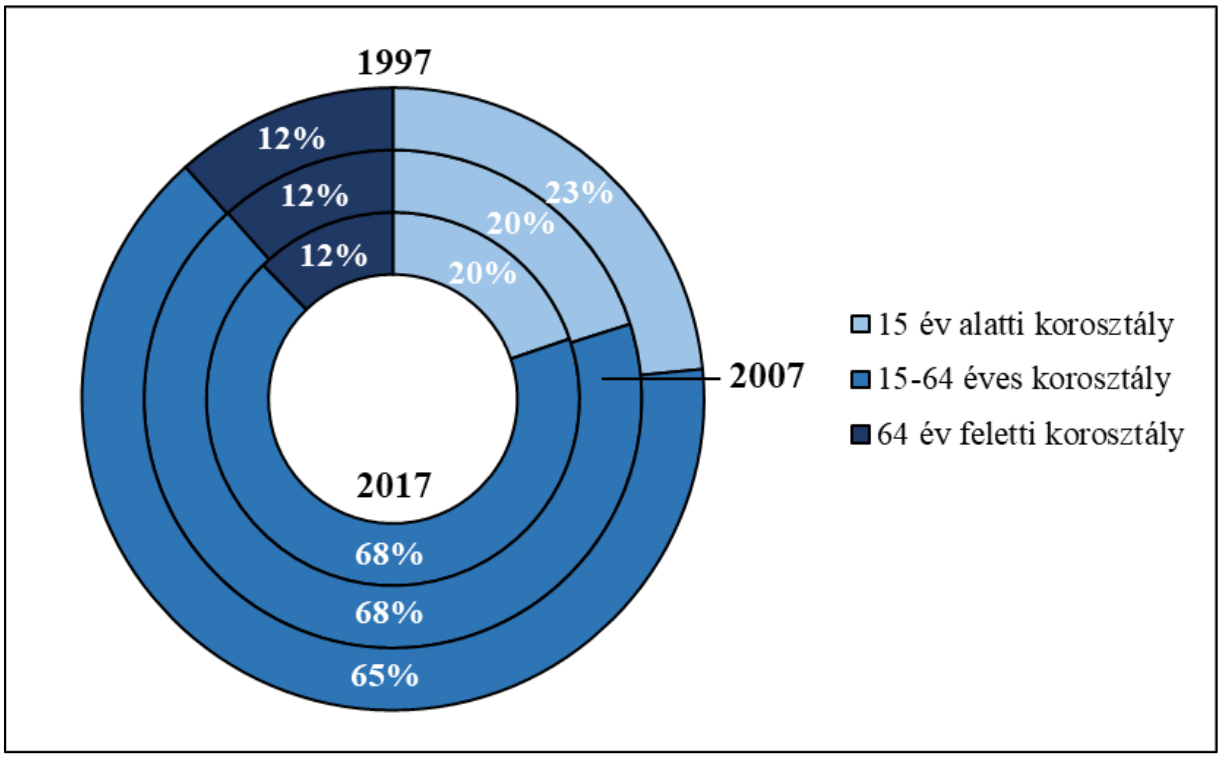

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[25] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

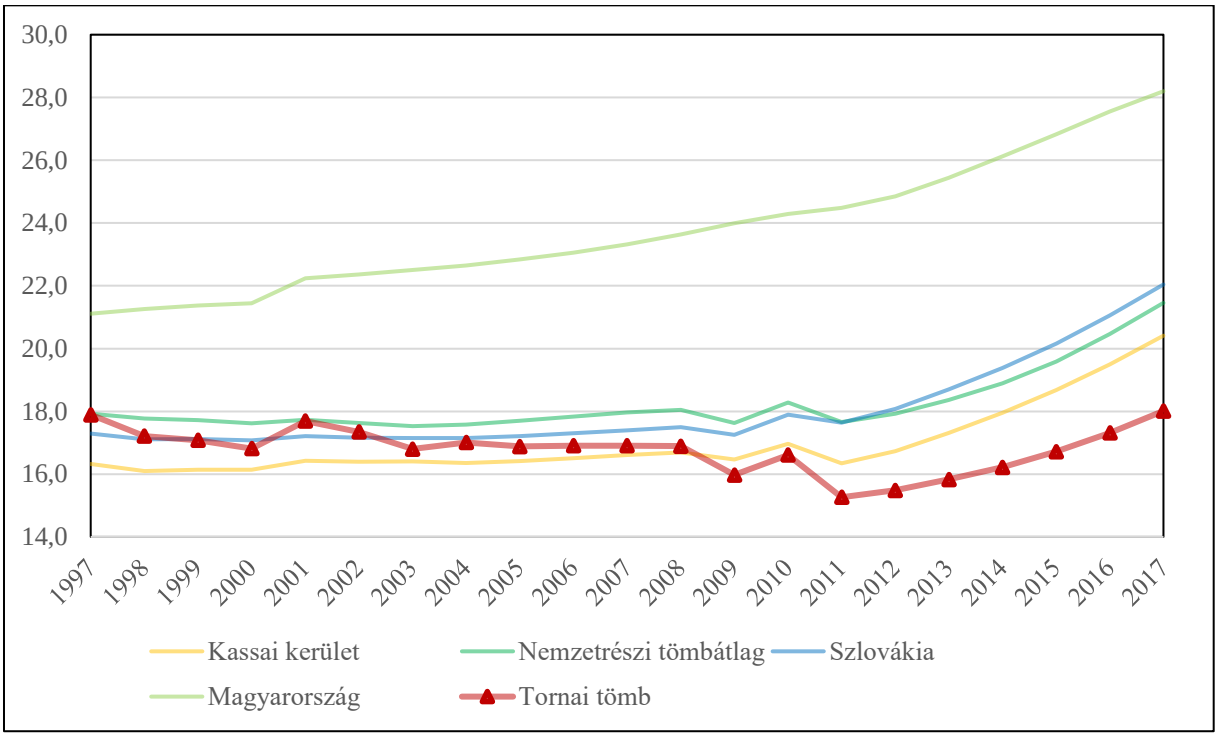

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

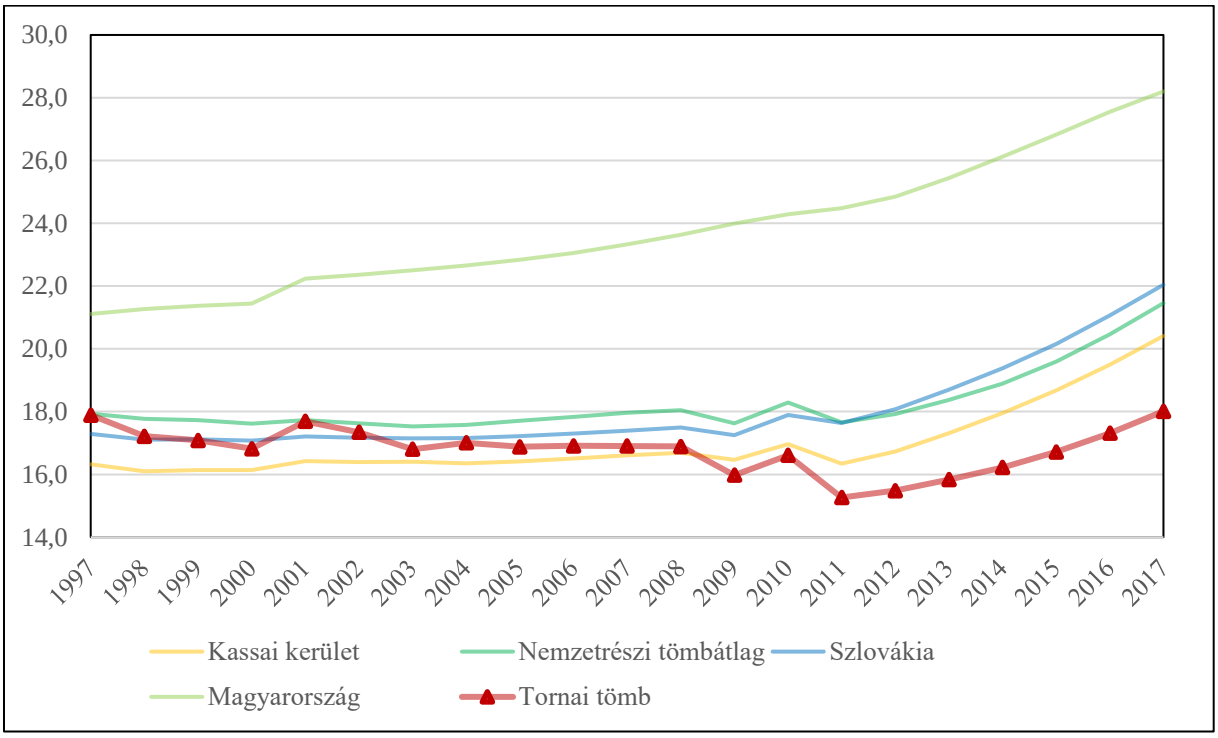

9. ábra: Az idős népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

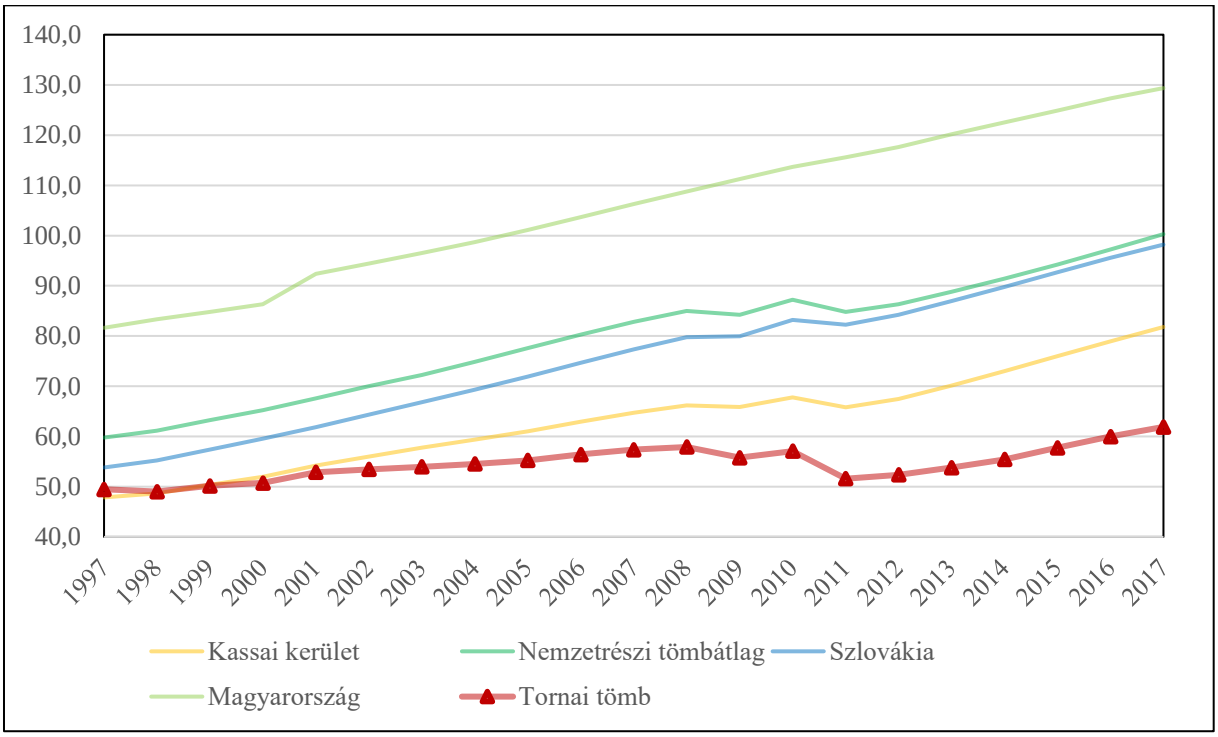

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

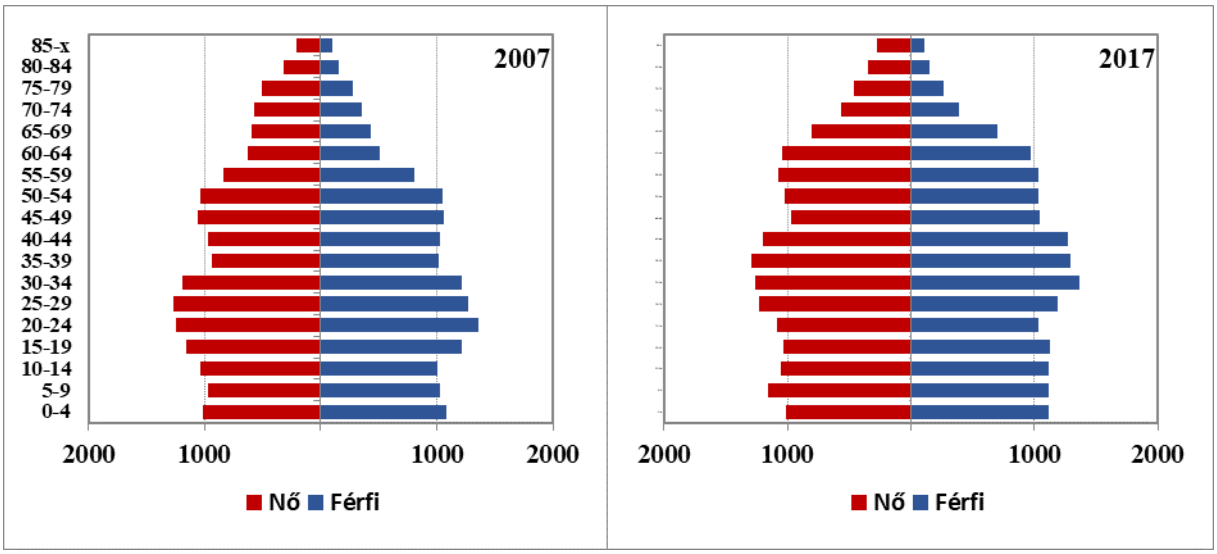

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.28.2.2 Oktatás

Óvodák

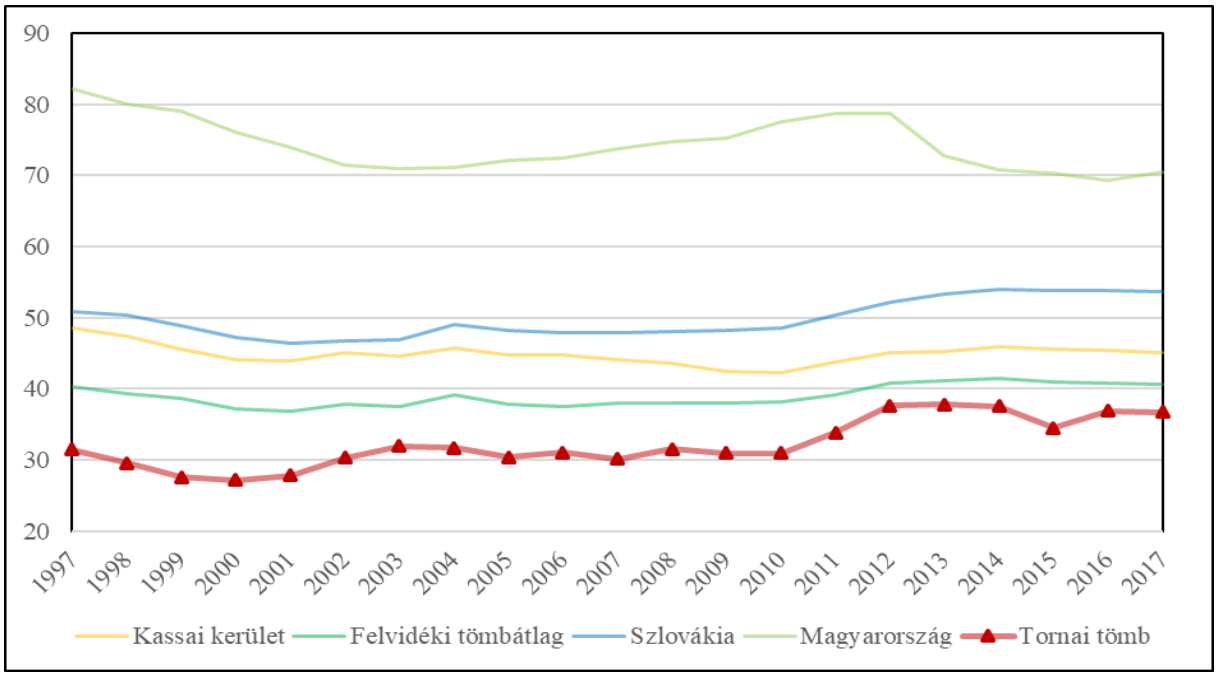

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

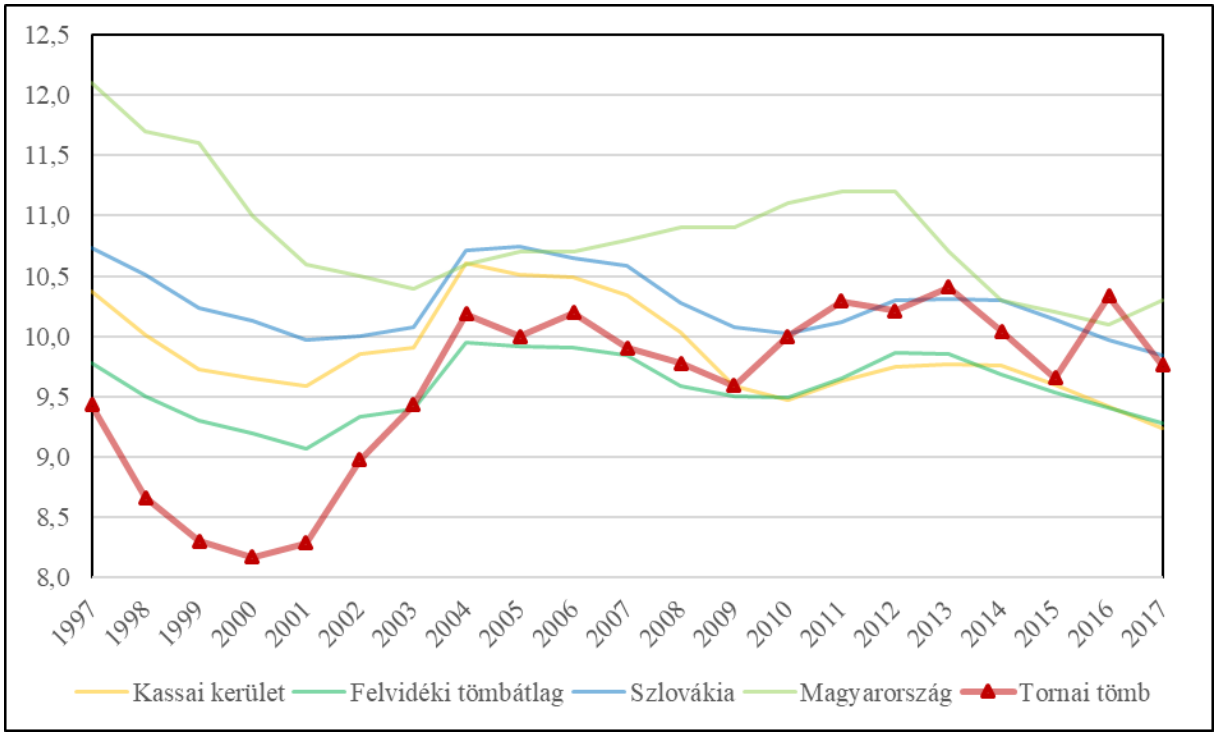

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

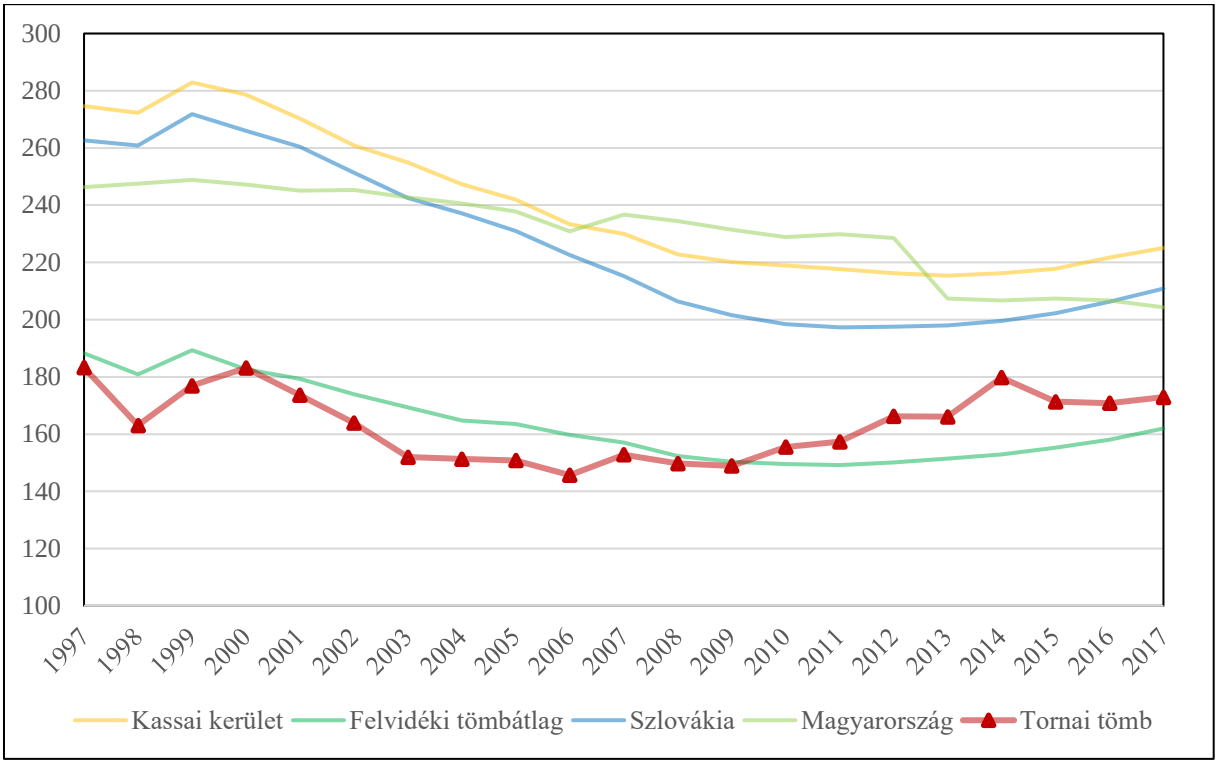

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

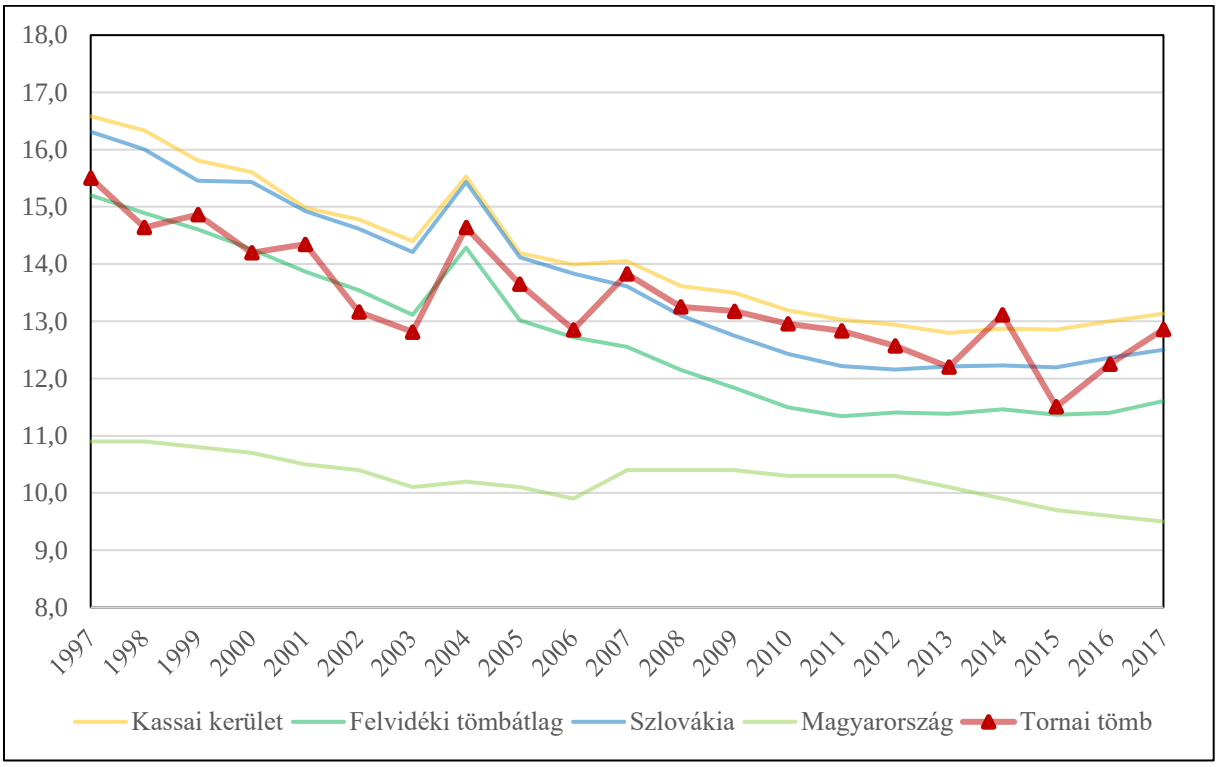

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

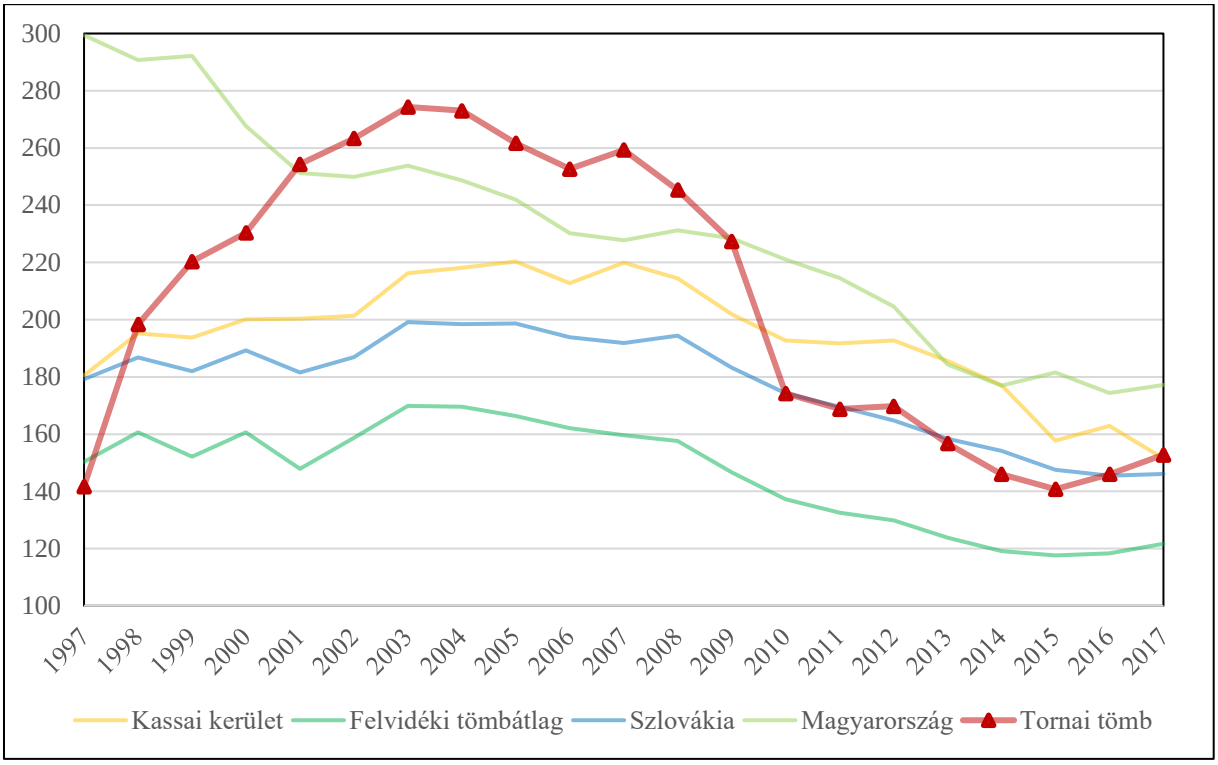

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

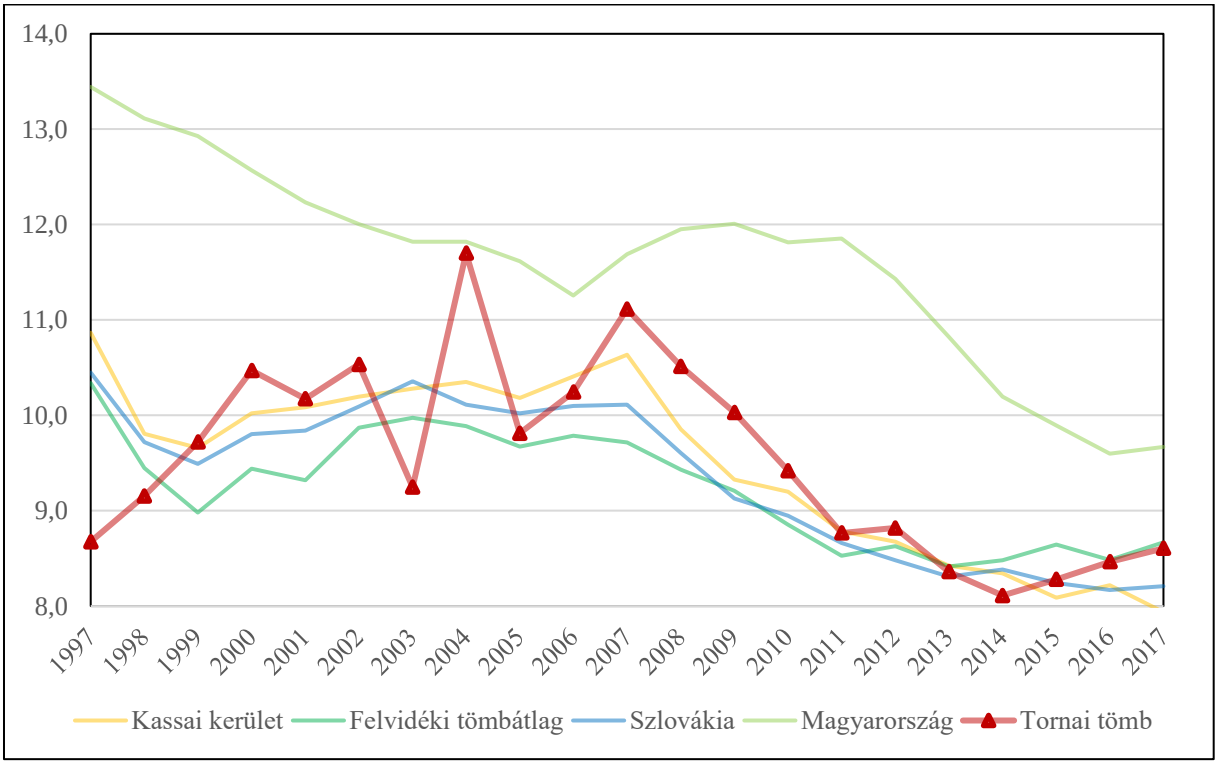

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.28.2.3 Munkaerőpiac

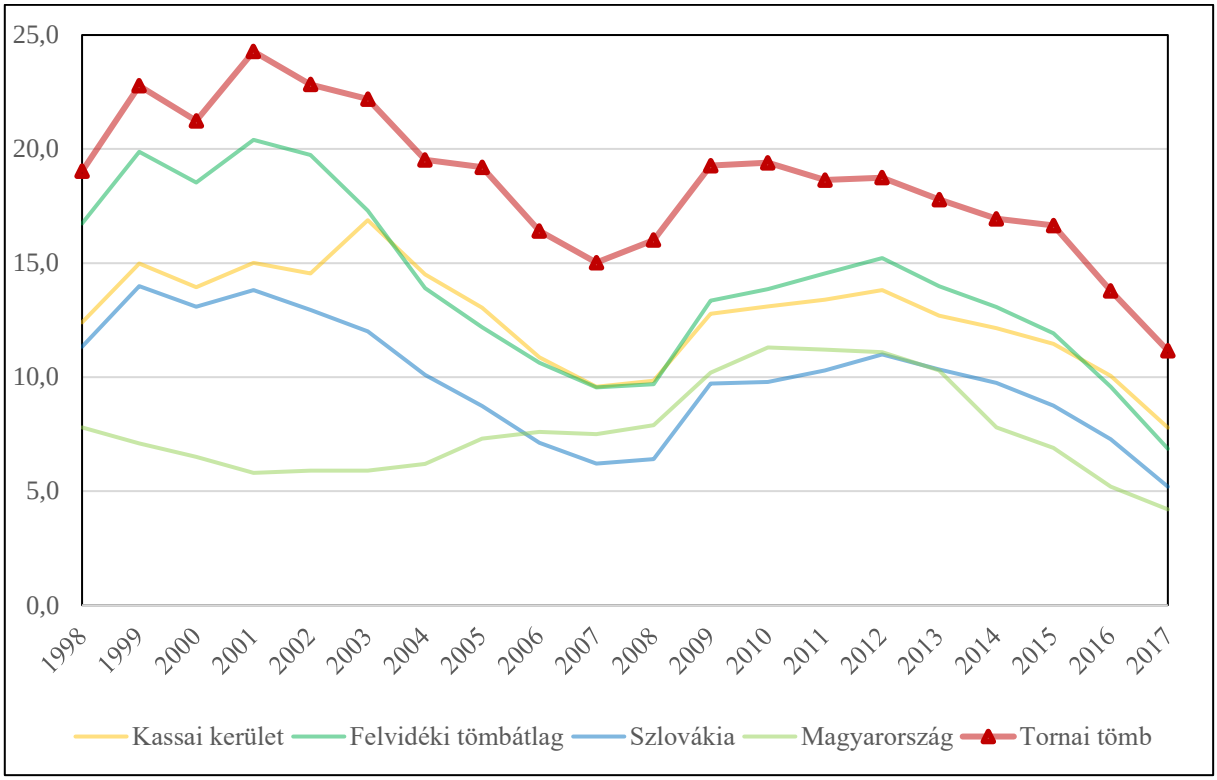

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

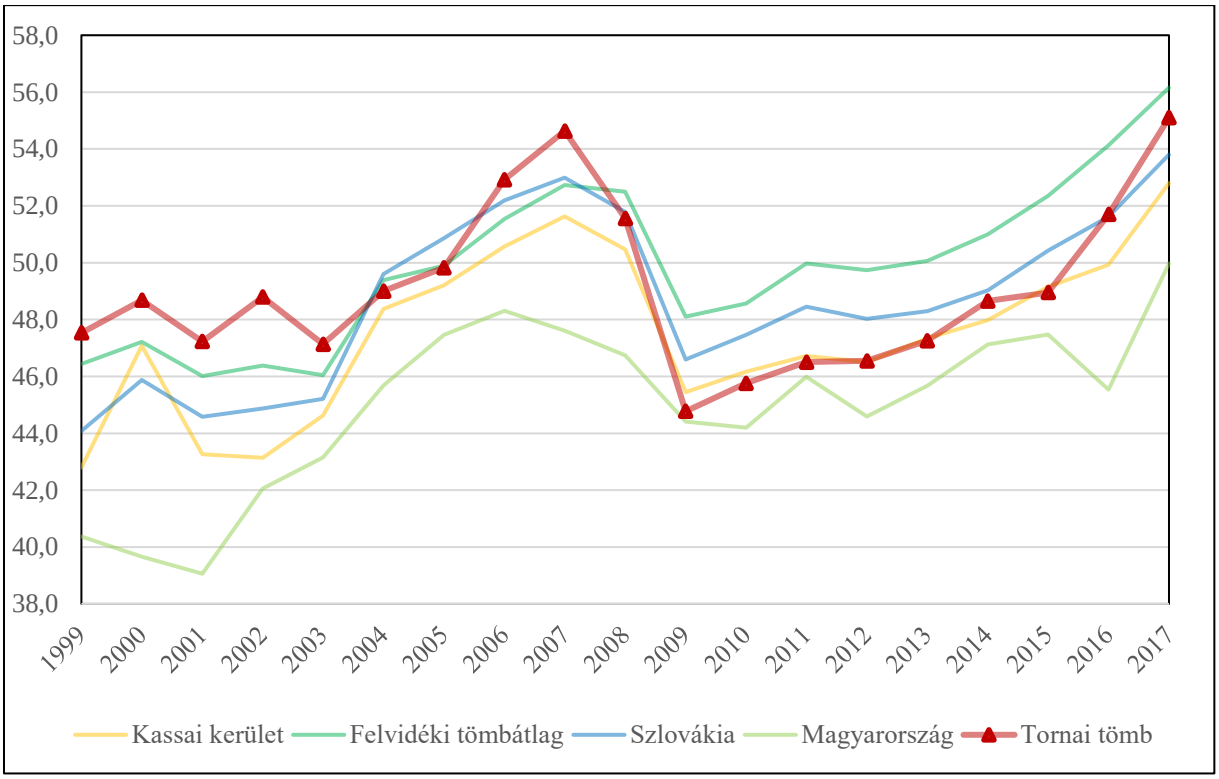

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.28.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.28.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

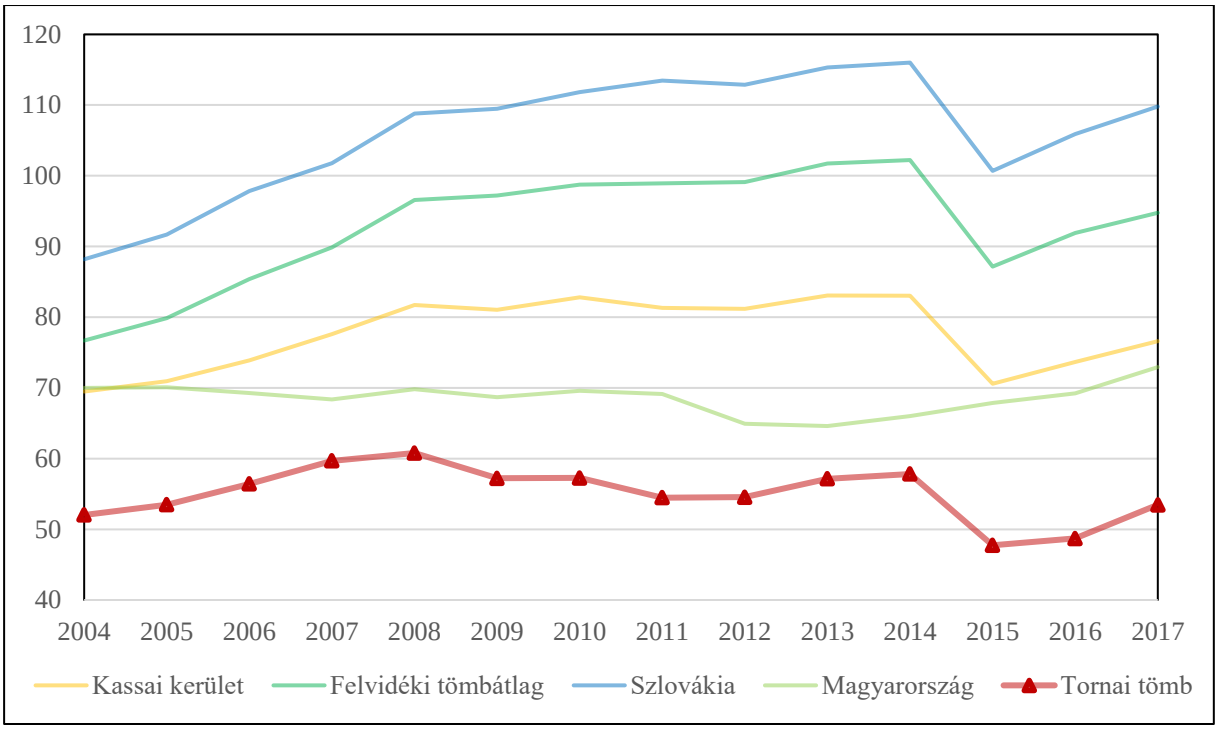

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

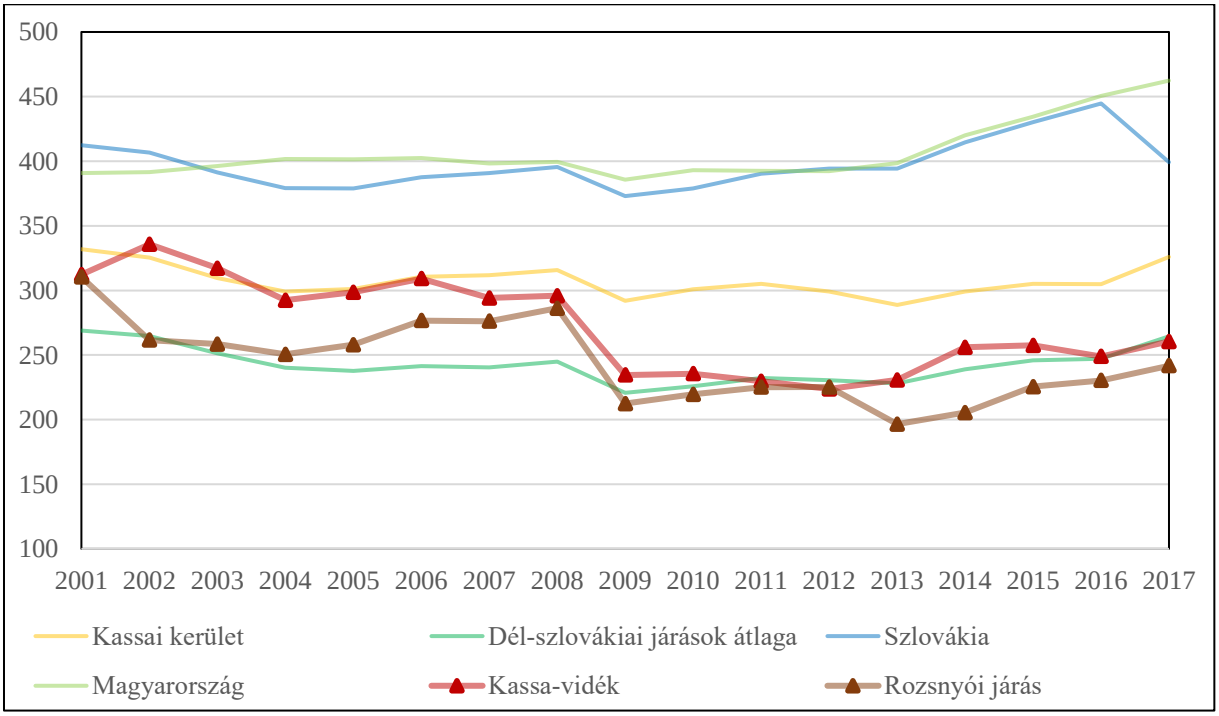

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

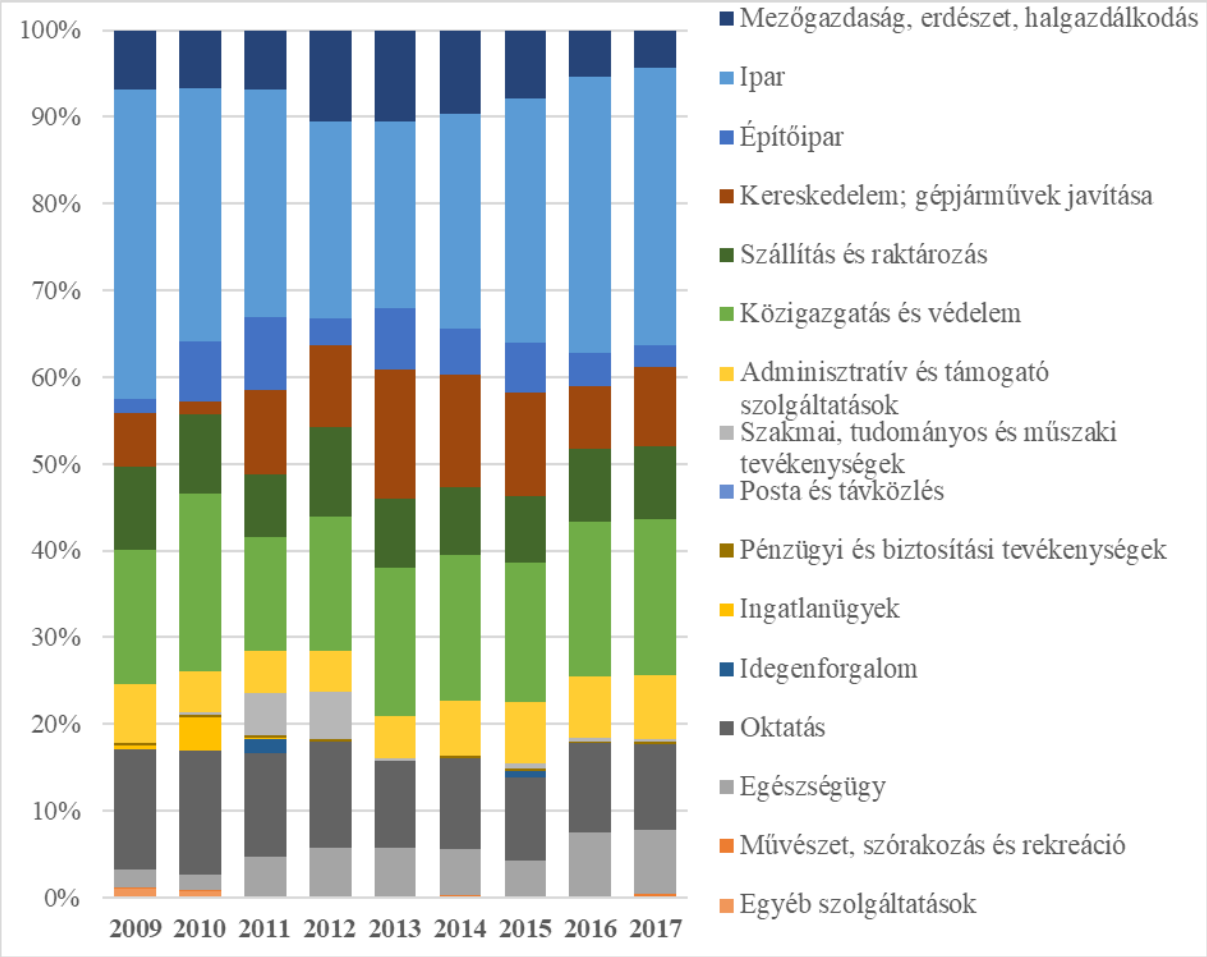

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Kassa-környéki járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

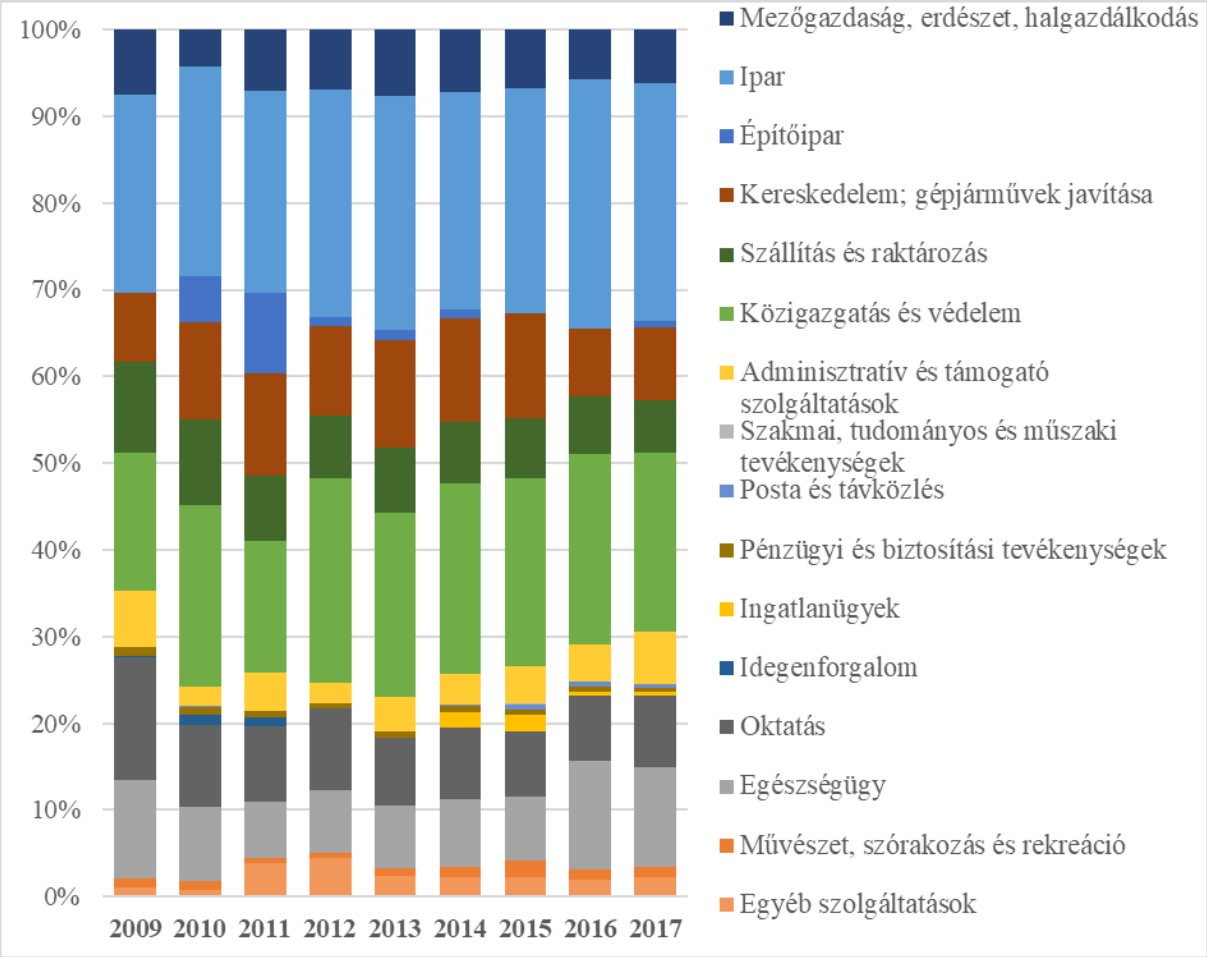

23. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Rozsnyói járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.28.3.2 Jövedelem

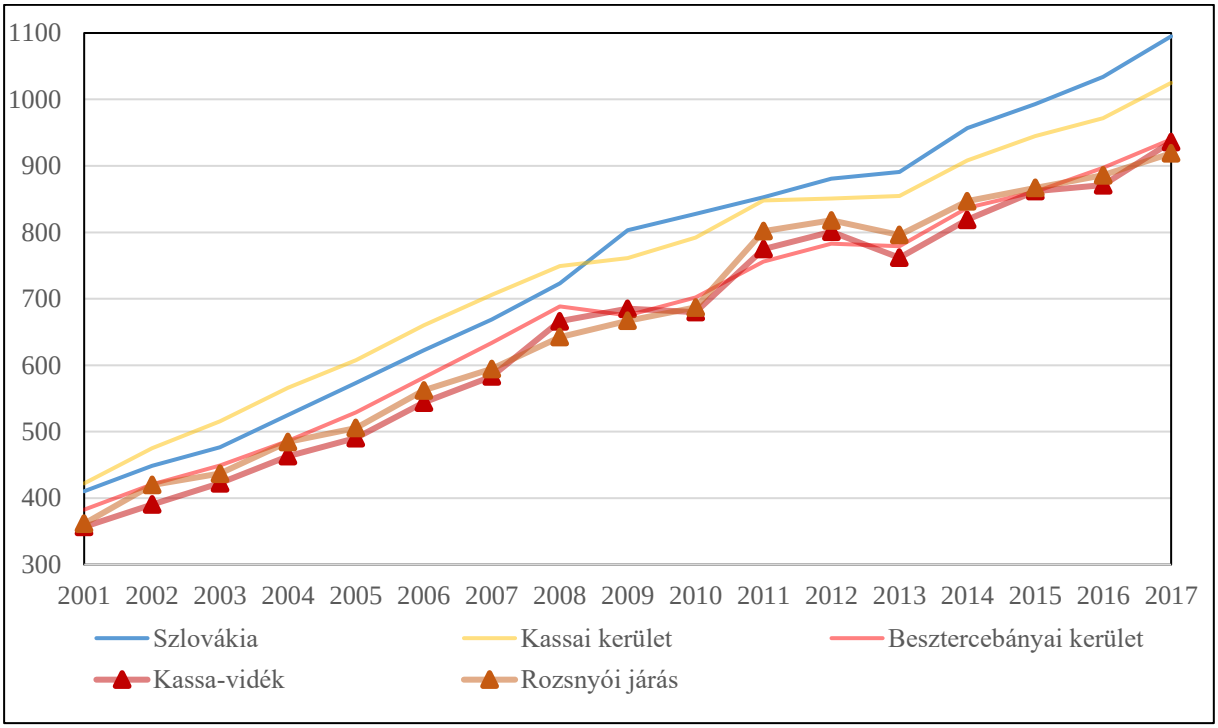

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

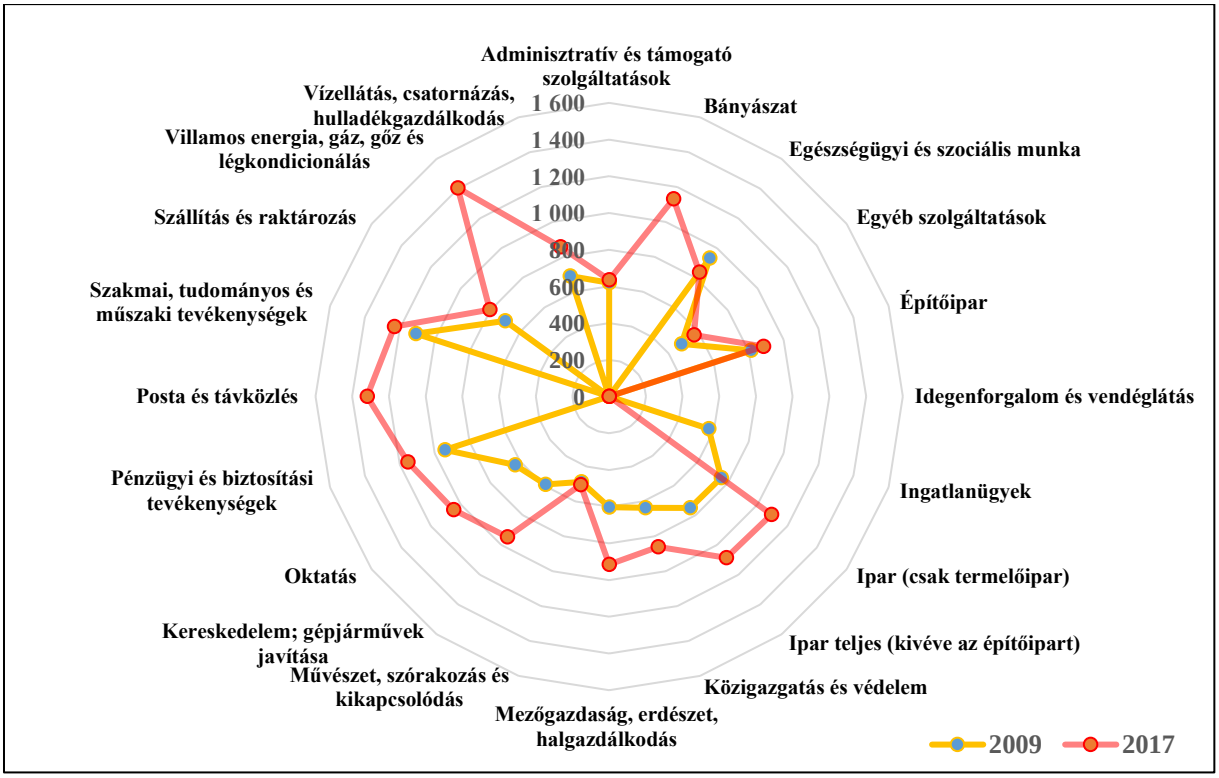

25. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Rozsnyói járásban (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.29 Ungi tömb

6.29.1 A térség főbb jellemzői

6.29.1.1 Elhelyezkedés

Az Ungi tömb a kárpátaljai Ungvári járás déli, síkvidéki területein található településeket foglalja magában, mely természetföldrajzilag az Alföld észak részét képező Szatmár–Beregi-síksághoz tartozik. A vizsgált területet délről a Tisza északi hajtűkanyarulata szegélyezi, Latorca pedig kelet–nyugati irányban keresztezi azt. A táj képét a nagy vízrendezési munkák jelentősen átalakították, így annak természetes jellege elveszett.

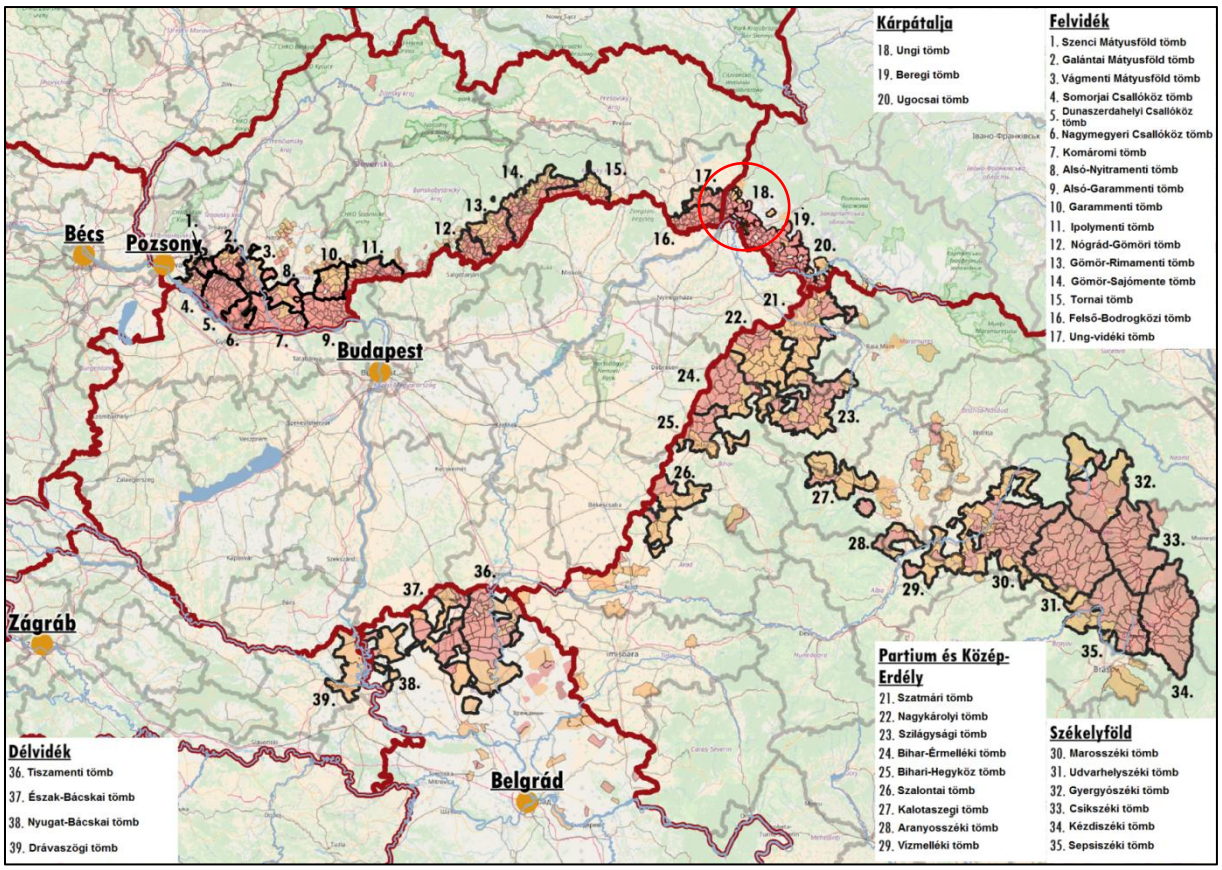

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében

Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

Az Ungi tömb nyugatról a Szlovákiában lévő Ung-vidéki tömbhöz, délről a magyarországi „tömbhöz”, illetve az Ukrajnához tartozó Beregi tömb magyarlakta területeihez kapcsolódik, északkeleti irányban pedig ukránok/ruszinok által benépesített területek határolják.

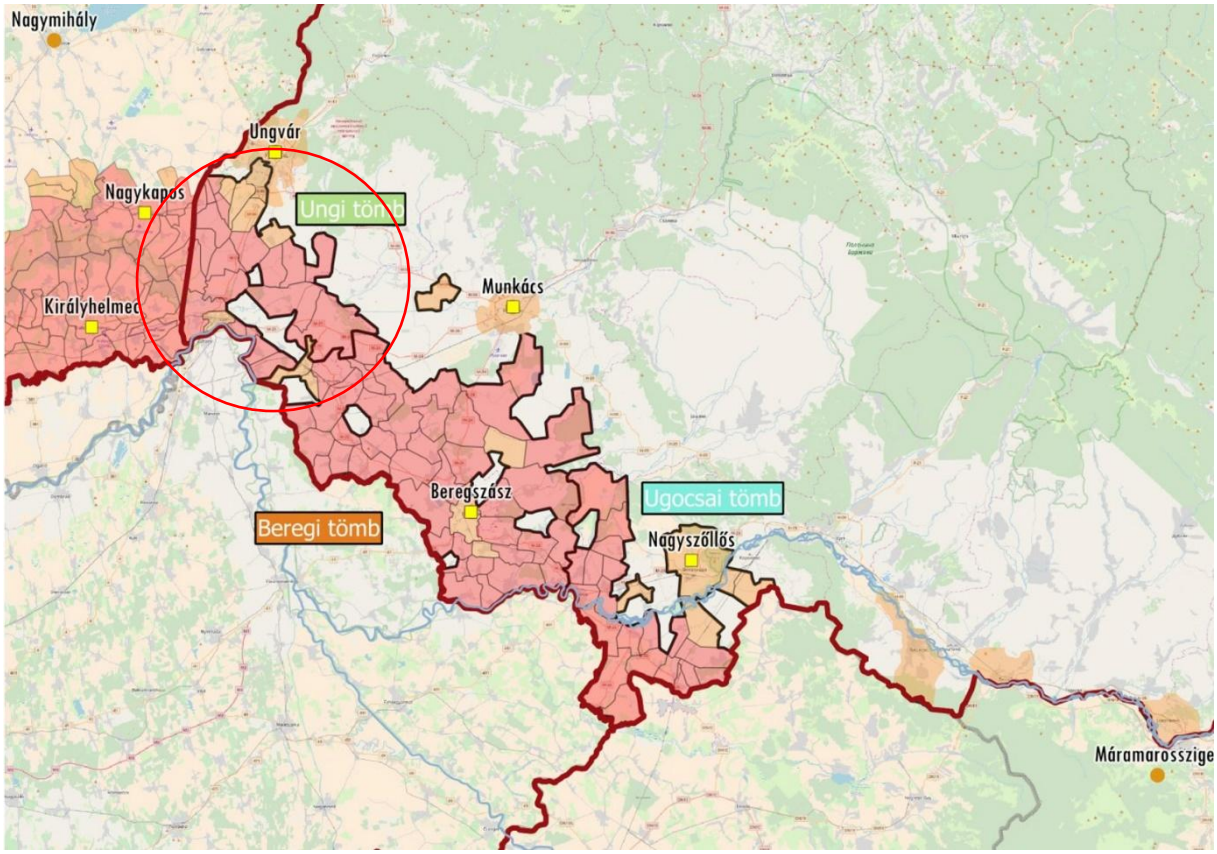

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Kárpátalján

Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata

6.29.1.2 A térség települései

A 2001-es népszámlálási adatok alapján tömb összlakossága (Ungvár nélkül) 35 104 fő, melyből 65,9% magyar, 23,6% ukrán, 6% pedig cigány nemzetiségűnek vallotta magát. Az etnikai arányok pontos meghatározását nehezíti, hogy a járás egyes településein nagyobb arányban cigányok is élnek, akik jellemzően magyar anyanyelvűek. A tömb területének gazdasága agrár-ipari karakterű. A mezőgazdaságban az állattenyésztést a sertés- és baromfitartás határozza meg, a növénykultúrák közül pedig a gabonafélék emelhetők ki. A szovjet érára jellemző nagyüzemi termesztés helyett, a gazdálkodás átalakulásával a kisebb egyéni és háztáji gazdálkodás térnyerése figyelhető meg. A zöldségek és a burgonya termesztése jellemző, ugyanakkor a korábban hangsúlyos gyümölcsösök és szőlőültetvények jelentősen visszaszorultak.

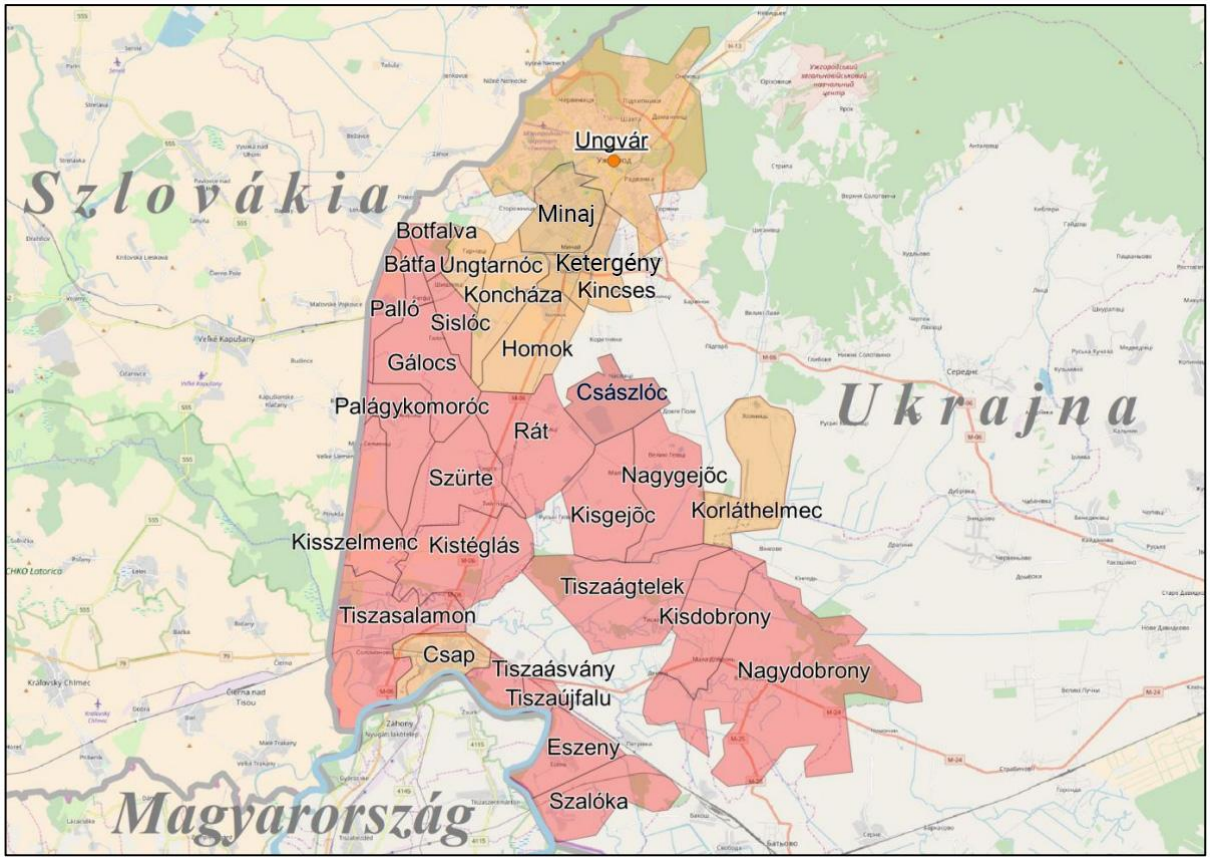

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek

Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata

A tömb központjának Ungvárt tekinthetjük, annak ellenére, hogy maga a város már kívül esik a magyar magterülettől. Központi szerepe elsősorban funkcionális, vagyis a magyarok lakta – jellemzően kisebb – városok és falvak mellett mint Kárpátalja legnépesebb települése és igazgatási központja jelenik meg.

Ungi tömb				
Magyar név	**Ukrán név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Ungvár	Uzsgorod	115 568	7 972	6,90
Magyar többségű települések				
Eszeny	Eszeny	1 677	1 607	95,83
Tiszaásvány	Tiszaasvany	852	815	95,66
Kisszelmenc	Mali Szelmenci	200	185	92,50
Kisdobrony	Mala Dobrony	1 872	1 728	92,31
Kisgejőc	Mali Hejivci	760	696	91,58
Szalóka	Szolovka	825	749	90,79
Tiszaújfalu	Tiszaujfalu	277	251	90,61
Nagydobrony	Velika Dobrony	5 607	5 072	90,46
Kistéglás	Tijhlas	551	457	82,94
Bátfa	Batfa	231	183	79,22
Palágykomoróc	Palagy-Komarivci	834	650	77,94
Tiszaágtelek	Tiszaahtelek	684	532	77,78
Nagygejőc	Veliki Hejivci	1 062	824	77,59
Gálocs	Halocs	498	372	74,70
Palló	Pallo	422	308	72,99
Botfalva	Botfalva	579	379	65,46
Szürte	Szjurte	1 897	1 239	65,31
Rát	Ratovci	1 325	841	63,47
Tiszasalamon	Szolomonovo	1 387	833	60,06
Sislóc	Sislivci	339	203	59,88
Császlóc	Csaszlivci	820	424	51,71
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Korláthelmec	Holmci	901	437	48,50
Ungtarnóc	Tarnyivci	853	354	41,50
Csap	Csop	8 870	3 496	39,41
Homok	Holmok	1 179	430	36,47
Koncháza	Koncovo	1 278	409	32,00
Kincses	Kincses	328	82	25,00
Ketergény	Rozivka	1 348	222	16,47
Minaj	Minaj	3 088	402	13,02
Összesen		**156 112**	**32 152**	**20,60**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata

6.29.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.29.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

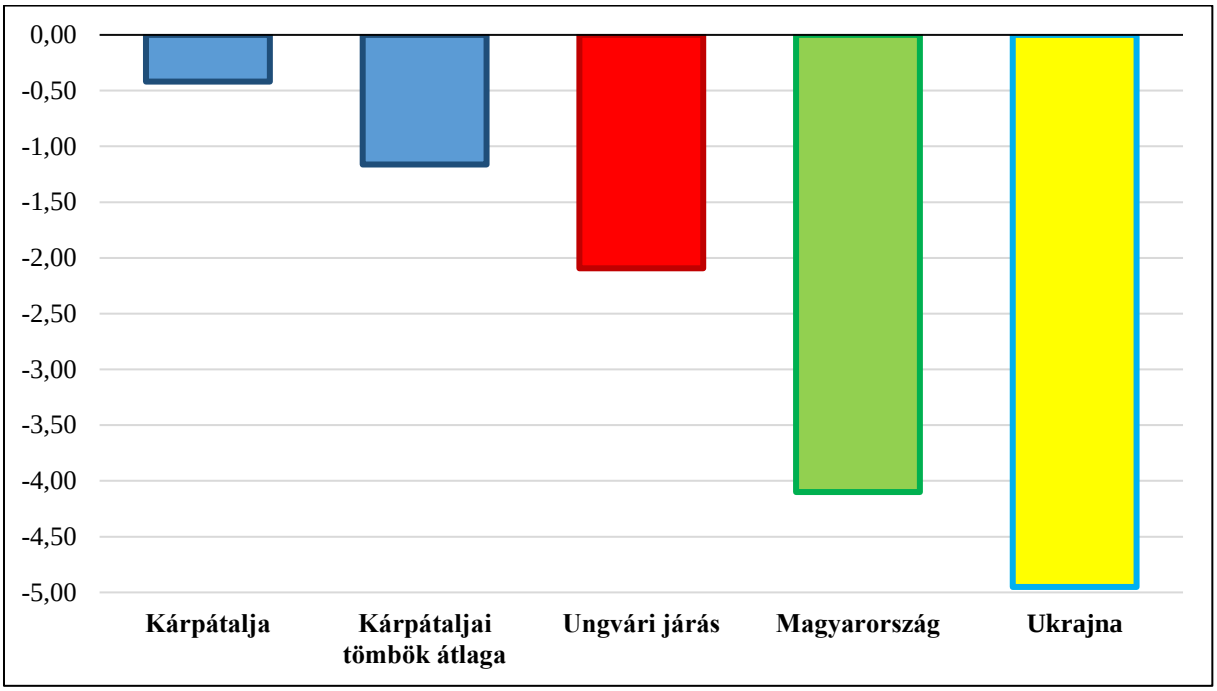

4. ábra: A természetes szaporodási ráta alakulása (‰) (2017)

Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

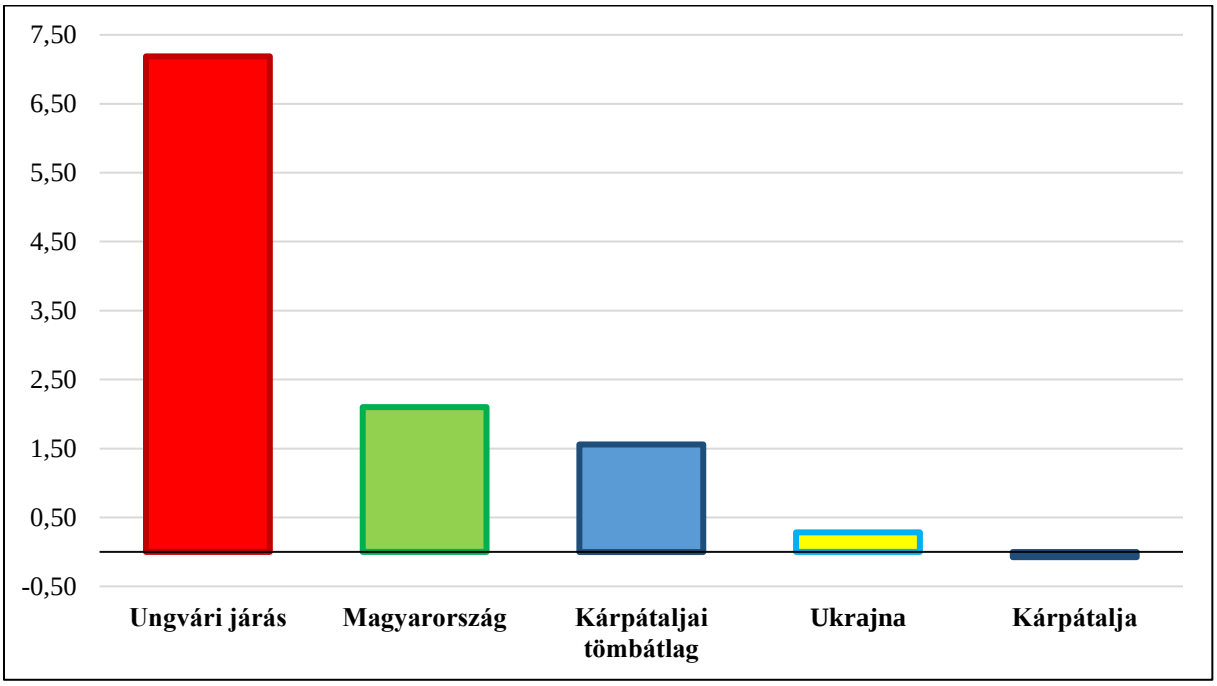

4. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2017)

Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

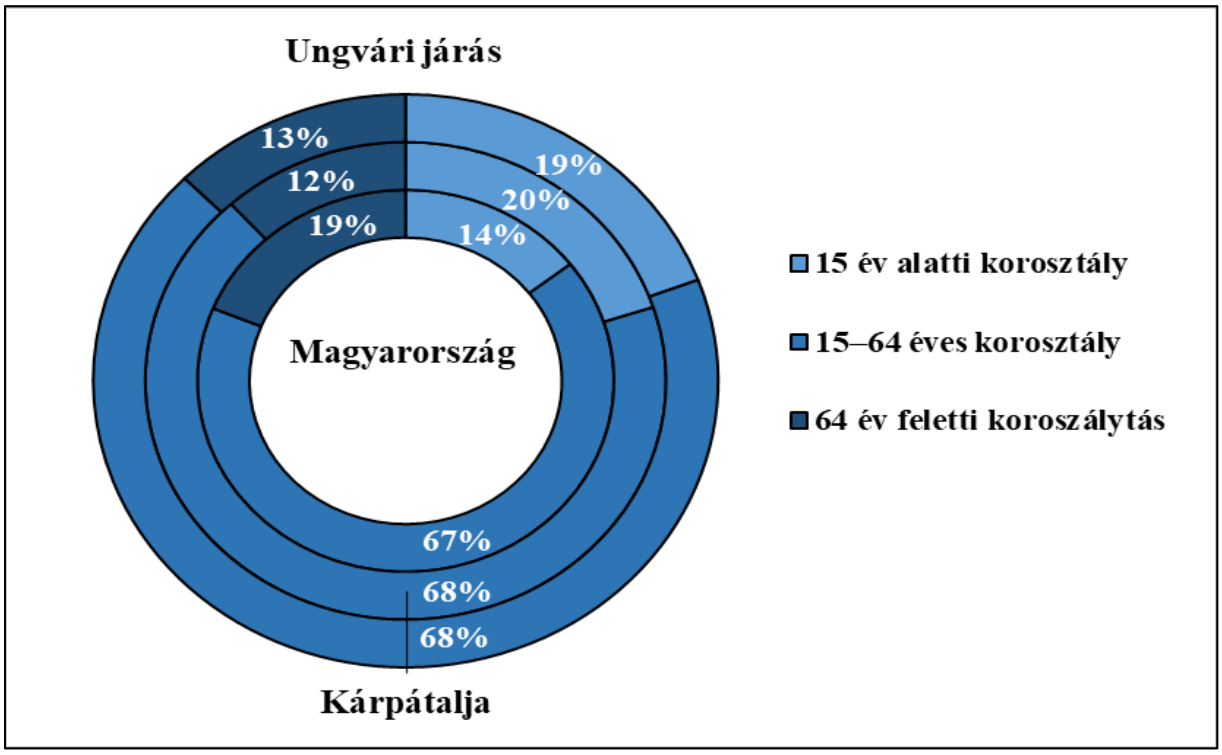

6. ábra: A tömb népességének korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (2017)

Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

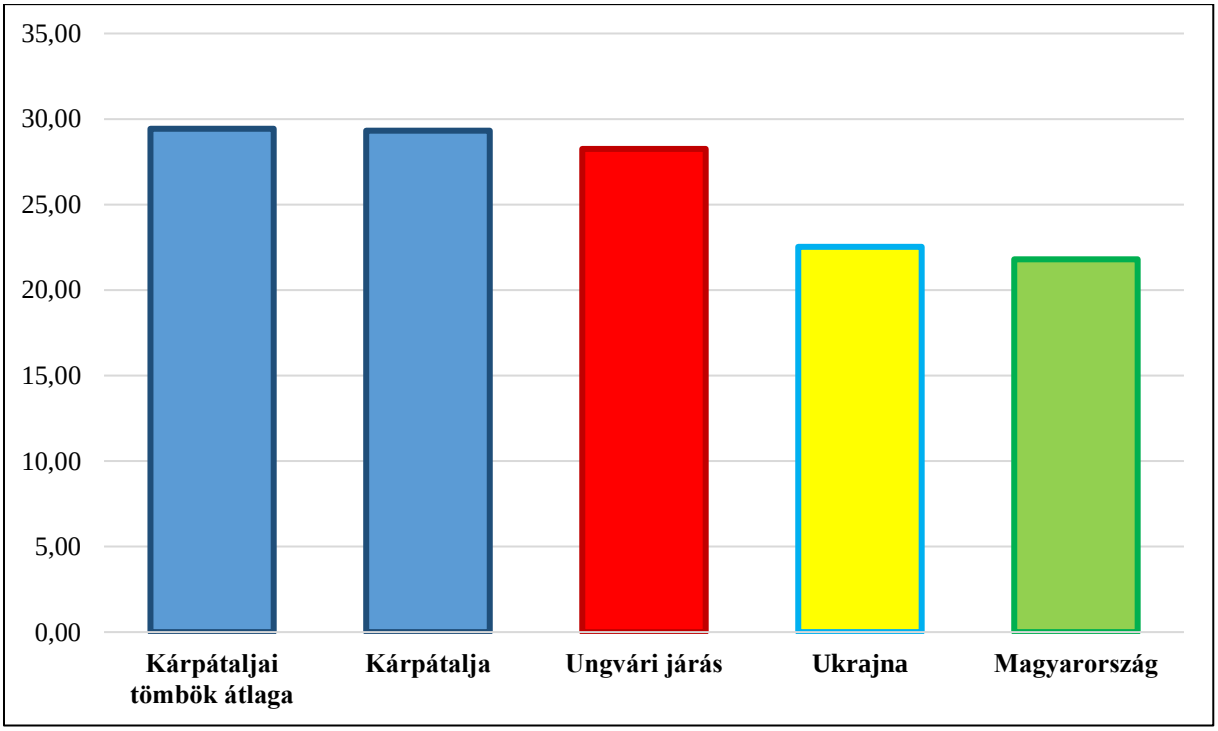

5. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2017)

Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

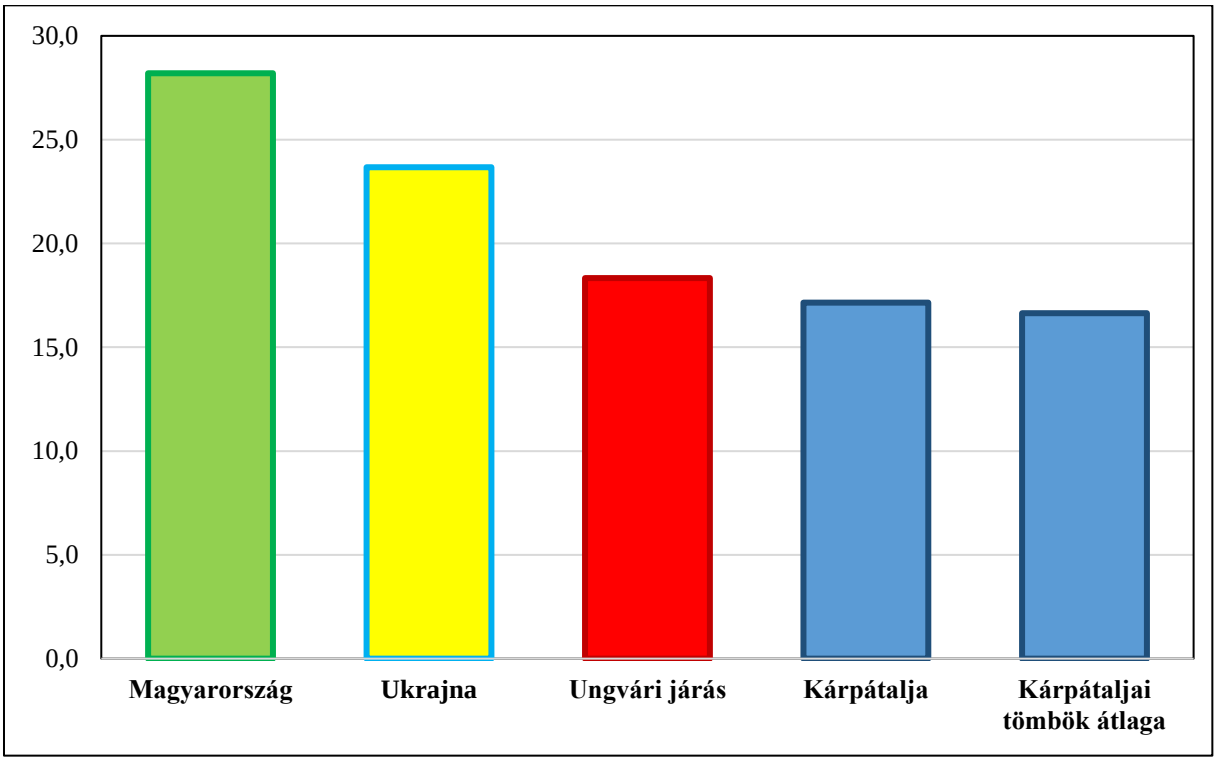

8. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2017)

Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

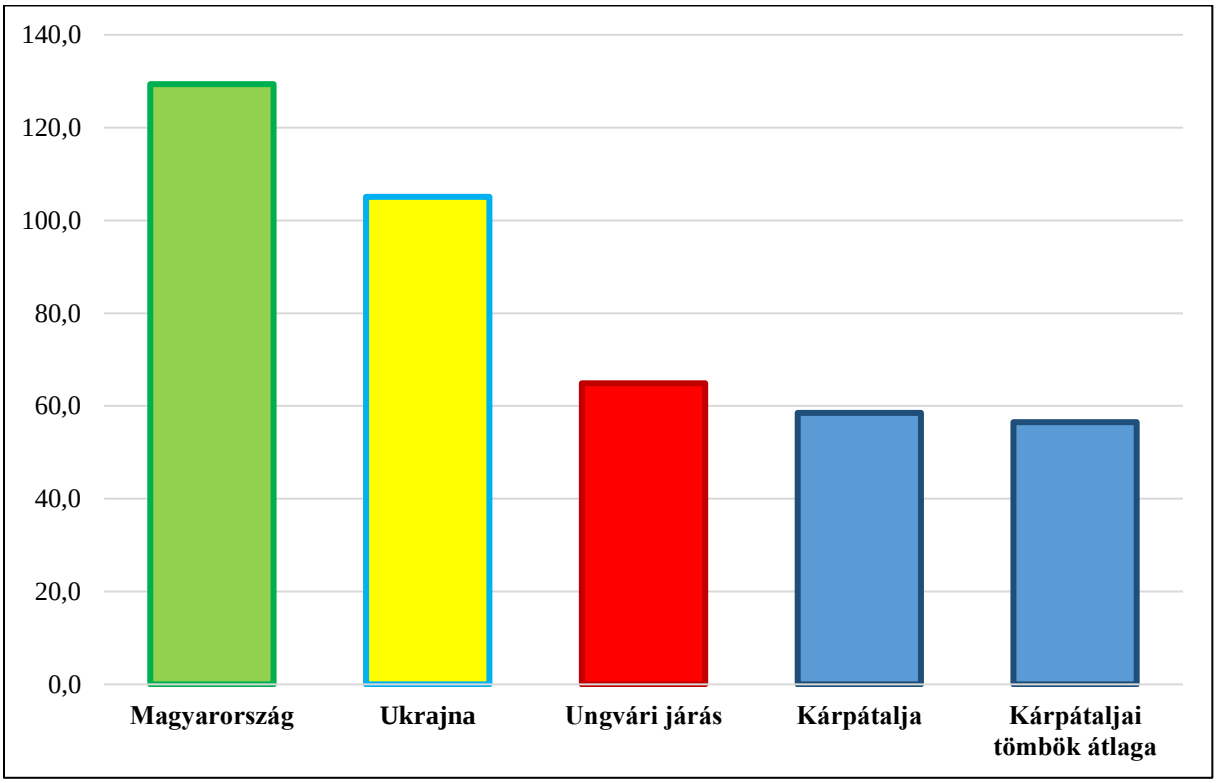

9. ábra: Az öregedési index (%) (2017)

Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

6.29.2.2 Oktatás

Óvodák

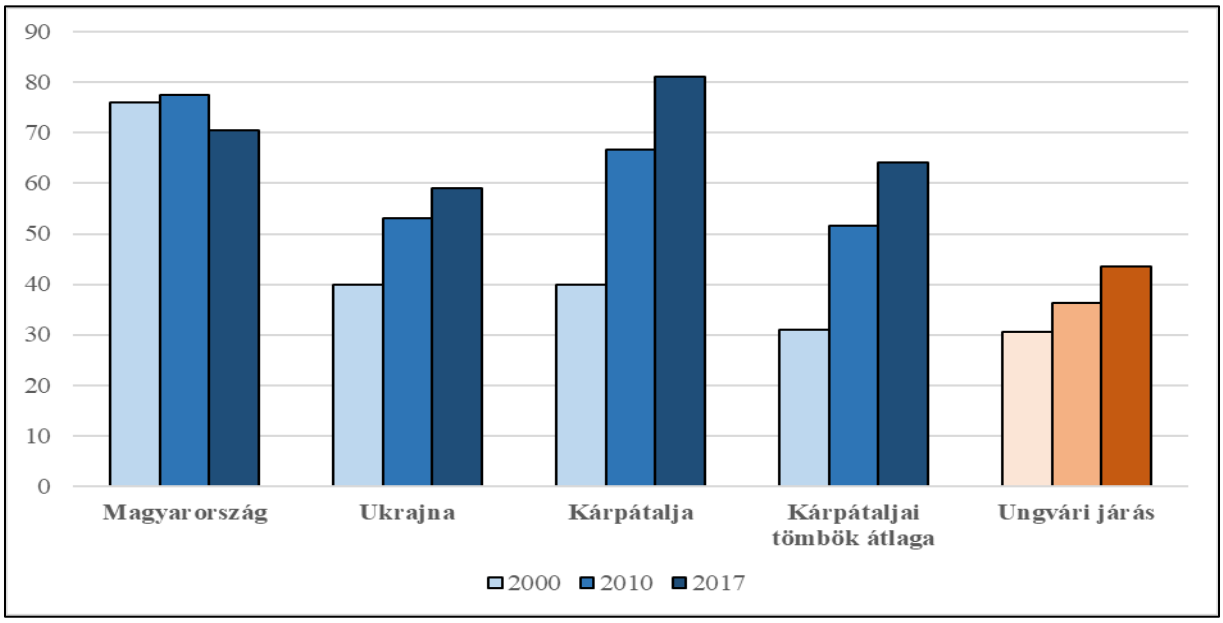

6. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (2000, 2010, 2017)

Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

Közoktatás

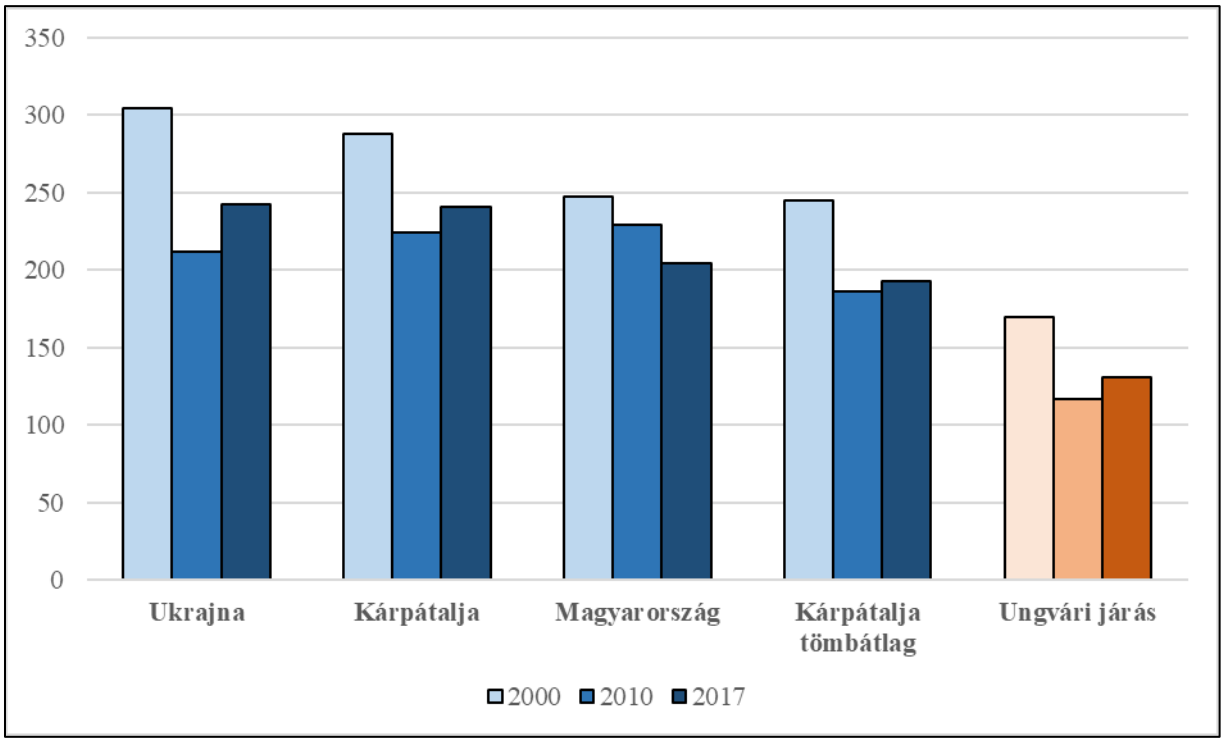

11. ábra: Az egy közoktatási intézményre jutó tanulók száma (fő) (2000, 2010, 2017)

Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

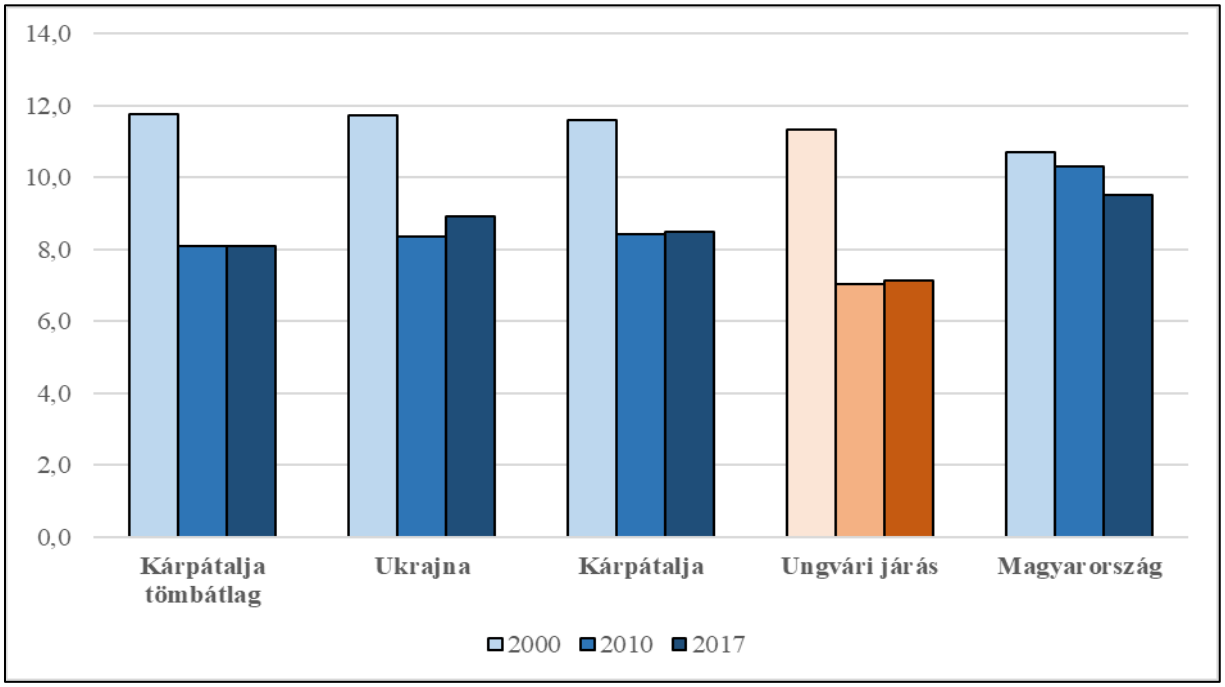

12. ábra: Az egy pedagógusra jutó tanulók száma (fő) (2000, 2010, 2017)

Az adatok forrásai: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

6.30 Ugocsai tömb

6.30.1 A térség főbb jellemzői

6.30.1.1 Elhelyezkedés

Az Ugocsai tömb Kárpátalján a jelenlegi Beregszászi járás négy délkeleti kistérségének magyarlakta településeit foglalja magába. A térség természetföldrajzi értelemben az Alföldhöz tartozó Szatmár–Beregi-síkság peremén helyezkedik el. A területének keleti szélein húzódó vulkanikus eredetű dombok, illetve az ötszáz métert épphogy meghaladó nagyszőlősi Fekete-hegy már a Kárpátok vonulatainak az Alfölddel érintkező tagjai. A tömböt a meanderező Tisza kelet–nyugati irányban szeli át, mely az árvízszabályzások előtt rendszeres áradásaival mocsaras vidékké alakította a tájat, mára azonban mindez eltűnt, és csak néhány morotva marad emlékeztetőül.

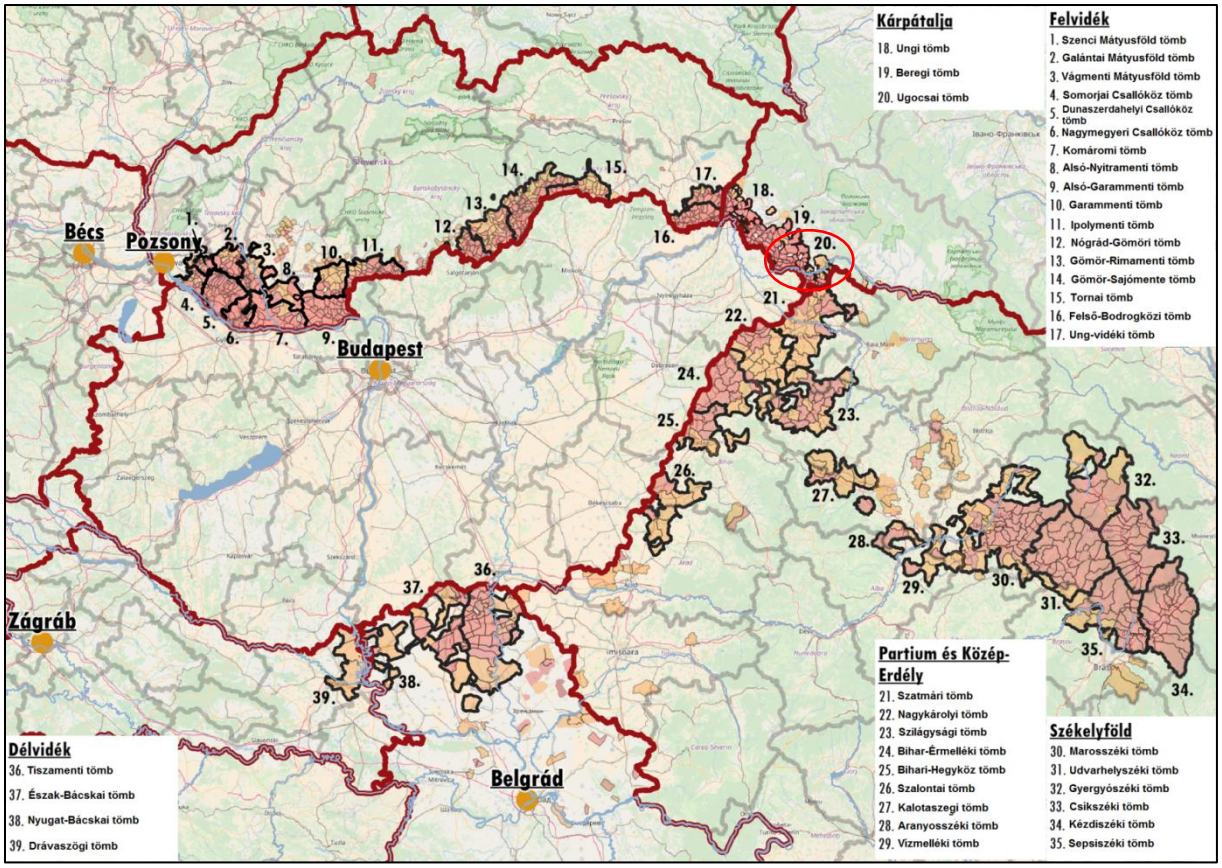

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

Az Ugocsai tömb délről a Romániában lévő szatmári, nyugatról pedig a „magyarországi” és a kárpátaljai Beregi tömbbel határos. A tömb központi települése, Nagyszőlős közúton a legközelebbi nagyvárostól, Munkácstól 50, Ungvártól 95, a romániai Szatmárnémetitől 60, Nyíregyházától pedig 120 kilométernyire található.

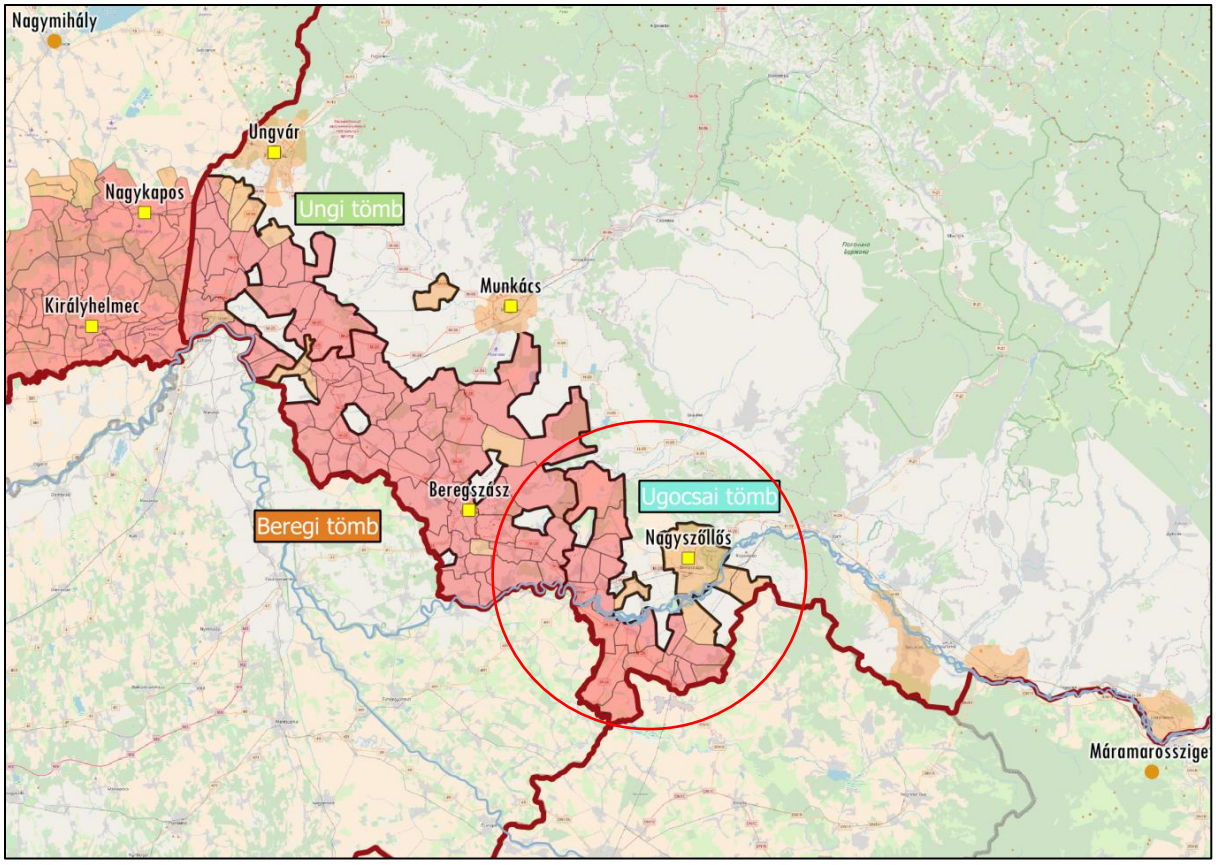

7. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Kárpátalján
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata

6.30.1.2 A térség települései

A legutóbbi (2001) népszámlálási adatok alapján a tömb összlakossága körülbelül 60 ezer fő, melyből 49,9% magyar és 47,5% ukrán nemzetiségűnek vallotta magát. A kiegyenlített arányok, valamint a magyar és nem magyar többségű települések területileg tagolt elhelyezkedése etnikailag vegyes karaktert kölcsönöznek a tömbnek. A cigányság ugyanakkor a kárpátaljai magyarlakta tömbös térségek közül egyedül az Ugocsai tömbben nincs jelentős arányban jelen.

8. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése
Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata

A gazdasági életet a falvakban továbbra is a mezőgazdaság határozza meg, a központi településen, Nagyszőlősön azonban az ipar is fontos szerephez jut. A mezőgazdaságban az állattenyésztést a sertés-, baromfi- és szarvasmarhatartás határozza meg. A növénytermesztés a táji adottságoknak megfelelően változatos képet mutat. A szántókon gabonaféléket és zöldségeket termelnek, másutt, főként a lejtős térszíneken pedig szőlő- és gyümölcsültetvényeket telepítettek. A borászat régi hagyománynak számít ezen a vidéken, mivel a vulkanikus talajok és az éghajlat kedvező feltételeket szolgáltat. Állattartással és a földek művelésével javarészt kisparaszti gazdaságok foglalkoznak. A tömb központja Nagyszőlős, ahol a magyarság aránya mindössze 14 százalék volt 2001-ben. A városban az ipari termelés legfontosabb ágazata a ruha- és cipőipar.

Ugocsai tömb				
Magyar név	**Ukrán név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Nagyszőlős	Vinohragyiv	25 383	3 633	14,31
Magyar többségű települések				
Aklihegy	Oklihegy	611	597	97,71
Nagypalád	Velika Palagy	1 824	1 773	97,20
Tiszabökény	Tiszobikeny	2 216	2 144	96,75
Forgolány	Forholany	890	861	96,74
Tiszapéterfalva	Pijterfolvo	2 016	1 937	96,08
Szőlősgyula	Gyula	1 421	1 360	95,71
Akli	Okli	366	350	95,63
Batár	Botar	924	882	95,45
Feketepatak	Csornij Potyik	1 074	999	93,02
Fertősalmás	Fertesolmas	1 070	989	92,43
Verbőc	Verbovec	1 206	1 088	90,22
Salánk	Salanki	3 110	2 738	88,04
Nevetlenfalu	Nevetlenfolu	1 632	1 401	85,85
Karácsfalva	Karacsin	400	336	84,00
Tiszaújlak	Vilok	3 422	2 772	81,01
Tiszakeresztúr	Perehresztya	927	687	74,11
Újakli	Nove Klinove	314	215	68,47
Tiszaújhely	Nove Szelo	1 865	1 252	67,13
Mátyfalva	Matyijovo	1 079	715	66,27
Csepe	Csepa	1 943	1 110	57,13
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Gödényháza	Hugya	592	241	40,71
Fancsika	Fancsikovo	2 059	770	37,40
Feketeardó	Csornotisziv	2 232	715	32,03
Tekeháza	Tekovo	1 546	418	27,04
Összesen		**60 122**	**29 983**	**49,87**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata

6.30.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.30.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

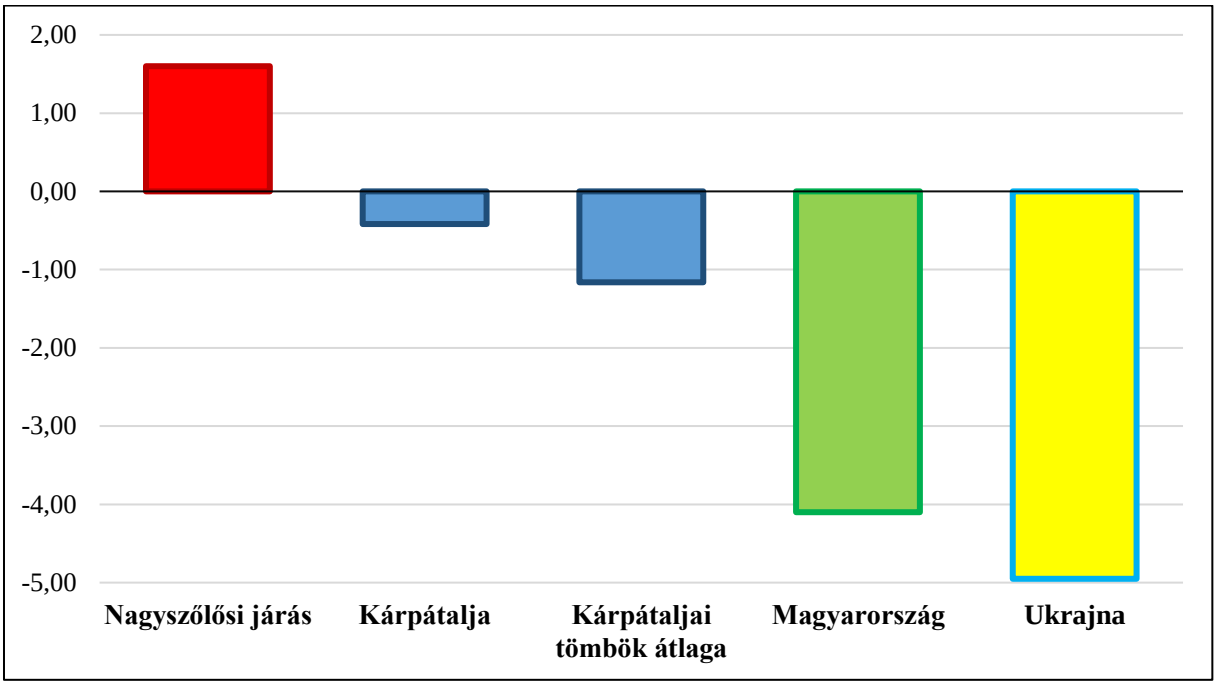

9. ábra: Természetes szaporodási egyenleg (‰) (2017)
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

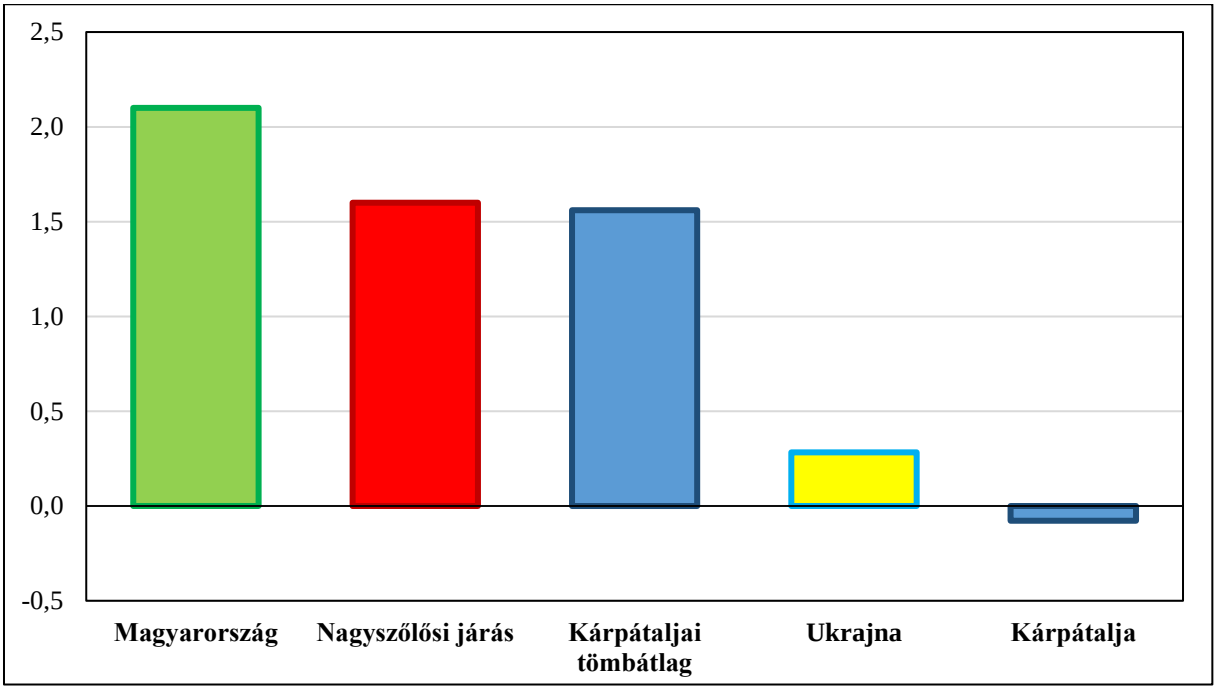

10. ábra: Vándorlási egyenleg (‰) (2017)
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

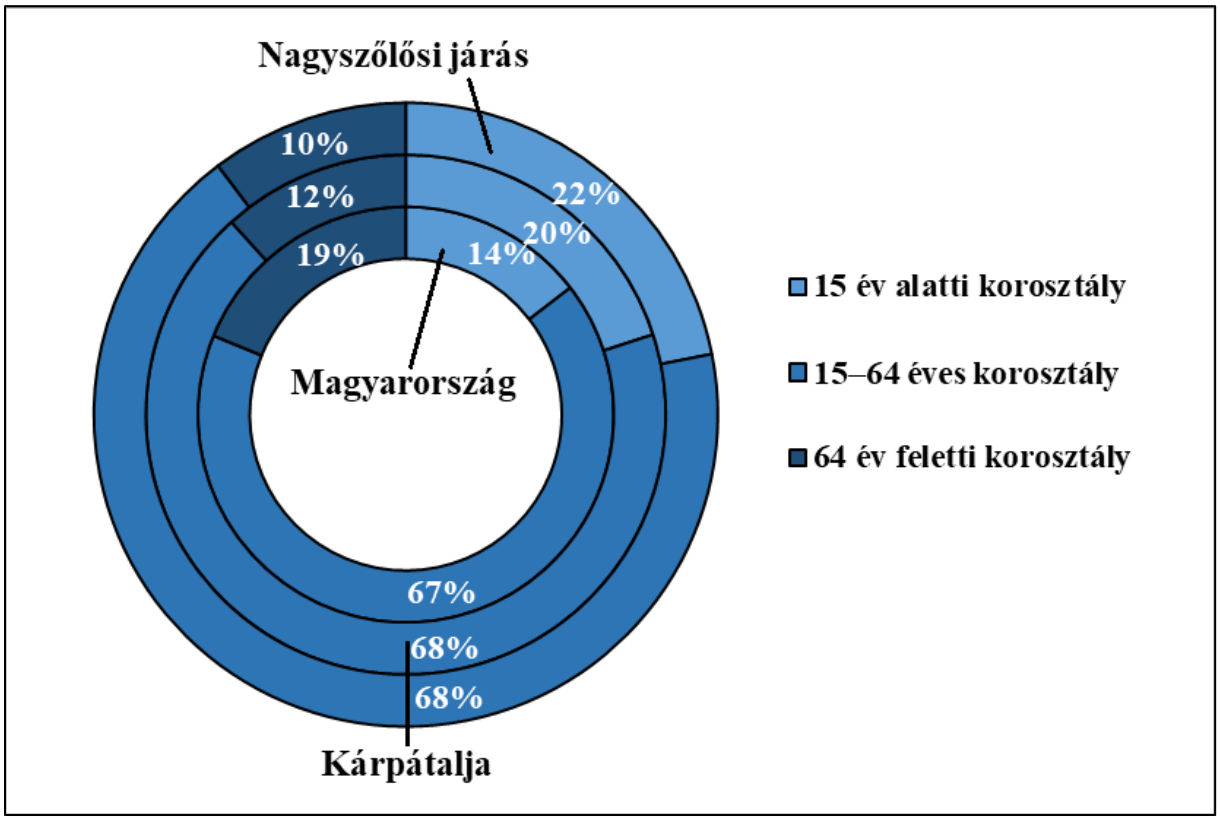

11. ábra: A népesség korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (2017)
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

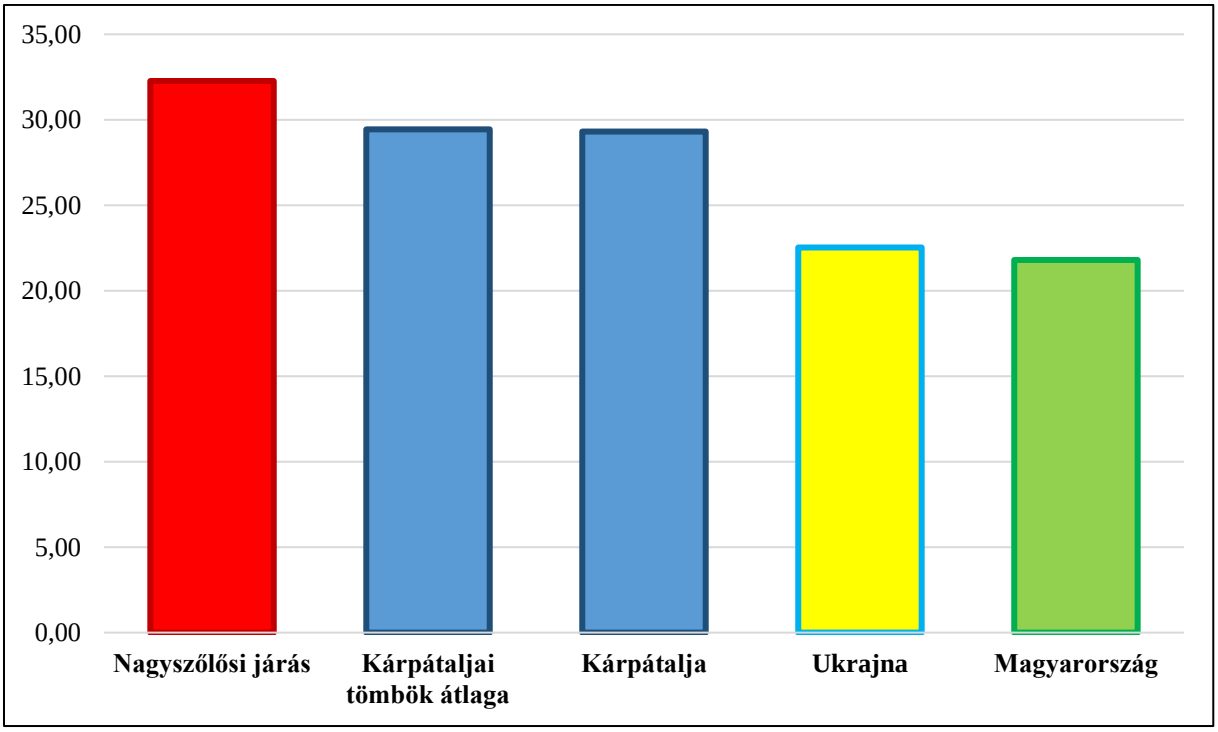

12. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2017)
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

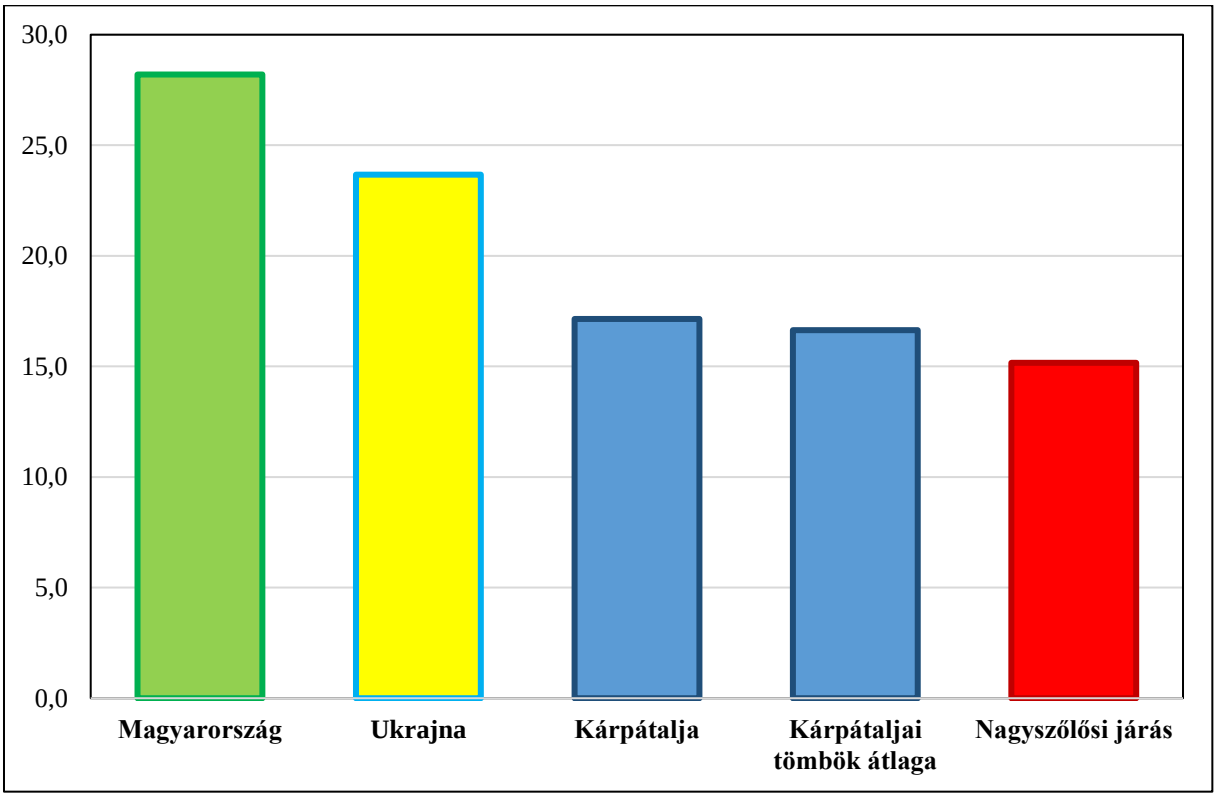

13. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2017)
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

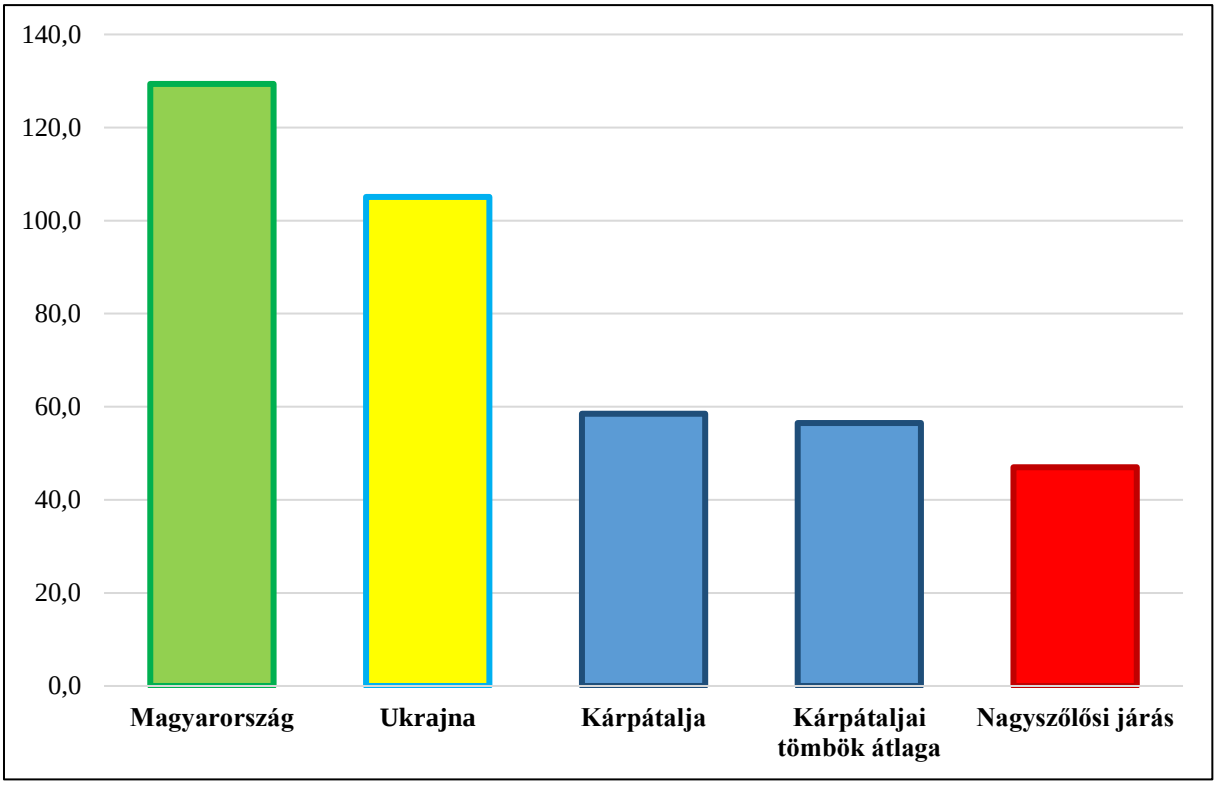

14. ábra: Öregedési index (%) (2017)
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

6.30.2.2 Oktatás

Óvodák

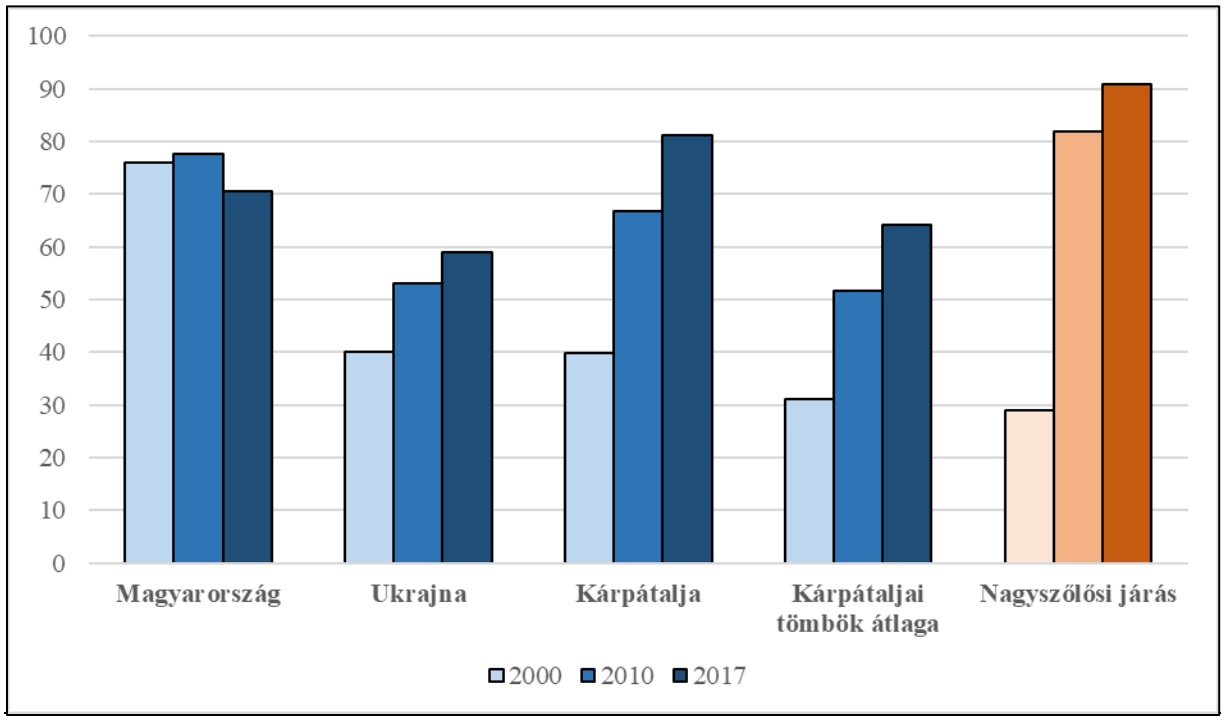

15. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (2000, 2010, 2017)
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

Közoktatás

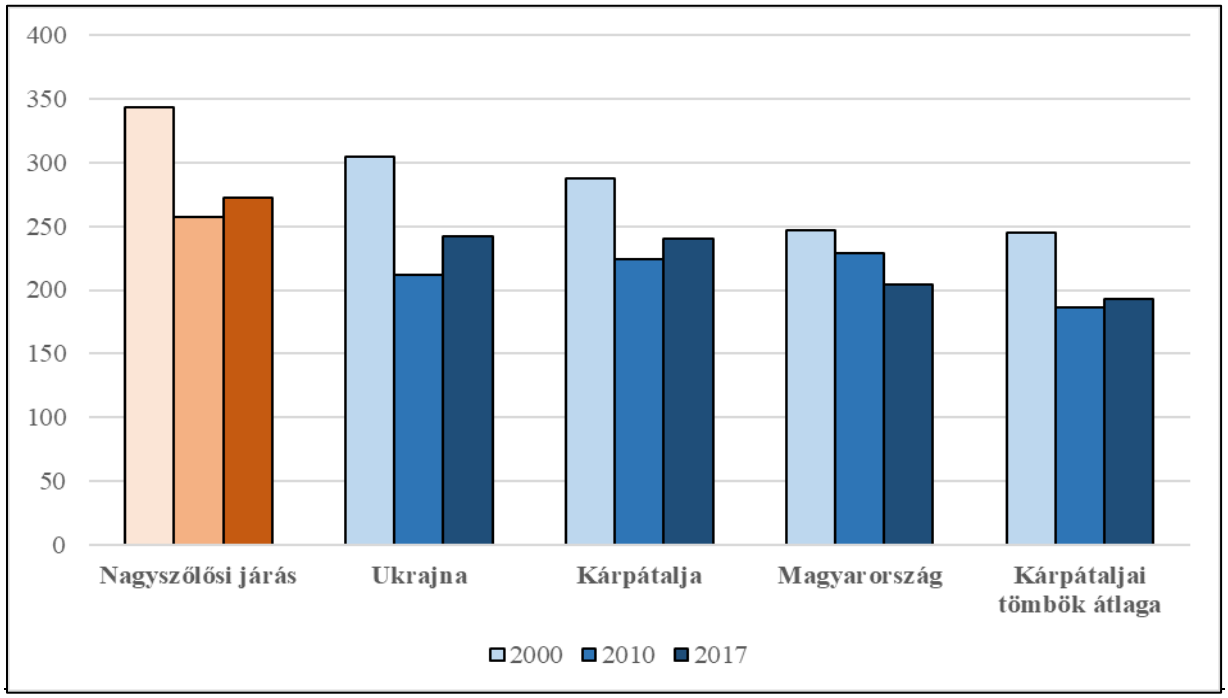

16. ábra: Az egy közoktatási intézményre jutó diákok száma (fő) (2000, 2010, 2017)
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

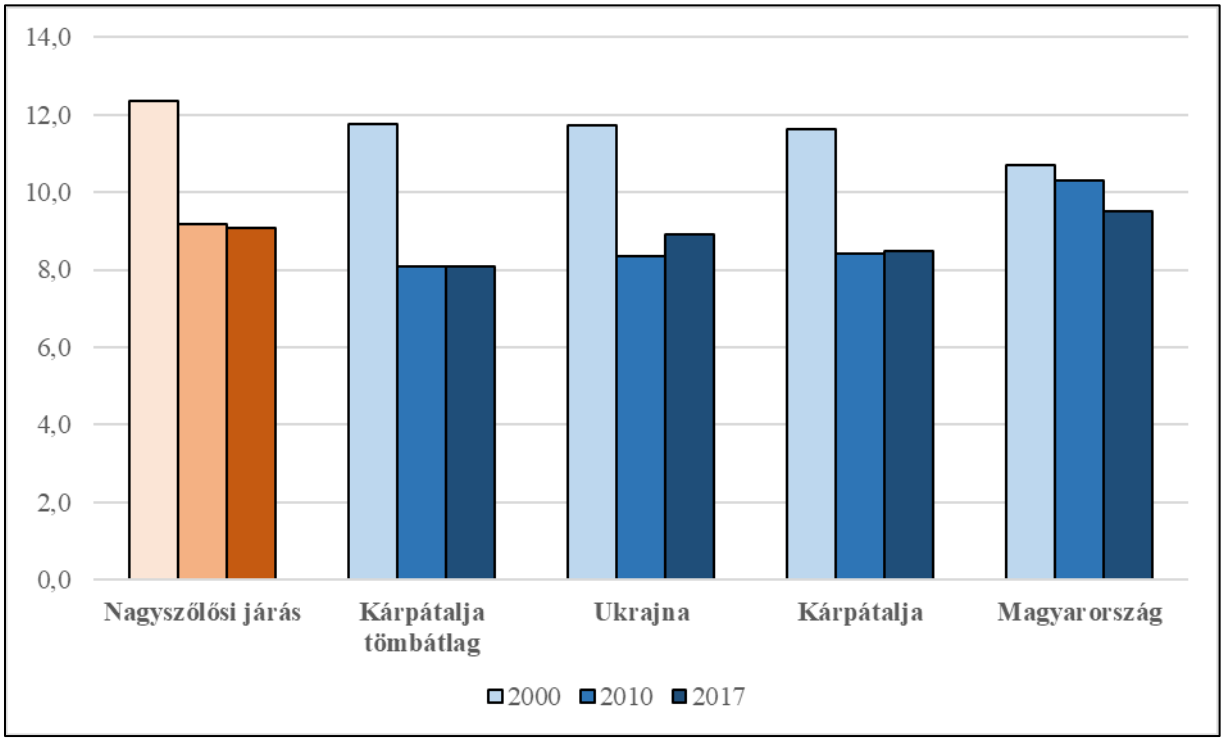

17. ábra: Az egy tanárra jutó diákok száma (fő) (2000, 2010, 2017)
Az adatok forrása: Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálata, Központi Statisztikai Hivatal

6.31 Bihari Hegyköz tömb

6.31.1 A térség főbb jellemzői

6.31.1.1 Elhelyezkedés

Bihari Hegyköznek Nagyváradtól keletre, a Berettyó és a Sebes-Körös közén elterülő dombvidéket nevezzük. A Bihari Hegyköz az Alföld és az Erdélyi-szigethegység találkozásánál fekszik, délről a Körös-vidéke, nyugatról a Bihari-síkság, északról az Érmellék, keletről pedig a Rézalja tájegysége határolja. A Hegyközt alsó és felső részre szokás osztani.

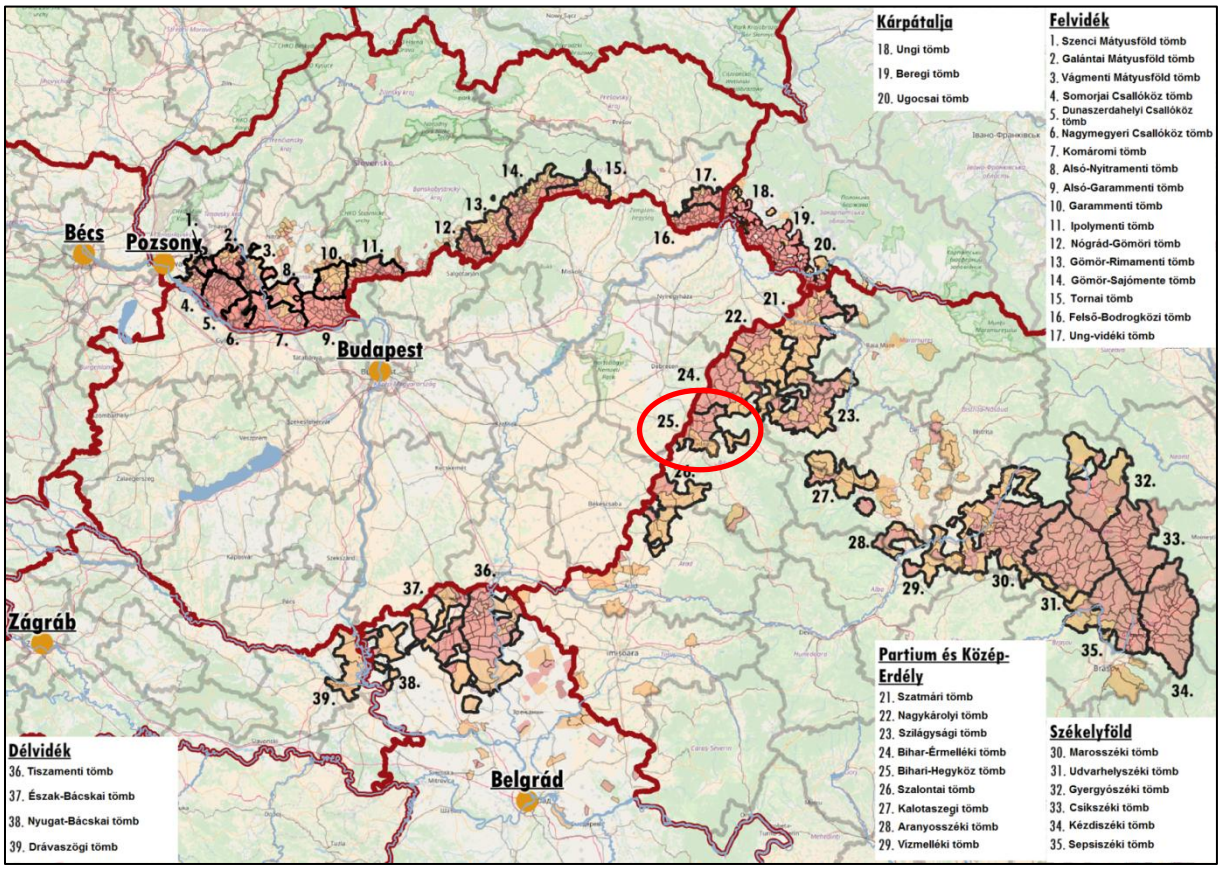

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

A kistáj települései a Berettyó folyó középszakaszának völgyében helyezkednek el, a Nagyvárad, Bihar, Székelyhíd, Margitta, Berettyószéplak és Telegd települések által megrajzolható sokszög vonalai között. A Bihari Hegyköz határát azonban – több más tájegységhez hasonlóan – nem lehet egyértelműen és pontosan meghúzni. Talán a déli lehatárolása a legstabilabb, amelyet a dombság gerincvonulata képez. Északon, az Érmelléki-dombság irányába már nem ennyire egyértelmű a választóvonal, de ugyancsak bizonytalan a nyugat felőli lehatárolás a különböző átfedések miatt.

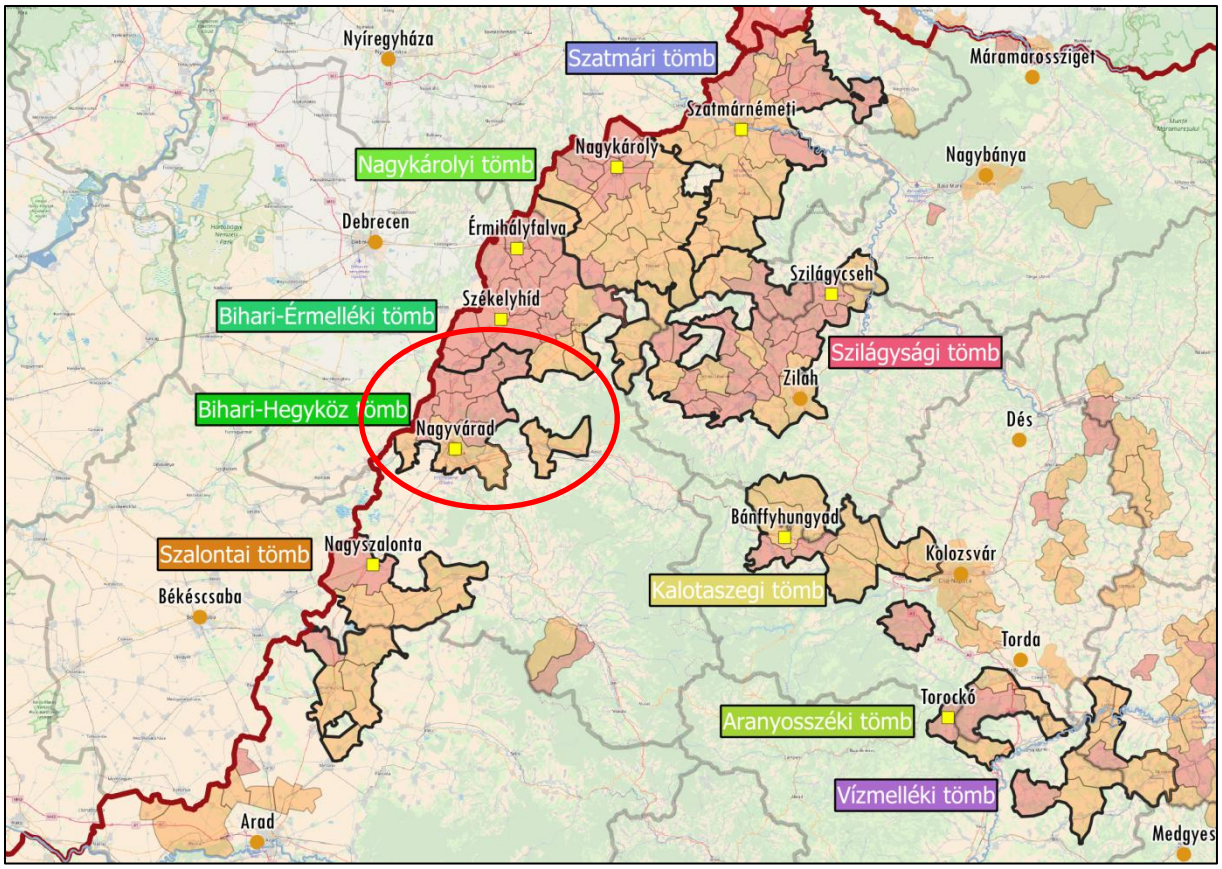

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Partiumban
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.31.1.2 A térség községei

Hegyköz tipikus városhiányos térség, Nagyváradon kívül nincs másik város a tömb területén. A térség központi szerepét egyértelműen Nagyvárad (és kisebb mértékben Margitta) tölti be. A 19. század folyamán lejátszódó átalakulások, főként a közlekedési útvonalak megváltozása a belső települések szerepének hanyatlását idézték elő. Az 1870-ben megépült Nagyvárad–Kolozsvár vasútvonal nem érinti a régió belső településeit és a korábban centrumhelyzetben lévő Szalárd elveszítette központi funkcióját. A Bihari Hegyköz lakóinak életét, a térség gazdasági szerepének alakulását a térszerkezeti viszonyok és a földrajzi fekvés határozta meg. A térség hagyományos szőlő- és bortermelő vidék, Hegyköz Nagyvárad „szőlőskertje", de a gabonatermesztés, állattartás, kerti zöldségek, veteményesek termesztése is jellemző. Hegyköz falvaiban egykor virágzó kisiparosok működtek. A 20. század második felétől azonban a nagyipari termelés lett a meghatározó. Napjainkban a tömb lakóinak egy része továbbra is mezőgazdasággal, kereskedelemmel foglalkozik, másik részük Nagyváradra ingázik egyéb gazdasági keresőtevékenység céljából. Nagyvárad román többségű központ, összlakossága 181 662 fő, 45 305 magyarral, ami 25 százalékot jelent. Hét olyan község van, ahol a magyarok aránya nagyobb 50 százaléknál és három olyan község, ahol a magyarok aránya 10 és 50 százalék közötti, ezek pufferként tartoznak a tömbhöz.

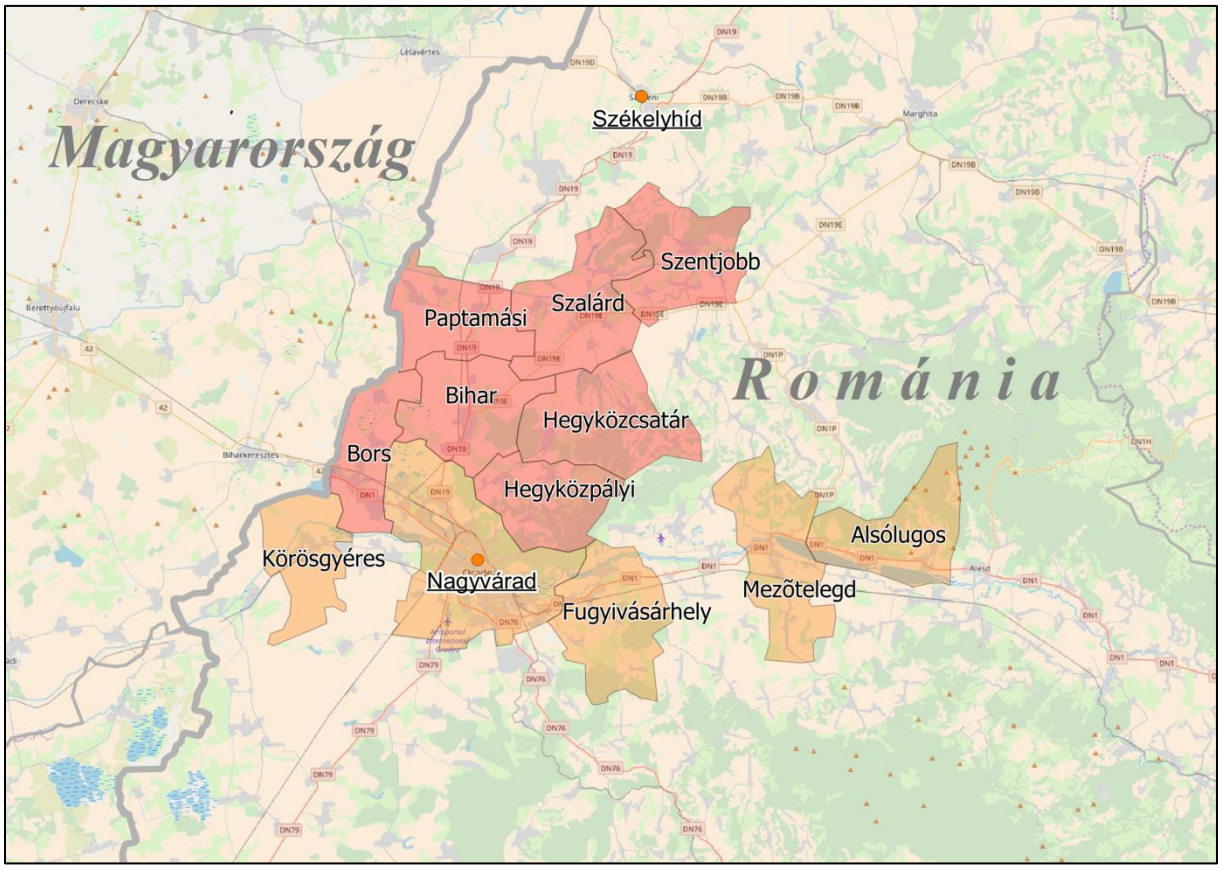

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek

Az adatok forrásai: Románia Központi Statisztikai Hivatala

Nagyvárad a Partium egyik legfontosabb települése, a magyar kulturális élet egyik legjelentősebb központja, számos kulturális intézménnyel, közművelődési szervezettel, iskolával, egyetemmel. Kedvező földrajzi fekvésének köszönhetően gazdasági, művelődési és kereskedelmi virágzása értelemszerű, hosszú évtizedekig volt fontos vásárhely, ugyanis az Alföld és a közeli hegységek lakosai itt cserélték ki áruikat. A 19. században Várad az Alföld egyik legtekintélyesebb városává fejlődött, ám a 20. században szerény határ menti város lett belőle, gazdasági, kulturális élete beszűkült, elveszítette regionális centrum szerepét, vonzáskörzete összement. Az utóbbi években azonban látványos átalakuláson ment át. A belváros nagy részét felújították, a szecessziós paloták többsége eredeti pompájában áll, kulturális élete pedig feléledt. Ám nemcsak kulturális és oktatási jelentősége erősödött, hanem a gazdasági élet fellendülése is látványos eredményeket hozott, a város határában kialakított ipari parkba számos cég települt, első körben elektronikai cégek, logisztikai központok, mechatronika, műanyag-, ruha- és cipőgyár.

Bihari Hegyköz tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Nagyvárad	Oradea	181 662	45 305	24,94
Magyar többségű községek				
Bors	Bors	3 880	3 389	87,35
Bihar	Biharia	4 078	3 375	82,76
Hegyközcsatár	Cetariu	2 102	1 726	82,11
Paptamási	Tamaseu	1 963	1 590	81,00
Hegyközpályi	Paleu	2 433	1 804	74,15
Szalárd	Salard	4 260	3 022	70,94
Szentjobb	Saniob	2 282	1 295	56,75
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Alsólugos	Lugasu de Jos	3 469	1 024	29,52
Körösgyéres	Girisu de Cris	3 343	769	23,00
Mezőtelegd	Tileagd	6 668	1 409	21,13
Fugyivásárhely	Osorhei	6 532	1 162	17,78
Összesen		**222 672**	**65 870**	**29,58**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.31.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.31.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

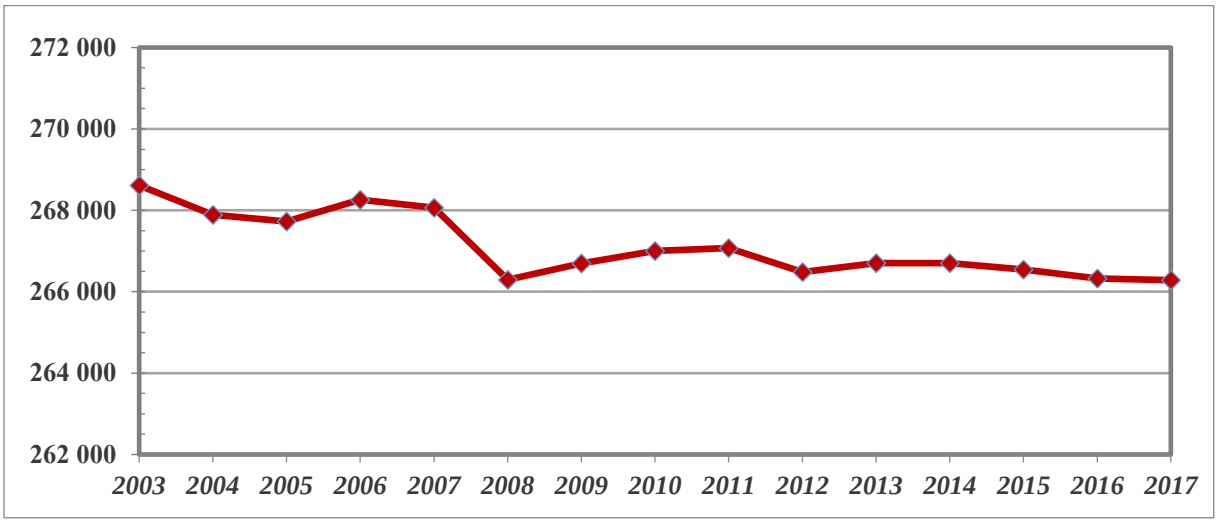

4. ábra: A tömb népességének alakulása 2003 és 2017 között (fő)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Bihari-Hegyközi tömb	*Bihar megye*	*erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Romániai átlag*	*Anyaországi átlag*
-0,66	*-1,17*	*-1,70*	*-1,55*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya 2007 és 2017 között (%)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

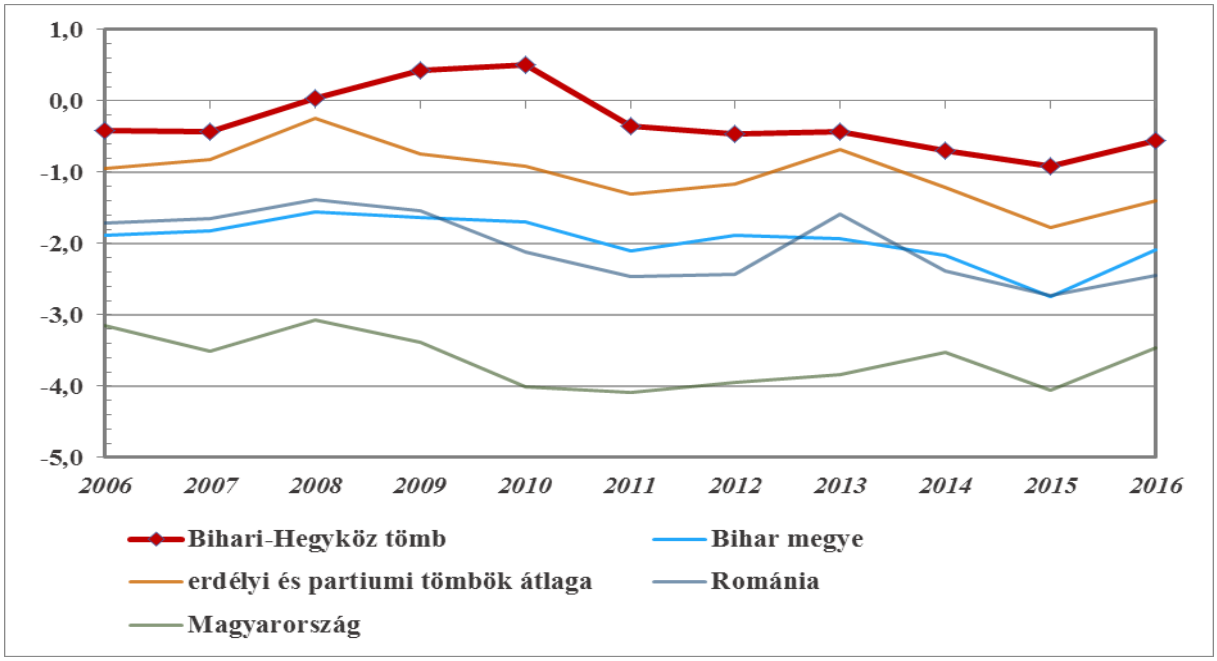

5. ábra: A népesség természetes szaporodása (‰) (2006–2016)
Forrás: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

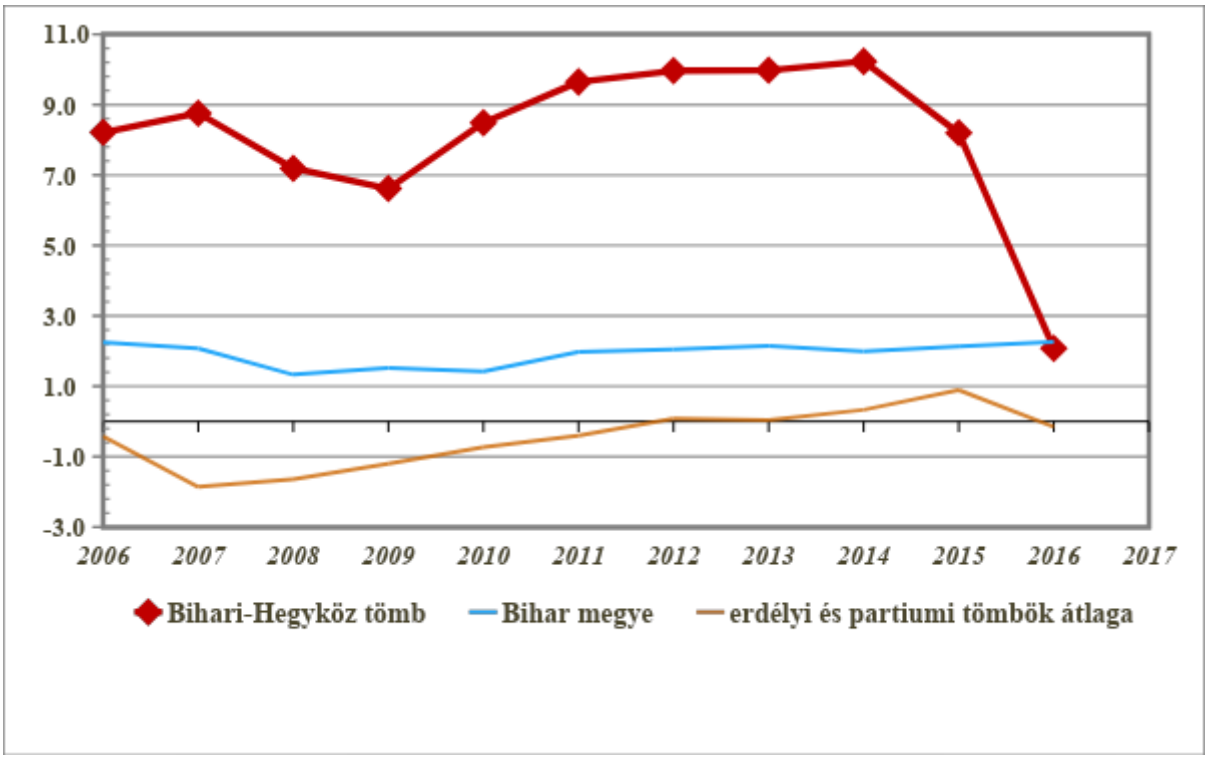

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

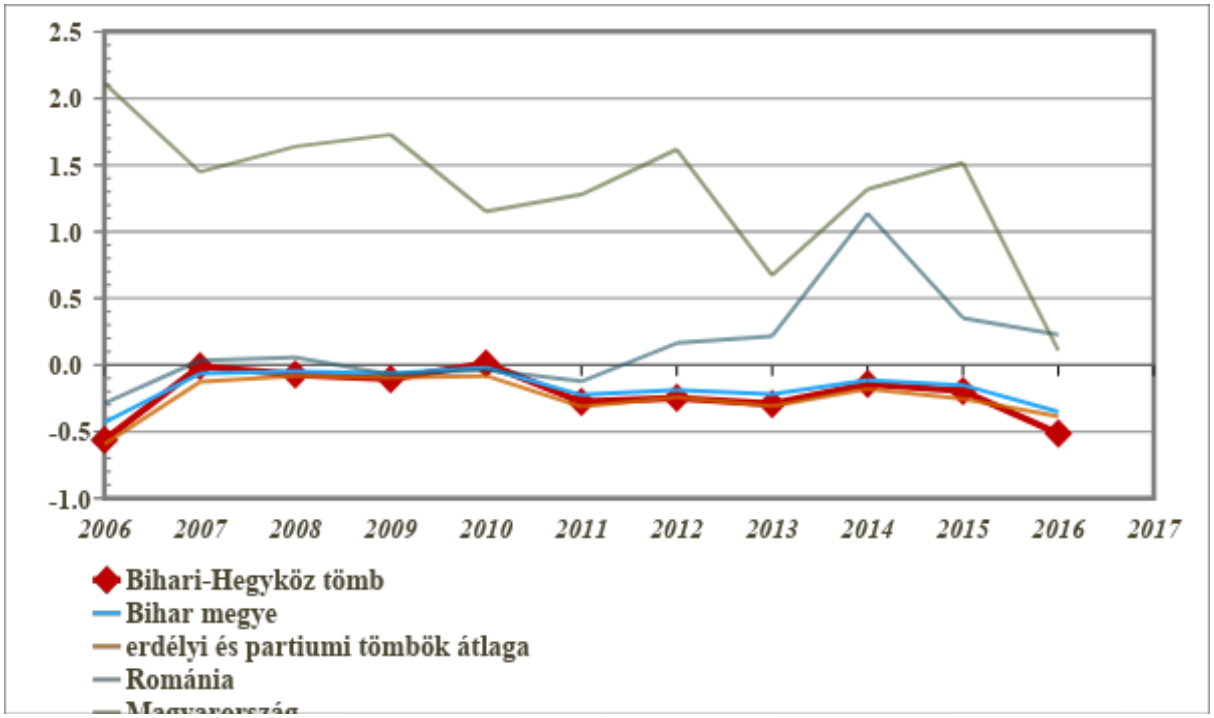

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

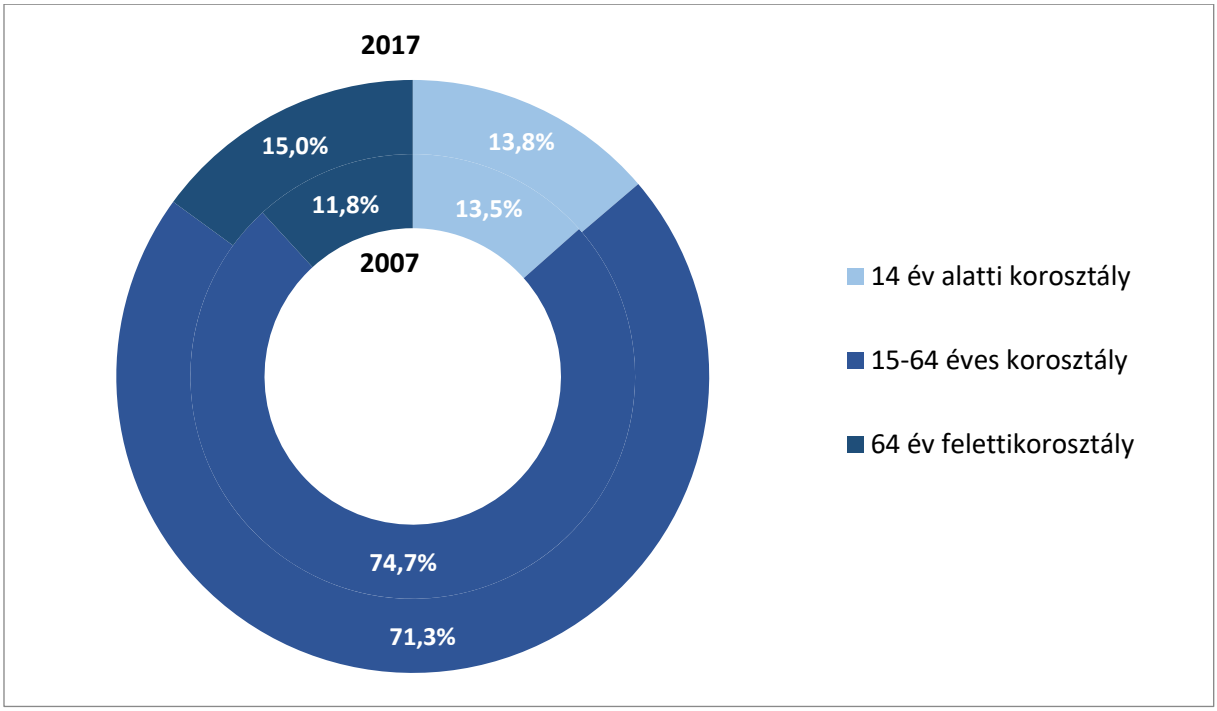

8. ábra A tömb népességének korszerkezet szerinti megoszlása (%)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

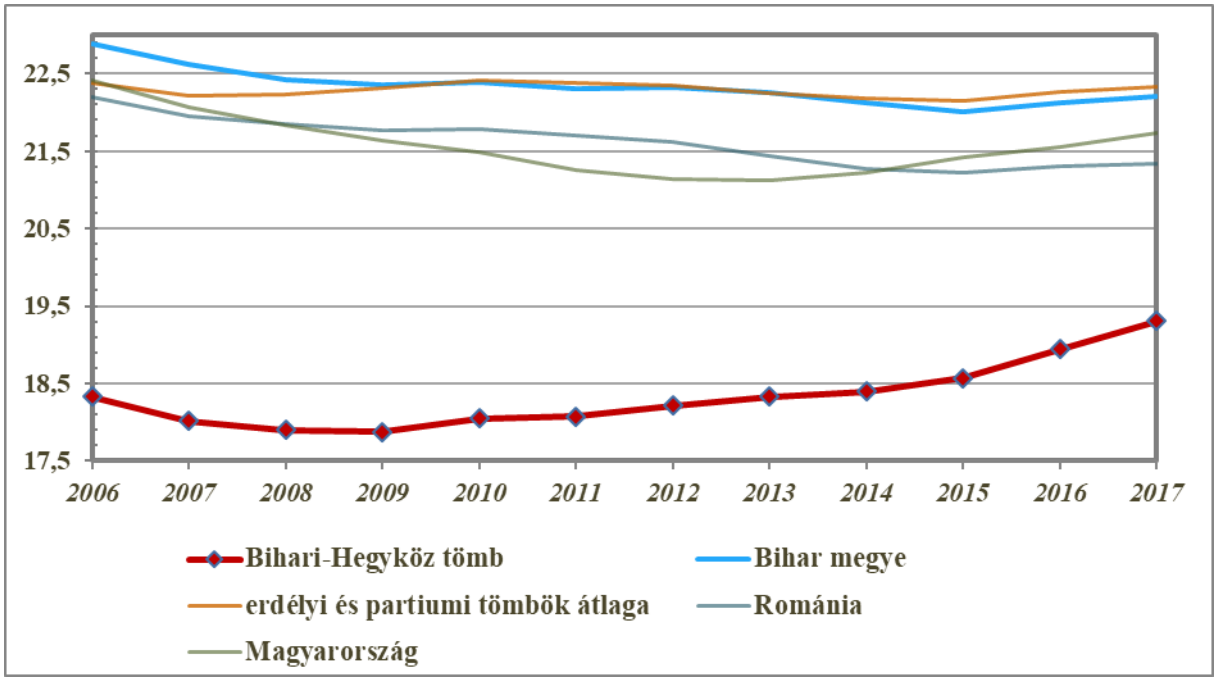

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

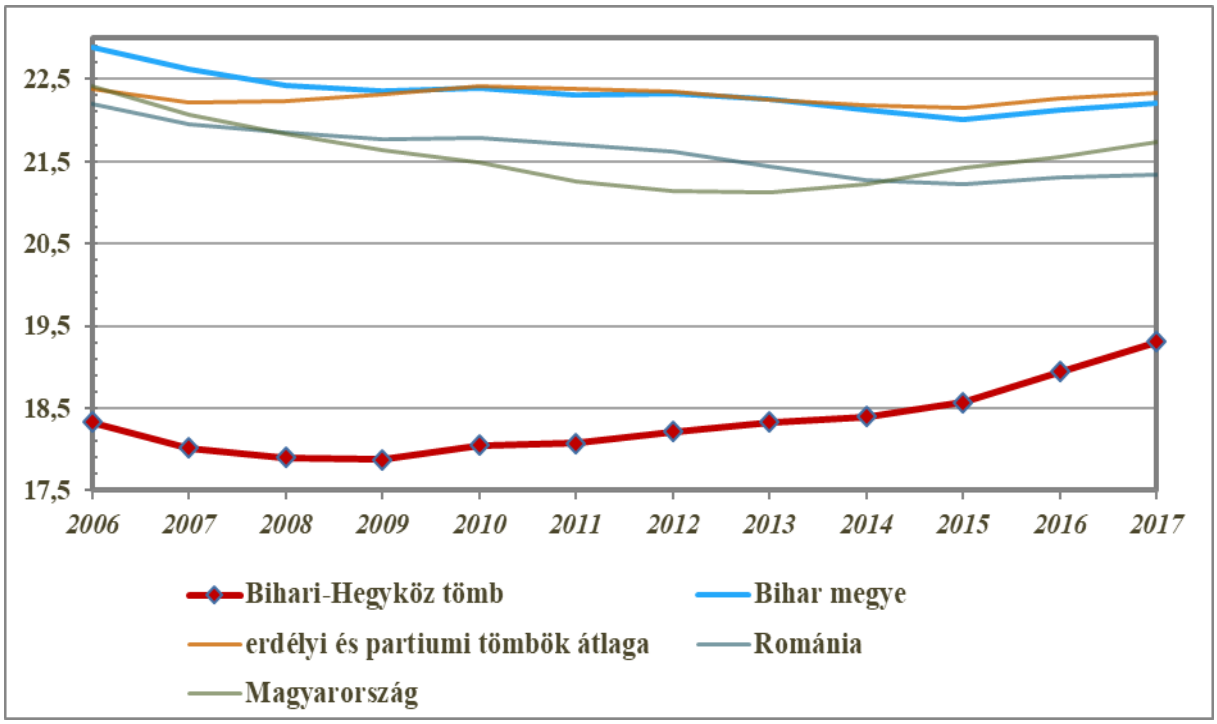

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

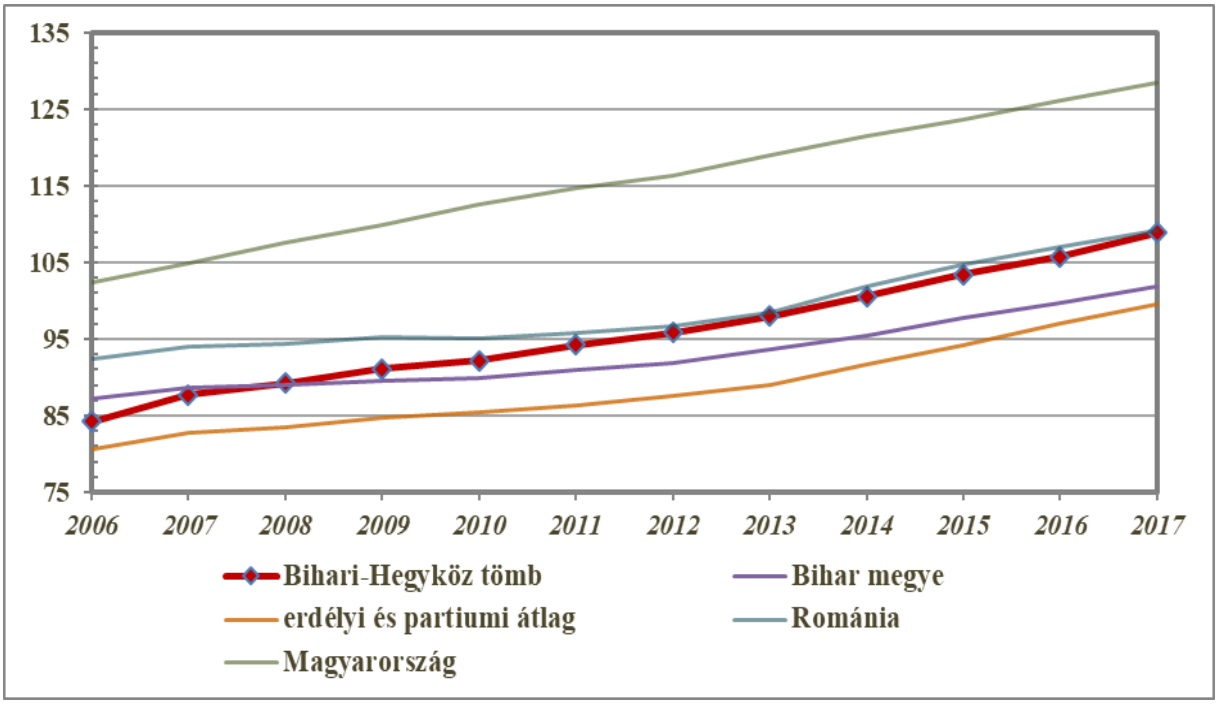

11. ábra: Az öregedési index alakulása (%) (2006–2017)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

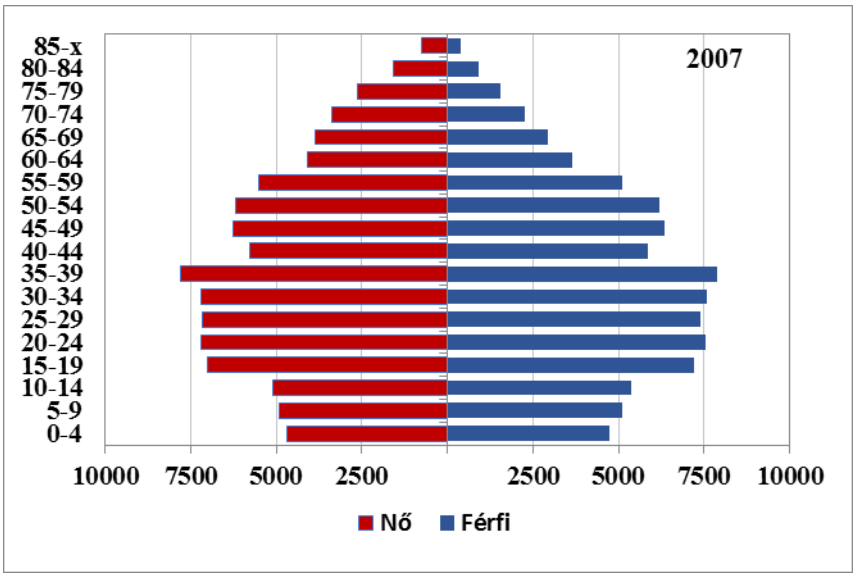

12. ábra: A tömb korfája (2007)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

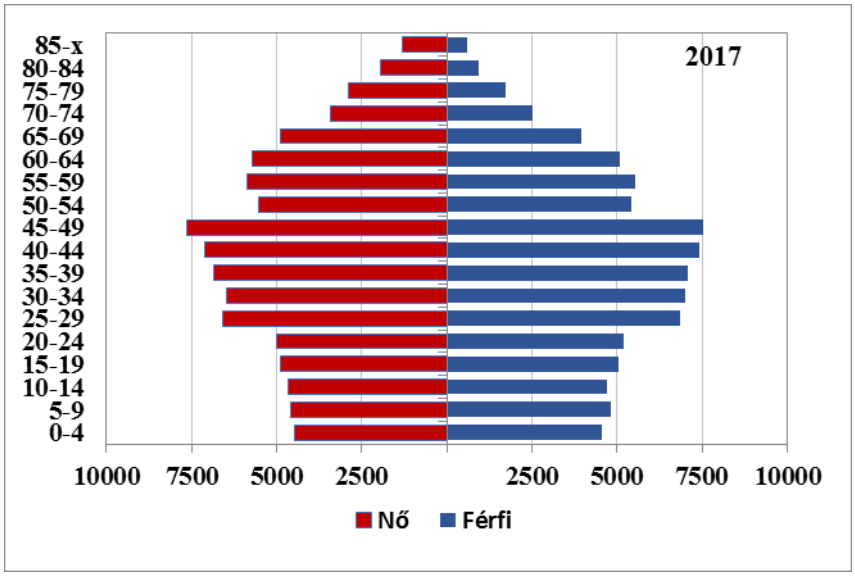

13. ábra: A tömb korfája (2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.31.2.2 Oktatás

Óvodák

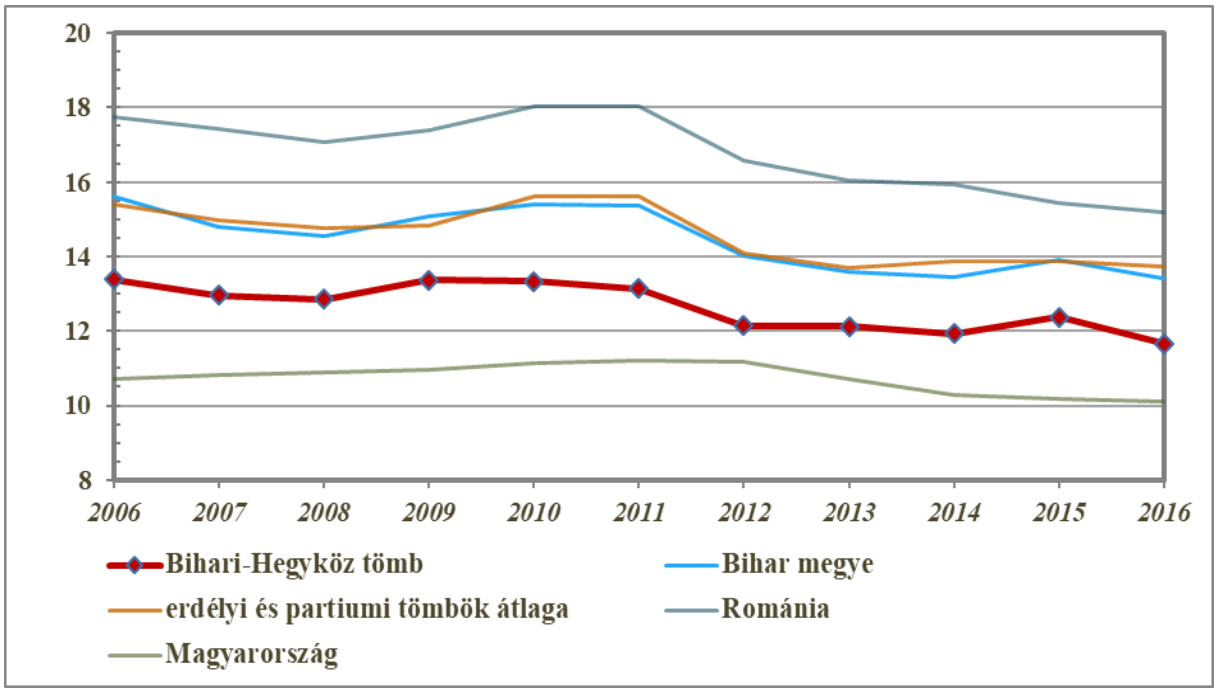

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

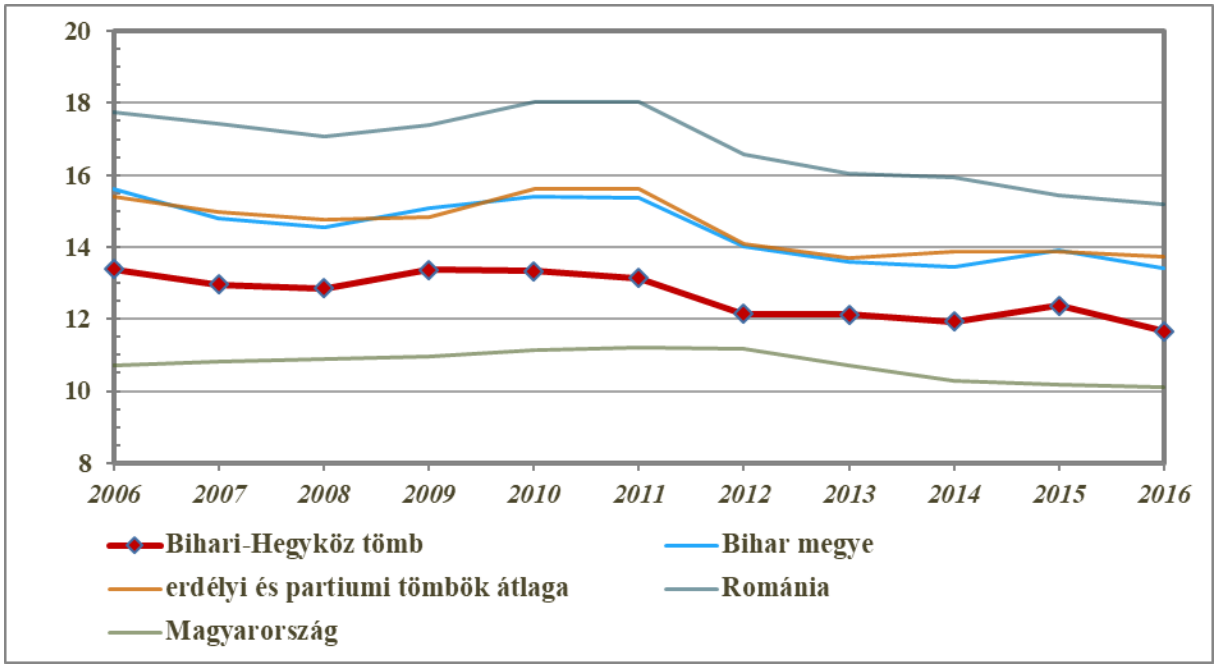

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

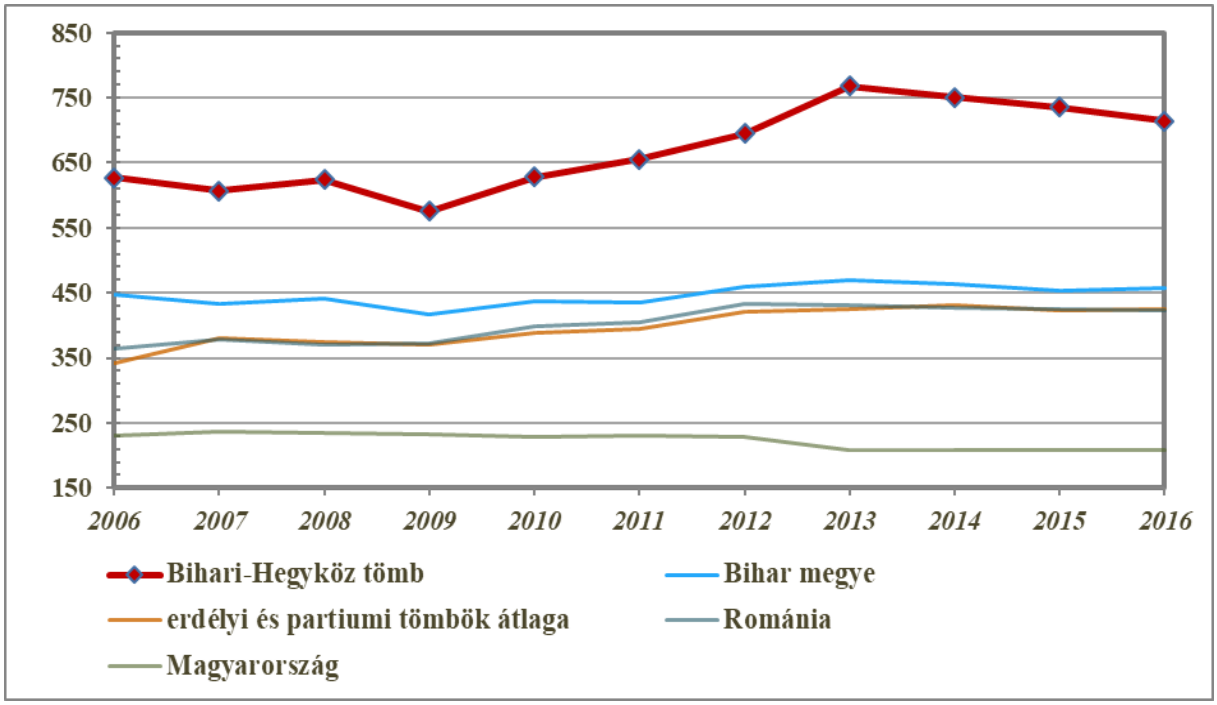

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

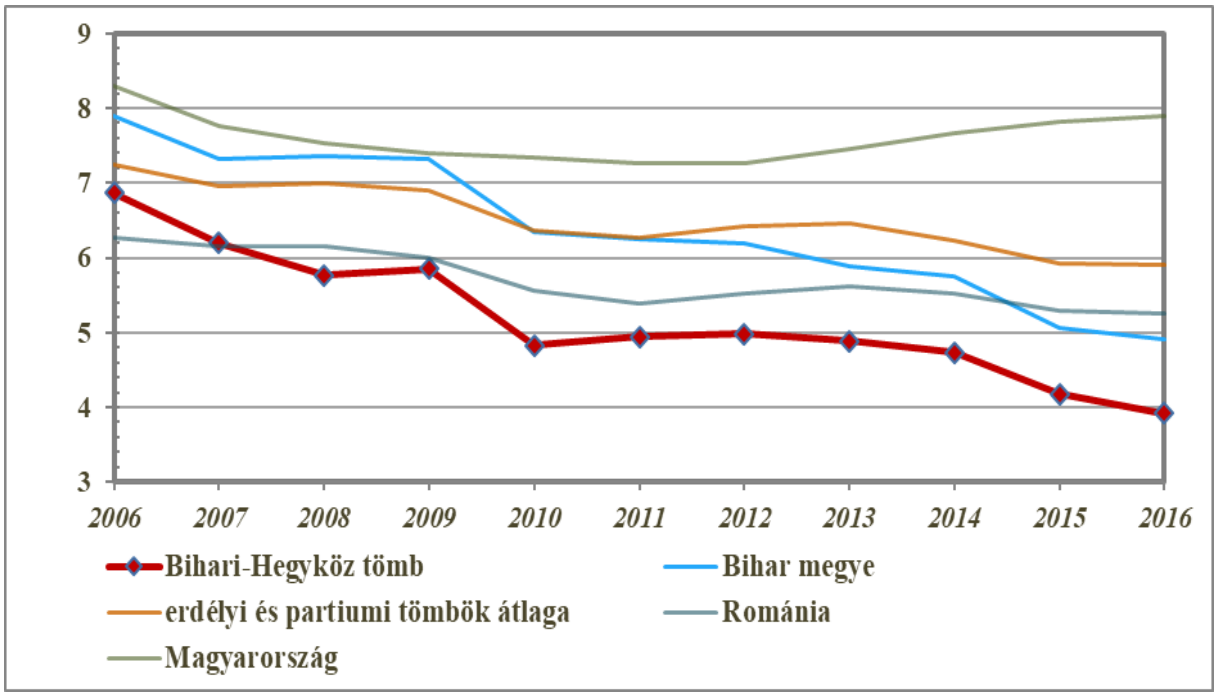

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

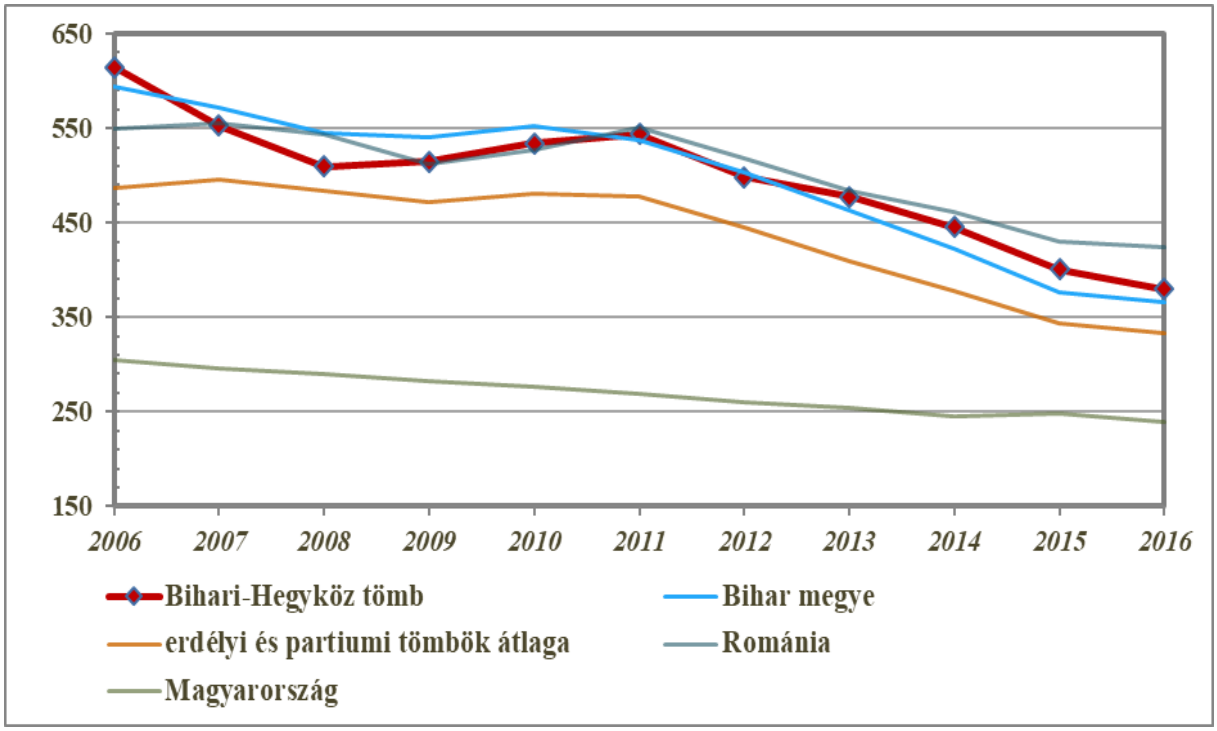

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

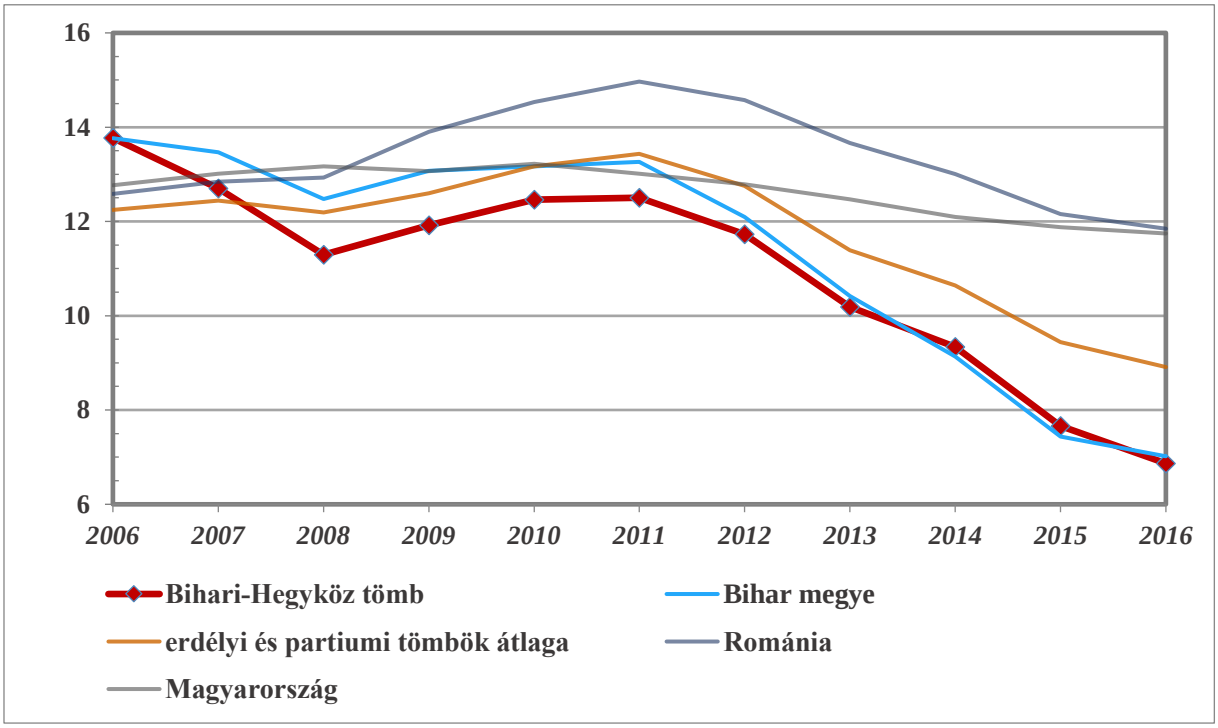

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.31.2.3 Munkaerőpiac

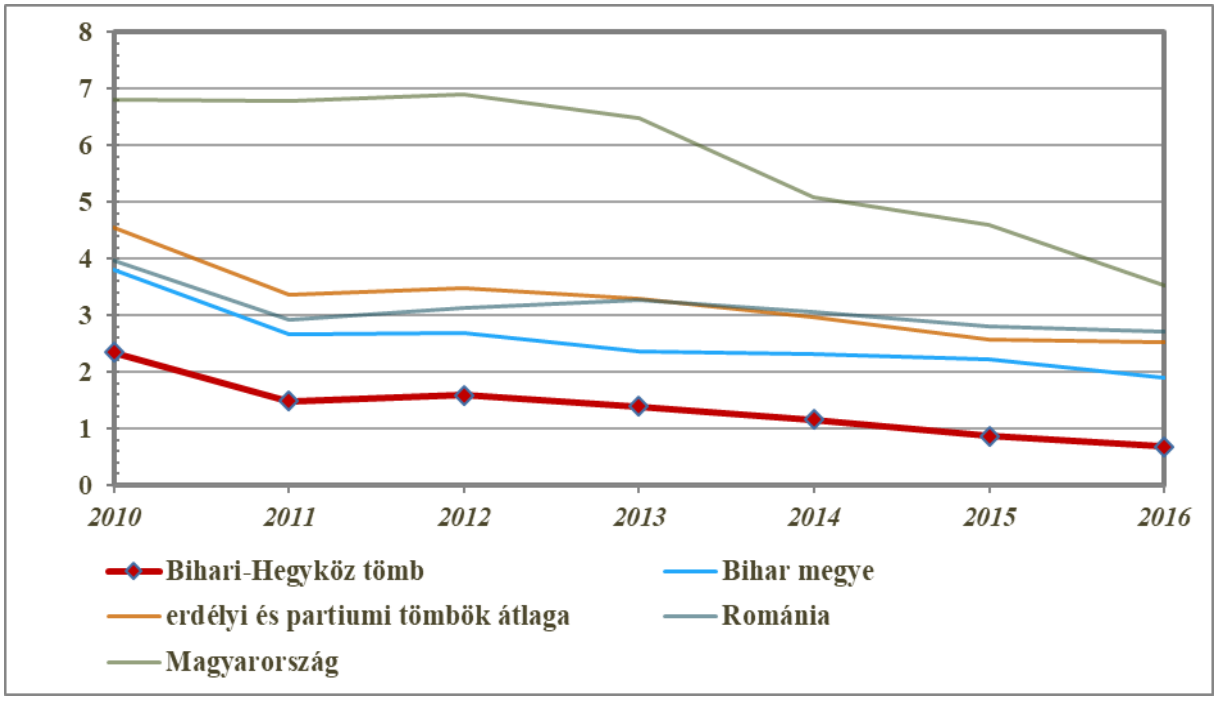

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

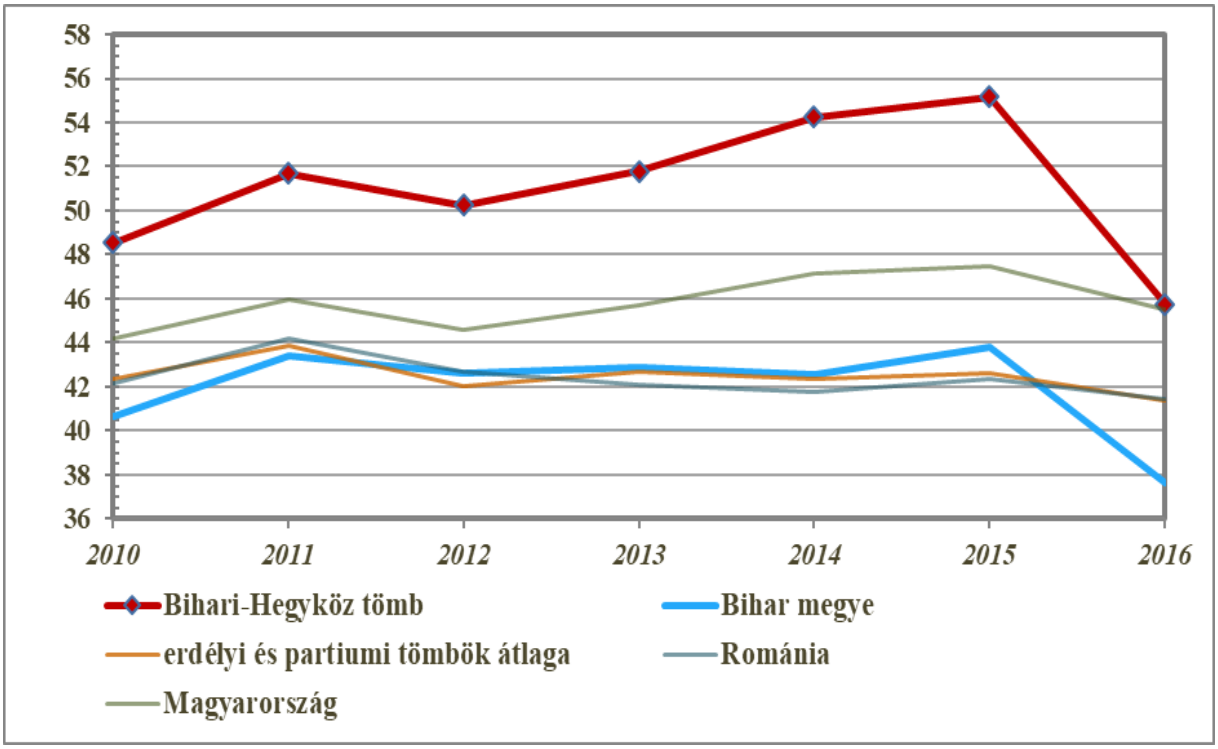

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (2010–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.31.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.31.3.1 Egészségügy

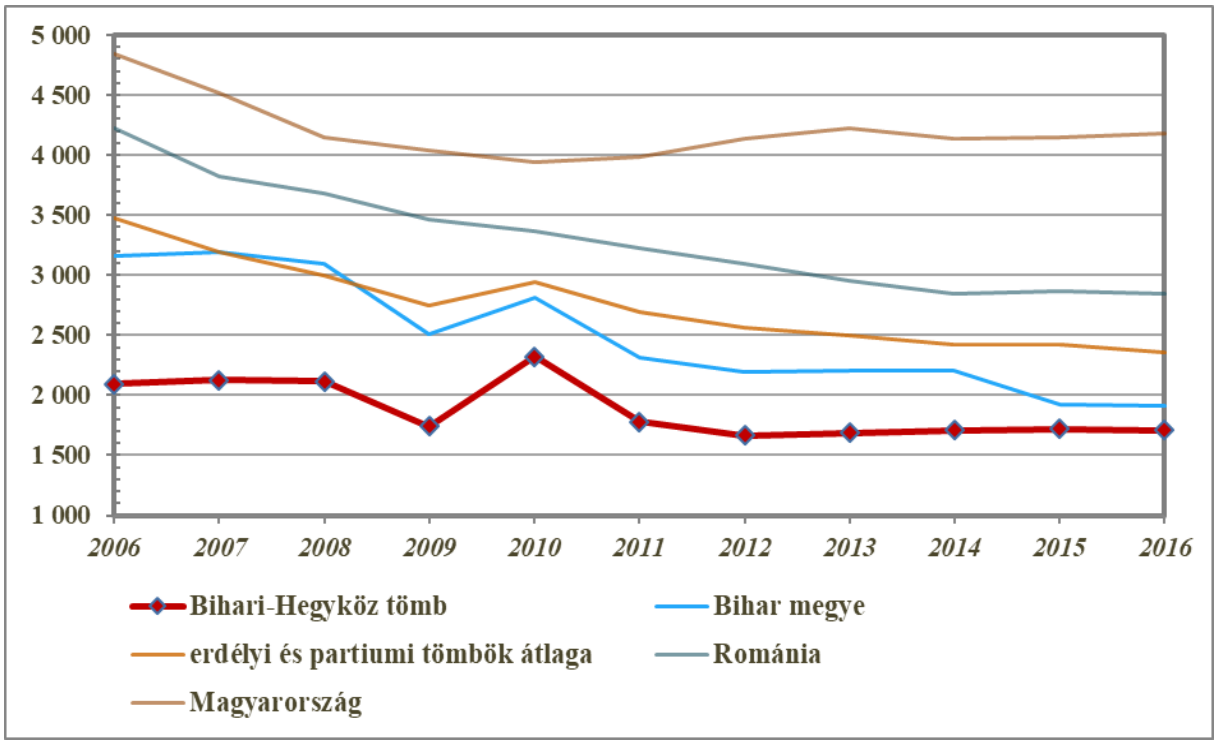

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

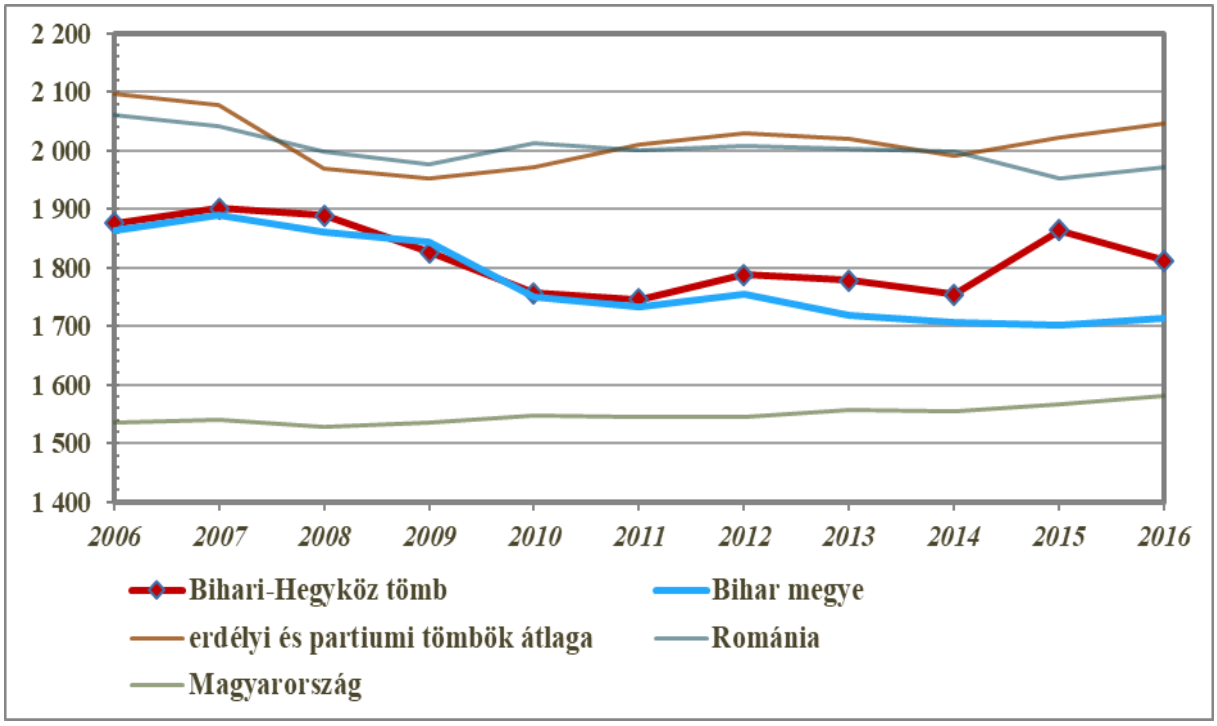

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.31.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

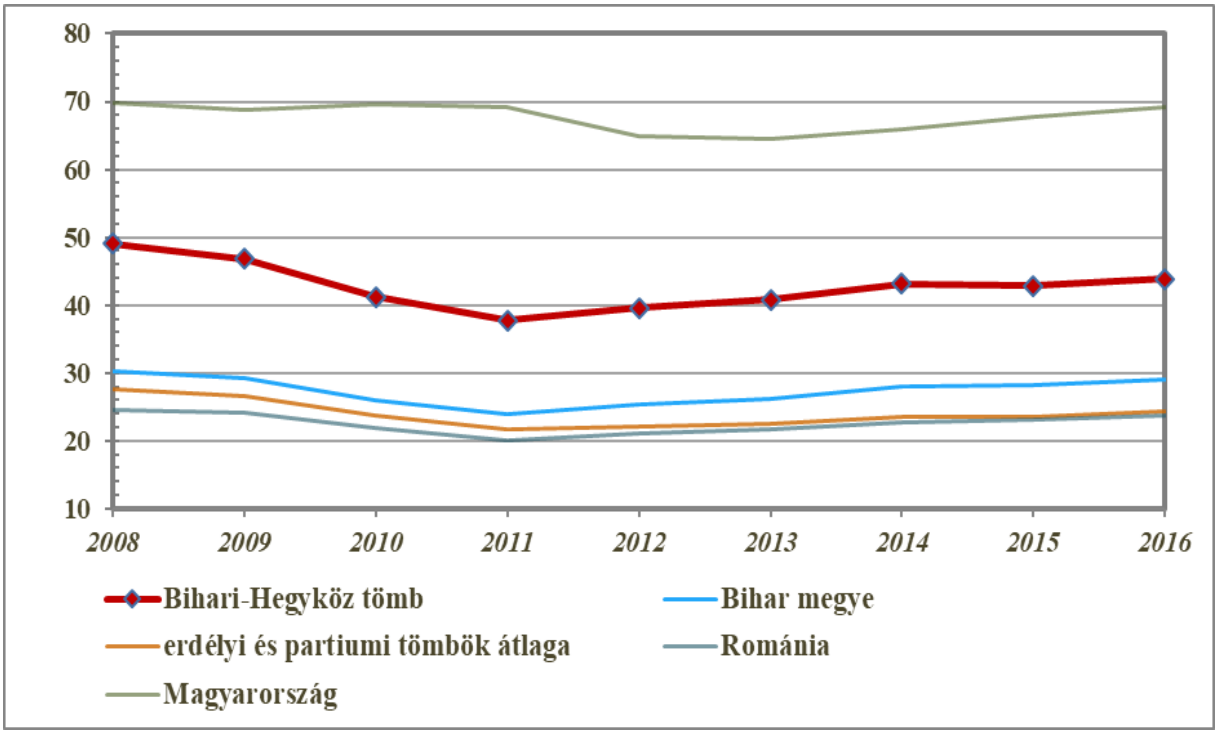

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

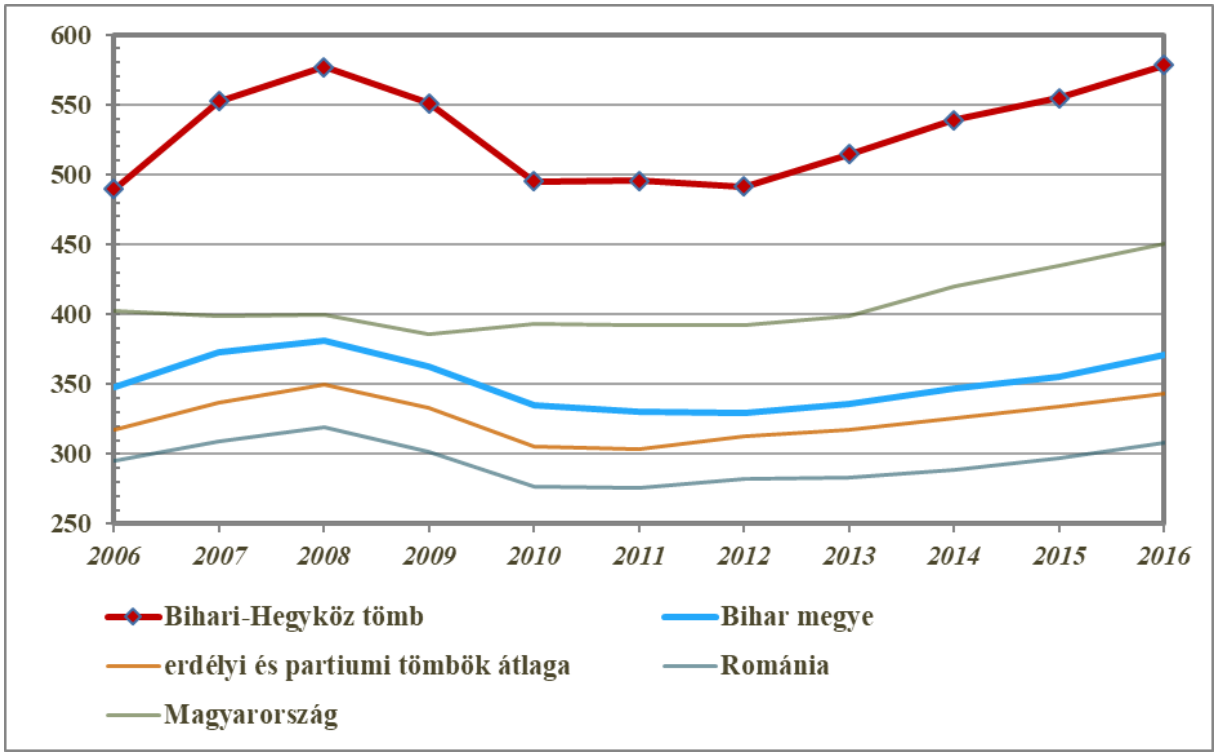

25. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.32 Szatmári tömb

6.32.1 A térség főbb jellemzői

6.32.1.1 Elhelyezkedés

A Szatmári tömb a partiumi magyarságot tömörítő legészakibb tömb, mely a romániai Szatmár megye északi fekvésű Magyarország határtérségében elhelyezkedő községek nagy részét foglalja magába. Természetföldrajzilag az Alföld partiumi folytatásában a Szamos és a Túr folyó által kialakított Szamosközre, a Túrtól északra fekvő Ugocsai-síkra, legdélibb részén pedig a Szilágysági dombvidék irányába átmeneti jellegű tájra, az Erdődi-magassíkra terjed ki. A tömb nyugaton a magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyével, északon Ukrajna Beregszászi járásával, keleten Szatmár megye Keleti-Kárpátok és Erdélyi-középhegység hegylábi, előhegyi román többségű községeivel, délen a Nagykárolyi és a Szilágysági magyar tömbbel határos.

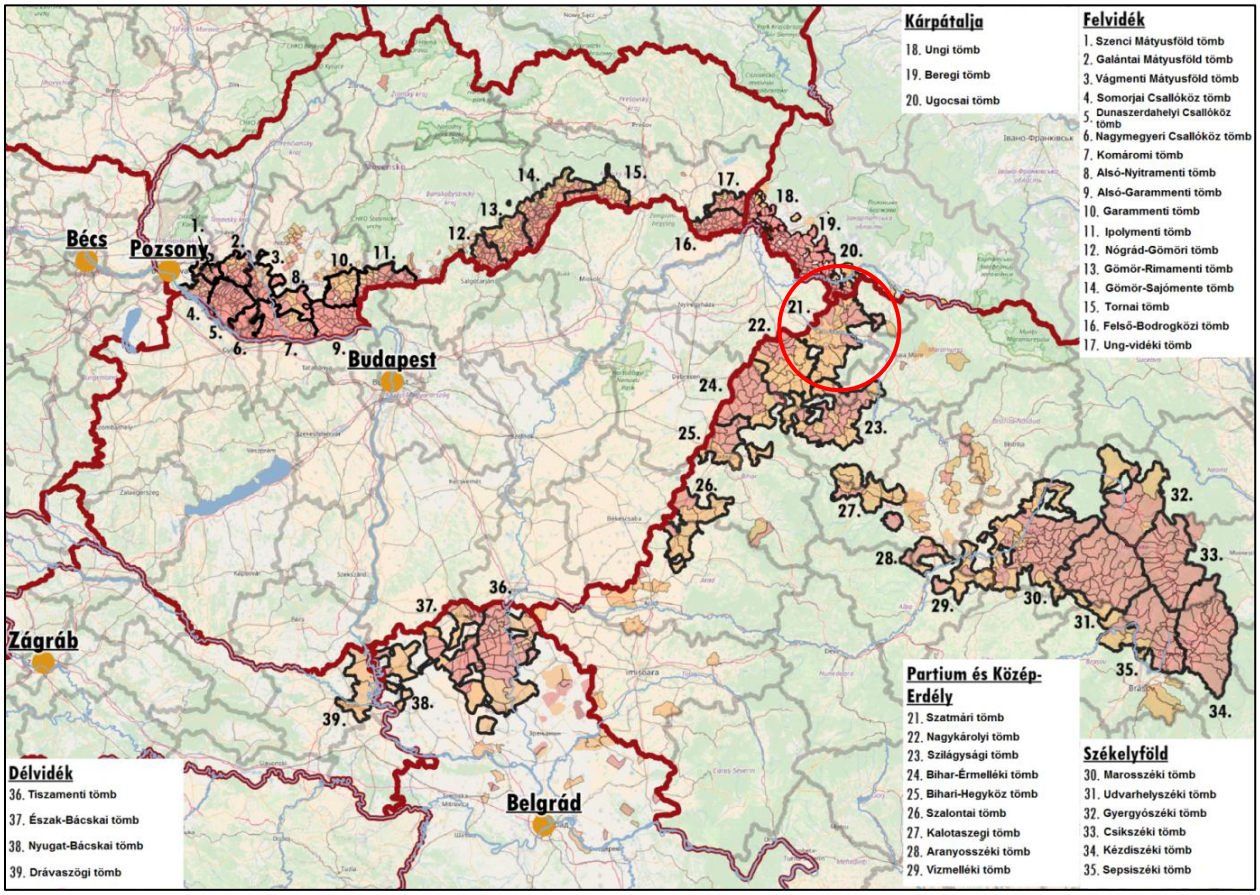

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében

Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

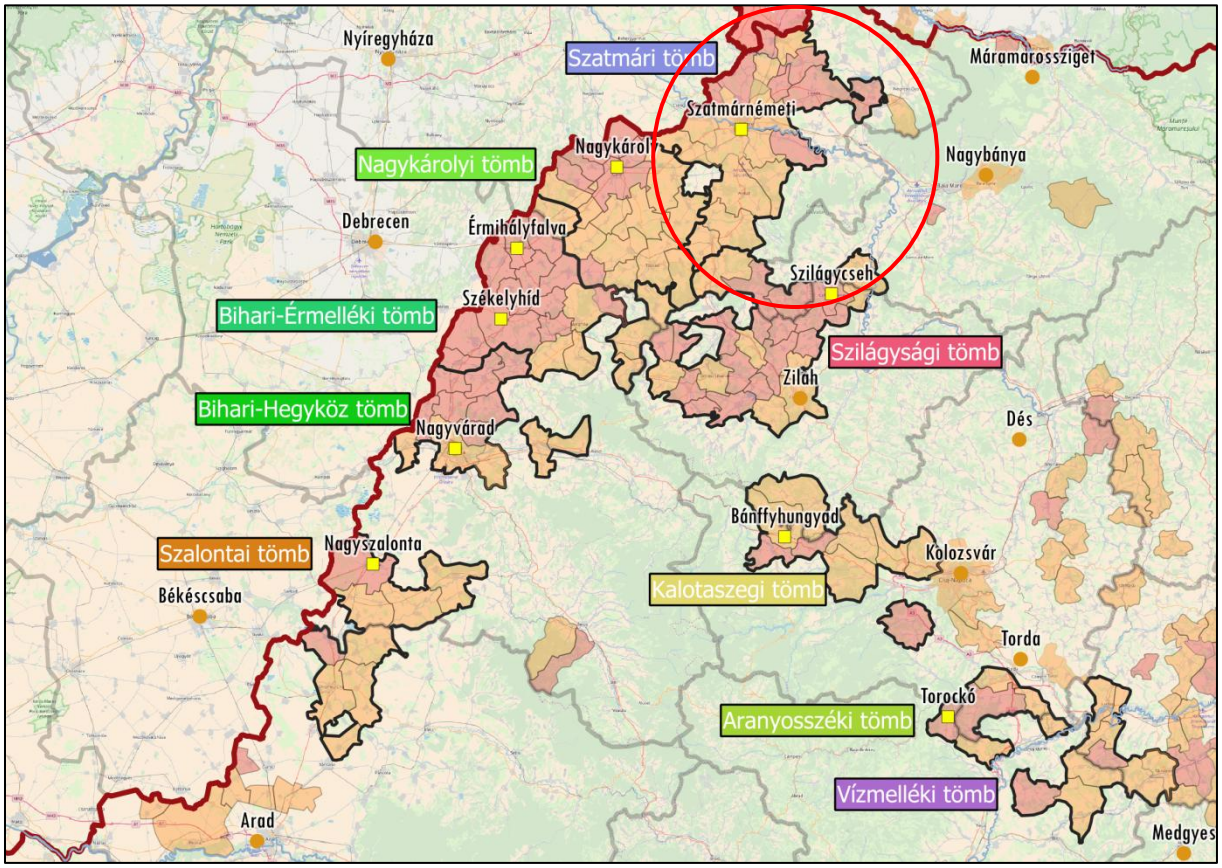

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Partiumban

Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

6.32.1.2 A térség községei

A Szatmári tömb 19 községe összesen 160 ezer fős népességet koncentrál, melynek 44 százaléka magyar nemzetiségű. A tömbön belül a magyar többségű községek elsősorban Szatmárnémetitől északi irányban helyezkednek el, azonban a tömb vegyes lakosságú, multietnikus jellegét mutatja, hogy a magyar és nem magyar többségű községek nem különülnek el egymástól élesen, etnikai szempontból mozaikos térszerkezet jellemzi a tömböt.

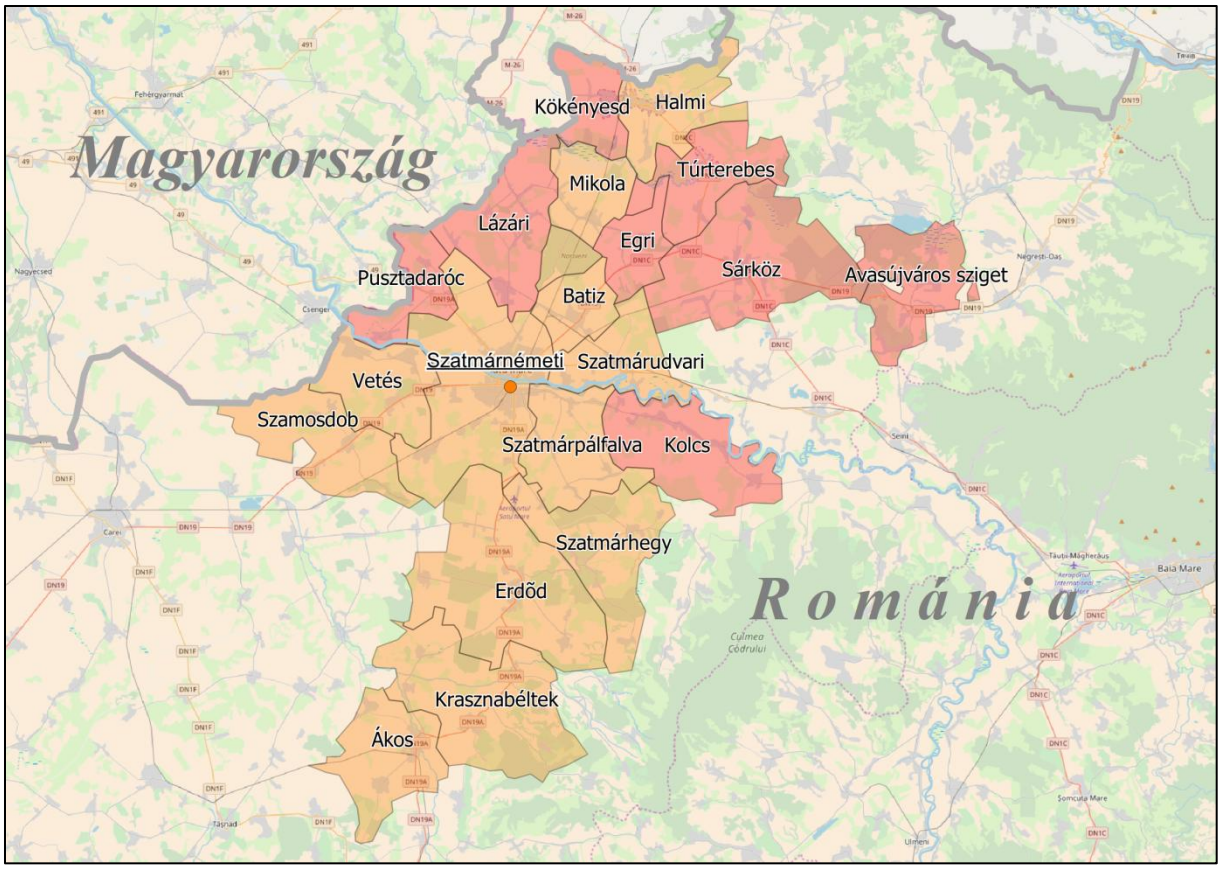

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: 2011-es romániai népszámlálási adatok

A Szatmári tömb legnépesebb települése Szatmárnémeti az 1968-as közigazgatási reform eredményeként nyerte el megyeszékhelyi státuszát. Gazdasági, kulturális és oktatási központ, számos magyar tannyelvű oktatási intézménynek ad otthont. Napjainkban két államhatárhoz is közeli fekvése felértékelte a város gazdasági pozícióit. Szatmárnémeti magyar többségét a kommunista korszak erőltetett urbanizációja következtében vesztette el, mely nagyszámú román lakosság betelepülését eredményezte. Ugyanakkor a város politikai vezetésében a magyarság továbbra dominánsan jelen van.

Szatmári tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
Szatmárnémeti	Satu Mare	93 582	35 441	37,87
Magyar többségű községek				
Pusztadaróc	Dorolt	3 735	3 249	86,99
Lázári	Lazuri	5 314	4 344	81,75
Kökényesd	Porumbesti	2 498	2 038	81,59
Egri	Agris	1 956	1 278	65,27
Avasújváros sziget	Orasu Nou	3 703	2 382	64,33
Túrterebes	Turulung	3 568	2 202	61,72
Sárköz	Livada	6 606	4 032	61,04
Kolcs	Culciu	3 731	1 964	52,64
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Szatmárhegy	Viile Satu Mare	3 366	1 450	43,08
Szatmárpálfalva	Paulesti	4 703	2 264	48,14
Ákos	Acas	2 747	1 222	44,48
Vetés	Vetis	4 574	1 958	42,81
Mikola	Micula	3 402	1 318	38,74
Halmi	Halmeu	4 780	1 806	37,78
Krasznabéltek	Beltiug	3 114	1 018	32,69
Szatmárudvari	Odoreu	4 771	1 148	24,06
Batiz	Botiz	3 414	793	23,23
Szamosdob	Doba	2 668	537	20,13
Erdőd	Ardud	6 231	1 092	17,53
Összesen		**168 463**	**71 536**	**42,46**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.32.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.32.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

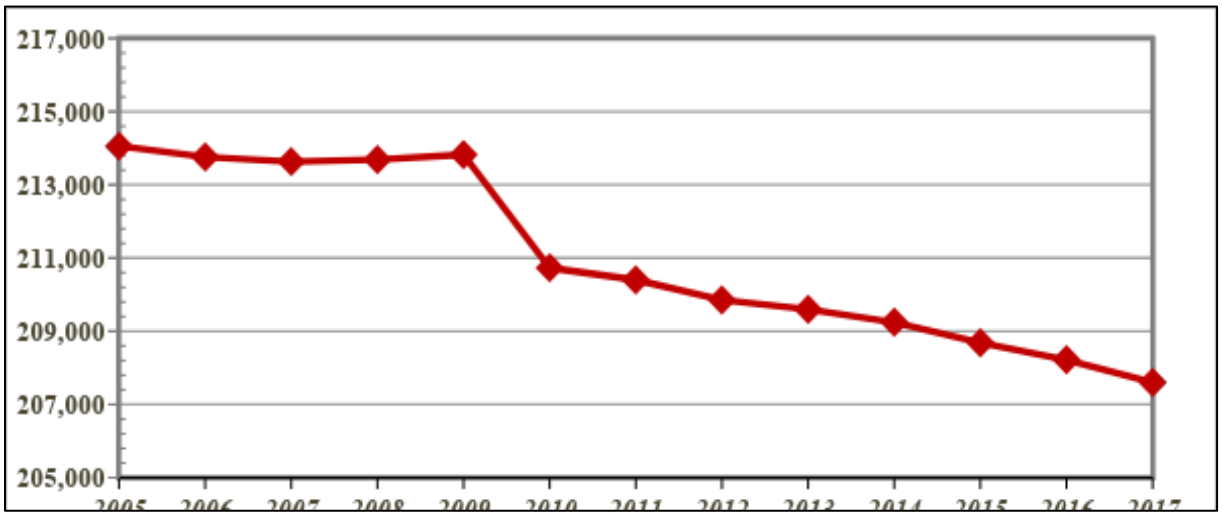

4. ábra: A tömb népességszámának alakulása (fő) (2005-2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Szatmári tömb	Szatmár megye	Az erdélyi és partiumi magyar tömbök átlaga	Románia	Magyarország
-2,83	-1,84	-1,70	-1,55	-2,67

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007-2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

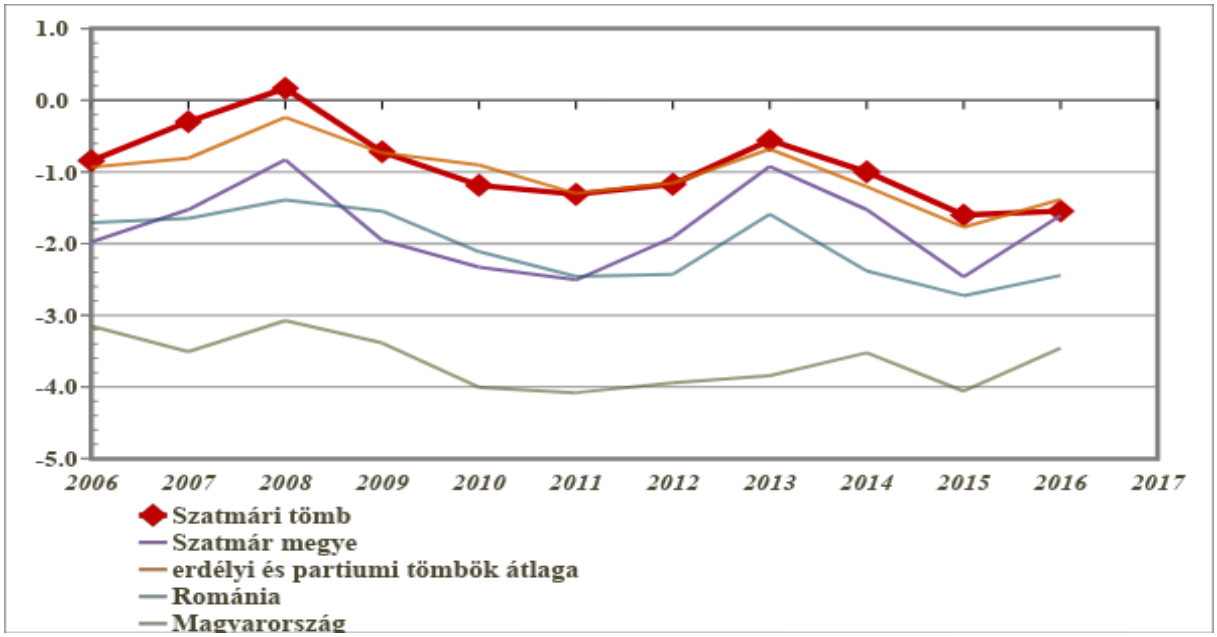

5. ábra: A természetes szaporodási ráta alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

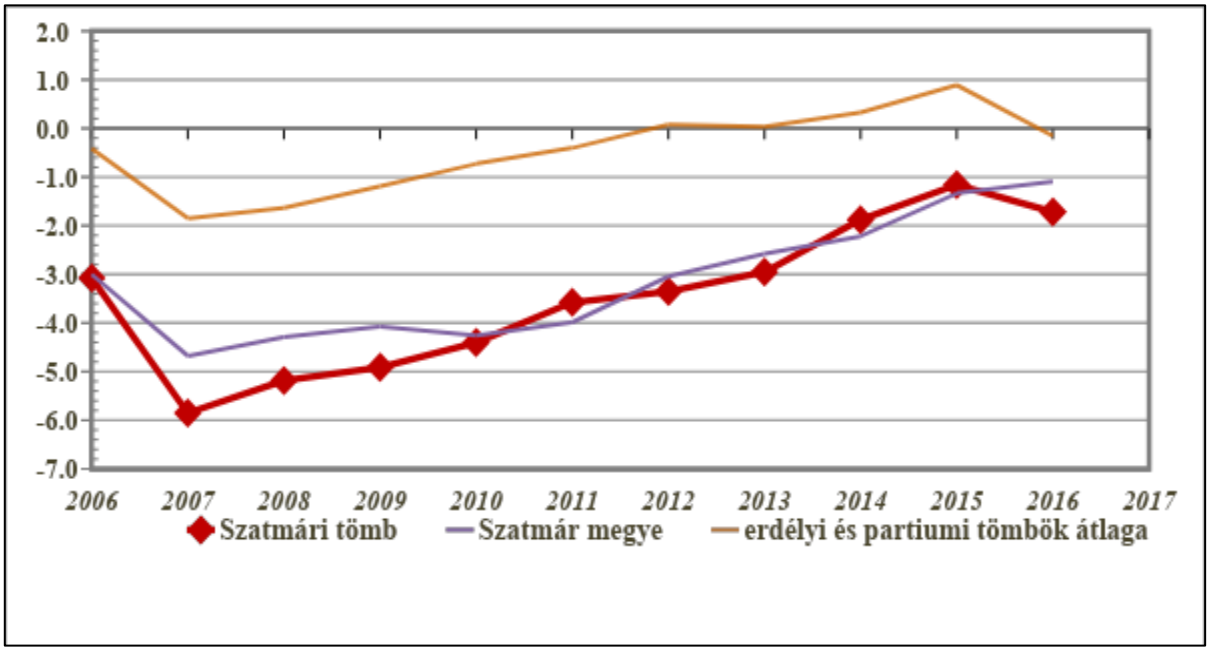

18. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

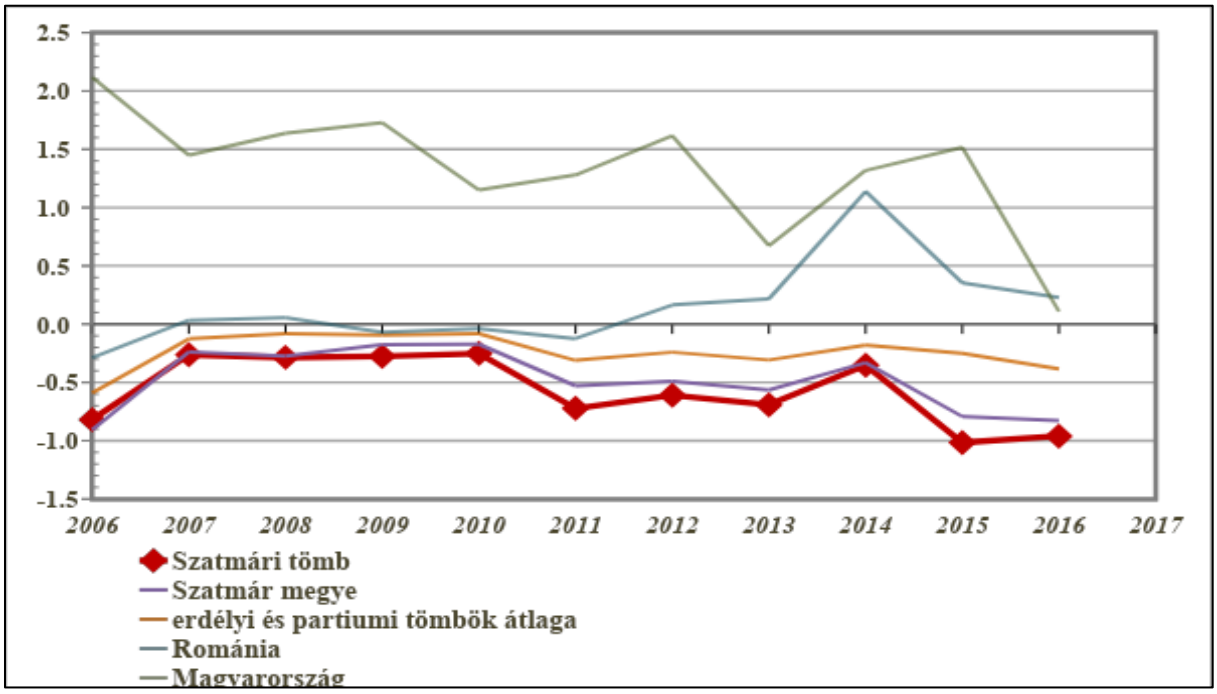

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

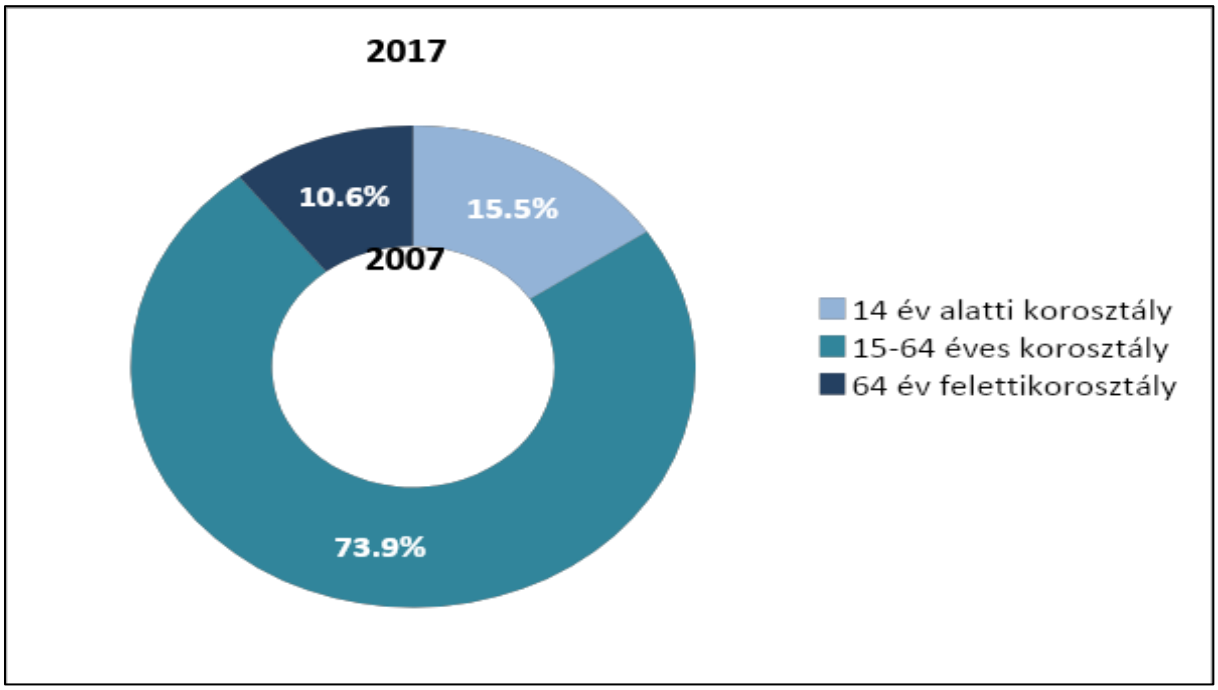

8. ábra: A népesség korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

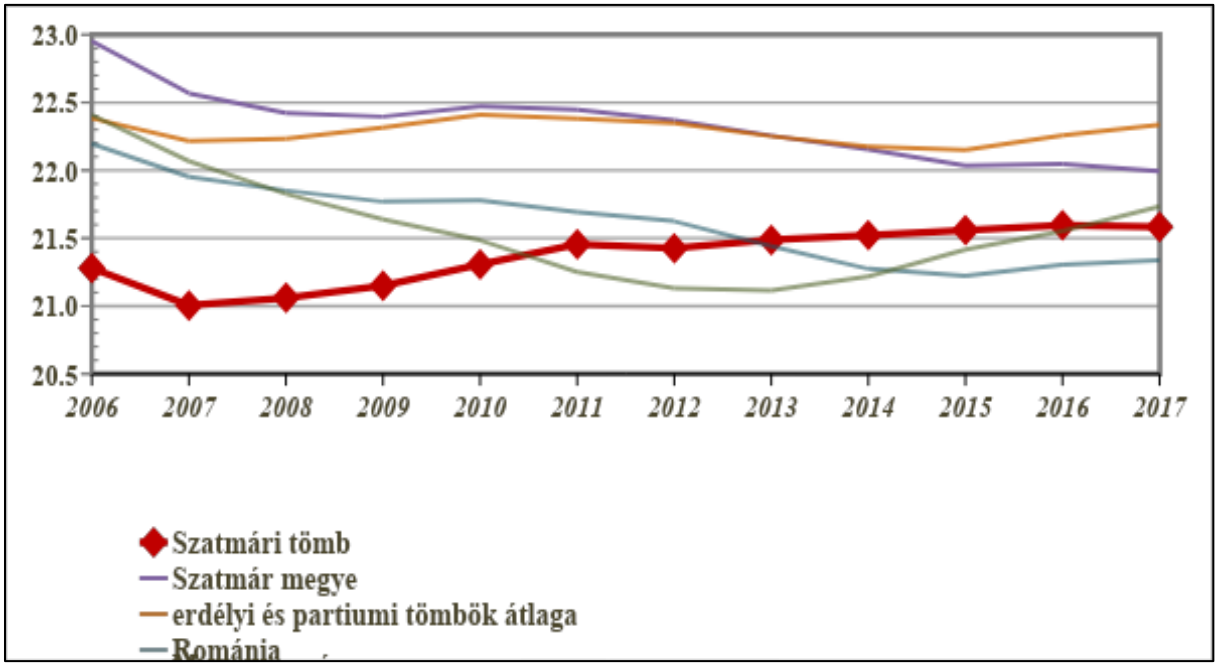

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

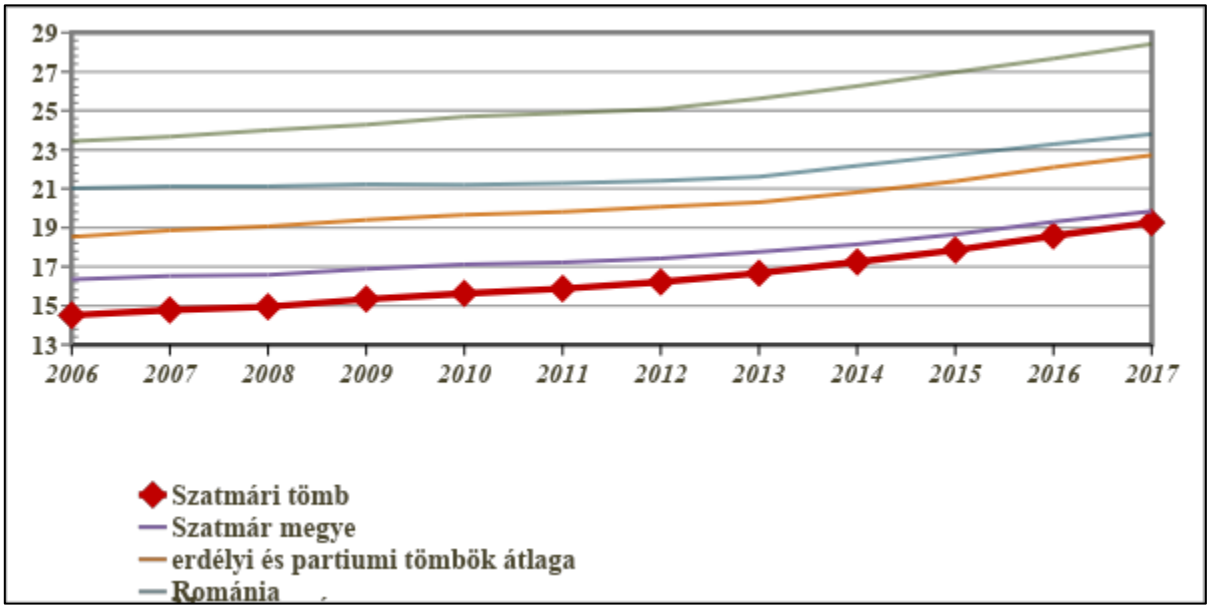

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

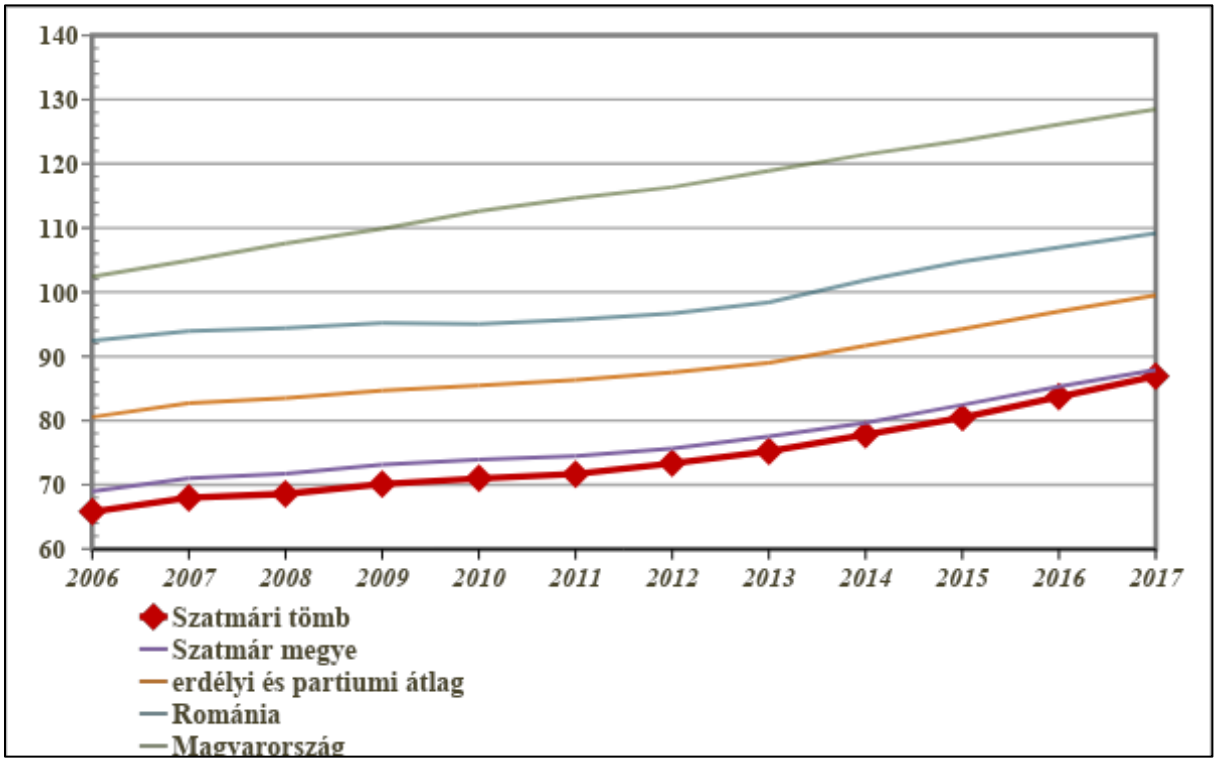

11. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

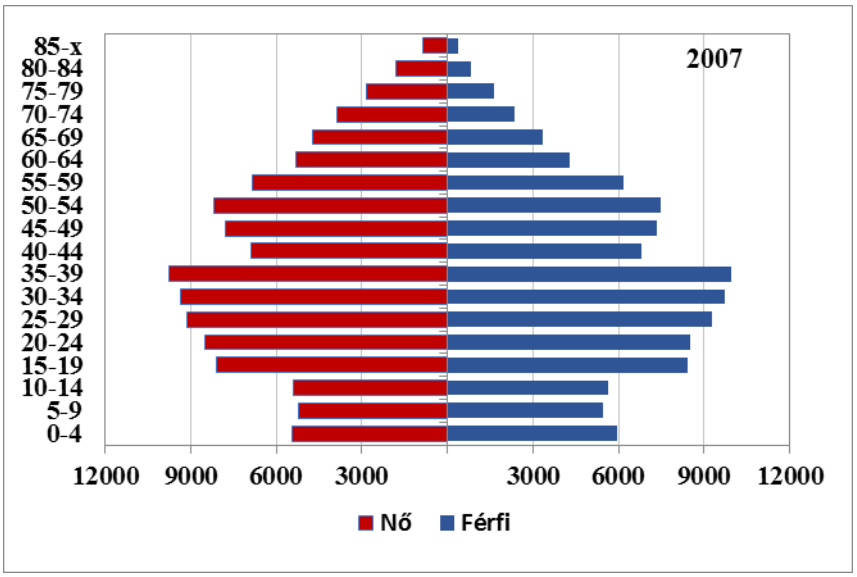

12. ábra: A tömb korfája (2007)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

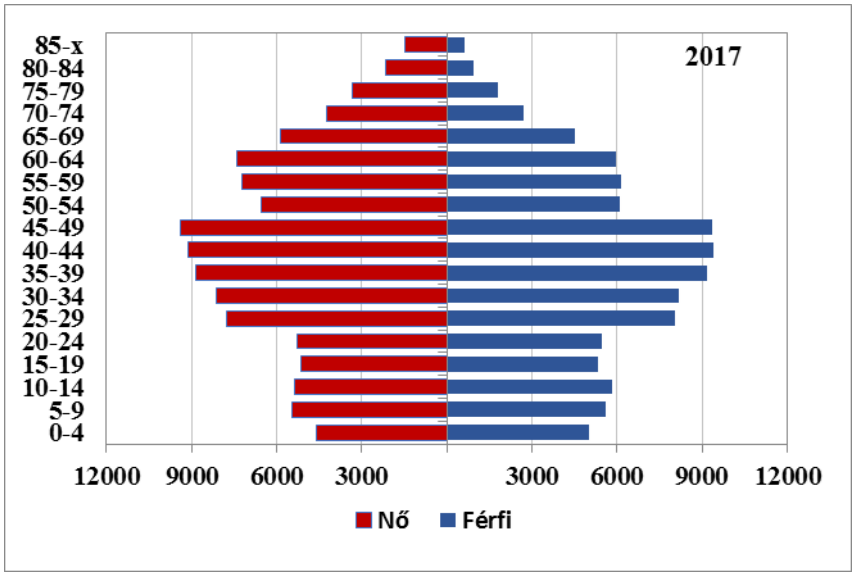

13. ábra: A tömb korfája (2017)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.32.2.2 Oktatás

Óvodák

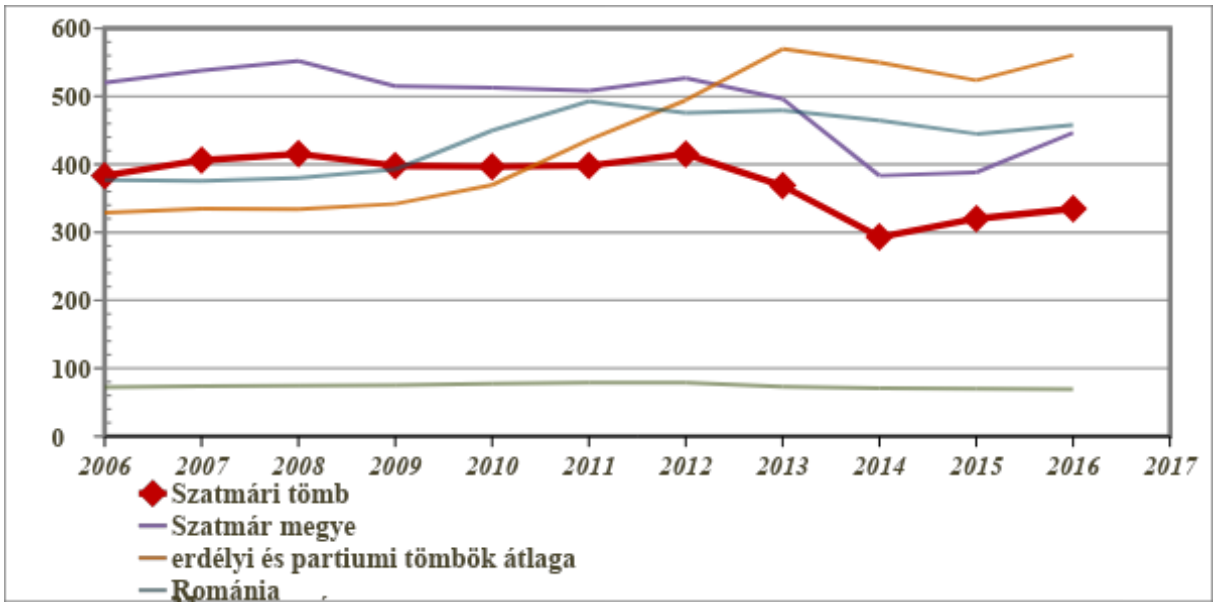

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

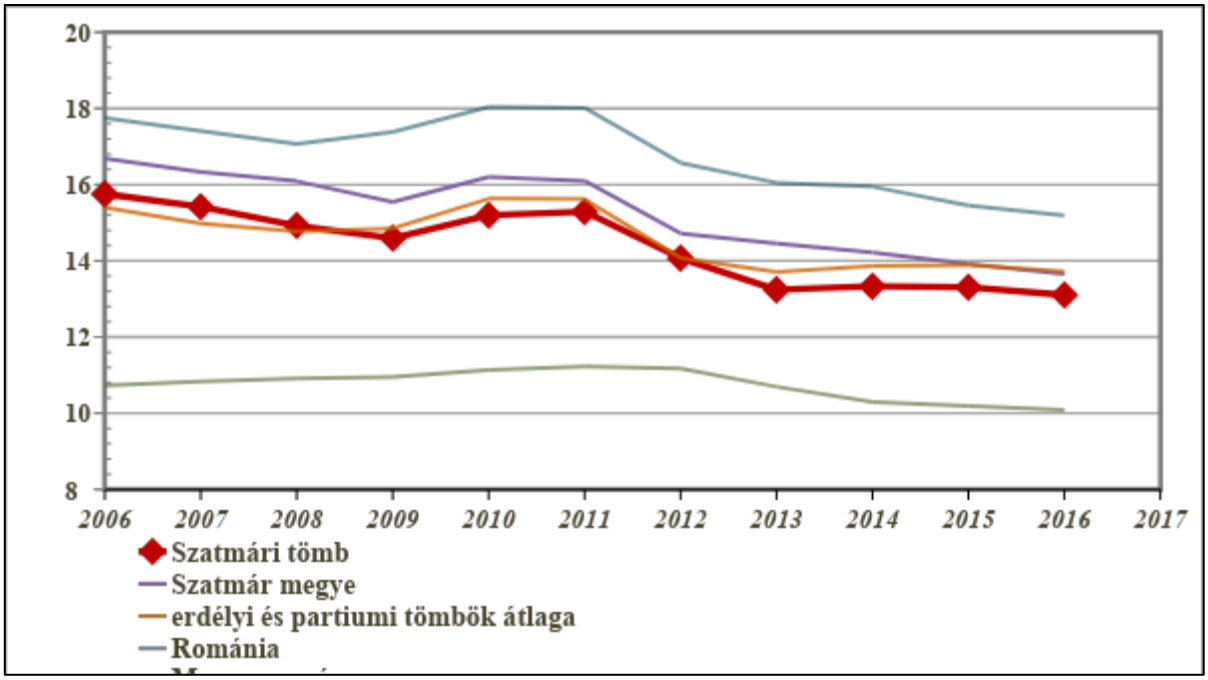

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

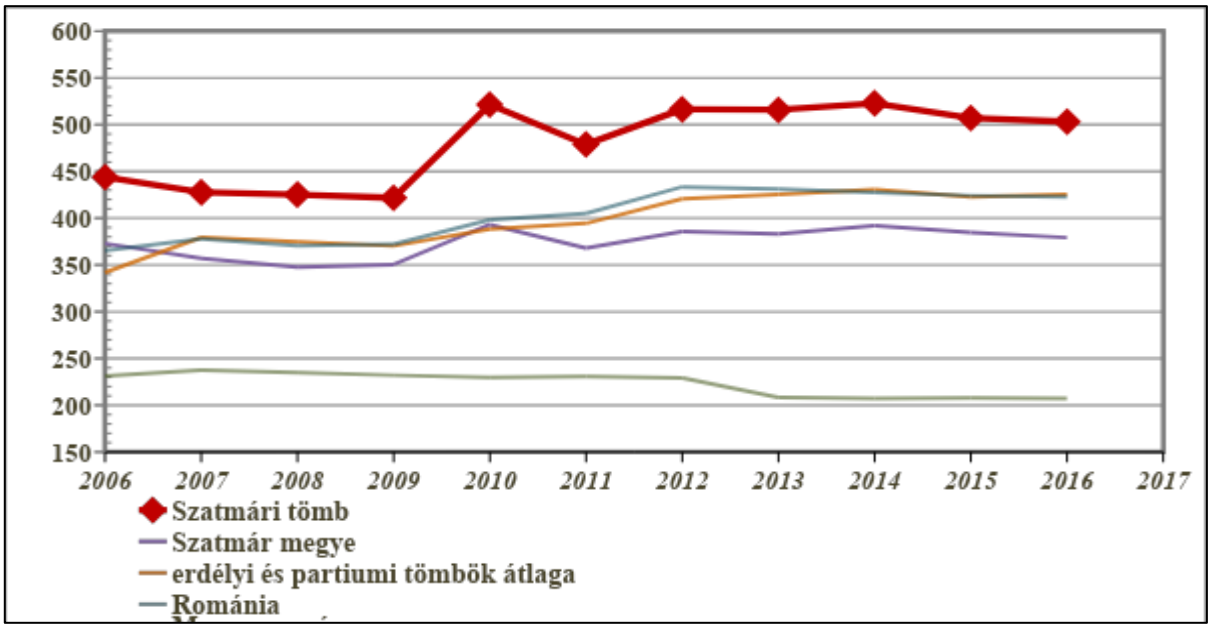

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

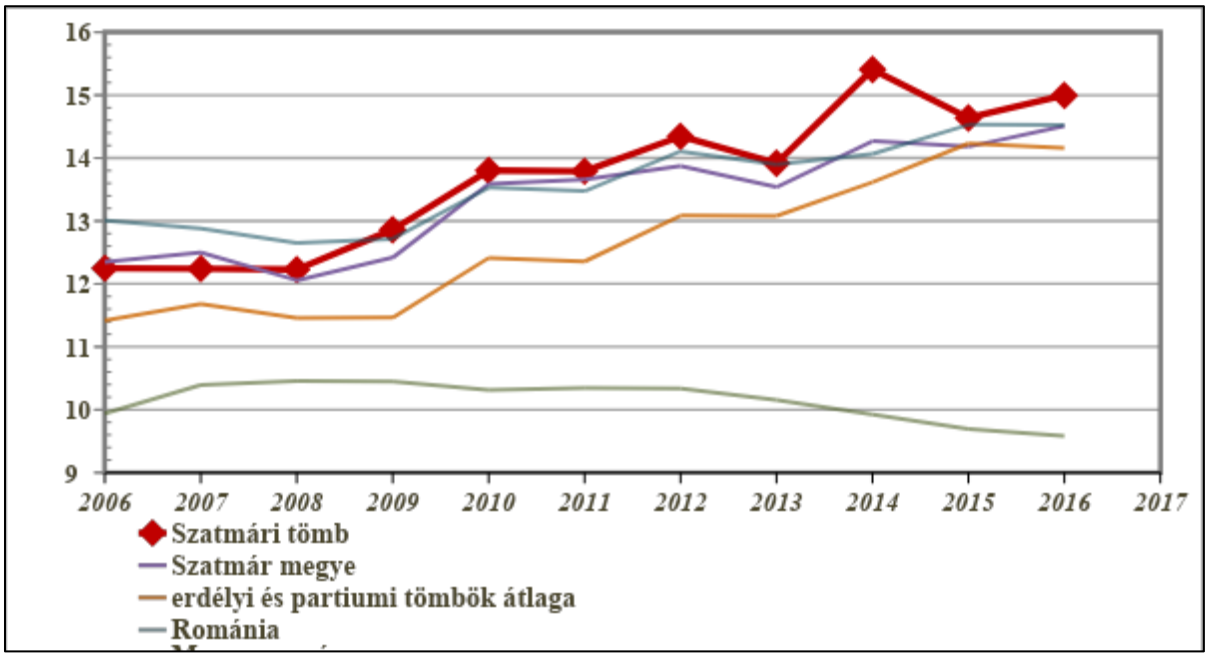

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

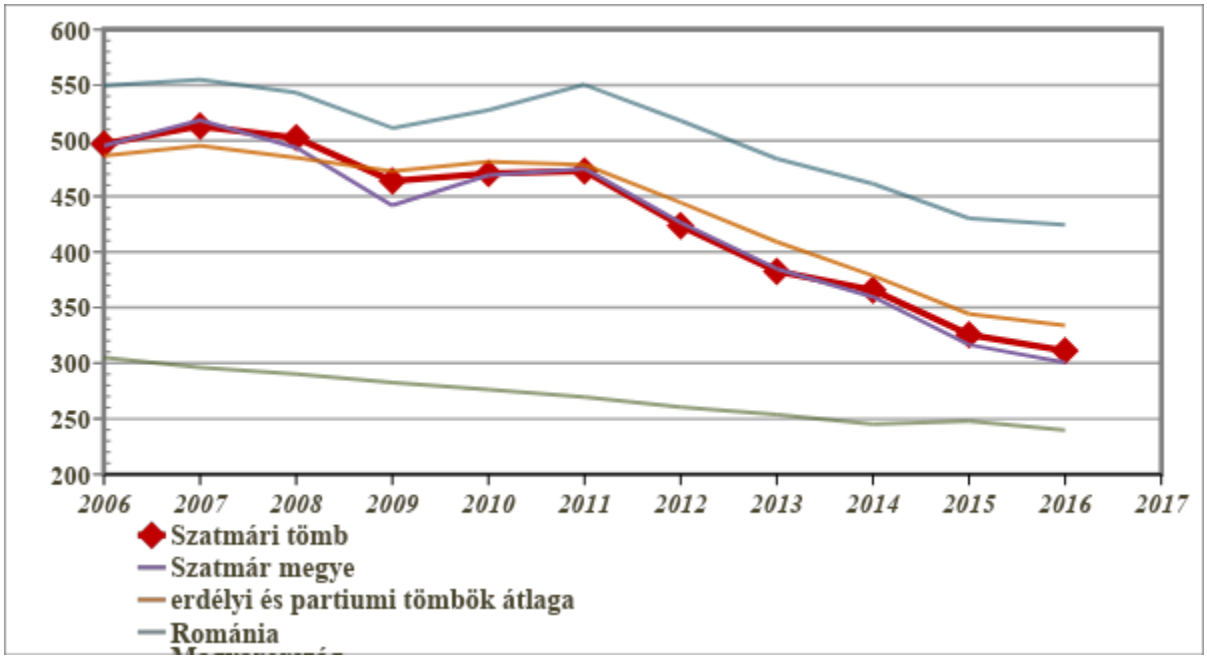

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

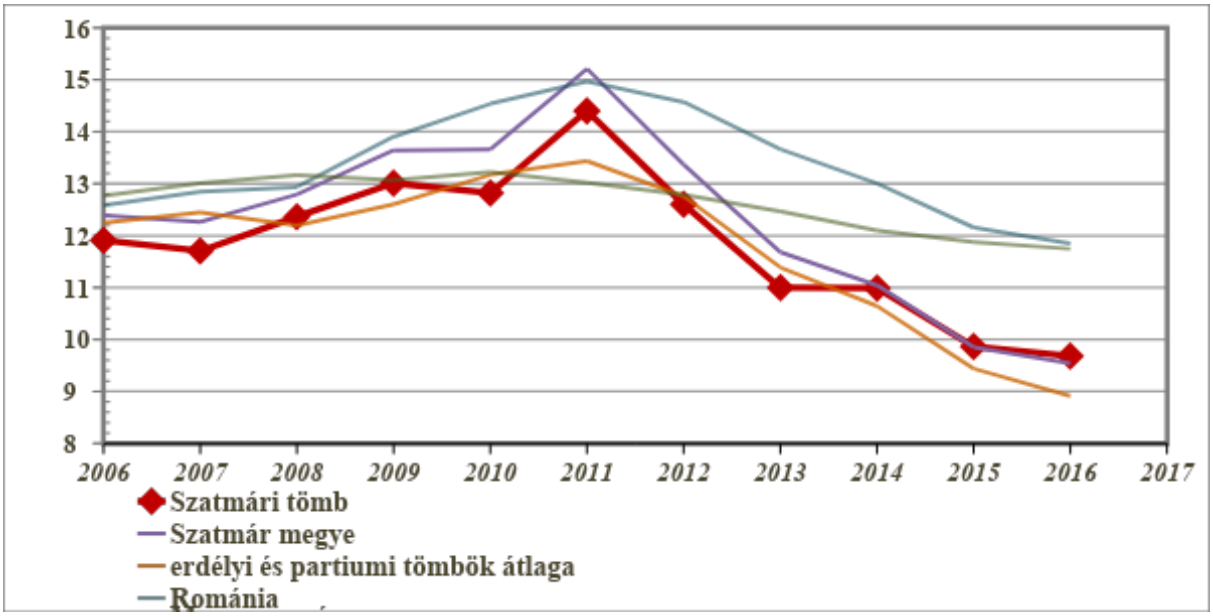

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.32.2.3 Munkaerőpiac

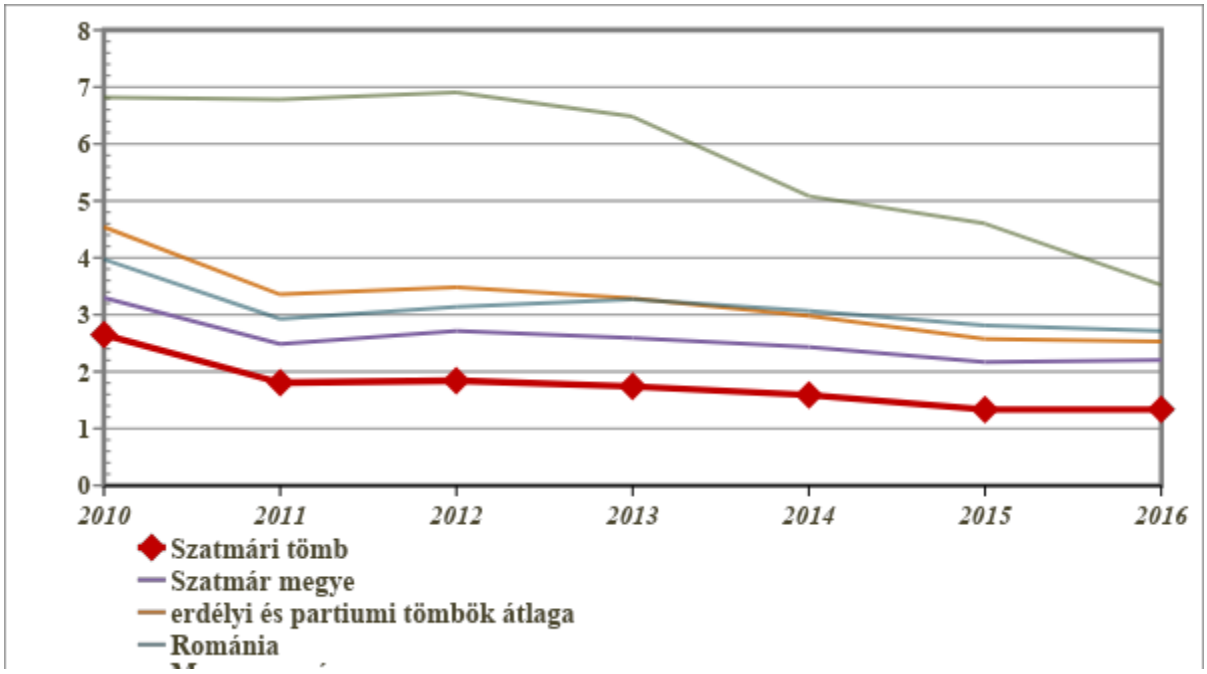

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (2010–2016)
Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

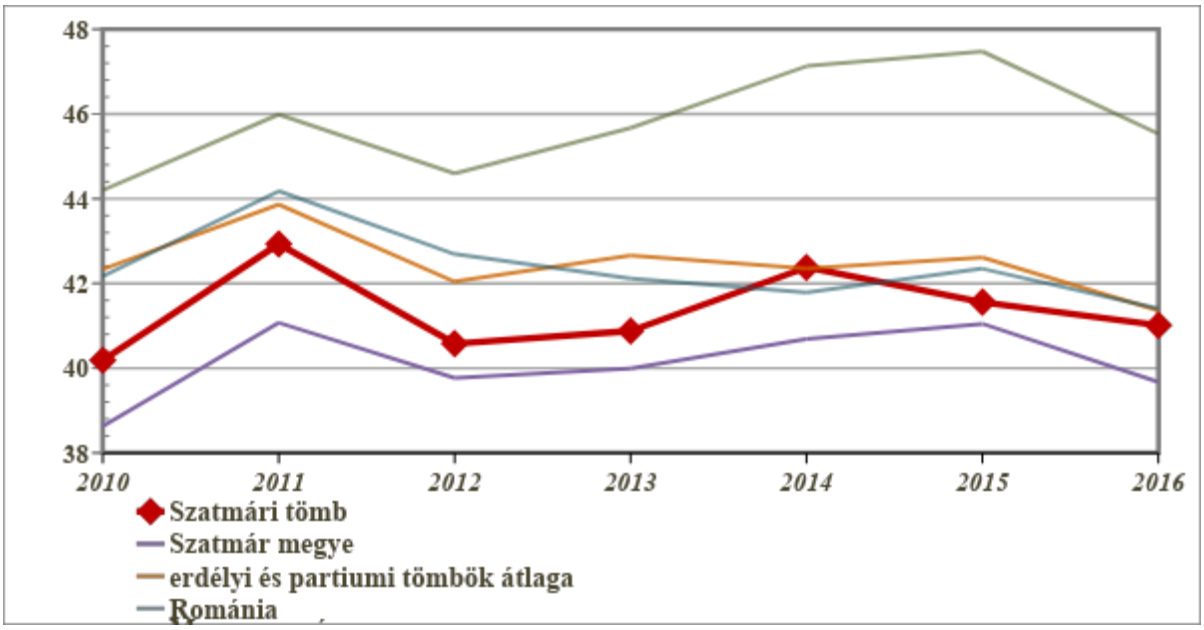

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%)(2010–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.32.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.32.3.1 Egészségügy

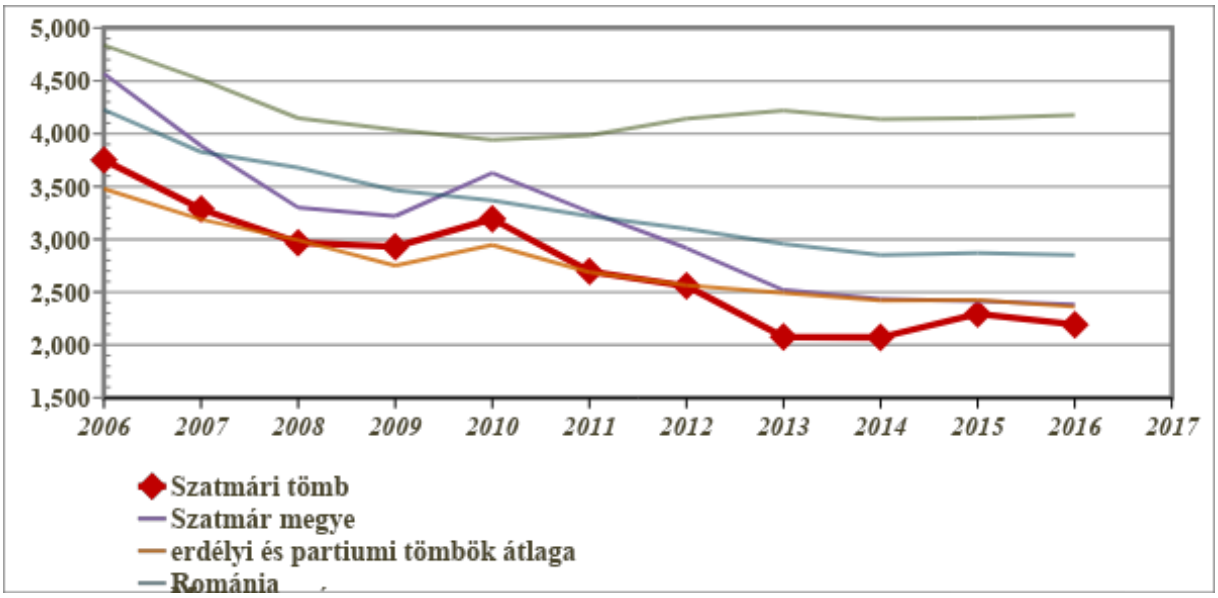

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

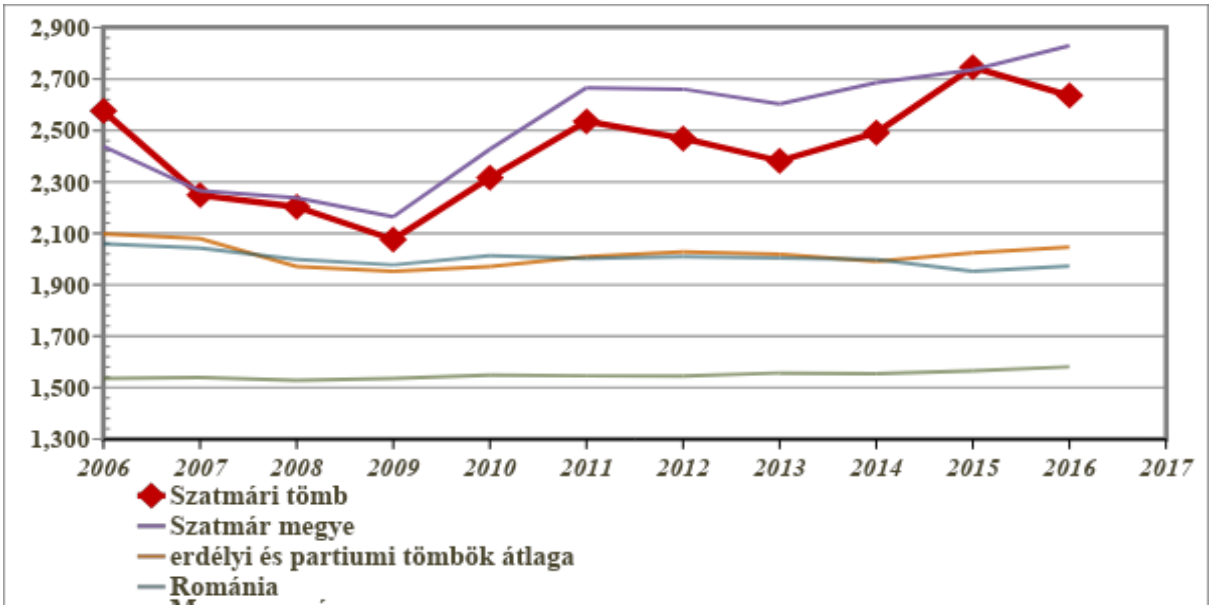

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.32.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

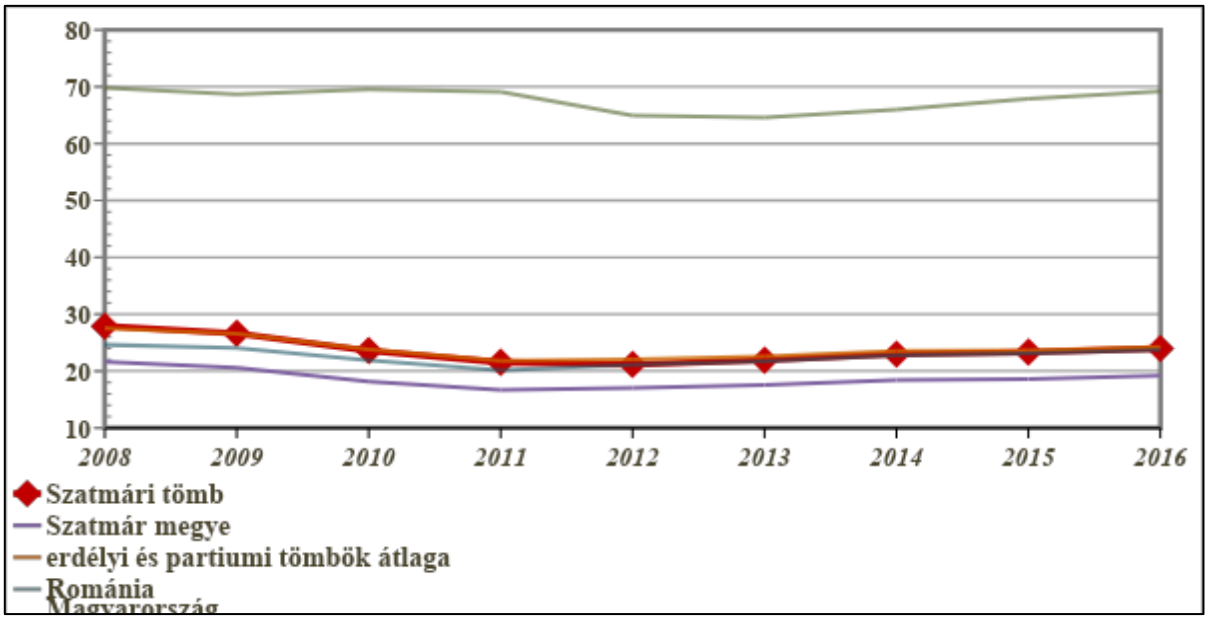

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

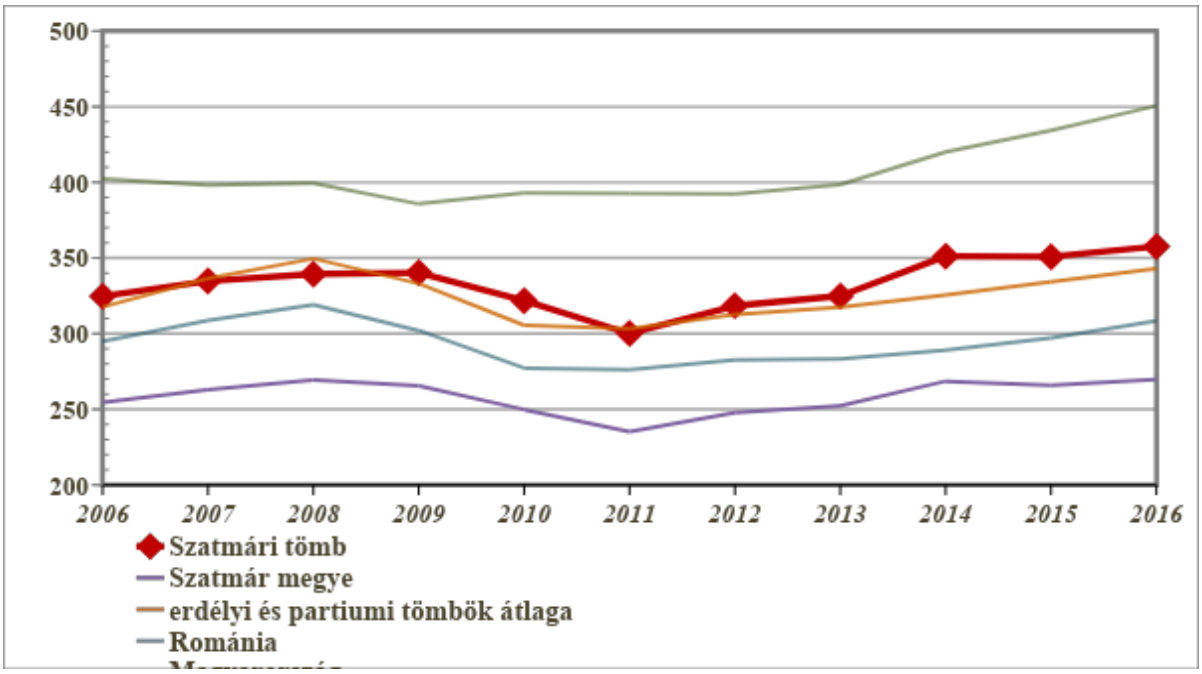

25. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak számának alakulása (fő) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.33 Észak-bácskai tömb

6.33.1 A térség főbb jellemzői

6.33.1.1 Elhelyezkedés

Az Észak-bácskai tömb a történelmi Bácska középső részén fekvő magyarlakta településeket észak-déli irányban fűzi fel. Településeinek többsége közigazgatásilag az Észak-bácskai körzethez tartozik, de a Dél-bácskai körzet néhány települése is a tömb részét képezi. A tömböt nyugatról a Nyugat-bácskai körzet, keletről a Tiszamenti tömb, északi irányból pedig a magyar–szerb határ öleli körbe.

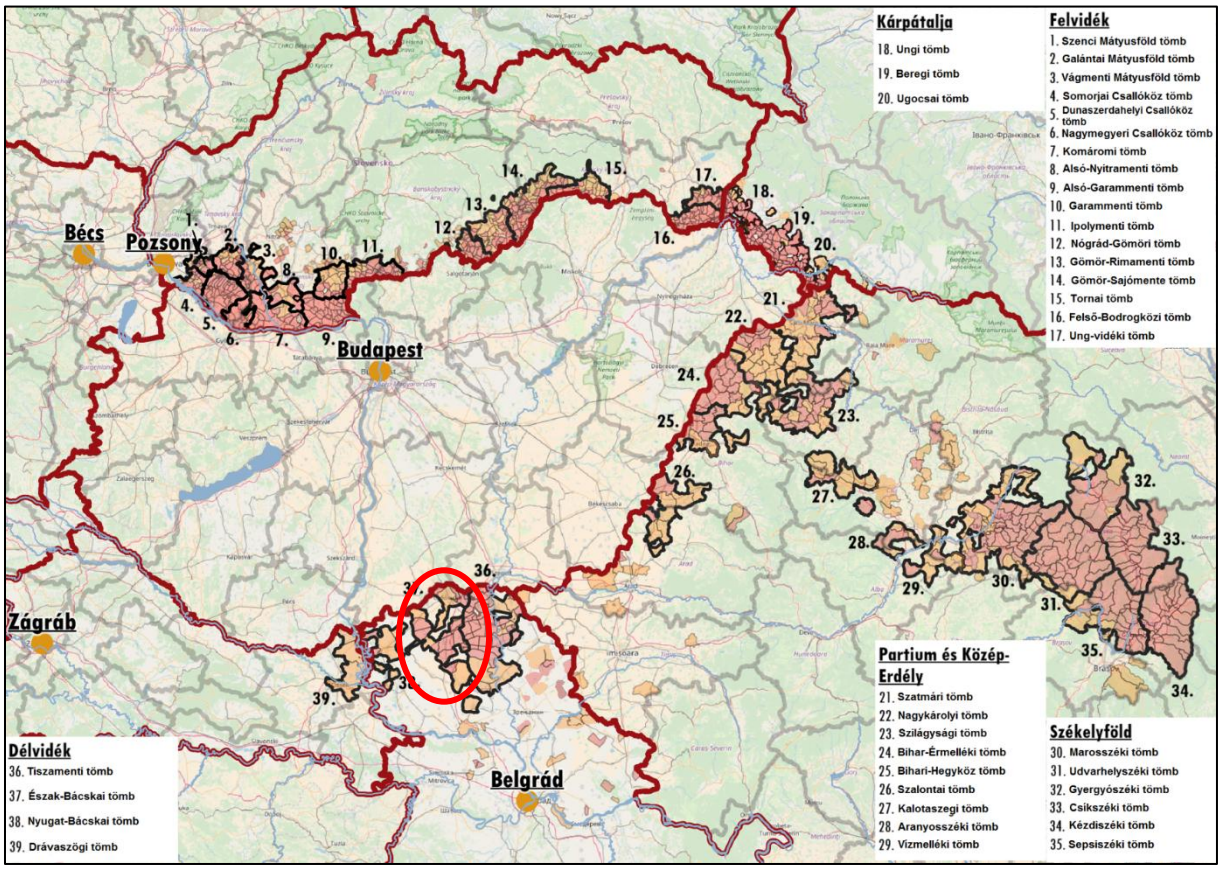

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

A tömb elhelyezkedése szempontjából kedvező a jelentős észak–déli irányú forgalom, amely keresztülhalad a térségen. Közlekedési jelentőségét elsősorban a közúti forgalom adja, bár a Budapest–Belgrád vasútvonal is érinti a térséget.

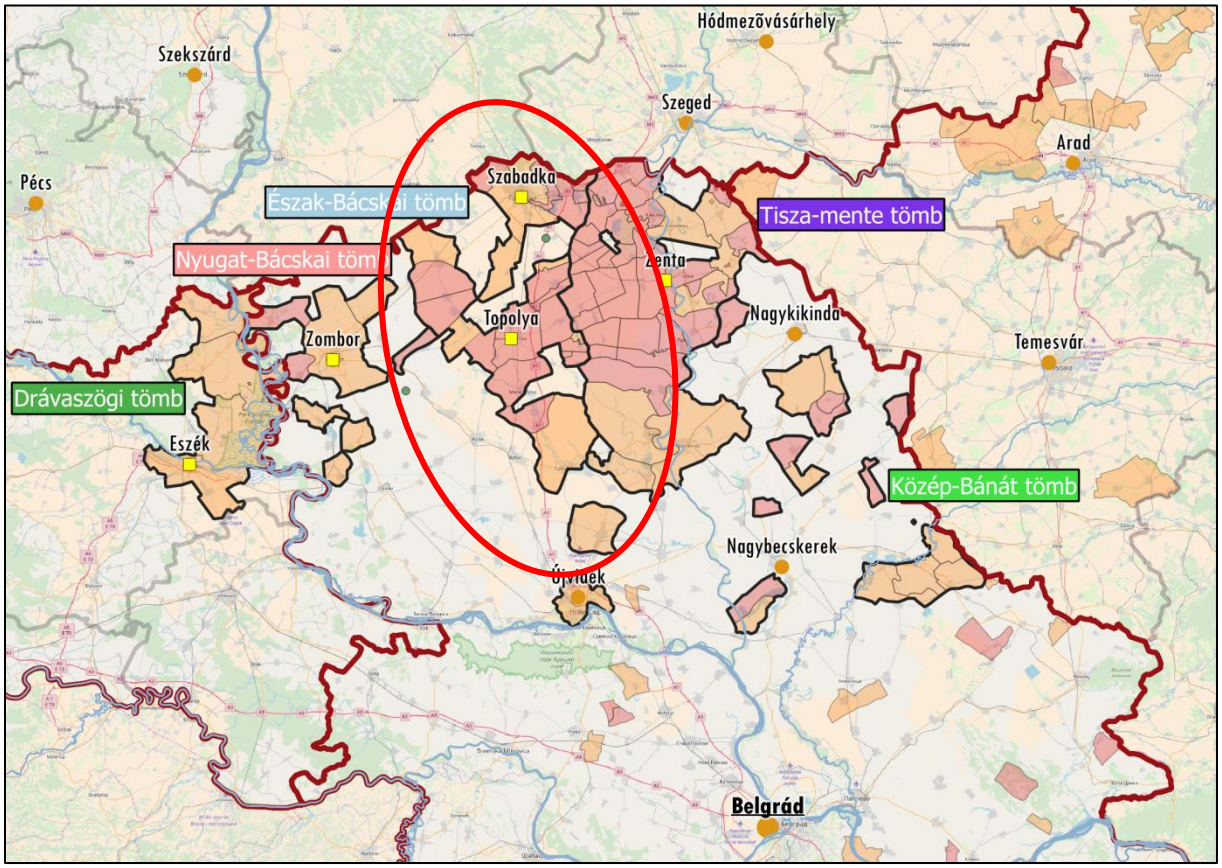

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Vajdaságban
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

6.33.1.2 A térség települései

Az Észak-bácskai tömb nem teljesen esik egybe Észak-Bácska körzettel, igaz a tömb településeinek többsége közigazgatásilag ebbe a körzetbe sorolható. Az Észak-bácskai körzetet alkotó három (Kishegyes, Szabadka, Topolya) község összesen 45 települése közül 25 került be a tömbbe. Ezeken felül további kettő, közigazgatásilag a Dél-bácskai körzethez tartozó település is a tömb részét képezi (Szenttamás és Temerin). A tömb 200 ezres lakosságának körülbelül 43 százaléka, 86 ezer fő a magyar. 28 településéből 19 magyar többségű, 10-ben a magyarság aránya a 80 százalékot is meghaladja.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése
Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

A tömb egyik központja, egyben legnépesebb városa Szabadka. A közel 100 ezres, 30 százalékos magyarságaránnyal bíró város jelentős közigazgatási, kulturális, oktatási és gazdasági centrum. Szabadka 1779-ben kapott szabad királyi városi címet, ám a mai városképet meghatározó polgárosodása a kiegyezés után indult meg. A 20. század elejére Magyarország második legnépesebb városa volt, majd a második világháború után a délvidéki magyarság kulturális központja lett. A város Szerbia fő észak–dél irányú közlekedési tengelyének csomópontja, valamint a Szabadka–Újvidék–Belgrád tengely északi nagyvárosa. A városban működik az Újvidéki Egyetem több kara is (közgazdaságtudományi, építészeti és tanítóképző), műszaki főiskoláján pedig magyar nyelvű képzésben is részt vehetnek a hallgatók. Ezen

kívül az Óvónőképző Főiskola magyar képzésén is magyarul tanítják a tárgyak többségét. A városban jelentős az elektronikai és gépipari, valamint a vegyipari tevékenység.

A tömb legnépesebb magyar többségű városa a több mint 14 ezres, 55 százalékban magyarok által lakott mezőváros, Topolya. A város jelentős mezőgazdasági centrum, elsősorban szarvasmarha- és a baromfitenyésztése, valamint feldolgozóipari létesítményei miatt.

Észak-bácskai tömb				
Magyar név	**Szerb név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi települések				
Szabadka	Subotica	97 910	30 176	30,82
Topolya	Bačka Topola	14 573	8 070	55,38
Magyar többségű települések				
Kavilló	Kavilo	177	174	98,31
Bogaras	Bogaraš	83	79	95,18
Gunaras	Gunaroš	1 415	1 325	93,64
Bácsszőlős	Bački Vinogradi	1 922	1 771	92,14
Csantavér	Čantavir	6 591	5 996	90,97
Hajdújárás	Hajdukovo	2 313	2 022	87,42
Ludas	Šupljak	1 115	971	87,09
Zentagunaras	Novo Orahovo	1 768	1 482	83,82
Kishegyes	Mali Iđoš	4 890	4 063	83,09
Bácskossuthfalva	Stara Moravica	5 051	4 130	81,77
Andrásnépe	Zobnatica	238	176	73,95
Zentaörs	Bačko Dušanovo	627	437	69,70
Bajsa	Bajša	2 297	1 594	69,39
Pacsér	Pačir	2 580	1 558	60,39
Bácsfeketehegy	Feketić	3 980	2 331	58,57
Kelebia	Kelebija	2 142	1 233	57,56
Pobedabirtok	Pobeda	271	154	56,83
Palics	Palić	7 771	4 335	55,78
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Buránysor	Svetićevo	147	72	48,98
Temerin	Temerin	19 661	7 318	37,22
Meggyes	Višnjevac	543	188	34,62
Bajmok	Bajmok	7 414	2 052	27,68
Szenttamás	Srbobran	12 009	3 220	26,81
Nagyfény	Stari Žednik	1 947	432	22,19
Bácsér	Krivaja	653	141	21,59
Összesen		**200 088**	**85 500**	**42,73**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

6.33.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.33.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

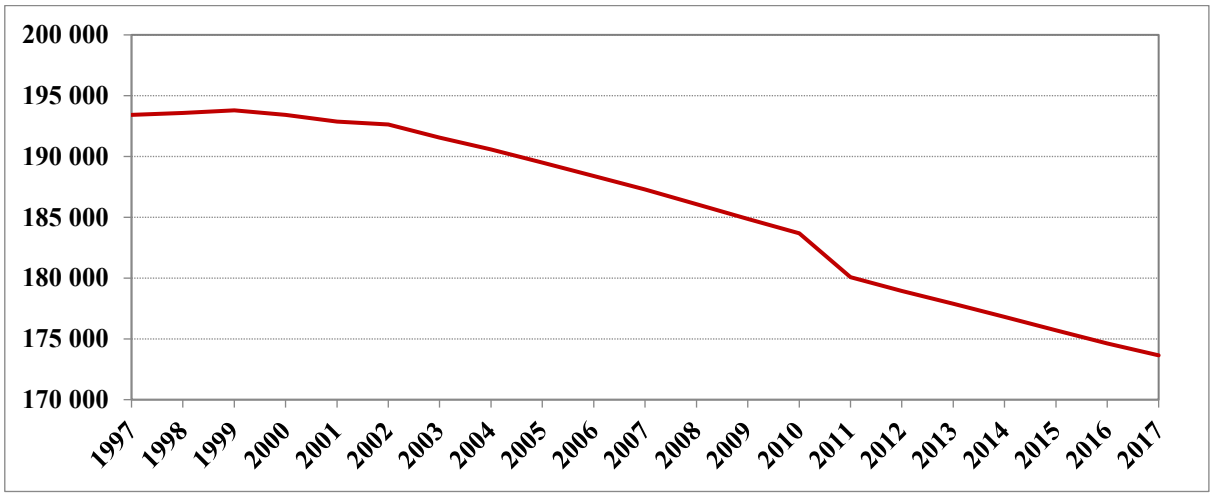

4. ábra: A tömb népességszámának alakulása (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

Észak-bácskai	*Vajdasági átlag*	*Vajdasági tömbök átlaga*	*Szerbiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-11,39	*-8,63*	*-16,68*	*-8,23*	*-5,14*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

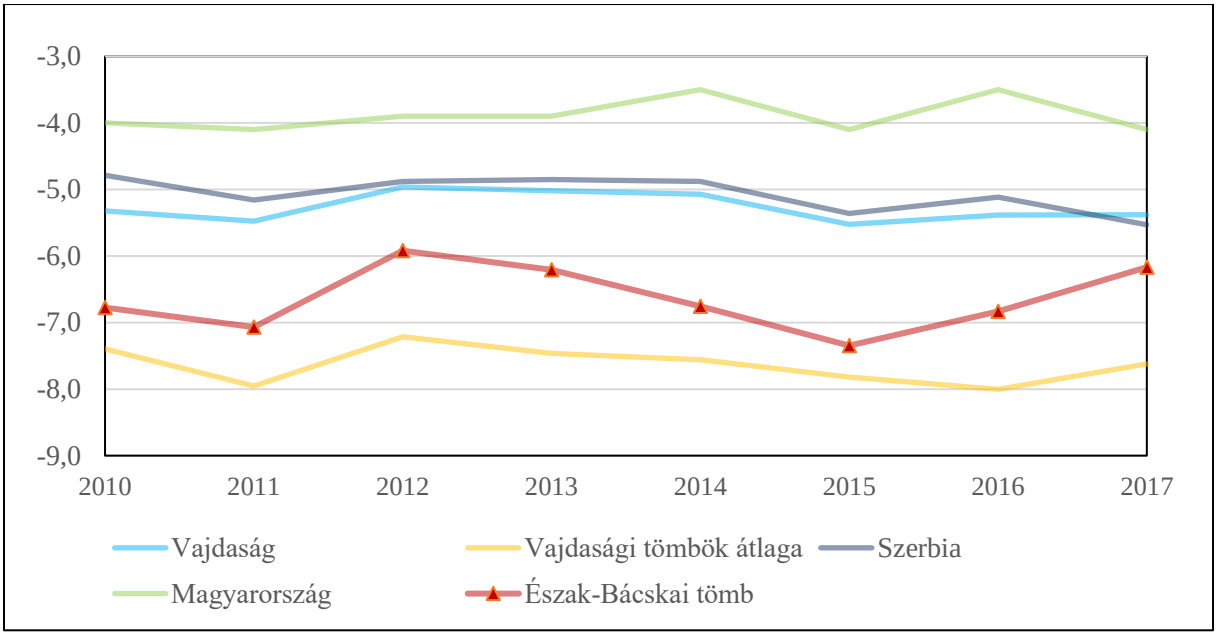

5. ábra: A népesség természetes szaporodási rátája (‰) (2010–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

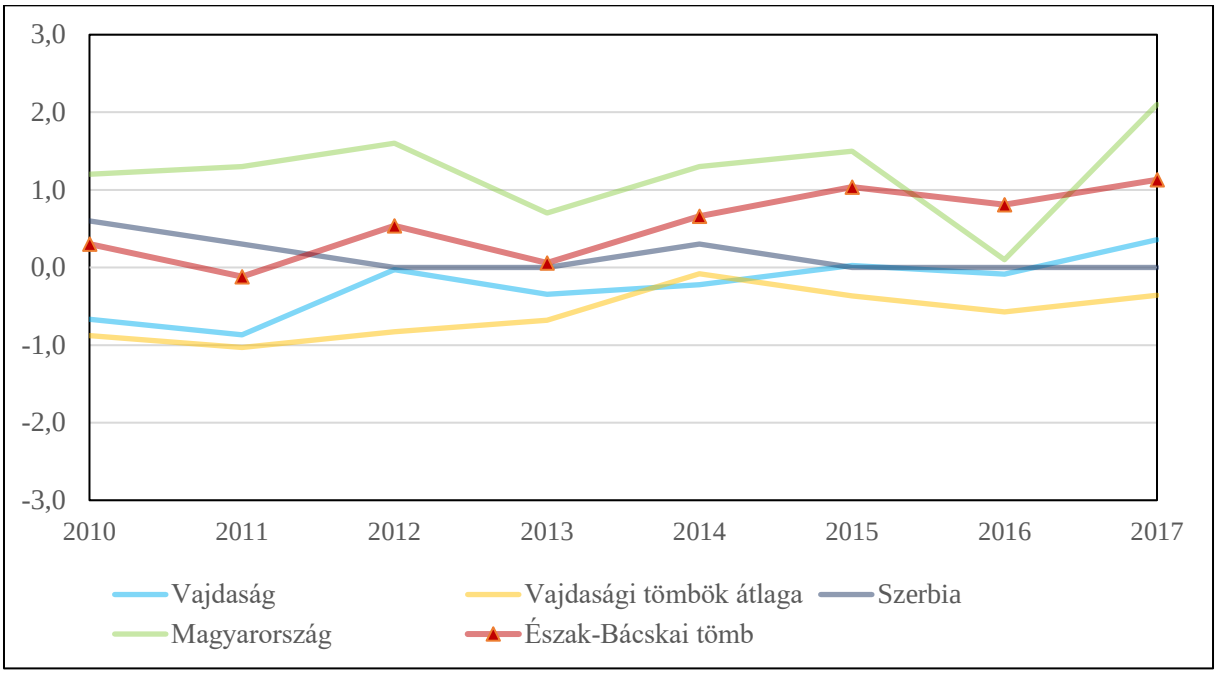

6. ábra: A vándorlási arányszám alakulása (‰) (2010–2017)[26]
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

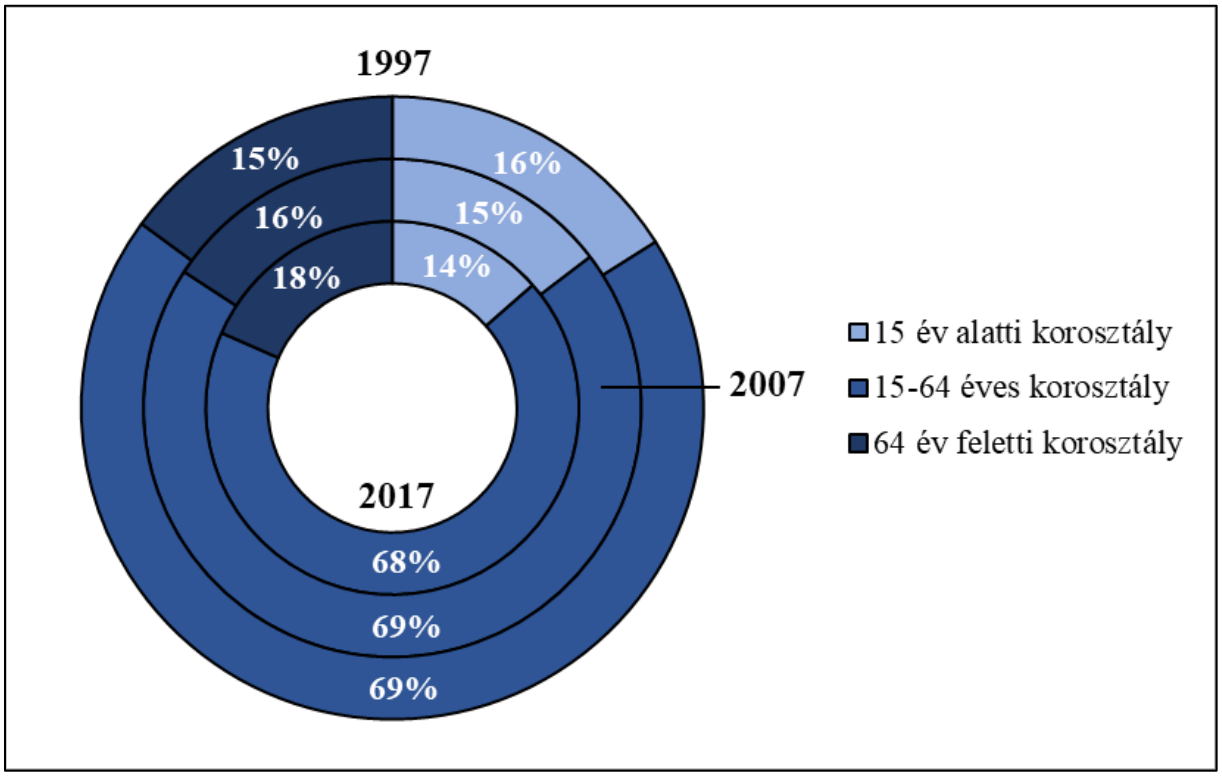

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

[26] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlási egyenleg értelemszerűen zéró, így Szerbia és Magyarország értéke a nemzetközi vándorlási egyenleget mutatja. A többi vizsgált térség esetében a belföldi vándorlási egyenleg összegét mutatja a diagram.

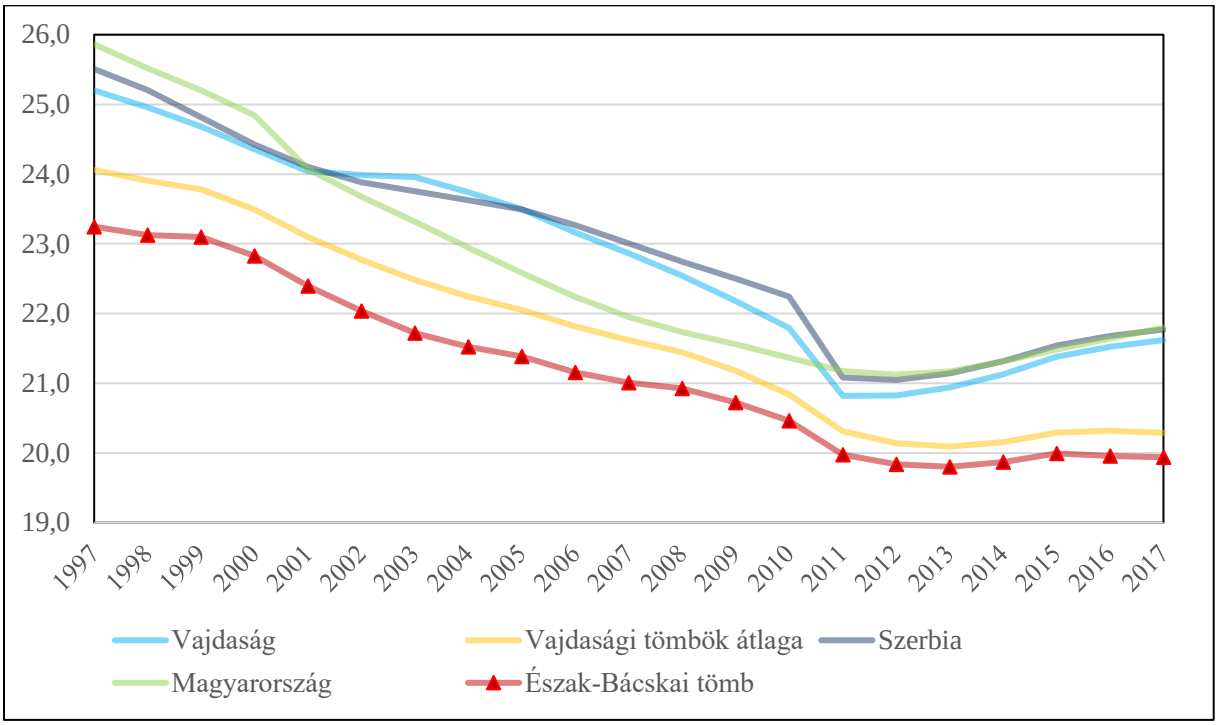

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

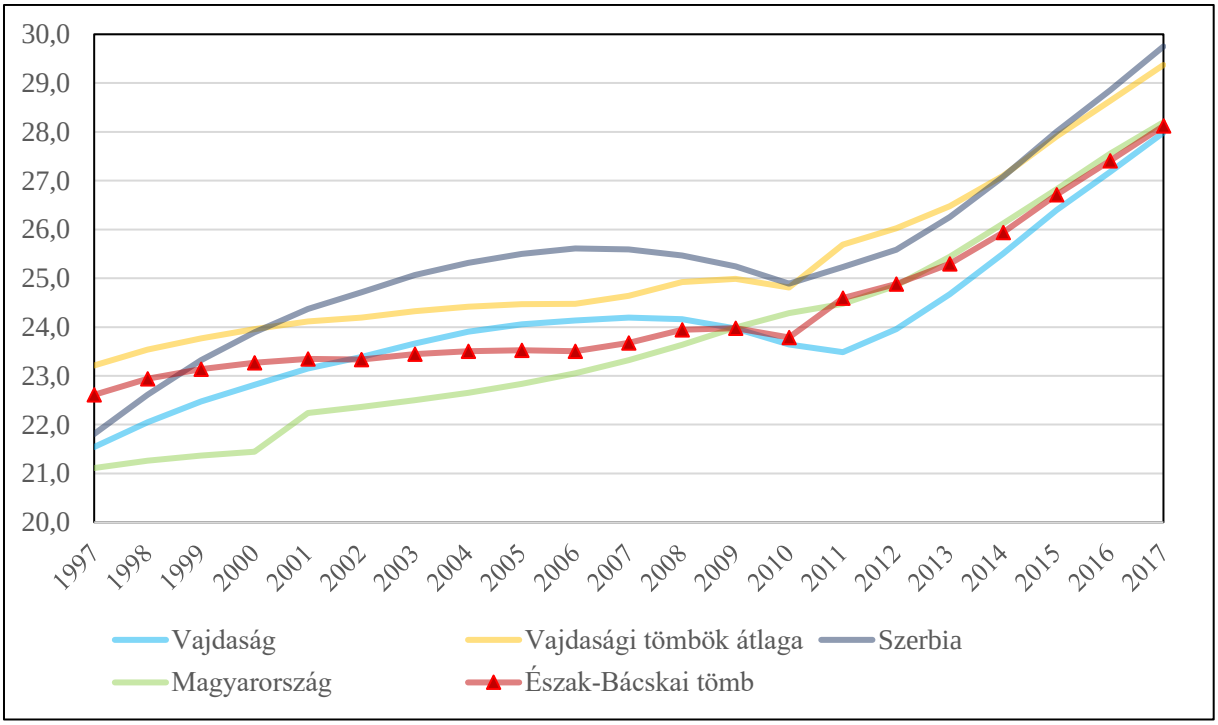

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

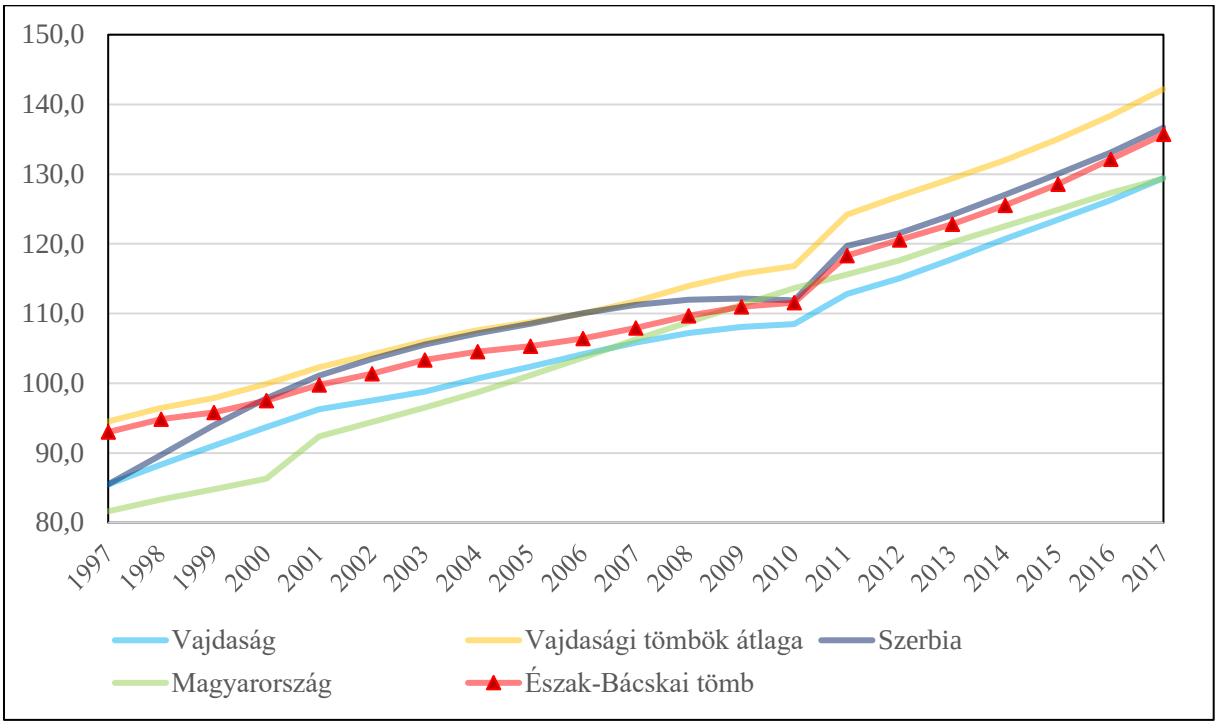

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

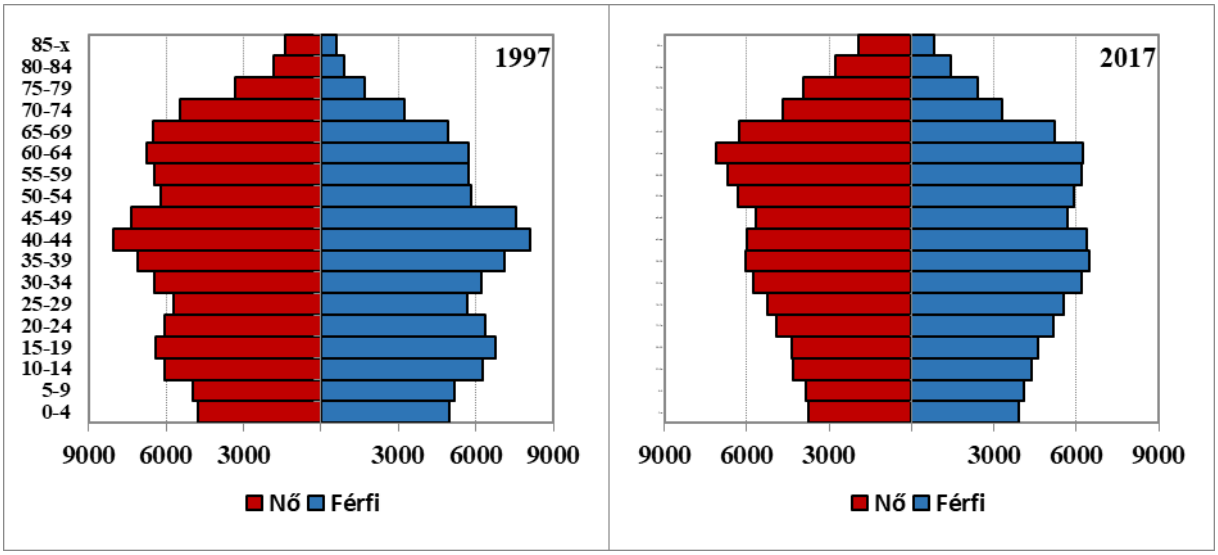

11. ábra: A tömb korfája (1997, 2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

6.33.2.2 Oktatás

Óvodák

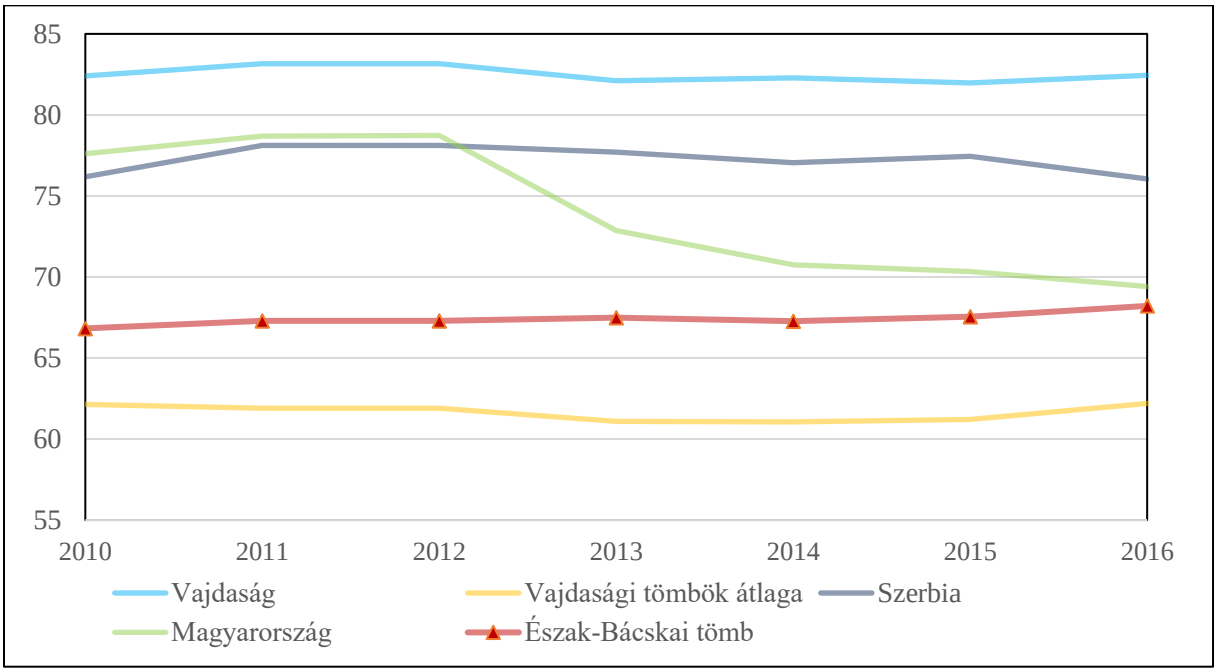

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (2010–2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

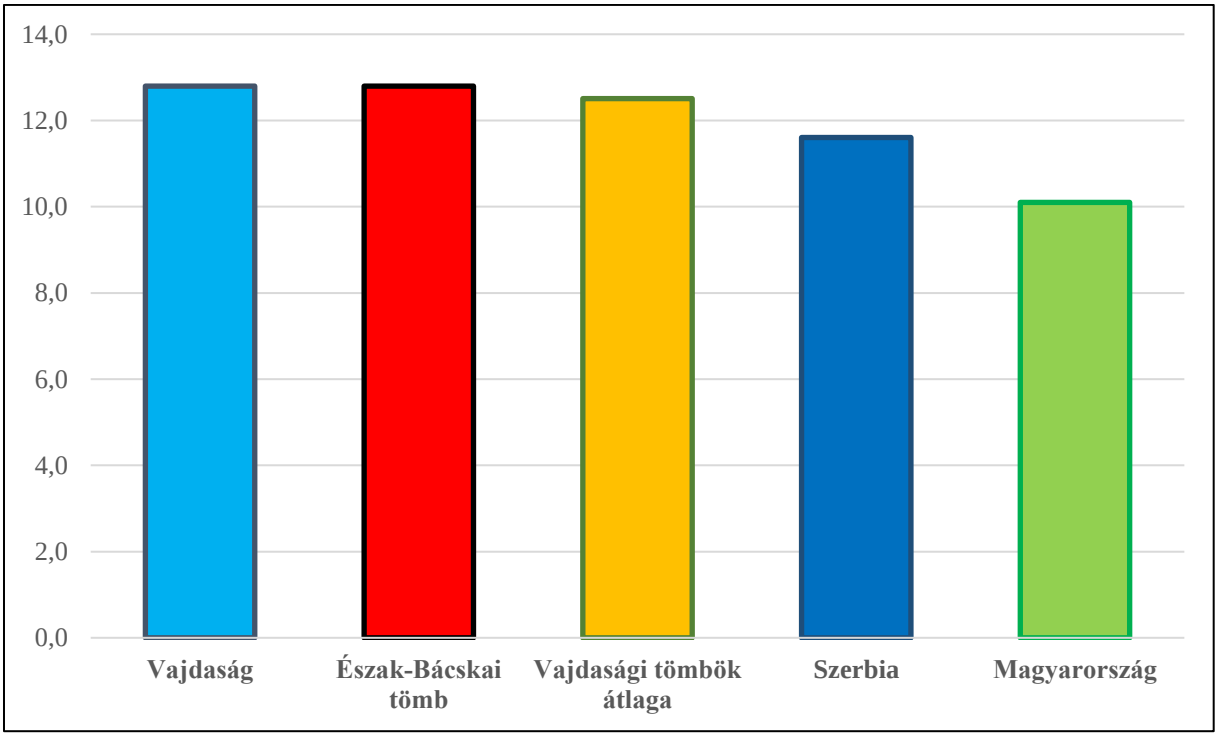

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

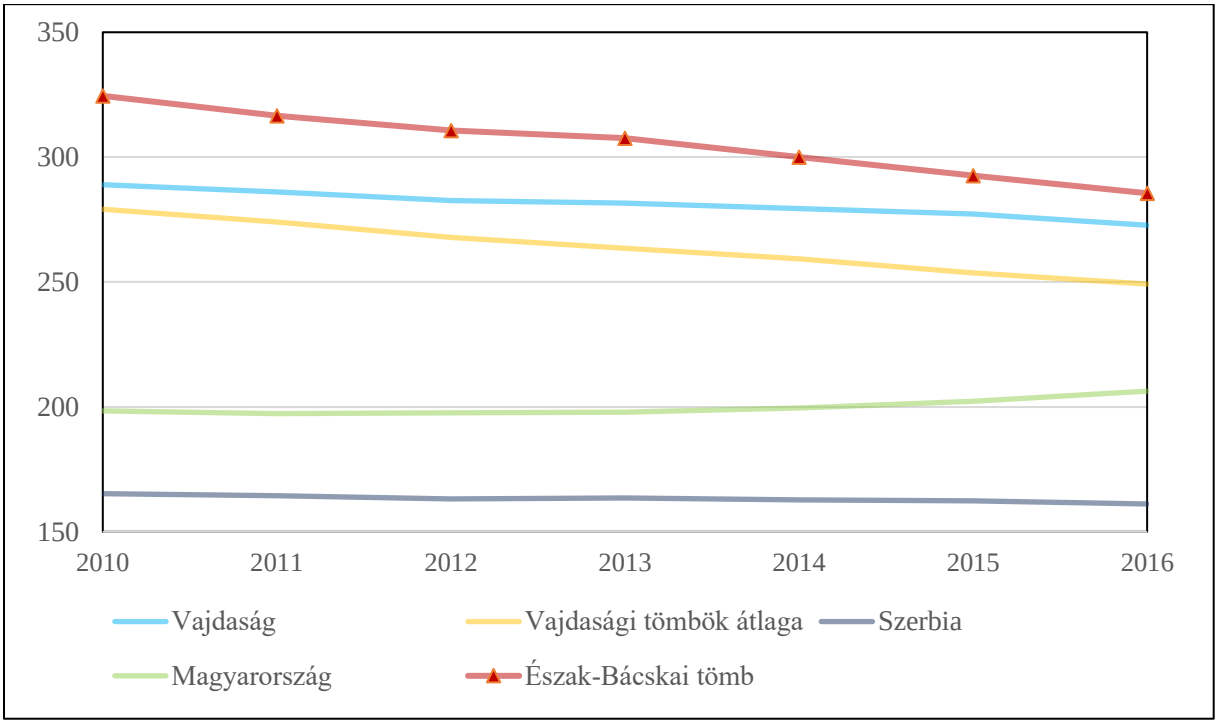

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (2010–2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

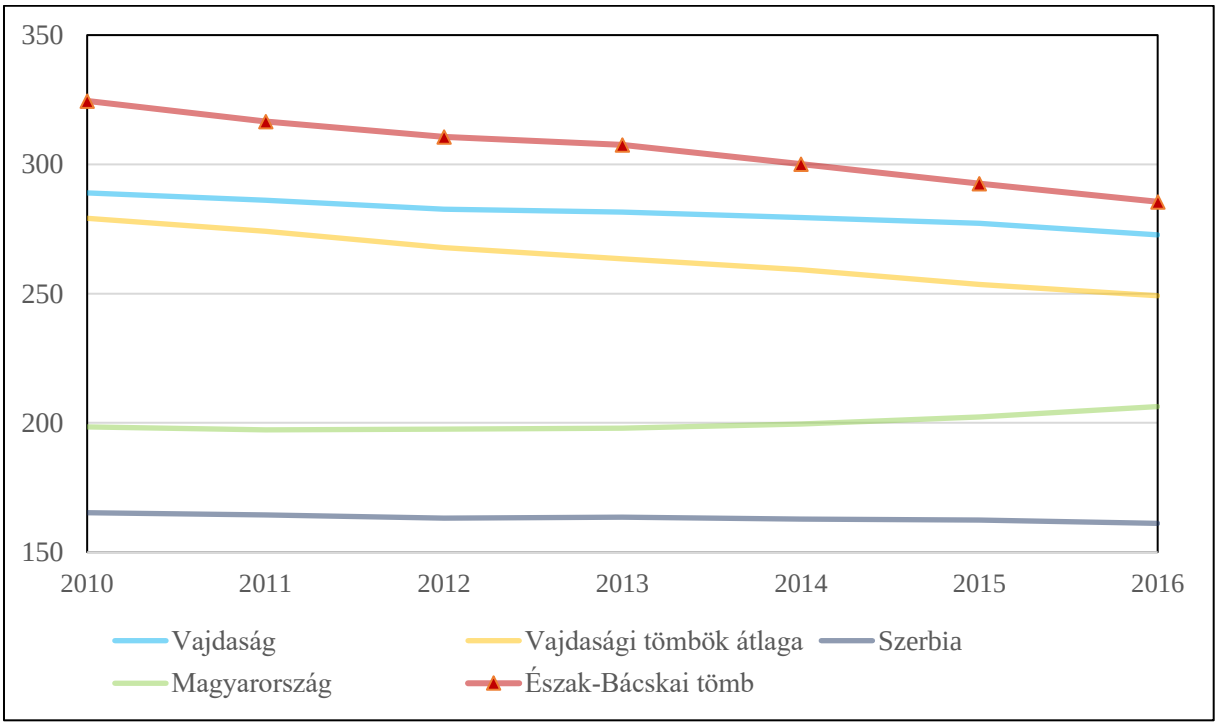

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (2010–2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

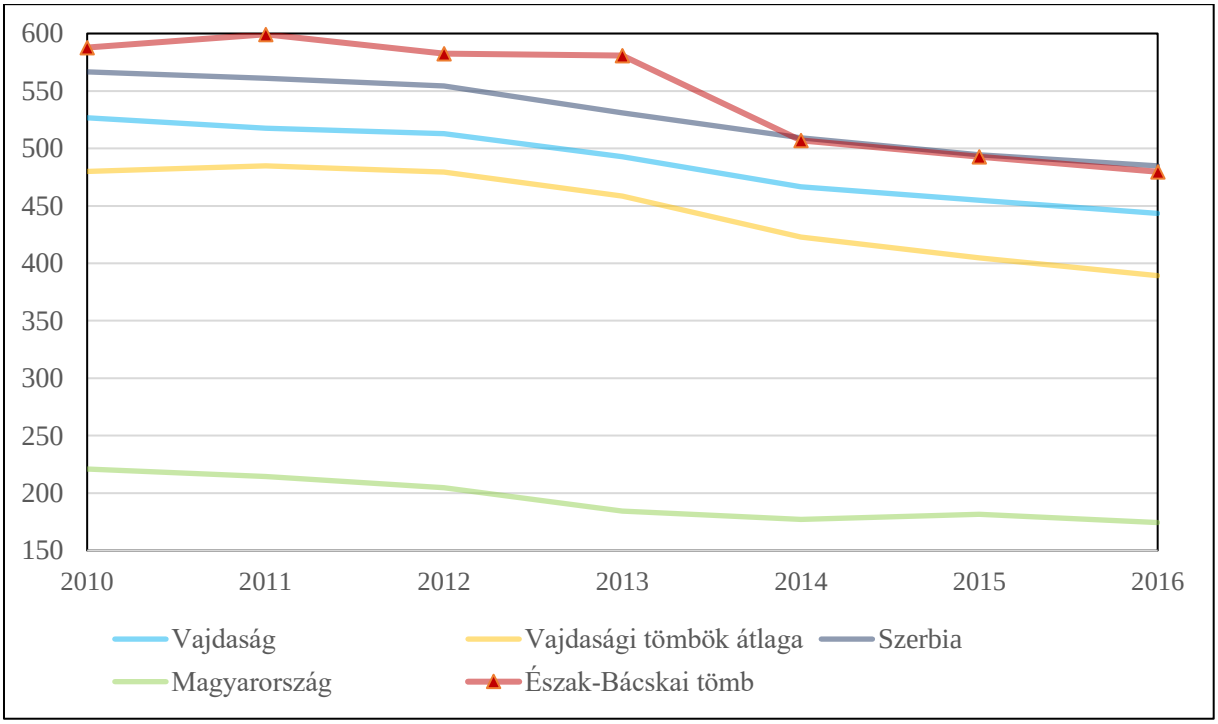

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (2010–2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

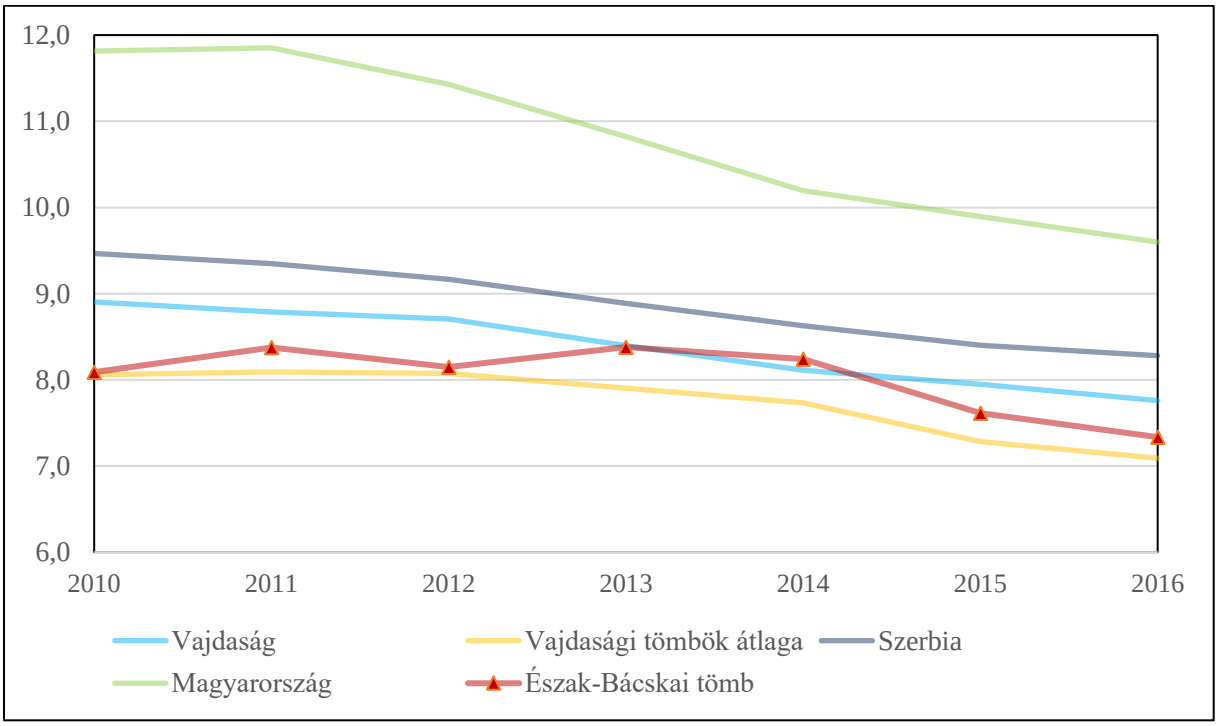

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (2010–2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.33.2.3 Munkaerőpiac

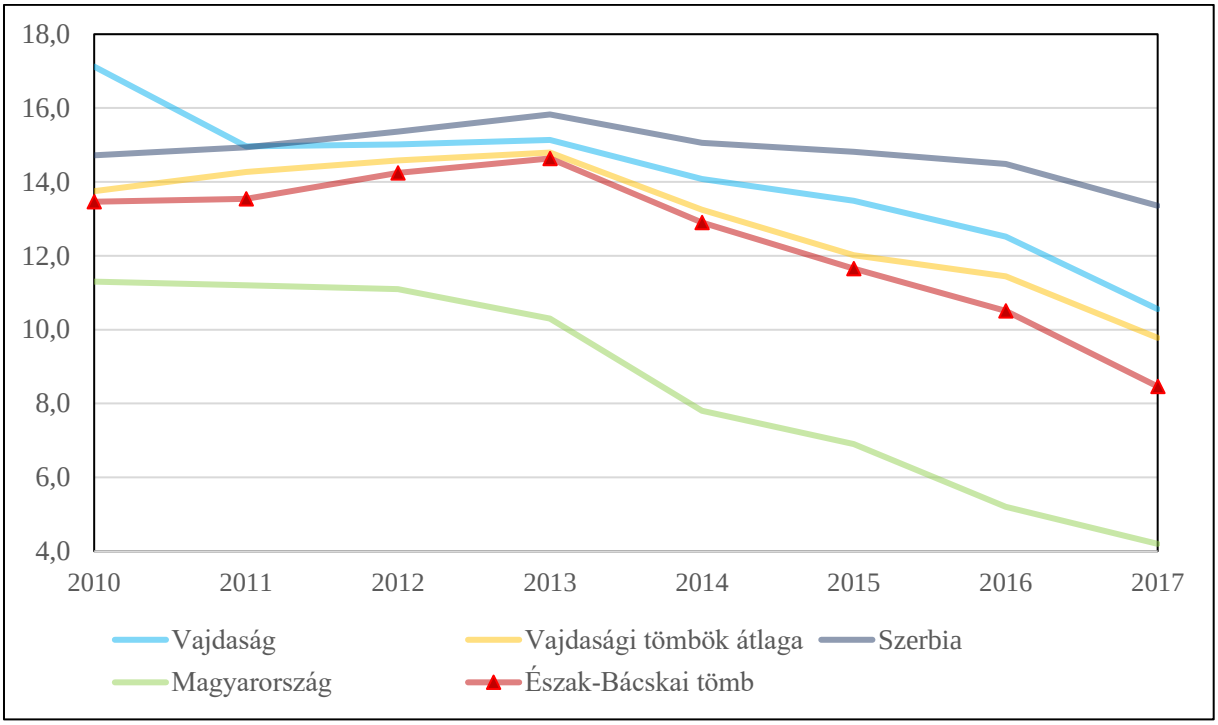

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (2010–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

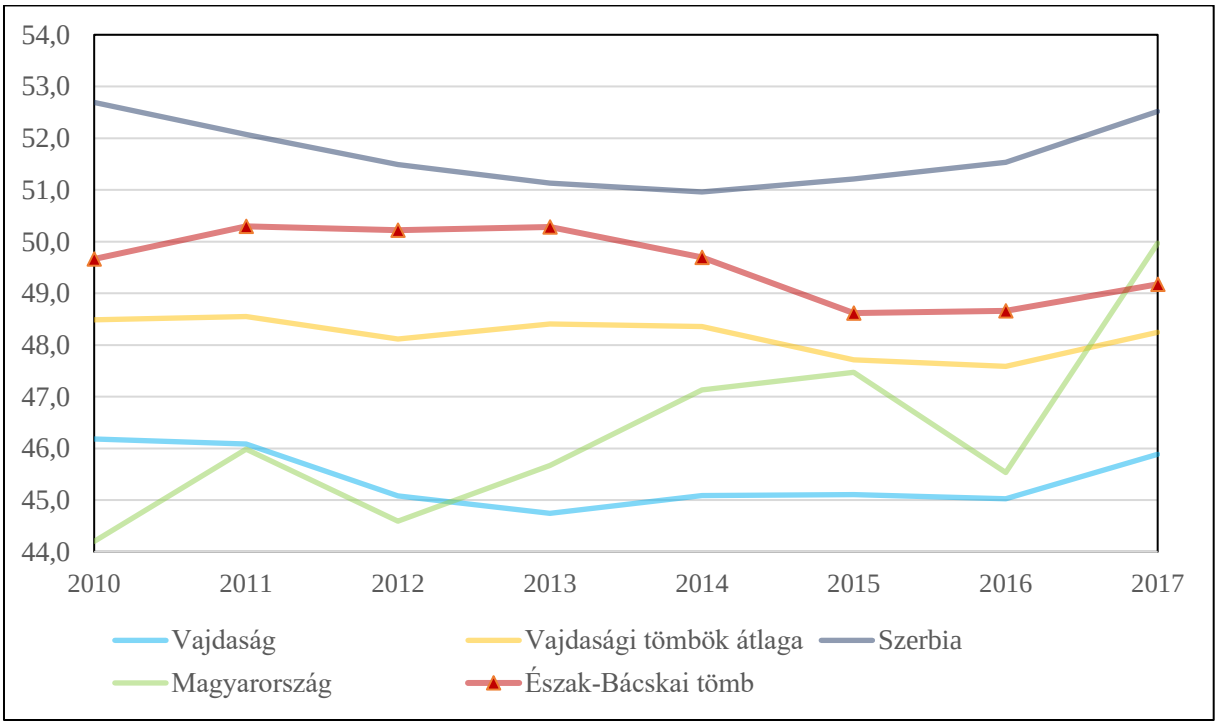

19. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.33.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.33.3.1 Egészségügy

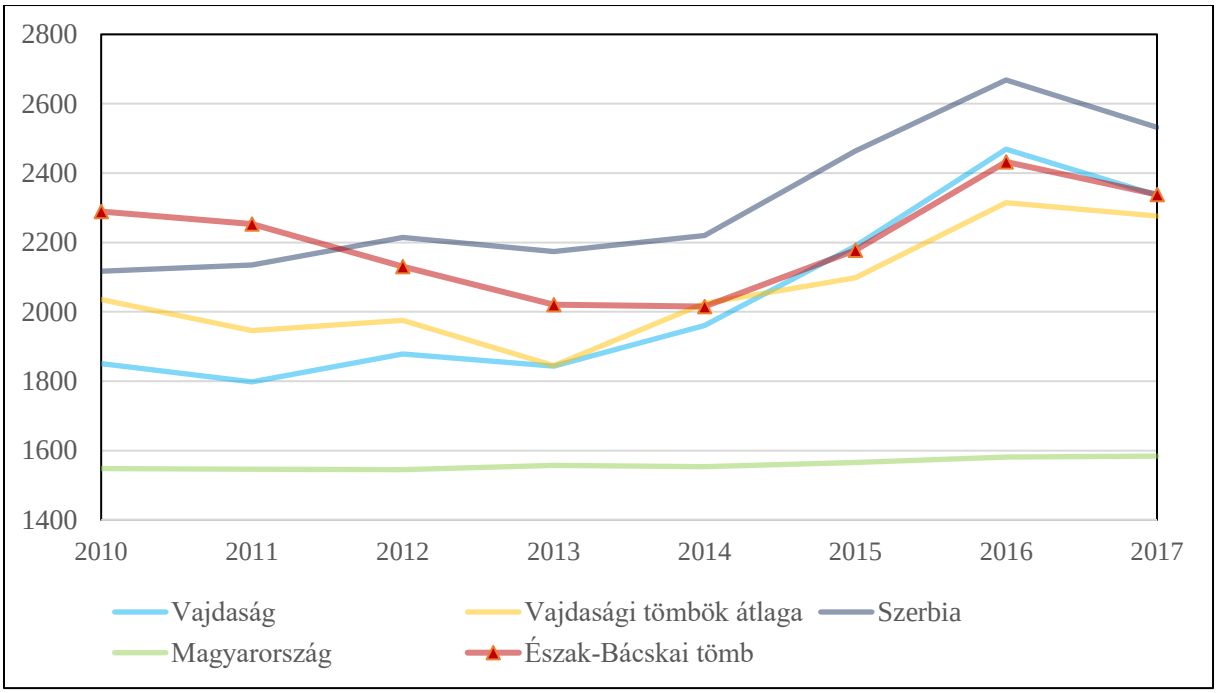

20. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2010–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.33.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

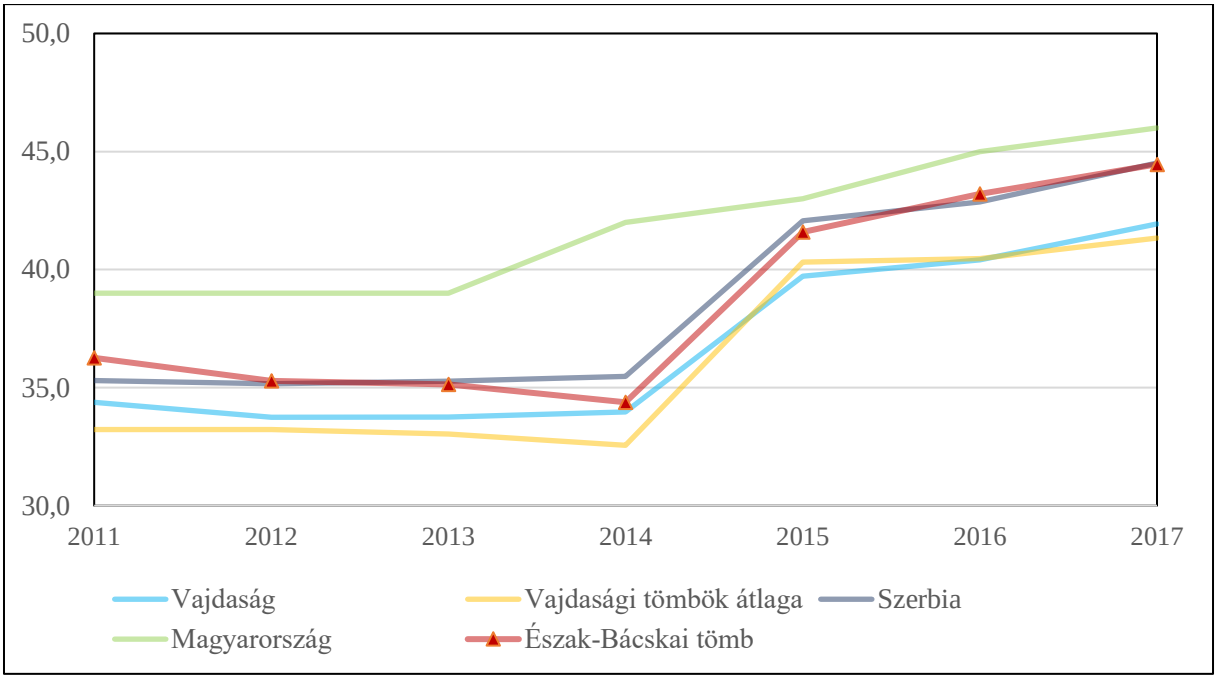

21. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (%) (2011–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.34 Szenci Mátyusföld tömb

6.34.1 A térség főbb jellemzői

6.34.1.1 Elhelyezkedés

A Szenci Mátyusföld tömb a Felvidék és Mátyusföld nyugati részén, a lehatárolt három csallóközi tömbtől északra, a Galántai Mátyusföld tömbtől nyugatra helyezkedik el (Feketevíz mente). Egyetlen városi jogállású települése a járás és a tömb névadója: Szenc. A vizsgált tömb közel felét lefedő Szenci járás a Kisalföld északnyugati peremén terül el.

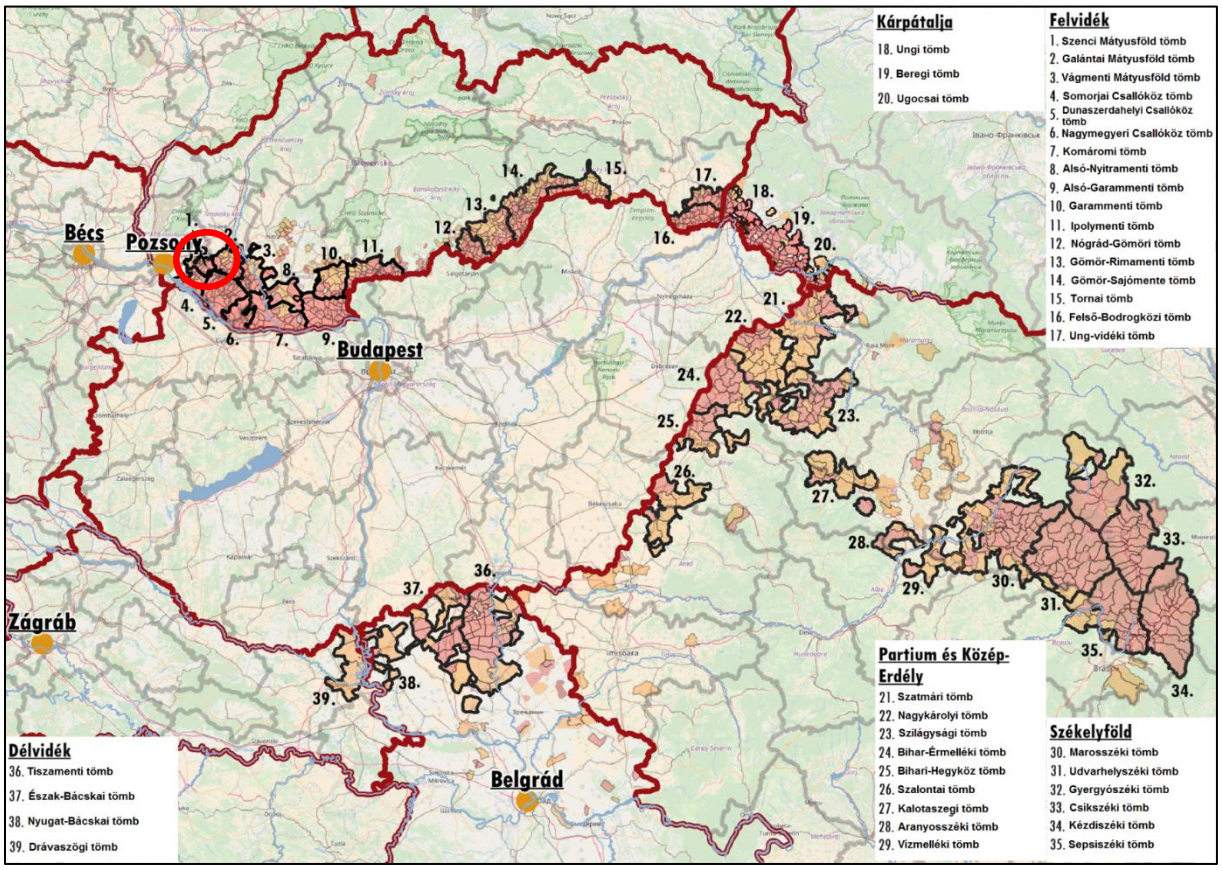

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

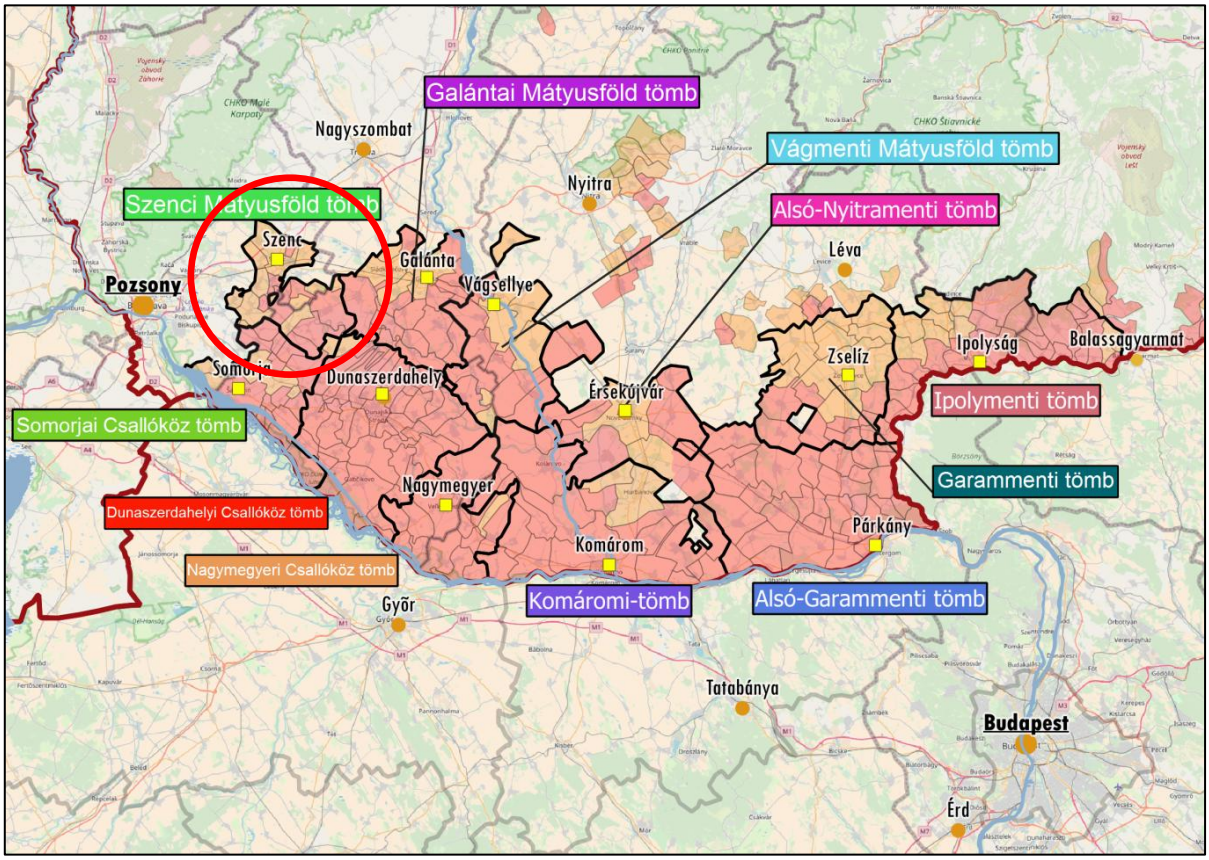

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Nyugat-Felvidéken
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.34.1.2 A térség települései

A tömb települései a szlovákiai politikai és közigazgatási intézményrendszer szerint a Szenci, a Galántai és a Dunaszerdahelyi járásba szerveződnek, amik közigazgatásilag a Pozsonyi és a Nagyszombati kerülethez tartoznak. A tömb településeinek többsége a Szenci járásához tartozik (a járás 29 településéből 13). Emellett a Szenci Mátyusföld tömb összesen hat olyan települést is magában foglal, amelyek közigazgatásilag a Galántai és a Dunaszerdahelyi járáshoz tartoznak. Településhálózatában az 1 000 főnél alacsonyabb lélekszámú települések dominálnak, a tömb rurális jellegű. Összesen 9 olyan település található a területén, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50%-ot. A tömb lélekszáma összesen 42 846 fő, ennek 34,5 százaléka magyar nemzetiségű (14 782 fő).

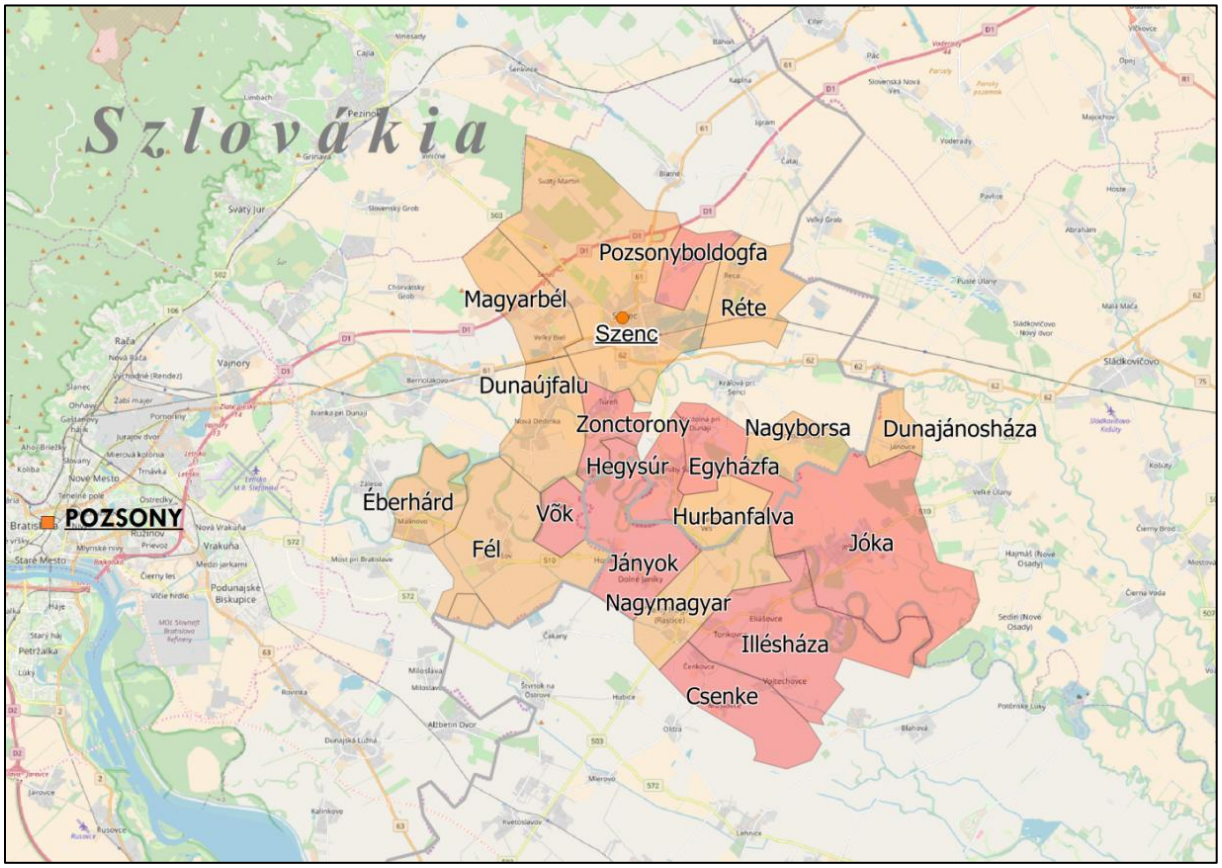

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A térség központi települése, egyben a Szenci Mátyusföld tömb központja Szenc városa. A település a Vízköz és a Nagyszombati-hátság kistájak határán fekszik, Pozsonytól 26 km-re keletre, Nagyszombattól 24 km-re délnyugatra, Somorjától pedig 26 km-re északra. A szomszédos Pozsonyboldogfával és Rétével együtt a magyar nyelvterület északi határát alkotják. A trianoni békeszerződésig Pozsony vármegye Szenci járásának székhelye volt. A várost érinti a Pozsonyt Zsolnával összekötő D1-es autópálya, valamint a Pozsony–Budapest vasúti fővonal (vasútállomással rendelkezik). Szencen számos oktatási intézmény működik, köztük a magyar tanítási nyelvű Szenczi Molnár Albert Alapiskola és a szintén Szenczi Molnár Albert nevét viselő magyar gimnázium. Építő- és élelmiszeripara, idegenforgalma jelentős, határában logisztikai központ és két napkollektoros erőmű is működik. Híres szőlőtermesztéséről is. A 20. század második felében iparosodott és a vasút építésekor létrejött kavicsbányatavak („Napfényes tavak"), illetve vízi parkja révén fontos idegenforgalmi központtá vált, az ország leglátogatottabb nyári üdülőközpontjai közé tartozik.

Szenci Mátyusföld tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Szenc	Senec	17 050	2 467	14,47
Magyar többségű települések				
Csenke	Cenkovce	1 091	861	78,92
Jányok	Janiky	855	650	76,02
Illésháza	Novy Zivot	2 203	1 557	70,68
Vők	Vlky	426	295	69,25
Hegysúr	Hruby Sur	756	457	60,45
Jóka	Jelka	3 906	2 314	59,24
Zonctorony	Turen	983	575	58,49
Pozsonyboldogfa	Boldog	428	247	57,71
Egyházfa	Kostolna pri Dunaji	508	265	52,17
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Fél	Tomasov	2 329	1 049	45,04
Nagymagyar	Zlate Klasy	3 571	1 563	43,77
Réte	Reca	1 378	517	37,52
Éberhárd	Malinovo	1 861	625	33,58
Magyarbél	Velky Biel	2 304	702	30,47
Dunajánosháza	Janovce	462	107	23,16
Nagyborsa	Hruba Borsa	445	91	20,45
Dunaújfalu	Nova Dedinka	2 002	408	20,38
Hurbanfalva	Hurbanova Ves	288	32	11,11
Összesen		**42 846**	**14 782**	**34,50**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.34.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.34.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

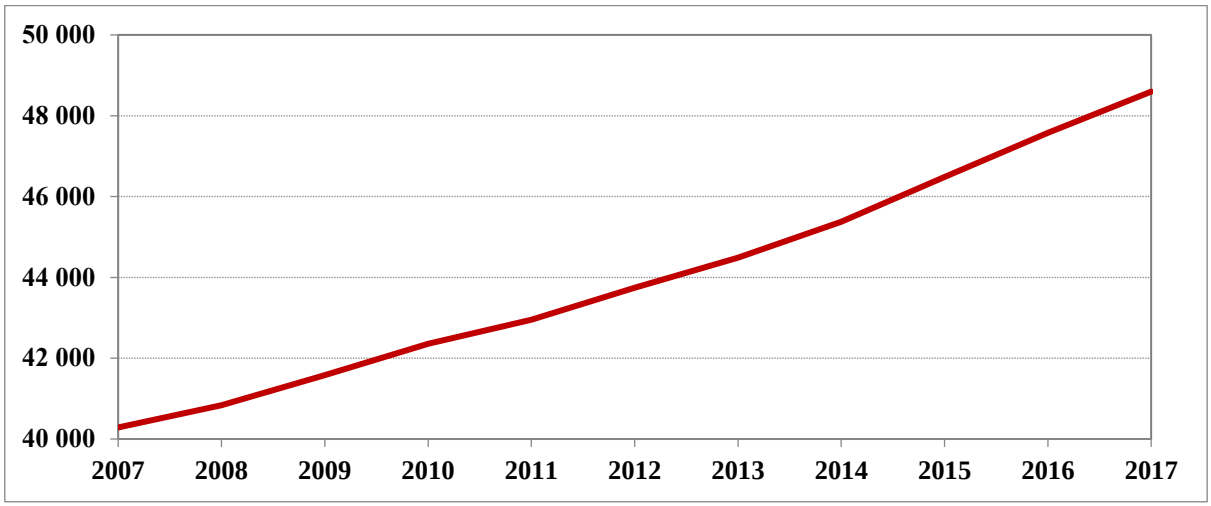

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Szenci Mátyusföld	*Pozsonyi kerület*	*Nagyszombati kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
20,63	*6,11*	*1,05*	*0,54*	*1,22*	*-2,97*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

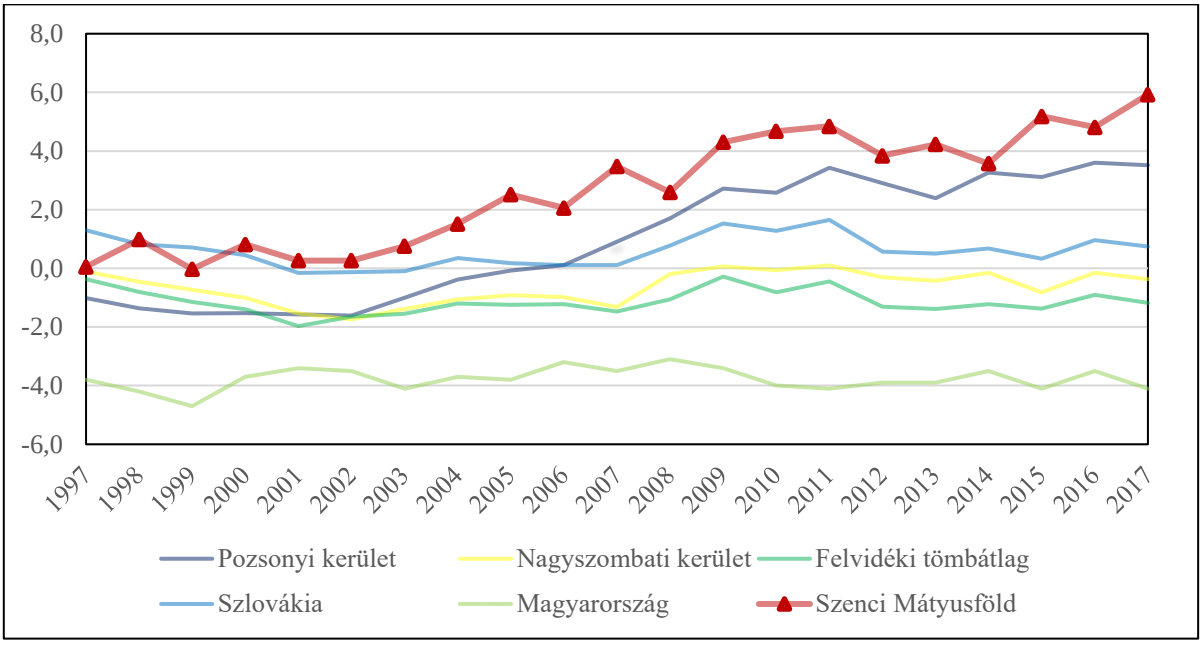

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

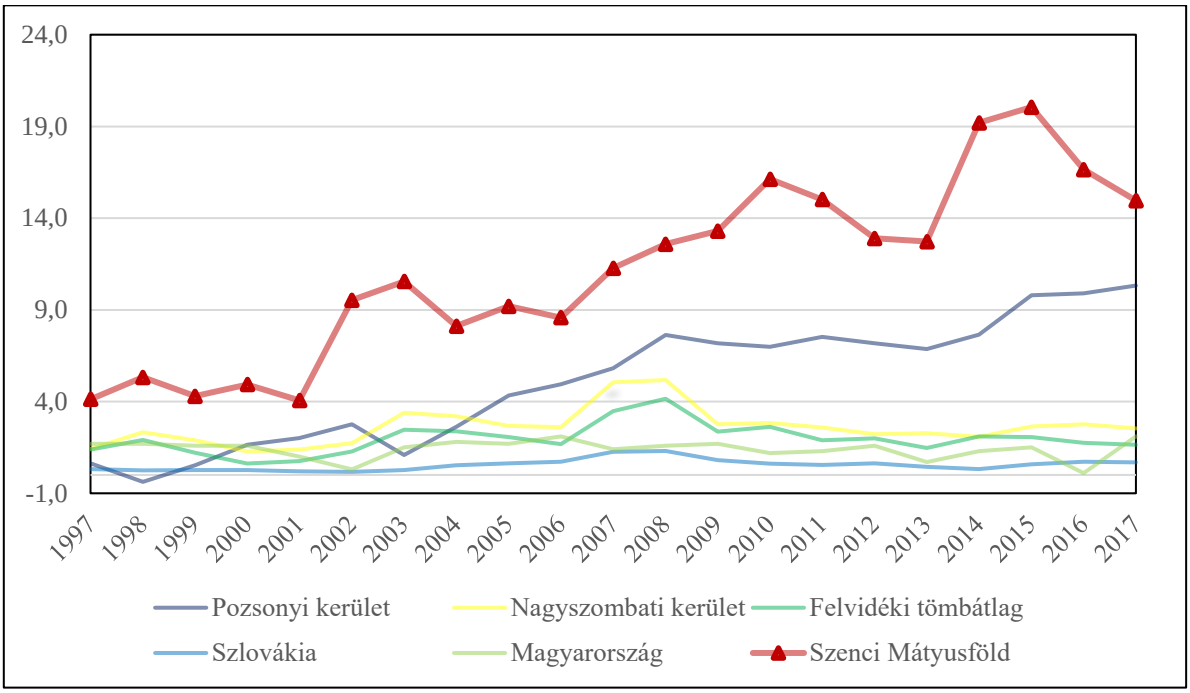

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (1997–2017)[27]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

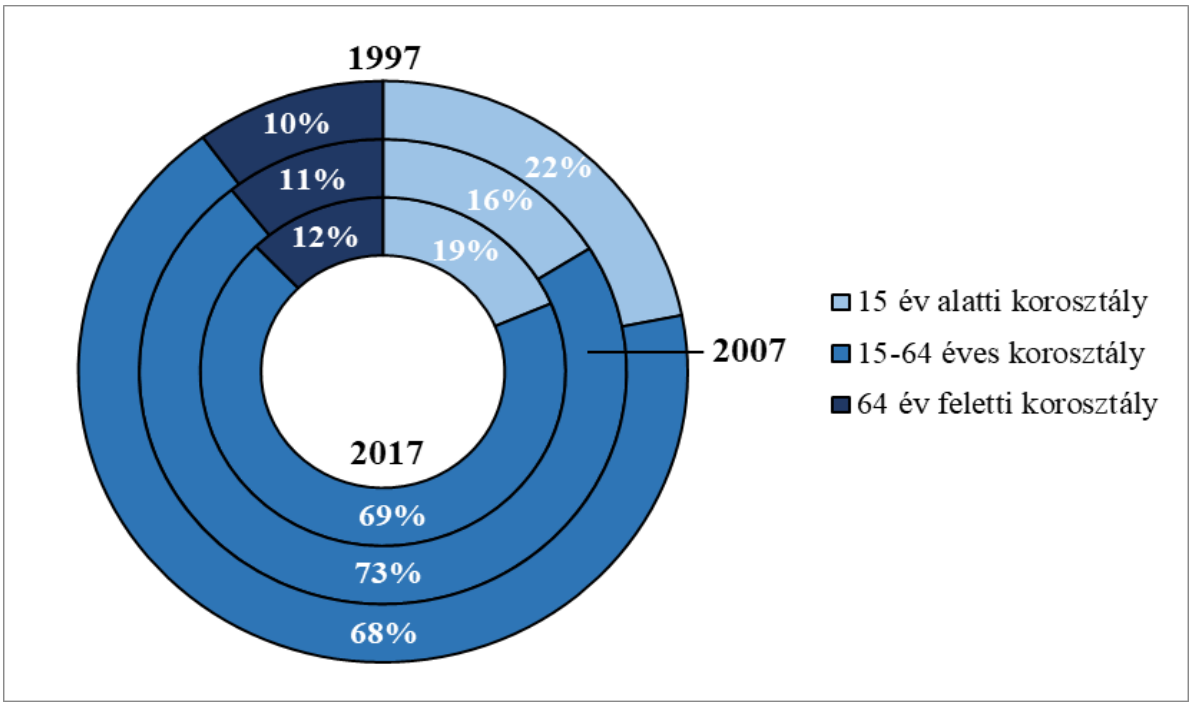

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[27] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlás magától értetődően zéró, Szlovákia és Magyarország vándorlási egyenlege a nemzetközi vándorlás rátáját mutatja.

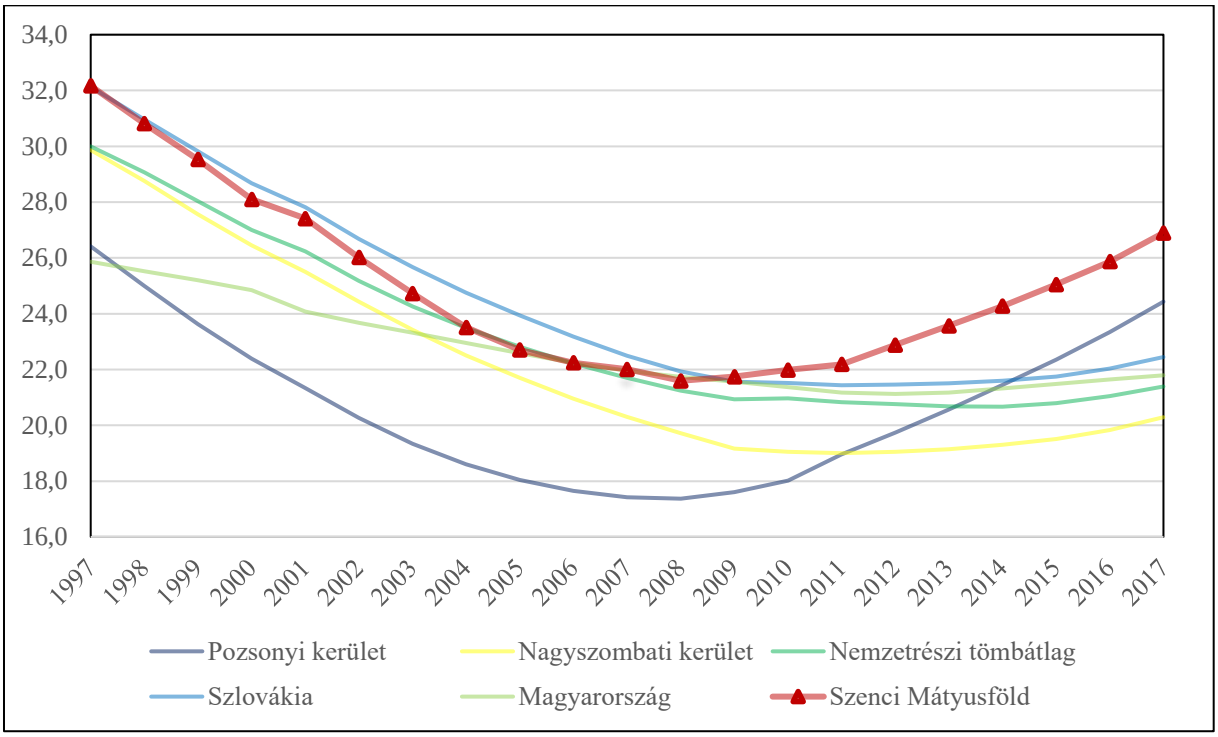

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

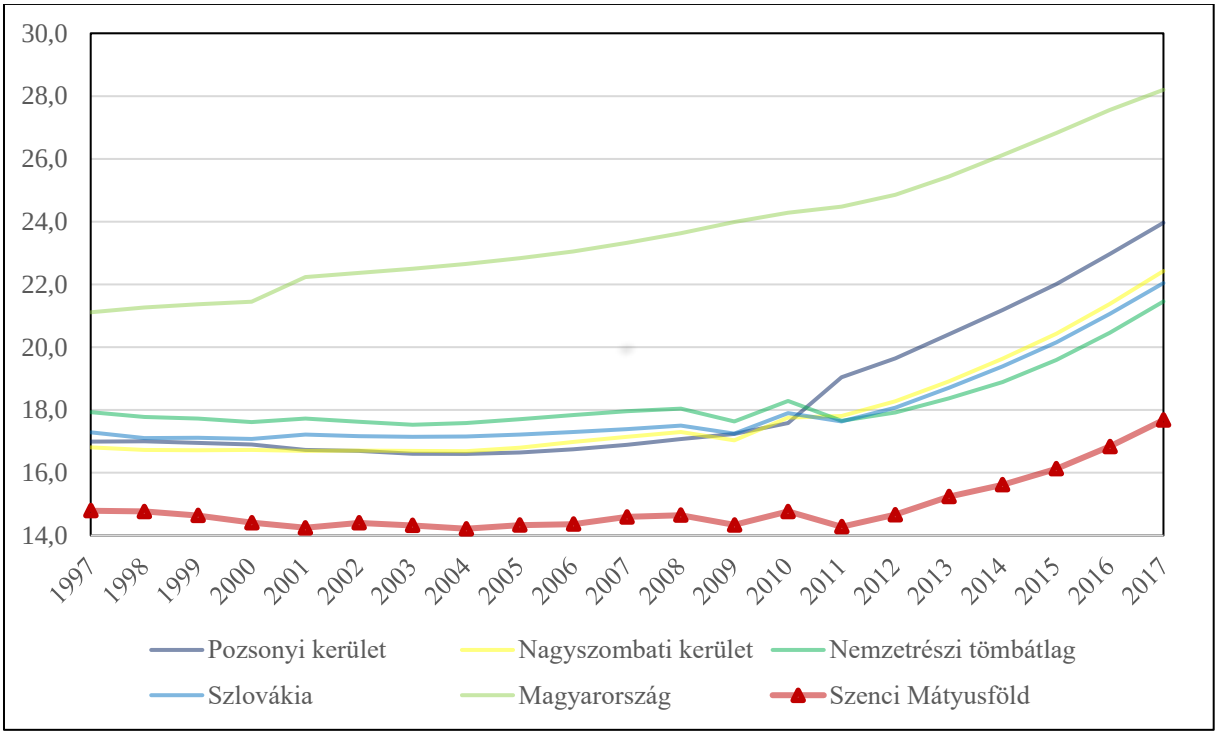

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

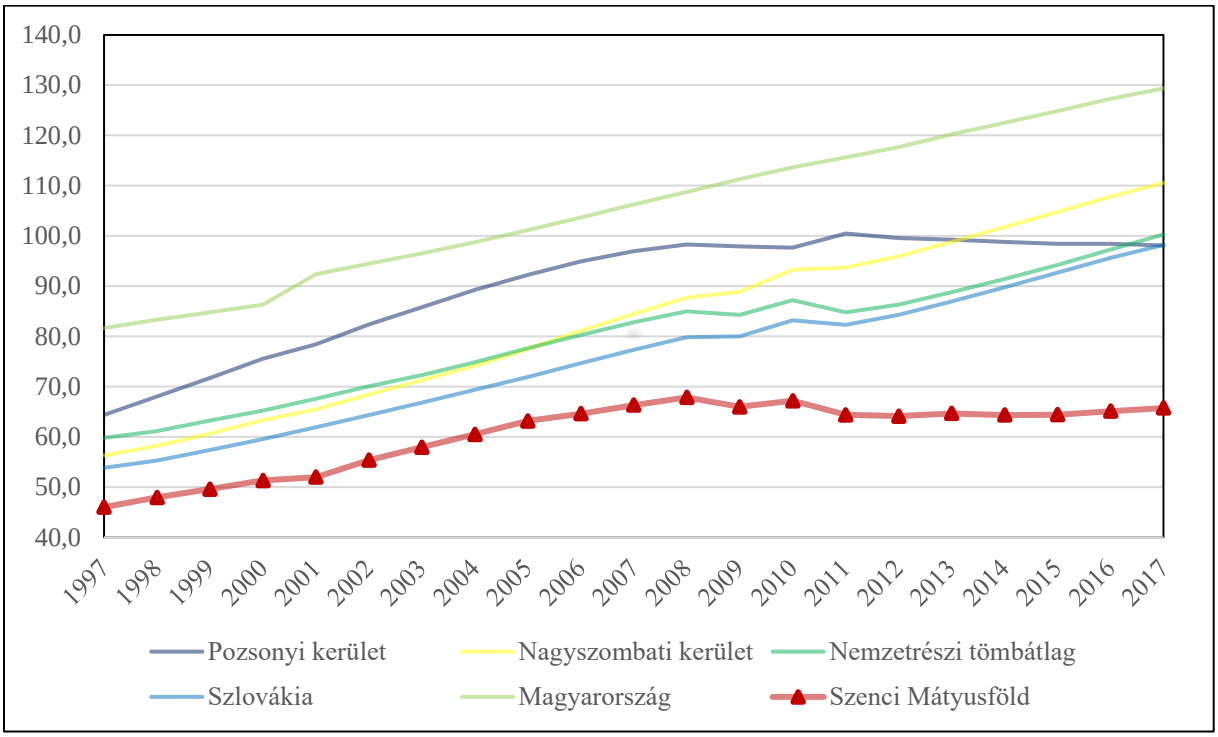

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

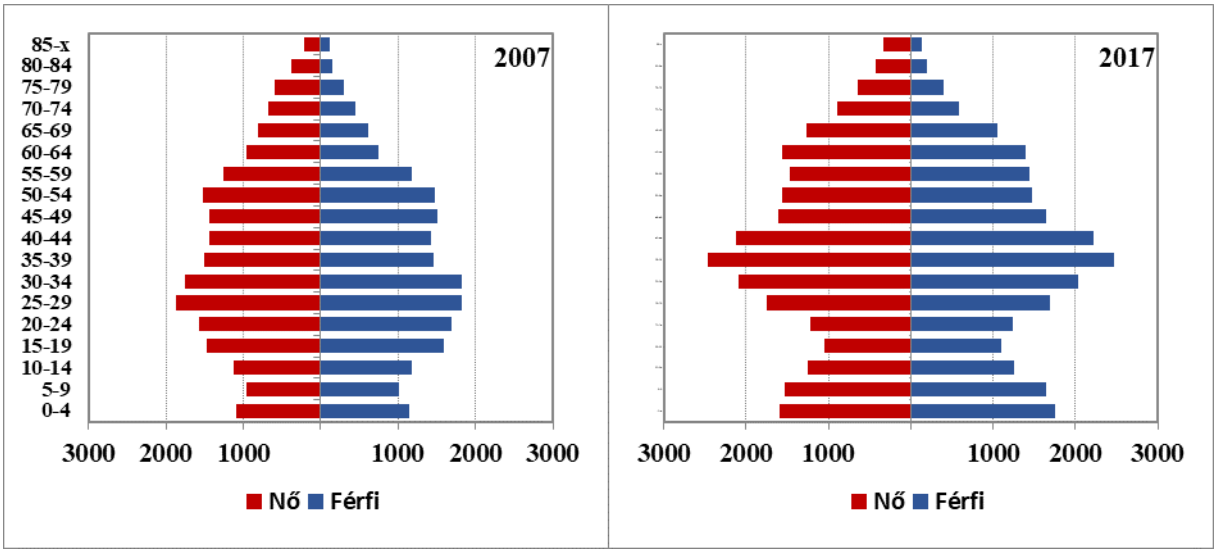

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.34.2.2 Oktatás

Óvodák

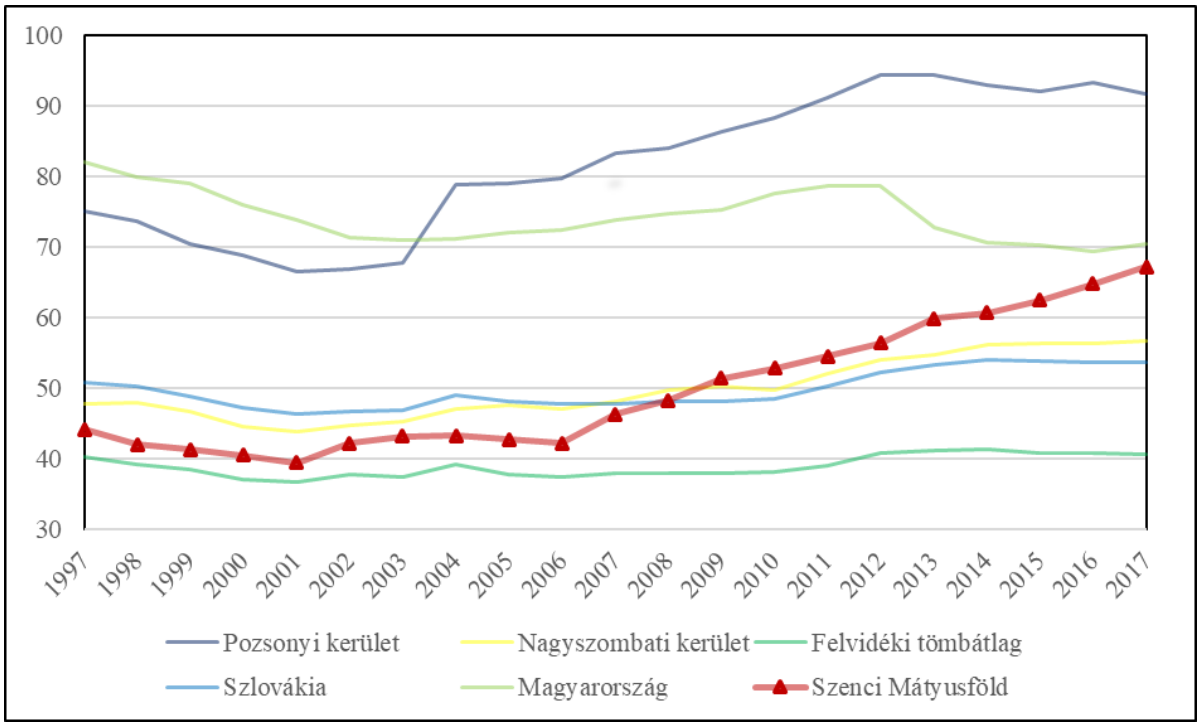

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

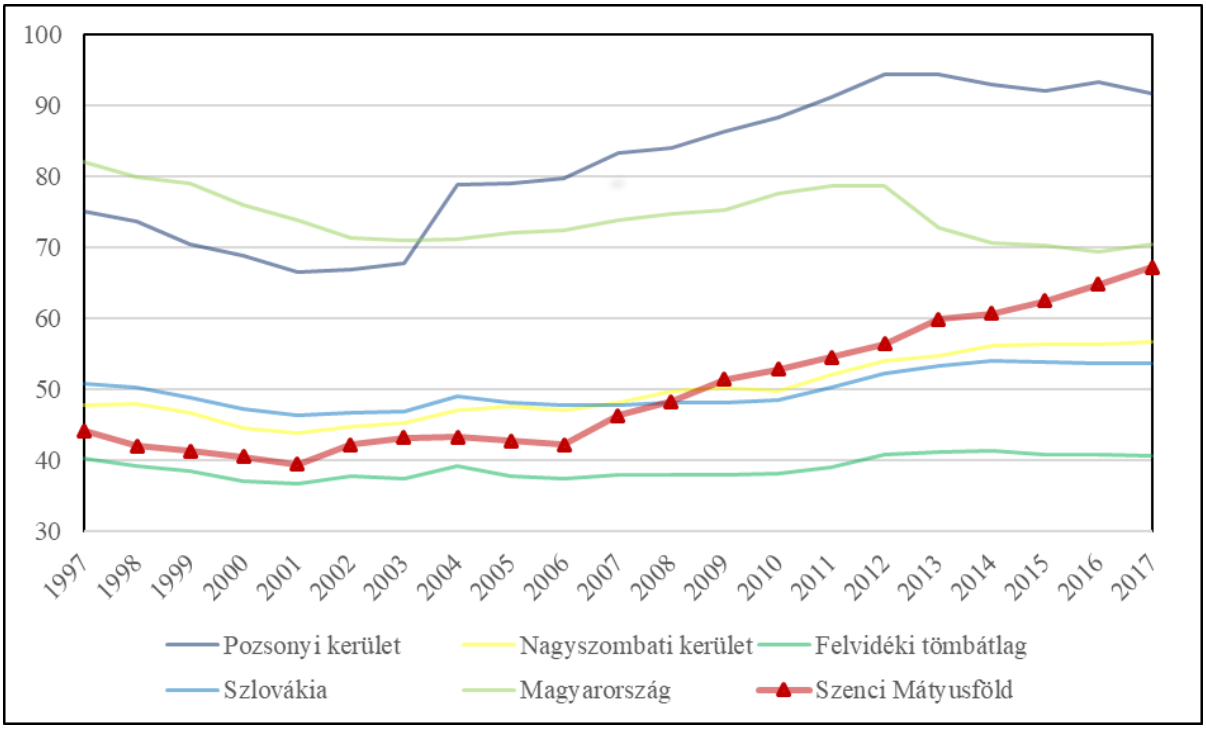

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

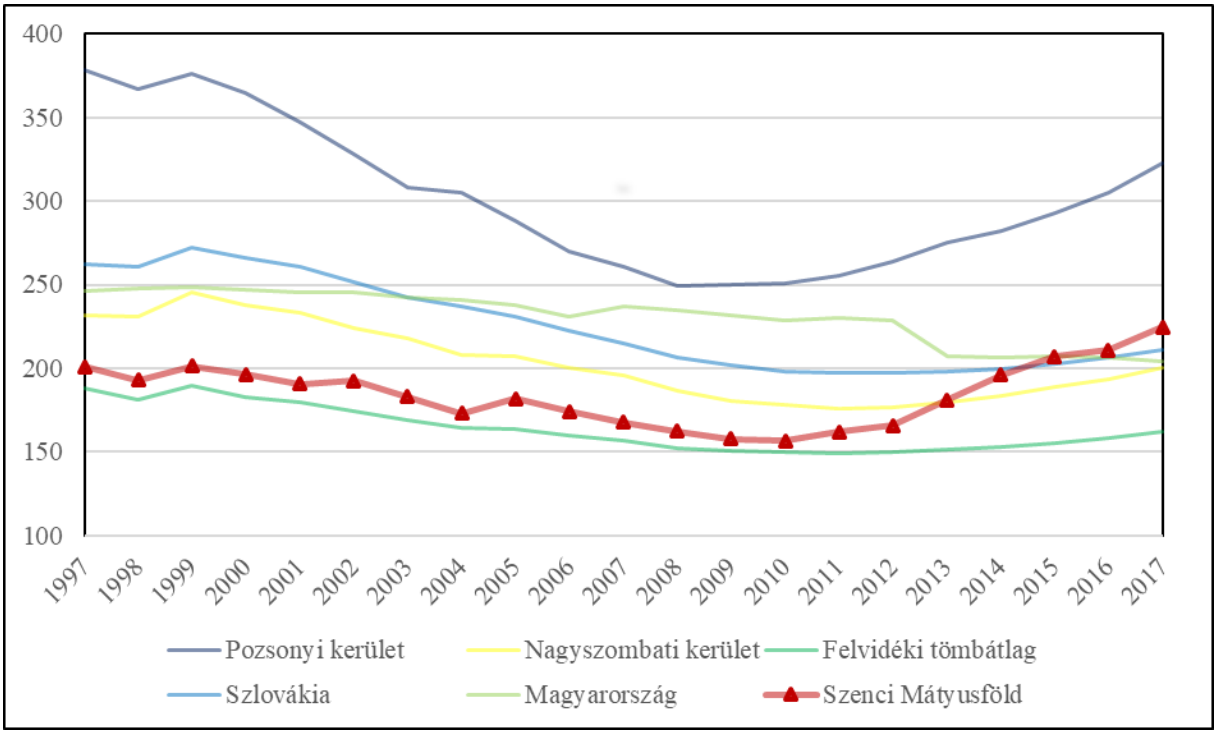

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

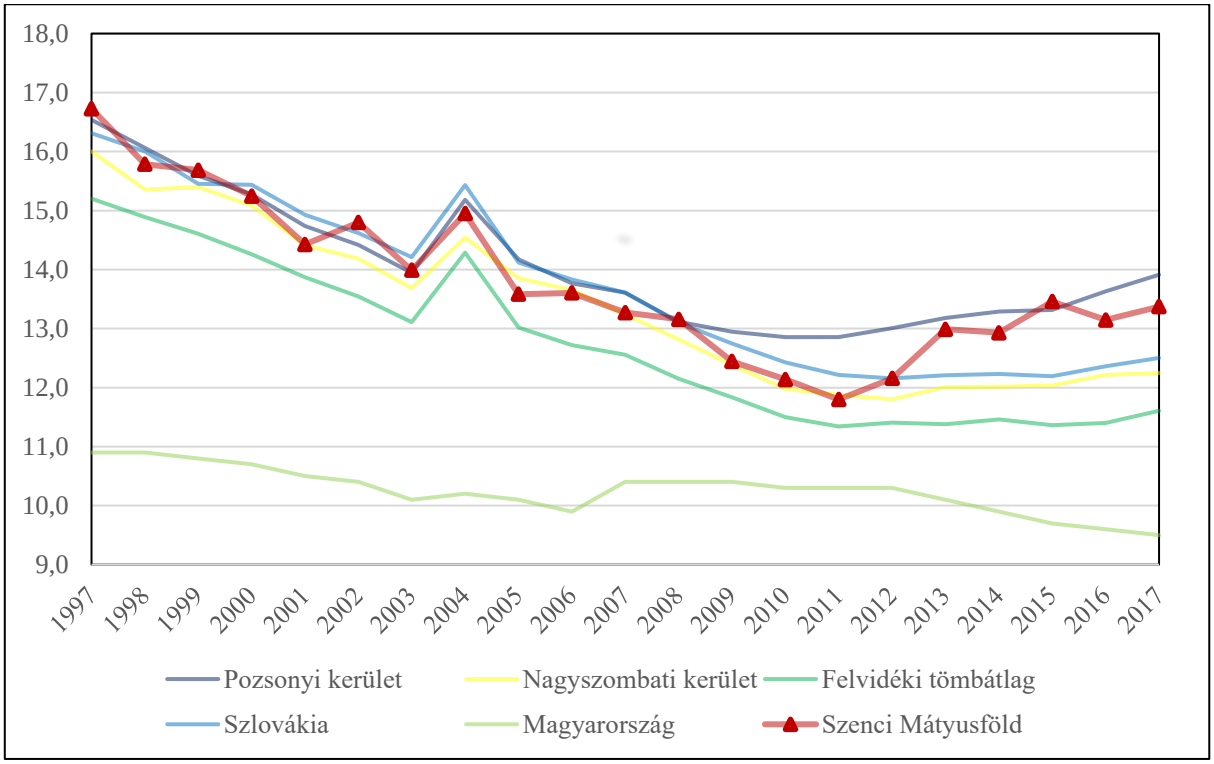

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

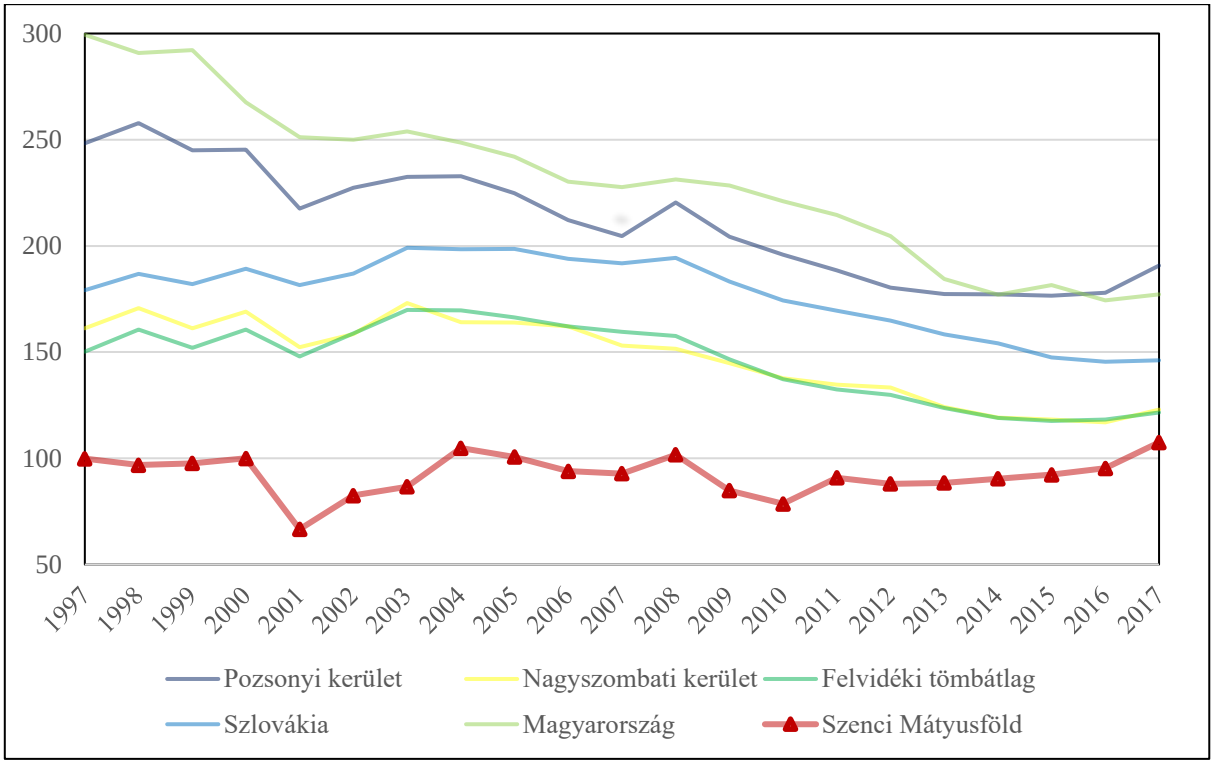

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

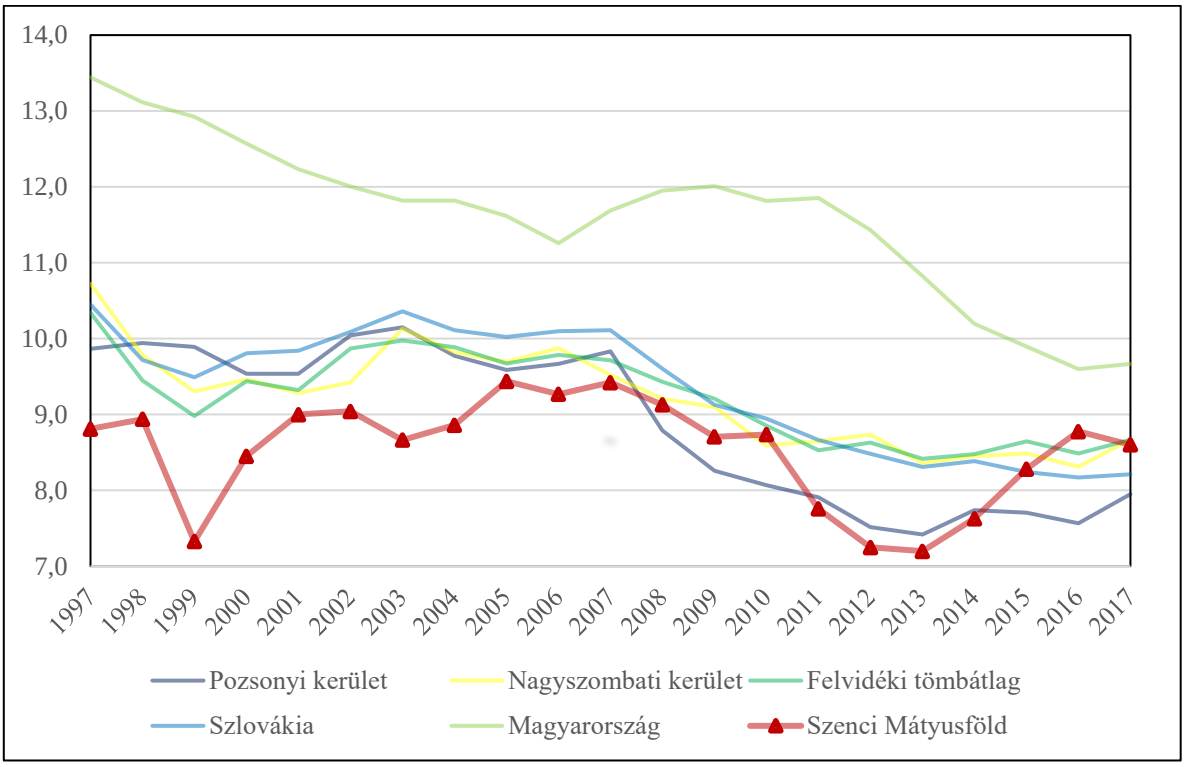

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.34.2.3 Munkaerőpiac

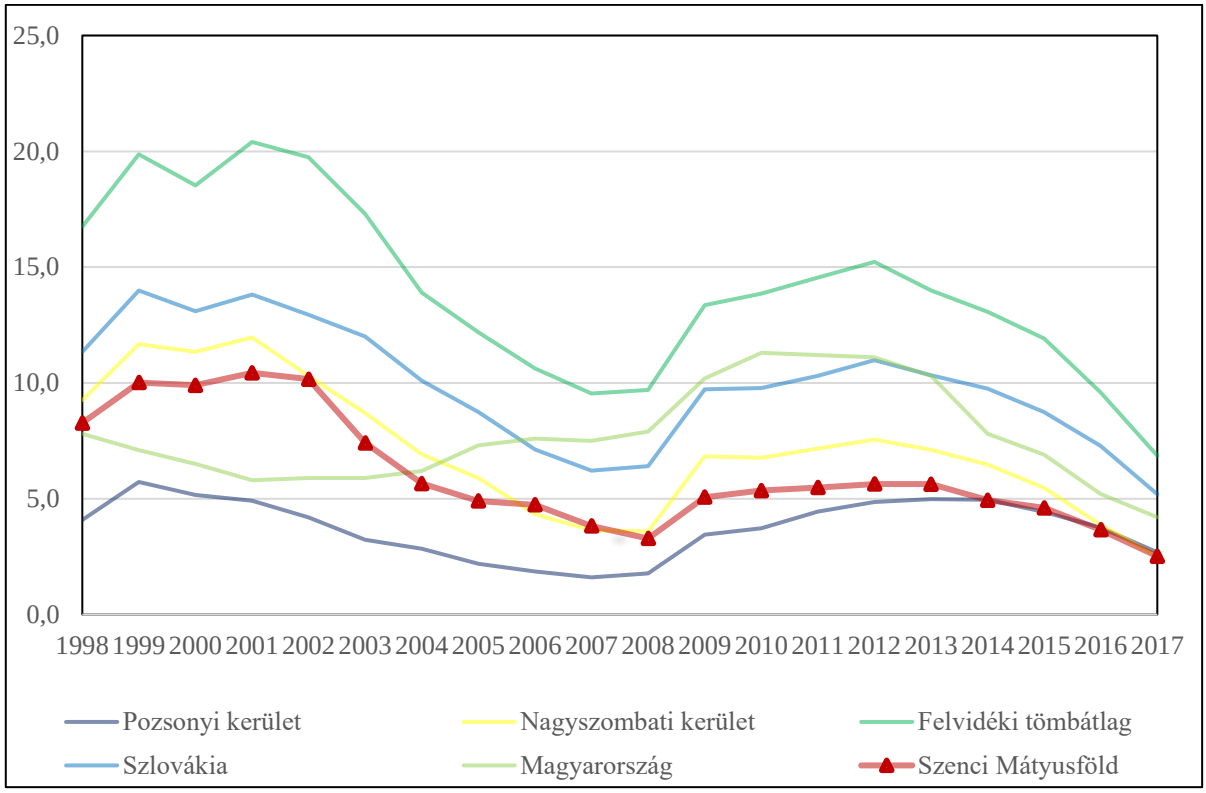

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

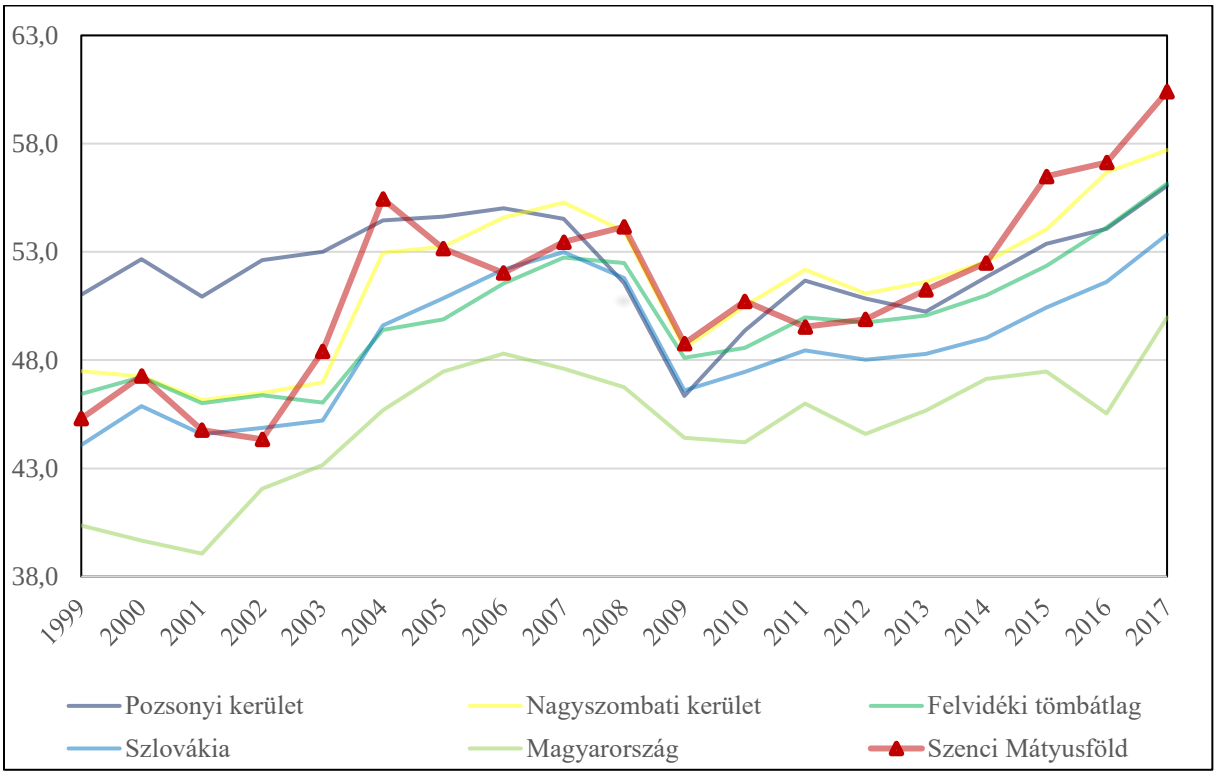

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.34.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.34.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

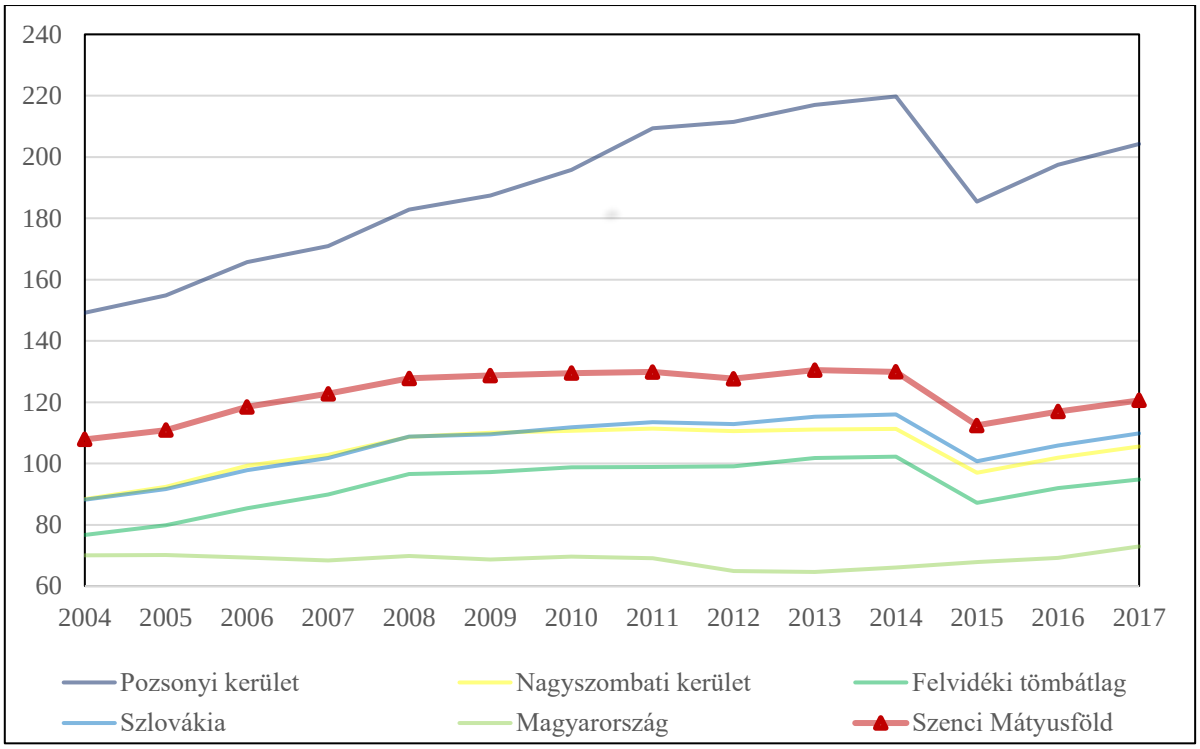

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

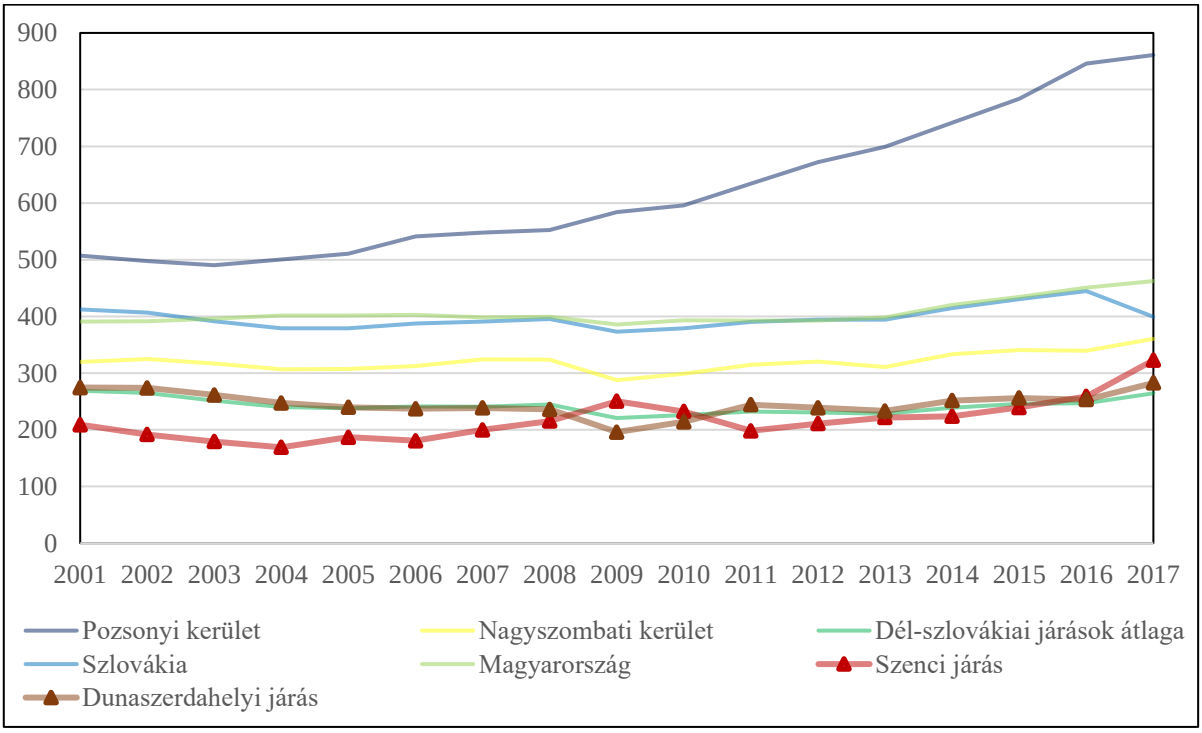

21. ábra: Az ezer főre jutó alkalmazottak száma (15–64 éves korosztály) (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

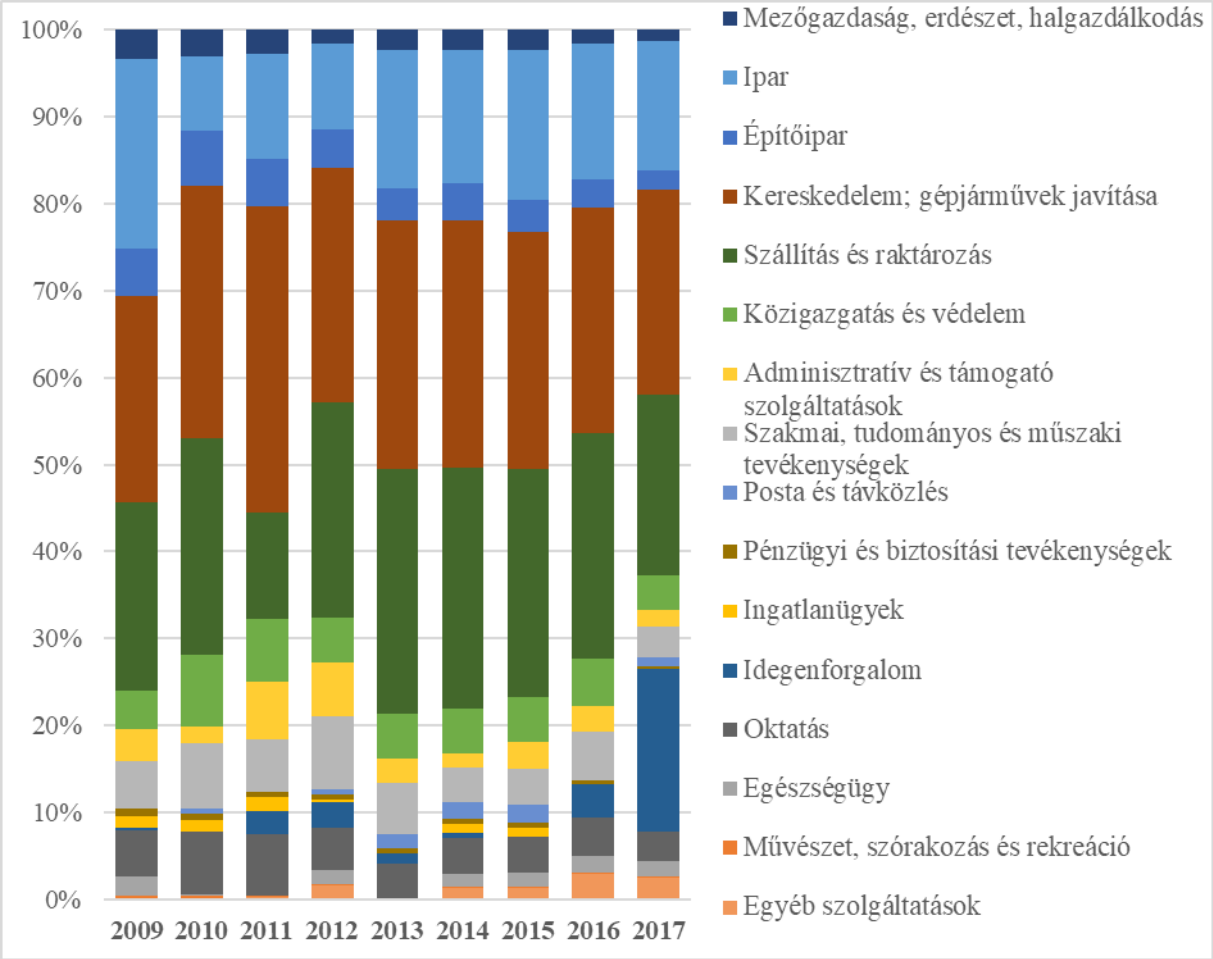

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Szenci járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

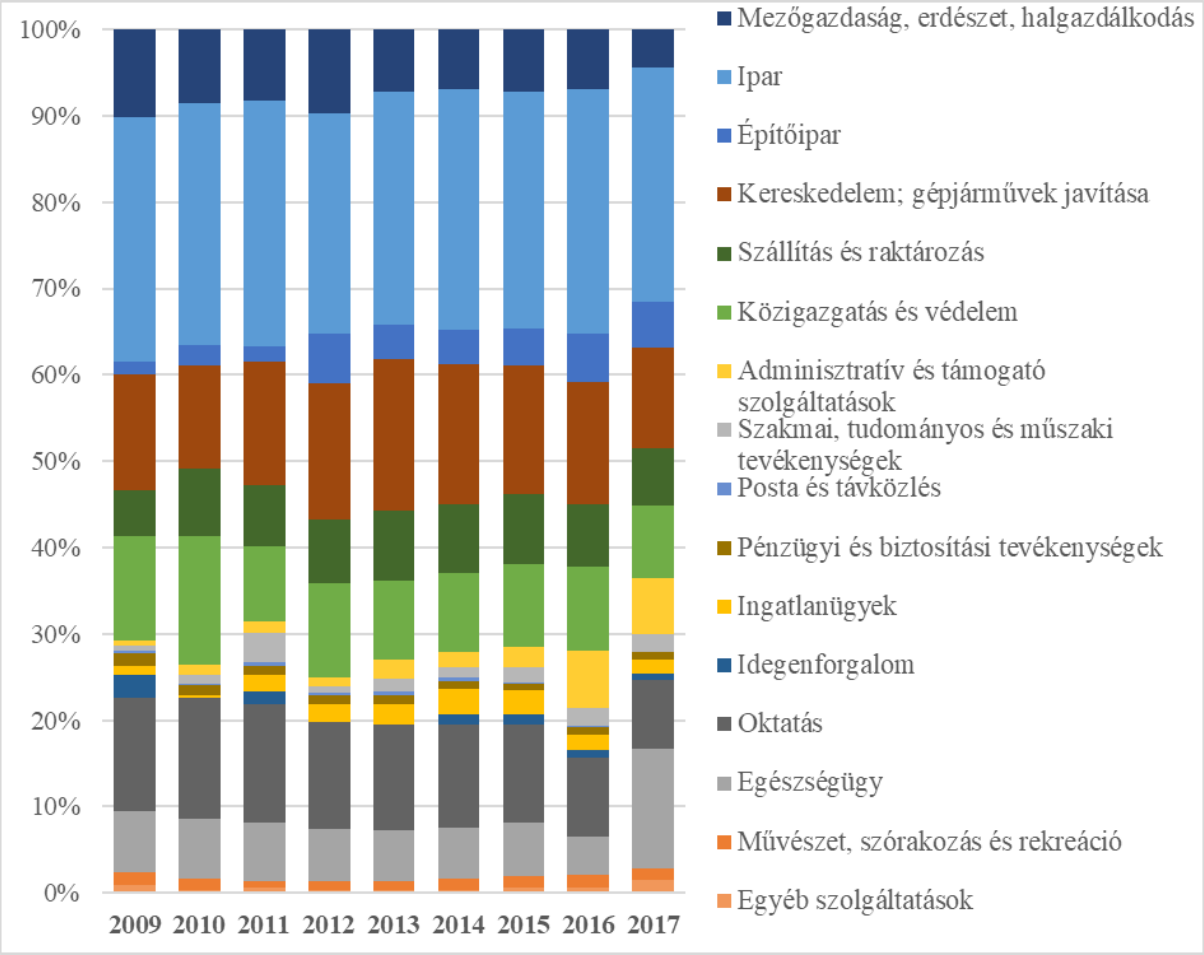

23. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása a Dunaszerdahelyi járásban (%) (2009–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.34.3.2 Jövedelem

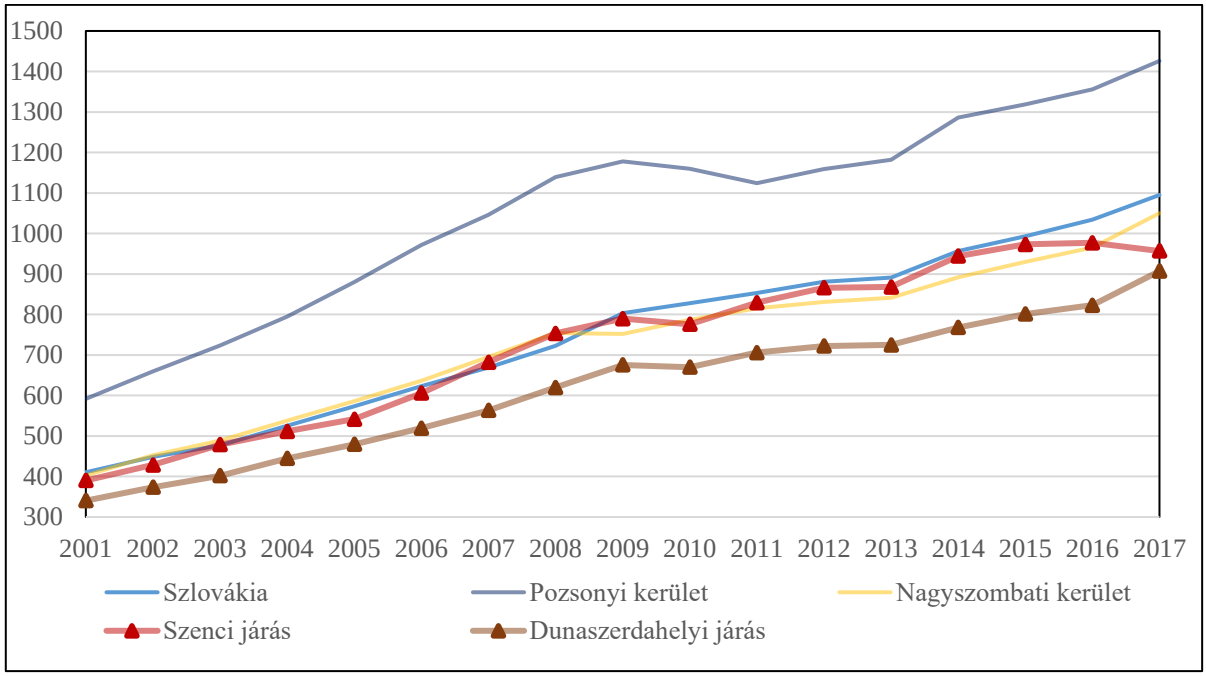

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása a Szenci és a Dunaszerdahelyi járásokban (€) (2001–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

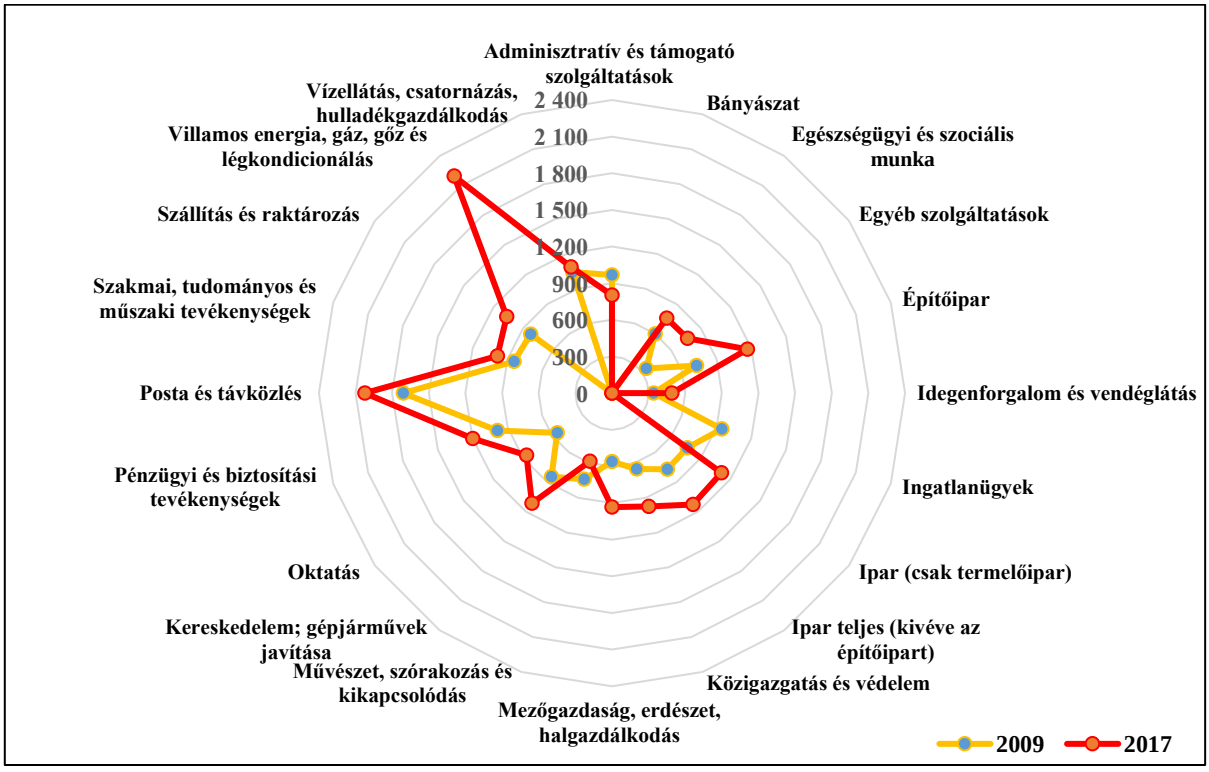

25. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Szenci járásban (€) (2001–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

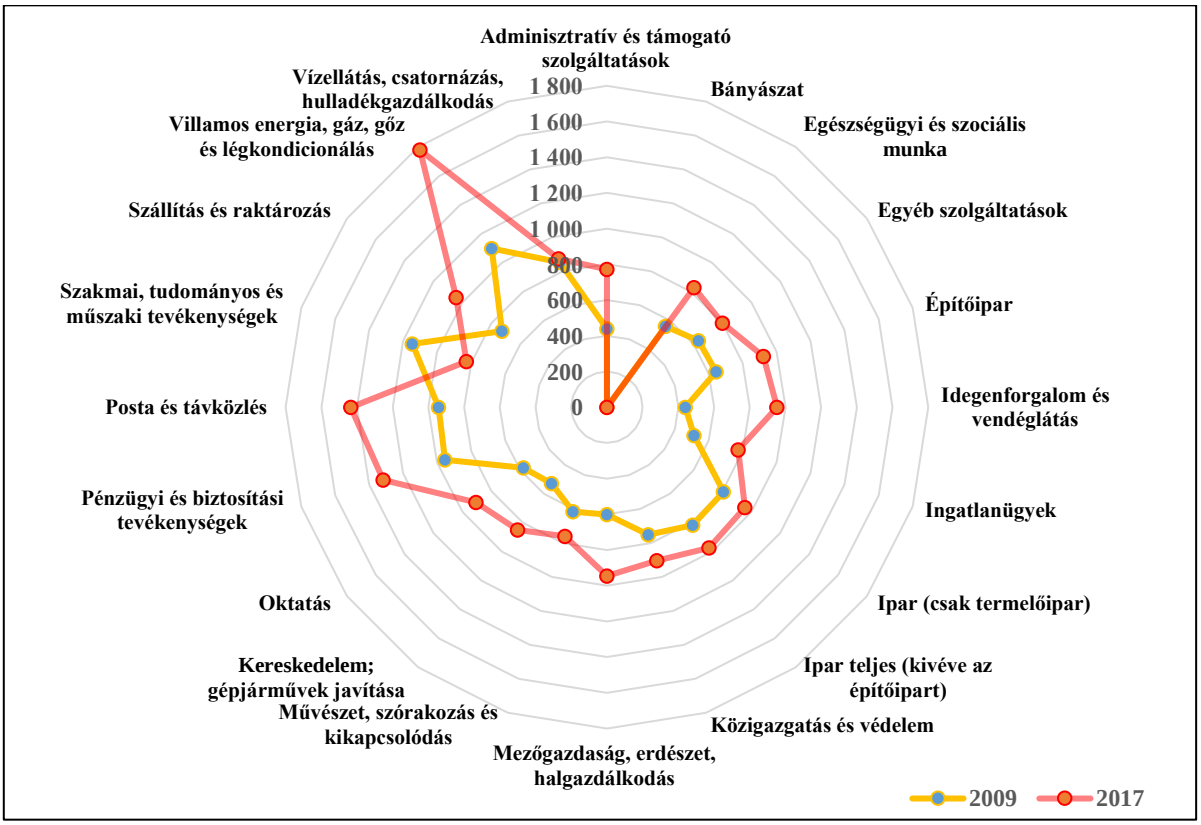

26. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként a Dunaszerdahelyi járásban (€) (2001–2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.35 Alsó-Nyitra menti tömb

6.35.1 A térség főbb jellemzői

6.35.1.1 Elhelyezkedés

A tömb a Nyitrai kerületben, az Érsekújvári járás északnyugati részén, a Nyitra folyó völgyében fekszik. A tömb települései a központi város körüli 10-15 km-es körben helyezkednek el. A város és vele együtt a térség az 1850-ben megnyitott Bécs–Budapest és a hozzá csatlakozó Komárom–Nyitra vasútvonal miatt fontos közlekedési csomópont volt régen is és ma is, ami számos ipari üzem létrejöttéhez járult hozzá a térségben.

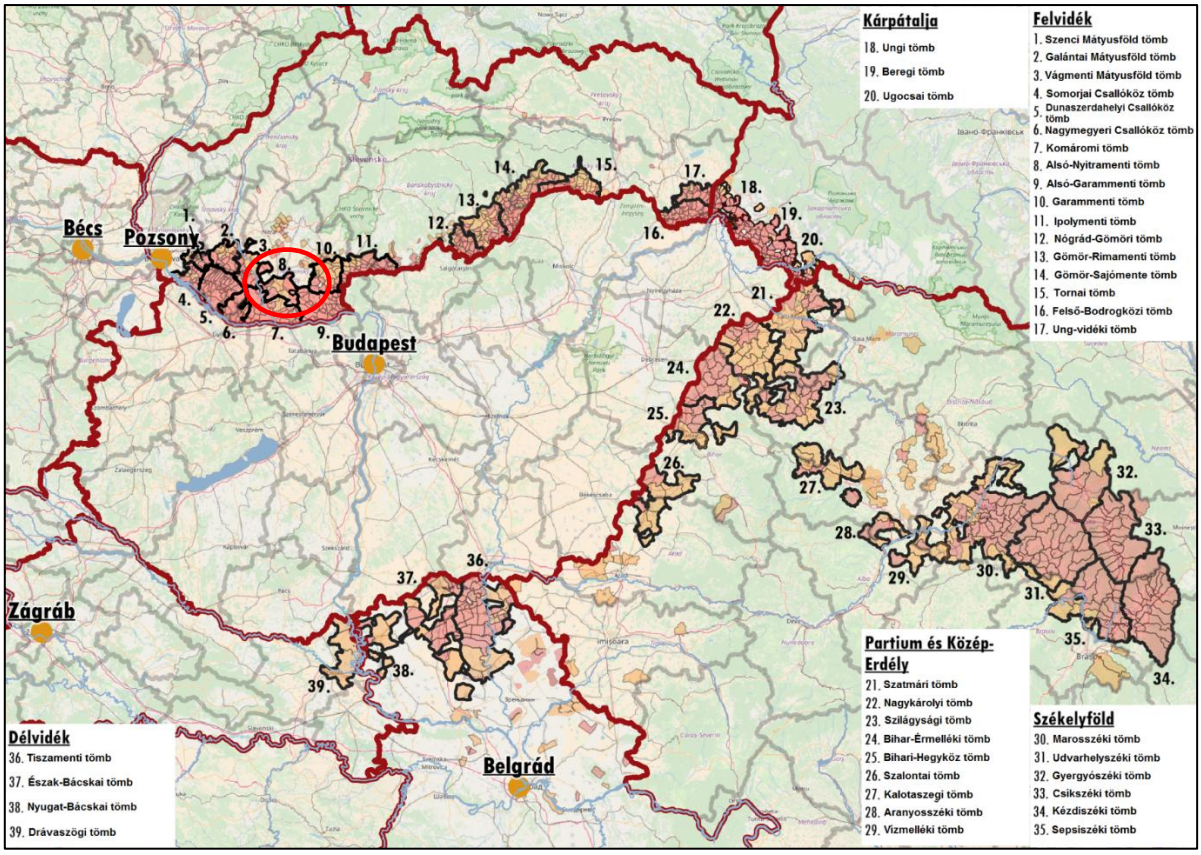

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: a szomszédos országok statisztikai hivatalai

A térség fekvése nagyon kedvező: Komárom, Győr és Nyitra városok könnyen elérhetőek, de viszonylag közel van Pozsony és Budapest is. Komárom kb. 33 km-re, Győr 71 km-re, Nyitra 38 km-re található, Budapest és Pozsony egyaránt kb. 105 km-re található a tömb központjától.

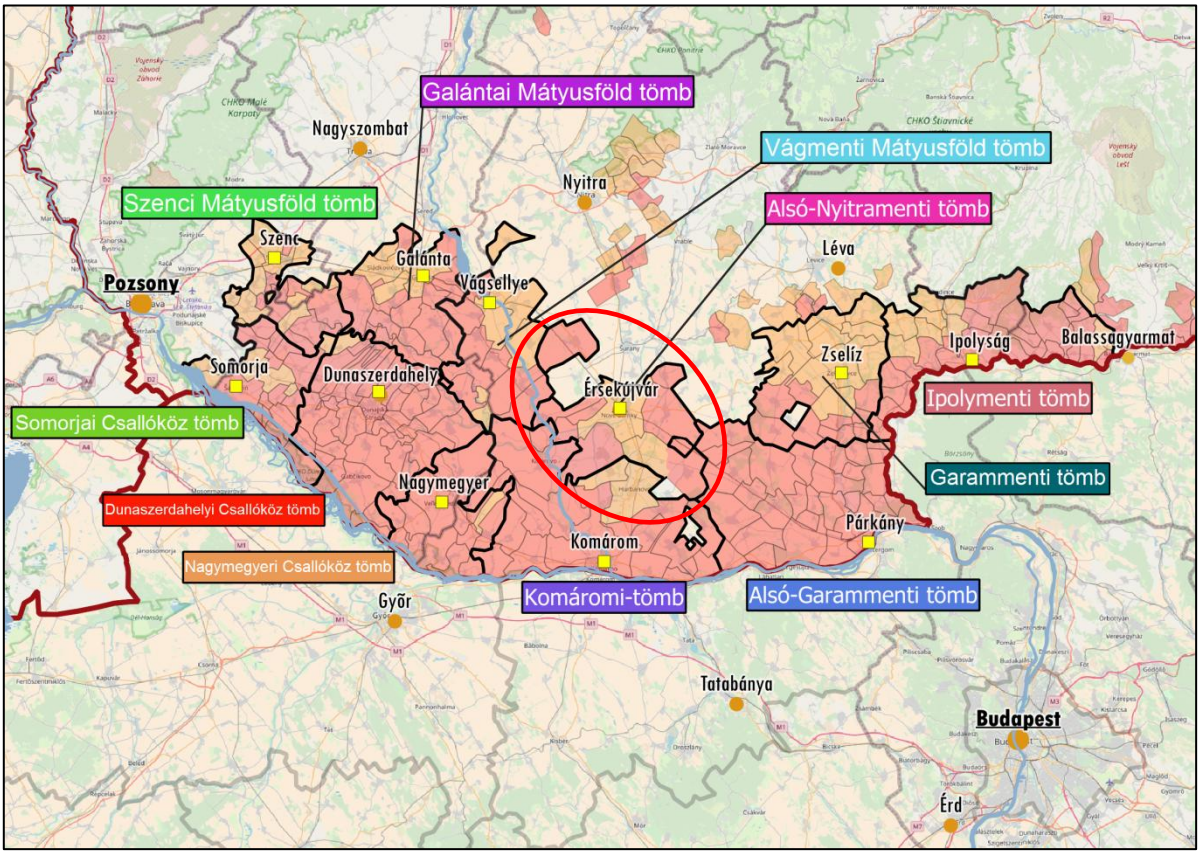

***2. ábra**: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Nyugat-Felvidéken*
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.35.1.2 A térség települései

A tömb népességszáma 2011-ben körülbelül 65 000 fő volt, melynek mintegy 38 százaléka (25 000 fő) volt magyar nemzetiségű. A térség lakosságának közel kétharmada Érsekújváron lakik, ahol a magyarság aránya csupán 22,4 százalékos. A tömb központi településén kívül az egyetlen nem magyar többségű település a 45 százalékos magyarságarányú Bajcs. A térség másik nyolc településén a magyarság aránya 50 és 70 százalék közötti. Közigazgatásilag a tömb tíz településéből nyolc az Érsekújvári, kettő pedig a Komáromi járáshoz tartozik.

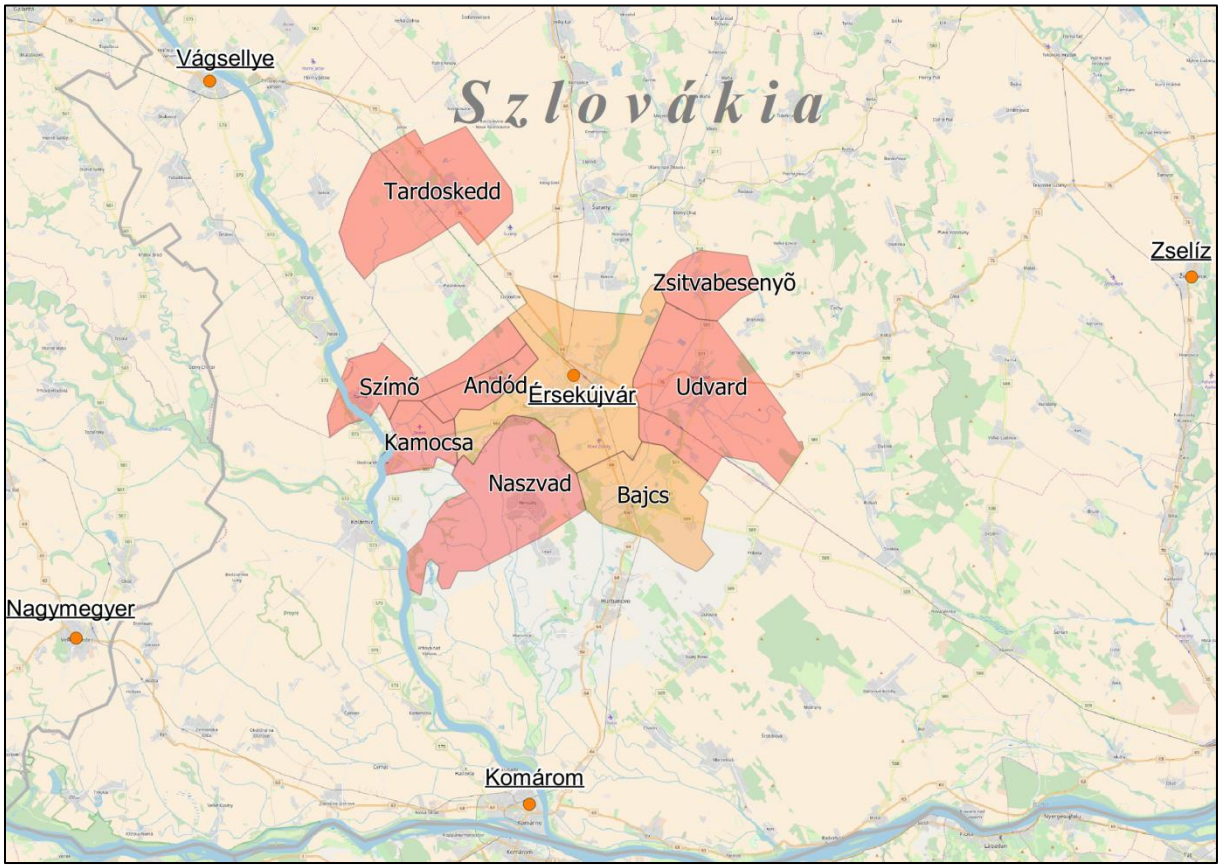

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése
Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

A térség történelmileg is meghatározó települése Érsekújvár, amelyet gazdag történelme és központi szerepe is kiemel a térségből. A város sokáig a kisalföldi magyarság szellemi-kulturális központja volt. Várát a török betörés és Esztergom eleste után, 1545–46-ban Várday Pál esztergomi érsek építtette meg, a török elleni védekezésül. A település 1691-ben mezővárosi, 1876-ban rendezett tanácsú városi rangot kapott. 1922-ben elvesztette városi címét, melyet csak 1960-ban kapott vissza. A második világháború után a magyar lakosság egy részét kitelepítették, helyükre magyarországi szlovákokat telepítettek. A közel 40 ezer fős Érsekújvár a tömb gazdasági súlypontja is. A térség kiváló mezőgazdasági adottságokkal rendelkezik, élelmiszeriparában a NOVOFRUCT SK konzervipari vállalat ma is jelentős szereplő. Emellett az elektrotechnika (Osram) és a műanyagipar (nyílászárók) is nagy súllyal van jelen a városban. Turisztikai szempontból a város termálfürdője a jelentős.

Alsó-Nyitra menti tömb				
Magyar név	**Szlovák név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Érsekújvár	Nove Zamky	39 646	8 863	22,36
Magyar többségű települések				
Kamocsa	Komoca	918	689	75,05
Perbete	Pribeta	2 974	2 192	73,71
Zsitvabesenyő	Besenov	1 695	1 205	71,09
Szímő	Zemne	2 281	1 605	70,36
Tardoskedd	Tvrdosovce	5 188	3 234	62,34
Udvard	Dvory nad Zitavou	5 164	3 208	62,12
Naszvad	Nesvady	5 068	2 717	53,61
Andód	Andovce	1 358	714	52,58
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Bajcs	Bajc	1 242	549	44,20
Összesen		**65 534**	**24 976**	**38,11**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.35.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.35.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

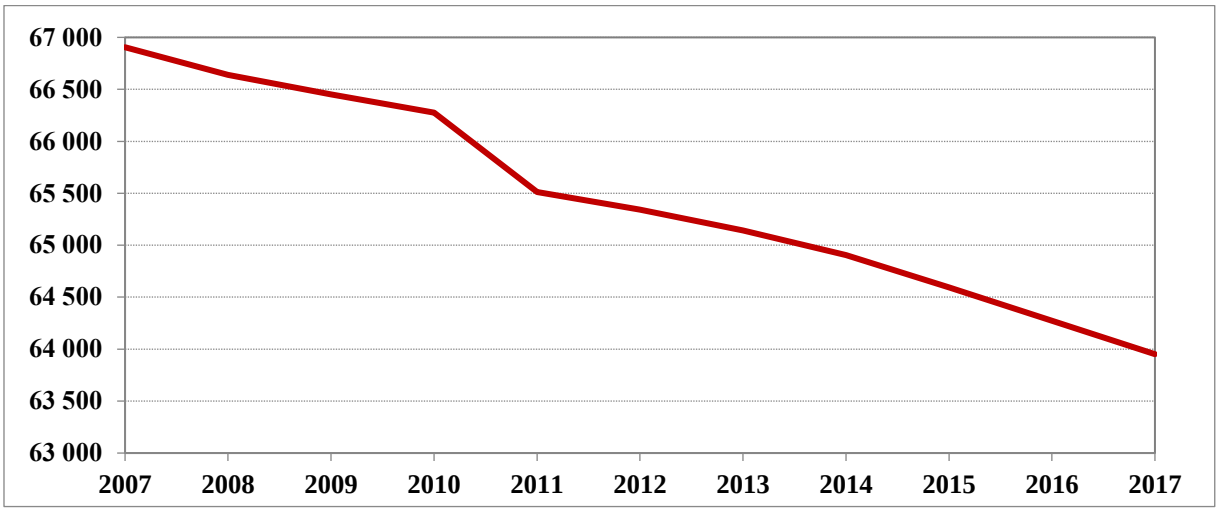

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

Alsó-Nyitramenti tömb	*Nyitrai kerület*	*Felvidéki tömbök átlaga*	*Szlovákiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-4,41	*-3,84*	*0,54*	*1,22*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

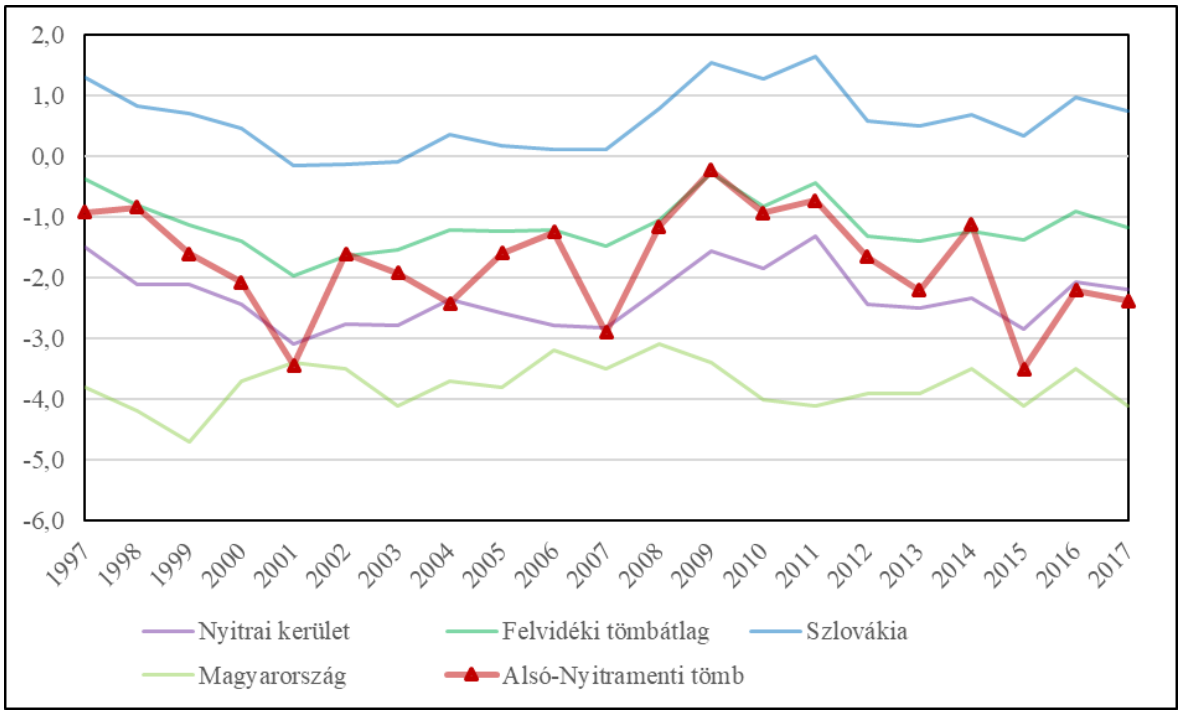

5. ábra: A természetes szaporodási ráta alakulása (‰) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

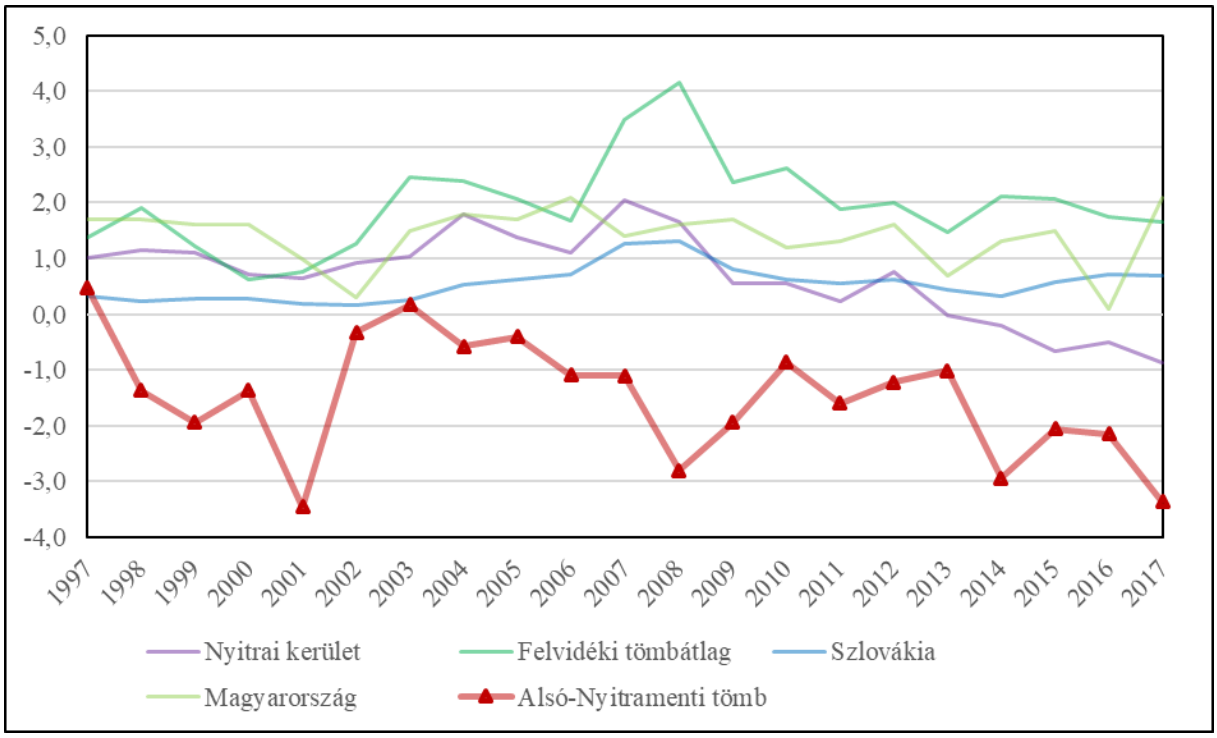

6. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása (‰) (1997–2017)[28]
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

<u>*Korszerkezet*</u>

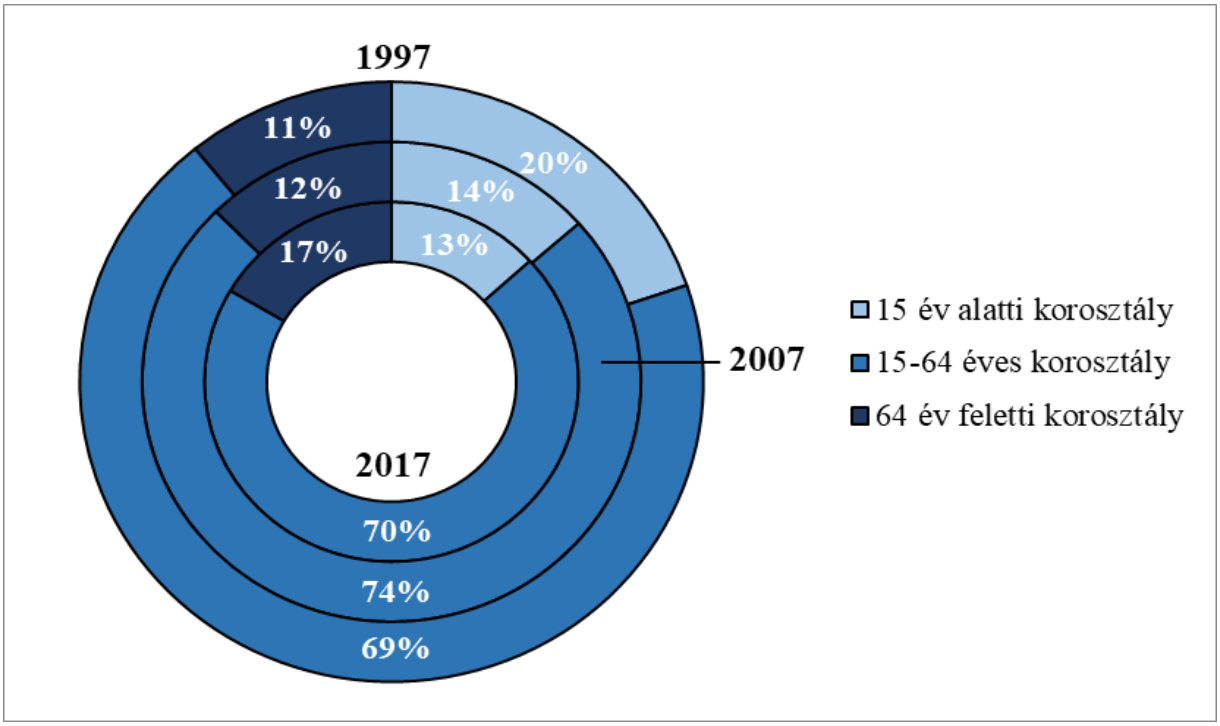

7. ábra: A népesség korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

[28] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlási egyenleg értelemszerűen zéró, így Szlovákia és Magyarország értéke valójában a nemzetközi vándorlási egyenleget mutatja. A többi vizsgált térség esetében a belföldi és a külföldi vándorlási egyenleg összegét mutatja a diagram.

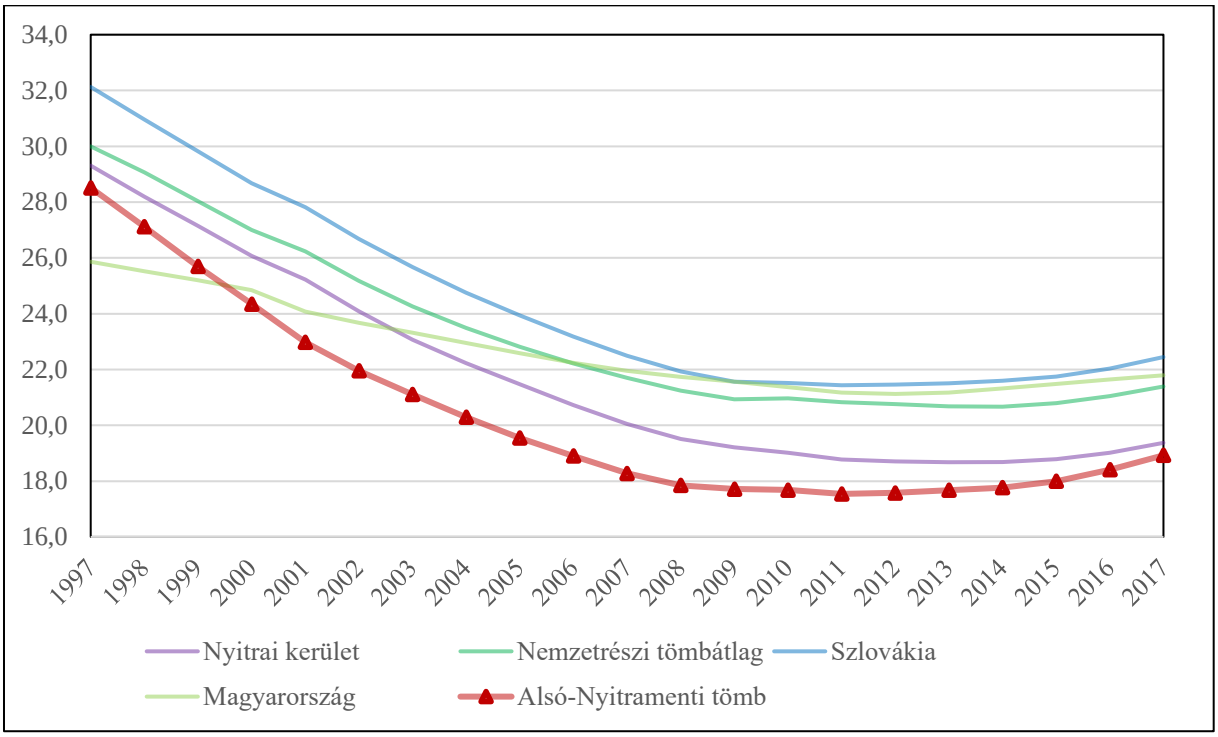

8. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

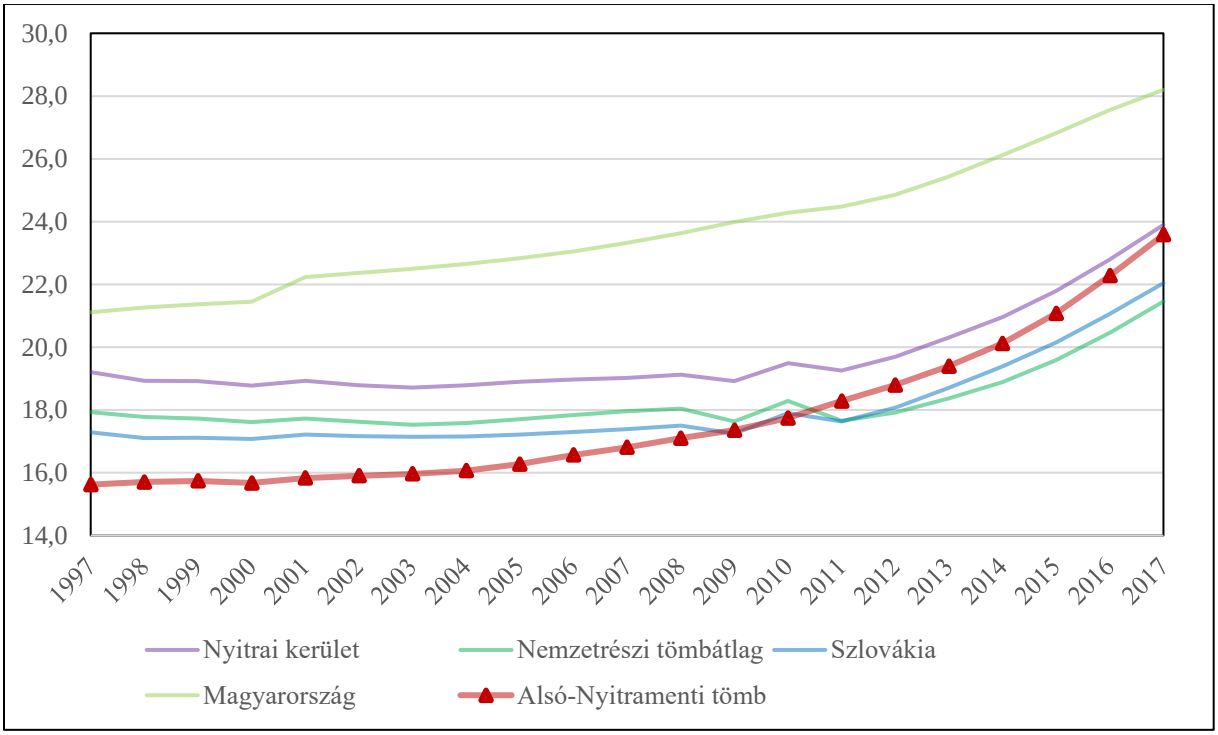

9. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

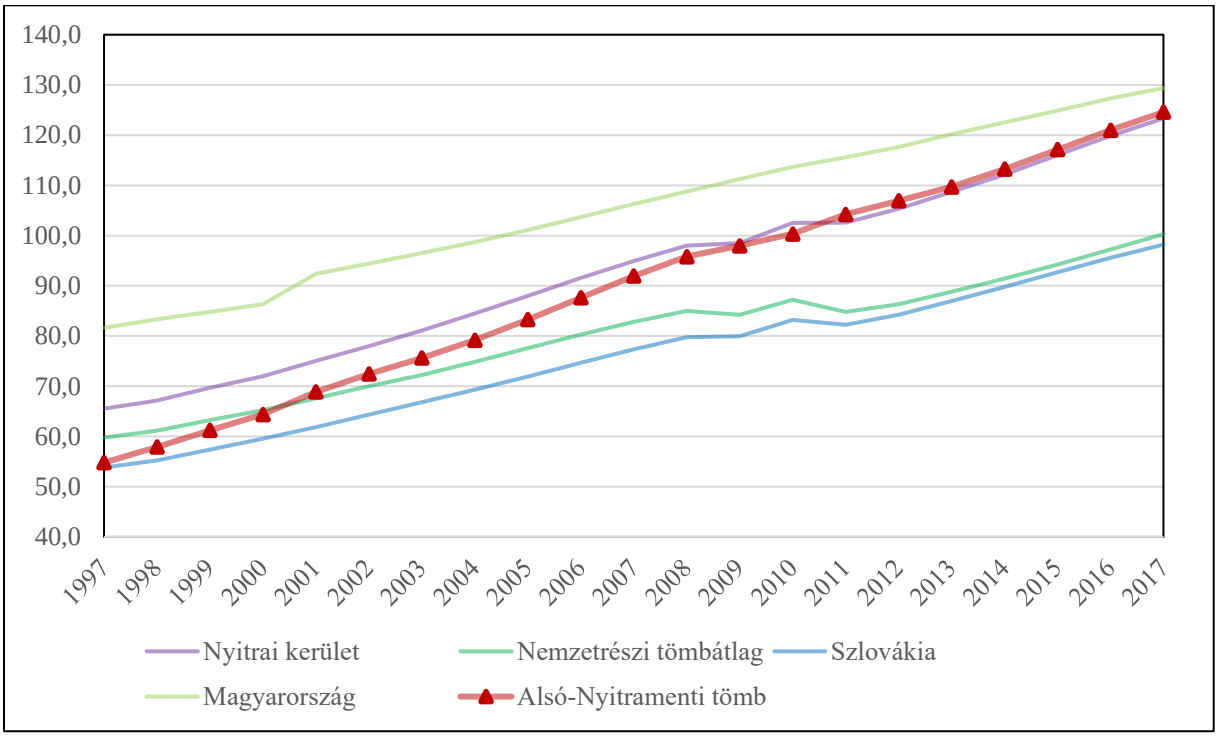

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

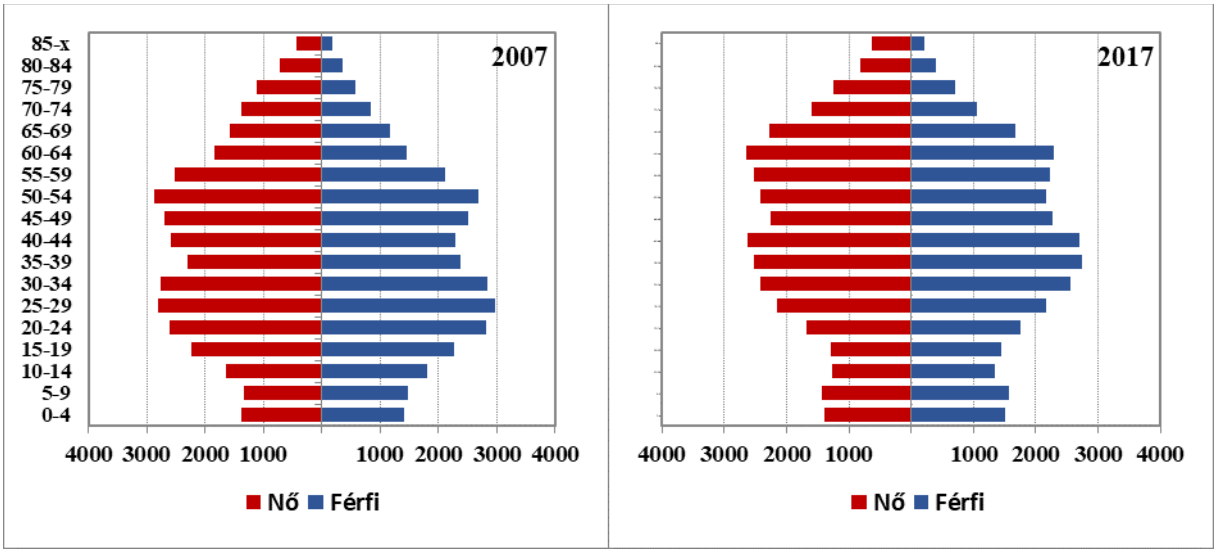

11. ábra: A tömb korfája (2007, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.35.2.2 Oktatás

Óvodák

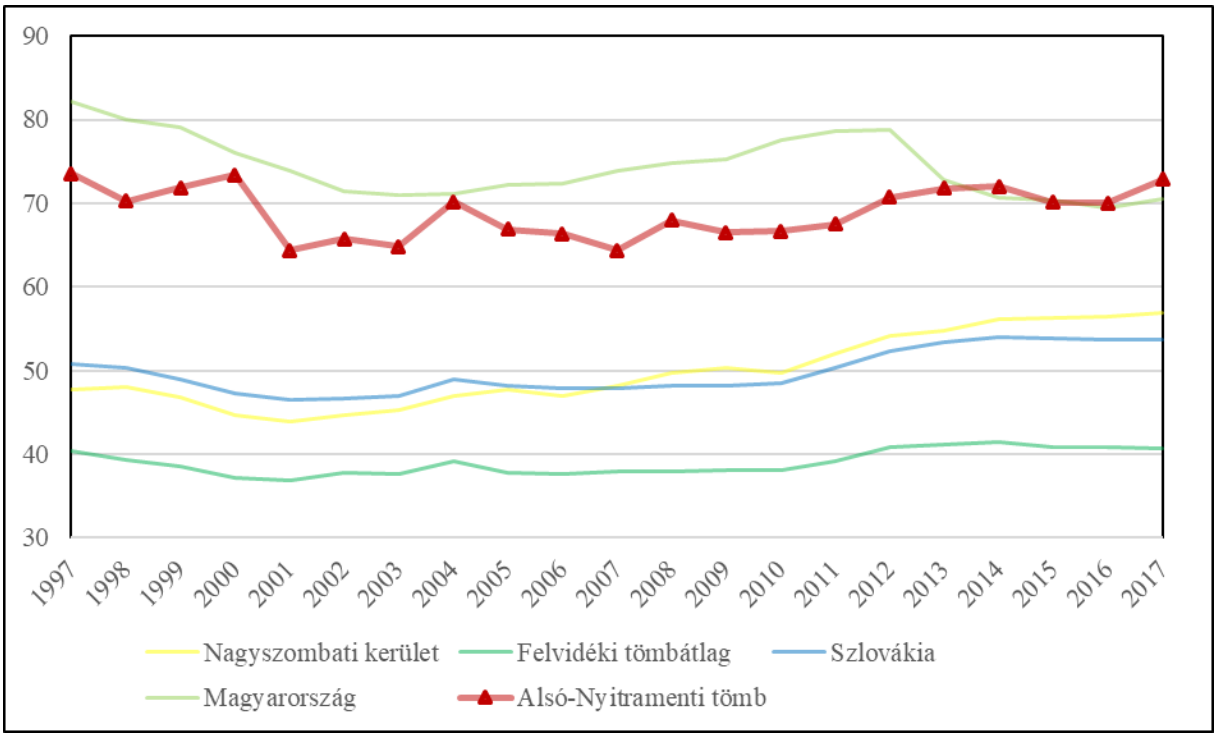

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

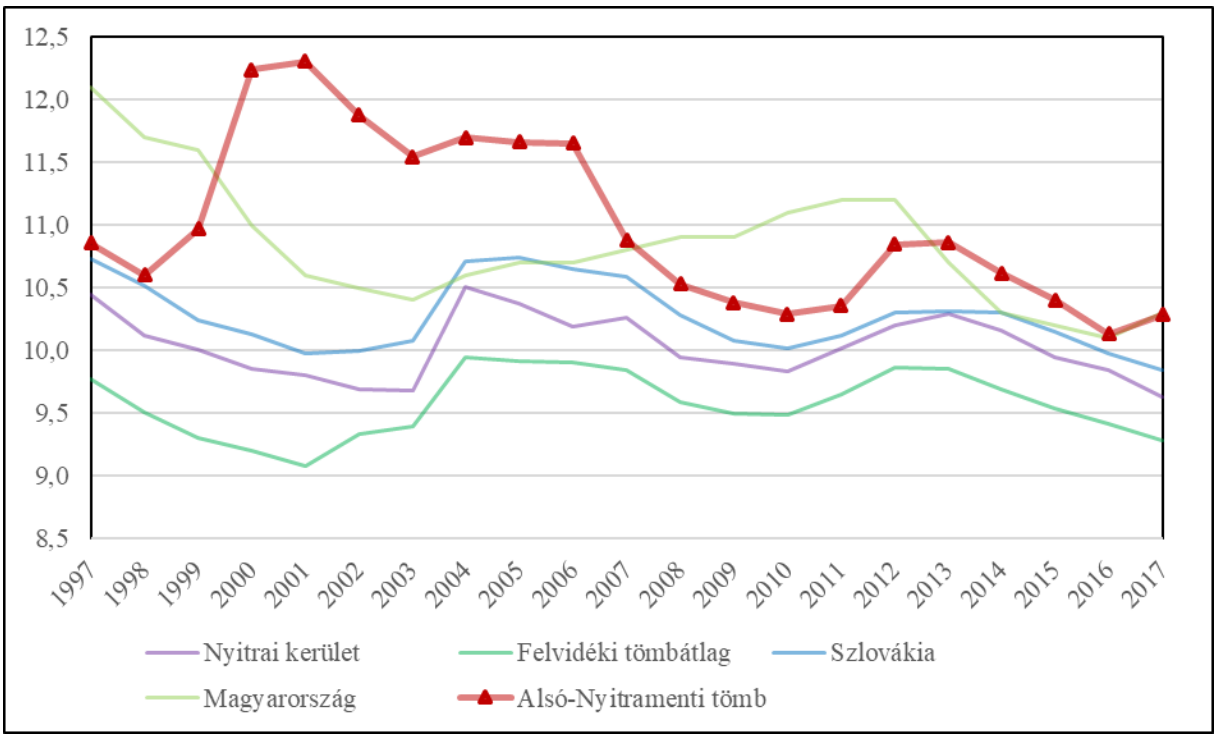

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

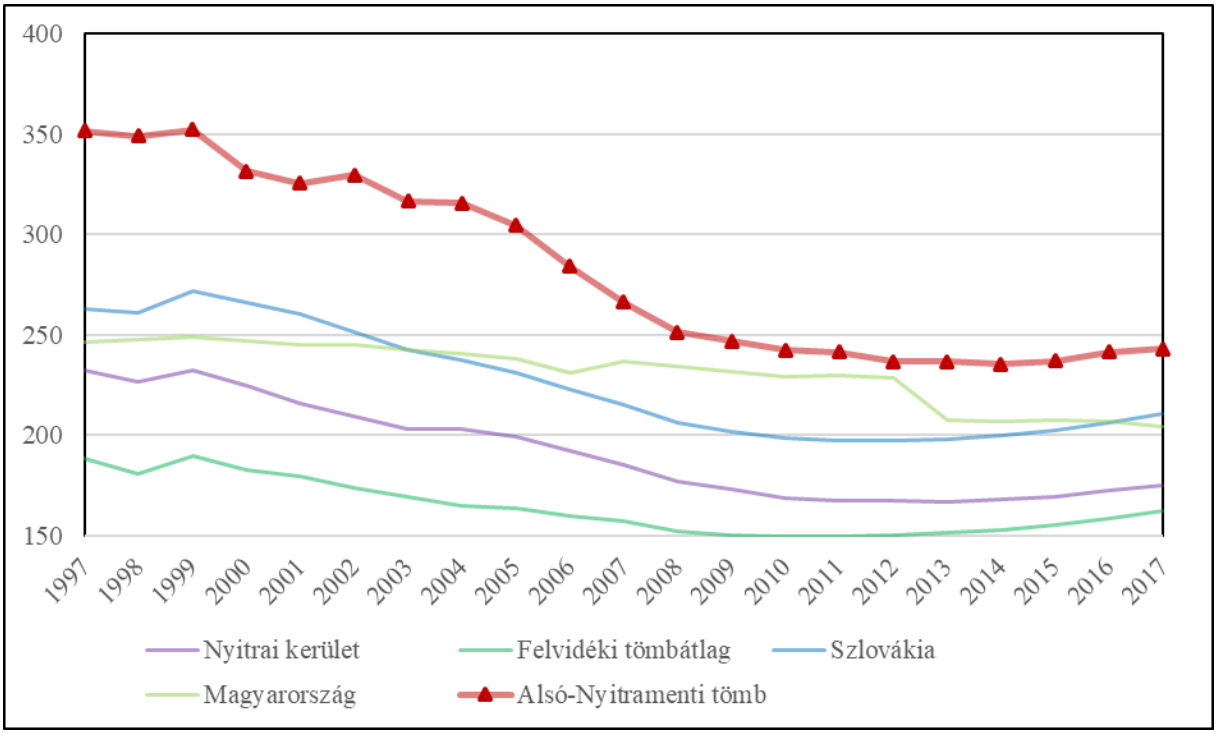

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

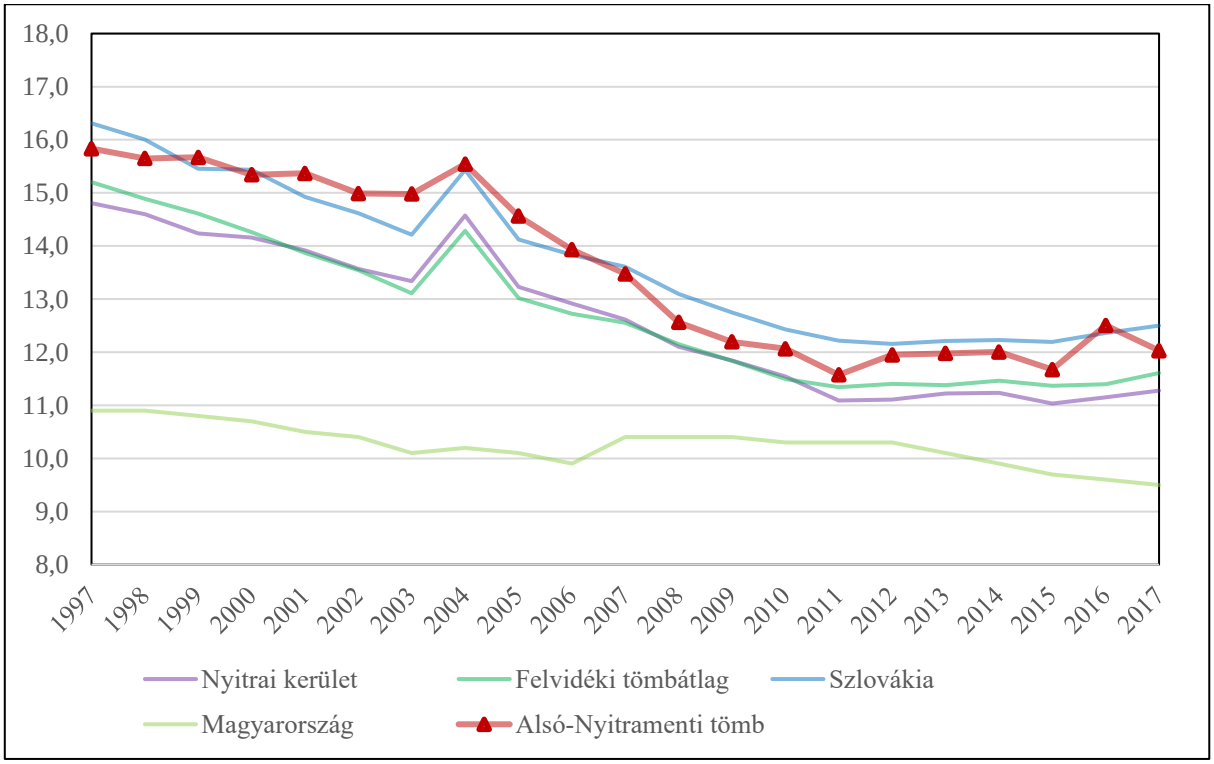

15. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

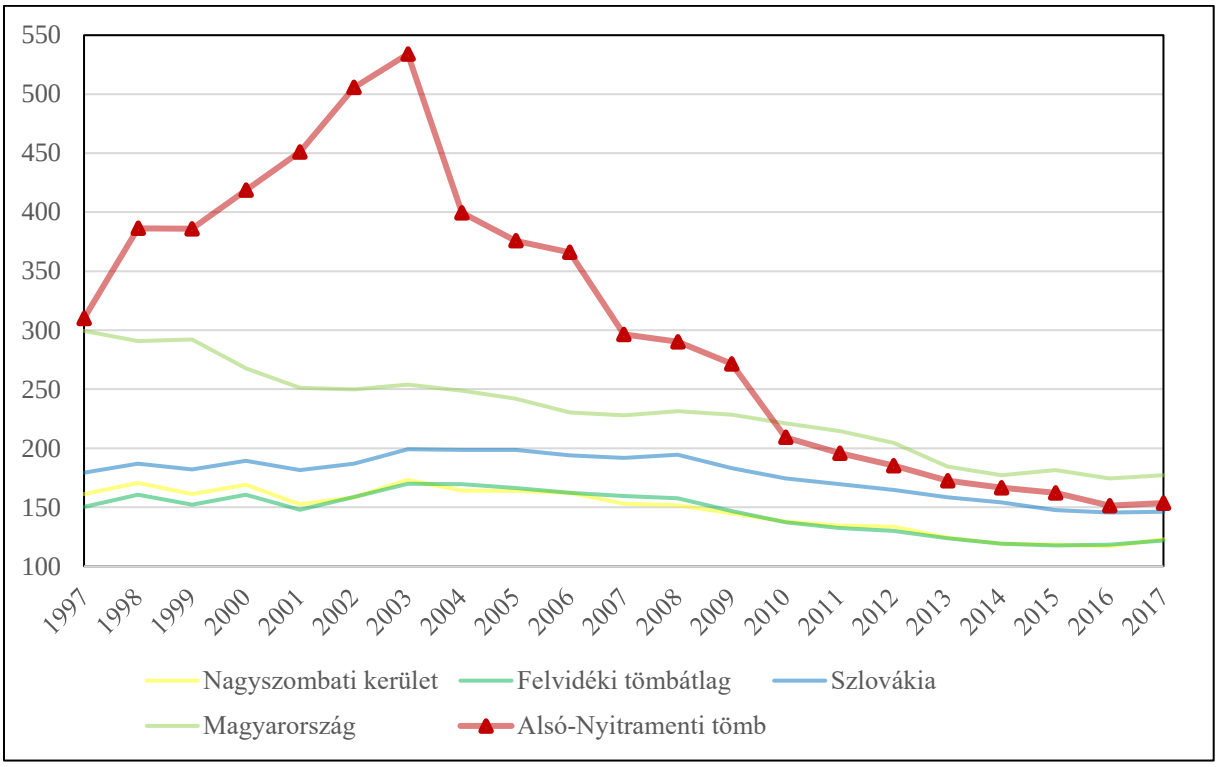

16. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

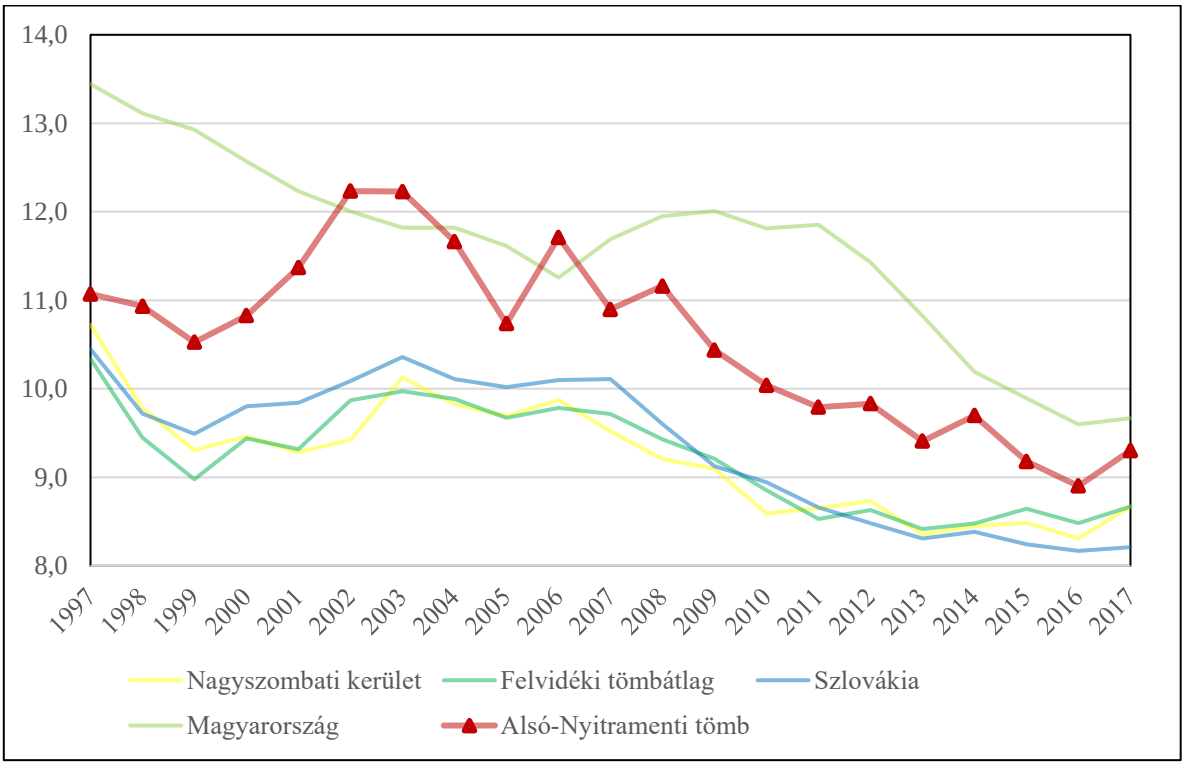

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.35.2.3 Munkaerőpiac

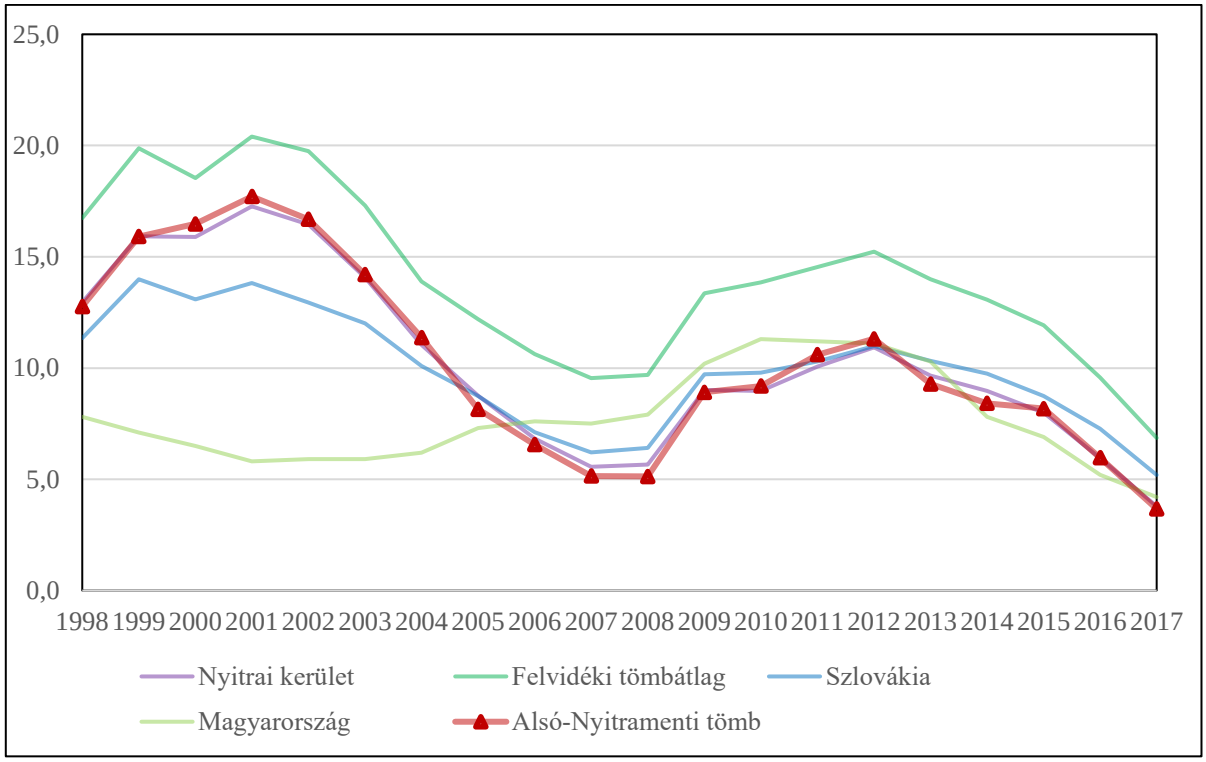

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%) (1998–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

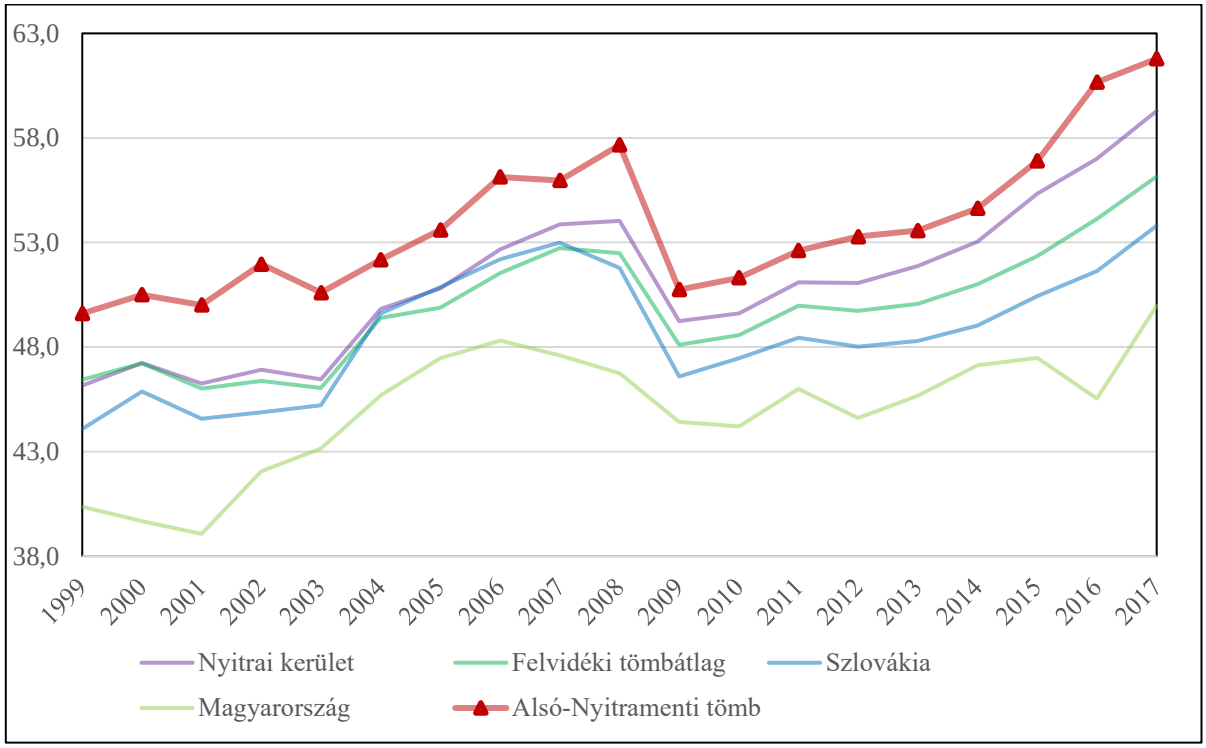

19. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (1999–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

6.35.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.35.3.1 Gazdaság, munkaerőpiac

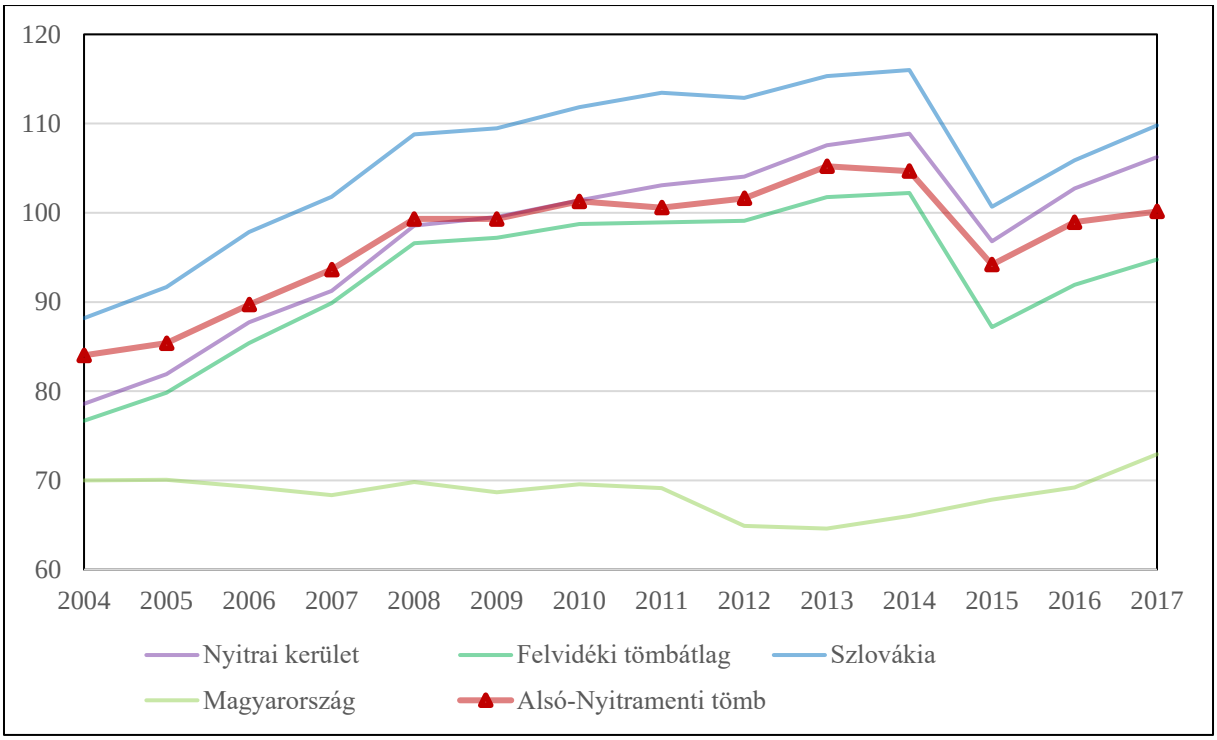

20. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2004–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

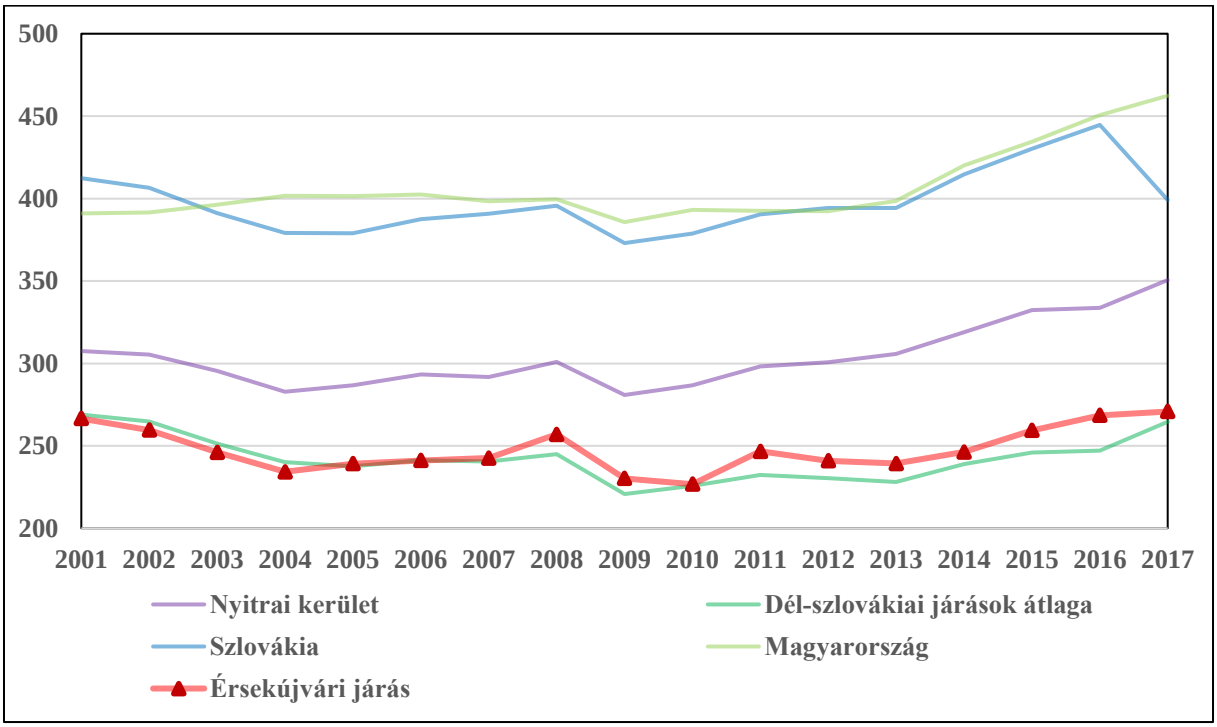

21 ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal, Központi Statisztikai Hivatal

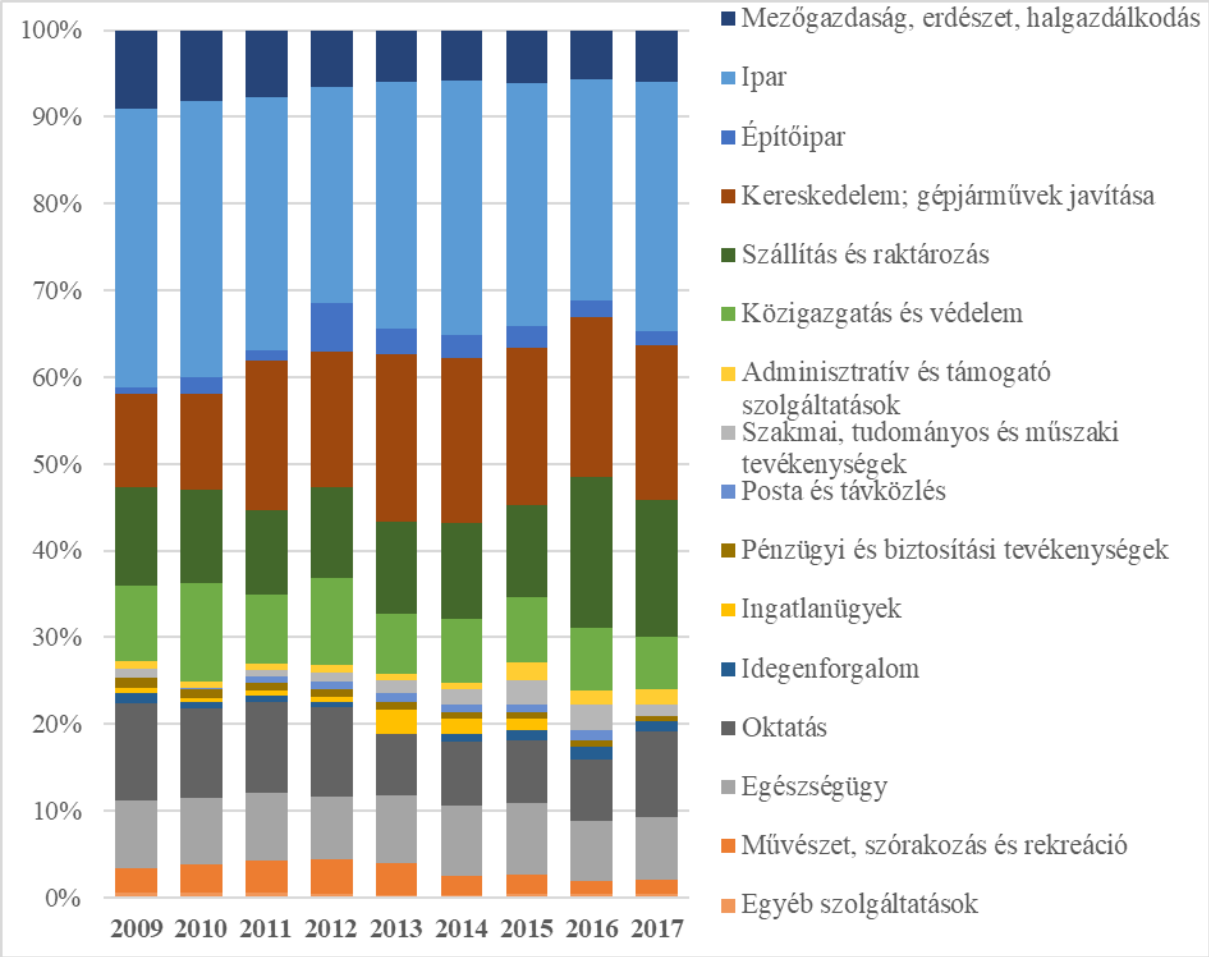

22. ábra: Az alkalmazottak gazdasági szektoronkénti megoszlása az Érsekújvári járásban (%) (2009-2017)

Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.35.3.2 Jövedelem

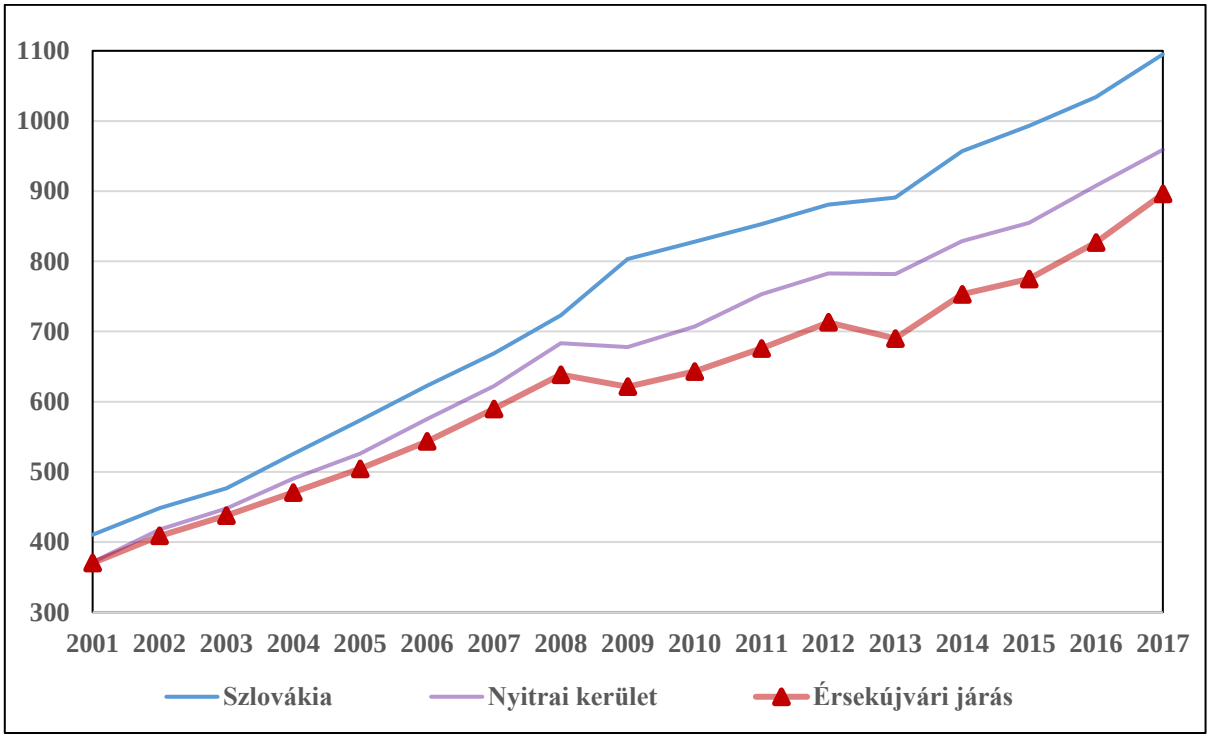

23. ábra: A havi átlagkeresetek alakulása (€) (2001–2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

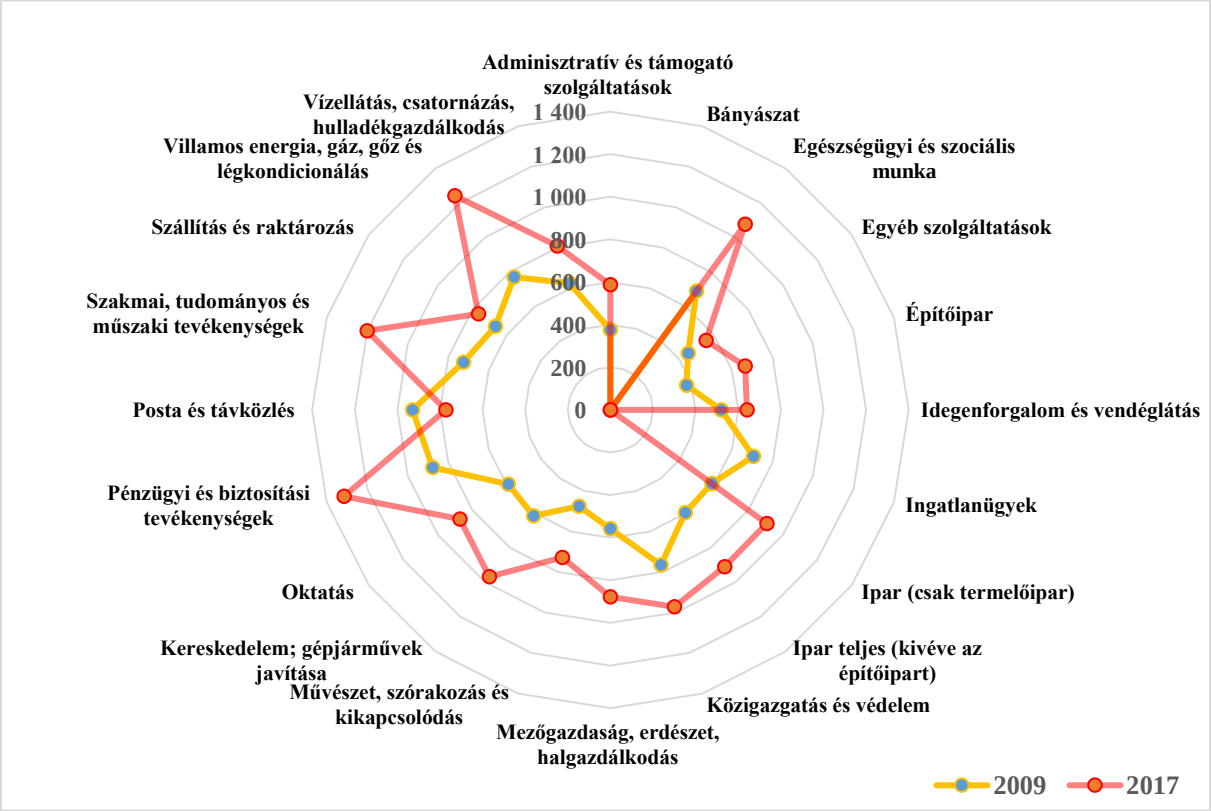

24. ábra: A havi átlagkeresetek változása gazdasági szektoronként az Érsekújvári járásban (€) (2009, 2017)
Az adatok forrása: Szlovák Statisztikai Hivatal

6.36 Kalotaszegi tömb

6.36.1 A térség főbb jellemzői

6.36.1.1 Elhelyezkedés

Kalotaszeg földrajzilag könnyen lehatárolható, a Vlegyásza lábánál elterülő földterületet jelenti, melyet a Bánffyhunyad alatt összeömlő Sebes-Körös és Kalota vize fognak be, etnográfiailag határainak megvonása már sokkal képlékenyebb. A leginkább elfogadott jelenkori értelmezések szerint Kalotaszeg alatt a Bánffyhunyad és Kolozsvár között mintegy 50 km hosszúságban elterülő, egyesek szerint 40, mások szerint 32 falut magában foglaló térséget értjük.

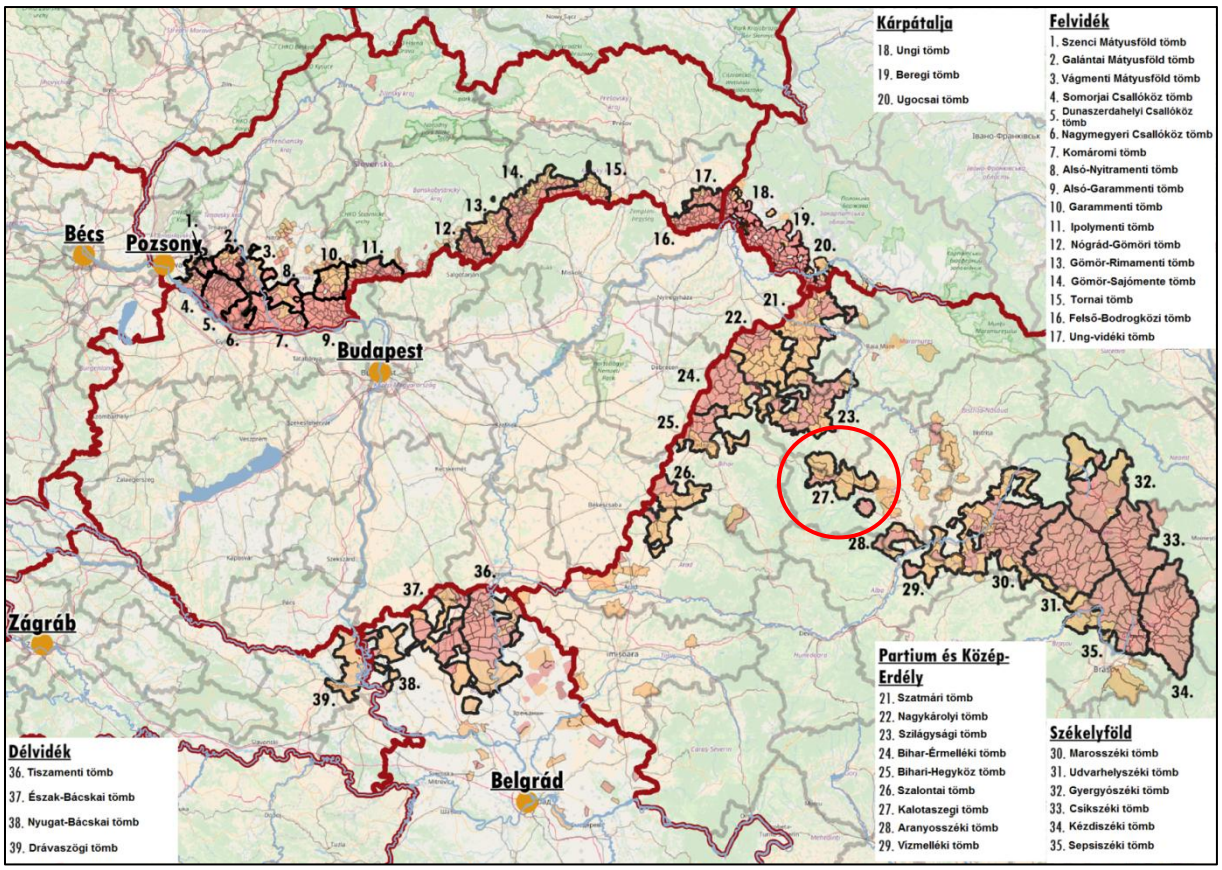

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében

Az adatok forrásai: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

Kalotaszeg kistáji felosztása a népi térnevekből eredeztethető, és eszerint egy hármas tagoltságról beszélhetünk, amely később egészült ki az átmeneti vidékkel: Felszeg, Alszeg, Nádasmente, valamint Kapus-vidék és Átmeneti-vidék.

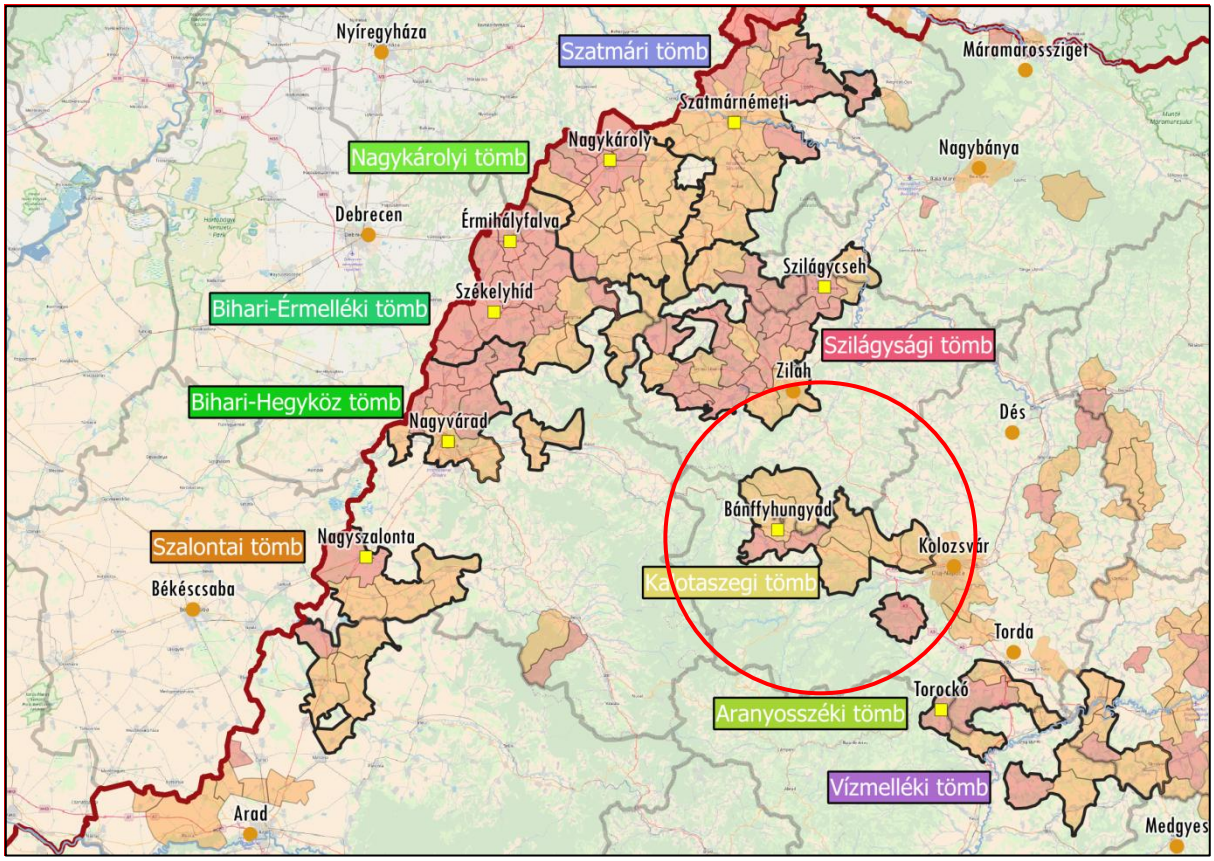

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Közép-Erdélyben

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.36.1.2 A térség községei

A lehatárolás eredménye 9 község plusz Bánffyhunyad városa, ez alkotja a Kalotaszegi tömböt. Ezek a községek közigazgatásilag Szilágy, illetve Kolozs megyéhez tartoznak. A tömb történelmi, oktatási, gazdasági, egészségügyi központja Bánffyhunyad, melynek magyar lakossága nem éri el még a 30 százalékos arányt sem, tehát egy román többségű központról beszélünk. A tömb teljes lakossága a 2011-es népszámlálás szerint 42 577 fő, de ebből csupán 16 380 fő magyar, ami közel 40 százalékos arányt jelent. Két olyan község van, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja az 50 százalékot, ez Kalotaszentkirály és Körösfő. Emellett van hét darab olyan község, ahol a magyarok aránya 10 és 50 százalék közötti. Tordaszentlászló – bár magyar lakossága meghaladja az 50 százalékot – nem tartozik szorosan a magterülethez, inkább puffertelepülésként, átmeneti vidékként értelmezhető.

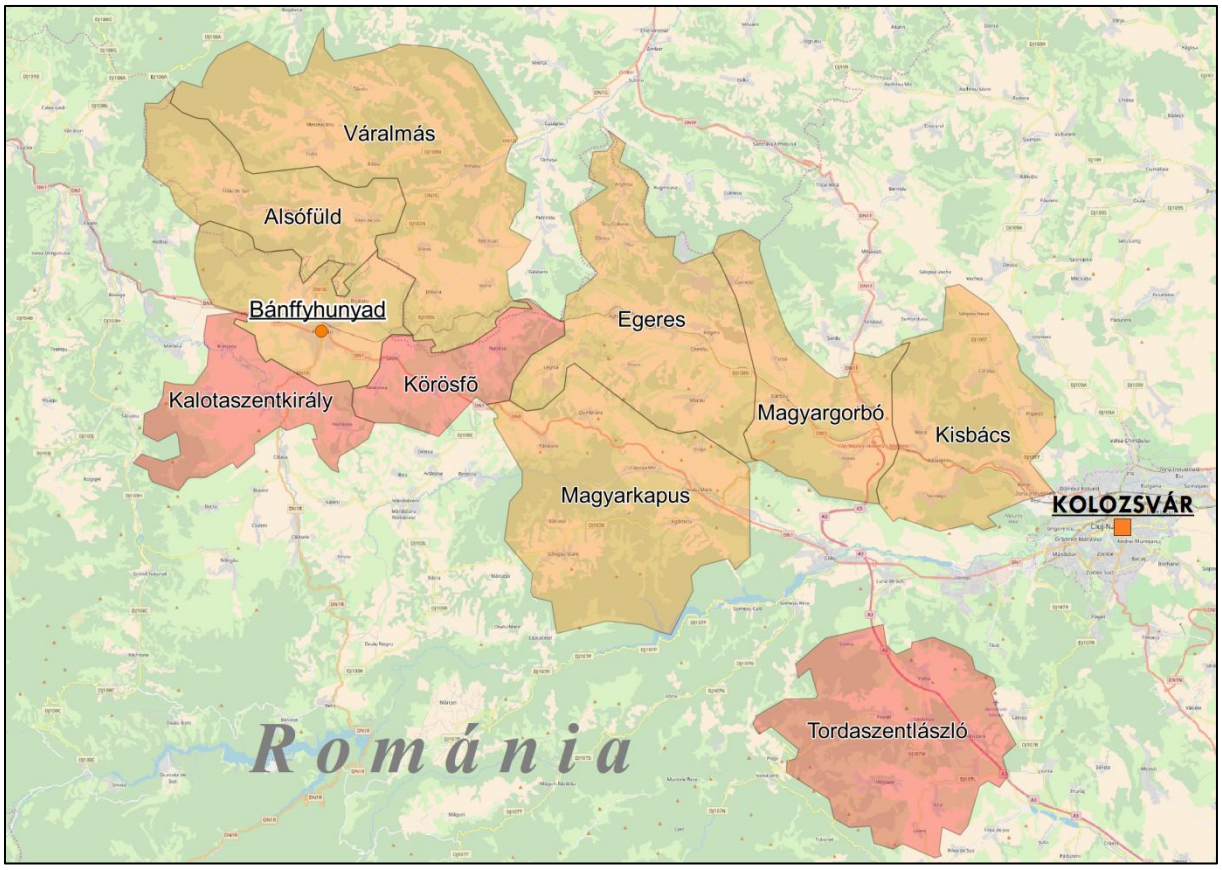

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek

Az adatok forrása: 2011-es romániai népszámlálási adatok

Kalotaszeg központja Bánffyhunyad. Mint a hajdani királyi birtok része, az 1450-es években jutott a losonci Bánffyk tulajdonába. A románok az 1300-as években jelennek meg a térség déli részén és innen húzódtak be fokozatosan Kalotaszeg belseje felé.

Kalotaszegi tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Bánffyhunyad	Huedin	8 940	2 598	29,06
Magyar többségű községek				
Körösfő	Izvoru Crisului	1 616	1 290	79,83
Kalotaszentkirály	Sancraiu	1 617	1 281	79,22
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Tordaszentlászló	Savadisla	4 300	2 268	52,74
Magyargorbó	Garbau	2 378	1 082	45,50
Egeres	Aghiresu	6 879	2 615	38,01
Magyarkapus	Capusu Mare	3 239	1 228	37,91
Váralmás	Almasu	2 176	725	33,32
Kisbács	Baciu	10 020	2 994	29,88
Alsófüld	Fildu De Jos	1 412	299	21,18
Összesen		**42 577**	**16 380**	**38,47**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.36.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.36.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

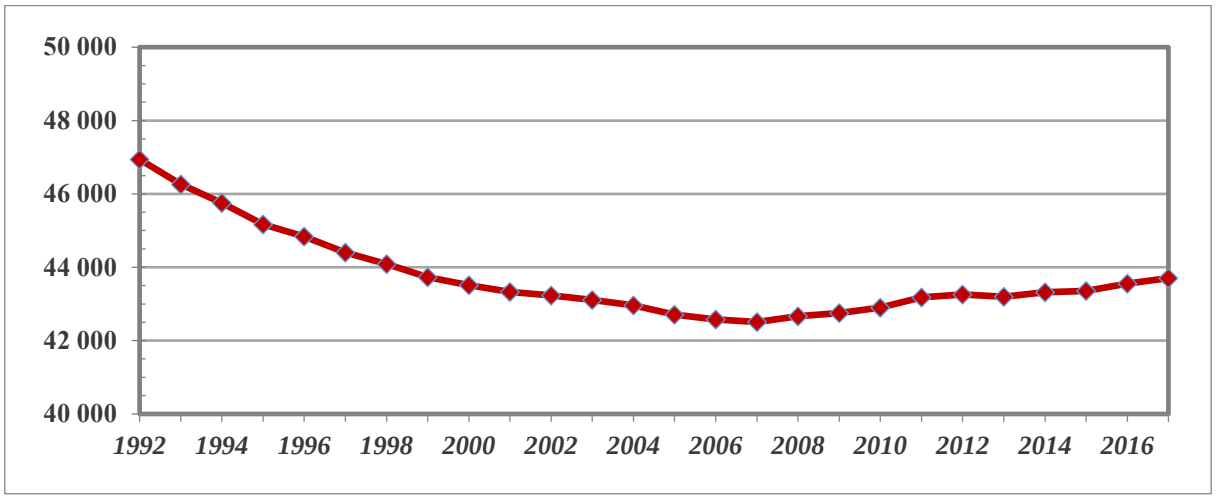

4. ábra: A tömb állandó népességszámának alakulása (fő) (1992–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Kalotszegi tömb	*Kolozs megye*	*Szilágy megye*	*Az erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Romániai átlag*	*Magyarországi átlag*
2,81	*2,85*	*-3,54*	*-1,70*	*-1,55*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

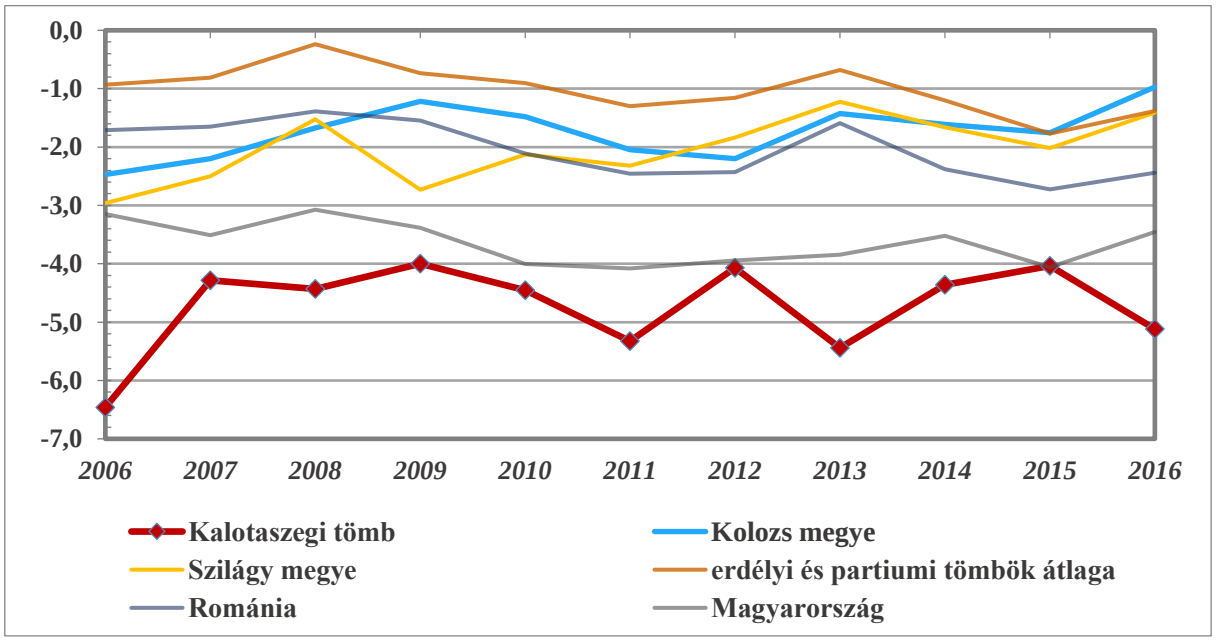

5. ábra: A természetes szaporodási ráta alakulása (‰) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

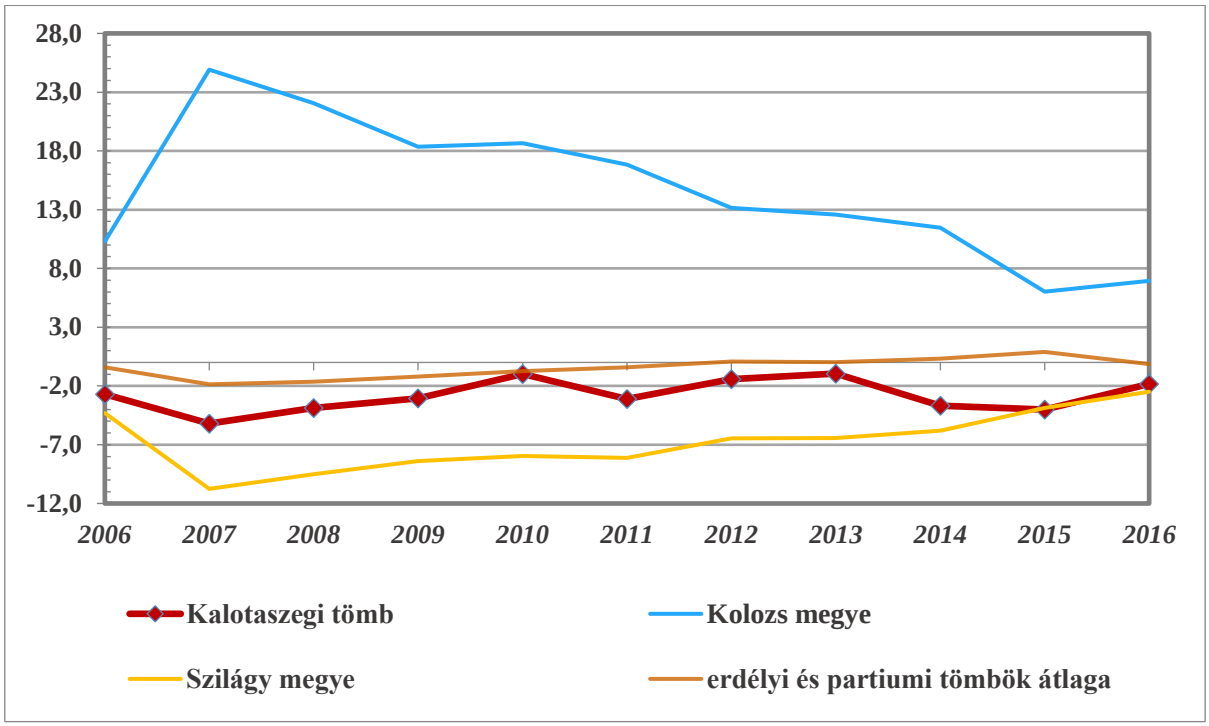

6. ábra: A belföldi vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

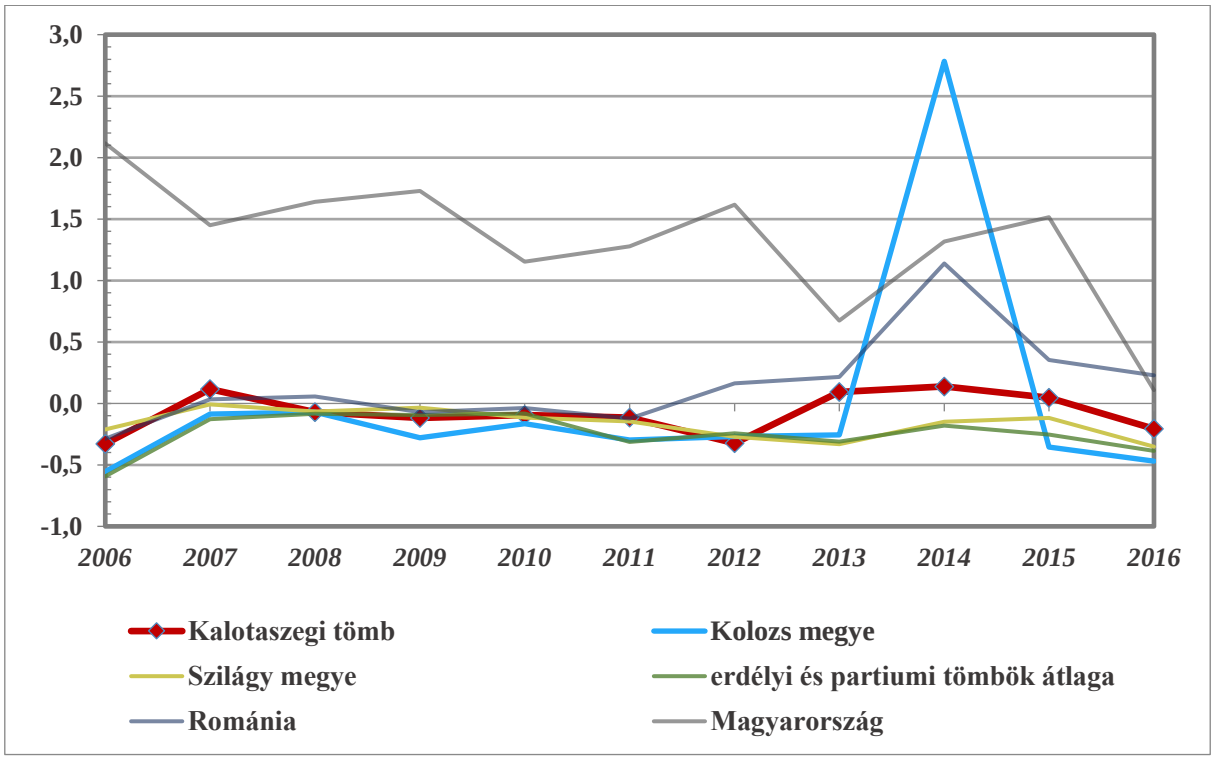

7. ábra: A belföldi vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

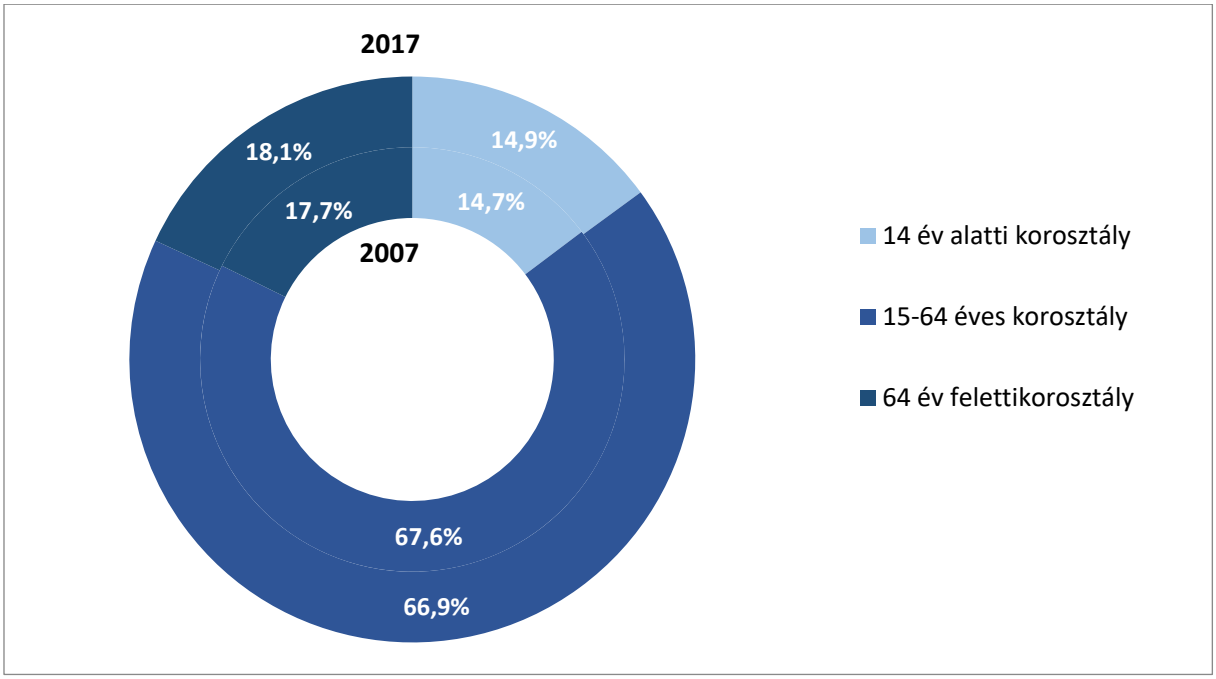

8. ábra: A népesség korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (2007, 2017)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

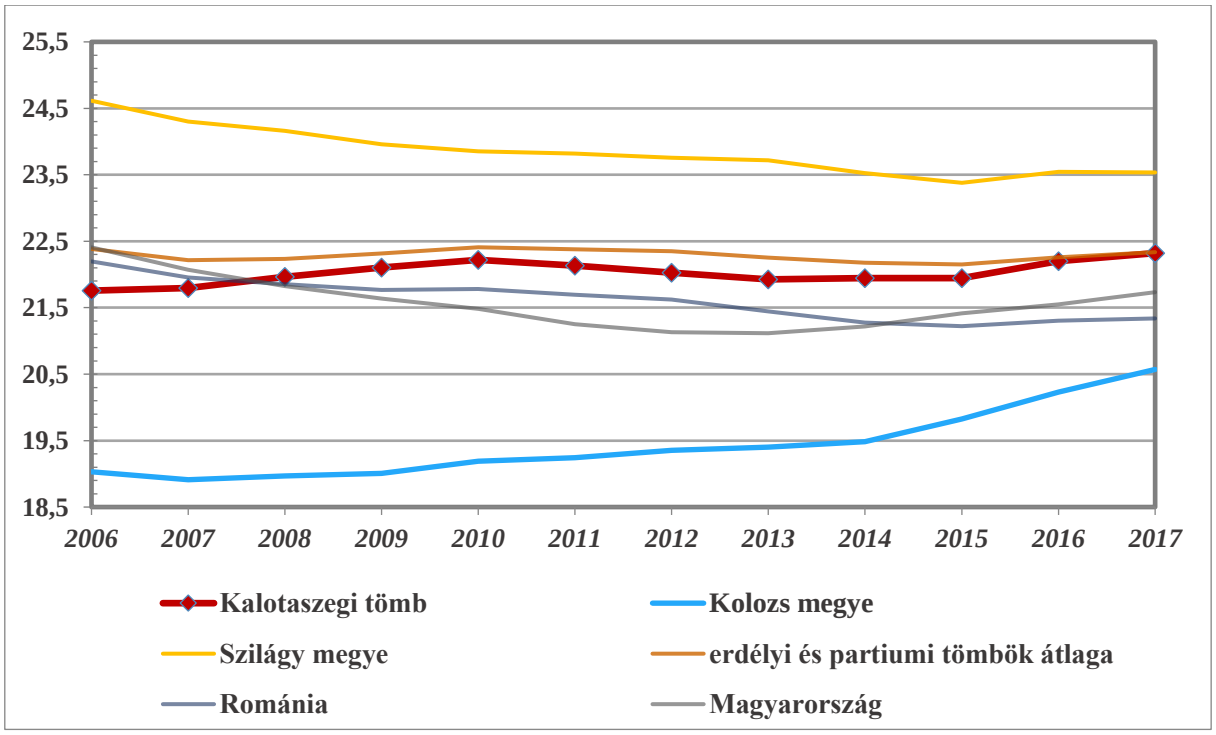

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

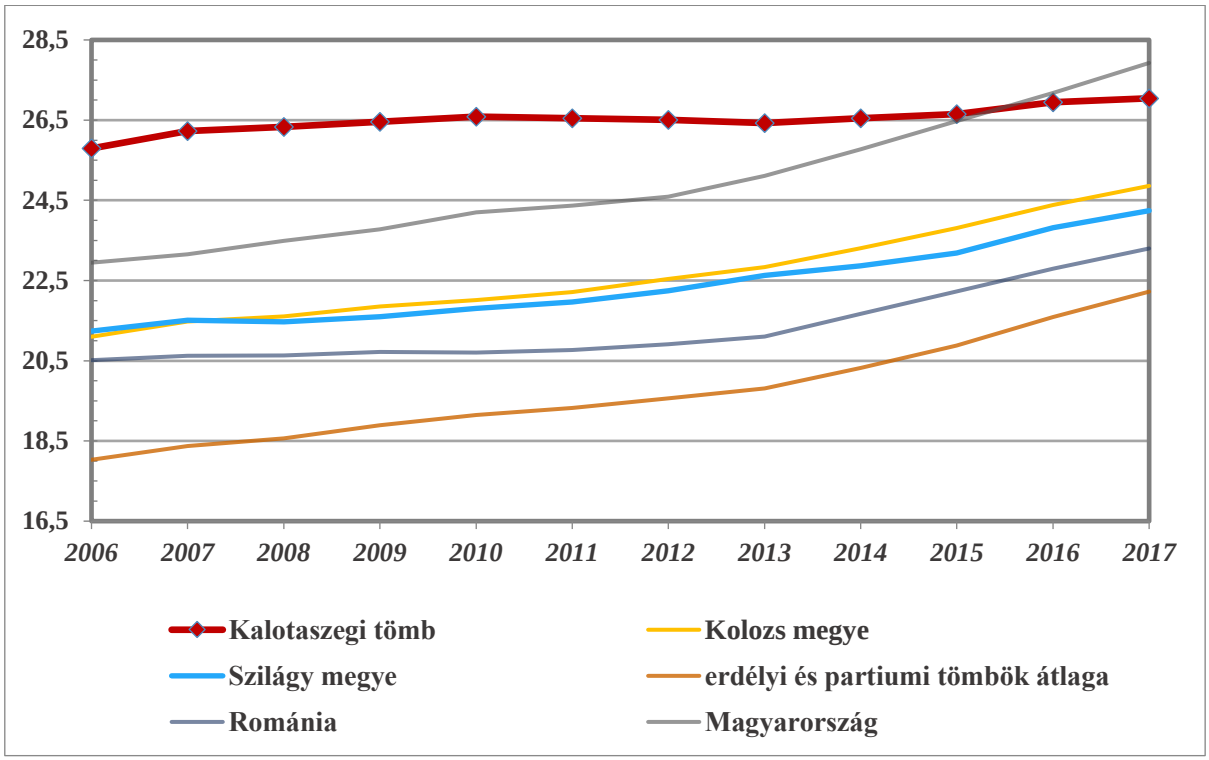

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

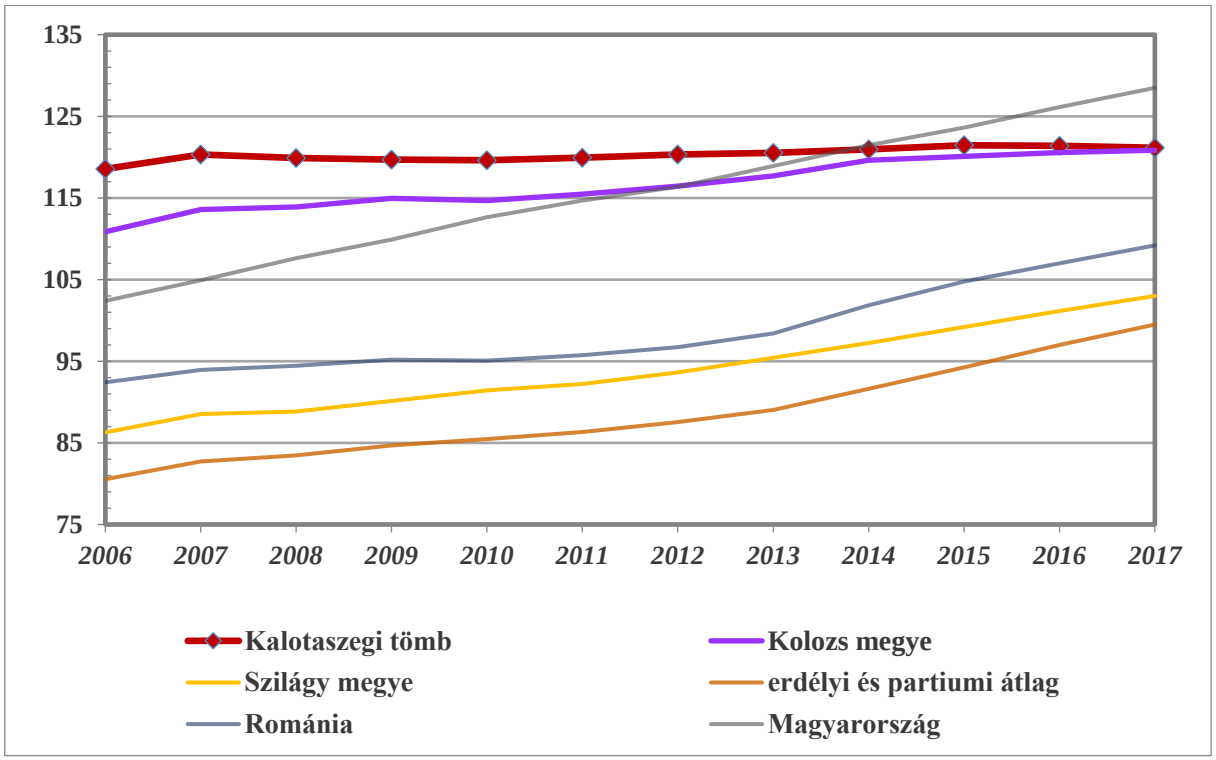

11. ábra: Az öregedési index változása (%) (2006–2017)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

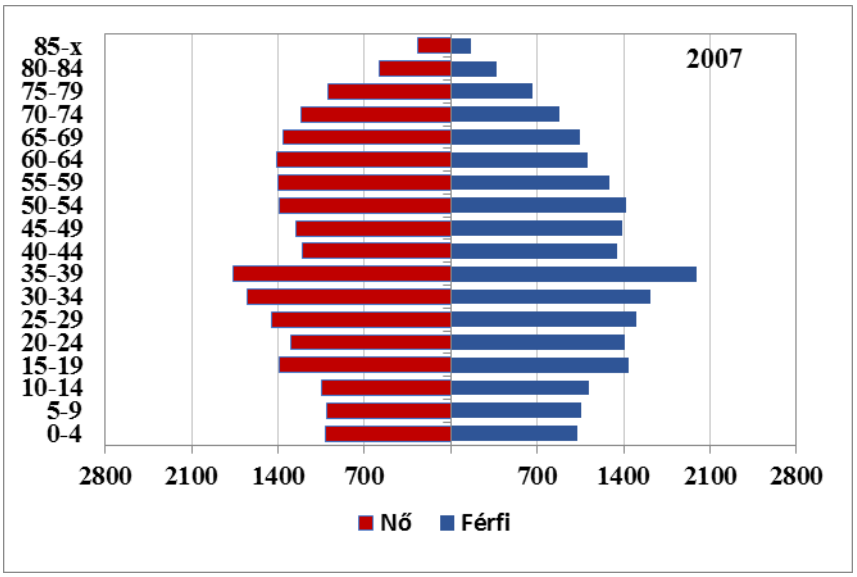

12. ábra: A tömb korfája (2007)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

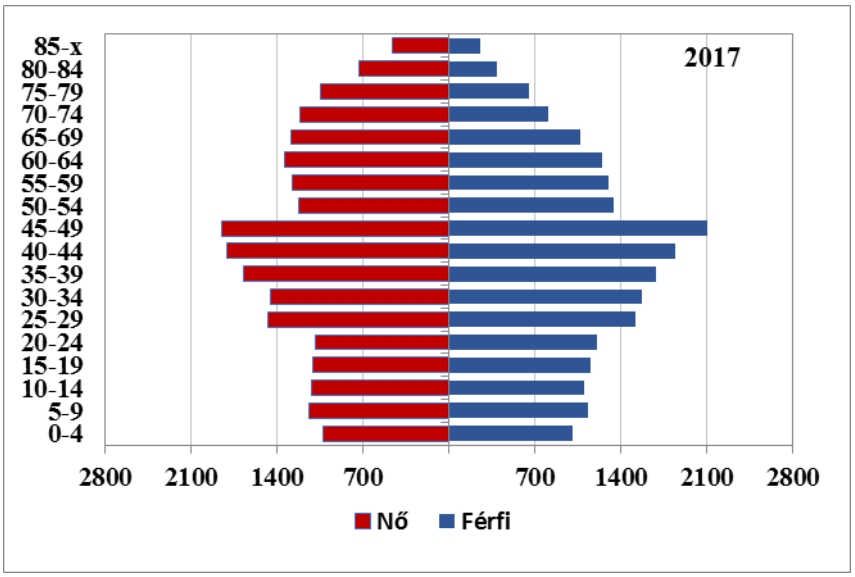

13. ábra: A tömb korfája (2017)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.36.2.2 Oktatás

Óvodák

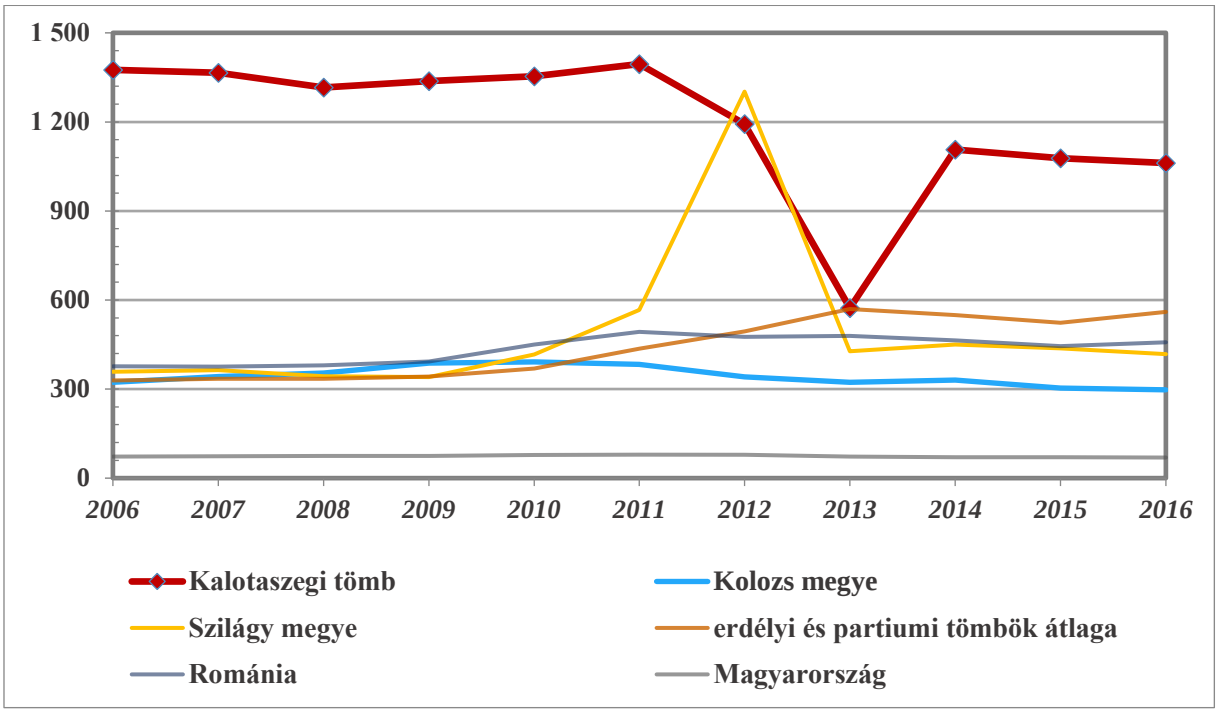

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

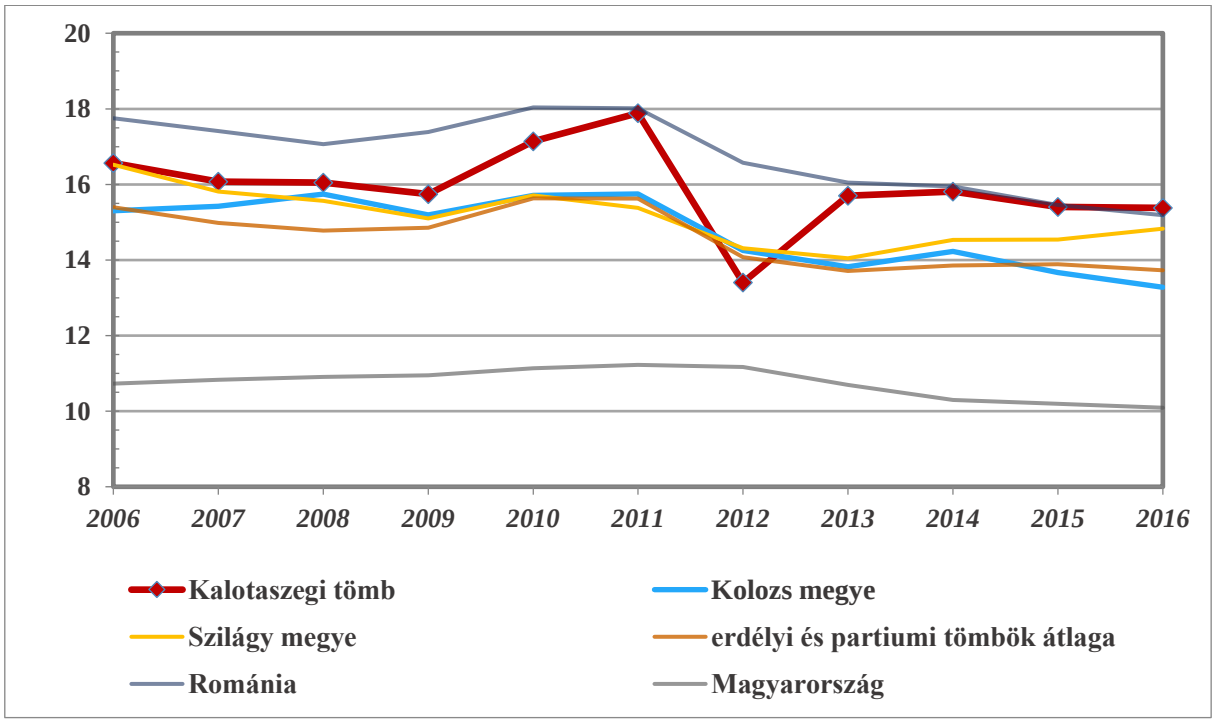

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

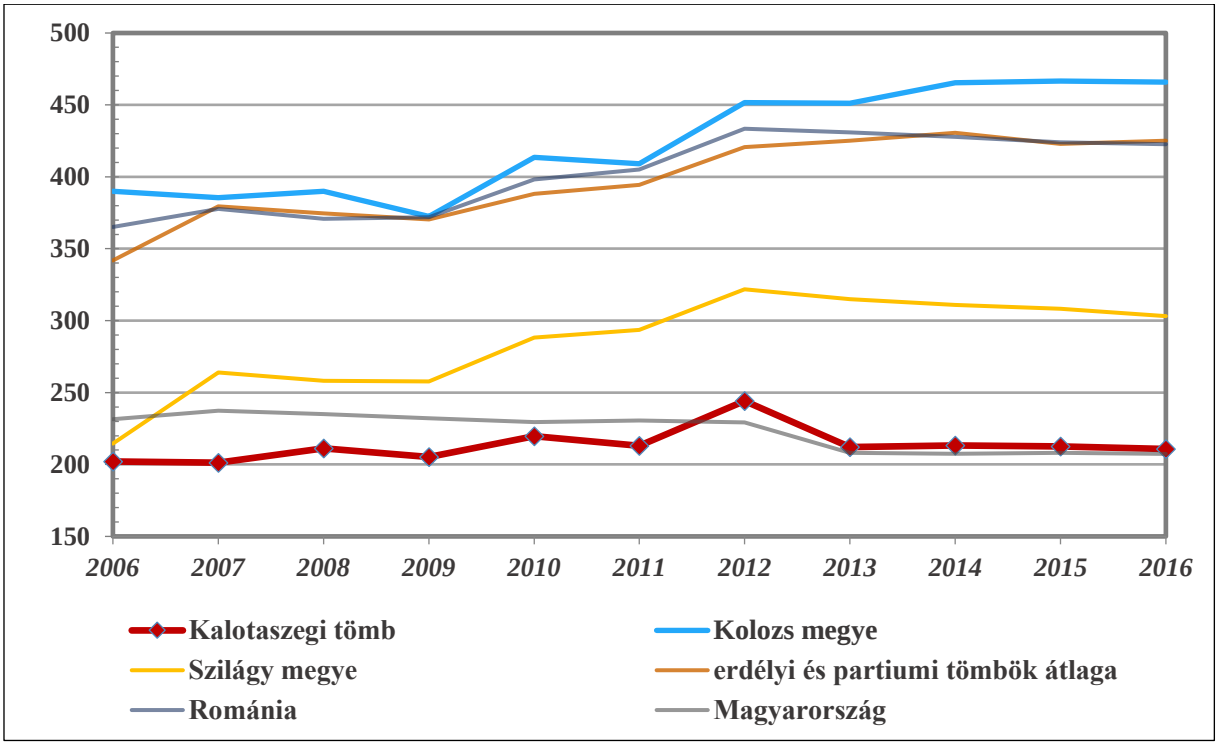

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

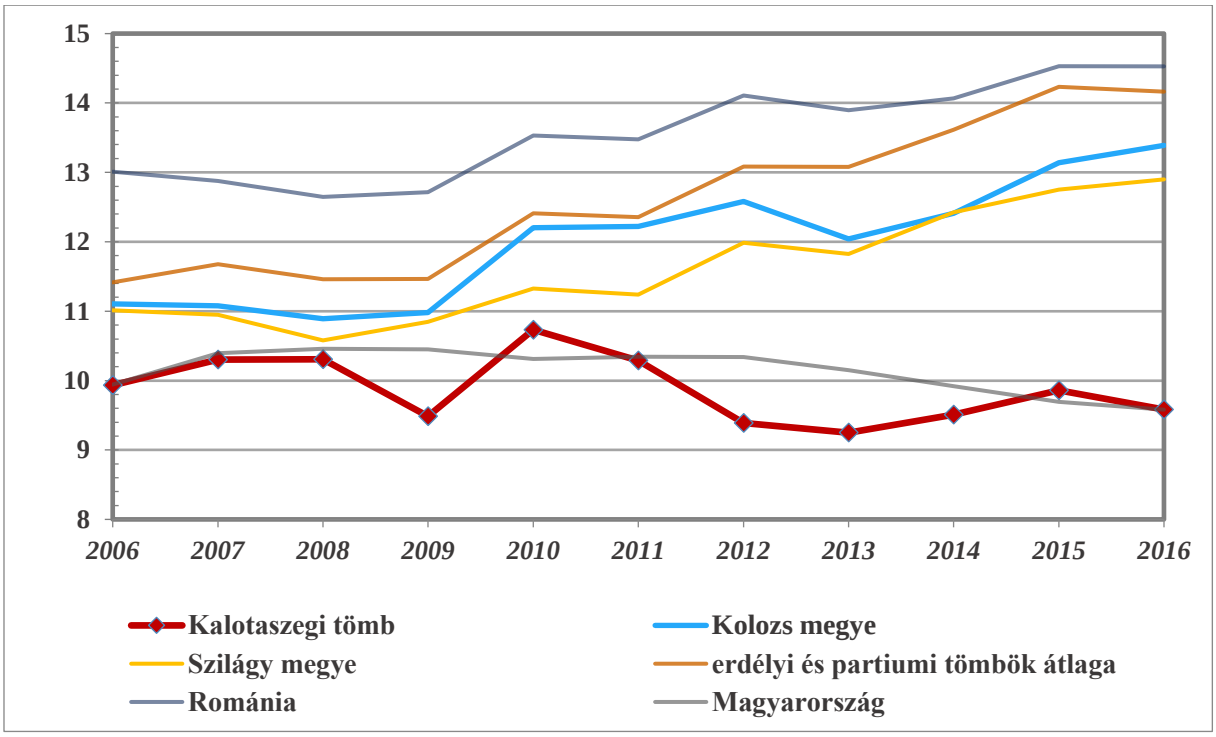

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

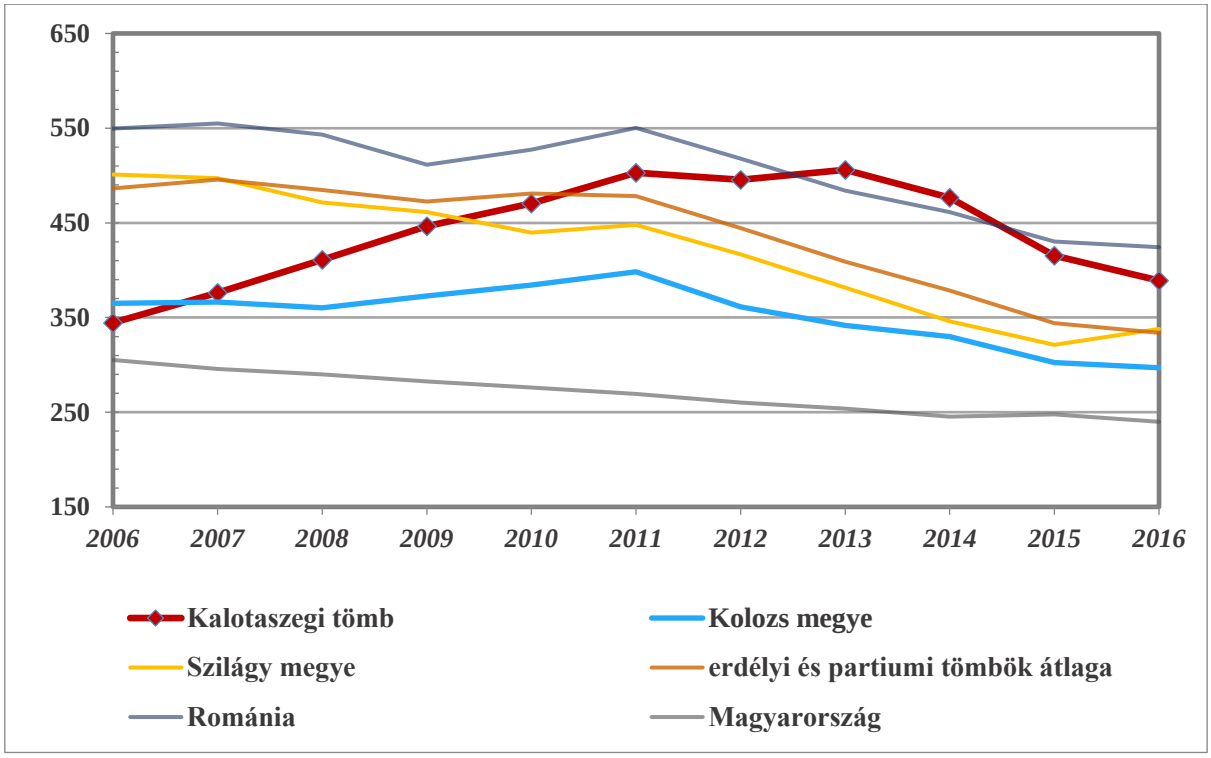

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

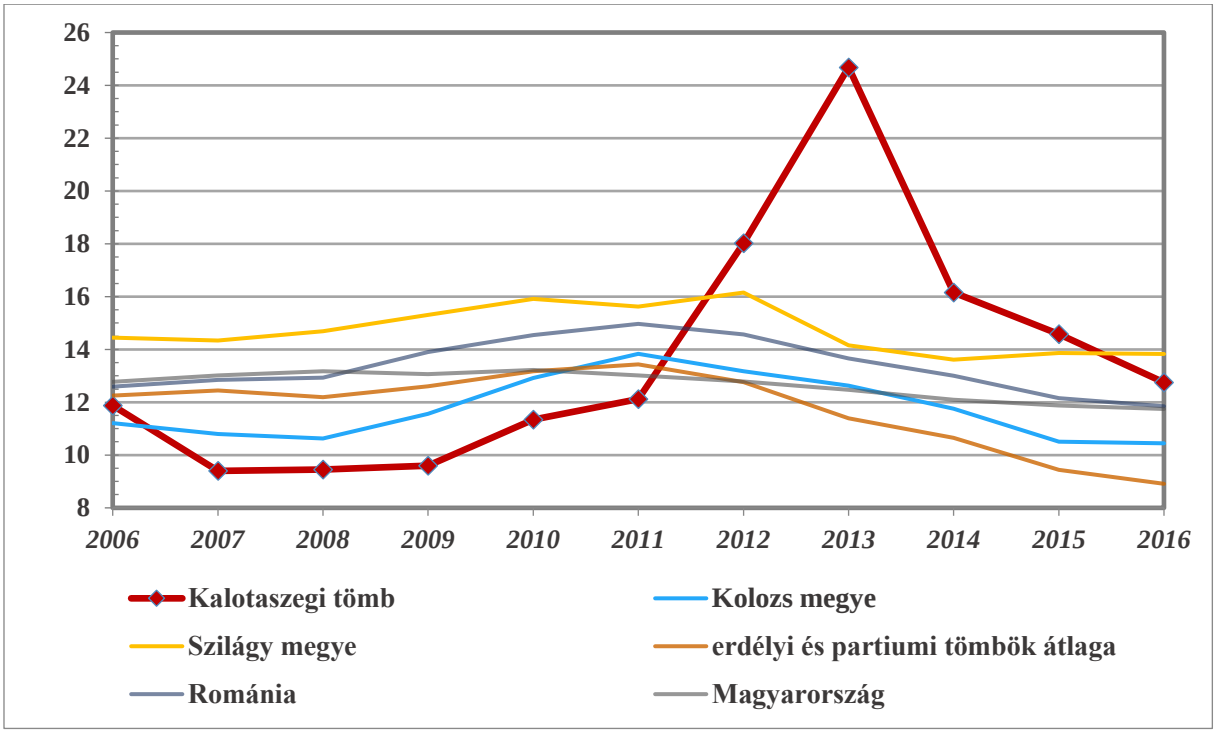

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.36.2.3 Munkaerőpiac

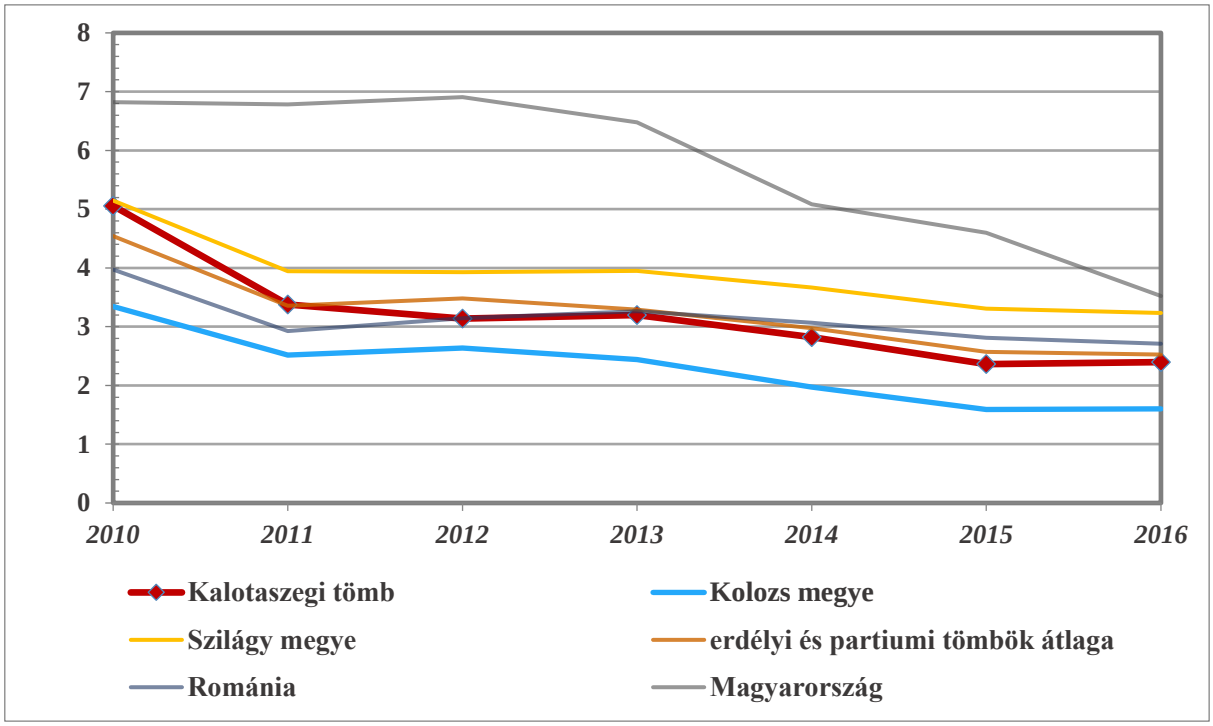

20. ábra: Az ezer lakosra jutó regisztrált munkanélküliek száma (fő) (2010–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

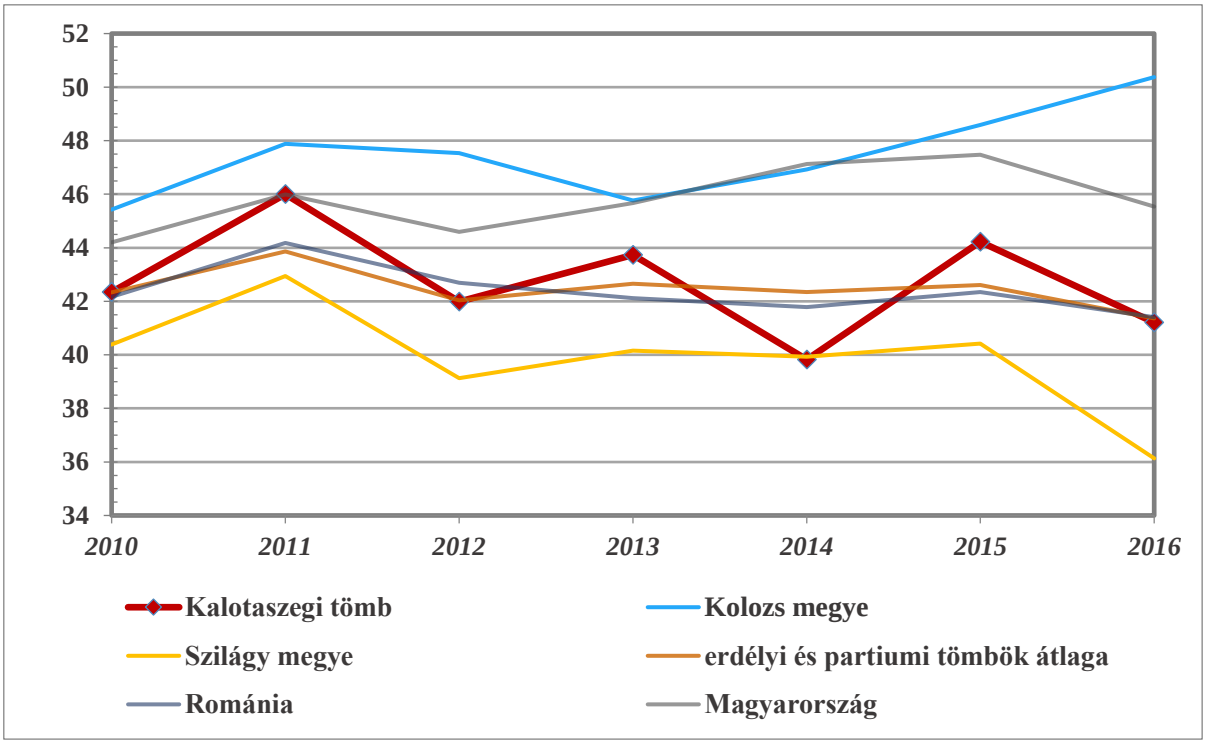

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (2010–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.36.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.36.3.1 Egészségügy

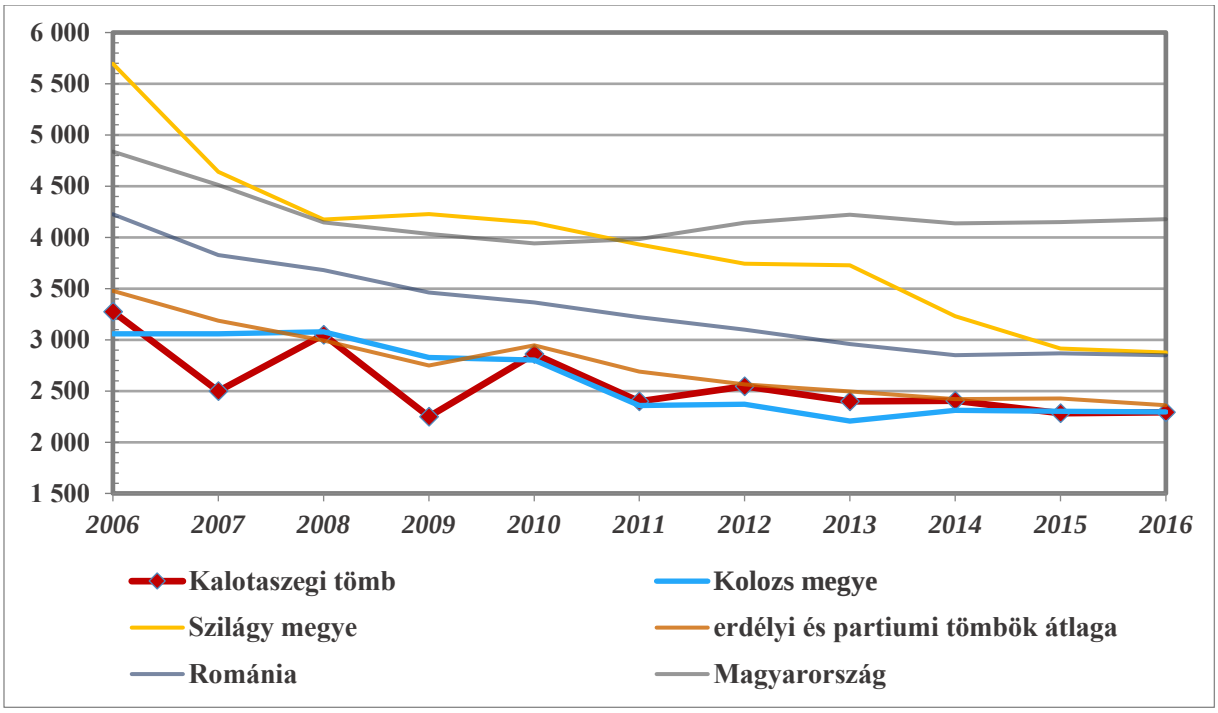

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

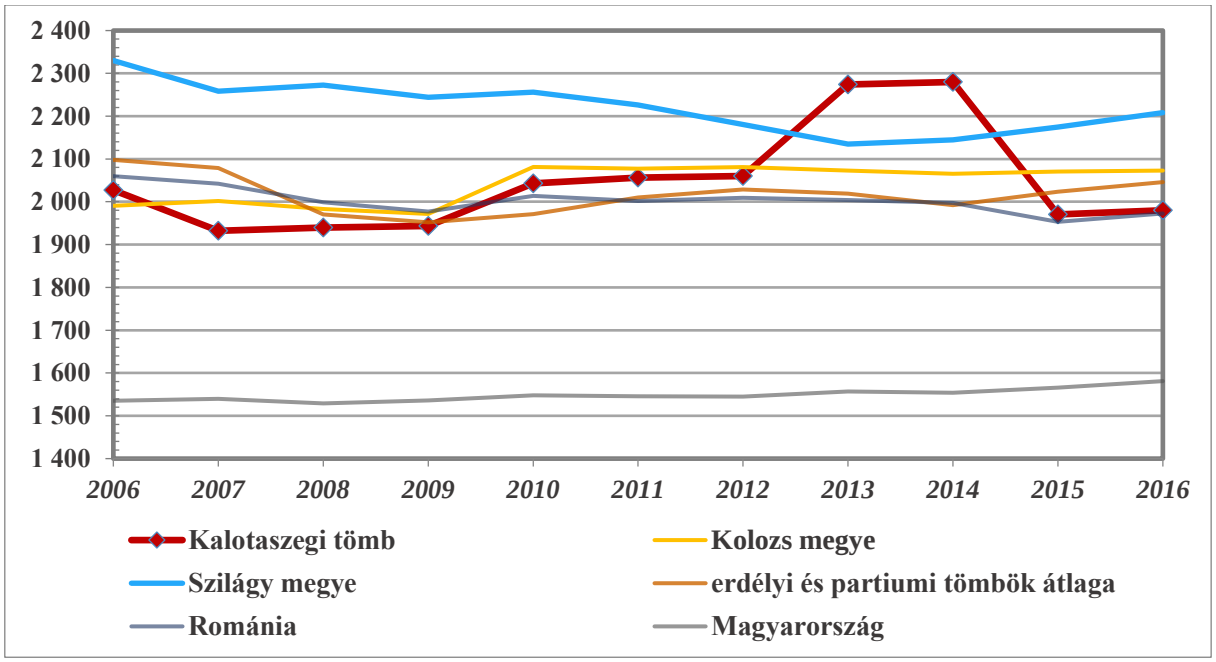

23. ábra: Az egy háziorvosi praxisra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.36.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

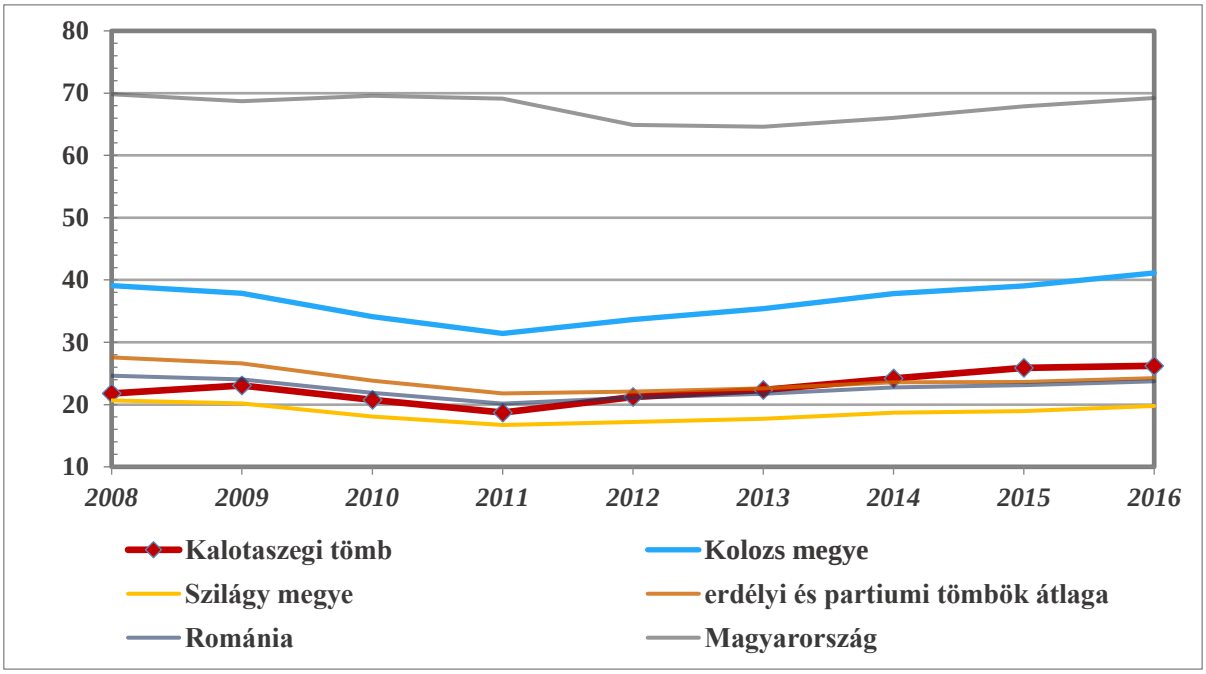

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

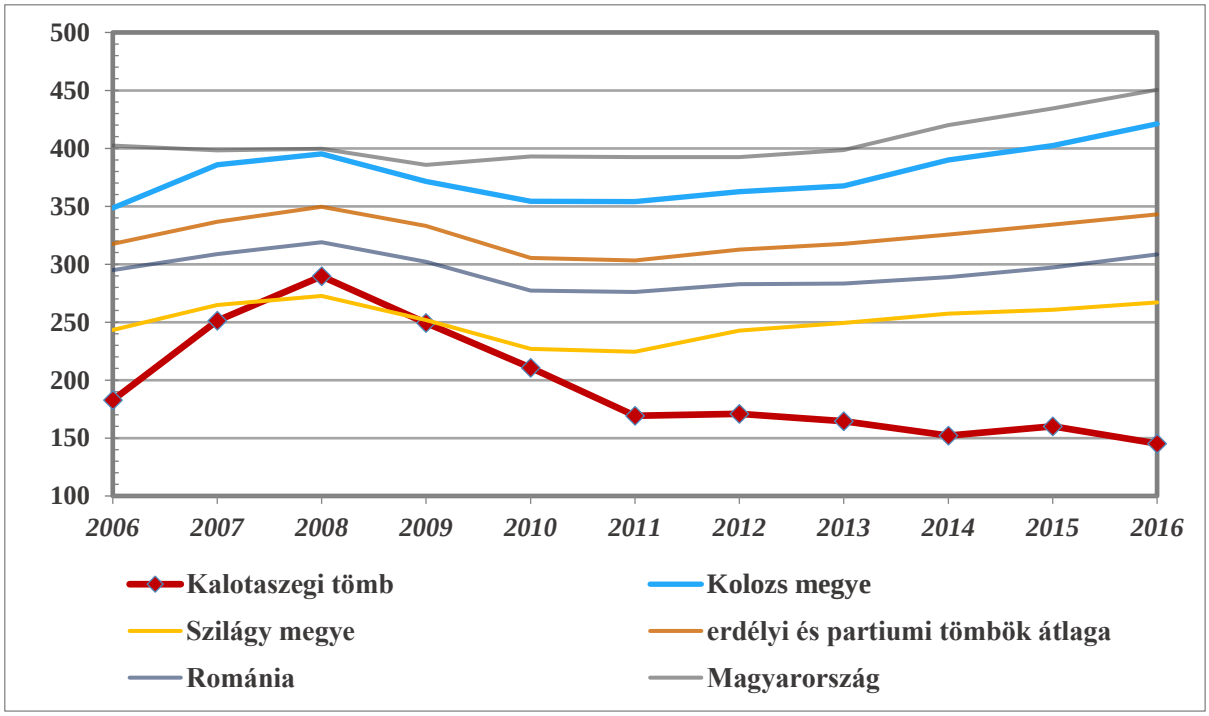

25. ábra: Az ezer aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.37 Vízmelléki tömb

6.37.1 A térség főbb jellemzői

6.37.1.1 Elhelyezkedés

Közép-Erdély déli részének egyik jellegzetes középtája a Maros és a Küküllők által közrefogott terület, amely három kisebb belső zónára osztható: Nagyenyed és Balázsfalva környékére, továbbá a Marosújvártól, Marosludastól délre eső kutasföldi vagy hegymegetti tájra, valamint a Dicsőszentmárton környéki Vízmellékre.

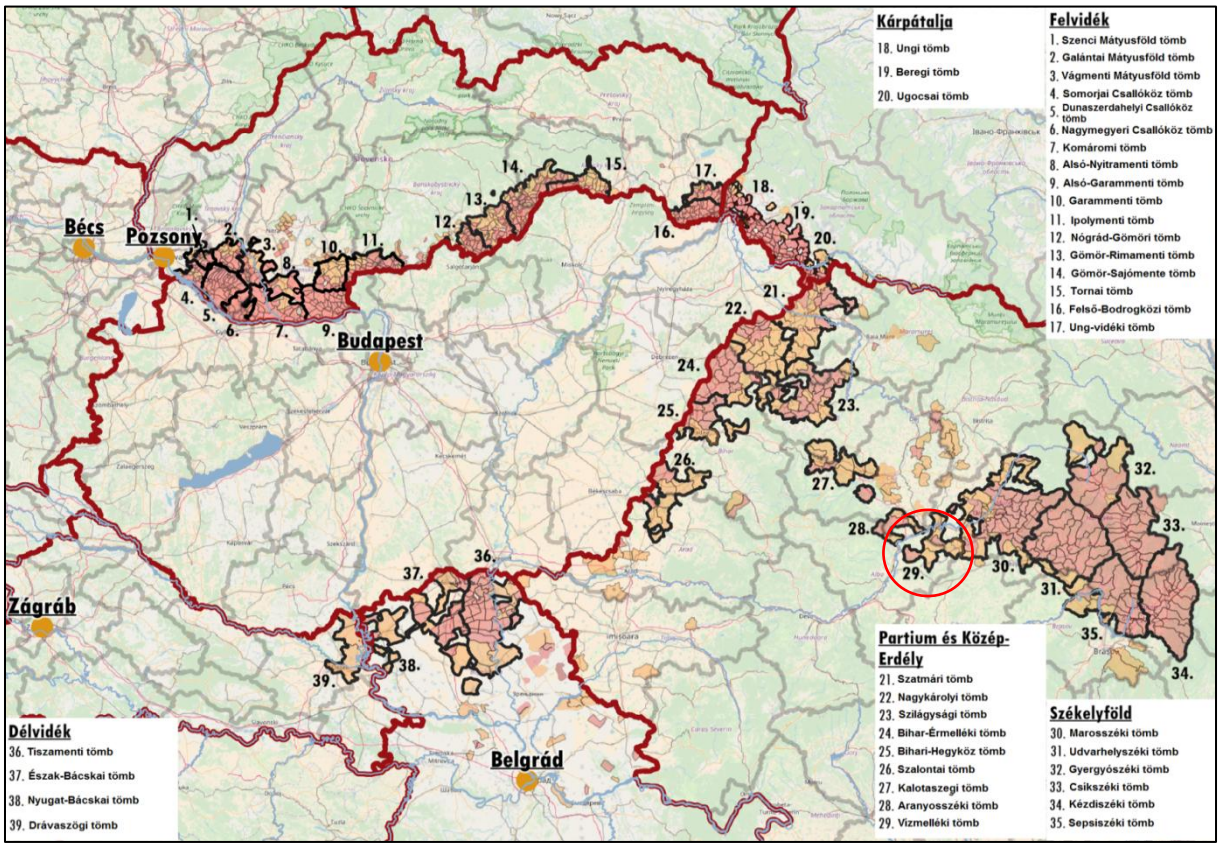

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében

Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

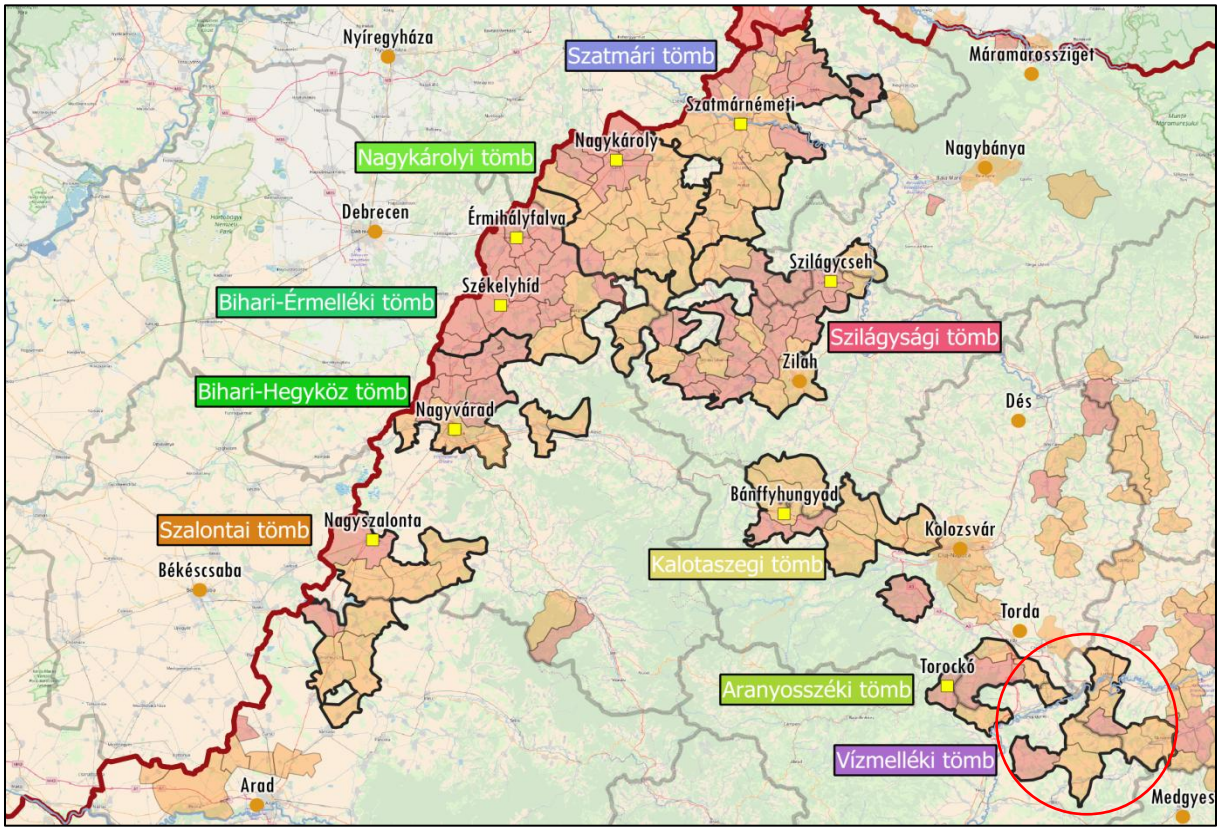

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Partiumban

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.37.1.2 A térség községei

A lehatárolt tömb lakossága 2011-ben 54 156 fő, ebből a magyarok száma 13 023 fő volt, ami 24 százalékos arányt jelent. A tömbhöz mindössze két magyar többségű község tartozik, továbbá 7 olyan község, ahol a magyar lakosság aránya 14 és 39 százalék közötti. Települései kiesnek a fő közúti és vasúti hálózatok áramából, a közlekedési lehetőségek, az egyes települések elérhetősége problémás. A tömböt alkotó községek közigazgatásilag Maros, illetve Fehér megyéhez tartoznak.

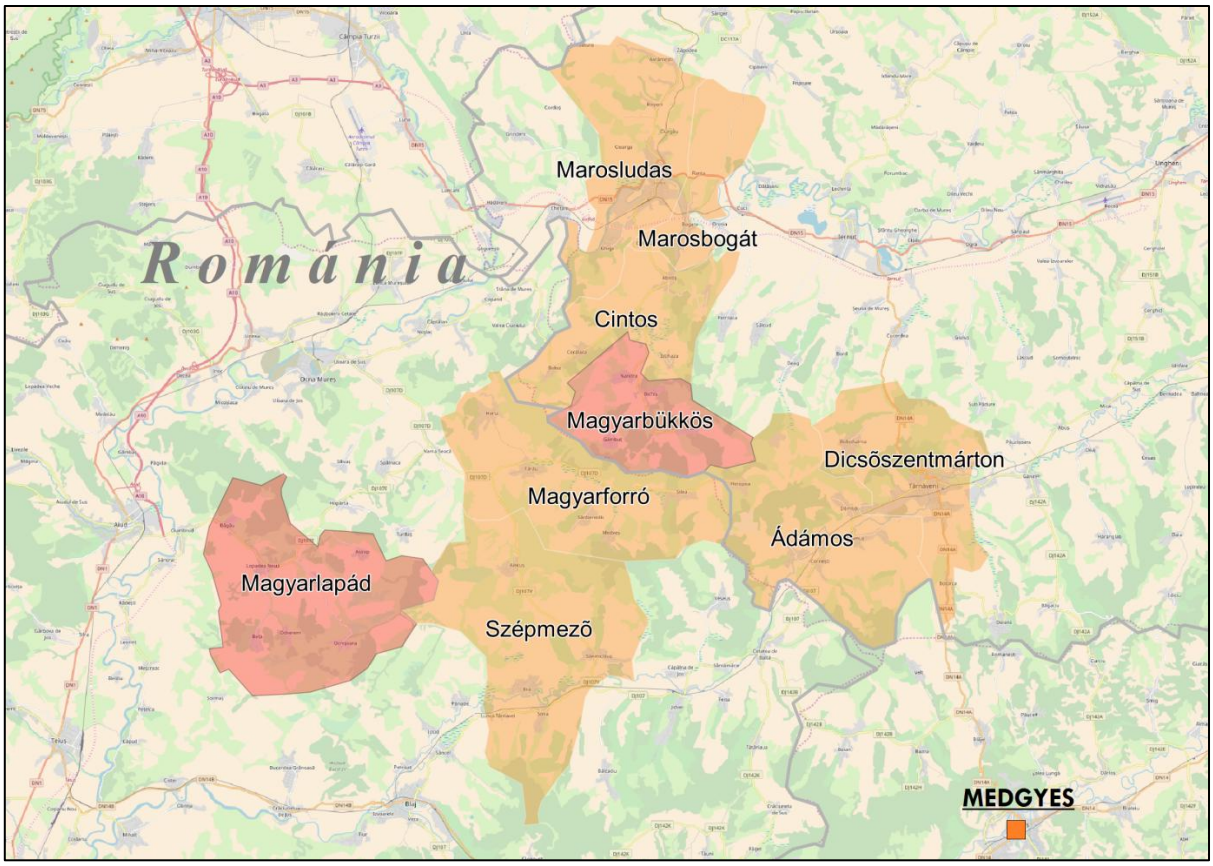

3. ábra: A tömb községeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező községek

Az adatok forrása: 2011-es romániai népszámlálási adatok

Napjainkban a tömb központi településének megállapításánál nehézségekbe ütközünk. A tömböt több nagyobb, etnikailag vegyes lakosságú város öleli körbe: Marosludas, Dicsőszentmárton, Balázsfalva, Nagyenyed. Sőt akár Marosvásárhelyt is ide lehet sorolni mint a keleti peremen lévő települések pólusát.

Vízmelléki tömb				
Magyar név	**Román név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi község				
nincs				
Magyar többségű községek				
Magyarbükkös	Bichis	780	479	61,41
Magyarlapád	Lopadea Noua	2 711	1 431	52,78
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú községek				
Ádámos	Adamus	4 997	1 980	39,62
Cintos	Atintis	1 542	504	32,68
Marosbogát	Bogata	1 995	637	31,93
Marosludas	Ludus	14 647	3 557	24,28
Szépmező	Sona	3 898	930	23,86
Magyarforró	Farau	1 511	348	23,03
Dicsőszentmárton	Tarnaveni	22 075	3 157	14,30
Összesen		**54 156**	**13 023**	**24,05**

1. táblázat: A tömb községeinek főbb jellemzői

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.37.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.37.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

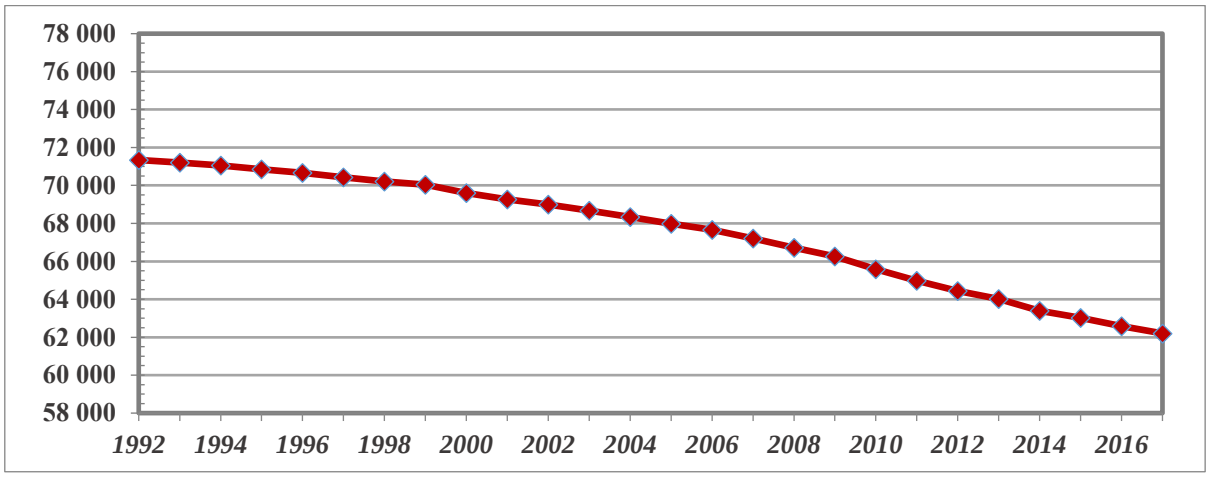

4. ábra: A tömb népességének alakulása (fő) (1992–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

Vízmelléki tömb	*Maros megye*	*Fehér megye*	*Erdélyi és partiumi tömbök átlaga*	*Románia*	*Magyarország*
-7,44	*-1,80*	*-3,93*	*-1,70*	*-1,60*	*-2,67*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (2007–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

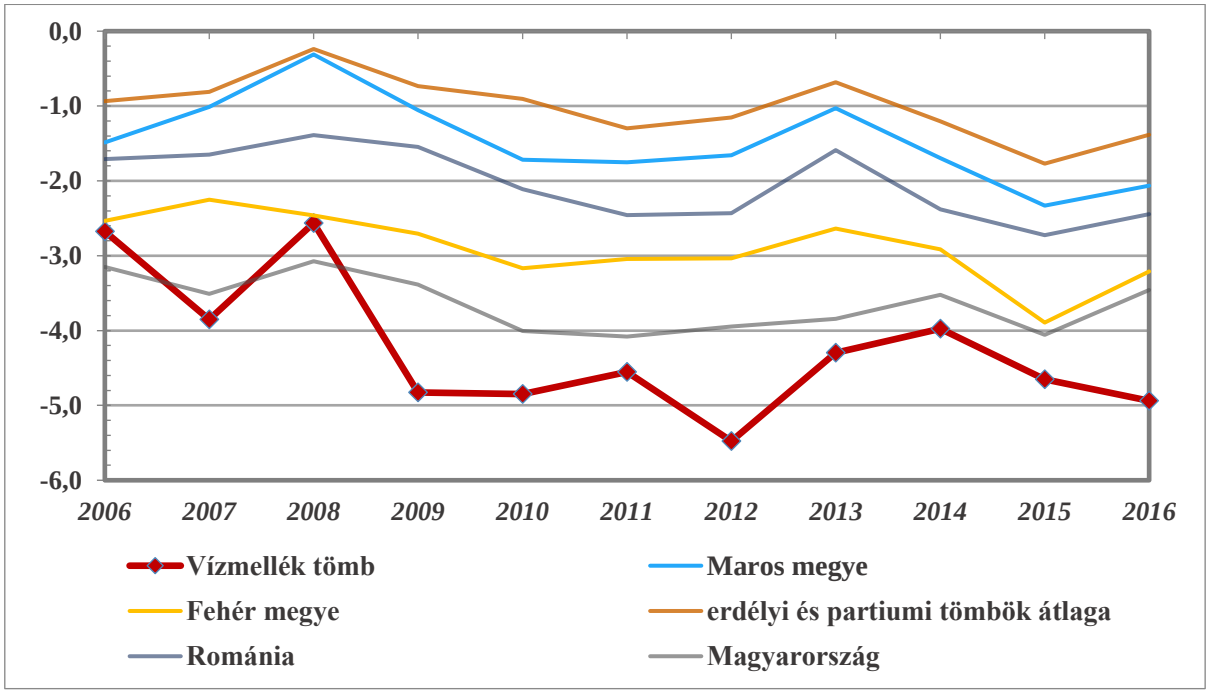

5. ábra: A természetes szaporodási ráta alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

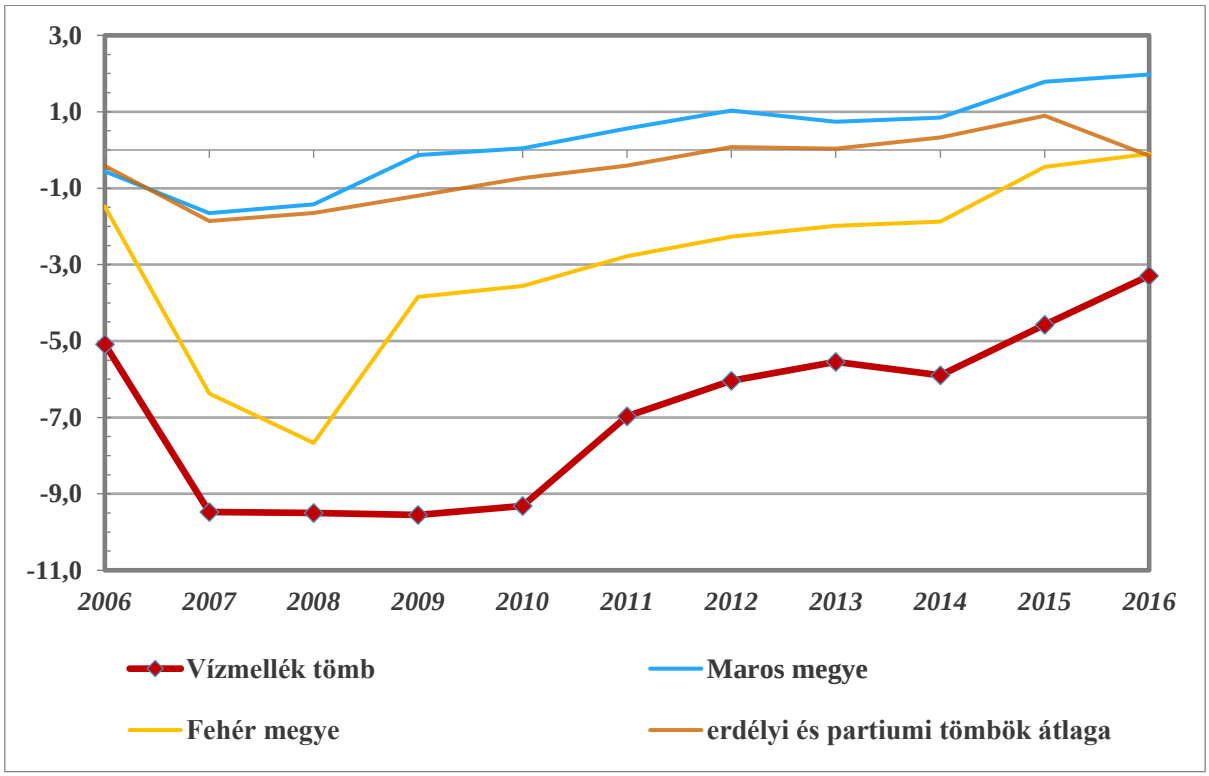

6. ábra: A belső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

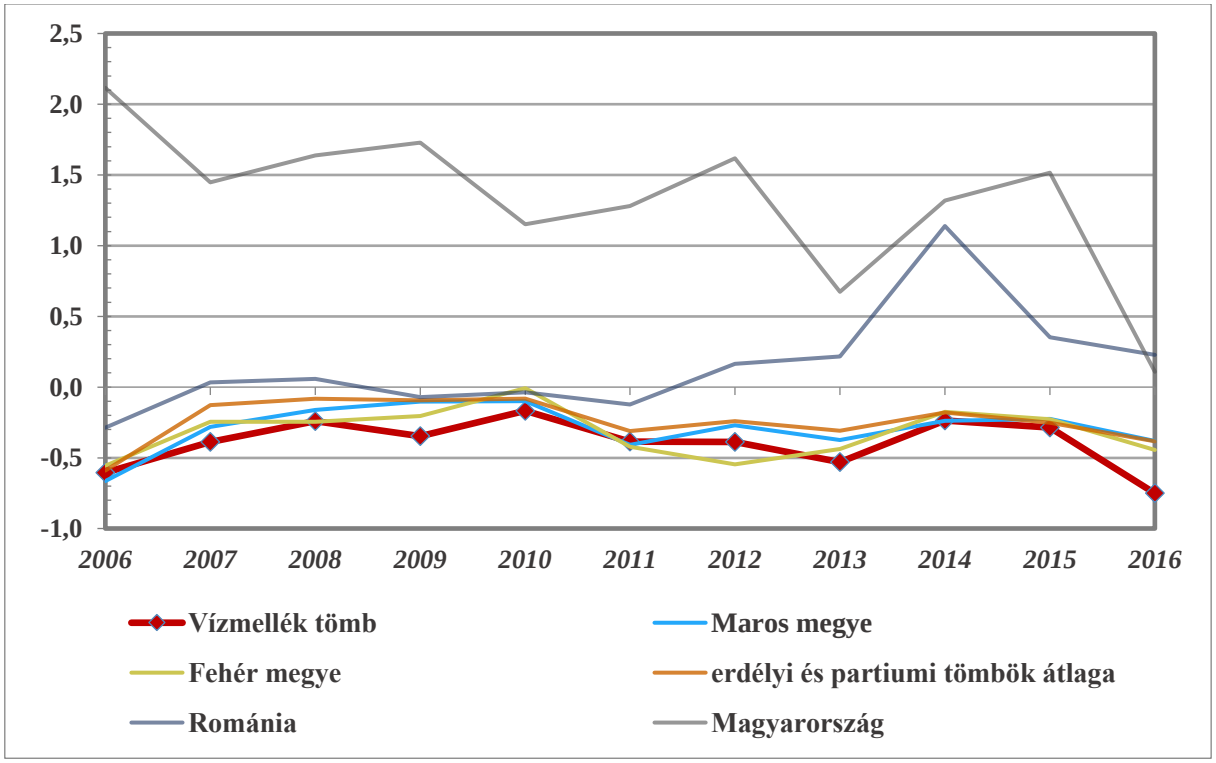

7. ábra: A külső vándorlási egyenleg alakulása (‰) (2006–2016)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

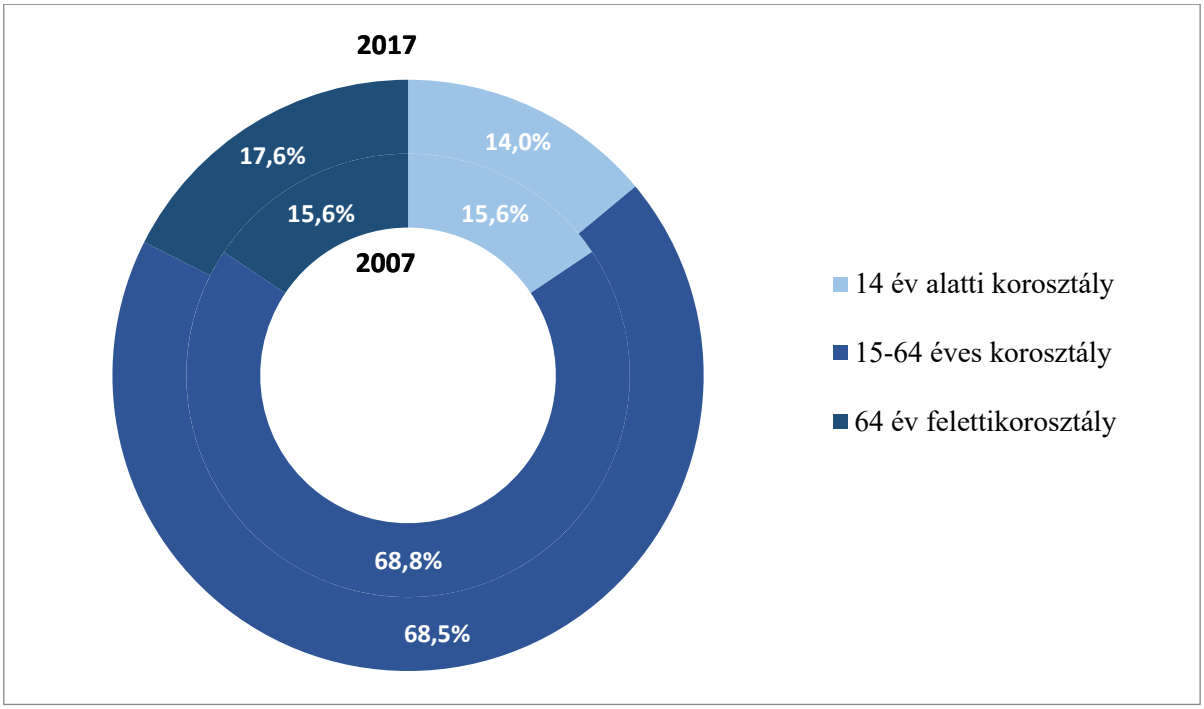

8. ábra: A népesség korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (2007, 2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

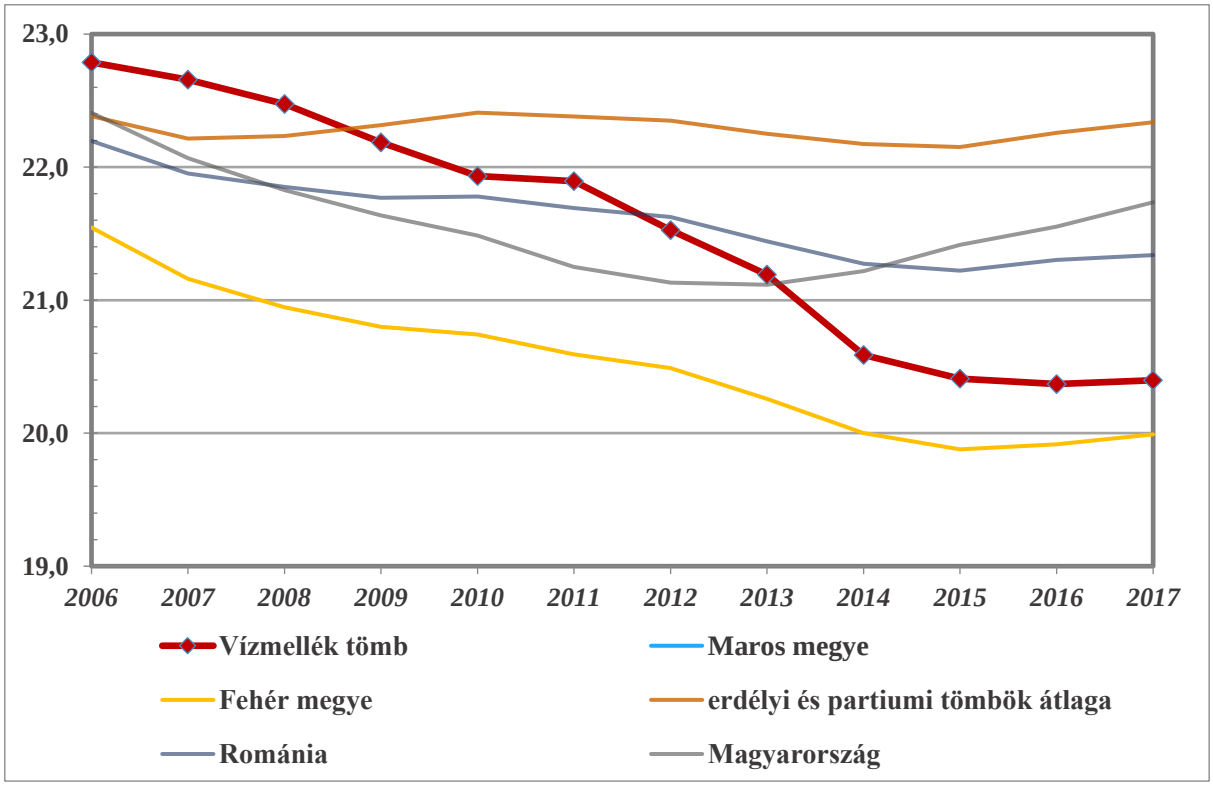

9. ábra: A gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

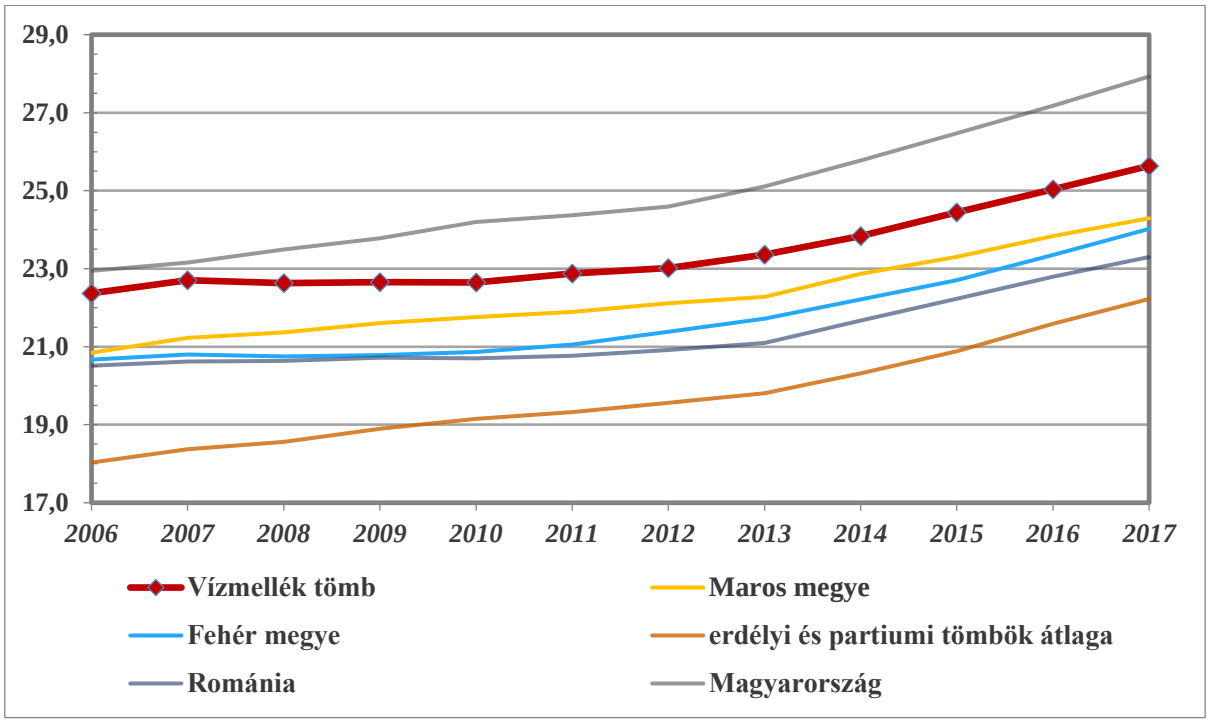

10. ábra: Az időskorú népesség eltartottsági rátája (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

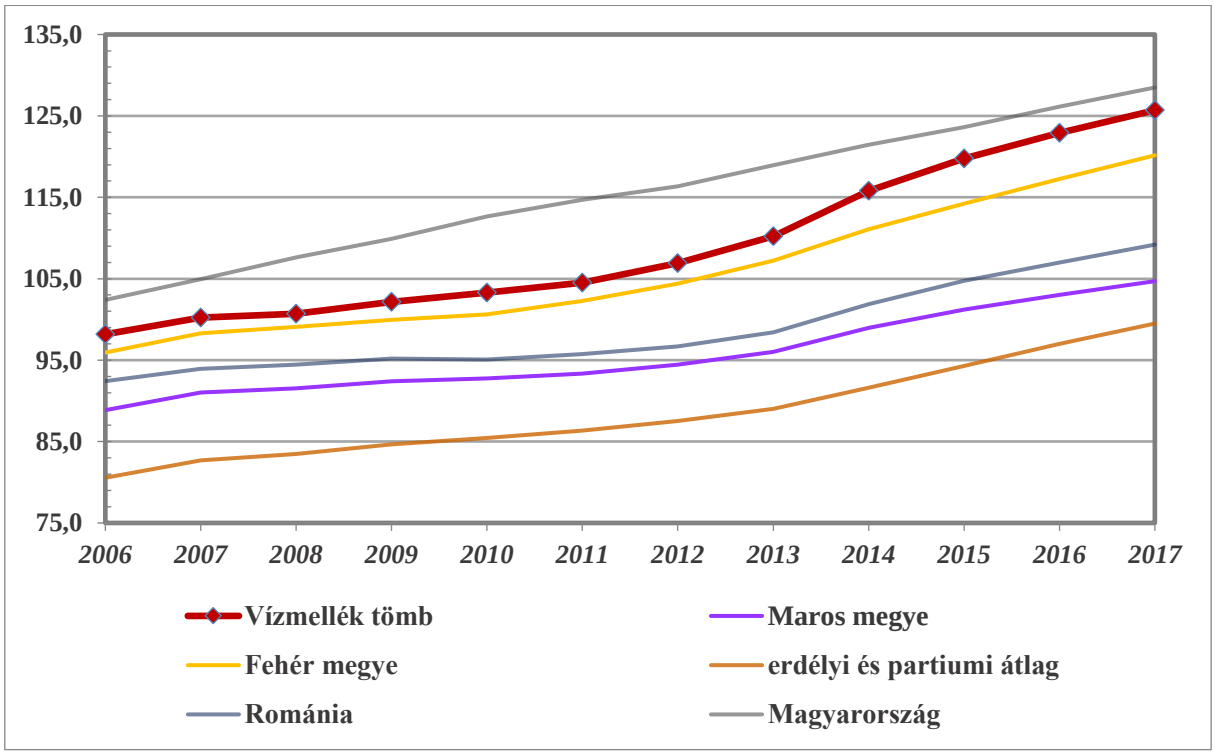

11. ábra: Az öregedési index változása (%) (2006–2017)
Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

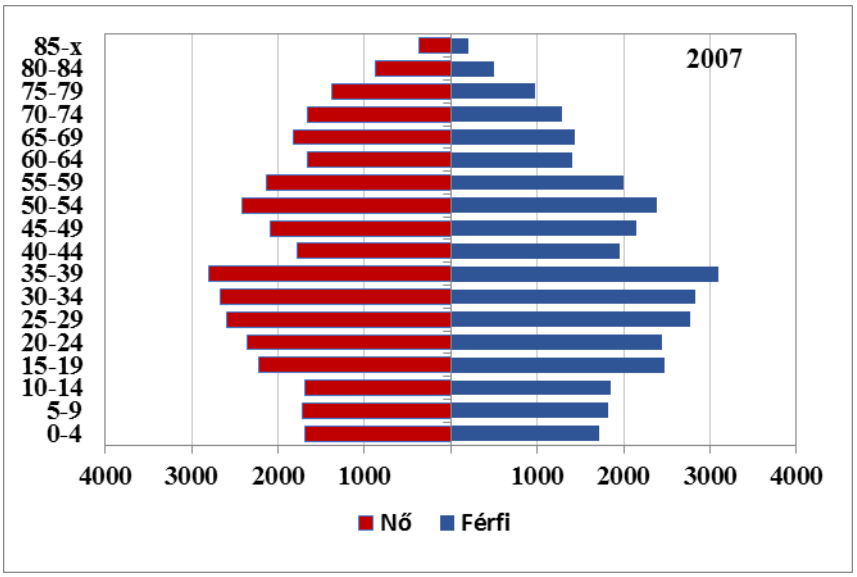

12. ábra: A tömb korfája (2007)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

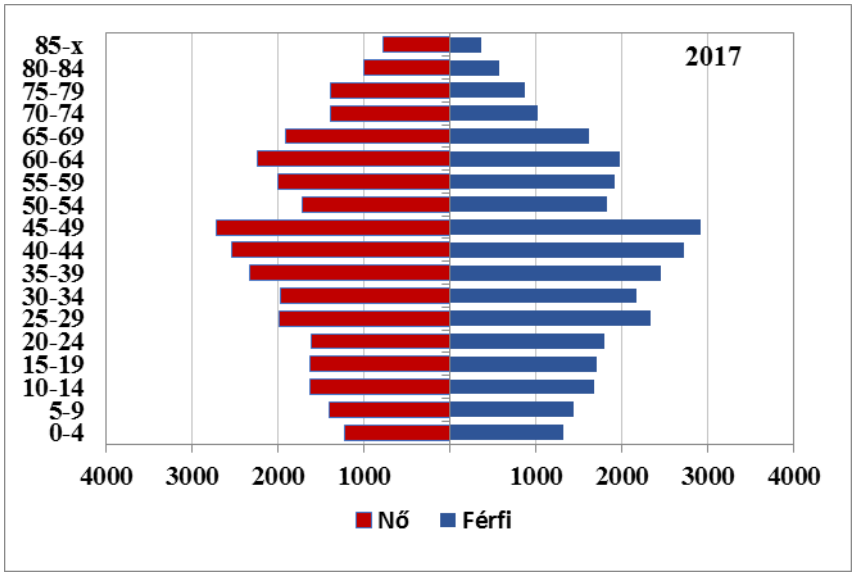

13. ábra: A tömb korfája (2017)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet

6.37.2.2 Oktatás

Óvodák

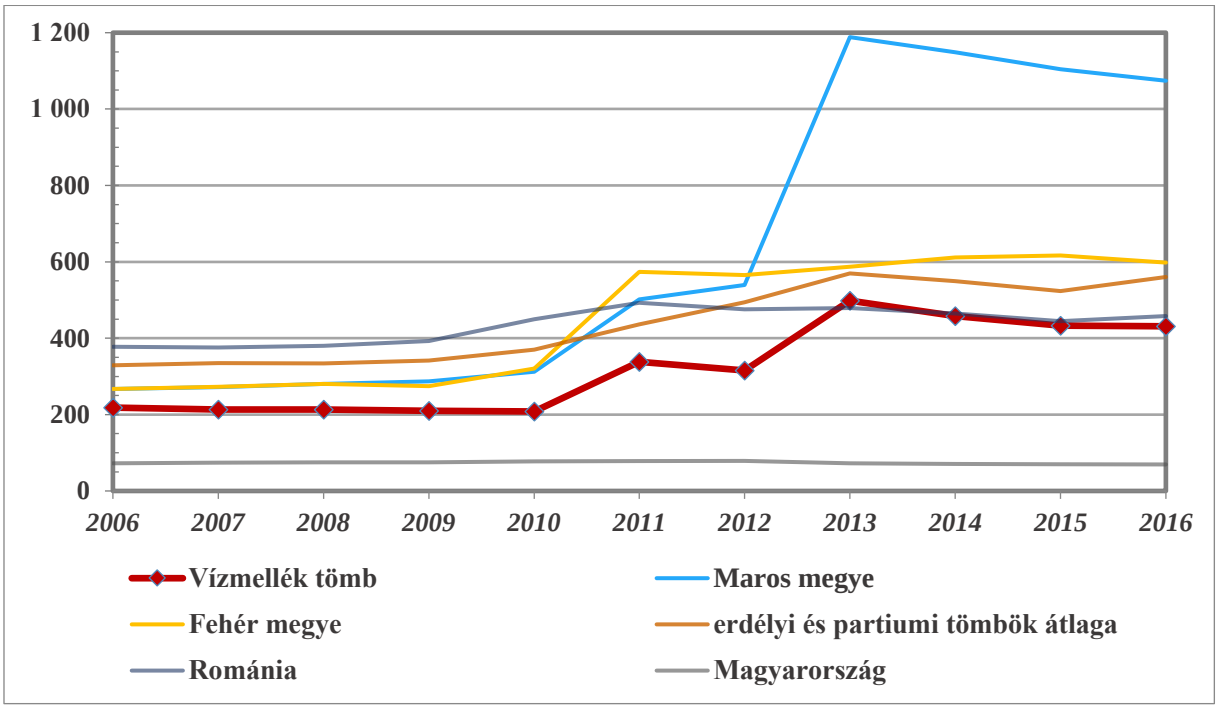

14. ábra: Az óvodákra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

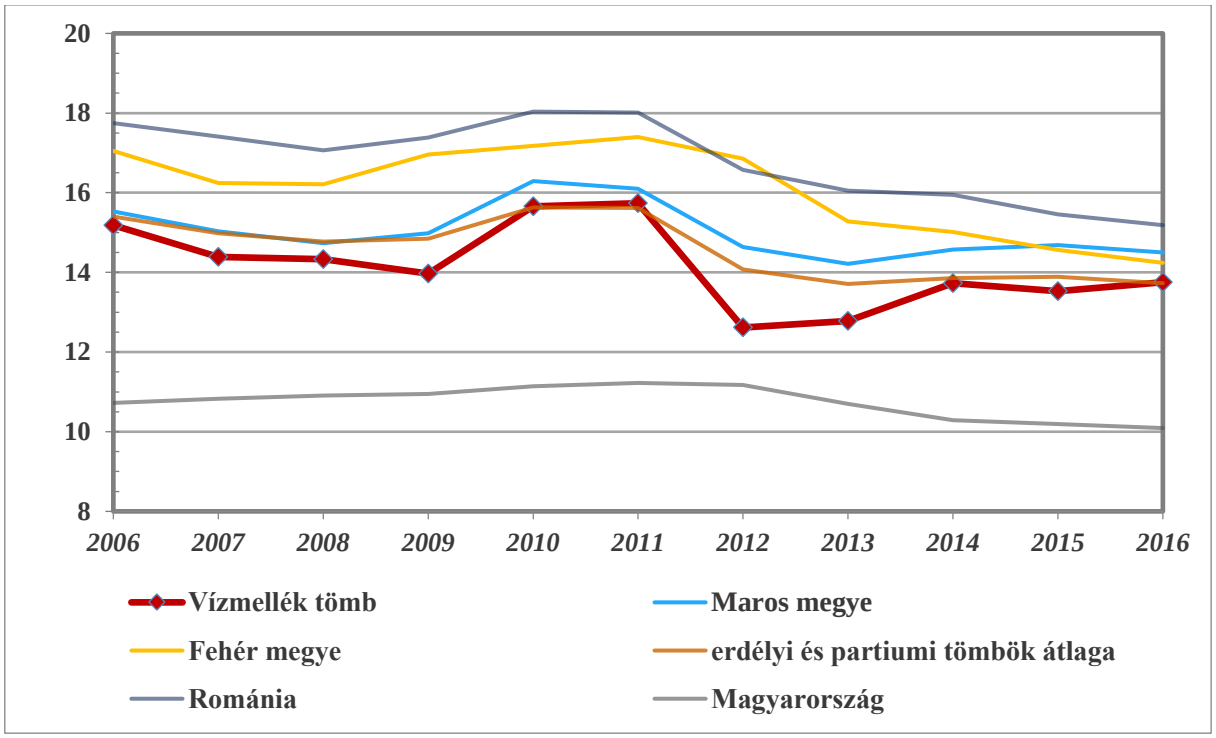

15. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrása: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

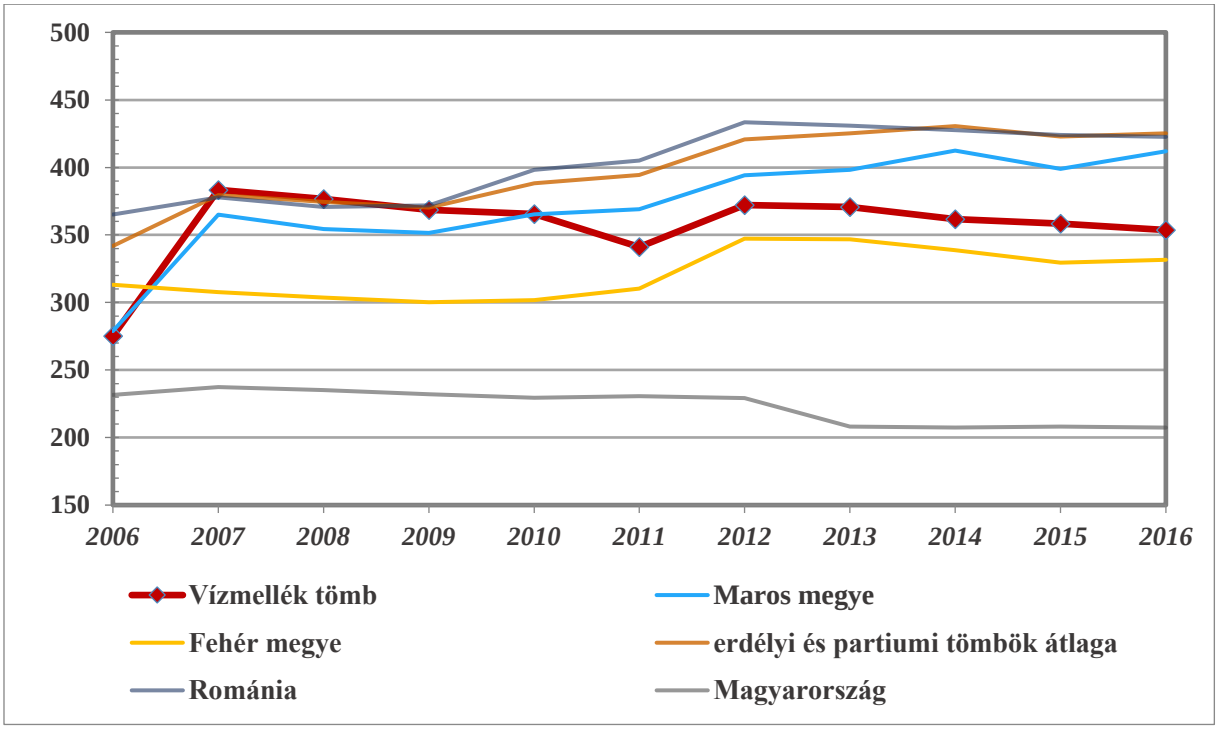

16. ábra: Az egy általános iskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

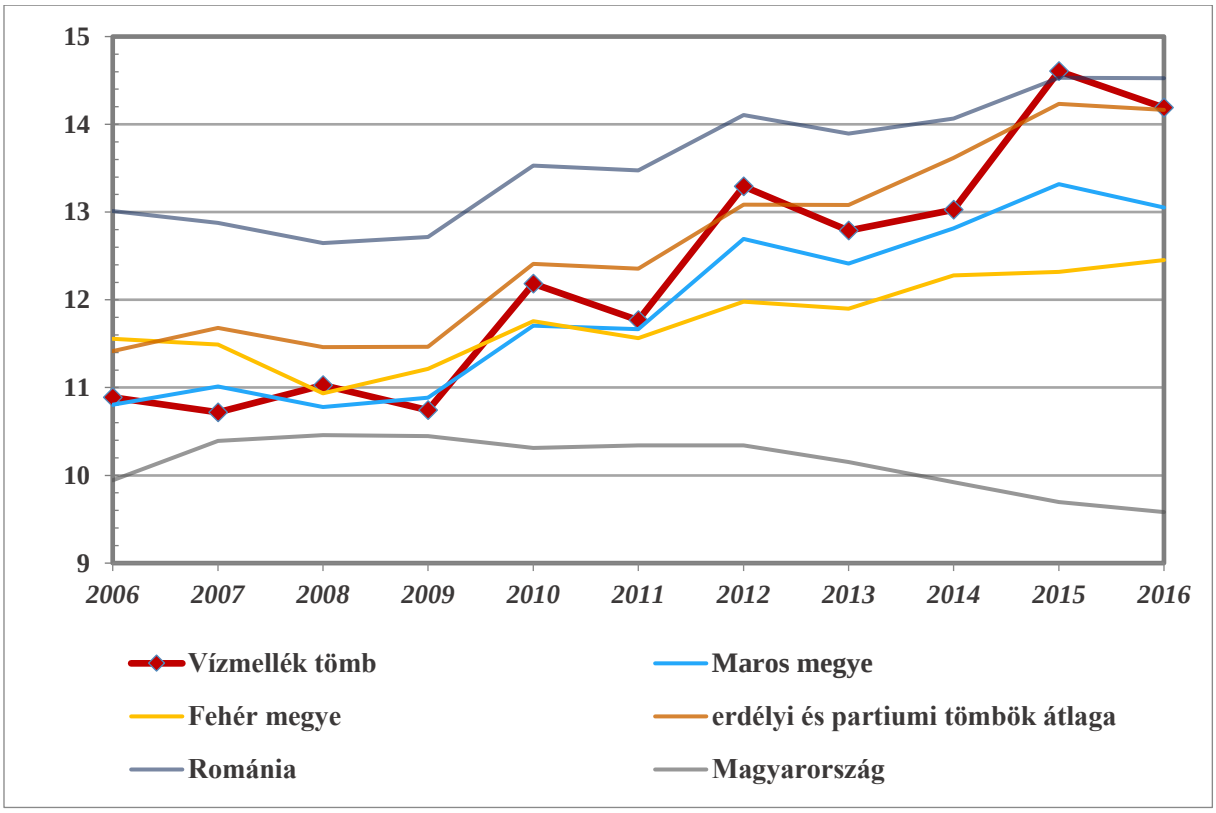

17. ábra: Az egy általános iskolai pedagógusra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

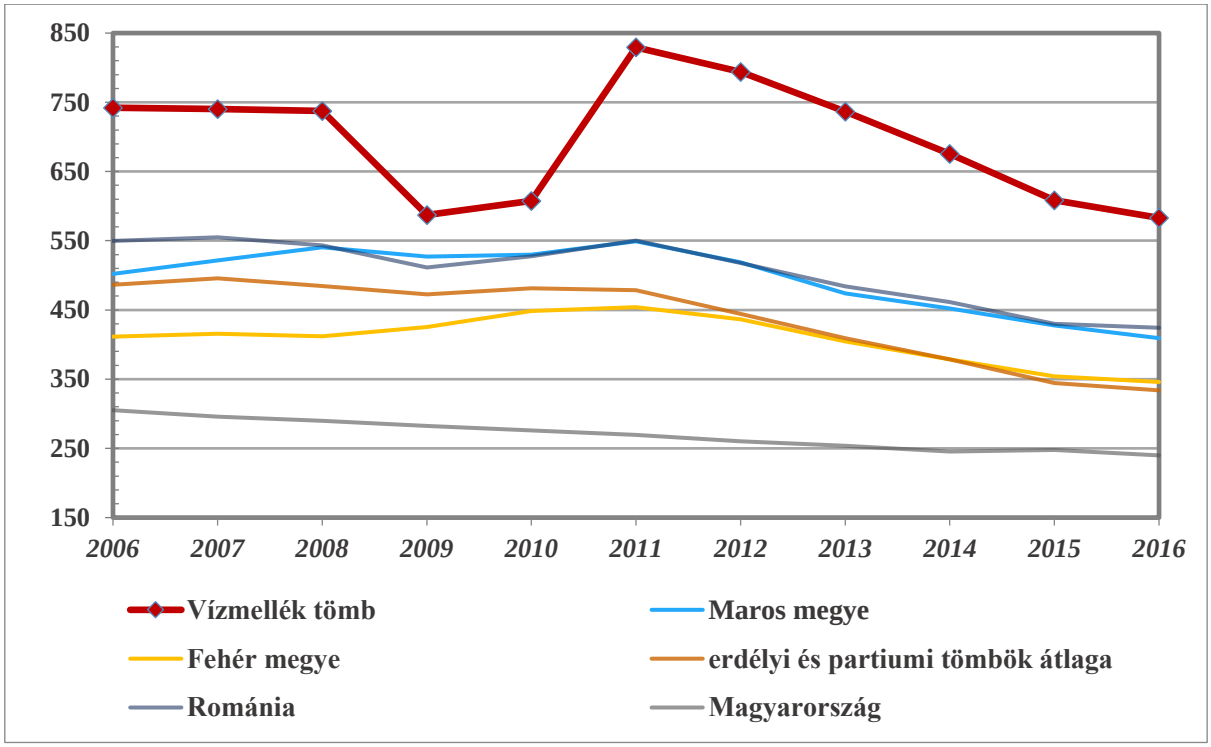

18. ábra: Az egy középiskolára jutó tanulók száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

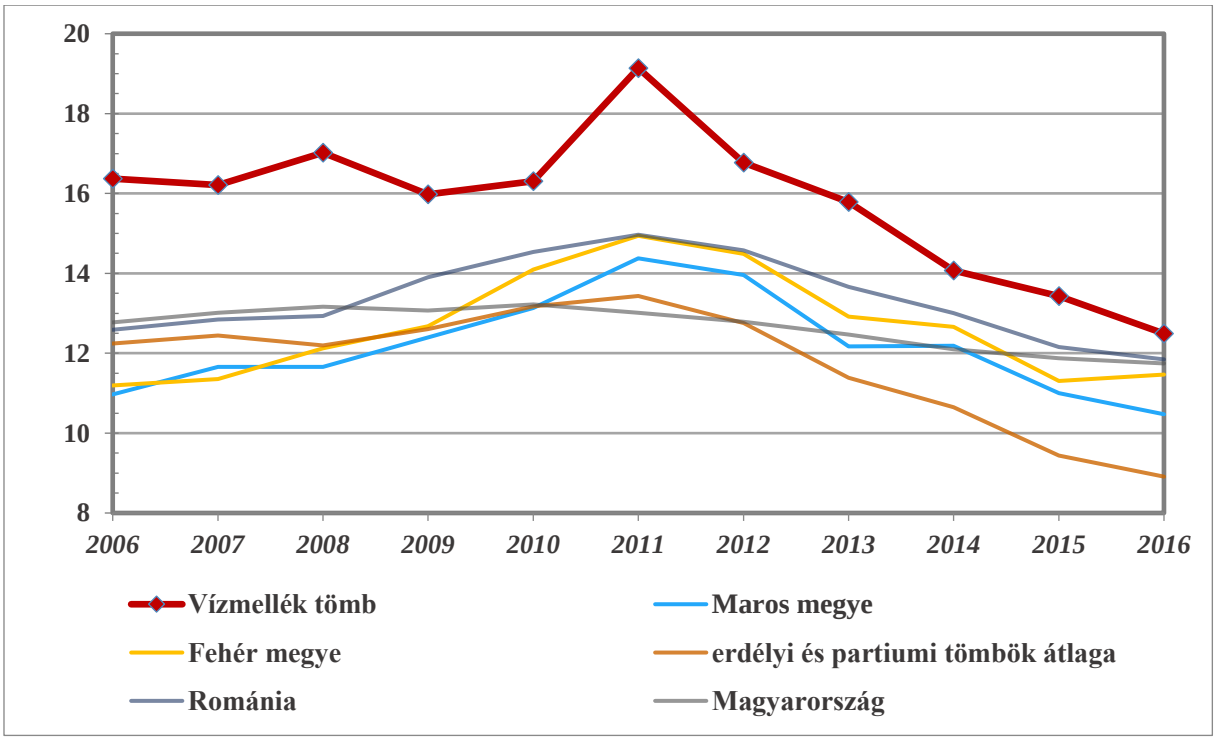

19. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó diákok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.37.2.3 Munkaerőpiac

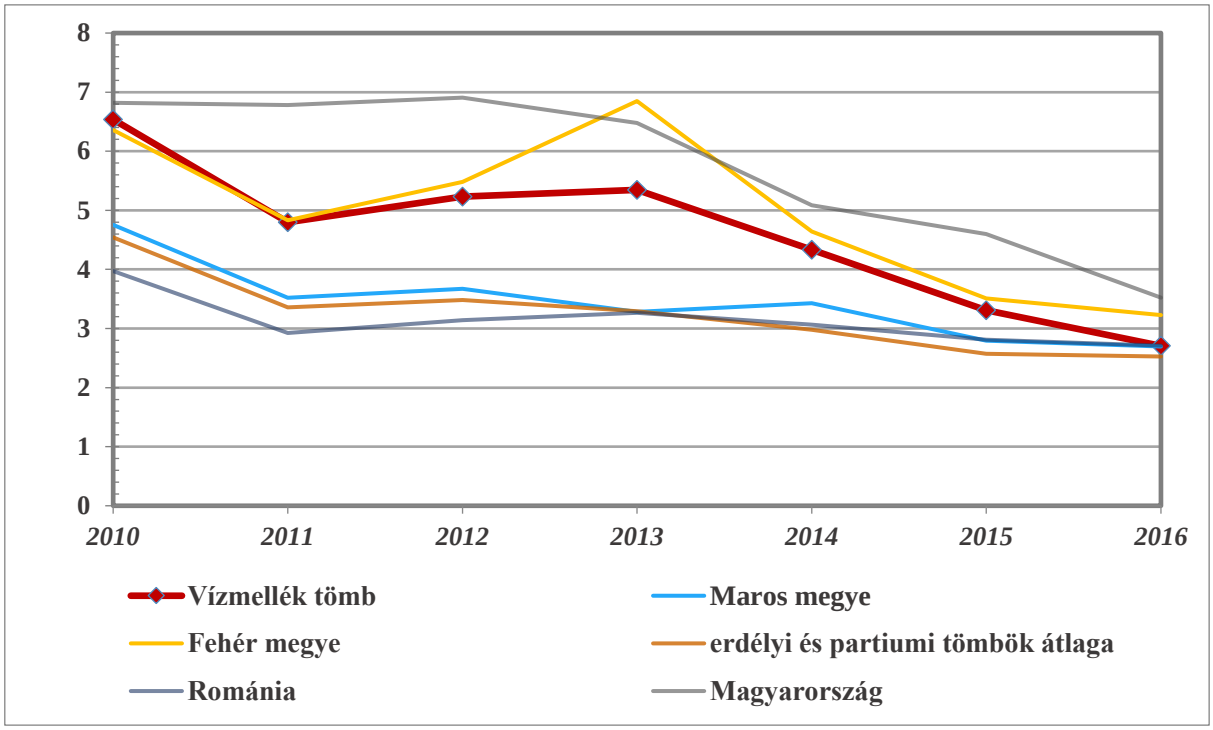

20. ábra: A regisztrált munkanélküliek aktív népességhez mért aránya (%)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

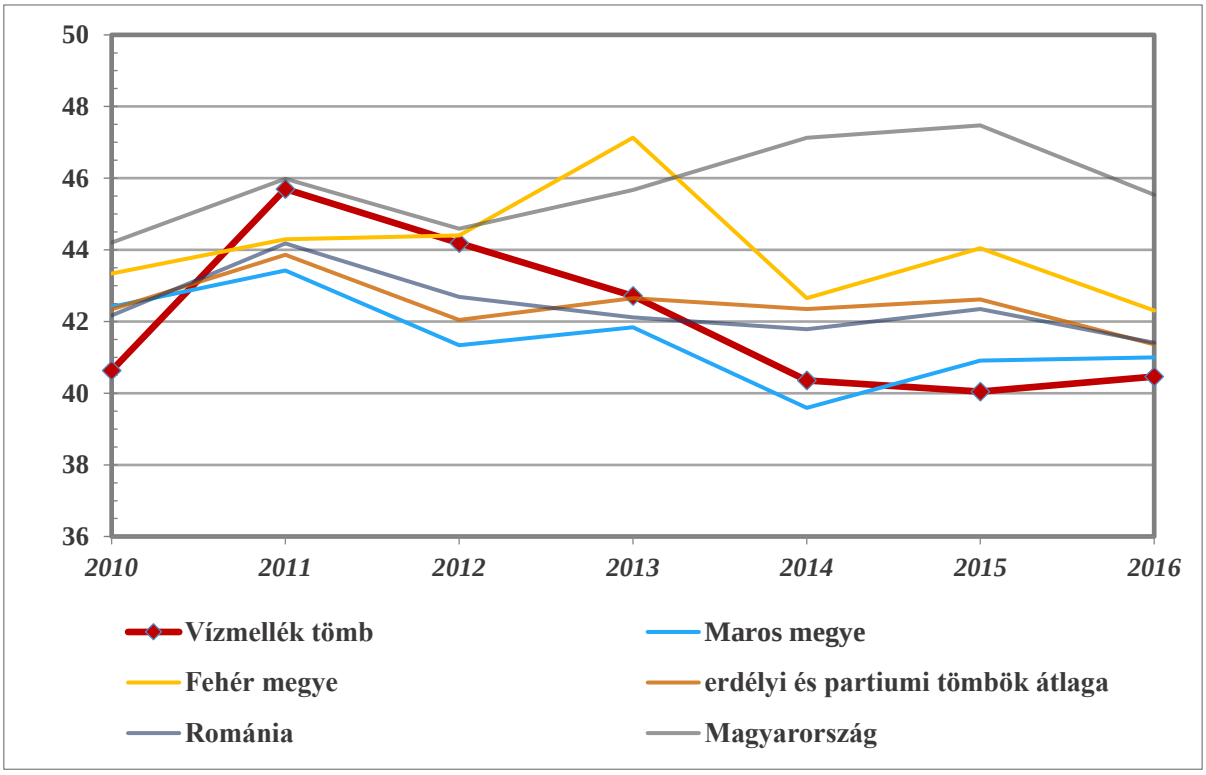

21. ábra: A nők aránya a regisztrált munkanélküliek között (%) (2010–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.37.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.37.3.1 Egészségügy

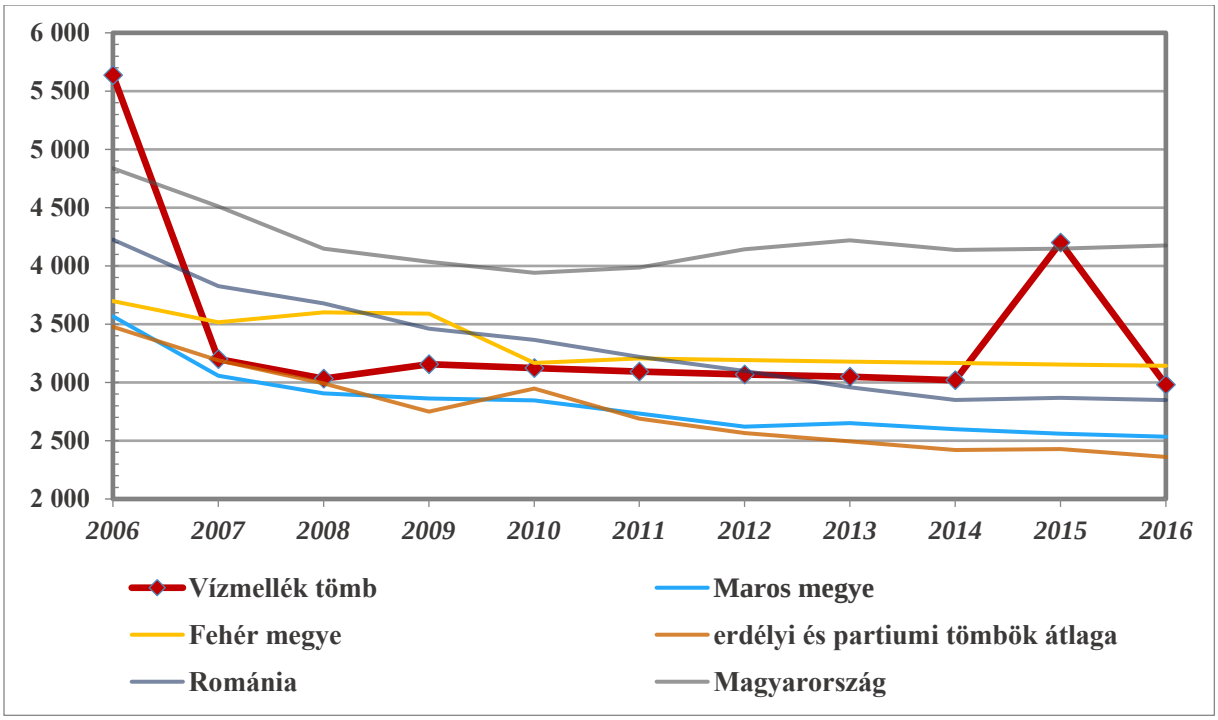

22. ábra: Az egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

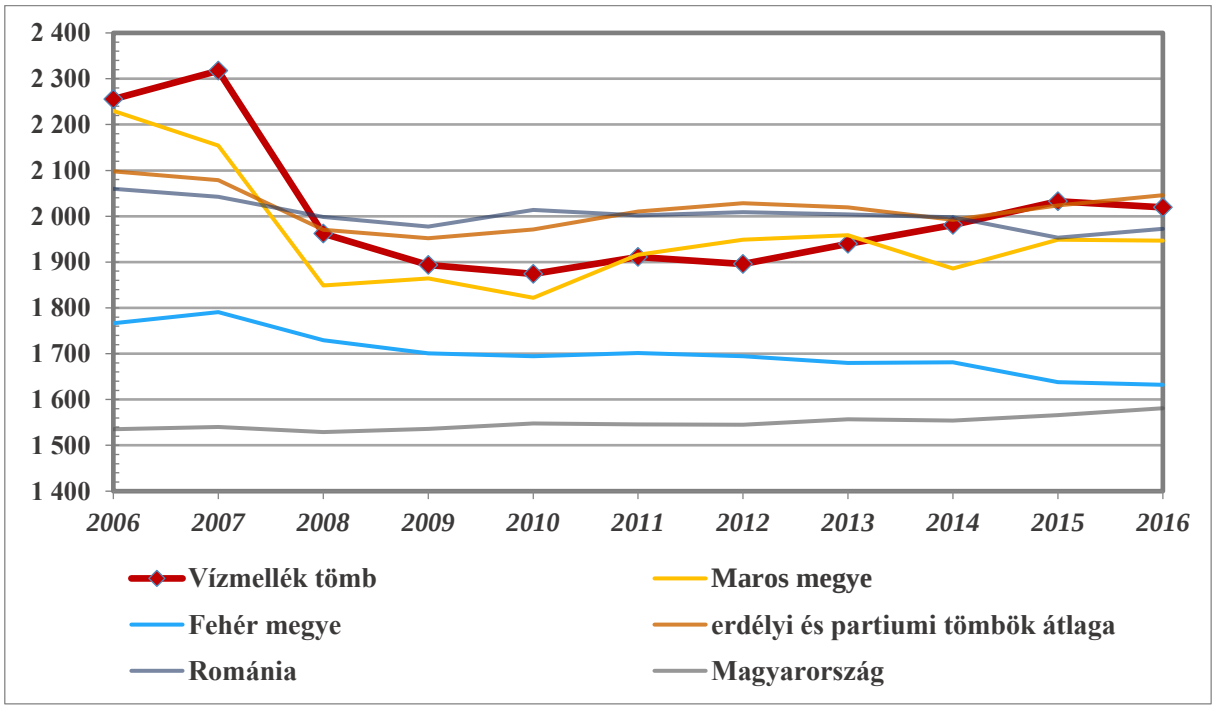

23. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.37.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

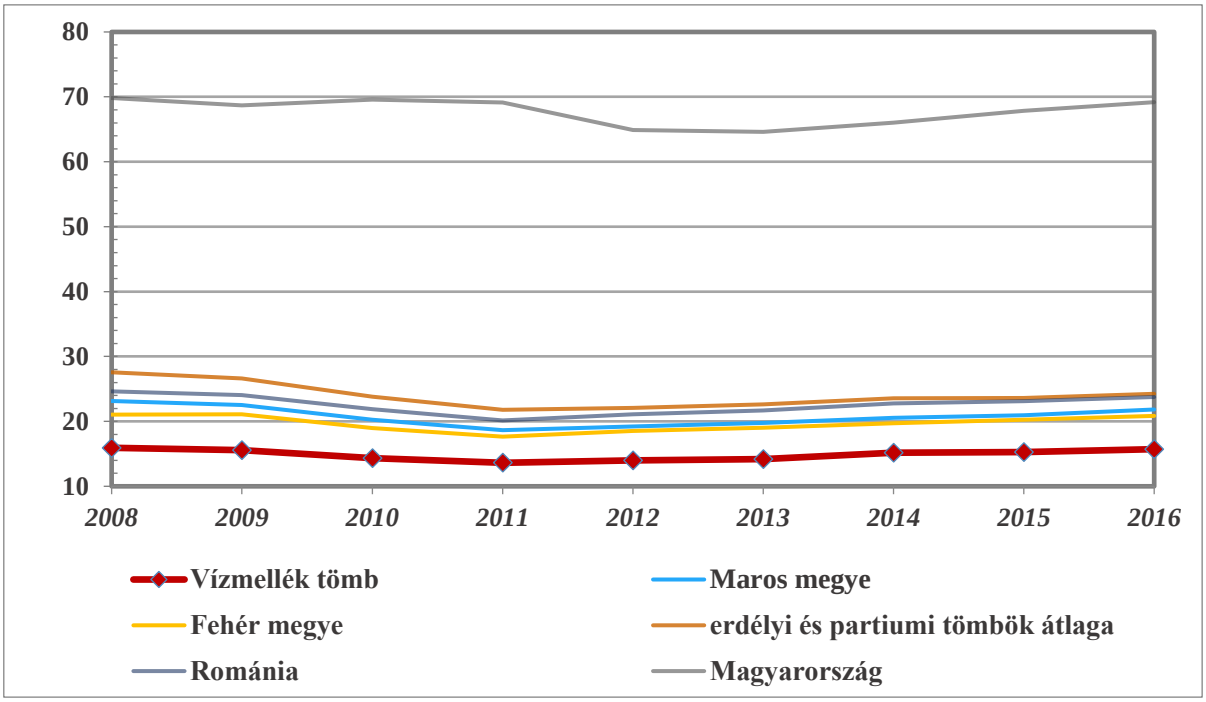

24. ábra: Az ezer főre jutó vállalkozások száma (db) (2008–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

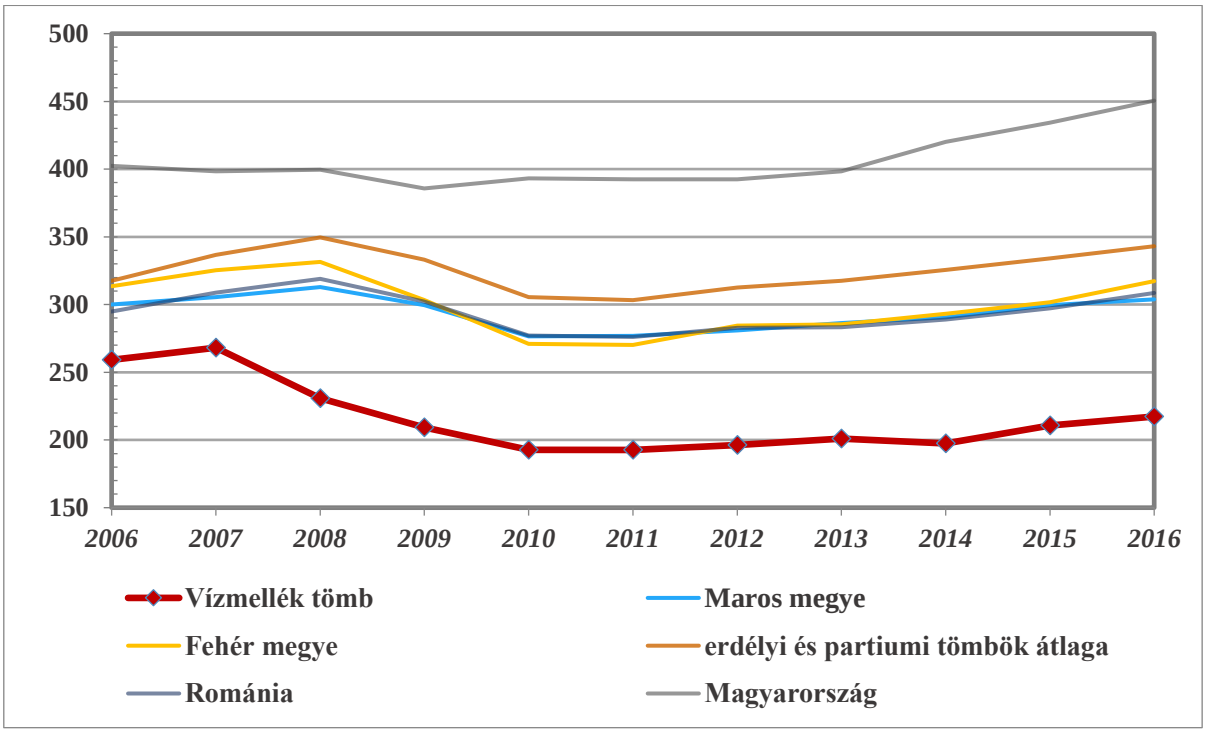

25. ábra: Az ezer fő aktív korúra jutó alkalmazottak száma (fő) (2006–2016)

Az adatok forrásai: Román Nemzeti Statisztikai Intézet, Központi Statisztikai Hivatal

6.38 Nyugat-bácskai tömb

6.38.1 A térség főbb jellemzői

6.38.1.1 Elhelyezkedés

A tömb a Vajdaság északnyugati részén, a Magyarországi határhoz közel, a Nyugat-bácskai körzet közigazgatási egység területén helyezkedik el. Nyugati irányból a Duna határolja el Horvátországtól, keletről és délről pedig az Észak-bácskai körzet, valamint a Dél-bácskai körzet fogja közre. A terület a korábbi történelmi Bács-Bodrog vármegye területén fekszik, amely egységet a trianoni döntés részeként kettévágták és a déli részét Szerbiához (akkori Jugoszláviához) csatolták. A tömb a magyar–szerb határral kettévágott természetföldrajzilag homogén területen, a Bácskai-síkvidéken, a Duna menti löszteraszon terül el. Felszíni adottságai, mint a folyók közelsége, valamint a jó minőségű termőtalaj, kedvező feltételeket biztosítanak a mezőgazdasági termelésre. A löszös homokdűnék és a vízhálózat alapvető szerepet játszott a népesebb bácskai települések formálódásában. A felszíni viszonyok alakításában, vízgazdálkodásban nagy jelentőséggel bírt a területen keresztül haladó Ferenc-csatorna megépítése.

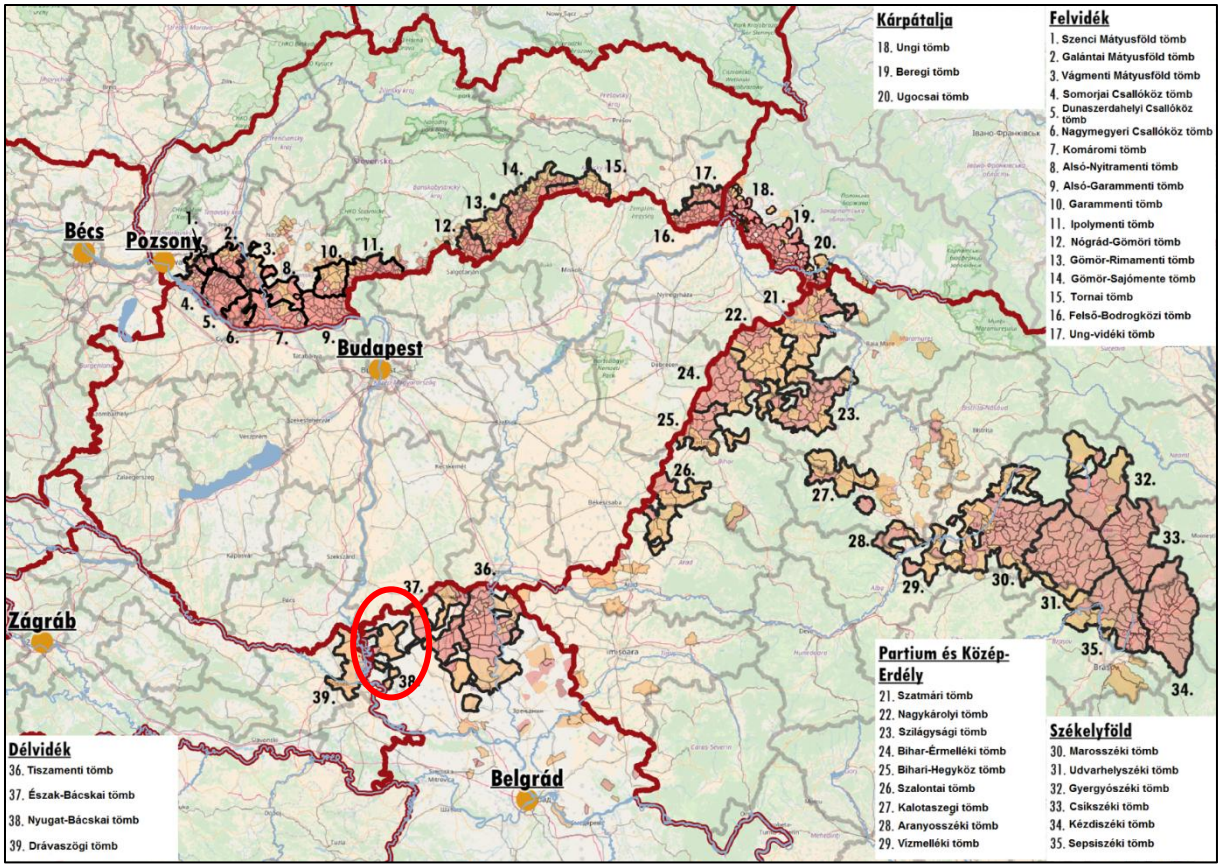

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

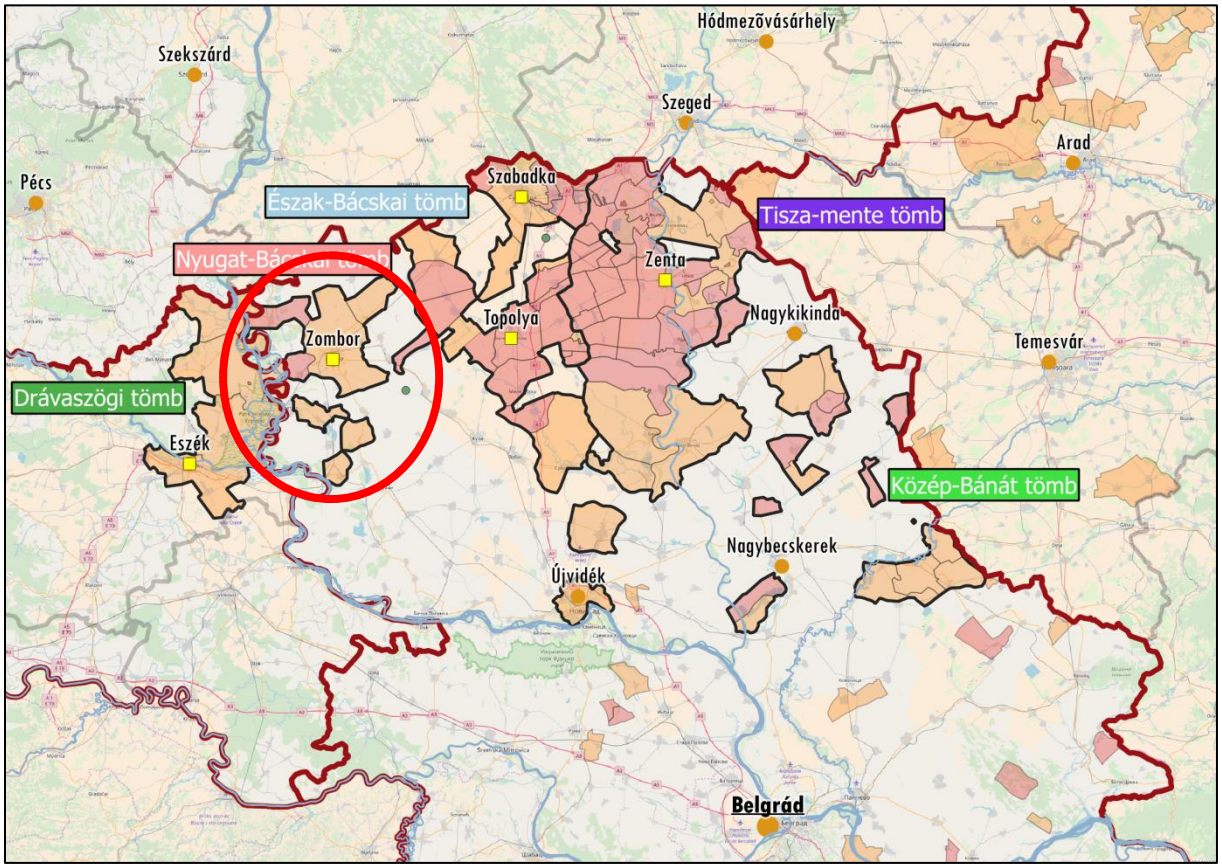

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Vajdaságban
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

6.38.1.2 A térség települései

A tömb települései a szerb politikai és közigazgatási intézményrendszer szerint Apatin, Hódság, Kúla és Zombor községekbe sorolhatók, ezek közigazgatásilag a Nyugat-bácskai körzethez tartoznak. A Nyugat-bácskai tömb nyolc települést foglal magába, melyek össznépessége meghaladja a 63 ezer főt. A tömbben élő magyarok aránya így a központi településsel együtt 18 százalék, míg anélkül 56 százalék. Három település magyar többségű közülük (Bácskertes, Bezdán és Bácsgyulafalva), azonban a további 4 település (Szilágyi, Gombos, Doroszló, Nemesmilitics) népességében is meghaladja a 40 százalékot a magyarság aránya.

3. ábra: A tömb településeinek földrajzi elhelyezkedése

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: 2011-es szerbiai népszámlálási adatok

A tömb központi és legnagyobb népességű települése, Zombor a régió közigazgatási, gazdasági, oktatási és kulturális központja. A település jelentős térségi szerepköre már Bács-Bodrog vármegye kialakításakor megvolt, akkor szintén központként funkcionált. Itt működik a Vajdaság egyetlen egyetemének, az Újvidéki Egyetemnek a pedagógiai kara. A tömb második legnépesebb települése, Bezdán a Duna bal oldalán, a horvát határ mellett fekszik. Bár korábban is lakott terület volt, Bezdánt mint települést először a török hódoltság idejéről fennmaradt adózási feljegyzések említik. A település megmaradt magyar többségűnek, annak ellenére, hogy a történelem folyamán a be- és kitelepítések nyomán a szerb, horvát, magyar és német etnikumok aránya sokszor változott. Érdekessége az egyedülálló damasztgyár, ahol 1871 óta szőnek hagyományos technikával. A település jelentőségét a folyami átkelőhelye adja Horvátország irányába. Szintén regionális közlekedési hálózat szempontjából van jelentősége a gombosi Duna-hídnak, amely Erdőd irányába biztosít átkelést Horvátországba közúti és vasúti közlekedés számára egyaránt (korábban az 1860-as évek végétől is átkelő volt, de akkor még gőzkomp szolgálta a Dunán való átjutást). A tömb egy másik, magyar többségű településén, Bácsgyulafalván működik a környék egyetlen dohánymúzeuma, ami a térségben nagy hagyományú dohánytermesztés és feldolgozás számára állít emléket. Bácskertesre, a tömb legnagyobb arányú magyar lakossággal bíró településére leginkább hagyományainak és népi jellegének megőrzése jellemző. Doroszló településének jelentőségét a néprajzi hagyományai mellett a bronzkori lelőhelyei adják.

Nyugat-bácskai tömb				
Magyar név	**Szerb név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Zombor	Sombor	47 623	2 851	5,99
Magyar többségű települések				
Bácskertes	Kupusina	1 952	1 543	79,05
Bácsgyulafalva	Telečka	1 720	1 231	71,57
Bezdán	Bezdan	4 623	2 522	54,55
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Szilágyi	Svilojevo	1 219	603	49,47
Gombos	Bogojevo	1 744	853	48,91
Doroszló	Doroslovo	1 497	719	48,03
Nemesmilitics	Miletic	2 746	1 143	41,62
Összesen		**63 124**	**11 465**	**18,16**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

6.38.2 A térség társadalmi-gazdasági alapmutatói

6.38.2.1 Demográfia

Népesség, népmozgalom

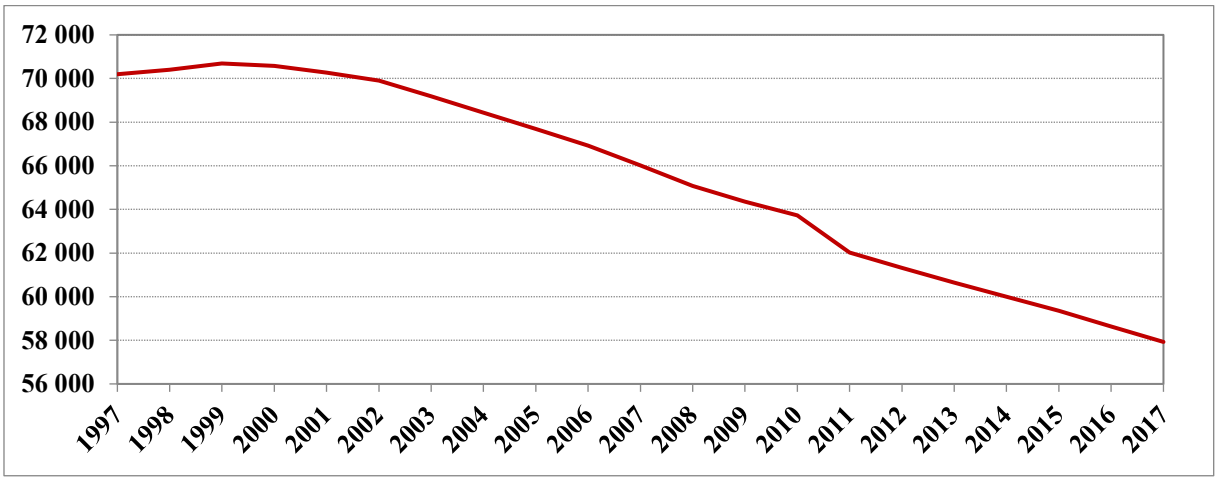

4. ábra: A tömb állandó népességének változása (fő) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

Nyugat-Bácskai tömb	*Vajdaság*	*Vajdasági tömbök átlaga*	*Szerbiai átlag*	*Anyaországi átlag*
-21,18	*-8,63*	*-16,68*	*-8,23*	*-5,14*

2. táblázat: A népességváltozás aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

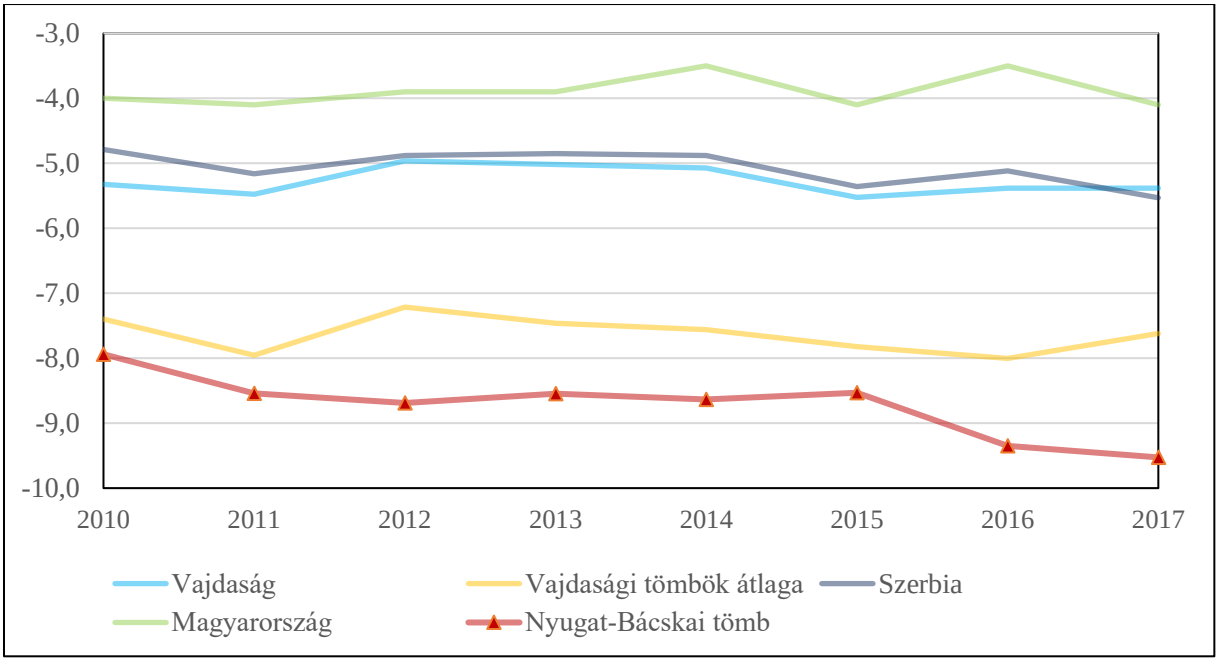

5. ábra: A természetes szaporodás rátája (‰) (2010–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

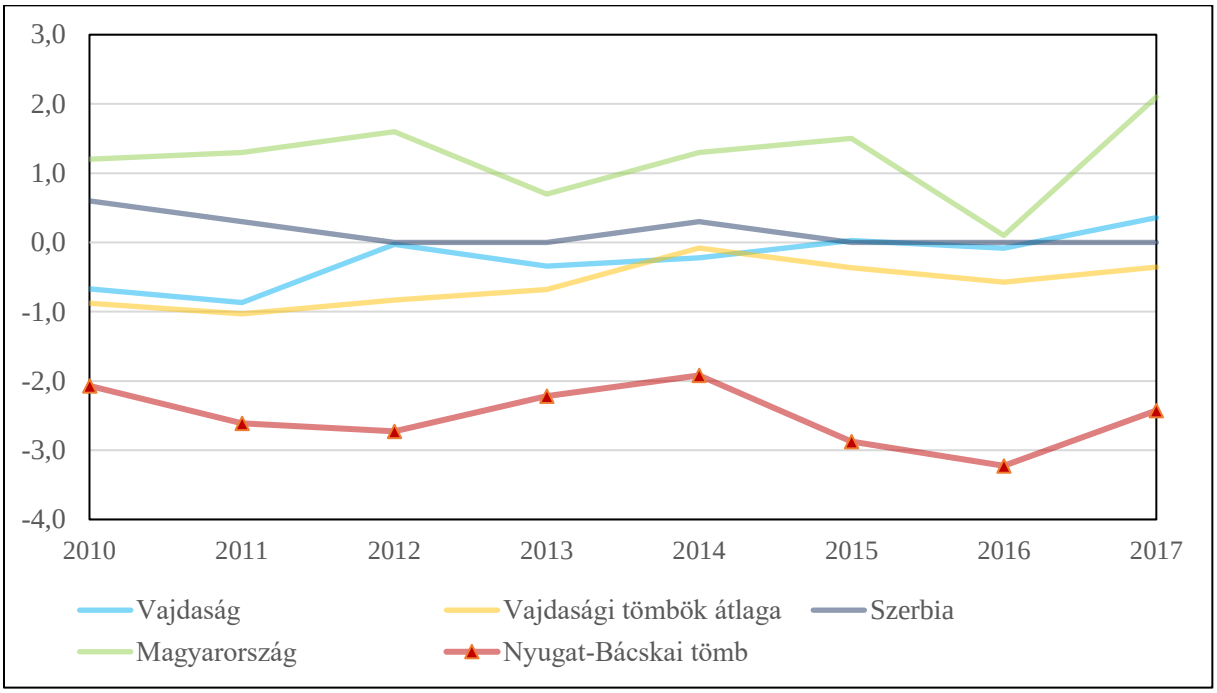

6. ábra: Vándorlási arányszám (‰) (2010–2017)[29]
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

Korszerkezet

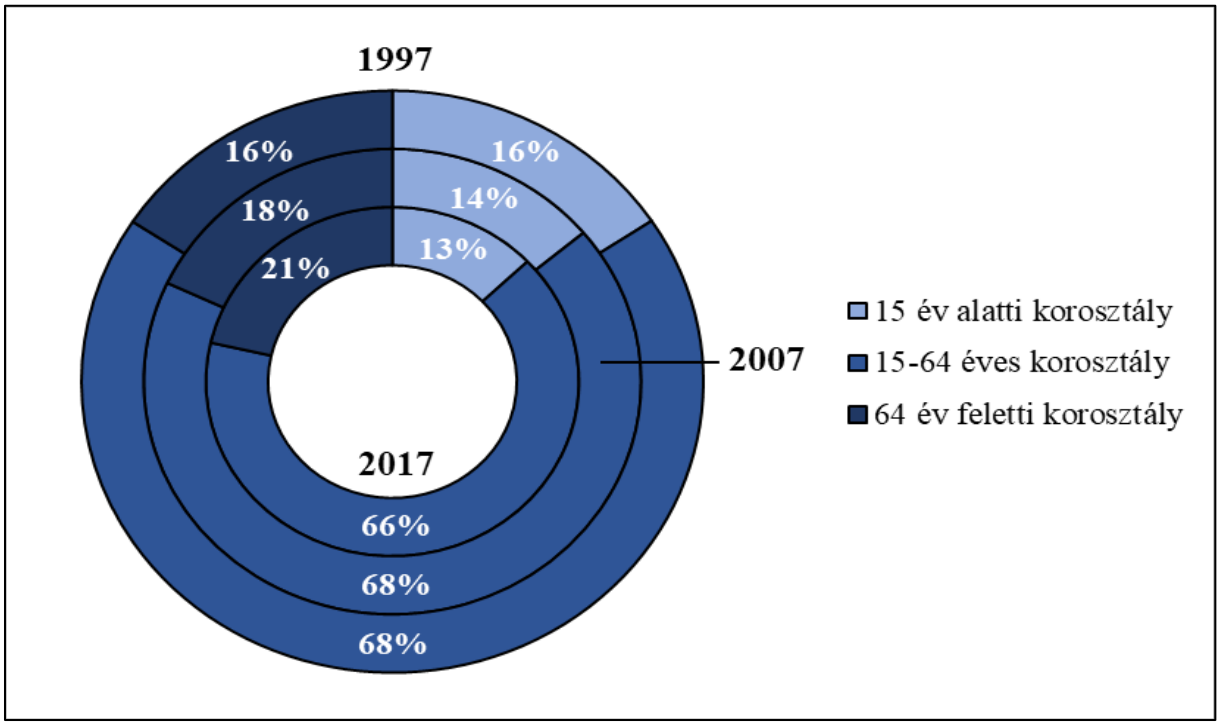

7. ábra: A tömb korszerkezete a főbb korcsoportok szerint (%) (1997, 2007, 2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala

[29] Az országos adatok esetében a belföldi vándorlási egyenleg értelemszerűen zéró, így Szerbia és Magyarország értéke a nemzetközi vándorlási egyenleget mutatja. A többi vizsgált térség esetében a belföldi vándorlási egyenleg összegét mutatja a diagram.

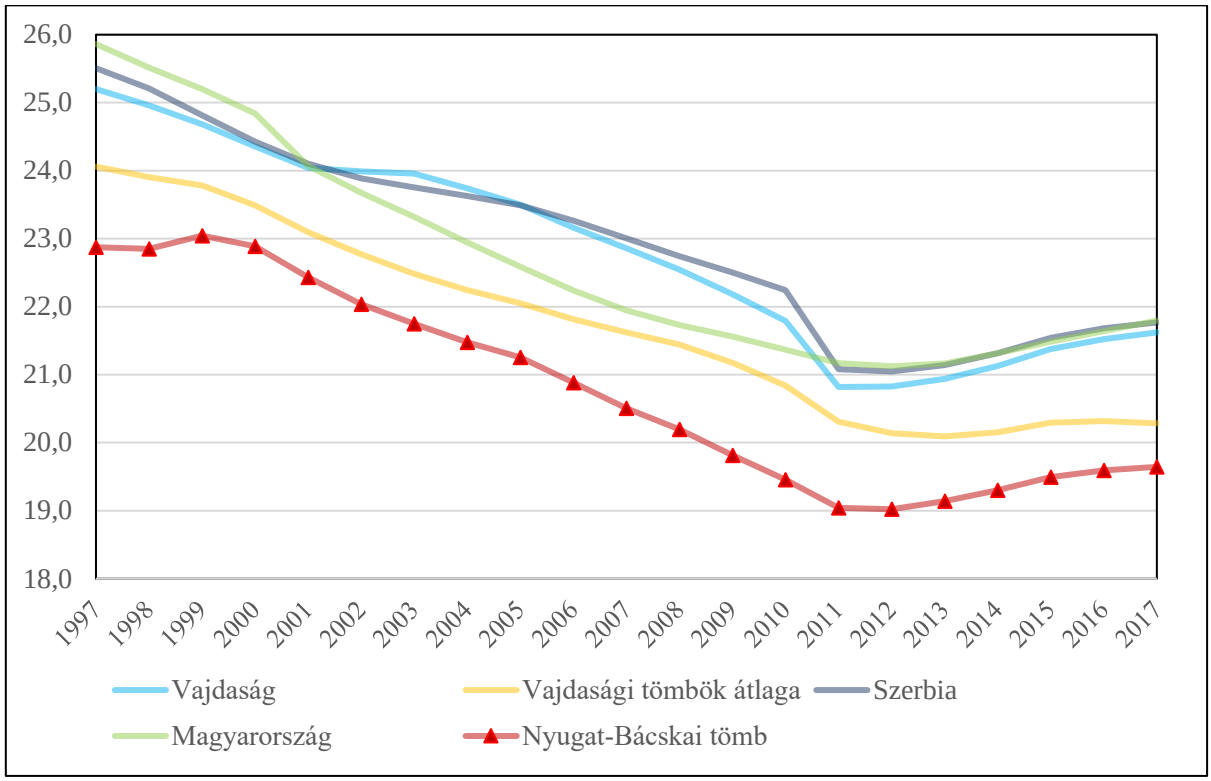

8. ábra: A gyermeknépesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

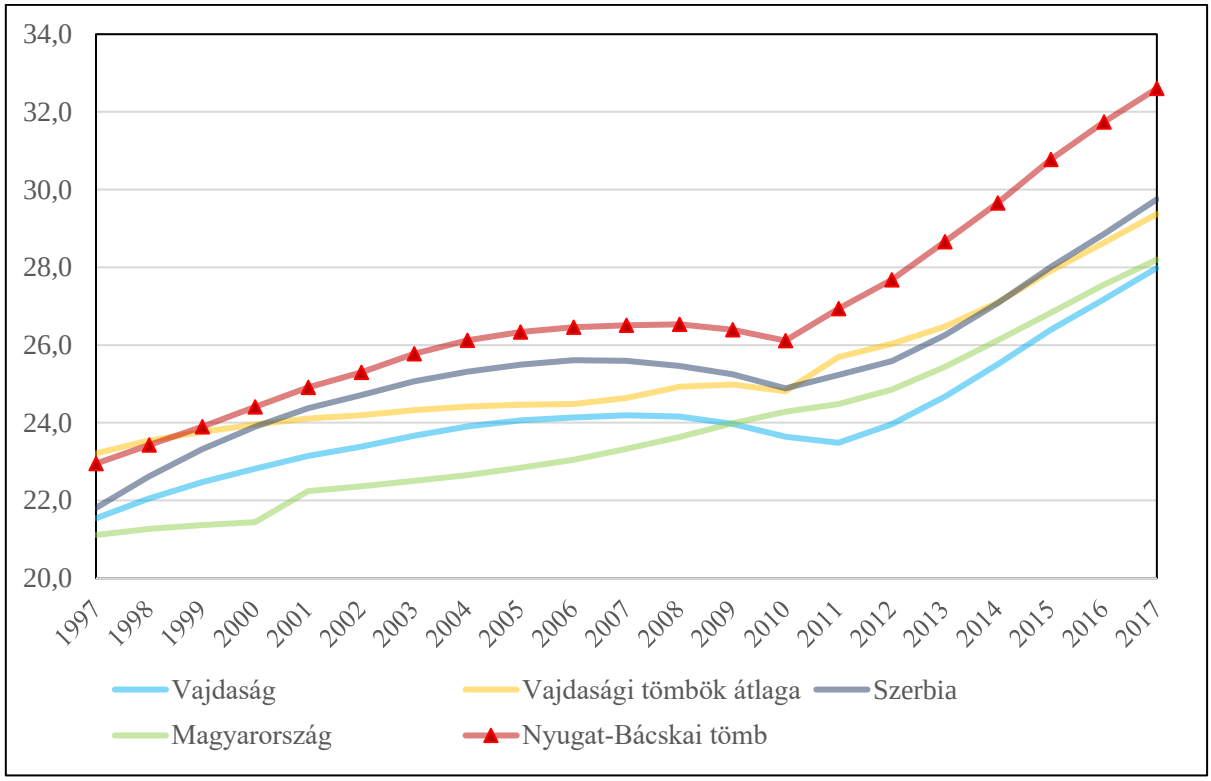

9. ábra: Az idős népesség eltartottsági rátája (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

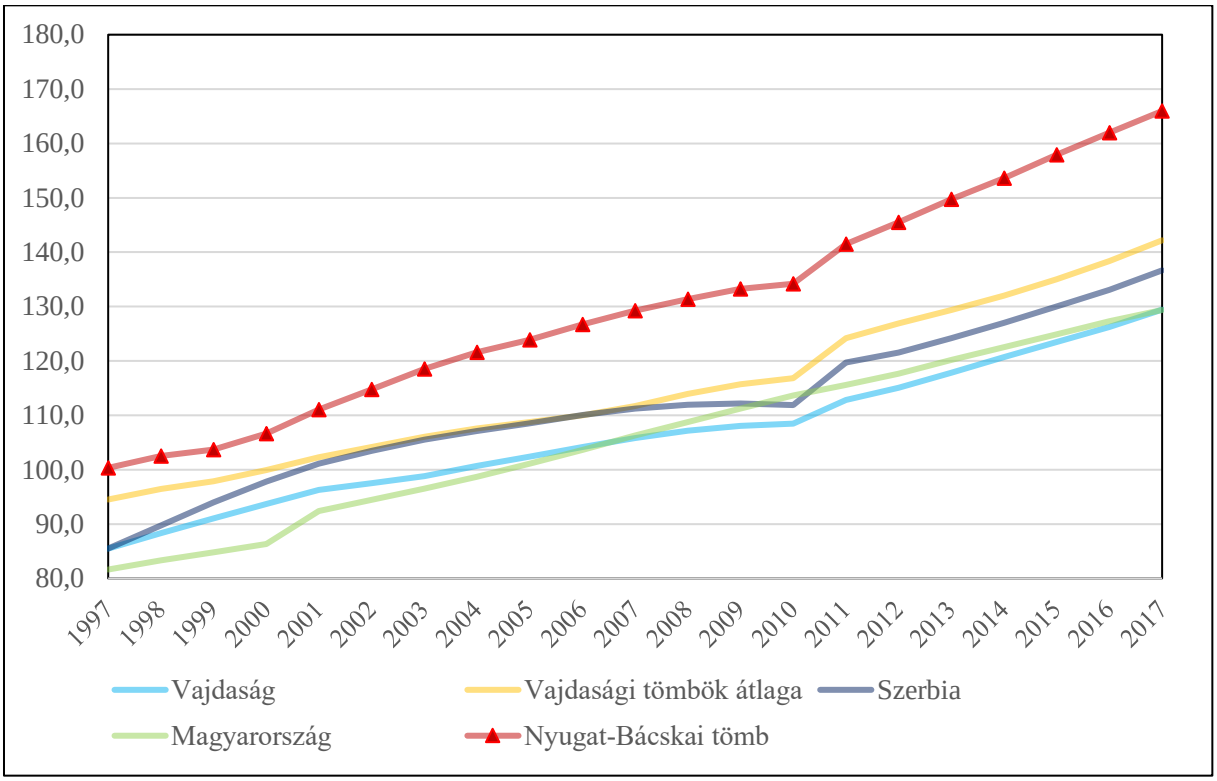

10. ábra: Az öregedési index változása (%) (1997–2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

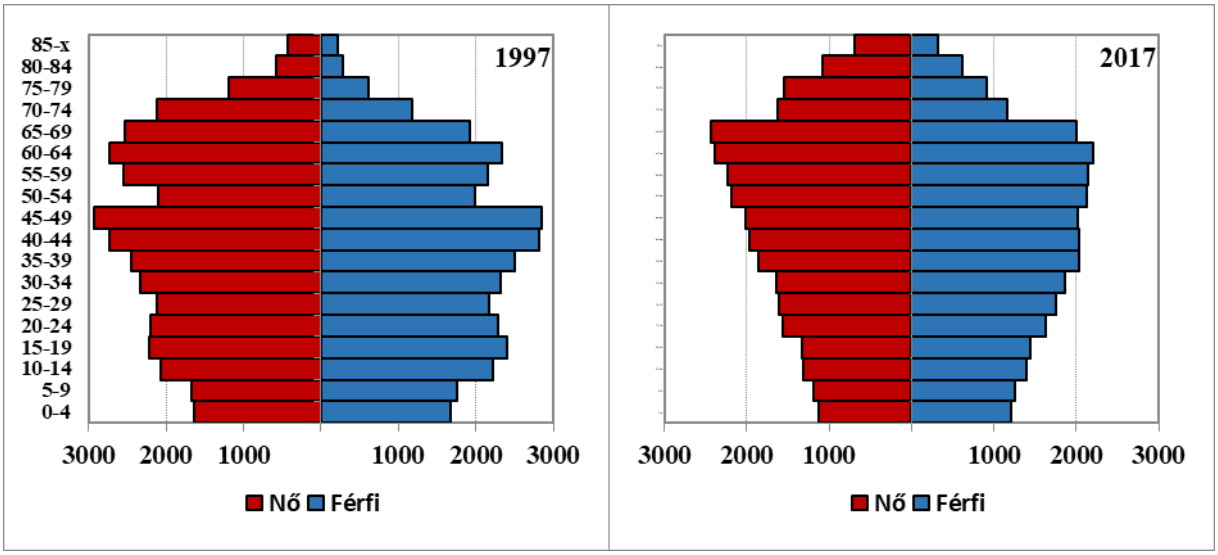

11. ábra: A tömb korfája (1997, 2017)

Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.38.2.2 Oktatás

Óvodák

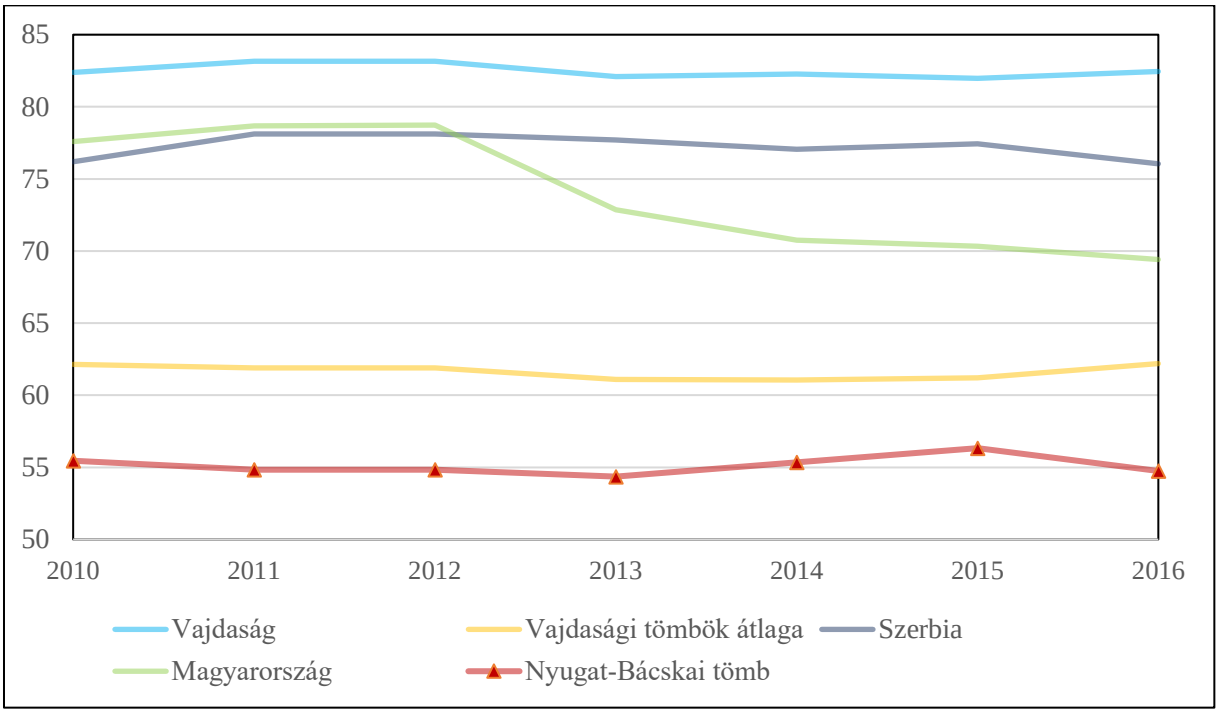

12. ábra: Az egy óvodára jutó óvodások száma (fő) (2010–2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

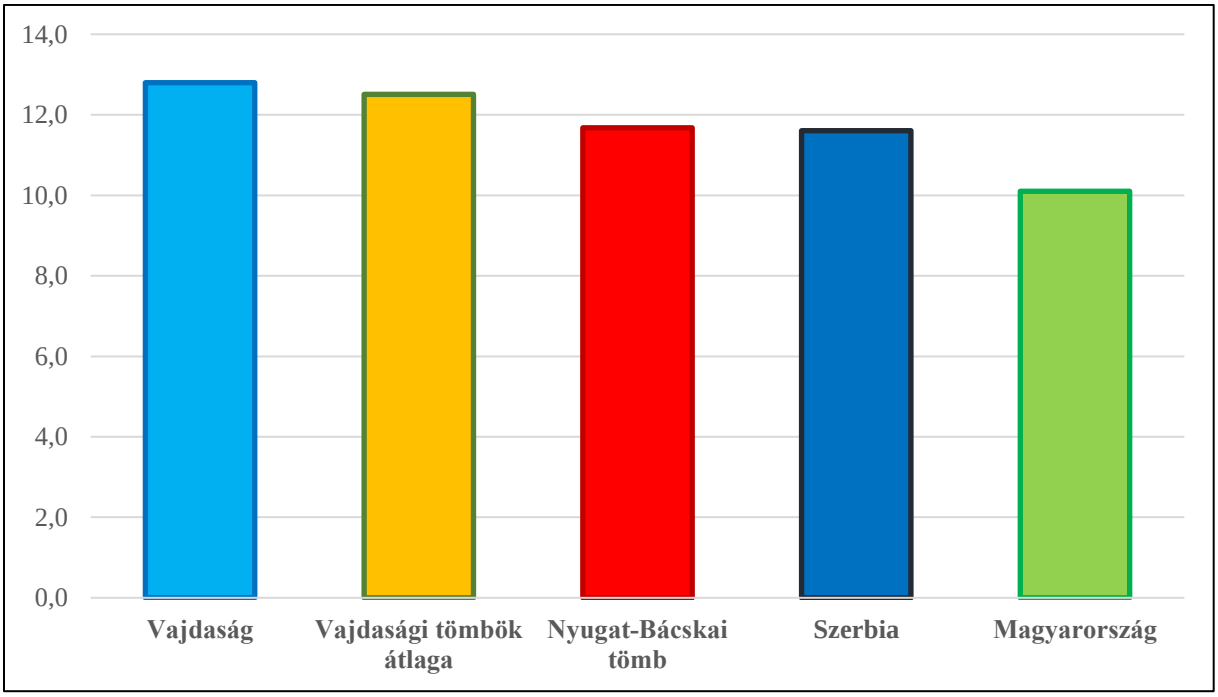

13. ábra: Az egy óvodapedagógusra jutó óvodások száma (fő) (2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

Általános iskolák

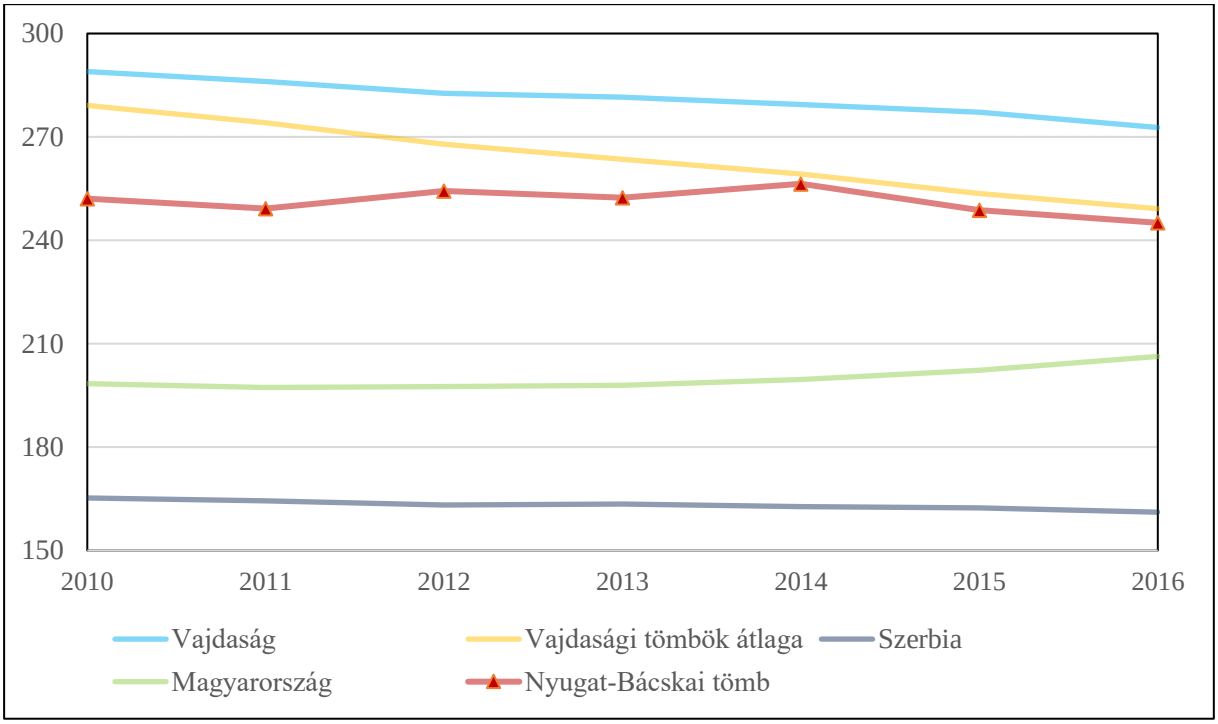

14. ábra: Az egy általános iskolára jutó általános iskolások száma (fő) (2010–2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

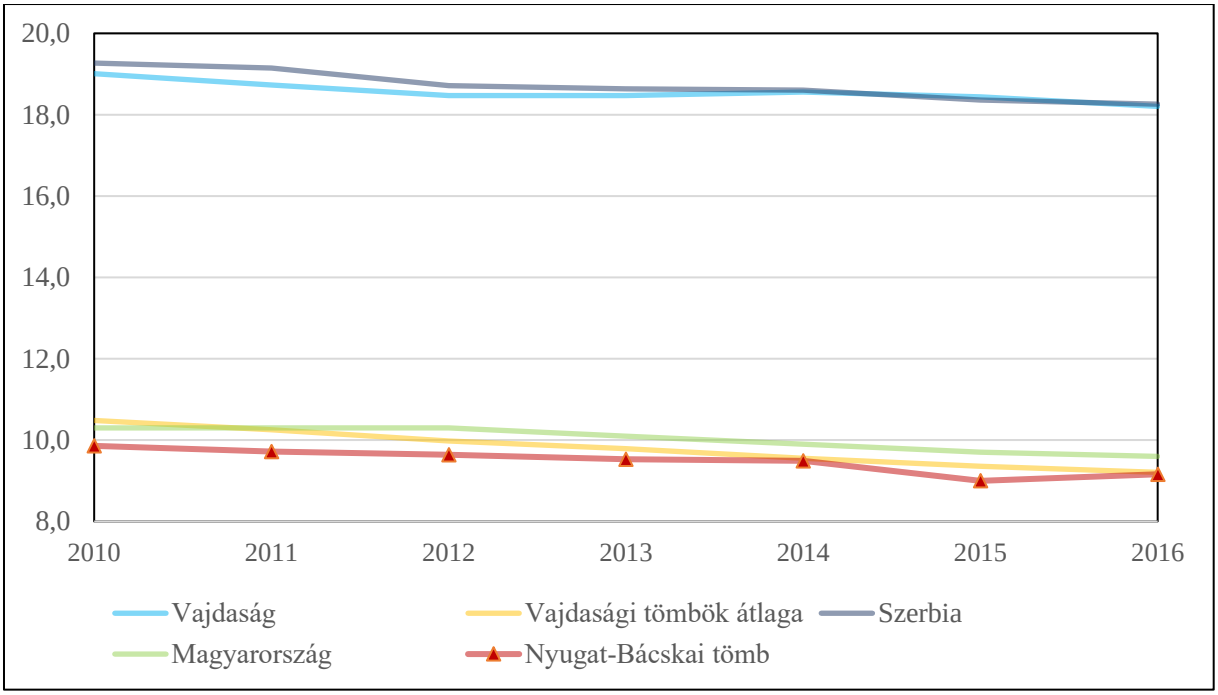

15. ábra: Az egy általános iskolai tanárra jutó általános iskolások száma (fő) (2010–2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

Középiskolák

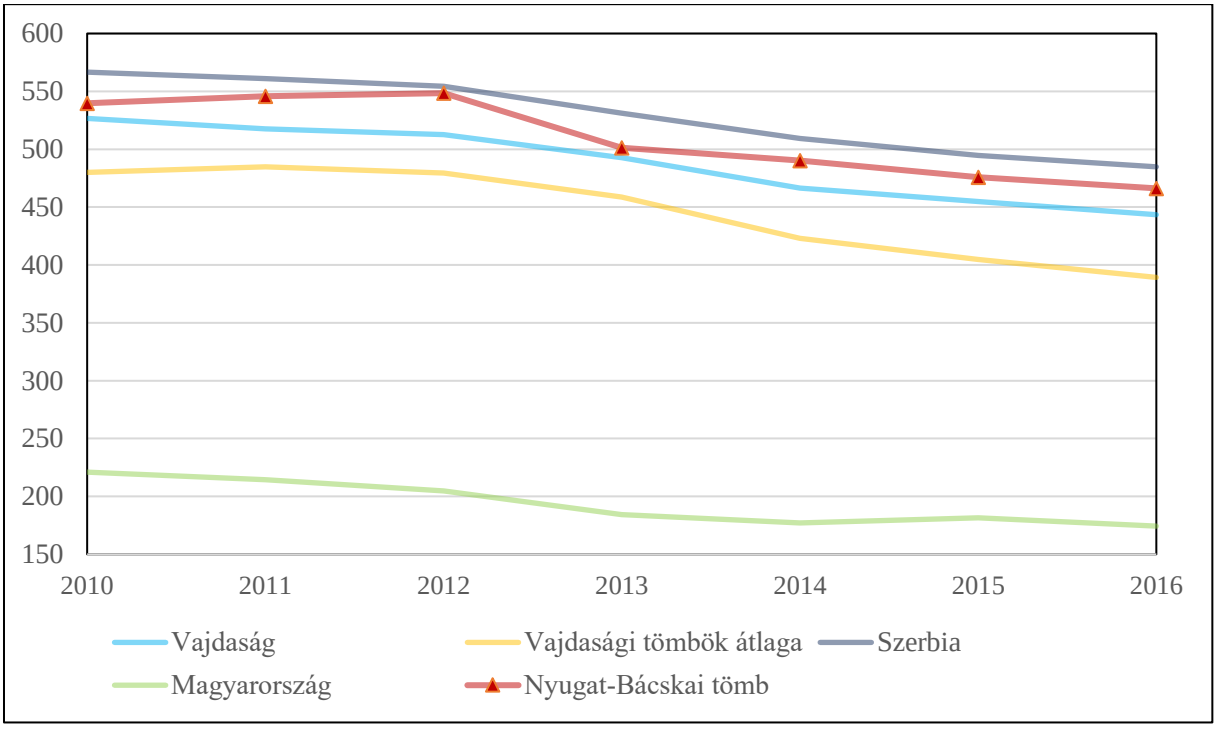

16. ábra: Az egy középiskolára jutó középiskolások száma (fő) (2010–2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

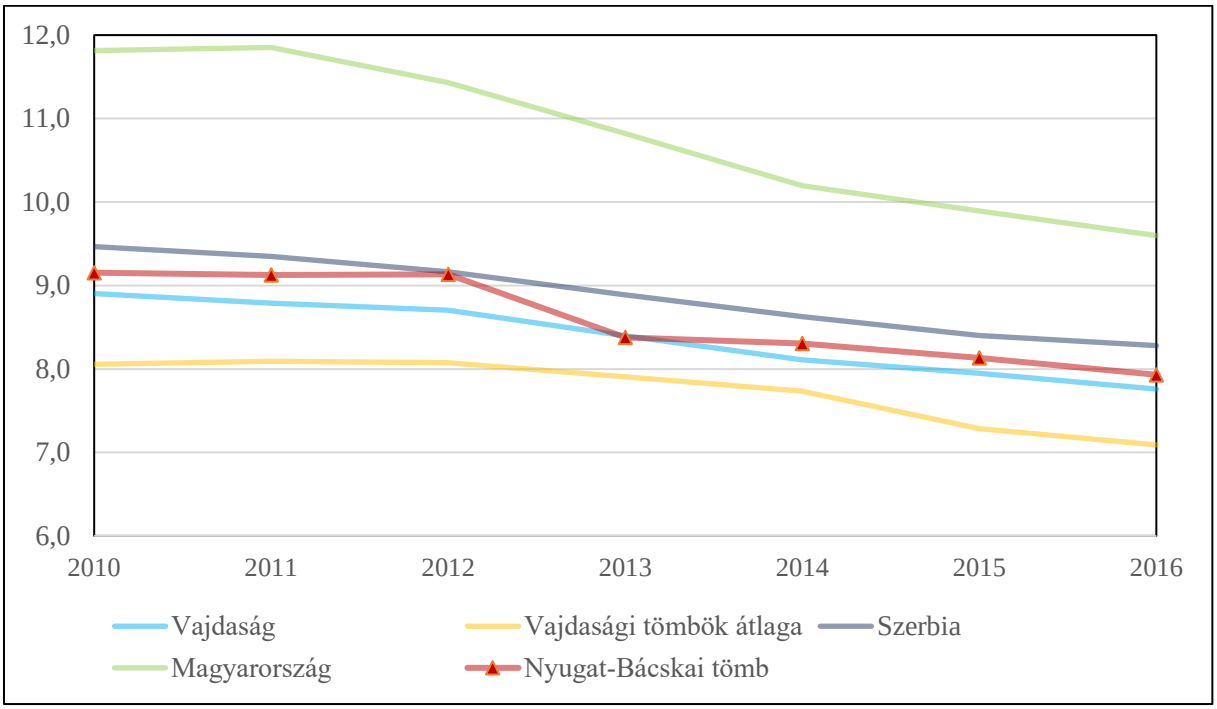

17. ábra: Az egy középiskolai tanárra jutó középiskolások száma (fő) (2010–2016)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.38.2.3 Munkaerőpiac

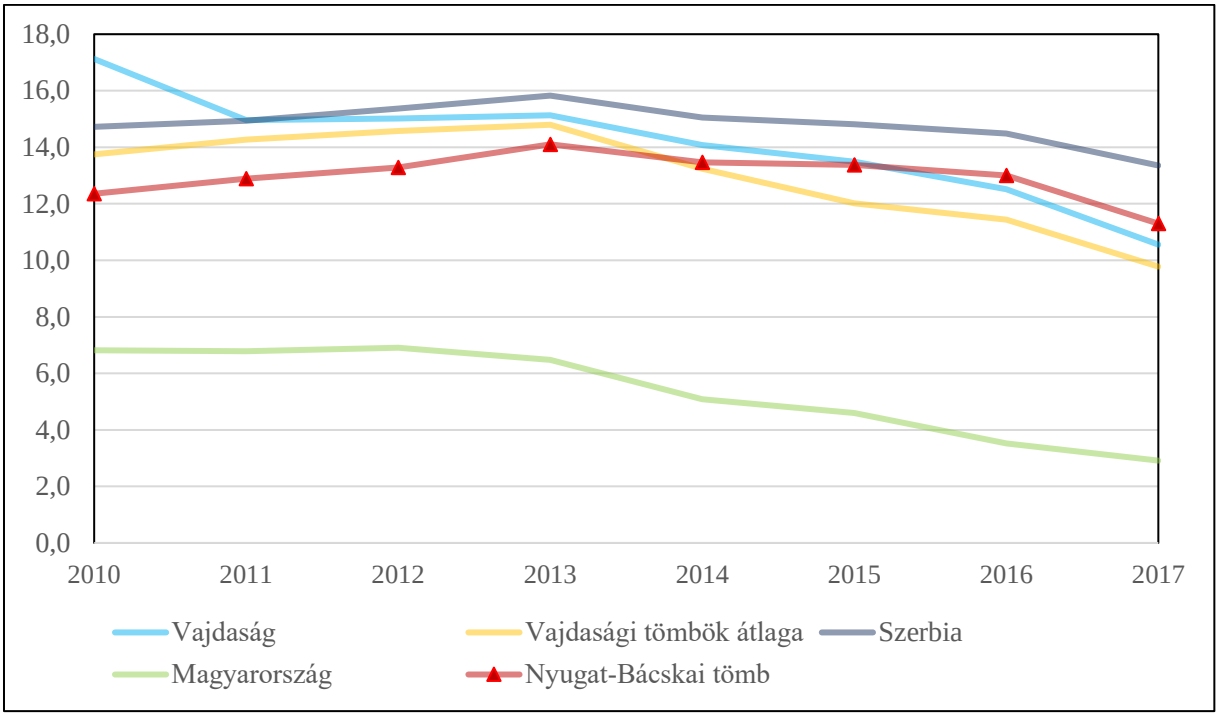

18. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya (%) (2010–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

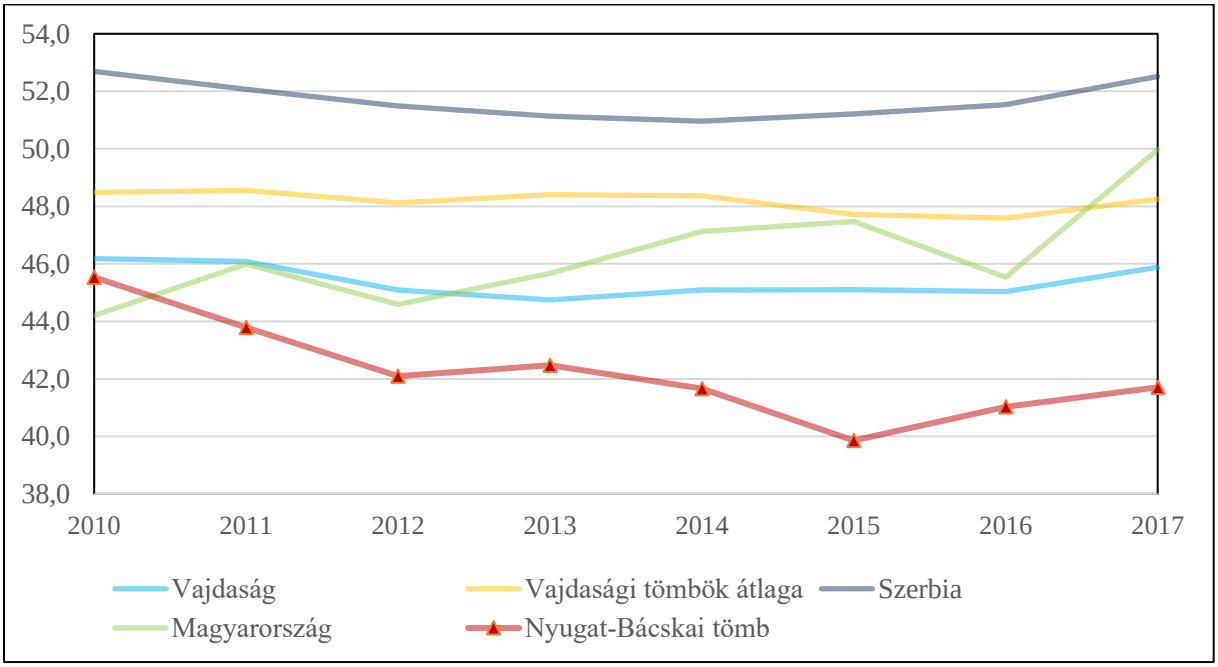

19. ábra: A regisztrált női munkanélküliek aránya (%) (1997–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.38.3 A térség egyéb elérhető mutatói

6.38.3.1 Egészségügy

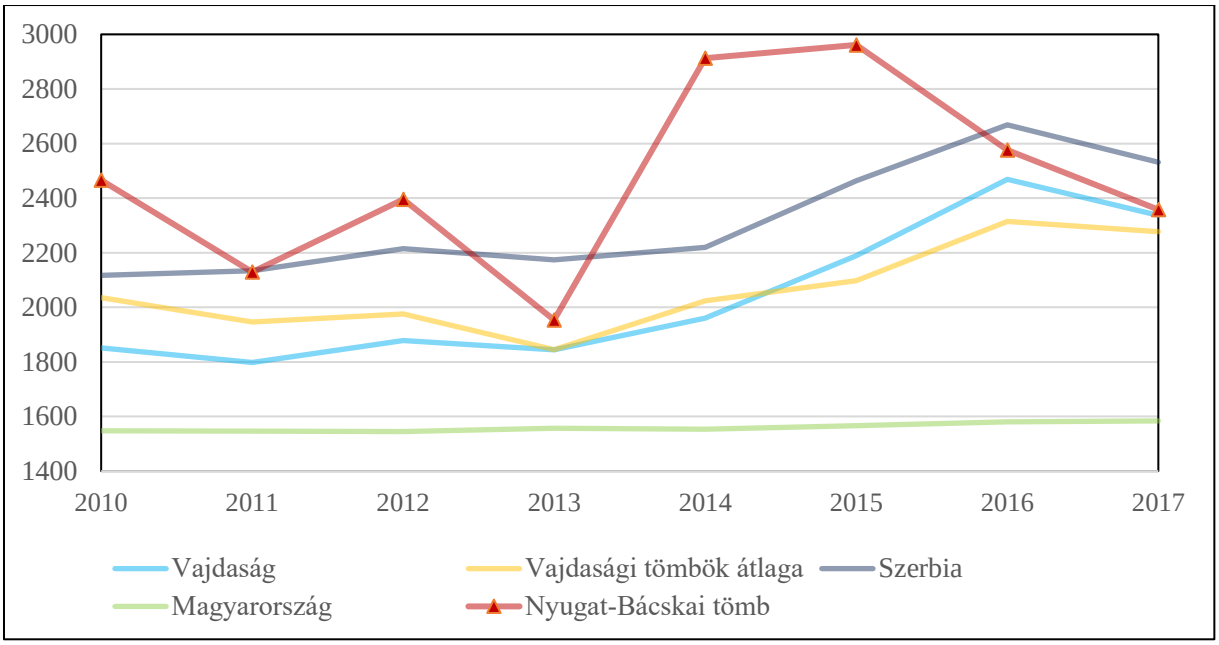

20. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok számának alakulása (fő) (2010–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.38.3.2 Gazdaság, munkaerőpiac

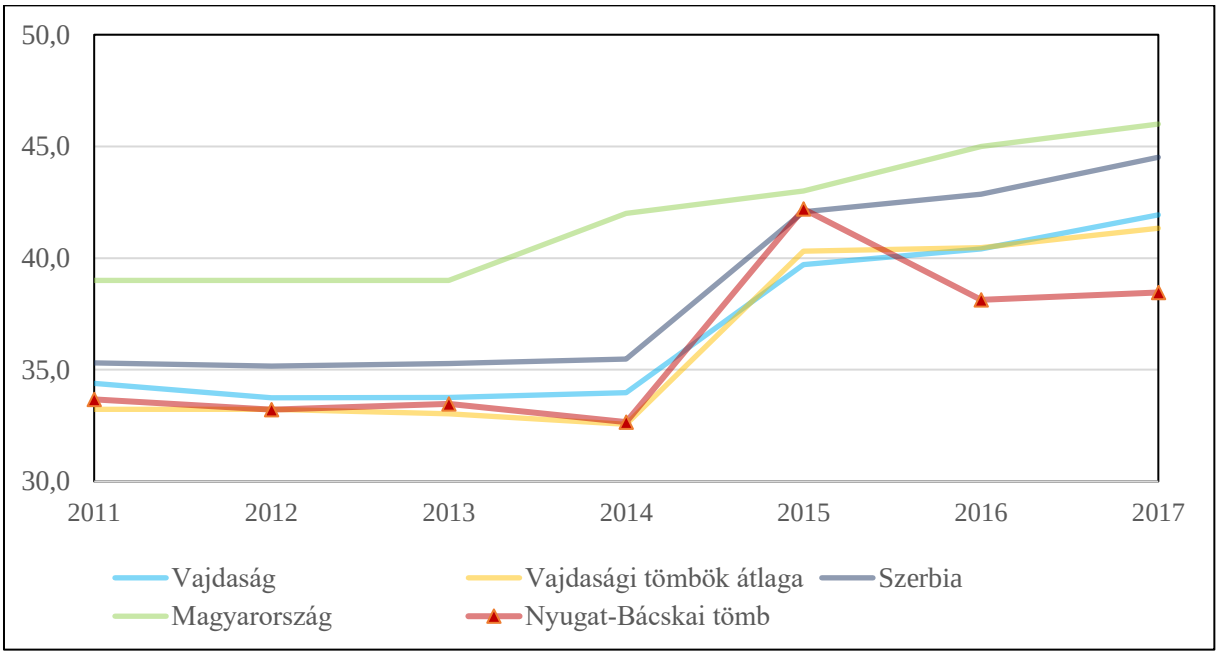

21. ábra: Alkalmazotti ráta (%) (2011–2017)
Az adatok forrása: A Szerb Köztársaság Statisztikai Hivatala, Központi Statisztikai Hivatal

6.39 Drávaszög tömb

6.39.1 A térség főbb jellemzői

6.39.1.1 Elhelyezkedés

A Drávaszög tömb a Délvidék egyik legkisebb, kutatás során lehatárolt egysége, amely a Duna és a Dráva folyók által közrefogott síkvidéken terül el. Drávaszög természetes határait az említett két folyó adja. Előbbi a Vajdaságtól, míg utóbbi Szlavónia területeitől határolja el. Északi irányban természetes határvonal nélkül a magyar–horvát államhatárig terjed. A Drávaszögi tömb meghatározásakor a térség kilenc községéből három került lehatárolásra, amelyekben a magyarság nincs ugyan többségben, azonban jelentősebb arányban jelen van. A tömb természetföldrajzi (Duna általi elválasztottság), valamint társadalom-földrajzi (mesterséges állami és közigazgatási elkülönítés) jellemzői alapján külön került lehatárolásra, azonban a térség szervesen kapcsolódik a Nyugat-Bácska tömbhöz.

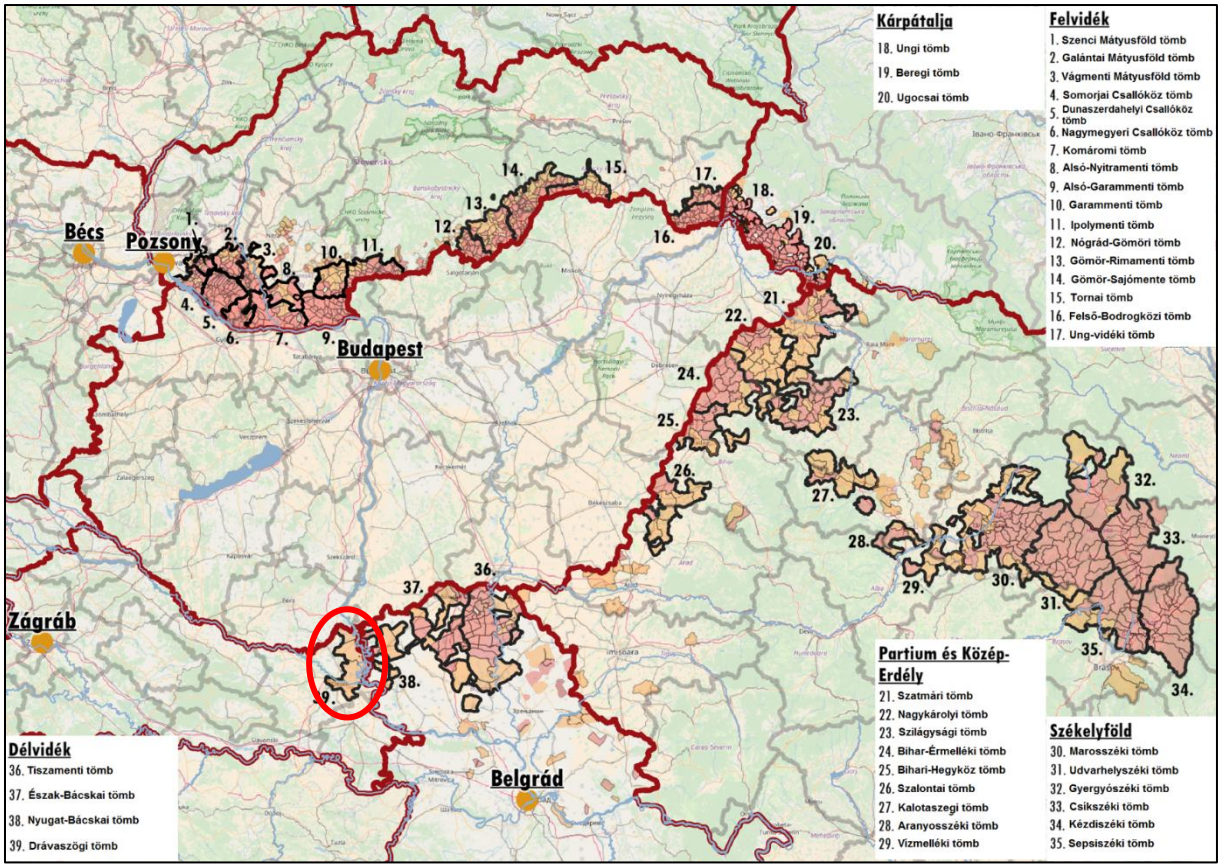

1. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése a Kárpát-medencében
Az adatok forrása: A szomszédos országok statisztikai hivatalai

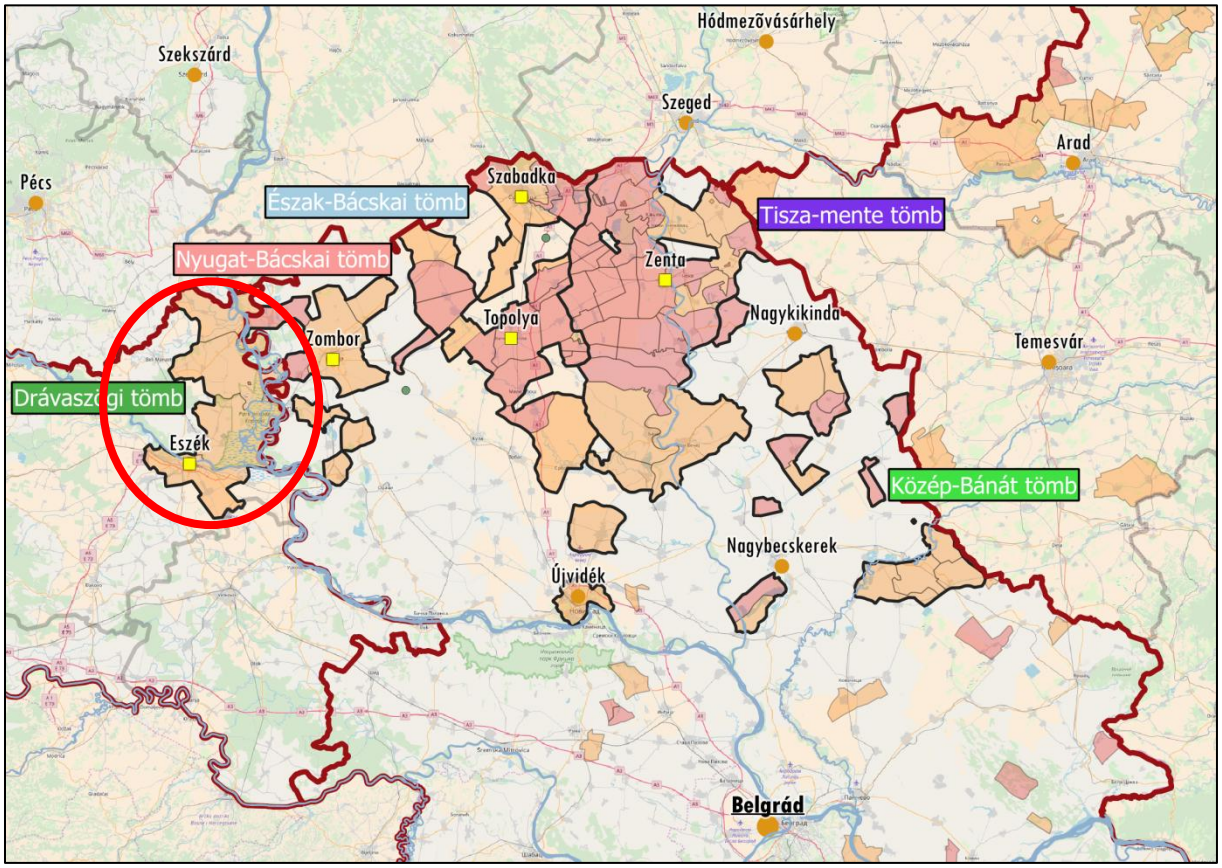

2. ábra: A tömb földrajzi elhelyezkedése Horvátországban
Az adatok forrása: Horvát Statisztikai Hivatal

6.39.1.2 A térség településeit

A tárgyalt tömb a többi tömbtől eltérően község szinten került lehatárolásra. A három tömbalkotó közigazgatási körzet Darázs, Bellye és Hercegszöllős körzete. Központi, illetve magyar többségű körzet nem képezi részét a tömbnek, így mindhárom körzet puffernek minősül.

3. ábra: A Drávaszög tömbbe tartozó települések

Piros: 50% feletti, narancssárga: 10% és 50% közötti magyarságaránnyal rendelkező települések

Az adatok forrása: 2011-es horvátországi népszámlálási adatok

39. Drávaszög tömb				
Magyar név	**Szerb név**	**Teljes népesség száma (fő)**	**Magyar népesség száma (fő)**	**Magyar népesség aránya (%)**
Központi település				
Eszék	Osijek	84 104	834	0,99
Magyar többségű települések				
Sepse	Kotlina	288	259	89,93
Csúza	Suza	567	453	79,89
Vörösmart	Zmajevac	853	546	64,01
Laskó	Lug	764	565	73,95
Várdaróc	Vardarac	630	421	66,83
Kopács	Kopačevo	559	392	70,13
Jelentős (10–50%) magyar lakosságarányú települések				
Darázs	Draž	505	98	19,41
Hercegmárok	Gajić	294	41	13,95
Kiskőszeg	Batina	879	439	49,94
Kő	Kamenac	166	58	34,94
Karancs	Karanac	926	186	20,09
Hercegszöllős	Kneževi Vinogradi	1 657	268	16,17
Összesen		**92 192**	**4 560**	**4,95**

1. táblázat: A tömb településeinek főbb jellemzői
Az adatok forrása: Horvát Statisztikai Hivatal

A terület mezőgazdasági termeléshez kedvező feltételei és folyami átkelői révén már a római időkben is sűrűn lakott volt, amely a történelem során, a honfoglalás óta, jelentős magyar népességgel bírt. A Drávaszög térségben a 15–16. századtól indult meg a horvát és szerb népesség letelepedése. A törökön kiűzése után a területen élő szerbek és horvátok száma növekedett az újonnan betelepülőkkel, majd a 19. század második felében a magyarok száma is jelentősen megnőtt. A 20. század közepe óta abszolút többségben a délszláv népesség van, a magyarság pedig folyamatosan csökken. A három lehatárolt községben a magyarok aránya az átlagos értéken felüli, Hercegszőlősön a horvát népességgel azonos arányú (38%), Darázs községben a népesség egynegyede, míg Bellye községben közel harmada. Felekezeti hovatartozás alapján, a területen legnagyobb arányban római katolikus vallásúak laknak, de ortodox és református közösség is él itt.
A térség gazdaságát elsősorban a mezőgazdasági termelés, állattenyésztés és a turizmus adja. Hercegszőlősön a szántóföldi növénytermesztés, valamint a szőlő- és gyümölcstermesztés meghatározó, ahol a nagyobb vállalkozások mellett a családi vállalkozások is jelentős arányt képviselnek a termelésben. A szőlőtermesztéshez kapcsolódóan nagy hagyományokra nyúlik vissza a térség borászata, aminek jelentős turisztikai szerepe van – a jó vadász- és horgászterületek mellett – a borutak és löszbe vájt pincesorok révén. A község részét képző Vörösmarton működik a Baranyai Júlia Múzeum, ami a magyar és horvát nép közös kulturális örökségét mutatja be. Bellye községben is a falusi turizmus a legmeghatározóbb a mezőgazdaság mellett. Egyik jelentősebb nevezetesség a térségben Savoyai Jenő 18. századi vadászkastélya Bellyén. A térség kedvező fekvését Eszék és az észak felé irányuló főbb útvonalak közelsége adja.

7. HIVATKOZOTT SZAKIRODALMAK

Badis, R. (2008). A vajdasági magyar népesség társadalmi szerkezete két népszámlálás tükrében 1991, 2002. *Regio,* 19 (4), pp. 102–154. http://epa.oszk.hu/00000/00036/00072/pdf/102-154.pdf Letöltés: 2018. 04. 30.

Badis, R. (2012). Látlelet a vajdasági magyarok demográfiai helyzetéről. *Pro Minoritate,* 2012 (3), pp. 27–38. http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2012/ProMino12-3-03-Badis.pdf Letöltés: 2018. 04. 30.

Bali, J. és Marelyin Kiss, J. (szerk.) 2014. *Külhoni magyar ifjúságkutatás – 2014. Metszetek*, II. Kárpát-haza Szemle sorozat, 7. Budapest: Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

Benedek, J. (szerk.) (2020). *Erdély. Tér, Gazdaság és Társadalom*. Kolozsvár: Iskola Alapítvány Kiadó – Kolozsvári Egyetemi Kiadó.

Berghauer, S. (2011). A határmentiség és a turizmus sajátos összefüggései Kárpátalja magyarlakta területein. *Tér és Társadalom*, 25 (4), pp. 148–163.

Borbély, M.; Csécsi, D.; Péti, M. (2022). A Kárpát-medencei külhoni magyarság társadalmi-gazdasági pozícióinak vizsgálatára alkalmas adatkörök összehasonlító elemzése. *Statisztikai Szemle,* 100 (8), pp. 749–782.

Csata, Zs. (2018). „Kevesebbet keres ma Romániában egy erdélyi magyar, mint egy román. Miért?" https://maszol.ro/gazdasag/90538-kevesebbet-keres-ma-romaniaban-egy-erdelyi-magyar-mint-egy-roman-miert Megtekintés: 2018. 04. 30.

Dupka, Gy. (2011). *Fogyó, gyarapodó nemzetiségek, érdekképviseletek Kárpátalján*. Kárpátaljai Magyar Könyvek, 208. Ungvár–Budapest: Intermix Kiadó. http://mek.oszk.hu/12300/12394/12394.pdf Letöltés: 2018. 04. 30.

Farkas, Gy. (2002). A nemzetiségi megoszlás térszerkezete vegyes lakosságú régiókban. *Doktori értekezés*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem.

Fekete, A. és Gereben, F. (2010). Adalékok a térbeli és állampolgári azonosságtudathoz. In Rosta, G. és Tomka, M. (szerk.), *Mit értékelnek a magyarok?* (pp. 273–296). Budapest: OCIPE Magyarország – Faludi Ferenc Akadémia.

Huszka B. és Bakó T. (2007). *Észak-Vajdaság magyar többségű községeinek gazdasága*. Műhelytanulmány, 24 (pp. 21–26). Budapest: Európai Összehasonlító Kisebbségkutatások Közalapítvány.

Kapitány, B. (2013). Kárpát-medencei népszámlálási körkép. *Demográfia*, 56 (1), pp. 25–64.

Kapitány, B. (2015). Külhoni magyar közösségek. In Monostori, J.; Őri, P. és Spéder, Zs. (szerk.), *Demográfiai Portré 2015* (pp. 227–240). Budapest: KSH Népességtudományi Kutatóintézet. http://www.demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografiaiportre/issue/view/5 32 Megtekintés: 2018. 04. 30.

Kiss, T. (2012a). A 2011. évi romániai népszámlálás tanulságai és következményei. *Pro Minoritate*, 2012 (ősz), pp. 9–26.

Kiss, T. (2014). Etnikai rétegződési rendszer Erdélyben és Romániában. A magyarok társadalmi pozíciói. *Regio,* 22 (2), pp. 187–245, 90. http://regio.tk.mta.hu/index.php/regio/article/view/28/pdf_6 Megtekintés: 2018. 04. 30.

Kiss, T. és Barna, G. (2012). *Népszámlálás 2011, Erdélyi magyar népesedés a XXI. század első évtizedében. Demográfiai és statisztikai elemzés*. Műhelytanulmányok a romániai magyar kisebbségekről, 43. Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet. http://www.ispmn.gov.ro/uploads/ISPMNN_WP_43-19-04%20BT.pdf Megtekintés: 2018. 04. 30.

Kovály, K.; Erőss, Á. és Tátrai, P. (2017). „Hát megpróbálunk küzdeni”: átalakuló boldogulási stratégiák Kárpátalján az Euromajdan után. *Tér és Társadalom*, 31 (2), pp. 3–22.

Molnár, D. I. (2013). A hatalomváltások hatása Kárpátalja népességszámának alakulására 1869-től napjainkig. *Doktori értekezés*. Debrecen: Debreceni Egyetem.

Molnár, J. és Molnár D. I. (2005). *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköztanácsa.

Nagy, B. (szerk.) (2015). *Székelyföld fejlesztésének és fenntarthatósági tényezőinek vizsgálata*. Budapest: Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

Papp, Z. A. és Veress, V. (szerk.) (2007). Kárpát Panel 2007. *A Kárpát-medencei magyarok társadalmi helyzete és perspektívái*. Gyorsjelentés. Budapest: MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet.

Péti, M.; Szabó, B. és Szász, J. (szerk.) (2015). A Kárpát-medencei magyarság társadalmi-gazdasági helyzete és lehetséges fejlesztési irányai. *Kutatási jelentés*. Budapest: Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

Péti, M.; Szabó, B. és Sütő, A. (2016a). Székelyföld fejlesztési koncepciója 2030, vitairat 2016. június. *Kézirat*. Budapest: Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

Péti, M. és Szabó, B. (2016a). A Kárpát-medence külhoni magyarságának gazdasági pozíciói. In Fábián, A. és Bertalan, L. (szerk.), *Otthon a Kárpát-medencében, Területfejlesztési Szabadegyetem 2011–2015* (pp. 315–330). Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó.

Péti, M. és Szabó, B. (2016b). Külhoni magyar városok a Kárpát-medencében napjainkban. *Falu Város Régió*, 2016 (2), pp. 107–113, 92.

Péti, M.; Nagy, Sz. és Szabó, B. (2020). A Kárpát-medencei külhoni magyarság főbb helyi önkormányzati és településszerkezeti jellemzői. *Területi Statisztika*, 60 (3), pp. 277–308. DOI: 10.15196/TS600301

Ravasz, Á. (2012). *Szlovákiai magyarok és a 2011-es népszámlálás: mérleg és elemzés*. Komárom: Kempelen Intézet – Publicus Slovensko. https://issuu.com/konyvespolc/docs/nepszamlalas2011 Megtekintés: 2018. 04. 30.

Stankovicsné Szendi, A. (2021). A muravidéki magyar szórványközösség területi identitása. *Doktori értekezés*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.

Trombitás, T. (2012a). A vajdasági magyarság társadalmi-gazdasági jellemzői a munkaerő-piaci helyzet tükrében. *A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei*, 4 (9), pp. 101–108.

Trombitás, T. (2012b). A vajdasági magyarság munkaerő-piaci helyzetének jellemzői és jövőbeli kihívásai. In Berghauer, S. et al. (szerk.), *Társadalomföldrajzi kihívások a XXI. század Kelet-Közép Európájában* II. (pp. 108–115). Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola.